This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

Digitized by Google

8966

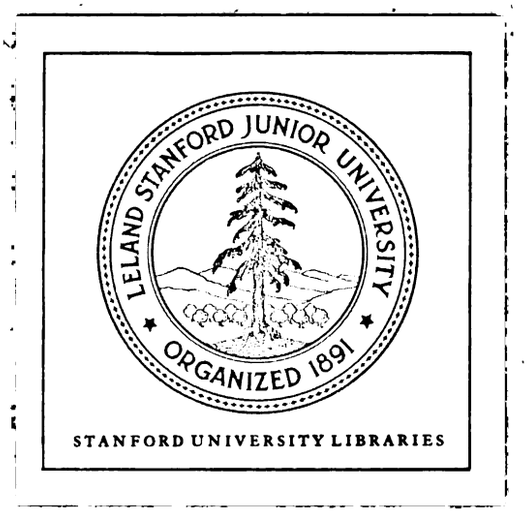

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

SANSKRIT-WÖRTERBUCH

IN KÜRZERER FASSUNG

BEARBEITET

VON

OTTO BÖHTLINGK.

DRITTER THEIL.

न — न.

ST. PETERSBURG.

BUCHDRUCKEREI DER KAISERLICHEN AKADEMIE DER WISSENSCHAFTEN.

(Wass.-Ostr. 9. L. No. 12.)

1882.

Zu beziehen durch Eggers & Comp. in St. Petersburg und durch Voss' Sortiment (G. Haessel) in Leipzig.

Preis dieses Theiles: 2 Rbl. 20 Kop. Silber = 7 Mark 30 Pf.

Digitized by Google

PK935
G5 B73
f
v.3

Gedruckt auf Verfügung der Kaiserlichen Akademie der Wissenschaften.

Im April 1882.

C. Vesselofski, beständiger Secretär.

Digitized by Google

VORWORT.

Auch das Vorwort zu diesem Theile eröffne ich mit dem Ausdruck tiefen Bedauerns über den Hingang eines Gelehrten, der zum grossen Wörterbuch zwar nicht Vieles, aber Gediegenes beigesteuert hat. Die grossen Verdienste unseres verstorbenen Freundes ADALBERT KUHN um die Wissenschaft hat JOHANNES SCHMIDT im Eingange zum 26ten Bande der vom Hingeschiedenen gegründeten Zeitschrift ausführlich und, wie ich glaube, in sehr treffender Weise geschildert. Was das Wörterbuch den gelehrten Arbeiten KUHN's verdankt, kann nicht einzeln hergezählt werden, wohl aber möchte ich hier nicht unerwähnt lassen, dass der Verstorbene im Jahre 1855, als das Wörterbuch sich noch, so zu sagen, in den Kinderschuhen befand, dasselbe gegen einen auf das Leben des Kindes angelegten Angriff mit Liebe und Wärme in seiner Zeitschrift vertheidigt hat. Die Bearbeiter des grossen Wörterbuchs werden diesen Dienst, den er ihrem Werke damals erwiesen, stets dankbar im Gedächtniss bewahren.

Möge der Himmel es so fügen, dass ich nicht in den Fall käme einen dritten Todesfall zu verzeichnen!

Aeltere und jüngere Gelehrte bemühen sich die eingetretenen Lücken auszufüllen. Mit Dank führe ich folgende bisher von mir nicht verzeichnete Namen von Männern auf, die mir Beiträge zum dritten und auch schon zu den folgenden Theilen haben zukommen lassen: MAX MÜLLER, GEORG BÜHLER, MAURICE BLOOMFIELD, P. VON BRADKE und FRIEDRICH KNAUER. Der zuletzt Genannte hat sich die grosse Mühe gegeben, das neue Wörterbuch mit dem alten zu vergleichen, wobei er auf manche Versehen gestossen ist, die in den Nachträgen zu diesem Theile verbessert werden. Die Augen, die auch in der Jugend nicht stark waren, werden im Alter noch wiederspänstiger.

Verzeichniss der in diesem Theil neu hinzugekommenen Citate von Werken nebst Angabe derjenigen Gelehrten, denen ich die Mittheilungen aus diesen Werken verdanke:

APARÂRKA (JOLLY).
BHÂM. = BHÂMATÎ in der Bibl. ind. (STENZLER).
BṚHANM. = BṚHANMANU, nach Citaten in verschiedenen juristischen Büchern (JOLLY).
BṚHASP. = BṚHASPATI, nach Citaten in verschiedenen juristischen Büchern (JOLLY).
Cat. ALLAH. = A Catalogue of Sanscrit Manuscripts in Oudh (ROTH).
Cat. KIELH. = Cat. C. PR.
ÇRUT. = ÇRUTABODHA in der Zeitschrift für die Kunde des Morgenlandes, Bd. IV.
ÇUKRAN. = ÇUKRANÎTI in OPPERT, On the army organization of the Ancient Hindus S. 107 (WEBER).
DEVALA nach Citaten in verschiedenen juristischen Schriften (JOLLY).
DONNER, PIṆḌ. = PIṆḌAPITṚYAJÑA, von Dr. O. DONNER. Berlin, 1870.
EITEL, Chin. B. = Hand-Book for the Student of Chinese Buddhism, by Rev. E. I. EITEL. London, 1870.
GAṆITA, MADHJAM(ÂDHJÂJA) (KERN).
GOBH. ÇRÂDDHAK. = GOBHILA's ÇRÂDDHAKALPA in der Bibl. ind.
HARB. Anth. = HARBERLIN's Anthology, Calcutta 1847.
HILLEBR. N. = HILLEBRANDT's altindisches Neu- und Vollmondsopfer.
KÂḌ. Die eingeklammerten Zahlen verweisen auf die Calc. Ausg. 1872.
KAIVALJOP. = KAIVALJOPANISHAD in der Bibl. ind.
KAṬHOP(ANISHAD) in der Bibl. ind.
KÂTJ(ÂJANA) nach Citaten in verschiedenen juristischen Werken (JOLLY).
KÂTJ. ÇRÂDDHAK. = KÂTJÂJANA's ÇRÂDDHAKALPASÛTRA (STENZLER).
ḰAURAP. (A.) = ḰORAPAṄḰÂÇAT, herausgegeben von M. ARIEL im Journal asiatique, 4me série, Bd. XI, S. 469. fgg. (CAPPELLER).
KUHN's Z. = Zeitschrift für vergleichende Sprachforschung auf dem Gebiete der indogermanischen Sprachen.
KUMÂRAS. 8. fgg. findet man im 1ten Bande des Pandit und besonders herausgegeben von TÂRÂNÂTHA TARKAVÂCHASPATI, Calcutta 1868.
LIA. = LASSEN's Indische Alterthumskunde.

Digitized by Google

MBh. ed. Vardh. ist die auf Kosten des Fürsten von Vardhamâna (Burdwan) gedruckte Ausg. des Mahâbhârata. Sie enthält nur die 12 ersten Parvan.

Medhât. = Medhâtithi, ein Scholiast des Manu (Jolly).

Müller, SL. = A History of Ancient Sanskrit Literature. By Max Müller. 1859.

Munḍ. Up. = Muṇḍakopanishad in der Bibl. ind.

Old. Buddha = Buddha. Sein Leben, seine Lehre, seine Gemeinde. Von Hermann Oldenberg. Berlin 1881.

Prâǵâpati, nach Citaten in verschiedenen juristischen Werken (Jolly).

Pr. P. = Prasannapândava, ein Schauspiel. Hdschr. (Cappeller).

Râmapûrvat. Up. = Râmapûrvatâpanîyopanishad in der Bibl. ind.

Rasar. = Rasaratnâkara, Calcutta 1878 (Roth).

Rasendras. = Rasendrasiddhântamaṇi, Calcutta 1878 (Roth).

Somakarmapr. = Somakarmapradîpa des Râma, Hdschr. (Roth).

Sukhâv. = Sukhâvatîvyûha nach der noch nicht erschienenen Ausg. von F. Max Müller.

Svapnas. = Svapnasiddhântamaṇi (Pischel).

Vaǵrasûc. = Vaǵrasûchedikâ, herausgegeben von F. Max Müller.

Vasishṭha, nach der Ausg. von Benares (Jolly).

Vet. (U.) = Vetâlapañchaviṁçatikâ, herausgegeben von Heinrich Uhle.

Vjutp. = Vjutpatti, ein Sanskrit-Tibetisches Wörterbuch aus dem Tanǵur (Schiefner).

Vṛshabh. = Vṛshabhânuǵa im 3ten und 4ten Bande des Pandit (Cappeller).

Weber, Râmat. = Weber's Ausg. der Râmatâpanîyopanishad.

Wind. Sanc. = Friderici Henr. Hug. Windischmanni Sancara sive de theologumenis Vedanticorum.

Jena, den $\frac{\text{3ten April}}{\text{22sten März}}$ 1882.

O. Böhtlingk.

Digitized by Google

1. तँ Pronomialstamm der 3ten Person in allen Casus und Zahlen mit Ausnahme des Nom. Sg. m. und f. Am Anfange eines Comp. तद्. 1) Adj. Subst. *der* (als Correl. von य, das in das Regel vorangeht), *dieser, er.* Nicht selten in Verbindung mit dem Pron. oder einem Verbum fin. der 1ten oder 2ten Person, mit einem andern Demonstr. und dem Relat. (in demselben Satze). Nach einem Substantiv hebt es dieses in irgend einer Beziehung hervor. MBh. 3, 67, 10 ist तस्य मन्दस्य so v. a. मम म°. Wiederholt *dieser und jener, mannichfach, jeglich, respective dieser oder jener.* तेनैव तेनैव पथा *ganz auf demselben Wege.* In Verbindung mit dem Relat. in demselben Satze (mit oder ohne वा nach jedem Pron.) *welcher immer, der erste beste, jeglich.* Wiederholt in Correl. mit dem einfachen oder wiederholten Relat. *welcher immer, wer immer — der.* Statt des zweiten Relativs auch 1. क mit चिद्, in welchem Falle auch ein einfaches त folgt. तथा *damit verhält es sich wie folgt, nämlich.* — 2) n. तद् *a) dieses,* so v. a. *die Welt.* — *b)* im künstlich zerlegten तत्त्वम् (अस्ति) als *das* Brahman gedeutet.

2. त in der enklitischen Form ते Gen. Dat. Instr. (Vâmana 5,2,11) zu त्वम्.

3.*त 1) m. *a) Schwanz, — eines Schakals, jeglicher Schwanz mit Ausnahme des vom Bos Gaurus.* — *b) Brust.* — *c) Mutterleib.* — *d) Kämpfer.* — *e) Dieb.* — *f) Bösewicht.* — *g)* ein Mlekkha. — *h)* ein Buddha. — *i) Edelstein.* — *k) Nektar.* — 2) f. आ Bein. der Lakshmi. — 3) f. n. *a) das Ueberschiffen, Uebersetzen.* — *b) das Gute, Rechte.*

तंस्, तस् 1) nur (उप) अतसत् und ततस्रे 1) *ausschütten* (einen Wunsch). — 2) *तंसति (अलंकारे). — Caus. तंसयति 1) *schütteln, hinundher ziehen.* — 2) *अलंकारे. — Mit अभि *berauben, rauben.* — Mit आ Caus. *ausschütten.* — Mit उप *ruckweise anstossen, — eintreiben, subigere.* — Mit निस् Caus. (अतितंसतम्) *herausschütteln.* — Mit परा in °तंस. — Mit परि Caus. *rühren* in °तंसयध्यै. — Mit वि *erschüttern, bestürmen.* — Intens. (°तंतंसते) *ringen, sich bekämpfen* RV. 6, 25, 6.

तंसु und °रोध m. N. pr. eines Fürsten.

तक् 1) तक्ति und *तकति *schiessen, stürzen.* तँक्त *schiessend.* — 2) *तकति (कसने oder सकने). — Mit निस् Med. *losschiessen —, sich stürzen auf, anfallen;* mit Acc. — Mit परि in °तकन. — Mit प्र in सर्गप्रतक्त, प्रतक्तन् und प्रतँक्तम्.

तकँ Demin. von 1. त 1).

तकारि (Kâṭh. 13,9. 10) und तकारी f. *ein best. Theil der weiblichen Genitalien.* तगरी AV. Paipp.

तँकवान Adj. *rasch hineilend.* Nach Sâj. *strauchelnd.*

तकारविपुला f. *ein best. Metrum.*

*तकिल 1) Adj. *schelmisch, betrügerisch.* — 2) f. आ *a) eine best. Pflanze.* — *b) Arzenei.*

तँकु Adj. *dahinschiessend, eilend.*

तक्कोल m. *Pimenta acris* R. ed. Bomb. 3,35,22.

1. तक्मँन् m. *eine best. Krankheit* oder *eine ganze Klasse von hitzigen Krankheiten, welche von Hautausschlägen begleitet sind.*

2.*तँक्मन् n. *Abkömmling, Kind.*

तक्मँनाशन Adj. *den* Takman *vertreibend.*

*तक्य Partic. fut. pass. von तक्.

तक्र 1) n. *Buttermilch zur Hälfte mit Wasser gemischt* (nach den Lexicographen *drei Theile Buttermilch mit einem Theile Wasser*). तक्रं शक्रस्य दुर्लभम् Spr. 7670. — 2) *f. आ *eine best. Staude.*

तक्रकूर्चिका f. *Milch mit Buttermilch gekocht.*

तक्रपिण्ड m. *ausgepresster Quark* Bhâvapr. 2,43.

*तक्रभक्षा f. *eine best. Staude.*

*तक्रभिद् *die Frucht von Feronia elephantum.*

तक्रमांस n. *gebratenes Fleisch mit Buttermilch.*

*तक्रसार n. *frische Butter.*

*तक्राट m. *Butterstössel.*

*तक्राह्वा f. *eine best. Staude.*

तक्वँ Adj. *rasch, schnell.*

तँक्वन् m. 1) *Vogel, Raubvogel.* Nach Sâj. *ein rasches Pferd.* — 2) *Dieb.*

तक्ववँीय etwa *rascher Flug.*

1. तन्, तँनति, °ते und तनोति; Partic. तष्ट. 1) *behauen, schnitzen, bearbeiten* (Holz). — 2) *schneiden* Harshak. 125,9. *durchschneiden, abhauen, abspalten, zerhauen, zerspalten.* — 3) *verfertigen, ausarbeiten* (insbes. aus Holz); *machen, schaffen* überh. Im Veda häufig von den *künstlichen Arbeiten* der Rbhu. — 4) *geistig schaffen, erfinden.* — 5) *machen zu* (mit doppeltem Acc.), *zurechtmachen zu, zubereiten, hinwirken auf* (Dat.). — 6) *durch Dividiren reduciren* Golâdhj. 13,14. fgg. Comm. zu Ganit. Grah. 9. Colebr. Alg. 114. — 7) *तचने, तचो यात्रे. — *Caus. तनयति. — Mit अनु *Jmd Etwas zur Hülfe verschaffen* TS. 5,6,8,6. — Mit अप *abspalten, abschnitzen.* — Mit अव in °तक्षण. — Mit आ *verschaffen.* — Mit उद् *herausbilden aus* (Abl.). — Mit निस् *bilden, schaffen, — aus* (Abl.). — Mit प्र *verfertigen.* — Mit वि 1) *abspalten.* — 2) विँतष्ट *bearbeitet, geschnitzt.* — Mit सम् 1) *behauen, bearbeiten.* — 2) *zusammen —, zerhauen.* — 3) **verletzen* (durch Worte). — 4) *zusammen verfertigen* Vaitân. *verfertigen, bilden.*

2.°तन् Adj. *behauend, bearbeitend* in *काष्ठ°.

तत्त 1) Adj. *zerhauend, zu Nichte machend* in *तपस्तत्त. — 2) m. *a)* am Ende eines Comp. *Zimmermann.* — *b)* N. pr. α) eines Schlangendämons. — β) eines Sohnes des Bharata. — γ) eines Sohnes des Vṛka.

तत्तकँ m. 1) *Hauer, Abhauer* in वृत्त°. — 2) **Zimmermann.* — 3) *Bein. Viçvakarman's. — 4) **der* Sûtradhâra, *Sprecher des Prologs im Schauspiel.* — 5) **ein best. Baum.* — 6) N. pr. *a)* eines Schlangendämons. — *b)* eines Sohnes α) des Prasenagit. — β) des Bharata VP.² 3,319.

तत्तकर्मन् n. *Zimmerarbeit, — handwerk.*

*तत्तकीया f. N. pr. einer Oertlichkeit.

तत्तण 1) n. *a) das Behauen, Beschnitzen, Abschaben* (Gaut.), *Bearbeiten.* Wird unter den 64 Künsten aufgeführt. — *b) das Dividiren um eine Quantität zu reduciren* Lîlâv. 99. Colebr. Alg. 114. —

Digitized by Google

...schnitzen

...ster, Zimmermann.

...des Lehrers.

... ein Zimmermann und ein

... S. 4,3,8.

Adj. MBh. 2,23,18 vielleicht fehlerhaft

...तवत् verwundet habend. Nilak.: तक्षस्तनूक-रणां गात्रसंकोच इत्यर्थः। तद्वान्.

तक्षशिल 1) m. Pl. die Bewohner von 2). — 2) f. आ Τάξιλα, N. pr. einer Hauptstadt der Gandhâra. °तम् 45,24.

*तक्षशिलावती f. N. pr. einer Oertlichkeit.

*तक्षायस्कार n. Sg. Zimmermann und Schmied.

*तक्षिणी f. = तक्षण 2).

*तक्षितर् Nom. ag. von 1. तक्ष्.

(तक्ष्य) तँक्षित्र Adj. zu bilden.

*तगडवल्ली f. Cassia auriculata.

तगर 1) (*m.) n. Tabernaemontana coronaria und ein daraus bereitetes wohlriechendes Pulver. — 2) f. ई = तकरि, °री AV. Paipp. — 3) n. N. pr. einer Stadt. Auch °पुर n.

तगरक = तगर 1) Varâh. Bṛh. S. 51,15.

*तगरपादिक n., *°का f. und *°पादी f. dass.

*तगरिक Adj. (f. ई) mit Tagara 1) handelnd.

तङ्क्, *तङ्कति (कृच्छ्रजीवने, दैन्यस्थ्ये). — Mit प्र in प्रतँङ्क्य् = तक्.

*तङ्क 1) Haue, Brecheisen, Meissel. — 2) Trauer über die Trennung vom Geliebten. — 3) Furcht.

*तङ्ग्, तङ्गति (स्खलने, कम्पे, गतौ).

तङ्गण m. Pl. N. pr. eines Volkes.

तङ्गन m. Pl. desgl. als v. l. für टङ्कण.

(तङ्गल्व) तङ्गलुँग्र m. ein best. Unhold.

तच्छील Adj. dessen Gewohnheit oder Character der Art ist. Als Synonym von सदृश gleich, ähnlich 251,8.

तज्जघन्य Adj. (f. आ) der schlechteste —, hässlichste darunter TS. 7,1,6,4.

तज्जलान् Adj. darin entstehend, darin aufgehend und darin athmend.

तज्जातीय und °क in अ°.

तज्ज्ञ Adj. 1) dieses kennend, Sachkenner. — 2) am Ende eines Comp. vertraut mit.

*तज्वी f. eine best. Pflanze Râgân. 6,72. तन्वी Hdschr.

1. तञ्च्, तनक्ति zusammenziehen. — Mit आ gerinnen machen. — Mit अभ्या zu einem Andern gerinnen machen. — Mit उपा in उपातञ्च्.

2.*तञ्च्, तनक्ति (गतौ).

*तञ्ज्, तनक्ति = 1. तञ्च्.

*तञ्जल m. der Vogel Kâtaka Gal.

तट्, तटति 1) dröhnen. — 2) *उच्छ्राये. — *Caus. ताटयति = ताडयति schlagen.

तट m. f. (ई) und (*n.) Abhang, ein abhängiges Ufer, Gestade. Ueberaus häufig von den abhängigen Theilen des menschlichen Körpers. — Auch fehlerhaft für तल.

तटक n. Ufer. — Auch fehlerhaft für तटाक.

तटतट onomat. unter Gedröhn. °स्वन Adj. (f. आ) dröhnend, donnernd.

तटद्रुम m. ein am Ufer stehender Baum Spr. 7790.

तटस्थ Adj. 1) am Abhange —, am Ufer stehend Naish. 3,55. — 2) unbetheiligt, gleichgültig Naish. 3,55. Wer an einem Abhange steht, hat den Gipfel über — und das Thal unter sich, ist also मध्यस्थ. — 3) sich nähernd, nur in gewisser Beziehung zutreffend (von einer Definition).

तटस्थित Adj. gleichgültig, indifferent (Gespräch).

तटाक (*m.) n. See, Teich.

तटाकिनी f. ein grosser See MBh. 3,279,44. = सरसी Nilak.

तटिनी f. Fluss Spr. 7790.

तटिनीपति m. der Ocean.

तट्य Adj. zu Abhängen in Beziehung stehend (Çiva).

1. तड्, vom Simplex nur (वि) ताडि oder ताळ्क् und तताड (Bhâg. P.) schlagen. — Caus. ताडयति 1) schlagen, — auf oder an, mit Schlägen züchtigen, klopfen auf. — 2) mit Pfeilen u. s. w. auf Jmd losschlagen, so v. a. treffen, verwunden. — 3) ein musikalisches Instrument schlagen, spielen. — 4) Pass. von einer Wunde so v. a. klopfen. — 5) in der Astr. anstossen an, berühren, so v. a. theilweise verfinstern. — 6) multipliciren. °ताडित multiplicirt mit. — Mit अभि Caus. 1) schlagen —, stossen gegen, zerstossen, verwunden. — 2) in der Astr. grösstentheils verfinstern. — Mit अव Caus. nach unten schlagen. — Mit आ Caus. आताडयत् Pañkat. 235,23 fehlerhaft für अता°. — Mit परि Caus. mit Etwas Jmd unsanft berühren. — Mit प्र Caus. niederschlagen, zu Boden werfen. — Mit वि zerstossen, zermalmen. — Caus. 1) zerschlagen, verwunden. — 2) schlagen gegen (Loc.). — Mit सम् Caus. 1) schlagen, Jmd einen Schlag versetzen, schlagen auf, mit einem Geschosse treffen. — 2) ein musikalisches Instrument schlagen.

2.*तड्, ताडयति (भासार्थ oder भाषार्थ).

*तडग m. = तडाग.

तडतडिति (onomatop. mit इति) krach! Bâlar. 250,8.

तडत्कारिन् Adj. krachend, knackend Bâlar. 112, 21. 121,3.

*तडाक 1) m. n. = तडाग 1). — 2) f. आ a) Schlag. — b) Ufer. — c) Glanz.

तडाकिनी f. v. l. für तटाकिनी.

तडाग (*m.) n. 1) Teich, See. — 2) *Falle.

तडागद् Adj. einen Teich anlegend MBh. 13,2987.

तडागे यस्य st. तडागदस्य ed. Bomb.

तडागभवनोत्सर्ग m. und °तत्त्व n. Titel eines Abschnittes im Smṛtitattva.

तडागभेदक Adj. der einen Teich durchsticht, so dass das Wasser abläuft, 205,23.

तडागवत् Adj. der einen Teich anlegt (nach Nilak.).

तडागोत्सर्ग m. Titel eines Werkes.

तडाघात (!) m. ein Schlag mit dem Elephantenrüssel.

*तडि von unbekannter Bed.

1. (तडित्) तर्डित् Adv. anstossend, nahe.

2. तडित् f. 1) Blitz. — 2) *तर्डित् = वधकर्मन्.

तडित 1) am Ende eines adj. Comp. Blitz. — 2) m. N. pr. eines Gottes Hem. Par. 12,355.

(तडितम्) तर्डितम् Adv. anstossend, nahe.

तडिति (onomatop. mit इति) krach! Bâlar. 108, 10. 176,20. 244,17. 258,19. Vikramâñkaç. 13,40.

*तडित्कुमार m. Pl. eine best. Klasse von Göttern bei den Gaina.

तडित्प्रभा f. N. pr. einer der Mütter im Gefolge Skanda's.

तडित्वत् 1) Adj. mit einem Blitzstrahl versehen, einen Bl. entlassend. — 2) m. a) Gewitterwolke Comm. zu Vâsana 5,1,10. — b) *eine Cyperus-Art.

तडिद्गर्भ m. eine Wolke, die Blitze mit sich führt.

तडिद्वासस् Adj. blitzartige Gewänder tragend.

तडिन्मय Adj. blitzartig Harshaç. 210,3.

तडिन्माला (Spr. 2473), तडिल्लता und तडिल्लेखा f. Blitzstrahl.

*तण्ड्, तण्डते (ताडने, आकृतौ).

तण्ड 1) *m. N. pr. eines Mannes. °वतण्डा: die Nachkommen Taṇḍa's und Vataṇḍa's. — 2) f. आ von unbekannter Bed. in °प्रचर m., °प्रतर m., °लक्षण n. und °लक्षणासूत्र n.

*तण्डक 1) m. n. a) das Zubereiten, Ausrüsten, Ausschmücken. — b) eine an Zusammensetzungen reiche Rede. — c) Hauspfosten. — 2) m. a) Gaukler. — b) Baumstamm. — c) Schaum. — d) Bachstelze.

तण्डि m. N. pr. eines Mannes.

तण्डिन् m. N. pr. eines Autors über Metrik.

तण्डिपुत्र m. N. pr. eines Lehrers.

*तण्डिवाक् m. Barbier Gal.

तण्डु m. N. pr. eines Dieners des Çiva.

Digitized by Google

*तण्डुरीण m. 1) *ein nicht zum Staatsverband Gehöriger, Barbar.* — 2) *Wurm, Insect.* — 3) *Reiswasser.*

तण्डुल् 1) m. *a) Fruchtkorn*, insbes. *Reiskorn.* — *b) ein Reiskorn* als *best. Gewicht* Karaka 7,12. — *c) *Amaranthus polygonoides.* — *d) *Embelia Ribes.* — 2) *f. आ *Embelia Ribes* Râǵan. 6,49. — 3) *f. ई *a) eine Gurkenart* Râǵan. 7,218. — *b) Amaranthus polygonoides* Râǵan. 5,71. — *c)* = पवतिक्का Râǵan. 3,65.

तण्डुलकण m. *Reiskorn.*

तण्डुलकण्डन n. *Kleie* 218,3.

*तण्डुलकिण्व n. gaṇa राजदन्तादि.

*तण्डुलकुसुमबलिप्रकार oder *°बलिविकार m. Pl. *eine best. Kunst die Ohren zu schmücken.*

तण्डुलदेव m. N. pr. eines Dichters.

*तण्डुलफला f. *langer Pfeffer.*

तण्डुलाम्बु n. *Reiswasser von ungekochten Körnern* Mat. med. 269.

*तण्डुलिक und *तण्डुलिन् Adj. von तण्डुल.

*तण्डुलीक m. *Amaranthus polygonoides.*

तण्डुलीय m. 1) dass. — 2) *Embelia Ribes.* — 3) *Schwefelkies.*

तण्डुलीयक 1) m. *Amaranthus polygonoides* Râǵan. 5,71. — 2) *m. f. (°यिका) *Embelia Ribes* Râǵan. 6,49.

*तण्डुलु m. *Embelia Ribes.*

*तण्डुलेर m. *Amaranthus polygonoides.*

*तण्डुलोत्थ und तण्डुलोदक n. *Reiswasser.*

*तण्डुलोघ m. *Bambus spinosa.*

तण्डूलिकाश्रम m. N. pr. einer *Einsiedelei.* v. l. तन्दुलिकाश्रम.

*°तत् Adj. von 1. तत्.

1. तत् m. 1) *Vater.* — 2) Voc. auch *mein Sohn* 23,12.

2. तत 1) Adj. s. u. 1. तत्. — 2) *m. *Wind.* — 3) n. *a) *Saiteninstrument.* — *b) ein best. Metrum.*

*ततव n. = तत्त्व *der langsame Tact.*

ततक्षुक् Adj. *der dem Vater ein Leid zugefügt hat* Bhâg. P. 1,18,37.

ततर्दृष्टि Adj. *putzsüchtig.*

*ततपत्नी f. *Musa sapientum.*

ततम Adj. 1) **der unter Vielen.* — 2) *talis* Ait. Up. 3,12,13. Nach Çaṅk. für ततत्तम = व्याप्ततम.

*ततर Adj. *der unter Zweien.*

ततवत् Adj. *eine Ableitung von* 1. तत् *enthaltend.*

ततस् Adv. 1) in der Bed. des Abl. Sg. (Spr. 5276), Du. und Pl. von 1. त. — 2) *von da her, — aus.* — 3) *an der Stelle, dort.* — 4) *dahin.* — 5) *darauf, alsdann, dann.* Liegt auf dem *zuerst* irgend ein Nachdruck, so wird dieses durch अग्रे, पुरस्, पूर्वम्, प्रथमम् (auch प्रथमम् — ततस् — ततस् 147,16) oder प्राक् (auch प्राक् — ततस् — ततस् — अतः परम्) ausgedrückt. Auch in Correlation mit यद्, यत्र, यदा, यदि und चेद्. Häufig müssig, indem die Folge schon auf andere Weise (insbes. durch einen vorangehenden Absol., durch तदा oder अथ) angedeutet ist. Fragend so v. a. ततः किम् und ततस्ततः *was dann? erzähle weiter.* — 6) *daher, darum, deshalb.* — 7) ततः कथम् so v. a. *wie kommt es aber dann, dass* 183,10. — 8) ततः किम् *a) was dann? so v. a. erzähle weiter.* — *b) was hätte man davon?* Spr. 4327. Zwei Gegensätzen nachgesetzt so v. a. *ist es nicht gleich, ob — oder* 2426. — *c) was kann daraus entstehen? so v. a. was kann es schaden?* — 9) ततः तस्मात् und ततः तस्माम् *sogleich darauf.* — 10) तत्तः परः *darüber hinausliegend.* ततः परम् Adv. *ausser diesen, ausserdem, ferner; darnach, alsdann, nachher, später.* ततश्च परम् dass. 108,6. — 11) ततः पश्चात् *darauf, alsdann.* — 12) ततः प्रभृति *von dann an.* — 13) ततस्ततः *a) von hier und von dort, hier und da, hierhin und dorthin, von allen Seiten, allerwärts, überallhin.* — *b)* fragend *was dann? was dann?* so v. a. *erzähle weiter* 320,29. Vgl. auch 20). — 14) ततो ऽनु *darauf* Spr. 4142 (könnte auch ततो नु sein). — 15) ततो ऽन्यतः *anderswohin* 173,18. — 16) ततो ऽन्यत्र = तस्मादन्यस्मिन् 227,4. — 17) ततो ऽपरम् *später, nachher, ein anderes Mal* 25,17. — 18) इतस्ततः *von hier und von da, hier und dort, hierhin und dorthin, hin und her.* — 19) यतस्ततः *a) von wem es auch sei, vom ersten Besten.* — *b) von wo es auch sei, wo immer.* — 20) यतो यतः — ततस्ततः *woher immer, wohin i., wo i.* — *von dorther, dahin, dort.*

*ततस्त्य Adj. *von dorther kommend, — rührend.*

तताम्ह m. *Grossvater.*

तत्तायुधकलापवत् Adj. *Bogen und Köcher oder alle Waffen in Bereitschaft haltend* MBh. 1,49,25.

तत्तायुधकलापिन् Adj. dass. MBh. 4,5,1, v. l.

1. तति Adj. Pl. (Nom. Acc. तति) *tot, so viele.*

2. तति f. 1) *Menge, grosses Maass, hoher Grad* Naish. 7,64. zu Spr. 7200. *Gesammtheit* LA. 88,10. — 2) *Opferhandlung, Ceremonie.* — 3) *ein best. Metrum.*

ततिर्थ Adj. (f. ई) *der sovielte.*

ततिधा Adv. *so vielfach.*

ततुरि Adj. *überwindend.*

*ततोभवत् m. *der Herr da.*

*तत्कर Adj. (f. आ) *eine bestimmte Arbeit thuend, best. Dienste leistend.*

तत्करिका f. Kull. zu M. 5,7 fehlerhaft für उत्करिका.

तत्कर्तव्य n. *die den gegebenen Verhältnissen entsprechende Handlungsweise.*

तत्कर्मकारिन् Adj. *dasselbe betreibend* 204,19.

तत्कारिन् Adj. *dasselbe thuend* 248,14.

1. तत्काल m. 1) *der betreffende Zeitpunkt, die in Rede stehende Zeit.* — 2) *jene Zeit, die damalige Zeit* 276,7. 32. — 3) °म् *a) zu der Zeit, zur selben Z., während der Z.* LA. 77,7. Chr. 122,17. 127, 7. 129,5. 214,4. — *b) sofort, unverzüglich, alsbald, sogleich* Spr. 7636.

2. तत्काल Adj. 1) *zur selben Zeit —, sogleich vor sich gehend, gleichzeitig.* — 2) *von solcher Zeitdauer* Brahmavaiv. P. im ÇKDr. u. दण्ड.

*तत्कालधी Adj. *Geistesgegenwart habend.*

*तत्काललवण n. *eine Art Salz.*

तत्कालीन Adj. 1) *derzeitig, damalig* Daçak. 20, 12. — 2) *gleichzeitig.*

*तत्कालोत्पन्नधी Adj. = तत्कालधी.

*तत्क्रिय Adj. *bestimmte Arbeiten thuend, best. Dienste leistend.*

तत्क्षण m. 1) *derselbe Augenblick.* °णम्, °णात्, °णे und °ण° *in demselben A., sofort, sogleich, alsbald.* — 2) **ein best. Zeitmaass.*

तत्तद्देशीय Adj. *zu dieser oder jener Gegend gehörig* Comm. zu Nyâyam. 8,3,7.

*तत्तृतीय Adj. *dieses zum 3ten Mal thuend* P. 6, 2,162, Sch.

तत्त्रिभागक Adj. (f. °गिका) *ein Drittel davon ausmachend* Varâh. Bṛh. S. 58,11.

तत्त्व n. (adj. Comp. f. आ) 1) *das Verhältniss wie es ist, das wahre V., — Wesen, die wahre Natur, Wahrheit.* तत्त्वेन, तत्त्वतस् und तत्त्व° *dem wahren Verhältniss entsprechend, wie es sich in Wahrheit verhält, in W., der W. gemäss, genau, sorgfältig.* Im philosophischen Sinne *Wahrheit*, so v. a. *Realität, Grundprincip*, deren nach den verschiedenen Systemen eine verschiedene Anzahl (gewöhnlich 25 oder 24) angenommen wird. Einmal m. — 2) Bez. *der Zahlen 25* und *24.* — 3) *das Dasein.* — 4) **der langsame Tact.* — 5) **ein best. musikalisches Instrument.*

तत्त्वकौमुदी f., तत्त्वकौस्तुभ n. (Opp. Cat. 1), तत्त्वगुरुकालीय n. (ebend.), तत्त्वचन्द्र m., °चन्द्रिका f., तत्त्वचिन्तामणि m., °मणिप्रकाश m., °मणिप्रभा f. und °मणिव्याख्या f. Titel von Werken, insbes. Commentaren.

तत्त्वज्ञ 1) Adj. am Ende eines Comp. *Etwas gründlich kennend.* — 2) *m. *ein Brahman.*

तत्त्वज्ञान n. 1) *Erkenntniss der Wahrheit, — der*

Digitized by Google

Realitäten, wahre Erkenntniss. — 2) Titel eines Werkes.

तत्त्वटीका f. Titel eines *Commentars* Opp. Cat. 1.

*तत्त्वता f. *Wahrheit, Realität.*

तत्त्वत्यज् Adj. *das wahre Verhältniss verkennend* Vidḍh. 71,16.

तत्त्वत्रयगीर्वाणप्रतिपद् und तत्त्वत्रयचुलुक Titel zweier Werke Opp. Cat. 1.

तत्त्वत्रयमय Adj. *aus den drei Realitäten bestehend* Hemâdri 1,827,6.

तत्त्वदर्श m. N. pr. eines Ṛshi unter Manu Devasâvarṇi.

तत्त्वदर्शिन् 1) Adj. *die Wahrheit schauend, — kennend* 164,3. — 2) m. N. pr. verschiedener Männer.

तत्त्वदीप m., °न n., °दीपिका f. (Opp. Cat. 1) und °दीपिनी f. (ebend.) Titel von Werken.

तत्त्वदृश् Adj. = तत्त्वदर्शिन् 1) 288,28.

तत्त्वनवनीत n., तत्त्वनिरूपण n. und तत्त्वनिर्णय m. Titel von Werken Opp. Cat. 1.

तत्त्वनिश्चय m. *richtige Erkenntniss.*

तत्त्वनिष्ठता f. *Wahrheitstreue* H. 67.

तत्त्वन्यास m. 1) *eine best. dem* Vishṇu *geltende Ceremonie.* — 2) Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

तत्त्वपद्धति f. (Opp. Cat. 1), तत्त्वपरिशुद्धि f., तत्त्वपाद् (Opp. Cat. 1), तत्त्वप्रकाश m., °प्रकाशिका f. (Opp. Cat. 1), तत्त्वप्रदीपिका f., तत्त्वबिन्दु m. und °बिन्दुयोग m. Titel von Werken.

तत्त्वबोध m. 1) *Erkenntniss der Wahrheit, — des Richtigen.* — 2) Titel zweier Werke.

तत्त्वबोधन n. (Opp. Cat. 1), °बोधप्रकरण n. (ebend.), °बोधिनी f., °बोधिनीकारकप्रकरण n. (Opp. Cat. 1) und °बोधिनीतद्धितप्रकरण n. (ebend.) Titel von Werken.

तत्त्वभाव m. *das wahre Sein, — Wesen.*

तत्त्वभूत Adj. *Wahrheit seiend, wahr.*

तत्त्वमातृका f. (Opp. Cat. 1), तत्त्वमानस n. (ebend.), तत्त्वमार्तण्ड m. (ebend.), तत्त्वमुक्ताकलाप m. (ebend.), °मुक्तावली f., तत्त्वमुद्राविलास m. (Opp. Cat. 1), तत्त्वयाथार्थ्यदीपन n., तत्त्वरत्नावलि f. (Opp. Cat. 1) und °रत्नावलिसंग्रह m. (ebend.) Titel von Werken.

तत्त्ववत् Adj. *im Besitz der Wahrheit, der Realitäten seiend.*

तत्त्ववादरहस्य n. Titel eines Werkes.

तत्त्वविद् Adj. *Etwas* (Gen. oder im Comp. vorangehend) *genau kennend.*

तत्त्वविवेक m. 1) *Kritik der Wahrheit.* — 2) Titel verschiedener Werke. Auch °टिप्पणी f. (Opp. Cat. 1), °टीका f. (ebend.), °टीकाविवरण n., °दीपन n., °दीपनव्याख्या f. und °विवरण n. (Opp. Cat. 1).

तत्त्वविवेचन n. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

तत्त्वशम्बर n., °क n. (Âśvav. 160,15), तत्त्वशारदी f. und तत्त्वसिद्धोपन्यास m. Titel von Werken.

तत्त्वशुद्धि f. *genaue Kenntniss der Wahrheit* 120,20.

तत्त्वसंख्यान n. (Opp. Cat. 1), तत्त्वसंग्रह m., °संग्रहरामायण n. (Opp. Cat. 1), °संग्रहव्याख्या f. (ebend.), *तत्त्वसंचय m., तत्त्वसत्यशास्त्र n., तत्त्वसमास m., तत्त्वसमीक्षा f., तत्त्वसागर m., तत्त्वसार und °सारव्याख्या f. (Opp. Cat. 1) Titel von Werken.

तत्त्वाख्यानोपमा f. *ein durch Aussprechen einer Wahrheit ausgedrücktes Gleichniss* (z. B. dein Mund ist keine Lotusblüthe) 249,16.

तत्त्वानुसंधान n. Titel eines Werkes Bühler, Rep. No. 413.

तत्त्वापह्नवरूपक n. *eine durch Läugnung der Wahrheit ausgedrückte Metapher* (z. B. wenn man von den Augen einer Schönen sagt, dass es nicht Augen, sondern zwei Bienen seien) 253,6.

तत्त्वाभरण n. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

तत्त्वाभियोग m. *eine Anklage auf Grund von Thatsachen* 212,11. fgg.

तत्त्वामृतप्रकाशिनी f. und तत्त्वार्णव m. Titel zweier Werke.

तत्त्वार्थ m. 1) *die Wahrheit.* — 2) am Ende eines Comp. *der wahre Sinn —, die wahre Bedeutung von.* °विद् Adj. *diese kennend.* — 3) Titel eines Werkes.

तत्त्वार्थदीपिका f. (Opp. Cat. 1), तत्त्वार्थवार्तिकालंकार m. (Bühler, Rep. No. 594), तत्त्वार्थवृत्ति f. (ebend. No. 595. fg.), तत्त्वार्थसूत्र n., तत्त्वालोक m., तत्त्वावबोध m., तत्त्वोद्योतपञ्जिका f. (Opp. Cat. 1), तत्त्वोद्योतप्रमाणलक्षण n. (ebend.), तत्त्वोद्योतविवरण n. (ebend.) und तत्त्वोपदेश m. (ebend.) Titel von Werken.

1. तत्पद् n. 1) *dessen Stelle.* — 2) *das Wort* तद्. 2.* तत्पद् m. *Ficus religiosa.*

1. तत्पर 1) Adj. *a) darauf folgend.* — *b) nachstehend.* Nom. abstr. °त्व n. — 2) *m. *the thirtieth part of the time of the twinkling of the eye.* — 3) f. आ $^1/_{60}$ *der Secunde eines Kreises* Comm. zu Âryabh. 3,2.

2. तत्पर Adj. (f. आ) 1) *nur mit dem* oder *damit beschäftigt, ganz dem ergeben, nur auf den* oder *darauf gerichtet.* — 2) *ganz womit beschäftigt, ganz Jmd* oder *einer Sache ergeben;* die Ergänzung im Loc. oder im Comp. vorangehend. Nom. abstr. °ता f.

*तत्पाणिनि Adv. = इतिपाणिनि Kâç. zu P. 2,1,6.

तत्पुरुष m. 1. *eine der fünf Formen* Îçvara's. — 2) *dessen Diener.* — 3) *eine best. Klasse von Compositis.* — 4) *ein best.* Kalpa 2) *h)* VP.^{2} 1,lxxii.

तत्पुरुषवक्त्र m. = तत्पुरुष 1).

तत्पुरुषविचार m. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

तत्पूर्व Adj. *zum ersten Mal stattfindend, — geschehend.*

*तत्प्रथम Adj. *dieses zum ersten Mal thuend* P. 6,2,162, Sch.

तत्प्रभाते Loc. *den Morgen darauf.*

तत्प्रभृति Adj. *damit anfangend* Lâṭ. 2,5,24. 7, 4,15. 9,5,7.

तत्प्रवरवत् Adj. *dessen* oder *deren Ahnenreihe habend* Ind. St. 10,90.

तत्प्रेप्सु m. *eine best. Desiderativform.*

*तत्फल m. 1) *die blaue Wasserlilie (die Blüthe).* — 2) = कुष्ठ 1). — 3) *ein best. Parfum.*

तत्र und तत्रा (ved.) 1) = Loc. von 1. त 1) in allen Zahlen und Geschlechtern. — 2) *da, dort, daselbst.* — 3) *dahin, dorthin.* — 4) *bei dem Anlass, bei der Gelegenheit, in dem Falle, dann.* तत्र मासः so v. a. *der Monat, von dem die Rede war.* Auch in Correlation mit यद्, यदा, यदि und चेद्. — 5) तत्र तत्र *a)* तस्मिंस्तस्मिन् u. s. w. — *b) hier und da, allerwärts.* — *c) hierhin und dorthin, überallhin.* — 6) यत्र तत्र *a)* = यस्मिंस्तस्मिन् u. s. w. — *b) wo immer, am ersten besten Orte.* — *c) wohin immer, wohin es sich trifft, an den ersten besten Ort.* — *d) bei jedem Anlass, bei jeder Gelegenheit.* — 7) यत्र तत्रापि *wohin immer* 182,32.

तत्रचक्षुर्मनस् Adj. *Augen und Gedanken auf diesen richtend* Gaut.

तत्रत्य Adj. *dortig.*

तत्रभवत् Adj. Subst. (f. °ती) *verehrungswürdig, der Herr —, die Dame da.* Im Drama mit einer einzigen Ausnahme nur als Bez. von *abwesenden* Personen. Ausnahmsweise auch im Epos, z. B. R. 2, 26,19. Einmal auch als Bez. der *angeredeten Person* mit der 2ten Person des Verbums verbunden.

तत्रस्कन्ध m. N. pr. einer Gottheit.

तत्रस्थ Adj. *dort befindlich, — weilend.*

तत्व s. तत्त्व.

तत्संख्याक Adj. *in der Anzahl* 215,2.

तत्सत् N. pr. einer Familie.

तत्सम Adj. *gleich, gleichbedeutend mit* (im Comp. vorangehend).

तत्स्थतद्ज्ञनता f. *das Annehmen der Färbung von Allem, worauf Etwas gerichtet ist,* Jogas. 1,41.

तत्स्पृष्टिन् Adj. *diese berührend* Gaut.

तथा Adv. 1) *so, auf die Weise, in dem Grade, — Maasse.* तत्र तथा क्रियते so v. a. *das wird zu einer Unwahrheit gemacht* 219,15. *So* in Correlation mit यथा *wie, in welcher Weise, in welchem Grade, — Masse, dass, da* (291,25. Spr. 2634), इव

Digitized by Google

wie, येन *dass*, य und यादृश. सो ऽपि नास्ति यथा तथा so v. a. *und auch der ist so gut wie nicht da* 66,17. — 2) *ja, gut, so ist es, so soll es geschehen.* — 3) *so wahr* (bei Schwüren). Im correlativen Satze यथा (48,16), यदि (?) oder keine Partikel. — 4) *so auch, desgleichen.* Müssig in देवाः सर्षिगणास्तथा (= देवा ऋषिगणास्तथा). — 5) *ja* (unbetont), *nämlich.* — 6) तथा च *in gleicher Weise, in demselben Sinne, im Einklange damit.* So v. a. तथा चोक्तम् 143,13. — 7) तथा — च durch ein Wort getrennt *so auch, desgleichen.* — 8) तथापि *a) so auch, desgleichen* 288,17. — *b) dessenungeachtet, nichtsdestoweniger, dennoch.* ज्ञानन्नपि — तथापि Spr. 2965. Im correlativen Satze यद्यपि, अपि यदि, कामम्, वरम् oder keine Partikel. तथापि तेषां दुःखेन परीतानाम् — कर्षः समभवन्महान् *ungeachtet dessen, dass sie von Schmerz erfüllt waren, empfanden sie eine grosse Freude.* Statt तथापि auch तथापि तु. — 9) तथा हि *denn so, so zum Beispiel, nämlich*, hinweisend auf das, was das eben Gesagte begründet, erklärt oder weiter ausführt. — 10) तथैव *a) eben so, auf dieselbe Weise, desgleichen, nicht anders* 163,18. 177,14. — 11) तथैव च *desgleichen* 57,31. 162,18. — 12) तथैव — अपि dass. — 13) अथो — तथा dass. — 14) च nach einem Adj. und तथा nach dessen Subst. dass. MBh. 3,64,109. — 15) तथा तथा — यथा *so — dass, so lange — bis* 106,33. — 16) यथा तथा *auf welche Weise immer, auf diese oder jene Weise.* यथा तथा नाम गिरः किरन्तु ते *die mögen noch so viele Worte fallen lassen* Naish. 9,29. — 17) यथा यथा — तथा तथा *wie immer, auf welche Weise es auch sei — so; in welchem Grade — in demselben Grade; je mehr — desto mehr.*

*तथाकारम् Adv. *auf die Weise, so.*

तथाक्रतु Adj. *einen dem entsprechenden Vorsatz habend.*

तथागत 1) Adj. *sich in solcher Lage —, sich in solchem Zustande befindend, sich so benehmend* 57,17. *derartig, so beschaffen.* — 2) m. *a) ein Buddha. — b) ein Buddhist. — c)* *N. pr. eines Fürsten.

*तथागतकूप m. N. pr. eines *Brunnens.*

तथागतक्रोशपरिपालिता f. N. pr. einer Kiṁnara-Jungfrau Kâraṇḍ. 6,12.

*तथागतगर्भ m. 1) Titel eines buddh. Sûtra. — 2) N. pr. eines Bodhisattva.

*तथागतगुणज्ञानाचिन्त्यविषयावतारनिर्देश m. Titel eines buddh. Sûtra.

*तथागतगुप्त m. N. pr. verschiedener Männer.

तथागतगुह्यक n. Titel eines buddh. Werkes.

*तथागतभद्र m. N. pr. eines Schülers des Nâgârguna.

तथागुण Adj. (f. आ) *mit solchen Vorzügen ausgestattet.*

तथाजातीय und °क Adj. *derartig.*

*तथाता f. und तथात्व n. *das Sosein, Sobeschaffensein, die richtige Beschaffenheit, das wahre Verhältniss, die wahre Natur.*

तथाप्रभाव Adj. *von solcher Macht.*

तथाभवितव्य Adj. *so und nicht anders sein sollend.* Nom. abstr. °ता f. Kâd. 161,3.

तथाभाव m. *das Sosein* Comm. zu TS. Prât. Ind. St. 15,315.

तथाभाविन् Adj. *so beschaffen —, ein solcher in der Zukunft.*

तथाभाव्य Adj. wohl nur fehlerhaft für ताथा°.

तथाभूत Adj. *so beschaffen, derartig, in dieser Lage* oder *in diesem Zustande befindlich* 118,29. 124,1. 125,17.

तथामुख Adj. *nach derselben Gegend das Gesicht richtend* Gobh. 4,2,5.

तथायतम् Adv. *nach derselben Richtung hin* Gobh. 4,2,4.

*तथारात्र m. *ein* Buddha oder Gina.

तथारूप (f. आ) und °रूपिन् Adj. *so geformt, so gestaltet, so aussehend.*

तथार्थ Adj. *real.* Nom. abstr. °त्व n. Çaṁk. zu Bṛih. Âr. Up. S. 73.

तथाविध Adj. (f. आ) *derartig, in der Lage —, in dem Zustande befindlich, so beschaffen.* तथाविधम् Adv. *so, auf diese Weise.*

तथावीर्य Adj. *von der Kraft* 50,22.

तथाव्रत Adj. *ein solches Verfahren beobachtend.*

तथाशील Adj. *sich so benehmend, — betragend.*

तथाशीलसमाचार Adj. *einen solchen Charakter und ein solches Benehmen habend* MBh. 5,73,14.

तथास्वर Adj. *mit demselben Accent gesprochen.*

तथोचित in अतथोचित.

तथोपम Adj. *dem ähnlich.*

तथ्य 1) Adj. *wahr.* — 2) n. *Wahres, Wahrheit.* तथ्येन und तथ्यतम् *der Wahrheit gemäss.*

तद् 1) Nom. Acc. Sg. n. von 1. त und als Thema am Anfange eines Comp. — 2) Adv. *a) da, dort, dahin.* In Correlation mit यत्र und यतस्. यतो यतः — ततस् *wohin immer — dahin.* — *b) da, damals, dann, in dem Falle.* In Correlation mit यत्र, यदि und चेद्. — *c) da, auf diese Weise, damit, in Bezug darauf.* — *d) darum, deshalb, demnach, also, so.* In Correlation mit यतस् (138,11), यद् und येन *da, weil.* — *e) nun* (als Uebergangspartikel). — *f) so auch, desgleichen, ebenso,* und. — 3) तदपि *a) auch —, sogar dieses* statt des einfachen अपि, da das vorangehende neutrale Subst. allein genügen würde, 139,26. — *b) auch dann* in Correlation mit चेद् 215,30. — *c) dessenungeachtet, dennoch* Spr. 7772. Ind. St. 15,334. In Correlation mit यद्यपि. — 4) तच्चापि und zwar. — 5) तद्यथा *so zum Beispiel* 241,31. Mahâbh. (K.) 5,2. 8,23 u. s. w.

*तद् (°म्) am Ende eines adv. Comp. = तद् = 1. त.

तदनन्तर 1) Adj. (f. आ) *Jmd* (Gen.) *am Nächsten stehend.* — 2) °म् Adv. *unmittelbar darauf, darauf, alsdann.* प्राक् oder प्रथमम् (176,19) — तद° — प्रथमम् — तद° — तृतीयम् — अतः परम्.

तदनु Adv. *darauf, alsdann, hierauf* 311,26. Mâlav. 13. Çaut. 38 (Br. 39). Spr. 4039. 6522. 7728 (आदौ — तदनु). zu 2083.

तदनुकृति Adv. *dem entsprechend* 21,13.

तदन्त Adj. *dadurch sein Ende erreichend* TBr. 1,5,9,3.

तदन्न Adj. *an diese Speise gewohnt.*

तदपत्य Adj. *von diesem Nachkommen habend.* Nom. abstr. °ता f. M. 3,16.

तदपत्यमय Adj. *in seinen (ihren) Kindern aufgehend, nur an diese denkend.*

तदपस् 1) Adj. *gewohnt dieses zu thun.* — 2) Adv. *in gewohnter Weise.*

तदपेक्ष Adj. *darauf Rücksicht nehmend* Gaut.

1. तदर्थ m. *dessen* oder *deren Bedeutung* 276,32.

2. तदर्थ Adj. 1) *dazu bestimmt.* Nom. abstr. °ता f. — 2) *dieselbe Bedeutung habend* 236,27.

तदर्थक Adj. (f. तदर्थिका) *dieses besagend* Naish. 4,52.

तदर्थम् Adv. *daher, in Folge dessen, zu dem Endzweck, dazu, deshalb* 106,22. 225,16. 232,12.

तदर्थीय Adj. *für ihn —, dazu bestimmt, zu dem Endzweck unternommen* Âpast.

तदर्धिक Adj. *halb soviel* M. 3,1.

तदर्क in अतदर्क.

तदवस्थ Adj. (f. आ) 1) *in dieser Lage —, in diesem Zustande sich befindend* MBh. 3,69,31. Chr. 291,15. — 2) *in demselben Zustande sich befindend, so v. a. unversehrt* 326,10.

तदह्न, Loc. तदह्ने *an diesem Tage* H. 314.

तदा Adv. *zu der Zeit, damals* (Gegensatz इदानीम्), *alsdann, dann, in dem Falle.* Im Epos oft müssig, insbes. nach ततस् (49,22. 61,19. 69,28) oder पुरा und vor अथ. तदा प्रभृति *von der Zeit an.* In Correlation mit यदा, यत्र, यदा, यदि, यर्हि (neben यस्मिन्नकनि), यतस् (*seitdem — von der Zeit an*) und चेद्. तर्हि तदा in Correl. mit यदि. तदा प्रभृति

Digitized by Google

mit यदा प्रभृति und यदा. यदा यदा — तदा तदा *so oft — so oft* 149,12. Einfacher यदा und तदा mit wiederholtem Verbum fin. dass. 147,29. 30. यदा तदा *zu jeder beliebigen Zeit, stets* Naish. 8,39.

*तदाकारपरिज्ञान *eine best. Kunst* Gal.

तदात्मक (Kâraka 6,12) und तदात्मन् (in अ°) Adj. *in der Art —, in dem Wesen davon liegend, dieselbe Natur habend, identisch dem Wesen nach.*

तदात्व n. *Gegenwart, der gegenwärtige Zustand.* Nur im Gegensatz zu आयति *Zukunft.*

तदानींदुग्ध Adj. *zu der in Rede stehenden Zeit —, eben gemelkt.*

तदानीन्तन Adj. *damalig, in jener Zeit lebend.*

तदानीम् Adv. *damals, alsdann, dann.* In Correlation mit यदा, यत्र und यदि.

*तदामुख n. *Beginn, Anfang.*

तदर्थ Adj. *auf den bestimmten Zweck gerichtet, intentus.*

तदृष्टि Adj. *von solchen Opferungen begleitet* AV. 11,7,19.

तदीय Adj. 1) *dem, der* oder *denen gehörig, von dem, von der* oder *von denen kommend* u. s. w., *sein, ihr.* °सङ्ग m. *ein Zusammentreffen mit ihr.* — 2) *ein solcher.* तदीयमणवपि *auch nicht so viel, auch nicht das geringste.*

तदुपनिषद् f. Titel einer Upanishad.

तदोकस् Adj. *daran Gefallen —, daran Behagen findend.*

तदोजस् Adj. *mit solcher Kraft ausgerüstet.*

तद्गत Adj. 1) *auf den, die, ihn, sie* oder *darauf gerichtet.* — 2) am Ende eines Comp. *gerichtet auf.*

1. तद्गुण m. 1) *dessen* oder *deren Eigenschaft.* — 2) *dessen* oder *deren Vorzug.*

2. तद्गुण 1) Adj. *diese Eigenschaften besitzend.* — 2) m. in der Rhet. *ein bildlicher Ausdruck, bei welchem die Eigenschaften eines Gegenstandes auf einen andern übertragen werden.*

तद्देवत्य Adj. *die Gottheit habend* Lâṭj. 4,4,21.

*तद्द्वितीय Adj. *dieses zum zweiten Male thuend* P. 6,2,162, Sch.

*तद्धन Adj. *geizig.*

तद्धर्मन् Adj. 1) *den und den —, einen bestimmten Beruf habend, eine bestimmte Obliegenheit vollbringend.* — 2) *dessen Obliegenheit vollbringend* Gaim. 6,3,26.

तद्धर्मिन् Adj. *dessen —, seine Gesetze befolgend.*

*तद्धारण n. *eine best. Kunst* Gal.

तद्धित 1) *Adj. *dem gut, — heilsam.* — 2) m. *ein Suffix, welches aus schon abgeleiteten Wörtern neue bildet* und *ein auf diese Weise gebildetes Wort.* °कलाप m., °चन्द्रिका f., °तत्त्वबोधिनी f. und °विचार m. Titel von Werken Opp. Cat. 1. — 3) n. *dessen u. s. w. Heil, — Wohlergehen* Âpast. (Pl.). — Auch fehlerhaft für त्वद्धित.

तद्बन्धु Adj. *zu dieser Genossenschaft gehörig.*

*तद्बल m. und *°ला f. (?) *eine Art Pfeil.*

*तद्भक्त Adj. *dieses oft thuend* P. 6,2,162, Sch.

तद्भव Adj. *daraus* (d. i. aus dem Sanskrit) *entstanden* (von Wörtern im Prâkrit und in den südindischen Sprachen) Medhâtithi zu M. 4,232.

तद्भाव m. 1) *das dazu Werden.* — 2) am Ende eines Comp. *das Werden zu.*

तद्भूत Adj. *darin befindlich* Gaim. 1,1,25.

तद्राज m. *ein Suffix, welches zur Bezeichnung eines Fürsten* oder *Häuptlings an den Namen eines Volkstammes gefügt wird.*

तद्रीयस् und *तद्र्यञ् Adj. *dahin gerichtet.*

तद्रूप Adj. (f. आ) *so gestaltet, so beschaffen, so aussehend; von derselben Beschaffenheit.* Nom. abstr. °त्व n. Kap. 5,19. Gaim. 6,5,3.

तद्वत् Adv. 1) *auf diese Weise, so.* In Correlation mit यद्वत् und यथा. — 2) *gleichfalls, ebenfalls, desgleichen, auch.*

तद्वत्ता f. *Uebereinstimmung.*

*तद्वन् m. Pl. *eine bestimmte Klasse von Rshi* Mahâbh. (K.) 11,13.

तद्वत् Adj. *damit versehen, das enthaltend, das besitzend* Kap. 1,151. 5,101.

तद्वयस् Adj. *in demselben Alter stehend.*

तद्वश् Adj. *darnach verlangend.*

तद्वा Adv. = तद्वत् 1).

तद्विद् 1) Adj. *das wissend, darin eingeweiht;* m. *Sachkenner, Fachmann.* — 2) f. *die Erkenntniss davon.*

तद्विद्य m. *Fachgenosse, Sachkenner* Njâjas. 4,2, 47. Kâraka 1,25.3,8 (hier und da fehlerhaft तद्विद्या°).

तद्विध Adj. (f. आ) *derartig, dem entsprechend.* Nom. abstr. °त्व n.

तद्विषय Adj. (f. आ) 1) *zu dieser Kategorie gehörend* P. 4,2,66. — 2) *dieses zum Object habend* Çaṁk. zu Bḥg. Âr. Up. S. 73.

तद्वृत्ति Adj. *darnach lebend* Gaut.

तद्वत Adj. *die Pflichten gegen ihn* oder *sie erfüllend.* — 2) *dieselbe religiöse Observanz begehend* Gaut.

1. तन्, तनोति, तनुते; Partic. ततः. 1) *sich dehnen, — erstrecken, — ausdehnen, — über, reichen über* oder *bis* (insbes. vom Licht); mit Acc. तत *überzogen —, überdeckt mit* (Instr. oder im Comp. vorangehend). — 2) *sich ausbreiten* vom Licht, so v. a. *weithin scheinen.* — 3) *sich in die Länge ziehen, dauern, anhalten.* — 4) *dehnen, strecken, spannen, breiten, aus —, aufziehen* (ein Gewebe). पथम् *Pfade breiten,* so v. a. *bahnen.* तन्तुम् *den Geschlechtsfaden ausbreiten,* so v. a. *auf Nachkommenschaft bedacht sein.* तनूम् *die Personen ausbreiten,* so v. a. *sich vermehren.* गतिम् so v. a. *den Gang richten auf* (इच्). प्रियवचनानि *liebe Worte ausbreiten,* so v. a. *sprechen.* तत *ausgedehnt, — gestreckt.* — 5) *in die Länge ziehen* (in der Zeit). — 6) ein Opfer oder Gebet (wie ein Gewebe) *zusammenfügen, ausführen; einer Opferhandlung obliegen, Etwas* (Acc.) *opfern.* — 7) *ausbreiten, verbreiten, vermehren* Ragh. 3,25. Spr. 2503. Kathâs. 104,89. Prab. 30,13. Bhâg. P. 1,8,6. 17,34. 3,21,20. 4,17,22. Dhûrtas. 66,10. Bhaṭṭ. 2,17. Pass. तायते *sich ausbreiten, zunehmen.* तत *ausgebreitet, weit.* — 8) *zurecht machen* in ततायुधकलापवत् und °कलापिन्. — 9) *ausarbeiten, verfassen* MBh. 1, 63,127. — 10) *machen zu, reddere;* mit doppeltem Acc. Spr. 1470. — *Desid. तितनिषति, तितंसति und तितांसति. — *Intens. तत्तन्यते und तत्तनीति. — Mit अति, °तत *der sich sehr breit macht, sehr übermüthig.* — Mit व्यति Med. *um die Wette ausdehnen* Bhaṭṭ. — Mit अधि *beziehen* (den Bogen mit der Sehne). °तत *überdeckt mit* (Instr.). — Mit अनु 1) *sich ausdehnen nach* oder *entlang.* — 2) *fortsetzen, fortführen, keine Unterbrechung erleiden lassen, aufrecht erhalten.* — 3) *weiter vermehren.* — Mit अप in °तानक. — Mit अभि 1) *sich ausbreiten vor* oder *über, hinreichen über* (Acc.). — 2) *vor Etwas herspannen, — aufstellen.* — Mit अव 1) *sich herabsenken, sich ziehen nach* (Acc.). — 2) *sich hinziehen über, überdecken;* mit Acc. °तत *überdeckt —, bedeckt mit* (Instr. oder im Comp. vorangehend) Hariv. 3612. — 3) *abspannen, schlaff machen* (den Bogen); *abnehmen* (die Sehne vom Bogen). — 4) अवतत als Beiw. Çiva's wohl *mild, gnädig gestimmt.* — Mit अभ्यव *überziehen.* Pass. *sich hinziehen über* (Acc.). — Mit आ 1) *sich ausbreiten über, durchdringen, überziehen;* insbes. vom Licht, daher *bescheinen.* पदम् *Platz greifen, sich breit machen.* — 2) *sich richten nach Etwas hin, zustreben auf* (Acc.). आतत *gerichtet auf, haftend an* (Loc.). — 3) *warten auf* (Acc.) — 4) *Jmd aufhalten, morari* ṚV. 1,91,23. — 5) *ausbreiten, ausdehnen, anspannen, aufziehen* (ein Gewebe). आतत *verbreitet, ausgedehnt, gespannt* (Bogensehne), *lang* (Weg Khând. Up. 8,6,2). — 6) *verbreiten, effundere, verleihen.* — 7) *bewirken, her-*

Digitized by Google

vorbringen Hariv. 4635. — 8) *an den Tag legen, zeigen, verrathen* 300,26. — Caus. आ तानयति *anspannen, straff machen.* — Mit अन्वा 1) *sich ausbreiten —, hinreichen über* (Acc.); von der Sonne so v. a. *bescheinen.* — 2) *ausspannen, ausbreiten.* — Mit अभ्या *bestricken, in seine Gewalt bekommen.* — Mit उद् *sich ausbreiten.* — Mit पर्या *rings umgeben, umbreiten.* — Mit प्रत्या 1) *sich ausbreiten gegen, bescheinen.* — 2) *scheinen —, glühen gegen* (Acc.) RV. 4,4,4. — Mit व्या *verbreiten, bewirken, hervorbringen.* — Mit समा 1) *spannen* (den Bogen) MBh. 8,82,26. — 2) *bewirken, hervorbringen.* — Mit उद् *sich nach oben strecken, hinaufstreben.* — Mit नि 1) *durchdringen.* — 2) *nach unten treiben, eindringen —, wurzeln machen.* — Mit प्रतिनिस् *zertheilend durchdringen, durchleuchten, überstrahlen.* — Mit परि *sich herstrecken um, umspannen, umschlingen, umgeben.* — Mit प्र 1) *sich ausbreiten, — über, überziehen, bedecken, erfüllen.* प्रतत *überzogen* u. s. w. *mit* (Instr. oder im Comp. vorangehend). — 2) *ausbreiten, entfalten, verbreiten, fortführen, weiter ausführen, ausführlich besprechen.* Pass. *sich ausbreiten —, seinen Anfang nehmen von* (Abl.). — 3) *entfalten, an den Tag legen.* — 4) *auszuführen beginnen, beginnen* (ein Opfer). — 5) *bewirken, verursachen.* — 6) *machen zu, reddere;* mit doppeltem Acc. Spr. 7620. — Mit अभिप्र *sich ausbreiten über* (Acc.) Kaush. Up. 4,19. — Mit वि 1) *sich ausbreiten, sich verbreiten, — über, überziehen, bedecken, erfüllen.* वितत *überzogen* u. s. w. *mit* (Instr. oder im Comp. vorangehend). — 2) *ausspannen, ausstrecken, aufziehen* (eine Bogensehne, ein Gewebe u. s. w.), *beziehen* (mit der Sehne), *spannen* (einen Bogen). — 3) *vorstecken* (das Joch). — 4) einen Weg *breiten*, so v. a. *bahnen.* — 5) Schritte *breiten*, so v. a. *schreiten.* — 6) *ausbreiten, verbreiten in, durch* oder *an*, (eine Salbe) *auftragen auf* (Loc.). वितत *ausgebreitet, verbreitet, ausgedehnt, weit, breit.* वितति Adv. — 7) den Leib *breit machen*, so v. a. *sich drohend entgegensetzen.* — 8) Opfer, Gebete, Ceremonien, Feste (139,15), Kasteiungen u. s. w. *in's Werk setzen, veranstalten, beginnen, ausführen.* — 9) *opfern.* — 10) *an den Tag legen.* — 11) *bewirken, hervorbringen.* — 12) *machen zu, reddere;* mit doppeltem Acc. Prasannar. 53,4. — Mit अनुवि *sich ausdehnen über* (Acc.). — Mit अभिवि 1) *beziehen* (mit der Sehne). — 2) *überziehen, zudecken.* — Mit आवि *sich allseits verbreiten über* (Acc.), von Strahlen. — Mit प्रवि, °तत 1) *ausgedehnt, sich weithin verbreitend, weit.* — 2) *in's Werk gesetzt, begonnen.* — 3) *zahlreich, mannichfach.* — Mit सम् 1) *sich verbinden mit* (Instr.), *sich anschliessen an* (Acc.). संतत *sich befindend in* (Loc.). — 2) *überziehen, bedecken.* संतत *überzogen —, bedeckt mit* (Instr. oder im Comp. vorangehend). — 3) *zusammenfügen, in ununterbrochener Verbindung erhalten, fortlaufend machen.* सन्तत *zusammengehalten durch* (Instr.), *geschnürt*, (mit Stricken) *bezogen* Tândja-Br. 16,10,6. *zusammenhängend, fortlaufend, ununterbrochen.* संततम् und संतत° Adv. — 4) *anschliessen* Vaitân. — 5) *in's Werk setzen.* — 6) *an den Tag legen.* — Caus. संतानयति *in's Werk setzen —, ausführen lassen.* — Mit अनुसम् 1) *anschliessen, folgen lassen.* — 2) *fortsetzen* Vaitân. — 3) अनुसंतत *a) überzogen —, bedeckt —, erfüllt mit* (Instr.). — *b) nach allen Seiten verbreitet, ausgebreitet.* — Mit अभिसम् 1) *hinüberreichen lassen* (von einer Seite zur anderen), *zur Verbindung machen, anreihen* Tândja-Br. 4,7,7. — 2) अभिसंतत *überzogen —, überdeckt mit* (im Comp. vorangehend). अभिसंवृत v. l. — Mit उपसम् *in unmittelbare Verbindung setzen mit* (Instr.) Vaitân. — Mit परिसम् in परिसंतान.

2. सन्तन् (nur Dat. und Instr.) 1) *Ausbreitung, Fortdauer, ununterbrochene Folge.* — 2) *Nachkommenschaft.* — 3) सन्ता (सन्ना RV. 10,93,12) Instr. Adv. *in ununterbrochener Dauer, nach einander, anhaltend, continuo* RV. 8,25,2.

3. तन्, तन्यति *erschallen, laut tönen, rauschen* RV. 4.* तन्, तनति und तानयति (अद्धोपक्रपायोः, अद्धोपतापयोः, अद्धाघाते).

सन्न n. und सन्ना f. *Nachkommenschaft, Kind.*

तनक (वेतनक?) *Lohn* (buddh.).

तनबाल m. Pl. N. pr. eines Volkes.

सन्नय 1) Adj. *das Geschlecht fortpflanzend, zum eigenen Geschlecht gehörig.* — 2) m. *a) Sohn.* Du. auch *Sohn und Tochter.* Im Comp. *Kind* überh. Am Ende eines adj. Comp. f. आ. — *b) das fünfte astrol. Haus.* — *c)* N. pr. α) Pl. eines Volkes. — β) eines Vâsishṭha. v. l. अनघ. — 3) f. तनया *a) Tochter.* — *b) *eine best. Pflanze.* — 4) (*m.) n. *Nachkommenschaft, Geschlecht, Stamm; Kind, Nachkommen.* Nach den Commentatoren *Enkel.*

तनयभवन n. *das fünfte astrol. Haus.*

तनयित्नु Adj. *rauschend, donnernd.*

तनयी Adv. mit कर् *zum Sohne machen.*

सन्नस् n. *Nachkommenschaft.*

तनिका f. *Strick, Schnur* Çiç. 5,61.

सन्निमन् 1) m. *tenuitas, Dünne* Kâd. 195,8. *Seichtheit* Vikramôrvaç. 13,6. *Schwäche* Bâlar. 108,16. — 2) n. *Leber.*

तनिस्रोकी f. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

सन्निष्ठ Adj. Superl. zu तनु 1).

सन्नीयस् Adj. Compar. zu तनु 1).

तनु 1) Adj. (f. तनु, तनू und तन्वी) *tenuis, dünn, flach, schmal, fein, schmächtig, schlank, klein, schwach, unbedeutend, spärlich, wenig.* Compar. तनुतर (295,31) und सन्नीयस्, Superl. सन्निष्ठ. — 2) m. N. pr. eines überaus *abgemagerten* Ṛshi. — 3) f. तनु und तनू *a) Leib, Körper, Gestalt.* तनुं त्यज् oder कृ (119,27) *den Körper fahren lassen*, so v. a. *das Leben aufgeben.* — *b) Person.* स्वका *die eigene P.* इयं तनुर्मम (320,10) so v. a. *ich hier.* — *c) die eigene Person, das Selbst* (häufig die Stelle des Pron. reflex. vertretend). — *d) Wesen, Daseins- oder Erscheinungsform.* रराळां (wohl so zu lesen) तनूर्मन्योः so v. a. *ein Zeichen des Grimmes auf der Stirn* Pâr. Grihj. 3,13,5. — *e) *तनु *Haut.* — *f)* तनु *das erste astrol. Haus.* — 4) f. तन्वी *a) ein schlankes, feingegliedertes Frauenzimmer.* — *b) *Desmodium gangeticum.* — *c) *Balanites Roxburghii* Râgân. 6,72. — *d) ein best. Metrum.* — *e)* N. pr. einer Gattin Krishṇa's.

तनुक 1) Adj. *dünn* Karaka 6,2. *klein; dünn*, so v. a. *schwach* (Brühe u. s. w.) Karaka 8,6. — 2) *m. *a) Grislea tomentosa.* — *b) Terminalia bellerica.* — *c) der Zimmtbaum.* — 3) *f. आ *Diospyros embryopteris.*

*तनुकूप m. *Schweissloch.*

तनुकेश 1) Adj. (f. ई) *feinhaarig* Varâh. Laghuç. 2,13. — 2) *f. ई Pl. Bez. der Weiber der Kshemavṛddhi.

*तनुक्षीर m. *Spondias mangifera.*

तनुगृह n. *das erste astrol. Haus.*

*तनुच्छद Vop. 26,70.

तनुच्छद m. 1) *Feder*, Pl. *Gefieder* R. 4,63,2. — 2) *Panzer, Harnisch.*

*तनुच्छाय m. *eine Art Acacie* Râgân. 8,40.

तनुज 1) m. *Sohn.* — 2) f. आ *Tochter.*

तनुता f. Nom. abstr. zu तनु 1) und 3) *a).*

तनुत्यज् Adj. *den Leib hingebend, das Leben wagend, muthig dem Tode entgegengehend* Âpast. *sterbend.*

1. तनुत्याग m. *Hingabe des Leibes, muthiges Einsetzen des Lebens.*

2. तनुत्याग Adj. *wenig spendend.*

तनुत्र n. *Panzer, Harnisch.*

तनुत्रवत् Adj. *gepanzert, geharnischt.*

तनुत्राण n. *Panzer, Harnisch.*

तनुत्व n. Nom. abstr. zu तनु 1).

Digitized by Google

तनुत्वक्क Adj. *dünnhäutig* Suçr. 1,264,2.

तनुत्वच् m. 1) *der Zimmtbaum* Bhâvapr. 1,188. — 2) **Cassia Senna.*

*तनुत्वच m. *Premna spinosa* Râgân. 9,25.

तनुदग्ध Adj. als Bez. eines Kleça im Joga = तनु 1).

तनुदान n. *Hingabe des Leibes* (beim coitus) und zugleich *eine spärliche Gabe* Spr. 7723.

तनुधी Adj. *von geringer Einsicht* Ind. St. 14,365.

*तनुपत्र m 1) *Terminalia Catappa.* — 2) *blättriges Auripigment.*

तनुपादत्तपाटन n. *eine best. feierliche Handlung, die an einer Feuergrube vorgenommen wird.*

*तनुबीज m. *Judendorn* Râgân. 11,143.

तनुभव m. *Sohn.*

*तनुभस्त्रा f. *Nase.*

तनुभाव m. Nom. abstr. zu तनु 1).

*तनुभूमि f. *ein best. Stadium im Leben des Çrâvaka.*

तनुभृत् m. *ein mit einem Körper versehenes Wesen*, insbes. *Mensch.*

1. तनुमध्य n. *Leibesmitte, Taille.*

2. तनुमध्य 1) Adj. (f. आ) *eine schmale Taille habend.* — 2) f. आ *ein best. Metrum.*

तनुमध्यम Adj. (f. आ) *eine schmale Taille habend* 47,30.

तनुमत् Adj. *mit einem Körper versehen.*

तनुमूर्ति Adj. *schmal, schmächtig* Varâh. Bṛh. S. 4,20.

*तनुरस m. *Schweiss.*

*तनुरुह und *°रुह n. *das Haar auf dem Körper.*

*तनुल Adj. *ausgedehnt.*

तनुलता f. *ein schlanker Körper* Prasannar. 37,16.

*तनुवात m. *ein dünner Wind* (darin eine Hölle).

*तनुवारभस (?) m. *ein gepanzerter Krieger.*

*तनुव्रण m. *Elephantiasis.*

तनुशिरस् f. *ein best. Metrum.*

तनुस् n. *Person.* आत्मनः तनुः (Acc.) so v. a. *sich.*

तनुसंगम m. *das Zusammensein der Körper, leibliche Nähe* Spr. 7714.

*तनुसंचारिणी f. *ein junges Mädchen.*

तनुस्थान n. *das erste astrol. Haus* Verz. der Oxf. H. 330,*a*,27.

*तनुस्फुर m. *After.*

1. तनू f. s. u. तनु.

2. तनू Adv. 1) mit कर् *a) dünn machen, behauen; schmal machen* Naish. 7,82. — *b) verringern, abschwächen, ablegen* (die Scham). — 2) mit भू *geringer werden, abnehmen.*

तनूकरण n. 1) *das Dünnmachen, Behauen.* — 2) *das Verringern, Schwächen.*

तनूकृत् Adj. 1) *Leib und Leben erhaltend.* — 2) *die Erscheinungsform von Etwas* (Gen.) *bildend.* — 3) *selbstvollbracht, — verschuldet* RV. 8,79,3.

तनूकृत्य *Erhaltung des Leibes und Lebens.*

तनूज 1) Adj. *a) an* oder *aus dem Leibe entstanden.* — *b) zur Person gehörig.* — 2) m. *a) Sohn.* — *b)* N. pr. eines Sâdhja. — 3) f. तनूजा *Tochter.* — 4) n. *Gefieder, Flügel* MBh. 5,113,4.

*तनूजनि und तनूजन्मन् m. *Sohn.*

*तनूतल m. *die ausgestreckten Arme als Maass, ein Faden.*

तनूत्यज् Adj. *Leib und Leben hingebend, —wagend.*

तनूदर Adj. (f. ई) *dünnleibig* Hem. Par. 2,421.

तनूदूषि Adj. *Leib und Leben schädigend.*

तनूदेवता f. *die Gottheit einer Erscheinungsform* (des Agni).

तनूदेश m. *Körpertheil.*

तनूद्भव m. *Sohn* Hem. Par. 13,39.

*तनून m. *Wind.*

*तनूनप n. *geschmolzene Butter.* Ein wegen तनूनपात् erfundenes Wort.

तनूनपात् m. 1) *Sohn seiner selbst*, ein heiliger Name Agni's; *Feuer* überh. Harshaṅk. 161,24. Auch unter den Beinamen Çiva's. — 2) **Plumbago zeylanica.*

तनूनपात्वत् Adj. *das Wort* तनूनपात् *enthaltend.*

तनूनप्त्र m. = तनूनपात् 1).

तनूपा (auch viersilbig) Adj. *Leib und Leben schirmend.*

तनूपान 1) Adj. (f. ई) dass. — 2) n. *Schirm des Leibes und Lebens.*

तनूपावन् Adj. = तनूपा.

तनूपृष्ठ m. *ein best.* Soma-*Opfer* Vaitân.

तनूबल n. *Körperkraft, eigene Kraft.*

तनूभव m. *Sohn* Spr. 7774. Verz. d. Oxf. H. 323, *a*, No. 765, Çl. 4.

तनूरुच् Adj. *dessen Person leuchtet, im Waffenschmuck glänzend.*

तनूरुह 1) (*m.) n. *a) das Haar auf dem Körper.* — *b) Gefieder, Flügel.* — 2) m. *Sohn.*

तनूर्ज m. N. pr. eines Sohnes des 3ten Manu.

तनूवशिन् Adj. *über die Person gebietend, beherrschend.*

तनूशुभ Adj. *sich herausputzend, eitel auf seine Person.*

तनूकविस् n. *ein an die* Tanû *des* Agni *gerichtetes* Havis.

*तनूस्फुर m. *After.*

*तनेनु *eine Beisart.*

*तनस्य्, °स्यति (दुःखे, दुःखक्रियायाम्).

तन्ति 1) f. *a) Strick, Strang, Leine;* insbes. *ein langer Strick, an den die Kälber einzeln vermittelst anderer kürzerer Stricke angebunden werden.* Auch तन्ती f. Gobh. 3,6,7. 9. वत्स° Gaut. — *b)* **Ausdehnung.* — *c)* *N. pr. einer Frau. — 2) *m. *Weber.*

तन्तिचर Adj. *an der Leine gehend* TBr. 3,3,3,5.

तन्तिन m. N. pr. eines Sohnes des Kanavaka Hariv. 1,34,38.

तन्तिपाल m. N. pr. 1) so nennt sich Sahadeva beim Fürsten Virâṭa MBh. 4,3,9.10,10. — 2) eines Sohnes des Kanavaka Hariv. 1,34,38.

*तन्तिपालक m. Bein. Nakula's (soll heissen Sahadeva's).

तन्ती f. s. u. तन्ति 1) *a*).

तन्तु m. 1) *Faden, Schnur, Strang, Draht, Saite.* — 2) *Aufzug eines Gewebes.* — 3) *Faden, Ausläufer, Faser.* — 4) *Faden* in übertr. Bed. *a)* von Opferhandlungen, *die ununterbrochen wie ein Faden sich hinziehen.* — *b)* von Personen, *die das Geschlecht durch Fortpflanzung in ununterbrochener Reihe erhalten, Stammhalter* Âpast. पैतामह so v. a. *das Geschlecht des Grossvaters* Chr. 25,9. — *c)* von Affecten, die den Menschen *fesseln* und *hemmen.* — 5) Name eines Sâman Ârsh. Br. — 6) **Haifisch.* — 7) *N. pr. eines Mannes.

तन्तुक 1) am Ende eines adj. Comp. *Schnur, Strang.* — 2) m. *a) eine Schlangenart.* — *b)* **Sinapis dichotoma.* — 3) *f. ई *Ader.*

तन्तुकार्य n. *Gewebe* Sarvopan. S. 401.

*तन्तुकाष्ठ n. *die Bürste der Weber.*

*तन्तुकीट m. *Seidenraupe.*

तन्तुजाल in कृमि°.

*तन्तुण m. *Haifisch.*

तन्तुत्व n. *das Fadensein, Bestehen aus Fäden.*

*तन्तुनाग m. *Haifisch.*

तन्तुनाभ m. *Spinne* Çabdak. zu Bâdar. 2,1,25.

*तन्तुनिर्यास m. *Weinpalme.*

तन्तुपर्वन् n. Bez. *des Vollmondtages im Monat Çrâvaṇa.*

*तन्तुभ m. 1) *Sinapis dichotoma.* — 2) *Kalb.*

तन्तुभूत Adj. *Stammhalter seiend* MBh. 3,258,11.

तन्तुमध्या Adj. f. *eine fadendünne Taille habend* Prij. 50,10.

तन्तुमत् 1) Adj. *a) fadenziehend, fadenförmig* Kâraka 6,11. 7,3. — *b)* als Beiw. eines Agni wohl so v. a. *ununterbrochen wie ein Faden* AV. Prâjaçc. 2,1. — 2) f. °मती N. pr. der Mutter Murâri's.

*तन्तुर n. *Wurzelschoss des Lotus.*

Digitized by Google

तनुल 1) Adj. *fadenziehend* (Schleim) Bhâvapr. Hdschr. (fehlt in der Ausg. 3,12). — 2) *n. *Wurzelschoss des Lotus.*

तनुवर्धन Adj. *den Faden verlängernd*, Beiw. Vishṇu's (MBh. 13,149,97) und Çiva's.

तनुवान n. *das Weben* Comm. zu Njâjam. 7,3,21.

*तनुवाप m. 1) *Weber.* — 2) *das Weben, Weberei.*

तनुवाय m. 1) *Weber.* — 2) **Spinne.* — 3) **das Weben, Weberei.*

*तनुवायदण्ड m. *Weberstuhl.*

*तनुवायशाला f. *Weberwerkstatt* Gal.

*तनुविग्रहा f. *Musa sapientum.*

*तनुशाला f. *Weberwerkstatt.*

*तनुसंतत Adj. 1) *gewebt.* — 2) *genäht.*

*तनुसंतति f. *das Nähen.*

तनुसंतान m. *das Weben* Comm. zu Kaush. Up. 1,3.

*तनुसार m. *Arecapalme.*

तन्त्र 1) n. (adj. Comp. f. आ) *a) Webestuhl.* — *b) Zettel, Aufzug eines Gewebes.* — *c) das Sichhindurchziehende, Durchlaufende, immer wieder zur Geltung Kommende, Sichgleichbleibende, Maassgebende, Vorwaltende, Wesentliche, Grundlage, Grundform, Norm, Hauptsache, das worum* (im Comp. vorangehend) *es sich bei Etwas* (Gen. MBh. 13,48,6, oder im Comp. vorangehend) *vor Allem handelt, das wovon etwas Anderes abhängt.* तन्त्रेण *durchlaufend, ein für alle Male gültig.* Am Ende eines adj. Comp. *bei dem es sich um — handelt, bei dem — vorwaltet, abhängig von.* देह° Adj. so v. a. *der sich zu verkörpern liebt* Bhâg. P. 3,33,5. — *d) (eine zusammenhängende) Lehre, Doctrin, Lehrbuch, ein Abschnitt in einem solchen Werke.* — *e) der erste Theil eines* Gjotiḥçâstra. — *f) eine Klasse von Werken, in denen Magie und Mystik die Hauptrolle spielen.* — *g) Beschwörungsformel.* — *h)* Name eines Sâman. Auch विदूपस्य Âṛsh. Br. — *i) Heer.* — *k)* am Ende eines Comp. *eine geordnete Menge, Reihe, series* Bîlar. 30, 18. 175,15. Trupp 54,15. — *l)* = राज्य° *Regiment, Regierung.* परं तन्त्रम् *die höchste Autorität.* — *m) Mittel, Kunstgriff* Hariv. 2,1,31. — *n) Arzenei*, insbes. *ein Specificum* Çiç. 2,88. — *o) *Reichthum.* — *p) *Haus.* — *q) *= परिच्छद. — *r) *= अस्त्र. — 2) f. तन्त्री (Nom. °स् und *तन्त्री) *a)* = तन्त्रि 1) Gṛhjâs. 3,6,7, v. l. Im Bhâg. P. ed. Bomb. तन्त्या st. तन्त्र्या. Die richtige Form wird तन्त्रि und तन्त्री sein. — *b) Saite* MBh. 12,120,14. *Saitenspiel.* — *c) *Sehne, Ader.* — *d)* Pl. bildlich von *den Saiten des Herzens.* v. l. तन्त्रे: st. तन्त्री:. — *e) *Coccolus cordifolius.* — *f) *ein junges Mädchen von besonderer Beschaffenheit.* — *g)* *N. pr. eines Flusses.

तन्त्रक 1) *Adj. *vom Webstuhl kommend, ganz neu* (Zeug, Kleid). — 2) am Ende eines adj. Comp. = तन्त्र 1) *d).* — 3) f. तन्त्रिका *a) Coccolus cordifolius* Bhâvapr. 1,196. Dhanv. 1,1. — *b) Ohrenklingen* Çârṅg. Saṃh. 1,7,81.

तन्त्रकार m. *Verfasser eines Lehrbuchs.*

*तन्त्रकाष्ठ n. = तनुकाष्ठ.

तन्त्रकोश m., तन्त्रकौमुदी f., तन्त्रगन्धर्व n., तन्त्रगर्भ m., तन्त्रसन्दिका f., तन्त्रचूडामणि m. und तन्त्रजीवन Titel von Werken.

तन्त्रटीका f. ein Gesammtname für die 4 ersten Bücher des Tantravârttika und auch gleich diesem.

तन्त्रण n. *das Unterhalten einer Familie.*

तन्त्रता f. Nom. abstr. zu तन्त्र 1) *c).*

°तन्त्रत्व n. *Abhängigkeit von.*

तन्त्रदर्पण m. (Opp. Cat. 1), तन्त्रदीपिका f. (ebend.), तन्त्रप्रकाश m., तन्त्रप्रदीप m., तन्त्रभेद m. und तन्त्रमन्त्रप्रकाश n. Titel von Werken.

तन्त्रय् 1) °यति *a) befolgen, sich richten nach* MBh. 12,215,21. — *b) sorgen für Jmd* (Acc.) Çik. 102, v. l. — *c) besorgen, ausführen.* — *d)* तन्त्रित α) *abhängig von* (im Comp. vorangehend). — β) *fehlerhaft für तन्द्रित Med. Kh. 3. — 2) °ते *a) in der gehörigen Ordnung erhalten, regeln* Kâraka 4,1. 6,26. — *b) *eine Familie unterhalten.*

तन्त्ररत्न n., तन्त्रराज m. und तन्त्रराजक m. Titel von Werken.

*तन्त्रवाप 1) m. *Weber.* — 2) m. n. *das Weben, Weberei.*

तन्त्रवाय m. 1) *Weber.* — 2) **Spinne.*

तन्त्रवार्त्तिक n., तन्त्रविलास m. (Opp. Cat. 1), तन्त्रशास्त्र n. (Kumârasv. zu Prasâpar. 342,21), तन्त्रशिखामणि m. (Opp. Cat. 1), तन्त्रसद्भाव m., तन्त्रसमुच्चय m. (Opp. Cat. 1), तन्त्रसार m., °सारसंग्रह m. (Opp. Cat. 1), °सारावलि f. (ebend.) und तन्त्रहृदय n. Titel von Werken.

तन्त्रा f. fehlerhaft für तन्द्रा.

तन्त्राधिकारनिर्णय m. (Opp. Cat. 1) und तन्त्रामृत n. Titel zweier Werke.

तन्त्रायिन् Adj. *ein Gewebe aufziehend.*

तन्त्रालोक m. Titel eines Werkes.

तन्त्रि f. 1) metrisch für तन्त्र 2) *b).* — 2) fehlerhaft für तन्द्रि.

तन्त्रिज m. N. pr. v. l. für तन्त्रिज.

तन्त्रिता f. fehlerhaft für तन्द्रिता.

तन्त्रिन् m. *Soldat.*

तन्त्रिपाल m. fehlerhaft für तन्त्रिपाल 1) und v. l. zu 2).

*तन्त्रिपालक m. Bein. Gajadratha's. Vgl. तन्त्रि°.

तन्त्रिल Adj. *sich um die Regierung kümmernd* Comm. zu Mṛicch. 101,21.

तन्त्रिलक m. N. pr. eines Mannes.

तन्त्रीभाण्ड n. *die indische Laute.*

तन्त्रीमुख m. *eine best. Stellung der Hand.*

तन्त्रोत्तर n. Titel eines Werkes.

*तन्त्रय n. *Fadenende.* Davon *Adj. तन्त्रयीय.

*तन्थी Adv. mit कर्, भू und अस्. तस्थी v. l.

तन्द्, तन्द्रते *nachlassen, ermatten* RV. 1,58,1 (नु तन्द्रते zu lesen nach Aufrecht).

तन्डुलिकाश्रम m. N. pr. einer *Einsiedelei* MBh. 3,82,43. तण्डुलिका° v. l.

तन्द्, *तन्द्रति = सीदति Mahîdh. zu VS. 15,5. Nur in der Verbindung नै (मा) तन्द्रत् *es komme keine Ermattung über mich.* — Caus. तन्द्रयते *matt —, müde werden, — zu* (Infin).

तन्द्र n. *Reihe.*

तन्द्रयु Adj. *lässig, träge.*

*तन्द्रवाय m. = तन्त्रवाय.

तन्द्रा f. *Mattigkeit, Erschlaffung, Abspannung, Trägheit.*

तन्द्राय्, यते *matt —, müde werden.*

तन्द्रालु und तन्द्राविन् Adj. *matt, abgespannt, müde.*

तन्द्रि m. oder n. (nur तन्द्रिणा Bhâg. P.) und तन्द्री f. (Nom. °स् und तन्द्री) = तन्द्रा. Am Ende eines adj. Comp. तन्द्रो (Nom. °स् und तन्द्री).

तन्द्रिक 1) m. *eine Art Fieber.* — 2) *f. आ = तन्द्रा.

तन्द्रिज m. N. pr. v. l. für तन्त्रिज.

तन्द्रित Adj. = मूढ. Zu belegen nur अ°.

तन्द्रिन् 1) Adj. in अ°. — 2) m. *eine Art Fieber* Bhâvapr. 3,76.

तन्द्रिपाल m. N. pr. v. l. für तन्त्रिपाल 2).

तन्नामिक Adj. *des Namens.*

*तन्नि und *तन्नी f. *Hemionitis cordifolia.*

तन्निमित्तत्व n. *das die Ursache davon Sein* Gaim. 1,1,25.

तन्मनस् Adj. *mit darauf gerichtetem Geiste, darin vertieft* Kâraka 1,1.

तन्मय Adj. *daraus bestehend, darin aufgehend, damit Eins seiend, ganz erfüllt davon* 186,4. Nom. abstr. °ता f. (Kâd. 2,2,5) und °त्व n. (Çiç. 10,46).

तन्मयीभाव m. *das Aufgehen darin.*

तन्मात्र 1) Adj. *a) nur so viel, nur so wenig.* — *b) atomartig.* — 2) n. *a) eine Kleinigkeit.* Abl. *einer Kl. wegen* (erzürnt); am Anfange eines Comp. *in ganz geringem Maasse.* — *b) Atom, Urstoff, ein in sich noch ununterschiedenes feines Element, aus*

Digitized by Google

welchem ein in sich schon unterschiedenes gröberes Element hervorgeht. Nom. abstr. °ता f. und °त्व n.

तन्मात्रिक Adj. *atomartig.*

तन्मानिन् Adj. *dafür geltend.*

तन्मूल Adj. *darin wurzelnd, dadurch veranlasst* Daçak. 56,4.

तन्यतु f. *das Donnern, Tosen.* Nur im gleichlautenden Instr.

तन्यतु m. 1) *das Dröhnen, Tosen.* — 2) *Donner, Donnerwetter.* — 3) * *Wind.* — 4) * *Nacht.*

तन्यु Adj. *tosend, rauschend.*

तन्व 1) m. N. pr. eines Mannes. — 2) (wohl n.) *Körpertheil* Çulbas. 2,37.

तन्वङ्ग 1) Adj. *feingliedrig, zart gebaut.* f. ई *ein solches Frauenzimmer.* — 2) m. N. pr. eines Mannes. Auch °राज.

***तन्वि** f. = तन्वि, तन्वी.

तन्विन् m. N. pr. eines Sohnes des Manu Tâmasa.

1. तप् 1) तपति (metrisch auch Med.) *a) Wärme von sich geben, warm —, heiss sein, scheinen* (von der Sonne). — *b) erwärmen, erhitzen, glühend machen, bescheinen* (von der Sonne). यो मूर्धानं ततपते *wer sich den Kopf heiss werden lässt.* तप्त (einmal तपित) *erwärmt, erhitzt, glühend gemacht, geglüht* (Gold und anderes Metall), *glühend, heiss, geschmolzen.* तप्तम् Adv. — *c) durch Glut verzehren, verbrennen.* — *d) Schmerz empfinden, leiden.* — *e) freiwillig Schmerz empfinden, sich kasteien;* häufig mit dem Acc. तपः. तप्त *geübt* (Kasteiung). — *f) Schmerz verursachen, schmerzen, quälen, peinigen, betrüben, hart mitnehmen.* तताप impers. mit Acc. *es schmerzt.* तप्त *gequält, gepeinigt, hart mitgenommen.* — 2) तप्यते, तप्यति (auch तप्यते und तप्यत्त्) *a) sich erhitzen, verbrennen, erhitzt werden.* — *b) geglüht —, geläutert werden.* — *c) Schmerz empfinden, leiden, sich abhärmen, Schaden nehmen; Reue empfinden* Spr. 5649. Mit पश्चात् dass. MBh. 8,39, 15. — *d) freiwillig Schmerz leiden, sich kasteien, harten Uebungen sich unterwerfen;* häufig mit dem Acc. तपः. तप्त *der sich kasteit hat.* — 3) तपत्ति MBh. 1,2037 fehlerhaft für पतत्ति. — Caus. तापयति und °ते 1) *erwärmen, erhitzen.* — 2) *versengen, durch Hitze verzehren.* — 3) *quälen, peinigen, in Unruhe versetzen, Jmd zusetzen, hart mitnehmen.* — 4) *sich kasteien, — harten Uebungen aussetzen.* — Intens. तातप्यते *heftigen Schmerz empfinden, heftig leiden, sich in grosser Unruhe befinden.* — Mit अति 1) *heftig brennen, eine grosse Glut von sich geben.* — 2) *erwärmen, stark erhitzen.* — 3) *stark mitnehmen.* °तप्त (von der Stimme). — Caus. *stark erwärmen, — erhitzen.* — Mit अनु 1) *erhitzen.* — 2) *Jmd zusetzen.* — 3) *sich grämen um* (Acc.) MBh. 11,182 (अनुतप्य Absol.). — 4) Pass. °तप्यते (episch auch °तप्यति) *a) Schmerz empfinden, sich grämen, — abhärmen,* insbes. *über eine selbstverübte That, Reue empfinden.* — *b)* mit Acc. *sich grämen um, — sehnen nach.* — *c) bereuen.* — Caus. *Jmd Schmerz bereiten, betrüben.* — Mit प्रत्यनु Pass. *Reue empfinden.* — Mit समनु Pass. dass. — Mit अभि 1) *erwärmen, erhitzen, bescheinen* (von der Sonne). — 2) *schmerzen.* — 3) *quälen, peinigen, hart mitnehmen.* — 4) Pass. *a) Schmerz empfinden, leiden.* °तप्त *sich grämend um* (Acc.). — *b)* = 1) (?). — Caus. *versengen.* — Mit अव *Wärme herabstrahlen, herabscheinen.* — Caus. *von oben herab erwärmen, — bescheinen.* — Mit आ 1) *Wärme ausstrahlen, scheinen.* आतपति Loc. *bei Sonnenschein.* — 2) *erhitzen, glühen.* आतप्त *durch Glühen geläutert* (Gold). — 3) Pass. *a) Schmerz empfinden, leiden.* — *b)* mit dem Acc. तपः *sich kasteien.* — Mit अभ्या *es Jmd heiss machen, quälen.* — Mit उद् 1) *erwärmen, erhitzen, glühen.* Med. *a) sich wärmen.* Mit *Acc. des Körpertheils. — *b)* * *brennen* (intrans.). उत्तप्त *erhitzt, glühend* 165,11. *geglüht,* so v. a. *geläutert* (Metall). दुःखोत्तप्तं वचः so v. a. *von Schmerz erfüllte Worte.* — 2) *Schmerz verursachen, quälen, peinigen, hart zusetzen.* — Caus. 1) *erwärmen.* — 2) *erhitzen, erregen.* — Mit उप 1) *erhitzen, erwärmen.* °तप्त *erhitzt, erwärmt.* — 2) *Schmerz empfinden, unwohl werden.* °तप्त *unwohl.* — 3) *über Jmd kommen* (von einem Unwohlsein), *Jmd zustossen, — schmerzen;* mit Gen. oder Acc. der Person. Auch impers. — 4) Pass. °तप्यते *a) heiss werden.* — *b) Schmerz empfinden, unwohl —, gequält werden, leiden.* — *c)* mit dem Acc. तपः *kasteit werden.* — Caus. 1) *anzünden, verbrennen.* — 2) *Schmerz bereiten, kasteien, es Jmd heiss machen, hart zusetzen;* mit Acc. — Mit समुप Pass. *Schmerz empfinden.* — Mit नि 1) *Glut herabstrahlen.* नितपति *es brennt.* — 2) *niederbrennen.* — Mit निस् 1) निष्टपति u. s. w. *a) versengen.* निष्टप्त *versengt.* — *b) ausglühen* (Gold), *bähen* (Holz). निष्टप्त *ausgeglüht, geläutert* (Gold). — *c) gar braten, rösten.* — *d) erwärmen.* — *e)* निष्टप्तम् MBh. 7, 9458 fehlerhaft für निष्पतप्तम्. — 2) * निस्तपति *auszuglühen pflegen.* — Mit विनिस्, विनिष्टप्त *gar gebraten, geröstet.* — Mit परि 1) *mit Glut umgeben, umglühen.* परितप्त *umglüht.* — 2) *in Flammen setzen.* — 3) *anschüren* (ein Feuer). परितप्त *angeschürt.* — 4) *Schmerz empfinden, leiden.* — 5) mit dem Acc. तपः *sich kasteien.* — 6) *Schmerz bereiten.* °तप्त *Schmerz empfindend.* — 7) Pass. auch mit den Personalendungen des Act.) *a) ausgeglüht —, geläutert werden* Sarvad. 154,19. — *b) Schmerz empfinden, leiden, sich abhärmen.* — *c) sich kasteien.* — Caus. *Schmerz bereiten, leiden machen, peinigen.* — Mit विपरि Pass. *starken Schmerz empfinden, heftig leiden.* — Mit प्र 1) Act. (nicht Med.) *a) Gluth ausstrahlen, heiss sein, brennen, scheinen* (von der Sonne). — *b) seinen Machtglanz entfalten* 290,11. — *c) Schmerz empfinden, leiden.* — *d) sich kasteien.* — *e) wärmen, erhitzen, warm machen, bescheinen.* प्रतप्त *heiss* (auch von einem Kampfe). — *f) braten, rösten.* — *g) ausglühen.* प्रतप्त *ausgeglüht, geläutert* (Gold). — *h) erhellen* (die Finsterniss). — *i) durch Glut peinigen, es Jmd heiss machen, zusetzen, quälen.* प्रतप्त *geplagt, gequält, mitgenommen.* — 2) Pass. *Schmerz empfinden, leiden.* — Caus. 1) *wärmen, erhitzen.* — 2) *erhellen, in Flammen setzen.* — 3) *durch Glut verzehren, — peinigen, es Jmd heiss machen, zusetzen, bedrängen, peinigen.* — Mit अभिप्र, °तप्त 1) *gedörrt.* — 2) *Schmerz empfindend, vor Schmerz vergehend.* — Mit संप्र, °तप्त *Schmerzen leidend, in schlimmer Lage sich befindend.* — Caus. *wärmen* TBr. Comm. 2,379,3. — Mit प्रति Act. 1) *Glut ausstrahlen gegen* (Acc.). — 2) *warm machen, bähen* (Holz) Vaitân. — Mit वि 1) Act. *a) heftige Glut ausstrahlen* TBr. 3,10,8,2. — *b) auseinanderdrängen, durchdringen, zerreissen.* — 2) * Med. *a) brennen* (intrans.). — *b) sich* einen Körpertheil (Acc.) *wärmen.* — Mit प्रवि, °तप्त *durchglüht.* — Mit सम् 1) *erhitzen.* संतप्त *erhitzt, ausgedörrt, ausgeglüht* (Metall). — 2) *Schmerz empfinden, Reue fühlen.* — 3) *durch Glut quälen, Schmerz bereiten, quälen, peinigen.* संतप्त *gequält* u. s. w. — 4) *einklemmen, drücken, bedrängen.* संतप्तवदनस् Adj. *Brustbeklemmungen habend.* — 5) Pass. *a)* (im Epos auch mit den Personalendungen des Act.) *Schmerz —, Leid empfinden, leiden, sich abhärmen.* — *b) sich kasteien.* — *c)* impers. α) *es Jmd* (Gen.) *heiss werden* (bei sinnlicher Aufregung). — β) *es eng werden in* (उरसा *in der Brust*). — Caus. 1) *erhitzen, erwärmen, bähen.* — 2) *Glut ausstrahlen, brennen* (von der Sonne). — 3) *durch Glut versengen, verbrennen, in Flammen setzen.* — 4) *durch Glut quälen, Schmerz bereiten, quälen, peinigen, in Unruhe versetzen.* — 5) आत्मानम् *sich kasteien.* — Mit अतिसम्, अतिसंतप्त *überaus betrübt.* — Mit अभिसम् 1) *rings bedrängen.* — 2) अभिसंतप्त *Schmerz leidend,*

Digitized by Google

gequält, gepeinigt. — Mit परिस्म् 1) *sich abquälen, — abhärmen.* — 2) *durch Glut quälen.*

2.°तप् *sich wärmend an* in अग्नितप्.

3.*तप्, तप्यते (ऐश्वर्ये).

तप 1) Adj. am Ende eines Comp. *a) brennend, durch Glut quälend.* — *b) quälend, peinigend, bedrängend.* — *c) gequält —, gepeinigt werdend* Hariv. 1,45,37. — *d) in seiner Gewalt habend, lenkend.* Nom. abstr. °तपता f. Bhâg. P. 4,22,37. — 2) m. *a) Glut, Hitze.* — *b) die heisse Jahreszeit.* — *c) *die Sonne.* — *d) Kasteiung.* — *e) ein best.* Agni, *der die sieben Mütter* Skanda's *erzeugt.* — *f) *Bein.* Indra's Gal. — *g) *N. pr. eines Wesens im Gefolge* Çiva's. — 3) f. आ N. pr. einer der 8 Göttinen des Bodhivṛksha Lalit. 421,16.

*तपघ्रातङ्क m. Bein. Indra's Gal. Vgl. तपस्तङ्क.

*तपःकर् m. *Polynemus risua* oder *paradiseus* (ein Fisch).

तपःपात्र n. *ein durch Askese würdiger Mann* Ind. St. 15,317.

तपतिसंवरण n. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

तपती f. N. pr. 1) einer Tochter des Sonnengottes von der Khâjâ. — 2) eines Flusses.

तपन 1) Adj. *a) erwärmend, brennend, scheinend* (von der Sonne). — *b) Weh bereitend, plagend.* — 2) m. *a) die Sonne.* — *b) *Hitze, Glut.* — *c) *die heisse Jahreszeit.* — *d) eine best. heisse Hölle.* — *e) ein best.* Agni. — *f) *Bein. Agastja's.* — *g) *Semecarpus Anacardium.* — *h) *Calotropis gigantea* und *eine weisse Varietät derselben* Râgân. 10,29. — *i) *Premna spinosa* Râgân. 9,24. — *k) *Cassia Senna.* — *l) *Zibethkatze* Gal. — *m) *der Sonnenstein* (सूर्यकान्त). — *n)* N. pr. α) eines Jaksha (nach Nilak.) MBh. 1,32,18. — β) eines Rakshas. — 3) f. तपनी *a) Glut.* — *b) *die Wurzel der Bignonia suaveolens.* — *c)* N. pr. α) einer Jogini Hemâdri 2,a,100,14. 16. — β) *eines Flusses. — 4) n. तपन *a) das Heisssein, Glühen, Glut, Hitze.* — *b) das Schmerzleiden, Sichabhärmen, Büssen.*

*तपनच्छद् m. *Calotropis gigantea.*

*तपननय 1) m. Bein. Karṇa's. — 2) f. आ *a)* Bein. der Jamunâ. — *b) Prosopis spicigera.*

*तपननयेष्टा f. *Prosopis spicigera* Râgân. 8,33.

*तपनद्युति f. *Sonnenschein* Râgân. 21,40.

*तपनमणि m. *der Sonnenstein* (सूर्यकान्त) Râgân. 13,207.

तपनसुता (Prasannar. 96,18) und *तपनात्मजा f. Bein. der Jamunâ.

तपनीय 1) m. *eine Art Reis* Karaka 1,27. — 2) n. *durch Glühen geläutertes Gold, reines Gold.*

*तपनीयक n. = तपनीय 2).

तपनीयमय Adj. (f. ई) *golden* Hemâdri 1,219,6.

*तपनेष्ट n. *Kupfer* Râgân. 13,18.

तपनोपल m. *der Sonnenstein* (सूर्यकान्त).

तपस्तक m. N. pr. eines Mannes.

तपर् Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

तपर्तु m. *die heisse Jahreszeit* Naish. 1,41.

तपश्चरण n. und तपश्चर्या f. *Selbstpeinigung, Askese, Kasteiung.*

तपश्चित् Adj. *Askese häufend.* देवाः *eine Klasse von Göttern.* तपश्चितामयनम् *eine best. Feier.*

तपस् n. 1) *Wärme, Hitze, Glut.* Die fünf Tapas sind *vier nach den vier Weltgegenden angezündete Feuer und die von oben brennende Sonne.* — 2) *Weh, Plage.* — 3) *freiwillig übernommener Schmerz, Selbstpeinigung, Askese und die damit verbundene und durch dieselbe angestrebte Verinnerlichung, Versenkung in das Uebersinnliche, Beschaulichkeit.* Auch personificirt. — 4) *ein best. kühler Monat, der erste Monat zwischen Winter und Frühling* TS. 1,4,14,1. Nach den Lexicographen m., welches auch *die kühle Jahreszeit, den Winter* und *die heisse Jahresseit* bezeichnen soll. — 5) *die über* Ganas *gelegene Welt.* — 6) *das 9te astrol. Haus.* — 7) *ein best.* Kalpa 2) *h).*

*तपस m. 1) *der Mond.* — 2) *Vogel.*

तपसीवरी Adj. f. vielleicht *Schmerzen bereitend.*

तपसोमूर्ति m. N. pr. eines Ṛshi im 12ten Manvantara.

*तपस्तङ्क und *तपस्तङ्क (vgl. तपघ्रातङ्क) m. Bein. Indra's.

तपस्तनु Adj. *durch Kasteiungen mager* Ait. Âr. 459,8.

तपस्तीर्थ n. N. pr. eines Tîrtha.

तपस्पति m. *Herr der Askese.*

तपस्य्, तपस्यति (Çat. Br. 14) *sich kasteien.* Auch mit dem Acc. तपः. यत्तपस्यसि *was du als Kasteiung übst;* st. des Acc. auch Loc. Med. MBh. 13, 10,13 nach Nilak.

तपस्य 1) Adj. (f. आ) *aus Hitze entstanden.* — 2) m. *a) ein best. kühler Monat, der zweite nach dem Winter; der erste Frühlingsmonat* Karaka 8,6. — *b)* Bein. Arǵuna's. — *c)* N. pr. eines Sohnes des Manu Tâmasa. — 3) f. आ *Askese, ein asketisches Leben* Harshak. 28,3. — 4) n. *a) Askese* MBh. 13,10,13. Nilak. fasst तपस्ये als Verbum fin. (= तपः करिष्ये) auf. — *b) *die Blüthe von Jasminum multiflorum* oder *pubescens.*

*तपस्यामतस्य m. *ein best. Fisch,* = तपःकर्.

तपस्वत् Adj. 1) *glühend, heiss.* — 2) *asketisch, fromm.* — 3) fehlerhaft für तपस्यत् von तपस्य्.

तपस्विता f. *Askese.*

तपस्विन् 1) Adj. *a) der Leiden zu tragen hat, gequält, geplagt, vom Schicksal heimgesucht, arm.* °स्विंतर *schlimmer daran.* — *b) asketisch, fromm.* Compar. °स्विंतर, Superl. °स्वितम. — 2) m. *a) Asket, ein frommer Büsser.* — *b) *ein best. Fisch,* =तपःकर्. — *c) *eine* Karaṅga-*Art* Râgân. 9,68. — *d) *Bein. Nârada's.* — *e)* N. pr. α) eines Sohnes des Manu Kâkshusha. — β) eines Ṛshi im 12ten Manvantara. — 3) f. तपस्विनी *a) eine fromme Büsserin.* — *b) eine best. Pflanze,* = मकाश्रावणिका. — *c) *Nardostachys Jatamansi.* — *d) *Helleborus niger.*

*तपस्विपत्र m. *eine Artemisia* Râgân. 10,148.

*तपस्वीष्टा f. *Prosopis spicigera* Gal.

*तपःसुत m. Bein. Judhishṭhira's Gal.

तपःस्थल 1) n. *Stätte der Askese* Hit. 19. — 2) *f. ई Bein. der Stadt Benares.

तपागच्छनायक m. Bein. Somasundara's.

तपात्यय m. (84,9.16) und तपान्त m. *die Regenzeit.*

तपिष्ठ Adj. *überaus heiss, glühend.*

तपिष्णु Adj. *erwärmend, brennend.* देव m. *die Sonne.*

तपीयस् Adj. *überaus asketisch, vor Andern* (Gen.) *fromm.*

तपु Adj. *glühend, heiss.*

तपुरग्र Adj. (f. आ) *mit glühender Spitze versehen.*

तपुर्जम्भ Adj. *mit glühendem Gebiss versehen.*

तपुर्मूर्धन् Adj. *dessen Haupt glüht.*

तपुर्वध Adj. *glühende Waffen habend.*

तपुषि 1) Adj. *glühend.* — 2) m. oder f. *eine glühende Waffe.*

*तपुषी f. *Zornglut.*

तपुष्पा Adj. *Warmes trinkend.*

तपुस् 1) Adj. *glühend, heiss.* — 2) *m. *a) Feuer.* — *b) die Sonne.* — *c) Feind.* — 3) n. *a) Glut, Hitze.* — *b) Qual.*

तपोगच्छ m. N. pr. eines *Geschlechts* Ind. St. 14,363.

तपोजस् Adj. = तपोजा 2) Maitr. S. 4,9,6.

तपोजा Adj. 1) *aus Glut geboren.* — 2) *dessen Element Askese, Frömmigkeit ist.*

तपोद् m. N. pr. eines Tîrtha Hariv. 9524.

तपोदान n. desgl.

तपोद्युति m. N. pr. eines Ṛshi im 12ten Manvantara VP.² 3,27.

तपोधन 1) Adj. (f. आ) *dessen Besitz in Askese besteht, asketisch, fromm.* — 2) m. *a) Asket, ein*

Digitized by Google

frommer Mann MBh. 13,52,12. Hariv. 2,69,62. — *b*) **eine Artemisia* Râgân. 10,147. — *c*) N. pr. α) eines Sohnes des Manu Tâmasa Hariv. 1,7,23. — β) eines Muni. — 3) *f. आ *Sphaeranthus mollis.*

तपोधर्म m. N. pr. eines Sohnes des 13ten Manu. °भृद्य m. Hariv., 1,7,82.

तपोधामन् n. N. pr. eines Wallfahrtsortes.

तपोधृति m. N. pr. eines Ṛshi im 12ten Manvantara.

तपोनित्य 1) Adj. *ununterbrochen der Askese, der Frömmigkeit sich befleissigend.* — 2) m. N. pr. eines Mannes.

तपोनिधि m. *eine Schatzkammer der Askese, ein überaus asketischer, frommer Mann.*

तपोभृत् Adj. *asketisch, fromm;* m. *Asket, ein frommer Mann.*

तपोमय Adj. (f. ई) *aus Askese—, aus Frömmigkeit bestehend, dieselbe in sich schliessend, ihr ganz ergeben* Hemâdri 1,25,15. 17. 21.

तपोमूर्ति 1) f. *die leibhaftige Frömmigkeit.* — 2) m. N. pr. eines Ṛshi im 12ten Manvantara.

तपोमूल 1) Adj. *in der Askese—, in der Frömmigkeit wurzelnd.* — 2) m. N. pr. eines Sohnes des Manu Tâmasa.

तपोयुक्त m. *ein asketisch, frommer Mann.*

तपोरत Adj. *an der Askese seine Freude habend, fromm* 55,1.

तपोरति 1) Adj. dass. 67,2. — 2) m. N. pr. eines Sohnes des Manu Tâmasa.

तपोरवि m. N. pr. eines Sohnes des Manu Tâmasa.

*तपोराज m. *der Mond.*

तपोराशि n. *ein überaus frommer Mann.*

तपोऽर्थीय Adj. *zur Askese bestimmt.*

तपोलोक m. Name *einer über Ǵanas gelegenen Welt.*

*तपोवट m. Bein. Brahmâvarta's.

तपोवन n. *ein Wald, in welchen Asketen sich kasteien.*

तपोवत् Adj. *asketisch, fromm.*

तपोवास m. *die Stätte der Askese.*

तपोवृद्ध Adj. *überaus asketisch, — fromm* 69,7.

तपोऽशन m. N. pr. 1) eines Ṛshi im 12ten Manvantara. — 2) eines Sohnes des Manu Tâmasa.

तप्त 1) Adj. s. u. 1. तप्. — 2) n. *heisses Wasser* Çat. Br. 14,1,1,29.

तप्तक n. *Bratpfanne.*

तप्तकुम्भ m. 1) *ein glühender Topf.* — 2) *eine best. Hölle.*

तप्तकूप m. *eine best. Hölle.*

तप्तकृच्छ्र m. n. *eine best. Kasteiung, bei der man nur Heisses geniesst.*

तप्तजाम्बूनदमय Adj. (f. ई) *aus geglühtem (reinem) Golde gemacht* R. 1,15,8.

तप्ततप्त Adj. *wiederholt heiss gemacht* Bhâvapr. 2,83. 87.

तप्तपाषाणकुण्ड n. *eine best. Hölle mit glühenden Steinen.*

तप्तमुद्रा f. bei den Vaishṇava *der mit einem glühenden Eisen auf der Haut eingebrannte Name Vishṇu's* VP.² 1,xxxiv. °धारणवाद् m., °धारणविधि m., विचार m., °विद्रावण und °विलास m. Titel von Werken Opp. Cat. 1.

तप्तर् Nom. ag. *Erwärmer, Erhitzer.*

*तप्तरूप n. P. 5,4,81.

*तप्तरूप und *°क n. *Silber.*

*तप्तलोमश *grüner Vitriol.*

तप्तलोह *eine best. Hölle* VP. 2,6,11.

तप्तवालुक 1) Adj. *mit heissem Sande versehen.* — 2) m. *eine best. Hölle.*

तप्तवालुका f. Pl. *heisser Sand.*

तप्तव्य Adj. *als Kasteiung zu üben.*

तप्तसुराकुण्ड m. *eine best. Hölle.*

तप्तसूर्मि f. *eine best. Hölle.* Auch °कुण्ड n.

तप्ताभरण n. *ein Schmuck aus geläutertem Golde* R. 3,58,19.

तप्तायन Adj. (f. ई) *dem Geplagten, Leidenden zum Aufenthalt dienend.*

तप्ति f. *Hitze, Glut* Çaṅk. zu Bâdar. 2,2,10 (S. 517).

तप्तोदकस्वामिन् m. N. pr. eines Tîrtha.

तप्य Adj. 1) *was geglüht—, geläutert werden muss.* Nom. abstr. °त्व n. Çaṅk. zu Bâdar. 2,2,10 (S. 519). — 2) *der sich kasteit* (Çiva) = सत्त्वमय Nilak.

तप्यतिँ f. *Glut.* v. l. तप्यतुँ.

तप्यतुँ 1) Adj. *heiss, glühend.* — 2) f. *Glut* TS. (ed. Weber) 1,4,35,1. v. l. तप्यतिँ.

*तबलकृति *eine best. kriechende Pflanze.*

*तभ m. *Bock.*

तम्, ताम्यति (metrisch auch Med.), Partic. तान्तँ. 1) *den Athem verlieren, ersticken; betäubt—, ohnmächtig werden, exanimari, erschöpft sein, vergehen, ausser sich sein, sich nicht zu helfen wissen, aus der Haut fahren mögen.* नँ मा तमत् impers. — 2) *stocken, unbeweglich—, starr—, hart werden* (vom Körper, seinen Gliedern und Functionen). — 3) *काङ्क्षायाम्. — Caus. तमँयति *ersticken* (trans.), *der Luft berauben.* — Mit अव, अवँतान्त *ohnmächtig.* — Mit आ 1) *exanimari, vergehen, ausser sich sein, sich nicht zu helfen wissen* Kâd. 2,13,10. — 2) *unbeweglich—, starr werden* Bâlar. 83,15. — Mit उद् = आ 1). — Mit नि, °तान्त *ausserordentlich, bedeutend;* °म् und नितान्त° Adv. *in hohem Grade, überaus, sehr, heftig, ganz und gar, durchaus.* — Caus. *ersticken* (trans.) Âpast. Çr. 5,17,8. — Mit परि *beklommen werden.* — Mit प्र *athemlos —, beklommen—, betäubt werden, sich erschöpft fühlen, vergehen, ausser sich sein.* — *Caus. Absol. प्रतमय्य. — Mit अतिप्र = प्र verstärkt. — Mit सम् *sich aufreiben,— verzehren.*

तम 1) Adj. *am meisten erwünscht.* — 2) m. *a*) = तमस्. Zu belegen in der Bed. Râhu. — *b*) **Xanthochymus pictorius.* — *c*) **Phyllanthus emblica.* — 3) *f. आ *a*) *Nacht* Râgân. 21,43. — *b*) = 2) *b*). — 4) *n. *a*) *Finsterniss.* — *b*) *Fusspitze.*

*तमःप्रभ m. und *°भा f. *eine best. Hölle.*

तमक 1) m. *Beklommenheit, eine best. Form des Asthma.* — 2) *f. आ *Phyllanthus emblica.*

*तमङ्ग und *°क m. *ein flaches hervortretendes Dach, Plattform, eine Art Balcon.*

*तमत Adj. *begierig nach Etwas.*

तमन n. *das Athemloswerden.*

तमप् *das Suffix des Superlativs* तम 224,3.

तमप्रभ m. und *°भा f. *eine best. Hölle.*

*तमम् Absol. von तम् P. 6,4,93.

*तमर n. *Zinn.*

*तमराज m. *eine Art Zucker.*

तँमस् n. 1) Sg. und Pl. *Finsterniss, Dunkel.* तँमः प्रैणीतः so v. a. *des Augenlichtes beraubt* ṚV. 1,117,17. — 2) *das Dunkel der Hölle, Hölle* und *eine best. Hölle* VP. 2,6,4. — 3) Bein. Râhu's, *des Sonne und Mond verfinsternden Dämons.* Nach den Lexicographen auch m. — 4) *die über den Geist ausgebreitete Finsterniss, Irrthum, Verblendung, Wahn.* — 5) *Finsterniss, Irrthum, Unwissenheit* als *eine der drei Grundeigenschaften alles Seienden.* — 6) im Sâṁkhja *eine der fünf Formen der* Avidjâ. — 7) **Sünde.* — 8) **Trauer.* — 9) N. pr. eines Sohnes des Çravas, des Pṛthuçravas (VP. 4,12,2) und des Daksha (VP.² 1,103).

तमसँ 1) Adj. *dunkelfarbig.* — 2) *m. *a*) *Finsterniss.* — *b*) *Brunnen.* — 3) f. तमसा N. pr. eines Flusses. — 4) n. *a*) *Finsterniss.* Zu belegen nur am Ende eines Comp. — *b*) **Stadt.*

*तमसाकृत Adj. P. 6,3,3, Sch.

तमस्क am Ende eines adj. Comp. = तमस् 1) (Saṁhitopan. 24,1) und 5).

*तमस्काण्ड m. gaṇa कस्कादि.

*तमस्तति f. *dichte Finsterniss.*

तँमस्वत् 1) Adj. (f. °स्वती) *dunkel.* — 2) *f. त-

Digitized by Google

मस्वती *Nacht.*

तँमस्वरी Adj. f. *dunkel.*

तमस्विनी f. 1) *Nacht* Kâd. 2,53,15. 126,19. — 2) **Gelbwurz.*

तमःस्पृश् Adj. *mit Finsterniss —, mit Dunkel verbunden* Kâd. 1,2.

तमाम् Adv. *in hohem Grade, sehr, ganz* Naish. 8,57. In der älteren Sprache wird es Adverbien angefügt, in der späteren einem Verbum finitum.

तमाल 1) m. *a) Xanthochymus pictorius. — b) *eine Art* Khadira. — *c) *Crataeva Roxburghii* Râgân. 9,143. — *d) *Sectenzeichen auf der Stirn. — e) *Schwert.* — 2) *m. n. *Bambusrinde.* — 3) *f. ई *a) Phyllanthus emblica. — b) Crataeva Roxburghii. — c)* = ताम्रवल्ली Râgân. 3,110. — 4) *n. = तमालपत्र Râgân. 6,176.

तमालक 1) (*m. n.) *a) Xanthochymus pictorius.* Zu belegen am Ende eines adj. Comp. — *b) *Bambusrinde.* — 2) *f. तमालका, °की und °लिका *Phyllanthus emblica.* — 3) f. °लिका *a)* * = ताम्रवल्ली Râgân. 3,110. — *b)* N. pr. α) eines Landes. — β) eines Frauenzimmers. — 4) *n. *a) das Blatt der Laurus Cassia* Râgân. 6,175. — *b) Marsilea quadrifolia.*

तमालपत्र n. 1) *das Blatt a) des Xanthochymus pictorius. — b) *der Laurus Cassia* Râgân. 6,175. — 2) **Xanthochymus pictorius.* — 3) *Sectenzeichen auf der Stirn* in श्रीखण्डतमालपत्र.

तमालपत्रचन्दनगन्ध m. N. pr. eines Buddha.

*तमालिनी f. 1) *eine mit* तमाल *bestandene Gegend.* — 2) N. pr. eines Landes. — 3) *Phyllanthus emblica.*

*तमाल्वय m. = तालीशपत्र.

तमि f. 1) *Nacht.* Zu belegen mit Sicherheit nur तमी (Golâdhj. 7,10. Naish. 7,45). — 2) **Gelbwurz.*

तँमितोस् Abl. Inf. zu तम्. श्रा तँ° *bis zur Erschöpfung* TBr. 1,4,4,2. Tândja-Br. 12,11,17. Lâṭj. 3,9,15. Âpast.

*तमिन् Adj. von तम्.

तँमिषीची Adj. f. *beklemmend, betäubend, verwirrend.*

तमिस्र 1) n. *a) Dunkel, eine dunkle Nacht.* Pl. LA. 92,16. — *b) eine dunkle Hölle, Hölle* überh. — *c) *Zorn.* — 2) f. तँमिस्रा = 1) *a).*

तमिस्रपक्ष m. *die dunkle Hälfte eines Monats, die Zeit vom Vollmond bis zum Neumond* Ragh. 6,34.

तमुष्टुकिभाष्य n. Titel eines *Commentars zu* ṚV. 6,18 Opp. Cat. 1.

तमुष्टुकीय *die Hymne* ṚV. 6,18.

तमेरु in श्वेतमेरु.

तमोगा Adj. *im Dunkel wandelnd.*

तमोघ्न 1) Adj. *das Dunkel verscheuchend.* — 2) m. *a) die Sonne.* — *b) *der Mond.* — *c) *Feuer. d) *Bein.* α) Vishṇu's. — β) Çiva's. — *e) *ein Buddha.*

*तमोज्योतिस् m. *ein fliegendes leuchtendes Insect.*

तमोनुद् 1(Adj. *das Dunkel verscheuchend.* — 2) m. *Alles was Licht heisst.* नष्ट° Adj. so v. a. *finster.* Nach den Lexicographen *die Sonne, der Mond, Feuer* und *Lampe.*

तमोनुद् 1) Adj. (f. आ) *das Dunkel verscheuchend.* — 2) m. *a) die Sonne. — b) der Mond.*

तमोऽन्तकृत् m. N. pr. eines Wesens im Gefolge Skanda's.

तमोऽन्त्य m. *eine der 10 Weisen, auf welche eine Eklipse stattfinden kann.*

तमोऽन्धकार N. pr. einer fabelhaften Oertlichkeit Kâraṇḍ. 39,11. °वासिन् Adj. 42,13. °भूमि f. 40,21. Auch °कारा भूमि: 39,20. 43,5.

तमोऽपह 1) Adj. *a) das Dunkel —, die Unwissenheit verscheuchend* Daçak. 40,4. — 2) m. *a) *die Sonne. — b) der Mond. — c) *Feuer. — d) *ein Buddha.*

*तमोभिद् m. *ein fliegendes leuchtendes Insect.*

तमोभूत Adj. 1) *dunkel, in Finsterniss gehüllt.* — 2) *dumm, einfältig.*

*तमोमणि m. 1) *eine Art Edelstein.* — 2) *ein leuchtendes fliegendes Insect.*

तमोमय 1) Adj. (f. ई) *aus Dunkel gebildet, daraus bestehend, darin gehüllt.* — 2) m. im Sâṁkhja *eine der fünf Formen der* Avidjâ.

तमोमयी Adv. mit कर् *in Dunkel hüllen* Naish. 8,65.

तमोऽरि m. *die Sonne* Râgân. 21,40.

तमोऽरिविवर *Fenster* Râgat. 7,775.

तमोरूप Adj. (f. आ) *aus Finsterniss —, aus Verblendung bestehend* Nṛs. Up. 227. °वृपिन् dass. Comm. 228.

*तमोलिप्ती f. N. pr. eines Landes.

तमोवत् Adj. *finster, dunkel.*

तमोवासस् n. *das Dunkel als Kleid, die Finsterniss als Hülle* Kâd. 2,142,5.

*तमोविकार m. *Krankheit.*

तमोवृध् Adj. *am Dunkel sich erfreuend.*

*तमोवैरिन् m. *Feuer* Gal.

तमोहन् 1) Adj. *das Dunkel niederschlagend.* — 2) *m. *a) Feuer* Gal. — *b)* Bein. α) Vishṇu's Gal. — β) Çiva's Gal.

*तमोकर m. *der Mond,*

*तम्या f. *Kuh.*

*तम्ब्, तम्बति (गतौ).

*तम्बा f. *Kuh.*

तम्बोर् = تومار *der 14te astrol. Joga.*

तर्म Adj. (f. आ) *beengend, erstickend* oder *verdunkelnd.*

तर्, तरते 1) *sich fortbegeben aus* (Abl.), *sich hinbegeben zu, auf* (Acc.); nur Bhaṭṭ. — 2) *रक्षणे.

*तर m. gaṇa वृषादि.

1. तर्, तँरति, °ते, तिँरति, °ते, तरूते, तुर्याम, तितर्ति (Bhâg. P.), Partic. Pl. तिँत्रतस्, तुतुर्याँत्, Partic. तीर्ण. 1) über ein Gewässer *setzen, überschiffen, überschreiten, hinübergelangen über* oder *zu* (Acc.). Ohne Object *übersetzen.* तीर्ण *a) der übergesetzt —, hinübergeschifft ist;* ohne oder mit Object (Acc.). — *b) worüber man geschifft ist, — gelangt ist, überschritten.* — 2) *sich auf der Oberfläche des Wassers erhalten, schwimmen, nicht untergehen.* — 3) *an's Ende gelangen, Etwas durchmachen, zurücklegen* (einen Weg), *durchleben* (einen Zeitraum), *durchstudiren;* mit Acc. Ohne Object *hinfliegen, hinschiessen.* तीर्ण mit act. (व्याकरणम् *die Grammatik durchstudirt habend* Çaṁk. zu Bâdar. 3,2,32) und pass. Bed. — 4) *vollführen, vollbringen, ausführen, erfüllen.* तीर्ण mit pass. Bed. — 5) *die Oberhand bekommen —, Herr werden über, bemeistern, überwinden, glücklich entgehen;* mit Acc. MBh. 3,193,35. तीर्ण mit act. Bed.; ausnahmsweise mit Abl. st. mit Acc. — 6) *sich bemächtigen, in den Besitz gelangen von* (Acc.). — 7) ohne Object *glücklich davonkommen, sich retten.* — 8) Med. *sich bekämpfen, wetteifern.* — 9) mit caus. Bed. *a) Jmd hinüber —, hindurchbringen, retten; hinüberhelfen über* (Acc.). — *b) treiben zu* (Dat.) ṚV. 10,76,2. — तर्यमाण Hariv. 3943 fehlerhaft für त्वर्यमाण. — Caus. तारयति, °ते 1) *Jmd übersetzen, hinüberführen, — über* (Acc.). — 2) *weiter leiten, gelangen lassen zu* (Acc.). — 3) *Jmd glücklich hinüberführen, retten, erlösen, — von, aus* (Abl.). — Desid. तितीर्षति, °ते, *तितरिषति, *तितरीषति *übersetzen —, durchschiffen wollen, hinüberschiffen wollen zu;* mit Acc. — Intens. तर्तरीति, तरीतर्ति, तँरित्रत् Partic., *तातर्ति. 1) *hindurchdringen, durchlaufen, — fliegen, — leben.* — 2) *über Alles glücklich hinwegkommen, sich glücklich fühlen, oben auf sein* Spr. 7625. — Mit अति 1) *übersetzen über, hinübergelangen zu;* mit Acc. — 2) *glücklich hinübergelangen, überwinden, glücklich entgehen;* mit Acc. — °तरसे MBu. 12, 5008 fehlerhaft für °त्वरसे. — Desid. *übersetzen —, hinübergelangen wollen;* mit Acc. — Mit व्यति *glücklich hinübergelangen. überwinden.* — Mit अनु

Digitized by Google

bis an's Ende nachgehen, mit Acc. — अन्वतीर्यत्त MBh. 7,8721 fehlerhaft für अन्वकीर्यत्त. — Mit अप AV. 6,6,3 wohl fehlerhaft für अव. — Mit अभि 1) *herbeikommen zu* (Acc.). — 2) *einholen, erreichen.* — Mit अव 1) *hinabsteigen, sich herablassen,* — *in* (Loc. oder Acc.), — *von* (Abl.). अवतीर्यैती wohl *einsinkend.* अवतीर्ण *hinabgestiegen auf* oder *in* (Acc.), — *von* (Abl. oder im Comp. vorangehend 134,20). — 2) मर्त्यं स्वर्गात् *vom Himmel zur Erde herabsteigen* (von göttlichen Wesen). Gewöhnlich ohne diesen Beisatz. अवतीर्ण auch in Comp. mit einem im Abl. (in Folge von) oder Instr. (in der Gestalt von 139,2) gedachten Worte. — 3) *gelangen zu* oder *in, pervenire ad* oder *in* (Acc.). दर्शनपथम् Harshaç. 203,19. यौवनम् 103,12. सिद्धिपथम् *in Erfüllung gehen,* प्रमाणपथम् mit न *keinen Beweis zulassen,* प्रमाणान्तरगोचरताम् mit न *keinen andern Beweis zulassen.* — 4) *zur Erscheinung kommen, sich einstellen, stattfinden, sich zeigen* Prasannar. 30,16. — 5) *am Platze sein* TS. Prât. — 6) *gehen* —, *sich machen an* (Acc.). — 7) *überwältigen, überwinden, überstehen* (eine Krankheit); mit Acc. अवतीर्ण mit act. Bed. — Caus. 1) *hinabsteigen* —, *herabsteigen lassen, hinabführen,* — *leiten, herabholen;* das Wohin im Acc. oder Loc., das Woher im Abl. अवतारित in Comp. mit dem Woher. — 2) *ab* —, *wegnehmen, ablegen* (Kâd. 111,16), *abgiessen, entfernen, abwenden* (das Auge), — *von* (Abl.). — 3) *hinleiten auf* oder *zu* (Acc.). — 4) *in Gang bringen, verbreiten, einführen.* — 5) *in's Werk setzen, vollbringen.* — 6) *in Anwendung bringen.* — 7) *anführen, erwähnen* Comm. zu Jogas. 1,5. — 8) *herabkommen* (?). — Mit समव Caus. *herabsteigen lassen von* (Abl.). — Mit आ 1) *hinübergelangen über, durchziehen.* — 2) *bewältigen.* — 3) *ausdehnen, vermehren, verherrlichen.* — Mit अभ्या *herbeikommen zu* (Acc.). — Mit उद् 1) *steigen aus* (insbes. aus dem Wasser, welches oft zu ergänzen ist), *hervorkommen aus;* mit Abl. उत्तीर्ण auch in Comp. mit seiner Ergänzung. — 2) einem Ungemach *entrinnen, sich retten aus* (Abl.). उत्तीर्ण auch in Comp. mit seiner Ergänzung. — 3) *hinabsteigen.* — 4) *absteigen,* so v. a. *einkehren in* (Loc.). — 5) *übersetzen über, hinübergelangen zu;* mit Acc. उत्तीर्ण mit pass. Bed. — 6) *hinüberkommen über, hinter sich lassen, überwinden;* mit Acc. उत्तीर्ण mit act. (MBh. 3,52,30. Dh. V. 6,7) und pass. Bed.; auch *der alles Schwierige hinter sich hat* MBh. 4,45,15 (Nilak. ergänzt आपद्यः). — 7) *erheben, erhöhen, stärken, vermehren.* — Caus. 1) *hinaussteigen lassen, hinaushelfen, herausholen, hinauslassen;* das Woher im Abl. — 2) *befreien, erlösen, retten;* das Woher im Abl. — 3) *herabsteigen lassen von* (Abl.). — 4) *abnehmen, ablegen* (ein Gewand, Schmucksachen) Kâraṇḍ. 53,14. *aus* —, *abladen* (Waaren). — 5) *Jmd übersetzen, hinüberbringen.* — Mit अभ्युद् 1) *überschreiten.* — 2) *hindurchgelangen zu* (Acc.). — Mit प्रोद् 1) aus dem Wasser (Abl.) *steigen.* — 2) *übersetzen, schiffen über* (Acc.). — Mit प्रत्युद् 1) *heimkehren* R. 2,103,31. — 2) *sich begeben zu* (Acc.). — Mit समुद् 1) aus dem Wasser (welches auch zu ergänzen ist) *steigen, herauskommen, hinaustreten,* — *aus* (Abl.). — 2) *glücklich herauskommen, sich retten aus, frei kommen von;* mit Abl. समुत्तीर्ण auch in Comp. mit seiner Ergänzung. — 3) *übersetzen, hinübergehen über;* mit Acc. समुत्तीर्ण mit act. Bed. — 4) *hindurchdringen durch, durchbrechen* (ein Heer). समुत्तीर्ण mit pass. Bed. — Caus. *abziehen, abstreifen* Naish. 7,31. — Mit उप Caus. in °तारक. — Mit नि 1) *niederwerfen, erniedrigen, überwinden.* — 2) *hemmen.* — Mit निस् 1) *herauskommen, sich retten aus* oder *von* (Abl.). निस्तीर्ण in Comp. mit seiner Ergänzung. — 2) *übersetzen über, hindurchgelangen durch.* निस्तीर्ण mit pass. Bed. Spr. 6613. — 3) *zu Ende bringen, durchleben* (einen Zeitraum). — 4) *vollführen,* — *bringen, erfüllen.* — 5) *fertig werden mit, die Oberhand bekommen über, bemeistern, besiegen, überwinden.* निस्तीर्ण mit pass. Bed. — 6) *von sich abwälzen* (eine Beschuldigung). — 7) *Etwas gut machen, für Etwas leiden, abbüssen;* mit Acc. — Caus. 1) *retten, befreien.* — 2) *überwinden, besiegen.* — Desid. *zu durchschiffen* —, *hinüber zu gelangen wünschen;* mit Acc. — Mit परि Caus. in °तारणीय. — Mit प्र 1) *sich zu Wasser begeben, übersetzen, hinüberschiffen über;* mit Acc. प्रेतीर्ण *abgefahren* (Schiff); *gedrungen über* (Acc.). — 2) *aufbrechen, sich auf den Weg machen.* — 3) *vorwärts kommen, emporkommen, zunehmen.* — 4) *vorwärts bringen, leiten, führen, fördern, vermehren, vergrössern, erhöhen* u. s. w. — 5) *ausdehnen, verlängern.* आयुः *das Leben v., länger leben lassen;* Med. *länger leben.* — Caus. 1) *ausdehnen, ausbreiten, verlängern* (das Leben). — 2) *Jmd in die Irre leiten, anführen, betrügen.* — 3) *Jmd zu Etwas verführen, verleiten, bereden zu* (Dat. oder Loc.). — Mit अभिप्र in °तारिन्. — Mit उपप्र *hinüberführen* (mit einem Schiffe). — Mit विप्र Caus. *Jmd anführen, betrügen.* — Mit संप्र *hinüberschiffen über* (Acc.) Naish. 5,8. — Mit प्रति in °तर्. — Mit वि 1) *durchlaufen, durchziehen, durchdringen.* वितीर्ण *gedrungen über* (Acc.). — 2) *weiterbringen, von einem Ort zum andern bringen, wegbringen, wegschaffen,* — *von* (Abl.) RV. 10,68,3. वितीर्णतर *ferner liegend.* — 3) *durchkreuzen, vereiteln* (einen Wunsch) RV. 10,34,6. 54,5. — 4) *verlängern* (das Leben). — 5) *gewähren, verleihen, geben, verschenken,* eine Tochter *zur Ehe geben* 131,10. आसनम् *einen Sitz anbieten,* द्वारम् so v. a. *Einlass gewähren,* उत्तरम् *eine Antwort ertheilen,* दृष्टिम् oder दर्शनम् *Jmd seinen Anblick gewähren, Jmd vor sich lassen,* अवसरम् *Gelegenheit geben.* वितीर्ण mit pass. Bed. — 6) in der Med. *verabreichen, eingeben; anwenden* (ein Verfahren). — 7) *vollbringen, vollführen, bewirken, hervorbringen.* वितीर्ण mit pass. Bed. — Caus. 1) *durchfahren, durchziehen* (mit einem Kamme). — 2) *aus* —, *vollführen.* — Intens. °तर्तूर्यते, वितर्तुराण, वितरित्रत् 1) *sich hierhin und dorthin wenden, mannichfach verfahren.* — 2) *auf mannichfache Weise verfolgen* (ein Ziel). — Mit प्रवि *verleihen, schenken.* — Mit सम् 1) *übersetzen, durchschiffen, hinübergelangen* (eig. und übertr.) *über* oder *zu* (Acc.). Ohne Object *übersetzen, glücklich hinübergelangen.* — 2) *herausgelangen* —, *sich retten aus* (Abl.). Nur संतीर्ण. — 3) *gemeinschaftlich zurücklegen* (einen Weg) RV. 1,42,1. — 4) *Jmd übersetzen, glücklich hinüberbringen, retten.* — संतरमाण MBh. 12,8657 fehlerhaft für संत्वरमाण. — Caus. *Jmd übersetzen, glücklich hinüberbringen,* — *über* (Acc.), *retten,* — *von* (Abl.), *über alle Gefahren hinüberführen* Spr. 4707. — संतर्यमाण MBh. 14,2310 fehlerhaft für संतर्त्स्यमान. — Mit अनुसम् *bis an's Ende führen, fortspinnen.* — Mit अभिसम् *übersetzen nach* (Acc.).

2. तॄ m. *Stern.* Nur Nom. Pl. तारस् RV. 8,55,2.

तॄ 1) Adj. als Beiw. von Çiva etwa *rettend.* Am Ende eines Comp. *übersetzend, hinübergelangend; überwindend, besiegend.* — 2) m. *a) das Uebersetzen.* — *b) Fährgeld.* — *c) *Floss.* — *d) *Weg.* — *e) ein best. Zauberspruch zur Bannung von Geistern, die in Waffen hausen.* — *f) *Feuer.* — *g)* N. pr. eines Mannes. — 3) तराम् Adv. mit न *durchaus nicht.* Als Steigerung in der älteren Sprache Adverbien, in der späteren Sprache einem Verbum finitum angefügt.

तरक्ष m. 1) *Hyäne* Varâh. Bṛh. S. 6,12. — 2) **Wolf.*

तरक्षु (Maitr. S. 3,14,21) und *तरक्षुक m. *Hyäne.*

तरंग्, तरंगति, °ते *Wellenformen zeigen* Kâd. 2, 98,9. *wogen, sich hinundher bewegen.* Vgl. उत्तरङ्ग

Digitized by Google

und तरंगय्.

तरंग m. (adj. Comp. f. आ) 1) *Welle, Woge.* — 2) *Welle* als Bez. von *Unterabtheilungen* oder *Abschnitten*, insbes. solcher Werke, die im Titel ein Wort wie *Meer* oder *Fluss* enthalten. — 3) *springende Bewegung, Galopp.* — 4) *das Wogen, Sichhinundherbewegen.* अध° (v. l. धू°) Hariv. 2,24,26. — 5) * *Zeug, Gewand.*

तरंगक 1) m. *Welle, Woge.* — 2) f. तरंगिका N. pr. einer Zofe Vidḍh. 32,4.

तरंगणि (°न्) MBh. 6,3326 fehlerhaft für तरङ्गिणाम्.

तरंगभीरु m. N. pr. eines Sohnes des 14ten Manu.

तरंगमालिन् m. *das Meer* Prasannar. 130,21. 131,7.

तरंगय्, °यति *wogen* —, *schwanken machen, hinundher bewegen* (die Augen) Bilar. 63,10. Vidḍh. 76,10. — तरङ्गित 1) Adj. *wogend, schwankend, sich hinundher bewegend* Prasannar. 49,22. Kaṇḍak. 16,3. — 2) n. *das Wogen, Sichhinundherbewegen.*

तरंगवती f. 1) *Fluss* Vikramâṅkaḱ. 6,72. — 2) N. pr. einer Zofe Ind. Str. 1,386.

तरंगिणीनाथ m. *das Meer* Bilar. 188,19. Vikramâṅkaḱ. 13,41. 44.

तरंगिणीभर्तृ m. dass. Vikramâṅkaḱ. 13,53.

तरंगिन् 1) Adj. *wogend, sich hinundher bewegend* MBh. 6,76,15. — 2) f. °णी a) *Fluss.* — b) N. pr. eines Flusses. — c) Titel verschiedener Werke, insbes. am Ende eines Comp.

*तरट 1) (wohl m.) *eine best. Arzneipflanze.* — 2) f. ई *eine best. stachlige Pflanze* Râǵan. 8,73.

तरण 1) *m. a) *Floss, Boot.* — b) *der Himmel.* — 2) n. a) *das Uebersetzen, Durchschiffen* 177,22. — b) *glückliches Hinüberkommen über, das Ueberwinden.* — c) vielleicht *Ruder.* — तरणी s. u. तरणि.

तरणि 1) Adj. a) *die Bahn durchlaufend, vorwärts dringend, rasch, unverdrossen, energisch.* — b) *hinüberbringend, rettend, hülfreich.* — 2) m. a) *die Sonne.* — b) * *Calotropis gigantea.* — c) * *Strahl.* — 3) f. °णि und °णी a) *Boot, Schiff* Hariv. 14078. — b) * *Aloe perfoliata.* — 4) *f. °णी a) *Hibiscus mutabilis.* — b) *Rosa glandulifera* Râǵan. 10,129.

तरणित्व n. *Eifer, Ausdauer.*

तरणिधन्य Adj. als Beiw. Çiva's.

*तरणिरत्न n. *Rubin.* Vgl. तरणीरत्न.

तरणीय Adj. *transeundus, zu passiren.*

*तरणीवल्ली f. *Rosa glandulifera.*

*तरण्ड 1) m. f. (आ und ई) und n. *Floss, Schiff.* — 2) m. n. a) *Flosse an einem Fischernetze.* — b) *Ruder.* — 3) m. N. pr. einer Gegend.

तरण्डक n. N. pr. eines Tîrtha.

*तरण्डपादा f. *Boot, Schiff.*

*तरण्य्, °यति (गतौ).

तरतमतस् Adv. *mehr oder minder.*

*तरत्तम m. = तृणाग्नि Gal. Vgl. तरत्सल und वत्सल.

तरत्समन्दी f. Pl. (Gaut.) und °य n. *die Hymne* ṚV. 9,58.

*तरत्सल m. = तरत्तम.

तरथ in देव°.

*तरद् f. 1) *Floss.* — 2) *eine Art Ente.*

*तरदी f. = तरटी.

तरद्वेषस् Adj. *die Feinde besiegend.*

तरध्यै Dat. Inf. zu 1. तर् ṚV. 9,110,1.

तरन्त 1) m. a) * *Meer.* — b) * *Regenschauer.* — c) * *Frosch.* — d) N. pr. eines Mannes. — 2) *f. तरन्ती *Boot, Schiff.*

तरन्तुक n. N. pr. eines Tîrtha.

*तरपण्य n. *Fährgeld.*

*तरपणिक m. *Fährgeldempfänger.*

तरम्बुज n. *Wassermelone* Mat. med. 320.

तरल 1) Adj. (f. आ) *sich hinundher bewegend, zuckend, zitternd.* — b) *funkelnd.* — c) *unstät, unbeständig, vergänglich.* — d) * *liederlich, wollüstig.* — e) * *flüssig.* — f) * *hohl.* — 2) m. a) *Woge, Welle.* — b) *der Mittelstein in einem Halsschmucke.* — c) * *Rubin* Râǵan. 13, 148. — d) * *Halsschmuck.* — e) * *Eisen.* — f) * *Fläche.* — g) * *Stechapfel.* — h) N. pr. α) Pl. eines Volkes. — β) eines Autors Bilar. 8,20. — 3) f. (आ) oder n. *Reisschleim, Reisbrühe* Varâh. Bṛh. S. 76,11. — 4) f. आ a) * *ein geistiges Getränk.* — b) * *Biene.* — c) N. pr. einer Jogini Hemâdri 2,a,96,20. 97,1.

तरलता f. 1) *das Zucken, Zittern.* — 2) *ein unstätes Wesen.* — 3) *Vielthuerei* Kâd. 121,3.

तरलत्व n. *ein unstätes Wesen.*

तरलनयनी f. *ein best. Metrum.*

तरलय्, °यति 1) *in eine zitternde Bewegung versetzen, hinundher bewegen* Harshaḱ. 127,9. — 2) *wogen, flattern, sich hinundherbewegen.* तरलितम् impers. तरलित Adj. *wogend, flatternd, sich hinundherbewegend, bewegt* (vom Herzen).

तरललेखा f. N. pr. eines Frauenzimmers.

तरलाय्, °यते *sich hinundherbewegen* Hemâdri 2,a,96,19.

तरलिका f. N. pr. einer Zofe.

*तरवट *Cassia auriculata* Râǵan. 4,202.

तरवारि (*m.) (Ind. St. 14,387. Paṅkad.) und *°वालिका f. *Schwert, ein bes. Schwert.*

तरवी = تربيع *Geviertschein.*

1. तर् n. 1) *rasches Vordringen,* — *an's Ziel Kommen, durchdringende Kraft, Energie, Wirksamkeit, Nachdruck.* — 2) *Fähre, Fahrzeug.* — 3) angeblich = स्तोम bei den Göttern. — 4) * *Ufer.* — 5) * = प्लवग. — 6) तरसा Instr. a) *durch Gewalt* Spr. 2560. — b) *eilends, rasch, flugs, ohne Weiteres.*

2. तर् Adj. *durchdringend, rasch, energisch.*

तरस m. n. Sg. und Pl. *Fleisch.*

तरसत् Partic. = त्रसत्.

तरसपुरोडाश Adj. *der einen Opferkuchen von Fleisch darbringt.*

तरसमय Adj. *aus Fleisch bestehend.*

*तरसान m. *Boot.*

*तरस्थान n. *Landungsplatz.*

तरस्मत् m. Hariv. 495 fehlerhaft für तरस्वत् 2).

तरस्वत् 1) Adj. *energisch.* — 2) m. N. pr. eines Sohnes des 14ten Manu Hariv. 1,7,87. — 3) *f. Pl. तरस्तत्य: *die Eilenden* unter den Synonymen von *Fluss.*

तरस्विन् 1) Adj. *rasch, ungestüm, energisch, muthig.* — 2) *m. a) *Wind.* — b) *Falke* Gal. — c) Bein. Garuḍa's.

*तरान्धु m. *ein Boot von bes. Bauart.*

तराम् s. u. तर 3).

*तरालु m. = तरान्धु.

तरि f. 1) तरि und तरी (Nom. तरी und *°स्) a) *Boot, Schiff.* — b) * *Kleiderkorb.* — c) * *Saum eines Gewandes.* — 2) *तरी a) *ein Geräthe zum Ausschöpfen des Wassers in einem Schiffe.* — b) *Keule.* — c) *Rauch,* richtig स्तरी.

तरिक 1) m. a) *Fährmann.* — b) * *Floss, Boot.* — 2) f. आ a) *Boot.* — b) *die Haut auf der Milch.*

*तरिकिन् m. *Fährmann.*

*तरिण्य्, °यति v. l. für तरण्य्.

*तरितर् Nom. ag. von 1. तर्.

तरितव्य n. impers. *überzusetzen.*

तरिता f. 1) * *Zeigefinger.* — 2) *eine Art Knoblauch.* — 3) wohl *eine Form der* Durgâ.

तरित्र n. *Ruder* in अतरित्र. Nach Nilak. m. *Steuermann* u. s. w.

तरिन् 1) Adj. in der verdorbenen Stelle AV. 5, 27,6. — 2) f. तरिणी *Boot, Schiff* Hariv. 3,65,39. तरणी v. l.

*तरिरथ m. *Ruder.*

तरी s. u. तरि.

तरीक in *निस्तरीक.

*तरीतर् Nom. ag. von 1. तर्.

तरीतु in दुष्टरीतु.

तरीष in *दुस्तरीष und *निस्तरीष.

Digitized by Google

तॅरीयंस् Adj. *leicht durchdringend*, mit Acc.

*तरोष 1) m. *a) Boot, Schiff.* — *b) Meer.* — *c) ein Etwas vermögender Mann.* — *d) eine schöne Erscheinung.* — *e) Beschluss, Entschluss.* — *f) Himmel.* — 2) f. ई N. pr. einer Tochter Indra's.

तरोषॅणि Infin. debendi zu *durchdringen*, mit Acc.

1. तॅरु Adj. *rasch.*

2. तरु m. 1) *Baum.* Noch nicht bei Manu. — 2) N. pr. eines Sohnes des Manu Kâkshusha.

*तरुकूणि m. *ein best. Vogel.*

तरुकोटर n. *Baumhöhle* 145,7.

तॅरुण m. N. pr. eines Mannes.

*तरुखण्ड m. n. *Baumgruppe.*

तरुगहन n. *Waldesdickicht* 172,6.

तरुच्छाया f. *der Schatten eines Baumes* 134,14.

*तरुजीवन n. *Baumwurzel.*

तॅरुण 1) Adj. (f. ई) *a) jung, neu, frisch, angehend* (eine Krankheit), *vor Kurzem aufgegangen* (Sonne), *eben begonnen* (86,24), *zunehmend* (Mond). — *b) zart* (Mitgefühl). — 2) m. *a) Jüngling.* — *b) *Ricinus communis.* — *c) *grober Kümmel* Râǵan. 6,64. — *d)* Bez. *eines der 7 Ullâsa bei den* Çâkta. — *e)* N. pr. α) eines mythischen Wesens MBh. 2, 7,22. — β) eines Ṛshi im 11ten Manvantara. — 3) *m. n. *die Blüthe von Trapa bispinosa.* — 4) f. तरुणी *a) Jungfrau, ein junges Mädchen, eine junge Frau* Spr. 2836. — *b) eine best. Gemüsepflanze.* — *c) *Aloe perfoliata.* — *d) *Rosa glandulifera* oder *alba* (Mat. med. 320). — *e) Croton polyandrum* oder *Tiglium.* — 5) n. *a) Knorpel.* — *b) Schössling, Halm.*

तरुणक 1) m. N. pr. eines Schlangendämons. — 2) n. *Schössling. Halm.*

तरुणज्वरारि m. *eine best. Mixtur gegen ein angehendes Fieber* Mat. med. 32.

तरुणता f. *Frische, vigor* Kâd. 2,132,16.

*तरुणपीतिका f. *rother Arsenik.*

तरुणय्, °यति *jung—, frisch machen.*

तरुणवाचस्पत्य n. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

*तरुणाभास m. *eine Gurkenart.*

तरुणाय्, °यते *jung—, frisch werden, — bleiben.*

तरुणास्थि n. *Knorpel* Suçr. 1,35,1. 2,370,2.

तॅरुणिमन् m. *das jugendliche Alter* Maitr. S. 1,10,10. Prasannar. 33,18.

1. तरुणी f. s. u. तरुण.

2. तरुणी Adv. mit भू *zum Jüngling—, zur Jungfrau heranreifen* Harshaḱ. 107,16.

तरुणीकटाक्षकाम (Râǵan. 10,43) und *°कटाक्षमाल m. *Clerodendrum phlomoides.*

*तरुणीरत्न n. *Rubin* Gal. Vgl. तरुणिरत्न.

तरुणेन्दु m. *der zunehmende Mond* Spr. 4775. 7770.

1. तॅरुतर् Nom. ag. mit Acc. *gewinnend, erringend* Ṛv. 1,27,9. 129,2.

2. तरुतॅर् Nom. ag. mit Gen. 1) *Ueberwinder, Besieger.* — 2) *Förderer, zur Eile antreibend.*

तरुतल n. *der ebene Platz unter einem Baume* 152,17. 154,4. zu Spr. 1193.

तरुता f. Nom. abstr. von तरु *Baum.*

*तरुतूलिका f. *eine Art Vampyr.*

तॅरुत्र Adj. 1) *hinüberbringend.* — 2) *siegreich.* — 3) *Sieg verleihend.*

*तरुदूलिका f. = °तूलिका.

*तरुनख m. *Dorn.*

*तरुभुज् m. *Vanda Roxburghii.*

तरुमण्डप *Laube.*

तरुमूल n. *Baumwurzel* 137,4.

*तरुमृग m. *Affe.*

*तरुराग m. n. *ein junger Schoss.*

तरुराज m. *die Fächerpalme* Râǵan. 9,87. Hemâdri 2,a,49,3.

तरुराजन् m. *der König der Bäume*, Beiw. des Pârigâta.

*तरुरुहा und *°रोहिणी f. *Vanda Roxburghii.*

तरुवल्ली f. 1) *Schlingpflanze.* — 2) *eine roth färbende Oldenlandia* Râǵan. 3,116.

*तरुश Adj. *baumreich.*

*तरुशायिन् m. *Vogel.*

तरुष्, तॅरुषति, °ते *überwinden, besiegen* Ṛv. 1,132,5. 7,48,2. — Mit आ *hinübergelangen über, durchziehen* Ṛv. 5,59,1.

तॅरुष 1) m. *Bekämpfer, Ueberwinder.* — 2) f. ई *siegreicher Kampf.*

तरुषण्ड n. *Baumgruppe.*

तरुष्य्, Partic. तरुष्यॅत् *bekämpfend.*

तॅरुस् n. 1) *Kampf, Wettstreit.* — 2) *Ueberlegenheit.*

तरुसार (*m.) 1) *Kernholz.* — 2) *Kampfer.*

तरुसारमय Adj. *aus Kernholz bestehend.*

*तरुस्था f. *Vanda Roxburghii.*

तर्वट m. *Lotuswurzel.*

तर्वॅणक n. wohl nur fehlerhaft für तरुणक *Schössling.*

*तर्वतर् Nom. ag. von 1. तर्.

तॅर्वॅषस् Adj. *überlegen.*

तर्क्, तर्कयति, °ते (metrisch) 1) *vermuthen, eine Vermuthung aufstellen.* — 2) *sich in Vermuthungen ergehen über, zu kommen suchen hinter, sich eine Vorstellung machen von;* mit Acc. — 3) *halten für*, mit doppeltem Acc. — 4) *nachsinnen, in Gedanken sich vorführen, im Sinne haben, denken an* (Acc.). — 5) *im Sinne haben —, gedenken zu;* mit Infin. — 6) *in's Klare kommen.* — 7) *भाषार्थ oder भाषार्थ. — Mit अनु 1) *in Gedanken sein bei* (Acc.). — 2) *halten für*, mit doppeltem Acc. — Mit निस् in निष्टर्क्. — Mit परि 1) *hinundher sinnen, sich in Gedanken beschäftigen.* — 2) *Jmd gerichtlich verhören, vernehmen.* — Mit प्र 1) *in's Klare kommen über, erschliessen;* mit Acc. — 2) *halten für*, mit doppeltem Acc. — Mit संप्र *halten für*, mit doppeltem Acc. — Mit प्रति in प्रतितर्कित. — Mit वि 1) *vermuthen, in Vermuthungen sich ergehen, glauben.* — 2) *Vermuthungen anstellen über* (Acc.). — 3) *halten für*, mit doppeltem Acc. — 4) *nachdenken, nachsinnen, erwägen, nachsinnen über* (Acc.). — 5) *in's Klare kommen, erschliessen.* — Mit संवि *nachdenken über* (Acc.). — Mit सम् *halten für*, mit doppeltem Acc.

तर्क 1) m. *a) Vermuthung.* — *b) Erwägung, geistige Betrachtung, Raisonnement, Speculation* Gaut. — *c) eine auf Speculation, freier Forschung beruhende Lehre, ein philosophisches System.* — *d)* Bez. *der Zahl sechs.* — *e) Widerlegung, reductio ad absurdum.* — *f) *Wunsch, Verlangen.* — *g) *das Erfordern einer Ergänzung.* — *h) *Ursache, Motiv.* — 2) f. आ = 1) *b).* Nach Nilak. = काङ्क्षा. — 3) n. = 1) *c)* Hemâdri 1,514,2.

तर्कक m. *Bettler.* Nach Nilak. = प्राश्निक.

तर्ककर्कश m. N. pr. eines Geschlechts Dhûrtan. Prol.

तर्ककर्मन् n. wohl nur fehlerhaft für तर्कु°.

तर्काकारिका f., तर्कुतूरुल n., तर्ककौमुदी f., तर्ककौस्तुभ m. n. (Opp. Cat. 1) und तर्कखण्डनव्याख्या f. (ebend.) Titel von Werken.

तर्कग्रन्थ m. *Denklehre, Lehrbuch der Logik.*

तर्कचन्द्रिका f. und तर्कचूडामणि m. (Opp. Cat. 1) Titel von Werken.

तर्कज्ञान n. *eine auf philosophischem Wege erlangte Kenntniss* Çaṅk. zu Bâdar. 2,1,11.

तर्कज्वाला f. Titel eines buddh. Werkes.

तर्कणा n. *das Vermuthen, Ahnen.*

तर्कणीय Adj. *verdächtig.*

तर्कतरंगिणी f. und तर्कदीपिका f. Titel zweier Werke.

तर्कपञ्चानन m. Bein. verschiedener Autoren über den Njâja.

तर्कपरिभाषा f., तर्कपाद् m. (Opp. Cat. 1), तर्कप्रकाश m., तर्कप्रतिबन्धकतारकस्य n., °प्रतिबन्धकरकस्य n., तर्कप्रदीप m., तर्कभाषा f., °टिप्पणी f. (Opp. Cat. 1), °प्रकरण n. (ebend.), °प्रकाश m.,

Digitized by Google

°प्रकाशिका f., °भावप्रकाशिका f., °व्याख्या f. (Opp. Cat. 1), °सारमञ्जरी f., तर्कमञ्जरी f. und तर्कमणिदीपिका f. (Opp. Cat. 1) Titel von Werken.

तर्कमुद्रा f. *eine best. Stellung der Hand.*

तर्कयुक्त Adj. 1) *in blossem Verdacht stehend* R. Gorr. 2,109,16. — 2) *verbunden mit —, nebst den philophischen Systemen* MBh. 2,11,35.

तर्करत्न n. und तर्करहस्य n. Titel zweier Werke.

तर्कवागीश m. Bein. verschiedener Autoren über den Njâja.

तर्कविडम्बन n. Titel eines Werkes.

तर्कविद् m. *Dialektiker, Philosoph* Çâṁk. zu Bâdar. 2,1,11.

तर्कविद्या f. und तर्कशास्त्र n. *Denklehre.*

तर्कसंग्रह m., °चन्द्रिका f., °तत्त्वप्रकाश m., °तत्त्वोपन्यास m., °दीपिका f., °दीपिकाव्याख्या (Opp. Cat. 1) und °व्याख्या f. (ebend.) Titel von Werken.

*तर्कसाध्य n. *eine der 64 Künste* Gal. Vgl. तन्तुकर्मन्.

तर्कसार (Opp. Cat. 1), तर्कसुधाप्रकाश m. und तर्कसूत्रभाष्य n. Titel von Werken.

*तर्काट m. *Bettler.*

तर्कानुभाषा f. Titel eines Werkes.

तर्काभास m. *eine scheinbare, trügerische Widerlegung.*

तर्कामृत n., °चषक, °चषकतात्पर्यटीका f. und °तरंगिणी f. Titel von Werken.

तर्कारि (metrisch) f. = तर्कारी 1).

तर्कारी f. 1) *Sesbania aegyptiaca.* — 2) *Premna spinosa.* — 3) **eine Kürbisart.*

तर्कालंकार m. Bein. verschiedener Philosophen.

*तर्किण m. *Cassia Tora.*

तर्कित 1) Adj. in अ°. — 2) n. *Vermuthung* Hariv. 9467.

तर्किन् Adj. 1) *vermuthend, muthmaassend.* — 2) *vertraut mit der Speculation, — Philosophie.*

*तर्किल m. v. l. für तर्किण.

तर्कु (*m. f.) *Spindel.*

तर्कुक m. *Bettler.*

तर्कुकर्मन् n. Pl. *eine best. Kunst.*

*तर्कुट n. 1) *das Spinnen.* — 2) f. ई *Spindel.*

*तर्कुपाठी f., *तर्कुपिण्ड m., *तर्कुपीठ m. und *°पीठी f. *verticillus, Spinnwirbel.*

*तर्कुलासक m. *ein Schälchen, in welches die Spindel gesteckt wird.*

*तर्कुशाण (richtig °शान) m. *ein zum Zuspitzen der Spindel gebrauchter Schleifstein.*

तर्क्य in अतर्क्य.

*तर्द्, तृद्दति (गतौ).

*तर्दु m. = तरन्तु *Hyäne.*

*तर्द्य m. *Salpeter.*

तर्ज्, तर्जति, °ते (metrisch) 1) *drohen.* — 2) *Jmd hart anfahren, schmähen.* — Caus. तर्जयति, °ते (metrisch) 1) *Jmd* (Acc.) *drohen.* — 2) *Jmd hart anfahren, schmähen.* — 3) *Jmd erschrecken, in Angst versetzen.* — 4) *verhöhnen, verspotten.* — 5) तर्जयसे MBh. 4,567 (4,33,1) fehlerhaft für तर्कयसे. — Mit अभि Caus. *Jmd hart anfahren, schmähen.* — Mit समभि Caus. dass. — Mit आ Caus. dass. Kâd. 2,131,13. — Mit उद् in उत्तर्जन. — Mit परि Caus. *drohen.* — Mit वि Caus. *Jmd hart anfahren, schmähen.* — Mit सम् Caus. 1) *Jmd* (Acc.) *drohen* 317,22. — 2) *Jmd hart anfahren, schmähen.* — 3) *Jmd erschrecken, in Angst versetzen* 179,22.

तर्जक Adj. *bedrohend.*

तर्जन 1) n. *a) das Drohen.* — *b) das Schmähen, Schmähung.* — 2) f. आ *das Schmähen.* — 3) f. ई *a) Zeigefinger.* — *b)* wohl *eine best. Waffe* Hemâdri 2,*a*,127,5. 11. 16. 128,8. 13. 18. 129,1. 6. 11.

तर्जनिका f. = तर्जन 3) *b)* Hemâdri 2,*a*,128,2.

*तर्जिक m. Pl. N. pr. eines Volkes.

तर्जित 1) Adj. Partic. von तर्ज् Caus. — 2) n. *das Drohen.*

तर्ण्, तृणोति, *तृणुते, *तर्णोति, *तर्णुते *essen.*

*तर्ण m. *Kalb.*

तर्णक m. 1) *Kalb* Hemâdri 1,439,2. Kâd. 2,39,7. Am Ende eines adj. Comp. Harshaṁ. 32,2. — 2) *Thierjunges* überh. Daçâtan. 19.

*तर्णि m. 1) *Floss, Boot.* — 2) *die Sonne.*

*तर्तरीक 1) Adj. *hinüberzuschiffen u. s. w. pflegend.* — 2) n. *Boot, Schiff.*

तर्तव्य Adj. *transeundus, zu passiren.*

तर्द्, तृणत्ति, तृन्त्ते, *तर्दति; Partic. तृन्न. 1) *spalten, durchbohren, öffnen.* — 2) *erbohren, freimachen.* — 3) **zu Grunde richten.* — Desid. तितृत्सति und *तितर्दिषति. — Mit अति 1) *spalten, trennen.* — 2) *durchdringen.* — Mit अनु *eröffnen, freimachen.* — Mit अभि 1) *spalten, durchbohren, öffnen.* — 2) *durch Oeffnen frei machen, sich eröffnen, sich verschaffen.* — Desid. *zu eröffnen suchen.* — Mit अव 1) *zerspalten, durchlöchern.* कर्णावविततेन *die Ohren durch Mittheilung von Wahrheiten* (gleichsam) *zersprengen* Saṁkshiptoṭan. 35,10; vgl. 32,1 und Spr. 4992. — 2) *verstummen machen* (eine Trommel). — Mit आ 1) *spalten, durchbohren, durchlöchern, verwunden.* — 2) Med. *sich lostrennen von* (Abl.). — Mit उद् *aufspalten, durchschneiden.* — Desid. *aufzuspalten —, durchzuschneiden wünschen.* — Mit उप *anstechen, spalten.* — Mit नि *durchstechen, spalten.* — Mit परि *durchstechen, anspiessen.* — Mit प्र *anspiessen, anstecken.* Vgl. प्रतृन्न. — Mit संप्र in °तर्दन. — Mit वि *einbohren, öffnen, durchbrechen, aushöhlen.* — Caus. वितर्दयति. — Mit सम् 1) *durch eine Oeffnung verbinden, verbinden, an einander befestigen.* — 2) *aushöhlen.*

तर्द m. *ein best. Käfer* oder *anderes Insect.*

तर्दन n. 1) *Oeffnung, Loch* Sâj. zu Çat. Br. 3,2, 1,2. — 2) *Befestigung* (*durch Stiche*) Comm. zu Âit. Âr. 367.

तर्दापति m. *der Herr der* Tardâ AV. 6,50,3.

*तर्दू f. *ein hölzerner Löffel.*

तर्म am Ende eines adj. Comp. = तर्मन्.

तर्मन् n. *Loch, Oeffnung, Spalte.*

तर्मवत् Adj. *mit Oeffnungen versehen* Âit. Âr. 364,11. *fest zusammengebunden* Comm.

तर्मसमुत Adj. *durch Oeffnungen* (d. i. *Stiche*) *zusammengenäht.*

तर्प् 1) तृप्यति, तृम्पति, तृप्णोति, तृप्नोति, तृप्यति und °ते (metrisch); Partic. Perf. तातृपाण. *a) sich sättigen, satt —, befriedigt werden;* mit Gen., Instr. oder Loc. तृप्त *satt, befriedigt;* die Ergänzung im Gen., Instr. oder im Comp. vorangehend. तृप्तम् Adv. *satt, befriedigt.* — *b) geniessen von* (Abl.). — *c) *sättigen, laben, erfreuen.* — 2) तर्पति *a) *संदीपने.* — *b)* तर्पत्ति MBh. 14,1040 fehlerhaft für तर्पयति. — Caus. तर्पयति, °ते 1) *sättigen, laben, befriedigen, durch Labungsmittel stärken* (einen Kranken) Karaka 6,5. — 2) Med. *sich sättigen, Befriedigung erhalten.* — 3) **संदीपने.* — Desid. तितृप्सति *sich zu sättigen verlangen an* (Acc.). — Desid. vom Caus. तितर्पयिषति *zu sättigen —, zu laben —, zu befriedigen verlangen.* — Mit अति (°तृप्यति) *sich vollständig sättigen an* (Instr.). — Mit अनु (°तृप्यते) *durch Jmd* (Abl.) *satt —, befriedigt werden.* — Mit अप Caus. *aushungern, fasten lassen* Karaka 1,10. — Mit अभि, °तृप्त *satt, befriedigt, gelabt;* die Ergänzung im Instr. oder im Comp. vorangehend. — Caus. *sättigen, laben, erquicken.* — Mit अव in °तर्पण. — Mit आ (तृप्यति) *satt —, befriedigt werden.* — Caus. *sättigen.* — Mit नि (तृम्पति) RV. 8,70,10. Vielleicht ist नॅ st. नि zu lesen. — Mit परि, °तृप्त *vollkommen befriedigt.* — Caus. *vollkommen sättigen, — laben.* — Mit प्र Caus. *sättigen, laben, stärken.* — Mit वि (°तृप्यति) *satt —, befriedigt werden;* mit Loc. °तृप्त *gesättigt durch* (Instr.). — Mit सम् (°तृप्णोति und °तृप्यति) *zusammen sich sättigen an, sich laben an* (Gen.). — Caus. 1) *sättigen, befriedigen, erquicken, laben, erfreuen.* — 2) *sich nähren von* (Instr.) Karaka 1,23.

Digitized by Google

°तर्पक Adj. *sättigend, befriedigend.*

तर्पण 1) Adj. (f. ई) *sättigend, labend.* — 2) m. oder n. wohl *eine best. Pflanze.* — 3) *f. ई *eine best. Pflanze.* — 4) n. *a) das Sattwerden, Sattsein.* — *b) das Sättigen, Laben, Befriedigen* (insbes. der Götter und Ahnen durch Libationen). Im Comp. mit dem Object oder mit dem Labungsmittel. — *c) das Sättigen* der Augen, so v. a. *das Anfüllen derselben mit Oel oder flüssigem Fette.* — *d) eine best. Ceremonie, welche mit einem Zauberspruche vorgenommen wird.* — *e) etwas Erquickendes, Imbiss, Nahrung, Stärkungsmittel* 229,12. MBh. 18, 6,60. 66. Kâraka 6,3. Am Ende eines adj. Comp. f. आ Hemâdri 1,457,1. — *f) *Brennholz.*

तर्पणीय Adj. *zu sättigen, zu befriedigen mit* (Instr.).

*तर्पणेच्छु m. Bein. Bhîshma's.

तर्पयितव्य Adj. = तर्पणीय.

*तर्पिणी f. *Hibiscus mutabilis.*

*तर्पिलि und *°का f. gaṇa कपिलकादि.

*तर्फ्, तृफति, तृम्फति (तृप्तौ).

*तर्ब्, तर्बति (गतौ).

*तर्बट m. 1) *Jahr.* — 2) *Cassia Tora;* vgl. तरवट.

1. तर्मन् n. *Ueberfahrt* in सु°.

2.*तर्मन् m. n. *Spitze des Opferpfostens.*

तर्य m. N. pr. eines Mannes.

*तर्वन् schlechte Aussprache für तर्हन्.

तर्ष्, तृष्यति, Med. तृषाणै und तातृषाणै; *dürsten, lechzen.* तृषित (तर्षित s. bes.) *durstig, nach einer Beute lechzend, gierig, gierig verlangend zu* (Infin.). — Caus. तर्षयति *dürsten lassen.* — Mit *अनु in *°तर्ष und *°तर्षण. — Mit परि, °तृषित *heftig schmachtend nach.* धर्म° Kâraṇḍ. 80,13. — Mit वि *dürsten, schmachten.* — Caus. *schmachten lassen.*

1.*तर्ष m. 1) *Floss, Boot.* — 2) *Meer.* — 3) *die Sonne.*

2. तर्ष 1) m. *a) Durst; Begierde, Verlangen,* — *nach* (im Comp. vorangehend). — *b)* personificirt als Sohn Arka's von der Vâsanâ. — 2) f. आ = 1) *a)* Bhâg. P.

°तर्षचेतस् Adj. *begierig verlangend nach* (°अर्थे).

तर्षण n. *Durst; Begierde, Verlangen.*

*तर्षम् Absol. von तर्ष्. द्वाहं तर्षम् *nachdem man Jmd zwei Tage hat dürsten lassen.*

तर्षित (von तर्ष) Adj. *durstig, lechzend* —, *heftig verlangend nach* (im Comp. vorangehend).

*तर्षुक Adj. *durstig* Gal.

तर्षुल in अ°.

(तर्ष्यावत्) तर्षिश्यावत् Adj. *durstig.*

*तर्स n. Mahâbh. 8,59,*a.*

तर्क्, तर्कति, *तृक्ति (Partic. तृक्त् und °तृक्वाण), *तृक्ति; Partic. तृढ, तृञ्क्त; *zerschmettern, zermalmen, zerquetschen.* — Mit *निस् in *निस्तर्कण. — Mit वि = Simpl.

तर्क् in शततर्क्.

तर्कण Adj. (f. ई) *zerschmetternd, zermalmend.*

तर्कि Adv. *zu der Zeit, damals, in dem Augenblicke, dann, alsdann, in dem Falle.* In der Bed. *dann, in dem Falle* besonders beliebt in Verbindung mit einem Imperat. oder einem Pron. interr. (243,11). Die Correlativa sind यर्हि, यदा, यर्कि, यत्र, यदि (einmal तर्कि तदा) und चेद्.

तल 1) m. n. *a) Fläche, Ebene, Plan.* Der Begriff der Fläche wird häufig auch da hervorgehoben, wo wir es nicht zu thun pflegen. *m. Am Ende eines adj. Comp. f. आ. — *b)* mit *Hand* oder *Fuss* verbunden, *Handfläche, Fusssohle.* — *c) Handfläche, die flache Hand.* अन्योऽन्यस्य oder परस्परं तलं oder तलान् दा *einander in die Hände klatschen.* — *d) Fusssohle.* *n. — *e) die unter einem Gegenstande* (Gen. oder im Comp. vorangehend) *ausgebreitete Fläche,* — *Stelle.* *m. — 2) m. *a) *Vorderarm.* — *b) *Spanne.* — *c) *Schwertgriff.* — *d) Fächerpalme* Vidṃ. 44,9. — *e) *das Anschlagen der Saiten mit der linken Hand.* — *f) eine best. Hölle.* — *g)* Bein. Çiva's MBh. 13,17,130. — *h)* *N. pr. eines Lehrers. — 3) (*f.) n. *ein Leder, welches der Bogenschütze am linken Arme trägt, um diesen vor der abprallenden Bogensehne zu schützen.* — 4) f. आ N. pr. einer Tochter Raudrâçva's VP.² 4,129. — 5) *n. *a) Mitte der Fusssohle.* — *b) Wald.* — *c) Teich.* — *d)* = आलवाल 1) oder *Grube.* — *e) die Veranlassung, das Motiv einer Handlung.*

तलक 1) m. N. pr. eines Fürsten. — 2) *f. तलिका *Futtersack, aus dem ein Pferd frisst.* — 3) m. oder n. *ein irdener Topf* Hem. Par. 2,478. — 4) *n. *a) Teich.* — *b) eine Art Salz* Gal.

तलकोट *eine best. Pflanze* Suçr. 2,301,4. बलाङ्कोटस्य मूलेषु v. l.

तलगत Adj. *in der Hand befindlich.* °तं कर् so v. a. *heranziehen, um sich versammeln* Vikramâṅkaṅ. 14,11.

तलघात m. *ein Schlag mit der flachen Hand* Hariv. 16027.

तलताल m. *Händegeklatsch.*

तलत्र (wohl n.) *eine Art Handschuh bei den Bogenschützen.*

तलत्रवत् Adj. *mit einem* तलत्र *versehen.*

तलत्राण (wohl n.) = तलत्र.

तलनिष्पेष m. *das Anprallen* (der Bogensehne) *an* तल 3) MBh. 5,48,52.

तलपुष्पपुट n. *eine best. Stellung beim Tanzen* S. S. S. 241.

तलप्रकार m. 1) *ein Schlag mit der flachen Hand,* — *mit der Tatze.* — 2) N. pr. eines Mannes Ind. St. 14.

*तलभ n. Siddh. K.

*तलमीन m. v. l. für नलमीन.

*तलबद्ध Adj. *der das* तल 3) *umgebunden hat.*

तलमुख m. *eine best. Stellung der Hände beim Tanzen.*

तलयुद्ध n. *Prügelei.*

तललोक m. *die Unterwelt.*

तलवर् m. *Musiker.*

तलवकार m. Pl. *eine best. Schule des* SV. °कल्प m. Comm. zu Âpast. Çr. 1,20,13. °कारोपनिषद् f. Titel einer Upanishad.

*तलवारण n. *Schwert.*

तलशब्द m. *Händegeklatsch* Hariv. 15742.

तलसंपात m. dass. R. 6,70,44.

तलसारक n. *Futtersack, aus dem ein Pferd frisst,* Harshaṅ. 173,11.

*तलसारण n. dass. Gal.

*तलहृदय n. *die Mitte der Fusssohle.*

तलाङ्गुलित्रवत् Adj. *mit einem* तल 3) *und einem* अङ्गुलित्र *versehen* R. 2,87,23.

*तलाची f. *Rohrmatte.*

तलातल n. *eine best. Hölle.*

तलातलि Adv. *so dass man handgemein wird* (bei einem Kampfe) Bâlar. 285,2.

तलाशा f. *ein best. Baum.*

*तलास्फय n. *Flacourtia cataphracta* Râǵan. 6,188.

तलित Adj. *geschmort.*

तलिन् Adj. *mit einem* तल 3) *versehen.*

तलिन 1) Adj. (f. आ) *a) dünn, fein* Vikramâṅkaṅ. 11,80. *schlank; klein, wenig.* — *b) *durchsichtig, klar.* — *c) bedeckt mit* (im Comp. vorangehend) Vikramâṅkaṅ. 14,61. — 2) *n. *Lager, Bett.*

तलिनोदरी f. *eine Schlankleibige* Vikramâṅkaṅ. 10,88.

तलिम n. 1) *Fussboden, Estrich* Vidṃ. 49,6. — 2) *Lager, Bett.* — 3) *eine offene, nur von oben gedeckte Halle.* — 4) *Schwert.

तलीय n. *ein best. Theil des Körpers.*

*तलुन m. N. pr. eines Mannes.

*तलुन 1) Adj. *jung.* — 2) m. *a) Jüngling.* — *b) Wind.* — 3) f. ई *Jungfrau.*

*तलेक्षण m. *Schwein.*

तलोत्तम Hariv. 4643 fehlerhaft für तल्पोत्तम.

*तलोदर 1) Adj. (f. आ und ई). — 2) *f. ई *Gattin.*

*तलोदा f. *Fluss.*

Digitized by Google

*तल्क n. *Wald.*

तल्प m. (*n.) 1) *Lager, Bett, Ruhesitz, Sopha.* °तल्पम् आ—वस् *Jmds* (Gen.) *Bett durch Ehebruch entweihen,* °तल्पम् अधि—गम् *sich fleischlich vermischen mit* (einem Weibe). Einmal तल्पा f. Am Ende eines adj. Comp. f. आ. — 2) *Wagensitz* MBh. 7,38,5. — 3) *ein zur Vertheidigung dienender Thurm.* — 4) = गुरुतल्प 2) Gaut. 23,12. — 5) **Boot, Floss.* — 6) **Gattin.* — 7) **Vertheidiger, Wächter.*

तल्पक m. Kâm. Nîtis. 12,45 vielleicht fehlerhaft für कल्पक **Barbier.*

*तल्पकीट m. *Bettwanze.*

°तल्पग Adj. 1) *fleischlich beiwohnend* (einem Weibe) Gaut. — 2) *Jmds Bett durch Ehebruch entweihend* 94,4. Gaut.

तल्पगिरि m. N. pr. eines *Berges.* °माहात्म्य n. Titel eines Werkes.

तल्पज Adj. *in Jmds Ehebett —, von Jmds Ehefrau geboren.*

*तल्पन und तल्पल (Çiç. 18,6) m. (Comm. zu Çiç.) *das fleischige Polster auf dem Rücken eines Elephanten.*

तल्पशीवरी Adj. f. *auf dem Lager ruhend.*

तल्पसंस्य n. *das Sitzen auf einem Ruhebette* TBr. 1,2,6,5. 6.

तल्पी Adv. mit कर् *zum Lager machen.*

तल्पेशय Adj. (f. आ) *auf dem Lager ruhend.*

तल्प्य Adj. 1) *zum Bett gehörig.* — 2) *des Ruhesitzes oder Lagers würdig.* — 3) *im Ehebett gezeugt.*

*तल्ल (Vâmana 2,1,7) 1) m. *ein kleiner Teich.* — 2) f. ई *a) ein junges Weib.* — *b) Boot.* — *c)* N. pr. der Gattin Varuṇa's. — 3) n. = आलवाल 1) oder *Loch, Höhle.*

तल्लक्षण n. *eine best. hohe Zahl* Lalit. 169,5.

*°तल्लज m. *ein Ausbund —, ein Musterstück von.*

*तल्लिका f. *Schlüssel.*

*तल्व n. *ein durch Reiben wohlriechender Substanzen hervorgebrachter Wohlgeruch.*

*तवक wegen तावक angenommen.

*तवक्षीर 1) n. *Tabaschîr.* — 2) f. ई *eine Art Curcuma. C. Zedoaria.*

*तवप्रिय n. *die Rinde von Laurus Cassia* Gal.

*तवर *eine best. hohe Zahl* (buddh.).

*तवराज m. *Tabaschîr.* °राजोद्भवखण्ड m. *ein daraus bereiteter Stückzucker* Râgân. 14,108.

तवर्ग m. *die Dentalen* TS. Prât.

तवर्गीय Adj. *zu den Dentalen gehörig* TS. Prât.

तवश्रवीय n. Name eines Sâman.

तवस् 1) Adj. *thatkräftig, tüchtig, kraftvoll, muthig.* Compar. तवस्तर्, Superl. तवस्तम. — 2) m. *Kraft, Stärke, Muth.*

तवस्य n. *Thatkraft, Muth.*

तवस्वत् Adj. *kräftig, stark* (Soma).

तवागी Adj. etwa *kräftig* (Stier).

तविपुला f. *ein best. Metrum.*

तविष 1) Adj. = तवस् 1). — 2) *m. *a) Meer.* — *b) Himmel.* — 3) f. तविषी *a)* Sg. und Pl. *Kraft, Stärke, Ungestüm, Muth.* Instr. Pl. *mit Macht, ungestüm.* — *b) *die Erde.* — *c) *Fluss.* — *d) *eine göttliche Jungfrau.* — *e)* *N. pr. einer Tochter Indra's. — 4) n. *Kraftthat, Kraft.*

तविषीमत् Adj. *kräftig, ungestüm.*

तविषीय्, °यते (Partic. °यत् und °यमाण) *kräftig —, ungestüm —, muthig sein, sich anstrengen.*

तविषीयु Adj. *muthig* (Ross), *ungestüm* (die Marut).

तविषीवत् Adj. = तविषीमत्.

तविष्य्, °ष्यते = तविषीय्.

तविष्या f. *Ungestüm, Heftigkeit.*

तवीयंस् Adj. Compar. zu तवस् 1).

*तवीष 1) m. *a) Ocean.* — *b) Himmel.* — *c) Gold.* — 2) f. ई N. pr. einer Tochter Indra's.

तव्य und तव्य Adj. *kräftig, stark.*

तव्यंस् Adj. = तवीयंस्.

तम्री = تَنْبِيْت *Gedrittschein.*

तष्टर् m. 1) *Werkmeister, Zimmermann, Wagner.* — 2) *Bein. Viçvakarman's. — 3) N. pr. eines Âditja.

1.*तस्, तस्यते (उपतस्ये, उपतस्थे, उत्तस्थे).

2.*°तस् Adj. *werfend in* *मुखतस्.

तसर (*m.) n. *Weberschiff.* Nach TBr. Comm. 2, 670 *das Tuch im Webstuhl.*

तसीर astr. = تَسْيِير.

तस्कर 1) m. *a) Räuber, Dieb.* Am Ende eines adj. Comp. f. आ. — *b)* Pl. Bez. *bestimmter* Ketu 8). — *c) Trigonella corniculata.* — *d) *Vanguiera spinosa.* — *e)* vielleicht **Ardisia humilis* Râgân. 3, 95. — *f) *Ohr.* — 2) *f. तस्करी *a) ein leidenschaftliches Weib.* — *b) eine Mimose.*

तस्करता f. und तस्करत्व n. *Dieberei, Diebeshandwerk.*

तस्करवृत्ति m. *Beutelschneider* Bhâvapr. 5,114.

तस्कराय्, °यते *einen Räuber oder einen Dieb spielen, sich wie ein R. oder D. betragen.*

तस्तुंव n. *ein best. Mittel gegen Gift* (?). Auch तन्तुंव geschrieben.

*तस्थी Adv. mit कर्, भू und अस् Sidd. K. ed. Tîa. 1,371. Vgl. तन्थी.

तस्थु Adj. *stehend, den Ort nicht verändernd.*

तस्दी = تَشْدِيس *Gesechstschein.*

तस्मात् Abl. Sg. m. n. von 1. त 1). Als Adv. *daher, darum, deshalb.* In Correlation mit यद् und यस्मात्.

तस्याशितीय Adj. Bez. eines Adhjâja Karaka 1,6.

तस्तुंव s. तस्तुंव.

ता Nebenform von 1. तन् vor य.

*तात्तक Adj. von तत्तकीया.

*तात्तण्य m. *der Sohn eines Zimmermanns.*

*तात्तशिल Adj. (f. ई) *aus Takshaçilâ stammend.*

तात्त्य 1) Adj. (f. ई) *einem Zimmermann zukommend.* — 2) *m. *der Sohn eines Zimmermanns.*

तात्पर्य n. *das diese Wortform Haben* Maitr. 4,66,*b*.

तात्पीलिक Adj. *in der Bedeutung »die Neigung oder Gewohnheit habend« zur Anwendung kommend* (Suffix).

तात्पील्य n. *das Gewohntsein an Etwas, regelmässiges Betreiben einer Sache.*

तात्तिक् Adv. *plötzlich, jählings, sofort* Maitr. S. 1,7,3. 9,6. 2,3,2. 4,8,9.

ताजक n. Bez. *der von der arabischen oder persischen Astronomie abhängigen astronomischen Lehrbücher.* °कल्पलता f., °केशवी f., °कौस्तुभ, °चिन्तामणि m., °तन्त्र n., °तिलक, °दीपक m., °पद्धति f., °भाव m., °भूषण n., °मुक्तावली f., °योगमुधाकर m., °रत्नमाला f., °शास्त्र n., °सर्वस्वसार, °सार, °सुधानिधि m. und ताजकालंकार m. Titel bes. Werke.

तात्तित् Adv. = तात्तिक् AV. 8,8,3.

ताजिक 1) m. *ein Perser.* — 2) n. = ताजक. °ज्योतिर्मणि m., °प्रभाध्याय m., °शास्त्र n. und ताजिकालंकार m. Titel bes. Werke.

ताटकेय m. Bâlar. 56,4 fehlerhaft für ताउकेय.

ताटङ्क (*m.) n. *eine Art Ohrschmuck* Prasannar. 28,10.

ताटङ्किन् Adj. *mit* ताटङ्क *geschmückt* Prasannar. 48,8.

*ताटस्थ्य n. 1) *Nähe.* — 2) *das Unbetheiligtsein, gleichgültiges Zusehen.*

ताड 1) Adj. *schlagend* in घण्टा°. — 2) m. *a) Schlag.* — *b) *Laut, Geräusch.* — *c) eine Handvoll Gras u. s. w.* — *d) *Berg.* — *e) *Lipocercis serrata.* — ताडो s. u. ताडि.

ताडक 1) m. *Todtschläger* Vikramâṅkaṅ. 18,57. — 2) f. आ *a)* N. pr. einer Jakshiṇî, die in eine Râkshasî verwandelt und von Râma erschlagen wird. — *b) *eine Kürbisart.*

*ताउकाफल n. *grosse Kardamomen.*

ताउकायन m. N. pr. eines Ṛshi.

Digitized by Google

ताडकेय m. Metron. von ताडक 2) *a*) Bâlar. 60, 22. ताटकेय 56,4.

*ताडघ m. vielleicht *Schmied.*

*ताडघात Adj. (nicht शिल्पिन्) Kâç. zu P. 3,2,55.

ताडङ्क m. = ताटङ्क Râgat. 7,750.

ताडङ्की Adv. s. तालङ्की.

ताडन 1) Adj. *schlagend, treffend, verwundend.* — 2) *f. ई *Peitsche.* — 3) n. *a*) *das Schlagen, Hauen, Strafen mit Schlägen, Schlag, das Hämmern* (des Goldes als Probirmittel). Gewöhnlich in Comp. mit dem Werkzeug, selten mit dem Object. Am Ende eines adj. Comp. s. आ (s. मर्म°). — *b*) in der Astron. *das Anstossen, Berühren, partielles Verfinstern.* — *c*) *eine best. feierliche Handlung, die an einer Feuergrube und mit einem Zauberspruch vorgenommen wird.*

ताडनीय Adj. *zu schlagen.*

*ताडपत्र n. = ताटङ्क.

ताडयितर् Nom. ag. *der Jmd* (Gen.) *schlägt.*

ताडवक्र N. pr. eines Landes LIA. 2,952.

ताडाग Adj. *in Teichen befindlich, daher kommend.*

ताडावचर n. *ein best. musikalisches Instrument* Lalit. 93,15. 110,17. 135,9. 187,5.

*ताडि und ताडी f. 1) *Corypha Taliera.* — 2) *ताडी *eine Art Schmuck.*

*ताडिका f. *der mittlere Theil eines Schwertgriffes* Gal.

ताडीदल n. *eine Art Ohrschmuck* Vikramâṅkaṅ. 12,12.

ताडीपुट 1) *Palmblatt* Kâd. 142,12. — 2) *eine Art Ohrschmuck;* s. तालीपुट.

*ताडुल Adj. *der da schlägt, mit Schlägen straft.*

ताड्य 1) Adj. *zu schlagen, mit Schlägen zu strafen.* — 2) *n. *Urinblase* Gal.; vgl. ताम्य.

ताण्ड 1) *m. angeblich N. pr. eines alten Weisen. — 2) n. *ein Abschnitt in einem* Brâhmaṇa Comm. zu Lâṭj. 7,10,17.

ताण्डक n. = ताण्ड 2) Comm. zu Lâṭj. 7,10,17.

ताण्डव (*m. n.) 1) *ein wilder Tanz* (auch von dem eines Pfauen). — 2) *Tribrachys.* — 3) **Saccharum procerum.*

*ताण्डवतालिक m. Bein. Nandin's, des Thürstehers des Çiva.

*ताण्डवप्रिय m. Bein. Çiva's.

ताण्डवब्राह्मण n. Ind. St. 1,470 fehlerhaft für ताण्ड्यब्राह्मण.

°ताण्डवयितर् Nom. ag. (f. °त्री) *zum Tanzen bringend* Vidḍh. 39,15.

ताण्डवित Adj. *sich stark hinundher bewegend* Prasannar. 1,15.

*ताण्डिड n. angeblich Titel eines Lehrbuches der Tanzkunst.

ताण्डिन् m. 1) N. pr. eines Lehrers der Metrik. — 2) Pl. *eine best. Schule.* ताण्डिब्राह्मण n.

तौण्ड्य 1) m. Patron. Nom. pr. eines Lehrers. — 2) Titel eines Brâhmaṇa. Auch °ब्राह्मण n. und °महाब्राह्मण n. (Opp. Cat. 1).

ताण्ड्यायन 1) m. Patron. von ताण्ड्य 1) Prasannar. 68,15. fgg. — 2) *f. ई f. zu ताण्ड्य 1).

तात् Adv. *so, auf diese Weise.* Vgl. तावत्तात्.

तात m. 1) *Vater.* — 2) mit dem Voc. तात wird sowohl *ein Sohn, Schüler, Jüngerer,* als auch *der Vater, ein Aelterer* oder *Höherstehender* angeredet. Auch mehrere Personen werden mit dem Sg. angeredet, obgleich hier auch der Pl. ausnahmsweise vorkommt.

*तातगु 1) Adj. *dem Vater angenehm, — erspriesslich.* — 2) m. *des Vaters Bruder.*

*तातनुत्य 1) Adj. *väterlich gesinnt.* — 2) m. *des Vaters Bruder.*

*तातन m. *Bachstelze.*

*तातल 1) Adj. *erhitzt.* — 2) m. *a*) *ein väterlich gesinnter Mann.* — *b*) *ein eiserner Hammer.* — *c*) *Krankheit.* — *d*) *das Kochen, Reifen.* — *e*) *Hitze.*

तातार्य m. N. pr. eines Fürsten.

*ताति m. *Sohn.*

तौतृपि Adj. *befriedigend, ergötzend.*

तात्कर्म्य n. *Gleichheit der Beschäftigung.*

तात्कालिक Adj. (f. ई und *आ) 1) *eine gleich lange Zeit andauernd.* — 2) *sogleich —, ohne Verzug erfolgend, — sich zeigend, sich einstellend.* — 3) *zu der Zeit gehörig, — stattfindend, derzeitig* Sûrjas. 7,12. Comm. zu R. 7,36,45. Nom. abstr. °त्व n. Goladhj. 7,27. — 4) *zeitgemäss* MBh. 3,22,20.

तात्कात्य n. *Gleichzeitigkeit.*

तात्त्विक Adj. 1) *wirklich, real.* Nom. abstr. °त्व n. Nilak. zu MBh. 12,308,1. — 2) *der die* Tattva (der Gaina) *anerkennt, die wahre Lehre besitzt.*

1. तात्पर्य n. 1) *anhaltende Beschäftigung mit Etwas, das Sichhingeben einer Sache* 234,1. — 2) *das Hinzielen —, Abgesehensein auf* (Loc.). °तस् *in dieser Absicht.* — 3) *das eigentliche Ziel —, die beabsichtigte, wahre Bedeutung einer Rede, eines Werkes.*

2. तात्पर्य Adj. (f. आ) *bezweckt, beabsichtigt.*

तात्पर्यक Adj. dass.

तात्पर्यचन्द्रिका f. तात्पर्यदर्पण m. und तात्पर्यदीपिका f. Titel von Werken Opp. Cat. 1.

तात्पर्यनिर्णय m. 1) *die Bestimmung des Abgesehenseins auf Etwas* 282,33. — 2) Titel eines Werkes.

तात्पर्यपरिशुद्धि f., तात्पर्यप्रकाश m., तात्पर्यबोधिनी f., तात्पर्यवाद m. (Opp. Cat. 1), तात्पर्यविचार m. und तात्पर्यसंग्रह m. (Opp. Cat. 1) Titel von Werken.

तात्पर्य Adj. (f. आ) *väterlich.*

तात्स्तोम्य n. *das in diesem* Stoma *Gebildetsein.*

तात्स्थ्य n. *das Enthaltensein —, das Sichbefinden darin.*

तात्स्वभाव्य Adj. Bez. *des* Svarita, *welcher am Ende eines* Avagraha *zwischen zwei* Udâtta *steht.*

*तादृयनि m. Patron. von तद्र *dieser.*

तादर्थिक Adj. *für diesen Zweck bestimmt.*

तादर्थ्य n. 1) *das Bestimmtsein dazu, Dazudienen* Gaim. 6,1,12. 2,5. Chr. 228,33. — 2) *Rücksicht, Bezug auf Etwas.* Instr. *in dieser Absicht.* — 3) *das diese Bedeutung Haben, Gleichheit der Bedeutung.*

तादवस्थ्य n. *das Verbleiben in demselben Zustande.*

तादात्मक Adj. (f. °त्मिका) Adj. *die Einheit des Wesens bezeichnend.*

तादात्म्य n. *Wesenseinheit, Identität, — mit* (Instr., Loc. oder im Comp. vorangehend).

तादीलिा Adv. *alsdann.*

तादुरी Adj. als Beiw. eines Frosches AV. Nach den Erklärern *schwimmfertig* oder *nur aus einem Bauch bestehend.*

तादृत Adj. *ein solcher, derartig* Vikramâṅkaṅ. 16,53. Kâraṇḍ. 30,7.

तादृग्गुण Adj. (f. आ) *von solchen Eigenschaften, derartig* 189,22.

तादृग्भाव m. *eine solche Beschaffenheit* MBh. 5,44,22.

तादृग्रूप Adj. (f. आ) *so aussehend, — beschaffen.*

तादृग्रूपवत् Adj. (f. °वती) *von solcher Schönheit.*

तादृश् Adj. (Nom. m. f. तादृङ् und तादृक्, n. तादृक्) *ein solcher, derartig.* तादृक् Adv. *auf solche Weise.*

तादृश Adj. (f. ई) *ein solcher, derartig.*

तादर्म्य n. *Analogie.*

तद्धित Adj. *der* Taddhita-*Bildung angehörig.*

तादूप्य n. 1) *Gleichheit der Form, Identität.* — 2) *Richtigkeit, Wahrheit.*

तादृद्ध्य n. *Derartigkeit* Çaṅk. zu Bâdar. 3,3,52.

तान 1) m. *a*) *Faden, Faser.* — *b*) *ein musikalischer Ton.* — *c*) *ein einförmiger Ton* Vaitân. Ind. St. 10,422. fg. Nâjaṁ. 9,2,15. — 2) n. *a*) *Ausdehnung* Kâd. 2,87,2. Eher m. — *b*) **Object der Erkenntniss.*

तानभृ m. N. pr. eines Mannes.

Digitized by Google

तानव n. *tenuitas, Magerkeit, Schmächtigkeit.* °तानवकृत् Adj. *vermindernd; verkleinernd,* so v. a. *übertreffend* Bâlar. 27,21.

*तानव्य m. Patron. von तनु.

*तानव्यायनी f. zu तानव्य.

तानस्वर Adj. *eintönig gesprochen* Ind. St. 10,438.

तानुक in स्त्रीतानुकरोग.

तानूनपात Adj. (f. ई) *den* Tanûnapât *betreffend, an ihn gerichtet.*

तानूनप्त्र 1) n. *eine Schwurhandlung, bei welcher unter Anrufung des* Tanûnaptar *das* Âgja *vom Opfernden und von den Priestern berührt wird.* °पात्र n. Vaitân. Nom. abstr. °नप्त्रत्व n. Kap. S. 38,2. — 2) Adj. *bei dieser Handlung gebraucht.*

तानूनप्त्रिन् m. *ein Genosse bei dem* Tânûnaptra-*Gelöbniss* Âpast. Çr. 11,1,11. Vgl. स°.

*तानूर m. *Strudel.*

तान्त 1) Adj. s. u. तन्. — 2) m. mystische Bez. *des Lautes* द्य.

तान्तव 1) Adj. (f. ई) *aus Fäden gemacht, aus F. von* (im Comp. vorangehend) *g.* — 2) n. *Gewebe, ein gewebter Stoff* Gaut.

*तान्तव्य m. Patron. von तन्तु.

*तान्तव्यायनी f. zu तान्तव्य.

तान्तात्त m. mystische Bez. *des Lautes* ट्.

*तान्तुवाय्य m. *der Sohn eines Webers.*

तान्त्र 1) Adj. (f. ई) *normirt, ad hoc vorgeschrieben.* दक्षिणा Âpast. Çr. 14,12,8. 6. — 2) (wohl n.) *Saitenspiel.*

तान्त्रिक Adj. (f. आ und ई) Subst. 1) *mit einer Disciplin vollkommen vertraut, Fachgelehrter.* — 2) *in einem Lehrbuch gelehrt, — vorgetragen.* °की संज्ञा *eine technische Benennung.* — 3) *in einem mystischen* Tantra *gelehrt, mystisch, geheim.* — 4) *ein Anhänger der mystischen* Tantra.

*तान्दन (!) m. *Wind.*

1. (तान्व) तौनुघ m. *ein leiblicher Sohn.*

2. तान्व, तौनुघ 1) m. Patron. von तन्व. — 2) n. Name zweier Sâman Âsan. Br.

3. (तान्व) तौनुघ Adj. *geflochten, gewebt.*

तान्वङ्ग m. Patron. von तन्वङ्ग.

ताप 1) m. (adj. Comp. f. आ) *a) Hitze, Glut.* — *b) Erwärmung, Erhitzung* Nâgam. 10,1,22. *das Glühen* (des Goldes als Probirmittel). — *c) Schmerz, Weh, Qual* (des Körpers oder der Seele). — 2) f. ई N. pr. eines Flusses Hariv. 2,109,30. Angeblich auch = यमुना.

तापक 1) Adj. *brennend, glühend, läuternd.* — 2) *m. *Fieber.* — 3) *f. तापिका etwa *Kochtopf* Daçîn. 1,163. 2,46.

तापक्षेत्र n. *Lichtfeld* Ind. St. 10,279. fg.

तापत्य 1) Adj. *die* Tapati *betreffend, von ihr handelnd.* — 2) m. Metron. von Tapati.

°तापद् Adj. *Jmd Schmerz—, Weh verursachend.*

तापन 1) Adj. (f. ई) am Ende eines Comp. *a) erhellend, erleuchtend.* — *b) peinigend, quälend, brennend.* — 2) m. *a) die Sonne.* — *b) *die heisse Jahreszeit.* — *c) *der Sonnenstein* (सूर्यकान्त). — *d) einer der Pfeile des Liebesgottes.* — 3) f. आ *Kasteiung* Hem. Par. 1,68. — 4) f. ई *a) eine bes. Art von Upanishad.* — *b)* N. pr. eines Flusses Râgân. in VP.² 2,147. — 5) n. *a) das Brennen.* — *b) das Peinigen, Kasteien.* — *c)* in der Dramatik *Pein,* so v. a. *Rathlosigkeit.* — *d) eine best. Hölle.* — *e) *Gold.*

तापनीय 1) Adj. (f. आ) *von reinem Golde, golden.* — 2) m. Pl. *eine best. Schule der* VS.

तापनीयोपनिषद् f. Titel verschiedener Upanishad.

तापयितर् Nom. ag. *der in Glut versetzt, quält, peinigt* Vikramâñkaç. 9,22.

तापयित्नु Adj. *brennend, quälend.*

तापयित्नु 1) n. *eine best. langdauernde Feier.* — 2) Adj. Beiw. *des zur Feier des* Tâpaçkita *aufgesetzten* Agni.

तापस 1) Adj. *a) Askese übend.* — *b) zur Askese oder zu den Asketen in Beziehung stehend.* — 2) m. *a) Asket, Büsser, Anachoret.* — *b) *der Mond* Gal. — *c) *Ardea nivea* Râgân. 19,97. — *d) eine Art Zuckerrohr.* — *e) *Artemisia indica.* — *f)* Patron. verschiedener Personen. — 3) f. ई *a) Büsserin, Anachoretin.* — *b) *Curcuma Zedoaria.* — *c) *Nardostachys Jatamansi.* — 4) *n. *das Blatt der Laurus Cassia* Râgân. 6,175.

*तापसज्ञ n. *das Blatt der Laurus Cassia.*

*तापसतरु und *तापसद्रुम m. *Terminalia Catappa* oder *Putranjiva Roxburghii.*

*तापसद्रुमसंनिभा f. *ein best. Strauch* Râgân. 4,161.

*तापसपत्र m. und *°पत्री f. *Artemisia indica* Râgân. 10,148.

*तापसप्रिय 1) m. *Buchanania latifolia* Râgân. 11, 65. — 2) f. आ *a) eine Art Zuckerrohr.* — *b) Weinstock* Râgân. 11,101.

तापसवृत्त m. = तापसतरु.

*तापसायनि m. Patron. wohl von तापस.

तापसेतु m. *eine Art Zuckerrohr* Bhâvapr. 2,64.

तापसेष्ट m. *Buchanania latifolia* Bhâvapr. 1,245.

तापस्य n. *der Stand eines Asketen, — Büssers.*

तापस्वेद् m. *Schweisserzeugung durch trockene Hitze.*

तापक्षारी f. *ein best. Gericht* Bhâvapr. 2,15.

तापायन m. Pl. *eine best. Schule der* VS.

°तापिक in *जलतापिक. — तापिका s. u. तापक.

तापिच्छ und तापिञ्छ m. *Xanthochymus pictorius* Râgân. 9,99.

*तापिञ्ज 1) m. dass. — 2) n. *Schwefelkies* Râgân. 13,84.

तापितट wohl fehlerhaft für तापीतट.

तापिन् 1) Adj. am Ende eines Comp. *Schmerz bereitend.* — 2) *m. *ein* Buddha (*Schmerz empfindend*). — 3) f. °नी *a)* Titel verschiedener Upanishad. — *b)* mystische Bez. *des Lautes* व. — *c)* *N. pr. eines Flusses VP.² 2,147.

तापीज्ञ 1) Adj. *an der* Tâpi *sich erzeugend, dort vorkommend.* — 2) *(wohl m.) *ein best. Edelstein.* — 3) (wohl n.) *Schwefelkies* oder *eine andere mineralische Substanz* Bhâvapr. 2,94.

तापीतट und °देश m. N. pr. einer Oertlichkeit.

तापीमाहात्म्य n. Titel eines Werkes.

*तापीसमुद्भव (wohl n.) = तापीज्ञ 3).

तापेश्वरतीर्थ n. N. pr. eines Tîrtha.

ताप्य (Kâraka 6,18. 24) m. n., °क n. (Râgân. 13, 84. Bhâvapr. 2,99) und *ताप्युत्थसंज्ञक n. *Schwefelkies.*

तार्बुव n. *ein best. Mittel gegen Gift* (?).

ताम m. 1) *Sehnsucht* Kâd. 248,2. — 2) *= भीषण. — 3) *= द्वेष. — 4) **anxiety, distress.*

*तामम् Absol. von तम् P. 6,4,93.

*तामर n. 1) *Wasser.* — 2) *geschmolzene Butter.*

तामरस 1) n. *a) eine am Tage sich öffnende Lotusblüthe* Varâh. Jogaj. 4,9. Am Ende eines adj. Comp. f. आ. — *b) *Gold.* — *c) *Kupfer.* — *d) ein best. Metrum.* — 2) *m. *Ardea nivea.* — 3) f. ई *Lotusteich.*

तामल (तामाल?) Adj. (f. ई) *aus der Rinde von* Tamâla *verfertigt* Âpast.

तामलकी f. *Flacourtia cataphracta.*

तामलिप्त 1) m. Pl. N. pr. eines Volkes. — 2) f. ई (Hem. Par. 2,315. Pañkâd.) und n. N. pr. einer Stadt.

तामलिप्तक n. = तामलिप्त 2).

तामस 1) Adj. (f. ई) *a) finster.* — *b) zum* Guṇa Tamas —, *zum Irrthum* —, *zur Unwissenheit in näherer Beziehung stehend.* — *c) zum* Manu Tâmasa *in Beziehung stehend.* — 2) m. *a) *Bösewicht.* — *b) *Schlange.* — *c) *Eule* Râgân. 19,91. — *d) ein best. Krankheitsdämon* Hariv. 9362. — *e)* N. pr. α) des 4ten Manu. — β) *eines Wesens im Gefolge Çiva's. — γ) eines Mannes. Pl. *sein Geschlecht.* — 3) f. ई *a) *Nacht.* — *b) *Schlaf.* — *c) *Nardostachys Jatamansi;* richtig तापसी. — *d)*

Digitized by Google

*Bein. der Durgâ. — *c*) N. pr. eines Flusses. — 4) *n. *Finsterniss* in *अन्ध°.

तामसकीलक m. Pl. Bez. *bestimmter* Ketu 8).

*तामसतपःशील m. *ein* Daitja Gal.

तामसलीना f. *eine best. Art des Nichtbefriedigtseins* (im Sâṁkhja).

*तामसवन n. N. pr. eines *Waldes*.

तामसिक Adj. = तामस 1) *b*) Satja im Comm. zu Varâh. Bṛh. 2,7.

*तामालेय Adj. von तमाल.

तामि oder °मी f. 1) *Einhaltung des Athems bis zur Erschöpfung.* — 2) *f. तामी *Nacht;* vgl. तमी.

तामिस्र 1) Adj. in Verbindung mit पक्ष oder m. ohne पक्ष *die dunkele Monatshälfte, die Zeit vom Vollmond bis zum Neumond.* — 2) m. n. (ausnahmsweise) im Sâṁkhja *der Unmuth, Aerger* (eine der fünf Formen der Avidjâ). — 3) m. *a*) *ein* Râkshasa. — *b*) *eine best. Hölle.*

*तामु m. = स्तामु = स्तोतृ.

ताम्बल 1) m. *eine Hanfart* Comm. zu Gobh. 2, 10,10. Vgl. ताम्बूल 2). — 2) Adj. (f. ई) *hänfen* Gobh. 2,10,10.

ताम्बूल 1) n. *Piper Betle, das Blatt des Betelpfeffers, Betel.* — 2) *m. *eine Hanfart;* vgl. ताम्बल. — 3) f. ई *Piper Betle.* °दल n. *Betelblat* Kâd. 237,12.

ताम्बूलकरङ्क m. *Betelbüchse* Vikramâṅkaḱ. 9,82. °वाह् m. *ein Diener, der sie dem Herrn nachträgt,* 81. 84. Harshaḱ. 23,14. °वाहिनी f. *eine solche Dienerin* Kâd. 16,1. 68,3. 113,1. 167,3. 247,9.

*ताम्बूलद, °दायक, °दायिन् (°दायिनी f. Kâd. 219, 13) und °धर m. *Betelreicher, Betelträger.*

1. ताम्बूलपत्र n. *Betel.*

2.*ताम्बूलपत्र m. *Dioscorea globosa* Râǵan. 7,69.

*ताम्बूलपेटिका f. *Betelbüchse.*

*ताम्बूलराग m. *Linsen, Ervum lens.*

*ताम्बूलवल्लिका und °वल्ली f. *Piper Betle.*

ताम्बूलवाह्क m. *Betelträger.*

ताम्बूलवाहिनी f. *Betelträgerin* Harshaḱ. 221,13.

ताम्बूलवीटिका f. *eine in ein Betelblatt gewickelte Arecanuss in Kugelform* Kâd. 215,20. 224,4. 261,12.

ताम्बूलाधिकार m. *das Amt den Betel vornehmen Personen nachzutragen.*

ताम्बूलिक m. *Betelverkäufer* Kâd. 102,5.

ताम्बूलिन् m. dass. und *Betelträger.*

*ताम्य n. *Urinblase;* vgl. ताम्र.

1. ताम्र 1) Adj. (f. आ) *dunkelroth, kupferroth* 294, 24. — 2) m. *a*) *eine Art Aussatz mit kupferrothen Flecken.* — *b*) N. pr. α) eines Sohnes des Naraka Bhauma. — β) einer Insel. γ) einer Oertlichkeit. — 3) f. आ (sc. त्वच्) *a*) *die vierte unter den 7 Häuten am entstehenden Embryo.* — *b*) *Rubia Munjista.* — *c*) *rother Abrus.* — *d*) *eine Art Pfeffer.* — *e*) * = सूक्ष्मवल्ली Râǵan. 3,110. — *f*) N. pr. α) einer Tochter Daksha's. — β) eines Flusses. — 4) n. *a*) *dunkle Röthe.* — *b*) *Kupfer.* — *c*) *ein kupferner Behälter* MBh. 2,61,29. — *d*) *dunkelrothes Sandelholz.*

2. ताम्र 1) Adj. (f. ई) *kupfern.* — 2) f. ई *eine Art Wasseruhr.*

ताम्रक 1) *m. N. pr. eines Gandharva Gal. — 2) *f. ताम्रिका *a*) *eine Art Wasseruhr.* — *b*) *Abrus precatorius* Râǵan. 3,101. — 3) n. *Kupfer.*

*ताम्रकण्टक m. *eine Acacienart.*

*ताम्रकर्णी f. N. pr. des Weibchens des Weltelephanten Aṅǵana oder Çesha.

*ताम्रकार m. *Kupferschmied.*

*ताम्रकिलि m. *ein kleiner Wurm von rother Farbe.*

ताम्रकुट m. fehlerhaft für °कुट्.

ताम्रकुट्ट m. *Kupferschmied;* f. ई.

*ताम्रकुट्टक m. 1) dass. — 2) *Toback.*

*ताम्रकुण्ड n. *ein kupfernes Becken.*

*ताम्रकूट m. oder n. *ein best. Strauch;* nach Einigen *Toback* Mat. med. 320.

*ताम्रकृमि und *°क्रमि m. *Coccinelle.*

*ताम्रगर्भ n. *Kupfervitriol* Râǵan. 13,104.

ताम्रगुहा f. N. pr. einer mythischen *Höhle* Kâraṇḍ. 31,8. 32,6.

*ताम्रचतुस् m. *eine Taubenart.*

ताम्रचूड 1) Adj. *einen rothen Kamm habend* (Hahn). — 2) m. *a*) *Hahn.* °युद्ध n. *Hahnenkampf* Daçak. (1925) 2,92,14. — *b*) *Blumea lacera.* — *c*) *eine best. Stellung der Hand.* — *d*) wohl *eine Form* Çiva's. — *e*) N. pr. eines Mannes. — 3) f. आ N. pr. einer der Mütter im Gefolge Skanda's.

ताम्रचूडक m. = ताम्रचूड 2) *c*).

ताम्रचूडभैरव m. *eine Form* Bhairava's.

ताम्रज Adj. (f. आ) *kupfern* Varâh. Jogaj. 6,4.

ताम्रजात m. N. pr. eines Sohnes des Kṛshṇa.

ताम्रतप m. desgl.

ताम्रता f. *Kupferröthe* Kâd. 2,70,15.

*ताम्रतुण्ड m. *eine Affenart.*

*ताम्रत्रपुज *Messing.*

ताम्रत्व n. *die dunkelrothe Farbe.*

*ताम्रदुग्धा und *°दुग्धी f. *ein best. kleiner Strauch* Râǵan. 5,143.

*ताम्रद्रु *rothes Sandelholz.*

ताम्रद्वीप m. *die Insel Ceylon.*

ताम्रधातु m. *Röthel.*

ताम्रधूम्र Adj. (f. आ) *schwarzroth.*

ताम्रध्वज m. N. pr. eines Mannes.

ताम्रपक्ष N. pr. 1) m. eines Sohnes des Kṛshṇa VP.² 5,107. v. l. ताम्रवर्ण und प्रपक्ष. — 2) f. आ einer Tochter Kṛshṇa's. ताम्रपर्णी v. l.

ताम्रपट्ट m. *eine kupferne Platte, auf der die Urkunde über eine Schenkung u. s. w. eingegraben ist.*

1.*ताम्रपत्त्र n. *Kupferplatte.*

2.*ताम्रपत्त्र m. *eine best. Gemüsepflanze.*

*ताम्रपत्त्रक m. 1) *Bauhinia tomentosa.* — 2) *Capparis aphylla.*

ताम्रपर्ण 1) n. N. pr. eines Theiles von Bhârata Varsha Goliḍus. Bhuv. 41. — 2) f. ई *a*) *Rubia Munjista.* — *b*) *eine Art Teich.* — *c*) N. pr. α) einer Tochter Kṛshṇa's Hariv. 2,103,8. ताम्रपक्षा v. l. — β) eines Flusses Varâh. Bṛh. S. 14, 16. — γ) *einer Stadt auf Ceylon.

ताम्रपर्णि (metrisch) f. = ताम्रपर्णा 2) *c*) β) Varâh. Bṛh. S. 81,1.

ताम्रपर्णितीरक N. pr. einer Oertlichkeit.

ताम्रपर्णीमाहात्म्य n. Titel eines Abschnitts in einem Purâṇa Opp. Cat. 1.

ताम्रपर्णीय m. *ein Bewohner von Ceylon,* insbes. *ein Buddhist.*

*ताम्रपल्लव m. *Jonesia Asoka* Râǵan. 10,55.

*ताम्रपाकिन् m. *Thespesia populneoides.*

ताम्रपात्र n. *ein kupfernes Geschirr.*

ताम्रपात्रमय Adj. *aus kupfernen Geschirren gebildet* Hemâdri 1,413,18.

*ताम्रपादी f. *Cissus pedata.*

ताम्रपुष्प 1) Adj. etwa *aus Kupferblumen* oder *aus Kupferkalk bestehend.* — 2) *m. *a*) *Bauhinia variegata.* — *b*) *Kaempferia rotunda.* — 3) *f. ई *a*) *Bignonia suaveolens* Râǵan. 10,49. — *b*) *Grislea tomentosa* Râǵan. 6,211. — *c*) *Ipomoea Turpethum.*

*ताम्रपुष्पक 1) m. *Bauhinia variegata.* — 2) f. °ष्पिका *a*) *Bignonia suaveolens.* — *b*) *Grislea tomentosa.* — *c*) *Ipomoea Turpethum* Râǵan. 6,170.

*ताम्रफल m. *Alangium hexapetalum* Râǵan. 9,75.

*ताम्रबीज m. *Dolichos uniflorus* Râǵan. 16,64.

ताम्रमय Adj. (f. ई) *kupfern.*

*ताम्रमूला f. 1) *Rubia Munjista.* — 2) *Alhagi Maurorum* Dhanv. 1,6. — 3) *Mimosa pudica.*

*ताम्रमृग m. *eine Antilopenart.*

ताम्रमृष्टानुलेपिन् Adj. etwa *mit dunkelrothen Stoffen gesalbt* R. 2,83,17.

ताम्रलवण n. *Kupferfeil* Karaka 6,23.

ताम्रवर्ण Adj. *einen dunkelrothen Wagen habend* Taitt. Âr. 1,12,4.

ताम्रसा f. N. pr. einer Tochter Raudrâçva's VP.² 4,129.

Digitized by Google

*ताम्रसायनी f. *ein best. milchsaftiger Strauch*, = ताम्रदुग्धी Râgân. 5,143.

ताम्रलिप्त 1) m. *a*) Pl. N. pr. eines Volkes. — *b*) *ein Fürst dieses Volkes.* — 2) f. आ (?) und ई N. pr. der Hauptstadt dieses Volkes.

ताम्रलिप्तक 1) m. Pl. = ताम्रलिप्त 1) *a*). — 2) f. °प्तिका = ताम्रलिप्त 2).

ताम्रलिप्तर्षि m. N. pr. eines Fürsten Ind. St. 15,252.

ताम्रवर्ण 1) Adj. *dunkelroth* Taitt. Âr. 1,12,4. Chr. 64,23. — 2) m. *a*) **eine best. Grasart.* — *b*) N. pr. α) eines Sohnes des Kṛshṇa VP.² 2,129. — β) eines Theiles von Bhârata Varsha VP. 2,3,6. — 3) *f. आ *die chinesische Rose.* — 4) *f. ई *Sesamblüthe.*

*ताम्रवर्णक m. = ताम्रवर्ण 2) *a*).

ताम्रवल्ली f. 1) *Rubia Munjista* Bhâvapr. 6,183. — 2) * = सूक्ष्मवल्ली Râgân. 3,110.

*ताम्रवृत्त m. 1) *Dolichos uniflorus.* — 2) *rothes Sandelholz.*

*ताम्रवृन्त 1) m. *Dolichos uniflorus.* — 2) f. आ *eine andere Species von Dolichos.*

ताम्रशाटीय m. Pl. *eine best. buddhistische Schule.*

ताम्रशासन n. *ein in Kupfer eingegrabenes Edict.*

*ताम्रशिखिन् m. *Hahn.*

ताम्रसागर m. N. pr. eines Mannes.

*ताम्रसार n. *rothes Sandelholz* Râgân. 12,21.

*ताम्रसारक 1) m. *roth blühender* Khadira Râgân. 8,26. — 2) n. *rothes Sandelholz* Râgân. 12,21.

ताम्रसेन m. N. pr. eines Fürsten.

*ताम्राक्ष m. N. pr. eines Upadvîpa.

ताम्राक्ष 1) Adj. (f. ई) *rothe Augen habend.* — 2) m. *a*) *Krähe.* — *b*) **der indische Kuckuck.*

ताम्राभ्य Adj. *nach dem Flusse* Tâmraparṇî *benannt, daher kommend* (Perlen).

*ताम्राभ n. *rothes Sandelholz.*

ताम्रायण oder °णि m. N. pr. eines Schülers des Jâgñavalkja.

ताम्रायस n. *ein best. Gewicht.*

ताम्रारि m. Pl. N. pr. eines Volkes. Statt °गण liest eine Hdschr. मरुद्गण VP.² 4,68.

ताम्रारुण 1) *m. *eine kupferrothe Morgenröthe.* — 2) f. आ N. pr. eines Flusses. — 3) n. N. pr. eines Tîrtha.

*ताम्रार्घ n. *Messing.*

ताम्रावती f. N. pr. eines Flusses.

ताम्राश्व Adj. *dunkelrothe Rosse habend* Taitt. Âr. 1,12,4.

ताम्रिक 1) Adj. *kupfern.* — 2) *m. *Kupferschmied.* — ताम्रिका f. s. u. ताम्रक.

*ताम्रिमन् m. *dunkle Röthe.*

ताम्री Adv. mit कर् *dunkelroth färben.*

ताम्रोपत्नीविन् m. *Kupferschmied.*

1. ताम्रोष्ठ m. Du. *rothe Lippen.*

2. ताम्रोष्ठ 1) Adj. *rothe Lippen habend.* — 2) m. N. pr. eines Jakṣha.

*ताम्र्य n. *dunkele Röthe.*

ताय्, *तायते (संतानपालनयोः). — Mit वि *aus* —, *verbreiten* Bhaṭṭ. — Mit सम्, संताय्यमान *sich ausbreitend,* — *darauf legend.*

*ताय m. gaṇa वृषादि.

तायन n. *das von Statten Gehen, Gutanschlagen.*

तायादरि Adj. von unbekannter Bed.

*तायिक m. Pl. N. pr. eines Volkes.

तायु m. *Dieb.*

तार 1) Adj. Subst. *a*) *überall durchdringend, Alles überwindend;* m. *Retter.* Bein. Rudra's und Vishṇu's. — *b*) *hoch, laut, laut tönend, gellend;* m. n. *ein hoher, lauter, gellender Ton.* तारम्, तारतरम् und तारतमम् Adv. — 2) Adj. *a*) *funkelnd, flimmernd* Spr. 1316. Megh. Sih. D. 55,20. — *b*) **good, excellent, well flavoured, etc.* — 3) m. *a*) *das Uebersetzen* in दुस्तार und सुतार. — *b*) *die heilige Silbe* ओम् oder *eine andere mystische Silbe in einem* Tantra. — *c*) **Andropogon bicolor.* — *d*) Bein. Maṇirâma's. — *e*) N. pr. α) eines von Vishṇu erlegten Daitja. — β) eines Affen. — γ) Pl. einer Klasse von Göttern im 12ten Manvantara VP.² 3,27. — 4) m. (*f. आ und n.) *das reine Wasser einer Perle, eine Perle von reinem Wasser.* — 5) (*m. n.) f. आ *a*) *Sternbild, Fixstern.* Am Ende eines adj. Comp. f. आ. — *b*) *Augenstern.* — 6) *m. n. *Kampfer.* — 7) f. आ *a*) *ein best. Meteor,* vielleicht *eine Art Sternschnuppe.* — *b*) *eine best.* Siddhi *im* Sâṁkhja. — *c*) *ein best.* Râga *von sechs Tönen* S. S. S. 93. 99. — *d*) **ein best. Parfum.* — *e*) *eine Form der* Dâkshâjaṇî. — *f*) *eine best.* Çakti. — *g*) N. pr. α) verschiedener Gottheiten. — β) einer Joginî Hemâdri 2,*a*,97,2. fgg. — γ) der Gattin Bṛhaspati's Harshaṁ. 218, 16. 24. — δ) der Gattin Amoghasiddha's. — ε) einer Aeffin. — 8) n. *a*) *Abstieg zum Wasser, Ufer.* — *b*) *Silber* Bhâvapr. 2,87.

तारक 1) Adj. (f. तारिका) *a*) *übersetzend, hinüberbringend über, erlösend aus, rettend* Ind. St. 14,380. 390. Auch als Beiw. Çiva's. ब्रह्मन् n. *ein best. Erlösung bringendes Gebet.* — *b*) oxyt. *den Sternen gehörig.* — 2) m. *a*) **Steuermann.* — *b*) N. pr. eines von Indra mit Hülfe Skanda's besiegten Âditja (auch *eines Feindes des Vishṇu). Pl. *die Kinder des* Târaka. — 3) *m. n. *Floss, Boot.* — 4) f. तारिका und n. *a*) *Stern.* Am Ende eines adj. Comp. f. आ. — *b*) *Augenstern.* Am Ende eines adj. Comp. f. आ. — *c*) **Auge.* — 5) f. तारिका *a*) *Meteor, Sternschnuppe.* — *b*) **Koloquinthengurke* Râgân. 3,57. — *c*) * = लघुवृन्दावन (?). — *d*) N. pr. α) der Gattin Bṛhaspati's VP. 4,6,9. — β) einer Tochter Sunda's. — 6) f. तारिका *Palmensaft.* — 7) n. *ein best. Metrum.*

*तारकजित् m. Bein. Skanda's.

तारकतीर्थ n. N. pr. eines Tîrtha.

तारकत्व n. Nom. abstr. zu तारक 1) *a*) und 4) *a*) (TBr. 1,5,2,5).

तारकद्वादशी f. *ein best. zwölfter Tag.*

*तारकवैरिन् (Gal.) und तारकसूदन (Prasannar. 72,5) m. Bein. Skanda's.

तारकाक्ष 1) Adj. *Sterne zu Augen habend.* — 2) m. N. pr. eines Daitja, eines Sohnes des Târaka.

तारकाक्ष्य m. MBh. 8,1411 fehlerhaft für तारकाक्ष 2).

तारकाक्षक m. Bein. Skanda's.

तारकामय 1) Adj. (in Verbindung mit einem Worte für *Kampf*) oder Subst. (mit Ergänzung eines solchen Wortes) *der Kampf der Götter mit den Ungöttern um* Târâ (die Gattin Bṛhaspati's, welche Soma geraubt hatte). — 2) als Beiw. Çiva's so v. a. *sternenvoll* nach Nilak.

तारकामान n. *Sternmaass, Sternzeit.*

तारकायन m. Pl. N. pr. eines Geschlechts.

तारकाराज m. *der Mond* Kâd. 200,17. Harshaṁ. 137,15. 218,15.

*तारकारि m. Bein. Skanda's.

तारकासुरवध m. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

*तारकिणी f. *Nacht* Râgân. 21,44.

*तारकित Adj. *besternt* Naish. 4,49.

तारकेश्वर m. *der Mond* Harshaṁ. 91,16.

तारकोपदेशव्यवस्था f. Titel eines Werkes.

तारकोपनिषद् f. Titel einer Upanishad.

तारतिति (wohl f.) N. pr. eines Landes.

तारचन्द्रोदय m. Titel eines Werkes Bühler, Rep. No. 129.

तारज 1) Adj. *silbern* Hemâdri 1,302,14. 15. — 2) **eine Art Schwefelkies.*

*तारटी f. = तारदी.

तारण 1) Adj. *glücklich hinüberbringend, errettend* (von Çiva und Vishṇu). — 2) *m. *Floss, Boot.* — 3) n. *a*) *das Hinübersetzen über, Durchschiffen, glückliches Hinübergelangen über, das Ueberwinden.* — *b*) *glückliches Hinüberbringen, das Erretten.* — *c*) Name eines Sâman. — *d*) *das 3te*

Digitized by Google

Jahr in 4ten Jupiter-Cyclus. — *e*) MBh. 14,2668 fehlerhaft für तारण. — तारणाम् Kathâs. 59,3 fehlerhaft für तारणाम्.

*तारणि f. *Boot, Schiff.*

तारणेय Adj. nach Nilak. *von einer Jungfrau geboren.* Diese Erklärung beruht auf einer falschen Auffassung von कुमारी Med. n. 50.

*तारतण्डुल m. *eine Art Sorghum.*

तारतम्य n. *Gradation, Abstand, grosse Verschiedenheit.* Instr. *je in verschiedenem Grade.*

तारतार n. *eine der acht* Siddhi *im* Sâṁkhja.

*तारदी f. *eine best. Pflanze.*

तारदीर्घ Adj. *laut und lange anhaltend* (Ton) Kathâs. 101,57.

तारनाथ m. N. pr. eines Gelehrten am Anfange des 17ten Jahrh.

*तारपट्टक m. *eine Art Schwert* Gal.

तारपाल m. N. pr. eines Lexicographen.

*तारपुष्प m. *Jasmin.*

तारमाक्षिक n. *eine Art Schwefelkies* Râǵan. 13,87. Bhâvapr. 1,257. 2,94.

तारमूल n. N. pr. einer Oertlichkeit.

तारयन्ती f. *eine der acht* Siddhi *im* Sâṁkhja Tattvas. 41.

*तारयितर् Nom. sg. *Beförderer, Beschleuniger.*

*तारल Adj. *liederlich, wollüstig.*

तारल्य n. *Wankelmuth* Kâd. 2,29,14.

तारव Adj. (f. ई) *arboreus* Bâlar. 164,13.

तारवर्ष (wohl तारावर्ष) n. *Sternschnuppe* Ind. St. 1,41,2.

*तारविमला f. *ein best. Mineral.*

*तारशुद्धिकार (Râǵan. 13,25) und *°कृत् (Gal.) n. *Blei.*

तारसार m. und °सारोपनिषद् f. (Opp. Cat. 1) Titel einer Upanishad.

*तारकेमाभ n. *ein best. Metall* Gal.

तारकल्प m. und °लता f. Titel von Werken.

तारक m. N. pr. 1) eines Daitja, = तारकाक्ष. — 2) eines Oheims des Dhûmrâksha.

तारागण m. 1) *eine Menge von Sternen.* — 2) *eine mit Sternen verzierte Schabrake* (für Pferde und Elephanten) Hemâdri 1,589,19. 20. 632,11. 13.

तारागुरु m. Pl. Bez. *best. Autoren von* Mantra *bei den* Çâkta.

तारागृह m. *Planet* (im Gegensatz zu Sonne und Mond).

तारचक्र n. *ein best. mystischer Kreis.*

तारचन्द्र m. N. pr. verschiedener Männer.

तारज् f. *ein best. Metrum.* Nach anderer, wohl richtigerer Trennung राज्.

तारतीर्थ n. N. pr. eines Tîrtha.

तारधर्म m. N. pr. eines Fürsten.

तारधिप und *°ति m. *der Mond.*

तारधीश m. N. pr. eines Fürsten.

तारपञ्चाङ्ग Titel eines Werkes.

तारपति m. 1) *Herr der Sterne, der Mond* Ind. St. 9,31. — 2) *Gemahl der* Târâ, Bein. *a*) Bṛhaspati's. — *b*) Çiva's. — *c*) des Affen Vâlin (nicht Sugriva). — 3) N. pr. eines Fürsten.

तारापथ 1) m. *a*) *der Himmelsraum* Bâlar. 253, 7. — 2) N. pr. eines Landes. कारापथ v. l.

तारापीड m. 1) **der Mond.* — 2) N. pr. verschiedener Fürsten.

तारापुर n. N. pr. einer *Stadt.*

तारापूजा f. Titel eines Werkes.

तारापमाण n. *Sternenmaass, Sternzelt.*

*तारभ m. *Quecksilber.*

तारभक्तिसुधार्णव m. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1. Richtig तारभक्ति° Cat. Willmot.

*तारभूषा f. *Nacht* Râǵan. 21,44.

*तारभ m. *Kampfer.*

*तारामण्डल m. *ein* Çiva-*Tempel von best. Form* oder *Verzierung.*

तारामय Adj. (f. ई) *aus Sternen bestehend, Sterne bildend, — darstellend.*

तारामृग m. *das Mondhaus* Mṛgaçirsha.

तारायण m. *Ficus religiosa* Lalit. 493,8. 499, 8. 514,18.

तारारमण m. *der Mond* Kâd. 2,133,7.

तारारहस्य n. Titel eines Werkes.

*तारारि m. *Schwefelkies.*

तारावती f. 1) *eine Form der* Durgâ. — 2) N. pr. verschiedener Fürstinnen.

तारावर्ष n. s. तारवर्ष.

तारावली 1) *eine Menge von Sternen.* — 2) *eine best. rhetorische Figur.* — 3) *eine best. musikalische Composition* S.S.S. 138. — 4) N. pr. verschiedener göttlicher und menschlicher Frauen.

तारावलोक m. N. pr. eines Fürsten.

तारविलास m. und तारासकलनामस्तोत्र n. Titel zweier Werke.

तारिक (wohl n.) *Fährgeld.* — तारिका s. u. तारक.

तारिणीतन्त्र n. Titel eines Tantra.

तारितर् Nom. sg. von 1. तर् Caus. als Fut. *er wird erretten, erlösen* Hemâdri 1,488,16.

तारिन् 1) Adj. *glücklich hinüberbringend, errettend* (Beiw. der Durgâ). — 2) f. °णी *a*) *eine Form der* Durgâ. — *b*) *N. pr. einer buddh. Göttin.

*तारीष m. und *°षी f. fehlerhaft für ताविष, °षी.

*तारुक्षायणि m. Patron. von तरुक्ष.

तारुक्ष्य m. desgl. Ait. Âr. 327,5. fgg.

*तारुक्ष्यायणी f. zu तारुक्ष्य.

*तारुण Adj. von तरुण.

तारुण्य n. (adj. Comp. f. आ) *Jugend, Jugendfrische* Harshaṅ. 155,9.

तारेन्द्र m. N. pr. eines Fürsten.

तारेय m. Metron. des Affen Aṅgada.

*तार्कव Adj. von तर्कु.

तार्किक m. *ein Skeptiker, Dialektiker, Philosoph* überh. °चूडामणि und °शिरोमणि ehrender Beiname von *Philosophen.*

तार्किककारिका f. Titel eines Werkes.

तार्किकत्व n. *Skepsis, Philosophie* Prasannar. 6,19.

तार्किकरक्षा f. Titel eines Werkes. °लघुदीपिका f. desgl. Bühler, Rep. No 382.

तार्क्ष्य 1) m. *a*) *ein best. Vogel.* — *b*) *Vatica robusta* Suçr. 2,498,19. v. l. तार्क्ष्य. — *c*) Bein. α) Garuḍa's. — β) Kaçjapa's. — 2) *f. ई *eine best. Schlingpflanze* Râǵan. 3,90. — Die richtige Form wird überall तार्क्ष्य sein.

तार्क्षक am Ende eines adj. Comp. *die Frucht der Vatica robusta* Karaka 1,27,50.

तार्क्षज n. fehlerhaft für तार्क्ष्यज.

तार्क्षपुत्र und तार्क्षसुत fehlerhaft für तार्क्ष्य°.

*तार्क्षाक m. Patron. von तृक्षाक.

तार्क्ष्य 1) m. *a*) N. pr. eines mythischen Wesens, welches in der älteren Zeit als *Ross*, später als *Vogel* aufgefasst wird. Vom Epos an = गरुड. Hier und da erscheint er als ein älterer Bruder Garuḍa's (als Vater Garuḍa's, d. i. Kaçjapa Bhâg. P. ed. Bomb. 6,6,2.21), als ein Jaksha (VP.² 2,285) und auch als Muni. Pl. *die Nachkommen* Târkshja's. — *b*) Bez. *des dem* Târkshja Arishṭanemi *zugeschriebenen Liedes* ṚV. 10,178. — *c*) **Pferd.* — *d*) **Wagen.* — *e*) *Vogel.* — *f*) **Schlange.* — *g*) *Vatica robusta* Suçr. 2,498,19, v. l. — *h*) *ein best. Gegengift.* — *i*) **Gold* als m. l. — *k*) *नेत्राञ्चे केशे (?). — *l*) Pl. N. pr. eines Volkes. — 2) *f. तार्क्षी *eine best. Schlingpflanze.* — 3) n. *eine Art Collyrium* Suçr. 2,69,13. — Vgl. तार्क्ष.

तार्क्ष्यज n. *eine Art Collyrium* Bhâvapr. 1,177.

*तार्क्ष्यध्वज m. Bein. Vishṇu's.

*तार्क्ष्यनायक und *तार्क्ष्यनाशक m. *eine Falkenart* Râǵan. 19,85.

तार्क्ष्यपुत्र m. Patron. Garuḍa's Suparṇ. 30,4. Bhâg. P. ed. Bomb. 3,2,24. Suparṇa als Hymnendichter.

*तार्क्ष्यप्रसव m. *Vatica robusta* Râǵan. 9,83.

तार्क्ष्यरत्न n. *ein best. dunkelfarbiger Edelstein.*

Digitized by Google

तार्क्ष्यरत्नमय Adj. *aus einem solchen Edelstein bestehend.*

तार्क्ष्यलक्षण m. Bein. Kṛshṇa's MBh. 12,43,8.

तार्क्ष्यशैल n. *eine Art Collyrium.*

तार्क्ष्यसामन् n. Name eines Sâman.

तार्क्ष्यसुत m. Patron. Garuḍa's Bhâg. P. ed. Bomb. 7,8,26.

*तार्क्ष्यायण 1) m. Patron. von तार्क्ष्य. °भक्त Adj. *von den T. bewohnt.* — 2) f. ई f. zu तार्क्ष्य.

तार्ण 1) Adj. *a) aus Gras gemacht.* — *b) *von Gras erhoben* (Abgabe). — 2) *m. Patron. von तृण; f. ई.

*तार्णक Adj. zu तृणाकीर्या.

*तार्णकर्ण m. Patron. von तृणकर्ण. f. °कर्णी in °पुत्र.

*तार्णबिन्दवीय Adj. von तृणबिन्दु.

*तार्णायन m. Patron. von तृण.

तार्तीय 1) Adj. *zum Dritten gehörig.* — *b) der dritte.* — 2) n. *Drittel.*

तार्तीयिक Adj. *zum Dritten gehörig, im dritten* (Kâṇḍa) *erwähnt.*

तार्तीयसवन Adj. *zum dritten* Savana *gehörig.*

तार्तीयसवनिक Adj. (f. ई) dass. Âpast. Çr. 14,19.

तार्तीयाक्षिक Adj. *zum dritten Tage gehörig.*

तार्तीयिक (?) Ind. St. 2,248.

तार्तीयीक Adj. *der dritte.* Nom. abstr. °ता f. Naish. 3,136.

तार्य्य und तार्ष्य (AV.) n. *ein aus einem best. Pflanzenstoffe gewebtes Gewand.*

तार्य 1) Adj. *a) transeundus, zu passiren.* — *b) zu überwinden, mit dem man leicht fertig wird.* — 2) n. *Fährgeld.*

तार्ष्याघ 1) m. *ein best. Baum.* — 2) Adj. (f. ई) *von diesem Baume kommend.*

ताल 1) m. *a) Weinpalme, Borassus flabelliformis.* Sieben *Weinpalmen* mit einem Schusse zu durchbohren gilt für eine grosse That R. 1,1,64. Agni-P. 8,2. Häufig als *Höhenmaass* und als *Banner* erwähnt. — *b) Geklatsch* (insbes. der Ohren des Elephanten), *Händegeklatsch.* — *c) Tact.* °शील Adj. *den Tact zu schlagen pflegend* Gaut. — *d) Tanz.* — *e) *Cymbel.* — *f) Trochäus.* — *g) die Spanne des Daumens und Mittelfingers* Hemâdri 1,121,7. 369,20. 370,1. — *h) *Handfläche.* — *i) Thürschloss, Riegel.* — *k) *der Griff eines Schwertes.* — *l) *Goldschmied* Gal. — *m)* Bein. Çiva's. — *n)* Pl. N. pr. eines Volkes. — 2) m. n. *a) *Auripigment.* — *b) eine best. Hölle* VP. 2,6,2. 10. — 3) f. ई *a) ein best. Baum.* Nach den Lexicographen *Corypha Taliera, C. umbraculifera, Flacourtia cataphracta* (Râgân. 3,110) und *Curculigo orchioides.* — *b) Palmwein.* — *c) Händegeklatsch* Vidgh. 42,3. — *d) *eine best. Erdart.* — *e) *eine Art Schlüssel.* — *f) ein best. Metrum.* — 4) n. *a) die Nuss der Weinpalme.* °पतन n. Ind. St. 13,486. — *b)* Bez. *des Thrones der* Durgâ. — 5) Adj. (*f. ई) *aus der Weinpalme bereitet.*

तालक 1) m. *a) ein best. giftiges Insect.* — *b)* N. pr. eines Lehrers. — 2) f. तालिका *a) Händegeklatsch.* — *b) Handfläche.* — *c)* wohl *ein Zeichen mit der Hand* Bâlar. 80,22. — *d) *Curculigo orchioides.* — *e) *= ताम्रवल्ली Râgân. 3,110. — 3) *f. तालकी *Palmwein.* — 4) n. *a) Auripigment* Râgân. 13,68. Bhâvapr. 2,87. 105. — *b) eine best. Erdart.* *c) *Thürschloss.* — *d) *eine Art Schmuck.*

*तालकाभ Adj. *grün.*

तालकेतु m. 1) Bein. *a)* Bhîshma's. — *b)* Balarâma's VP. 4,1,37. — 2) N. pr. *a)* eines von Kṛshṇa erlegten Gegners. — *b)* eines Dânava.

तालकेश्वर m. *eine best. Salbe gegen Hautkrankheiten* Bhâvapr. 6,36; vgl. Mat. med. 43.

*तालतीर् und *°क n. *Tabaschir* Râgân. 6,182.

तालगर्भ *Palmwein.*

तालङ्की (=ताउङ्की) Adv. mit कर् *zu einem Ohrschmuck machen* Kâd. 241,17.

तालचर् m. Pl. N. pr. eines Volkes.

तालज 1) Adj. *von der Weinpalme kommend* Suçr. 1,213,1. Bhâvapr. 1,242. — 2) *n. *Palmwein.*

तालजङ्घ 1) *a) Weinpalmen gleiche—, d. i. sehr lange Beine habend* R. 5,12,35. — *b) zum Stamme der* Tâlagañgha *gehörig.* — 2) m. *a) ein* Rakshas Varâh. Jogaj. 3,21. — *b)* N. pr. α) Pl. eines Kriegerstammes 105,23. — β) des angeblichen Ahnherrn von 2) *b)* α). — γ) eines Rakshas. — δ) eines Daitja Hariv. 3,47,11. — ε) eines Fürsten der Kobolde. — *c) ein Fürst der* Tâlagañgha 2) *b)* α).

*तालजटा f. *die unter der äusseren Rinde liegenden Fibern der Weinpalme.*

*तालती f. *Palmwein.*

तालद्रुम m. *Weinpalme* Râgân. 9,86. Spr. 7630.

तालध्वज 1) m. *a)* Bein. Balarâma's. — *b)* N. pr. eines Berges. — 2) f. आ N. pr. einer Stadt. — 3) f. ई N. pr. eines Flusses.

तालन n. *das Klatschen mit den Händen* Âpast.

तालनवमी f. *der 9te Tag in der lichten Hälfte des* Bhâdra.

1. तालपत्र n. 1) *das Blatt der Weinpalme.* — 2) *eine Art Ohrschmuck* Kâd. 21,22 (mit Anspielung auf 1).

2. तालपत्र 1) *Trigonella foenum graecum.* — 2) f. ई *eine best. Pflanze.* Nach den Lexicographen *Salvinia cucullata, Anethum graveolens* und *Curculigo orchioides.*

*तालपर्ण 1) n. f. (ई) *ein best. Parfum.* — 2) f. ई *Anethum graveolens.*

*तालपुष्पक n. *eine best. Pflanze.*

तालप्रलम्ब m. = तालनटा.

तालप्रस्तार m. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

तालफल n. *die Nuss der Weinpalme* 187,17.

*तालमर्दक und *°मर्दल m. *Cymbel.*

तालमूलिका und *°मूली f. *Curculigo orchioides.*

तालयन्त्र n. 1) Bez. *best. chirurgischer Instrumente, Zange, Pincette.* — 2) *Schloss, Schloss und Schlüssel.*

*तालरेचनक m. *Tänzer.*

*तालल्लम्भन् m. Bein. Balarâma's.

तालवन 1) n. *ein Wald von Weinpalmen.* — 2) m. Pl. N. pr. eines Volkes.

तालवली f. *eine best. musikalische Composition* S. S. S. 121.

तालवाद्य n. *Händegeklatsch* Kathâs. 25,136.

तालवृन्त 1) n. *ein als Fächer gebrauchtes Palmblatt, Fächer* überh. — 2) m. *eine best.* Soma-*Pflanze.*

*तालवृन्तक n. = तालवृन्त 1).

तालवृन्तनिवासिन् m. N. pr. eines Scholiasten.

तालवृन्ती Adv. mit भू *zu einem Fächer werden* Bâlar. 59,14.

*तालवेचनक = तालरेचन.

तालव्य Adj. *den Gaumen betreffend, palatal* (Laut).

तालशब्द m. 1) *das durch herabfallende Palmnüsse hervorgebrachte Geräusch.* — 2) *Händegeklatsch.*

तालस्वन m. *Händegeklatsch* Hariv. 3715.

तालाक (तालक?) m. *Riegel* Verz. d. B. H. 337.

तालाकट N. pr. eines Landes.

*तालाख्या f. *ein best. Parfum.*

*तालाङ्क m. 1) Bein. *a)* Balarâma's. — *b)* Çiva's. — 2) *ein Mann mit Grosses verkündenden Zeichen.* — 3) *Buch.* — 4) *Säge.* — 5) *ein best. Gemüse.*

*तालाङ्क m. *Cyprinus Rohita.*

तालाचर् m. *Tänzer, Schauspieler* R. 2,3,17. = तालज्ञीविन् Com.

तालार्धचरण n. fehlerhaft für तालावचरण.

तालावचर् und °ण m. *Tänzer, Schauspieler.*

*तालि f. 1) *Corypha Taliera.* — 2) *Flacourtia cataphracta.*

Digitized by Google

तालिक m. 1) *Handfläche. — 2) Deckel—, Umschlag einer Handschrift. — 3) N. pr. eines Lehrers. — 4) Pāṇ. II, 137 fehlerhaft für तालिका (s. u. तालक) Händegeklatsch.

तालिकट m. Pl. N. pr. eines Volkes Varāh. Bṛh. S. 14,11.

*तालित n. 1) = तुलितपट (dyed or coloured cloth Wilson). — 2) Schnur. — 3) ein musikalisches Instrument.

तालितनगर n. N. pr. einer Stadt.

तालिन् 1) Adj. mit Cymbeln versehen (Çiva). — 2) *m. Pl. die Schüler des Tala.

*तालिश m. Berg.

1. ताली f. s. u. ताल.

2.*ताली Adv. gaṇa ऊर्यादि.

तालीपट्ट und तालीपुट (= ताडी°) eine Art Ohrschmuck Kād. 211,12. 110,15.

तालीपत्र n. 1) das Blatt der Tâlî. — 2) * = तालीशपत्र Rāǵān. 6,185.

तालीपुट s. u. तालीपट्ट.

तालीयक Cymbel.

*तालीरसज m. Zucker aus Palmensaft Gal.

तालीश 1) m. Flacourtia cataphracta. — 2) *n. = तालीशपत्र Rāǵān. 6,185.

*तालीशक = तालीश 1).

तालीशपत्र n. 1) das Blatt der Flacourtia cataphracta. — 2) * = तालीपत्र und तालीश Rāǵān. 6,185. Pinus Webbiana Mat. med. 245.

तालु n. (m. ausnahmsweise) Gaumen.

तालुक 1) n. a) Gaumen. Am Ende eines adj. Comp. (f. आ) Hemādri 1,681,16. — b) *eine Gaumenkrankheit. — 2) f. आ a) Du. die zwei den Gaumen durchziehenden Arterien. — b) *Gaumen.

*तालुकण्टक eine best. Gaumenkrankheit der Kinder.

*तालुक्य m. Patron. von तलुन.

*तालुक्यायणी f. zu तालुक्य.

तालुगलप्रशोष m. krankhafte Trockenheit des Gaumens und der Kehle Suçr. 1,288,19.

*तालुजिह्व m. 1) Krokodil. — 2) das Zäpfchen im Halse (m.!).

तालुजिह्विका f. N. pr. einer Jogini Hemādri 2,a,98,2. 4.

*तालुन Adj. von तलुन.

*तालुनाश m. Kamel Gal.

तालुपाक m. Eiterbildung am Gaumen.

*तालुपात m. das Einfallen des Gaumens (eine best. Kinderkrankheit).

*तालुपीडक eine best. Gaumenkrankheit der Kinder.

तालुपुप्पुट m. Anschwellung des Gaumens.

*तालुर m. = तालूर.

तालुविद्रधी f. Anschwellung des Gaumens Karaka 6,17.

तालुविशोषण n. das Trockenwerden des Gaumens (von vielem Reden).

तालुशोष m. krankhafte Trockenheit des Gaumens.

तालुस्थान Adj. palatal (Laut).

तालूर m. Strudel. Nur im Prâkrit belegt.

तालूषक Gaumen.

तालोद्घाटिनी f. die Zauberkunst —, ein Zauberspruch Riegel zu eröffnen Hem. Par. 2,173. 182.

तालोपनिषद् f. Titel einer Upanishad.

तालप्य Adj. im Ehebett gezeugt.

ताव् mit वि in वितावति AV. vielleicht fehlerhaft für °धावति.

तावक Adj. (f. ई) dein Spr. 7714.

तावकीन Adj. dass.

तावच्छत Adj. (f. ई) eben so viele Hunderte umfassend M. 1,69. MBh. 3,188,23. Hariv. 511. 11309.

तावच्छस् Adv. so vielfach.

तावज्ज्योक् Adv. so lange 29,24.

*तावतिक Adj. für soviel gekauft, soviel werth u. s. w.

तावत्कालम् Adv. so lange 155,14.

तावत्कृत्वस् Adv. so viele Male. Mit कर् zum Quadrat erheben. तावत्कृत्वस् Çat. Br. 9,1,1,41.

तावत्तात् (तावत् Acc. n. + तात्) so viel gerade Maitr. S. 3,8,8 (mit Gen.).

तावत्प्रिय Adj. in dem Maasse lieb Maitr. S. 1,6,8.

तावत्फल Adj. gerade so vielen Gewinn (Lohn) bringend Çik. 137.

तावत्सूत्र n. Sg. so viele Fäden Jâǵn. 2,103.

तावद्गुण Adj. so viele गुण 1) m) habend M. 1,20.

तावद्गुणित Adj. zum Quadrat erhoben.

*तावद्धयस Adj. so gross, so viel u. s. w.

तावद्धा Adv. in der —, in solcher Anzahl Bâlar. 273,10.

तावद्वर्ष Adj. eben so alt Lâṭ. 9,12,12.

तावद्वीर्यवत् Adj. eben so wirksam Çat. Br. 1,2,3,7.

तावत् 1) Adj. a) so gross, so weit reichend, so lange dauernd, so viel, eben so viel, in der Anzahl. In Correlation mit यावत् und ausnahmsweise mit य und यद्योक्त. — b) in der Algebra (allein oder mit यावत् verbunden) eine unbekannte Grösse. — 2) तावत् Acc. Adv. a) in Correlation mit यावत् α) so weit, so sehr, so viel, in solcher Menge, — Anzahl. यावत्तावत् — तावत्तावत् in dem Maasse wie — in dem Maasse 28,7. — β) so lange, während dessen, in der Zeit, da (entsprechend einem in dem Augenblick als). — γ) = 2) b). — b) in Correlation mit यावत् und einer Negation (न oder ein prädicatives Adj. mit अ priv.) so lange, während dessen, in der Zeit, bis dahin (entsprechend einem so lange nicht, bevor, bis) 33,12. Zum Ueberfluss kann dem यावत् ein पुरा vorangehen und dem तावत् ein चिरम् folgen. — c) in Correlation mit यावता न = 2) b). — d) in Correlation mit पुरा = 2) b) R. 1, 28,21. — e) mittlerweile, inzwischen 117,10. — f) zuvörderst, zunächst, zuvor. Es folgt ततस्, तदनु, पश्चात्, अनन्तरम् (152,22), इदानीम्, अपरम्, तु, पुनर्, अपि, च, उत oder वा. तावत् — च auch so v. a. kaum — so. Sehr häufig mit einem Imper. als Aufforderung zu dem, was zunächst zu thun ist (mit hinzugefügtem प्राक् 136,17). Statt des Imper. auch Potent. (selten) und eine 1te Pers. Praes. oder Fut. (ich will zunächst, — zuvörderst). अर्कसि mit einem Infin. = Imper. Nicht selten ist ein Imper. zu ergänzen. — g) mit einer Negation (न oder ein Adj. mit अ priv.) noch nicht. न तावत् — यावत् noch nicht — während. तावन्न — अपि न nicht nur nicht — sondern auch nicht Kād. 2,55,19. — h) wohl, allerdings. — i) schon, sogar (gegenüber einem wie viel mehr oder wie viel weniger) Kād. 2,38,14. — k) genug! schon gut! Harshaṃ. 187,5. — l) hebt wie एव einen Begriff mit Nachdruck hervor (148, 14. Spr. 4435) und ist bisweilen mit jener Partikel verbunden. — m) मा तावत् als Ausruf so v. a. ja —, um des Himmels Willen nicht. — 3) Instr. तावता a) in demselben Umfange, eben so weit, — tief. — b) in der Zeit, inzwischen, unterdessen. — 4) Loc. तावति a) so weit. — b) so lange, in der Zeit.

तावन्मात्र Adj. (f. ई) so viel. Loc. in eben solcher Entfernung.

तावन्मान Adj. von dem Maasse, — Gewicht TS. 2,3,11,5.

*तावर n. Bogensehne.

*ताविष 1) m. a) Meer. — b) Himmel. — c) Gold. — 2) f. ई = तविषी.

*तावीष 1) m. a) Meer. — b) Himmel. — c) Gold. — 2) f. ई N. pr. einer Tochter a) Indra's. — b) des Mondes.

तावुर, °रि und °रु m. ταῦρος, der Stier im Thierkreise.

तासीर astr. = तसीर.

तासून 1) m. eine Art Hanf Comm. zu Gobh. 2, 10,10. — 2) Adj. (f. ई) hänfen Gobh. 2,10,10, v. l.

तास्कर्य n. Raub, Diebstahl.

तास्पन्द्र 1) m. N. pr. eines Ṛshi Ârsh. Br. —

Digitized by Google

2) n. Name zweier Sâman ebend.

तास्पिन्द्र n. Name zweier Sâman Ârsh. Br.

तास्यन्द्र v. l. für तास्पन्द्र Ârsh. Br.

तास्विन्द्र n. v. l. für तास्पिन्द्र Ârsh. Br.

1. तॄ (!), तिनोति mit सम् *zerquetschen, zerdrücken* Mantrabr. 2,7,2. Vgl. तिक्, तिक्नोति und तिग्, तिग्मोति.

2. तॄ = इति nach कौ *welche?*

*तिक्, तेकते (गतौ), तिक्नोति (घास्कन्दने, गतौ, ज्ञिधांसायाम्, क्ष्विंसायाम् oder वधे, घाक्ष्माने).

तिक m. N. pr. eines Mannes. °कितवा: *die Nachkommen des* Tika *und* Kitava.

*तिकीय Adj. von तिक.

तिक्त 1) Adj. (f. घा) *a) bitter. — b) wohlriechend* Mucus. — 2) *m. *Wrightia antidysenterica, Capparis trifoliata, Agathotes Chirayta, Melia Azadirachta, Terminalia Catappa* und *eine bittere Gurkenart. — 3) f. घा *Artemisia sternutatoria, Helleborus niger, Clypea hernandifolia, Wassermelone* und = यवतिक्ता. Zu belegen, aber nicht näher zu bestimmen. — 4) *n. *a) eine best. Arzneipflanze. — b) eine Art Salz.*

तिक्तक 1) Adj. *bitter;* n. *etwas bitter Schmeckendes.* — 2) m. *Terminalia Catappa,* **Trichosanthes dioeca,* **Agathotes Chirayta* und **eine* Khadira-*Art.* — 3) *f. तिक्तका *Cardiospermum Halicacabum, eine wilde Gurkenart* und = कारवल्ली. — 4) f. तिक्तिका *eine wilde Gurkenart.*

*तिक्तकन्दका und *°कन्दिका f. *Curcuma Zedoaria.*

*तिक्तगन्धा f. 1) *Senf.* — 2) *Lycopodium imbricatum* (?).

*तिक्तगुञ्जा f. *Pongamia glabra.*

तिक्तघृत n. *eine best. Zubereitung von Ghee mit bittern Pflanzenstoffen.*

*तिक्ततण्डुला f. *langer Pfeffer* Râgân. 6,11.

*तिक्ततुण्डी f. *eine best. Pflanze* Râgân. 3,52.

*तिक्ततुम्बी f. *eine wilde Gurkenart.*

*तिक्तदुग्धा f. *Odina pinnata,* = क्षीरिणी und स्वर्णक्षीरी Râgân. 9,32.

*तिक्तधातु m. *Galle* Râgân. 21,5.

*तिक्तपत्र m. *Momordica mixta.*

*तिक्तपर्वन् f. *Cocculus cordifolius, Hingcha repens, Panicum Dactylon* und *Süssholz.*

*तिक्तपुष्पा f. *Clypea hernandifolia* (Râgân. 6,122) und *Bignonia suaveolens.*

*तिक्तफल 1) m. *Strychnos potatorum.* — 2) f. घा *Wassermelone,* = यवतिक्ता und वार्ताकी.

*तिक्तबीजा f. *eine wilde Gurkenart* Râgân. 3,42.

*तिक्तभद्रक m. *Trichosanthes dioeca.*

*तिक्तमरिच m. *Strychnos potatorum* Râgân. 11,201.

*तिक्तयवा f. *Andrographis paniculata* Râgân. 3,65.

*तिक्तरोहिणिका und °रोहिणी f. *Helleborus niger* Râgân. 6,132.

*तिक्तवल्ली f. *Sanseviera Roxburghiana.*

तिक्तशाक 1) n. *ein bitteres oder wohlriechendes Küchengewächs.* — 2) *m. *Capparis trifoliata* (Râgân. 9,143), *Acacia Catechu* und = पत्तसुन्दर.

*तिक्तसार 1) m. *Acacia Catechu.* — 2) n. *ein best. wohlriechendes Gras* Râgân. 8,101.

*तिक्ताढ्या f. *eine best. Pflanze* Râgân. 3,52.

*तिक्ताङ्गा f. *eine best. Schlingpflanze* Râgân. im ÇKDr. Hdschr. 3,90 und Nigh. Pr. विक्रान्ता.

*तिक्तामृता f. *Menispermum glabrum.*

तिक्तायु, °यते *bitter schmecken.*

तिक्तायन Adj. (f. ई) *die Schärfe (den Strahl) des Feuers erlangend.*

तिक्तास्य Adj. *einen bitteren Geschmack im Munde habend.* Nom. abstr. °ता f. Çiksâs. Sam. 1,7,71.

*तिग्, तिग्मोति = तिक्, तिक्नोति.

तिगल (?) m. N. pr. eines Mannes.

तिगिर्ति Adj. *scharf, spitzig.*

तिग्म 1) Adj. *a) scharf, spitzig.* — *b) stechend, heiss, glühend.* — *c) scharf,* so v. a. *heftig, intensiv.* — 2) m. *a) *Indra's Donnerkeil.* — *b) N. pr. eines Fürsten.* — *c) Pl. Bez. der Çûdra in* Krauñkadvîpa VP. 2,4,53. तिष्य v. l. — 3) *n. *Glut.*

तिग्मकर् m. 1) *die Sonne.* — 2) Bez. *der Zahl zwölf* Lilâv. 194.

तिग्मकेतु m. N. pr. eines Sohnes des Vatsara.

तिग्मग Adj. *hinschiessend* (Pfeil, Schlange).

तिग्मगति Adj. *scharf —, grausam zu Werke gehend* Bhâg. P. 4,10,28.

तिग्मगु Adj. *heissstrahlig.*

तिग्मदंष्ट्र Adj. *ein scharfes Gebiss habend.*

तिग्मता f. *Schärfe.*

तिग्मतेजन Adj. *scharfspitzig* (Pfeil) MBh. 6,72,26.

तिग्मतेजस् 1) Adj. *a) scharfschneidig, — spitzig. — b) heftig, ungestüm, energisch* 57,28. — 2) m. *die Sonne* Kathâs. 29,121.

तिग्मदीधिति m. *die Sonne* Kâd. 2,22,21.

तिग्मधार Adj. *scharfschneidig* (Pfeil) MBh. 7, 47,15.

तिग्मनेमि Adj. *mit scharfer Felge* Bhâg. P. 10, 57,21.

तिग्मदंष्ट्र Adj. *scharfzackig.*

तिग्ममन्यु Adj. *heftig zürnend* (Çiva) MBh. 13, 17,47.

तिग्ममयूखमालिन् m. *die Sonne* Varâh. Jogaj. 4,7.

तिग्ममूर्धन् Adj. *mit scharfen Spitzen versehen.*

तिग्मयातन Adj. *mit heftigen Qualen verbunden.*

तिग्मरश्मि m. *die Sonne* Varâh. Jogaj. 4,11.

*तिग्मरुच् 1) Adj. *a) heiss. — b) glänzend.* — 2) m. *die Sonne.*

तिग्मरोचि m. *die Sonne* Ganit. Prasjabd. 13.

तिग्मरोचिस् m. dass. Prasannar. 82,5.

तिग्मवत् Adj. *das Wort* तिग्म *enthaltend.*

तिग्मवीर्य Adj. (f. घा) *heftig, stark, intensiv* 33, 20. MBh. 3,171,5.

तिग्मवेग Adj. (f. घा) dass.

तिग्मशृङ्ग Adj. *spitze Hörner habend.*

तिग्मशोचिस् Adj. *scharfstrahlend.*

तिग्मसैकेति Adj. *scharfes Geschoss führend, — bildend.*

तिग्मांशु m. 1) *die Sonne.* — 2) *Feuer* 81,3. 23. — 3) Bein. Çiva's.

तिग्मात्मन् m. N. pr. eines Fürsten.

तिग्मानीक Adj. *scharfe Spitzen habend.*

तिग्मायुध Adj. *scharfe Waffen führend, — bildend.*

तिग्मेषु Adj. *scharfe Pfeile führend.*

*तिघ्, तिघ्नोति (घातने).

तिङ् *eine Personalendung* 226,26.

तिङन्तकाण्डशेष n., तिङन्तकौमुदी f., तिङन्तमञ्जरी f., तिङन्तविचार m., तिङन्तशिरोमणि m., तिङन्तशेषसंग्रह् m. und तिङन्तसंग्रह् m. Titel von Werken Opp. Cat. 1.

*तिङुबन्तचय m. *Redesatz* Gal.

तिज्, (*तेजति) तेजते 1) *scharf sein, — werden.* — 2) *schärfen.* — Caus. तेजयति 1) *schärfen.* तेजित *geschärft, zugespitzt.* — 2) *anstacheln, anregen.* — 3) °तेजित *reich gesegnet mit, voller* Lalit. 115,19. 257,6. — Desid. तितिक्षते (metrisch auch Act.) *(sich scharf zu machen suchen gegen) mit Muth und Ausdauer tragen, aushalten.* *तितिक्षित *geduldig.* — Intens. तेतिक्ते, तेतिज्ञान 1) *schärfen.* — 2) *scharf sein, — werden.* — Mit उद् Caus. *aufstacheln, anfeuern.* — Mit नि, निशितिक्त *concitatus.* — Mit प्रति *mit der Hitze* (des Feuers) *sich wenden gegen* (Acc.). प्रतीति तिग्धि und तितिग्धि Maitr. S. 1,5,2 (Kap. S. 4,8). Statt dessen प्रति तित्यग्धि (!) Kâth. 6,9 und प्रति तिङ्धि (!) Âpast. Çr. 6,21,1. — Mit सम् Caus. *aufstacheln, anfeuern, stark reizen* Bâlar. 146,9.

*तिञ्जिल m. 1) *der Mond.* — 2) *ein* Rakshas.

*तिट्टिभ *eine best. hohe Zahl* (buddh.).

तिट्टिलम्भ n. desgl. Lalit. 168,18.

तिणिस m. = तिनिश.

*तिणी f. *Ipomoea Turpethum.*

तितउ (*m. n.) 1) *Sieb oder Getreideschwinge.* — 2) *Sonnenschirm.*

*तितनिषु Adj. *auszubreiten —, zu vermehren ver-*

Digitized by Google

langend.

तितिक्ष 1) *m. N. pr. eines Mannes. — 2) f. आ *a) geduldiges Ertragen —, Aushalten von* (im Comp. vorangehend), *Ausdauer, Geduld* 256,1.15. — *b)* personificirt als Tochter Daksha's.

तितिक्षु 1) Adj. *geduldig tragend, aushaltend* (mit Acc.), *geduldig.* — 2) m. N. pr. eines Sohnes des Mahâmanas.

*तितिभ m. *Coccinelle.*

*तितिरि m. *Rebhuhn.*

*तितिल n. 1) *Sesamkuchen.* — 2) *das vierte* 2. करण 4) *n).* — 3) *a bowl or bucket.*

तितीर्षा f. *das Verlangen hinüberzukommen über* (im Comp. vorangehend).

तितीर्षु Adj. *überzusetzen —, hinüberzugelangen verlangend;* mit Acc. oder am Ende eines Comp.

*तितील m. *Fledermaus.*

*तित्तिड und *तित्तिडीक fehlerhaft für तिन्तिड und तिन्तिडीक.

तित्तिर् m. 1) *Rebhuhn* Maitr. S. 3,14,17. Chr. 101,25. — 2) Pl. N. pr. eines Volkes. °त्रा अस्त्राः.

*तित्तिरवज्जार m. *eine Art Schwert* Gal.

तित्तिराङ्ग n. *eine Art Stahl.*

तित्तिरि und तित्तिरि 1) m. *a) Rebhuhn.* Nom. abstr. तित्तिरित्व n. — *b) eine best. Gangart* S. S. S. 253. — *c) die Schule der* Taittirîja. — *d)* N. pr. α) eines alten Lehrers. — β) eines Schlangendämons. — 2) *f. ई *das Weibchen des Rebhuhns.*

तित्तिरिक m. *Rebhuhn.*

तित्तिरीक Suçr. 2,425,6 fehlerhaft für तिन्तिडीक.

*तित्तिरीफल n. *Croton Tiglium* Râgân. 6,165.

*तिथ m. 1) *Feuer.* — 2) *Liebe.* — 3) *Zeit.* — 4) *Herbst.*

तिथि m. f. 1) *ein lunarer Tag.* Auch तिथी f. — 2) Bez. *der Zahl fünfzehn.*

तिथिक्षय m. 1) *die Berührung dreier solarer Tage mit einem lunaren.* — 2) Pl. = अवम 3). — 3) *der Neumondstag.*

तिथिचक्र n. (Opp. Cat. 1), तिथिचन्द्रिका f. (ebend.), तिथिचिन्तामणि m. und तिथितत्त्व n. Titel von Werken.

तिथिदेवता f. *die Gottheit eines lunaren Tages* Mân. Gṛhj. 1,10. 2,2.

तिथिद्वैधप्रकरण n., तिथिनिर्णय m. (Opp. Cat. 1), °निर्णयसंक्षेप m. und °निर्णयसार Titel von Werken.

तिथिपति m. *der Regent eines lunaren Tages.*

*तिथिपत्री f. *Almanach, Kalender.*

*तिथिप्रणी m. *der Mond.*

तिथिप्रलय m. Pl. = अवम 3) Ârjabh. 3,6.

तिथिभादानिक Adj. Weber, Gjot. 74.

तिथिभूषण n., तिथिरत्न n., °माला f., तिथिविवेक m., तिथिसंग्रह m., तिथिसारणिका f., तिथिसारिणी f. und तिथीन्दुशेखर m. Titel von Werken.

तिथीश m. = तिथिपति.

तिथ्यर्क m. Titel eines Werkes.

तिथ्यर्थप्रकाश m. Titel eines Werkes.

तिथ्यर्ध m. n. = 2. करण 4) *n).*

तिथ्यादिचन्द्रिका f. und तिथ्यादिभास्वती f. Titel von Werken.

*तिनाशक m. = तिनिश.

*तिनिका f. *Holcus Sorghum.*

तिनिश m. *Dalbergia ougeinensis.*

तिन्तिड 1) *m. *a) die indische Tamarinde.* — *b) eine saure Brühe,* insbes. *aus der Tamarindenfrucht.* — *c)* N. pr. eines Daitja. — *d)* = कालदास. — 2) f. ई *a) die indische Tamarinde.* — *b)* *= 1) *b).* — *c)* *= डिम्ब.

तिन्तिडिका f. *die indische Tamarinde.* °फल n. Kâraka 1,27.

तिन्तिडीक 1) m. (*f. आ) *die indische Tamarinde.* — 2) n. *a) die Frucht der indischen Tamarinde.* — *b) *eine saure Brühe,* insbes. *von der Tamarindenfrucht.*

*तिन्तिडीयूत n. *ein best. Spiel mit Tamarindensamen.*

तिन्तिडीफल n. *die sauren Schalen der Frucht einer Garcinia* Rasendrak. 107. Râgân. 6,125.

*तिन्तिलिका, *तिन्तिली und तिन्तिलीका f. *die indische Tamarinde.* तिन्तिनीक n. d. i. °लीक *die Frucht* Kâraka 1,26.

*तिन्दिनी f. *Diospyros embryopteris* Gal.

*तिन्दिश m. *eine best. Pflanze* Madanav. 76,32.

*तिन्दु m. 1) *Diospyros embryopteris.* — 2) *Strychnos nux vomica.*

तिन्दुक 1) m. f. (ई) *Diospyros embryopteris.* — 2) *m. *Strychnos nux vomica.* — 3) n. *a) die Frucht von Diospyros embryopteris.* — *b) ein best. Gewicht,* = कर्ष, सुवर्ण Kâraka 7,12.

*तिन्दुकी f. = तिन्दुक 1).

*तिन्दुकिनी f. *die Sennapflanze* Râgân. 3,123.

तिन्दुबिल्व n. N. pr. einer Stadt.

*तिन्दुल m. = तिन्दुक 1).

*तिप्, तेपति (तृप्णो).

तिप्य m. N. pr. eines Mannes.

तिम्, तिम्यति 1) *still werden.* तिमित *still, unbeweglich.* — 2) *nass werden.* तिमित *durchnässt, nass.*

*तिम m. = तिमि 1) *a).*

तिमि 1) m. *a) ein best. grosser Seefisch, ein grosser Raubfisch* überh.; auch wohl *Walfisch.* — *b) Fisch* überh. — *c) die Fische im Thierkreise* Sâmâvâli. Auch °युग n. Mândavja bei Utpala. — *d) eine Fischfigur, die sich beim Sohneiden einer Linie durch eine andere in zwei gleiche Theile und unter rechten Winkeln darstellt.* — *e) *das Meer.* — *f)* N. pr. eines Sohnes des Dûrva. — 2) f. *a)* तिमि N. pr. einer Tochter Daksha's. — *b)* *तिमी *Fisch.*

*तिमिकोश m. *das Meer.*

तिमिघातिन् m. *Fischer.*

तिमिंगल m. = तिमिंगिल 1) Ind. St. 14,106 wohl fehlerhaft.

तिमिंगिर m. N. pr. eines Schlangendämons Kâraṇḍ. 2,10.

तिमिंगिल m. 1) *ein grosses fabelhaftes Seeungeheuer.* — 2) Pl. N. pr. eines Volkes; vgl. तिमिंगिलाशन. — 3) N. pr. eines Fürsten oder *ein Fürst der* Timiṅgila.

तिमिंगिलगिल m. *ein fabelhaftes grosses Seeungeheuer, das den* Timiṅgila *verschlingt,* Bâlar. 196,13.

तिमिंगिलाशन m. Pl. N. pr. eines Volkes Varâh. Bṛh. S. 14,16 (das Wort könnte auch anders getrennt werden).

तिमित्र Adj. *vom* तिमि 1) *a) kommend* (Perlen).

तिमितिमिंगिल m. *ein fabelhaftes grosses Seeungeheuer.*

तिमिध्वज m. Bein. Çambara's; nach Andern N. pr. eines Sohnes des Çambara.

*तिमिमालिन् m. *das Meer.*

तिमिर 1) Adj. (f. आ) *a) dunkel, finster.* — *b) an Trübung der Augen leidend* Utpala zu Varâh. Bṛh. 20(18),1. — 2) m. *eine best. am Wasser wachsende Pflanze* Varâh. Bṛh. S. 55,11. — 3) f. आ N. pr. einer Stadt. — 4) n. *a)* Sg. und Pl. *Finsterniss.* Am Ende eines adj. Comp. f. आ. — *b) Dunkelheit vor den Augen, eine best. Klasse von Augenkrankheiten.* घन° *Staar* 177,27. — *c) *Eisenrost.* — *d)* N. pr. einer Stadt.

तिमिरता f. *Trübung der Augen* Hâs. 29,9. तिमिराकुलता v. l. besser.

तिमिरदोष m. *Trübung der Augen, Staar* Spr. 3029.

तिमिरनयन Adj. *an Trübung der Augen leidend* Varâh. Bṛh. 20(18),1.

तिमिरनाशन m. Bein. *der Sonne* Hemâdri 1,760,5.

तिमिरनुद् m. Bein. *der Sonne* und *des Mondes.*

तिमिरपटल 1) n. 1) *der Schleier der Finsterniss* Prab. 116,15. — 2) *Augenstaar.* Pl. Spr. 3936.

तिमिरमय 1) Adj. *ganz aus Finsterniss bestehend* Kâd. 2,17,22. — 2) m. Bein. Râhu's.

तिमिरय्, °यति *verfinstern.*

Digitized by Google

*तिमिररिपु m. *die Sonne.*

तिमिराकुल Adj. *geblendet, mit dem Staar behaftet* (Auge) Hir. 73. Nom. abstr. °ता 29,7. 9, v. l.

तिमिरापह Adj. *Finsterniss verscheuchend.*

तिमिराय्, °यते *als Finsterniss erscheinen.*

तिमिरारि m. *die Sonne.*

तिमिरारिरिपु m. *Eule.*

*तिमिरि m. *ein best. Fisch.*

*तिमिरिन् m. *Coccinelle.*

तिमिरोद्धार m. Titel eines Werkes.

तिमिर्घ m. N. pr. eines Schlangenpriesters Tâṇḍja-Br. 25,15,3.

तिमिला f. *ein best. musikalisches Instrument* Hemâdri 1,388,22.

तिमिश्र m. *ein best. Baum* R. ed. Bomb. 3,15,16.

तिमिष m. *eine best. Pflanze* Hemâdri 1,650,2. Nach den Lexicographen *Benincasa cerifera* und *Wassermelone.*

तिमीर m. *ein best. Baum.*

तिम्मय m. N. pr. eines Mannes Pischel, de Gr. pr. 4.

तिर्, तिरति, °ते s. 1. तर्.

तिरय्, °यति 1) *dem Blicke entziehen, verhüllen, verborgen halten, nicht zum Vorschein kommen lassen* 311,25. Prasannar. 34,10. 52,5. — 2) *hemmen, unterdrücken* 323,22. — 3) *durchdringen, erfüllen* Bâlar. 49,11.

तिरश्च् s. u. तिर्यञ्च्.

तिरश्चि n. *Querbrett eines Bettgestells.* v. l. तिरश्ची.

तिरश्चीता Adv. *quer durch* Suparn. 23,1.

तिरश्चीया Adv. *abseits, heimlich.*

तिरश्याङ्गिरस fehlerhaft für तिरश्च्याङ्गिरस.

तिरश्चिका f. Âçv. Çr. 1,2,1 wohl = तिर्यग्दिश्.

तिरश्चिराजि Adj. *quergestreift.*

तिरश्ची m. N. pr. eines Âṅgirasa. तिरश्ची f. s. u. तिर्यञ्च्.

तिरश्चीन Adj. (f. आ) *in die Quere gerichtet, wagerecht, zur Seite gewandt.*

तिरश्चीननिधन n. Name eines Sâman.

तिरश्चीनपृश्नि Adj. *in die Quere gefleckt.*

तिरश्चीनवंश m. *Bienenstock.*

तिरश्चीनवाय m. *Querband* (in einem Ruhebett) Ait. Br. 8,12. 17.

तिरश्चीनिधन n. Name eines Sâman.

तिरश्च्य n. v. l. für तिरश्चि.

तिरश्च्याङ्गिरस m. N. pr. eines Âṅgirasa Âasn. Br. Tâṇḍja-Br. 12,6,12. Vgl. तिरश्ची.

तिरस् 1) Praep. *a*) mit Acc. (der gewöhnlich folgt) α) *durch, durch — hin, über — hin.* — β) *über — hinüber, an — vorüber.* — γ) *mit Beiseitelassung von, ohne, wider, gegen.* — δ) *sicher vor.* — *b*) mit Abl. *abseits von, ohne Vorwissen von, geheim vor, clam.* — 2) Adv. *a*) *in die Quere, seitwärts.* — *b*) *abseits, aus dem Wege.* — *c*) *der Wahrnehmung entzogen, verborgen, unbemerkt.* — 3) Adv. in Verbindung *a*) mit 1. कर् α) *beseitigen, wegschaffen, verdecken, verhüllen, verbergen.* — β) *bei Seite liegen lassen,* so v. a. *in Schatten stellen, überwinden, übertreffen.* — γ) *schmähen, tadeln, gegen Jmd seine Geringachtung an den Tag legen, verachten.* — *b*) mit धा α) *beseitigen, wegschaffen, zurückdrängen, überwinden.* — β) *verbergen.* Med. *sich verbergen,* — *vor* (Abl.), *verschwinden.* तिरोहित *verborgen, versteckt, verschwunden;* **der die Flucht ergriffen hat.* — *c*) mit भू *beseitigt werden, abhanden kommen, verschwinden, sich verstecken.* Einmal Pass. (!) in derselben Bed. तिरोभूत *verschwunden.* — *d*) mit dem Caus. von भू *verschwinden machen, vertreiben.* — *e*) mit dem Intens. von भू *mit Etwas* (Instr.) *geheim thun, Etwas verbergen.*

तिरस्कर Adj. (f. ई) *übertreffend,* mit Gen.

तिरस्करणि f. *Vorhang* R. ed. Bomb. 2,15,20. °करिणाम् v. l. °करणिम्; vielleicht ist °करिणिम् (metrisch für °करिणीम्) zu lesen.

तिरस्करिन् 1) m. *Vorhang;* vgl. u. तिरस्करणि. — 2) °णी f. *a*) *Vorhang* Harshaṅ. 121,11. Auch auf der Bühne. Mit Gen. *ein Jmd verdeckender V.* — *b*) *Nebelkappe, Tarnkappe.*

तिरस्कार m. *das Schelten, Schmähen; Geringachtung* 229,28.

तिरस्कारिन् 1) Adj. am Ende eines Comp. *übertreffend* 297,16. — 2) *f. °णी *Vorhang.*

*तिरस्कुड Adj. *durch eine Wand gehend.*

°तिरस्कृति f. *das Schelten, Schmähen.*

तिरस्क्रिया f. *Tadel, Schmähung, Geringachtung.*

*तिरस्प्राकार Adj. *durch einen Wall gehend.*

*तिरस्य्, °स्यति *verschwinden.*

तिरिटिति m. Pl. v. l. für तारटिति.

*तिरिगिच्चि m. *eine best. Pflanze* Madanav. 61, 67. Dhanv. 4,117.

*तिरिञ्जिल्लिक *eine best. Pflanze.*

*तिरिट und *तिरिटि m. *Gelenk am Zuckerrohr.*

*तिरिणीकण्ट = तिरिञ्जिल्लिक.

तिरिन्दिर m. N. pr. eines Mannes.

*तिरिम und *तिरिय (Râǵan. 6,23) m. *eine Art Reis.*

तिरीचीन Adj. = तिरश्चीन Âpast. Çr. 2,18,9.

तिरीट 1) m. *Symplocos racemosa* Râǵan. 6,211. Bhâvapr. 4,20. — 2) * n. *a*) *eine Art Kopfputz, Diadem, Turban.* — *b*) *Gold.*

तिरीटक m. 1) *ein best. Vogel.* — 2) *Symplocos racemosa* Karaka 7,9.

तिरीटिन् Adj. *mit einem Kopfputz versehen.*

तिरुकुरुङ्डिमाहात्म्य n. und तिरुमन्त्रकारिका f. Titel von Werken Opp. Cat. 1.

तिरुमल m. N. pr. eines Mannes.

तिरुवल्लालितेत्रमाहात्म्य n. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

तिरोऽह्न्य (TS. 7,3,12,1) und °अह्न्य Adj. *übertägig, d. i. vorgestrig.*

तिरोजनम् Adv. *abseits von Menschen.*

तिरोधा f. *Verborgenheit.*

तिरोधातव्य Adj. *zu schliessen* (die Ohren).

तिरोधान n. 1) **das Verbergen.* — *b*) *das Schwinden.*

तिरोभवितर् Nom. ag. (f. °त्री) *verschwindend.*

तिरोभाव m. *das Verschwinden.*

तिरोवर्ष Adj. *vor Regen geschützt.*

तिरोकृ, °यति *verstecken, verbergen.*

तिरोहित s. u. तिरस् 3) *b*) β).

तिरोहितता f. *das Verschwinden, Nichtgesehenwerden.*

तिरोऽह्न्य Adj. = तिरोह्न्य.

*तिर्पिरिक n. = तिल्पिञ्जिक.

तिर्य Adj. vielleicht = तिल्य *aus Sesamkörnern bereitet.*

तिर्यक् Adv. s. u. तिर्यञ्च्.

*तिर्यक्कारम् Absol. so v. a. *nach vollbrachter Arbeit* P. 3,4,60.

तिर्यक्क्षिप्त Adj. 1) *quer umgelegt.* — 2) Bez. *einer Form von Dislocation eines Gelenkes.*

तिर्यक्ता f. *der Zustand eines Thieres, thierische Natur.*

तिर्यक्त्व n. 1) *Breite.* — 2) = तिर्यक्ता.

तिर्यक्पातन n. *ein best. mit Mineralien* (insbes. *Quecksilber*) *vorgenommener Process, das Sublimiren.* °यन्त्र n. *Retorte* Mat. med. 25.

तिर्यक्प्रतिमुखागत n. *das Entgegentreten eines Gegenstandes von der Seite oder von vorn* M. 8,291.

तिर्यक्प्रमाण n. *Breite.*

तिर्यक्प्रेक्षण und °प्रेक्षिन् Adj. *Jmd von der Seite anblickend.*

*तिर्यक्फला f. *Oldenlandia herbacea* Râǵan. 3,114.

तिर्यक्स्रोतस् 1) Adj. *in wagerechter Stellung sich bewegend* (Thiere) Comm. zu R. ed. Bomb. 2,35, 19. — 2) m. n. *die Schöpfung der Thierwelt* VP. 1,5,8.

तिर्यग m. nach Nilak. = सिद्ध *ein Vollendeter, Glückseliger* (eig. *durch die Luft fliegend*).

तिर्यगत्तर n. *Breite.*

Digitized by Google

*तिर्यग्गयन n. *der wagerechte Gang*, so v. a. *der jährliche Sonnenumlauf*.

तिर्यग्गायत Adj. *quer vor Jmd ausgestreckt* 47,21.

तिर्यग्गीत Adj. *Jmd von der Seite anblickend*.

तिर्यग्गीश m. *Herr der Thiere*, Beiw. Kṛshṇa's.

तिर्यग्ग Adj. (f. आ) 1) *in die Quere —, wagerecht gehend*. — 2) *nach Norden oder Süden gehend* (Norden und Süden liegen dem nach Osten Gerichteten *zur Seite*).

तिर्यग्गत Adj. *in wagerechter Stellung sich bewegend* (Thier).

तिर्यग्गति f. *der Zustand als Thier im Kreislauf des Lebens*.

तिर्यग्गतिमतिन् n. *Thier* MBh. 14,42,37.

तिर्यग्गम Adj. *seitwärts gehend*.

तिर्यग्गमन n. *eine Bewegung zur Seite*.

*तिर्यग्गामिन् m. *Krebs* Rāǵān. 19,76.

तिर्यग्गुणन n. *oblique multiplication*.

*तिर्यग्घातिन् Adj. *sich zur Seite biegend um zu stossen* (Elephant) H. 1221.

तिर्यग्ज Adj. *ein Thier zum Vater oder zur Mutter habend*.

तिर्यग्जन m. *Thier, Vieh*.

तिर्यग्जाति m. dass. Kād. 2,81,7.

तिर्यग्डीन n. *eine Art Flug* MBh. 8,41,26.

*तिर्यग्दिश् f. *eine in horizontaler Richtung gelegene Weltgegend* (im Gegens. zu *Zenith* und *Nadir*).

तिर्यग्धार Adj. *scharfe Seiten habend* (Pfeil). तिर्ग्मधार v. l.

तिर्यग्नास Adj. (f. आ) *eine in die Quere gehende Nase habend*.

तिर्यग्बिल Adj. *die Oeffnung an der Seite habend*.

तिर्यग्भेदा f. *ein länglicher Backstein* Çulbas. 3,225.

तिर्यग्यात Adj. *seitwärts gehend* MBh. 7,26,36.

*तिर्यग्यान m. *Krebs*.

तिर्यग्योन m. *Thier*.

तिर्यग्योनि 1) f. *der Mutterleib eines Thieres, der Thierzustand, das Thiergeschlecht* (auch *die Pflanzen* dazu gerechnet). — 2) m. *die Schöpfung der Thiere*.

तिर्यग्योनिगमन n. *Sodomie*.

तिर्यग्वात m. *ein von der Seite wehender Wind* Gaut. °सेवा f. nach Haradatta = मूत्रपुरीषोत्सर्ग.

तिर्यग्विद्ध Adj. *in die Quere durchgeschlagen* (Ader).

तिर्यग्विसर्सर्पिन् Adj. *sich seitswärts verbreitend* Rāgān. 6,15.

तिर्यङ्नास Adj. = तिर्यग्नास.

तिर्यङ्निरय m. *die Hölle der Thiere, der Thierzustand als Strafe für böse Thaten*.

तिर्यञ्चानी f. *Breite* Çulbas. 1,38. 3,174. Ind. St. 13,246.

तिर्यञ्च् (Nom. m. तिर्यङ्, n. तिर्यक्, f. तिरश्ची und *तिर्यञ्ची 1) Adj. *a) in die Quere —, in die Breite gerichtet, wagerecht, quer im Wege stehend, quer durchfahrend, durchkreuzend. — b) in der Mitte gehalten* (Ton). — 2) m. n. *das in wagerechter Stellung gehende Thier;* in engerer Bed. *Amphibie*, in weiterer auch *Vogel, Pflanze* und bei den Ǵaina auch die *anorganische Welt*. — 3) n. *Breite* Çulbas. 1,46. Ind. St. 13,235. — 4) तिर्यक् Adv. *a) in die Quere, — Breite, in horizontaler Richtung, zur Seite, von der Seite* (z. B. ansehen), *seitwärts*. — *b) *mit 1. कर् bei Seite legen*, so v. a. *abschliessen, beendigen*. — 5) तिरश्ची Instr. und तिरश्चि Loc. *in die Quere, — Breite, quer durch*.

*तिर्यञ्चञ्च् Adj. = तिर्यञ्च् 1) *a)* Gal.

1. तिल्, तिलति, *तेलयति (स्नेहे, स्नेहने). — Mit प्र etwa *coeundi ardore flagrare*.

2.*तिल्, तेलति (गतौ).

तिल m. 1) *Sesamum indicum* (*die Pflanze* und *das Korn*). Mit der Blüthe wird die Nase verglichen; die Körner sollen aus Schweisstropfen Vishṇu's entstanden sein nach Hemâdri 1,366,11.12. 367,1.2. — 2) *Körpermal*. — 3) *Körnchen, kleines Stückchen, Partikelchen*. — 4) *die rechte Lunge*.

तिलक 1) m. *a) ein best. schönblühender Baum, Clerodendrum phlomoides*. Nach Rāǵān. 6,212 *Symplocos racemosa*. — *b) Mal, dunkler Fleck unter der Haut*. — *c) *eine Art Hautausschlag*. — *d) ein best.* Dhruvaka. — *e) *eine bes. Art von Pferden*. — *f)* N. pr. verschiedener Männer. — 2) m. n. (Pāṇ. Gaṇ.) *ein mit farbigen Stoffen als Zierde oder Sectenzeichen auf der Stirn oder auf andern Körpertheilen aufgetragener Fleck*. Am Ende eines adj. Comp. f. आ. Nom. abstr. °ता f. Vidḍh. 42,1. — 3) m. (*f. n.) *die Zierde von* (im Comp. vorangehend) 108,1. Am Ende eines adj. Comp. f. आ Rāǵat. 3,375. — 4) *f. आ *eine Art Halsschmuck*. — 5) n. *a) *die rechte Lunge*. — *b) *schwarzes Sochalsalz*. — *c) Alliteration*. — *d) ein best. Metrum*. — *e) eine best. Begehung*.

तिलकाक m. N. pr. eines Mannes.

*तिलकट n. *Blüthenstaub der Sesampflanze*.

तिलकण m. *Sesamkorn* Spr. 7226.

तिलकनिज (!) m. Pl. N. pr. eines Volkes.

तिलकय्, °यति 1) *betüpfeln* Hem. Par. 8,210. — 2) *kennzeichnen, bezeichnen, angeben* Bâlar. 4,2 (zugleich *schmücken, verherrlichen*). 163,2. तिलकित 171,6. 172,14. — 3) *steren, schmücken* Vidḍh. 44,6. तिलकित *gesiert, geschmückt*.

तिलकराज m. N. pr. eines Mannes.

तिलकलता f. ein Frauenname Vâs.

तिलकल्क m. *Teig aus geriebenen Sesamkörnern*.

*तिलकल्ककञ्ज *Oelkuchen*.

*तिलकवती f. N. pr. eines Flusses.

तिलकसिंह m. N. pr. eines Mannes.

तिलकाय् *die Zierde von* (Gen.) *bilden*. n. impers. °यित.

तिलकार्षिक Adj. *Sesam bauend* Kathâs. 61,7.9.

तिलकालक 1) m. *a) Mal, dunkler Fleck unter der Haut* Ind. St. 13,464. — *b) eine Krankheit des männlichen Gliedes, bei welcher die fleischigen Theile schwarz werden und absterben*. — 2) *Adj. *mit einem Mal —, mit Mälern versehen*.

*तिलकाम्य m. *Stirn*.

तिलकिट्ट n. *Oelkuchen von Sesam* Bhâvapr. 2,31.

तिलकिन् Adj. *mit einem Stirnzeichen versehen*.

तिलकेश्वरतीर्थ n. N. pr. eines Tirtha.

तिलकोत्तर m. N. pr. eines Vidjâdhara Bâlar. 89,13.

तिलखलि m. und °खली f. *Oelkuchen von Sesam* Bhâvapr. 2,31.

तिलगङ्गि oder °ङ्गिन् n. N. pr. eines Tirtha.

तिलग्राम m. N. pr. eines *Dorfes*.

तिलचतुर्थी f. *der 4te Tag in der dunkelen Hälfte des* Mâgha.

*तिलचित्रपत्रक m. *ein best. Knollengewächs* Rāǵān. 7,110.

तिलचूर्ण n. *zerstossene Sesamkörner*.

*तिलतण्डुलक n. *Umarmung*.

तिलतेजाह्वा f. *eine best. Pflanze*.

तिलतैल n. *Sesamöl*.

तिलदेश्वरतीर्थ n. N. pr. eines Tirtha.

तिलद्रोणमय Adj. *aus einem Droṇa* (*ein best. Hohlmaass*) *Sesamkörnern bestehend* Hemâdri 1, 608,10.

तिलद्वादशी f. *ein best. 12ter Tag*.

*तिलंतुद m. *Oelmüller*.

तिलपर्ण 1) *m. f. (ई) *das Harz der Pinus longifolia* Rāǵān. 12,158. — 2) f. ई *a) Pterocarpus santalinus*. — *b) *Olibanum*. — 3) n. *a) Sandelholz* Bhâvapr. 1,184. — *b) *das Blatt der Sesampflanze*.

तिलपर्णक 1) *n. *Sandelholz*. — 2) f. °र्णिका *a) Sandelbaum*. — *b) eine best. Gemüsepflanze*.

तिलपर्णिक n. 1) *Sandelholz*. — 2) *das Harz der Pinus longifolia* Gal. — °का f. s. u. तिलपर्णक.

Digitized by Google

*तिलपिञ्चट n. *ein aus Sesamkörnern bereiteter Kuchen.*

तिलपिञ्ज 1) *m. *a) unfruchtbarer Sesam. — b) weisser Sesam. — 2) f. ई *eine best. Pflanze.*

तिलपीड m. *Oelmüller.*

तिलपुष्प n. *Sesamblüthe* als Bez. *der Nase* Spr. 2559.

*तिलपुष्पक m. *Terminalia Bellerica.*

*तिलपेज्ञ m. *unfruchtbarer Sesam.*

तिलभार m. Pl. N. pr. eines Volkes.

*तिलभाविनी f. *Jasmin* Rágan. 10,76.

तिलभृष्ट *geröstete Sesamkörner.* तिलमृष्ट v. l.

तिलमय Adj. (f. ई) *aus Sesamkörnern bestehend, — gemacht* Hemâdri 1,371,1. 402,14.

*तिलमयूर m. *eine Art Pfau.* Vgl. तिलशिखिन्.

तिलमिश्र Adj. (f. श्रा) *mit Sesam vermischt.*

तिलमिश्र Adj. dass. Mân. Gṛhj. 1,21.

*तिलरस m. *Sesamöl.*

तिलवत्स Adj. (f. श्रा) *Sesamkörner zu Jungen habend.*

*तिलव्रतिन् Adj. *einem Gelübde zufolge nur Sesamkörner geniessend.*

तिलशस् Adv. *in Stücke so klein wie Sesamkörner, in kleine Stücke.*

*तिलशिखिन् m. *eine Art Pfau* Gal. Vgl. तिलमयूर.

तिलमृष्ट *eine mit Sesam zubereitete Speise* MBh. 13,104,70. तिलभृष्ट v. l.

तिलस्नायिन् Adj. *mit Sesam sich abwaschend* Hemâdri 1,599,5.

*तिलस्नेक् m. *Sesamöl.*

तिलहोमिन् Adj. *Sesam opfernd* Hemâdri 1,599,5.

तिलांश m. *ein Fleck* (Landes) *so klein wie ein Sesamkorn* Râgat. 1,38.

*तिलाङ्कितदल m. *ein best. Knollengewächs* Râgan. 7,110.

*तिलान्न n. *Reis mit Sesam.*

*तिलापत्या f. *Nigella indica.*

तिलाम्बु n. *Wasser mit Sesam.*

तिलिङ्ग und °देश m. N. pr. eines Landes.

तिलिङ्गिल m. Pl. N. pr. eines Volkes. तिमिंगिल v. l.

*तिलिच्छ und *तिलित्स m. *eine Art Schlange.*

तिलेङ्गल m. Pl. v. l. für तिलिङ्गिल.

तिलोत्तमा f. 1) N. pr. einer Apsaras MBh. 1, 211,18. Kâraṇḍ. 3,9. — 2) *eine Form der* Dâkshâjaṇi. — 3) ein Frauenname.

तिलोदक n. *Wasser mit Sesam.*

तिलोदकिन् Adj. *Wasser mit Sesam trinkend* Hemâdri 1,599,5.

तिलोदन und तैलौदन n. *Brei aus Sesamkörnern.*

तिल्वपिञ्ज m. *eine best. Pflanze.*

*तिल्विलिक n. = तिर्विरिक.

*तिल्य 1) Adj. *zum Anbau von Sesam geeignet, mit Sesam bestanden.* — 2) n. *Sesamfeld.*

*तिल्ल्, तिल्लति (गतौ).

*तिल्व m. = तिल्वक 1).

तिल्वक m. 1) *Symplocos racemosa.* — 2) *Terminalia Catappa.*

तैल्विल Adj. (f. श्रा) *fruchtbar, reich.*

तिल्विलायँ, °यते *sich reich erweisen.*

तिव्य m. N. pr. eines Brahmanen.

*तिष्ठद्गु Adv. *nach Sonnenuntergang.*

तिष्ठद्धोम Adj. (ein Opfer) *wobei die Opferung stehend verrichtet wird.*

तिष्य (तिष्येय) und तिष्यँ 1) m. *a)* N. pr. eines mythischen Wesens, eines Schützen am Himmel wie Kṛçânu. Zugleich *das 6te* (älter) oder *8te Mondhaus* Âçv. Gṛhs. 1,13,2. Âpast. 2,18,19. — *b) der Monat* Pausha. — *c) Terminalia tomentosa.* — *d)* ein häufiger Mannsname. — *e)* Pl. Bez. *der* Çûdra *in* Krauńkadvîpa VP.² 2,197. तिग्म v. l. — 2) *m. f. (श्रा) *Emblica officinalis.* — 3) (*m.) n. *das vierte Weltalter.* — 4) *Adj. *auspicious, fortunate, lucky.*

*तिष्यक m. *der Monat* Pausha.

तिष्यकेतु m. Bein. Çiva's.

*तिष्यपुनर्वसवीय Adj. *zu den Mondhäusern* Tishja *und* Punarvasu *in Beziehung stehend.*

*तिष्यपुनर्वसु m. Du. und n. Sg. *die Mondhäuser* Tishja *und* Punarvasu.

*तिष्यपुष्या und *तिष्यफला f. *Myrobalanenbaum.*

तिष्यरक्षिता f. N. pr. der ersten Gattin Açoka's.

तिष्यापूर्णमासँ m. *der Tag, an welchem das Mondhaus* Tishja *mit dem Vollmond in Conjunction steht,* TS. 2,2,10,1.

तिसṛ Adj. f. Pl. *drei.* तिसṛभ्यँस् Nom. Acc. तिसṛभिस् u. s. w.

*तिसृका f. N. pr. eines Dorfes.

तिसृधन्वँ n. *drei Pfeile sammt Bogen.*

*तिस्रा f. *Andropogon aciculatus.*

*तिक्न् m. 1) *Krankheit.* — 2) *das Vorhandensein* oder *Wahrheit.* — 3) *Reis.* — 4) *Bogen.*

*तीक्, तीकते (गतौ).

तीक्ष्ण 1) Adj. (f. श्रा), तीक्ष्णाम् Adv. तीक्ष्णतर und तैक्ष्णीयस् Compar. (vgl. jedoch तैक्ष्णिष्ठम्). *a) scharf, spitzig.* — *b) stechend, heiss, brennend* (auch von einem Geschmack). — *c) scharf,* so v. a. *intensiv, heftig.* — *d) scharf,* so v. a. *streng, unwirsch, rauh, verletzend.* तीक्ष्णम् Adv. MBh. 5,4, 5. — *e) scharf,* so v. a. *scharfsinnig, fein.* — *f)* गति f. Bez. *einer best. Planetenbahn.* — *g)* नक्षत्राणि Bez. *der Mondhäuser* Mûla, Ârdrâ, Gjeshṭhâ *und* Âçleshâ. Angeblich auch m. — 2) m. *a) *Salpeter.* — *b) *langer* und *schwarzer Pfeffer.* — *c) *schwarzer Senf.* — *d) *Moringa pterygosperma.* — *e) *Dalbergia Sissoo.* — *f) *Majoran.* — *g) *weisses* Kuça- oder Darbha-*Gras.* — *h) *das Harz der Boswellia thurifera.* — *i) *ein Asket.* — *k)* N. pr. α) verschiedener Männer. — β) *eines Schlangendämons. — 3) f. तीक्ष्णा *a)* Bez. *verschiedener Pflanzen: Mucuna pruritus, Cardiospermum Halicacabum, schwarzer Senf,* = व्रत्यन्नपर्णी, मकाव्योतिष्मती, वचा und सर्पकङ्कालिका. — *b)* mystische Bez. *des Lautes* प. — 4) n. *a) scharfe Worte, etwas Scharfes, — Verletzendes.* — *b) Stahl;* vgl. °वर्मन्. — *c) *Eisen.* — *d) *Geschoss.* — *e) *Seesalz.* — *f) *Salpeter.* — *g) *Galmei.* — *h) *Gift.* — *i) *Bignonia suaveolens.* — *k) *Piper Chaba.* — *l) *Asa foetida.* — *m) *Kampf.* — *n) *Seuche.* — *o) *Tod.*

*तीक्ष्णक m. 1) *Bignonia suaveolens.* — 2) *schwarzer Senf.* — 3) *langer Pfeffer.*

*तीक्ष्णकण्ट m. *Alhagi Maurorum* Râgan. 4,45.

तीक्ष्णकण्टक 1) m. *a) Capparis aphylla.* — *b) *Stechapfel.* — *c) *Terminalia Catappa.* — *d) *Acacia arabica.* — *e) *Euphorbia tortilis.* — *f) *= वर्वूर. — 2) *f. श्रा *eine Art Opuntia* Râgan. 8,54.

*तीक्ष्णकन्द m. *Zwiebel.*

तीक्ष्णकर m. *die Sonne.*

1.*तीक्ष्णकर्मन् n. *ein fein ausgesponnenes Werk.* °कर्मकृत् Adj. *fein zu Werke gehend.*

2.*तीक्ष्णकर्मन् m. *Schwert.*

*तीक्ष्णकाल्क m. *Koriander.*

तीक्ष्णकान्ता f. *eine Form der* Kaṇḍikâ.

तीक्ष्णगन्ध 1) *m. *a) Moringa pterygosperma.* — *b) Majoran* oder *eine ähnliche Pflanze.* — *c) das Harz der Boswellia thurifera.* — 2) f. श्रा *a)* Bez. *verschiedener Pflanzen.* Nach den Lexicographen: *Moringa pterygosperma, eine Art Opuntia* (Râgan. 8,54), *Sinapis ramosa,* = जीवन्ती, वचा und श्वेतवचा. — *b) *kleine Kardamomen.*

*तीक्ष्णगन्धक m. *Moringa pterygosperma.*

*तीक्ष्णतण्डुला f. *langer Pfeffer* Râgan. 6,12.

तीक्ष्णता f. 1) *Schärfe.* — 2) *Schärfe,* so v. a. *Heftigkeit.* विषय°.

*तीक्ष्णतैल n. 1) *das Harz der Shorea robusta.* — 2) *der Milchsaft der Euphorbia lactea.* — 3) *ein geistiges Getränk.*

तीक्ष्णत्व n. *brennende Glut.*

तीक्ष्णदंष्ट्र 1) Adj. *scharfzähnig* Taitt. Âr. 10,1,

Digitized by Google

6. MBh. 1,140,60. — 2) m. *a*) **Tiger* Râǵan. 19,5. — *b*) N. pr. eines Mannes.

*तीक्ष्णादंष्ट्रक m. *Leopard.*

तीक्ष्णादण्ड Adj. *streng strafend* Mudrâr. 28,7 (49,5).

तीक्ष्णाधार 1) Adj. *scharfschneidig.* — 2) m. *Schwert.*

*तीक्ष्णाधारक m. *eine Art Waffe* Gal.

*तीक्ष्णानासिक Adj. *spitznäsig* Gal.

*तीक्ष्णापत्र m. 1) *Koriander.* — 2) *Terminalia Catappa.* — 3) *eine Art Zuckerrohr.*

*तीक्ष्णापुष्प n. *Gewürznelken.*

*तीक्ष्णापुष्पा f. 1) *Pandanus odoratissimus* Râǵan. 10,68. — 2) *Gewürznelkenbaum.*

*तीक्ष्णाप्रिय m. *Gerste.*

*तीक्ष्णाफल m. 1) *Koriander.* — 2) *schwarzer Senf.* — 3) = तेजःफल Râǵan. 11,216.

*तीक्ष्णामञ्जरी f. *die Betelpflanze.*

तीक्ष्णामार्ग m. *Schwert* Çiç. 18,20. Vgl. तीव्रमार्ग.

तीक्ष्णामूल m. 1) *Moringa pterygosperma* Râǵan. 7,27. — 2) *Alpinia Galanga* Râǵan. 6,56.

तीक्ष्णारश्मि Adj. *heissstrahlig.*

तीक्ष्णारस m. 1) *ein brennender Trank, so v. a. Gift.* — 2) **Salpeter.*

तीक्ष्णारसदायिन् m. *Giftmischer* Mudrâr. 36,1 63,7).

तीक्ष्णाद्रपिन् Adj. *unwirsch aussehend* Gaut.

तीक्ष्णालोह n. *Stahl* Bhâvapr. 1,147.

तीक्ष्णावर्मन् Adj. wohl *mit einem stählernen Panzer versehen.*

तीक्ष्णाविपाक Adj. *bei der Verdauung ein Brennen bewirkend* 40,23.

तीक्ष्णावृषण m. N. pr. eines Stiers.

तीक्ष्णावेग m. N. pr. eines Rakshas.

*तीक्ष्णाशस्त्र n. *Eisen* oder *Stahl* Râǵan. 13,46.

तीक्ष्णाशिग्रु m. *Moringa pterygosperma* Gal.

*तीक्ष्णाशूक m. *Gerste.*

तीक्ष्णाशृङ्ग Adj. *spitzhörnig.*

*तीक्ष्णासार 1) m. f. (आ) *Dalbergia Sissoo* Râǵan. 9,132. — 2) m. *Bassia latifolia.* — 3) n. *Eisen.*

तीक्ष्णाहृदय Adj. *hartherzig.* Nom. abstr. °त्व n. 43,16.

तीक्ष्णांशु 1) Adj. *heissstrahlig.* — 2) m. *a*) *die Sonne* Spr. 7853. — *b*) *Feuer.*

तीक्ष्णांशुतनय m. Patron. *des Planeten Saturn.*

तीक्ष्णांशुदेवप्रभव m. dass. Utpala zu Varâh. Bṛh. 2,12.

तीक्ष्णाग्र 1) Adj. *scharfspitzig.* — 2) *m. *Zingiber Zerumbet.*

*तीक्ष्णाग्रस n. *Stahl.*

तीक्ष्णार्चिस् Adj. *heissstrahlig.*

तीक्ष्णीयंस् s. तीक्ष्ण.

तीक्ष्णेषु Adj. *scharfe Pfeile habend.*

*तीम्, तीम्यति (आर्द्रीभावे).

*तीमन n. *Basilienkraut* Deçîn. 2,35. 67.

1. तीर् n. 1) *Ufer, Gestade.* Am Ende eines adj. Comp. f. आ. — 2) *Rand* (eines Gefässes).

2. तीर् 1) *m. *Zinn.* — 2) (*f. ई und n.) *eine Art Pfeil* Paṇḍ.

तीरग्रह m. Pl. N. pr. eines Volkes.

तीरज 1) Adj. *am Ufer wachsend, — stehend.* — 2) m. *ein am Ufer stehender Baum.*

*तीरण m. *Pongamia glabra.*

तीरभाज् Adj. *am Ufer stehend* Kâd. 2,41,18.

*तीरभुक्ति m. N. pr. eines Landes (*Tirhut*).

तीरय्, °यति *Etwas zu Ende bringen.*

तीररुह 1) Adj. *am Ufer wachsend.* — 2) m. *ein am Ufer stehender Baum.*

*तीराट m. *Symplocos racemosa.*

तीरिका f. *eine Art Pfeil* Paṇḍ.

तीरु Hariv. 14891 fehlerhaft für भीरु.

तीर्ण 1) Adj. s. u. 1. तॄ. — 2) f. आ *ein best. Metrum.*

*तीर्णपदी f. *Curculigo orchioides.*

तीर्थ m. (ausnahmsweise) und n. (adj. Comp. f. आ) 1) *Zugang, Strasse;* insbes. *Stieg zum Wasser, Tränke, Badeplatz* (insbes. *ein entsündigender, zu dem man wallfahrtet*); *Furt durch das Wasser.* — 2) in den Ritualbüchern *der Zugang zum Opferaltar, der zwischen dem* Kâtvâla *und dem* Utkara *hindurchführt.* — 3) *Rinne, Vertiefung.* — 4) *der gangbare Weg, die gebräuchliche —, rechte Weise.* Instr. *in der gehörigen Ordnung, in gebräuchlicher Weise.* — 5) *der rechte Ort, — Augenblick, eine passende Gelegenheit* Bhâg. P. 8,19,4. — 6) *Anweisung, Anleitung;* concret *Führer, Lehrer, Vermittler.* — 7) *gewisse Linien* oder *Theile der Hand, Strasse der Götter* u. s. w. — 8) *ein Gegenstand der Verehrung, ein heiliger Gegenstand.* — 9) *eine würdige Person* Âpast. Ind. St. 15,294. Mit Gen. *eine Etwas zu empfangen w. P.* Mân. Gṛhj. 1,7. — 10) Bez. *bestimmter Personen in der nächsten Umgebung eines Fürsten.* — 11) Name eines der zehn auf Schüler Çaṁkarâkârja's zurückgeführten Bettelorden, dessen Mitglieder das Wort तीर्थ ihrem Namen beifügen. — 12) **vulva.* — 13) **die monatliche Reinigung.* — 14) **Feuer.* — 15) *= दर्शन. — 16) *= निदान. — 17) *= योग.

तीर्थक 1) Adj. *würdig, heilig, geheiligt.* — 2) m. *a*) *ein Asket, Sectirer, das Haupt einer Secte.* — *b*) *N. pr. eines Schlangendämons. — 3) n. *ein heiliger Badeplatz.*

तीर्थकमण्डलु m. *ein Topf mit Wasser von einem heiligen Badeplatze* Bhâg. P. 9,10,48.

तीर्थकर 1) Adj. *eine Furt durch's Leben bereitend* (Vishṇu und Çiva). — 2) m. *a*) *Bahnbrecher,* insbes. *auf dem Gebiete der Religion, Religionsstifter, Reformator, das Haupt einer Secte.* Nom. abstr. °त्व n. — *b*) **ein* Arhant *bei den* Gaina.

*तीर्थकाक m. *eine Krähe an einem heiligen Badeplatze,* in übertr. Bed. *ein unbeständiger Schüler.*

तीर्थकाशिका f. Titel eines Werkes.

तीर्थकीर्ति Adj. *dessen Ruhm eine Furt durch's Leben bildet* Bhâg. P. 3,1,45. 5,15.

तीर्थकृत् m. = तीर्थकर 2) *a*) und *b*).

तीर्थगोपाल n. N. pr. eines *Wallfahrtortes.*

*तीर्थङ्कर m. *ein* Arhant *bei den* Gaina.

तीर्थचर्या f. *das Besuchen von Wallfahrtsorten.*

तीर्थचिन्तामणि m. Titel eines Werkes.

तीर्थतम n. 1) *ein heiligerer Wallfahrtsort als* (Abl.). — 2) *ein Gegenstand der höchsten Heiligkeit.*

तीर्थदेव m. Bein. Çiva's.

तीर्थदेवमय Adj. (f. ई) *Wallfahrtsorte und Götter in sich bergend* Hemâdri 1,462,11.

*तीर्थधाङ्क m. = तीर्थकाक.

तीर्थनिर्णय m. Titel eines Werkes.

तीर्थपति m. *das Haupt der Secte, welche den Ocean verehrt.*

तीर्थपद् (stark °पाद्) und °पद् Adj. *dessen Füsse heiligen, entsündigen;* Beiw. und Bein. Vishṇu's oder Kṛshṇa's.

तीर्थपरिभाषा f. Titel eines Werkes.

तीर्थपाद् Adj. = तीर्थपद्.

तीर्थपादीय m. *ein Anhänger* Vishṇu's.

तीर्थपूजा f. *ein best. Ceremonie, das Waschen der Statue* Kṛshṇa's *in heiligem Wasser.*

तीर्थभूत Adj. *würdig geworden, geheiligt, heilig.*

तीर्थमञ्जरी f. Titel eines Werkes.

तीर्थमहाह्रद m. N. pr. eines Wallfahrtsortes.

तीर्थमाहात्म्यसंग्रह m. Titel eines Werkes Bühler, Rep. No. 60.

तीर्थयात्रा f. *ein Besuch heiliger Badeplätze, Wallfahrt.* °तन्त्र n. Titel eines Abschnitts im Smṛtitattva. °विधि m. Titel eines Werkes.

तीर्थराज m. Spr. 7628 wohl fehlerhaft für °राजी.

तीर्थराजी f. Bein. von *Benares.* Vgl. u. तीर्थराज.

तीर्थवत् 1) Adj. *mit Stiegen zum Wasser versehen, reich an heiligen Badeplätzen.* — 2) f. °वती N. pr. eines Flusses.

*तीर्थवाक m. *Haupthaar.*

*तीर्थवायस m. = तीर्थकाक.

Digitized by Google

तीर्थशिला f. *die zum Wasser führenden steinernen Stufen* Spr. 4458.

तीर्थश्रवस् Adj. = तीर्थकीर्ति Bhâg. P. 2,7,15. 8,17,8.

तीर्थसंग्रह m. Titel eines Werkes Bühler, Rep. No. 61.

तीर्थसद् Adj. *an heiligen Badeplätzen sitzend* (Rudra) Mân. Gṛhj. 1,13.

तीर्थसेतु m. Titel eines Werkes.

तीर्थसेनि f. N. pr. einer der Mütter im Gefolge Skanda's.

तीर्थसेवा f. 1) *Besuch heiliger Badeplätze.* — 2) bei den Gaina wohl *Verehrung der Heiligen.*

*तीर्थसेविन् 1) Adj. *an heiligen Badeplätzen sich aufhaltend.* — 2) m. *Ardea nivea.*

तीर्थसोप्य n. Titel eines Werkes oder eines Abschnitts in einem Werke.

तीर्थासेवन n. *das Sichaufhalten an heiligen Badeplätzen* Spr. 2575.

तीर्थिक m. *ein Asket, Sectirer, das Haupt einer Secte* Kâraṇḍ. 75,9.

तीर्थी Adv. 1) mit कर् *heiligen.* — 2) mit भू *geheiligt werden.*

तीर्थीकरण Adj. *heiligend.*

तीर्थीय n. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

तीर्थेन्दुशेखर m. Titel eines Werkes.

तीर्थेश्वर m. *ein* Arhant *der* Gaina Ind. St. 14,378.

तीर्थोदक n. *Wasser von einem heiligen Badeplatze* 87,24.

तैर्थ्य 1) Adj. *auf einen Badeplatz —, auf eine Furt u. s. w. bezüglich.* — 2) m. *ein Asket, Sectirer, das Haupt einer Secte.*

*तीव्, तीवति (स्थौल्ये).

तीवर 1) m. *a) Jäger* (eine best. Mischlingskaste). — *b) *Fischer;* richtig धीवर. — *c) *Ocean.* — 2) f. ई f. zu 1) *a).*

तीव्र 1) Adj. (f. आ) *streng, heftig, stark, scharf, stechend, intensiv, schlimm.* — 2) m. *a) Strenge, Schärfe* u. s. w. — *b)* vielleicht = तीवर *Jäger.* — *c) Bein. Çiva's. — 3) f. आ *a) *Helleborus niger.* — *b) *schwarzer Senf.* — *c) *Basilienkraut.* — *d) *= गण्डदूर्वा. — *e) *= तारदी Râǵân. 8,73. — *f) *= महाज्योतिष्मती Râǵân. 3,72. — *g) eine best.* Çruti S. S. S. 23. — *h) eine best.* Mûrkhanâ S. S. S. 30. — *i) *N. pr. eines Flusses. — 4) *n. *a) Ufer.* — *b) Zinn.* — *c) Stahl.* — *d) Eisen.*

*तीव्रकण्ठ und *°कन्द m. *eine scharfe Art von Arum.*

1. तीव्रगति f. *ein beschleunigter Gang* Daçak. 4,21.

2. तीव्रगति Adj. *in schlimmer Lage sich befindend* Daçak. 8,6.

*तीव्रगन्धा f. *Kümmel* oder *Ptychotis Ajowan* Râǵân. 6,40.

*तीव्रज्वाला f. *Grislea tomentosa* Râǵân. 6,218.

तीव्रता f. *Strenge, Heftigkeit, Intensität* u. s. w.

*तीव्रदारु m. *ein best. Baum.*

तीव्रद्युति m. *die Sonne* Prasannar. 134,18.

तीव्रमद् Adj. *stark berauschend.*

*तीव्रमार्ग m. *Schwert* Gal. Vgl. तीक्ष्णमार्ग.

तीव्रय्, °यति *schärfen, verstärken.*

तीव्ररुज Adj. *heftig schmerzend.* Nom. abstr. °ता n. Suçr. 1,300,15.

तीव्रविपाक Adj. *bei der Verdauung ein Stechen bewirkend* MBh. 1,716. तीक्ष्णविपाक v. l.

तीव्रसव m. = तीव्रसुत् 2).

तीव्रसुत् 1) Adj. wohl *aus der gährenden Masse gepresst.* — 2) m. *ein best.* Ekâha Vaitân.

तीव्रसोमं m. 1) nach dem Comm. *eine Variation innerhalb des* Ukthja. — 2) *ein best.* Ekâha.

तीव्रातितीव्र Adj. *über alle Maassen streng, — heftig* Spr. 1253.

तीव्रानन्द m. Bein. Çiva's.

तीव्रात्त Adj. etwa *scharfe Wirkung habend.*

तीव्रीं Adv. 1) mit कर् *schärfen, verstärken.* — 2) mit भू *heftiger werden, zunehmen.*

तीसट m. N. pr. eines medic. Autors.

1. तु, तवीति und *तौति *Geltung* —. *Macht haben, es zu Etwas bringen, valere.* Vom Simplex nur तूताव zu belegen. Nach den Grammatikern वृद्धौ, पूर्तौ, वृत्तौ, गतौ und किंसायाम्. — Caus. (nur तूतोत् und तूतोस्) *in Kraft —, in Wirkung setzen, zur Geltung bringen.* — Mit उद् *es bringen zu, vermögen;* mit Acc. — Mit सम् Intens. (nur संतूतवीत्) *vermögen, durchführen.*

2. तुं (तूं) Indecl. (nie am Anfange eines Satzes) 1) auffordernd *doch, nun.* — 2) *aber* (auch mit folgendem एवं und वै). — 3) च — न तु *obgleich — dennoch nicht.* — 4) न oder न च — अपि तु *nicht — sondern, wohl aber.* — 5) काममं oder कामं च (71,28) — तु, किं तु oder परं तु (LA. 34,2) *wenn auch, obgleich, zwar — aber, aber doch, dennoch.* काममं — न तु *wohl —, nicht aber; lieber — nicht aber; eher — als dass.* Auch in umgekehrter Ordnung न तु — काममं. — 6) किं तु *aber, jedoch, nichtsdestoweniger.* Auch mit nachfolgendem तथापि oder vorangehendem परम्. — 7) न — परं तु *nicht — jedoch, indessen* LA. 35,5. 37,8. — 8) तु — तु *wohl — aber.* — 9) भूयस् (163,11) oder वरम् (Spr. 3778) — न तु *eher — als.* — 10) häufig erscheint तु als blosses Flickwort im Verse, entweder eine fehlende Silbe ergänzend oder eine vorangehende kurze Silbe verlängernd. Auch mit च und पुनर् verbunden und sogar wiederholt. — 11) bisweilen so v. a. वा *oder* oder च *und.* — 12) nicht selten fehlerhaft für नु: einmal auch für ते.

3. तु Pronominalstamm der 2ten Person Sg.

तुःखार m. *ein Tocharer.* Vgl. तुखार, तुषार.

तुक् m. *Kind, Knabe* Spr. 7789. Vgl. तुच्.

तुकज्योतिर्विद् m. N. pr. eines *Astronomen.*

तुकातीरी f. = तुगातीरी Kâraka 6,16.

तुक्क m. N. pr. eines Mannes.

तुक्खार m. 1) *Pl. =तुखार. — 2) *ein Pferd aus dem Lande dieses Volkes* Vikramâṅkaṅ. 9,116. 18,93.

*तुन्न gaṇa पत्तादि.

तुखार m. Pl. N. pr. eines Volkes. Die Bomb. Ausgaben तुषार. Vgl. तुक्खार.

*तुगा, °तीरि (metrisch) und °तीरी f. *Tabaschir.*

तुंग m. N. pr. 1) *des Vaters von* Bhuǵju. — 2) eines Feindes des Indra.

*तुग्रिय = तुग्र्य.

(तुग्र्य) तुंग्रिय 1) m. Patron. des Bhuǵju. — 2) f. या *a)* Pl. *das Geschlecht des* Tugra. — *b) *Wasser.*

(तुग्र्यावृध्) तुग्रियावृंध् Adj. *am* Tugrja *sich freuend, gern bei ihm seiend.*

तुंग्वन् n. *Furt.*

तुङ्ग 1) Adj. (f. आ) *emporstehend, gewölbt, hoch* (auch in übertr. Bed.). — 2) m. *a) Anhöhe, Berg.* — *b) der Höhestand eines Planeten.* — *c) Höhe* in übertr. Bed. so v. a. *Thron.* — *d) Rottleria tinctoria* (*der Baum* und *das Holz davon*). — *e) *Cocosnuss.* — *f) *Rhinoceros.* — *g) *der Planet Mercur.* — *h)* N. pr. eines Mannes. — 3) f. आ *a) *Mimosa Suma.* — *b) *Tabaschir.* — *c) ein best. Metrum.* — *d)* N. pr. eines Flusses. — 4) *f. ई *a) eine Art Ocimum.* — *b) Gelbwurz.* — *c) Nacht.* — *d)* Bein. der Gauri Gal. — 5) *n. *Staubfaden der Lotusblüthe.*

तुङ्गक 1) *m. *Rottleria tinctoria.* — 2) n. N. pr. eines Waldes. Auch तुङ्गारण्य n.

तुङ्गकूट N. pr. eines Wallfahrtsortes.

तुङ्गत्व n. *Höhe* (auch in übertr. Bed.).

तुङ्गधन्वन् m. N. pr. eines Fürsten.

तुङ्गनाभ m. *ein best. Insect.*

तुङ्गनास Adj. *eine hohe Nase habend* Pat. zu P. 1,3,2.

तुङ्गप्रस्थ m. N. pr. eines Berges.

तुङ्गबल m. N. pr. eines Kriegers.

तुङ्गबीज n. *Quecksilber.*

तुङ्भ n. *das Haus, in welchem der Höhestand*

Digitized by Google

eines Planeten stattfindet, der Höhestand.

तुङ्गभद्र 1) *m. *ein brünstiger Elephant.* — 2) f. आ N. pr. eines Flusses. °नदीतीर्थ n., °माहात्म्य n.

*तुङ्गमुख m. *Rhinoceros.*

तुङ्गवेणा f. N. pr. eines Flusses.

*तुङ्गशेखर m. *Berg.*

तुङ्गशैल m. N. pr. eines *Berges* mit einem Tempel des Çiva. °माहात्म्य n.

तुङ्गात्मन् Adj. *hochstehend* Spr. 2580.

तुङ्गिन् 1) Adj. *den Höhestand einnehmend* (Planet). — 2) *f. °नी *eine best. Pflanze.*

तुङ्गिमन् m. *Höhe, Erhabenheit* Vikramâṅkaḱ. 18, 26. 30.

तुङ्गीनास m. *ein best. Insect.*

*तुङ्गीपति m. *der Mond.*

*तुङ्गीश m. 1) *der Mond.* — 2) *die Sonne.* — 3) Bein. *a)* Çiva's. — *b)* Kṛshṇa's.

तुङ्गेश्वर m. N. pr. eines Tempels des Çiva.

तुङ्गेश्वरापण m. N. pr. eines *Marktes.*

तुंच् (nur Dat. तुंचै) *Kinder, Nachkommenschaft.*

तुच्छ् 1) Adj. *leer, nichtig* Ind. St. 9,162. Subst. *ein nichtiges Ding* Chr. 169,31. — 2) f. आ *a) die Indigopflanze.* — *b) kleine Kardamomen* Bhâvapr. 1,188. — *c) der 14te lunare Tag* Ind. St. 10,297. — 3) *n. *taubes —, leichtes Korn.*

*तुच्छक 1) Adj. = तुच्छ् 1). — 2) f. तुच्छिका *eine Bachstelzenart* Gal.

तुच्छल n. *Leere, Wesenlosigkeit, Nichtigkeit.*

तुच्छहृदय Adj. *unbarmhersig* Naish. 8,24.

*तुच्छफल m. *Ricinus communis.*

*तुच्छधान्य und *°क n. *taubes —, leichtes Korn.*

तुच्छप्राय Adj. *ziemlich nichtssagend* Prasannar. 150,14. fgg.

तुच्छय्, °यति *leer —, arm machen.*

तुच्छी Adv. mit कर् *als nichtig betrachten, geringschätzen.*

(तुच्छ्य) तुच्छ्यै 1) Adj. *leer, nichtig.* — 2) n. *Leere.*

1. तुज् 1) तुजैति, °ते, तुजैति, °ते, तुजानै, तुंजान (einmal) und तुंजमान. *a) schlagen, stossen, schnellen,* überh. *in rasche, heftige Bewegung versetzen;* Med. auch *an einander schlagen* oder *in heftige Bewegung gerathen.* तूतुजानै und तूंतुजान *eilig, rasch, eifrig.* — *b) ausdrücken, hinausschnellen, ausspritzen;* Med. *sich ergiessen.* — *c) anstossen,* so v. a. *anreizen, antreiben, fördern, instigare* RV. 1,143,6. Pass. *aufgebracht sein.* — 2) *तुंजति (दानकर्मन्, पालने, बलने, बले, प्राणे, हिंसायाम्). — 3) *तोजति (हिंसायाम्). — Caus. 1) तुजयति *in rascher Bewegung —, im Lauf sein.* — 2) *तुजयति (भाषार्थ oder भासार्थ). — 3) *तुजयति und *तोजयति (हिंसायाम्, बले, आदाने, दाने, निकेतने). — Mit आ in आतुजि und आतुंजे.

2. तुंज् 1) Adj. etwa *drängend, treibend.* — 2) Subst. (nur तुंजा und तुजै) *Anstoss, Antrieb, Andrang, Angriff.*

3. तुंज् (nur तुंजम् und तुजै) *Kinder, Nachkommenschaft.*

*तुज = तुज्ज = वज्र.

तुजसे Dat. Inf. zu 1. तुज्.

1. तुजि (nur तुजये) *Zeugung, Fortpflanzung.*

2. तुंजि m. N. pr. eines Schützlings des Indra.

(तुज्य) तुंजिज्य Adj. *zu stossen, zu schnellen, anzutreiben.*

तुजै m. 1) *Ruck, Anstoss, Anlauf.* — 2) *=वज्र.

तुजीन m. N. pr. verschiedener Fürsten.

*तुट्, तुटति (कलक्कर्मणि). — तोटयति Râgat. 6, 248 fehlerhaft für त्रोटयति.

तुटि (*m. f.) *kleine Kardamomen* Utpala zu Varâh. Bṛh. S. 78,1.

तुटिंतुट Adj. als Beiw. Çiva's (= हिंस्र Nilak.).

*तुटुम m. *Maus* oder *Ratte.*

*तुड्, तुडति und तोडति (तोडने, वधे, भेदे, उपकरणे, उपकरणे). — Caus. तोडयति.

तुडिग m. N. pr. eines Fürsten.

तुडी f. *eine best.* Râgin. S. S. 55.

*तुडुड्, तुडुडति (अनादरे).

*तुण्, तुणति (कौटिल्ये).

*तुणि und *°क m. *Cedrela Toona.*

*तुण्ड्, तुण्डते (तोडने, निष्पोडने). — उत्तुण्डित und अनुतुण्डित s. bes.

तुण्ड 1) n. (adj. Comp. f. आ) *a) Schnabel* (Gaut.), *Rüssel, Schnauze.* — *b) Mund, Maul* (verächtlich) Çaṅk. zu Bâdar. 2,2,28 (S. 570, Z. 4). — *c) Spitze* in अयस्तुण्ड und धूस्तुण्ड Bâlar. 232,8. — *d) Anführer* Dhûrtan. 4. — *e)* = तुन्द *Schmerbauch* Ind. St. 15,399. — 2) m. *a) *Cucumis utilissimus.* — *b) *Benincasa cerifera.* — *c)* Bein. Çiva's; nach Nilak. = मुख = सर्वभक्षक. — *d)* N. pr. eines Rakshas. — 3) f. ई *eine Gurkenart* Spr. 6773.

*तुण्डकेरिका f. *die Baumwollenstaude.*

तुण्डकेरी f. dass. Bhâvapr. 1,209.

*तुण्डदेव m. N. pr. eines Volksstammes oder *einer best. Klasse von Menschen.* °भक्त Adj. *von solchen bewohnt.*

तुण्डि 1) *m. *Schnabel, Schnauze.* — 2) f. *a) Luftgeschwulst des Nabels* (bei Säuglingen). — *b) *Nabel.* — तुण्डी s. u. तुण्ड.

तुण्डिक 1) Adj. *mit einem Rüssel versehen.* — 2) *f. तुण्डिका *a) Nabel.* — *b) Momordica monadelpha.* — *c) Coccinia grandis.*

तुण्डिकेर 1) m. Pl. N. pr. eines Volkes MBh. 7, 17,19 (die ältere Ausg. Sg. *ein Fürst dieses Volkes*). — 2) f. ई *a) Momordica monadelpha.* — *b) *die Baumwollenstaude.* — *c) ein best. Abscess am Gaumen.*

तुण्डिकेरि (metrisch) f. = तुण्डिकेर 2) *c*).

*तुण्डिकेरिका f. *die Baumwollenstaude* Râgân. 4,191.

तुण्डिकेरिन् m. *ein best. giftiges Insect.*

*तुण्डिकेशी f. *Momordica monadelpha.*

*तुण्डिचेल n. *eine best. kostbare Kleidung* (buddh.).

तुण्डिभ Adj. *einen hervorstehenden Nabel habend* Harshaḱ. 200,3.

तुण्डिल Adj. 1) dass. Çâṅkh. Gṛhj. 4,19. — 2) *plauderhaft, geschwätzig.*

तुण्डेल m. *ein best. schädliches* oder *gespenstisches Wesen.*

तुनान oder *तुनानित m. (vgl. तोतानित) Bein. Kumârila's.

तुतुर्वणि Adj. *herbeisubringen —, zu gewinnen strebend.*

तुत्थ 1) (* m.) n. *a) blauer Vitriol* (auch als Collyrium gebraucht). — *b) *Feuer.* — 2) *f. आ *a) die Indigopflanze.* — *b) kleine Kardamomen.* — 3) *n. *a) Collyrium.* — *b) Stein, Felsblock.*

तुत्थक n. *blauer Vitriol.*

*तुत्थय्, °यति (आवरणे).

*तुत्थाञ्जन n. *ein Collyrium von blauem Vitriol.*

तुर्थ m. in einer Formel Maitr. S. 1,3,12. Nach Mahîdh. = ब्रह्मरूप. तूथ Kap. S.

1. तुद्, तुदैति, (वि) तुदते (einmal), Partic. तुन्न; *stossen, stacheln, stechen, geisseln, zerstossen.* Pass. *stechen* (intrans.) von Wunden Kâraka 6,18. Bisweilen mit नुद् verwechselt. — Caus. तोदयति *stacheln.* — Intens. तोतुद्यते *gestachelt werden.* — Mit अनु, °तुन्न *wiederholt gestossen.* — Mit अव, °तुन्न *abgestossen* Kâraka 2,1. — Mit आ *stossen gegen, anstacheln, aufstossen, anpicken, aufreizen.* — Mit उद् *aufstossen, aufreissen,* Taitt. Âr. 4,39,1. — Mit नि *einstossen, einbohren.* — निं तुन्दते RV. 1,58,1 nach Aufrecht fehlerhaft für नुं तन्दते. — Mit अनुनि *einstossen, einbohren.* — Mit निस् *zerstechen.* Pass. *stechen* (intrans.) Kâraka 1,17. — Mit परि 1) *ringsum stechen* Kâraka 1,18. — 2) *zerstampfen.* — Mit प्र *einhauen auf, stacheln.* — Caus. *stacheln, antreiben.* — Mit प्रति in प्रतीतोद्. — Mit वि 1) *zerstechen, stechen, geisseln, aufreissen* (den Erdboden). — 2) ein musikalisches Instrument *schlagen, — spielen* Bhâg. P. ed. Bomb. 4,8,38. 12,40. — Caus. (वि तुदायंसि) *stechen.* — Mit सम् 1) *ste-*

Digitized by Google

chen, geisseln. — 2) प्ररोहान् *Keime treiben, hervorbrechen.*

2.°तुद् Adj. *stechend.*

तुद् 1) Adj. *stossend, anstossend an* (im Comp. vorangehend). — 2) *m. N. pr. eines Mannes.

तुँन v. l. für तँन Nachkommenschaft.

*तुन्द्, तुन्दति (चेष्टायाम्). Zu निँ तुन्दते vgl. unter 1. तुद् mit नि.

तुन्द 1) *m. f. (ई) *Nabel.* — 2) n. *a) Schmerbauch* Spr. 4596 (Conj. für तुद्); vgl. Ind. St. 15, 399. — *b) Bauch.* — 3) *Adj. *schmerbäuchig.*

*तुन्दकूपिका und *°कूपी *Nabel.*

*तुन्दपरिमार्ज Adj. *der sich den Bauch zu streichen pflegt.*

*तुन्दपरिमार्जक Adj. *dumm, einfältig* Gal.

*तुन्दपरिमृज्र Adj. *träge, indolent.*

*तुन्दवत् Adj. *schmerbäuchig.*

*तुन्दि 1) m. N. pr. eines Gandharva. — 2) f. *a) Nabel.* — *b) Luftgeschwulst des Nabels.*

*तुन्दिक 1) Adj. *schmerbäuchig.* — 2) f. आ *Nabel.*

*तुन्दिकर m. *Nabel.*

*तुन्दित und *तुन्दिन् Adj. *schmerbäuchig.*

*तुन्दिभ Adj. 1) dass. — 2) *einen hervorstehenden Nabel habend.*

तुन्दिल 1) Adj. *a) dickbäuchig* Çāṅkh. Gṛhj. 4, 19 (तुण्डिल v. l.). Mān. Gṛhj. 2,10. Harshaṃ. 200,3. — *b)* = तुन्दिभ 2). — 2) *m. Bein. Gaṇeça's* Gal.

*तुन्दिलफला f. *Cucumis utilissimus.*

तुन्दिलित Adj. *dickbäuchig geworden* Naish. 4,56.

तुन्न 1) Adj. s. u. 1. तुद्. — 2) *m. *Cedrela Toona.*

तुन्नक m. = तुन्न 2) Bhāvapr. 1,234.

तुन्नवाय m. *Schneider.*

तुन्नसेवनी f. 1) *Wundnath* (in der Chirurgie). — 2) *a suture of the skull.* तूनसेब्निी (!) Bhāvapr. 1,62.

*तुप्, तुपति und तोपति (हिंसायाम्).

*तुफ्, तुफति und तोफते dass.

तुबर 1) Adj. *a) adstringirend.* — *b) *bartlos.* 2) *m. *eine best. Kornart.* — 3) *f. ई *a) Cajanus indicus.* — *b) Koriander.* — *c) alaunhaltiger Thon und Alaun.* — *d) Hündin.*

तुबरक 1) m. *a) eine best. Kornfrucht geringerer Art.* — *b) ein best. Baum.* — 2) *f. °रिका *a) Cajanus indicus.* — *b) alaunhaltiger Thon und Alaun.*

*तुबरयावनाल m. *eine best. Kornart.*

*तुबरीशिम्ब m. *Cassia Tora.*

तुभ्, *तोभते, *तुभ्यति und तुभ्नाति (Bhaṭṭ.) *durch einen Schlag verletzen, tödten.*

*तुभ m. = स्तुभ *Bock.*

तुमल fehlerhaft für तुमुल.

तुँमिञ्ज m. N. pr. eines Mannes.

तुमुन् Bez. *der Infinitivendung* तुम् 229,9.

*तुमुर = तुमुल.

तुमुल 1) Adj. (f. आ) *geräuschvoll, lärmend, von einem Geräusch, Geschrei oder Lärm begleitet.* — 2) m. (nur MBh. 7,154,21; v. l. n.) und n. *Lärm, verworrenes Geschrei, tumultus.* — 3) *m. *Terminalia Bellerica.*

*तुमूल = तुमुल.

*तुम्प्, तुम्पति (हिंसायाम्). — Mit प्र, °स्तुम्पति *mit den Hörnern stossen.*

*तुम्फ्, तुम्फति (हिंसायाम्).

*तुम्ब्, तुम्बति (अर्दने). — Caus. तुम्बयति (अर्दने, अदर्शने).

तुम्ब 1) m. f. (ई) *Flaschengurke, Lagenaria vulgaris (die Pflanze und die Frucht)* Ind. St. 14,397. — 2) *f. आ *Milcheimer.* — 3) *f. ई *Asteracantha longifolia.*

*तुम्बक 1) m. = तुम्ब 1). — 2) f. तुम्बिका *a)* dass. — *b) eine wilde Gurkenart* Rāǵān. 3,12.

तुम्बर 1) *ein best. Baum.* *n. *die Frucht* Madanav. 69,72. — 2) m. N. pr. *a)* Pl. eines Volkes Hariv. 1,5,20. तुम्बुर v. l. — *b) eines* Gandharva Paṅkān.; vgl. तुम्बुरु. — 3) *f. ई *a) alaunhaltiger Thon.* — *b) Hündin.* — *c) eine best. Körnerfrucht* Madanav. 107,46.

*तुम्बरक m. *ein best. Baum* Madanav. 69,72.

तुम्बरु m. N. pr. eines Gandharva. Richtig तुम्बुरु.

तुम्बवन N. pr. einer Oertlichkeit.

तुम्बवीणा Adj. Beiw. Çiva's.

*तुम्बि f. = तुम्ब 1).

*तुम्बिनी f. *eine wilde Gurkenart* Rāǵān. 3,42.

तुम्बीवीणा f. *eine Art Laute.* °प्रिय Adj. Beiw. Çiva's.

तुम्बुक = तुम्ब 1) (*m.) *die Pflanze,* (*n.) *die Frucht* S. S. S. 117.

तुम्बुकिन् 1) Adj. *der beim Singen die Backen aufbläst* S. S. S. 117. — 2) m. *eine Art Trommel* S. S. S. 177.

तुम्बुम m. Pl. N. pr. eines Volkes.

तुम्बुर 1) m. Pl. N. pr. eines Volkes. तुम्बर v. l. — 2) *f. ई *a) Koriander.* — *b) Hündin.*

तुम्बुरु 1) m. N. pr. *a)* eines Schülers des Kalāpin Cit. in der Kāç. zu P. 4,3,104. — *b)* eines Gandharva. — *c)* *eines Dieners des 5ten Arhant der gegenwärtigen Avasarpiṇ. — 2) (*n.) *Koriander* oder *die Frucht von Diospyros embryopteris* (*Xanthoxylon hastile* Mat. med. 132). Auch °ङ्ग (metrisch).

तुम्बूरु Mārk. P. 21,60. fehlerhaft für तुम्बुरु 1) *b).*

तुँम्र Adj. *feist, kräftig.*

1. तुर् 1) तुरँति, °ते *eilig sein, vorwärts dringen, rennen.* — 2) तूर्यति *überwinden* RV. 8,99,5. — 3) *तूर्यते (गतित्वरणहिंसयोः). — 4) *तुतोर्ति (त्वरणे). — Caus. तुरँयति und °ते *eilig sein, vorwärts dringen, rennen.* — Desid. तुँतूर्षति *vorwärts zu dringen suchen.* — Intens. तँतुराण *sich vorwärts stürzend, sich überstürzend.* — Vgl. 1. तरु.

2. तुँर् Adj. *wettlaufend, wettkämpfend, obsiegend.*

3.*तुर् Adj. oder Nom. act. von तुर्व्.

1. तुँर् Adj. *fördernd, Förderer.*

2. तुरँ् Adj. *rasch, bereitwillig, willfährig, promptus.* — Kathās. 10,108 ist चतुराणि zu schreiben st. च तुराणि.

3. तुरँ् 1) Adj. *a) vermögend, kräftig, stark, überlegen, validus.* — *b) vermögend, reich.* — *c) reich, reichlich, nachhaltig.* — 2) m. N. pr. einer Lehrers und Priesters.

4. तुरँ् Adj. *beschädigt, wund.*

तुरक m. Pl. *die Türken.*

तुरकिन् Adj. *türkisch.*

तुरक्क m. Pl. = तुरक.

तुरग 1) m. *a) Pferd* 54, 2. 18. — *b)* Bez. *der Zahl sieben.* — *c) *Geist, Gedanke.* — 2) f. ई *a) Stute.* — *b) *Physalis flexuosa.*

तुरगक्रियावत् Adj. *der mit Pferden zu thun hat* Dhūrtas. in LA. 70,9.

*तुरगगन्धा f. *Physalis flexuosa.*

तुरगदानव und तुरगदैत्य m. *der Dānava (Daitja) in Gestalt eines Pferdes,* Bein. des Keçin.

तुरगनीलताल m. *ein best. Tact.*

तुरगपरिचारक m. *Pferdeknecht* Kād. 241,2.

*तुरगप्रिय m. *Gerste* Rāǵān. 16,34.

*तुरगब्रह्मचर्यक n. *geschlechtliche Enthaltsamkeit aus blossem Mangel an einem Weibe.*

तुरगमुख m. *ein* Kiṃnara 1) *a)* Kād. 139,9. 148,13.

तुरगमेध m. *Rossopfer.*

तुरगरक्ष m. *Pferdeknecht, Stallmeister.*

तुरगरथ m. *ein mit Pferden bespannter Wagen* Hemādri 1,282,20.

तुरगलीलक m. *ein best. Tact.*

तुरगसिद्धि f. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

तुरँगातु Adj. *rasch gehend.*

तुरगानन m. Pl. N. pr. eines Volkes.

तुरगारोह und *तुरगिन् m. *Reiter zu Pferde.*

तुरगोपचारक m. *Pferdeknecht, Stallmeister.*

तुरंग 1) m. *a) Pferd.* — *b)* Bez. *der Zahl sieben.* — *c) *Geist, Gedanke.* — 2) *f. ई *a) Stute.* — *b) Physalis flexuosa.* — *c) ein dem Judendorn ähnlicher Strauch* Rāǵān. 8,61.

Digitized by Google

*तुरंगक 1) m. *Luffa foetida.* — 2) f. तुरंगिका *eine best. Cucurbitacee* Râǵan. 3,47.

तुरंगगन्धा f. *Physalis flexuosa.*

*तुरंगद्वेषणी f. *Büffelkuh* Râǵan. 19,22.

तुरंगनाथ m. N. pr. eines Mannes.

*तुरंगप्रिय m. *Gerste.*

तुरंगम 1) m. *Pferd.* Nom. abstr. °त्व n. Kâd. 2, 91,18. — 2) f. ई *Stute.*

तुरंगमरथ m. *ein mit Pferden bespannter Wagen* Hemâdri 1,283,6.

तुरंगमशाला f. *Pferdestall.*

तुरंगमेध m. *Rossopfer,*

तुरंगलील m. *ein best. Tact* S. S. S. 209.

*तुरंगवक्त्र und *तुरंगवदन m. *ein* Kiṁnara 1) *a).*

*तुरंगस्कन्ध m. *Pferdetrupp.*

तुरंगस्थान n. *Pferdestall.*

तुरंगारि m. 1) *Büffel.* — 2) *Nerium odorum.*

*तुरंगाक्षा f. *Brustbeere* Gal.

तुरंगिन् 1) *m. *a) Reiter zu Pferde.* — *b) Pferdeknecht.* — 2) f. तुरंगिणी *eine best. Gangart* S. S. S. 253.

1. तुरंगी f. s. तुरंग 2).

2. तुरंगी Adv. mit भू *in ein Pferd verwandelt werden* Kâd. 2,92,2.

तुर्ण Adj. (f. आ) *eilig, behende.*

तुरण्य्, °ण्यति 1) *eilig—, behende sein, sich beeilen.* — 2) *beeilen.*

तुरण्य m. N. pr. eines Rosses des Mondgottes VP.² 2,299.

तुरण्यसद् Adj. *unter den Raschen sitzend,* so v. a. *zu den Raschen gehörend.*

तुरण्यु Adj. *eilig, rasch, eifrig.*

तुरम् Adv. *rasch.*

तुरया Adj. *eilig gehend.*

तुरम्भवम् m. N. pr. eines Mannes Târ̤ḍya-Br. 9,4,10.

तुरष्क m. N. pr. 1) eines Landes. — 2) eines fürstlichen Geschlechts. — Vgl. तुरुष्क.

तुरस्पेय n. *Eiltrunk.*

तुरायण 1) m. N. pr. eines Mannes. — 2) n. *a) ein best. Opfer* oder *Begehung.* — *b) *schnelles Durchlesen, Durchfliegen* Gal.

तुराषाह् (Nom. °षाट्, vor Vocalen °षाळ्) 1) Adj. *Mächtigen überlegen* oder *rasch überwindend* (Indra). — 2) m. Bein. Indra's. — Vgl. धरा°.

तुरि f. 1) *überlegene Kraft.* Nur Dat. तुरये RV. 10,106,4. — 2) *die Bürste des Webers.*

तुरी f. 1) *die Bürste des Webers.* Hierher oder zu 2) Çaṁk. zu Bâdar. 2,1,19. 3,7. — 2) *Weberschiff.* — 3) N. pr. einer Gattin Vasudeva's. Nach Nilak. = चतुर्थी = प्रकृति.

तुरीय 1) n. *Samenflüssigkeit.* — 2) Adj. etwa *spermatisch.*

*तुरीय्, °यति (गतिकर्मन्).

1. तुरीय (Çat. Br. 14 auch तुरीय und तुरीय) 1) Adj. *a) der vierte.* — *b) aus vier Theilen bestehend.* — *c) im Zustande* 2) *n) sich befindend* Ind. St. 9, 126. 133. Nom. abstr. °त्व n. 134. — 2) n. *der vierte Zustand der Seele, der magische, in welchem dieselbe mit* Brahman *völlig eins wird,* Ind. St. 9,131.

2. तुरीय 1) Adj. *der vierte* (Theil), *ein Viertel ausmachend.* यन्त्र n. *Quadrant.* — 2) n. *Viertel.*

तुरीयक Adj. *der vierte* (Theil).

तुरीयकवच n. Titel eines Werkes.

तुरीयभाग m. *Viertel* Bhâg. P. ed. Bomb. 5,16, 30. तुरीयमान v. l.

तुरीयभाज् Adj. *theilhabend an einem Viertel,* — von (Gen.).

तुरीयमान n. = तुरीयभाग (v. l.).

तुरीययन्त्र n. Titel eines Werkes.

*तुरीयवर्ण m. *ein* Çûdra.

तुरीयातीत und °तोपनिषद् f. (Opp. Cat. 1) Titel einer Upanishad.

तुरीयादित्य Vâlakh. 4,7 und VS. 8,3 = तुरीयम् आदित्य.

तुरीयार्ध m. n. *Achtel.*

*तुरुरु m. *ein best. Fruchtbaum* gaṇa प्लक्षादि in der Kâç. रुरु v. l.

तुरुष्क 1) m. *a)* Pl. N. pr. eines Volkes, *die Türken.* — *b) ein Türke.* — *c) *ein Fürst der Türken.* — *d) *das Land der Türken.* — 2) (*m. n.) *Olibanum* Varâh. Bṛh. S. 77,9. 23. 26. 30.

तुरुष्ककर्पूर Adj. *aus Olibanum und Kampfer bestehend* Hemâdri 1,416,20 (तुरुष्कर्पूर gedr.).

तुरुष्कगोड m. *ein best.* Râga S. S. S. 101. 106.

तुरुष्कदत्त m. N. pr. eines Mannes B. A. J. 1,286.

तुर्कारि Adj. = क्षिप्रकृत्तर् Nir.

तुर्कारीतु Adj. = कृत्तर् Nir.

तुर्य 1) Adj. *a) der vierte.* — *b) ein Viertel ausmachend.* *°भिक्षा f. *ein Viertel des Almosens.* °यन्त्र n. *Quadrant.* — *c)* = सर्वसाक्षिन् (Comm.) Bhâg. P. 6,5,12. — 2) n. *a) Viertel.* — *b)* = 1. तुरीय 2).

तुर्यवेकु (stark °वौकु, Nom. °वौट्) Adj. *im vierten Jahre stehend* (Rind), m. *ein solches Rind* Maitr. S. 3,11,11. 13,17. f. तुर्यौकी *eine solche Kuh.*

तुर्या f. *überlegene Kraft.*

तुर्याम्र Adj. *viereckig* Hemâdri 1,131,6.

तुर्यौकी s. u. तुर्यवेकु.

तुर्व्, तूर्वति, * Partic. तूर्ण. 1) *überkommen, überwältigen, überholen.* — 2) *überkommen machen, zum Sieg verhelfen, erretten.* — Mit प्र *retten* RV. 5,65,4.

तुर्व m. N. pr. = तुर्वश.

तुर्वणि Adj. *überlegen, überwältigend* (mit Acc.), *siegreich.*

तुर्वणे Dat. Inf. zu तुर्व् 1). Mit Acc. RV. 6,46,8. mit attrahirtem Dat. 8,12,19.

तुर्वश m. N. pr. eines arischen Stammhelden, gewöhnlich in Verbindung mit यदु. Pl. *sein Geschlecht.* तुर्वशा यदू Du. Turvaça *und* Jadu.

तुर्वसु m. N. pr. eines Sohnes des Jajâti und Bruders des Jadu.

तुर्वीति m. N. pr. eines Mannes.

तुल्, *तोलति, तोलयति (ausnahmsweise in übertragener Bed.), तुलयति, °ते (metrisch). 1) *aufheben.* — 2) *durch Aufheben eines Dinges sein Gewicht bestimmen, wägen, abwägen, mit etwas Anderm zusammenhalten und genau prüfen, mit prüfendem Misstrauen ansehen.* गुरूलाघवतस्तोलयेत (°येत्?) Kâraka 3,8. — 3) *im Gewicht gleich machen mit, gleichschätzen, gleichstellen, vergleichen;* mit Instr., Gen. (nur Spr. 1713) oder einem Adv. auf °वत्. — 4) *Jmd die Wage halten, sich messen können mit, gleichen, in gleichem Maasse besitzen, erreichen;* mit Acc. — Mit आ *aufheben.* — Mit उद् 1) *aufheben.* — 2) *aufrichten, errichten.* — 3) *wägen.* — 4) *erregen.* कोपम् Dhûrtan. — Mit सम् *abwägen, gegen einander abwägen.*

तुल 1) m. = 2) *c)* Utpala zu Varâh. Bṛh. 11, 2. fgg. 18,5. 25 (23),8. Ind. St. 14,355. — 2) f. आ *a) Wage, Wagschale; Gewicht.* Acc. mit अधि-रुह्, आ-रुह् oder समा-रुह् *sich auf die Wagschale stellen, sich messen können mit* (Instr.) 251,6. Acc. oder Loc. (ausnahmsweise) mit dem Caus. von अधि-रुह् u. s. w. *auf die Wagschale legen, abwägen; auf die Wage* —, so v. a. *auf's Spiel setzen* (vgl. संशयतुला) Spr. 1682. Instr. mit धर् *auf der Wage halten, abwägen, Jmd* oder *Etwas* (Acc.) *vergleichen mit* (Instr.) Spr. 7641. कपोततुलया धर् *mit der Taube abwägen.* तुला मे सर्वभूतेषु समा तिष्ठति *bei mir haben alle Wesen gleiches Gewicht,* so v. a. *ich mache keinen Unterschied unter ihnen.* — *b) gleiches Gewicht, Gleichheit, Aehnlichkeit,* — *mit* (Instr.). Acc. mit कर् *Etwas* (Acc.) *an Gewicht gleich machen mit* (Gen.). Mit इ, गम् (Bâlar. 258,20), आ-या oder आ-लम्ब् (Prasannar. 111,18) *gleichkommen, Aehnlichkeit haben mit* (Instr. oder in Comp. mit तुलाम्). Mit धा *Etwas* (mit तुलाम्

Digitized by Google

componirt) *gleichen*. Mit न भू *mit Nichts verglichen werden können, seines Gleichen nicht haben* Prasannar. 16,13. Mit dem Pass. von नी *Jmd* oder *Etwas* (Gen.) *ähnlich werden*. तुला देवदत्तस्य नास्ति so v. a. D. *hat nicht seines Gleichen*. — *c) die Wage im Thierkreise, das 7te Zeichen in einem nach Art des Zodiakus eingetheilten Kreise*. — *d) ein best. Gewicht*, = 100 Pala. — *e) Querbalken* (?) Varâh. Bṛh. S. 53,30.

तुलकुचि m. N. pr. eines Fürsten.

तुलन 1) n. *a) das Aufheben*. — *b) das Abwägen, Abschätzen*. — *c) *eine best. hohe Zahl* (buddh.). — 2) f. आ *Gleichheit mit* (Instr. oder im Comp. vorangehend) Spr. 7743. Prasannar. 36,9.

*तुलभ m. N. pr. eines Kriegerstammes. उलभ v. l.

*तुलभोय m. *ein Fürst der* Tulabha.

*तुलसारिणी f. *Köcher*.

तुलसि (metrisch), °का und तुलसी f. *Basilienkraut*. °सीमाहात्म्य n. Opp. Cat. 1.

*तुलसीद्वेषा f. *eine Art Basilienkraut*.

*तुलसीपत्र n. *ein Blatt des Basilienkrauts* als Ausdruck *einer geringen Gabe*.

*तुलसीविवाह m. *ein best. Festtag am 12ten Tage in der lichten Hälfte des* Kârttika.

*तुलसीवृन्दावन n. *ein kleiner Altar* —, *eine viereckige Erhöhung vor dem Hausthor, worauf Basilienkraut gepflanzt wird*.

तुलाकावेरीमाहात्म्य n. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

तुलाकोटि m. (*f.) 1) *das Ende des Wagebalkens* Spr. 842. — 2) *Fussreif* (als Schmuck) Vikramâṅkaṅ. 10,65. Kâd. 64,4. Auch *°कोटी f. — 3) **ein best. Gewicht*. — 4) **sehn Millionen*.

तुलाकोष m. *das Wägen auf der Wage* Varâh. Bṛh. S. 26,10.

तुलागुड m. *eine Art Kugel* (als Geschoss).

*तुलाघट m. 1) *Wagschale*. — 2) *Ruder*.

तुलाधर m. *die Wage im Thierkreise*.

तुलाधार 1) Adj. *die Wage tragend*. — 2) m. *a)* **der Strick, an dem die Wage hängt*. — *b)* **Kaufmann*. — *c)* **die Wage im Thierkreise*. — *) N. pr. eines Kaufmannes.

तुलाधारण n. *das Wägen* Jâén. 2,100.

तुलाधिरोक् m. *Wagnies* Prasannar. 140,15.

°तुलाधिरोकृण Adj. *sich messen könnend mit, gleichend* Ragh. 19,8.

तुलापद्धति f. Titel eines Werkes.

तुलापुरुष m. 1) *Gold oder andere Kostbarkeiten im Gewichte eines Mannes* Hemâdri 1,157,6. 251, 1. — 2) Bein. Vishṇu's oder Kṛshṇa's Hemâdri 1,182,23. — 3) *eine best. Kasteiung*.

तुलापुरुषदानप्रकरण n. Titel eines Werkes.

*तुलाप्रग्रह und *°ग्राह m. *der Strick, an dem die Wage hängt*.

*तुलाबीज n. *die Beere von Abrus precatorius*.

तुलाभवानी f. und °पुर n. N. pr. einer Stadt.

तुलाभार m. = तुलापुरुष 1) Hemâdri 1,250,21. 251,1.

तुलायष्टि f. *Wagebalken* Spr. 842, v. l.

तुलायोग m. Pl. *die verschiedenen Anwendungen der Wage* 208,30.

तुलावत् Adj. *mit einer Wage versehen*.

तुलावरार्ध und °र्ध्य Adj. *mindestens eben so viel an Gewicht* Sâmav. Br. 2,7,9.

*तुलासूत्र n. *der Strick, an dem die Wage hängt*.

*तुलि f. 1) *die Bürste der Weber*. Auch *तुली. — 2) *Pinsel*.

*तुलिका f. *eine Art Bachstelze*.

*तुलिनी und *तुलिफला f. *die Baumwollenstaude*. Richtig तू°.

तुलिम Adj. *wägbar, was gewogen wird* Nir. 8,3.

तुल्य 1) Adj. (f. आ) *a) einer Person* oder *Sache das Gleichgewicht haltend, gleich, — viel, — bedeutend, — artig, von gleichem Stande, entsprechend*. Das womit verglichen wird, im Instr., Gen., Instr. mit सह (ausnahmsweise) oder im Comp. vorangehend; das Tertium comparationis im Instr., Loc. oder im Comp. vorangehend (ausnahmsweise). तुल्यम् und तुल्य° Adv. *in gleicher Weise, — wie* (Instr. oder im Comp. vorangehend). — *b) geeignet zu* (Instr.). — *c) gerade*. — 2) n. *eine Art Tanz* S. S. S. 259.

°तुल्यकक्ष Adj. *gleich* Vaṇis. 79. Spr. 7782.

तुल्यकर्मक Adj. *dasselbe Object habend* P. 3,4, 48, Sch.

तुल्यकाल Adj. *gleichzeitig, — mit* (Instr.) MBh. 3,134,24. Nom. abstr. °त्व n.

तुल्यकालीय Adj. dass.

तुल्यकुल्य Adj. *von gleicher Familie*; m. *ein Verwandter* Spr. 4102.

तुल्यगुण Adj. *von gleichen Eigenschaften, gleich gut* Âpast.

तुल्यजातीय Adj. *gleichartig, ähnlich* 244,2.

तुल्यतर्क m. in der Dramatik *eine gegründete Vermuthung*.

तुल्यता f. 1) *Gleichheit, — mit* (Instr. oder im Comp. vorangehend), — *an* (Instr.). — 2) *Gleichheit des Ortes, Conjunction* (astron.)

तुल्यत्व n. *Gleichheit, — mit* (Instr. oder im Comp. vorangehend).

तुल्यदर्शन Adj. *der auf Alles mit gleichem, gleichgültigem Auge sieht*.

तुल्यनामन् Adj. *gleichnamig* MBh. 1,101,7.

तुल्यनिन्दास्तुति Adj. *dem Tadel und Lob gleich viel gelten* Bhag. 12,19.

*तुल्यपान n. *gemeinschaftliches Trinken, Trinkgelage*.

तुल्यभावना f. *the combining of like sets*.

तुल्ययोगिता f. *eine best. rhetorische Figur* Kâvyâd. 10,18.

तुल्ययोगोपमा f. in der Rhetorik *Gleichstellung ungleichartiger Gegenstände in Bezug auf eine Handlung*.

तुल्यलक्षण Sâh. D. 744 fehlerhaft für °लक्ष्मणा.

तुल्यलक्ष्मन् Adj. *dasselbe Merkmal habend* Sâh. D. (1828) 360,7.

तुल्यवयस् Adj. *von gleichem Alter* Pân. Gaṇ. 3,8,17.

तुल्यशस् Adv. *gleichmässig, zu gleichen Theilen*.

तुल्यशुद्धि f. *equal subtraction* Bîjag. 159.

तुल्यश्रुति Adj. *gleichlautend, in gleichem Casus stehend*. Nom. abstr. °त्व n. Gaim. 2,1,10.

तुल्यान्तरम् Adv. *in gleichen Pausen* Mṛicch. 48,22.

तुल्यार्थ Adj. *gleich reich* Spr. 2584.

तुल्यावस्थ Adj. *sich in gleicher Lage befindend mit* (Gen.) Ragh. 12,80.

*तुल्वल m. N. pr. eines Mannes; s. तौल्वलि.

तुर्वि 1) Adj. = बकु. Nur in den folgenden Zusammensetzungen. — 2) *f. *Flaschengurke*.

तुविकूर्मि und °कूर्मिन् (RV.) Adj. *mächtig im Thun, thatkräftig*.

तुविक्रतु Adj. *viel vermögend* ṚV.

तुविर्दंत Adj. vielleicht *höchst verderblich*. Nach Nir. = बकुविक्षेप oder मक्षाविक्षेप.

तुवित्रत्र Adj. (f. आ) *mächtig herrschend*.

तुविग्र्य Adj. *viel verschlingend*.

तुविग्राभ Adj. *mächtig erfassend*.

तुविग्रि Adj. = तुविग्र्य.

तुविग्रीव Adj. *starknackig*.

तुविज्रातर Adj. *mächtig geartet, gewaltig, herrlich* (von Göttern).

तुविदेष्ण Adj. *reichliche Gaben habend*.

तुविद्युम्न Adj. *hochherrlich, viel vermögend*.

तुविनृम्ण Adj. *sehr tapfer, — muthig*.

तुविप्रति Adj. *mächtig widerstehend, kräftig zum Widerstand*.

तुविबाध Adj. *Viele bedrängend, — peinigend*.

तुविब्रह्मन् Adj. *sehr andächtig, — fromm*.

तुविमघ Adj. = तुवोमघ.

Digitized by Google

तुविमन्यु Adj. *sehr eifernd, — grimmig* RV.

तुविमात्र Adj. *sehr wirksam.*

तुविमर्त Adj. *sehr verderblich.*

तुविराधस् Adj. *reichlich gewährend.*

तुविवाज Adj. (f. आ) *nahrungsreich, stärkend.*

तुविशग्म Adj. *viel vermögend* RV.

तुविष्मुष्म Adj. *überaus muthig.*

तुविश्रवस् Adj. *hochberühmt.*

तुविष्टम Adj. *der überlegenste, stärkste, validissimus.*

तुविष्मर्णस् TS. 3,3,11,2 fehlerhaft für °घर्णस्.

तुविष्मत् Adj. *kraftvoll, mächtig, vermögend.*

तुविष्वणस्, °ष्वणि und °ष्वन् Adj. *mächtig rauschend, stark tönend, laut rufend.*

तुविस् in तुविष्टम und तुविष्मत्.

तुवी f. *eine Art Composition* S. S. S. 168.

तुवीमघ Adj. *reich spendend.*

तुवीरव Adj. *mächtig brüllend, dröhnend.*

तुवीरवस् Adj. (Nom. °वान्) wohl dass.

तुव्योजस्, तुविष्वोजस् Adj. *sehr stark, übermächtig.*

1. तुष्, तोशते *träufeln* (intr.). Nach den Erklärern = पीयते, अभिषूयते oder क्रन्यते. — Mit नि 1) *herabträufeln* (intr.) — 2) *träufeln* (trans.), *spenden.* — 3) *वधकर्मन्. — Caus. तोशयति 1) *spenden.* — 2) *वधकर्मन्.

2. तुष्, तोशते 1) *befriedigt sein, sich erlaben an* (Instr.). — 2) *beschwichtigen.*

तुष्, तुष्यति (metrisch auch Med.) 1) *sich beruhigen, sich zufrieden geben, sich zufrieden fühlen, seine Freude haben, — an Jmd* (Gen., Dat., Instr., Loc. oder Acc. mit प्रति) oder *Etwas* (Instr. oder ausnahmsweise Adv. auf तस्). तुष्ट *zufriedengestellt, befriedigt, zufrieden;* Construction wie beim Verbum fin. oder mit der Ergänzung componirt. — 2) *Jmd zufrieden stellen, Jmd zu Gefallen sein;* mit Acc. — Caus. 1) तोषयति und °ते (metrisch) *beschwichtigen, zufriedenstellen, Jmd zu Gefallen sein;* mit Acc. der Person und Instr. der Sache. आत्मानम् *sich zufrieden geben.* तोषित *zufriedengestellt, befriedigt, erfreut, — von* oder *durch* (Instr. oder im Comp. vorangehend). — Mit अभि *sich zufrieden fühlen, seine Freude haben.* — Mit उप Caus. (°तोषयति) *zufriedenstellen durch* (Instr.). — Mit परि *sich vollkommen zufrieden geben mit* (Instr.), — *fühlen, sich sehr freuen, grosse Freude haben an* (Loc. 170,1. ते *an dir*). परितुष्य Absol. *aus Freude.* परितुष्ट *vollkommen befriedigt, — zufriedengestellt durch* (Instr.), — *zufrieden, — froh.* परितुष्टार्थ Hariv. 6518 fehlerhaft für परिदृष्टार्थ. — Caus. (°तोषयति) *Jmd vollkommen beschwichtigen, — zufriedenstellen, Jmd überaus zu Gefallen sein, — mit* (Instr.). — Mit प्र *Gefallen finden an* (Instr.). — Caus. (प्रतोषयति) *Jmd zufriedenstellen durch* (Instr.). — Mit संप्र *sich zufrieden fühlen.* — Mit सम् *sich beruhigen, sich zufrieden fühlen, zufrieden sein mit* (Instr.), *seine Freude haben an* (Instr.). संतुष्य *aus Freude.* संतुष्ट *zufriedengestellt, befriedigt, zufrieden, — mit* (Instr. oder im Comp. vorangehend), *genügsam.* — Caus. (संतोषयति und metrisch °ते) *Jmd zufriedenstellen, zu Gefallen sein, erfreuen durch* (Instr.), *beschenken mit* (Instr.).

तुष m. 1) *Hülse des Reises, Getraides u. s. w., Spelze.* — 2) **Terminalia bellerica.*

तुषखण्डन n. *das Zermalmen von Hülsen,* so v. a. *ein nutzloses Bemühen* Spr. 677.

*तुषग्रह m. *Feuer.*

*तुषज Adj. *aus Hülsen entstanden.*

*तुषजक m. N. pr. eines Çûdra.

तुषधान्य n. *Spelzfrucht.*

तुषपक्व Adj. (f. आ) *an Spreufeuer getrocknet* Maitr. S. 3,2,4 (Kap. S. 32,4). TS. 5,2,4,2. Çat. Br. 7,2,2,7. Kâtj. Çr. 17,1,28.

तुषय्, तुषयति *sich zufrieden fühlen* RV. 10,27,16.

*तुषसार m. *Feuer.*

तुषस्थ m. N. pr. eines Mannes.

तुषाग्नि und तुषानल m. *Spreufeuer.*

तुषाम्बु n. *saurer Reis* — oder *Gerstenschleim.*

तुषार 1) Adj. (f. आ) *kalt.* — 2) m. *a*) Sg. und Pl. *Frost, Kälte; Nebel, Thau, Reif, Schnee; Staubregen.* — *b*) *Kampfer* Bhâvapr. 4,94. — *c*) Pl. N. pr. eines Volkes VP. 4,24,14 (einer Dynastie). तुषार die schlechteren Ausgaben.

तुषारकण m. *Schneeflocke.*

तुषारकर (Vikramâṅkaṅ. 14,41. Prasannar. 148, 20. Dhûrtan. 44) und तुषारकिरण (Kâd. 2,18,2) m. *der Mond.*

तुषारगिरि m. *der Himâlaja.*

तुषारगौर m. *Kampfer* Râgân. 12,61. Rt. 1,6.

तुषारद्युति m. *der Mond.*

तुषारपतन n. *Schneefall* 87,1.

तुषाररश्मि m. *der Mond.*

तुषारर्तु m. *die kalte Jahreszeit, Winter.*

तुषारवर्ष m. *Schneefall.*

तुषारवर्षिन् Adj. *schneiend, Schnee bringend.*

तुषारशिखरिन् m. *der Himâlaja* Harshaṅ. 143,17.

तुषारशैल m. dass. Vikramâṅkaṅ. 13,7.

तुषारसुति f. *Schneefall.*

तुषारांशु m. *der Mond.*

तुषाराद्रि m. *der Himâlaja.*

तुषित 1) m. *a*) Pl. *eine best. Gruppe von Göttern* (12 und *36 an der Zahl). °पुर n. *ihre Stadt.* — *b*) Bein. Vishṇu's Visnus. 98,47, — 2) f. आ N. pr. der Gattin des Vedaçiras.

तुषितकायिक Adj. *zur Gruppe* Tushita *gehörig* Lalit. 43,3.

*तुषोत्थ m. und तुषोदक n. (Râgân. 15,92. Bhâvapr. 2,56) *saurer Reis-* oder *Gerstenschleim.*

तुष्ट 1) Adj. s. u. तुष्. — 2) m. N. pr. eines Fürsten VP.^{2} 4,99.

तुष्टि f. 1) *Befriedigung, Zufriedenheit.* Im Sâṁkhja werden 9 Arten derselben angenommen. Personificirt Hariv. 9498. als Tochter Daksha's und Mutter Saṁtosha's oder Muda's, als Tochter Paurṇamâsa's (VP.^{2} 1,153), als eine aus den Kalâ der Prakṛti hervorgegangene Göttin, als eine Mâtṛkâ und als eine Çakti (Hemâdri 1,197,21). — 2) *ein best. Sechszehntel des Mondes.* — 3) **eine best. Pflanze,* = वृद्धि Râgân. 3,29.

तुष्टिमत् 1) Adj. *zufrieden* Nilak. zu Hariv. 3,86, 16. — 2) m. N. pr. eines Fürsten.

*तुष्ठ m. *ein am Ohr getragener Edelstein.*

तुष्य Adj. als Beiw. Çiva's nach Nilak. = तुष्टिमत्.

*तुस्, तोसति (शब्दे).

*तुस्त m. n. *Staub.*

*तुक्, तोकति (अर्दने).

तुकण्ड Hariv. 1,3,87 fehlerhaft für तुक्कण्ड 1).

तुकार und तुहार m. N. pr. zweier Wesen im Gefolge Skanda's.

तुहिन 1) n. *a*) *Kälte; Nebel, Thau, Reif, Schnee.* Auch Pl. — *b*) **Mondlicht.* — *c*) **Kampfer.* — 2) **f. आ *ein best. Baum,* = भ्रुकनास.

तुहिनकण m. *Schneeflocke.*

तुहिनकर m. *der Mond* Kâd. 2,87,2.

तुहिनकरसुता f. Patron. des Flusses Narmadâ Vidḍh. 97,8.

तुहिनकिरण m. *der Mond.*

तुहिनकिरणपुत्र m. *der Planet Mercur.*

तुहिनत्माभृत् und तुहिनगिरि (Kâd. 17,20) m. *der Himâlaja.*

तुहिनगिरिमय Adj. *vom Himâlaja gebildet* Prasannar. 59,5.

तुहिनगु, तुहिनद्युति, तुहिनदीधिति (Vikramâṅkaṅ. 11,37), तुहिनमयूख (104,19) und तुहिनरश्मि m. *der Mond.*

तुहिनशर्करा f. *Eisscholle, Eis.*

तुहिनशैल m. *der Himâlaja* Harshaṅ. 199,19.

तुहिनांशु m. 1) *der Mond.* — 2) **Kampfer.* °तैल n. *Kampferöl.*

तुहिनाचल und तुहिनाद्रि m. *der Himâlaja.*

Digitized by Google

तुक्रएउ m. N. pr. 1) eines Dânava. — 2) eines Sohnes des Dhṛtarâshṭra.

तूख m. N. pr. eines Mannes. Pl. *sein Geschlecht.*

*तूङ्, तूउति (तोउने, ग्रनादरे).

*तूण्, तूणयति (संकोचने), °ते (पूरणे).

तूण 1) m. f. (ई) *Köcher.* Häufig im Du. — 2) f. ई *a) eine best. Nierenkrankheit. — b) die Indigopflanze.*

तूणक 1) am Ende eines adj. Comp. *Köcher* Khandom. 77. — 2) n. *ein best. Metrum.*

*तूणधार m. *Köcherträger.*

तूणव m. *Flöte* Âpast. Çr. 5,8,2.

तूणवध्म m. *Flötenbläser.*

तूणवत् Adj. *mit einem Köcher versehen.*

तूणि m. 1) *Köcher.* — 2) N. pr. eines Fürsten.

*तूणिक m. *Cedrela Toona* Râǵan. 12,76.

तूणिन् 1) Adj. *mit einem Köcher versehen.* — 2) *m. *Cedrela Toona.*

1. तूणी f. s. u. तूण.

2. तूणी Adv. mit कर् *zu einem Köcher machen.*

*तूणीक (Râǵan. 12,76) und *तूणीकास (Gal.) m. *Cedrela Toona.*

तूणीर m. *Köcher.* Statt तूणीराणय्य MBh. 6,2288 liest die ed. Bomb. 6,54,55 तूणीरानय.

तूणीरवत् Adj. *mit einem Köcher versehen.*

तूणीराय्, °यते *einen Köcher darstellen.* पुष्पबाणबाणातूणीरायमाण *einen Köcher für die Pfeile des Liebesgottes darstellend* Daçak. 34,22.

तूणीशय Adj. *im Köcher steckend.* एक° MBh. 8,40,6.

तूत m. *Maulbeerbaum* Madanav. 69,68. Bhâvapr. 1,246.

*तूतक n. *blauer Vitriol.*

1. तूतुजि Adj. *rasch, behende.*

2. तूतुजि Adj. *fördernd,* mit Gen. ṚV. 10,22,3.

*तूतुजित् Adj. v. l. für 1. तूतुजि.

तूतुमि Adj. etwa *ausgiebig.*

तूथ v. l. für तुथ Kap. S. 3,3.

*तूद 1) m. *a) die Baumwollenstaude. — b) Maulbeerbaum* Mat. med. 321. — *c) Thespesia populneoides* Râǵan. 9,97. — 2) f. ई N. pr. einer Gegend.

तूनमेविनी (!) f. s. तुन्नमेवनी 2).

तूपरि Adj. 1) *ungehörnt* (als anomale Erscheinung); m. *eine hornlose Ziege.* — 2) *abgestumpft* (यूप) Âpast. Çr. 18,1.

*तूबर 1) Adj. *adstringirend.* — 2) m. *a) ein ungehörnter Stier. — b) ein bartloser Mann. — c) Eunuch. — d) Andropogon bicolor* Gal. — 3) f. ई *alaunhaltiger Thon.*

तूबरक 1) m. *Castrat* (als Schimpfwort). — 2) *f. रिका *alaunhaltiger Thon.*

*तूबरीका f. *alaunhaltiger Thon.*

तूय 1) Adj. *kräftig, stark.* — 2) तूयम् Adv. *schnell, geschwind.* — 3) *n. *Wasser.*

1. तूर, तूर्यति und °ते s. 1. तुर्.

2. तूर 1) *Adj. *eilend.* — 2) f. *Eile, Geschwindigkeit, rasche Bewegung.* Instr. *eiligst, alsbald* MBh. 2,72,10.

तूर 1) *m. *ein musikalisches Instrument.* — 2) f. ई *Stechapfel* Bhâvapr. 1,203.

तूर्ण n. N. pr. des nördlichen Theils von Kurukshetra.

तूर्ण Partic. 1) *von तुर्. — 2) von त्वर्; s. daselbst.

तूर्णाक m. *eine Reisart* Karaka 1,27.

तूर्णाग Adj. *schnell laufend.*

तूर्णाश n. etwa *Wassersturz.*

तूर्णि 1) Adj. *eilig, behende; gewandt, eifrig.* — 2) *m. *a) der Geist. — b) ein* Çloka. — *c) Flecken, Unreinigkeit.* — 3) *f. *Hast, Eile.*

(तूर्णार्थ) तूर्णिसार्थ Adj. *zum Ziele eilend, seinen Zweck verfolgend.*

1. तूर्त in ग्रतूर्त.

2. तूर्त Adj. *eilig, schnell.*

तूर्ति in विश्वतूर्ति.

1. °तूर्य n. Nom. abstr. zu 2. तुर्.

2. तूर्य (*m.) n. (adj. Comp. f. ग्रा) *ein musikalisches Instrument.*

3. तूर्य Adj. *der vierte.*

4. तूर्य m. N. pr. einer Familie.

*तूर्यखएउ und *तूर्यगएउ m. *eine Art Pauke.*

तूर्यमय Adj. *Musik bildend, — seiend.*

*तूर्यमाण oder *°मान.

*तूर्याश m. *Viertel.*

तूर्व्, s. तुर्व्.

तूर्वयाण 1) Adj. etwa *überwältigend.* — 2) m. N. pr. eines Mannes.

तूर्वि Adj. *überlegen.*

*तूल्, तूलति, तूलयति (निष्कर्षे, इयत्तापरिच्छेदे), तूलयते (पूरणे). — *ग्रनुतूलय् s. bes.

तूल 1) n. *Rispe, Wedel, Büschel am Grashalm, —Schilf* u. s. w. P. 3,1,25. मूलं तूलं बृक्षति *reisst Wurzel und Rispe ab,* so v. a. *vernichtet Vorfahren und Nachkommen* Âpast. — 2) (*m.) n. *Baumwolle.* — 3) *m. *Stechapfel.* — 4) *f. ग्रा *a) Docht. — b) die Baumwollenstaude.* — 5) f. ई *a) *Docht. — b) *Pinsel. — c) Baumwolle. — d) eine mit Baumwolle gestopfte Matratze. — e) *die Indigopflanze.* — 6) *n. *a) Maulbeerbaum. — b) Luft.*

तूलक 1) n. *Baumwolle.* — 2) f. तूलिका *a) *Rispe, Wedel. — b) *Pinsel. — c) *Docht. — d) eine mit Baumwolle gefüllte Matratze. — e) *eine Form zum Giessen von Metall. — f)* Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

*तूलकण n. *Baumwollenflocke.*

तूलकणाय्, °यते *eine Baumwollenflocke darstellen, werthlos erscheinen* Dh. V. 4,7.

*तूलकार्मुक n. und *तूलचाप m. *ein bogenförmiges Werkzeug zum Auseinanderzupfen von Baumwolle.*

*तूलनाला, *°नालिका und *°नाली f. *Spinnrocken.*

तूलपटी f. *eine mit Baumwolle gefüllte Matratze.*

*तूलपिचु m. *Baumwolle.*

*तूलपीठी f. *Spindel* Gal.

*तूलफल m. *Calotropis gigantea* Râǵan. 10,28.

तूलमूल N. pr. einer Oertlichkeit.

*तूललासिका f. *Spindel* Gal.

तूलवती f. *eine mit Baumwolle gestopfte Decke* Bhâvapr. 3,117.

*तूलवृत्त m. *die Baumwollenstaude.*

*तूलशर्करा f. *der Same der Baumwollenstaude.*

*तूलशोधन n. und *°शोधिनी f. = तूलकार्मुक Gal.

*तूलसेचन n. *das Spinnen.*

*तूलि f. *Pinsel.* Vgl. तूली u. तूल.

तूलिक m. *Baumwollenhändler.* — तूलिका f. s. u. तूलक.

तूलिनी f. 1) *die Baumwollenstaude.* — 2) *ein best. Knollengewächs* Râǵan. 7,114.

*तूलिफला f. *die Baumwollenstaude.*

*तूष्, तूषति (तुष्टौ).

तूष m. n. *Zipfel, Einfassung* oder *Franse eines Gewandes.*

तूषाधान n. *die Stelle, wo die Fransen angesetzt werden,* TS. 6,1,2,3.

तूष्णींशंस m. *ein schweigend zu recitirender Spruch.*

*तूष्णींशील Adj. *schweigsam.*

तूष्णींस्थान n. *das Stillsein, Schweigen.*

तूष्णींहोमं m. *eine schweigend dargebrachte Spende* TS. 6,3,2,2.

तूष्णीक Adj. *schweigend* 135,30. Milatim. ed. Bomb. 37, Comm. °कम् (Mân. Çr. 1,7,5) und °काम् Adv.

तूष्णींगङ्ग n. N. pr. eines Tirtha.

तूष्णींजप m. *ein schweigend gesprochenes Gebet* Ind. St. 13,276.

तूष्णीभाव m. wohl fehlerhaft für तूष्णींभाव.

तूष्णींम् Adv. *stille, schweigend.*

तूष्णींभाव m. *das Stillsein, Schweigen.*

*तूष्णींभावम् Absol. *stille, schweigend* P. 3,4,63.

Digitized by Google

*तूष्णीशील Adj. wohl fehlerhaft für तूष्णींशील.

तूस्त n. 1) *Staub.* — 2) **Sünde.* — 3) **Atom.* — 4) **Flechte.*

*तृंकृण n. Nom. act. von तर्कृ.

*तृंकृणीय Partic. fut. pass. von तर्कृ.

*तृत m. N. pr. eines Mannes.

*तृतम् n. v. l. für त्वतस् Naigh. 2,9.

*तृताक m. N. pr. eines Mannes.

तृदिं m. N. pr. eines Fürsten.

*तृख n. *Muskatnuss.*

तृचं m. n. *eine aus drei Versen bestehende Strophe.* °क्त Adj. *in solche Strophen getheilt.* Nom. abstr. °त्व n. Sâj. zu Ait. Br. 3,43.

तृचभागा f. *der erste Vers des ersten, der mittlere des zweiten und der dritte des dritten* Parjâja *eines* Tṛka Lâṭj. 6,5,1. 4. 5. 7. 7,4.

तृचभास्कर m. Titel eines Rechtsbuchs Cat. Kielh. 175.

तृचिन् Adj. *einen* Tṛka *enthaltend* Ait. Br. 3,43.

तृढ Partic. von तर्कृ.

तृण 1) (*m.) n. (adj. Comp. f. आ) *Gras, Kraut, ein halmartiges Gewächs, Grashalm, Stroh.* Häufig als Bild der *Winzigkeit* und *Werthlosigkeit.* तृणेषु ज्वलितं त्वया *im Grase hast du dein Feuer brennen lassen,* so v. a. *du hast leichtes Spiel gehabt.* तृणवत् oder तृणमत्तरत; (MBh. 3,281,17) कर् so v. a. *Jmd* (Acc.) *auf das Tiefste verachten.* तृणं मन् (Vikramâñkaṅ. 15,6), समर्थय् (ebend. 16,13), तृणाय न मन् (ebend. 10,52) und तृणबुद्धिं धा (mit Loc. ebend. 17,37) *den geringsten Werth auf Etwas legen, geringschätzen.* — 2) m. N. pr. eines Fürsten.

तृणक 1) n. *ein werthloser Grashalm.* — 2) m. N. pr. eines Mannes.

*तृणकर्ण m. N. pr. eines Mannes. Pl. *sein Geschlecht.*

*तृणकाण्ड n. *ein Haufen —, eine Menge Gras.*

*तृणकीया f. *ein grasreicher Ort.*

*तृणकुङ्कुम n. *kaschmirischer Crocus* Râgân. 12,42.

तृणकुटि f. (Sâj. zu Sâmav. Br. 3,9,1), *°कुटी f., °कुटीर (Spr. 1772) und °कुटीरक *Gras —, Strohhütte.*

तृणकूट m. n. *ein Haufen Gras.*

*तृणकूर्चिका f. *Besen.*

*तृणकूर्म m. *Flaschengurke.*

*तृणकेतकी f. *eine Art Tabaschir.*

*तृणकेतु und *°क (Râgân. 7,84) m. *Bambusrohr.*

*तृणगड m. *eine Art Seekrabbe.*

तृणगणना f. *das keinen Werth Legen auf* (Loc.) Vikramâñkaṅ. 6,2.

तृणगणाय्, °यते *einen Haufen Gras darstellen, nicht den geringsten Werth haben.*

*तृणगन्धा f. *Batatas paniculata.*

*तृणगोधा f. *eine Art Eidechse, Chamäleon.*

*तृणगौर n. = तृणकुङ्कुम Râgân. 12,42.

*तृणग्रन्थि f. *eine best. Pflanze* Râgân. 3,80.

*तृणग्राकिन् m. *Sapphir* oder *ein anderer Edelstein* Râgân. 13,183.

*तृणचर् m. *eine Art Edelstein.*

*तृणजम्भन् Adj. *grasähnliche Zähne habend* oder *Gras fressend.*

तृणजलायुका und °जलूका f. *Raupe.*

तृणतन्तु m. *Grashalm* MBh. 12,261,21.

1.*तृणता f. Nom. abstr. zu तृण 1).

2.*तृणता f. *Bogen.*

*तृणत्व n. Nom. abstr. zu तृण 1).

*तृणत्वच m. *eine Grasart* Gal.

*तृणद्रुम m. *Palme.*

*तृणधान्य m. *wilder Reis.*

तृणध्वज m. *Bambusrohr* Bhâvapr. 1,204.

*तृणनिम्बा f. *eine in Nepal wachsende* Nimba-*Art* Râgân. 9,17.

तृणप m. N. pr. eines Gandharva.

*तृणपञ्चमूल n. *eine Zusammenstellung von fünf Wurzeln grasartiger Pflanzen* Mat. med. 266.

*तृणपत्रिका f. *eine Schilfart* Râgân. 8,127.

*तृणपत्री f. *ein best. Gras* Râgân. 8,148.

*तृणपदी f. *grashalmähnliche Beine habend.*

*तृणपर्णी f. = तृणपत्री Gal.

तृणपाणि m. N. pr. eines Ṛshi.

तृणपीड n. *eine Art Handgemenge.*

तृणपुरुषक m. *Strohmann* Kâd. 252,1.

तृणपुलक (am Ende eines adj. Comp. Harshaṅ. 180,7) und °पुली f. (Kâd. 251,15) *Grasbüschel.*

*तृणपुष्प 1) n. = तृणकुङ्कुम Râgân. 12,42. — 2) f. ई *eine best. Pflanze* Râgân. 10,73.

*तृणपूलक = तेजनी.

तृणपूलिक *eine best. menschliche Missgeburt.*

*तृणपूली f. *Matte, Rohrwerk.*

तृणप्राय Adj. *grasreich.*

*तृणबल्वजा f. *Eleusine indica* Râgân. 8,97.

तृणबिन्दु m. N. pr. eines alten Weisen und Fürsten.

तृणबिन्दुसरस् n. N. pr. eines *Sees.*

तृणबीज, *°क und *°बीजोत्तम (Râgân. 16,85) m. *Panicum frumentaceum.*

तृणभुज् Adj. *Gras fressend;* m. *Grasfresser.*

तृणभूत Adj. 1) *dünn geworden wie ein Grashalm.* — 2) *schwach geworden wie ein Grashalm, um alle Macht gekommen.*

*तृणमणि m. *eine Art Edelstein.*

*तृणमत्कुण m. fehlerhaft für *मृण°.

तृणमय Adj. *aus Gras bestehend, —gemacht* zu Spr. 5602.

तृणय्, °यति *so gering anschlagen wie einen Grashalm,* mit Acc. Naish. 9,70.

तृणराज् m. *die Weinpalme.*

तृणराज m. 1) dass. Râgân. 9,86. Mat. med. 248. — 2) **Cocosnussbaum.* — 3) **Bambusrohr.* — 4) *Zuckerrohr.* — Bhâvapr. 1,91 (eingeschoben) werden sieben Bäume dieses Namens aufgezählt.

तृणराजन् m. *die Weinpalme.*

तृणलव m. *Grashalm* 169,26. Spr. 2388.

तृणवैत् Adj. *grasreich.*

*तृणवृन्त m. 1) *Fächerpalme.* — 2) *Dattelpalme.* — 3) *Cocosnussbaum.* — 4) *Arecanussbaum.* — 5) *Pandanus odoratissimus.*

*तृणशीत 1) n. *ein best. wohlriechendes Gras.* — 2) f. आ *Commelina salicifolia* und auch *andere Species* Râgân. 4,109.

तृणशून्य 1) m. *Jasminum Sambac.* — 2) *m. f. n. *die Frucht von Pandanus odoratissimus.*

तृणशूली f. *eine best. Pflanze.*

*तृणशोणित n. = तृणकुङ्कुम Râgân. 12,42.

तृणशोषक m. *eine best. Schlangenart.*

*तृणशोणिडका f. *eine Achyranthes-Art.*

*तृणषट्ट m. *Wespe.*

*तृणस Adj. *grasreich.*

तृणसंवाक् Adj. *das Gras in Bewegung setzend* (Wind) Âpast.

तृणसार 1) Adj. *schwach —, weich wie Gras.* — 2) *f. आ *Musa sapientum.*

तृणसारी Adv. mit कर् *schwach —, weich wie Gras machen.*

*तृणसिंक् m. *Axt.*

तृणसोमाङ्गिरस् m. N. pr. eines der 7 Opferpriester Jama's.

तृणस्कन्दं m. N. pr. eines Mannes.

*तृणकर्म्य m. *eine aus Gräsern geflochtene Laube auf einem Hause.*

*तृणांक्रिप m. *ein best. Gras.* Richtig तृणाधिप.

तृणाग्नि m. *ein durch Gräser genährtes (schnell verlöschendes) Feuer.*

तृणाङ्क m. N. pr. eines alten Weisen.

तृणाङ्कुर m. *junges Gras* 183,4.

*तृणाङ्क्रिप m. = तृणांक्रिप. Richtig तृणाधिप.

*तृणाञ्जन (Gal.) und *तृणाञ्जन m. *Eidechse, Chamäleon.*

*तृणाटवी f. *ein grasreicher Wald.*

*तृणाढ्य m. *ein best. Gras.*

तृणाद् Adj. *Gras fressend.*

Digitized by Google

*तृणाधिप m. *ein best. Gras* Rāǵan. 8,135.

*तृणान्न *wilder Reis.*

तृणामल्ल N. pr. eines Heiligthums.

*तृणान्न n. *ein best. Gras.*

*तृणारि m. *eine Art Mollugo.*

तृणावर्त m. N. pr. eines Daitja.

तृणावल्लीतीर्थ n. N. pr. eines Tirtha.

तृणाश (Spr. 2591), तृणाशन und तृणाशिन् Adj. *Gras fressend;* m. *Grasfresser, Wiederkäuer.*

*तृणासृज् n. *ein best. Parfum.*

तृणी Adv. mit कर् *einem Grashalm gleich achten, auf Nichts anschlagen* Naish. 3,54. Spr. 7629. 7659.

*तृणीय von तृण.

*तृणेक्षु m. *ein best. Gras* Rāǵan. 8,97.

तृणेन्द्र m. *die Weinpalme.*

*तृणोत्तम m. *eine Art Crocus* Rāǵan. 8,126.

*तृणोत्थ m. *ein best. Parfum* Rāǵan. 12,42.

तृणोदक् n. Sg. *Gras und Wasser* 33,6. MBh. 5, 42,30, v. l.

तृणोदकभूमि n. Sg. *Gras, Wasser und ein Platz* (zum Sitzen) Gaut. 5,35.

*तृणोद्भव 1) m. *wilder Reis.* — 2) *ein best. Parfum.*

तृणोलप n. Sg. *Gras und Buschwerk* MBh. 5,42, 30. Kād. 136,18.

तृणोल्का f. *ein brennender Grasbüschel.*

*तृणौकस् n. *Gras* —, *Strohhütte.*

*तृणौषध n. *die wohlriechende Rinde von Feronia elephantum.*

तृप्त Partic. von तर्प्.

तृ̄णमन् n. (तृ̄णम) AV. 6,102,2 fehlerhaft für तृ̄ण (तृ̄णं).

*तृणया f. *ein Haufen* —, *eine Menge Gras.*

तृतय Kathās. 10,107 fehlerhaft für त्रितय.

1. तृती̱य 1) Adj. (f. आ) *der dritte.* °म् Adv. *drittens, zum dritten Mal* 37,12. 38,9. तृतीयेन *beim dritten Male.* — 2) m. *a) der dritte Consonant in einem* Varga, *die unaspirirte Media.* — *b) ein best. Tact* S. S. S. 207. — 3) f. तृतीया *a) der dritte Tag im Halbmonat.* — *b) die Endungen des 3ten Casus, der dritte Casus, Instrumental* 209,23. 210,20.

2. तृ̄तीय 1) Adj. *den dritten Theil bildend.* — 2) n. *Drittel* 66,1.

तृ̄तीयक 1) Adj. *a) jeden dritten Tag wiederkehrend, tertianus.* — *b) zum dritten Mal erfolgend.* — *c) der dritte.* — 2) f. तृतीयिका *der dritte Tag im Halbmonat.*

तृतीयकरणी f. *die Seite eines Quadrats, dessen Flächeninhalt* = $^1/_3$ *eines gegebenen Quadrats ist,* Culbas. 1,47.

तृतीयता f. Nom. abstr. zu 1. तृतीय 2) *a).*

तृतीयत्व n. Nom. abstr. zu 1. तृतीय 1) Comm. zu TS. Prāt.

तृतीयदिवस m. *der dritte Tag.* Loc. *übermorgen* 157,6.

*तृतीयप्रकृति f. 1) *Eunuch.* — 2) *ein Neutrum.*

तृतीयसवन n. *die dritte* Soma-*Kelterung* (am Abend).

तृतीयस्वर n. Name eines Sāman.

1. तृतीया f. s. u. 1. तृतीय.

2.*तृतीया Adv. mit कर् *zum dritten Mal pflügen.*

1. तृतीयांश m. *Drittel.*

2. तृतीयांश Adj. *ein Drittel als Antheil erhaltend.*

तृतीयासमास m. *ein Compositum, in welchem das vordere Glied als Instrumental zu fassen ist.*

*तृतीयिक Adj. von तृतीय.

तृतीयिन् Adj. 1) *im dritten Rang stehend.* — 2) *ein Drittel als Antheil erhaltend* Comm. zu Nyāyam. 3,7,26.

तृ̄त्सु m. Sg. und Pl. N. pr. eines Volksstammes.

तृदिल Adj. *löcherig, porös.*

तृन् *die Endung des Nom. ag. auf* तृ (तर्), *wenn das Nomen den Accent auf der Wurzel hat,* 238,23. 32. 33.

तृप् in अम्बु°, पप्रु° und शिम्रोदर°.

तृप 1) Adj. in अ° und अम्बु°. — 2) *f. आ *eine best. Pflanze.*

तृपत् 1) Adv. *mit Behagen, zur Genüge.* — 2) *m. *der Mond.* — 3) *m. oder n. *Sonnenschirm.*

तृपल 1) Adj. *unruhig, ängstlich.* °म् Adv. — 2) *f. तृपला *a) Schlingpflanze.* — *b) die drei Myrobalanen;* richtig त्रिफला.

तृपलप्रभर्मन् Adj. etwa *unruhig vorwärts drängend.*

*तृपाय्, °यते Denom. von तृपत्.

*तृपु m. *Dieb.*

तृप्त 1) Adj. s. u. तर्प्. — 2) n. *ein best. Metrum.*

तृप्तता f. *das Sattsein, Befriedigtsein.*

तृप्तांभ्रु Adj. *schwellende Stengel habend* (Soma).

*तृप्ताय्, °यते *sich satt* —, *sich befriedigt fühlen.*

तृ̄प्ति und तृप्ति 1) f. *Sättigung, das Gesättigtsein, Genüge, Befriedigung; das Sattsein, Ekel.* n. (!) Spr. 3273. — 2) *m. N. pr. eines Gandharva Gal.

तृप्तिकर und °कारक (165,18) Adj. *befriedigend.*

तृप्तिघ्न Adj. *Appetitlosigkeit vertreibend* Mat. med. 2.

तृप्तिदीप m. Titel eines Prakaraṇa in der Paṅkadaçī.

*तृप्तिन् Adj. *gesättigt, befriedigt.*

तृप्तिमत् Adj. *befriedigt, Befriedigung findend an* (Loc.).

तृप्तियोग m. *Sättigung, Befriedigung* Spr. 2594.

तृप्ती Adv. mit कर् *befriedigen, erfreuen* Naish. 8,30.

तृप्र 1) Adj. (f. आ) *unruhig, hastig, ängstlich.* °म् und तृप्र° Adv. — 2) m. = चरु, पुरोडाश u. s. w. RV. 8,2,5 nach Sāj.

तृप्रदंशिन् Adj. *hastig beissend* AV. 7,56,3.

*तृप्रालु Adj. = तृप्रं न सक्ते.

*तृफला f. = त्रिफला.

*तृफू f. *eine Schlangenart.*

तृ̄भि m. *Strahl* Taitt. Ār. 1,11,3.

*तृम्फण n. Nom. act. von तर्फ्.

*तृम्फणीय Partic. fut. pass. von तर्फ्.

तृवत् f. = त्रिवत् *Ipomoea Turpethum.*

तृष् 1) Adj. *begierig nach* in अर्थ°. — 2) f. *a) Durst.* — *b) *heftiges Verlangen, Begier.* — *c) *personif. als Tochter des Liebesgottes.*

*तृषम Adj. = ह्रस्व.

तृषा f. 1) *Durst* 168,30. — 2) *heftiges Verlangen, Begier.* — 3) *personif. als *Tochter des Liebesgottes.* — 4) **Methonica superba.*

*तृषाभू f. *Urinblase.*

तृषारोग m. *eine best. Krankheit.*

तृषार्त Adj. 1) *von Durst geplagt* 153,8. Ind. St. 15,329. — 2) *heftig verlangend, Begier empfindend* Spr. 5887.

*तृषाल् 1) n. *Wasser.* — 2) f. आ *eine Art Fenchel.*

तृषित 1) Adj. s. u. तर्ष्. — 2) *n. *Durst.*

*तृषितोत्तरा f. *eine best. Pflanze.*

तृषु Adj. *gierig, avidus, heftig auf Etwas zufahrend, flink.* Auch als Adv.

तृषुच्यवम् und तृषुच्युत् Adj. *sich gierig hinbewegend.*

तृष्ट Adj. (f. आ) (*dürr, trocken*) *rauh, kratzend; holperig; heiser, rauh* (Stimme).

तृष्टजम्भ Adj. *ein rauhes Gebiss habend* AV.

तृष्टदंष्मन् Adj. *einen rauhen Biss habend.*

तृष्टधूम Adj. *einen scharfen, beissenden Hauch habend* (Schlange).

तृष्टवन्दन Adj. (f. आ) *einen rauhen Ausschlag habend, schäbig* AV.

तृष्टामा f. N. pr. eines Flusses.

तृष्टिका Adj. f. *rauh, schäbig, widerlich.*

*तृष्णक Adj. *begierig, heftig nach Etwas verlangend.*

तृष्णङ् Adj. *durstig.*

तृ̄ष्णा f. 1) *Durst.* — 2) *Begier, Habsucht, heftiges Verlangen nach* (im Comp. vorangehend). —

Digitized by Google

3) personif. als Mutter des Dambha, als Tochter des Todes u. s. w.

*तृष्णाक्षय m. *das Verschwinden des Verlangens, Gemüthsruhe.*

तृष्णाघ्न Adj. *den Durst löschend.*

तृष्णामार m. *das Verschmachten, Verdursten.*

*तृष्णारि m. *eine best. Pflanze.*

*तृष्णावल्लरी f. gaṇa वनस्पत्यादि.

तृष्यावत् Adj. *durstig.*

तेदिष्ठम् Adv. *am stechendsten, am heissesten* TBr. 1,5,8,2. 6,6,3. Taitt. Âr. 2,13,1.

तेगे m. Pl. (nach Mahidh. तेगा f. Sg.) VS. 25,1 von unbekannter Bed. Es könnte auch स्तेग gemeint sein.

*तेज, तेजति (पालने).

तेज 1) m. *a)* Nom. act. von तिज्. — *b)* N. pr. eines Mannes. — 2) f. आ *die 13te Nacht im Karmamâsa.*

*तेजःपत्र n. *das Blatt der Laurus Cassia* Mat. med. 224.

तेजःपाल m. N. pr. eines Mannes B. A. J. 1,100.

तेजःप्रभ n. *ein best. mythisches Geschoss.*

*तेजःफल m. *ein best. Fruchtbaum* Râgân. 11,217.

तेजन 1) n. *a) das Schärfen. — b) das Entzünden. — c) Pfeilschaft. — d) Rohr, Rohrstab. — e)* *Saccharum Sara und *andere Species. — 2) f. तेजनी *a) ein Geflecht —, ein Gebund von Schilf, Stroh u. s. w.; Bündel, Bausch, manipulus. — b)* *Sanseviera Roxburghiana. — c) *Cardiospermum Halicacabum.* — Vgl. तैजन.

*तेजनक m. *Saccharum Sara.*

*तेजनिन् Adj. = विकट Comm. zu Liṭ. 9,2,27.

तेजनीदत्त m. *ein ungewöhnlich grosser, hervorstehender Zahn* (?) Liṭ. 9,2,27.

*तेजपत्र n. = तेजःपत्र.

तेजवत् 1) *Adj. fehlerhaft für तेजोवत्. — 2) f. °वती fehlerhaft für तेजोवती.

तेजवत्फल m. *Zanthoxylon Rhetsa* Bhâvapr. 1,174.

तेजस् n. 1) *Schärfe, Schneide.* — 2) Sg. und Pl. *Feuer, Glanz, Licht, Glut, Hitze.* तेजोद्वय n. *Sonne und Mond.* — 3) *das glänzende, gesunde Aussehen des menschlichen Körpers, Glanz, Schönheit.* — 4) *die feurige und Farbe erzeugende Kraft im menschlichen Organismus, welche in der Galle ihren Sitz hat.* — 5) *Kraft, Wirksamkeit, Energie, Lebenskraft, das Wirksame —, der wesentliche Gehalt einer Sache, Blüte, Zierde.* — 6) *heftiges Wesen, energische Abwehr jedes Angriffes auf die Persönlichkeit.* — 7) *geistige und moralische, auch magische Kraft, — Wirkung; Einfluss, Ansehen, Hoheit, Würde, imponirendes Wesen.* — 8) *eine glanzvolle, würdevolle Erscheinung, eine bedeutende Persönlichkeit.* — 9) *der männliche Same.* — 10) in der Philosophie = रजस् *die den Geist verdüsternde Leidenschaftlichkeit;* vgl. तेजस 1) *d*). — 11) *Mark.* — 12) *Galle Râgân. 21,5. — 13) *frische Butter.* — 14) *Gold Râgân. 13,9. — 15) mystische Bez. *des Lautes* र्. — 16) तेजसे Dat. Inf. zu तिज् RV. 1,55,1. 3,2,10.

°तेजस n. = तेजस् 7) oder 8).

तेजसामधीश m. *die Sonne* Harshaṃ. 139,9.

तेजसिंक् m. N. pr. eines Mannes.

तेजस्कर Adj. *Kraft—, Lebenskraft u. s. w. verleihend.*

तेजस्काम Adj. 1) *nach Kraft, nach Lebenskraft strebend.* — 2) *nach Einfluss, Ansehen, Wirksamkeit, Hoheit strebend.*

तेजस्काय Adj. *dessen Körper Licht ist* Âpast.

तेजस्त्व n. 1) *das Wesen des Feuers* oder *Lichts.* — 2) *der Gattungsbegriff* तेजस्.

तेजस्पद् n. *das Zeichen hoher Würde.*

तेजस्य Adj. *ansehnlich, herrlich.*

तेजस्वत् 1) Adj. *a) brennend, leuchtend, glänzend. — b) prächtig, herrlich, schön.* — 2) f. तेजस्वती N. pr. einer Prinzessin.

तेजस्विता f. *energisches, würdevolles, majestätisches Wesen* Harshaṃ. 140,15.

तेजस्विव n. 1) *leuchtendes Wesen, Leuchtkraft* MBh. 5,181,7. — 2) = तेजस्विता.

तेजस्विन् 1) Adj. *a) scharf. — b) brennend, leuchtend, glänzend. — c) kräftig, energisch. — d) heftig, auffahrend. — e) Achtung gebietend, würdevoll. — f) Kraft u. s. w. verleihend.* — 2) m. N. pr. eines Sohnes des Indra. — 3) *f. तेजस्विनी *Cardiospermum Halicacabum* und = मकाज्योतिष्मती.

तेजस्विनितमा und तेजस्विनीतमा Adj. f. *die glänzendste, herrlichste.*

*तेजःसंभव m. *Lymphe.*

तेजःसिंक् m. N. pr. eines Astronomen.

तेजःसेन m. N. pr. eines Mannes.

तेजाउर N. pr. einer Oertlichkeit.

तेजाक्षा f. *Scindapsus officinalis* Suçr. 2,26,1.

*तेजिनी f. 1) *eine best. heilkräftige Wurzel.* — 2) *Sanseviera zeylanica.*

तेजिष्ठ Adj. *überaus 1) scharf. — 2) heiss, leuchtend.* तेजिष्ठम् Adv. — 3) *kräftig, heftig.*

तेजीयस् Adj. 1) *schärfer* (Geist), *klüger.* — 2) *höher stehend, hoch angesehen.*

तेजेयु m. N. pr. eines Sohnes des Raudrâçva.

*तेजोज n. *Blut* Gal.

तेजोजल n. *Linse des Auges.*

तेजोनाथतीर्थ n. N. pr. eines Tîrtha.

तेजोबिन्दूपनिषद् f. Titel einer Upanishad.

*तेजोबीज n. *Mark.*

तेजोऽभिभवन m. N. pr. eines Dorfes.

*तेजोभीरु f. *Schatten* Râgân. 21,42.

तेजोमण्डल n. *Feuer —, Lichtscheibe.*

*तेजोमन्थ m. *Premna spinosa.*

तेजोमय Adj. (f. ई) *aus Feuer, Licht* oder *Glanz bestehend, leuchtend, glanzvoll* 266,17. *klar* (Auge).

तेजोमूर्ति Adj. *ganz aus Licht bestehend.*

तेजोऽमृतमय Adj. *aus Glanz und Nektar bestehend* Hemâdri 1,378,15.

तेजोराशि m. *ein Berg von Glanz u. s. w., lauter Glanz.*

तेजोरूप Adj. *aus lauter Glanz u. s. w. bestehend.*

तेजोवत् 1) Adj. *glänzend.* — 2) f. °वती *a) Scindapsus officinalis. — b) *Piper Chaba. — c) *= मकाज्योतिष्मती Râgân. 3,71. — d) *eine best. officinelle Wurzel. — e)* N. pr. einer Fürstin.

तेजोविद् Adj. *Licht, Glanz u. s. w. besitzend.*

*तेजोवृक्ष m. *Premna spinosa* Râgân. 9,25.

तेजोवृत्त n. *ein glanzvolles, würdevolles, hohes Benehmen.*

तेजोऽव्हा f. 1) *Zanthoxylon Rhetsa* Bhâvapr. 1, 174. — 2) *Cardiospermum Halicacabum.*

*तेउ m. v. l. für तेर.

तेदनि und तेदनी f. *Blut* oder *geronnenes Blut.*

1. तेन Instr. von 1. त. Als Adv. 1) *in der Richtung, dahin;* in Correl. mit येन *in welcher Richtung, wo.* — 2) *in der Weise, so;* in Correl. mit येन *in welcher Weise, wie.* — 3) *in Folge dessen, daher, deshalb;* in Correl. mit येन, यद् (28,19), यस्मात् und यतस् (148,17) *weil.* तेन हि *so — denn.*

2. तेन m. *eine Note* oder *Cadenz, die einen Gesang einleitet.*

*तेप्, तेपते (तरणार्थ; nach Andern *zittern* und *fallen*).

*तेम m. *das Nasswerden.*

*तेमन 1) n. *a) Feuchtigkeit. — b) das Nassmachen. — c) Brühe, Sauce.* — 2) f. ई *eine Art Ofen.*

तेमिष in *राज्ञ°.

*तेर (Râgân. 4,129) und *तेरण m. *Impatiens balsamina.*

*तेल m. *eine best. hohe Zahl* (buddh.).

*तेलु gaṇa राजन्यादि.

*तेव्, तेवते (देवने; nach Andern *weinen*).

*तेवन n. 1) *Spiel.* — 2) *Vergnügungsgarten.*

*तैकायन und *तैकायनि m. Patron. von तिक.

Digitized by Google

*तैकायनीय m. *ein Abkömmling* und *ein Schüler des* Taikâjani.

तैक्ष्ण n. MBh. 5,68 fehlerhaft für तीक्ष्णम् Adv.

*तैक्ष्णायन m. Patron. von तीक्ष्ण.

तैक्ष्ण्य n. 1) *Schärfe* Spr. 7627. — 2) *Schärfe, brennender Geschmack.* — 3) *scharfes, rauhes Wesen, Strenge.* — 4) *Qual* Pañc. 5,20 (तैक्ष्ण्यमव° zu lesen).

*तैग्म्य n. Nom. abstr. von तिग्म.

तैजन Adj. *von der Pflanze* तेजन *oder* तेजनी *kommend* Âpast. Çr. 17,14 (= Kâṭh. 21,10).

तैजनिवच् *eine Art Laute.*

तैजस 1) Adj. (f. ई) *a) aus Licht —, Glanz entsprungen, — bestehend, glanzvoll* 266,30. — *b) aus glänzendem Stoff, Metall bestehend, metallen* Gaut. — *c)* Bez. *des bereits gefärbten Speisesaftes.* — *d) mit Drang, Leidenschaftlichkeit behaftet.* — 2) *f. तैजसी *a) Scindapsus officinalis* Râǵân. 6,14. — *b) langer Pfeffer* Gal. — 3) n. *a) Metall.* — *b)* N. pr. eines Tîrtha.

*तैजसावर्तनी und *°वर्तिनी f. *Schmelztiegel.*

*तैतल m. N. pr. eines Mannes.

*तैतलायनि m. Patron. von तैतल.

*तैतिक्त Adj. 1) *geduldig.* — 2) *zu* Taitikshja *in Beziehung stehend.*

तैतिलव m. Patron. von तितिलु.

*तैतिल्य m. Patron. von तितिल.

तैतिरि m. N. pr. eines Mannes Verz. d. Oxf. H. 55,3 v. u. Vgl. तैतिलि und तैत्तिरि.

तैतिल 1) m. *a) *Rhinoceros.* — *b) ein Gott.* — *c) *= कलिङ्ग. — 2) n. *a) Kopfkissen* Kshurikop. 17. 19. *m. Viçva im Comm. daselbst. — *b) das 4te* 2. कर्ण 4) *n*).

*तैतिलकद्रू P. 6,2,42.

तैतिलि und *°न् m. N. pr. eines Mannes.

*तैत्तिडीक Adj. = तैत्तिडीक.

तैत्तिर 1) Adj. (f. ई) *a) vom Rebhuhn kommend.* — *b) von* Tittiri (N. pr.) *stammend.* — 2) *m. *a) Rebhuhn.* — *b) Rhinoceros.* — 3) *n. *eine Kette von Rebhühnern.*

तैत्तिरि m. N. pr. verschiedener Männer VP.²

तैत्तिरिक m. *Fänger oder Züchter von Rebhühnern.*

तैत्तिरीय m. Pl. *eine best. Schule des Jaǵurveda* 101,25.

तैत्तिरीयक 1) Adj. *zur Schule der* Taittirîja *gehörig* TS. Prât. — 2) m. Pl. = तैत्तिरीय.

तैत्तिरीयकसारार्थचन्द्रिका f. Titel eines Werkes.

तैत्तिरीयप्रातिशाख्य n. *das* Prâtiçâkhja *der* Taittirîja.

तैत्तिरीयब्राह्मण n. Titel eines Brâhmaṇa.

तैत्तिरीययजुर्वेद m. *der Jaǵurveda der* Taittirîja. °व्याख्या f. Opp. Cat. 1.

तैत्तिरीयवार्त्तिक n. Titel eines Werkes.

तैत्तिरीयवेद m. *der* Veda *der* Taittirîja.

तैत्तिरीयव्याख्या f. Titel eines Werkes.

तैत्तिरीयशाखा f. *die Schule der* Taittirîja.

तैत्तिरीयशाखिन् Adj. *zur Schule der* Taittirîja *gehörig.*

तैत्तिरीयसंहिता f. *die* Saṁhitâ *der* Taittirîja.

तैत्तिरीयसूत्र n. *ein* Sûtra *der* Taittirîja.

तैत्तिरीयारण्यक n. *ein* Âraṇjaka *der* Taittirîja.

तैत्तिरीयोपनिषद् f. Titel einer Upanishad. °षट्टीका f., °षत्खण्डार्थ m., °षद्भाष्य n., °षद्भाष्यवार्त्तिक n. und °षद्व्याख्या f. Titel von Werken über diese Upanishad Opp. Cat. 1.

*तैत्तिडीक Adj. (f. ई) *mit einer sauren Brühe von Tamarinden zubereitet.*

तैन्दुक Adj. (f. ई) *von Diospyros embryopteris kommend.*

तैभ n. Name eines Sâman. Richtig तैभ.

*तैमित्य n. *Stumpfsinn, Dummheit* Gal.

तैमिर Adj. रोग m. *Dunkelheit vor den Augen.*

तैमिरिक Adj. *an der Krankheit* तिमिर *leidend* Kâd. 120,13.

तैमिर्य n. *Verfinsterung, Trübung* (der Augen) Hâs. 39.

*तैर m., तैरण m. und *तैरणी f. *eine best. Staude.*

तैरभुक्त Adj. von तीरभुक्ति.

तैरश्च (fehlerhaft) und तैरश्च्य n. Name eines Sâman.

तैरोव्यञ्जन Adj. Bez. *eines best.* Svarita.

तैरोऽङ्क्य Adj. = तिरोऽङ्क्य.

*तैर्थ und *तैर्थक Adj. (f. ई) von तीर्थ.

तैर्थिक 1) Adj. *ketzerisch.* °दृष्टि f. *Heterodoxie* Kâraṇḍ. 29,21. — 2) m. *eine würdige Person, Autorität* Prab. 25,19. — 3) n. *a) Wasser von einem Wallfahrtsorte* (Gen.). — *b)* vielleicht *eine einer würdigen Person geltende fromme Handlung* MBh. 13,127,12.

*तैर्य्य gaṇa संकाशादि.

तैर्यगयनिक Adj. *nach dem Sonnenumlauf berechnet.*

तैर्यग्योन Adj. 1) *thierischen Ursprungs;* m. *Thier.* — 2) *zu den Thieren in Beziehung stehend.*

तैर्यग्योनि Adj. = तैर्यग्योन 1) (MBh. 5,97,6) und 2).

तैर्यग्योन्य Adj. dass. VP. 1,5,21.

तैल n. 1) *Sesamöl, Oel* überh. Am Ende eines adj. Comp. f. आ. — 2) *Olibanum.*

*तैलक n. *ein Bischen Oel.*

*तैलकन्द m. *ein best. Knollengewächs* Râǵân. 7,110.

*तैलकल्कड m. *Oelkuchen.*

तैलकार m. *Oelmüller.*

*तैलकिट्ट n. *Oelkuchen.*

*तैलकीट m. *ein best. Insect* Râǵân. 19,125.

तैलकुण्ड n. *Oelkrug.*

*तैलक्य n. von तिलक (भावे und कर्मणि).

तैलङ्ग 1) Adj. *zu Carnatic in Beziehung stehend.* — 2) m. Pl. *die Bewohner von Carnatic.*

*तैलचौरिका f. *eine Art Schabe.*

तैलत्व n. *die Oelnatur.*

तैलद्रोणी f. *eine mit Oel angefüllte Badewanne.*

तैलधार n. *Oelguss* Duâṇad. Up. 18.

तैलप 1) m. N. pr. eines Mannes B. A. J. 1,117. 10, 54. — 2) *f. आ *eine Art Schabe.*

तैलपक m. *ein best. Vogel.*

*तैलपर्ण 1) m. *Kampfer* Gal. — 2) f. ई *a) Sandelbaum.* — *b) Terpentin.* — *c) Olibanum.*

तैलपर्णक n. 1) *eine best. wohlriechende Pflanze* Bhâvapr. 1,192. — 2) *Sandelholz.*

तैलपर्णिक m. *eine Art Sandelbaum* Bhâvapr. 1, 184. *n. *das Holz davon.*

तैलपाक m. *mit Arzneistoffen gekochtes Oel* Mat. med. 13.

तैलपात्र n. *Oelgefäss.*

तैलपायिका f. *eine Art Schabe.*

तैलपायिन् 1) m. *a)* dass. — *b)* vielleicht *Schwert.* — 2) *f. °नी *eine Art Schabe.*

*तैलपिञ्ज *weisser Sesam.*

*तैलपिपीलिका f. *eine Art Ameise* Râǵân. 19,67.

*तैलपीत Adj. *der Oel getrunken hat.*

तैलप्रदीप m. *Oellampe* 137,7.

*तैलफल m. 1) *die Sesampflanze.* — 2) *Terminalia Catappa* Râǵân. 8,16. — 3) *Terminalia Bellerica* Râǵân. 11,237.

*तैलबीज m. *Semecarpus Anacardium* Râǵân. 11,67.

*तैलभाविनी f. *Jasmin.* Richtig तिल°.

*तैलमालिन् m. oder *°ली f. *Lampendocht.*

*तैलंपाता f. P. 6,3,71.

तैलयन्त्र n. *Oelmühle.* °चक्र n. *das Rad einer Oehlm.*, °यन्त्राक्ष m. *die Achse einer Oehlm.*

*तैलवक Adj. von Telu *bewohnt.*

*तैलवल्ली f. *eine Art Asparagus* Râǵân. 4,121.

*तैलशालिका f. *Oehlmühle* Gal.

*तैलसाधन n. *ein best. Parfum.*

*तैलस्पन्द f. 1) *Cucurbita Pepo.* — 2) *Clitoria ternatea.* — 3) = काकोली.

*तैलस्फटिक m. vielleicht *Bernstein.*

*तैलाक्ष्य m. *Olibanum* Trik. 2,6,37.

*तैलागुरु n. *eine Art Agallochum* Râǵân. 12,95.

Digitized by Google

*तेलाटी f. *Wespe.*

*तैलाम्बुका f. *eine Art Schabe.*

तैलिक m. *Oelmüller* Ind. St. 14,119. 134. f. ई.

*तैलिन् 1) m. dass. — 2) f. °नी *a) Lampendocht. — b) ein best. Insect* Râǵan. 19,125.

*तैलिशाला f. *Oelmühle.*

*तैलीन Adj. *zum Anbau von Sesam geeignet;* n. *Sesamboden* Râǵan. 2,12.

तैल्वक Adj. *von der Symplocos racemosa herrührend, daraus gemacht.*

*तैत्रक Adj. *von* Tivra *bewohnt.*

*तैत्रदारव Adj. *aus dem Baume* Tivradâru *gemacht, daher kommend.*

तैष 1) Adj. (f. ई) *mit dem Mondhause* Tishja *in Verbindung stehend* Âpast. — 2) m. *ein best. Monat, in welchem der Vollmond im Mondhause* Tishja *steht.* — 3) f. ई *der Vollmondstag im Monat* Taisha.

*तैसृक Adj. *in* Tisṛkâ *verfertigt* Comm. zu Kât. 2,5,14.

तोकँ 1) n. *Nachkommenschaft, Kinder, Stamm, Brut u. s. w.; Kind, Nachkomme.* Ausnahmsweise auch Pl. — 2) m. *a) ein neugeborenes Kind. — b) das Junge eines Thieres.*

तोकता f. *die erste Kindheit.*

तोकँवत् Adj. *mit Nachkommenschaft verbunden, Kinder habend.*

तोकँसाति f. *das Erlangen von Nachkommenschaft.*

तोकाय्, °यते *ein neugeborenes Kind darstellen.*

तोकिनी Adj. f. *Kinder habend, — bekommend* Mân. Gṛhj. 2,18.

तोक 1) m. *a) ein junger grüner Halm von Getraidepflanzen, namentlich Gerste; Malz.* Auch *ein junger Schoss* überh. — *b) *die grüne Farbe.* — 2) *n. *a) Ohrenschmalz. — b) Wolke.*

तोकन् n. 1) = तोक 1) *a). — b) *Nachkommenschaft.*

तोटक 1) Adj. *zänkisch, streitsüchtig.* — 2) m. *a) ein best. giftiges Insect. — b)* N. pr. eines Schülers des Çaṁkarâkârja. — 3) n. *a) eine heftige, zornige Rede. — b) ein best. Metrum. — c) eine Art Schauspiel.*

तोटकव्याख्या f. Titel eines Werkes.

*तोड्, तोडते (श्रनादरे).

तोडन n. Nom. act. von तुड् Dhâtup.

तोडरानन्द und तोडलतन्त्र n. Titel zweier Werke.

तोडिका und तोडी f. *eine best.* Râginî S. S. S. 37. 42. 65. 82.

तोतल N. pr. 1) m. eines Autors. — 2) f. श्रा einer Göttin.

तोताद्रि m. N. pr. eines *Berges.* °माहात्म्य n. Opp. Cat. 1.

तोतिला f. *eine Form der* Durgâ Paṇḍad.

तौँते (TS.) und तौँतो (VS.) fehlerhaft für तँव तव (Maitr. S. und Kâṭh.).

तोत्तला f. = तोतल 2) zu vermuthen Verz. d. Oxf. H. 19,*a*,18.

तोत्तायन m. Pl. *eine best. Schule des* AV.

तौँत्र n. (adj. Comp. f. श्रा) *ein Stachel zum Antreiben des Viehes.* Statt तोत्रांग्रेवाङ्कुशैः MBh. 6, 2289 liest ed. Bomb. 6,54,55 तोत्राणि चाङ्कुशैः.

तोदँ m. 1) *Stachler, Lenker* (der Rosse u. s. w.). — 2) *der rosselenkende Sonnengott* oder *die stechende Sonne.* — 3) *Stich, die Empfindung des Stechens.* — 4) गोतमस्य तोदः Name eines Sâman.

तोदन n. 1) *=तोत्र. — 2) *das Stechen.* — 3) *ein best. Baum* (wohl m.) und *dessen Frucht* Madanav. 69,70.

तोदपर्णी f. *eine best. geringere Körner* — oder *Hülsenfrucht.*

तोद्य n. *eine Art Cymbel* S. S. S. 198.

तोमर 1) m. n. *Spiess, Wurfspiess.* — 2) m. N. pr. *a)* Pl. eines Volkes. — *b)* eines Mannes. — 3) n. *ein best. Metrum.*

*तोमरयष्टि m. 1) *Spiessträger.* — 2) *das Werfen eines Spiesses.*

*तोमरधर m. 1) *Spiessträger.* — 2) *Feuer.*

तोमराण m. N. pr. eines Mannes.

*तोमरिका f. *alaunhaltiger Thon.*

तोय 1) n. *Wasser.* Zuerst in Naigh. Pl. 185,30.

तोयं कर् *einem Verstorbenen* (Gen.) *die Wasserspende darbringen.* — 2) f. तोया N. pr. zweier Flüsse VP.²

तोयकण m. *Wassertropfen.*

तोयकर्मन् n. *eine mit Wasser vollbrachte religiöse Ceremonie, Abwaschungen einzelner Theile des Körpers, die einem Verstorbenen dargebrachte Wasserspende.*

*तोयकाम m. *Calamus fasciculatus.*

*तोयकुम्भा f. *Blyxa Saivala.*

तोयकृच्छ्र m. n. *eine best. Kasteiung, bei der man nur Wasser geniesst.*

तोयकृत् Adj. *Wasser—, Regen bringend.*

तोयक्रीडा f. *Spiel im Wasser, Herumhüpfen und gegenseitiges Besprützen mit Wasser.*

*तोयगर्भ *Cocosnuss.*

तोयचर Adj. *im Wasser sich bewegend;* m. *Wasserthier.*

तोयज 1) Adj. *im oder am Wasser lebend.* — 2) *Lotusblüthe.* °ज्ञाती f. *eine Lotusäugige* Daçak. 26,18.

*तोयडिम्ब und *°डिम्भ m. *Hagel.*

तोयद 1) m. *a) Regenwolke. — b) *Cyperus rotundus.* — 2) *n. *Opferschmalz.*

तोयदात्यय m. *Herbst.*

तोयधर 1) Adj. *Wasser tragend, — enthaltend.* — 2) *m. *a) Regenwolke. — b) Cyperus rotundus.* — *c) Marsilea quadrifolia.*

तोयधार m. und °रा f. *Wasserstrom.*

तोयधि m. *Meer, Ocean.*

*तोयधिप्रिय n. *Gewürznelke.*

*तोयनिधि m. *Meer, Ocean.*

तोयनीवी Adj. f. *meerumgürtet* (die Erde).

*तोयपाषाणाश्मल n. *Galmei.*

*तोयपिप्पली f. *Jussiaea repens.*

*तोयपुष्पी und *तोयप्रष्ठा f. *Bignonia suaveolens.*

*तोयप्रसादन m. *Strychnos potatorum.*

*तोयफला f. *Cucumis utilissimus* Râǵan. 7,204.

*तोयम् Adv. v. l. für तूयम्.

तोयमय Adj. (f. ई) *aus Wasser gebildet, — bestehend* Harîv. 1,40,19.

*तोयमल n. *Meerschaum.*

तोयमुच् m. *Wolke.*

तोययन्त्र n. *Wasseruhr.*

तोयरस m. *Nass, Wasser.*

तोयराज् m. *der Fürst der Gewässer, Meer.*

तोयराशि m. *See, Teich; Meer* Kâd. 118,9.

तोयवत् 1) Adj. *mit Wasser versehen, von W. umgeben.* — 2) *f. वती *Cocculus cordifolius.*

*तोयवल्लिका f. *Cocculus cordifolius.*

*तोयवल्ली f. *Momordica Charantia* Râǵan. 3,112.

तोयवाह् m. *Regenwolke* Bâlar. 265,2.

*तोयवृत्त m. *Blyxa Saivala.*

*तोयवृत्ति m. *Achyranthes aquatica.*

तोयवेला Harîv. 12014 fehlerhaft für तोयं वेला.

*तोयशुक्तिका f. *eine zweischalige Muschel, Auster* Râǵan. 13,132.

*तोयशूक m. *Blyxa Saivala.*

*तोयसर्पिका f. und *तोयसूचक m. *Frosch.*

तोयाग्नि m. *das unterseeische Feuer.*

तोयाञ्जलि m. *zwei Handvoll Wasser zu Ehren eines Verstorbenen* Mudrâr. 80,12 (135,1).

*तोयादिवासिनी (fehlerhaft) und *तोयाधिवासिनी f. *Bignonia suaveolens.*

तोयाधार m. *Wasserbehälter, Teich u. s. w.*

*तोयापामार्ग m. *Achyranthes aquatica.*

तोयाम्बुधि m. *das Meer mit süssem Wasser* VP.² 2,200.

तोयालय m. 1) *Meer.* — 2) *eine best. Constellation.*

Digitized by Google

तोयाशय m. *Wasserbehälter, Teich, Fluss* u. s. w.

तोयेश m. Bein. Varuṇa's VP. 5,18,56.

*तोयोद्भवा f. *Achyranthes aquatica.*

तोरण 1) (*m.) n. (adj. Comp. f. आ) *Bogen, ein bogenförmiges Thor*, insbes. *ein bei festlichen Gelegenheiten errichteter Bogen.* — 2) m. Bein. Çiva's. — 3) *n. *Hals, Nacken.* — 4) MBh. 6,3155 fehlerhaft für तोमर.

तोरणमाल N. pr. eines Wallfahrtsortes.

तोरणवत्त् s. कपाट°.

तोरमाण m. N. pr. eines Mannes.

तोरश्मवस् m. N. pr. fehlerhaft für तुर°.

*तोल 1) Adj. *sich wiegend* in घन°. — 2) m. n. *ein best. Gewicht.* — 3) f. आ Nom. act. von तुल्.

तोलक 1) (*m. n.) *ein best. Gewicht*, = 20 Çâṇa. — 2) f. = तोलिका *die Mauer um einen Wachtthurm.*

तोलकेशि m. N. pr. eines Mannes.

तोलन n. 1) *das Aufheben* Spr. 7677. — 2) *das Wägen, — mit* (सक्).

तोल्य Adj. *zu wägen* Hemâdri 1,183,18.

तोश् Adj. 1) *träufelnd, strömend, fliessend.* तोशतम Superl. — 2) *spendend.*

तोशल und °क m. v. l. für तोसल 2).

तोशिस् Adj. *spendend.*

तोष m. 1) *Befriedigung, Zufriedenheit, Freude, — an, über* (Loc., Gen. oder im Comp. vorangehend). — 2) personif. als *ein Sohn* Bhagavant's.

तोषक Adj. *erfreuend* in *सुर°.

तोषण 1) Adj. (f. ई) *beschwichtigend, zufriedenstellend, erfreuend.* — 2) n. *das Beschwichtigen, Zufriedenstellen, Erfreuen.*

तोषणीय Adj. *zur Befriedigung dienend, erfreuend* Lalit. 59,10.

°तोषयितर् Nom. ag. *Erfreuer.*

तोषयितव्य Adj. *zu beschwichtigen, zufrieden zu stellen, zu erfreuen.*

तोषल und °क m. v. l. für तोसल 2).

तोषिन् Adj. am Ende eines Comp. 1) *zufrieden seiend mit, Gefallen findend an* Kumâras. 5,7. — 2) *zufriedenstellend, erfreuend.*

तोष्य Adj. = तोषयितव्य.

तोसल m. N. pr. 1) Pl. eines Volkes. — 2) eines Ringers Harîv. 2,30,50. °क 48. 55.

तोसलिपुत्र m. N. pr. eines Gaina-Lehrers Hem. Par. 13,38.

तोसुन् *die Infinitivendung* तोस् 238,29.

*तौतायण von तुत्त.

तौत्तिक m. τοξότης, *der Schütze im Thierkreise.*

(तौग्र्य) तौग्रिर् m. Patron. Bhuǵju's.

तौच्छ्य n. Nom. abstr. von तुच्छ.

तौण्डिकेर् m. Pl. N. pr. eines Volkes.

तौत m. Pl. v. l. für तौत्तायन.

तौतातिक Adj. *von* Tutâta (Kumârila) *herrührend.*

तौतातित m. *ein Anhänger* Tutâtita's (Kumârila's).

*तौतिक 1) m. *Perlmuschel.* — 2) n. *Perle.*

तौत्तायन m. Pl. v. l. für तौत्तायन.

तौद् 1) n. Name eines Sâman. — 2) f. तौदी wohl *eine best. Pflanze.*

तौदादिक Adj. *zu der mit* तुद् *beginnenden* (d. i. *zur 6ten*) *Klasse gehörig* (Wurzel).

*तौदिय m. N. pr. eines Brahmanen.

*तौदेय 1) Adj. *aus* Tûdi *gebürtig.* — 2) m. Patron. von Tuda.

तौबरक Adj. *von der Pflanze* तुबरक *kommend* u. s. w.

तौभ n. Name eines Sâman Ârsn. Br.

तौम्बुरव n. *die Geschichte* (Çiva's) *mit* Tumburu Bâlar. 29,14.

*तौम्बुरविन् m. Pl. *die Schule des* Tumburu.

तौर 1) Adj. *zu* Tura *in Beziehung stehend.* — 2) n. *ein best.* Sattra.

तौरयाण Adj. *eilend.*

तौरश्मवस n. Name eines Sâman.

*तौरायणिक Adj. *der das* Turâjaṇa *vollbringt.*

*तौरुरव n. *die Frucht von* Tururu gaṇa प्लक्षादि in der Kâç.

*तौर्य n. *Musik.* °त्रय n. *Instrumentalmusik, Gesang und Tanz.*

तौर्वश m. Bez. *best. Pferde.*

*तौल n. *Wage.*

तौलकेचिन् m. N. pr. eines Mannes. Pl. *sein Geschlecht.*

1.*तौलिक m. *Maler.*

2. तौलिक m. *ein best. Gewicht* in उद्°, दश°, विंशति°.

*तौलिकिक m. *Maler.*

तौलिन् m. *die Wage im Thierkreise* Varâh. Jogaj. 4,50.

तौल्य n. *Gewicht* Hemâdri 1,117,4. 2,55,17.

*तौल्वलायन m. Patron. von तौल्वलि.

तौल्वलि m. Patron. N. pr. eines Lehrers.

तौविलिका f. vielleicht *ein best. Thier* AV.

तौषार Adj. *aus Schnee entstanden.*

°त्त Adj. = दत्त (von 1. und 3. दा).

°त्ति f. *Gabe* in भैगत्ति.

त्मन् 1) m. *a) Lebenshauch.* — *b) die eigene Person, selbst.* — *c)* Instr. त्मना und Loc. त्मन् (nur am Ende eines Stollens) zu einer Partikel herabgesunken in der Bed. von *doch, wirklich, sogar, wenigstens, gewiss, auch sogar, auch.* Es legt den Nachdruck auf ein vorangehendes, selten auf ein nachfolgendes Wort. Oefters nach einer Präposition vor dem Verbum, aber auch beim Verbum selbst. Besonders beliebt sind die Verbindungen उत —, —च (*und auch, — gewiss*), इव —, —नै (*gerade wie*) und अध — (*und gar, — zwar*). — 2) f. त्मनी nur im Instr. त्मन्या = 1) *c*).

त्मूत in यावत्त्मूतम्.

त्य und तिय Pron. *jener, jener bekannte;* öfters abgeschwächt zum Artikel. Wird durch चिद् hervorgehoben; beliebt ist die Stellung nach उत am Anfange eines Satzes; auch mit andern Demonstrativen verbunden. त्यस्य so v. a. मम. Neben सच त्यच auch सच त्यं च (wegen सत्यम्, das in सत् + त्यम् zerlegt wird). Vgl. auch त्यद्.

त्यक्तर् Nom. ag. 1) *der Jmd* (Gen.) *verlässt, im Stich lässt.* — 2) *der Etwas* (Acc.) *hingiebt, aufopfert.*

त्यक्तव्य Adj. 1) *zu verlassen, im Stich zu lassen, seinem Schicksal zu überlassen.* त्यक्तव्यो नैवात्मा so v. a. *man darf nicht an sich selbst verzweifeln.* — 2) *zu entfernen, fern zu halten von* (Abl.). — 3) *hinzugeben, aufzuopfern.*

त्यक्तात्मन् Adj. *der an sich selbst verzweifelt* Gaut.

त्यग्रायिस् Name eines Sâman.

1. त्यज्, त्यजति (metrisch auch Med.), तित्यक्ष und तत्याज; Partic. त्यक्त und त्यजित (nur Harîv. 2, 2,22). 1) *Jmd verlassen, im Stich lassen, seinem Schicksal überlassen, seinen Weg gehen lassen, sich lossagen von, verstossen, aussetzen.* — 2) *einen Ort verlassen, sich fortbegeben von.* — 3) *Jmd melden.* दूरात् *schon von fern* Spr. 7622. — 4) *Jmd in Ruhe lassen, verschonen* 105,6. — 5) *ent —, loslassen, entsenden, abschiessen.* — 6) *fahren lassen, aufgeben, sich einer Sache begeben, ablegen, verzichten auf, entsagen.* तनुम् u. s. w. *den Körper fahren lassen*, so v. a. *sterben.* प्राणान्, श्वासम्, जीवितम् *sein Leben fahren lassen*, so v. a. — *daransetzen* oder *sterben.* — 7) *hin —, weg —, fortgeben.* — 8) von einem Uebel *los werden, sich befreien von.* — 9) *fortlassen, bei Seite liegen —, unbeachtet lassen, vernachlässigen.* त्यक्त्वा *mit Nichtbeachtung von*, so v. a. *mit Ausnahme von.* — 10) Pass. *verlassen werden von* (Instr.), so v. a. *Etwas los werden.* — Caus. त्याजयति 1) *Jmd veranlassen Jmd im Stich zu lassen*, mit doppeltem Acc.

Digitized by Google

Bei passiver Construction steht die Sache im Acc. — 2) *Jmd veranlassen Etwas aufzugeben, Jmd Etwas entziehen, Jmd um Etwas bringen;* mit doppeltem Acc. — 3) *Jmd* (Acc.) *um Etwas* (Instr.) *bringen* Bhaṭṭ. — 4) *Jmd fortjagen* Paṅkad. Mit बहिस् *Jmd hinausstossen auf* (Loc.). — 5) *bewirken, dass Etwas* (Acc.) *nicht beachtet wird.* — 6) त्याज्यते impers. *cacatur* Bhâvapr. 4,5. — 7) त्याजित Hariv. 3233 fehlerhaft für त्यजित = त्यक्त. — Desid. तित्यक्षति *im Begriff stehen fahren zu lassen.* प्राणान् Kâraka 5, 10. 12. Beide Male fehlerhaft तितित्त°. — Mit अभि *Jmd verlassen* R. ed. Bomb. 2,47,5. — Mit समभि *aufgeben, verzichten auf.* जीवितम् *sein Leben hingeben, — daransetzen, — wagen.* — Mit नि, निस् त्यक्त *verscheucht, verdrängt.* — Mit निस् *heraustreiben, verjagen.* — Mit परि 1) *Jmd verlassen, im Stich lassen, seinem Schicksal überlassen, ziehen lassen, verstossen.* — 2) einen Ort *verlassen* 65, 10. — 3) *Etwas fahren lassen, aufgeben, sich einer Sache begeben, ablegen, verzichten auf, entsagen.* देहम् *seinen Körper aufgeben,* so v. a. *sterben.* प्राणान्, जीवितम् *dem Leben entsagen.* — 4) *nach —, übrig lassen.* — 5) *hinter sich lassen.* परित्यज्य so v. a. *in einer Entfernung von* (Acc.). — 6) *fort —, weglassen, bei Seite liegen lassen, nicht beachten.* परित्यज्य *mit Ausschluss —, mit Ausnahme von* (Acc.). — 7) Pass. *um Etwas* (Instr.) *kommen, — gebracht werden.* परित्यक्त *beraubt, carens.* संख्या° *unzählbar.* उद्यमपरित्यक्तम् Adv. *ohne Anstrengung.* — Mit संपरि 1) einen Ort *verlassen.* — 2) जीवितम् *sein Leben hingeben, — daransetzen.* — Mit वि in *अवित्यज्य. — Mit सम् 1) *Jmd verlassen, im Stich lassen, seinem Schicksal überlassen, seiner Wege gehen lassen, sich lossagen von, verstossen.* — 2) einen Ort *verlassen, sich fortbegeben von.* — 3) *meiden.* दूरेण *schon von fern.* — 4) *Etwas fahren lassen, aufgeben, sich lossagen von, entsagen.* संत्यजत् *sich von einer übernommenen Verpflichtung lossagend, zurücktretend.* — 5) *hingeben, überlassen.* — 6) *bei Seite liegen lassen, nicht beachten.* संत्यज्य *mit Ausnahme von* (Acc.). — 7) संत्यक्त *beraubt, entblösst, carens;* die Ergänzung im Instr. oder im Comp. vorangehend). — Caus. 1) *Jmd um Etwas bringen,* mit doppeltem Acc. — 2) *Jmd* (Acc.) *von Jmd* (Instr.) *befreien* Bhaṭṭ. — Mit अभिसम् *verlassen, abstehen von, aufgeben.*

2. °त्यज् Adj. *verlassend, hingebend, darbringend.*

त्यज in दुस्त्यज.

त्यजन n. *das Verstossen* AV. Paipp. 19,12,4.

1. त्यजस् n. 1) *Verlassenheit, Noth, Gefahr.* — 2) *Entfremdung, Abneigung, Missgunst.* = क्रोध Naigh. 2. त्यजस् m. *Sprössling.*

*त्यत्र Adv. *dort.*

*त्यत्रत्य Adj. *dortig.*

त्यद् 1) Nom. Acc. Sg. n. von तत्. — 2) Adv. (stets mit vorangehendem उ oder यस्य) *bekanntlich, nämlich, ja.*

*त्यद् 1) m. *ein Sohn Jenes.* — 2) °म् am Ende eines adv. Comp. = त्यद्.

*त्यदायनि m. = त्यद् 1).

त्याग m. 1) *das Verlassen, im Stich Lassen, Verstossen* (einer Person). — 2) *das Meiden.* — 3) *das Verlassen* (eines Ortes). — 4) *das Entlassen, Vonsichgeben.* — 5) *das Aufgeben, Verzichten, Entsagung, Hingabe.* वाससाम् *das Ablegen —, Wechseln der Kleider.* — 6) *Hingabe des Lebens, Aufopferung.* — 7) *Hingabe eines Gutes* (im Opfer). — 8) *Freigebigkeit.* °युत Adj. *freigebig.*

त्यागगता f. N. pr. einer Nâga-Jungfrau Kâraṇḍ. 4,6.

त्यागशील Adj. *freigebig.* °ता f. *Freigebigkeit* Spr. 3862.

त्यागिता f. *Freigebigkeit.*

त्यागिन् Adj. 1) *verlassend, im Stich lassend, verstossend.* — 2) am Ende eines Comp. *von sich werfend, — abweisend* 185,6. — 3) *aufgebend, verzichtend auf* (im Comp. vorangehend), *der entsagt hat.* — 4) *hingebend, aufopfernd.* आत्मन् *der sich selbst aufopfert, freiwillig in den Tod gehend.* — 5) *freigebig* 168,23. 176,6. — 6) *heldenmüthig.

*त्यागिम Adj. von त्याग.

त्याजक Adj. *der Jmd verlässt, zurückweist, abweist.*

त्याजन n. *das Aufgeben, Entsagen.*

त्याज्य Adj. 1) *zu verlassen, im Stich zu lassen, zu verstossen, zu entfernen.* — 2) *zu meiden.* — 3) *aufzugeben.* — 4) *hinzugeben, zu verschenken.*

*त्यादृश् und *°श Adj. *ein solcher wie jener.*

त्युग्र m. N. pr. Taitt. Âr. 1,10,2 fehlerhaft für तुग्र.

1. °त्र Adj. *Etwas oder vor Etwas schützend.*

2. °त्र Adj. = त्रि in द्वित्र.

*त्रंस्, त्रंसति und त्रंसयति (भाषार्थ oder भासार्थ).

*त्रख्, त्रखति, *त्रङ्क्, त्रङ्कति und °त्रङ्, त्रङ्कति (गतौ).

*त्रङ्ग m. und *त्रङ्गा f. *eine bes. Art von Stadt* oder N. pr. einer Stadt.

त्रटत्रटिति (onomatop. mit इति) *knack! krach!* Hem. Par. 4,463. 784. 11,156. त्रटत्रट oder °टा Paṅkad.

त्रद् m. *Eröffner, Freimacher.*

*त्रन्द्, त्रन्दति (चेष्टायाम्).

त्रप्, त्रपते (metrisch auch Act.) *verlegen werden, sich schämen.* — Caus. 1) त्रपयति *verlegen machen, mit Scham erfüllen* Spr. 2062. — 2) *त्रपयति und त्रापयति = Simpl. — Mit अप *sich verlegen abwenden, verlegen werden, sich schämen.* — Mit व्यप dass.

त्रप 1) m. = 2) *a)* nur Paṅkat. 84,8. ed. Bomb. 1,90,19 त्रपा. — 2) f. त्रपा *a) Verlegenheit, Scham.* Am Ende eines adj. Comp. f. आ. — *b) *eine untreue Frau.* — *c) *Geschlecht, Familie.* — *d) *Ruhm.*

*त्रपाक m. Pl. N. pr. eines Volkes.

*त्रपारुण्डा f. *Hure.*

*त्रपिष्ठ Superl. und *त्रपीयस् Compar. zu तृप्र.

त्रपु n. 1) *Zinn* Kap. S. 28,10. — 2) **Blei.*

*त्रपुकर्कटी f. Bez. *verschiedener Gurkenarten.*

त्रपुकर्णिन् Adj. *zinnerne Ohrgehänge habend;* m. Bein. Bhavanandin's.

*त्रपुटी f. *kleine Kardamomen.* Vgl. त्रिपुटा und °पुटी.

*त्रपुपट्ट m. und *°पट्टिका f. *ein best. Ohrschmuck* Deçîn. 6,89. 5,23.

*त्रपुल n. *Zinn.*

त्रपुष 1) m. N. pr. eines Kaufmanns Lalit. 493, 9. 499,10. 508,17. — 2) *f. ई = त्रपुस 2). — 3) *n. *a)* = त्रपुस 1). — *b) Zinn.*

त्रपुस् n. *Zinn* TS. 4,7,5,1.

त्रपुस 1) n. *a) die Frucht von* 2). — *b) *Zinn* Râgân. 13,20. — 2) f. ई *die Koloquinthengurke und andere Gurkenarten.*

*त्रप्र n. v. l. für वप्र *Blei.*

*त्रप्स्य n. = द्रप्स्य n. *flüssige saure Milch.*

त्रय 1) Adj. (f. ई) *dreifach, — getheilt, dreierlei.* त्रयी विद्या *die dreifache Wissenschaft* ist ursprünglich *das Wissen des heiligen Wortes in seiner dreifachen Gestalt als Lied, Opferspruch und Gesang;* später *das Wissen der 3* Veda, *welche jene dreifache Form darstellen.* In der späteren Sprache steht त्रयाणाम् für das ältere त्रीणाम्. — 2) f. त्रयी *a) Dreizahl.* — *b) die drei* Veda Gaut. — *c) die buddhistische Trias:* Buddha, Dharma und Saṁgha Harshaṅ. 204,12. — *d) Gipfel* Bâlar. 15,4. — *e) *eine Frau, deren Mann und Kinder am Leben sind.* — *f) *Vernonia anthelminthica.* — *g) *= सुमति. — 3) n. *Dreizahl.*

त्रयःपञ्चाशत् f. *dreiundfünfzig* Çat. Br. 12,3,5,12.

*त्रयधा Adv. Grassmann's Vermuthung für त्रेधा 3,2.

(त्रयपाठ्य) त्रयपायिष्य Adj. *zu behüten, zu beschützen.*

त्रयश्चत्वारिंश Adj. (*f. ई) *der 43ste.*

*त्रयश्चत्वारिंशत् f. *dreiundviersig.*

*त्रयःषष्टि f. *dreiundsechzig.*

त्रयस्त्रिंश 1) Adj. (f. ई) *a) der 33ste.* Du. *der*

Digitized by Google

32ste und 33ste. — b) mit 33 verbunden, plus 33. — c) aus 33 bestehend, 33 zählend. — d) mit dem 33theiligen Stoma *verbunden, denselben enthaltend* u. s. w. — 2) m. *ein 33theiliger* Stoma.

त्रयस्त्रिंशत् f. *dreiunddreissig.* Ausnahmsweise auch Pl. Das Gezählte in gleichem Casus. त्रयस्त्रिंशत् (vgl. त्रिंशत्) auch als Acc. त्रयस्त्रिंशदक्षर Adj. (f. आ) *33silbig,* त्रयस्त्रिंशद्रात्र n. *eine 33tägige Feier.*

त्रयस्त्रिंशति f. *eine Anzahl von 33.*

त्रयस्त्रिंशत्संमित n. प्रजापतेस्त्र° Name eines Sâman.

*त्रयस्त्रिंशपति m. Bein. Indra's.

त्रयस्त्रिंशस्तोम Adj. *den 33theiligen* Stoma *enthaltend* u. s. w.

त्रयस्त्रिंशिन् Adj. *33 enthaltend.*

*त्रयःसप्तति f. *dreiundsiebzig.*

त्रयिविद् Adj. TBr. 1,2,1,26 fehlerhaft für त्रयी°.

त्रयीतनु m. 1) Bein. *a) der Sonne* Hemâdri 1,613, 15. — *b)* Çiva's. — 2) *ein Brahman* Gal.

त्रयीदेक् m. Bein. *der Sonne* Hemâdri 1,760,6.

त्रयीधामवत् Adj. *dessen Licht die drei* Veda *bilden,* Beiw. der Sonne 101,32.

त्रयीमय Adj. (f. ई) *aus den drei* Veda *bestehend, diese enthaltend, auf diesen beruhend* u. s. w. Ind. St. 15,376.

*त्रयीमुख m. *ein Brahman.*

त्रयीमूर्तिमत् Adj. *dessen Leib die drei* Veda *bilden,* Beiw. Vishṇu's Agni-P. 31,12. Hemâdri 1,737,4.

त्रयीविद् Adj. *die Dreiheit des heiligen Wortes kennend.*

त्रयोदश् 1) Adj. (f. ई) *a) der 13te. — b) mit 13 verbunden, plus 13. — c) aus 13 bestehend.* — 2) f. ई *der 13te Tag im Halbmonat.*

त्रयोदशक n. *Dreizehnzahl.*

त्रयोदशद्वीपवती Adj. f. *aus 13 Inseln bestehend* (मही) MBh. 3,3,52. 134,20.

त्रयोदशधा Adv. *in 13 Theilen, — Theile.*

त्रयोदशन् und त्रयोदशन् Adj. *dreizehn.* त्रयोदशाक्षर Adj. *dreizehnsilbig,* त्रयोदशारत्नि Adj. *13 Ellen lang,* त्रयोदशरात्र n. (Comm. zu Kâtj. Çr. 12, 1,5) und त्रयोदशाह m. *eine 13tägige Feier.*

त्रयोदशम Adj. *der dreizehnte.*

त्रयोदशमासिक Adj. *aus 13 Monaten bestehend* Kâraṇḍ. 72,19.

त्रयोदशर्च Adj. *13 Ṛk enthaltend;* Subst. *ein aus 13 Versen bestehendes Lied* AV. 19,23,10.

त्रयोदशवर्ष्यसप्तमी f. *ein best. siebenter Tag.*

त्रयोदशवार्षिक Adj. *13jährig* MBh. 7,197,7.

त्रयोदशविध Adj. *von 13 Arten* Kâraka 6,3.

त्रयोदशिक Adj. *am 13ten Tage eines Halbmonats stattfindend.*

त्रयोदशिन् Adj. *13 enthaltend.*

*त्रयोनवति f. *dreiundneunzig.*

त्रयोविंश Adj. (f. ई) 1) *der 23ste.* — 2) *aus 23 bestehend.*

त्रयोविंशत् f. *dreiundzwanzig* Bhâg. P.

त्रयोविंशति f. dass. त्रयोविंशतिरात्र n. *eine 23tägige Feier.* Ausnahmsweise auch Pl. und als Adj. am Anfange eines Comp.

त्रयोविंशतिक Adj. *aus 23 bestehend.*

त्रयोविंशतितम Adj. *der 23ste.*

त्रयोविंशतिधा Adv. *in 23 Theilen, — Theile.*

त्रय्यन्त m. = वेदान्त.

त्रय्यारुण und °णि m. N. pr. verschiedener Männer.

त्रवाडिलघु m. N. pr. eines Mannes.

1. त्रस्, त्रसति, त्रस्यति (episch auch Med.) *erzittern, erbeben, erschrecken vor* (Abl., Gen. oder Instr.). त्रस्त *zitternd, bebend, erschrocken;* in der Tonkunst *das schnelle Tempo.* — Caus. त्रासयति (episch auch Med.) 1) *Jmd schütteln* Mṛkkh. 48,20. — 2) *erzittern machen, erschrecken, in Furcht setzen, scheuchen* 301,21. — Mit अप *aus Angst sich zurückziehen, fliehen* MBh. 12,67,31. *अपत्रस्त in Comp. mit einem Abl. — Mit अव, °त्रस्त *erschrocken.* v. l. अपघस्त. — Mit उद्, उत्त्रस्त *erschrocken.* — Caus. *erschrecken, in Angst versetzen, aufscheuchen* 302,22. — Mit व्युद् Caus. *auseinander scheuchen* Âpast. Çr. 13,5,11. — Mit समुद्, समुत्त्रस्त *erschrocken.* — Caus. *erschrecken, in Angst versetzen.* — Mit निस् *sich flüchten.* — Mit परा Caus. *verscheuchen.* — Mit परि, °त्रस्त *erschrocken.* — Mit प्र *aus Angst sich flüchten.* — Caus. *verjagen, verscheuchen.* — Mit वि *erbeben, erschrecken.* °त्रस्त *erschrocken.* — Caus. *erschrekken, in Angst setzen.* — Mit सम् *erzittern, erschrecken.* संत्रस्त *erschrocken.* — Caus. *erschrecken, in Angst versetzen.* — Mit अभिसम्, °संत्रस्त *erschrocken.*

2. *त्रस्, त्रासयति (धारणे, भक्षणे, वरणे) Dhâtup. 33,67.

त्रस 1) Adj. *was sich bewegt;* n. *das Bewegliche, Lebendige, die Thiere, Thiere und Menschen.* — 2) *m. *das Herz.* — 3) *n. *Wald.*

त्रसदस्यु und त्रसदस्यु (Bhâg. P.) m. N. pr. eines Fürsten.

त्रसन n. etwa *eine bewegliche, zitternde Verzierung.*

त्रसर m. *Weberschiff* Bâlar. 84,6 (?).

त्रसरेणु 1) m. *ein feines Staubkörnchen, wie man es in den durch eine Fensteröffnung einfallenden Sonnenstrahlen zittern sieht (ein best. Körper- und Zeitmaass).* — 2) *f. N. pr. einer Gemahlin des Sonnengottes.

*त्रसुर Adj. = त्रसु.

त्रसु Adj. *furchtsam, scheu.*

1. त्रा, त्राति, त्रीते und त्रायते; Pass. त्रायते, Partic. त्रात und *त्राण; *behüten, beschützen, retten vor* (Gen. oder Abl.). — Mit परि dass. परित्रायताम् impers. so v. a. *Hülfe!* — Mit सम् dass.

2. त्रा m. *Beschirmer, Beschützer.*

त्राटक n. Bez. *eines best. starren Blickes bei Asketen.*

त्राण 1) *Adj. Partic. von 1. त्रा. — 2) *f. आ und n. *Ficus heterophylla.* — 3) n. *a) das Schützen, Beschützen, Schutz, Hülfe;* concret *Rettungsmittel, Rettungsanker.* In Comp. mit dem *was,* mit dem *wovor geschützt wird* und mit dem *von dem der Schutz, die Hülfe ausgeht.* — *b) Schutz für den Körper, Harnisch, Helm* u. s. w.

त्राणान n. *das Schützen, Behüten.*

त्राणसारिन् Adj. *mit einem vorzüglichen Helm versehen.*

त्रात 1) Adj. Partic. von 1. त्रा. — 2) m. N. pr. eines Mannes. — 3) n. *Schutz.* इन्द्रस्य Name eines Sâman Ârsh. Br. v. l. त्रात्र.

त्रातर् Nom. ag. *Beschirmer, Behüter, Retter von* (Gen.) oder *vor* (Abl.).

त्रातव्य Adj. *zu schützen, zu hüten.*

त्रात्र 1) Adj. *an* Indra Trâtar *gerichtet* Comm. zu Âpast. Çr. 3,15,10. — 2) n. *Schutz.* इन्द्रस्य Name eines Sâman Ârsh. Br.

त्रापुष 1) Adj. *zinnern* Kâd. 253,16. — 2) *n. *a) Zinn.* Gal. — *b) Silber.*

त्रापुस Adj. (f. ई) *von der Pflanze* त्रपुसी *herrührend.*

*त्राप्य Partic. fut. pass. von त्रप्.

त्रामन् n. *Schirm, Schutz.*

त्रायति m. Bez. *der Wurzel* 1. त्रा 221,19. 20.

त्रायन्ति (metrisch Kâraka 6,17), °का und त्रायन्ती f. *Ficus heterophylla.*

त्रायमाण 1) Adj. (त्रा°) Partic. von 1. त्रा. — 2) f. त्रायमाणा f. *Ficus heterophylla.* m. oder n. Varâh. Bṛh. S. 44,10.

*त्रायमाणिका f. *Ficus heterophylla* Râgân. 5,55.

*त्रायोदश Adj. *zum 13ten eines Halbmonats in Beziehung stehend.*

त्रास 1) Adj. MBh. 7,9476 fehlerhaft für त्रस. — 2) m. *a) Schreck, Angst.* In Comp. mit dem *der in Angst geräth* und auch mit dem *vor dem, wo-*

Digitized by Google

vor man Angst hat. — *b*) **ein Fehler in einem Edelstein.*

त्रासकृत् Adj. *Schreck* —, *Angst bewirkend.*

त्रासदस्यव 1) m. Patron. von Trasadasju. — 2) n. Name eines Sâman.

त्रासन 1) Adj. (f. ई) *Jmd* (Gen. oder im Comp. vorangehend) *erschreckend, in Angst jagend.* — 2) n. *a*) *das Erschrecken, in Angst Versetzen, Aufscheuchen.* — *b*) *Schreckmittel.*

त्रासनीय Adj. *Schreck zu verbreiten geeignet.*

त्रासिन् Adj. *furchtsam.*

त्रि Adj. Pl. m. n. *drei.* त्रिषु so v. a. *trium generum.* Ungenau für तृतीय *der dritte* 221,3. Vgl. तिसृ.

त्रिंश 1) Adj. (f. ई) *a*) *der 30ste.* — *b*) *den 30sten Theil bildend.* — *c*) *mit 30 verbunden, plus 30.* — *d*) *aus 30 bestehend.* — *e*) *mit einem 30theiligen* Stoma *verbunden.* — 2) m. *a*) $^1/_{30}$ *eines Zodiakalbildes, ein Grad.* Richtig त्र्यंश. — *b*) *ein 30theiliger* Stoma.

त्रिंशक 1) Adj. *a*) *aus 30 Theilen bestehend.* — *b*) **für 30 gekauft, 30 werth* u. s. w. — 2) f. त्रिंशिका Titel eines Werkes. — 3) n. *Dreissigzahl.*

त्रिंशकतन्त्रविवरण n. Titel eines Werkes.

त्रिंशच्छत n. *hundertunddreissig.*

त्रिंशच्छ्लोकी f. Titel eines Werkes.

त्रिंशत् f. *dreissig, ein Dreissig.* Ausnahmsweise Pl. Das Gezählte in demselben Casus oder im Gen. (später). त्रिंशत् (vgl. त्रयस्त्रिंशत्) als Acc. Hemâdri 1,392,7. Nom. abstr. त्रिंशत्त्व n. Maitr. S. 1,10, 16 (Kâṭh. 36,10). त्रिंशदुत्तर Adj. (f. आ) *30silbig,* त्रिंशदङ्ग *30theilig,* त्रिंशदर Adj. *30 Speichen habend,* त्रिंशद्विक्रम Adj. (f. आ) *30 Schritte lang* Çat. Br. 3,5,2,7. त्रिंशदर्ष Adj. *30jährig,* त्रिंशद्रात्र n. *eine 30tägige Feier.*

त्रिंशतध्यान n. Titel eines Werkes. Wohl त्रिंशद्ध्यान zu lesen.

त्रिंशति f. *dreissig, ein Dreissig.* Râǵat. 1,348 त्रिंशत्याङ्कम् zu lesen.

त्रिंशती (wohl त्रिंशती) f. Titel eines Werkes Cat. Gudab. 4,224.

त्रिंशत्क n. *ein Verein von 30.*

त्रिंशत्तम Adj. (f. ई) *der 30ste.*

*त्रिंशत्पत्र n. *die Blüthe der Nymphaea esculenta.*

त्रिंशत्प्रश्नोत्तर n. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

त्रिंशत्साहस्र Adj. (f. आ) Pl. *dreissigtausend* R. Gorr. 2,100,44.

त्रिंशद्योगावलि f. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

त्रिंशद्विंश Adj. Pl. *zwischen 20 und 30* Râǵat. 8,1084.

त्रिंशांश und °क m. *ein Dreissigstel,* $^1/_{30}$ *eines Zodiakalbildes, ein Grad.*

त्रिंशिन् Adj. *30 enthaltend.*

त्रिःप्रतिकारम् Absol. *dreimal darauf tupfend* Kauç. 29.58.

त्रिःप्रसुतमद् Adj. *bei dem der Brunstsaft an drei Stellen hervorquillt* MBh. 1,151,4. Vgl. त्रिप्रसुत.

त्रिःप्लता f. v. l. für त्रिप्लत.

त्रिक 1) Adj. *a*) *zu drei zusammengehörig, dreifach, eine Dreiheit bildend, aus drei bestehend* Çulbas. 1,49. — *b*) **zum dritten Mal erfolgend.* — *c*) in Verbindung mit oder mit Ergänzung von शत *drei vom Hundert, drei Procent.* — 2) m. (*n.) *ein dreieckiger Platz,* — *Hof* Harîv. 6301. — 3) *m. *a*) *Asteracantha longifolia.* — *b*) *Trapa bispinosa.* — 4) *f. आ *eine best. Vorrichtung am Brunnen.* — 5) n. *a*) *Dreizahl,* τριάς 227,1. — *b*) *regio sacra, Kreuzbein;* auch *die Hüften.* In Suçr. auch *die Gegend zwischen den Schulterblättern.*

त्रिककुद् 1) Adj. *dreigipfelig, dreispitzig, mit drei Hörnern versehen.* त्रिककुद्देव समानानाम् so v. a. *dreifach Seinesgleichen überragend.* — 2) m. *a*) Bein. α) Vishṇu's oder Kṛshṇa's MBh. 12,342, 93. — β) Brahman's. — *b*) *ein best.* Daçâha Vaitân. — *c*) N. pr. α) eines Berges im Himavant. — β) eines Fürsten VP.^{2} 4,43.

त्रिककुद् Adj. = त्रिककुद् 1).

त्रिककुभ् 1) Adj. = त्रिककुद् 1). त्रिककुप्समानानाम् so v. a. *dreifach Seinesgleichen überragend.* — 2) m. *a*) *der Donnerkeil.* — *b*) Bein. Indra's. — *c*) *eine best. zehntägige Feier.* — *d*) N. pr. eines Berges.

*त्रिकट m. *Asteracantha longifolia.*

त्रिकटु und °क n. *die drei scharfen Stoffe: Ingwer, schwarzer und langer Pfeffer.*

1.*त्रिकण्ट n. *die drei stacheligen Pflanzen,* ein Collectivname für *3 Arten von Solanum* Râǵân. 22,15.

2.*त्रिकण्ट m. 1) *Asteracantha longifolia.* — 2) = पत्रगुप्त. — 3) *ein best. Fisch.*

त्रिकण्टक m. 1) *Asteracantha longifolia.* — 2) *ein best. giftiges Insect.* — 3) **ein best. Fisch, ein Silurus.* — 4) *eine best. Waffe.*

*त्रिकत्रय n. = त्रिफला, त्रिकटु *und* त्रिमद्.

त्रिकद्रुक 1) m. Pl. *a*) *drei best.* Soma-*Gefässe.* — *b*) *die drei ersten Tage der sechstägigen* Abhiplava-*Feier.* — 2) Adj. *das Wort* त्रिकद्रुक *enthaltend* (RV. 2,22,1 nach dem Comm.).

त्रिकद्रुकीय Adj. *das Wort* त्रिकद्रुक *enthaltend.* f. आ mit Ergänzung von ऋच्.

त्रिकपर्दिन् Adj. *drei aufgewundene Haarflechten tragend* Gṛhjâs. 2,40.

त्रिकपाल Adj. *auf drei Schüsseln vertheilt.*

त्रिकरणी f. *die Diagonale eines Rechtecks, dessen kürzere Seite der Seite, die längere der Diagonale eines gegebenen Quadrats gleich ist, welches also ein dreimal so grosses Quadrat giebt,* Çulbas. 1,46.

त्रिकर्ण Adj. (f. ई) *dreiohrig* R. 5,17,24.

त्रिकर्मकृत् und त्रिकर्मन् Adj. *die drei Haupthandlungen eines Brahmanen (Opfer, Studium der heiligen Schriften und Spenden) vollbringend.*

*त्रिकर्ष n. = त्रिकार्षिक.

त्रिकला f. N. pr. einer Göttin.

त्रिकलिङ्ग m. Pl. N. pr. eines Volkes.

त्रिकवेदना f. *Kreuzweh* Suçr. 1,251,10.

त्रिकशं Adj. *mit drei Peitschen versehen.*

त्रिकसार Titel eines Werkes.

*त्रिकस्थान n. = कटीर Hâlâj.

त्रिकहृदय n. Titel eines Werkes.

त्रिकाग्निकाल m. Bein. Rudra's.

त्रिकाण्ड 1) Adj. (f. आ) *aus drei Absätzen* oder *Abschnitten bestehend.* इषु Bez. eines solchen *Pfeils* und *eines Sternbildes.* — *b*) **drei* काण्ड (*ein best. Flächenmaass*) *gross.* — 2) n. Titel eines Werkes Comm. zu Kâtj. Çr. 3,2,1. eines Wörterbuchs, = अमरकोश. °चिन्तामणि m. und °विवेक m. Titel von Commentaren dazu. °शेष m. Titel eines *Supplements* dazu.

त्रिकाण्डमण्डन n. Titel eines Werkes.

*त्रिकाय m. *ein* Buddha.

*त्रिकार्षिक n. *die drei zusammenziehenden Stoffe: trockener Ingwer, Aconitum ferox und Cyperus rotundus* (oder *Senf*).

1. त्रिकाल n. 1) *die drei Zeiten: a) Vergangenheit, Gegenwart und Zukunft.* — *b*) *Morgen, Mittag und Abend.* — 2) °म् Adv. *a*) *zu drei Zeiten, drei Mal.* — *b*) *Morgens, Mittags und Abends.*

2. त्रिकाल 1) Adj. *zur Vergangenheit, Gegenwart und Zukunft in Beziehung stehend.* — 2) *m. *ein* Buddha.

त्रिकालज्ञ 1) Adj. *die drei Zeiten kennend, allwissend.* — 2) *m. *ein* Buddha.

त्रिकालज्ञानार्चितामणि m. und °ज्ञानाक्षरी f. Titel zweier Werke.

त्रिकालदर्शिन् 1) Adj. = त्रिकालज्ञ 1). — 2) *m. *ein* Ṛshi.

त्रिकालनाथ m. N. pr. eines Jogin Ind. St. 15,382.

त्रिकालरूप Adj. *in der Form der drei Zeiten erscheinend* (die Sonne) 102,8.

Digitized by Google

त्रिकालविद् 1) Adj. = त्रिकालज्ञ 1). — 2) *m. *a) ein* Buddha. — *b) ein* Arhant *der* Gaina.

त्रिकालस्नायिन् Adj. *Morgens, Mittags und Abends sich abwaschend.* Nom. abstr. °यिता f.

त्रिकुण्डीश्वर n. Titel eines Tantra.

त्रिकुमारीक Adj. *wo die drei Jungfrauen* (Umâ, Ekaparṇâ und Ekapâṭalâ) *sich befinden* Hariv. 948.

त्रिकुला f. *eine best. Pflanze,* = यवतिक्ता Kâraka 7,11.

त्रिकूट 1) Adj. *drei Kuppen, Erhöhungen, Buckel habend.* — 2) m. N. pr. verschiedener Berge. — 3) *n. *Steinsalz.*

त्रिकूटरुद्र्य n. Titel eines Werkes.

*त्रिकूटलवण n. *eine Art Salz* Râgân. 6,104.

त्रिकूटवत् m. N. pr. eines Berges.

त्रिकूर्चक n. *ein dreischneidiges Instrument, Trocar.*

त्रिकृत्वस् Adv. *dreimal* Hemâdri 1,706,20.

त्रिकेक m. *ein best.* Ekâha.

त्रिकोण 1) Adj. (f. आ) *dreieckig* MBh. 14,88,32. *ein Dreieck bildend.* — 2) *f. आ *Trapa bispinosa.* — 3) n. *a) Dreieck.* — *b)* in der Astrol. *das 5te und 9te Haus.*

त्रिकोणाक n. *Dreieck.*

*त्रिकोणाफल n. *Trapa bispinosa.*

त्रिकोणाभवन n. in der Astrol. *das 5te und 9te Haus.*

त्रिकोशेय n. *ein best. Gewand* MBh. 13,93,71.

त्रिक्रम m. *ein dreigliedriger* Krama 11).

*त्रिक्वन् m. = स्तेन Naigh. 3,24, v. l.

त्रिक्षार n. *die drei ätzenden Stoffe: Natrum, Salpeter und Borax* Râgân. 22,8. Pl. Bhâvapr. 2,107.

*त्रिक्षुर m. *Asteracantha longifolia.*

त्रिक्षेत्तर् m. Bein. Çiva's Bâlar. 82,17.

*त्रिख n. *Gurke.*

*त्रिखट्व n. und *°ट्वी f. *drei Bettstellen.*

त्रिखण्ड *die dreitheilige Erde.*

त्रिखण्डिकासूत्र n. Titel eines Werkes.

त्रिखर्व 1) m. Pl. *eine best. Schule.* — 2) n. *eine best. hohe Zahl.*

त्रिगङ्ग n. N. pr. eines Tîrtha.

*त्रिगण m. = धर्म, काम *und* अर्थ.

त्रिगत n. in der Dramatik *verschiedene Deutung gleicher Laute.*

*त्रिगन्धक n. = त्रिजात.

त्रिगम्भीर Adj. (f. आ) *einen tiefen Nabel, eine tiefe Stimme und einen tiefen Charakter habend.*

त्रिगर्त 1) m. (adj. Comp. f. आ) *a)* Pl. N. pr. eines Volkes. — *b) ein Fürst der* Trigarta. — *c) das Land der* Trigarta. — *d) *eine best. Art zu rechnen.* — 2) f. आ *a) *ein verliebtes Weib und Weib* überh. — *b) *eine Art Grille.* — *c) *Perle.* — *d)* N. pr. einer Stadt.

त्रिगर्तक m. Pl. = त्रिगर्त 1) *a).*

त्रिगर्तषष्ठ m. Pl. Bez. *sechs* verschiedener Kriegerstämme Kâç. zu P. 5,3,116.

*त्रिगर्तिक m. *das Land der* Trigarta.

1. त्रिगुण m. Pl. und n. S. *die 3* Guṇa 1) *n).*

2. त्रिगुण Adj. (f. आ) 1) *aus drei Schnüren* oder *Fäden bestehend.* — 2) *dreifach, dreimal so gross, — viel.* सप्त त्रिगुणानि दिनानि *21 Tage.* °म् Adv. *auf dreifache Weise.* — 3) *die drei* Guṇa 1) *n) enthaltend.* Nom. abstr. °त्व n.

*त्रिगुणा Adv. mit कर् *dreimal pflügen.*

*त्रिगुणाकर्ण Adj. *mit zwei Einschnitten im Ohr.*

त्रिगुणाढ्य Adj. als Bez. *verschiedener Mixturen und eines Oels* Rasendrâm. 122. Rasâr. 408. 534.

त्रिगुणात्मक Adj. *die drei* Guṇa 1) *n) besitzend* 258,11.

त्रिगुणी Adv. mit कर् 1) *dreifach zusammenlegen* Agni-P. 33,5. — 2) *dreimal pflügen.* v. l. °गुणा.

त्रिगूढ und °क n. *ein Tanz von Männern in Frauenkleidung.*

त्रिग्रामी f. N. pr. einer Oertlichkeit.

त्रिग्राहिन् Adj. *die Grösse von drei* (Padjâ) *einnehmend.*

त्रिघन m. *drei zur dritten Potenz, siebenundzwanzig.*

*त्रिङ्, त्रिङ्गति *gehen, sich bewegen.*

त्रिचँ m. n. = तृचँ.

त्रिचक्रँ Adj. *dreirädrig;* m. *ein solcher Wagen.*

त्रिचतुस् Adj. *dreiäugig.*

त्रिचतुर् Adj. Pl. *drei oder vier.*

त्रिचतुर्दश Adj. Du. *der 13te und 14te.*

त्रिचत्वारिंश Adj. (f. ई) *der 43ste.*

*त्रिचत्वारिंशत् f. *dreiundvierzig.*

त्रिचित्ँ und त्रिचितीक (TS. 5,2,8,6) Adj. *aus drei Schichten bestehend.*

त्रिजगत् n. Sg. und Pl. und °ती f. *die drei Welten: Himmel, Erde und Unterwelt.* °गज्जननी f. *die Mutter der Dreiwelt,* Beiw. der Pârvatî. °गन्मोहिनी f. *Sinnesverwirrerin der Dr.,* wohl *eine Form der* Durgâ. °गदीश्वर m. Bein. eines Gina Ind. 13,367.

त्रिजट 1) Adj. (f. आ) *drei Flechten tragend.* — 2) m. N. pr. eines Brahmanen. — 3) f. आ *a) Aegle Marmelos.* — *b)* N. pr. α) einer Râkshasî. — β) einer Nâga-Jungfrau Kâraṇḍ. 3,23.

त्रिजात und °क (Daçak. [1925] 2,115,13) n. *Zimmt, Kardamomen und Muskatnuss.*

त्रिजीवा und त्रिज्या f. *der Sinus von 3 Zeichen oder 90 Grad, Radius.*

त्रिण n. = तृण *Gras.*

त्रिणत 1) Adj. *an drei Stellen eingebogen* (Bogen). — 2) *f. *Bogen.*

त्रिणयन v. l. für °नयन.

त्रिणवँ Adj. 1) *aus dreimal neun* (Gliedern) *bestehend.* — 2) *mit einem 27theiligen* Stoma *verbunden.*

त्रिणवन् Adj. *dreimal neun, siebenundzwanzig.* Nur am Anf. eines Comp. त्रिणवात्मक *27fach,* त्रिणवरात्र Adj. *27tägig,* त्रिणवसाहस्र Adj. Pl. (f. ई) *27tausend.*

त्रिणाक n. = त्रिनाक Bhâg. P. ed. Bomb. 6,13,16.

त्रिणाचिकेत 1) Adj. *der dreimal das* Nâciketa *genannte Feuer angelegt hat* oder *der den ebenso genannten Theil des* Kâṭhaka *studirt hat* Âpast. — 2) m. Pl. Bez. *dreier* Anuvâka *im* Kâṭhaka VP.² 3,173.

त्रिणामन् Adj. *dreinamig* als Bez. eines Gottes, vielleicht Agni's AV.

त्रिणामल्ल v. l. für तृणामल्ल.

त्रिणिधन n. Name eines Sâman Tâṇḍja-Br. 7,3,17. Shadv. Br. 3,1. Lâṭj. 7,8,11. अग्नेः desgl. Ârsh. Br. Vgl. °निधन.

*त्रिणीता f. *Weib.*

त्रितँ 1) m. *a)* N. pr. α) eines vedischen Gottes. — β) Pl. einer Klasse von Göttern. — γ) verschiedener Ṛshi. — *b)* Bez. *des* Soma *bereitenden Priesters.* — 2) n. *ein Wurf von Dreien.*

त्रितकूप m. N. pr. eines Tîrtha.

*त्रितत्त n. und *°त्ती f. *ein Verein von drei Zimmerleuten.*

त्रितन्त्रि Adj. *dreisaitig* (Laute).

त्रितन्तुँ m. *dreifacher Aufzug* ṚV. 10,30,9.

त्रितन्त्रिका Adj. f. *dreisaitig* (Laute) S. S. S. 177.

त्रितय n. *Dreizahl,* τριάς.

त्रिता f. *Dreiheit.*

त्रिताम Adj. *an drei Stellen* (des Körpers) *kupferroth* R. ed. Bomb. 5,35,17.

त्रित्रिक Adj. als rühmliche Eigenschaft Râma's R. 5,32,18.

त्रित्रिकोण n. *das 9te astrol. Haus.*

त्रित्व n. *Dreiheit.*

त्रिदण्ड 1) n. *a) die drei in Eins verbundenen Stäbe eines Brahmanen, der der Welt entsagt hat.* — *b) die dreifache Macht: die Beherrschung der Rede, der Gedanken und der Handlungen.* — 2)

Digitized by Google

*f. ई Titel eines Werkes.

त्रिदण्डक n. = त्रिदण्ड 1) a).

त्रिदण्डिन् Adj. 1) *die drei in Eins verbundenen Stäbe eines brahmanischen Bettlers tragend*; m. *ein br. B., der der Welt entsagt hat.* — 2) *der seine Rede, seine Gedanken und seine Handlungen vollkommen beherrscht.*

*त्रिदत् Adj. (f. °दती) *dreizähnig* (als Bez. des Alters eines Thieres).

त्रिदत्त 1) *Adj. *dreizähnig.* — 2) f. ई *eine best. Pflanze*, = मकामेदा Bhâvapr. 1,170.

*त्रिदला f. *Cissus pedata.*

*त्रिदलिका f. *Mimosa abstergens.*

त्रिदश 1) Adj. Pl. (f. आ) *a) dreimal zehn, dreissig.* — *b) göttlich*; vgl. 2). — 2) m. *a)* Pl. *die dreimal zehn*, vereinfachte Bez. *für die dreimal elf Götter* (12 Âditja, 8 Vasu, 11 Rudra und die beiden Açvin); *Gott* überh. (daher auch im Du. gebraucht). — 3) n. *der Wohnort der Götter, der Himmel.* Wohl fehlerhaft für त्रिदिव, wie MBh. ed. Bomb. liest.

त्रिदशगुरु m. Bein. *des Planeten Jupiter.*

त्रिदशगोप und *°क m. *Coccinelle.*

त्रिदशता f. (Bâlar. 33,13) und त्रिदशत्व n. *das Gottsein, göttliche Natur.*

*त्रिदशदीर्घिका f. Bein. der Gañgâ.

*त्रिदशन् fehlerhaft für त्रयोदशन्.

त्रिदशपति m. Bein. Indra's 322,27. °शस्त्र n. *seine Waffe*, d. i. *der Donnerkeil.*

त्रिदशपुंगव m. Beiw. Vishṇu's.

*त्रिदशमञ्जरी f. *Basilienkraut.*

*त्रिदशवधू und त्रिदशवनिता f. *eine* Apsaras.

त्रिदशशैल m. Bein. des *Berges* Kailâsa.

त्रिदशश्रेष्ठ Adj. Beiw. 1) Brahman's. — 2) Agni's.

*त्रिदशसर्षप m. *eine Art Senf.*

*त्रिदशाङ्कुश m. *der Donnerkeil.*

त्रिदशाङ्गना f. *eine* Apsaras Ind. St. 13,367.

*त्रिदशाचार्य m. = त्रिदशगुरु.

त्रिदशाधिप m. *ein Fürst der Götter* Ind. St. 13,386.

त्रिदशाधिपति m. Bein Çiva's (eig. Indra's).

त्रिदशायन Adj. wohl *zu dem die Götter hinstreben.*

त्रिदशायुध n. 1) *Regenbogen.* — 2) *der Donnerkeil.*

त्रिदशारि m. *ein Feind der Götter, ein* Asura. °राजन् m. Bein. Râvaṇa's.

1. त्रिदशालय m. *der Götter Wohnort:* 1) *der Himmel.* — 2) *Bein. des Berges Sumeru.

2. त्रिदशालय m. *ein Himmelsbewohner, ein Gott.*

*त्रिदशावास m. = 1. त्रिदशालय.

*त्रिदशाहार m. *Nektar.*

त्रिदशी Adv. mit भू *zu einem Gotte werden.*

त्रिदशेन्द्र m. Bein. Indra's. °शत्रु m. Bein. Râvaṇa's.

त्रिदशेश m. Bein. Indra's. °द्विष् m. *ein* Asura.

त्रिदशेश्वर 1) m. Bein. Indra's, Agni's, Varuṇa's und Jama's. °द्विष् m. Bein. Râvaṇa's. — 2) f. ई *a)* Bein. der Durgâ. — *b)* N. pr. eines Wesens im Gefolge der Durgâ.

*त्रिदालिका f. fehlerhaft für त्रिदलिका.

त्रिदिनस्पृश् m. *das Zusammentreffen dreier lunarer Tage an einem Sonntage.*

त्रिदिव् 1) n. *der dritte*, d. i. *höchste Himmel.* Im Veda stets in Verbindung mit dem Gen. दिवम्. Später *der Himmel* überh. Auch *m. — 2) f. त्रिदिवा *a)* **Kardamomen.* — *b)* N. pr. zweier Flüsse VP. 2,4,11. — 3) f. त्रिदिवी N. pr. eines Flusses Hemâdri 1,314,11.

त्रिदिवगत Adj. *in den Himmel eingegangen, im H. weilend, verstorben* Vikramâṅkaṅ. 6,62.

त्रिदिवस Adj. *dreitägig* (Fieber) Agni-P. 31,18.

*त्रिदिवाधीश, *°दिवेश und *°दिवेशान (Gal.) m. *ein Gott.*

त्रिदिवेश्वर m. Bein. Indra's.

*त्रिदिवोद्भवा f. *grosse Kardamomen* Râgân. 6,85.

त्रिदिवौकस् m. *ein Gott* Vikramâṅkaṅ. 15,72.

*त्रिदृश् m. Bein. Çiva's.

1. त्रिदोष am Anf. eines Comp. *ein gestörter Zustand der drei Flüssigkeiten des Körpers.* °कृत्, °घ्न, °ज्ञ und °शमन Adj.

2. त्रिदोष Adj. *die drei Flüssigkeiten des Körpers afficirend.*

त्रिदोषकारिन् Adj. als Bez. *einer best. Mixtur* Rasendraṅ. 83.

त्रिधन्वन् m. N. pr. eines Fürsten.

त्रिधर्मन् m. 1) Bein. Çiva's. — 2) Hariv. 716 fehlerhaft für त्रिधन्वन्.

त्रिधा Adv. *in dreifacher Weise, in drei Theilen, — Theile, an drei Orten, zu drei Malen, trifariam.* Mit कर् *verdreifachen.*

त्रिधातु 1) Adj. *dreitheilig* (eine Composition S. S. S. 120), *dreifach, dreifältig*; überhaupt verstärkend wie *dreifach* und *tripleæ.* — 2) m. *a) eine best. Darbringung.* Nom. abstr. त्रिधातुत्व n. TS. 2,3,6,1. — *b)* *Bein. Gaṇeça's. — *c)* *N. pr. eines Mannes Comm. zu Tândja-Br. 13,3,12 (त्रिधातोः oder त्रिधातु st. त्रिधातुः zu lesen). — 3) n. *die dreitheilige Welt.*

त्रिधातुक 1) Adj. *aus drei Elementen bestehend.* — 2) *m. Bein. Gaṇeça's.

त्रिधातुशृङ्ग Adj. *dreifache Hörner habend.*

त्रिधाव n. *Dreitheiligkeit.* Loc. so v. a. *in drei Fällen.*

1. त्रिधामन् n. = त्रिदिव 1).

2. त्रिधामन् 1) Adj. *a) dreitheilig* MBh. 13,159,23. — *b) in allen drei Welten erglänzend* Bhâg. P. 3, 8,31. VP. 2,8,54 (hier vom Comm. anders erklärt). — 2) m. *a)* Bein. α) Vishṇu's. — β) Brahman's. — γ) *Çiva's. — *b)* **Feuer, Gott* Agni. — *c)* **Tod.* — *d)* N. pr. eines Vjâsa (= Vishṇu).

त्रिधामूर्ति f. *ein dreijähriges Mädchen, welches bei der* Durgâ-*Feier diese Göttin vertritt.*

त्रिधार 1) Adj. (f. आ) *dreiströmig* (गङ्गा) Hariv. 3189. — 2) *f. आ *Euphorbia antiquorum* Gal.

*त्रिधारक m. 1) *Scirpus Kysoor.* — 2) *Euphorbia antiquorum.*

*त्रिधारस्रुकी f. 1) *Euphorbia antiquorum.* — 2) = धारास्रुकी.

त्रिनगरीतीर्थ n. N. pr. eines Tîrtha.

त्रिनयन 1) Adj. *dreiäugig.* — 2) m. Bein. Rudra-Çiva's. — 3) f. आ Bein. der Durgâ. — 4) n. N. pr. einer Stadt.

त्रिनवत Adj. *der 93ste.*

त्रिनवति f. *dreiundneunzig.*

त्रिनवतितम Adj. *der 93ste.*

त्रिनवर्च (metrisch) n. Pl. *siebenundzwanzig Tage.*

त्रिनाकं n. = त्रिदिव 1).

त्रिनाभ Adj. *der die drei Welten in seinem Nabel birgt.*

त्रिनाभि Adj. *drei Naben habend.*

त्रिनिधन n. = त्रिणिधन Tândja-Br. 7,3,17, v. l.

त्रिनिवित्क Adj. *drei* Nivid-*Verse enthaltend* Ait. Âr. 119,3 v. u.

*त्रिनिष्क Adj. *drei* Nishka *werth.*

त्रिनेत्र 1) Adj. *a) dreiäugig.* — *b)* als Bez. *verschiedener Mixturen* Rasendraṅ. 57. 87. Bhâvapr. 3,88. — 2) m. *a)* Bein. Rudra-Çiva's. — *b) das Mondhaus* Çiva's d. i. Ârdrâ Varâh. Bṛh. S. 15, 29. — *c)* N. pr. eines Fürsten. — 3) *f. आ (Gal.) und ई *Yamswurzel.* — 4) f. आ Bein. der Durgâ.

*त्रिनेत्रचूडामणि m. *der Mond.*

*त्रिनेत्रफल m. *Cocosnussbaum* Gal.

*त्रिनैष्किक Adj. = त्रिनिष्क.

त्रिपक्ष n. *drei Monatshälften*, $1\frac{1}{2}$ *Monate* Çâṅkh. Gṛhj. 4,3 (vgl. jedoch Comm). Chr. 221,3.

*त्रिपक्षक m. *Butea frondosa.*

त्रिपक्षम् Adv. *immer zu drei Stollen.*

त्रिपञ्चाशत् Adj. (f. ई) 1) *der 53ste.* — 2) *aus 53*

Digitized by Google

bestehend.

त्रिपञ्चाशत् f. *dreiundfünfzig.*

त्रिपञ्चाशत्क्रियाकथानक n. Titel eines Werkes Bühler, Rep. No. 597.

त्रिपञ्चाशत्तम Adj. *der 53ste.*

*त्रिपटु n. *die drei salzigen Stoffe: Steinsalz, Vidlavaṇa und schwarzes Salz.*

त्रिपतत्त् am Anf. eines Comp. Bein. der Gaṅgâ.

त्रिपताक Adj. 1) in Verbindung mit कर् u. s. w. *eine Hand mit drei ausgestreckten Fingern (Zeigefinger, Mittelfinger und kleiner Finger)* Bâlar. 54,19. Dieses Zeichen giebt man, wenn man auf der Bühne Etwas ज्ञानात्तिकम् sagen will. — 2) *in Verbindung mit ललाट u. s. w. *eine Stirn mit drei feinen Falten.*

त्रिपताकाकार m.=त्रिपताककर; s.u. त्रिपताक 1).

त्रिपती f. N. pr. eines Wallfahrtsortes.

त्रिपत्र m. 1) *Aegle Marmelos.* — 2) *ein best. Knollengewächs.*

*त्रिपत्रक m. *Butea frondosa.*

त्रिपथ 1) n. *a) Himmel, Luftraum und Erde* oder *Himmel, Erde und Unterwelt.* — *b) *ein Ort, wo drei Wege zusammenkommen.* — 2) Adj. (f. आ) als Beiw. von Mathurâ.

त्रिपथक m. *eine Art Composition* S.S.S. 165.

त्रिपथगा 1) Adj. f. und Subst. Beiw. und Bein. der Gaṅgâ. — 2) Titel eines Commentars zum Paribhâshenduçekhara Opp. Cat. 1.

त्रिपद् und त्रिपद् (stark °पाद्) 1) Adj. (*f. wie *m. und °पदी) *a) dreifüssig.* — *b) drei Schritte thuend.* — *c) aus drei Stollen bestehend.* — *d) trinomisch.* — *e) zu drei Vierteln* RV. 10,90,4. Subst. *Dreiviertel* 3. — 2) m. *a)* Bein. Vishṇu's. — *b)* N. pr. eines Daitja. — 3) f. त्रिपदी *a) *Elephantengürtel.* — *b) ein best. Gang des Elephanten* Kâd. 94,10. Vikramâṅkaṅ. 15,29. — *c) *Cissus pedata.* — *d)* Bez. *der Gâjatrî und eines best. Metrums im Prâkrit.* — *e) eine best. Composition* S.S.S. 164.

त्रिपद् 1) Adj. (f. त्रिपदा und त्रिपदी) *a) dreifüssig.* — *b) drei Felder einnehmend* Hemâdri 1,651, 11. 652,21. — *c) aus drei Stollen bestehend.* — *d) drei* Pada *als Maass habend.* — *e) drei Wörter enthaltend* Comm. zu AV. Prât. 4,114. Nom. abstr. °त्व n. zu 4,98. °प्रभृति Adj. *aus drei und mehr Worten bestehend* TS. Prât. — 2) *f. आ *a) Cissus pedata.* — *b) das Metrum Gâjatrî* Gal. — 3) n. *drei Wörter.*

त्रिपदिका f. *ein dreifüssiges Gestell.*

त्रिपद्य Adj. *dreitheilig* Weber, Ǵat. 52.

*त्रिपन्न m. N. pr. eines der 10 Rosse des Mondgottes.

त्रिपरिक्रान्त Adj. *der drei* (Klippen glücklich) *entgangen ist.*

त्रिपरिवर्तम् Absol. *mit dreimaliger Umdrehung* Lalit. 183,19.

त्रिपर्ण 1) *m. *Butea frondosa* Râǵan. 10,36. — 2) *f. आ *wilder Hanf.* — 3) f. ई *a) Desmodium gangeticum* Bhâvapr. 3,52. — *b) die wilde Baumwollenstaude* Bhâvapr. 1,198. — *c) *wilder Hanf.* — *d) *Sanseviera zeylanica* Râǵan. 3,7. — *e) *ein best. Knollengewächs* Râǵan. 7,112.

*त्रिपर्णिका f. 1) *ein best. Knollengewächs* Râǵan. 7,112. — 2) *Carpopogon pruriens.* — 3) *Alhagi Maurorum* Râǵan. 4,46.

त्रिपर्याय Adj. *drei Wendungen habend* (ein Stoma).

त्रिपर्वत N. pr. einer Oertlichkeit Ind. Antiq. 1878,33.

त्रिपशु Adj. *mit drei Opferthieren verbunden.*

(त्रिपस्त्य) त्रिपस्त्यँ Adj. *drei Wohnsitze habend.*

त्रिपाज्यँ Adj. *drei Bäuche habend.*

त्रिपाट m. *intersection of a prolonged side and perpendicular (in a quadrangular figure), the figure formed by such intersection.*

*त्रिपाटिका f. *Schnabel* Gal.

त्रिपाठिन् f. Adj. *die drei Veda studirend, — kennend.* °ठिशिवराम m. N. pr. eines Scholiasten.

त्रिपाणा Adj. *aus der Pflanze Triparṇî gemacht.*

त्रिपाद् 1) *Adj. (ein Sternbild) *von dem drei Viertel in ein Zodiakalbild fallen;* *m. *ein solches Sternbild.* — 2) *ein dreifüssiges Gestell.* — 3) *f. ई *eine Art Mimose.*

त्रिपादक 1) Adj. (f. °दिका) *dreifüssig.* — 2) *f. °दिका *a) Cissus pedata.* — *b) eine Art Mimose.*

त्रिपादीसूत्र n. Titel eines gramm. Tractats.

त्रिपाद्विभूतिकथन n. Titel eines Kapitels im Padmapurâṇa Verz. d. Oxf. H. 13,*b*,47.

त्रिपाद्विभूतिमहानारायणोपनिषद् f. Titel einer Upanishad Opp. Cat. 1.

त्रिपिटक n. *die drei* Piṭaka, *d. i. Sûtra —, Vinaja — und* Abhidharmapiṭaka.

त्रिपिण्डक Adj. *mit drei Opferklössen verbunden.*

त्रिपिण्डी f. *die drei Opferklösse.*

त्रिपिब Adj. *mit drei Körpertheilen* (den Ohren und der Zunge) *trinkend.*

त्रिपिष्प (*m.) n. 1) *die Himmelswelt,* Indra's *Himmel.* — 2) *der Luftraum.*

*त्रिपिष्पसद् m. *ein Himmelsbewohner, ein Gott.*

*त्रिपुँ m. *Dieb.*

त्रिपुट 1) *Adj. *dreifach zusammengelegt.* — 2) m. *a) eine Erbsenart.* — *b) *Asteracantha longifolia.* — *c) *ein best. Längenmaass.* — *d) ein best. Tact* S.S.S. 237. — *e) *Ufer.* — 2) *f. आ und ई *a) Convolvulus Turpethum* Râǵan. 6,170. — *b) *grosse Kardamomen* Râǵan. 6,85. — 3) f. आ *a) *eine Art Jasmin* Râǵan. 10,87. — *b) eine Form der* Durgâ.

त्रिपुटक 1) Adj. *dreieckig* (Wunde.) — 2) m. *eine Erbsenart.*

*त्रिपुटिन् und *°पुटिफल m. *Ricinus communis.*

त्रिपुण्ड्र, °क und °पुण्ड्र (?) n. *drei auf verschiedenen Theilen des Körpers,* insbes. *auf der Stirn* (bei den Çiva-Verehrern) *mit Asche aufgetragene Striche.*

त्रिपुण्ड्रमाहात्म्य n. Titel eines Werkes.

त्रिपुण्ड्रिन् Adj. *mit dem* Tripuṇḍra *versehen.*

त्रिपुर् f. Pl. = त्रिपुर 1).

त्रिपुर 1) n. *a)* oxyt. *dreifache Wehr, — Burg.* Im Epos (vgl. TS. 6,2,3,1) *drei von* Maja *für die* Asura *erbaute Burgen aus Gold, Silber und Eisen, die* Çiva *verbrannte.* — *b)* Titel einer Upanishad. — *c)* N. pr. einer Stadt. — 2) m. *a) eine Form* Çiva's. — *b)* Bein. *des* Asura Bâṇa VP.^{2} 5,118. — 3) f. आ *a) *eine Art Kardamomen* Gal. Vgl. त्रिपुटा und °टी. — *b) *eine Reisart* Gal. — *c) eine best. Zauberkunst.* — *d)* Titel einer Upanishad. — *e) eine Form der* Durgâ Paṅkad. — *f)* N. pr. einer Stadt. °पुरी v. l. — 3) f. ई *a)* Titel einer Upanishad. — *b)* N. pr. der Hauptstadt der Kedi MBh. 3, 254,10. Bâlar. 68,7.

त्रिपुरकुमार m. N. pr. eines Schülers des Çaṁkarâkârja.

त्रिपुरघातिन् und त्रिपुरघ्न m. Bein. Çiva's.

त्रिपुरदहन 1) *m. Bein. Çiva's. — 2) n. Titel eines Gedichts Bühler, Rep. No. 130. Opp. Cat. 1.

त्रिपुरदाह m. 1) *die Verbrennung* Tripura's. — 2) Titel eines Schauspiels Hall in der Einl. zu Daçar. 30.

त्रिपुरद्रुह् (Bâlar. 95,1) und °पुरद्विष् m. Bein. Çiva's.

त्रिपुरप्रमाथिन् m. desgl. Dh. V. 15,3.

त्रिपुरभैरव 1) m. *eine best. Mixtur* Bhâvapr. 3, 53. — 2) f. ई *eine Form der* Durgâ.

*त्रिपुरमल्लिका und *मालती f. *eine Art Jasmin.*

त्रिपुरविजयिन् m. Bein. Çiva's Mudrâr. 1,13 (3,5).

त्रिपुरसिद्धान्त m. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

त्रिपुरसुन्दरी f. *eine Form der* Durgâ. °तन्त्र n., °दिव्यमहालंकृत und °मानस n. Titel von Werken Opp. Cat. 1. महात्रिपुरसुन्दरीकवच n. Verz. d. Oxf. H. 94,*a*,41. *b*,5.

Digitized by Google

त्रिपुरकृन् und त्रिपुरकृत् (Prasannar. 43,11. Hâs. 17,14) m. Bein. Çiva's.

त्रिपुरातपन n. (Ind. St. 3,325,6) und °तापनी f. (Opp. Cat. 1) Titel einer Upanishad.

त्रिपुराधिपति m. Bein. Maja's.

त्रिपुरान्तकँ, °रान्तकर und °रान्तकृत् (Âçjav. 78, 7) m. Bein. Çiva's.

त्रिपुराभैरवी f. *eine Form der* Durgâ.

त्रिपुरारांति und त्रिपुरारि m. Bein. Çiva's.

त्रिपुरारिनाटक n. Titel eines *Schauspiels* Opp. Cat. 1.

त्रिपुरार्णव m. Titel eines Werkes.

त्रिपुरार्दन m. Bein. Çiva's.

त्रिपुरासार und °समुच्चय m. Titel zweier Werke.

त्रिपुरीक्षेत्र n. N. pr. einer Oertlichkeit VP.^{2}5,118.

त्रिपुरीप्रकरण n. Titel eines Werkes.

1. त्रिपुरुष n. Sg. *drei Männer*, so v. a. *drei Generationen* Gaut. °म् Adv. *drei Gen. hindurch.*

2. त्रिपुरुषँ Adj. 1) *das Maass von drei Mannslängen habend.* — 2) *drei Gehülfen habend.*

त्रिपुरेशाद्रि m. N. pr. eines *Berges.*

त्रिपुरेश्वर N. pr. einer Oertlichkeit und eines Heiligthums.

त्रिपुरोपनिषद् f. Titel einer Upanishad Opp. Cat. 1.

*त्रिपुषा f. *dunkel blühender Convolvulus Turpethum.*

त्रिपुष्कर 1) Adj. *mit drei Lotusblüthen verziert.* — 2) N. pr. *a*) Pl. eines Tîrtha. — *b*) m. eines Mannes Ind. St. 15,336.

त्रिपूरुषँ Adj. = 2. त्रिपुरुष 1) *a*) TBr. 1,5,10,1.

त्रिपृष्ठँ 1) Adj. *drei Rücken, Höhen* oder *Flächen habend* oder *einnehmend.* — 2) m. *a*) Bein. Vishṇu's. — *b*) *N. pr. des ersten der schwarzen Vâsudeva bei den Gaina. — 3) n. *der oberste der drei Himmel, der höchste Himmel.*

त्रिपैरुष Adj. (f. ई) *auf drei Generationen sich erstreckend.*

त्रिंप्रतिष्ठित Adj. *dreifachen Halt habend* AV. 10,2,32.

त्रिप्रलम्ब (R. ed. Bomb. 5,35,17) und °म्बिन् Adj. *drei herabhängende Körpertheile habend.*

त्रिप्रसूत Harshaḱ. 176,23 fehlerhaft für °प्रसुत.

त्रिप्रसुत Adj. *bei dem der Brunstsaft an drei Stellen hervorquillt* (Elephant).

त्रिप्लक्ष m. Pl. und °प्लक्षावकराण n. N. pr. einer Oertlichkeit.

त्रिफल 1) Adj. *drei Früchte habend.* — 2) f. आ *a) die drei Myrobalanen: die Früchte von Terminalia Chebula, T. Bellerica und Phyllanthus Emblica.* — *b*) * *die drei wohlriechenden Früchte: Muskatnuss, Arecanuss und Gewürznelke.* Auch *f. ई. — *c*) * *die drei süssen Früchte: Weintraube, Granatapfel und Dattel.*

त्रिबन्धन m. N. pr. eines Sohnes des Aruṇa. निबन्धन v. l.

त्रिबन्धुँ Adj. *dreifach verbunden, — verwandt.*

त्रिबर्हिंस् Adj. *mit dreifacher Opferstreu versehen.*

त्रिबाकु 1) Adj. *dreiarmig.* — 2) m. *eine best. Art zu fechten.*

*त्रिबीज m. *Panicum frumentaceum.*

त्रिबुलीक n. *After.* Vgl. त्रिवलीक und कबुलि.

त्रिब्रह्मन् Adj. *mit drei* Brahman (d. i. Brahman, Vishṇu und Çiva) Dhjânab. Up. 17.

त्रिभ 1) Adj. *drei Zodiakalbilder umfassend.* — 2) n. *drei Zodiakalbilder, Quadrat eines Kreises, neunzig Grad.*

त्रिभङ्गि 1) m. *ein best. Tact* S. S. S. 209. — 2) f. °ङ्गी *ein best. Metrum.*

त्रिभङ्गीसार Titel eines Werkes.

त्रिभण्डीवा und त्रिभण्या f. = त्रिण्या.

त्रिभण्डि (metrisch) und °ण्डी f. *Convolvulus Turpethum.*

त्रिभमौर्विका f. = त्रिण्या.

त्रिभव Adj. als Bez. *einer Art von Fieber* Bhâvapr. 3,78.

त्रिभाग m. 1) *der dritte Theil.* Bei besondern Seitenblicken soll *ein Drittel* des Auges betheiligt sein. Kâd. 223,22. 225,10. 239,6. Harshaḱ. 176,15. Bâlar. 72,1. — 2) *ein Drittel eines Zodiakalbildes.*

त्रिभाज् Adj. *drei Antheile erhaltend.*

त्रिभाण्डी f. = त्रिभण्डी Kâraka 7,7.

त्रिभानु m. N. pr. eines Fürsten.

*त्रिभाव, davon त्रैभाव्य.

त्रिभाष्यरत्न n. Titel eines *Commentars* zu TS. Prât.

त्रिभिन्न m. *ein best. Tact* S. S. S. 208.

त्रिभुक्तिराज m. N. pr. eines Tîrtha.

त्रिभुङ्ग् Adj. *dreifältig, dreifach.*

त्रिभुज Adj. *dreiarmig, dreiseitig;* m. *Dreieck* Âryabh. 2,11.

त्रिभुवन 1) n. *a*) *die drei Welten: Himmel, Luft und Erde* oder *Himmel, Erde und Unterwelt.* — *b*) N. pr. einer Stadt. — 2) m. N. pr. verschiedener Männer.

त्रिभुवनगुरु m. Bein. Çiva's.

त्रिभुवनपति m. Bein. Vishṇu's.

त्रिभुवनपालदेव m. N. pr. eines Fürsten.

त्रिभुवनप्रभा f. N. pr. der Tochter eines Dânava.

त्रिभुवनमल्लदेव m. Bein. des Fürsten Vikramâñkadeva Vikramâñkaḱ. in den Unterschriften der Sarga.

त्रिभुवनराय m. N. pr. eines Fürsten.

त्रिभुवनाभोग m. *der weite Weltraum* Prasannar. 4,17.

त्रिभुवनेश्वर m. Bein. 1) Indra's. — 2) Çiva's.

त्रिभुवनेश्वरलिङ्ग n. Name eines Liñga.

*त्रिभूम Adj. *dreistöckig.*

त्रिभोनलग्न n. *der höchste Punkt der Ekliptik über dem Horizont.*

त्रिभौम Adj. *dreistöckig* Hemâdri 1,672,3.

त्रिमण्डला f. *eine giftige Spinnenart.*

त्रिमद् 1) m. (!) *die drei narkotischen Stoffe: Cyperus rotundus, Plumbago zeylanica und Embelia Ribes.* — 2) am Anf. eines Comp. *der dreifache Stolz: Ahnen-, Geld- und Gelehrtenstolz.*

त्रिमदण्डिक m. N. pr. eines Mannes Lalit. 295,5.

त्रिमधु 1) Adj. *der die drei mit* मधु *beginnenden Verse* (ṚV. 1,90,6—8) *kennt* oder *hersagt* Gaut. — 2) *n. = त्रिमधुर.

त्रिमधुर n. *die drei süssen Stoffe: Zucker, Honig und Ghee.*

त्रिमन्तुँ Adj. *dreifachen Rath habend* oder m. N. pr. eines Mannes.

त्रिमल्ल N. pr. einer Oertlichkeit.

त्रिमल्लचन्द्र m. N. pr. eines Fürsten.

त्रिमातृँ Adj. *drei Mütter habend.* Nach Sis. m. *der Werkmeister der drei Welten.*

त्रिमात्र Adj. *drei Moren enthaltend, einen Laut von d. M. von sich gebend.*

त्रिमात्राकाल Adj. *drei Moren enthaltend* Ind. St. 10,421.

त्रिमात्रिक m. Bez. *der Silbe* ओम्.

त्रिमारिका f. *Mörderin von Dreien.*

1. त्रिमार्ग 1) am Anf. eines Comp. = त्रिपथ 1) *a*). — 2) *f. ई *drei Wege.*

2. त्रिमार्ग Adj. *mit drei Wegen* Dhjânab. Up. 17.

त्रिमार्गगा f. Bein. der Gaṅgâ Çiç. 12,23.

*त्रिमुकुट m. N. pr. eines Berges.

*त्रिमुख 1) m. N. pr. des 3ten Arhant's der gegenwärtigen Avasarpiṇi. — 2) f. आ Bein. der Mutter Çâkjamuni's.

त्रिमुनि 1) Adj. *von drei* Muni *herrührend.* — 2) *n. Sg. *die drei* Muni.

त्रिमूढक n. *ein best. Tanz,* = त्रिगूढक.

त्रिमूर्त Ind. St. 9,10 fehlerhaft für त्रिसूत्र.

त्रिमूर्ति 1) Adj. *drei Gestalten —, drei Formen habend.* — 2) am Anf. eines Comp. Collectivbezeichnung Brahman's, Vishṇu's und Çiva's Hr-

Digitized by Google

MÂDH. 1,782,9. — 3) m. *a*) Bein. der Sonne HEMÂDRI 1,591,8. — *b*) *ein* Buddha. — *c*) N. pr. eines der 8 Vidjeçvara HEMÂDRI 1,611,9. 823,6. 2,*a*, 126,11.

त्रिमूर्तिक m. = त्रिमूर्ति 3) *b*).

*त्रिमूर्ध Adj. = त्रिमूर्धन्.

त्रिमूर्धन् 1) Adj. *dreiköpfig* ṚV. 1,146,1. — 2) m. N. pr. eines Rakshas UTTARAR. 32,12.

त्रियत Adj. *dreiäugig* (Çiva). v. l. त्रियज्ञ.

त्रियज्ञ Adj. angeblich = त्रिभिर्वेद् इज्यते, यज्ञेश.

त्रियम्बक m. Bein. Çiva's KAP. S. 8,10.

त्रियव Adj. *das Gewicht von drei Gerstenkörnern habend.*

त्रियवस्थ Adj. *drei Zustände habend.*

त्रियवि = त्र्यवि MAITR. S. 3,11,11.

*त्रियष्टि m. vielleicht *Oldenlandia biflora.*

त्रियान n. *die drei Vehikel* (buddh.).

त्रियाम 1) Adj. (f. या) *drei Nachtwachen —, 9 Stunden enthaltend.* — 2) f. या *a*) *Nacht.* — *b*) **ein Convolvulus mit dunklen Blüthen.* — *c*) **die Indigopflanze.* — *d*) **Gelbwurz.* — *e*) * Bein. der Jamunâ.

*त्रियामक n. *Sünde.*

1. त्रियुग n. *eine Periode von drei Generationen.* Nach Andern *Frühling, Regenzeit und Herbst* oder *die drei letzten Weltalter.*

2. त्रियुग Adj. *in den drei ersten Weltaltern erscheinend* MBh. 12,43,6. Wird auch ähnlich wie त्रियुग्म erklärt.

त्रियुग्म Adj. *drei Paare* (यशोवीर्ये, ऐश्वर्यश्रियौ und ज्ञानवैराग्ये Comm.) *besitzend.*

*त्रियूक m. *ein kastanienbraunes Pferd.*

त्रियोजन n. *eine Strecke von drei Jogana.*

त्रिव्यच = त्र्यच = तृच.

त्रिरत्तर Adj. *aus drei Lauten bestehend* DHJÂNAB. UP. 17.

त्रिरत्न n. *die drei Kleinode: Buddha, das Gesetz und die Versammlung.*

त्रिरश्रि Adj. *dreieckig.*

त्रिरसक n. *ein berauschendes Getränk.*

1. त्रिरात्र n. Sg. und Pl. (MBh. 3,82,18) *ein Zeitraum von drei Nächten (Tagen).* °त्रम् *drei Tage lang,* °त्रात् und °त्रेण *nach drei Tagen,* °त्रैस्त्रिभि: *nach neun Tagen.* °रात्रावरम् *wenigstens drei Tage* GAUT. 23,24.

2. त्रिरात्र 1) Adj. *drei Tage dauernd.* — 2) m. *eine dreitägige Feier.*

त्रिराव m. N. pr. eines Sohnes des Garuḍa MBh. 5,101,11. v. l. त्रिवार्.

त्रिरुन्नत Adj. *mit drei emporgestreckten Körpertheilen* ÇVETÂÇV. UP. 2,8.

त्रिरूप Adj. 1) *dreigestaltig.* — 2) *dreifarbig.* — 3) *drei Moren habend* Comm. zu TS. PRÂT.

त्रिरूपकोश m. Titel eines *Wörterbuchs* OPP. Cat. 1.

त्रिरेख 1) Adj. (f. या) *drei Streifen habend.* — 2) *m. *Muschel.* Nach GAL. *ein anderes Thier,* = पुच्छलोमन् u. s. w.

*त्रिरेखाङ्कित m. *ein best. Fisch* GAL.

त्रिरेखापुट *Sechseck.*

त्रिर्व्यूक Adj. *dreifach erscheinend* MBh. 12,348,57.

त्रिलव m. *der dritte Theil* LILÂV. S. 10.

*त्रिलवण n. = त्रिपटु RÂGAN. 22,7.

त्रिलिङ्ग 1) Adj. *a*) *die drei* गुण 1) *n*) *besitzend.* — *b*) *dreigeschlechtig, adjectivisch.* — 2) f. ई *die drei grammatischen Geschlechter.* — 3) n. *das Land* Telinga.

त्रिलिङ्गक Adj. = त्रिलिङ्ग 1) *b*).

त्रिलोक 1) n. (nur °लोकि), f. (ई) Sg. und m. Pl. *die drei Welten: Himmel, Luftraum und Erde* oder *Himmel, Erde und Unterwelt.* एतद्खिलं °लोकीतलम् so v. a. *dieser ganze Erdboden* PRASANNAR. 66,4. — 2) m. *ein Bewohner einer der drei Welten.*

त्रिलोकदर्पणकथा f. Titel eines Werkes BÜHLER, Rep. No. 598.

त्रिलोकनाथ m. Bein. 1) Indra's. — 2) Çiva's.

त्रिलोकवशंकर m. N. pr. eines Lokeçvara.

त्रिलोकवीर m. N. pr. einer buddh. Gottheit.

त्रिलोकसार Titel eines Werkes BÜHLER, Rep. No. 599.

त्रिलोकात्मन् m. Bein. Çiva's.

त्रिलोकीकृति m. *die Schöpfung der drei Welten* DHÛRTAN. 59.

त्रिलोकीजित् Adj. *die drei Welten besiegend* DH. V. 3,4.

त्रिलोकीनाथ Adj. und m. Beiw. und Bein. Vishṇu's.

त्रिलोकीपति m. dass. Ind. St. 15,351.

*त्रिलोकीराज m. Bein. Indra's GAL.

त्रिलोकेश m. Bein. 1) Vishṇu's Spr. 2643. — 2) Çiva's. — 3) **der Sonne.*

त्रिलोचन 1) Adj. *a*) *dreiäugig.* — *b*) als Bez. *einer best. Mixtur* RASAR. 521. — 2) m. *a*) Bein. Çiva's. — *b*) N. pr. verschiedener Männer. — 3) f. या *a*) **ein untreues Weib.* — *b*) N. pr. einer Göttin. — 4) f. ई Bein. der Durgâ.

त्रिलोचनतीर्थ n. N. pr. eines Tirtha.

त्रिलोचनदास m. N. pr. eines Grammatikers.

त्रिलोचनदेवन्यायपञ्चानन m. N. pr. eines Gelehrten.

त्रिलोचनपाल m. N. pr. eines Fürsten.

त्रिलोचनाष्टमी f. *der achte Tag in der dunklen Hälfte des* Gjaishṭha.

त्रिलोचनेश्वरतीर्थ N. pr. eines Tirtha.

1. त्रिलोह n. *die drei Metalle: Kupfer, Messing und Glockengut* HEMÂDRI 1,765,14. 15.

2. त्रिलोह Adj. (f. ई) *aus einem von den drei Metallen verfertigt.*

*त्रिलोहक n. *die drei Metalle: Gold, Silber und Kupfer* RÂGAN. 22,42.

त्रिलौह Adj. (f. ई) = 2. त्रिलोह.

त्रिल्लक und त्रिल्लसेन m. N. pr. zweier Männer.

त्रिवक्रा f. N. pr. einer Frau.

त्रिवणसंज्ञिका und त्रिवणी f. *eine best.* Râgiṇi S. S. S. 110.37.

त्रिवत्स Adj. (f. या) *dreijährig* (Rind).

त्रिवत्स्य Adj. *das Wort* त्रि *enthaltend.*

त्रिवन्धुर Adj. *dreisitzig.*

त्रिवयस् Adj. etwa *dreifaches Gewebe habend* ṚV. 2,31,5.

त्रिवरूथ Adj. *dreifach schirmend.*

त्रिवर्ग m. *eine Zusammenstellung von drei Dingen.* Insbes. धर्म, काम und अर्थ *Verdienst, Vergnügen und Nutzen;* क्षय, स्थान und वृद्धि *Verlust, status quo und Gewinn;* सत्त्व, रजस् und तमस् und *die drei oberen Kasten.*

त्रिवर्ण Adj. *dreifarbig.*

त्रिवर्णक 1) *m. n. *Asteracantha longifolia.* — 2) n. *a*) **die drei Myrobalanen* (त्रिफला). — *b*) *die drei scharfen Stoffe* (त्रिकटु) Suçr. 1,161,5.

*त्रिवर्णकृत् m. *Chamäleon.*

त्रिवर्णाचारप्रदूषण n. und °चारसंक्षिता f. Titel zweier Werke BÜHLER, Rep. No. 600. fg.

त्रिवर्तु Adj. *dreifach.*

त्रिवर्त्मगा f. Bein. der Gangâ.

त्रिवर्त्मन् Adj. *auf drei Pfaden wandernd.*

1. त्रिवर्ष n. *ein Zeitraum von drei Jahren.*

2. त्रिवर्ष Adj. *dreijährig.*

त्रिवर्षक Adj. (f. °र्षिका) dass.

त्रिवर्षपूर्व Adj. *seit weniger als drei Jahren bekannt* ÂPAST.

त्रिवर्षीय Adj. *drei Jahre herhaltend.*

त्रिवलि (nur am Anf. eines Comp.) und °वली f. 1) *drei Falten oberhalb des Nabels* (etwas Reizendes beim Weibe). — 2) °ली *a*) **After.* — *b*) *eine Art Trommel* S. S. S. 177.

त्रिवलीक 1) Adj. *am Bauche oder am Nacken drei Falten habend.* — 2) *n. *After.*

त्रिवलीवत् Adj. = त्रिवलीक 1) R. 5,35,18.

त्रिवार 1) m. N. pr. eines Sohnes des Garuḍa. त्रिराव v. l. — 2) °म् Adv. *dreimal.*

Digitized by Google

त्रिवार्षिक Adj. *drei Jahre alt* Pañkat. 167,2.

1. त्रिविक्रम n. *die drei Schritte* (Vishṇu's). Am Anf. eines Comp. Kumâras. 6,71.

2. त्रिविक्रम 1) Adj. *der die drei Schritte gethan hat* (Vishṇu). — 2) m. *a*) Bein. Vishṇu's. — *b*) *eine best. Mixtur* Rasendrak. 136. — *c*) N. pr. verschiedener Männer.

त्रिविक्रमक m. Bein. Vishṇu's Agni-P. 25,38.

त्रिविक्रमतीर्थ n. N. pr. eines Tîrtha.

त्रिविक्रमदेव m. N. pr. eines Autors Pischel, de Gr. pr. 28. Rasaratn. 300.

त्रिविक्रमभट्ट m. desgl. Pischel, de Gr. pr. 28.

त्रिविक्रमवृत्ति f. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

त्रिविक्रमसेन m. N. pr. eines Fürsten.

त्रिविक्रमाचार्य m. N. pr. eines Astronomen.

त्रिवितस्ति Adj. *drei Spannen lang.*

त्रिविद्य Adj. *die drei* Veda *in sich bergend.*

*त्रिविद्या f. *die drei* Veda Ind. 13,452.

त्रिविध Adj. *von drei Arten, dreierlei, dreifach.*

त्रिविधनामावली f. Collectivname für *drei best.* Werke.

त्रिविधा Adv. *in drei Theile.*

त्रिविनत Adj. *drei gesenkte Körpertheile habend.* त्र्यवनत v. l.

त्रिविबुधी f. *ein Verein von drei Göttern* Naish. 5,72.

त्रिविष्टप n. 1) = त्रिपिष्टप *die Himmelswelt,* Indra's *Himmel.* — 2) Name eines Liṅga. — 3) Saṁj. Up. 4,1 fehlerhaft für त्रिविष्टब्ध.

*त्रिविष्टपसद् m. *ein Himmelsbewohner, ein Gott.*

त्रिविष्टब्ध und °क n. = त्रिदण्ड 1) *a*).

त्रिविष्टि Adv. *dreimal.*

त्रिविष्टिधातु Adj. *dreifach.*

*त्रिविस्त Adj. *drei* Vista *wiegend.*

त्रिवृच्छिरस् Adj. Beiw. eines Wagens MBh. 13, 139,26. = ऊर्धमध्याधोगतिफल Nilak.

त्रिवृत् 1) Adj. *a*) *dreifach, aus drei Theilen zusammengesetzt, in drei Formen bestehend, dreifach gewunden, — geschichtet, dreischichtig* u. s. w. In Verbindung mit स्तोम = 2) *a*). — *b*) *mit dem* trivṛt Stoma *verbunden.* — 2) m. *a*) *ein* Stoma, *bei welchem von den drei* Tṛka *des Liedes* ṚV. 9,11 *je die drei ersten* Ṛk *jedes* Tṛka, *dann die zweiten und endlich die dritten aneinander gereiht werden.* — *b*) *eine dreifache Sehnur.* — *c*) *ein dreifach gewundenes Amulet.* — 3) f. *Ipomoea Turpethum.*

त्रिवृता f. *Ipomoea Turpethum.*

त्रिवृत्करण n. *das Dreifachmachen* 267,21.

त्रिवृत्ता f. *Dreifachheit.*

त्रिवृत्ति f. *der Lebensunterhalt durch drei Dinge* (Opfer, Lehre und Empfangnahme von Almosen).

*त्रिवृत्पर्णी f. *Hingcha repens.*

त्रिवृत्सोम Hariv. 7435 fehlerhaft für त्रिवृत्स्तोम.

त्रिवृत्स्तोम Adj. *mit* त्रिवृत् 2) *a*) *verbunden.* Vgl. Nilak. zu Hariv. 2,72,46.

*त्रिवृत्त m. *Butea frondosa.*

*त्रिवृत्तिका f. *Ipomoea Turpethum.*

त्रिवृष 1) Adj. *drei Stiere habend* AV. 5,16,3. — 2) m. N. pr. des Vaters von Trjaruṇa und des Vjâsa im 11ten Manvantara VP.² 3,34. 37.

त्रिवृषन् m. N. pr. = त्रिवृष 2).

*त्रिवेणि und °णी f. *der Ort, wo die Gaṅgâ mit der* Jamunâ *und* (nach einer mythischen Vorstellung) *auch mit der* Sarasvatî *sich verbindet.* Auch N. pr. eines andern Ortes.

त्रिवेणिका f. Titel einer Grammatik.

त्रिवेणु 1) Adj. *mit drei Fahnen versehen* (Wagen). — 2) *ein best. Theil des Wagens.* n. = यत्कूबरयोः संधानार्थं त्रिशिखं दारु Nilak. zu MBh. 3, 175,4.

त्रिवेणुक (wohl m.) = त्रिवेणु 2).

1. त्रिवेद् am Anf. eines Comp. und °वेदी f. *die drei* Veda.

2. त्रिवेद् Adj. 1) *mit den drei* Veda *vertraut.* — 2) *die drei* Veda *in sich bergend* (die Sonne) Hemâdri 1,391,9.

त्रिवेदिन् Adj. = 2. त्रिवेद् 1) und 2).

त्रिवेदीतनु = 2. त्रिवेद् 2). देव *der Sonnengott* Bâlar. 84,4.

*त्रिवेला f. *Ipomoea Turpethum* Râgân. 6,168.

*त्रिवैस्तिक Adj. = त्रिवितस्ति.

*त्रिशकल m. = त्रीणि शकलान्यस्य Kâç. zu P. 6,2,47.

त्रिशक्ति f. N. pr. einer Göttin, = त्रिकला.

त्रिशङ्कु m. 1) N. pr. eines alten Weisen und eines alten Königs von Ajodhjâ. Am Himmel leuchtet er als *das südliche Kreuz.* — 2) **Katze.* 3) **Zibethkatze.* — 4) **der Vogel* Kâtaka. Vgl. त्रिशङ्ग. — 5) **Heuschrecke.* — 6) **ein leuchtendes fliegendes Insect.*

*त्रिशङ्कक m. *Bachstelze* Gal.

*त्रिशङ्कज m. Patron. Hariçkandra's.

त्रिशङ्कुतिलक Adj. (f. आ) *mit dem südlichen Kreuz geschmückt.* दिश् f. so v. a. *der Süden* Kâd. 133,18.

*त्रिशङ्कुपाणिन् m. Bein. Viçvâmitra's.

*त्रिशङ्ग m. *der Vogel* Kâtaka Gal. Vgl. त्रिशङ्कु 4).

त्रिशत 1) Adj. *a*) *hundertunddrei.* — *b*) *dreihundert.* — *c*) *der 300ste.* — *d*) *aus 300 bestehend.* f. ई Hariv. 512. — 2) f. ई *a*) *dreihundert.* — *b*) Titel eines Stotra (Opp. Cat. 1) und eines med. Werkes. — 3) n. *dreihundert.*

त्रिशतक Adj. (f. °तिका) *aus 300 bestehend.*

त्रिशततम Adj. 1) *der 103te.* — 2) *der 300ste.*

त्रिशतीगणितसार Titel eines Werkes.

1. त्रिशरण n. *die drei Zufluchtsstätten:* Buddha, *das Gesetz und die Versammlung.*

2.*त्रिशरण m. *ein* Buddha.

त्रिशरणातभीम m. N. pr. eines Mannes.

त्रिशरीर Adj. *einen dreifachen Leib habend* Ind. St. 9,125.

त्रिशरीरभैरव Titel eines Werkes.

त्रिशरीरिन् Adj. *drei Körper habend.*

*त्रिशर्करा f. *drei Arten Zucker* Râgân. 22,11.

त्रिशल्य 1) Adj. *die Länge von drei Schweinsborsten habend.* — 2) *f. °ल्या N. pr. der Mutter eines Arhant's bei den Gaina.

त्रिशलाकापुरुषचरित n. Titel eines Werkes.

त्रिशस् Adv. *zu drei.*

त्रिशाख Adj. (f. आ) 1) *dreiästig.* — 2) *aus drei Runzeln bestehend* (भ्रुकुटी).

*त्रिशाखपत्र m. *Aegle Marmelos.*

*त्रिशाण und *°शाणय Adj. *drei* Çâṇa *wiegend.*

त्रिशानु m. N. pr. des Vaters von Karaṁdhama Hariv. 1,32,117. Vgl. त्रिभानु.

त्रिशाल 1) n. *ein Haus mit drei Hallen.* — 2) f. आ N. pr. der Gattin Siddhârtha's.

त्रिशालक n. *ein Haus mit drei Hallen.*

त्रिशिख 1) Adj. (f. आ) *dreizackig, dreispitzig, dreiflammig* (Hariv. 12292), *aus drei Runzeln bestehend* (भ्रुकुटी). — 2) m. *a*) **Aegle Marmelos.* — *b*) **ein* Rakshas. — *c*) N. pr. des Indra im Manvantara des Tâmasa. — 3) f. ई Titel einer Upanishad. — 4) n. *a*) *Dreizack.* — *b*) **ein Diadem mit drei Spitzen.*

त्रिशिखर Adj. *dreispitzig.* शैल m. N. pr. eines *Berges.*

*त्रिशिखिदला f. *ein best. Knollengewächs.*

*त्रिशिखिन् Adj. = त्रिशिख 1) in °शिखिदला.

त्रिशिखीब्राह्मण n. und °णोपनिषद् f. (Opp. Cat. 1) Titel einer Upanishad.

त्रिशिर 1) Adj. als Beiw. eines Wagens. v. l. चतुरश्र. — 2) m. N. pr. eines Rakshas, = त्रिशिरस्. — 3) *f. आ *Clypea hernandifolia* Râgân. 6,122.

त्रिशिरगिरि m. N. pr. eines *Berges.*

त्रिशिरस् 1) Adj. *a*) *dreiköpfig.* — *b*) *dreispitzig.* — 2) m. *a*) N. pr. α) eines Hymnendichters, mit dem Patron. Tvâshṭra. — β) eines von Vishṇu getödteten Asura. — γ) eines von Râma getödte-

Digitized by Google

ten Rakshas. In Verbindung mit रक्षस् n. auch n. — *b*) **ein* Rakshas. — *c*) *Bein. Kubera's.

त्रिशिख n. *ein Haufen von drei Steinen* Kauç. 36.

त्रिशीर्ष Adj. *dreiköpfig.*

*त्रिशीर्षक n. *Dreizack.*

त्रिशीर्षगुहा und °शीर्षाभ्यगुहा f. N. pr. einer *Höhle* im Kailâsa.

त्रिशीर्षन् Adj. *dreiköpfig.*

त्रिशीर्षवस् Adj. *drei* (Haarwirbel) *auf dem Kopfe habend* R. ed. Bomb. 5,35,18.

त्रिशुक्त Hemâdri 1,14,19. 21. 22. 27,7 fehlerhaft für त्रिशुक्र.

त्रिशुक्र und त्रिशुक्रिय Adj. *in drei Beziehungen rein.* Vgl. Ind. St. 10,85. 113.

त्रिशुचि Adj. *dreifach leuchtend.*

1. त्रिशूल n. *Dreizack*, insbes. als *Waffe* Çiva's. m. fehlerhaft.

2. त्रिशूल 1) Adj. *mit dem Dreizack versehen* (Çiva). — 2) m. N. pr. eines Gebirges.

त्रिशूलखात n. N. pr. eines Tîrtha.

त्रिशूलगङ्गा f. N. pr. eines Flusses.

त्रिशूलपुरी f. N. pr. einer *Stadt.*

त्रिशूलाङ्क m. 1) Bein. Çiva's. — 2) N. pr. eines Lehrers.

त्रिशूलाय्, °यते *dem Dreizack* Çiva's *gleichen.*

त्रिशूलिका f. *Dreizäckchen* Kâd. 252,11.

त्रिशूलिन् Bein. 1) *m. Çiva's. — 2) f. °नी der Durgâ.

त्रिशृङ्ग 1) Adj. *dreihörnig, — spitzig.* — 2) m. *a*) *Dreieck.* — *b*) N. pr. eines Berges. — 3) *das männliche Glied beim Menschen* Comm. zu Mantrabr. 1,1,4.

*त्रिशृङ्गिन् m. *Cyprinus Rohita.*

त्रिशोक 1) Adj. *dreifach leuchtend.* — 2) m. N. pr. eines Ṛshi.

त्रिश्येत Adj. (f. श्या) = त्रिःश्येत Mân. Çr. 1,7,2.

त्रिश्रुत् Âçv. Çr. 5,13,6 fehlerhaft für त्रिशुच्.

त्रिश्रुति Adj. *drei Intervalle umfassend* S.S.S. 26.

त्रिःशुक्र Adj. *drei weisse Streifen habend* Kauç. 29.

त्रिःश्रावणा n. Bez. eines best. Textes Âpast.

त्रिःश्येत Adj. (f. श्या) *an drei Stellen weiss* Çâṅkh. Gṛhj. 1,22. Mân. Gṛhj. 1,12,15.

त्रिषंयुक्त Adj. *zu drei verbunden.* n. mit Ergänzung von कर्विस् oder कर्मन्.

त्रिषंवत्सर Adj. *drei Jahre dauernd.*

त्रिषत्य Adj. *dreifach* (in Gedanken, Worten und Werken) *wahrhaft* Maitr. S. 1,4,8.

त्रिषधस्थ 1) Adj. *an drei Stellen befindlich, dreifachen Stand habend.* — 2) n. *dreifacher Ort.*

त्रिषंधि 1) Adj. *aus drei Stücken zusammengesetzt.* — 2) m. *ein best. dämonisches Schlangenwesen.* — 3) n. Name eines Sâman.

त्रिषप्त Adj. Pl. *dreimal sieben, einundzwanzig;* auch für *eine unbestimmte grössere Zahl* gebraucht.

त्रिषप्तीय n. Bez. *des Liedes* AV. 1,1.

*त्रिषम Adj. = ह्रस्व.

त्रिषवण 1) Adj. *a*) *mit drei* Soma-*Kelterungen verbunden.* — *b*) in Verbindung mit स्नान n. *dreimalige Abwaschung am Tage.* — 2) m. N. pr. eines Mannes. — 3) n. *a*) Pl. *die drei* Soma-*Kelterungen am Tage.* — *b*) *dreimalige Abwaschung am Tage.* — 4) °म् Adv. *Morgens, Mittags und Abends* Âpast. Mân. Gṛhj. 1,23.

त्रिषवणस्नायिन् Adj. *sich dreimal am Tage abwaschend.*

त्रिषष् Adj. Pl. *dreimal sechs, achtzehn.*

त्रिषष्ट Adj. (f. ई) *der 63ste.*

त्रिषष्टि f. *dreiundsechzig.*

त्रिषष्टितम Adj. *der 63ste.*

त्रिषष्टिधा Adv. *in 63 Theile, 63fach.*

त्रिषष्टिशलाकापुरुषचरित n. Titel von Werken.

त्रिषाक्त्र Adj. *aus 3000 bestehend* TS. 5,6,8, 2. 3. Çulbas. 2,81. Vgl. त्रिसाक्त्र.

त्रिषुवर्चक m. N. pr. eines Mannes MBh. 3,220,1. v. l. त्रिसु°.

त्रिष्टुक्, °ग् Nom., im Comp. und vor consonantisch anlautenden Casusendungen in TS. und TBr. statt त्रिष्टुप्, °ब्.

त्रिष्टुब्गर्भ Adj. *mit einer* Trishṭubh *beginnend* TS. 7,2,8,3.

त्रिष्टुप्कन्दस् Adj. *das* Trishṭubh-*Metrum habend* Maitr. S. 2,3,3.

त्रिष्टुभ् f. 1) *ein best. Metrum von 4×11 Silben;* in der späteren Metrik *jedes Metrum von 4×11 Silben.* त्रिष्टुभामर्को Name zweier Sâman. — 2) Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

त्रिष्टोम 1) Adj. *drei* Stoma *zählend.* — 2) m. *ein best.* Ekâha.

त्रिष्ठ 1) Adj. *dreisitzig* (Wagen). — 2) m. N. pr. eines Priesters der Dämonen (त्रिष्ठ Hdschr.).

त्रिष्ठिन् Adj. *auf dreifachem Grunde stehend.*

त्रिस् Adv. *dreimal.* त्रिस्कः (Gen.) *dreimal des Tages.*

त्रिसरण m. N. pr. eines Scholiasten Hall in der Einl. zu Daçar. 6.

त्रिसंवत्सर Adj. = त्रिषंवत्सर 1).

*त्रिसंधि 1) Adj. = त्रिषंधि 1). — 2) f. *Hibiscus rosa sinensis* Râgân. 10,122. Auch ई.

त्रिसंधिक Adj. *an den drei Tagesabschnitten stattfindend.*

1. त्रिसंध्य n. (*f. ई und श्या) *die drei Tagesabschnitte: Sonnenaufgang, Mittag und Sonnenuntergang.* °म् Acc. *zur Zeit der 3* Sandhjâ.

2. त्रिसंध्य 1) Adj. *zu den drei Tagesabschnitten in Beziehung stehend.* °ध्या दाक्षायणी *eine Form der* Durgâ. — 2) *f. श्या *Hibiscus rosa sinensis* Râgân. 10,122.

*त्रिसंध्यकुसुमा f. *Hibiscus rosa sinensis* Râgân. 10,122.

त्रिसप्त Adj. Pl. = त्रिषप्त.

त्रिसप्तकृत्वस् Adv. *21 mal.* v. l. त्रिःस°.

त्रिसप्तत Adj. (f. ई) *der 73ste.*

त्रिसप्तति f. *dreiundsiebzig.*

त्रिसप्ततितम Adj. *der 73ste.*

त्रिसप्तन् Adj. Pl. *dreimal sieben, einundzwanzig* Hemâdri 1,386,20.

त्रिसम 1) Adj. *drei gleiche* (Seiten) *habend* (Viereck), *drei gleiche Körpertheile habend* R. ed. Bomb. 5,35,17 (= समत्र्यवयव Comm.). — 2) *n. *eine Mischung zu gleichen Theilen aus gelber Myrobalane, Ingwer und Melasse* (oder *Mentispermum glabrum*).

त्रिसमृद्ध Adj. *mit drei guten Eigenschaften versehen*, von einer Kuh so v. a. *fromm, milchreich und fruchtbar* Hemâdri 1,457,1. 11.

त्रिसर 1) *m. n. = कृसर. — 2) *eine Art Perlenschmuck* Pañkad. — 3) f. ई *ein best. Saiteninstrument* S.S.S. 185.

त्रिसरक n. *dreimaliger Genuss berauschender Getränke.*

त्रिसर्ग m. *die Schöpfung der drei* गुण 1) *n*).

त्रिसवन Adj. und n. = त्रिषवण.

त्रिसांवत्सर Adj. *dreijährig* Çâṅkh. Br. 13,28,4.

त्रिसाधन Adj. (f. श्या) *durch drei Dinge vermittelt, — bedingt* 96,16.

त्रिसामन् Adj. *drei* Sâman *singend.*

त्रिसामा f. N. pr. eines Flusses.

त्रिसाम्य n. *ein gleiches Verhältniss der drei* गुण 1) *n*).

त्रिसाक्त्र 1) Adj. (f. ई) *aus 3000 bestehend.* Vgl. त्रिषाक्त्र. — 2) n. *drei Tausend* Bhâg. P. 10,58,50.

त्रिसाक्त्रमकासाक्त्र mit oder ohne लोकधातु m. *eine best. Welt* Lalit. 345,10. 375,17. 19. °साक्त्राधिपति m. *der Beherrscher dieser Welt* 342,19.

त्रिसाक्त्रमकासाक्त्रिक Adj. *über die Welt* त्रिसाक्त्रमकासाक्त्र *herrschend* Lalit. 345,9.

*त्रिसिता f. *drei Arten weissen Zuckers* Râgân. 22,11.

*त्रिसीत्य Adj. *dreimal gepflügt.*

Digitized by Google

त्रिसुगन्ध m. n. (Hemâdri 2,44,7. 8), °गन्धि (*n.) (Bhâvapr. 1,189) und °गन्धिक *die drei wohlriechenden Stoffe.*

त्रिसुन्दर m. *eine best. Mixtur* Rasendrak. 97.

त्रिसुपर्ण 1) m. n. Bez. *der Verse* RV. 10,114, 3—5 oder *der* Anuvâka 48—50 *in* Taitt. Âr. 10 (vgl. VP.² 3,173) Taitt. Âr. 10,48. fgg. — 2) Adj. *der diese Sprüche studirt* oder *hersagt* Gaut. MBh. 13,90,26.

त्रिसुपर्णक Adj. = त्रिसुपर्ण 2).

त्रिसुवर्चक m. N. pr. eines Mannes. v. l. त्रिषु°.

त्रिसूत्र 1) Adj. *drei Fäden habend* Kûlikop. 1. Maitrjup. 6,35 (S. 185). — 2) f. ई *eine Dreizahl von Sûtra* Comm. zu Njâjas. 3,1,69.

त्रिसूत्रीकरण n. *eine best. feierliche Handlung, die an einer Feuergrube vorgenommen wird.*

त्रिसूत्रीविवरण n. Titel eines Werkes.

त्रिसौगन्ध्य n. = त्रिसुगन्ध.

त्रिसौपर्ण Adj. *zu* त्रिसुपर्ण 1) *in Beziehung stehend* MBh. 12,284,138.

त्रिसौवर्ण MBh. 12,10413 fehlerhaft für त्रिसौपर्ण.

त्रिस्कन्ध Adj. *aus drei* Skandha *bestehend;* n. *das a. dr.* Sk. *bestehende* Gjotiḥçâstra Sûrjad. in der Vorrede zu Âryabh. VII,11.

*त्रिस्कन्धक Titel eines buddh. Sûtra.

त्रिस्तन Adj. 1) *aus drei Zitzen gemolken.* — 2) f. ई *a) dreibrüstig. — b) dreisitzig* Hemâdri 1,449,5.

*त्रिस्तावा Adj. f. *drei Mal so gross* (वेदि).

त्रिस्थली f. *die drei heiligen Orte.* °सेतु m. Titel eines Werkes.

1. त्रिस्थान n. in Verbindung mit मकेश्वरस्य N. pr. eines Tîrtha MBh. 13,25,15. Nîlak. erklärt °स्थाने durch स्वर्गमर्त्यपातालेषु (!).

2. त्रिस्थान Adj. 1) *drei Standorte habend* Darçân. Up. 17. — 2) *durch die drei Weltgebiete reichend.*

त्रिस्थूण Adj. *von drei Pfeilern* (den humores) *getragen.*

त्रिस्रोतस् f. Bein. der Gaṅgâ und *N. pr. eines andern Flusses.

त्रिस्रोतसी f. N. pr. eines Flusses.

त्रिःसप्तकृत्वस् Adv. *21 mal* Hariv. 3,112,10. v. l. त्रिसप्त°.

त्रिःसत्यवचन n. Bez. eines best. Textes Âpast.

त्रिःसामन् (?) n. Name eines Sâman.

त्रिःस्नान n. *dreimaliges Baden am Tage.*

त्रिकलिकाश्रम m. N. pr. eines Tîrtha Vishṇus. 85,24.

*त्रिकृत्य Adj. *dreimal gepflügt.*

त्रिकृत्विष्क Adj. (f. आ) = त्रिकृत्विस् Comm. zu Âçv. Çr. 2,14,6.

त्रिःकृत्विस् Adj. *mit drei Opfergaben verbunden* Çat. Br. 13,3,6,6. Âçv. Çr. 2,14,6.

त्रिःकायण Adj. (f. ई) 1) *dreijährig* Jâén. 3,271. MBh. 7,1546. 4,17,11. — 2) etwa *in drei Weltaltern erscheinend.*

त्रिःकायन Adj. (f. ई) fehlerhaft für त्रिःकायण MBh. 4,512. 7,36,9.

त्रीन्द्रिय Adj. *drei Sinnesorgane habend* H. 21.

*त्रीरावतीक Adj. *drei* Irâvati (Flüsse dieses Namens) *besitzend.*

त्रीशट m. N. pr. eines med. Autors.

त्रीषु und °क Adj. *mit drei Pfeilen versehen.*

त्रीष्टकै Adj. *mit drei Backsteinen versehen.*

त्रुट्, त्रुटति und त्रुट्यति *zerreissen* Bâlar. 80,8. *zerbrechen, bersten, auseinanderfallen.* त्रुटित *zerrissen, zerbrochen, geborsten, auseinandergefallen.* — Caus. त्रोटयति und *°ते *Etwas zerreissen, sprengen* Pañkad. *zerbrechen.* — Mit उद् = Simpl. उच्चुटित Kâd. 2,129,14.

त्रुटि und *°टी f. 1) *ein kleines Bischen, Atom.* Im System = *7 Staubkörner.* — 2) *ein best. sehr kleiner Zeitabschnitt* (die Bestimmungen variiren). — 3) *kleine Kardamomen.* — 4) **ein best. Baum,* = कट्फल. — 5) **Zweifel.* — 6) **cutting, breaking; loss, destruction; breaking a promise, etc.* — 7) N. pr. einer der Mütter im Gefolge Skanda's.

त्रुटित 1) Adj. s. u. त्रुट्. — 2) n. = मृणालिका und बाल्करलिका Çilâñka 102.

त्रुटिपत्र n. (?) Kap. S. 30,7.

*त्रुटिबीज m. *Arum Colocasia.*

त्रुटिशस् Adv. *in —, nach den* Truṭi *genannten kleinen Zeitabschnitten.*

त्रुट्यवयव m. *die Hälfte einer* Truṭi.

त्रुड्, त्रुड्यति mit वि *zerkratzen, schinden.*

*त्रुप्, त्रोपति; *त्रुफ्, त्रोफति; *त्रुम्प्, त्रुम्पति; *त्रुम्फ्, त्रुम्फति (हिंसार्थाः).

त्रेणी Adj. f. = त्र्येणी Âpast. Çr. 8,4,1.

त्रेता f. 1) *Dreizahl.* — 2) *die drei heiligen Feuer.* — 3) *derjenige Würfel* oder *diejenige Würfelseite, welche mit drei Augen bezeichnet ist.* — 4) *das zweite Weltalter (das mit den Dreizahlen).*

त्रेताग्नि m. Sg. *die drei heiligen Feuer.*

त्रेताग्निहोत्र n. dass. MBh. 12,162,25.

त्रेताकृन्दस् n. Pl. *eine best. Klasse von Metren.*

त्रेतात्व n. Nom. abstr. zu त्रेता 2) Hariv. 11863.

*त्रेताय m. *der* Tretâ-*Würfel.*

त्रेतायुग n. *das zweite Weltalter* Spr. 7728.

त्रेतास्तोम m. Pl. Bez. *bestimmter* Stoma.

त्रेतिनी f. *die dreifache Flamme der drei Feuer des Altars.*

त्रेधा (auch dreisilbig) Adv. *dreifach, in drei Theilen, — Theile, an drei Orten, zu drei Malen, trifariam.*

त्रेधाविकित्त und त्रेधास्थित Adj. *dreigetheilt.*

*त्रैंश n. *ein aus 30* Adhjâja *bestehendes* Brâhmaṇa.

त्रैंशिक Adj. (f. आ) *aus 30 bestehend.*

त्रैककुद Adj. *vom Berge* Trikakud *stammend.*

त्रैककुभ 1) Adj. *vom Berge* Trikakubh *stammend* Mân. Gṛhj. 1,11. — 2) n. Name eines Sâman.

*त्रैकण्टक Adj. *von der Pflanze* Trikaṇṭaka *kommend.*

त्रैकालिक Adj. (f. ई) *auf die Vergangenheit, Gegenwart und Zukunft bezüglich.*

त्रैकाल्य n. 1) *Vergangenheit, Gegenwart und Zukunft.* — 2) *Sonnenaufgang, Mittag und Sonnenuntergang.* — 3) *das Werden, Bestehen und Vergehen.*

*त्रैकुत्तक *ein best. Schmuck.*

त्रैगर्त 1) Adj. *den* Trigarta *gehörig, Trigartisch.* — 2) m. *a) ein Fürst der* Trigarta. — *b)* Pl. N. pr. = त्रिगर्त. — 3) f. ई *eine Prinzessin der* Trigarta.

त्रैगर्तक Adj. = त्रैगर्त 1).

*त्रैगर्तायन Adj. von त्रैगर्त.

*त्रैगर्तायनि von त्रैगर्तायन.

*त्रैगुणिक Adj. von त्रिगुण.

त्रैगुण्य 1) n. *a) Dreischnürigkeit, Dreifachheit. — b) drei Eigenschaften. — c) die drei* Guṇa 1) *n).* — 2) Adj. *mit den drei* Guṇa 1) *n) behaftet.*

त्रैगुण्यवत् Adj. = त्रैगुण्य 2).

*त्रैचीवरिक Adj. *drei Bettlergewänder habend.*

त्रैतं 1) m. *Drilling* Maitr. S. 2,5,1. — 2) n. Name eines Sâman.

त्रैतन m. N. pr. eines göttlichen Wesens.

त्रैदशिक Adj. *zu den Göttern in Beziehung stehend.*

त्रैध 1) *Adj. *dreifach.* — 2) °म् Adv. = त्रेधा.

त्रैधातवी f., °वीय n., °वीया f. (Comm. zu Njâsam. 9,1,5) und °व्या f. (Maitr. S. 2,4,3) *eine best. liturgische Schlussceremonie.*

त्रैधातुक n. *die drei Welten* (buddh.).

त्रैधात्र m. Patron. Trjaruṇa's. Nach dem Comm. त्रिधातुः पुत्रः, wonach man त्रैधात्र erwartet hatte.

*त्रैनिष्किक Adj. *drei* Nishka *werth.*

त्रैपद्य n. *eine best. Art zu sitzen.*

त्रैपद् n. *Dreiviertel.*

*त्रैपारायणिक Adj. *der dreimal Etwas durchstudirt hat.*

त्रैपिष्टप Adj. *zum Himmel —, zu* Indra's *Himmel in Beziehung stehend.*

Digitized by Google

त्रैपुर 1) Adj. *zu* Tripura *in Beziehung stehend.* — 2) m. *a*) Pl. *die Bewohner der drei Burgen der* Asura. — *b*) Pl. *die Bewohner von* Tripurî. — *c, ein Fürst von* Tripurî. — 3) n. *die Grossthat* Çiva's *in Bezug auf* Tripura Bâlar. 29,16.

त्रैपुरीय n. Titel einer Upanishad.

त्रैपुरुष Adj. *durch drei Generationen hindurchgehend.*

त्रैफल Adj. *von den drei Myrobalanen herkommend* u. s. w.

त्रैबलि m. N. pr. eines Mannes MBh. 2,4,13.

*त्रैभाव्य n. *dreifaches Wesen.*

*त्रैमातुर Adj. *drei Mütter habend.*

त्रैमासिक Adj. *dreimonatlich, drei Monate alt, — dauernd.*

त्रैमास्य n. *ein Zeitraum von drei Monaten.*

त्रैयक्ष Adj. *dem dreiäugigen* (Çiva) *gehörig* Bâlar. 187,9.

त्रैयम्बक 1) *zu* Trjambaka *in Beziehung stehend, ihm gehörig, — geweiht.* — 2) m. *ein dem* Trjambaka *geweihter Kuchen.*

*त्रैयलिन्द् Adj. von त्र्यलिन्द्.

*त्रैरात्रिक Adj. *dreitägig.*

त्रैराशिक Adj. 1) *auf drei Zahlen sich beziehend.* °कर्मन् n., °गणित n. und त्रैराशिक n. *Regeldetri.* — 2) *zu drei Bildern im Thierkreise in Beziehung stehend.*

त्रैराश्य n. Sg. *die drei Gruppen* Nyâyas. 4,1,3.

त्रैरूप्य n. *Dreifachheit der Form, ein dreifacher Wechsel der Form.*

*त्रैलाट m. *eine Art Bremse.*

त्रैलिङ्ग Adj. *dreigeschlechtig.* v. l. °लिङ्ग्य.

त्रैलिङ्ग्य n. *Dreigeschlechtigkeit* MBh. 12,305,25.

त्रैलोक MBh. 12,10106 fehlerhaft für त्रैलोक्य.

त्रैलोक्य 1) n. *a*) *die drei Welten* MBh. 12,281,9. — *b*) mystische Bez. *eines best. Theils des Körpers.* — 2) m. N. pr. eines Mannes.

त्रैलोक्यकर्तृ m. Bein. Çiva's.

त्रैलोक्यचिन्तामणिरस m. *eine best. Mixtur.*

त्रैलोक्यडम्बर Titel eines med. Werkes. Vgl. त्रैलोक्योडुम्बर.

त्रैलोक्यदीपिका f. Titel eines Gaina-Werkes.

त्रैलोक्यदेवी f. N. pr. einer Fürstin.

त्रैलोक्यनाथ m. 1) Bein. Râma's als Incarnation Vishṇu's. — 2) *eine best. Mixtur.*

त्रैलोक्यप्रकाश m. Titel eines astr. Werkes.

त्रैलोक्यप्रभव m. Bein. Vishṇu's.

त्रैलोक्यप्रभा f. N. pr. der Tochter eines Dânava.

त्रैलोक्यबन्धु m. Bein. *der Sonne* Prasannar. 122,13.

त्रैलोक्यमालिन् m. N. pr. eines Daitja.

त्रैलोक्यमोहनकवच Titel eines Werkes.

त्रैलोक्यराज m. N. pr. eines Mannes.

त्रैलोक्यराज्य n. *die Herrschaft über die drei Welten* Spr. 4498.

त्रैलोक्यविक्रमिन् m. N. pr. eines Bodhisattva.

*त्रैलोक्यविजया f. *eine Art Hanf.*

त्रैलोक्यसागर m. Titel eines Werkes.

त्रैलोक्यसार desgl. Hemâdri 1,137,3.

त्रैलोक्यसुन्दर m. *eine best. Mixtur* Rasar. 508.

त्रैलोक्याधिपतित्व und °पत्य n. *die Herrschaft über die drei Welten* Spr. 4498.

त्रैलोक्योडुम्बर m. *eine best. Mixtur* Rasendrak. 140. Vielleicht त्रैलोक्यडम्बर zu lesen.

त्रैलोचन Adj. *zu* Çiva *in Beziehung stehend.*

त्रैवर्गिक Adj. (f. ई) *zum* Trivarga धर्म, अर्थ *und* काम *in Beziehung stehend.*

त्रैवर्ग्य Adj. *zum* Trivarga धर्म, अर्थ *und* काम *gehörig.*

त्रैवर्ण (Hemâdri 1,29,11) und त्रैवर्णिक (Sûrjad. in der Vorrede zu Âryabh. VII,21) m. *ein Mitglied der drei oberen Kasten.*

त्रैवर्षिक Adj. 1) *dreijährig.* — 2) ** für drei Jahre ausreichend.*

त्रैवार्षिक Adj. *für drei Jahre ausreichend, drei Jahre andauernd* Gaut.

त्रैविक्रम 1) Adj. *dem* Vishṇu *gehörig.* — 2) m. *quidam cosundi modus* Hâla 411, Comm. — 3) f. ई Titel *eines von* Trivikrama *verfassten Werkes.* — 4) n. *das Thun der drei Schritte* (Vishṇu's).

त्रैविद् Adj. v. l. für त्रयीविद्.

त्रैविद्य 1) Adj. *die drei* Veda *studirend, mit ihnen vertraut* Liṭ. 8,6,29. — 2) n. *a*) *die drei* Veda, *das Studium —, die Kenntniss der drei* Veda Âpast. Gaut. — *b*) *eine Versammlung von Brahmanen, die mit den drei* Veda *vertraut sind.*

त्रैविद्यक 1) Adj. *von denjenigen beobachtet, welche die drei* Veda *studiren* Âpast. — 2) n. = त्रैविद्य 2) *a*) Mân. Grhj. 1,23.

त्रैविद्यवत् Adj. = त्रैविद्य 1) Comm. zu Liṭ. 8,6,29.

त्रैविद्य 1) n. *Dreiartigkeit, Dreierleiheit.* — 2) Adj. *dreifach* Bhâg. P. 6,3,4.

त्रैविष्टप (329,7) und °पेय m. Pl. *die Götter.*

त्रैवृत Adj. *von der Ipomoea Turpethum herkommend.*

त्रैवृष्ण m. Patron. des Trjaruṇa.

त्रैवेदिक Adj. (f. ई) *zu den drei* Veda *in Beziehung stehend.*

त्रैशङ्कव 1) Adj. *dem* Triçaṅku *gehörig* u. s. w. Bâlar. 55,11. Harshak. 81,16. — 2) m. Patron. Hariçkandra's.

त्रैशब्द्य n. *drei Wortformen, — Ausdrucksweisen.*

*त्रैशाण Adj. (f. ई) *drei* Çâṇa *wiegend.*

त्रैशानि m. Patron. von त्रिशानु Harîv. 1,32,118.

त्रैशाम्ब m. N. pr. des Vaters von Karaṁdhama.

त्रैशीर्ष Adj. (f. आ) *zum dreiköpfigen* Viçvarûpa *in Beziehung stehend.* ब्रह्महत्या *ein an* V. *verübter Brahmanenmord.*

त्रैपृङ्ग Adj. आङ्ग्य n. *so v. a. der männliche Same* Mantrabr. 1,1,4.

त्रैशोक n. Name eines Sâman Nâjam. 9,2,7.

त्रैष्टुभ 1) Adj. (f. ई) *zur* Trishṭubh *in Beziehung stehend.* — 2) n. *die* Trishṭubh-*Weise.*

*त्रैसमिक Adj. *dreijährig.*

त्रैसानु m. N. pr. des Vaters von Karaṁdhama. v. l. त्रिशानु.

त्रैस्रोतस Adj. *zur* Gaṅgâ *in Beziehung stehend.*

त्रैस्वर्य n. *die drei Accente* Nâjam. 9,2,15.

त्रैहायणी n. *ein Zeitraum von drei Jahren.*

त्रोट in *कङ्कत्रोट.

त्रोटक 1) Adj. *zerreissend, brechend.* — 2) m. *a*) *ein best. giftiges Insect.* — *b*) N. pr. eines Schülers des Çaṁkarâkârja. — 3) *f. ई *eine best.* Râginî. — 4) n. *a*) *eine heftige, zornige Rede.* — *b*) *eine Art Schauspiel.*

*त्रोटि f. 1) *Schnabel.* — 2) *Fischmaul.* — 3) *ein best. Vogel.* — 4) *Esox Kankila.* — 5) *ein best. Baum,* = कङ्कोल.

*त्रोटिकस्त m. *Vogel.*

त्रोतल und त्रोतलोत्तर n. Titel zweier Tantra.

*त्रोत्र n. 1) *Waffe.* — 2) *ein Stachel zum Antreiben des Viehes.* — 3) *eine best. Krankheit.* — 4) = आत्रूपक्रिया (!).

*त्रोक्, त्रोकते (गतौ). — Caus. Aor. अतुत्रोकत. — Desid. तुत्रोकिषते. — Intens. तोत्रोक्यते.

1. त्र्यंश m. 1) Sg. *drei Theile.* — 2) *Drittel.* — 3) *ein Drittel eines Zodiakalbildes,* = द्रेक्काण. °नाथ m. *Regent eines* Drekâṇa.

2. त्र्यंश Adj. *drei Antheile habend.*

त्र्यक्ष 1) Adj. (f. ई und आ Hemâdri 1,329,14) *dreiäugig.* — 2) m. *a*) Bein. α) Rudra-Çiva's. — β) *Kaçjapa's Gal. — *b*) N. pr. eines Asura.

त्र्यक्षक und त्र्यक्षन् m. Bein. Rudra-Çiva's.

त्र्यक्षपत्नी f. Bein. der Pârvatî.

त्र्यक्षर 1) Adj. *aus drei Lauten oder Silben bestehend.* — 2) *m. *Kuppler.* — 3) f. त्र्यक्षरी *drei Laute oder Silben.* °भाष्य n. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1. — 4) n. *ein aus drei Lauten oder Silben bestehendes Wort.*

*त्र्यङ्कुर n. 1) *ein Schulterjoch mit drei von jedem*

Digitized by Google

Ende herabhängenden Stricken zum Tragen von Lasten. — 2) *eine Art Collyrium.*

1. त्र्यङ्ग n. Pl. *das Oberstück des rechten Vorderfusses, ein Abschnitt des linken Schenkels und ein Theil des Gedärmes an einem Opferthiere* Mân. Gṛhs. 2,4.

2. त्र्यङ्ग n. *ein dreigliedriges Heer: Wagen, Reiterei und Fussvolk* MBh. 8,52,7.

*त्र्यङ्गट 1) m. Bein. Çiva's. — 2) n. = त्र्यङ्गट 1) und 2).

1. त्र्यङ्गुल n. *das Maass von drei Daumenbreiten* Çat. Br. 3,7,1,25. *°ल उत्कर्षम्, *°लेनोत्कर्षम् und *त्र्यङ्गुलोत्कर्षम् Absol. P. 3,4,51, Sch.

2. त्र्यङ्गुल Adj. (f. आ) *das Maass von drei Daumenbreiten habend* Çat. Br. 1,2,5,9. Kâṭy. Çr. 2, 6,2. 6,1,30.

त्र्यङ्गुल Adj. *zu den* 1. त्र्यङ्ग *gehörig.*

*त्र्यञ्जन n. *die drei Arten von Collyrium.*

*त्र्यञ्जल und *°लि n. *drei Handvoll.*

त्र्यधिपति m. *der Gebieter über die drei* गुण 1) *n)* oder *über die drei Welten.* v. l. अधिपति.

त्र्यधिष्ठान Adj. *drei Standörter habend.*

त्र्यधीश m. = त्र्यधिपति.

त्र्यनीक, त्रिअनीक Adj. (* f. आ) 1) *drei Gesichter habend.* — 2) **aus drei Zügen bestehend* (Heer).

त्र्यत्त Adj. त्वाष्ट्रीसामन् n. Name eines Sâman.

त्र्यम्बक, त्रिअम्बक 1) m. *a)* Bein. Rudra's, später Çiva's. त्र्यम्बकवृषभ m. Çiva's *Stier* Kâd. 138, 17. — *b)* N. pr. eines Rudra. — *c)* Pl. *die dem* Rudra Trjambaka *geweihten Kuchen.* — *d) die Opferhandlung, bei welcher diese Kuchen vorkommen.* — *e)* N. pr. eines Gelehrten Opp. Cat. 1, No. 7472. — 2) f. त्र्यम्बका Bein. der Pârvatî. — 3) n. Name eines Liṅga. — 4) Adj. Tṛéos. Up. 6 nach dem Comm. = त्रयाणां वेदानामम्बको वक्ता oder त्रयाणां लोकानां गत्ता.

त्र्यम्बकपत्त्र n. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

त्र्यम्बकपर्वत m. N. pr. eines *Berges.*

त्र्यम्बकमाहात्म्य n. Titel eines Werkes.

त्र्यम्बकशास्त्रिन् m. N. pr. eines Autors. °शास्त्रीय n. Titel seines Werkes Opp. Cat. 1.

*त्र्यम्बकसख m. Bein. Kubera's.

त्र्यम्बकीय n. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

त्र्यम्बकेश्वरपुरी f. N. pr. einer *Stadt.*

*त्र्यम्बुक (!) *eine Art Fliege.*

(त्र्यर) त्रिअर Adj. *drei Radspeichen habend.*

त्र्यरुण, त्रिअरुण m. N. pr. eines Mannes.

(त्र्यरुष) त्रिअरुष Adj. (f. ई) *an drei Stellen röthlich gezeichnet.*

*त्र्यलिन्द् N. pr. eines Dorfes.

त्र्यवनत Adj. *an drei Stellen des Körpers eine Vertiefung habend* R. ed. Bomb. 5,35,18.

त्र्यवर Adj. Pl. *wenigstens drei.* °म् Adv. *wenigstens dreimal* Gaut.

त्र्यवरार्ध्यम् Adv. *wenigstens dreimal* Âpast. Çr. 3,16,9.

त्र्यविं, त्रिअविं m. *ein achtzehn Monate altes Kalb* Maitr. S. 3,13,17. f. त्र्यवी.

त्र्यशीत Adj. (f. ई) *der 83ste.*

त्र्यशीति f. *dreiundachtzig.*

त्र्यशीतितम Adj. *der 83ste.*

त्र्यश्र 1) Adj. *dreieckig.* — 2) m. *a)* **eine dem Jasmin ähnliche Pflanze* Râǵan. 10,87. — *b) ein best. Tact* S. S. S. 208. — 3) n. *Dreieck.* — 4) m. oder n. *Triplett.*

*त्र्यश्रफला f. *Boswellia thurifera* Râǵan. 11,197.

त्र्यष्टक 1) Adj. *drei* Aṣṭaka 3) *a) enthaltend.* — 2) n. *eine Art Gefäss.*

त्र्यष्टवर्ष Adj. *24 Jahre alt.*

1. त्र्यह्न् m. *ein Zeitraum von drei Tagen* Gaut. 19,17. °ह्ने गते Chr. 115,19. Acc. *während dreier Tage.* Abl., Loc. (227,33) und Instr. *nach drei Tagen.* त्र्यहवृत्त *vor drei Tagen geschehen* 241,27.

2. त्र्यह 1) Adj. *drei Tage dauernd.* — 2) m. *eine dreitägige Feier.*

त्र्यहस्पर्श m. und °स्पृश n. *das Zusammenstossen dreier lunarer Tage mit einem solaren.*

त्र्यहीन Adj. *drei Tage dauernd.*

त्र्यहैकिक Adj. *für drei Tage Nahrungsmittel habend.*

*त्र्यह्न Adj. *nach drei Tagen erfolgt.*

*त्र्यातायण m. wohl *ein* Çiva-*Verehrer.* v. l. त्र्यायण.

*त्र्यायण m. gaṇa ऐषुकार्यादि in der Kâç.

त्र्यायुष n. *dreifache Lebensdauer* oder *Lebenskraft;* nach Mahîdh. *Kindheit, Jugend und Alter.*

त्र्यारुणि m. Patron. des Vjâsa im 15ten Dvâpara.

त्र्यार्षेय 1) Adj. *drei* Ṛshi-*Stammbäume in sich schliessend* Mân. Çr. 11,8,4. 7. 8. — 2) *m. Pl. *ein Blinder, ein Tauber und ein Stummer.*

त्र्यालिखित Adj. *an drei Stellen geritzt, drei Marken tragend* Çulbas. 2,33.

त्र्यालिखितवत् Adj. *aus Backsteinen mit drei Marken bestehend.*

त्र्यावृत् Adj. *in drei Abtheilungen verlaufend, aus drei Reihen bestehend.*

(त्र्याशिर) त्रिआशिर Adj. *mit drei Milchproducten gemischt.*

त्र्याकुल m. *Huhn* (die ganze Gattung) Suçr. 1, 201,2.

*त्र्याकाव Adj. *drei Tränken habend.*

त्र्याकिक Adj. 1) *dreitägig, tertianus* (Fieber). — 2) *auf drei Tage mit Nahrungsmitteln versehen.*

त्र्युत्तरीभाव m. *eine Progression mit drei.*

(त्र्युदाय) त्रिउदार्य m. *das dreimalige Hinzutreten zum Altar.*

त्र्युदि *ein Gestell mit drei Aufsätzen* TS. 5,1, 6,4. Maitr. S. 1,6,8.

(त्र्युधन्) त्रिउधन्, (त्रिऊधन् wäre metrisch besser) Adj. *drei Zitzen —, drei Euter habend.*

त्र्युन्नत Adj. *drei Erhöhungen habend* TS. 6,2, 6,2. 3.

त्र्युपसत्क Adj. *drei* उपसद् 3) *d) enthaltend* Âpast. Çr. 15,12,5.

*त्र्युषण und त्र्यूषण n. *Ingwer, schwarzer und langer Pfeffer.*

त्र्यृच n. *eine aus drei Versen bestehende Strophe.*

त्र्योणी und त्रैणी (Çat. Br.) Adj. f. *an drei Stellen bunt, — gesprenkelt.*

त्रैकिक Adj. v. l. für त्र्याकिक 2).

1. त्वं, तुभ्यं Pronominalstamm der 2ten Person Sg.

2. (त्व) तुभ्यं Adj. *dein.*

3. त्व, तुभ्य 1) Adj. *der eine, mancher.* त्व — त्व *der eine — der andere.* — 2) त्वद् Adv. *theils.* त्वद् — त्वद् *theils — theils.* Ein Relativum vor dem zweiten त्वद् bedeutet so v. a. *irgend ein Anderer, — Anderes.*

*त्वकत् am Anfange eines Comp. schmeichelndes Demin. von त्वत् *dein..*

*त्वकम् Demin. von त्वम् *du* Pat. in Mahâbh. 1,1,29.

त्वक्क am Ende eines adj. Comp. = 1. त्वच् *Haut* in तनु°. सान्द्रत्वक्क Çiç. 18,6 nach dem Comm. = सान्द्रवर्मन्, also fehlerhaft für सान्द्रत्वक्क.

*त्वक्कपटु m. *Wunde.*

*त्वक्कीरा und °री f. *Tabaschir* Râǵan. 6,187.

*त्वक्कुट m. *Lepeocercis serrata.*

*त्वक्कुरंगक m. *Runzel.*

त्वक्कोबिल Adj. (f. आ) *die Oeffnung an der Rindenseite habend* (Löffel) Âpast. Çr. 1,15,12. Vgl. त्वग्बिल.

त्वक्क n. *Rüstung.*

त्वक्काण n. *Schutz der Haut.*

त्वक्पत्त्र 1) m. *ein best. Baum, wohl Laurus Cassia.* — 2) *f. ई = किरुपत्त्री und *Malabathron.* — 3) n. *die Rinde oder das Blatt der Laurus Cassia.*

त्वक्पत्त्रक n. = त्वक्पत्त्र 3) Bhâvapr. 3,80.

*त्वक्पर्णी f. = त्वक्पत्त्र 2).

*त्वक्पलित n. *Aussatz* Gal.

त्वक्पाक m. *eine best. Hautkrankheit.*

त्वक्पाक्ष्य n. *Rauhheit der Haut* Suçr. 2,37,15.

Digitized by Google

*त्वक्पुष्प 1) n. *das Starren der Haare auf dem Körper.* — 2) n. und f. (ई) *Hautausschlag, Blattern u. s. w.*

*त्वक्पुष्पिका f. = त्वक्पुष्प 2).

त्वक्शून्य Adj. *kein Gefühl in der Haut habend.* Nom. abstr. °ता f. Bhâvapr. 1,145.

त्वच्, *त्वक्षति=करोति, तनूकरणे (*त्वष्ट=तष्ट), त्वचने, त्वचो ग्राहे. — Mit प्र, प्रत्वक्षाणै *überwiegend kräftig oder überlegen.*

त्वक्षस् n. *Wirksamkeit, Thatkraft, Rüstigkeit.*

त्वक्षीयंस् Adj. *sehr rüstig.*

त्वक्सार 1) Adj. *bei dem die Haut (Rinde) das Vorwaltende ist, eine ausgezeichnete, vollkommen gesunde Haut habend.* — 2) m. *a) Rohr.* n. R. 3, 49,41 (aber ed. Bomb. 3,43,33 liest तत्सारम्). — *b) *Laurus Cassia (die Pflanze und die Rinde).* — *c) *Bignonia indica.* — 3) *f. आ *Tabaschir* Râgân. 6,188.

*त्वक्सारभेदिनी f. *eine best. Pflanze* Râgân. 4,150.

त्वक्सारव्यवकारवत् Adj. *mit Rohrarbeit sich beschäftigend.*

*त्वक्सुगन्ध 1) m. *Orange.* — 2) f. आ *die Rinde von Feronia elephantum.*

*त्वक्स्रज् n. Sg. *Haut und Kranz* L. K. 1062.

*त्वक्स्वाद्वी f. *Orange.*

*त्वगङ्कूर m. *das Starren der Haare auf der Haut.*

*त्वगाक्षीरी f. *Tabaschir.*

त्वगुत्तरासङ्गवत् Adj. *mit einem Obergewand von Rinde bekleidet* Kumâras. 5,16.

*त्वगुत्था f. *Chylus* Gal.

त्वगेल n. Sg. *Cassia-Rinde und Kardamomen* Suçr. 1,162,14.

*त्वग्गन्ध m. *Orange.*

*त्वग्ज n. 1) *die Haare auf dem Körper.* — 2) *Blut.*

*त्वग्जल n. *Schweiss* Gal.

त्वग्दोष m. *Hautkrankheit, Hautausschlag* Hemâdri 1,492,1. 617,16.

*त्वग्दोषापहा f. *Vernonia anthelminthica.*

*त्वग्दोषारि m. *ein best. Knollengewächs* Râgân. 7,81.

त्वग्दोषिन् Adj. *mit einer Hautkrankheit —, mit einem Hautausschlage behaftet.*

त्वग्बिल Adj. (f. आ) = त्वक्कोबिल Kâtj. Çr. 1,3,37.

त्वग्भेद m. *das Aufspringen der Haut.*

त्वग्भेदक Adj. *der einem Andern die Haut ritzt.*

*त्वग्वत् Adj. *mit Haut oder Rinde versehen.*

त्वंकार m. *das Duzen.*

त्वङ्ग्, त्वङ्गति *galoppiren, springen, hüpfen, sich hinundher bewegen* Bâlar. 250,8. *flackern* Vikramâñkaṅ. 18,81.

त्वच्चनेयोगस्य ज्ञानत्वावच्छिन्नं प्रति कारणत्वखण्डनम् Titel eines Werkes.

*त्वच्य Adj. *für Haut u. s. w. geltend.*

*त्वच्य Adj. *aus Haut gemacht, — bestehend.*

*त्वच्यल n. *die Haare am Körper.*

त्वच्यास्थिमय Adj. *aus Haut, Fleisch und Knochen bestehend* Spr. 3838.

1. त्वन्, (zweisilbig nach Çat. Br. 10,4,2,17) f. 1) *Haut, Fell.* कृष्णा *die schwarze Haut, so v. a. der schwarze Mann.* — 2) *Haut, so v. a. Schlauch* RV. 5,33,7. Auch bildlich von der *Wolke.* — 3) *Rinde* (von Pflanzen und Gebäck). — 4) *Cassia-Rinde.* — 5) **Zimmet* und *Zimmetbaum* Râgân. 6,172. — 6) *Decke* überh. (z. B. *Pferdedecke*), *Oberfläche* (der Erde). — 7) कृष्णा oder श्रेणिकृष्णा *die schwarze Decke, so v. a. Finsterniss, Dunkel.*

2.*त्वच्, त्वचति (संवरणे, वृत्याम्).

त्वच 1) n. *a) Haut.* Insbes. am Ende eines adj. Comp. (f. आ). — *b) Zimmet.* Sg. auch *Zimmetbaum* in collectiver Bed. Râgân. 6,172. — *c) *Cassia-Rinde.* — 2) *f. आ *Haut.*

त्वचन n. *das Abziehen der Haut.*

त्वचय्, °यति *die Haut oder die Rinde abziehen.*

त्वचित *von der Rinde entblösst* Hem. Par. 2,23.

त्वचस् in त्वचस्य und am Ende einiger Comp. = 1. त्वच्.

त्वचस्य Adj. *in der Haut befindlich.*

*त्वचापत्र n. *Cassia-Rinde.*

*त्वचायनि m. Patron.

*त्वचिष्ठ Adj. *eine vorzügliche Haut habend.*

त्वचिसार m. *Rohr* Bhâvapr. 1,209.

*त्वचीयंस् Adj. *eine vorzüglichere oder vorzügliche Haut habend.*

त्वच्य Adj. *der Haut zuträglich.*

*त्वञ्, त्वञ्चति (गतौ), त्वनक्ति (= 1. तञ्च्).

त्वत् oder त्वद् Abl. zu तु, त्व *du* und am Anf. eines Comp. Stellvertreter des einfachen Stammes. Mit *भू *du werden.*

*त्वत्क am Anf. eines Comp. = त्वकत्.

त्वत्कृत Adj. 1) *von dir gemacht.* — 2) *nach dir gemacht* (Name).

त्वत्तन *dein Bereich.* Abl. so v. a. त्वत्तस्.

*त्वत्तर Compar. zu त्वत्.

त्वत्तस् Adv. = त्वत् *von dir u. s. w.*

त्वत्पितृ Adj. (Nom. Pl. °तारस्) *dich zum Vater habend* TS. 1,5,10,2.

त्वत्प्रसूत Adj. *von dir angetrieben* Çat. Br. 4,1,4,4.

त्वद् s. त्वत्.

त्वदीय Adj. *dein, der deinige.*

त्वद्देवत्य Adj. *dich zur Gottheit habend, dir als G. geweiht* Çat. Br. 3,4,2,7.

*त्वय्, त्वयति Denom. von त्वद्.

(त्वद्योनि) तुयोनि Adj. *aus dir stammend.*

त्वद्रिक् Adv. *auf dich zu, zu dir hin.*

त्वद्विध Adj. *deines Gleichen, dir ähnlich.*

त्वद्विवाचन Adj. *dich zum Schiedsrichter habend.*

त्वन्मय Adj. *aus dir hervorgegangen, —bestehend, nur dich enthaltend* Vikramâñkaṅ. 9,28. Nom. abstr. °ता f. °ताम् अव-आप् *in dir aufgehen* Naish. 3,106.

त्वम्, तुभ्यम् Nom. Sg. *du.* त्वं कर् *Jmd (Acc.) duzen.*

त्वयत Adj. *von dir dargereicht.*

त्वर्, त्वरते (episch auch Act.) *eilen, schnell bei der Hand sein, eilen zu* (Dat. oder Loc. eines Nom. act. oder Infin.). त्वरित, तूर्त (Çat. Br.) und तूर्ण (selten) *eilend, schnell, geschwind, schnell bei der Hand, eilend zu* (Loc. eines Nom. act. oder Infin.). त्वरितम् und तूर्णम् Adv. *eilends, schnell.* त्वरितं त्वरितम् Kâraṇḍ. 58,3. त्वरितोदित und तूर्णोदित *schnell ausgesprochen.* Compar. Adv. त्वरितरम् und तूर्णतरम्. — Caus. 1) त्वरयति (episch auch Med.) *zur Eile antreiben* AV. 12,3,31. *antreiben zu* (Acc. mit oder ohne प्रति, Dat. eines Nom. act. oder Infin.). — 2) त्वारयति (!) *rasch befördern zu.* दधिभावाय so v. a. *schnell in saure Milch verwandeln* Çaṅk. zu Bâdar. 2,1,24 (S. 476, Z. 5). — Mit अति *sehr eilen, — zu* (Infin.). — Mit अभि *eilen.* °त्वरित *eilend, schnell bei der Hand.* — Mit परि *herumeilen.* — Mit प्र *eilen zu* (Dat. eines Nom. act.). प्रतूर्त und प्रतूर्ण (Harshaṅ. 16,1) *überaus rasch.* — Mit सम् *eilen.* संत्वरित *eilend,* °म् *eilends, schnell.* — Caus. संत्वरयति *eilen heissen, zur Eile antreiben.* प्राणाः संत्वरयन्ति माम् so v. a. *mir bleibt nicht viel Zeit zum Leben übrig.*

त्वर m. (nur Bhâg. P.) und त्वरा f. *Eile, Hast.* त्वरेण und त्वरया *eiligst, rasch, schnell.* विवाकृते *in Betreff der Hochzeit.* In der Regel steht die Ergänzung im Loc. oder Infin. oder geht im Comp. voran. त्वरां कर् mit Gen. *eilen mit.*

त्वरण 1) Adj. (f. ई) *eilend,* so v. a. *durch Eile oder Anstrengung, von Schweiss entstanden.* — 2) *n. *das Eilen.*

त्वरणीय Adj. *wobei mit Eile zu Werke zu gehen ist.*

*त्वरायण n. neben तुरायण als v. l. von परायण.

*त्वरायस्य्, °स्यति *eilen.*

*त्वरारोक m. *Taube.*

त्वरावत् Adj. *eilend, mit Eile zu Werke gehend.*

*त्वरि f. *Eile, Hast.*

त्वरित 1) Adj. s. u. त्वर्. — 2) f. आ wohl *eine Form der Durgâ und eines an sie gerichteten Zauberspruches.* — 3) n. *Eile.*

Digitized by Google

त्वरितक m.und *°का f. *eine früh reifende Reisart.*

त्वरितगति f. *ein best. Metrum.*

*त्वलग m. *Wasserschlange.* Richtig wohl ज्वलग.

त्वष्टृ (auch dreisilbig) m. 1) *Werkmeister, Zimmermann, Wagner.* — 2) *der Schöpfer lebendiger Wesen, Bildner, Künstler* als *ein best. Gott.* त्वष्टृतिष्यम् Name von Sâman Âasu. Br. — 3) *die Sonne* oder *eine Form derselben.* — 4) Bez. *des 12ten* Muhûrta Ind. St. 10,296. — 5) N. pr. *a)* eines Âditja. — *b)* eines Rudra. — *c)* eines Sohnes des Manasju oder Bhauvana.

त्वष्टि f. *Zimmerhandwerk.*

त्वैष्टीमती fehlerhaft für त्वैष्ट्रीमती.

त्वष्टुमत् Adj. Âpast. Çr. 10,23,8 fehlerhaft für त्वष्टृमत्.

त्वष्टृदेवत्य Adj. Tvashṭar *zum Gott habend.*

त्वैष्टृमत् Adj. *mit dem Gott* Tvashṭar *verbunden, von ihm begleitet.* Vgl. त्वैष्टीमती.

त्वैष्ट्रिमत् Adj. fehlerhaft für त्वष्टृमत् Maitr. S. 1,2,4. 3,7,7. Kap. S. 1,18.

त्वैष्टीमती Adj. f. zu त्वैष्टृमत् Taitt. Âr. 4,7,5. 5, 6,12. त्वष्टीमती ते सपेय spricht die Gattin des Jagamâna, dieser dagegen त्वष्टुमत्तस्त्वा सपेम nach Âpast. Çr. 10,23,7. 8. Richtig त्वष्ट्रीमती und त्वष्टृमत्तम्. Da sonst keine Göttin त्वष्ट्री erwähnt wird, wird wohl die Form als eine Spielerei gedeutet werden müssen.

त्वैकाम Adj. *dich begehrend.*

*त्वात्पुत्र m. Pl. *die Schüler deines Sohnes.*

त्वैदत्त, तुभ्यैदत्त Adj. *von dir gegeben.*

त्वैदात Adj. dass.

त्वैदूत, तुभ्यैदूत Adj. *dich zum Boten habend.*

त्वादृश्, °श (f. ई) und °शक Adj. *dir ähnlich, von deines Gleichen.*

(त्वानिद्) तुभ्यानिद् Adj. *dich hassend.*

त्वैमाकृति Adj. *dir Opferspenden bringend* TS. 1,5,10,2.

त्वायत्, तुभ्यायत् Adj. *dich verlangend, — suchend, — liebend.*

त्वाया, तुभ्याया Instr. *aus Liebe zu dir, zu deinem Besten.*

त्वायु, तुभ्यायु Adj. *nach dir verlangend, dich liebend.*

त्वावे Zusammenrückung von तु वावे.

त्वावत्, तुभ्यावत् Adj. *dir ähnlich, so reich, mächtig, gross* u. s. w. *wie du, deiner würdig.*

(त्वावसु) तुभ्यावसु Adj. *dich zum Besitz habend.*

त्वावृध, तुभ्यावृध Adj. *dich zum Förderer habend, von dir begünstigt.*

त्वाष्टी (!) f. Bein. der Durgâ.

त्वाष्ट्र (auch dreisilbig) und त्वाष्ट्र (nur Çat. Br. 14) 1) Adj. *dem Gotte* Tvashṭar *gehörig, von ihm herrührend, unter ihm stehend* u. s. w. — 2) m. *a) der Sohn* Tvashṭar's, Bez. Viçvarûpa's, Âbhûti's, Vṛtra's und Triçiras'. — *b) eine Art Eklipse.* — 3) f. त्वाष्ट्री *a)* Patron. der Saraṇjû, der Gattin Vivasvant's. Pl. Bez. *best. weiblicher Wesen göttlicher* oder *dämonischer Art.* त्वाष्ट्राः साम Name eines Sâman. — *b)* **ein kleiner Wagen.* — 4) (*f.) und n. *das Mondhaus* Kitrâ. — 5) n. *die Kraft —, Energie* Tvashṭar's, *Schöpferkraft, Zeugungskraft.*

त्वाष्ट्रीसामन् n. Name verschiedener Sâman.

त्विट् am Ende eines adj. Comp. von 2. त्विष्.

*त्विट्टति m. *die Sonne* Gal.

1. त्विष्, *त्वेषति, *°ते. Zu belegen nur अभित्विषुस्, अत्विषत्त, तित्विषे, अभितित्विषत्त, तित्विषाणै, त्विषितं und त्विष्यत् (Bhâg. P.) 1) *in heftiger Bewegung sein, erregt sein, leidenschaftlich aufgeregt —, bestürzt sein.* — 2) *anregen, aufregen, in's Leben rufen.* — 3) *funkeln, glänzen, flammen.* — Mit *आ 1) *nehmen.* — 2) *geben.* — 3) *leuchten, glänzen.*

2. त्विष् f. 1) *heftige Aufregung, Ungestüm, Wuth; Bestürzung.* — 2) *Strahl, Licht.* — 3) *Glanz, Pracht, Schönheit.* — 4) *Glanz —, Ansehen der Person.* — 5) *Farbe* 294,24. 306,4. — 6) **Rede.*

त्विषा f. 1) **Licht, Glanz.* — 2) N. pr. einer Tochter Paurṇamâsa's VP.² 1,153.

*त्विषामीश und *त्विषांपति m. *die Sonne.*

त्विषि f. 1) *Ungestüm, leidenschaftlicher Trieb, Energie, innere Kraft.* — 2) *Glanz, Licht, Strahl.* — 3) *Ansehnlichkeit, Pracht, Schönheit.* — 4) *ein best.* Ekâha Vaitân.

त्विषिमत् (Çat. Br.) und त्विषीमत् Adj. 1) *heftig erregt, ungestüm, energisch.* — 2) *glänzend, funkelnd, flammend.* — 3) *prächtig, ansehnlich.*

त्वी Adv. *gut! ja!* TS. 2,4,12,6.

त्वेष Adj. (f. त्वी und ई RV. 7,60,10) 1) *ungestüm, heftig.* — 2) *hehr, ehrfurchtgebietend, erschütternd, furchterregend.* — 3) *funkelnd, schimmernd.*

त्वेषथ m. *das Toben, Ungestüm.*

त्वेषद्युम्न Adj. *von ungestümer Kraft.*

त्वेषनृम्ण Adj. *dessen Muth heftig* oder *gereizt ist.*

त्वेषप्रतीक Adj. (f. आ) *von funkelndem Aussehen.*

त्वेषयाम Adj. *ungestümen Laufes.*

त्वेषरथ Adj. *mit heftig dahinfahrendem Wagen.*

त्वेषस् n. *ungestüme Gewalt.*

त्वेषसंदृश् Adj. *von hehrem Aussehen.*

त्वैषित (dreisilbig) Adj. *von dir geheissen.*

(त्वेष्य) त्वेषिंम्न Adj. *erschütternd.*

त्वै Zusammenrückung von तु वै.

त्वैषोरथि m. Patron. Kuçika's.

त्वौत (auch drei- und viersilbig) Adj. *von dir gefördert, — geliebt.*

त्वौति (dreisilbig) Adj. *deine Förderung —, deine Liebe geniessend.*

त्सर्, त्सरति *schleichen, heranschleichen an, Jmd beschleichen* (um seiner habhaft zu werden). — Mit अभि *Jmd abfangen.* — Mit अव *beschleichen.* — Mit उप *heranschleichen an.*

त्सरा f. *Beschleichung* Comm. zu Nyâyam. 9,1,9.

त्सरु m. 1) *ein schleichendes Thier* oder *ein best. Thier der Art.* — 2) *Stiel eines Blattes, Gefässes* u. s. w. Çulbas. 3,221. *Griff eines Schwertes* und *eines Pfluges* (in सुमति°). — 3) *Schwertgriff*, so v. a. *Schwert* MBh. 1,134,30.

*त्सरुक Adj. *Griffe verfertigend.*

त्सरुमत् Adj. *mit einem Stiele versehen* Âpast. Çr. 12,2,8.

त्सरुमार्ग m. *Kampfweise mit dem Schwerte.*

त्सारिन् Adj. *schleichend, anschleichend, heimlich kommend, versteckt.*

त्सारुक Adj. *geschickt in der Handhabung des Schwertes.*

*थ 1) m. *a) Berg.* — *b) ein Schützer vor Gefahren.* — *c) Anzeichen einer Gefahr.* — *d) eine best. Krankheit.* — *e) das Essen.* — 2) n. *a) das Schützen, Bewahren.* — *b) Furcht.* — *c) ein Gebet für Jmds Heil.*

थक्कन, थक्किय und थक्कियक m. N. pr. von Männern.

थरथराय्, °यते *schwindeln, taumeln* Kâraṇḍ. 33,24.

*थर्व्, थर्वति = चरति.

थर्त्यारक m. N. pr. eines Dorfes.

*थुड्, थुडति (संवरणे).

*थुत्कार m. *der Laut* थुत् *beim Ausspeien, lautes Ausspeien.*

*थुत्थुकारक Adj. etwa *schmatzend* (beim Essen).

*थुथु = थूथू.

*थुथुकृत् m. *ein best. Vogel.*

थुर्व्, थूर्वति (हिंसार्थ). थूर्वत् als Beiw. Agni's Maitr. S. 2,10,1. Vgl. तुर्व्.

थूत् onomat. vom *Geräusch beim Ausspeien.* थूत्कृत्य Râgat. 7,1116.

थूत्कार m. und थूत्कृत n. = थुत्कार Râgat. 7, 1096. 1116. 8,341. 352.

थूथू Nachahmung *des beim Ausspeien entstehenden Lautes.*

थैथै Nachahmung *des Lautes eines musikalischen Instruments.*

*थोडन n. Nom. act. von थुड्.

Digitized by Google

दोणेय und °क n. *eine best. Pflanze*, = स्थो° Kâraka 6,23. 26. 7,1.

1. दृ 1) Adj. (f. आ) am Ende eines Comp. *Etwas gebend, schenkend, verleihend, gewährend, mittheilend, bewirkend, hervorbringend.* पितृदो तिथि° MBh. 13,6606 fehlerhaft für पितृदेवातिथि°. — 2) (* m., f. (आ) und (* n.) *Gabe, Verleihung;* vgl. आशीर्दा.

2. दृ 1) Adj. am Ende eines Comp. *abschneidend, vernichtend, zerstörend.* — 2) * m. f. (आ) und n. *das Abschneiden, Zertheilen.*

3. दृ Adj. *bindend, fangend* in सश्यर्द.

4. दृ = दत्त् *Zahn* in अपदन्द, पदन्द und षोडन्.

5.* दृ 1) m. *Berg.* — 2) f. दा *Hitze, Schmerz.* — 3) n. *Weib.*

1. दंश्, दश्, दंशति (nur 176,22), दँशति (episch auch Med.) *beissen, beissen in.* दष्ट und दंशित (nur LA. 13,4) *gebissen* (auch von einer best. tadelhaften Aussprache der Laute). — Caus. 1) दंशयति *a) beissen lassen,* — von (Instr.). — *b) bepanzern, mit einem Harnisch versehen* Çiç. 17,21. — 2) *दंशयते (दंशने). — Intens. *दन्दश्यते, *दन्दशीति, *दन्दष्टि (भावगर्कायाम्). दँन्दशान *nach einander beissend, — schnappend* RV. 10,95,9. — Caus. vom Intens. दन्दशयति *gehörig beissen lassen.* — Mit अव in अवदंश. — Mit आ *anbeissen, beissen in.* — Mit उद् in *उद्दंश. — Mit उप in उपदंश fgg. — Mit निस् *zerbeissen.* दन्तान् *die Zähne aneinander schlagen.* — Mit परि *zerbeissen.* — Mit वि 1) dass. — 2) *auseinanderquetschen.* — Mit सम् 1) *beissen, mit den Zähnen packen.* — 2) *zusammenkneifen, aneinander drücken.* — 3) *drücken, quetschen, dicht auf Etwas liegen.* संदष्ट *angedrückt, fest anliegend.* — Mit अभिसम्, अभिं सँदष्टो *zusammengebunden, zusammengeschnürt.*

2.* दंश्, दंशति (?) und दंशयते (दर्शने).

3.* दंश्, दंशति und दंशयति (भाषार्थ oder भासार्थ).

दंश 1) Adj. *beissend* in *मृगदंश. — 2) m. *a) Biss, die gebissene Stelle.* दंशं दा *Jmd* (Gen.) *beissen, stechen* (von einer Wanze). — *b) *Riss, Fehler in einem Edelstein u. s. w.* — *c) *Zahn.* — *d) Bremse.* *e) Harnisch.* — *f) *Gelenk am Körper.* — *g)* N. pr. eines Asura. — *h)* MBh. 9,2582 fehlerhaft für शश. — 3) *f. ई *eine kleine Bremsenart.*

दंशक 1) Adj. *beissend* in *दृढ° und *मृग°. — 2) m. *a) Zahn* in *पुरु°. — *b) *Bremse.* — *c) *Hausfliege.* — *d)* N. pr. eines Fürsten. — 3) *f. दंशिका *eine Art Bremse.*

दंशन n. 1) *das Beissen, Biss.* — 2) *Harnisch, Rüstung.* Am Ende eines adj. Comp. f. आ Çiç. 17,21.

*दंशनाशिनी f. *ein best. Insect.*

*दंशभीरु und *°क *Büffel.*

दंशमशक n. Sg. *Bremsen und Mücken.*

*दंशमूल m. *Hyperanthera Moringa.*

*दंशवदन m. *Reiher.*

दंशित Adj. 1) *geharnischt, gerüstet.* — 2) *gerüstet, gewappnet, geschützt durch* (Instr.). — 3) *gerüstet —, bereit zu* (Loc.). — 4) *schön gekleidet, geputzt.* — 5) *nahe anliegend, dicht bei einander stehend, dicht gedrängt.* — 6) = दष्ट *gebissen.*

दंशिन् 1) Adj. *beissend* in तृप्रदंशिन्. — 2) * m. *a) Hund.* — *b) Wespe.*

दंशुक Adj. *beissend,* mit Acc.

*दंशोर Adj. *bissig.* Richtig दशोर.

दंशोद्धार m. Titel eines Werkes.

दंश्मन् n. *Biss, die gebissene Stelle.*

दंष्टृ Nom. Ag. *Beisser.*

दंष्ट्र m. und दंष्ट्रा f. *Spitzzahn, Fangzahn.*

दंष्ट्रानिवासिन् m. N. pr. eines Jaksha.

दंष्ट्रायुध 1) Adj. *die Spitzzähne als Waffe gebrauchend.* — 2) *m. *Wildschwein.*

दंष्ट्राल 1) Adj. *mit grossen Spitzzähnen versehen.* — 2) m. N. pr. eines Rakshas.

दंष्ट्राविष Adj. *Gift in den Fangzähnen habend.*

*दंष्ट्रासेन m. N. pr. eines buddh. Gelehrten.

*दंष्ट्रिक 1) Adj. *mit Fangzähnen versehen.* — 2) f. आ *a)* = दाढिका. — *b) ein best. Pflanze.*

दंष्ट्रिन् 1) Adj. *mit Spitzzähnen —, mit Fangzähnen versehen.* Auch als Beiw. Çiva's. — 2) m. *a) ein solches Thier, Raubthier.* — *b) *Wildschwein.* — *c) *Hyäne.* — *d) Schlange.* Unterschieden von नाग und सरीसृप Harîv. 12496.

1. दंस्, nur दँसयस् *sich wunderkräftig (hülfreich) erweisen.*

2.*दंस्, दंसति (?) und दंसयते (दर्शनदंशनयोः), दंसति (?) und दंसयति (भाषार्थ oder भासार्थ).

दंसन n. und दँसना f. *wunderbare That, — Wirkung, — Geschicklichkeit, Wunderkraft.*

दँसनावत् Adj. *wunderkräftig, wunderbar geschickt.*

*दंसयितृ Nom. ag. *Vertilger.*

दँसस् n. = दंसन.

*दंसि m. oder f. = कर्मन्.

दँसिष्ठ Adj. *sehr wunderkräftig.*

दँसु Adj. (nur im Comp.) *wunderkräftig.* Adv. *auf wunderbare Weise, erstaunlich.*

दँसुजूत Adj. *erstaunlich rasch.*

दँसुपत्नी Adj. f. *einen wunderkräftigen Herrn habend, sich in der Gewalt eines solchen befindend.* RV. 6,3,7 wohl दँसुपत्नी st. दँ सुपँत्नी zu lesen.

*दंक्, दंकयति (दीर्घे), दाक्षे). — Mit अति, °दंकोः zur Erklärung von अति धक्.

दक n. = उदक *Wasser.*

*दकलावणिक Adj. *mit Wasser und Salz zubereitet.*

दकाण wohl nur fehlerhaft für दकाण.

दकोदर n. *Wasserbauch.*

दक्ष्, दँक्षति, °ते 1) Act. *es Jmd* (Dat.) *recht —, zur Genüge machen.* — 2) Med. *a) taugen, tüchtig —, bei Kräften sein.* — *b) *वृद्धौ, *शीघ्रार्थे, *गतिहिंसयोः. — Caus. दक्षयति *tauglich —, tüchtig machen.*

दँक्ष 1) Adj. (f. आ) *a) tüchtig, tauglich, geschickt, anstellig, rührig, fleissig, gescheit.* Das *Wozu, Wobei* oder *Worin* im Loc. oder im Comp. vorangehend. — *b)* vom Soma so v. a. *kräftig, geistig, die geistigen Fähigkeiten steigernd.* — *c)* von der Gaṅgâ so v. a. *passirbar* (Nîlak.). — *d) angemessen, entsprechend, geeignet zu* (im Comp. vorangehend) von Sachen. — *e) recht* (nicht *link*). — 2) m. *a) Tüchtigkeit, Tauglichkeit, Fähigkeit.* — *b) geistiges Vermögen, Geisteskraft, Fähigkeit, Anlage.* — *c) Willenskraft, Wille, Gesinnung.* — *d) böse Gesinnung, Anschlag.* — *e) eine best. Tempelform* Hemâdri 2,58,11. — *f) *ein allen Geliebten genügender Mann.* — *g) Hahn* Kâraka 1,27.6,2.9. — *h) *eine best. Pflanze.* — *i) *Feuer.* — *k) *Çiva's Stier.* — *l)* N. pr. α) eines Âditja, der auch mit Pragâpati identificirt wird. — β) eines best. Pragâpati, dessen Opfer von Çiva zu Nichte gemacht wird. Hierher wohl दक्षस्यायनम् als Bez. *eines best. Opfers* M. 6,10 (Hdschr.). — γ) eines Sohnes des Garuḍa. — δ) verschiedener Manner. — 3) *f. आ *die Erde.*

दक्षकन्या f. 1) *eine Tochter von Daksha* 2) *l)* β). — 2) *Patron. der Durgâ.

1. दक्षक्रतु m. Du. *Wille und Verstand* TBr. 1,5, 4,2. Âçv. Gṛhj. 3,6,7.

2. दँक्षक्रतु Adj. *tüchtige Einsicht habend.*

*दक्षजा f. Patron. der Durgâ.

*दक्षजापति m. 1) *der Mond.* — 2) Bein. Çiva's.

दक्षणिधन n. Name eines Sâman.

दक्षता f. *Geschicklichkeit, Gewandtheit; Rührigkeit* Spr. 2678.

दँक्षताति f. *geistige Fähigkeit.*

दक्षनिधन n. = दक्षणिधन.

दँक्षपति m. *Herr der Fähigkeiten.*

दँक्षपितृ (stark auch °पितार्) Adj. Pl. nach den Comm. 1) *den Daksha zum Vater habend.* — 2) *Fähigkeiten bewahrend, — besitzend, — verleihend.*

दक्षपुत्र m. Patron. des 9ten Manu VP.² 3,24.

Digitized by Google

दक्षमथन m. Bein. Çiva's Harshaḱ. 71,11.

दक्षयज्ञप्रबन्ध m. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

दक्षयज्ञप्रभञ्जन m. Bein. Çiva's.

*दक्षयज्ञविनाशिनी f. Bein. der Durgâ.

दक्षविक्रिता f. Bez. *eines best. Gesanges.*

दक्षवृध् Adj. *der Tüchtigkeit u. s. w. sich erfreuend.*

दक्षस् Adj. = दक्ष 1) *a*).

दक्षसाधन Adj. *Tüchtigkeit zuwegebringend, Muth machend.*

दक्षसावर्णा (VP. 3,2,20) und °वर्णि m. N. pr. des 9ten Manu.

दक्षसुत 1) m. *ein Sohn* Daksha's, so v. a. *ein Gott* nach dem Comm. zu R. ed. Bomb. 5,48,15. — 2) f. आ *eine Tochter* Daksha's; Pl. *die Weiber des Mondes.*

दक्षस्थ Adj. (f. आ) *zur Rechten—, im Süden befindlich* Hemâdri 1,137,8. 18.

दक्षस्मृति f. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

दक्षाण्ड n. *Hühnerei* Bhâvapr. 2,157. 6,117.

दक्षात्मजा f. *eine Tochter* Daksha's. °पति m. *der Mond* Vâmana.

*दक्षाधरध्वंसक, *°ध्वंसकृत् und °ध्वंसन m. Bein. Çiva's.

दक्षिण्य, दक्षिणिय 1) Adj. *dem man es recht oder geschickt machen muss, dem man sich gefällig erweisen muss.* — 2) *m. *a*) *Geier.* — *b*) Bein. Garuḍa's.

दक्षारि m. Bein. Çiva's.

दक्षि Voc. *o Flammender!* ṚV.

दक्षिण und दक्षिणी 1) Adj. (f. आ) *a*) *tüchtig, geschickt,* — zu (im Comp. vorangehend). — *b*) *recht, auf der rechten Seite befindlich.* दक्षिणं परि-इ *Jmd so umwandeln, dass man ihn zur Rechten hat.* दक्षिणं कर् *Jmd zu seiner Rechten nehmen, Jmd seine rechte Seite zukehren* (als Zeichen der Achtung). — *c*) *südlich, im Süden befindlich, nach Süden gerichtet, von Süden kommend* (Wind). — *d*) *gerade, rechtschaffen, offen.* — *e*) *liebenswürdig, gefällig, zuvorkommend.* — *f*) आम्नाय m. Bez. *eines der heiligen Texte der* Tântrika. — 2) m. *a*) *die rechte Hand, der rechte Arm.* — *b*) *das Ross rechts von der Deichsel.* — 3) m. oder n. *a*) *die rechte Seite.* दक्षिणम् *nach rechts.* — *b*) *Süden.* — 4) f. आ *a*) *die tüchtige,* d. h. *fruchtbare Milchkuh.* — *b*) *ein dem diensthuenden Priester gereichter Lohn* (ursprünglich eine *Kuh*). Häufig personificirt. — *c*) *Lohn* überh. — *d*) *Darbringung, Gabe, Geschenk* überh. — *e*) *Süden.* — *f*) **eine Form oder Darstellung der* Durgâ *mit hervorstehender rechter Seite.* — *g*) *=प्रतिष्ठा. — 5) n. *die Lehre oder das Ritual der* Çâkta *von der rechten Hand.*

*दक्षिणाकालिका f. *eine Form der* Durgâ *bei den* Tântrika.

दक्षिणाकालीमाहात्म्य n. Titel eines Werkes.

दक्षिणाजानुवक्त्र Adj. *mit gebogenem rechten Knie* Gobh. 1,3,1.

दक्षिणातउपवीतिन् Adj. *die heilige Schnur nach rechts hin tragend* Âpast. Çr. 3,17,1.

दक्षिणातस् Adv. 1) *von rechts her, auf der rechten Seite, rechts,* — von (Gen.). Mit अस् oder भू *rechts von Jmd* (Gen.) *stehen,* so v. a. *als Helfer zur Seite stehen.* Mit कर् *Jmd zur Rechten nehmen, Jmd die Rechte zukehren* (als Zeichen der Achtung). — 2) *von Süden her, nach Süden, im Süden von* (Gen.). दक्षिणातस् पुरस्तात् und दक्षिणातः पुरः *südöstlich.*

दक्षिणातस्कपर्द Adj. *das Haar an der rechten Seite aufgewunden oder geflochten tragend.*

दक्षिणात्रा Adv. *rechts.*

दक्षिणात्व n. *Geradheit, offenes Wesen oder Liebenswürdigkeit.*

दक्षिणादृघ् Adj. (Nom. °धक्) Lâṭj. 5,7,3 v. l. für दक्षिणासद्.

दक्षिणाद्वारकामाहात्म्य n. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

दक्षिणाद्वारविचार m. desgl. Cat. Kielh. 1,92.

दक्षिणाद्वारिक Adj. *einem kriegerischen Auszuge nach Süden günstig* Ind. St. 14,356.

*दक्षिणाधुरीण Adj. *rechts von der Deichsel angespannt.*

दक्षिणापश्चात् Adv. *südöstlich,* — von (Gen.) Vaitân.

दक्षिणापश्चार्ध m. *Südwestseite.*

दक्षिणापश्चिम Adj. (f. आ) *südwestlich.*

*दक्षिणापाञ्चालक Adj. *zu den südlichen* Pañḱâla *in Beziehung stehend.*

दक्षिणापूर्व 1) Adj. (f. आ) *südöstlich.* °पूर्वेण *südöstlich von* (Acc.). — 2) f. आ *Südost.*

दक्षिणापूर्वार्ध m. *Südostseite.*

दक्षिणाप्राकप्रवण (दक्षिणा°?) Adj. *nach Südost abfallend.* — *geneigt* Çâṅkh. Çr. 4,14,6.

दक्षिणाप्राची f. *Südost.*

दक्षिणामानस n. N. pr. eines Wallfahrtsortes.

दक्षिणामार्ग m. *die südliche Bahn* (am Himmel) Varâh. Jogaj. 4,49.

दक्षिणाराढा und °राढा (wohl fehlerhaft) f. N. pr. einer Gegend.

दक्षिणालिपि f. *eine Schriftart* Lalit. 143,19. v. l. दक्षिणा°.

दक्षिणासद् Adj. *rechts oder südlich sitzend.*

दक्षिणासव्य Adj. Du. *recht und link* AV. 12,1,28.

*दक्षिणास्थ m. *Wagenlenker.*

1. दक्षिणा f. s. u. दक्षिण.

2. दक्षिणा (दक्षिणा AV. 18,1,42. 19,13,9) Adv. mit Abl. 1) *rechts.* — 2) *südlich.*

दक्षिणाकपर्द Adj. = दक्षिणातस्कपर्द Gṛhjâs. 2,10.

दक्षिणाकाल m. *die Zeit der Empfangnahme des Opferlohnes.*

दक्षिणाग्नि m. *das südliche Altarfeuer.*

दक्षिणाग्र Adj. *dessen Spitzen nach Süden gerichtet sind.*

*दक्षिणाचल m. *das Gebirge* Malaja.

दक्षिणाचार Adj. 1) *einen geraden, rechtschaffenen Wandel führend.* — 2) *das Ritual der Çâkta von der rechten Hand befolgend.* °तत्त्व n. und °तत्त्वराज m. Titel von Werken.

दक्षिणाचारिन् Adj. = दक्षिणाचार 2). °रितत्त्वराज m. Titel eines Werkes.

दक्षिणाज्योतिस् Adj. *durch den Opferlohn Glanz empfangend.*

दक्षिणाञ्च् Adj. (f. °ाचती) *nach Süden gerichtet.*

दक्षिणात् Abl. Adv. 1) *von rechts, rechts.* — 2) *von Süden her, südlich.*

दक्षिणात्व n. Nom. abstr. zu दक्षिणा 4) *b*) Maitr. S. 4,8,8.

दक्षिणात्सद् Adj. *im Süden sitzend* Maitr. S. 2,6,3.

दक्षिणाद्वात m. *Südwind* Maitr. S. 2,7,20.

1. दक्षिणाद्वार n. *eine Thür nach Süden* Mân. Gṛhj. 2,11.

2. दक्षिणाद्वार Adj. *die Thür südlich habend.*

दक्षिणाधिपति m. *Gebieter des Dekhans* LA. 29,16.

दक्षिणान्तिका f. *ein best. Metrum.*

दक्षिणान्याय Adj. *wobei die Richtung nach Süden als Regel gilt.*

दक्षिणापथ m. 1) *der Weg der den Opferlohn bildenden Kühe* u. s. w. (zwischen der Çâlâ und dem Sadas). — 2) *der Dekhan.*

दक्षिणापथिक Adj. *dekhanisch.*

दक्षिणापर Adj. (f. आ) *südwestlich* Âpast.

दक्षिणापवर्ग Adj. *im Süden aufhörend* Kauç. 87.

दक्षिणाप्रत्यगपवर्ग Adj. *in Südwesten aufhörend* Kauç. 1.

दक्षिणाप्रत्यञ्च् 1) Adj. (f. °ीची) *südwestlich.* दिश् f. *Südwest* Comm. zu Mân. Gṛhj. 2,1. °त्यक् Adv. *nach Südwest* Mân. Gṛhj. 2,1. — 2) f. °ीची f. *Südwest* Gaut.

दक्षिणाप्रवण Adj. (f. आ) *nach Süden abfallend* (Ort) Mân. Gṛhj. 2,11.

दक्षिणाप्रष्टि m. *das Seitenpferd rechts neben den Jochpferden.*

Digitized by Google

दक्षिणाबन्ध m. im Sâṁkhja *eine der drei Gebundenheiten, die durch den Opferlohn oder Lohn überh. bedingte.*

दक्षिणाब्धि m. *das im Süden gelegene Meer* VP.^{2} 5,53.

दक्षिणाभिमुख Adj. (f. आ) *mit dem Gesicht nach Süden gerichtet* Hemâdri 1,721,1. *nach Süden gerichtet, — fliessend.* °स्थित Adj *mit dem Gesicht nach Süden gewandt stehend.*

दक्षिणामुख Adj. (f. ई) *mit dem Gesicht nach rechts oder Süden gewandt.* °म् Adv. *südwärts* 111,11. Nom. abstr. °त्व n. Hemâdri 1,352,18.

दक्षिणामूर्ति m. *eine Form Çiva's bei den Tântrika.* °संहिता f., °स्तव m., °स्तोत्र n., °स्तोत्रवार्त्तिक n., °मूर्त्यष्टक n. (Opp. Cat. 1) und °मूर्त्युपनिषद् f. Titel von Werken.

दक्षिणायन 1) Adj. *auf dem Wege liegend, welchen die Sonne auf ihrem Gange von Norden nach Süden geht.* — 2) n. *a) der Weg nach Süden, — zum Reich der Todten.* °म् अनु-या so v. a. *sterben.* — *b) der Gang der Sonne nach Süden; das Halbjahr, in dem die Sonne sich von Norden nach Süden bewegt,* Gaut. °संक्रान्ति f. Pañcat. ed. Bomb. 2,17,15.

दक्षिणायुग्य m. *das rechte Jochpferd.*

दक्षिणारण्य n. N. pr. eines *Waldes.*

***दक्षिणारुज्** Adj. *an der rechten Seite verwundet.*

दक्षिणार्ध m. *die rechte, südliche Seite.*

दक्षिणार्धपश्चार्ध m. *Südwestseite* Mân. Çr. 6,2,5.

दक्षिणार्धपूर्वार्ध m. *Südostseite* Mân. Çr. 1,1,2. 7,6.

दक्षिणार्धापरार्ध m. *Südwestseite* Çâṅkh. Çr. 18, 24,18.

दक्षिणार्ध्य Adj. *auf der rechten, südlichen Seite befindlich.*

दक्षिणार्ध्यपूर्वार्ध्य Adj. *auf der Südostseite befindlich* Lâṭj. 1,10,3.

***दक्षिणार्ह** Adj. *eines Opferlohnes würdig.*

दक्षिणालिपि f. v. l. für दक्षिणालिपि.

दक्षिणावचर Adj. *es stets mit der rechten Seite zu thun habend* Lalit. 63,5.

दक्षिणावत् Adj. 1) *tüchtig.* — 2) *reichlichen Opferlohn gebend, fromm* (im Sinne der Priester). — 3) *wobei reichlicher Lohn gegeben wird.*

दक्षिणावर्त 1) Adj. (f. आ) *a) von links nach rechts sich windend* (Muschel, Frucht Bhâvapr. 1,171). — *b) nach Süden gewandt, auf dem Gange nach Süden sich befindend* (die Sonne). — 2) m. *der Dekhan.*

दक्षिणावर्तक 1) Adj. (f. °र्तिका) *nach rechts oder nach Süden gerichtet* Hemâdri 1,144,2. Agni-P. 40, 28. — 2) * f. ई *Tragia involucrata* Râǵân. 9,48.

दक्षिणावह (stark °वाह) Adj. *rechts fahrend, rechts um das Feuer gehend.*

दक्षिणावृत् Adj. *nach rechts gewandt, rechts herum gehend.*

दक्षिणावृत्त Adj. *von links nach rechts geflochten* Âpast.

***दक्षिणाशापति** m. Bein. Jama's.

दक्षिणाशिरस् Adj. *mit dem Kopfe nach Süden gewandt* Kâtj. Çr. 22,6,4. 15. Gobh. 3,10,27.

दक्षिणाश्रोणि f. *die rechte Hinterbacke* Kâtj. Çr. 17,8,24.

दक्षिणासंचर m. = दक्षिणापथ 1) Vaitân.

दक्षिणासद् Adj. = दक्षिणासद्.

***दक्षिणाक्** Adv. *weit rechts, weit im Süden, — von* (Abl.).

दक्षिणात् Adv. *rechts, mit der rechten Hand.*

दक्षिणी Adv. mit कर् 1) *Jmd* (Acc.) *zu seiner Rechten nehmen, so umwandeln, dass man ihn zur Rechten hat* (als Zeichen der Achtung). — 2) *Etwas* (Acc.) *als Opferlohn geben* Bâlar. 38,1.

दक्षिणीय Adj. 1) *des Opferlohnes werth, zum Opfergeschenk passend.* — 2) *ehrwürdig* Lalit. 328, 14. Kâraṇḍ. 96,16. 21.

दक्षिणेतर Adj. *nicht recht, link.*

दक्षिणेति f. *der Gang der Sonne nach Süden.*

दक्षिणेन Instr. Adv. mit Acc. 1) *rechts, zur Rechten, — von.* — 2) *im Süden, südlich, südwärts, — von.*

***दक्षिणेर्म** Adj. *auf der rechten Seite zerbrochen* (z. B. Karren).

दक्षिणेर्मन् Adj. *auf der rechten Seite verwundet* Bâlar. 181,12.

दक्षिणेस् Instr. Pl. Adv. *rechts.*

दक्षिणोत्तर Adj. (f. आ) *recht und link* (Âçv. Grhj. 3,2,3), *südlich und nördlich, nach Süden und Norden gerichtet.* °पार्श्व Hemâdri 1,128,23.

दक्षिणोत्तरायत Adj. (f. आ) *von Süden nach Norden sich erstreckend* Hemâdri 1,123,9. 129,1. 651,2.

दक्षिणोत्तरायाम Adj. dass. ebend. 1,296,6.

दक्षिणोत्तरिन् Adj. *rechts überstehend, — überragend.*

दक्षिणोत्तान Adj. 1) *die rechte Hand mit der inneren Fläche nach oben haltend* Kâtj. Çr. 8,2,9. — 2) Du. in Verbindung mit पाणी *von denen die rechte mit der inneren Fläche nach oben gerichtet ist* Ind. St. 9,221. Gobh. 4,3,18. 20.

दक्षिणोदग्द्वार Adj. (f. आ) *eine Thür nach Süden und nach Norden habend* Âpast.

दक्षिण्य Adj. = दक्षिणीय.

दक्षिन (RV. 2,4,4) und **दक्षिनस्** (RV. 1,141,7) Adj. *brennend, flammend.*

दक्षेश्वरलिङ्ग n. Name eines Liṅga.

दगार्गल n. *die Untersuchung des Bodens zur Auffindung einer Wasserquelle* und *die darüber handelnde Lehre.*

***दगु** m. N. pr. eines Mannes.

दग्ध 1) Adj. s. u. 1. दह्. — 2) f. आ *a)* **die Gegend, wo die Sonne gerade steht.* — *b)* Bez. *gewisser unheilvoller lunarer Tage.* — *c)* **eine best. Pflanze* Râǵân. 9,127. — 3) n. *das Brennen* (in der Chirurgie). अग्नि° *cauterium actuale,* क्षार° *c. potentiale.* Auch in Comp. mit dem *gebrannten* Theile.

***दग्धकाक** m. *Rabe.*

दग्धजठर n. *der verfluchte Magen* Spr. 2813.

दग्धपुत्र Adj. (f. आ) *dessen Sohn verbrannt ist* Suparn. 9,2.

दग्धमत्स्य m. *auf dem Feuer gerösteter Fisch* Bhâvapr. 2,13.

दग्धमरण m. N. pr. eines Autors.

दग्धर् (mit Acc.) und **दग्धॄ** (mit Gen.) Nom. ag. *Brenner, Verbrenner.*

दग्धरथ m. N. pr. eines Gandharva.

***दग्धरुह** 1) m. *Clerodendrum phlomoides* Râǵân. 10,42. — 2) f. आ *eine best. Pflanze* Râǵân. 9,127.

***दग्धवर्णक** *eine best. Grasart.*

दग्धव्य Adj. *zu verbrennen.*

दग्धव्रण m. *Brandwunde.*

***दग्धिका** f. 1) *angebrannter Reis.* — 2) *eine best. Pflanze* Râǵân. 9,127.

***दग्धेष्टका** f. *ein gebrannter Ziegelstein.*

दग्धोदर n. *der verfluchte Magen* zu Spr. 804.

1. **दघ्** 1) दघ्नोति *a) reichen bis an, erreichen.* Mit पश्चा oder पश्चात् *zurückbleiben, zu kurz kommen.* Mit अधस् *nicht die gehörige Höhe erreichen.* — *b)* **घातने, पालने, ताडने.* — 2) *दघ्यति = गतिकर्मन् und स्रवति. — Mit अति *über* (ein Ziel) *hinausreichen, — hinausschiessen; an Jmd vorübergehen.* — Mit आ 1) *Jmd anhalten, Jmd Etwas anthun.* — 2) *abschlagen* (einen Wunsch). — 3) impers. *es widerfährt Jmd* (Loc.) *ein Leid.* — Mit प्र in प्रदघ्म्. 2. दघ् in उश° und दक्षिणा°.

°**दघ्न** Adj. (f. ई und ई) *reichend bis an.* अश्व° *von der Höhe eines Pferdes.*

दघ्वन् in अपश्चाद्दघ्वन्.

दङ्क्षणु Adj. *bissig* Maitr. S. 2,8,10.

***दङ्ग्, दङ्गति** (पालने, वर्जने).

दच्छद m. (adj. Comp. f. आ) (*Zahndecke*) *Lippe.*

***दडी** f. *eine best. Pflanze* und *ihre Frucht* gaṇa करीतक्यादि in der Kâç.

दण्ड 1) m. und (ganz ausnahmsweise) n. (adj. Comp. f. आ) *a) Stock, Stab, Prügel, Keule.* दण्डवत् प्र-नम् *sich wie ein Stock verneigen, so v. a. sich*

Digitized by Google

der Länge nach auf die Erde werfen. वेतस्र *Rohrstäbchen* euphemistisch so v. a. *die männliche Ruthe.* Der Rüssel des Elephanten, die Hauer des Ebers (Du. V. 1,4) und Arme und Schenkel des Menschen werden häufig *Stäbe* genannt. — *b) Stengel, Stamm.* — *c) Stiel* (an einem Löffel, einer Pfanne, einem Fliegenwedel, Sonnenschirm u. s. w.). — *d) Fahnenstock auf einem Wagen.* — *e) *Deichsel am Pfluge.* — *f) der Stab an der Laute, durch welchen die Saiten durchgelassen sind.* — *g) *ein Werkzeug zum Schlagen der Laute.* — *h) *Butterstössel.* — *i) Stab* als *best. Längenmaass.* — *k) ein best. Zeitmaass.* — *l) eine best. stabähnliche Lichterscheinung am Himmel.* — *m) *ein best. Planet.* — *n) eine best. Constellation.* — *o) *eine stabähnliche Aufstellung der Truppen, Heersäule.* Vgl. °व्यूह. — *p) Zeile;* s. °पात. — *q) eine Art Krampf* Bhâvapr. 4, 159. — *r) der Stock* als *Symbol der Gewaltthätigkeit, offene Gewalt, thätlicher Angriff.* — *s) Macht* —, *vollständige Herrschaft über* (Gen. oder im Comp. vorangehend). — *t) (die physische Gewalt in concreto) Heer.* — *u) der Stock* als *Symbol der richterlichen Gewalt und Strafe, Strafe* überh., sowohl *körperliche* als auch *Zurechtweisung* und *Geldbusse.* गुप्त oder गूढ *eine geheime Geldbusse,* so v. a. *erpresstes Geld.* — *v) *Hochmuth, Dünkel.* — 2) m. *a) *Pferd.* — *b)* die *Strafe* personificirt als *Sohn* Dharma's *von der* Krijâ, als *Jama und als Çiva. — *c)* N. pr. α) eines Wesens im Gefolge des Sonnengottes. — β) eines Rakshas. — γ) verschiedener Männer. — 3) *f. आ *Hedysarum lagopodioides.* — 4) wohl n. N. pr. einer Oertlichkeit, = दण्डक 3).

दण्डक 1) m. (*n.) *a) Stiel.* — *b) Deichsel.* — *c) Fahnenstock auf einem Wagen.* — *d) eine best. Pflanze.* — *e) eine ununterbrochen fortlaufende Reihe, Zeile.* — *f) eine Gattung von Metren.* — *g) eine Art Composition* S. S. S. 165. — *h) eine Art Krampf* Bhâvapr. 4,166. Karaka 6,26. — *i)* Titel eines Werkes. — 2) m. *a)* Pl. *die Bewohner von* दण्डक 3). — *b)* N. pr. α) eines Asura Ind. St. 14, 127. — β) eines Fürsten. — 3) f. (आ) und n. (Pl. Prasannar. 153,7) N. pr. einer Wildniss im Dekhan. — 4) f. दण्डिका *a) Stock, Stab.* — *b) Linie, Strich.* — *c) *Strick.* — *d) *eine Art Perlenschnur.*

*दण्डकन्दक m. *ein best. Knollengewächs* Râgân. 7,91.

दण्डकपालिन् Adj. *einen Stock und einen Schädel tragend* Hemâdri 2,*a*,96,3.

दण्डकर्मन् n. *Bestrafung.*

दण्डकाल n. *ein best. Metrum.*

*दण्डकाक m. *Rabe.*

दण्डकारण्य n. = दण्डक 3).

दण्डकालसक m. *eine Art Dysenterie* Karaka 6, 10. Râgat. 7,1456. 1458. Vgl. दण्डालसिका.

दण्डकाव्यन n. = दण्डक 3).

दण्डकाष्ठ n. *ein hölzerner Stab.*

दण्डकासन n. *eine best. Art zu sitzen.*

दण्डकुश und दण्डकूल m. Pl. N. pr. eines Volkes.

दण्डकेतु m. N. pr. eines Mannes.

दण्डगौरी f. N. pr. einer Apsaras.

दण्डग्रहण n. *das Ergreifen des Stabes,* so v. a. *das Uebergehen in den Stand des* त्रिदण्डिन्.

*दण्डग्राह् m. gaṇa रेवत्यादि.

दण्डघटना f. *das Hantiren mit dem Stocke, das Umsichhauen mit dem Stocke* und zugleich *das sich der Länge nach auf die Erde Werfen* (vor einer Gottheit) Ind. St. 15,269.

दण्डघ्न Adj. *sich thätlich an Jmd vergreifend.*

दण्डचक्र n. 1) *Heeresabtheilung, Detachement.* — 2) *eine best. mythische Waffe.*

*दण्डच्छत्र n. *Geschirrgemach* (buddh.).

*दण्डढक्का f. *eine Art Pauke, auf der die Stunden angeschlagen werden.*

दण्डताडन n. *das Züchtigen mit einem Stocke* Âpast.

*दण्डताम्री f. = 2. ताम्र 2).

दण्डत्व n. Nom. abstr. zu दण्ड *Stock.*

दण्डदास m. *Sclave in Folge einer nicht abgetragenen Geldstrafe.*

दण्डदेवकुल Pañkat. 128,25 fehlerhaft für खण्डदेवकुल *ein verfallener Tempel,* wie ed. Bomb. 2, 27,20 liest.

दण्डधर 1) Adj. *den Stock tragend, — schwingend,* so v. a. *die richterliche Gewalt ausübend, züchtigend, strafend;* mit Gen. तीक्ष्ण° *strenge strafend.* — 2) m. *a) Fürst, König* Râgat. 7,1458. — *b) Richter, die oberste Gerichtsperson.* — *c) Anführer einer Heeresabtheilung* Daçak. 90,20. — *d)* Bein. Jama's.

दण्डधराधिपति m. *der oberste Gewalthaber, Fürst, König.*

दण्डधार 1) Adj. *den Stock tragend,* so v. a. *die richterliche Gewalt ausübend.* — 2) m. *a) *Fürst, König.* — *b)* *Bein. Jama's. — *c)* N. pr. α) eines von Arǵuna erschlagenen Fürsten. — β) eines Sohnes des Dhṛtarâshṭra. — γ) Pl. eines Volkes.

दण्डधारक Adj. = दण्डधार 1) Spr. 5753.

दण्डधारण n. 1) *das Tragen eines Stabes* Pâr. Grhj. 2,5,11. — 2) *das Schwingen des Stockes,* so v. a. *Anwendung von Gewalt* 31,14. *Züchtigung, Bestrafung.*

दण्डधारिन् Adj. *den Stock tragend,* so v. a. *züchtigend, strafend.*

°दण्डधृक् Adj. *die Herrschaft ausübend über.*

दण्डन 1, m. *Rohr* (?). — 2) n. *das Schlagen, Züchtigen, Strafen.*

दण्डनविधि m. *gesetzliche Strafe, Strafrecht* Bâlar. 138,23.

दण्डनायक m. 1) *Richter.* — 2) *Anführer einer Heeressäule,* — *einer Kolonne.* — 3) *N. pr. eines Wesens im Gefolge des Sonnengottes.

दण्डनायकपुरुष m. *Polizeidiener, Scherge.*

दण्डनिधान n. *das Niederlegen des Stockes,* so v. a. *Nichtanwendung von Gewalt, Milde.*

दण्डनिपातन n. *das Niederfallenlassen des Stockes,* so v. a. *Züchtigen, Strafen;* mit Gen.

दण्डनीति f. 1) *die Führung des Stockes,* so v. a. *Gerechtigkeitspflege, die Lehre von der gerechten Anwendung der Strafe.* — 2) Titel eines Werkes. — 3) Bein. der Durgâ.

दण्डनीतिमत् Adj. *mit der Gerechtigkeitspflege vertraut.*

दण्डनीय Adj. *zu bestrafen, strafbar* Bâlar. 141,16.

दण्डनेतृ Nom. ag. *Stockführer,* so v. a. *Richter.* Nom. abstr. °तृत्व n. *Richteramt, Gerechtigkeitspflege.*

*दण्डप m. N. pr. eines Mannes.

दण्डपक्षक m. *eine best. Stellung der Hände.*

दण्डपरायण Adj. *eines Stabes bedürfend, sich auf einen Stab stützen müssend* Kâraṇḍ. 48,12.

*दण्डपाशुल m. *Thürsteher.*

दण्डपाणि 1) Adj. *einen Stab —, einen Stock in der Hand haltend* Kathâs. 54,203. — 2) m. *a) Polizeibeamter* Hâs. 31,1. — *b)* Bein. Jama's. — *c)* N. pr. α) des Anführers zweier Schaaren Çiva's. — β) verschiedener Männer (eines Arztes Bhâvapr. 3,86).

दण्डपात m. 1) *Bestrafung, Züchtigung* VP. 5,22, 17. — 2) *eine Art Fieber* Bhâvapr. 3,79. — 3) *der Ausfall einer Zeile* (in Handschriften).

दण्डपातन n. *das Niederfallenlassen des Stockes,* so v. a. *Züchtigen, Strafen.*

दण्डपातनिपात m. *eine best. Stellung der Füsse beim Tanze* VP. 5,7,46, v. l.

दण्डपाता f. *ein best. Pas beim Tanze* Citat im Comm. zu VP. 5,7,46.

दण्डपातिन् Adj. *Strafe verhängend über* (Loc.).

दण्डपारुष्य n. 1) *eine thätliche Beleidigung* Gaut. *körperliche Züchtigung, harte Strafe.* — 2) Du. *Be-*

Digitized by Google

leidigung in Thaten und Worten, körperliche Züchtigung und Verweis.

दण्डपारुष्यवत् Adj. *thätliche Beleidigungen verübend, harte Strafen verhängend.*

दण्डपाल m. 1) *Wahrer der Strafe, Richter.* — 2) **Thürsteher.* — 3) **ein best. Fisch.*

दण्डपालक m. = दण्डपाल 1), *2) und *3).

दण्डपाशक m. *Polizeidiener, Nachtwächter.* Vgl. दाण्डपाशिक.

दण्डपिङ्गलक m. Pl. N. pr. eines Volkes.

*दण्डपेणा n. *eine Seihe mit einem Stiele* (buddh.).

दण्डप्रणाम m. *eine stockähnliche Verneigung,* so v. a. *das sich der Länge nach auf die Erde Werfen.*

दण्डप्रदान n. *das Ueberreichen des Stabes* (beim Upanajana) Çâṅkh. Gṛhj. 2,11.

दण्डबाकु m. N. pr. eines Wesens im Gefolge Skanda's.

दण्डभङ्ग m. *Vereitelung —, Unterbleibung einer Strafe.*

दण्डभाज् Adj. *in Strafe verfallend, straffällig* 213,31. *bestraft werdend von* (Gen.).

दण्डभृत् 1) Adj. *einen Stock tragend.* — 2) m. *a*) **Töpfer.* — *b*) Bein. Jama's. Varâh. Jogaj. 6,21.

दण्डमत्स्य m. *ein best. Fisch* Bhâvapr. 2,13,3.

दण्डमाणव n. *ein noch unter dem Stock stehender Brahmanenschüler.*

*दण्डमातङ्ग *Tabernaemontana coronaria.*

*दण्डमाघ (माघशब्दः पथिपर्यायः) Kâç. zu P. 4,4,37.

दण्डमानव m. R. 2,32,18 fehlerhaft für °माणव.

*दण्डमुख m. *Anführer einer Heeressäule, — einer Kolonne.*

दण्डय्, °यति *züchtigen, strafen;* mit Acc. der Person und Strafe. गुप्तेन दण्डेन so v. a. *von Jmd Geld erpressen.*

दण्डयात्रा f. 1) **eine feierliche Procession,* insbes. *eine hochzeitliche.* — 2) *Kriegszug, Aufbruch zum Kriege* Harshaç. 178,3. 18. 198,14. °चिक्र n. *ein Signal zum A.* 161,1. °पथ m. *Militärstrasse* 89, 11. °लग्न n. *der von den Astrologen für günstig erklärte Zeitpunkt zum Aufbruch* 170,8.

*दण्डयाम m. 1) *Tag.* — 2) Bein. *a*) Jama's. — *b*) Agastja's.

दण्डयोग m. *Anwendung von Strafe.*

*दण्डरी f. *eine Gurkenart.* Wohl fehlerhaft für उड्डरी.

दण्डवर्ध m. *Tod durch die Strafgewalt, Todesstrafe.*

दण्डवत् Adj. 1) *einen Stab tragend* Hemâdri 1, 785,2. — 2) *mit einem Stiele versehen.* — 3) *ein grosses Heer habend.*

दण्डवाचिक Adj. *real oder verbal* (Injurie) 212,23.

*दण्डवादिन् 1) Adj. *einen Verweis ertheilend.* — 2) m. *Thürsteher.*

दण्डवार्त्तासन n. *eine best. Art zu sitzen.*

*दण्डवालधि m. *Elephant.*

*दण्डवासिक m. *Thürsteher.*

दण्डवासिन् m. 1) *Dorfältester.* Vgl. अदण्डवासिक (Nachtr. 1). — 2) **Thürsteher.*

दण्डवाहिन् m. *Polizeidiener, Nachtwächter.*

दण्डविकल्प m. *eine beliebige Strafe, — Bestrafung;* mit Gen. 202,18.

दण्डविधान n. MBh. 12,9964 fehlerhaft für °निधान.

दण्डविषय m. N. pr. einer *Oertlichkeit,* = दण्डक 3) R. 7,81,18.

*दण्डविष्कम्भ m. *der Pfosten, an dem der um den Butterstössel sich windende Strick befestigt wird.*

दण्डवीर्य m. N. pr. eines Fürsten.

*दण्डवृत्तक m. *Tithymalus antiquorum.*

दण्डव्यूह m. *eine Aufstellung der Armee in Heeressäulen* oder *Kolonnen.*

दण्डव्रतधर Adj. *die richterliche Gewalt ausübend, Strafe verhängend.*

दण्डशत्रु m. N. pr. eines Fürsten Hariv. 1,38,3. दत्तशत्रु v. l.

दण्डशर्मन् m. desgl. ebend. दत्तशर्मन् v. l.

दण्डश्री m. desgl. VP.^{2} 4,199.

दण्डसेन m. desgl.

दण्डहस्त 1) Adj. *einen Stab in der Hand haltend.* — 2) *m. *Thürsteher.* — 3) f. ई (*श्रा und *n.) *Tabernaemontana coronaria* Bhâvapr. 1,185.

दण्डाज्य 1) Adj. *a*) *nach dem Stock benannt.* — *b*) *den Namen* Daṇḍa *führend.* — 2) n. *a*) *eine Doppelhalle, von der die eine nach Norden, die andere nach Osten gerichtet ist.* — *b*) N. pr. eines Wallfahrtsortes.

दण्डाघात m. Pl. *Stockschläge* Kathâs. 54,203.

*दण्डाजिन n. Sg. *Stab und Fell als blosse äusserliche Zeichen der Frömmigkeit, Heuchelei, Betrug.*

*दण्डादण्डि Adv. *Stock gegen Stock* (bei einem Kampfe).

दण्डाधिप und °ति m. *Oberrichter.*

दण्डानीक n. *Heeresabtheilung, Detachement.*

दण्डापतानक m. *Starrkrampf, Tetanus rectus* Bhâvapr. 4,159.

दण्डापूपन्याय m. Abl. *nach der Art des Stockes und des Kuchens (hat die Maus den Stock verzehrt, so hat sie gewiss auch den Kuchen verzehrt),* so v. a. *wie es sich aus dem Vorangehenden von selbst versteht.*

दण्डापूपाय्, °यित Adj. *aus dem Vorangehenden sich von selbst ergebend.*

दण्डापूपिका f. = दण्डापूपन्याय.

दण्डामित्रा f. N. pr. einer Oertlichkeit.

*दण्डायाम m. = दण्डयाम.

*दण्डार m. 1) *Wagen.* — 2) *Floss, Boot.* — 3) *Töpferscheibe.* — 4) *Bogen* oder *ein anderes Werkzeug zum Schleudern von Pfeilen.* — 5) *ein Elephant in Brunst.*

दण्डारक am Ende eines adj. Comp. etwa *Brunnenstange* Kâd. 243,3.

दण्डार्त N. pr. eines Wallfahrtsortes.

*दण्डालसिका f. *die Cholera.* Vgl. दण्डकालसक.

दण्डालु n. *Dioscorea alata* Mat. med. 296.

दण्डावयव m. = दण्डानीक Daçak. 77,13.

दण्डासन 1) n. *eine best. Art zu sitzen* Comm. zu Jogas. 2,46. — 2) *eine Art Pfeil.*

दण्डास्त्र n. *eine best. mythische Waffe.*

दण्डाहृत n. *Buttermilch* Bhâvapr. 2,44.

दण्डिक 1) Adj. *a*) **einen Stab tragend.* — *b*) *züchtigend, strafend.* — 2) m. *a*) *ein Polizeibeamter* Gaut. — *b*) **ein best. Fisch.* — दण्डिका f. s. u. दण्डक.

दण्डिन् 1) Adj. *einen Stock* —, *einen Stab tragend.* — 2) m. *a*) *ein Brahman im vierten Lebensstadium.* — *b*) *eine best. Secte religiöser Bettler.* — *c*) *ein best. Beamter, Platzmacher* Kâd. 16,13. — *d*) Bein. α) Jama's. — β) *Mañgughoṣa's. — *e*) **Artemisia Abrotanum* Râgân. 10,147. — *f*) N. pr. α) eines Thürstehers des Sonnengottes. — β) eines Sohnes des Dhṛtarâshṭra. — γ) eines Autors.

दण्डिनीरहस्य n. Titel eines Werkes.

*दण्डिमन् m. Nom. abstr. von दण्डिन्.

*दण्डिमत्त् Adj. *mit Stabträgern versehen.*

दण्डिमुण्ड Adj. *einen Stab tragend und ein kahles Haupt habend* (Çiva).

दण्डिमुण्डीश्वर m. N. pr. eines Ṛshi.

*दण्डेश m. *Heerführer* Gal.

*दण्डोत्पल m. f. (श्रा) und n. *eine best. Pflanze.*

दण्डोद्यम m. 1) *das Aufheben eines Stockes gegen Jmd, das Bedrohen Jmds* (im Comp.) *mit einem Stocke.* — 2) Pl. *Anwendung von Gewaltmitteln.*

*दण्डोपघातम् Absol. *unter Stockhieben* P. 3,4, 48, Sch.

दण्ड्य Adj. *zu strafen, strafbar, eine Strafe erhaltend* Âpast. Gaut. Mit dem Acc. der Strafe.

दत्क in अदत्क *zahnlos.*

दत्त 1) Adj. s. u. 1. दा. — 2) m. *a*) N. pr. eines Schlangenpriesters, eines Ṛshi im 2ten Manvantara und verschiedener anderer Männer. — *b*) Hypokoristikon der auf दत्त auslautenden Perso-

Digitized by Google

nennamen. — 3) *f. दत्ता ein Frauenname. — 4) n. *das Geben, Spenden.*

दत्तक 1) Adj. in Verbindung mit पुत्र *ein von andern Eltern überlassener Sohn.* — 2) m. *a*) N. pr. verschiedener Männer. — *b*) *Hypokoristikon der auf दत्त auslautenden Personennamen.

दत्तककुठार m., दत्तकचन्द्रिका f., दत्तकदर्पण m., दत्तकदीधिति f., दत्तकपुत्रविधान n., दत्तकमयूख m. und दत्तकमीमांसा f. Titel von Werken Opp. Cat. 1.

दत्तकर्ण Adj. *horchend auf* (im Comp. vorangehend) Kâd. 98,16.

दत्तक्षण Adj. *dem Gelegenheit oder ein Fest gegeben worden ist* Bhâg. P. 3,3,21.

दत्तगीता f. Titel eines Werkes.

*दत्ततीर्थकृत् m. N. pr. eines Arhant der Gaina.

दत्तदृष्टि Adj. *sein Auge auf Jmd oder Etwas richtend, beobachtend* 127,13. Mit Loc. Çiç. 7, v. l.

दत्तपूर्वाक्षशापभी Adj. *mit dem vorhin ausgesprochenen Fluche drohend* 131,18.

दत्तभुजंगस्तोत्र n. und दत्तमल्लिमन् m. Titel zweier Werke.

दत्तयोगशास्त्र n. Titel eines Werkes.

दत्तवर् Adj. (f. आ) 1) *dem von Jmd* (im Comp. vorangehend) *gewährt worden ist sich Etwas zu erbitten* Hariv. 8652. 8657. — 2) *in Folge eines ausgesprochenen Wunsches als Geschenk gewährt.*

दत्तशत्रु m. N. pr. eines Fürsten. दण्डशत्रु v. l.

दत्तशर्मन् m. desgl. दण्डशर्मन् v. l.

दत्तशुल्का Adj. f. *für die ein Kaufpreis gezahlt worden ist* (um sie zur Ehe zu erhalten) 194,11.

°दत्तहस्त Adj. *der Jmd die Hand gereicht hat, sich stützend auf.*

दत्तहोमानुक्रमणिका f. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

दत्तात्त Adj. (f. ई) = दत्तदृष्टि. Mit Loc. Sâh. D. 59,6.

दत्तात्तर् Adj. (f. आ) *wo eine Silbe hinzugefügt worden ist.*

दत्तातङ्क Adj. *Jmd* (Gen.) *in Angst versetzend* 299,28.

दत्तात्मन् 1) Adj. in Verbindung mit पुत्र *ein elternloser oder von seinen Eltern verstossener Sohn, der sich selbst als Sohn andern Eltern angeboten hat.* — 2) m. N. pr. eines der Viçve Devâs.

दत्तात्रि m. v. l. für द्म्भोलि 2) VP.[2]

दत्तात्रेय m. N. pr. eines Sohnes des Atri.

दत्तात्रेययोग m. (Opp. Cat. 1) und °शास्त्र n. Titel eines Werkes.

दत्तात्रेयीय n. *die Geschichte von* Dattâtreja.

दत्तात्रेयोपनिषद् f. Titel einer Upanishad.

दत्ताप्रदानिक Adj. *auf die Nichtablieferung einer geschenkten Sache bezüglich.*

दत्तामित्र N. pr. 1) m. eines Fürsten. — 2) f. आ einer Oertlichkeit.

दत्तालि m. v. l. für द्म्भोलि 2) VP.[2]

दत्ति f. *Gabe, Darbringung.*

*दत्तिक, *दत्तिय und *दत्तिल m. Hypokoristika der auf दत्त auslautenden Personennamen.

*दत्तेय m. Bein. Indra's. Vgl. दत्तेय.

दत्तेरण्डपल्लक N. pr. einer Oertlichkeit.

दत्तोक्ति m. v. l. für द्म्भोलि 2) VP.[2]

दत्तोत्तर् Adj. *worauf man eine Antwort gegeben hat.* Nom. abstr. °ता n.

दत्तोत्ति, दत्तोत्रि und दत्तोनि m. v. l. für द्म्भोलि 2) VP.[2]

दत्तोपनिषद् f. Titel einer Upanishad. Vgl. श्रीमद्दत्तो°.

दत्तोभि, दत्तोधि, दत्तोरि und दत्तोलि m. v. l. für द्म्भोलि 2) VP.[2]

दत्त्रिम, दत्रिम Adj. *durch Schenkung erhalten* (Sohn, Sclave).

दत्त्वाय Absol. zu 1. दा RV. 10,85,33.

दत्र (wohl von दय्) n. *Vermögen, Habe;* Pl. *Güter.*

दत्रवत् Adj. *vermöglich.*

दत्वत् Adj. *mit Zähnen versehen, beissend.* दत्वती रज्जु: so v. a. *Schlange.*

1. दद् s. 1. दा.

2. दद् Adj. *gebend, verleihend* in आयुर्दद्.

ददा 1) Adj. (f. आ) dass. in अभयंदद and धनंददा. — 2) m. N. pr. eines Fürsten B. A. J. 10,25.

ददर्दर्स् onomatop. vom *Rollen des Donners.*

*ददन n. *das Geben.*

ददरि N. pr. eines Flusses.

ददातिबादर m. Pl. N. pr. eines Geschlechts VP.[2] 4,28.

ददायुध Adj. *die Zähne als Waffe gebrauchend* Bhâg. P. 10,17,6.

ददि Adj. *gebend, Etwas* (Acc.) *gebend.*

ददितर् Nom. ag. *Bewahrer, Besitzer.* Nach Mahîdh. *Geber.*

*ददृक्षेण्य P. 3,4,14, Sch. fehlerhaft für दिदृक्षेण्य.

*ददृत् Vârtt. zu P. 3,2,178.

ददृशानपवि Adj. *dessen Radspur man sieht.*

ददु und ददू f. 1) *eine Gattung von Hautausschlägen,* namentlich *eine Form von Aussatz.* — 2) *Schildkröte.

*ददुक m. = ददु 1).

ददुकुष्ठ n. desgl.

*ददुघ्न 1) Adj. *Aussatz vertreibend.* — 2) m. *a*) *Cassia Tora* (— *alata* Mat. med. 295). — *b*) *Psoralea corylifolia.*

ददुण Adj. *mit Aussatz behaftet* Hemâdri 1,617,4.

ददुरोग m. = ददु 1) ebend. 1,617,3. 747,3.

ददुरोगिन् Adj. *mit Aussatz behaftet* ebend. 1, 616,1. 745,19. 747,1.

ददू s. ददु.

*ददूघ्न m. = ददुघ्न 2) *a*).

*ददूण Adj. = ददुण.

*दध् दधते (धारणे, दाने). — Intens. दादधि.

दध Adj. *verleihend* in इडादध, इलादध.

दधन् s. 2. दधि.

दधन in *अत्तर्दधन.

दधन्वत् Adj. *saure Milch enthaltend.*

1. दधि 1) Adj. *a*) *gebend, verleihend.* — *b*) *erhaltend* (Gegens. *vernichtend*), mit Acc. — 2) *n. *Haus.*

2. दधि und दध्न् (in den schwachen Casus) n. 1) *saure Milch.* — 2) *Terpentin. — 3) *das Harz der Shorea robusta.*

*दधिक am Ende eines adj. Comp. = 2. दधि 1).

दधिकर्ण m. N. pr. 1) eines Schlangendämons. v. l. अधिकर्ष. — 2) einer Katze 149,10.17.

*दधिकूर्चिका f. *süsse Milch mit saurer Milch gekocht* Madanav. 89,74.

दधिक्र m. N. pr. eines Mannes.

दधिक्रा m. N. pr. eines zur Sonne in Beziehung stehenden mythologischen Wesens.

दधिक्रावती f. Bez. *des Verses* दधिक्राण्णो अकारिषम् u. s. w. Maitr. S. 1,5,13.

दधिक्रावन् m. = दधिक्रा.

दधिघट m. *ein Becher mit saurer Milch* Gaim. 4,4,8.

*दधिघन m. *gepresster Quark* P. 3,3,77, Sch.

दधिघर्म m. *heisser Opfertrank aus saurer Milch.* °घर्मस्तोम m. Vaitân.

*दधिचार m. *Butterstössel.*

दधिज्ञ 1) Adj. *auf oder aus saurer Milch entstanden.* — 2) *n. *frische Butter.*

दधित्थ m. *Feronia elephantum.* °रस m. *das Gummi dieses Baumes.*

*दधित्थाढ्य m. n. *das Gummi von Feronia elephantum.*

दधिदृप्स m. Sg. und Pl. *Molken von saurer Milch.*

दधिधानी f. *ein Behälter für saure Milch* Âpast.

दधिनदी f. N. pr. eines *Flusses.*

दधिपर्ण m. N. pr. eines Mannes.

*दधिपिण्ड m. *gepresster Quark* Gal.

दधिपुच्छ m. N. pr. eines Schakals.

*दधिपुष्पिका f. *Clitoria Ternatea* Râgân. 3,75.

*दधिपुष्पी f. *eine dem Carpopogon pruriens ähnliche Pflanze* Râgân. 7,176.

*दधिपूपक m. *ein best. Gebäck* Madanav. 115,67.

Digitized by Google

*दधिपूराण m. N. pr. eines Schlangendämons.

दधिपूर्वमुख m. N. pr. eines Affen, = दधिमुख.

*दधिफल m. *Feronia elephantum.*

दधिभक्त m. *eine aus saurer Milch bereitete Speise* Lâṭj. 2,11,23. 12,15.

दधिभाण्ड n. *ein Topf mit saurer Milch* 154,15.

दधिमण्ड m. *saurer Rahm* Rasar. 318.

दधिमण्डोद und °क Adj. *sauren Rahm an Stelle des Wassers habend* (ein Meer).

दधिमन्थ m. *ein Rührtrank von saurer Milch.*

दधिमुख m. 1) *eine Schlangenart.* — 2) N. pr. *a)* eines Schlangendämons Hariv. 9503. — *b)* *eines Jaksha. — *c)* eines Affen.

दधिवक्त्र m. N. pr. eines Affen, = दधिमुख.

दैधिवत्त् Adj. *mit saurer Milch zubereitet.*

दधिवामन m. N. pr. einer mythischen Person.

दधिवारि Adj. *saure Milch an Stelle des Wassers habend* (ein Meer).

दधिवाहन m. N. pr. zweier Fürsten. VP.²

दधिविदर्भ m. Pl. N. pr. eines Volkes.

*दधिशर m. *saurer Rahm.*

*दधिशीर्ण m. *Affe.*

*दधिषाज्य n. *geklärte Butter.* Richtig दधि°.

दधिषु m. = दिधिषु *Bewerber, Freier.*

दधिषूपति m. = दिधिषूपति *der Gatte einer zum zweiten Male verheiratheten Frau* Kap. S. 47,7.

दधिसक्तु m. Pl. *Grütze in saurer Milch.*

दधिसंभव 1) Adj. *aus saurer Milch entstehend* M. 5,10. — 2) *n. *frische Butter* Gal.

*दधिसार n. *frische Butter.*

दधिस्कन्द n. N. pr. eines Tîrtha.

*दधिस्नेह m. *saurer Rahm.*

*दधिस्य्, °स्यति *nach saurer Milch verlangen.*

*दधिस्वेद m. *geronnene Milch, welche nach Abguss des Wassers mit dem Rahm verrührt wird.*

दधीच und दधीचि m. = दध्यञ्च्.

दधीचिमाहात्म्य n. Titel eines Werkes.

*दधीच्यास्थि n. 1) *Donnerkeil.* — 2) *Diamant.*

दधीमुख (metrisch) m. N. pr. eines Affen, = दधिमुख.

दधीय्, °यति *nach saurer Milch verlangen* Âpast. Çr. 10,16,12.

दधृष् 1) Adj. (Nom. दधृक्) *kühn, verwegen.* — 2) दधृक् Adv. *herzhaft, fest, tüchtig, fortiter.*

दधृष Adj. *tapfer, siegreich kämpfend.*

दैधृषि Padap. st. दाधृषि.

दधृष्णि Adj. = दधृष.

*दध्र m. Bein. Jama's.

*दध्यग्र n. *saurer Rahm.*

दध्यञ्च्, दधिषञ्च् (schwach दधीच्) m. N. pr. eines mythischen Wesens, eines Sohnes des Atharvan (auch anderer Väter). Mit seinen Gebeinen, die er freiwillig hergiebt, erschlägt Indra seine Feinde.

दध्यन्न n. *mit saurer Milch bereiteter Reis.*

*दध्यस्य्, °स्यति *nach saurer Milch verlangen.*

*दध्याकर m. *das Meer von saurer Milch.*

*दध्यानी oder *दध्याली f. *eine best. Pflanze.*

(दध्याशिर्) दैधिश्राशिर् Adj. *mit saurer Milch gemischt.*

*दध्याह्व und *°ह्वय m. *das Harz der Pinus longifolia.*

दध्युत्तर 1) n. *saurer Rahm.* — 2) *f. आ *Knollenmilch* Gal.

*दध्युत्तरग n. *saurer Rahm.*

*दध्युद् Adj. *saure Milch statt des Wassers habend* (ein Meer).

दध्योदन m. *mit saurer Milch bereitetes Mus.*

1. दन् nur in der Verbindung पतिदन् und पती दन् (Du. RV. 1,120,6) am Ende einer Trishṭubh-Zeile. Der Bed. nach so v. a. दंपति und दंपती.

2. दन्, nur in den Formen दनस् und दन्. 1) *gerade werden, sich aufrichten.* — 2) *corrigere, zurechtbringen, — weisen.* — *Desid. दीदांसते (आर्ज्वे).

दनायुस् f. N. pr. einer Tochter Daksha's.

दनायू (!) m. N. pr. des Vaters der Dânava.

*दनीधस् Adj. vom Intens. von धस्.

दनु N. pr. 1) m. eines Sohnes der Çrî. — 2) f. einer Tochter Daksha's und Mutter der Dânava.

दनुज m. *ein Dânava.* °इन्द्र m. *ein Fürst der D.* Vikramâṅkaṅ. 17,17.

*दनुजद्विष् und *दनुजारि m. *ein Feind der Dânava, ein Gott.*

दनुसंभव und *दनुसूनु m. *ein Dânava.*

दन् (nur in den schwachen Casus) m. *Zahn.* Am Ende eines adj. Comp. f. दती.

दन्त 1) m. *a) Zahn.* Einmal n. Am Ende eines adj. Comp. f. आ und ई. — *b)* Bez. *der Zahl 32* Ganit. 1,21. — *c) Fangzahn des Elephanten, Elfenbein.* — *d) Pfeilspitze.* — *e)* *Berggipfel, — rücken. — *f)* *Thal. — 2) f. दन्ती *a) Croton polyandrum.* — *b) eine Art Composition* S.S.S. 168.

दन्तक 1) am Ende eines adj. Comp. *Zahn.* — 2) *m. *a) eine in horizontaler Richtung zahnartig hervortretende Felsspitze.* — *b) ein zahnartig vorspringender Pflock.* — 3) *f. दन्तिका *Croton polyandrum.* — 4) *Adj. *Sorgfalt auf seine Zähne verwendend.*

*दन्तकर्षण m. *Citronenbaum, Citrone.*

दन्तकलङ्क Ind. St. 15,390 wohl fehlerhaft für दन्तकलङ्क.

दन्तकार m. *ein Künstler, der in Elfenbein arbeitet.*

दन्तकाष्ठ 1) n. *a) ein Stückchen Holz von bestimmten Bäumen, welches zum Reinigen der Zähne gekaut wird,* Varâh. Jogaj. 2,20. — *b) das Reinigen der Zähne auf diese Weise.* — 2) *m. *a) Flacourtia sapida* Râǵan. 9,162. — *b) Asclepias gigantea.* — *c) Ficus indica.* — *d) Acacia Catechu.* — *e) Pongamia glabra.* — *f) Terminalia alata.*

*दन्तकाष्ठक m. *Tabernaemontana coronaria.*

दन्तकुमार m. N. pr. eines Mannes.

दन्तकूर MBh. 7,23,24. 48,76 wohl N. pr. einer Oertlichkeit. Nach Nîlak. dieses oder *eine Schlacht mit Zähneknirschen.*

दन्तकूर m. N. pr. eines Fürsten (nach Nîlak.) MBh. 7,70,5. Es ist wohl दन्तकूरे zu lesen st. दन्तकूरं.

दन्तग्राकिन् Adj. *die Zähne angreifend.* Nom. abstr. °किता f.

दन्तघर्ष m. *Zähneknirschen.*

दन्तघाट und °क m. *ein Künstler, der in Elfenbein arbeitet.*

दन्तघात m. 1) *Biss.* — 2) LA. 6,20 wohl fehlerhaft für दन्तघाट; vgl. Chr. 113,20.

दन्तचाल m. *das Wackeln der Zähne.*

दन्तच्छद 1) m. *Lippe.* — 2) *f. आ *Momordica monadelpha.*

*दन्तच्छदन n. *Lippe* Gal.

*दन्तच्छदोपमा f. *Momordica monadelpha.*

दन्तच्छेदन n. *das Zerbeissen* Bhâvapr. 2,29.

दन्तजन्मन् n. *das Wachsen der Zähne* Jâǵñ. 3,23.

दन्तजात Adj. *schon Zähne habend.*

*दन्तजाक n. *Zahnwurzel.*

दन्तदर्शन n. *das Blecken der Zähne.*

दन्तद्युत् f. *Glanz der Zähne* Bâlab. 140,16.

दन्तधाव m. *Reinigung der Zähne.*

दन्तधावन 1) n. *a) das Reinigen der Zähne* Gaut. — *b) Mittel zum Reinigen der Zähne,* insbes. *ein Holzstückchen, welches zu diesem Endzweck gekaut wird,* Gaut. — 2) *m. *a) Acacia Catechu.* — *b) Mimusops Elengi.* — *c) eine* Karañga-*Art* Râǵan. 9,70.

दन्तधावनक m. *ein best. Baum.*

दन्तपत्र, °त्रति *ein* Dantapattra *darstellen* Prasannar. 148,23.

दन्तपत्र n. *eine Art Ohrschmuck* Kâd. 11,5. 99,3. 232,9. 263,23. Harshaṅ. 22,19. Bâlar. 144,4.

*दन्तपत्रक n. *eine Art Jasmin.*

दन्तपवन n. *ein Hölzchen zum Reinigen der Zähne* Kâraka 1,5.

Digitized by Google

दन्तपात m. *das Ausfallen der Zähne.*

*दन्तपालि f. *Schwertgriff aus Elfenbein* Gal.

दन्तपाली f. *Zahnfleisch.*

दन्तपावन n. *das Reinigen der Zähne* Pañkad.

दन्तपुप्पुट und °क m. *Zahngeschwulst.*

दन्तपुर n. N. pr. der Hauptstadt der Kaliṅga.

*दन्तपुष्प n. *die Frucht von Strychnos potatorum* und *die Pflanze selbst* (?).

दन्तप्रक्षालन n. 1) *das Reinigen der Zähne* Âpast. — 2) *Mittel z. R. d. Z.* Âpast.

*दन्तफल 1) m. *Feronia elephantum.* — 2) f. आ *a) langer Pfeffer* Râǵan. 6,12. — *b) eine Gurkenart* Gal. — 3) n. = दन्तपुष्प.

*दन्तबीज 1) m. f. (आ) *Granatapfel.* — 2) f. आ *eine best. Gurkenart.*

*दन्तबीजक m. *Granatapfel.*

दन्तभङ्ग m. *das Brechen—, Springen der Zähne.* °भङ्गं कर् *Jmd die Zähne zerbrechen* Pañkad.

*दन्तभाग m. *Vordertheil des Kopfes beim Elephanten.*

*दन्तमध्य n. *der Raum zwischen den beiden Fangzähnen des Elephanten* Gal.

दन्तमय Adj. *elfenbeinern.*

*दन्तमल n. *Unreinigkeit der Zähne.*

दन्तमांस n. *Zahnfleisch.*

दन्तमूल n. 1) *Zahnwurzel.* — 2) * *Zahngeschwulst* Râǵan. 20,9.

*दन्तमूलिका f. *Croton polyandrum* oder — *Tiglium.*

दन्तमूलीय Adj. *zur Zahnwurzel gehörig, dental* (Laut).

दन्तरचना f. *das Reinigen der Zähne.*

दन्तरजस् n. *Unreinigkeit der Zähne.*

दन्तरोग m. *Zahnkrankheit, — weh.*

दन्तरोगिन् Adj. *kranke Zähne habend, an Zahnweh leidend.*

*दन्तलेखक m. *der vom Bemahlen der Zähne lebt.*

*दन्तलोक m. N. pr. eines Berges.

दन्तवक्र und दन्तवक्र m. N. pr. eines Fürsten der Karûsha. Letztere Form wohl richtiger, da dieser Fürst auch वक्रदन्त und वक्र genannt wird.

*दन्तवत् Adj. *mit Zähnen versehen.*

दन्तवर्ण Adj. *zahnfarbig, blendend weiss* MBh. 8,63,11.

दन्तवल्क n. *Schmelz der Zähne.*

*दन्तवल्ल (*m. n.) *Lippe.*

दन्तवाणिज्य n. bei den Ǵaina *Handel mit Zähnen, Haaren u. s. w.*

दन्तवासस् (*m. n.) *Lippe.*

दन्तविघात m. *Biss.*

दन्तविद्रधी f. *Zahnabscess* Karaka 6,18.

दन्तवीणा f. *Zahncither.* °णां वादय् *so v. a. mit den Zähnen klappern.*

दन्तवेष्ट m. 1) *Zahnfleisch.* Du. *Zahnfleisch der oberen und unteren Kinnlade.* — 2) *ein Reif um den Fangzahn eines Elephanten.* — 3) = दन्तवेष्टक 2).

दन्तवेष्टक m. 1) = दन्तवेष्ट 1). Du. Karaka 4,7. — 2) *Zahngeschwür.*

दन्तवैदर्भ m. *das Lockerwerden der Zähne in Folge äusserer Verletzung.*

दन्तव्यापार m. *künstliche Bearbeitung von Elfenbein* Kâd. 84,18.

दन्तशङ्कु n. *Zange zum Ausziehen der Zähne.*

*दन्तशट schlechte v. l. für °शठ.

दन्तशठ 1) * Adj. *sauer;* m. *Säure.* — 2) m. Bez. *verschiedener Bäume* und n. *ihrer Früchte.* Nach den Lexicographen: *Citronenbaum, Citrus Aurantium, Averrhoa Carambola* und *Feronia elephantum.*

दन्तशर्करा f. *Weinstein der Zähne.*

*दन्तशाण m. *Zahnpulver.*

*दन्तशिरा f. 1) *Backenzahn.* — 2) *Zahnfleisch.*

दन्तशुद्धि f. *das Reinigen der Zähne.*

दन्तशूल m. n. *Zahnweh.*

दन्तशोधन 1) n. *Reinigung der Zähne.* °चूर्ण n. *Zahnpulver* Bhâvapr. 1,90. — 2) * f. ई *Zahnstocher.*

*दन्तशोफ m. *Zahngeschwulst.*

दन्तसंघर्ष m. *Zähneknirschen.*

*दन्तसदन् n. *Mund* Gal.

दन्तस्कवन n. *das Reinigen der Zähne* Âpast.

दन्तहर्ष m. *krankhafte Empfindlichkeit—, Stumpfheit der Zähne.*

*दन्तहर्षक und *हर्षण m. *Citronenbaum.*

दन्तहस्तिन् Adj. *mit Fangzähnen und Rüssel versehen* R. 1,6,24.

दन्ताग्र n. *Zahnspitze.*

*दन्ताग्रीय Adj. von दन्ताग्र.

*दन्ताघात m. 1) *Biss.* — 2) *Citronenbaum.*

दन्ताङ्गि Adj. *die Zähne blekend* Mantrabr. 2,4,6.

दन्ताद Adj. *die Zähne anfressend.*

दन्तादन्ति Adv. *so dass* (zwei Kämpfende) *mit den Zähnen aneinander kommen.*

दन्तान्तर n. *Zwischenraum zwischen den Zähnen.* °गत und °धिष्ठित Adj. *zwischen den Zähnen stecken geblieben.*

*दन्तायुध m. *Eber, Schwein.*

*दन्तार्बुद m. n. *Zahngeschwulst.*

*दन्तालय m. *Mund.*

दन्तालि f. 1) *Zahnreihe* Spr. 5936. — 2) *°ली *Zügel.*

दन्तालिका f. *Zügel.*

दन्तावघात m. *Biss* Sin. D. 71,3.

दन्तावल m. 1) *Elephant.* — 2) N. pr. eines Mannes.

दन्तावली f. *Zahnreihe* Spr. 2103.

दन्ति Taitt. Âr. 10,1,5 fehlerhaft für दन्तिन्, wie Maitr. S. 2,9,1 liest.

*दन्तिका f. *Croton polyandrum.*

दन्तिदन्त m. *Elephantenzahn.*

दन्तिदन्तमय Adj. *elfenbeinern.*

दन्तिदुर्ग m. N. pr. eines Mannes B. A. J. 1,270. 2,375.

दन्तिदैत्य m. N. pr. eines Daitja Bâlar. 288,18.

दन्तिन् 1) Adj. *mit Zähnen —, mit Fangzähnen versehen.* Als Beiw. Ganeça's Maitr. S. 2,9,1. — 2) m. *a) Elephant.* — *b)* * *Berg.* — 3) *f. °नी *Croton polyandrum* Râǵan. 6,160.

*दन्तिमद m. *der Brunstsaft eines Elephanten.*

दन्तिल m. N. pr. eines Mannes.

दन्तिवक्त्र m. Bein. Ganeça's Bâlar. 92,18.

दन्तुर Adj. (f. आ) 1) *hervorstehende Zähne habend,— zeigend.* — 2) *uneben.* Nom. abstr. °ता f. Naish. 7,13. — 3) am Ende eines Comp. *dicht besetzt mit, voller* Kathâs. 18,47. Kâd. 5,22. 15,10. 30,15. 61,7. 63,20. 142,22. 2,49,10. 135,12. Harshaḱ. 7,21. 43,11. Vikramâṅkaḱ. 18,82. Nom. abstr. °ता f. Kâd. 147,7. — 4) *hässlich.* Nom. abstr. °ता f. Kâd. 254,23.

दन्तुरक 1) Adj. = दन्तुर 1). — 2) m. Pl. N. pr. eines Volkes.

दन्तुरय्, °यति *dicht besetzen —, erfüllen mit* (Instr.) Harshaḱ. 57,10. दन्तुरित am Ende eines Comp. *dicht besetzt mit, voller* Kâd. 126,10. 243,7.

*दन्तुरच्छद m. *Citronenbaum.*

*दन्तूल Adj. *mit Zähnen versehen.*

दन्तोच्छिष्ट n. *Speiserest zwischen den Zähnen* Gṛihjâs. 2,89.

दन्तोभि und दन्तोलि m. v. l. für द्म्भोलि 2) VP.²

दन्तोलूखलिक und °खलिन् (Bâlar. 298,12) Adj. *seine Zähne als Mörser gebrauchend,* so v. a. *ungemahlenes Korn essend.*

*दन्तोष्ठक Adj. *auf Zähne und Lippen Sorgfalt verwendend.*

दन्त्य Adj. (f. आ) 1) *an den Zähnen befindlich,— entstehend, dental* (Laut). — 2) *den Zähnen zuträglich.*

दन्त्योष्ठ्य und दन्त्यौष्ठ्य Adj. *dentilabial* (der Laut व).

*दन्दश m. *Zahn.*

दन्दश्यूक 1) Adj. *a) bissig* (von Schlangen, Gewürm u. s. w.). — *b) bissig, boshaft* Karaka 3,8. —

Digitized by Google

2) m. *a) Schlange* und *eine best. Art von Schlangen.* — *b) eine best. Hölle.* — *c) ein Rakshas.

*दन्द्रमण Adj. vom Intens. von द्रम्.

दन्धन m. *eine Rohrart* MBh. 12,86,14.

*दन्व्, दन्वति (गतौ).

1. दभ्, दम्भ्, दभ्नोति, दभ्नोति 1) *Jmd Etwas anhaben, anthun, beschädigen, versehren, benachtheiligen, verletzen.* Pass. *Schaden nehmen.* — 2) *täuschen, im Stich lassen, hintergehen.* — 3) *दभ्नोति = गतिकर्मन्. — Caus. दम्भयति, °ते *abwenden, niederschlagen.* — Desid. दिदम्भिषति, *धिप्सति, *धीप्सति und *दिदम्भिषति *Jmd Etwas anhaben—, Schaden zufügen—, verderben wollen.* — Mit अभि Desid. in अभिदिप्सु. — Mit आ = Simpl. 1). — Mit उप Caus. *schmälern, zu Nichte machen.*

2. *दभ्, *दम्भ्, दाभयति und दम्भयति (नेदे), दम्भयते (संघाते).

दभ्र 1) Adj. *Jmd täuschend* RV. 5,19,4. — 2) m. Dat. दभ्राय als Infin. *um zu täuschen.*

दभ्नोति m. 1) *Beschädiger, Feind.* — 2) N. pr. eines Mannes.

दभ in दुरदभ्र.

(दभ्य) दभ्निय Adj. 1) *den man täuschen kann.* — 2) *auf Täuschung berechnet* RV. 10,61,2.

दभ्र 1) Adj. (f. आ) *wenig, gering, dürftig.* दभ्रम् Adv. दभ्रे उपरात्रे Âpast. 1,9,23, v. l. für द्रुघे उप°; s. u. द्रुघ्. — 2) *m. *Meer, Ocean.* — 3) n. *Dürftigkeit, Noth* RV. 7,104,10.

दभ्रचेतस् und दभ्रबुद्धि Adj. *von geringer Einsicht.*

1. दम्, दाम्यति 1) *zahm—, sanft sein.* दान्त *gezähmt, zahm, sanft, in seinen Leidenschaften gezügelt.* — 2) *zähmen, bändigen, bezwingen.* — Caus. दमयति *bezwingen, bewältigen.* दमित *gezähmt, bezwungen.* — Mit आ nach Sis. RV. 6,3,7, wo aber दंसुपत्नी zu lesen ist. — Mit उद्, उद्दम्य MBh. 12,6596 fehlerhaft für उद्यम्य. — Mit प्र Caus. *bezwingen, überwältigen* Bhatt.

2. दम् *Haus.* Nur Gen. Pl. दमाम्. Könnte auch auf 1. दमे zurückgeführt werden.

1. दमे m. oder n. *Haus, Wohnung, Heimat.*

2. दमे 1) Adj. am Ende eines Comp. *bändigend, bewältigend.* — 2) m. *a) Selbstzähmung, Selbstbeherrschung.* — *b) das Zähmen, Bändigen.* — *c) Züchtigung, Strafe,* insbes. *Geldbusse.* — *d)* N. pr. eines Bruders der Damajanti und verschiedener anderer Personen.

°दमक Adj. *zähmend, bändigend.*

दमघोष m. N. pr. eines Fürsten.

दमत्र in महादमत्र.

*दमथ und *दमथु m. 1) *Selbstzähmung Selbstbeherrschung.* — 2) *Züchtigung, Strafe.*

*दमदमाय् (onomatop.), °यति und °ते.

दमन 1) Adj. (f. ई) *a)* am Ende eines Comp. *zähmend, bändigend, überwältigend.* — *b) zur Ruhe gelangt, leidenschaftslos.* — 2) m. *a) Bändiger der Pferde, Wagenlenker.* — *b) Artemisia indica* Râgân. 10,147. — *c) ein best.* Samâdhi Kâraṇḍ. 52,4. — *d)* N. pr. verschiedener Männer. — 3) f. ई *a) *Solanum Jacquini.* — *b) eine best.* Çakti Hemâdri 1,611,6. — 4) n. *das Zähmen, Bändigen, Züchtigen* 139,3.

दमनक 1) m. *a) Artemisia indica.* — *b)* N. pr. α) eines Mannes. — β) eines Schakals. — 2) wohl n. Bez. *zweier Metra.*

दमनभञ्जिका f. *ein best. Spiel.*

दमन्य्, दमन्यति *bändigen, bezwingen* RV.

दममय Adj. *dessen Wesen in Selbstbeherrschung besteht.*

दमयन्तिका f. ein Frauenname.

दमयन्ती f. 1) N. pr. der Gattin Nala's. — 2) *eine Jasminart* Râgân. 10,82. — 3) MBh. 12,8604 fehlerhaft für मदयन्ती.

दमयन्तीकथा f., °न्तीकाव्य n. und °न्तीपरिणय m. Titel von Werken.

दमयितर् Nom. ag. *Zähmer, Bändiger, Züchtiger.*

दमस्वसर् f. Bein. der Damajanti Naish. 8,70. 9,61.

दमाय्, °यति 1) *sich zähmen, — beherrschen.* — 2) *bändigen, bezwingen.*

दमितर् Nom. ag. *Bezähmer, Bändiger.*

दमिन् 1) Adj. *a) gezähmt, seine Leidenschaften beherrschend.* — *b) zähmend, bändigend* in कामदमिनी. — 2) m. Pl. Bez. *der Brahmanen in Kuçadvîpa* VP. 2,4,39. — 3) n. N. pr. eines Tirtha.

*दमुनस् m. *Feuer, der Feuergott.*

दमूनस् 1) Adj. *zum Hause—, zur Familie gehörig, eigen, dem Hause ergeben, häuslich, hausfreundlich.* — 2) m. *Hausfreund, Hausgenosse.*

दंपति m. 1) *Herr des Hauses, Hausherr.* — 2) Du. *Mann und Frau, Männchen und Weibchen* 151,29.

दम्भ् s. दभ्.

दम्भ m. 1) *Betrug, Verstellung, Heuchelei.* Personificirt als Sohn Adharma's. — 2) *Indra's Donnerkeil. — 3) N. pr. eines Fürsten VP.² 4,30.

°दम्भक Adj. *betrügend, hintergehend.*

*दम्भचर्या f. *Betrug, Heuchelei.*

दम्भन 1) Adj. am Ende eines Comp. *in Nachtheil versetzend, schädigend.* — 2) n. *das Betrügen, Hintergehen.*

दम्भमुनि m. *ein heuchlerischer* Muni Kathâs. 72,263.

दम्भयज्ञ m. *ein in heuchlerischer Weise dargebrachtes Opfer.*

दम्भिन् Adj. *betrügerisch zu Werke gehend;* m. *Betrüger, Heuchler, ein unwahrer Mann.*

दम्भोद्भव m. N. pr. eines Fürsten.

दम्भोभि m. v. l. für दम्भोलि 2) VP.²

दम्भोलि m. 1) Indra's *Donnerkeil* Spr. 7616. Prasannar. 69,21. 105,17. Bâlar. 105,16. 274,9. °पात m. 195,17. — 2) N. pr. eines Sohnes des Pulastja VP. 1,10,9.

दम्भोलिपाणि m. Bein. Indra's Bâlar. 292,7.

दम्भोलिपातय्, °यते *wie* Indra's *Donnerkeil niederfallen* Râgat. 8,1615.

1. दम्य 1) Adj. *zum Zähmen bestimmt, abzurichten.* — 2) m. und (ausnahmsweise) n. *ein junger ausgewachsener Stier, der aber noch gezähmt, abgerichtet werden muss.*

2. (दम्य) दम्निय Adj. *im Hause befindlich, häuslich, heimisch.*

*दम्यसारथि m. Bein. eines Buddha.

दय्, दयते 1) *theilen, ertheilen, zutheilen;* mit Acc. oder *Gen. — 2) *als seinen Theil haben, besitzen.* — 3) *zertheilen,* so v. a. *zerstören, vernichten.* — 4) *Antheil nehmen an, Mitgefühl haben mit* (Acc. oder Gen.). — 5) *bereuen.* — 6) *गतौ. — 7) दयित *geliebt, lieb, theuer.* m. *der Geliebte, Gatte.* f. आ *die Geliebte, Gattin.* — Caus. दयपति *Mitgefühl haben mit* (Gen.) Bhâg. P. — *Intens. दन्द्रय्यते und दादय्यते. — Mit अव und निर्व (TBr. 3, 2,5,11) *Jmd* (Acc.) *um seinen Theil befriedigen, Jmd* (Acc.) *mit Etwas* (Acc. oder Instr.) *von Etwas* (Abl.) *abfertigen.* — Mit वि 1) *zertheilen, zertrennen, zerstören.* — 2) *vertheilen, zutheilen.* — 3) *freigebig sein mit* (Instr.), so v. a. *Etwas zutheilen.*

दया f. (adj. Comp. f. आ) *Antheilnahme, Mitleid,* — *mit* (Loc., Gen. oder im Comp. vorangehend). दयां कर् *M. haben mit* (Loc. oder Gen.). Personificirt als eine Tochter Daksha's.

दयाकर Adj. *Mitleid übend.*

*दयाकूर्च m. *ein* Buddha.

दयाराम m. N. pr. eines Mannes. Auch °वाचस्पति.

दयालु Adj. *mitleidig,* — *mit* (Loc.). Nom. abstr. °लुता f. (Kâd. 188,16) und °लुत्व n. *Mitleid,* — *mit* (Loc.).

दयावत् 1) Adj. *mitleidig,* — *mit* (Loc. oder Gen.). — 2) f. °वती *eine best.* Çruti S.S.S. 23.

दयावीर m. *ein Held im Mitleid, ein Muster von M.*

दयाशंकर m. N. pr. eines Mannes.

Digitized by Google

दयाशतक n. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

दयित m. und °ता f. s. u. दय्.

दयितामय Adj. *in der Geliebten aufgehend, nur an sie denkend.*

दयित्नवे Lit. 7,10,13 wohl fehlerhaft für दयित्नवे, Dat. von दयित्नु.

*दयू Adj. von देवयू.

दैव्यापति m. = दैवापति.

1. दृ, दर्णाति (auch Med.) 1) *bersten, zerfahren, zerfallen.* — 2) *bersten machen, sprengen, zerreissen, zerpflücken.* — 3) *भये. In dieser Bed. auch *दरति. — 4) Pass. दीर्यते (metrisch auch दीर्यति) a) *sich spalten, bersten, aufbrechen.* दीर्ण *gespalten, geborsten.* — b) *auseinander stieben* (von Kämpfern in der Schlacht). सेना दीर्णा *ein zersprengtes Heer.* — c) दीर्ण *der den Kopf verloren hat, in Verzweiflung seiend, von Angst ergriffen.* — Caus. दारयति, दारयति und °ते 1) *sprengen, zerreissen, zerspalten, aufbrechen.* बिलम् *durch Spalten, Graben eröffnen.* — 2) *zersprengen, auseinanderlaufen machen, verscheuchen.* — Intens. दर्दरीमि, दर्दर्षि, दर्दरीति, दर्दर्कि, दादर्कि, दर्दर्तु, दर्दिरत्, दर्दर्दृ, दर्दर्दृ, अदर्दरतम्, अदर्दिरूस्, दर्दृत् Partic. = Caus. 1) mit Acc. oder Gen. — Mit अनु Pass. 1) *hinterher durchbrechen, — sich einen Weg öffnen.* — 2) *nach Jmd* (Acc.) *auseinander stieben* oder *den Kopf verlieren.* — Mit अप Intens. *sprengen, aufreissen.* — Mit अव 1) *spalten, aufreissen, zersprengen.* Pass. *bersten, sich spalten, aufspringen, sich öffnen, sich voneinander thun.* अवदीर्ण *geborsten u. s. w.* — 2) अवदीर्ण a) **geschmolzen.* — b) *der den Kopf verloren hat.* भयावदीर्ण *vor Angst.* — Caus. 1) *bersten machen, zerspalten.* — 2) *schmelzen lassen* Kâraka 6,10. — Mit व्यव, °दीर्ण *geborsten, zersprungen* (मनस्). — Mit आ 1) *sich spalten, Risse bekommen.* — 2) *spalten, aufbrechen, öffnen, erschliessen, zugänglich machen, zum Vorschein bringen.* — Intens. = आ 2). — Mit उद्, उद्दीर्ण Benfey, Chr. 185,2 fehlerhaft für उदीर्ण; vgl. Daçak. (1925) 2,22,7. — Mit नि Caus. °दार्य Pañkat. 121,2 fehlerhaft für विदार्य. — Mit निस् *zerreissen, spalten.* — Caus. 1) *zerreissen, zerspalten, aufwühlen.* — 2) *aufwühlen lassen.* — Mit परि 1) Med. *ringsum durchbrechen.* — 2) Pass. *an einer Ablösung der Haut leiden, wassersüchtig werden.* पैरिदीर्ण *wassersüchtig.* — Mit प्र 1) *zerbrechen, zerreissen.* — 2) Pass. a) *sich spalten, sich aufthun.* — b) *auseinander fahren, gesprengt werden* (ein Heer). — Caus. *auseinander sprengen, zerreissen.* — Mit अभिप्र 1) *durch Bersten zum Vorschein bringen* 7,13. — 2) Pass. *auseinander stieben.* — Mit प्रति Caus. in *प्रतिदारण. — Mit वि 1) *zerspalten, zerreissen, zerfleischen.* — 2) *zerspalten,* so v. a. *eröffnen.* — 3) Pass. विदीर्यते (metrisch auch °ति) a) *auseinander bersten, zerspringen.* विदीर्ण *geborsten, zersprungen, zerbröckelt, zerschossen, aufgerissen, wund.* — b) *sich aufthun, sich öffnen.* विदीर्ण *aufgesperrt* (Mund, Rachen). — c) *vor Angst bersten, den Kopf verlieren.* — Caus. 1) *auseinander bersten machen, zersprengen, spalten, zerreissen, zerschmettern, zerfleischen, zersägen, aufwühlen.* — 2) *aufreissen, öffnen.* — 3) *durchbrechen, auseinander stieben machen, — drängen.* — 4) *fortschieben.* — Intens. *zerspalten, eröffnen.* — Mit उद्धि Caus. *aufreissen, aufwühlen.* — Mit प्रवि in °दार und °दारण.

2. दृ, द्रियते (आदरे). Das Simplex nicht zu belegen. — Mit आ, आद्रियते und °ति (metrisch) 1) *Rücksicht nehmen, beachten, sich Etwas angelegen sein lassen;* mit Acc. der Sache oder mit Infin. Gewöhnlich in Verbindung mit einer Negation oder mit einer gleichwerthigen Fragepartikel. — 2) *Jmd mit Rücksicht behandeln, auszeichnen.* — 3) *in Achtung stehen* Spr. 6100. Weber möchte द्वितीया ध्रियते lesen. — 4) आदृत a) *alle Rücksicht beobachtend, aufmerksam, Bedacht habend, bedacht auf* (Loc. oder im Comp. vorangehend). कस्यां नाज्ञायामादृतम् n. impers. Kâd. 188,2. — b) *beachtet, hoch angeschlagen, worauf man einen Werth legt, für gut befunden, geehrt, in Ansehen stehend.* आतिथ्यादृतस्त्वया *gastfreundlich von dir aufgenommen.* — 5) आदृतवती f. st. des Verb. fin. in der Bed. von 1) und 2) Daçak. 81,10. Kathâs. 26,48. — Mit अत्या *grosse Rücksicht nehmen auf* (Acc.). °दृत mit act. und pass. Bed. — Mit प्रत्या *gegen Jmd* (Acc.) *Rücksicht bezeigen.* — Mit समा, °दृत 1) *ganz bei einer Sache seiend, eifrig beschäftigt.* — 2) *alle Rücksicht beobachtend, seine ganze Achtung bezeigend.*

दृ 1) Adj. a) am Ende eines Comp. *spaltend, sprengend, zerbrechend; erschliessend, eröffnend.* — b) am Anf. eines Comp. *wenig.* दृम् und दृ° *ein wenig.* — 2) m. f. (ई) (*n.) *Loch in der Erde, Höhle.* — 3) m. (*n.) *Muschel.* — 4) m. a) *Erguss* in अस्रृदृ. — b) *Furcht, Angst.* — c) **Nabel* Gal. — d) N. pr. eines Berges VP.² 2,196. — 5) f. ई *eine Art Trommel* S.S.S. 192. Könnte auch दृ m. sein. — 6) *n. *Gift* Râgân. 6,224. धृ v. l.

*दृकणिटका f. *Asparagus racemosus.*

*दृकार m. *Stab* Gal.

दृण n. 1) *das Bersten, Springen, Zerbrechen.* — 2) *das Aufspringen, Abfallen* (des Fleisches).

*दृणि m. f. *Brandung.*

दृणीय in अदृणीय (Nachtr. 2).

*दृथ m. 1) *Höhle.* — 2) *das Reissausnehmen.*

दृद् 1) m. a) Pl. N. pr. eines Volkes. दृत्पुर n. und दृत्पुरी f. *die Stadt der* Darad. — b) *ein Fürst der* Darad. — 2) *f. a) *die Stadt der* Darad. — b) *Herz.* — c) *Ufer.* — d) *Berg.* — e) *Abgrund.* — f) *Furcht.*

दृद 1) m. a) Pl. N. pr. eines Volkes. °लिपि f. *eine best. Schriftart* Lalit. 143,20. — b) *ein Fürst der* Darada. — c) **Furcht.* — 2) n. *Mennig* Baivapa. 2,92. 3,33.

*दृमान m. = श्वेत (!).

*दृरकार m. *eine Art Judendorn.*

*दृराय्य Adj. von 1. दृ.

दृरि 1) Adj. *spaltend, eröffnend* in गोदृरि. — 2) m. N. pr. eines Schlangendämons. — 3) f. metrisch für दरी *Höhle.*

*दृरित Adj. *furchtsam, feig.*

दरिद्र (Çat. Br.) und दरिद्र (TS.) Adj. (f. आ) 1) *unstät, umherschweifend.* — 2) *bettelhaft, arm, — an, entbehrend* (die Ergänzung im Instr. oder im Comp. vorangehend). निद्रा° so v. a. *wach* Bâlar. 231,2. m. *ein Armer, Bettler* (am Ende eines adj. Comp. f. आ).

दरिद्रता f. und दरिद्रत्व n. *Armuth, — an* (im Comp. vorangehend).

दरिद्रा s. u. द्रा.

*दरिद्राण n. *das Armsein, Armuth.*

*दरिद्रायक, दरिद्रित, *दरिद्रितर् und दरिद्रिन् (Spr. 7648. Ind. St. 15,389) Adj. *arm.*

दरिद्री Adv. 1) mit कर् *unstät machen, umherschweifen lassen* Çat. Br. 11,3,3,5. — 2) mit भू *arm werden.*

*दरिन् Adj. von 1. दृ.

1. दरीमुख n. 1) *ein Maul wie eine Höhle.* — 2) *Oeffnung einer Höhle.* — 3) *eine einen Mund darstellende Höhle.*

2. दरीमुख m. N. pr. eines Affen.

दरीमन् *Zerstörung.*

दरीवत् Adj. *höhlenreich.*

*दरोदर m. 1) *Würfelspieler.* — 2) *Einsatz beim Spiele.* — 3) *Würfelspiel.*

दर्तर् (mit Acc.) und दर्तर् (mit Gen.) Nom. ag. *Zerbrecher, Zerspalter, Aufbrecher.*

दर्त्र m. dass.

दर्दर 1) *Adj. *geborsten, zerbrochen.* — 2) m. a) **Berg.* — b) **eine Art Trommel.* — c) N. pr. eines

Digitized by Google

Gebirges; richtig दर्डर.

*दर्दराम्र m. *eine Art Brühe.*

*दर्दरीक 1) m. *a) Frosch. — b) Wolke. — c) ein best. musikalisches Instrument.* — 2) n. *ein musikalisches Instrument.*

दर्डर 1) m. *a) Frosch. — b) Flöte. — c) der Laut einer Pauke. — d) Wolke. — e) eine Art Reis* Kâraka 1,27. — *f)* N. pr. α) eines Gebirges. — β) verschiedener Männer. — 2) *f. (आ und ई) Bein. der Durgâ. — 3) n. *a) eine Art Talk. — b) ein Verein von Dorfschaften, District, Provinz.*

दर्डरक m. N. pr. eines Mannes.

*दर्डरच्छदा und *दर्डरपर्णी f. *eine best. Pflanze.*

*दर्डराम्र m. = दर्दराम्र.

*दर्डू f. = दडु 1).

दर्डु m. 1) *ein best. Vogel* Kâraka 1,27. — 2) *= दडु 1). Auch *दर्डू f.

*दर्डुघ्न m. *eine best. Pflanze,* = दडुघ्न.

*दर्डुण Adj. = दडुण.

*दर्डुनाशिनी f. *ein best. Insect.*

*दर्डुरोगिन् Adj. = दडुरोगिन्.

*दर्डूण Adj. = दडुण.

*दर्डूरोगिन् Adj. = दडुरोगिन्.

1. दर्प्, दृप्यति und दर्पति (nur Âpast. 1,13,4) 1) *toll werden, den Verstand verlieren, von Besinnung kommen.* दृप्त *toll geworden u. s. w.* — 2) *ausgelassen sein, vor Uebermuth gleichsam toll sein, übermüthig sein* Bâlar. 78,2. दृप्त *ausgelassen, übermüthig.* °तर Compar. — Caus. दर्पयति *toll —, übermüthig machen.* दर्पित *ausgelassen, übermüthig gemacht, übermüthig, pochend auf* (im Comp. vorangehend). — Mit अति *vor Uebermuth vergehen.* °दृप्त *sehr übermüthig.* — Mit समुद्, समुदृप्त *übermüthig.* — Mit प्र in प्रदृप्त und अप्रदर्पित.

2.*दर्प्, दृपति (उत्क्लेशे).

3.*दर्प्, दर्पति und दर्पयति (संदीपने).

दर्प m. 1) *ausgelassenes Wesen, Uebermuth, Frechheit, das Stolzsein —, Pochen auf* (Instr. 314,8 oder im Comp. vorangehend). R. 1,54,16 scheinbar n., es ist aber mit der ed. Bomb. यत्नं ना° st. यत्तन्ना° zu lesen. Wird mannichfach personificirt. — 2) *Moschus* Hemâdri 1,545,4. 5.

दर्पक m. *der Liebesgott* Naish. 9,19.

दर्पण 1) m. *a) Spiegel.* Nom. abstr. °त्व n. Bâlar. 59,12. — *b)* am Ende eines Comp. in Titeln von Werken und auch allein als abgekürzter Titel verschiedener Werke S. S. S. 20,3. — *c) ein best. Tact* S. S. S. 207. — *d)* N. pr. eines Berges. — 2) n. *a) *Auge. — b) das Wiederholen* Utpala zu Varâh. Bṛh. S. 48,11. — *c) *das Anzünden.*

दर्पणामय Adj. *aus Spiegeln bestehend* Harshak. 90,15.

दर्पणिका f. *Spiegel* Naish. 5,106.

दर्पनारायण m. N. pr. eines Mannes.

*दर्पपत्रक *ein best. Gras.*

दर्पमार m. N. pr. eines Mannes.

दर्पितपुर n. N. pr. einer *Stadt.*

°दर्पिन् Adj. *übermüthig durch.*

*दर्फ्, दृफति (उत्क्लेशे).

1. दर्भ्, दर्भति, *दर्भति und *दर्भयति *zu Büscheln machen, zu Ketten bilden.* *दृब्ध *verknüpft.* — Mit अनु *zu Büscheln oder Ketten bilden.* — Mit पि (d. i. अपि) *fest hängen an, — hoffen auf* (Acc.). Nur पिदृभ्मस् (!). — Mit सम् *zusammenstellen, verfassen* Dâç. S. 1, Z. 3. — संदृब्ध 1) *zu einem Büschel gebunden.* — 2) *zusammengefügt,* so v. a. *verfasst.* — 3) *bekräftigt, bestätigt.* Nom. abstr. °त्व n. Çaṅk. zu Bâdar. 3,4,39. — Caus. संदर्भित *zusammengestellt, verfasst* Dâç. S. 1, Z. 2.

2.*दर्भ्, दर्भति und दर्भयति (भये).

दर्भ m. 1) *Grasbüschel, Buschgras;* Bez. *verschiedener bei den Ceremonien zur Streu, als Wische und sonst gebräuchlicher Gräser,* insbes. des Kuça-*Grases.* Nach Mat. med. 296 *Saccharum cylindricum.* — 2) N. pr. verschiedener Männer VP.²

दर्भक m. N. pr. eines Fürsten.

दर्भकुणिडका f. *ein Topf mit* Darbha-*Gras.*

दर्भकुसुम *ein best. parasitischer Wurm* Bhâvapr. 4,38. Çârṅg. Saṃh. 1,7,10.

दर्भचीर n. *ein Gewand von* Darbha-*Gras.*

*दर्भट n. *ein geheimes Gemach.*

दर्भतरुणक n. *ein Schössling von* Darbha-*Gras.*

*दर्भपत्र m. *Saccharum spontaneum.*

दर्भपिञ्जुल (Maitr. S. 4,8,7 = Kap. S. 46,8), °पिञ्जूल (Mân. Çr. 1,1,1) und °पुञ्जील n. *Grasbüschel.*

दर्भपुष्प m. 1) *eine Schlangenart.* — 2) *ein best. Wurm* Kâraka 1,19.

*दर्भपूतीक n. Sg. Darbha-*Gras* und *das Kraut* Pûtika.

दर्भबटु m. *eine Puppe aus* Darbha-*Gras* Gobh. 1,6,21.

दर्भमय Adj. (f. ई) *aus* Darbha-*Gras gemacht, — geflochten.*

दर्भमुष्टि m. f. *eine Handvoll* Darbha-*Gras.*

*दर्भमूली f. *eine best. Pflanze.*

दर्भर m. *Perdix chinensis* Bhâvapr. 2,7.

दर्भरज्जु f. *ein Seil aus* Darbha-*Gras* Mân. Gṛhj. 1,11.

दर्भलवण n. *ein Werkzeug zum Grasschneiden* Kauç. 8.

दर्भशयनमाहात्म्य n. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1,5853.

*दर्भशर n. Sg. Darbha- *und* Çara-*Gras.*

दर्भसंस्तर m. *eine Streu von* Darbha-*Gras.*

दर्भसूचि oder °ची f. *die scharfe Spitze des* Darbha-*Grases* Çâṅkh. Gṛhj. 1,22.

दर्भस्तम्ब m. *ein Büschel* Darbha-*Gras* Mân. Çr. 9,3,1. 10,2,3.

*दर्भानूप gaṇa तुभ्रादि.

*दर्भाह्वय m. *Saccharum Munja.*

दर्भि oder दर्भिन् m. N. pr. eines Mannes.

दर्भेषीका f. Darbha-*Halm* Mân. Gṛhj. 1,11.

दर्मे und दर्मेन् m. *Zerbrecher.*

दर्य m. *eine Art Trommel* S. S. S. 192. Könnte auch दरी f. sein.

दर्यक m. N. pr. eines Mannes.

दर्व 1) m. *a) Löffel. — b) *die Haube einer Schlange. — c) *ein* Rakshas. — *d) *Raubthier. — e)* N. pr. α) Pl. eines Volkes. v. l. दार्व. — β) eines Sohnes des Uçînara VP.² 4,121. — 2) f. आ N. pr. der Gattin Uçînara's.

*दर्वट m. *Thürsteher.*

*दर्वरीक m. 1) *ein best. musikalisches Instrument.* — 2) *Wind.* — 3) Bein. Indra's.

दर्वि und दर्वी f. 1) *Löffel.* — 2) *die Haube einer Schlange.* — 3) दर्वी N. pr. eines Landes.

*दर्विक 1) m. f. (आ) *Löffel.* — 2) f. आ *eine Art Collyrium.*

दर्विदा f. *ein best. Vogel* Maitr. S. 3,14,15.

दर्विहोम m. *eine Spende aus dem Löffel.*

दर्विहोमिन् Adj. *eine Spende aus dem Löffel darbringend.*

दर्वीकर m. *Haubenschlange.*

दर्वीप्रलेप m. *eine best. Salbe* Kâraka 1,3.

दर्वीसंक्रमण n. N. pr. eines Tîrtha.

दर्वीहोम m. = दर्विहोम.

दर्व्य m. dass. Çat. Br. 14,6,8,9. Besser fasst man दर्व्यम् als Acc. von दर्वि oder दर्वी. Vgl. विदर्व्य.

दर्श् 1) दर्शति, दर्दर्शे, दर्दृशे u. s. w. ohne Präsensformen (vgl. पश्). *a) sehen, erblicken, wahrnehmen, bemerken. — b) Jmd sehen,* so v. a. *Jmd seine Aufwartung machen. — c) ansehen, betrachten. — d) erkennen an* (Instr.) 230,23. — *e) mit dem geistigen Auge schauen, erkennen, sich vertraut machen mit, Kenntniss nehmen von, sich Einsicht verschaffen in. — f) sein Auge richten auf, sich kümmern um, untersuchen, prüfen. — g) erschauen, ersinnen* von der *Intuition übersinnlicher, religiöser Dinge;* insbes. ein heiliges Lied *erfinden.* — 2) Pass. दृश्यते (im Veda st. dessen gewöhnlich Perf.

Digitized by Google

Med.) und Med. *a) gesehen werden, zu Gesicht —, zum Vorschein kommen, sichtbar werden, — sein. — b) aussehen, erscheinen, scheinen, sich erweisen als* (Nom.), °आकारेण *erscheinen in der Gestalt von. — c) in Augenschein genommen —, betrachtet werden. — d) allgemein angenommen werden für* (Nom.), *gelten in der Bedeutung von* (Loc.). — 3) Partic. ३दृष्ट *a) gesehen, erblickt, wahrgenommen, bemerkt. — b) sichtbar, wahrnehmbar. — c) angeblickt, angeschaut, betrachtet. — d) erkannt* 113, 16. — *e) angeblickt*, so v. a. *behandelt. — f) erschienen, sich eingestellt —, sich offenbart habend, sich findend, da seiend. — g) gesehen*, so v. a. *erfahren, erlebt, erlitten, zu Theil geworden. — h) im Geiste erschaut, ausgesonnen. — i) eingesehen, wovon man Kenntniss genommen hat. — k) vorhergesehen, im Voraus bestimmt* (von den Göttern) 53, 29. — *l) geoffenbart. — m) entschieden* (ein Rechtshandel). — *n) festgesetzt, feststehend, anerkannt, geltend.* — Caus. ३दर्शयति 1) *Jmd* (Acc., Gen., Dat. oder * Instr.) *Etwas* oder *Jmd* (Acc.) *sehen lassen, Jmd Etwas* oder *Jmd vor Augen führen, sichtbar machen, zeigen, vorzeigen, vorweisen.* आत्मानम् *sich zeigen, erscheinen* (meist Act.). द्वे अङ्गुल्यौ दिशि तस्याम् so v. a. *mit zwei Fingern nach dieser Gegend zeigen.* Med. metrisch oder wenn das Object am Subject haftet (in diesem Falle aber auch Act.). — 2) *zeigen —, hinweisen auf* (Acc.). — 3) *Jmd sichtbar machen*, so v. a. *vor Gericht vorführen.* — 4) *offenbaren, kund machen, zu erkennen geben, — als* (Acc.) 209, 21. 22. 210, 22. 211, 16. 212, 31. वैष्णवत्वम् so v. a. *sich als* Vaishṇava *bekennen.* — 5) *aufzeigen*, so v. a. *beweisen.* — 6) Act. Med. *sich vor Jmd* (Acc., ausnahmsweise Gen. und * Instr.) *sehen lassen, sich Jmd zeigen.* — Desid. ३दिदृक्षते und दिदृक्षति *sehen wollen, gern sehen.* दिदृक्षित *gern gesehen.* — Desid. vom Caus. दिदर्शयिषति *zeigen wollen* Çaṃk. zu Bâdar. 3, 3, 7. — Intens. दरीदृश्यते *immer gesehen werden* Bhoǵa-Pr. 68, 12. — Mit अति in अनतिदृश्य. — Mit अधि Caus. *offenbaren, kund machen* Lalit. 314, 3. — Mit अनु 1) *schauen auf* Ṛ. 10, 130, 7. — 2) *erblicken, gewahr werden.* — 3) मनसा *mit dem Geiste beschauen.* — 4) Pass. Med. *gesehen werden, sich zeigen* Ṛ. 8, 1, 34. — Caus. 1) *Jmd Etwas sehen lassen* (mit doppeltem Acc.), *offenbaren, an den Tag legen.* — 2) *Jmd Etwas zu wissen thun, Jmd anweisen, belehren, Jmd Etwas vorstellen, ermahnen* MBh. 1, 75, 22, v. l. *Jmd Etwas vortragen*, mit doppeltem Acc. — Mit व्यप Pass. *deutlich zu sehen sein.* v. l. प्रापतत्तत्र st. व्यपदृश्येत. — Mit अभि 1) *anblicken.* °दृष्ट *angeblickt.* — 2) *sehen, zu Gesicht bekommen.* Pass. *gesehen werden* M. 9, 308. *zu Gesicht kommen.* °दृष्ट *erblickt, zu Gesicht gekommen* Varâh. Bṛh. S. 11, 61, v. l. — Caus. 1) *sehen lassen.* — 2) *Jmd anzeigen, verrathen* MBh. 1, 212, 29. — Mit अव *zurückschliessen auf* (Acc.). — Mit आ Med. *erscheinen* Ṛ. 10, 111, 7. — Caus. *zeigen.* — Mit प्रत्या, °दृश्यन्ते Ind. St. 8, 343 fehlerhaft für °दिृश्यन्ते. — Mit व्या Pass. *deutlich zu sehen sein.* — Mit उद् Caus. *zum Vorschein kommen, sich zeigen.* उद्दर्शितम् n. impers. — Mit अभ्युद्, अभ्युदृष्ट *darüber sichtbar geworden.* — Mit उप 1) *ruhig zusehen* (ohne thätig einzugreifen). — 2) *bemerken, wahrnehmen.* Pass. Med. *sichtbar sein, bemerkbar werden, erscheinen.* — Caus. 1) *sehen lassen, zeigen, vorführen.* — 2) *sehen lassen*, so v. a. *darstellen.* — 3) *fälschlich sehen lassen, vorgaukeln, vorspiegeln.* — 4) *zeigen*, so v. a. *auseinandersetzen, erläutern.* — Mit समुप Caus. *sehen lassen, zeigen, vorführen* Kâraṇḍ. 63, 12. — Mit नि Caus. 1) *sehen lassen, zu Gesicht bringen, zeigen, vorführen* 248, 2. — 2) *hinzeigen.* — 3) *hinweisen auf, anweisen* (einen Sitz). — 4) *aufführen, einführen.* — 5) *Etwas mittheilen, lehren.* — 6) *Jmd unterweisen, anweisen, belehren, Jmd zusprechen.* — 7) *ankündigen, voraussagen.* — 8) *Jmd* (Acc.) *erscheinen.* — Mit संनि Caus. *zu Gesicht bringen, zeigen.* — Mit परा *erscheinen, ansichtig werden.* — Mit परि 1) *besehen*, so v. a. *besuchen.* — 2) *ansehen.* — 3) *erschauen, ansichtig werden.* — 4) *im Geiste anschauen, — ansehen, sich Etwas denken* 164, 3. — 5) *im Geiste schauen, erkennen, ausfindig machen* Hariv. 2, 58, 25. — 6) Pass. *wahrgenommen werden, sich zeigen.* — Caus. *zeigen, darlegen.* — Mit प्र Pass. Med. *sichtbar —, wahrgenommen werden, aussehen, erscheinen.* — Caus. 1) *sichtbar machen, zeigen, vorzeigen, an den Tag legen.* — 2) *kenntlich machen, bezeichnen.* — 3) *klar machen, auseinandersetzen, lehren.* — Desid. Med. *sehen wollen* Bhaṭṭ. — Mit उपप्र Caus. *hinweisen auf* (Acc.) Çaṃk. zu Taitt. Up. S. 14 und zu Bâdar. 4, 3, 11. — Mit संप्र *erblicken* MBh. 5, 181, 8. Pass. *erblickt —, wahrgenommen werden, sich zeigen, erscheinen.* °दृश्यताम् impers. *man sehe.* — Caus. 1) *sehen lassen, zeigen, an den Tag legen.* आत्मानं मृतवत् *sich todt stellen.* — 2) *anzeigen, angeben.* — Mit प्रति 1) *erschauen, gewahren.* — 2) Pass. Med. *a) vor Augen kommen, sichtbar —, wahrnehmbar werden, erscheinen. — b) erscheinen als* (Nom.), so v. a. *sein.* — 3) °दृष्ट nach dem Comm. = प्रख्यात *bekannt, berühmt* Bhâg. P. 4, 26, 6. — Caus. *sehen lassen, zeigen.* — Mit वि Pass. Med. *deutlich sich wahrnehmen lassen, zum Vorschein kommen, erscheinen.* — Caus. 1) *sehen lassen, zeigen, an den Tag legen.* — 2) *zeigen*, so v. a. *lehren.* — Mit अभिवि Caus. *Jmd* (Gen.) *Etwas* (Acc.) *sehen lassen, zeigen* Âpast. Çr. 15, 20, 8. — Mit सम् 1) Act. Med. *erblicken, gewahr werden.* Pass. *gesehen werden von,* संदृष्ट *erblickt.* — 2) Pass. Med. *a) gleichzeitig* oder *beisammen gesehen werden, — erscheinen mit* (Instr.). तैर्दिर्दैमेकमेवैर्द्रुपैं समदृश्यताप एवैं *hatte ein gleichartiges Aussehen, nämlich das des Wassers. — b) gleich aussehen, gleichen. — c) vor Augen kommen, sichtbar —, wahrnehmbar werden, erscheinen.* — 3) संदृष्ट *in den Lehrbüchern vorgeschrieben, gestattet, erlaubt* R. 2, 1, 19. — Caus. 1) *sehen lassen, zeigen, an den Tag legen.* आत्मानं मृतवत् *sich todt stellen.* — 2) *zeigen*, so v. a. *darstellen.* — 3) *sich Jmd* (Acc.) *zeigen, zum Vorschein kommen.* — Mit अनुसम् *der Reihe nach erwägen.*

३दर्श und ३दर्श 1) am Ende eines Comp. *a)* Adj. *blickend auf, schauend, hinsehend —, ein Absehen habend auf. — b)* m. α) *das Sichtbarsein* in अक्ष्णदिर्दर्श (Nachtr. 2) und आत्मदर्श. — β) *Aussehen.* — 2) m. und (ausnahmsweise) n. *der eben sichtbar werdende neue Mond, der Tag desselben* und *die Feier des Tages.* Du. = दर्शपूर्णमासौ Cit. im Comm. zu TS. 1, 284, 18. Personificirt als ein Sâdhja (VP.² 2, 22), als Sohn Dhâtar's und Kṛshṇa's.

दर्शक 1) Adj. *a) sehend, zu Gesicht bekommend;* mit Gen. 239, 8. — *b) schauend, Zuschauer. — c) schauend —, spähend nach* (im Comp. vorangehend). — *d) prüfend, untersuchend* in * अन्न°. — *e) zeigend, weisend;* die Ergänzung im Gen. oder im Comp. vorangehend. — *f) sehen lassend*, so v. a. *bewirkend.* लोहितस्य so v. a. *zu Blute schlagend. — g) Etwas* (Gen. oder im Comp. vorangehend) *sehen lassend*, so v. a. *aufdeckend, offenbar machend* Spr. 332. — 2) m. *a) * Thürsteher. — b)* N. pr. α) eines Volkes. — β) eines Fürsten VP.² 4, 182.

दर्शत 1) Adj. (f. आ) *a) sichtbar. — b) auffallend, ansehnlich, schön, conspicuus.* — 2) * m. *a) die Sonne. — b) der Mond.*

दर्शतपर्णाप्रयोग m. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

दर्शतश्री Adj. *ausgezeichnet schön.*

३दर्शन 1) Adj. (f. ई) am Ende eines Comp. *a) sehend, schauend, hinschauend nach, zu sehen bekommend. — b) sehend*, so v. a. *kennend. — c) zeigend, angebend, lehrend* Bhâg. P. 5, 4, 11. — 2) f.

Digitized by Google

दर्शनी *a*) Bein. der Durgâ. — *b*) * *ein best. Insect.* — 3) n. (adj. Comp. f. आ) *a*) Nom. act. mit act. Bed. α) *das Sehen, Erblicken, Wahrnehmen, Wahrnehmung mit den Augen, das zu Gesicht Bekommen, Hinsehen, Anblick, das Zusammenkommen mit* (Gen., Instr. mit und ohne सह, oder im Comp. vorangehend), *Besuch.* — β) *Sehkraft.* — γ) *das Besehen, Besichtigen, in Augenschein Nehmen.* — δ) *das Sehen*, so v. a. *Erfahren, Erleben, Theilhaftwerden.* — ε) *das Sehen im Geiste, Voraussehen.* — ζ) *das Beschauen im Geiste, Prüfen, Untersuchen* 209,12. — η) *das Auffassen einer Sache, Urtheilen.* — ϑ) *das Einsehen, Erkennen, Verstehen, Einsicht, Erkenntniss, Verständniss.* — ι) *das Anerkennen.* — κ) *Ansicht, Meinung.* — λ) *Absicht.* — μ) *Anschauungsweise, Lehre, Doctrin, ein philosophisches System.* — *b*) Nom. act. mit pass. Bed. α) *das Sichtbarwerden, Sichtbarsein, zum Vorschein Kommen, Erscheinen.* दर्शनं दा *sich sehen lassen, sich zeigen* Kâd. 65,9. 87,1. — β) *das Erscheinen vor Gericht.* — γ) *das Vorkommen, Erwähntwerden* (insbes. in einem kanonischen Buche). — δ) *Erscheinung im Schlafe, Traumgesicht* 158,6. — *c*) Nom. act. mit caus. Bed. *das Zeigen* 184,15. — *d*) mit concr. Bed. α) *Auge.* — β) * *Farbe.* — γ) * *Spiegel.* — δ) * *Opfer.* — ε) * *Tugend, Verdienst.*

दर्शनगोचर (310,13) und दर्शनपथ m. *Gesichtskreis.*

दर्शनपाल m. N. pr. eines Mannes.

*दर्शनभूमि f. *ein best. Stadium im Leben des* Çrâvaka.

दर्शनविवेक m. Titel eines Werkes.

दर्शनविषय Adj. *in Jmds* (Gen.) *Gesichtskreise liegend, was einer sehen oder gesehen haben könnte* 240,29. 30.

दर्शनसंग्रह m. Titel eines Werkes.

दर्शनाग्नि m. *das Feuer im Körper, welches das Sehen vermittelt,* Garbhop. 5.

दर्शनात्तरगत Adj. *dem Auge zugänglich, sichtbar* Mârk. 47,2.

दर्शनार्थ 1) Adj. *Jmd zu sehen beabsichtigend* Âpast. — 2) °म् Adv. *zum Besuch* Kâd. 114,23.

दर्शनावरण n. *Verhüllung der sinnlichen Wahrnehmung.*

दर्शनावरणीय Adj. *aus dem* दर्शनावरण *hervorgehend* Govindân. S. 582, Z. 11.

दर्शनीय 1) Adj. (f. आ) *a*) *sichtbar, den Augen zugänglich.* — *b*) *sehenswerth, ansehnlich, hübsch, schön.* — *c*) *zu zeigen, vor Augen zu bringen.* — *d*) *vor Gericht zu stellen.* — 2) * m. *Asclepias gigantea.*

*दर्शनोज्ज्वला f. *grosser weisser Jasmin.*

दर्शनोपनिषद् f. Titel einer Upanishad Opp. Cat. 1.

दर्शप Adj. *den Neumond oder das Neumondsopfer trinkend.* m. Pl. Bez. *einer best. Klasse von Göttern.*

दर्शपूर्णमास m. Du. *Neumond und Vollmond, die Taye und die Feier.* °देवता f. Çâṅkh. Grhs. 1, 8. °मासायन n. Vaitân. Titel von Werken: °प्रयोग m., °महाभाष्य n., °सौत्र n., °मासादिकारिका f. und °मासादिसूत्र n. Opp. Cat. 1.

दर्शपूर्णमासयाजिन् Adj. *ein Neumonds- und Vollmondsopfer darbringend.*

दर्शपूर्णमासिन् Adj. dass. Maitr. S. 1,5,13.

दर्शपूर्णमासेष्टि f. *ein Neumonds- und Vollmondsopfer.* Auch Titel eines Werkes; desgl. °प्रयोग m. Opp. Cat. 1.

दर्शपौर्णमास m. Du. = दर्शपूर्णमास. °प्रायश्चित्तविधि m., °विधि m. und °सौत्र n. Titel von Werken.

दर्शपौर्णमासेष्टि f. = दर्शपूर्णमासेष्टि. °प्रयोग m. Titel eines Werkes.

दर्शपौर्णमास्यसौत्रप्रयोग m. Titel eines Werkes.

दर्शम् Absol. wiederholt *bei jedesmaligem Erblicken* Kathâs. 67,85.

दर्शयाग m. *Neumondsopfer* Verz. d. B. H. No. 139.

*दर्शयामिनी f. *Neumondsnacht.*

दर्शयितर् Nom. ag. 1) *Zeiger, Anweiser.* — 2) *Wegweiser, Führer.* — 3) * *Thürsteher.*

दर्शयितव्य Adj. *zu zeigen* Çaṅk. zu Bâdar. 3,2,21.

*दर्शविपद् m. *Neumond.*

दर्शश्राद्ध n. *ein Todtenmahl am Neumondstage* Comm. zu VP. 3,14,3.

दर्शसंचिका f. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

दर्शापय्, °यति *sehen lassen, zeigen* Ind. St. 15,302.

*दर्शितद्वार् m. *Thürsteher* Gal.

दर्शिन् Adj. am Ende eines Comp. 1) *sehend, gewahr werdend, ansehend, gesehen habend.* — 2) *mit dem Geiste schauend, kennend, Einsicht habend in.* — 3) *sehend*, so v. a. *erfahrend, erfahren habend.* — 4) *sehend*, so v. a. *erhaltend, empfangend.* — 5) *schauend*, so v. a. *dichtend, gedichtet habend.* Nom. abstr. °र्शित्व n. — 6) *ein best. Aussehen habend.* — 7) *sehen lassend, zeigend.* — 8) *erfahren —, erleiden lassend, zufügend.*

दर्शिवंस् Adj. am Ende eines Comp. (nur im Nom. und am Ende eines Çloka) *der gesehen hat, sieht, kennt, Einsicht hat in.*

(दर्श्य) दार्शिक Adj. *zeigenswerth, sehenswerth, ansehnlich.*

दर्ह् 1) दार्हति *festmachen, befestigen, feststellen, unbeweglich —, dauerhaft machen.* — 2) दार्हते *a*) *fest stehen, fest sein.* — *b*) = 1). — 3) दार्ह्यति, °ते *fest sein.* — 4) *दर्हति (वृद्धौ). — 5) दृढ, दृळ्ह *a*) *fest, feststehend, nicht leicht zerbrechend, keinen Schwankungen unterworfen, Widerstand leistend, nicht nachgebend, hart, stark* (von Sachen und Personen). — *b*) *wohlverschlossen.* — *c*) *dauerhaft.* — *d*) *ganz* (Gegens. *zerbrochen*). — *e*) *heftig, stark, intensiv, bedeutend.* — *f*) bei den Mathematikern *durch den gemeinschaftlichen Divisor bis zur äussersten Grenze zurückgeführt.* — *g*) zuweilen mit गूढ verwechselt. — 6) दृढम् Adv. *a*) *fest.* दृढतरम् *recht fest.* — *b*) *sehr, gehörig, in hohem Grade.* ईक्ष् so v. a. *mit unverwandtem Auge ansehen.* — Caus. 1) दार्ढयति *festmachen, feststellen.* दार्ढित und *दर्ढित *befestigt, fest.* — 2) Med. *a*) *festhalten.* — *b*) *fest werden, fest sein.* — Mit उद् (उद्दार्ह्) *fest aufrichten.* — Mit अनूद् (अनूद्दार्ह्क्येषुस्) *hinhalten —, hinziehen bis* (आ).

दल्, दलति *bersten, aufspringen* (auch von einer Knospe). — Caus. दलयति und दालयति 1) *bersten —, aufspringen machen.* — 2) *zersprengen, vertreiben.* — Partic. दलित vom Simpl. und Caus. 1) *geborsten, gespalten, auf —, auseinandergerissen.* — 2) *aufgesprungen, aufgeblüht.* — 3) *halbirt.* — 4) *eingetheilt, in Grade getheilt.* — 5) *auseinandergeworfen, vertheilt, zerstreut, weggeschafft, vernichtet.* — 6) *eröffnet, vor Augen gelegt, zur Erscheinung gebracht.* — Mit अव *bersten, aufspringen.* — Mit उद् Caus. *aufspringen machen, spalten.* — Mit निस् in निर्दलन. — Mit वि 1) *auseinander bersten, — springen.* — 2) *zersprengen, zerreissen, aufreissen.* — 3) विदलित *a*) *zerschmettert.* — *b*) *aufgesprungen, aufgeblüht.* — Mit सम्, संदलित *durchbohrt.*

दल 1) (* m.) n. (adj. Comp. f. आ) *a*) *ein abgerissener Theil, Stück* Naish. 7,31. — *b*) *Theil*, so v. a. *Grad.* — *c*) *Hälfte.* अधर° *Lippe* Spr. 1953. — *d*) *Blatt, Blüthenblatt.* — *e*) * *Zimmetblatt* Râgân. 6,175. — *f*) *unreines Gold* Bhâvapr. 2,88. — *g*) * *Klumpen, Masse, Haufe.* — *h*) * = उत्सेधवद्वस्तु, उत्सेध, अवद्रव्य (अपद्रव्य). — *i*) * *dividing, tearing, cutting, splitting etc.* — *k*) Hemâdri 1,291,13. 20 fehlerhaft für कल. — 2) m. N. pr. eines Fürsten.

*दलकोमल *Lotus, Nelumbium.*

*दलकोश m. *eine Art Jasmin.*

*दलज्ञ Adj. als Bez. einer Art Honig.

*दलतर् (!) gaṇa अरीकर्णादि.

*दलतरु m. *Corypha Taliera.*

दलन 1) Adj. (f. ई) *bersten machend, zerreissend, auseinander treibend.* — 2) * f. ई *Erdscholle.* — 3)

Digitized by Google

n. *a*) *das Bersten, Zerspringen.* — *b*) *das Zunichtewerden* 112,10. Naish. 4,116. — *c*) *das Berstenmachen, Spalten, Zersprengen.*

*दलनिर्मोक m. *Betula Bhojpatra.*

*दलप m. 1) *Waffe.* — 2) *Gold.*

दलपति m. N. pr. eines Fürsten.

*दलपुष्पा und *°पुष्पी f. *Pandanus odoratissimus* Rágan. 10,69.

*दलमालिनी f. *Blätterkohl.*

*दलमोदक m. *eine Art Honig* Gal.

दलयितृ Nom. ag. *Zersprenger* Bâlar. 272,18.

दलयोग m. Pl. *eine best. Klasse von Constellationen.*

दलशस् Adj. *in Stücke.* या *in Stücke zerfallen.*

*दलशालिनी f. *eine best. Gemüsepflanze.*

*दलसायसी (!) f. *weisses Basilienkraut.*

*दलसारिणी f. *Colocasia antiquorum.*

*दलसूचि m. *Dorn.*

*दलस्रसा f. *Blattgefäss, Blattader.*

दलाढ्य m. *eine best. Constellation.*

*दलाग्रलोकित *eine Art Spinat.*

*दलाढक m. 1) *Pistia Stratiotes.* — 2) *Jasminum multiflorum* oder *pubescens.* — 3) *wilder Sesam.* — 4) *Mesua ferrea.* — 5) *Acacia Sirissa.* — 6) *Röthel.* — 7) *Schaum* oder *Meerschaum.* — 8) *Aeltester, Oberhaupt.* — 9) *Elephantenohr.* — 10) *Sturmwind.*

*दलाढ्य m. *Schlamm.*

दलादित्व n. *das Sein des Blattes u. s. w.* 251,19.

*दलामल m. Bez. *verschiedener Pflanzen,* = दमनक, मरुवक und मदन (दमन?).

*दलाम्ल n. *Sauerampfer* Rágan. 6,129.

*दलि f. *Erdscholle.*

*दलिक n. *Holzstück.*

*दलिन् Adj. von दल.

दली Adv. mit कर् *halbiren.*

*दलेगन्धि m. *Alstonia scholaris.*

दलोद्भव Adj. als Bez. einer Art Honig.

*दल्भ m. 1) *Rad.* — 2) *Betrug.* — 3) *Sünde.* — 4) N. pr. eines Ṛshi.

दल्भ्य m. N. pr. eines alten Lehrers.

*दल्मि m. 1) Indra's *Donnerkeil.* — 2) Bein. Indra's.

*दल्ममत् Adj. *mit dem Donnerkeil versehen.*

*दल्य Adj. von दल.

दव m. 1) *Waldbrand.* — 2) * *Feuer.* — 3) *Brand, Hitze* Kâraka 1,20. — 4) **Wald.*

दवथु m. 1) *Brand, Schmerz* Dhurtan. 14. — 2) *Entzündung* (der Galle, der Augen u. s. w.) Kâraka 1,20.

*दवदग्धक *eine best. Grasart.*

दवदहन m. *das Feuer eines brennenden Waldes* Prasannar. 136,5. Auch °क m. 118,14.

दवदान n. *Ansteckung eines Waldes.*

दवयु, °यति *entfernen* Bhaṭṭ.

दवाग्नि m. *das Feuer eines brennenden Waldes.*

दवानल m. (adj. Comp. f. आ) dass.

दविष्ठ Adj. Superl. *der entfernteste, entlegenste* Spr. 543. दविष्ठम् Adv. *sehr weit hinweg* ṚV. 6, 51,13.

दवीयस् Adj. *recht fern, — lang* (Weg) Spr. 6643. Mit दूरात् so v. a. *über alle Begriffe weit entfernt.* दवीयस् Adv. *weiter hinweg, ferner.* Mit दूरात् so v. a. *in die weiteste Ferne.* दवीयसि परः *weiter hinaus, in fernerer Zeit.*

1. दश 1) Adj. Pl. = दशन् *zehn* nur MBh. 3,10667, wo aber ed. Bomb. eine andere Lesart hat. Häufig am Ende eines Comp. — 2) m. Pl. bei den Gaina Bez. *bestimmter aus 10 Büchern bestehender Schriften* H. 214.

2. दश am Ende eines adj. Comp. = दशा.

दशक 1) Adj. *a*) *aus 10 bestehend, zehntheilig.* — *b*) in Verbindung mit शत *zehn vom Hundert, zehn Procent.* — 2) n. *Zehnzahl, Dekade.*

(दशकृत्य) दशकृत्वस् Adj. *zehn Gurte habend* ṚV. 10,94,7.

दशकण्ठ m. Bein. Râvaṇa's Bâlar. 32,15. *°जित् und °कण्ठारि n. Bein. Râma's.

दशकण्ठाय्, °यते *sich wie* Râvaṇa *gebärden* Bâlar. 68,1.

दशकंधर m. Bein. Râvaṇa's Bâlar. 21,19.

दशकन्यातीर्थ n. N. pr. eines Tîrtha.

*दशकमासिक Adj. *auf 10 Monate gemiethet.*

दशकर्मपद्धति f. Titel eines Werkes.

दशकुमारचरित und °चरित्र n. Titel eines Romans.

दशतितिगर्भ m. Titel eines buddh. Sûtra.

दशतीर 1) Adj. *mit zehn Theilen Milch gemischt.* — 2) n. *ein Quantum von zehn Theilen Milch* (auf einen Theil eines andern Stoffes).

दशगणी f. *die zehn Klassen der Wurzeln* P. 1, 3,1, Sch.

*दशगार्ग्य Adj. = दशभिर्गार्गीभिः क्रीतः Ind. St. 13, 412.

दशगीति f., °गीतिका f. und °गीतिसूत्र n. Titel eines Werkes.

दशगु Adj. *zehn Kühe besitzend* MBh. 13,78,11.

दशगुण Adj. *zehnfach, zehn Mal grösser, — mehr.* °म् Adv. Jâṇ. 1,141.

दशगुणित Adj. *verzehnfacht* Bâlar. 275,2.

*दशगोणि Adj. *zehn Säcke habend* P. 1,1,52, Sch.

दशग्रामपति m. *ein Oberhaupt von zehn Dörfern.*

*दशग्रामिक Adj. gaṇa कुमुदादि.

*दशग्रामिन् m. = दशग्रामपति.

दशग्रामी f. *ein Verein von zehn Dörfern* MBh. 12,87,3.

दशग्रीव m. 1) Bein. Râvaṇa's. — 2) N. pr. *a*) eines Dämons. — *b*) eines Sohnes des Damaghosha.

दैशग्व Adj. *aus 10 bestehend;* m. *Zehner.*

दशग्विंन् Adj. *zehnfach* ṚV. 8,1,9.

दशचतुष्क n. *ein best. Spiel* Ind. St. 15,419.

दशचन्द्र Adj. *mit zehn mondähnlichen Flecken versehen* Bhâg. P. 4,15,17.

दशचित्तामणि m. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

दशच्छदिन् Adj. *zehnblättrig* Bhâg. P. 10,2,27.

दशज्योति und °स् m. N. pr. eines Sohnes des Subhrâg.

दशटीकासर्वस्व n. Titel eines Werkes Kumârasv. zu Prâtiśâkh. 180,1. 271,2.

दशत् 1) f. *Zehnzahl, Dekade* Maitr. S. 1,5,2. — 2) *Adj. *zehntheilig.*

दैशतप 1) Adj. (f. ई) *aus zehn Abtheilungen bestehend, zehnfach.* — 2) f. ई *a*) Pl. *die überlieferten Texte der in 10 Maṇḍala eingetheilten* Ṛksaṁhitâ. — *b*) Titel eines Commentars.

दशतस् Adv. = दशधस्.

दशति f. 1) *Zehnzahl, Dekade.* Nom. दशति (!) in den Unterschriften im SV. — 2) *ein Hundert.*

दशतौलिक m. *ein best. Gewicht* Suçr. 2,83,20. Vgl. उदतौलिक und विंशतितौलिक.

दशत्या f. v. l. für दशति 1).

दशत्व n. Nom. abstr. von दशन् *zehn* Gaim. 3,7,27.

दशदशावयव Adj. *je zehn Theile enthaltend* Kâraka 1,4.

दशदशिन् Adj. *aus sich wiederholenden Dekaden bestehend.*

दशदाश (MBh. 3,10667) oder दशदास (MBh. 3, 134,17) m. Pl. wohl N. pr. eines Volkes.

दशदिग्व्यवलोकन m. *ein best.* Samâdhi Kâraṇḍ. 51,13.

दशदिश् f. Sg. *die zehn Himmelsrichtungen* LA. 10,22. Paṅkad.

दशदोषनिघण्टु m. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

दशदृष्टान्तकाव्य n. Titel eines Werkes.

दैशद्यु m. N. pr. eines Mannes.

*दशधनुस् m. N. pr. eines Vorfahren Çâkjamuni's.

दशधर्मगत Adj. *der sich den zehn Eigenthümlichkeiten (Schwächen) hingegeben hat, der seine eigene Natur aufgegeben hat, in einem schwachen*

Digitized by Google

Augenblick sich vergisst.

दशधा Adv. *in zehn Theilen, — Theile, zehnfach.*

*दशधीव Adj. (f. श्या) = दशभिर्धीविरीभिः क्रीतः Ind. St. 13,412.

दशन् und दशन् Adj. Pl. *zehn.*

दशन 1) m. *a) Zahn.* Auch *n. Am Ende eines adj. Comp. f. श्या. — *b) eine mit den Zähnen bewirkte Verletzung.* — 2) *m. *Bergspitze.* — 3) *n. *Harnisch, Rüstung.*

दशनक *Zähnchen* Harshaç. 102,8.

दशनच्छद m. *Lippe.*

दशनपद् n. *Spur der Zähne, Biss.*

*दशनबीज *Granatapfel.*

दशनवसन n. *Lippe* Prasannar. 33,8. °वसनाङ्गराग m. Pl. *eine der 64 Künste.*

*दशनवासस् n. dass.

दशनव्यय m. *Verlust der Zähne* zu Spr. 2883.

दशनांशु m. Pl. *der Glanz der Zähne.*

*दशनाङ्क m. = दशनपद्.

*दशनाच्छा f. *Oxalis corniculata.*

दशनिर्णय m. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

*दशनोच्छिष्ट m. 1) *Kuss.* — 2) *Lippe.* — 3) *Seufzer.*

दशंदशिन् Adj. = दशदशिन्.

दशप m. *das Oberhaupt von zehn Dörfern.*

दशपत्त Adj. (f. श्या) *mit zehn Seitenpfosten versehen* AV. 9,3,21.

*दशपटु Adj. = दशभिः पट्वीभिः क्रीतः Mahâbh. (K.) 153,15.

दशपद्म (R. ed. Bomb. 5,35,20) und °वत् (R. Gorr. 5,32,11) Adj. *zehn lotusähnliche Körpertheile habend.*

दशपरीता f. Titel eines Werkes.

दशपर्वी f. Titel eines Werkes Hem. Par. 1,5.

दशपल n. Sg. *zehn* Pala M. 8,397.

दशपशु Adj. *für zehn Stück Vieh bestimmt.*

दशपादी f. Titel eines Werkes.

*दशपारमिताधर m. *ein* Buddha.

दशपार्श्व m. Pl. N. pr. eines Volkes.

दशपुर n. 1) N. pr. verschiedener Städte Hem. Par. 12,208. 13,1. Auch °पुरी f. Kâd. 2,26,17. — 2) ** eine dem Cyperus rotundus verwandte Grasart.*

दशपुरंदर N. pr. einer Oertlichkeit Ind. St. 15,231.

दशपुरुषैराज्य n. *eine durch eine Reihe von zehn Ahnen vererbte Herrschaft.*

दशपुरुषम् Adv. *durch eine Reihe von zehn Ahnen hindurch.*

*दशपुरुषानूकम् Adv. *zehn Generationen hinauf* Ind. St. 13,457.

*दशपूर n. = दशपुर 2).

दशपूरुष Adj. *im zehnten Gliede Etwas seiend.*

दशपूर्वरथ m. Umschreibung von दशरथ 2).

दशपूर्विन् m. Pl. Bez. bestimmter Heiliger bei den Gaina Z. d. d. m. G. 34,252.

दशपेय m. *ein best.* Soma-*Opfer.*

दशप्रमति scheinbar RV. 1,141,2, wo aber दश प्रमतिम् zu lesen ist.

दशफलव्रत n. *eine best. Begehung.*

दशबन्ध m. *Zehntel* M. 8,107.

*दशबल m. *ein* Buddha.

दशबलकाश्यप m. N. pr. eines Schülers des Çâkjamuni.

*दशबाहु Adj. *zehnarmig;* m. Bein. Çiva's.

दशबृकृत् Adj. (Nom. Sg. m. eben so!) *zehn grosse Körpertheile habend* R. ed. Bomb. 5,35,20.

दशभक्तिपञ्चस्तुति f. Titel eines Werkes.

दशभुजा f. *eine Form der* Durgâ.

दशभुजि Adj. *zehnfach, zehnmal so gross.*

*दशभूमि und *क Titel eines buddh. Sûtra.

*दशभूमिग m. *ein* Buddha.

*दशभूमिसूत्र n. Titel eines buddh. Sûtra.

*दशभूमीश m. 1) *ein* Buddha. — 2) *ein* Gina Gal.

दशभूमीश्वर m. Titel eines buddh. Sûtra.

दशम 1) Adj. (f. ई) *der zehnte.* दशममेकः und दशम n. (Liṭ. 3,6,17) *der zehnte Tag* als *best.* Ekâha. दशमम् Adv. *zum zehnten Mal.* — 2) f. ई *a) der zehnte Tag in einem Halbmonat.* — *b) der zehnte Tag nach der Geburt.* दशम्युत्तरकालम् Adv. *spätestens am z. T. n. d. G.* Ind. St. 13,457. — *c) die zehnte Altersstufe, das Alter von 90 bis 100 Jahren.* °स्थ Adj. *in diesem Alter stehend* Gaut. — 3) n. *Zehntel.*

दशमभाव m. *Culminationspunkt* oder *der Punkt wo der Meridian einen gegebenen Kreis schneidet.*

दशमस्कन्धकथासंग्रह m. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

*दशमहाविद्या f. Bein. der Durgâ.

दशमान m. Pl. N. pr. eines Volkes.

दशमाय Adj. *zehn listige Anschläge zur Hand habend* RV. 6,20,8.

दशमारिका f. *Mörderin von Zehnen,* Bein. eines Weibes.

*दशमाल n. und *°माली f. *zehn Kränze.*

दशमालिक m. Pl. N. pr. eines Volkes.

दशमास्य (°मासिक) Adj. 1) *zehn Monate alt.* — 2) *zehn Monate lang frei einhergehend* (Pferd).

दशमिन् Adj. *zwischen 90 und 100 Jahre alt.*

1. दशमुख n. Pl. und f. ई (Bâlar. 16,21. 123,10) *zehn Münde.*

2. दशमुख m. Bein. Râvaṇa's. °रिपु und *°मुखान्तक m. Bein. Râma's.

दशमुखवध m. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

*दशमूत्रक n. *der Urin von Elephant, Büffel, Kamel, Kuh, Ziege, Schaf, Pferd, Esel, Mann und Weib.*

दशमूल n. und f. ई (Karaka 6,20) *eine Zusammenstellung von zehn Wurzeln.*

दशयत्र Adj. *mit zehn Bändern oder Streifen versehen, zehnfach eingespannt.*

दशयोक्त्र Adj. *mit zehn Gurten versehen, von den Fingern umspannt.*

दशयोगभङ्ग m. *eine best. Fixirung des Standes eines Mondhauses.*

1. दशयोजन n. *eine Entfernung von zehn* Jogana R. 1,1,68.

2. दशयोजन Adj. *zehn Gespanne habend.*

दशरथ 1) *zehn Wagen zählend, — enthaltend.* — 2) m. N. pr. verschiedener Fürsten. — 3) *n. *Körper.*

दशरथतन्त्र n. Titel eines Werkes.

दशरथललितव्रत n. *eine best. Begehung.*

दशरश्मिशत m. *die Sonne.*

1. दशरात्र m. n. *ein Zeitraum von zehn Tagen.*

2. दशरात्र 1) Adj. *zehntägig.* — 2) m. *a) eine zehntägige Feier.* — *b) eine best. zehntägige Feier.* — 3) m. oder n. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

दशरात्रपर्वन् n. Name eines Sâman.

दशरामचम्पू f. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

दशरूप n. Sg. 1) *die zehn Gestalten* Vishṇu's. — 2) *die zehn Arten von Schauspielen.* — 3) Titel eines Lehrbuchs der Rhetorik.

दशरूपक n. = दशरूप 2) (Vâmana) und 3).

*दशरूपभृत् m. Bein. Vishṇu's.

दशरूपावलोक und °रूपावलोक m. = दशरूप 3) Hall in der Einl. zu Daçar. 4.

दशर्च m. *ein Lied von zehn Versen.*

दशर्षभ Adj. (f. श्या) *aus zehn Stieren bestehend* TS. 2,1,4,1.

दशलकारविचार m. Titel eines Werkes.

दशलक्षणक Adj. *von zehnfachem Character, zehnfach.*

दशलक्षणाजयमाला f. Titel eines Werkes Bühler, Rep. No. 605.

दशलक्षणी f. Bez. *der Sûtra Kaṇâda's.*

दशवक्त्र m. *ein best. Zauberspruch gegen böse Geister, die in Waffen hausen.*

दशवदन m. Bein. Râvaṇa's.

दशवर्मन् m. N. pr. eines Fürsten.

दशवर्ष (Âpast.) und °वर्षीय Adj. *zehn Jahre alt.*

*दशवाजिन् m. *der Mond.*

दशवार्षिक Adj. (f. ई) 1) *zehn Jahre alt* R. 4,48, 12. — 2) *zehn Jahre während* Spr. 4822. — 3) *nach*

Digitized by Google

zehn Jahren erfolgend.

दशविध Adj. *von zehn Arten, zehnfach.*

दशविधगणित n., °विधमक्षाविद्या f., °शैवलदर्पण n. und °विधसामसूत्र n. Titel von Werken Opp. Cat. 1.

दशविधस्नानमन्त्र m. Pl. Bez. bestimmter *Hymnen.*

दशवीर Adj. *zehn Männer gewährend.*

दशवृक्ष m. *ein best. Baum* AV. 2,9,1.

दशवृष Adj. *zehn Stiere besitzend* AV. 5,16,10.

दशवैकालिक Titel eines Werkes Hem. Par. 5, 85. °सूत्र n. Bühler, Rep. No. 721.

दशव्रज्ञ m. N. pr. eines Mannes.

दशशत 1) Adj. *zehn Hundert zählend.* — 2) f. ई *Tausend* Râgat. 6,38. Naish. 5,19. — 3) n. *a) Hundert und zehn.* — *b) Tausend.*

दशशतकरधारिन् Adj. *tausend Strahlen besitzend* (der Mond) 141,13.

दशशततम Adj. *der tausendste.*

दशशतनयन m. Bein. Indra's.

*दशशतरश्मि m. *die Sonne.*

दशशतात्त Adj. *tausendäugig* (Indra).

*दशशताङ्घ्रि m. *Asparagus racemosus.*

दशशल *eine Entfernung von zehn* Çala.

दशशाख Adj. *zehn Zweige, d. i. Finger habend* RV. 10,137,7.

दशशिप्र m. N. pr. eines Mannes.

दशशिरस् 1) Adj. *zehnköpfig, — spitzig.* — 2) m. *a)* *Bein. Râvaṇa's. — *b)* N. pr. eines Berges.

दशशीर्ष 1) Adj. *zehnköpfig.* — 2) m. *a)* Bein. Râvaṇa's. — *b) ein best. Zauberspruch gegen Geister, die in Waffen hausen.*

दशश्लोकी f. und °वेदान्त m. Titel eines Werkes.

दशसनि Adj. *Zehn gewinnend* Mantrabr. 1,7,6.

दशसप्ता f. *eine best.* Vishṭuti *des* Saptadaçastoma.

दशसप्तैक Adj. *elf.*

दशसाकस्र 1) Adj. *aus zehn Tausend bestehend, z. T. bildend.* — 2) n. *zehn Tausend.*

दशसाकस्रिक Adj. = दशसाकस्र 1).

दशसूत्री f. Titel eines Werkes Bühler, Rep. No. 606. fg.

दशस्तोभ n. Name eines Sâman.

दशस्य्, दशस्यति 1) *Dienste leisten, verehren, colere, Jmd* (Acc.) *gefällig —, hülfreich sein.* — 2) *Jmd* (Dat.) *zu Gefallen thun, gewähren.* — Mit आ 1) *in Ehren halten.* — 2) *gewähren.* — Mit सम् *erlassen, verzeihen.*

दशस्या f. im gleichlautenden Instr. *Jmd* (Dat.) *zu Gefallen.*

दशकरा f. Bein. der Gaṅgâ und Name *einer Feier ihr zu Ehren* (zu Ehren der Durgâ VP.^{2} 4, 336). °कथा f. und °स्तोत्र n. Titel zweier Werke.

दशकुल Adj. (f. आ) *aus zehn Pflügen bestehend* Hemâdri 1,291,12.

दशकोतर् m. *ein best. liturgischer Abschnitt* Mân. Çr. 1,4,1. 5,3. 6,1. 2.

दशा f. 1) *die am Ende eines Gewebes hervorragenden Zettelfäden; Fransen, Verbrämung eines Gewandes.* — 2) *Lampendocht.* — 3) *Lebenslage, — schicksal, — alter, Lage, Zustand* überh. In der Astrol. *das von den Sternen abhängige Schicksal eines Menschen* und *die ein solches Schicksal hervorrufende Stellung der Sterne.* — 4) **der Geist.*

दशांश m. *Zehntel* Hemâdri 1,700,8. 731,21. 732,2.

*दशाकर्ष und *°कर्षिन् m. *Lampe.*

दशाक्त m. *ein best. Zauberspruch gegen Geister, welche in Waffen hausen.*

दशातर् Adj. (f. आ) *zehnsilbig* 36,26.

*दशाग्नि Adj. *zehn* Agnâji *verehrend* Mahâbh. (K.) 153,22.

1. दशाङ्गुल n. *eine Länge von zehn Fingern.*

2. दशाङ्गुल 1) Adj. *zehn Finger lang.* — 2) n. *Wassermelone.*

दशादशिन् Adj. = दशदशिन्.

दशाधिपति m. *ein Befehlshaber über zehn Mann.*

दशानन m. Bein. Râvaṇa's.

*दशानिक m. *Croton polyandrum* oder *Tiglium.*

*दशानीकिनी f. *ein vollständiges Heer* AK. 2, 8,3,49.

दशानुगान n. Name verschiedener Sâman Ârsh. Br.

दशान्त m. 1) *das Ende eines Lampendochts.* — 2) *Lebensende, das hohe Greisenalter.*

दशान्तरूर्ष्यं n. *eine Entfernung von zehn Stationen* 16,21.

दशापति m. *der die* Daçâ 3) *beherrschende Planet* Utpala zu Varâh. Bṛh. 22,5.

दशापवित्र n. *ein mit Fransen oder dergl. versehenes Seihtuch für den* Soma Lâṭj. 1,9,21. 23.

दशाफल n. 1) *das zukünftige Schicksal eines Menschen* Varâh. Bṛh. S. 70,26. — 2) Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

दशाभीशु Adj. *zehn Zügel habend* RV. 10,94,7.

दशारित्र Adj. *zehn Ruder habend.*

*दशारुक्षा f. *eine best. Pflanze.* Richtig द्रुमारुक्षा.

दशार्ण 1) Adj. *zehnsilbig.* — 2) m. *a)* Pl. N. pr. eines Volkes. — *b) ein Fürst der* Daçârṇa. — *c) das Land der* Daçârṇa. — 3) f. आ N. pr. eines Flusses.

दशार्णक MBh. 5,7418 fehlerhaft für दाशार्णक.

दशार्णपु m. N. pr. eines Sohnes des Raudrâçva.

दशार्ध Adj. Pl. *fünf.* °वयस् Adj. *fünfjährig* Bhâg. P. 5,15,30.

दशार्धबाण m. *der Liebesgott* Naish. 8,73.

दशार्ह 1) m. *a)* N. pr. α) Pl. eines Volkes. — β) des Ahnen dieses Volkes. — *b)* Bein. α) Kṛshṇa's. v. l. दाशार्ह. — β) **jedes Buddha.* — 2) *f. ई *eine Prinzessin der* Daçârha.

दशार्हक m. Pl. = दशार्ह 1) *a)* α).

दशालंकारमञ्जरी f. Titel eines Werkes.

दशावतार n. 1) *eine best. Begehung.* Auch °व्रत n. — 2) Titel eines Werkes. Auch °स्तव m. und °स्तोत्र n. Opp. Cat. 1. °चरित n. desgl. Bühler, Rep. No. 132.

दशावर 1) Adj. (f. आ) *zum Mindesten zehn, — aus zehn bestehend* Gaut. — 2) m. N. pr. eines Unholden.

दशावर्त Adj. *zehn Haarwirbel habend* R. 5,32,11.

दशाश्व m. 1) **der Mond.* — 2) N. pr. eines Sohnes des Ikshvâku.

दशाश्वमेध und °तीर्थ n. N. pr. eines Tîrtha.

दशाश्वमेधिक n. desgl. Hariv. 9522.

दशास्य, दशासिस्र 1) Adj. *zehnmündig.* — 2) m. Bein. Râvaṇa's. *°जित् und दशास्यान्तक m. Bein. Râma's.

दशार्क m. 1) *ein Zeitraum von 10 Tagen.* — 2) *eine best. zehntägige liturgische Ceremonie.*

दशिन् 1) Adj. *zehntheilig.* — 2) m. *ein Oberaufseher über 10 Dörfer.*

दशीविदर्भ m. Pl. N. pr. eines Volkes.

*दशेन्द्र Adj. *zehn* Indrâṇi *verehrend* Mahâbh. (K.) 153,22.

*दशेन्धन m. *Lampe.*

*दशेर 1) Adj. *a) bissig, zu Leibe gehend.* — *b) im Schlafe überfallend.* — 2) m. *Raubthier.*

दशेरक m. 1) Pl. N. pr. eines Volkes. — 2) *Esel* (nach Nîlak.).

दशेरुक m. N. pr. 1) Pl. eines Volkes. — 2) *eines Mannes. दासेरक Kâç. — 3) *eines Landes.

दशेश m. *ein Oberaufseher über zehn Dörfer.*

*दशैकादशिक Adj. (f. ई) *Geld auf zehn Procent ausleihend.*

दशैरक m. Pl. vielleicht fehlerhaft für दशेरक 1) MBh. 3,134,17.

दशैणि und (दशैणय) दशैणिस्र m. N. pr. eines Mannes.

दशैनसि m. *eine Schlangenart.*

दशोपनिषद् f. *Titel einer* Upanishad.

दष्ट 1) Adj. s. u. 1. दंश्. — 2) n. *Biss* 217,10.

1. दस्, दस्यति, दसमान 1) *Mangel leiden, verschmachten.* — 2) *उपदस्ये (wohl उपदस्ये). — Caus.

Digitized by Google

दसयते 1) *verschmachten machen, erschöpfen.* — 2) *Jmd mürbe machen* TS. 4,2,5,4. — Mit अप *versiegen.* — Mit उप 1) *ausgehen, mangeln, sich erschöpfen, versiegen.* — 2) *bei Jmd* (Gen. oder Abl.) *ausgehen, Jmd fehlen* TS. 1,6,3,3. Gop. Br. 2,1,7 (Vaitân.). Partic. in अनुपदस्त (Nachtr. 2). — 3) *Mangel leiden an, kommen um* (Instr.). — Caus. °दासयति *ausgehen —, aufhören machen, exstinguere.* — Mit अनूप *nach Etwas* (Acc.) *ausgehen.* — Mit प्र *versiegen.* — Mit वि 1) *ein Ende nehmen, mangeln, fehlen.* — 2) *sich Jmd* (Abl.) *entziehen, Jmd fehlen.* — Mit सम्, संदस्वँस् *verlöschend.*

2. दस् Adj. in द्रविणोदस्.

दस्र m. *ein feindlicher Dämon.*

दसाराम m. N. pr. eines Mannes.

दस्म 1) Adj. *wunderkräftig, wunderbar, ausserordentlich.* Superl. दस्मतम. — 2) *m. a) *Veranstalter eines Opfers.* — b) *Feuer.* — c) *Dieb.* — d) *Bösewicht, Schurke.*

दस्मत्त् Adj. = दस्म 1).

दस्मवर्चस् Adj. *von wunderbarer Kraft.*

(दस्म्य) दस्मिअ Adj. *wunderbar, ausserordentlich.*

दस्यवेवृक und दस्यवेसेक् (wenn ṚV. 1,36,18 °सक् gelesen wird) m. N. pr. zweier Männer.

दस्यु m. 1) *Feind,* insbes. *ein übermenschlicher, ein böser Dämon* und, im Gegensatz zum Ârja, *ein Götterfeind, ein Ungläubiger.* Später Bez. von *Volksstämmen, welche ausserhalb des brahmanischen Staatsverbandes stehen.* — 2) *Räuber.*

दस्युजूत Adj. *von einem Dämon getrieben.*

दस्युतर्कण Adj. *Dämonen zermalmend.*

दस्युसात् Adv. mit भू *Räubern zur Beute werden.*

दस्युहत्य n. *Kampf mit den Feinden, — Dämonen.*

दस्युहन् Adj. *Feinde —, Dämonen vernichtend.* *Superl. °हन्तम.

दस्र 1) Adj. *wunderthätig, wunderbar helfend.* — 2) m. *a)* N. pr. eines der beiden Açvin. Du. *die beiden* Açvin. — *b)* Bez. *der Zahl zwei.* — *c) das Mondhaus* Açvinî. — *d)* *Räuber, Dieb. — *e)* *Esel; vgl.* दशेरक. — 3) *n. *die kalte Jahreszeit.*

*दस्रदेवता f. *das Mondhaus* Açvinî.

*दस्रसू f. Bein. der Saṁgñâ, *der Mutter der* Açvin.

1. दक् 1) दक्ति (episch auch Med.) *a) verbrennen, durch Feuer verzehren, brennen* (auch in medic. Sinne). धक्ष्येत् 78,8. — *b) verbrennen, versengen,* so v. a. *vollständig vernichten.* अधाक्षम् MBh. 7, 62,65. — *c) brennen,* so v. a. *in heftige Glut —, in Wallung versetzen, aufregen* (श्रोत्रं पुत्रवृत्तान्तेन Daçak. 78,9. 10), *am Herzen nagen.* — 2) Pass. दक्ष्यते (episch und Mân. Gṛhj. 2,15 auch °ति) *verbrannt werden* (MBh. 4,23,7), *verbrennen, brennen* (auch von Wunden), *in Flammen stehen.* — *b) durch Feuer entfernt werden, getilgt werden, zu Nichte werden* überh. — *c) von innerer Glut verzehrt werden, — vergehen, geplagt —, gequält werden, sich abhärmen.* — 3) Partic. दग्ध *a) verbrannt, angebrannt.* — *b) in Glut versetzt, verzehrt, gemartert, gequält.* — *c) von Gram verzehrt, betrübt* Spr. 4648. — *d) verbrannt,* so v. a. *ohne Saft und Kraft.* — *e) unheilvoll.* — *f) nichtsnutzig, elend, verdammt, verflucht* Kâd. 187,12. 194,5. 2,22,19. 92,11. Benf. Chr. 193, 15. — Caus. दाक्षयति 1) *verbrennen lassen, — heissen.* — 2) *braten lassen.* — 3) *brennen* Spr. 339. — Desid. दिधक्षति, °ते *im Begriff stehen* 1) *zu verbrennen.* — 2) *zu Grunde zu richten, zu vernichten.* — Caus. vom Desid. दिधक्षयति *Jmd antreiben, dass er zum Verbrennen sich anschicke.* — Intens. 1) दन्दक्ष्यीति (Prasannar. 118,14. 126,3), दन्दग्धि, दन्दक्ष्यते *vollständig verbrennen, — versengen, —zu Grunde richten.* — 2) दन्दक्ष्यते *vollständig in Feuer aufgehen, vor Glut vergehen.* — Mit अति 1) *übermässig brennen.* — 2) *ganz austrocknen* Çat. Br. 1,4,2,14. — 3) *mit der Flamme nicht erreichen* Âpast. Çr. 1,25,9. — 4) *es Jmd* (Acc.) *überaus heiss machen.* — Mit अनु 1) *aufbrennen, ganz verbrennen.* — 2) *aufbrennen, entbrennen* (intrans.) ṚV. 2,1,10. — 3) *hinterher verbrennen* (intrans.) MBh. 12,224,20. — Mit अप 1) *durch Glut vertreiben.* — 2) *anbrennen.* v. l. उपदग्ध st. अपदग्ध. — Mit अपि *anbrennen.* — Mit अभि 1) *anbrennen, verbrennen* Âpast. 1,28,15. — 2) *erhitzen, erwärmen* Âpast. 1,17,10. — Mit अव *abbrennen, zusammenbrennen.* अवदग्ध auch *durch Feuer beschädigt* Karaka 5,12. — Mit आ in आदक्षि. आदग्धा Paṅkat. I,392 fehlerhaft für अदग्धा. — Caus. Pass. *sich verbrennen.* — Mit अभ्या in अभ्यादाक्ष (Nachtr. 2). — Mit उप *anbrennen* MBh. 7,211,17. *Feuer anlegen an* (Acc.). — Mit नि *niederbrennen, durch Feuer verzehren.* Pass. *verbrannt werden.* — Mit निस् *ausbrennen, verbrennen, durch Feuer verzehren, vollständig vernichten.* Pass. auch *zusammenschrumpfen, welk werden.* तुषारेण पद्मिनी Vikramâṅkak. 16,14. — Caus. *verbrennen lassen.* — Mit अनुनिस् *nacheinander —, der Reihe nach verbrennen.* — Mit विनिस् *verbrennen, durch Feuer verzehren, vollständig vernichten.* — Mit परि *umbrennen, umglühen, verbrennen.* Pass. *brennen, glühen.* — Mit संपरि Pass. (°दक्ष्यति) *verbrennen, vor Glut vergehen.* — Mit प्र *verbrennen, versengen, vernichten.* Pass. *in Flammen gerathen, brennen, verbrennen.* प्रदग्ध *verbrannt, vernichtet.* — Caus. *verbrennen lassen.* — Mit संप्र *verbrennen, vernichten.* — Mit प्रति 1) *entgegenbrennen, mit den Flammen begegnen;* mit Acc. — 2) Pass. (°दक्ष्यति) *verbrennen* (intrans.). — Mit वि 1) Act. *a) ausbrennen* (eine Wunde u. s. w.). — *b) durch Brand beschädigen, anbrennen.* — *c) verbrennen, versengen, durch Feuer vernichten.* — *d) zersetzen, verderben* Karaka 6,18. — 2) Pass. *a) verbrennen* (intrans.). — *b) brennen* (von Wunden). — *c) an innerlicher Glut leiden.* — *d) sich innerlich verzehren, sich abgrämen.* — *e) sich aufblähen, wichtig thun.* विकत्थसे v. l. st. विदक्ष्यसे. — 3) Partic. विदग्ध *a) verbrannt.* — *b) entzündet.* — *c) von innerlichem Feuer, von der Galle, welche die Speisen im Magen kocht, verarbeitet, verdaut.* — *d) reif* (Geschwür) Bhâvpr. 5,117. — *e) zersetzt, verdorben* Karaka 6,10. *sauer geworden.* — *f) durch Erfahrung klug geworden, klug, verständig, verschmitzt, verschlagen.* — Mit सम् 1) Act. *zusammenbrennen, verbrennen, vernichten.* — 2) Pass. *a) verbrannt werden.* — *b) brennen, glühen.* — *c) sich abhärmen.* — Caus. *verbrennen lassen.* — Mit व्यतिसम् *durcheinander —, in Bausch und Bogen verbrennen.* — Mit अनुसम् *der Länge nach zusammenbrennen.*

2. °दक् Adj. *brennend.*

*दक् Indecl.

दक्ति m. N. pr. eines Wesens im Gefolge Skanda's.

दक्षदक्षा f. N. pr. einer der Mütter im Gefolge Skanda's.

दक्षन 1) Adj. (f. ई) *a) brennend, verbrennend, versengend, zu Grunde richtend;* gewöhnlich in Comp. mit dem Object. — *b) *bösgesinnt.* — 2) m. *a) Feuer,* Gott Agni. Am Ende eines adj. Comp. f. आ. — *b)* Bez. *der Zahl drei.* — *c) eine der fünf Formen des Feuers beim* Svâhâkâra. — *d) *Taube* Râgan. 19,106. — *c) *Plumbago zeylanica* Râgan. 6,44. — *f) *Anacardium officinarum.* — *g)* N. pr. α) eines Rudra. — β) eines Wesens im Gefolge Skanda's. — 3) f. आ *eine best. Strecke der Mondbahn* VP.² 2,276. fg. — 4) *f. ई *Sanseviera Roxburghiana* Râgan. 3,7. — 5) n. *a) das Verbrennen, Brennen* (auch in medic. Sinne). — *b) *saurer Reisschleim.*

दक्षनकर्मन् n. *das Brennen, Verbrennen* Spr. 3418.

*दक्षनकेतन m. *Rauch.*

दक्षनगर्भ Adj. (f. आ) *Feuer in sich bergend, von Zornglut erfüllt* (Auge) Daçak. 41,9.

Digitized by Google

दृकृनता f. Nom. abstr. von दृकृन *Feuer.*

*दृकृनप्रिया f. Agni's *Gattin.*

दृकृनर्त n. *das Mondhaus* Kṛttikâ.

*दृकृनागुरु n. *eine Art Agallochum.*

दृकृनात्मक Adj. *dessen Wesen im Brennen, im Verursachen von Kummer besteht* Spr. 7694.

दृकृनात्मन् Adj. dass. Nom. abstr. °त्मता f.

*दृकृनाराति m. *Wasser.*

*दृकृनीय Adj. *zu verbrennen.*

*दृकृनोपल m. *der Stein* Sûrjakânta.

*दृकृनोल्का f. *Feuerbrand.*

दृकृर 1) Adj. *a) klein, fein.* दृकृरे ऽपरार्त्रे = दृक्रे ऽप° Âpast. 1,9,23, v. l. — *b) jung an Jahren* Lalit. 93,13. — 2) m. *a) *ein jüngerer Bruder. — b) Maus* oder *Bisamratte* Gaut.

दृकृरक Adj. *kurz* (Tag).

दृकृरपृष्ठ n. Titel eines Abschnittes im Taittirîjaveda.

दृकृरसूत्र n. Titel eines buddh. Sûtra.

1. दृक्र 1) *klein, fein.* दृक्रे ऽपरार्त्रे so v. a. *im zweiten (kürzeren) Theile der zweiten Hälfte der Nacht* Âpast. 1,9,23. दृक्रम् Adv. *wenig.* — 2) *(wohl n.) *die Höhlung im Herzen.*

2.*दृक्र m. 1) *Waldbrand.* — 2) *Feuer.*

दृक्राग्नि m. Name Agastja's in einer früheren Geburt.

1. दा, Präsensstämme: दाँ (Act.), दाँ (Act. Med.), दाँद (Act. Med.), दाँ, दाय (nur आदायमान MBh. 1, 187,25) und ददाय (nur Partic. आददायत् Mund. Up.), Partic. दत्त, °दात, °दित (s. u. व्या) und °त्त. 1) *geben, schenken, hingeben;* mit Acc. oder partitivem Gen. der Sache und Dat., Gen. oder Loc. der Person. कन्याम् *eine Tochter Jmd* zur Frau (भार्याम्, das jedoch gewöhnlich fehlt) *geben.* दत्त von einem Sohne, so v. a. *von andern Eltern überlassen.* — 2) *hergeben, abtreten* (mit Instr. des Preises). पन्थानम् oder मार्गम् *Jmd den Weg abtreten,* so v. a. *freien Durchgang geben, aus dem Wege gehen.* — 3) *fortgeben, verkaufen.* — 4) *zahlen* (eine Geldbusse), *abtragen* (eine Schuld), *als Lohn geben.* — 5) *heraus —, wiedergeben* (= पुनर्दा) 101,23. — 6) *darbringen* (eine Spende, ein Opfer u. s. w.). आत्मानम् *sich opfern,* आत्मानं खेदाय so v. a. *sich der Betrübniss hingeben.* — 7) *zu wissen geben, mittheilen, lehren, hören —, sehen lassen, aussprechen.* — 8) *gewähren, bewilligen, gestatten.* प्राणान् oder जीवितम् *gestatten, dass Jmd am Leben bleibt.* दर्शनम् *Jmd seinen Anblick gewähren, sich sehen lassen, sich zeigen. Jmd* (Dat.) *gestatten* (vom Weibe gesagt) so v. a. *den Beischlaf gestatten.* Mit einem Infin. *lassen,* mit न und einem Infin. *nicht gestatten zu.* — 9) *geben,* so v. a. *reichen, zu halten geben, übergeben.* हस्ते *einhändigen* 109,25. 110,7. — 10) *legen —, stellen —, setzen auf, an* oder *in* (Loc.), *anlegen* (auch in medic. Sinne), *anbringen* Bhâvapr. 2,89. *beifügen* (bei Ausführung eines Receptes) ebend. und 92. करे कपोलम् *die Wange auf die Hand legen,* so v. a. *die W. mit der H. stützen* Kâraṇḍ. 64,1. अर्गलम् *einen Riegel vorschieben,* पावकम् *Feuer anlegen an* (Loc.), अग्नीन् *an Jmd* (Loc.) *das Feuer anlegen,* so v. a. *verbrennen,* शारम् so v. a. *eine Figur* (im Spiele) *ziehen,* गरम् oder विषम् *Jmd* (Gen. 105,24. 25 oder Acc.!) *Gift eingeben.* — 11) seine Schritte, sein Auge, sein Ohr, seine Gedanken *richten auf* (Loc.). — 12) *hinzufügen, hinzuthun, addiren.* — 13) *thun, bewirken, verursachen, vollbringen, veranstalten, unternehmen, Etwas mit Etwas* (Acc.) *vornehmen.* उपमाम् so v. a. *mit Jmd* (Gen.) *vergleichen,* पटहम् so v. a. *die Trommel rühren lassen, durch Trommelschlag ausrufen lassen,* अन्योऽन्यस्य (परस्परं) तलान् (तलम्) so v. a. *einander in die Hände klatschen.* — 14) Med. *a) empfangen.* — *b) bei sich führen, bewahren, tragen, halten.* — *c) bewahren vor* (Abl.). — 15) Partic. दत्त ausser *gegeben* u. s. w. auch **beschützt* (vgl. 5. दा) und **geehrt.* — Caus. दापयति mit doppeltem Acc. oder mit Weglassung des sich von selbst verstehenden Acc. *bewegen, zwingen, heissen, auffordern* 1) *zu geben, zu schenken, hinzugeben.* — 2) *herzugeben, abzutreten.* — 3) *zu zahlen.* *दापित = दापित. Mit Abl. *einfordern von.* — 4) *zurückzugeben, wiederzuverschaffen* Râǵat. 6,50. Auch so v. a. *zurückfordern.* — 5) *mitzutheilen, zu hören zu geben, auszusprechen, zu sprechen* 216,15. — 6) *hinzustellen, vorzuschieben* Kathâs. 12,160. *aufzulegen —, aufzutragen auf* (Loc.). — 7) *zu thun, zu vollbringen, auszuführen, zu veranstalten.* Auch so v. a. *Jmd* (Gen.) *Etwas* (Acc.) *auftragen* und *Etwas erzwingen.* — Desid. दिदासति, दित्सति und *दित्सते *geben wollen, zu geben bereit sein.* कन्याम् *eine Tochter* zur Frau *geben wollen.* दिदासिथ Perf. — *Intens. देदीयते. — Mit अति 1) *Jmd* (Acc.) *im Geben übertreffen.* — 2) *Jmd* (Acc.) *beim Geben übergehen.* — Mit अनु (*Partic. अनुदत्त) 1) *Jmd* (Dat.) *Etwas zugestehen, zulassen, überlassen.* — 2) *Jmd* (Dat.) *nachgeben.* — 3) *Jmd Etwas nachsehen, erlassen.* — 4) *Jmd* (Dat.) *nachstehen —, weichen in* (Acc.). — 5) vielleicht *Jmd* (Acc.) *nachträglich eins versetzen.* v. l. अनुव्रजामि st. अनुददामि. — Mit अभि *geben.* — Mit *अव Partic. °दत्त. — Mit अभ्यव *hineinlegen in* (Loc.) Kâraka 3,7. — Mit आ gewöhnlich Med., Partic. आत्त, आदत्त nur Hariv. 11811. 1) *in Empfang nehmen, erhalten, in Besitz nehmen, empfangen von* (Loc., Instr. oder Abl.). गर्भम् *eine Leibesfrucht empfangen.* — 2) *nehmen, sich zueignen, an sich ziehen, Jmd* (Abl.) *wegnehmen, entziehen, entreissen, rauben.* — 3) *zurücknehmen, zurückfordern.* — 4) *abnehmen von* (Abl.) 132,8. *herausnehmen, herausziehen aus* (Abl.) 162,10. 164,22. *trennen —, sondern von* (Abl.), *abwenden* (das Auge). — 5) *mit sich nehmen. — fortziehen.* आदाय *in Begleitung von, mit* (Acc.) 24,5. 30,29. — 6) *ergreifen, fassen, packen.* स्कन्धेन *auf die Schulter nehmen,* बाह्वोः *in die Arme nehmen* 121,32. — 7) *anthun, anlegen.* — 8) *zu sich nehmen, geniessen* 64,19. Mit oder ohne दृशेः *benagen* 65,19. 25. — 9) *ergreifen,* so v. a. *erwählen.* मार्गम् oder पद्धतिम् *einen Weg einschlagen.* — 10) *mit den Sinnen fassen, gewahr werden, fühlen, empfinden.* — 11) *dem Gedächtniss einprägen, sich merken, behalten.* — 12) *annehmen, gutheissen, billigen.* — 13) *auf sich nehmen, unternehmen, sich einer Sache hingeben* (290,7. 12), *sich an Etwas machen.* वचनम्, वाक्यम् oder वचस् *das Wort ergreifen, zu reden beginnen.* आकृतयः = आकृतीः so v. a. *darbringen.* — 14) *ansetzen, anheben* (zu sprechen u. s. w.). — Caus. *nehmen lassen.* — Desid. आदित्सते 1) *Jmd* (Gen.) *Etwas wegzunehmen beabsichtigen.* — 2) *zu ergreifen im Begriff stehen.* — 3) *zu sich zu nehmen im Begriff stehen* Harshak. 123, 22. — Mit अन्वा Med. *wieder an sich nehmen.* — Mit अपा Med. *von einem Andern abtrennen und aufnehmen, abnehmen.* Partic. अपात्त. — Mit अभ्या Med. (Act. ausnahmsweise) 1) *an sich nehmen, sich aneignen.* — 2) *anthun, aufsetzen.* — 3) वाक्यम् *das Wort ergreifen, zu reden anfangen.* — 4) अभ्यात्त *umfassend.* — Mit समभ्या Med. *zusammenfassen.* — Mit उदा *erheben.* Nur उदादाय. — Mit उपा Med. (Act. einmal Bhâg. P.), Partic. उपात्त. 1) *in Empfang nehmen, erhalten, erlangen, erwerben.* — 2) *nehmen, sich zueignen, fort —, weg —, abnehmen, rauben.* — 3) *mit sich nehmen.* उपादाय *in Begleitung von, mit;* mit Acc. — 4) *ergreifen, in die Hand nehmen, fassen, auffangen* (Feuer); *pflücken, lesen, auflesen* MBh. 7,23,32. Chr. 121, 25. *schöpfen* (Wasser). प्रूलाये so v. a. *stecken auf* R. 3,7,7. — 5) *anlegen, annehmen* (einen Körper). — 6) *ergreifen,* so v. a. *erwählen.* मार्गम् *einen Weg einschlagen.* — 7) *sich anschliessen an* (Acc.). — 8) *erwähnen, aufführen.* — 9) *auffassen, betrach-*

Digitized by Google

ten. उपाधत्स्व v. l. für उपादत्स्व. — 10) *hinzunehmen, einschliessen, einrechnen.* उपादाय *mit Einschluss von, zugleich mit, ausser, nächst;* mit Acc. R. ed. Bomb. 1,5,1. Kâraka 4,8. गर्भशय्याम् *schon von dem Augenblicke an, dass man im Mutterleibe liegt.* नदीं नैरञ्जनाम् *vom Flusse N. an* Lalit. 341,12. Könnte also auch zu 12) gezogen werden. — 11) *in Anwendung bringen, verwenden, brauchen* Çaṅk. zu Bâdar. 2,1,18 (S. 461). उपादाय *mit Hülfe von, vermittelst;* mit Acc. — 12) *gehen —, sich machen an, beginnen.* Mit einem Infin. *anheben zu.* उपादाय *von — an;* vgl. u. 10). — 13) sich einem Gefühl, einer Stimmung *hingeben.* शोकम् (MBh. 7,9,8), कर्षम्, अनुकम्पाम्. — 14) *abthun, abschliessen.* उपात्त *abgethan* Âpast. 1,12,5. — Caus. Act. *anwenden —, brauchen heissen.* — Desid. °दित्सति *zu erlangen suchen.* — Mit अभ्युपा *auflesen.* v. l. तान्युपादाय st. अभ्युपादाय. — Mit समुपा Med. 1) *erwerben, erlangen.* — 2) *entziehen, rauben.* — 3) *zusammenscharren.* — 4) *anthun, aufsetzen.* — 5) *brauchen.* समुपादाय *mit Hülfe von, vermittelst;* mit Acc. R. 2,25,25. — Mit पर्या 1) *in seine Gewalt bringen, Jmd* (Abl.) *Etwas* (Acc.) *abnehmen.* — 2) *abnehmen, abschöpfen* Kâraka 3,7. — 3) *ergreifen, fassen.* — 4) *sich aneignen, lernen.* — Mit प्रा 1) *geben, übergeben.* Nur प्रादाय und प्रादातुम् (v. l. प्रदातुम्). — 2) Act. *darbringen.* नमः RV. 5,49,5. — Mit प्रत्या Med. 1) *wiederempfangen, —erhalten.* — 2) *zurücknehmen,* so v. a. *widerrufen.* — 3) *hervorziehen aus* (Abl.). — 4) *wiederholen, erwiedern* AV. 10,1,27. — Mit व्या Act. Med. mit und ohne मुखम् *den Mund auseinanderthun, aufsperren, öffnen.* Act. auch * *eine Oeffnung bewirken in, öffnen* überh. Med. * *den Mund eines Andern öffnen, bewirken, dass Jmd den Mund öffnet.* व्यात्त und व्यादित *geöffnet* (Mund). — Mit अपव्या *öffnen.* Nur °दाय. — Mit अभिव्या *gegen Jmd* (Acc.) *den Rachen aufsperren.* — Mit समा 1) Act. *a) geben, schenken.* — *b) wiedergeben.* — 2) Med. *a) zusammenfassen, mit einander nehmen, mit sich nehmen.* — *b) fort —, wegnehmen, heraus —, entziehen.* — *c) ergreifen, fassen, packen.* स्कन्धौ: *auf die Schultern nehmen* (von Mehreren gesagt). Auch Act. Bhâg. P. समादत्त *ergriffen, gepackt.* — *d) zusammenlesen.* — *e) herausbringen, erkennen.* — *f) zu Herzen nehmen, beherzigen.* — *g) gehen —, sich machen an.* वाक्यम् *eine Rede beginnen.* — Mit उद् *herausnehmen, entreissen.* — Mit उप 1) *neben Jmd aufstellen.* उपदद्यमान RV. 6,49,13. — 2) *auf sich nehmen* (als Last). Nur उपदत्त्य. — Mit *नि, Partic. नीत und निदत्त. — Mit *परिणि, °ददाति. — Mit *प्रणि, °ददाति. — Mit *निस्, Partic. निर्दत्त. — Mit परा, *Partic. पराात्त. 1) *hingeben, überliefern.* — 2) *Jmd preisgeben* 34,6. — 3) *Etwas preisgeben,* so v. a. *zu Grunde gehen lassen.* — 4) *hingeben für* (Dat.), *umtauschen.* — 5) *Jmd von Etwas ausschliessen.* — Mit परि 1) *übergeben, überantworten, anvertrauen, niederlegen bei* oder *in* (Dat., Loc. oder Gen.). Partic. पर्दत्त 82,5. — 2) *verleihen.* — Caus. *übergeben lassen.* — Mit प्र Act. Med. (selten), Partic. प्रत्त und प्रदत्त. 1) *hingeben, geben, schenken,* zur Frau (mit oder ohne भार्याम्) *geben.* प्रददेत् Hemâdri 1,310,18. — 2) *übergeben, darbringen, darreichen, anbieten* 68,24. युद्धम्, द्वंद्वयुद्धम् *Jmd* (Dat.) *einen Kampf, Zweikampf anbieten, mit — zu kämpfen sich bereit erklären.* — 3) *abtragen, bezahlen* (eine Schuld). — 4) *weggeben,* so v. a. *verkaufen,* mit Instr. des Preises. — 5) *wiedererstatten.* — 6) *hingeben,* so v. a. *abschaffen.* — 7) *Etwas mittheilen, lehren, zu wissen geben, bekannt machen.* प्रतिवचः *Jmd eine Antwort ertheilen.* — 8) *gewähren, bewilligen, gestatten.* — 9) *hineinthun —, hineinlegen in* (Loc.). कृताशनम् *Feuer an Etwas* (Loc.) *legen.* — Caus. 1) *zu geben veranlassen.* — 2) *zu zahlen veranlassen, sich zahlen lassen.* — 3) *zurückzugeben zwingen.* — 4) *hineinthun —, hineinlegen lassen in* (Loc.), *anbringen lassen* (मुद्राम् *einen Stöpsel* Bhâvapr. 2,101). — 5) *hineinthun —, hineinlegen in* (Loc.) Kârara 6,27. वस्तिम् *Jmd* (Dat.) *ein Klystier setzen* 8,7. — Desid. Med. *zur Frau geben wollen.* — Mit अतिप्र *hinübergeben.* — Mit अनुप्र 1) *übergeben, überlassen, geben, schenken* (buddh.) Kâraṇḍ. 27,19. 33,15. 57,23. — 2) *hinzufügen* Taitt. Prât. Comm. — Mit उपप्र = अनुप्र 1). — Mit प्रतिप्र 1) *wieder herausgeben.* — 2) *überantworten.* — Mit संप्र 1) *übergeben, abtreten, überlassen, geben, zur Ehe geben.* — 2) *mittheilen, lehren.* — 3) *gewähren, bewilligen.* — Caus. *zu geben befehlen.* — Desid. *geben wollen.* — Mit प्रति 1) *zum Ersatz geben, heim —, zurückgeben.* — 2) einen Auftrag *Jmd* (Gen.) *überbringen.* — 3) *auf Etwas* (Acc.) *antworten.* शापम् *Jmd* (Dat.) *einen Fluch erwiedern.* — 4) *geben.* — Caus. *dafür sorgen, dass Etwas zurückgegeben werde.* — Mit वि *vertheilen.* *Partic. विदत्त. — Mit सम् 1) *gemeinsam geben, — schenken.* — 2) *gewähren, bewilligen.* — 3) *zusammenhalten.* — 4) Pass. Med. *sich versammeln.*

2. दी m. *Geber.* Häufig am Ende eines Comp. Adj. *gebend, verleihend.*

3. दा, दाति, यति; Partic. दित्त, दित, *दात, °त्त; *abschneiden, mähen.* दित Bhâg. P. 6,6,28 = खण्डित (Comm.) *zerstückelt, verkleinert.* °दिन *getheilt in.* — Pass. दीयते wohl *wehmüthig gestimmt sein* Bhoǵa-Pr. 51,5. Râǵat. 8,492. — *Desid. दित्सति. — *Intens. देदीयते. — Mit अपि *abschneiden.* — Mit अव 1) *abschneiden, abtrennen, abtheilen;* häufig vom *Abtheilen* des Opferkuchens und anderer Gegenstände der Darbringung. — 2) *zerschneiden, zerstückeln.* — 3) *Jmd abfertigen.* — Caus. अवदापयते *abtheilen lassen.* — Mit अभ्यव *dazu hin abtheilen.* — Mit निरव *Jmd seinen Theil geben, Jmd mit Etwas abfertigen;* mit doppeltem Acc. Partic. निर्वत्त. — Mit पर्यव *ringsum Stücke abtrennen von* (Acc.). — Mit प्रत्यव *je weiter abtheilen* TBr. 3,7,5,5. — Mit व्यव *vertheilen.* — Mit समव *zertheilen und die Stücke sammeln, stückweise zammeln, — zusammenlegen* (auch Med.). Particip. समवत्त. — Mit आ *zerstücken, zerkleinern, zermalmen.* — Mit *परिणि, °यति. — Mit *प्रणि, °यति. — Mit निस् in निर्दातर्. *Partic. निर्दित. — Mit परि, परीत्त *beschnitten,* so v. a. *begrenzt* (buddh.). — Mit वि 1) *zerstücken, zerkleinern, zermalmen.* — 2) *abtrennen —, ablösen —, befreien von* (Abl.) — 3) *zerschneiden,* so v. a. *einer Sache ein Ende machen.* v. l. विचित्य st. विदित्य. — Mit सम् 1) *schneidend sammeln.* — 2) *zusammenschneiden, zerkleinern.*

4. दा, यति *binden.* Zu belegen vom Simplex nur दीष्व *lass dich binden.* — Mit आ *anbinden, fesseln.* — Mit उद् in उद्दान. *Partic. उदित *gebunden* Comm. zu AK. 3,2,44. — Mit नि *anbinden.* Partic. निदित 1) *angebunden.* — 2) *verwahrt, versteckt.* — Mit वि *lösen.* — Mit सम् *zusammenbinden, anbinden, fesseln.* संदित *zusammengebunden, gebunden, gefesselt; an den Ort gefesselt, unbeweglich.*

5. *दा. दयते *beschützen.* Desid. दित्सते. — Mit परिणि, °दयते. — Mit प्रणि, °दयते.

6. *दा f. *Schutz.*

7. दा, *दायति *reinigen.* — Mit अव, °दात 1) *glänzend —, blendend weiss* 134,18. — 2) *geläutert, lauter, rein* in übertr. Bed. — Mit पर्यव, °दात 1) *durch und durch lauter* Kâd. 107,18. 213,12. — 2) *wohlerfahren in* (Loc.) Kâraka 1,15. — 3) *womit man vollkommen vertraut ist* Kâraka 1,29. 3,8. — Mit व्यव, °दायते *sich hell verbreiten.* °दात (f. ई) *glänzend weiss* Taitt. Âr. 1,9,1. 17,1. 2. — Mit आ. Hierher zieht Nilak. आदायमान (= परीक्षमाण *prüfend, untersuchend*) MBh. 1,187,25. Wir haben die Form zu 1. दा gestellt.

8. *दा f. *das Reinigen.*

*दाक m. 1) *Opferer.* — 2) *ein freigebiger Mann.*

Digitized by Google

दाक्ष 1) Adj. *a) südlich, im Süden wohnend.* — *b) in Beziehung stehend* α) zu Daksha. — β) *zu Dákshi. — 2) m. *a)* दाक्षस्यायनम् *ein best. Opfer.* v. l. दक्षस्या°. — *b)* * Pl. *die Schule des* Daksha. *दाक्षक 1) Adj. *von Dákshi's bewohnt.* — 2) n. *ein Verein von Nachkommen des* Daksha.

दाक्षायणी 1) Adj. (f. ई) *vom Stamme des* Daksha *kommend, — bereitet u. s. w., zu* Daksha *in Beziehung stehend.* — 2) m. Patron. von Daksha. Auch Pl. *दाक्षायणभक्त Adj. *von ihnen bewohnt.* — 3) m. n. *ein best. Opfer.* — 4) f. ई *a)* Patron. von Daksha. * Pl. *die Gattinnen des Mondes, die Mondhäuser.* — *b)* * *Croton polyandrum.* — 5) n. *a) die Nachkommenschaft des* Daksha. — *b) eine Art Goldschmuck.* दाक्षायणाकृस्त्र Adj.

दाक्षायणायज्ञ m. *ein best. Opfer.*

दाक्षायणायज्ञिक Adj. *zum* दाक्षायणायज्ञ *gehörig.*

दाक्षायणायज्ञिन् Adj. *einen* दाक्षायणायज्ञ *darbringend.*

दाक्षायणि m. Patron. von दाक्षायण.

दाक्षायणिन् Adj. *einen goldenen Schmuck tragend.*

*दाक्षायणीपति und *°णीरमण m. *der Mond.*

दाक्षायण्य m. Metron. des Sonnengottes. v. l. दाक्षायण्याः Abl. von दाक्षायणी.

दाक्षायिणी f. wohl nur fehlerhaft für दाक्षायणी.

*दाक्षायिणीप m. 1) *der Mond.* — 2) Bein. Çiva's.

*दाक्षाय्य m. *Geier.*

*दाक्षि 1) m. Patron. von Daksha. Auch Pl. — 2) f. दाक्षी desgl. °पुत्र m. Metron. Pâṇini's.

*दाक्षिकट m. P. 6,2,85, Sch.

*दाक्षिकन्था f. N. pr. eines Dorfes.

*दाक्षिकन्थीय Adj. von दाक्षिकन्था.

*दाक्षिकर्ष N. pr. eines Dorfes.

*दाक्षिकर्षीय Adj. von दाक्षिकर्ष.

*दाक्षिकर्षुक Adj. von दाक्षिकर्षू Maṇiḍh. 4,73,*a.*

*दाक्षिकर्षू f. N. pr. einer Oertlichkeit.

*दाक्षिकूल n. N. pr. eines Dorfes.

*दाक्षिग्राम m. desgl.

दाक्षिग्रामीय Adj. von दाक्षिग्राम.

*दाक्षिघोष m. N. pr. einer Oertlichkeit.

दाक्षिणी 1) Adj. *zum Opfergeschenk gehörig, darauf bezüglich.* — 2) n. Pl. Bez. eines Kâṇḍa in TS.

*दाक्षिणशाल Adj. *zu der nach Süden gelegenen Halle in Beziehung stehend.*

दाक्षिणाकोम m. *die mit der Austheilung des Opferlohnes verbundene Spende* Vaitân. Ind. St. 10,383.

दाक्षिणाग्निक Adj. *im südlichen Feuer vollzogen* Mân. Çr. 1,7,6. Comm. zu Gaim. 5,1,28.

दाक्षिणात्र 1) m. *ein Bewohner des Dekhans* Nir. 6,9. — 2) f. ई Nir. 3,5.

दाक्षिणात्य 1) Adj. (f. आ) *zum Süden* —, *zum Dekhan gehörig, dort wohnend,* — *gelegen,* — *gesprochen* (Sprache); *vom Süden kommend* (Wind) Vikramâṅkaṅ. 7,9. 67. — 2) m. oder n. *Süden.* दक्षिणादिक् v. l. für दाक्षिणात्यात्. — 3) m. Pl. *die Bewohner des Dekhans.*

*दाक्षिणात्यक Adj. (f. °त्यिका) wohl = दाक्षिणात्य 1).

*दाक्षिणापथक Adj. von दक्षिणापथ.

*दाक्षिणार्घिक Adj. = दक्षिणार्घ्य.

दाक्षिणिक Adj. *mit dem Opfergeschenk in Zusammenhang stehend.*

*दाक्षिणीय Adj. = दक्षिणीय.

दाक्षिण्य 1) Adj. *a) zum Opfergeschenk gehörig, darauf bezüglich.* — *b)* * *eines Opfergeschenkes würdig.* — 2) n. *a) ein rücksichtsvolles, liebenswürdiges, freundliches, zuvorkommendes Wesen* oder *Benehmen, Pietät,* — *gegen* (Loc., Gen. oder im Comp. vorangehend). — *b) Süden* Spr. 1217. — *c) das Ritual der* Çâkta *von der rechten Hand.* — *d)* Titel eines Tantra.

दाक्षिण्यवत् Adj. *liebenswürdig, freundlich, rücksichtsvoll.* °वद्दार Adj. *eine solche Frau habend.* Nom. abstr. °ता f.

*दाक्षिनगर n. N. pr. einer *Stadt.*

*दाक्षिनगरीय Adj. von दाक्षिनगर.

*दाक्षिपलद n. N. pr. einer Oertlichkeit.

*दाक्षिपलदीय Adj. von दाक्षिपलद.

*दाक्षिप्रस्थ m. N. pr. einer Oertlichkeit.

*दाक्षिक्रुद् m. N. pr. eines *Sees.*

*दाक्षिक्रुदीय Adj. von दाक्षिक्रुद.

दाक्षेय 1) *m. Metron. Pâṇini's. — 2) f. ई Metron. der Urmutter der Papageien.

दाक्ष्य n. 1) *Rührigkeit, Fleiss.* — 2) *Geschicklichkeit, Anstelligkeit, Gewandtheit; Verschlagenheit* Kâraka 1,29. कर्मणाम् *an Werken bewiesene Geschicklichkeit.*

*दाग्व्यायनि m. Patron. von दगु.

*दाङ्क m. *Zahn.*

1. दाडिम 1) m. f. (ई) und (* n.) *a) Granatbaum* Kâd. 19,20. 100,15. 142,11. 207,13. 254,4. Hem. Par. 2,35. 7,4. — *b)* * *kleine Kardamomen.* — 2) n. *Granatapfel.*

2. दाडिम Adj. (ई) *am Granatbaum befindlich* u. s. w.

*दाडिमपत्त्रक m. *Soymida febrifuga* oder *Amoora Rohituka.*

1. दाडिमपुष्प n. *Granatblüthe* Suçr. 2,153,7.

2. *दाडिमपुष्प und *°क m. = दाडिमपत्त्रक.

*दाडिमप्रिय und *दाडिमभक्षण m. *Papagei.*

*दाडिमीवत् Adj. *mit Granatbäumen besetzt.*

*दाडिमोसार m. (Râǵan. 11,74) und *दाडिम्ब m. *Granatbaum.*

*दाडी f. *eine best. Pflanze* und *ihre Frucht.*

*दाढा f. 1) *Fangzahn.* — 2) *Verlangen.* — 3) *Menge.*

दाढिका f. 1) vielleicht *Backenbart.* — 2) * *Fangzahn.*

*दाण्ड 1) m. Patron. von दण्ड. — 2) f. आ *ein Spiel mit Stöcken.* — 3) n. *a)* Nom. abstr. von दण्ड. — *b)* Nom. coll. von दण्डिन्.

दाण्डक m. N. pr. eines Bhoǵa. दाण्डक्य v. l.

*दाण्डकि m. Pl. N. pr. eines Volkes.

*दाण्डकीय m. *ein Fürst der* Dâṇḍaki.

दाण्डक्य m. N. pr. verschiedener Fürsten.

*दाण्डग्राहिक m. Patron. von दण्डग्राह.

दाण्डपाणिक Adj. *einem Polizeibeamten gehörig* u. s. w. Comm. zu Hâla 536.

*दाण्डपाता f. *ein best. Festtag, an welchem Stöcke geschwungen* oder *geworfen werden.*

*दाण्डपायन m. Patron. von दण्डप.

*दाण्डपाशिक m. = दण्डपाशक Deçîn. 2,99.

*दाण्डमाथिक Adj. (f. ई) = दण्डमाथं धावति.

*दाण्डाजिनिक Adj. (f. ई) *Stab und Fell* (als blosse äusserliche Zeichen der Frömmigkeit) *tragend. Heuchler.*

*दाण्डायनस्थलक Adj. von दाण्डायनस्थली.

*दाण्डायनस्थली f. N. pr. eines Dorfes.

दाण्डिक Adj. *Strafe verhängend, strafend.*

*दाण्डिक्य n. Nom. abstr. von दाण्डिक.

*दाण्डिन् m. Pl. *die Schule des* Daṇḍa.

*दाण्डिनायन m. Patron. von दाण्डिन्.

दात 1) Adj. Partic. von 1. 3. und 7. दा. — 2) m. Pl. Name einer Schule des AV.

1. दातृ (mit Acc.) und दातर् (mit Gen. oder ohne Object; ṚV. 4,31,7 दातृ ohne Obj. und Chr. 30,25 दातारम् als Verbum fin. mit Acc.) Nom. ag. 1) *Geber, Schenker, freigebig;* der eine Tochter (Gen. oder im Comp. vorangehend) *zur Ehe giebt.* Ohne Obj. auch *ein Vater* oder *Bruder, der seine Tochter* oder *Schwester verheirathet,* Mân. Gṛhy. 1,8. — 2) *der da hergiebt, abtritt;* mit Gen. des Obj. — 3) *der da zahlt.* Auch so v. a. *Gläubiger.* — 4) *mittheilend, lehrend;* das Obj. im Comp. vorangehend. — 5) *der da gewährt, bewilligt, gestattet;* das Obj. im Gen. oder im Comp. vorangehend. — 6) *der Etwas bewirkt, verursacht, veranstaltet.* कुटुम्बानाम् *Gründer eines Haushalts.* एषां दातारः *diese* (d. i. Bettler) *schaffend* MBh. 12,88,24. Ohne Obj. *Veranstalter eines Mahles.*

2. दातृ Nom. ag. *Schnitter, Mäher;* mit Acc.

Digitized by Google

दातवे und दातवै Dat. Inf. von 1. दा RV.

दातव्य Adj. 1) *zu geben, zur Ehe zu geben* 130, 22. — 2) *zu bezahlen, wiederzuerstatten.* — 3) *mitzutheilen, zu lehren.* — 4) *aufzulegen auf* (Loc.). — 5) *zu machen, anzustellen* Bhâvapr. 4,30.

1. दाति (von 1. दा) in कव्यैदाति.

2.*दाति (von 3. दा) f. *Sichel, Sense* Gal.

दातिवार् Adj. *gern gebend, freigebig.*

दातु n. *Theil* —, *Antheil an* (Loc.).

दातृता f. und दातृत्व n. *das Gebersein von* (Gen. oder im Comp. vorangehend), *Freigebigkeit.*

दातृपुर n. N. pr. einer *Stadt.*

दातोस् Gen. Inf. zu 1. दा RV. 7,4,6.

*दात्त m. *ein von* Datta *angelegter Brunnen* Kâç. zu P. 4,2,74. दत्त v. l.

*दात्तामित्री f. N. pr. einer von Dattâmitra gegründeten Stadt.

*दात्तामित्रीय Adj. von दात्तामित्री.

*दात्तेय m. Metron. von दत्ता.

दात्यूक् 1) m. *a) eine Hühnerart.* — *b) Cuculus melanoleucus.* — *c) *Wolke.* — 2) f. ई f. zu 1) *a)* Bâlar. 159,13.

दात्यूकक m. Hypotoristikon von दात्यूक् 1) *a).*

दात्यौक् m. = दात्यूक् 1) *a)* Maitr. S. 3,14,6.

1. दात्र n. *Vertheilung; Zugetheiltes, Antheil; Loos, Eigenthum, Besitz.*

2. दात्र n. *Sichel, Sense* Âpast.

दात्रेय m. Patron. Ind. St. 4,373 fehlerhaft für दार्तेय.

*दात्व 1) m. *Geber.* — 2) n. *Opferhandlung.*

दाद MBh. 9,2117. 2269 fehlerhaft für दाय.

*दादर् (!) Adj. *gebend.*

दादाभ्यभट्ट oder दादाभाइ m. N. pr. eines Mannes.

*दादिन् (!) Adj. *gebend.*

दादीराय m. N. pr. eines Fürsten.

दाधिक 1) n. (adj. Comp. f. आ) *eine aus saurer Milch und andern Stoffen zubereitete Speise.* — 2) *N. pr. eines fürstlichen Geschlechts.

दाधिक्र 1) Adj. (f. ई) *zu* Dadhikrâ *in Beziehung stehend.* — 2) n. अग्नेः N. eines Sâman.

दाधित्थ Adj. (*f. ई) *von der Feronia elephantum kommend; n. die Frucht dieses Baumes.*

दाधीच 1) Adj. *von* Dadhîki oder Dadhjañk *kommend, ihm gehörig.* — 2) m. Patron. des Kjavana.

दाधृवि Adj. *einer Sache gewachsen, vermögend zu* (Infin. धर्ध्यै).

दाधृषि Adj. *herzhaft, kühn.*

दाघेयक m. Patron. Auch Pl.

*दान्, दानति, °ते und दानयति *abschneiden.* — Desid. दिदांसति, °ते (सम्भूकरणे).

1. दान n. 1) *das Geben, Schenken, Spenden,* — *von* (Gen. oder im Comp. vorangehend), — *an* (Loc. oder im Comp. vorangehend Spr. 7836), *das Geben einer Tochter zur Ehe; Gabe, Spende, Geschenke* (auch so v. a. *Bestechung*). — 2) *das Hingeben* (des Lebens u. s. w.). — 3) *das Bezahlen, Abtragen einer Schuld.* — 4) *das Darbringen* (eines Opfers u. s. w.). — 5) *das Mittheilen, Lehren.* — 6) *das Gewähren, Bewilligen.* — 7) *das Hinzufügen, Addition.*

2. दान n. 1) *das Austheilen* insbes. *von Speise;* insbes. *Mahl, Opfermahl.* — 2) *das Vertheilen, Mittheilen, Freigebigkeit.* — 3) *Theil, Antheil, Eigenthum, Besitz.* — 4) *Austheiler, Spender.*

3. दान n. 1) *das Zerhauen, Spalten.* — 2) *Weide.*

4. दान m. wohl Bez. *des Wagenpferdes.* Nach Sâj. = दत्त, देयभूत.

5. दान n. *die beim Elephanten zur Brunstzeit aus den Schläfen quellende wohlriechende Flüssigkeit.*

6.*दान n. *das Beschützen.*

7.*दान n. *das Reinigen.*

8.*दान *eine Art Honig.*

दानक 1) *n. *eine elende, erbärmliche Gabe.* — 2) f. आ *eine best. Münze,* = 4 Paṇa Bṛhaspati im Comm. zu Vishṇus. 4,9.

दानकमलाकर m. und दानकल्पतरु m. Titel zweier Werke.

दानकाम Adj. (f. आ) *schenklustig, freigebig.*

दानकुसुमाञ्जलि m., दानकेलिकौमुदी f., दानकौमुदी f., दानकौस्तुभ und दानक्रियाकौमुदी f. Titel von Werken.

दानखण्ड n. Titel des 1ten *Abschnittes* in Hemâdri's Werke.

दानचन्द्रिका f. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

*दानच्युत m. N. pr. eines Mannes. Am Ende eines copul. Comp. *seine Nachkommen.*

दानदर्पण m. und दानदिनकर m. Titel zweier Werke.

दानधर्म m. *die Pflicht des Spendens* M. 4,227. Chr. 140,7. °कथन n. und °धर्माध्याय m. (Opp. Cat. 1) Titel eines Abschnittes im 13ten Buche des MBh.

दानंददा f. N. pr. 1) einer Apsaras Kâraṇḍ. 3, 17. — 2) einer Gandharva-Jungfrau Kâraṇḍ. 5,6.

दानपति m. 1) *ein Meister der Freigebigkeit, ein überaus freigebiger, mildthätiger Mann.* — 2) Bein. Akrûra's. — 3) N. pr. eines Daitja.

दानपद्धति f. Titel eines Werkes.

दानपर Adj. *freigebig.* °ता f. *Freigebigkeit* Nigîn. 106 (107.)

दानपरिभाषा f. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

दानपारमिता f. *die höchste Stufe der Freigebigkeit* Kâraṇḍ. 50,17. 82,6. 87,9. Naish. 5,11.

दानपारिजात m., दानप्रकरण n., दानप्रकाश m., दानप्रदीप m., दानभागवत n., दानमञ्जरी f., दानमयूख m. Titel von Werken.

दानयोग्य Adj. *einer Gabe* —, *eines Geschenkes würdig* Daçak. 19,9.

1. दानव 1) m. (adj. Comp. f. आ) Bez. von *Dämonen.* Nach einer späteren Vorstellung sind die Dânava, die unversöhnlichen Feinde der Deva, Kinder der Danu und des Kaçjapa. — 2) f. दानवी f. zu 1).

2. दानव Adj. (f. ई) *den* Dânava *eigen, ihnen eigenthümlich u. s. w.*

दानवगुरु m. *der Lehrer der* Dânava, *der Planet Venus.*

दानवज्र Adj. *dessen Donnerkeil die Freigebigkeit ist* (von den Vaiçja).

दानवत् Adj. *gabenreich, freigebig* RV. 8,32,12.

दानवपति m. Bein. Râhu's Spr. 6803.

दानवपूजित m. *der Planet Venus.*

*दानवप्रिया f. *die Betelpflanze.*

दानवर्मन् m. N. pr. eines Kaufmanns.

दानववैरिन् m. Bein. Çiva's Ind. St. 15,392.

दानवारु n. *Wassergabe,* — *spende* Spr. 7826.

दानवारि m. *ein Feind der* Dânava. 1) Sg. Bein. *a)* Indra's. — *b)* Çiva's. — 2) Pl. **die Götter.*

दानविधि m. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

दानवीर m. *ein Held in der Freigebigkeit, ein Muster von Fr.*

दानवेय m. = 1. दानव 1).

दानव्रत m. Pl. Bez. *der* Vaiçja *in* Çâkadvîpa.

दानशाला f. *ein Gemach, in dem Almosen vertheilt werden.*

दानशालिन् Adj. *freigebig* und zugleich *reich an Brunstsaft* Ind. St. 15,269.

दानशील 1) Adj. *freigebig, mildthätig.* — 2) m. N. pr. eines Mannes.

दानशूर m. 1) *ein Muster von Freigebigkeit, ein überaus freigebiger Mann.* — 2) N. pr. eines Bodhisattva Kâraṇḍ. 15,16. 93,17 (°सूर).

दानशौण्ड Adj. *überaus freigebig.*

दानसागर m. Titel eines Werkes.

दानस्तुति f. Bez. einer Klasse von Hymnen.

दानहेमाद्रि m. Bez. des 1ten Abschnittes in Hemâdri's Werke.

दानाधिकार m. Titel eines buddh. Sûtra.

दानौघप्रस् (viersilbig) Adj. *eine Fülle von Spenden habend.*

दानिन् Adj. *spendend, Mildthätigkeit übend.*

Digitized by Google

*दानीय 1) Adj. *a) der Gaben,— Spenden empfängt. — b) der Spenden würdig.* — 2) n. *Gabe.*

1. दौ॑नु m. f. Bez. von *Dämonen.*

2. दौ॑नु f. n. *jede träufelnde Flüssigkeit, Tropfen, Thau.*

3.*दानु 1) Adj. *a) freigebig. — b) muthig.* — 2) m. *a) Wohlbehagen, Glückseligkeit. — b) Wind.*

दौ॑नुचित्र Adj. (f. आ) *thauglänzend, in Feuchtigkeit schimmernd.*

दानुदौ॑ Adj. *träufelnd.*

दानुपिन्वौ॑ Adj. *tropfenschwellend.*

दौ॑नुमत् Adj. *tropfbar, träufelnd.*

दानोद्योत m. Titel eines Werkes.

दानौ॑कस् Adj. *am Opfermahl Behagen findend.*

1. दात्त 1) Adj. *a) gezähmt* u. s. w.; s. u. 1. दम्. — *b) freigebig.* — 2) m. *a) ein gezähmter Stier. — b) Ficus indica* und *= दमनक. — c) N. pr. α) eines Sohnes des Bhîma. — β) eines Stiers. — d) Pl. eine best. Schule des* AV. — 3) f. आ N. pr. einer Apsaras.

2. दात्त Adj. 1) *elfenbeinern.* — 2) *m. *ein von* Danta *angelegter Brunnen.* v. l. दात्त.

3. दात्त Adj. *auf* दा *auslautend* Mân. Gṛhj. 1,18. Gobh. 2,8,16.

*दात्ति f. *Selbstbezähmung.*

दात्तिक Adj. *elfenbeinern.*

दापक in अग्नि° R. 2,75,32 fehlerhaft für °दायक.

*°दापन n. *das Wiedergeben—, Bezahlenlassen.*

दापनीय Adj. 1) *der Etwas* (Acc.) *zu zahlen angehalten werden muss.* — 2) *zu gewähren, zu veranlassen, auszuwirken.*

दापयितव्य Adj. = दापनीय 1).

°दापिन् Adj. *zu geben veranlassend.*

दाप्य Adj. = दापनीय 1).

दाभ Adj. (f. ई) *schädigend, verletzend.*

दाभ्य Partic. fut. pass. von दभ्. S. अ°.

दाम n., दामा॑ f. und दामक n. (Kâd. 94,21) *Band, Schnur, Guirlande.* Am Ende eines adj. Comp. f. आ. — S. auch दामा.

*दामकण्ठ m. N. pr. eines Mannes. Pl. *sein Geschlecht.*

*दामकपुत्र m. Kâç. zu P. 6,2,132. दाशकपुत्र v. l.

दामकीर्ति m. N. pr. eines Mannes B. A. J. 9, 236. Ind. Antiq. 7,36.

दामग्रन्थि m. ein angenommener Name Nakula's.

दामचन्द्र m. N. pr. eines Mannes.

दामचरित्र und °चरित्र n. Titel eines Schauspiels.

दामजातश्री m. N. pr. eines Fürsten.

दामतूष Adj. *Schnüre zu Fransen habend.*

दामदृश Adj. dass. Lâṭj. 8,6,21.

दामधि m. N. pr. eines Kaufmannes.

1. दामन् m. *Geber, ein freigebiger Mann* MBh. 12, 92,17.

2. दा॑मन् n. *das Geben, Gabe.*

3. दा॑मन् m. oder f. *das Zugetheilte, Antheil.*

4. दा॑मन् (*f.) n. 1) *Band, Fessel, Schnur, Strick, Guirlande.* Am Ende eines adj. Comp. f. दामन् und *दाम्नी. — 2) *eine best. Art von Verband.* — 3) *eine best. Constellation.*

5. दामन् m. N. pr. eines Gefährten Kṛshṇa's.

दामनपर्वन् n. *der 14te Tag in der lichten Hälfte des Kaitra.*

*दामनि m. Pl. N. pr. eines Kriegerstammes.

दामनी f. *ein langer Strick, an den die Kälber einzeln vermittelst anderer kürzerer Stricke angebunden werden.* Am Ende eines adj. Comp. °क.

*दामनीय m. *ein Fürst der* Dâmani.

1. दा॑मन्वत् Adj. *mit Gaben versehen.*

2. दा॑मन्वत् Adj. *mit Stricken versehen.*

दामरुकगर्भागारमाहात्म्य n. Titel eines Werkes Bühler, Rep. No. 62.

दामलिप्त N. pr. 1) m. Pl. eines Volkes VP.² 2, 177. — 2) f. आ und n. einer Stadt.

*दामलिक् Adj. 1) *den Strick beleckend.* — 2) = यो दामलिकृमिच्छति.

*दामलिक्ष्, °क्षति = दामलिकृमिच्छति.

दामसिंह m. N. pr. eines Fürsten.

दामा f. N. pr. einer der Mütter im Gefolge Skanda's MBh. 9,46,5. — S. auch u. 1. दाम.

दामाञ्चन und दामाञ्चल (!) n. *Fussfessel beim Pferde.*

दामिनी f. *eine best. Constellation.*

दामोद m. Pl. *eine best. Schule des* AV. Âṛsân. 47.

दामोदर m. 1) Bein. Kṛshṇa's oder Vishṇu's. — 2) Bez. *des 12ten Monats.* — 3) N. pr. *a)* verschiedener Männer. Auch भट्ट° und °भट्ट B. A. J. 4,113. — *b)* eines Flusses.

दामोदरगुप्त m. N. pr. eines Dichters.

दामोदरतन्त्र n. Titel eines Werkes.

दामोदरदत्त und दामोदरदेव m. N. pr. zweier Männer.

दामोदरपद्धति f. Titel eines Werkes.

दामोदरभूति m. N. pr. eines Mannes B. A. J. 11,345.

दामोदरमिश्र m. N. pr. des Verfassers von Hanumannâṭaka.

दामोदरारण्य n. N. pr. eines *Waldes.*

दामोदरीय Adj. *dem* (Fürsten) Dâmodara *gehörig.*

दामोष्णीष m. N. pr. eines alten Weisen MBh. 2,4,18.

*दामोष्णीषि m. Patron. von दामोष्णीष.

*दामोष्णीष्य m. Patron. von दामोष्णीषि.

दाम्नी f. = दामनी Kauç. 34.

दाम्पत्य n. *das eheliche Verhältniss.*

दाम्भिक 1) Adj. *Betrug—, Heuchelei übend, betrügerisch;* m. *Betrüger, Heuchler.* — 2) *m. *Ardea nivea.*

दाम्भोल in अ°.

*दाय्, दायते (दाने).

1. दाय 1) Adj. *gebend, schenkend.* Zu belegen nur am Ende eines Comp. — 2) m. *a) Gabe, Geschenk. — b) *Hochzeitsgeschenk. — c) Uebergabe, Einhändigung.* — 3) n. *Partie, Spiel* Pañcad.

2. दायँ॑ m. 1) *Antheil, Erbtheil, Erbschaft.* दायम् उप-इ *das Erbe antreten.* दायादुपागतः *durch Erbschaft zugefallen.* — 2) im Comp. nach einem Zahlwort *Theil.* — 3) **das Zertheilen, Zerstückelung.* — 4) **Untergang.*

3.*दाय 1) *Ironie.* — 2) *Ort, Platz.*

1. दायक Adj. (f. दायिका) gewöhnlich in Comp. mit seinem Obj. 1) *gebend, schenkend, Geber, Schenker.* — 2) *gewährend, erfüllend.* — 3) *zu wissen gebend* Hemâdri 2,*a*,90,6. *hören lassend, aussprechend.* — 4) *legend, anlegend* (Feuer), *eingebend* (Gift). — 5) *bewirkend, bereitend, verursachend.* Nom. abstr. °ता f.

2. दायक m. *Erbe, Verwandter.*

दायकाल m. *die Zeit der Erbtheilung.*

दायक्रमसंग्रह m., दायतत्त्व n. und दायनिर्णय m Titel von Werken.

*दायबन्धु m. *Bruder.*

दायभाग m. *Erbtheilung.* Auch Titel eines Werkes.

दायरहस्य n. Titel eines Werkes.

दायहर m. *Erbe, Verwandter* Comm. zu Gṛhjâs. ब्रह्म° *die heiligen Schriften als Erbtheil von Jmd* (Abl.) *empfangend* M. 3,3.

दाया f. Kathâs. 71,191 fehlerhaft für दया.

दायादँ॑ 1) m. *a) Erbe,— *von Etwas* (Gen., Loc. oder im Comp. vorangehend). — *b) Sohn* oder auch *ein entfernterer Nachkomme.* — *c) Bruder* — *d) Verwandter* 132,20. — 2) f. आ und *ई *Tochter* Agni-P. 41,23. 24. दायादा Saddh. P. 4,28,*a* fehlerhaft für दायाद्य.

दायादवत् Adj. *einen Erben habend.*

दायाद्य n. *Erbschaft.*

दायाद्यता f. *ein nahes Verwandtschaftsverhältniss.* °तां समा-चर् *sich wie ein Verwandter benehmen gegen* (Loc.).

दायाधिकारक्रमसंग्रह m. Titel eines Werkes.

Digitized by Google

दायापवर्तन n. *das Entziehen des Erbtheils* 193,8.

*दायित Partic. vom Caus. von 1. दा.

दायिन् Adj. 1) am Ende eines Comp. *a) gebend, schenkend, verleihend. — b) hergebend, abtretend. — c) gewährend, bewilligend, gestattend. — d) übergebend, überreichend. — e) thuend, bewirkend, verursachend, vollbringend* Bâlar. 109,14. — 2) *mit Acc. *zu zahlen verpflichtet, schuldig.*

1. दार 1) Adj. *aufwühlend* in भू°. — 2) m. *Riss, Spalte, Loch.* — 3) f. दारी *Riss, Schrunde.*

2. दार 1) m. Sg. (Âpast. 1,14,24. 26,11) und Pl., f. आ (Bhâg. P.) und n. Pl. (nur Spr. 4805, v. l.) *Eheweib.*

दारान् कर् oder प्र-कर् (67,13) *ein Weib nehmen.* — 2) *das 7te astrol. Haus* Utpala zu Varâh. Bṛh. 1,20.

1. दारक 1) Adj. (f. °रिका) am Ende eines Comp. *zerreissend, zerspaltend.* — 2) *m. *Schwein.* — 3) f. °रिका *Riss, Schrunde.*

2. दारक 1) m. *Knabe, Sohn; Thierjunges.* Du. *zwei Knaben* und auch *ein Knabe und ein Mädchen.* — 2) f. दारिका und दारकी (Bhâg. P.) *Mädchen, Tochter.* — 3) *f. दारिका *Hure.*

3. *दारक m. N. pr. = दारुक 1) a).

दारकर्मन् n. *das Nehmen eines Weibes, Heirath* 71,26.

दारकाचार्य m. *Schulmeister* Lalit. 166,9.

दारक्रिया f. = दारकर्मन् Kâraka 1,11.

*दारगव n. Sg. *Weib und Kühe.*

दारग्रहण n. = दारकर्मन्.

दारण 1) Adj. (f. ई) *bersten machend, zerspaltend, zerreissend; das Obj. im Gen. oder im Comp. vorangehend.* — 2) f. ई Bein. der Durgâ. — 3) n. *a) das Berstenmachen, Zerreissen, Oeffnen.* — *b) das Bersten, Aufspringen.* — *c) ein Mittel zum Oeffnen.* — *d) *Strychnos potatorum.*

दारद 1) *Adj. (f. ई) *aus* Darad *stammend.* — 2) m. *a) *ein best. Gift.* — *b) *Quecksilber.* — *c) *Meer.* — *d) *Metron. von दरद. — *e) Pl. N. pr. eines Volkes.* — 3) *m. n. *Mennig.*

*दारदिका f. Metron. von दरद.

दारपरिग्रह m. *das Nehmen eines Weibes, Heirath.*

*दारपरिग्रहिन् Adj. *ein Weib nehmend, heirathend.*

*दारबलिभुज् m. fehlerhaft für हार°.

दारव Adj. (f. ई) 1) *hölzern* Gaut. — 2) *von Holz kommend* (Geruch).

दारवीय Adj. 1) *hölzern.* — 2) *von Holz kommend, dem Holze entsprungen* (Flamme) Bâlar. 41,10.

दारसंग्रह m. = दारपरिग्रह.

दारसुत n. Sg. *Weib und Kind.*

दाराधिगमन n. *das Nehmen eines Weibes, Heirath* M. 1,112.

दारि 1) Adj. *bersten machend, zerspaltend* in वेणु°. — 2) *f. = विदारक.

दारिद्र (wohl fehlerhaft) und दारिद्र्य n. *Armuth, Noth.*

दारिन् Adj. *bersten machend, zerspaltend, zerreissend, zu Nichte machend;* das Obj. im Gen. oder im Comp. vorangehend.

1. दारु Adj. *zerbrechend.*

2. दारु n. 1) *Holzscheit, Holzstück, Pflock.* Einmal Acc. दारुम्. — 2) *Pinus Deodora.* — 3) **Erz.*

3. *दारु 1) Adj. *freigebig.* — 2) m. *Künstler, Handwerker.*

दारुक 1) m. N. pr. *a)* des Wagenlenkers von Kṛshṇa. — *b)* einer Incarnation Çiva's. — 2) *f. आ *Holzfigur, Puppe.* — 3) *n. *Pinus Deodora.*

*दारुकच्छ N. pr. einer Oertlichkeit.

*दारुकच्छक Adj. von दारुकच्छ.

*दारुकदली f. *eine wilde Pisang-Art.*

दारुकर्णिन् m. Bein. Bhavila's.

दारुकर्मन् n. *Holzschnitzerei* Kâd. 84,7.

*दारुकानन n. N. pr. eines *Waldes.*

दारुकि m. Patron. des Wagenlenkers Pradjumna's.

दारुकृत्य n. *die Bestimmung —, der Zweck des Holzes* Spr. 1461.

दारुकेश्वरतीर्थ n. N. pr. eines Tîrtha.

*दारुगन्धा f. *ein best. Harz* Râgân. 12,33.

*दारुगर्भा f. *Holzfigur, Puppe.*

दारुज 1) Adj. *hölzern* Hemâdri 1,649,19. Agni-P. 38,32. — 2) *m. *eine Art Trommel.*

दारुण und दारुण 1) Adj. (f. आ und einmal ई) *a) hart.* — *b) rauh* (Wind). — *c) hart, rauh, unwirsch, streng, unbarmherzig;* von Personen, vom Gemüth, von Reden und Befehlen. — *d) hart, streng, heftig, intensiv, bedeutend;* von Schmerzen, Leiden und Erscheinungen aller Art. — *e) hart,* so v. a. *mit Leiden verknüpt, Leiden im Gefolge habend, schmerzhaft.* — *f) schrecklich, fürterlich, Grauen erregend.* — *g)* *am Anfange eines Comp. und दारुणम् Adv. vor einem Verbum fin. als Ausdruck des *Lobes.* — 2) *m. *Plumbago zeylanica.* — 3) n. *Härte, Hartherzigkeit, Strenge.*

दारुणाक m. *eine Krankheit des Haarbodens.*

दारुणाकर्मन् n. *energisches, Schmerzen verursachendes Einschreiten* (bei Krankheiten).

दारुणाता f. 1) *hartes, rauhes, unfreundliches Wesen.* — 2) *grauenvoller Zustand, Fürchterlichkeit.*

दारुणात्मन् Adj. *hartherzig, grausam.*

दारुणाय्, °यते *sich hart —, sich unbarmherzig zeigen.*

दारुण्य n. *Härte.*

दारुतीर्थ n. N. pr. eines Tîrtha.

दारुनिशा f. *Curcuma aromatica* oder *eine andere Species* Râgân. 6,203. Kâraka 6,6.

*दारुपत्त्री f. *Balanites Roxburghii* Râgân. 6,72.

दारुपर्वत m. N. pr. eines Palastes Venis. 27,14.

दारुपात्र n. *Holzgefäss* Mân. Ça. 1,1,3.

*दारुपीता f. = दारुनिशा Râgân. 6,203.

दारुपुत्रिका und *°पुत्री f. *Holzpuppe, Holzfigur.*

*दारुफल *Pistacie* (*Baum* und *Nuss*).

दारुफलक n. *Fensterladen* Hem. Par. 2,558.

दारुब्रह्मरस m. *eine best. Arzenei, die viel Arsenik enthält,* Mat. med. 40.

*दारुमत्स्याह्वया f. *Eidechse* Râgân. 19,60.

दारुमय Adj. (f. ई) *hölzern.* योषा, स्त्री, नारी *Holzpuppe.* चिति f. *ein Scheiterhaufen von Holz.*

*दारुमुष्याह्वया oder *°ह्याह्वा f. *Eidechse.* Richtig wohl दारुमत्स्याह्वया.

दारुमुख *weisser Arsenik* Mat. med. 39.

दारुमूखा (wohl °मूषा) f. wohl dass. Bhâvapr. 3,25.

दारुयन्त्र n. *eine hölzerne Puppe, deren Glieder durch Fäden in Bewegung gesetzt werden.*

दारुवर्मन् m. N. pr. eines Mannes Mudrâr. 43, 11 (73,11).

*दारुवह् Adj. *Holz führend.*

दारुशैलमय Adj. (f. ई) *hölzern oder steinern* Agni-P. 38,44.

दारुषट्क n. *eine best. Mixtur* Bhâvapr. 4,34.

दारुसिता f. *Zimmet* Bhâvapr. 1,188.

*दारुस्त्री f. *Holzpuppe.*

दारुहरिद्रा f. = दारुनिशा Râgân. 6,202.

*दारुहस्त (Gal.) und *°क m. *ein hölzerner Löffel.*

दारोदर्य Adj. *mit dem Spiel in Verbindung stehend.*

*दार्घसत्त्र Adj. *mit einem langwährenden Opfer in Verbindung stehend.*

दार्ढ्यच्युत 1) m. Patron. von दृढ्यच्युत. — 2) n. Name eines Sâman.

दार्ढ्य n. 1) *Festigkeit.* — 2) *Kräftigkeit.* — 3) *Festigkeit des Charakters, Standhaftigkeit.* — 4) *Festigkeit,* so v. a. *Befestigung* (des Ruhmes z. B.). — 5) *Befestigung,* so v. a. *Bekräftigung, Bestätigung* Kap. 6,28.

दार्तेय 1) *Adj. दृतौ भवः. — 2) m. Patron. von दृति.

दार्डुर 1) Adj. (f. ई) *a) froschartig.* — *b) von einem Frosche herrührend* (Biss) Kâraka 6,28. — *c) zum Gebirge* Dardura *gehörig* R. 2,15,38. — 2) *n. *a) eine sich von links nach rechts wendende Muschel.* — *b) Lack.* — *c) Wasser.* — *d) = दर्डुरधर्म.

दार्डुरक Adj. (f. रिका) *einem Frosche gehörig.*

Digitized by Google

*दार्डरिक Adj. = दर्डरं करोति. — दार्डरिका s. u. दार्डरक.

दार्ढ्र (wohl दार्ढर) n. *ein best. Gift* Rasendrak. 42.

दार्भ Adj. (f. ई) *aus* Darbha-*Gras gemacht.*

दार्भायण m. Patron. von दर्भ. Auch Pl.

*दार्भि m. Patron. von दर्भ.

दार्भ्य (दार्भिय) und दार्भ्यि m. desgl.

दार्व 1) Adj. (f. ई) *hölzern.* — 2) m. Pl. N. pr. eines Volkes. Gewöhnlich in Verbindung mit den Abhisâra genannt. — 3) *f. आ gaṇa नद्यादि. — 4) f. ई *a) Curcuma aromatica* oder *xanthorrhiza.* Auch *ein daraus bereitetes Collyrium.* — *b)* *= गोजिह्विका. — *c)* *Pinus Deodora.*

दार्वक 1) *Adj. von दार्व 2). — 2) f. दार्विका *a)* *eine best. Pflanze, = गोजिह्वा. — *b)* *ein Collyrium aus Curcuma aromatica* oder *xanthorrhiza.* — *c)* N. pr. eines Flusses VP. 4,24,18.

*दार्वट n. دربار, *Berathungssaal.*

*दार्वण्ड m. *Pfau.*

दार्वाघाट und *°घात m. *Baumhacker, Specht.*

दार्वाहार m. *Holzsammler.*

*दार्विपत्त्रिका f. = दार्वक 2) *a*).

*दार्विया ved. Instr. f. Adv. Mahâbh. 7,66,*b*. Nach Kâç. = दारुणा (!).

दार्विहोमिक Adj. = दार्वीहोमिक Comm. zu Nâjam. 8,4,2.

*दार्वीक्राथोद्भव m. = दार्वक 2) *b*).

दार्वीहोमिक Adj. *zu der Spende aus dem Löffel in Beziehung stehend.*

*दार्व्य Adj. von दार्व 3).

दार्श 1) Adj. (f. ई) *auf den Neumond —, auf das Neumondsopfer bezüglich.* — 2) m. *Neumondsopfer.*

*दार्शनिक Adj. *einen weiten Blick habend, mit den philosophischen Systemen vertraut.*

दार्शपूर्णमासिक (Âpast. Çr. 2,11,6) und °पौर्णमासिक (Mân. Çr. 1,5,5. Comm. zu Âpast. Çr. 6,3,6) *auf das Neumonds- und Vollmondsopfer bezüglich.*

दार्शिक Adj. (f. ई) *zum Neumond —, zum Neumondsopfer in Beziehung stehend* Comm. zu Âpast. Çr. 10,21,6.

दार्शेयी f. Hariv. 1,18,46 fehlerhaft für दाशेयी.

दार्श्य Adj. = दार्शिक.

दार्षद Adj. *auf einem Stein gemahlen.*

दार्षद्वत n. *ein best.* Sattra.

*दार्ष्टान्त Adj. *durch ein Beispiel, ein Gleichniss erläutert, was erläutert wird.*

दार्ष्टान्तिक Adj. 1) dass. Çâṅk. zu Bâdar. 2,3,24. — 2) *der sich der Beispiele, der Gleichnisse als Beweises bedient.*

दार्ष्टिविषयिक Adj. *dem Auge zugänglich.*

दाल 1) m. in रज्जु°. — 2) *n. *eine Art von wildem Honig.* — 3) f. आ *Koloquinthengurke.* — 4) *f. ई *eine best. Cucurbitacee* Râǵân. 3,47. S. auch u. दालि.

दालक 1) m. in रज्जु°. — 2) f. °लिका *Koloquinthengurke.*

दालकि m. N. pr. eines Lehrers.

*दालत्रक Adj. von दलत्र.

दालन m. *das Abbröckeln, Abschiefern* (der Zähne).

दालभ्य m. = दाल्भ्य.

*दालव m. *ein best. Gift.*

दालि f. 1) *gespaltene Hülsenfrucht, Graupe* Râǵân. 16,103. — 2) *दालि und *°ली *Brühe* Gal.

दालिन् in यकृद्दाल्युदर.

दालिम m. *Granatbaum.*

*दाल्भ Adj. (f. ई) von दाल्भ्य.

दाल्भि m. Patron. von दल्भ.

दाल्भूषी f. etwa *Rohr, Halm.*

दाल्भ्य m. Patron. von दल्भ. °परिशिष्ट n. Titel eines Werkes.

दाल्भ्यक m. N. pr. eines alten Weisen.

दाल्भ्यघोष m. desgl.

दाल्मायणि (!) m. Patron. Plaksha's, das sonst द्व्यांपाति und दैयांपाति lautet.

*दाल्मि m. Bein. Indra's.

दाल्य n. in यकृद्दाल्य.

*दाल्वा f. gaṇa नद्यादि in der Kâç.

*दाल्वेय Adj. von दाल्वा ebend.

दाव 1) m. *a) Brand,* insbes. *Waldbrand.* — *b)* *= उपताप. — 2) m. n. *Wald.*

दावदहन m. *Waldbrand.*

दावदहनज्वालाकलापवत्, °यते *der Flammenmasse eines Waldbrandes gleichen.*

1. दावन्, nur im Dat. दावने *zum Geben, zum Spenden* und *zum Empfangen.* Sowohl substantivisch als auch wie ein Infin. construirt.

2. °दावन् Adj. *gebend, spendend.*

दावत्तु Adj. = 2. दावन् in प्राण°.

दावपति m. *Waldbrandwächter.*

दावरी f. zu 2. दावन् in गो°.

दावसु m. N. pr. eines Âṅgirasa. °निधन n. Name eines Sâman.

दावाग्नि und दावानल m. *das Feuer in einem Waldbrande.*

*दाविक Adj. *vom Flusse* Devikâ *stammend.*

दाव्य in नव° und विश्व°.

1. दाश् 1) दाशति, दाष्टि und दाशोति. *a) einen Gott* (Dat.) *mit Etwas* (Instr.) *dienen, huldigen, verehren.* — *b) verehrend Etwas* (Acc.) *darbringen.* — *c) weihen,* so v. a. *hingeben* (वधाय). — *d) gewähren, verleihen.* — 2) *दाशाति (हिंसायाम्, क्षिपासायाम्). — Caus. दाशयति *darbringen.* — Mit अति *überbieten im Spenden, mehr geben als.* — Mit वि *zurückweisen, verläugnen.*

2. दाश् f. *Verehrung, Ehrfurcht* RV. 1,127,7. — Vgl. दूडाश् und पुरोडाश्.

1. दाश (von 1. दाश्) in पुरोडाश.

2. दाश 1) m. *Fischer, Fährmann, Seemann.* — 2) f. दाशी f. zu 1). — Häufig fehlerhaft दास geschrieben, wie statt dieses auch दाश.

दाशक m. N. pr. eines Sohnes des Bhaǵamâna Hariv. 1,37,5. दासक v. l.

दाशकण्ठ Adj. *dem* Râvaṇa *gehörig* Bilar. 268,17.

*दाशकपुत्र m. P. 6,2,132, Sch. दासकपुत्र Kâç.

*दाशग्रामिक Adj. (f. आ und ई) von दशन्-ग्राम.

दाशत् f. *Zehnzahl* MBh. 6,2700 wohl fehlerhaft für दशत्. त्रिंशत् ed. Bomb. 6,21,21.

दाशतय Adj. (f. ई) 1) *zehnfach.* — 2) *dem zehntheiligen Texte des* RV. *angehörig.* Pl. f. so v. a. दशतयी.

दाशत्व n. Nom. abstr. zu 2. दाश 1).

*दाशनन्दिनी f. Patron. der Mutter Vjâsa's.

दाशपति m. *das Oberhaupt von Fischern* Kathâs. 52,337 (दास° gedr.).

दाशपुर und °पूर n. *eine best. Grasart* Bhâvapr. 1,194.

*दाशफली f. P. 4,1,64, Sch. दासीफली Kâç.

दाशमूलिक Adj. *von dem* दशमूल *kommend* Kâraka 6,5.

दाशरथ 1) Adj. *a)* vielleicht *für zehn Wagen Raum bietend* (Weg). — *b) dem* Daçaratha *gehörig, ihm eigen* u. s. w. — 2) m. Patron. Râma's.

दाशरथि m. 1) Patron. Râma's, Lakshmaṇa's und Káturaṅga's. Du. Bez. Râma's und Lakshmaṇa's. — 2) *N. pr. des 8ten schwarzen Vâsudeva bei den Gaina.

दाशरथीतन्त्र n. Titel eines Werkes.

दाशराज्ञ n. *der Kampf mit den zehn Königen.*

दाशरात्रिक Adj. *nach Art des* दशरात्र *gefeiert.*

*दाशवज्र्य n. N. pr. eines Dorfes Manâbh. 4,72,5 (दास° gedr.).

*दाशवज्र्यक Adj. von दाशवज्र्य ebend. (nicht दास°).

दाशर्म (!) m. N. pr. eines Mannes.

दाशवाज्ञ n. Name zweier Sâman Âasu. Br.

*दाशस्पति m. *Herr der frommen Darbringungen, ein Mann, der viel spenden kann,* Comm. zu Tândja-Br. 13,5,27.

दाशस्पत्य 1) Adj. *viel Milch spendend* (Kuh). — 2) n. Name verschiedener Sâman Âasu. Br.

दाशार्ण 1) *Adj. *das Wort* दशार्ण *enthaltend.* —

Digitized by Google

2) m. *a*) *ein Fürst der* Daçârṇa MBh. 5,191,12. — *b*) Pl. N. pr. eines Volkes, = दशार्ण.

दाशार्णक Adj. (f. °र्णिका) *zum Volke der* Daçârṇa *gehörig, über sie herrschend* u. s. w.

दाशार्ह 1) Adj. *a*) *dem* Daçârha, d. i. Kṛshṇa *gehörig.* — *b*) **das Wort* दशार्ह *enthaltend* — 2) m. *a*) *ein Fürst der* Daçârha, Bein. Kṛshṇa's MBh. 13,149,67. Auch ein Fürst von Mathurâ wird so genannt. — *b*) Pl. N. pr. eines Volkes, = दशार्ह. — 3) f. ई *eine Prinzessin der* Daçârha.

दाशार्हक m. Pl. = दाशार्ह 2) *b*).

दाशाश्वमेध m. °धे: Hariv. 14737 fehlerhaft für दशा°, wie die andere Ausg. liest.

दाशिवँस् Adj. = दाशँस्.

दाश्नु in अदाश्नु.

दाश्नुर m. N. pr. eines Monats. दाभ्नूर und दासुर v. l.

दाश्नुरि Adj. *den Göttern huldigend, — darbringend, fromm.*

दाभ्नूर m. v. l. für दाश्नुर.

दाशेय 1) **m. der Sohn einer Fischerin.* — 2) f. ई *die Tochter einer Fischerin,* Metron. der Satjavatî.

**दाशेर* m. 1) *Fischer.* — 2) *Kamel;* vgl. दासेर.

दाशेरक m. 1) *Fischer.* — 2) Pl. N. pr. eines Volkes, = दशेरक.

**दाशोदनिक* Adj. (f. ई) von दशन्+ओदन.

**दाश्य* (?) Adj. von दश (?).

**दाश्व* Adj. *freigebig.*

दाशँस्, दाशुँस् Adj. 1) *den Göttern huldigend, — dienend, — darbringend, fromm.* — 2) *huldvoll, gnädig* (von Göttern). — 3) *gebend, gewährend;* das Obj. im Acc. oder im Comp. vorangehend.

(दाश्वध्वर) दाशुँध्वर Adj. *dem heiligen Dienst fromm obliegend.*

1. दास् 1) दासति (nur mit अभि), **दासते* (दाने). — 2) **दास्नोति* (हिंसायाम्). — Mit अभि *Jmd Etwas anhaben wollen, anfeinden, verfolgen.*

2. दास् in सुदास्.

1. दास 1) m. *a*) *Feind,* insbes. *ein übermenschlicher, ein böser Dämon;* im Gegensatz zu Ârja *ein Götterfeind, ein Ungläubiger.* — *b*) *Sclave, Knecht.* Am Ende eines Çûdra-Namens VP. 3,10,9. **दासस्यकुल* (Comp.) n. so v. a. *gemeines Gesindel.* — 2) f. दासी *a*) *Sclavin, Magd.* दास्या: पुत्र:, दास्या: सुत: *der Sohn einer Sclavin,* दास्या: पुत्री *die Tochter einer Sclavin.* Als Schimpfworte sollen es Composita sein. Am Ende eines adj. Comp. °क (f. °का). — *b*) **Hure.*

2. दास 1) Adj. (f. ई) *feindselig, dämonisch;* im Gegensatz zu Ârja *ungläubig, unfromm.* — 2) m. *Feind, ein böser Dämon, ein Götterfeind, ein Ungläubiger.* — 3) f. दासी f. zu 2).

3. दास m. *Fischer* u. s. w. fehlerhaft für दाश.

4. **दास* m. 1) *eine Person, die würdig ist Gaben zu empfangen.* — 2) = वित्तार्थ. — 3) = ज्ञातात्मन्.

दासक 1) m. N. pr. eines Sohnes des Bhaǵamâna. दाशक v. l. — 2) **f.* दासिका *Sclavin, Magd.*

दासकर्मकर m. *ein Sclave, der seine Arbeit verrichtet* (Comm.), Âpast. Eher n. Sg. *Sclave und Diener.*

दासकायन m. Patron. von दासक. Auch Pl.

दासकेतु m. N. pr. eines Sohnes des Manu Dakshasâvarṇa VP. 3,2,28.

दासजन m. *Sclave, Diener, Dienerschaft.*

दासता f. *Sclaverei, Knechtschaft* Venis. 175.

1. दासत्व n. 1) dass. — 2) *Abhängigkeit* (von Gott), *demüthiges Abhängigkeitsgefühl.*

2. दासत्व n. Kathâs. 52,343 fehlerhaft für दाशत्व.

दासदासी f. *die Sclavin eines Sclaven* M. 9,179.

दासदासीजन m. Sg. *ein Sclave und eine Sclavin* Varâh. Bṛh. S. 51,25.

**दासनन्दिनी* f. fehlerhaft für दाश°.

दासनीय m. Pl. N. pr. eines Volkes.

दासनु m. N. pr. eines übermenschlichen Wesens.

दासपत्र n. *ein Schriftstück, durch welches man sich als Sclave verschreibt,* Jolly, Schuld. 317.

दासँपत्नी Adj. f. Pl. *feindliche Dämonen zu Herren haben, in dämonischer Gewalt stehend.* अग्निनो दासपत्नी MBh. 1,3,63 fehlerhaft.

**दासपूर* n. = दाशपूर.

दासँप्रवर्ग Adj. *mit einer Schaar von Knechten versehen.*

दासभार्य n. Sg. *Knechte und Frauen.*

दासभाव m. *Sclaverei, Knechtschaft.*

**दासमित्र* m. N. pr. eines Mannes.

**दासमित्रायण* und **°मित्रि* m. Patron. von दासमित्र. °भक्त Adj. *von solchen Personen bewohnt.*

**दासमित्रिक* Adj. (f. आ und ई) von दासमित्र.

दासमीय m. Pl. N. pr. eines Volkes.

दासमेय m. Pl. desgl.

**दासरूप्य* s. दाशरूप्य.

दासवर्ग m. *Dienerschaft.*

दासँवेश m. wohl N. pr.

दासशर्मन् m. N. pr. eines Scholiasten.

दासशिरस् n. Name zweier Sâman Ârsh. Ba.

दासस्रस n. desgl. ebend.

दासाय्, **°यति* und °यते *Jmds* (Gen.) *Sclave werden.*

**दासायन* m. Patron. von दास.

1. दासी f. 1) **eine Art Barleria,* **Lasa hirta* (Râǵan. 4,144) und * = नीलाम्लान. — 2) * = वेदी. — 3) N. pr. eines Flusses. — Vgl. auch u. 1. und 2. दास.

2. दासी Adv. 1) mit कर् *zum Sclaven —, zur Sclavin machen.* — 2) mit भू *Jmds* (Gen.) *Sclave werden* Naish. 8,71.

दासीत्व n. *der Zustand einer Sclavin.*

दासीदास n. Sg. *Sclavinnen und Sclaven.*

**दासीपदी* Adj. f. gaṇa कुम्भपद्यादि.

**दासीपाद* Adj. gaṇa कुस्त्यादि.

दासीपुत्र m. *Sohn einer Sclavin.* Auch als Schimpfwort.

**दासीफली* f. Kâç. zu P. 4,1,64. दाशफली v. l.

**दासीभार* m. P. 6,2,42.

दासीभाव m. *der Zustand einer Sclavin* 53,6. 54,24.

**दासीमाणवक* n. Sg. *Sclavinnen und Knaben.*

**दासीश्रोत्रिय* m. *ein gelehrter Brahman, der einer Sclavin nachgeht.*

**दासीसभ* n. *eine Gesellschaft von Sclavinnen.*

दासीसुत m. = दासीपुत्र.

दासुर m. N. pr. eines Mannes. दाश्नुर v. l.

1. **दासेय* m. *der Sohn einer Sclavin, Sclave.*

2. **दासेय* m. und **यी* f. fehlerhaft für दाशेय.

**दासेर* m. 1) *der Sohn einer Sclavin, Sclave.* — 2) *Fischer* (richtig दाशेर). — 3) *Kamel.*

दासेरक 1) m. *a*) **der Sohn einer Sclavin, Sclave.* — *b*) **Fischer* (richtig दाशेरक). — *c*) *Kamel,* insbes. *ein junges* Pañkat. 228,15. 20. — *d*) N. pr. α) Pl. eines Volkes; vgl. दाशेरक. — β) **eines Mannes* Kâç. zu P. 2,4,68. अग्निवेशदासेरका: *die Nachkommen des* Agniveça *und* Dâseraka ebend. — 2) f. ई *Kamelweibchen* Pañkat. 87,8.

**दासेरकि* m. Patron. von दासेरक. Auch Pl. Kâç. zu P. 2,4,68.

दास्य n. 1) *Knechtschaft, Sclaverei, Dienst.* — 2) *demüthiges Abhängigkeitsgefühl.*

दास्र Adj. *zum* Açvin Dasra *in Beziehung stehend.*

दौस्वत् (in der Regel dreisilbig) Adj. 1) *gabenreich.* — 2) *freigebig.*

दाह् m. 1) *das Verbrennen, in Brand Stecken, Brennen* (auch in medic. Sinne). — 2) *das Verbrennen* (intrans.), *das Verbranntwerden* 78,11. *Verbranntsein* 325,1. दिशाम् *ein ungewöhnliches branddhnliches Glühen des Horizonts.* — 3) *die Empfindung des Brennens, innere Glut, — Hitze, Fieberhitze.* हृदय° Spr. 7701. — 4) Pl. N. pr. eines Volkes.

दाह्क 1) Adj. (f. °ह्किका) *verbrennend, in Brand steckend, brennend.* — 2) **m. Plumbago rosea* Ri-

Digitized by Google

ĠAN. 6,47.

*दाक्काष्ठ n. *eine als Räucherwerk gebrauchte Art Agollochum* RÂĠAN. 12,95.

दाक्ज्वर m. *hitziges Fieber.*

*दाक्दा f. *Piper Betle* DHANV. 3,12.

दाक्न 1) n. *das Verbrennenlassen.* — 2) *f. ई *Grislea tomentosa* RÂĠAN. 6,216.

*दाक्नागुरु m. fehlerhaft für दक्नागुरु.

दाक्मय Adj. *in Brennen, in innerer Hitze bestehend.* Nom. abstr. °त्व n.

*दाक्मर m. oder *°मरम् n. *ein Ort, wo Leichen verbrannt werden.*

*दाक्करण n. *die Wurzel von Andropogon muricatus.*

*दाकागुरु n. = दाक्काष्ठ RÂĠAN. 12,95.

दाकात्मक und दाकात्मन् Adj. *die Natur des Brennens habend, brennend, versengend.*

दाकिन् Adj. 1) *verbrennend, in Brand steckend.* — 2) *brennend, in Flammen stehend.* — 3) *brennend, — heiss.*

दाक्षिक 1) Adj. *Etwas* (Acc.) *verbrennend* (अग्नि) TBR. 1,1,2,2. *eine Feuersbrunst bewirkend* (अग्नि) ĀPAST. ÇR. 5,3,4. — 2) m. *Feuersbrunst* ĀÇV. GṚHJ.

दाक्य Adj. *zu verbrennen, was verbrannt wird.*

दि Adj. in सदंदि.

*दिकम् Indecl.

1. दिक्क am Ende eines Comp. = 2. दिश्.

2.*दिक्क m. = काम.

दिक्कन्या f. *eine Himmelsgegend als Mädchen.*

दिक्कर 1) m. *a) *Jüngling. — b) Morgenröthe. — c)* = शंभु. — 2) *f. ई *Jungfrau.*

दिक्करवासिनी f. *eine Form der* Devī VP.^{2} 5,88.

दिक्करिक 1) am Ende eines adj. Comp. (f. आ) *a)* = दिक्करिन्. — *b)* = 2. दिश् + करिका *Biss- und Nagelwunde.* — 2) f. आ N. pr. eines Flusses.

दिक्करिन् m. *ein mythischer, in einer der 4 oder 8 Himmelsgegenden stehender Elephant, der die Erde tragen hilft,* HEMÂDRI 1,233,7.

दिक्कान्ता und दिक्कामिनी f. = दिक्कन्या.

दिक्कुञ्जर m. = दिक्करिन्.

*दिक्कुमार m. Pl. *eine best. Klasse von Göttern bei den Ġaina.*

दिक्चक्र n. 1) *Horizont* 311,18. — 2) *Windrose.*

दिक्चक्रवाल n. *der ganze Gesichtskreis, die ganze Umgebung* KÂD. 94,7. 96,6. 127,11. 132,11.

दिक्छब्द m. *ein eine Richtung bezeichnendes Wort* 231,26.

दिक्षट m. *der abfallende Horizont, Gesichtskreis, weiteste Ferne.*

दिक्षम् = Abl. von 2. दिश्.

दिक्तुल्य Adj. *gleiche Richtung habend* SŪRJAS. 7,12. Nom. abstr. °ता f. 18.

दिक्पति m. 1) *der Regent einer Himmelsgegend.* — 2) Bein. Vishṇu's VISHṆUS. 98,25. — 3) N. pr. eines Rudra.

दिक्पथ m. *Horizont, weiteste Ferne.*

दिक्पाल m. *Hüter einer Himmelsgegend.*

दिक्प्रविभाग m. *die Richtung nach einer Himmelsgegend.*

दिक्प्रेक्षण n. *ein Umhersehen nach allen Himmelsrichtungen* (in der Angst).

दिक्शूल n. Bez. *best. Tage, an denen man nach einer best. Himmelsgegend hin nicht gehen darf.*

दिक्सम Adj. *gleiche Richtung habend* SŪRJAS. 4,25.

दिक्साधनयन्त्र n. Titel eines Werkes.

दिक्साम्य n. *Gleichheit der Richtung* SŪRJAS. 3, 17. 5,4. 12.

दिक्सुदृश् (LA. 89,10) und दिक्सुन्दरी f. = दिक्कन्या.

दिक्सूक्ति Adj. *dessen Ecken nach den vier Himmelsgegenden gerichtet sind.*

दिक्स्वामिन् m. *der Regent einer Himmelsgegend.*

दिगङ्गना f. = दिक्कन्या.

दिगधिप m. *der Regent einer Himmelsgegend* NAISH. 6,112.

1. दिगन्त m. *Ende des Horizonts, — der Welt, weiteste Ferne.* नानादिगन्तसमागत *von verschiedenen Enden der Welt zusammengekommen* PRASANNAR. 10,12. 62,23.

2. दिगन्त Adj. *am Ende der Welt weilend.* Vielleicht ist aber दिगन्ते *am Ende der Welt* st. दिगन्तं zu lesen.

दिगन्तर 1) n. *eine andere Gegend* Ind. St. 15,287. — 2) *die Fremde.* — 3) *eine best. Himmelsgegend.* पश्चिमेतर *Osten* KÂD. 180,20. Pl. *alle Himmelsgegenden* 191,10. 201,22.

दिगम्बर 1) Adj. (f. आ) *die Himmelsgegenden zum Kleide habend, splitternackt.* Nom. abstr. °त्व n. — 2) m. *a) ein nackt einhergehender Bettelmönch,* insbes. *ein Ġaina-Mönch eines best. Ordens.* — *b)* *Bein. α) Çiva's. — β) Skanda's. — *c) *Finsterniss.* Man hätte n. *Gewand —, Hülle der Himmelsgegenden* erwartet. — 3) f. ई Bein. der Durgâ.

*दिगम्बरक m. = दिगम्बर 2) *a).*

*दिगवस्थान n. *Luft* GAL.

दिगिन्द्र m. = दिक्पाल NAISH. 9,62.

दिगिभ m. = दिक्करिन्.

दिगीश (VARÂH. JOGAJ. 4,45. 5,5) und दिगीश्वर m. *der Regent einer Himmelsgegend.*

दिग्गज m. = दिक्करिन् 219,10.

दिग्ग्रहण n. *Beobachtung und Bestimmung der Himmelsgegenden.*

दिग्जय m. *eine Landeroberung nach allen Himmelsrichtungen, Welteroberung.*

दिग्ज्या f. *der Azimuthcosinus eines Ortes* GANIT. TRIPR. 45. fgg. GOLÂDHJ. 13,26.

दिग्दन्तिन् m. = दिक्करिन्.

दिग्दाह m. *ungewöhnliches brandähnliches Glühen des Horizonts.*

दिग्देवता f. *die Gottheit einer Himmelsgegend.*

दिग्देश m. 1) *entfernte Gegenden, weite Ferne.* — 2) *Ort, Raum.*

दिग्दैवत f. = दिग्देवता.

दिग्ध 1) Adj. s. u. दिह्. — 2) m. *a) ein vergifteter Pfeil* R. 2,30,23. — *b)* *Feuer. — *c)* * = स्नेह. — *d)* * = प्रबन्ध oder प्रवृद्ध.

दिग्धविद्ध Adj. *von einem vergifteten Pfeile getroffen* ÇAT. BR. 14,9,2,8.

*दिग्धसकृशय Adj. = दिग्धेन सकृ शेते KÂÇ.

दिग्धहत Adj. *von einem vergifteten Pfeile getroffen* R. GORR. 2,114,33.

दिग्धहस्त Adj. *einen vergifteten Pfeil in der Hand haltend, ein Jäger, der solche Pfeile gebraucht,* MBH. 5,39,27.

दिग्बन्ध m. *Fixirung —, Bestimmung der Himmelsgegenden.*

दिग्भाग m. *Himmelsrichtung.*

दिग्भेद m. *Verschiedenheit der Richtung* SŪRJAS. 2,58. 3,16. 18.

दिग्भ्रम m. = दिग्मोह VIKRAMÂÑKAÇ. 5,66.

दिग्यात्रा f. *ein Zug nach verschiedenen Himmelsrichtungen* Ind. St. 15,267.

दिग्वक्रसंस्थ Adj. (f. आ) *von der erforderlichen Richtung abseits stehend* VARÂH. JOGAJ. 8,1.

दिग्वधू f. = दिक्कन्या KÂD. 9,24.

1. दिग्वसन n. *Nacktheit.*

2. दिग्वसन m. *ein Ġina.*

*दिग्वस्त्र 1) Adj. = दिगम्बर 1). — 2) m. Bein. Çiva's.

दिग्वारण m. = दिक्करिन्.

दिग्वासस् 1) Adj. = दिगम्बर 1). — 2) m. *a)* * = दिगम्बर 2) *a).* — *b)* Bein. Çiva's.

दिग्विजय m. 1) = दिग्जय. — 2) Titel eines Werkes.

दिग्विभाग m. *Himmelsrichtung* ĠAIM. 3,4,10. VIKR. 5,14. Chr. 321,2.

दिग्विरति f. bei den Ġaina *das Nichtüberschreiten der Grenze, nach welcher Himmelsgegend es auch sei.*

दिग्विलोकन n. = दिक्प्रेक्षण.

दिग्व्याघारणा n. *das Besprengen der Himmelsgegenden* PÂR. GṚHJ. 3,8,9.

Digitized by Google

दिग्व्रत n. = दिग्विरति.

*दिङ्क m. 1) *eine junge Wanze.* — 2) *Niss.*

दिङ्नाग m. 1) = दिक्करिन्. — 2) N. pr. verschiedener Männer.

दिङ्नाथ m. *der Regent einer Himmelsgegend* Varâh. Jogaj. 6,9. 19.

दिङ्मण्डल n. 1) *Horizont.* — 2) *Windrose.*

दिङ्मातङ्ग m. = दिक्करिन् Spr. 7686.

दिङ्मात्र n. *ein blosser Hinweis, ein blosses Beispiel* 253,8.

दिङ्मुख n. (adj. Comp. f. आ) 1) *Himmelsgegend.* — 2) *Platz, Standort.*

दिङ्मुखमण्डल n. Pl. *die nach allen Himmelsgegenden gelegenen Länder.*

दिङ्मूढ Adj. 1) *in den Himmelsgegenden irre, sich in den Himmelsgegenden nicht zurecht finden könnend.* — 2) *über dessen Richtung oder Lage man im Zweifel ist.*

दिङ्मोह m. *das Irrewerden in den Himmelsgegenden* Vikramâṅkaç. 7,13.

दिण्ड oder दिण्डिन् m. N. pr. eines Wesens im Gefolge des Sonnengottes.

दिण्डीय m. N. pr. eines Mannes.

*दिण्डीर m. v. l. für क्षिण्डीर.

*°दित्त = दत्त in देव°.

दित Partic. von 3. und 4. दा.

1.* दिति m. 1) N. pr. eines Fürsten. — 2) *Fürst, König.*

2. दिति f. 1) *Vertheilung, Austheilung; Freigebigkeit* oder *das Haben, Besitzen.* Auch personificirt. — 2) **das Zertheilen.*

3. दिति f. N. pr. einer neben Aditi genannten Genie, ohne festen Begriff und, wie es scheint, nur als Gegenstück aufgestellt. Vom Epos an N. pr. einer Tochter Daksha's, Gattin Kaçjapa's und Mutter der Daitja.

दितिज m. *ein Sohn der* Diti, *ein* Daitja.

दितिजारति m. *Feind der* Daitja, Bein. Vishṇu's.

दितितनय, दितिनन्दन, दितिसुत m. = दितिज.

दितिसुतगुरु m. *der Planet Venus* Varâh. Bṛh. 23,6. Jogaj. 6,7.

*दित्य (!) m. = दितिज.

दित्यवाह 1) m. (Nom. °वाट्, Acc. °वाहम्) *ein zweijähriger Stier.* — 2) f. दित्यौही *eine zweijährige Kuh.*

दित्यौही s. दित्यवाह 2).

दित्सा f. *das Verlangen —, die Absicht zu geben.*

दित्सु Adj. mit Acc. *bereit 1) zu geben, zur Ehe zu geben* (eine Tochter). — 2) *zu gewähren.* — 3) *zu bewerkstelligen, zu veranstalten.*

*दित्स्य Adj. *was man zu geben bereit ist.*

दिदम्भिषु Adj. *Jmd zu hintergehen beabsichtigend* Bhaṭṭ.

दिदित्सु Adj. mit Acc. *hinzugeben —, zu opfern bereit.*

*दिदिवि = दीदिवि *Himmel.*

दिदी s. 1. दीदि.

*दिदीवि = दीदिवि *gekochter Reis.*

दिदृक्षा f. (adj. Comp. f. आ) *das Verlangen zu sehen.*

दिदृक्षित 1) Adj. s. u. दृश् Desid. — 2) n. *das Verlangen zu sehen.*

दिदृक्षु (Accent!) Adj. mit Acc. 1) *zu sehen begierig.* — 2) *zu untersuchen —, zu prüfen verlangend.*

दिदृक्षेण्य Adj. *was man gern sehen mag, ansehnlich, anziehend* Kâç. zu P. 3,4,14.

दिदृक्षेय Adj. dass.

दिदेविषु Adj. *zu spielen verlangend* Bhaṭṭ. 9,32.

दिद्दा f. N. pr. einer Fürstin der Kâçmîra.

दिद्दाक्षेम m. Bein. Kshemagupta's.

दिद्दापाल m. N. pr. eines Mannes.

दिद्दापुर n. N. pr. einer *Stadt.*

दिद्दास्वामिन् m. N. pr. eines Heiligthums.

दिद्भि m. Comm. zu Âpast. Çr. 15,19,4 wohl fehlerhaft für दिष्टि.

दिद्यु m. *Geschoss.*

दिद्युत् 1) Adj. *blitzend, blinkend* ṚV. 8,6,7. — 2) f. *a) Geschoss.* — *b)* Indra's *Donnerkeil.* — *c) Flamme* ṚV. 6,66,10. — *d)* N. pr. einer Apsaras.

दिद्यौत् TS. 1,8,24,1. TBr. 1,7,8,2 so v. a. दिद्यौस् (Abl. von दिद्यु). Vgl. विद्यौत्.

दिद्योतिषु Adj. *zu glänzen —, an Umfang zu gewinnen wünschend* Bhaṭṭ.

*दिधक्ष् Adj. *zu verbrennen beabsichtigend.*

दिधक्षा f. *das Verlangen zu brennen, — verbrennen.*

दिधक्षु Adj. *zu verbrennen —, zu vernichten beabsichtigend.*

*दिधि (!) f. *firmness, fixed state of mind or being.*

*दिधिन् Adj. *zu beschmieren beabsichtigend.*

(दिधिषाट्य) दिधिषापिश्र Adj. *den man zu gewinnen suchen muss.* = धारयितर् Sâj.

दिधिषु 1) Adj. *zu erlangen —, zu gewinnen suchend, werbend, erstrebend.* — 2) m. *a) Bewerber, Freier.* — *b) Gatte.* — *c) *der Mann einer schon vorher verheirathet gewesenen Frau.* Auch दिधिषू. — 3) f. °षु und °षू *a) eine zum zweiten Mal verheirathete Frau.* — *b) eine ältere unverheirathete Schwester, wenn die jüngere schon verheirathet ist.*

दिधिषूपति m. 1) *der Gatte einer Wittwe,* insbes. *der des Bruders* Kâṭh. 31,7. — 2) *der Mann einer älteren Schwester, wenn diese nach einer jüngeren heirathet,* Gaut. Âpast. MBh. 12,34,4.

दिधिषूपपति m. = दिधिषूपति 2).

दिधीर्षा f. *die Absicht zu halten, — stützen* Bâlar. 23,9.

*दिधीषू f. = दिधिषु 3) *a).*

1. दिन Partic. von 3. दा.

2. दिन (accentuirt nur Naigh.) (*m.) n. *Tag.* दिनानामधिपतिः *die Sonne.* Neben तिथि (*lunarer Tag*) *Wochentag* Varâh. Jogaj. 4,3. Am Ende eines adj. Comp. f. आ.

दिनकर 1) m. *a) die Sonne.* — *b)* N. pr. α) eines Âditja. — β) verschiedener Männer. Auch मिश्र°. — 2) f. ई mit oder ohne टीका Titel verschiedener Commentare.

दिनकरटिप्पणी f. Titel eines *Commentars* Opp. Cat. 1.

दिनकरतनय m. *der Planet Saturn.*

दिनकरदेव m. N. pr. eines Dichters.

दिनकरभट्ट m. N. pr. eines Autors. °भट्टीय n. Titel seines Werkes Opp. Cat. 1.

*दिनकरात्मजा f. Patron. der Jamunâ.

दिनकरीय n. *das Werk des* Dinakara Opp. Cat. 1.

दिनकरोद्योत m. Titel eines Werkes.

दिनकर्तर् m. *die Sonne.*

दिनकर्तव्य und °कार्य n. *Tagesverrichtung, die täglich zu einer bestimmten Zeit zu verrichtenden Ceremonien.*

दिनकृत् m. *die Sonne.*

दिनकृत्य n. = दिनकर्तव्य Kathâs. 32,110 (दिव° gedr.).

दिनकृत्सुत m. *der Planet Saturn* Varâh. Jogaj. 4,33.

दिनकृद्दिवस m. *Sonntag* Varâh. Jogaj. 5,26.

*दिनकेशव und *दिनकेसर m. *Finsterniss.*

दिनक्षय m. 1) *Neige des Tages, Abend.* — 2) = तिथिक्षय Hemâdri 1,76,10 (n.!). 16. 17. 19.

दिनगण m. = अर्कगण 2) Ganit. Grah. 3.

दिनगणित n. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

दिनग्रह m. *Tagesplanet* Hemâdri 1,548,11.

दिनचर्या f. *Tagesverrichtung.*

दिनच्छिद्र n. *Mondwechsel am Anfange oder am Ende eines Halbtages, eines Tages, einer Constellation oder eines Mondhauses* Hemâdri 1,76,10. 20. 77,1. 23. 244,3.

*दिनज्योतिस् n. *Tageslicht, Sonnenschein* Râgân. 21,39.

*दिनडुःखित m. *Anas Casarca* (चक्रवाक).

दिननक्तम् Adv. *Tag und Nacht.*

Digitized by Google

दिननाथ m. *die Sonne* Vikramâṅkaḱ. 14,64.

दिनप m. *der Regent eines Wochentages* Ârjabh. 3,16.

दिनपति m. 1) *die Sonne.* — 2) *der Regent eines Wochentages* Ganit. Grah. 18.

दिनपाकिन् Adj. *binnen eines Tages verdaut werdend* Bhâvapr. 4,23.

*दिनप्रणी m. *die Sonne.*

*दिनप्रभा f. *Tageslicht, Sonnenschein* Râǵan. 21,39.

*दिनबन्धु m. *die Sonne.*

दिनबल n. *das 5te, 6te, 7te, 8te, 11te und 12te Zodiakalbild.*

दिनभर्तर् m. *die Sonne* Vikramâṅkaḱ. 11,1.12.

दिनमणि m. *die Sonne* Bâlar. 174,20.

दिनमणिसारथि m. *der Wagenlenker der Sonne, Aruṇa* Bâlar. 176,13.

दिनमुख m. *Tagesanbruch* Daçak. 80,1.

*दिनमूर्धन् m. = उदय 3).

*दिनरत्न n. *die Sonne.*

दिनराशि m. = अर्कर्क्षण 2).

दिनव्यासदल n. = अर्कव्यास.

दिनसंचय m. = दिनराशि.

दिनस्पृश् n. *ein mit drei Wochentagen zusammenstossender lunarer Tag* Hemâdri 1,77,16.

*दिनांश und *°क m. *Tageszeit* Râǵan. 21,36.

दिनागम m. *Tagesanbruch.*

*दिनाण्ड (!) n. *Finsterniss.*

*दिनात्यय m. *Abend.*

*दिनादि m. *Tagesanbruch.*

दिनाधिनाथ m. *die Sonne* Daçak. (1925) 2,135,20.

दिनाधीश m. *die Sonne, der Sonnengott.*

दिनान्त m. *Abend* Râǵan. 21,42. Chr. 119,29.

*दिनान्तक m. *Finsterniss.*

*दिनाम्भ m. *Tagesanbruch.*

दिनार्ध 1) *Mittag* Spr. 7813. — 2) *die halbe Zeit der Tage* Ind. St. 15,323.

दिनावसान n. *Abend* Vikr. 37,10.

दिनास्त्र n. *eine best. Zauberformel.*

*दिनिका f. *Tagelohn.*

दिनी Adv. mit कर् *auf Tage reduciren.*

दिनेश m. 1) *die Sonne.* — 2) *der Regent eines Tages.*

दिनेशात्मज m. *der Planet Saturn.*

दिनेश्वर m. *die Sonne.*

दिनोदय m. *Tagesanbruch* 173,29.

दिनोपवासिन् Adj. *am Tage fastend* Hâs. 17.

दिनौघ m. = दिनराशि.

दिन्दिम und दिन्नसूरि m. N. pr. zweier Männer.

दिन्नग्राम m. N. pr. eines *Dorfes.*

*दिन्व्, दिन्वति (प्रीणने).

*दिप्, देपते (क्षरणे).

दिप्सु Desid. von दभ्.

दिप्सु Adj. *zu schaden beabsichtigend.*

*दिम्प्, दिम्पयते (संघाते).

*दिम्भ्, दिम्भयति (नोदे), दिम्भयते (संघाते).

दिर्य nach den Erklärern = देय oder दानार्ह. Wohl verdorben.

दिर् in कलशदिर्.

*दिरिपक *Spielball.*

दिलीप m. N. pr. verschiedener Fürsten.

*दिलीर् *Pilz.*

दिल्क् m. N. pr. eines Mannes.

1. दिव्, दीव्यति, °ते 1) *schleudern, werfen* Bhaṭṭ. — 2) *strahlen* Bhâg. P. दीव्यति = द्योत्यते Sây. zu ṚV. 1,1,1 (S. 44, Z. 13). — 3) Würfel (*Acc.) *werfen*, mit Würfeln (Instr.) *spielen, würfeln mit Jmd* (Instr.), — *um* (Acc. Maitr. S. 1,6,11. Instr., Dat. oder *Gen.) — 4) *mit* (सार्धम्) *Jmd wetten auf* (Dat.). — 5) *spielen, scherzen, tändeln, — mit* (Acc. Bhaṭṭ.). — 6) *mit Jmd spielen*, so v. a. *Jmd* (Acc.) *zum Besten haben.* — 7) *Etwas* (Gen.) *auf's Spiel setzen* Bhaṭṭ. — 8) *freies Spiel haben, sich frei bewegen können, ausgelassen sein, sich freuen.* — 9) * *Jmd* (Acc.) *loben.* — 10) * *schlafen.* — 11) * *gehen, sich bewegen.* — Caus. देवयति 1) *Jmd* (Acc.) *würfeln lassen.* — 2) *spielen —, tändeln lassen* (nach dem Comm.) Bhâg. P. 3,20,22. — *Desid. दिदेविषति und दुद्यूषति Kâç. zu P. 7,2,49. — Caus. vom Desid. दुद्यूषयति *Jmd zum Spielen anreizen* Bhaṭṭ. — *Intens. देदिवीति, देद्योति, देदेति. — Mit अति 1) *höher würfeln.* — 2) *Etwas* (Acc.) *auf's Spiel setzen.* — Mit अधि in °देवन. — Mit अभि in °देवन. — Mit आ in आदेवन. — Mit प्र 1) *werfen, schleudern* Bhaṭṭ. — 2) *würfeln, spielen um;* mit Acc. (Pat. zu P. 2,3,60) und *Gen. — Mit प्रति 1) * *entgegenwerfen.* — 2) *gegen Jmd* (Acc.) *würfeln.* — 3) * *beim Würfeln Etwas* (Gen. oder Acc.) *dagegensetzen* 236,32. — Mit वि 1) *würfeln —, spielen um;* mit Acc. Kap. S. 7,4. — 2) *spielen, tändeln.*

2. दिव्, देवति, °ते; Partic. द्यून *geplagt, gequält* Bhoǵa-Pr. 87,7. — Caus. देवयति (अर्दने), °ते (परिकूजने). Ohne Präposition nicht zu belegen. — Mit आ in आद्यून. — Mit परि Act. und Med. (Bhaṭṭ.) *jammern, wehklagen.* पॅरिद्यून *in Elend versetzt, in einer jämmerlichen Lage sich befindend.* — Caus. °देवयति und °ते *jammern, wehklagen, Jmd* (Acc.) *bejammern, — beklagen.* परिदेवित *kläglich.*

3. दिव्, द्यु, दिउ् (Nom. Sg. von द्यो) 1) m. f. *der Himmel.* दिवं गम् oder या *zum Himmel gehen;* auch so v. a. *sterben.* — 2) m. n. (spät) *Tag.* अनु द्यून् *Tag für Tag, täglich;* अभि द्यून् *im Laufe der Tage, lange Zeit;* द्युभिः und उप द्युभिः *bei Tage und im Laufe der Tage, lange Zeit.* Nach den Lexicographen Nom. द्युस्. — 3) m. *a) Helle, Glanz.* Nur Instr. Pl. द्युभिस्. — *b) Feuersglut.* Nur Instr. Pl. द्युभिस्. Nach den Lexicographen *Feuer* (Nom. द्युस्). — 4) f. als Personification *eine Tochter Prâǵâpati's.*

दिव् n. 1) *der Himmel.* — 2) *Tag.* Nur in der Verbindung दिवे दिवे *Tag für Tag, täglich.*

दिवकृत्य n. Kathâs. 52,110 fehlerhaft für दिन°.

दिवौकस् Adj. *im Himmel wohnend, himmlisch.*

दिवंगम Adj. *zum Himmel gehend, — führend, — sich erhebend.*

दिवदर्श m. Pl. *eine best. Schule des* AV.

*दिवन् m. *Tag.*

दिवःश्येनी f. Bez. *bestimmter Ishṭi.*

दिवस m. (*n.) 1) *der Himmel.* — 2) *Tag.*

दिवसकर und दिवसकृत् m. *die Sonne.*

दिवसक्रिया f. = दिनकर्तव्य.

दिवसक्षय m. *Neige des Tages, Abend* 39,33.

दिवसचर Adj. *am Tage wandelnd* (Thier).

दिवसच्छिद्र n. = दिनच्छिद्र Hemâdri 1,76,22.

दिवसतिथि m. *der Tagtheil eines lunaren Tages.*

दिवसनाथ m. *die Sonne.*

दिवसनिरीक्षक m. *eine Art Asket* Kâraṇḍ. 81,7.

दिवसभर्तर् m. *die Sonne.*

दिवसमुख n. *Tagesanbruch* 292,16. Ragh. 5,76.

दिवसमुद्रा f. *Tagelohn.*

दिवसवार m. *Wochentag.*

दिवसविगम m. *Neige des Tages.*

दिवसव्यापार m. *Tagewerk* (das Sichwaschen u. s. w.) Kâd. 52,17.

दिवसास्तर Adj. *am ersten Tage seines Lebens stehend.*

दिवसी Adv. mit कर् *zum Tage machen* (die Nacht).

दिवसेश्वर m. *die Sonne.*

दिवस्पति m. 1) Bein. *a)* Indra's. — *b)* Vishṇu's. — 2) N. pr. *a)* des Indra im 13ten Manvantara. — *b)* eines Mannes.

दिवस्पृथिवी f. Du. *Himmel und Erde.* Zu belegen nur °पृथिव्योस्.

दिवस्पृश् Adj. *den Himmel berührend, an den H. streifend, bis zum H. reichend, — dringend.*

दिवा Adv. *am Tage.* Nicht selten als Subject (184,25) oder am Anf. eines Comp. so v. a. *Tag* im Gegensatz zur *Nacht.*

दिवाकर 1) m. *a) die Sonne.* — *b) ein* Âditja. — *c)* * *Krähe.* — *d)* * *eine best. Blume* und * *Calotro-*

Digitized by Google

pis gigantea. — *e*) N. pr. α) eines Âditja. — β) eines Rakshas VP.² 2,293. — γ) verschiedener Männer. Auch °भट्ट. — 2) f. ई Titel eines Werkes.

दिवाकरमित्र m. N. pr. eines Mannes Harshaç. 201.

दिवाकरवत्स m. N. pr. eines Autors.

दिवाकरवरलोचन m. *ein best.* Samâdhi Kâraṇḍ. 93,2.

दिवाकरसुत Patron. 1) m. *des Planeten Saturn.* — 2) f. आ *der* Jamunâ.

दिवाकरोद्योत m. Titel eines Werkes.

दिवाकीर्ति m. 1) *ein* Kaṇḍâla. — 2) **Barbier.* — 3) **Eule.*

दिवाकीर्त्य 1) Adj. *a) was bei Tage herzusagen, auszusprechen ist;* n. Bez. *bestimmter Recitationen oder Gesänge.* — *b) mit einer bei Tage stattfindenden Recitation versehen.* — 2) m. *ein* Kaṇḍâla in अक्तर्दिवा°.

दिवागणा m. = अकर्गणा 2) Ganit. Grah. 8.

दिवाचर und °चारिन् (Mân. Gṛhj. 2,12) Adj. *bei Tage wandelnd.*

*दिवाटन m. *Krähe.*

दिवातन Adj. (f. ई) *diurnus.*

दिवातर Adj. dass.

दिवातिथि m. *ein bei Tage kommender Gast.*

दिवादि m. *der erste Theil des Tages, der Morgen* Gaut.

दिवानक्तम् (in der ältern Sprache दिवा नक्तम्) Adj. *bei Tage und bei Nacht* 176,16. Als Nominativ *Tag und Nacht* Bhâg. P. 5,22,5.

दिवानिद्रा f. *das Schlafen am Tage.*

दिवानिशम् Adv. *bei Tage und bei Nacht* 121,18.

दिवान्ध 1) Adj. *bei Tage blind.* — 2) m. *Eule.* — 3) *f. आ *ein best. Nachtvogel.*

दिवान्धकी f. *Moschusratte.*

दिवापति m. *der 13te Monat.*

*दिवापुष्ट m. *die Sonne.*

*दिवाप्रदीप m. *eine Lampe am hellem Tage,* bildlich von *einem Menschen, der verdunkelt wird.*

दिवाभीत m. 1) *Eule* Comm. zu Âpast. Ça. 15, 19,4. — 2) **Dieb.* — 3) *eine am Tage sich schliessende Blüthe.*

*दिवाभीति m. *Eule.*

दिवाभूत Adj. *hell wie der Tag geworden, — seiend, hell erleuchtet.*

*दिवामणि m. *die Sonne.*

*दिवामध्य n. *Mittagszeit.*

*दिवामन्य Adj. (f. आ) *für Tag gehalten werdend, wie T. erscheinend.*

दिवामैथुनिन् Adj. *bei Tage den Beischlaf verübend.*

दिवारात्रम् Adv. *bei Tage und bei Nacht.* Als Nominativ *Tag und Nacht.*

दिवार्क m. N. pr. eines Fürsten.

*दिवावसान n. wohl fehlerhaft für दिनावसान.

दिवावसु Adj. vielleicht *am Tage herrlich* ṚV.

दिवाशय 1) Adj. *am Tage schlafend.* Nom. abstr. °ता. — 2) m. *das Schlafen am Tage.*

दिवासंचर Adj. = दिवाचर.

दिवास्वपन n. und °स्वप्र (Gaut.) m. n. *das Schlafen am Tage.*

दिवास्वाप m. dass.

*दिवास्वापा f. *ein best. Nachtvogel.*

*दिवि m. = *किकीदिवि, किकिदीवि.

दिविक्षय und दिविषित् Adj. *im oder am Himmel wohnend.*

दिविगत Adj. *im Himmel weilend;* m. *ein Himmelsbewohner, ein Gott.*

दिविगमन m. *Planet, Gestirn.*

दिविचर Adj. *am Himmel wandelnd.*

दिविचारिन् Adj. dass.; m. *ein Himmelsbewohner.*

दिविज Adj. *im Himmel geboren;* m. *ein Himmelsbewohner, ein Gott.*

दिविजा Adj. *im oder am Himmel geboren.*

दिविजित् Adj. *zum Himmel gehend.*

दिविजित्पत्त् Adj. *am Himmel —, zum H. gehend, himmlisch.* Instr. *himmelwärts.*

दिविषद् Adj. *zum Himmel flehend.*

दिविजोनि Adj. *im Himmel den Ursprung habend.*

दिविर् m. 1) *=देवर *des Mannes Bruder* Gal. — 2) دبير, *Schreiber* Utpala zu Varâh. Bṛh. S. 87,12. Râgat. °पति Ind. Antiq. 6,10.

दिविरकिशोर m. N. pr. eines Dichters.

दिविरथ m. N. pr. verschiedener Männer.

दिविरिश्मित् Adj. *im Himmel den Aufenthalt nehmend.*

दिविषद् 1) Adj. *im Himmel wohnend* Mân. Ça. 1,1,2. — 2) m. *ein Himmelsbewohner, ein Gott* Bâlar. 220,20. Prasannar. 133,18. — 3) *Planet* Ganit. Pratjabd. 27.

दिविषद्घन् m. *der Luftraum* Daçak. 3,10.

दिविषद्भ्मन् Adj. *auf den Himmel sich stützend.*

दिविषि f. *Andacht, Andachtsübung, Feier.* Gewöhnlich Loc. Pl.

दिविष्ठ 1) Adj. (f. आ) *im Himmel seinen Aufenthalt habend.* — 2) m. *ein Himmelsbewohner, ein Gott.*

दिविसद् Adj. = दिविषद् 1).

दिविस्थ Adj. = दिविष्ठ 1).

दिविस्पृश् und °स्पृशत् Adj. *an den Himmel rührend, — streifend, zum H. dringend.*

*दिवी f. *eine Ameisenart.*

दिवीजक m. N. pr. eines Sohnes des Lambodara VP. 4,24,12. इवोलक v. l.

दिवीश m. *Herr im Himmel.* Pl. Bez. der Âditja, Vasu und Rudra Hemâdri 1,350,10. 11.

*दिवोकस् m. = दिवौकस् 1) 3).

दिवोजस् Adj. *vom Himmel stammend.*

दिवोदास m. N. pr. verschiedener Männer. Auch Pl.

दिवोदासेश्वर n. Name eines Liṅga.

दिवोदुह् Adj. *vom Himmel milchend.*

*दिवोद्भवा f. *Kardamomen.*

दिवोरुच् Adj. *vom Himmel leuchtend.*

दिवौकःपति m. Bein. Indra's Prasannar. 144,16.

दिवौकस् m. 1) *ein Himmelsbewohner, ein Gott.* — 2) *Planet* Ganit. Bhagrah. 3. — 3) **Cuculus melanoleucus.* — 4) **Biene.* — 5) **Antilope.* — 6) **Elephant.*

दिवौकस m. = दिवौकस् 1).

*दिव्य्, दिव्यति *nach dem Himmel ein Verlangen haben.*

दिव्य, दिविय 1) Adj. (f. ई) *a) himmlisch* (Gegensatz *irdisch*), *den Himmel —, die himmlischen Erscheinungen betreffend* MBh. 5,48,99. — *b) göttlich* (Gegensatz *menschlich*). — *c) wunderbar, magisch* MBh. 3,287,19. 290,7. — *d) himmlisch schön, prachtvoll, prächtig* 131,15. — 2) m. *a) ein best. Thier* Varâh. Bṛh. S. 88,9. — *b) *Gerste.* — *c) *Bdellion.* — *d)* N. pr. verschiedener Männer. — 3) f. दिव्या *a) *Emblica officinalis.* — *b) *Terminalia Chebula.* — *c) *Asparagus racemosus.* — *d) *grober Kümmel.* — *e) *weisses* Dûrvâ-*Gras.* — *f)* *= ब्राह्मी, मरुमेरा und वन्ध्याकर्कोटकी. — *g) *ein best. Parfum.* — *h)* N. pr. α) einer buddh. Göttin. — β) *einer Apsaras. — 4) n. *a) das Himmlische, himmlisches Gut;* Pl. *die himmlischen Räume.* — *b) Gottesurtheil* 215,22. — *c) Schwur, eidliches Versprechen.* — *d) *Gewürznelken.* — *e) *eine Art Sandelholz.* — *f)* Titel einer Grammatik.

दिव्यक m. 1) *eine Schlangenart.* — 2) *ein best. Thier,* = दिव्य und धन्वन Varâh. Bṛh. S. 88,18.

दिव्यकट n. N. pr. einer Stadt.

दिव्यकुण्ड n. N. pr. eines Sees in Kâmarûpa.

दिव्यक्रिया f. *Anwendung eines Gottesurtheils.*

*दिव्यगन्ध 1) m. *Schwefel* Râgân. 13,71. — 2) f. आ *a) grosse Kardamomen* Râgân. 6,86. — *b) eine best. Gemüsepflanze* Râgân. 4,148. — 3) n. *Gewürznelken.*

Digitized by Google

*दिव्यगायन m. *ein* Gandharva.

1. दिव्यचक्षुस् n. *ein himmlisches, über Raum und Zeit hinwegsehendes Auge.*

2. दिव्यचक्षुस् 1) Adj. *a) ein himmlisches, über Raum und Zeit hinwegsehendes Auge habend, — für Etwas* (im Comp. vorangehend). — *b) *ein prächtiges Auge habend. — c) *blind.* — 2) *m. *a) Affe.* — *b) ein best. Parfum.*

दिव्यज्ञान Adj. *eine göttliche, übermenschliche Einsicht besitzend* 63,80.

दिव्यतन्त्र n. Titel eines Werkes.

दिव्यता f. *göttliche Natur* Naish. 9,42.

*दिव्यतुम्बी f. *eine best. Pflanze* Gal.

*दिव्यतेजस् f. *eine best. Pflanze.*

दिव्यत्व n. *göttliche Natur.*

दिव्यदर्शिन् Adj. *ein himmlisches, über Raum und Zeit hinwegsehendes Auge habend.*

1. दिव्यदृश् Adj. *eine Kenntniss von den himmlischen Erscheinungen habend; m. Astrolog.*

2. दिव्यदृश् Adj. = दिव्यदर्शिन्.

दिव्यदृष्टि f. = 1. दिव्यचक्षुस्.

दिव्यदेवी f. N. pr. einer buddh. Göttin.

*दिव्यदोहद n. *ein Verlangen der Götter.*

दिव्यनदी f. *ein himmlischer Strom.*

दिव्यनारी f. *eine* Apsaras 322,28.

*दिव्यपञ्चामृत n. *Milch, saure Milch, geschmolzene Butter, Honig und Zucker.*

दिव्यपाटल m. *ein best. Baum.*

दिव्यपुरुष m. *ein göttliches Wesen, Halbgott, Geist* Uttarar. 31,11 (43,3).

*दिव्यपुष्प 1) m. *Nerium odorum* Râgân. 10,12. — 2) f. आ *eine best. Pflanze.*

*दिव्यपुष्पिका f. *eine Art Calotropis.*

दिव्यप्रज्ञानशालिन् Adj. = दिव्यज्ञान 116,32.

दिव्यप्रश्न m. *Befragung der Himmelserscheinungen, Augurium coeleste.* दिव्याः प्रश्नाः v. l. MBh. 5, 48,99.

दिव्यमल्ल m. *die Silbe* ओम् Amṛt. Up. 20.

दिव्यमान n. *das Messen der Zeit nach Tagen und Jahren der Götter.*

दिव्यमानुष m. = दिव्यपुरुष.

दिव्यमुना f. N. pr. eines Flusses in Kâmarûpa.

*दिव्यरत्न n. = चिन्तामणि 1) *a*).

*दिव्यरथ m. *Götterwagen.*

*दिव्यरस m. *Quecksilber* Râgân. 13,102.

दिव्यरसेन्द्रसार Titel eines Werkes.

दिव्यरूप Adj. (f. आ) 1) *göttlich gestaltet* 129,4. — 2) *schöngestaltet, schön* Pañcad.

*दिव्यलता f. *Sanseviera zeylanica.*

*दिव्यवस्त्र m. *eine best. Blume.*

दिव्यविज्ञानवत् Adj. = दिव्यज्ञान 123,27.

दिव्यश्रोत्र n. *ein göttliches, Alles vernehmendes Ohr.*

दिव्यसंकाश Adj. *von himmlischem Aussehen, an den Himmel erinnernd* 87,6.

दिव्यसंयक् m. Titel eines Werkes.

दिव्यसानु m. N. pr. eines der Viçve Devâs.

*दिव्यसार m. *Shorea robusta* Râgân. 9,81.

दिव्यसूरि m. N. pr. eines Mannes. °चरित n. und °प्रभावदीपिका f. Titel zweier Werke Opp. Cat. 1.

दिव्यस्त्री f. *eine* Apsaras.

दिव्यस्रगनुलेपिन् Adj. *mit prachtvollen Kränzen und Salben geschmückt* Hemâdri 1,393,2 (°लेपिनं zu lesen).

दिव्यांशु m. *die Sonne* (?).

दिव्याकृति Adj. *von himmlischer Gestalt, überaus schön* 112,22.

दिव्याङ्गना f. *eine* Apsaras Daçak. 17,10.

दिव्यादिव्य Adj. *halb göttliche, halb menschliche Natur habend.*

दिव्यावदान n. Titel eines buddh. Werkes.

दिव्येलक m. *eine Schlangenart.*

*दिव्योदक n. *Regenwasser.*

दिव्योपपादुक Adj. *auf übernatürliche Weise entstehend.*

दिव्यौघ m. Pl. *eine Klasse von* Mantra-*Verfassern bei den* Çâkta.

दिव्यौषध n. *Wundermittel, Zaubertrank* 172,10.

दिव्यौषधि f. *rother Arsenik* Bhâvapr. 4,55.

1. दिश्, दिँदेष्टि, दिशँति; selten Med. 1) *zeigen, vor —, aufweisen, sehen lassen* ṚV. 8,82,15. *vorführen* (einen Zeugen). — 2) *Jmd* (Dat.) *Etwas* (Acc.) *anweisen, zuweisen, assignare, gewähren.* कर्म् so v. a. *Tribut zahlen.* — 3) *anordnen, anbefehlen* R. ed. Bomb. 2,82,22. Mit einem Infin. *heissen.* — 4) Partic. दिष्ट *a) auf den hingewiesen worden ist. — b) angewiesen, zugewiesen, vorgezeichnet, festgesetzt, bestimmt. — c) angewiesen,* so v. a. *der eine Anweisung erhalten hat.* — Caus. देशयति (ausnahmsweise Med.) 1) *Etwas zeigen, anweisen.* — 2) *mittheilen, lehren* (buddh.). — 3) *bekennen, beichten* (buddh.). — 4) *Jmd anweisen.* — Intens. देदिष्टे, देदिशती Partic. 1) *aufweisen.* — 2) *erweisen, darthun, bewähren.* Pass. (देदिश्यते) *sich zeigen, — erproben.* — 3) *dringend anweisen, heischen.* — Mit अति 1) *hinüberweisen, übertragen, — auf, ausdehnen auf* (Gen.). — 2) *Etwas anweisen, zuweisen.* — 3) *speciell angeben* Çâṅk. zu Bâdar. 2,1,8. Comm. zu Njâjam. 7,2,1. — Mit अधि *überweisen* ṚV. 10,93,15. — Mit अनु 1) *hinweisen auf* (Acc.). — 2) *Jmd* (Dat. oder Loc.) *Etwas* (Acc.) *anweisen, zuweisen* Âçv. Gṛhj. 4,7,23. — 3) *Jmd anweisen, auffordern.* — 4) *anweisen,* so v. a. *lehren* Saṅhitopan. 29,5. — Mit समनु *Jmd* (Dat.) *Etwas* (Acc.) *anweisen, zuweisen.* — Mit अप 1) dass. — 2) *anzeigen, angeben.* — 3) *fälschlich angeben, vorgeben, vorschützen* Kathâs. 26,92. Prasannar. 14,18. — Mit व्यप 1) *darstellen, bezeichnen, nennen.* — 2) *fälschlich bezeichnen, vorgeben, vorschützen* Prasannar. 22,10. — Mit अभि *hinweisen auf* (Acc.). — Mit अव *erweisen.* — Intens. (अवँदेदिशम्) *Jmd Etwas berichten,* mit doppeltem Acc. — Mit समव *hinweisen, in Bezug auf Etwas erklären.* — Mit आ 1) *zielen auf, es auf Jmd abgesehen haben, Jmd bedrohen;* mit Acc. ṚV. 9,52,4. 10,133,4. 134,2. AV. 6,6,2. — 2) *Jmd treffen;* vgl. आदिश. — 3) *Jmd* (Dat.) *Etwas* (Acc.) *anweisen, zuweisen.* Statt des Dat. auch Instr. Bhâg. P. — 4) *Etwas anzeigen, mittheilen, verkünden, lehren.* — 5) *bestimmen, bezeichnen, benennen.* — 6) *von Jmd* (Acc.) *aussagen, vorhersagen* 327,33. — 7) *die Weisung geben, Etwas vorschreiben, anbefehlen.* यानम् so v. a. *den Wagen bestellen, — kommen lassen.* — 8) *Jmd* (Acc.) *anweisen, Jmd den Befehl geben, Jmd abordnen;* das Wozu im Loc., Dat., Infin. oder mit °अर्थम्. मा स्मैवमादिश so v. a. *geruhe nicht so zu reden* Kathâs. 60,118. — 9) *Jmd verweisen in* oder *nach* (Loc.). — 10) *sich Etwas vorschreiben, sich unterziehen;* mit Acc. — 11) *es mit Etwas* (Acc.) *versuchen.* — Caus. 1) *zeigen, anweisen* (den Weg) 300,31. — 2) *Jmd anzeigen, angeben.* — Intens. (आदेदिशान) *zielen —, es abgesehen haben auf* (Acc.). — Mit अन्वा *wieder erwähnen, — nennen.* — Mit अभ्या *auf Jmd zielen, es abgesehen haben auf* (Acc.). — Mit उपा 1) *anweisen, zuweisen.* — 2) *anzeigen, mittheilen, verkünden.* — 3) *Jmd anweisen, Jmd einen Befehl ertheilen.* — Mit निरा, °दिष्ट *ausbezahlt.* — Mit प्रत्या 1) *eine Anweisung geben, vorschreiben, anbefehlen.* — 2) *Jmd* (Acc.) *Etwas wiederberichten.* — 3) *Jmd vorladen.* — 4) *zurückweisen, abweisen.* — 5) *Jmd zurückweisen,* so v. a. *überwinden, besiegen.* — 6) *besiegen,* so v. a. *übertreffen* 112,25. — Mit व्या 1) *einzeln anweisen, — zuweisen, — zutheilen, zutheilen* überh. — 2) *anweisen, anzeigen.* — 3) *anweisen, auseinandersetzen, lehren.* — 4) *die Weisung geben, Etwas vorschreiben, anbefehlen.* — 5) *Jmd anweisen, Jmd einen Befehl, einen Auftrag ertheilen, abordnen* (das Wozu im Loc., Dat. oder mit °कारणात्, das Wohin im Loc.), *absenden zu* (प्रति oder Dat.).

Digitized by Google

— 6) von *Jmd* (Acc.) *aussagen, vorhersagen.* — Mit समा 1) *anweisen, zuweisen, zutheilen.* — 2) *Etwas aussagen, verkünden, Jmd* (Dat. oder Gen.) *zu wissen thun* Pañcat. 231,6. *lehren.* — 3) *bestimmen, bezeichnen, nennen.* — 4) *Jmd bezeichnen als, von Jmd aussagen, voraussagen;* mit doppeltem Acc. oder eine directe Rede mit इति st. des zweiten Acc. — 5) *Jmd anweisen, Jmd einen Befehl ertheilen, Jmd auffordern, beauftragen, abordnen* (das Wozu im Dat., Infin. oder mit °अर्थम्, das Wohin im Loc.), *absenden zu* (प्रति), *befehlen* (ohne Obj.). — Caus. *befehlen* (ohne Obj.). — Mit प्रतिसमा 1) *entgegnen, erwiedern.* — 2) *Jmd anweisen, Jmd einen Befehl ertheilen.* — Mit उद् 1) *hinausstrecken, — gegen* (Acc.). — 2) *anzeigen, bezeichnen, angeben, bestimmen.* — 3) *hinweisen auf,* so v. a. *sprechen von, meinen.* — 4) *bezeichnen als, unter Etwas Etwas meinen;* mit doppeltem Acc. उद्दिष्ट bei den Lexicographen *gemeint in der Bedeutung von* (Loc.). — 5) *von Jmd* (Acc.) *aussagen, verkünden, vorhersagen.* — 6) *hinweisen auf,* so v. a. *vorschlagen —, anbieten als;* mit doppeltem Acc. — 7) *anweisen, auseinandersetzen, lehren.* — 8) Absol. उद्दिश्य mit Acc. *mit Hinweisung auf,* so v. a. (schleudern) *gegen, auf* (auch mit Hinzufügung von लक्ष्यम् *Ziel*), (legen, setzen) *auf,* (sich begeben) *nach, zu,* (sprechen) *zu,* (die Rede richten) *an,* (Rede) *von,* (einladen) *zu; für, wegen, in Rücksicht auf, in Anbetracht —, in Betreff —, im Namen von.* अलंकारान्गान् u. s. w. उद्दिश्योद्दिश्य सर्वेभ्यो ददौ so v. a. *dem Einen dieses, dem Andern jenes.* — Mit अभ्युद् *in Bezug auf Etwas hinaufzeigen* Mân. Gṛhj. 1,9.17. — Mit समुद् 1) *vollständig mittheilen, mittheilen, angeben, aufführen, erwähnen.* — 2) *bezeichnen als, nennen;* mit doppeltem Acc. — 3) *sich in eine Erörterung einlassen mit* (Instr.) Ait.Âr. 469,14. — 4) Absol. समुद्दिश्य mit Acc. *mit Hinweisung auf,* so v. a. (schleudern) *gegen, auf; für, wegen, in Berücksichtigung —, zu Ehren von.* त्वया गन्तव्यम् — वनवासं समु° so v. a. वनवासाय *um im Walde zu leben,* दत्ता — अभिमन्युं समु° so v. a. अभिमन्यवे. — Mit उप 1) *hinweisen —, zeigen auf* (Acc.). — 2) *anzeigen, anweisen, angeben, auseinandersetzen, lehren.* — 3) *erwähnen, aufführen, reden von* (Acc.). — 4) *anrathen, rathen zu* (Acc.). — 5) *festsetzen, vorschreiben.* — 6) *Jmd anweisen, unterweisen, belehren* 140,7. 257,31. *Jmd Etwas beibringen* (mit doppeltem Acc.). — 7) *befehlen —, herrschen über* (Acc.). — उपदिष्ट Hariv. 8438 fehlerhaft für उपविष्ट. — Mit प्रत्युप 1) *einzeln auseinandersetzen.* — 2) *Jmd* (Dat.) *Etwas* (Acc.) *zurücklehren.* — Mit समुप 1) *zeigen, hinweisen auf* (Acc.). — 2) *Jmd Etwas lehren,* so v. a. *theilhaftig werden lassen;* mit doppeltem Acc. — Mit नि in निदेश. निदिष्ट Pañcat. 235,21 fehlerhaft für निर्दिष्ट. — Mit निस् 1) *hinweisen —, zeigen auf* (Acc.) 308,1. — 2) *Jmd* (Dat. oder Gen.) *Etwas* oder *Jmd* (Acc.) *anweisen, zuweisen, bestimmen.* निर्दिष्ट *Jmd* (Gen.) *zugewiesen,* so v. a. *unter seinem Schutz stehend* 219,5. — 3) *bezeichnen, angeben, näher bestimmen, nennen.* — 4) *erklären für, ansehen —, annehmen als;* mit doppeltem Acc. — 5) *verkünden, ankündigen, voraussagen.* — 6) *von Etwas* (Acc.) *auf Etwas* (Dat.) *aussagen, von Etwas aussagen, dass es Etwas bewirken werde.* — 7) *Jmd Etwas anrathen,* mit doppeltem Acc. — 8) निर्दिष्ट = *पण्डित Gal. — Desid. निर्दिदिक्षति *angeben —, näher bestimmen wollen.* — Mit अभिनिस् 1) *bezeichnen, hindeuten auf.* — 2) *bezeichnen als, erklären für, nennen;* mit doppeltem Acc. — 3) *festsetzen, einsetzen, bestimmen.* — Mit प्रतिनिस् *zurückweisen* TS. Pair. Comm. — Mit विनिस् 1) *überweisen, bestimmen für* (Loc.). — 2) *bezeichnen, angeben, als vorhanden bezeichnen, annehmen.* — 3) *bezeichnen als, erklären für;* mit doppeltem Acc. — 4) *verkünden, ankündigen.* — 7) *bestimmen, beschliessen.* — 8) *Jmd zu Etwas* (Loc.) *anweisen, mit Etwas beauftragen.* — Mit परा *wegsprechen.* — Mit परि 1) *anzeigen, angeben, als vorhanden bezeichnen, annehmen.* — 2) *ausersehen* TBr. 3,2,2,4. — Mit प्र 1) *anzeigen, bezeichnen, angeben, anweisen, kundthun.* — 2) *anordnen, vorschreiben.* — 3) *Jmd anweisen, auffordern, antreiben.* — 4) *zuweisen, zutheilen, zukommen lassen, gewähren* MBh. 1,170,37. — Caus. *Jmd auffordern, antreiben.* — Intens. (प्रेदिदिशत्) *aufmuntern.* — Mit अभिप्र Caus. *auffordern, antreiben.* — Mit संप्र 1) *anzeigen, bezeichnen, angeben.* °दिष्ट so v. a. *bekannt als* (Nom.). — 2) *mit Bestimmtheit angeben, nachweisen.* — 3) *Jmd anweisen, unterweisen.* — संप्रदिश्य MBh. 5,7208 fehlerhaft für °दृश्य. — Mit प्रति Caus. 1) *anzeigen, bezeichnen, angeben* MBh. 12,365,9. — 2) *gestehen, beichten* Kâraṇḍ. 31,5. — Mit सम् 1) *Jmd* (Dat.) *Etwas* (Acc.) *anweisen, zuweisen.* — 2) *zuweisen,* so v. a. *für Jmd bestimmen, zu geben versprechen.* — 3) *erklären, einen Ausspruch thun, eine Anweisung —, einen Auftrag geben, Jmd* (Dat. oder Gen.) *Etwas* (Acc.) *auftragen.* अभिदूति Adv. *einer Botin einen Auftrag geben.* — 4) *Jmd* (Acc.) *anweisen, Jmd einen Befehl ertheilen, Jmd beauftragen, Jmd eine Anweisung geben in Betreff von* (प्रति). — 5) *Jmd Etwas anbefehlen, auftragen;* mit doppeltem Acc. 60,27. — 6) *Jmd mit einem Auftrage zu Jmd* (Dat.) *abordnen.* — Caus. *Jmd auffordern eine Erklärung zu geben, sich über Etwas auszusprechen.* v. l. (MBh. 14,17,5) संचोदित st. संदेशित. — Mit अनुसम् *überweisen.* — Mit प्रतिसम् 1) *Jmd* (Acc. oder दस्ते mit Gen. Kâd. 2,29,3) *einen Rückauftrag geben, — an Jmd* (Gen.). — 2) *Jmd anweisen.*

2. दिश् f. 1) *Richtung, Himmelsrichtung, Himmelsgegend.* दिशि दिशि *allerwärts, nach allen Richtungen hin* 172,8. Pl. so v. a. *alle Himmelsgegenden* und *die ganze Welt* (LA. 89,13). Von einem Erschrockenen heisst es, *dass er nach allen Himmelsgegenden aussehe,* 320,14. दिशो ऽन्तात् so v. a. *vom Ende der Welt* 291,5. Es werden 4, 5, 6, 7, 8, 9 (Suparṇ. 28,3) und 10 *Himmelsrichtungen* angenommen. एता दश दिशः elliptisch so v. a. *alle Wege stehen dir offen, gehe wohin es dir beliebt.* दिशां व्रतं दशानुगानम् Name eines Sâman. — 2) Bez. *der Zahl zehn.* — 3) *Gegend, Ort* 113,32. — 4) *Raum* (neben काल *Zeit*) Kap. 2,12. — 5) *die Fremde.* — 6) *Andeutung, Hinweis, Anweisung, Beispiel.* — 7) *Art und Weise.* — 8) *die Spur eines Bisses.* — 9) N. pr. *a*) eines Flusses. — *b*) Pl. = दिश 2) *b*) VP. 1,8,9.

3. *दिश् volksthümlich = दर्श् *sehen* Mahâbh. (K.) 259,14.

दिश 1) am Ende eines adv. Comp. (°श्) = 2. दिश् 1). — 2) f. श्रा *a*) *Richtung, Himmelsrichtung.* — *b*) N. pr. der Gattin des Rudra Bhîma Hemâdri 1,799,3; vgl. 2. दिश् 9) *b*).

*दिशस् f. = 2. दिश् 1).

दिशस्य, °स्यति v. l. des SV. statt दृशस्य des ṚV.

दिशागज m. = दिक्करिन्.

दिशाचक्षुस् m. N. pr. eines Sohnes des Garuḍa.

दिशापाल m. 1) = दिक्पाल. — 2) = दिक्करिन्.

*दिशोदएड m. wohl *eine best. Himmelserscheinung.*

दिशोभाग Adj. Pañcat. 232,16. 18 fehlerhaft für दिशोभाज्.

दिशोभाज् Adj. *das Weite suchend* Pañcat. ed. Bomb. 4,43,17. 19.

दिशोयायिन् Adj. *sich nach allen Richtungen verbreitend* Kâd. 2,46,19.

दिश्य 1) Adj. *auf die Himmelsgegenden, den Horizont bezüglich, denselben gehörig, dort befindlich.* — *b*) *dem Raum eigen.* — *c*) *der Fremde angehörig, ausländisch* (Waare) Çiç. 3,76. — 2) f. श्रा Bez. *bestimmter Backsteine.*

दिष्ट 1) Adj. s. u. 1. दिश्. — 2) m. *a*) **Zeit.* —

Digitized by Google

b) N. pr. eines Sohnes des Manu Vaivasvata. — 3) n. *a*) *der angewiesene Ort.* — *b*) *Anweisung, Befehl, Beschluss.* — *c*) *Bestimmung, Fatum, Lebensziel.* — *d*) *Ziel* überh. — *e*) in der Dramatik *die Schilderung eines Naturereignisses.*

दिष्टकारिन् Adj. *einen Befehl ausführend* oder *dem Fatum gemäss verfahrend* Bhâg. P. 4,28,1.

दिष्टदृश् Adj. *das Fatum —, die früheren Werke schauend* Bhâg. P. 4,21,22.

दिष्टपर Adj. *der sich auf das Schicksal verlässt, Fatalist* Spr. 5323.

दिष्टभाव m. *Vorherbestimmung*, so v. a. *Tod* Spr. 6511.

दिष्टभुज् Adj. *geniessend, was einem bestimmt worden ist, den Lohn seiner Werke erntend* Bhâg. P. 7,13,39.

दिष्टान्त m. *das vorherbestimmte Ende, Tod.*

दिष्टि f. 1) *Anweisung, Vorschrift.* — 2) *glückliche Fügung.* Nur Instr. दिष्ट्या als Ausruf der Freude so v. a. *o die glückliche Fügung! dem Himmel sei Dank!* — 3) *ein best. Längenmaass.*

दिष्टिवृद्धि f. *Beglückwünschung* Kâd. 61,19 (दिष्ट° gedr.). 78,17. Harshaṅ. 97,13.

*दिष्णु Adj. = देष्णु *freigebig.*

1. दिग्, देग्धि, देग्धे, दिक्ते, °ते, दिक्ताते; *bestreichen, verstreichen, verkitten, salben.* दिग्ध 1) *bestrichen, besalbt, beschmiert, besudelt, —mit* (Instr. oder im Comp. vorangehend). — 2) *bestrichen*, so v. a. *gestreift —, berührt von* (Instr.). — Mit अनु, °दिग्ध *überzogen —, belegt mit* (im Comp. vorangehend) Kâraka 6,18. — Mit अभि 1) *umwinden* Âpast. Çr. 15,17,8. — 2) अभिदिग्ध *geglättet*, so v. a. *blank, scharf.* — Mit अव *bestreichen, beschmieren.* — Mit आ, आदिग्ध *bestrichen —, besalbt —, beschmiert mit* (im Comp. vorangehend). — Mit उद् *aufwerfen, aufschütten.* — Mit उप, उपदिग्ध 1) *beschmiert —, belegt mit* (im Comp. vorangehend). — 2) *fett* (Gegensatz *mager*) Varâh. Bṛh. S. 67,1. — Mit नि, निदिग्ध *klebend an* (Loc.). — Mit *परिणि und *प्रणि. — Mit *निस्, निर्दिग्ध *fett* (Gegensatz *mager*). — Mit परि *belegen, überziehen.* — Mit प्र *beschmieren, bestreichen, salben.* प्रदिग्ध *beschmiert —, bestrichen —, besalbt —, befleckt —, überzogen mit* (Instr. oder im Comp. vorangehend). — Mit सम् 1) *beschmieren, bestreichen, überziehen.* — 2) Med. (संदिग्धे Bhaṭṭ. 2,10. संदिक्षान und संदेक्ष्माण) und Pass. *in Zweifel —, in Ungewissheit sein, — über* (Loc.) Âçval. 57,12. *dem Zweifel unterliegen, zweifelhaft sein* Çaṅk. zu Bâdar. 4,3,15. — 3) Pass. *verwechselt werden mit* (Instr.). — 4) Partic. संदिग्ध *a*) *beschmiert —, bestrichen —, überzogen mit* (Instr. oder im Comp. vorangehend). — *b*) *verwechselt mit* (Instr. oder im Comp. vorangehend). — *c*) *zweifelhaft, ungewiss, unsicher* (Schiff Gaut.). — *d*) *zweifelhaft* von einer Person, so v. a. *beschollten* Jolly, Schuld. 306. — *e*) *zweifelhaft*, so v. a. *undeutlich, nicht recht verständlich.* — *f*) *in Zweifel —, in Ungewissheit sich befindend, verzweifelnd an* (im Comp. vorangehend; der Commentar nimmt eine Verstellung der Worte, also Bed. *c*) an). — Caus. 1) संदेक्ष्यति *für Jmd* (Gen.) *Etwas* (Acc.) *verwirren*, so v. a. *Jmd irre machen in.* — 2) Med. *in Zweifel —, in Ungewissheit sein.* संदेक्ष्माण v. l. für संदेक्ष्यान. — 3) संदेक्षित *in Frage gestellt, bedroht* Dhûrtan. 14. — Mit अभिसम् in अभिसंदेक्. 2. दिक् in सुदिक्.

दिक्षा (दित्क्षा?) f. N. pr. eines Frauenzimmers.

1. दी, दीयति, दयमान *schweben, fliegen.* — Intens. *enteilen, davonfliegen.* — Mit निस् *entfliegen.* — Mit परि *umherfliegen, umschweben, umfliegen.*

2. दी *scheinen* u. s. w. s. 1. दीदि.

3. दी mit अच्छ् s. 3. दीदि.

4.*दी, दीयते (त्ये). — Caus. दापयति. — Desid. दिदीषते und दिदासते. — Mit उप, °दाय. — Mit प्र, °दाय.

5.*दी f. *Vernichtung, Untergang.*

दीक्, दीक्षते (मौण्ड्येज्योपनयननियमव्रतादेशेषु) *sich weihen zur Begehung einer Feier*, insbes. *des Soma-Opfers;* mit Instr. (Bhâg. P.) oder Loc. des Opfers (Bhaṭṭ.). Perf. Act. दिदीक्षुस् mit caus. Bed. Bei den Buddhisten *sich zum Mönche weihen* für einen best. Orden (Loc.) Kâraṇḍ. 81,6. fgg. — Caus. दीक्षयति und °ते *Jmd* (Acc.) *weihen, — zu;* mit Dat. oder Instr. (Bhâg. P.). मरणाय *dem Tode weihen.* — दीक्षित s. bes. — Desid. दिदीक्षिषते *sich weihen lassen wollen.* — Mit अभि *sich weihen um* (Acc.) Tâṇḍya-Br. 5,9,4.5. — Mit उप Caus. *hinzuweihen.* — Mit सम्, संदीक्षित *zusammen —, mit Andern sich geweiht habend.*

दीक्षक m. N. pr. eines Fürsten Ind. St. 14,99.

दीक्षण 1) n. *a*) *das Sichweihen, Sichweihenlassen.* — *b*) *das Weihen.* — 2) f. आ *religiöse Vorbereitung zu* (im Comp. vorangehend).

दीक्षणीय 1) Adj. *auf die Weihe bezüglich, dazu gehörig* u. s. w. — 2) f. आ *Weihefeier.*

दीक्षणीयेष्टि f. *Weihefeier.*

दीक्षयितर् Nom. ag. *der da weiht.*

दीक्षा f. 1) *Weihe zu einer religiösen Feier, Uebernahme religiöser Observanzen zu einem best. Zwecke, die zu einem best. Zwecke unternommenen religiösen Observanzen selbst;* auch *ernstliche Vorbereitung* überh. Das Wozu im Comp. vorangehend. दीक्षातपसी Du. — 2) *das Sichweihen einer Person* oder *Sache, völlige Hingabe, das Aufgehen in* (im Comp. vorangehend). शाकदीक्षाभि: *dadurch, dass man einzig nur von Gemüse lebt.* — 3) *erste Bekanntschaft mit Etwas* (im Comp. vorangehend) Vikramâṅkaṅ. 9,11.18,4. — 4) personificirt als Gattin des Soma, des Rudra Ugra (Hemâdri 1,799,3) oder Vâmadeva.

दीक्षाकरण n. *das Weihen.*

दीक्षाकारिन् Adj. *die Weihe verleihend.*

दीक्षाक्रमरत्न n. Titel eines Werkes.

दीक्षागुरु m. *ein in Etwas* (im Comp. vorangehend) *einweihender Lehrer* Bâlar. 293,5.

दीक्षातत्त्व n. Titel eines Werkes.

दीक्षापति f. *Herr der Weihe.*

दीक्षापत्र n. Pl. Titel eines Werkes Bühler, Rep. No. 454.

दीक्षापय्, °यति *weihen.*

दीक्षापाल m. *Beschirmer der Weihe.*

दीक्षामय Adj. *in der Weihe bestehend.*

दीक्षामोक्षोत्सव m., दीक्षारत्न n., दीक्षाविधान n., दीक्षाविनोद m., दीक्षाविवेक m. und दीक्षासेतु m. Titel von Werken.

दीक्षित Adj. 1) *der die Weihen erhalten hat, geweiht zu* (Dat., Loc., Instr. oder im Comp. vorangehend). f. दीक्षिती Gop. Br. 1,5,24. Nom. abstr. दीक्षितव n. Gaim. 6,5,39. — 2) *vorbereitet —, bereit zu* (Dat., Instr. oder im Comp. vorangehend) Râgat. 8,1503. दीक्षितं कर् *Jmd einweihen, vertraut machen.* — 3) häufig am Anf. und Ende von Personennamen; der Kürze wegen auch mit Weglassung des eigentlichen Namens.

दीक्षितकुणिठराज m. N. pr. eines Mannes.

दीक्षितबालकृष्ण m. desgl.

दीक्षितयज्ञदत्त m. desgl.

*दीक्षितर् Nom. ag. von दीक्ष्.

दीक्षितवसन n. *das Gewand eines Geweihten.*

दीक्षितवाद m. *der Ausspruch, dass Jmd geweiht sei.*

दीक्षितविमित n. *die für den zu Weihenden errichtete Hütte.*

दीक्षितसामराज m. N. pr. des Autors des Dhûrtanartaka.

दीक्षितावेदन n. *das Erklären, dass Jmd geweiht sei,* Vaitân.

दीक्षितीय Adj. *von einem* Dikshita *verfasst;* n. *ein solches Werk* Opp. Cat. 1.

दीति f. *Schein, Glanz* in सुदीति.

*दीद् Adj. *Untergang bereitend.*

Digitized by Google

1. दीदि, दीध्यति 3te Pl., दीध्यते, दीदयते (Conj.), दीदिहि und दिदीहि, अदीदेत्, Partic. दीध्यत् und दीध्यान. 1) *scheinen, glänzen, leuchten.* दीदिहि दीददासि (lies दीध्यदसि) दीदयेत्येषा ऽग्युपसमिन्धनः (sc. मन्त्रः) Âpast. Çr. 6,13,10. — 2) *Jmd* (Dat. oder Loc.) *Etwas* (Acc.) *zustrahlen.* — 3) *leuchten, so v. a. sich bemerklich machen.* — 4) *scheinen, so v. a. wohlgefallen.* दीध्यान *wohlgefällig, bewundert.* — Mit अभि *Etwas herbeistrahlen.* — Mit आ *bescheinen.* — Mit नि *Jmd* (Dat. oder Loc.) *Etwas* (Acc.) *herniederstrahlen.* — Mit प्र *hervorleuchten.* — Mit सम् 1) *zusammen scheinen.* — 2) *Etwas herbeistrahlen.*

2. दीदि Adj. *scheinend* in दीध्यग्नि.

3. दीदि, दीध्ये, Partic. दीध्यत् und दीध्यान. Nur mit अक्ष् *sich innerlich zuwenden, den Sinn richten auf* (Acc.).

दीदिति f. *Schein, Glanz* in सुदीदिति.

दीदिवि 1) Adj. *a) scheinend, leuchtend.* — *b) aufgegangen* (Gestirn). — 2) m. *a)* Bein. Bṛhaspati's, *der Planet Jupiter.* — *b) der Himmel.* — *c) die letzte Befreiung der Seele.* — 3) (m. f. n.) *gekochter Reis, Speise.* — 4) m. n. = अर्ध.

(दीध्यग्नि), दीदिग्नि Adj. *leuchtende Feuer habend.*

दीघि, दीध्ये, अदीधेत्, Partic. दीध्यत् und दीध्यान. 1) Act. *scheinen, videri.* — 2) *wahrnehmen.* — 3) *das Augenmerk richten auf.* — 4) mit und ohne मनसा *denken, nachsinnen, nachtrachten.* — 5) *wünschen.* — Mit अनु *den Sinn richten auf, beobachten.* — Mit अभि *betrachten, bedenken.* — Mit अव *Jmd* (Dat.) *auflauern.* — Mit आ 1) *gedenken, verlangen, sich Sorge machen um, achten auf.* — 2) *bedenken, sich vorsehen.* — Mit अन्वा *Jmds gedenken.* — Mit उद् *verlangend hinaufschauen zu* (Acc.). — Mit नि, निदीध्यत् VS. 6,20 (vgl. Kâç. zu P. 6,1,119) = निक्षित (!) nach Mahîdh. Statt dessen निदेध्यत् TS. 1,3,10,1; vgl. auch Maitr. S. 1,2, 17. — Mit प्र 1) *sich nachsehnen, nachstreben.* — 2) *hervorschauen, auflauern.* — Mit प्रति *erwarten, erhoffen.* — Mit वि *zögern, zaudern, unentschlossen sein.*

1. दीधिति f. *andächtige Aufmerksamkeit, Andacht.* — 2) *religiöses Erkennen, Ahnung.* — 3) * *Finger.*

2. दीधिति (Acc. nach Nigh.) f. 1) *Schein, Glanz* (249,31. 251,17), *Strahl.* — 2) *Glanz, so v. a. imposantes Wesen* Spr. 2027. — 3) Titel verschiedener Werke, insbes. am Ende eines Comp. Opp. Cat. 1. °प्रत्यक्षटीका f. ebend. Auch °प्रकाश m., °माथुरी, °रौद्री und °व्याख्या.

दीधितिमत् 1) Adj. *scheinend, strahlend.* — 2) m. *a) die Sonne.* — *b)* N. pr. eines Muni.

*दीधी Adj. von दीधि (दीधी nach dem Daîtup.).

दीन 1) Adj. (f. आ) *a) spärlich* (Wasser), *gering* (Verstand), *schwach* (von Zugthieren Vishṇus. 63, 15). — *b) niedergeschlagen, traurig, betrübt, in einem kläglichen Zustande* —, *in Noth sich befindend, kläglich* (Reden 166,26. 185,7). दीनम् Adv. *kläglich* (reden), त्रास° *vor Angst* Daçak. (1925) 83,2. — 2) *f. आ *das Weibchen einer Maus.* — 3) n. *a) Niedergeschlagenheit, Betrübtheit.* — *b) die Wurzel von Tabernaemontana coronaria.*

दीनक Adj. *recht kläglich.* °म् Adv.

दीनचित्त und दीनचेतन Adj. *betrübten Herzens, niedergeschlagen, kleinmüthig.*

दीनता f. *Spärlichkeit, Schwäche.*

दीनदृक्त Adj. *von schwachem Verstande.*

दीनदास m. ein Çûdra-Name.

दीनदीन Adj. *in schlimmster Lage sich befindend* Spr. 7734.

दीनमनस् und °मानस Adj. = दीनचित्त.

दीनरूप Adj. *traurigen Aussehens, betrübt* 65,21. *दीनलोचन m. *Katze.*

दीनवदन Adj. (f. आ) *mit traurigem Gesicht* Daçak. 25,10. Spr. 7685.

दीनवर्ण Adj. *entfärbt, bleich* (Gesicht) MBh. 3, 269,11.

दीनसत्त्व Adj. *kleinmüthig* 94,13.

दीनाक्रन्दनस्तोत्र n. Titel verschiedener Stotra Bühler, Rep. No. 134. fgg.

दीनार m. *denarius, eine best. Goldmünze,* = सुवर्ण = 12 दानका Comm. zu Vishṇus. 4,9. Nach den Lexicographen = निष्क, सुवर्णाभरण und मुद्रा.

दीनारक m. (Hariv. 2,55,49) und दीनारिका f. dass.

दीनास्य Adj. (f. आ) *mit traurigem Gesicht.*

दीन्नार m. = दीनार.

दीप्, दीप्यते und दीप्यते (TBa.); episch auch Act. *flammen, brennen* (auch vor Zorn), *strahlen, glänzen* (auch in übertr. Bed.); *in vollem Glanze* —, so v. a. *in Ehren stehen, volle Geltung haben.* दीप्त 1) *flammend, brennend, heiss, strahlend, glänzend, glanzvoll* (auch in übertr. Bed.). — 2) als Auguralausdruck *wo die Sonne gerade steht* (Himmelsgegend, auch आदित्य°), *von der Sonne beschienen* und *daher Unglück verkündend, Unglück verheissend* überh. In Comp. mit dem, woher das Unglück droht, Varâh. Bṛh. S. 86,15. Von einer *Unglück bringenden* Thierstimme wohl so v. a. *hell, schrill.* — Caus. दीपयति (selten Med.) 1) *in Flammen setzen, anzünden.* — 2) *erhellen, erleuchten.* — 3) *einen Glanz verbreiten über Jmd* (Acc.). — 4) *anfachen, erwecken, erregen, aufregen.* — Intens. देदीप्यते *in hellen Flammen stehen, stark leuchten,* — *glänzen* (auch in übertr. Bed.). Statt देदीप्यमान einmal auch देदीप्यत् (°ती f.). — Mit अति, °दीप्त *stark flammend, heftig brennend.* — Mit अभि *entgegenflammen.* — Caus. *Helle verbreiten, erhellen, heller leuchten lassen.* यशस् *den Ruhm* Kâraka 3,8. — Mit अव *in Flammen gerathen.* — Caus. *anzünden* Mân. Gṛhs. 1,6,1. — Mit आ, आदीप्त *flammend, in Brand stehend, strahlend.* — Caus. *in Flammen setzen, anzünden.* — Mit उपा, उपादीप्त *flammend, brennend.* — Mit व्या Caus. *ganz erhellen,* — *erleuchten.* — Mit उद् *aufflammen.* *उद्दीप्त *leuchtend, strahlend, glänzend.* — Caus. 1) *in Flammen setzen, entzünden.* — 2) *erhellen.* — 3) *anfachen, anfeuern, reizen.* — Mit प्रत्युद् *entgegenflammen.* — Mit समुद् Caus. *anfachen.* — Mit उप Caus. *in Flammen setzen* (Feuer), *Feuer anlegen an* (Acc.). — Mit परि 1) *aufwallen gegen Jmd* (Dat.) — 2) *in vollem Glanze stehen.* — Mit प्र *aufflammen, brennen* 65,9. प्रदीप्त = दीप्त 1) (*angefacht* 260,17) und 2). — Caus. *anzünden, in Flammen* —, *in Glut versetzen, anfachen* (in übertr. Bed.). — Mit संप्र, °दीप्त *in Flammen stehend.* — Caus. *in Flammen* —, *in Glut versetzen.* — Mit प्रति, °दीप्त *entgegenflammend.* — Mit वि *flammen, hell leuchten* MBh. 7,164,6. विदीप्त *glänzend, strahlend.* — Caus. *in helle Flammen setzen, hell erleuchten.* — Statt अभिवि Caus. *vollständig in Flammen setzen.* — Mit सम् *flammen.* संदीप्त *flammend, in Flammen stehend, lodernd* (auch in übertr. Bed.). — Caus. *in Flammen setzen, anfachen, anfeuern.*

दीप m. (adj. Comp. f. आ) 1) *Leuchte, Lampe.* — 2) in der Astr. *der leuchtende Körper* (in Bezug auf den Gnomon) Comm. zu Âryabh. 2,15. Lîlâv. S. 95; vgl. Colebr. Alg. 108. — 3) Bez. *bestimmter erleuchteter Zustände eines* Jogin.

दीपक 1) Adj. *a) entflammend, anfachend.* — *b) erleuchtend, erhellend.* — *c) das Feuer der Verdauung anfachend, reizend.* — *d) *in der Handhabung einer Lampe geschickt.* — 2) m. *a) Leuchte, Lampe.* — *b)* = दीप 2) Lîlâv. S. 95. — *c) * Ptychotis Ajowan.* — *d) * Celosia cristata.* — *e) * Raubvogel.* — *f) ein best.* Râga S. S. S. 65. — *g) ein best. Tact* S. S. S. 210. — *h) * Bein. Kâma's.* — *i)* N. pr. α) eines Sohnes des Garuḍa. — β) verschiedener Männer. — 3) m. oder n. * *Saffran.* — 4) f. दीपिका *a) Leuchte, Lampe.* Am Ende eines adj. Comp. f. आ. — *b) * Mondlicht.* — *c) Ptychotis Ajowan.* — *d) * Cal-

Digitized by Google

muswurzel. — *e) eine best.* Râgin. S. S. S. 55. — *f)* Titel eines Werkes. °प्रकाश m., °प्रकाशिका f. (Opp. Cat. 1), °विवरण n. und °व्याख्या f. (Opp. Cat. 1) Titel von *Commentaren* dazu. — 5) n. *a) eine best. Klasse von rhetorischen Figuren* Kâvjapr. 10,17. — *b) ein best. Metrum.*

दीपकमाला f. *ein best. Metrum.*

*दीपकर्पूरज m. *eine Art Kampfer* Gal.

दीपकलिका f. Titel eines Commentars zu Jâgñ.

दीपकव्याकरण n. Titel eines Werkes.

*दीपकिट्ट n. *Lampenruss.*

*दीपकूपी und *दीपकोरी f. *Lampendocht.*

दीपंकर m. N. pr. eines Buddha.

*दीपंकरज्ञान m. N. pr. eines Mannes.

दीपदानपद्धति f. und °दानरत्न n. Titel zweier Werke.

*दीपध्न m. *Lampenruss.*

दीपन 1) Adj. (f. ई) *a) in Flammen setzend, anfachend* (auch in übertr. Bed.) — *b) das Feuer der Verdauung anfachend, reizend.* — 2) *m. *a) Cassia Sophora.* — *b) Zwiebel.* — *c) Achyranthes triandra.* — *d) eine best. Stande,* = मयूरशिखा. — 3) f. ई *a) Trigonella foenum graecum* Bhâvapr. 1,167. — *b) *Ptychotis Ajowan* Râgan. 6,39. — *c) *Clypea hernandifolia* Râgan. 6,122. — *d) eine best. Composition* S. S. S. 121. — *e)* vielleicht *eine best. mystische Formel.* — *f)* N. pr. eines Wesens im Gefolge der Devî. — 4) n. *a) das Anzünden.* — *b) das Erleuchten, Erhellen.* — *c) das Anfachen des Feuers der Verdauung, das Befördern der V.* — *d) ein best. Process, dem Mineralien* (insbes. *Quecksilber*) *unterworfen werden.* — *e) ein best. Verfahren mit einem Zauberspruche.* — *f) Digestiv.* — *g) *Saffran.* — *h) *die Wurzel von Tabernaemontana coronaria;* richtig दीन.

दीपनीय 1) Adj. *auf die Beförderung der Verdauung bezüglich, dazu behülflich* u. s. w. Karaka 1,1. — 2) *m. *Ptychotis Ajowan* Râgan. 6,40. — 3) n. *Digestiv.*

दीपपात्र m. *Lampengestell, Lampe.*

*दीपपुष्प m. *Michelia Champaka.* Vgl. दीर्घपुष्प.

दीपप्रकाश m. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

दीपभाजन n. *Lampe.*

*दीपमल्ली f. dass. Gal.

दीपमाला und °मालिका f. *eine Reihe von Lampen.*

दीपमालिकोत्सव m. *eine best. Feier.*

दीपवती f. N. pr. eines Flusses.

दीपवर्ति f. *Lampendocht* Daçak. 85,11.

दीपवृक्ष m. 1) *Lampengestell, eine Leuchte auf einem Gestell, Laterne.* — 2) **Pinus longifolia* oder *Deodora.*

दीपव्याकरण n. Titel eines Werkes.

*दीपशत्रु m. *Nachtschmetterling, Motte.*

दीपशिखा f. 1) *die Flamme einer Lampe.* — 2) *die Spitze von* दीप 2) Lilâv. S. 95. — 3) *Lampenruss.*

*दीपशृङ्खला f. *eine Reihe von Lampen.*

दीपश्राद्धविधि m. Titel eines Werkes.

दीपाङ्कुर m. *die Flamme einer Lampe.*

दीपान्विता f. *ein best. Festtag.*

दीपालिककल्प m. Titel eines Werkes Bühler, Rep. No. 722.

*दीपाली f. 1) *eine Reihe von Lampen.* — 2) *ein best. Festtag.*

दीपालोक m. *Lampenlicht, eine brennende Lampe* MBh. 13,57,22. Chr. 172,8.

दीपावलि f. *eine Reihe von Lampen.*

दीपासुर m. N. pr. eines Asura Ind. St. 14,127.

दीपिकाधारिणी f. *Lampenträgerin* Kâd. 2,5,18.

*दीपितर् Nom. ag. von दीप्.

दीपिन् 1) Adj. am Ende eines Comp. *entflammend, anfachend.* — 2) f. ई wohl *eine best. mystische Formel.*

*दीपोय Adj. von दीप.

*दीपोच्छिष्ट n. *Lampenruss* Gal.

दीपोत्सव m. *Lampenfest.*

दीप्त 1) Adj. s. u. दीप्. — 2) m. *a) *Löwe.* — *b) *der Citronenbaum.* — *c) eine best. Krankheit der Nase.* — *d) eine best. Personification* Gaut. — 3) f. आ *a) *Methonica superba.* — *b) *Cardiospermum Halicacabum.* — *c) *=मातला *eine best. Pflanze.* — *d) *rother Arsenik.* — *e) eine best. Tonfarbe* S. S. S. 23. — *f) eine best.* Çakti Hemâdri 1,198,5. — 4) *n. *a) Asa foetida.* — *b) Gold.*

*दीप्तक 1) *eine best. Krankheit der Nase.* — 2) n. *Gold.*

दीप्तकिरण Adj. *heissstrahlig.*

दीप्तकीर्ति Adj. *einen glänzenden Ruf habend* (Skanda).

दीप्तकेतु m. N. pr. zweier Männer.

*दीप्तजिह्वा f. *Fuchs.*

दीप्ततपस् Adj. *heissen, strengen Kasteiungen hingegeben* LA. 51,11.

दीप्ततेजस् Adj. *von brennendem Machtglanze* LA. 50,14.

दीप्तत्व n. *das Flammen, Strahlen.*

दीप्तनयन m. N. pr. einer Eule.

*दीप्तपिङ्गल m. *Löwe.*

*दीप्तपुष्पा f. *Tragia involucrata* (?).

दीप्तरस 1) Adj. *mit heftigen Affecten verbunden.* Nom. abstr. °त्व n. — 2) *m. *eine Art Raupe (mit brennendem Safte).*

दीप्तरूपिन् m. *eine best. Personification* Gaut.

दीप्तरोमन् m. N. pr. eines der Viçve Devâs.

*दीप्तलोचन m. *Katze.*

*दीप्तलोह n. *Messing.*

दीप्तवर्ण Adj. *feuerfarbig* (Skanda).

दीप्तशक्ति Adj. *einen flammenden Speer habend* (Skanda).

दीप्तशिख 1) Adj. *eine strahlende Flamme habend.* — 2) m. N. pr. eines Jaksha.

दीप्तांशु m. *die Sonne* Prasannar. 155,4.

दीप्ताक्ष 1) Adj. (f. ई) *flammende Augen habend.* — 2) m. *a) *Katze.* — *b)* N. pr. α) Pl. eines Volkes. — β) einer Eule.

1. दीप्ताग्नि m. *hellflammendes Feuer.*

2. दीप्ताग्नि 1) Adj. *gut verdauend* Hemâdri 1,151, 20. 152,22. Nom. abstr. °ता f. — 2) *m. Bein. Agastja's.

*दीप्ताङ्ग m. *Pfau.*

दीप्तात्मन् Adj. *feurigen Geistes, heissblütig* MBh. 5,178,15.

दीप्तास्य Adj. *mit flammendem Rachen* (Schlange) MBh. 5,180,7.

दीप्ति f. 1) *das Flammen, heller Glanz.* — 2) *glänzende Anmuth.* — 3) **der blitzschnelle Flug eines Pfeils.* — 4) **Lack.* — 5) **Messing.* — 6) N. pr. eines der Viçve Devâs; vielleicht m.

दीप्तिक 1) am Ende eines adj. Comp. = दीप्ति 1). — 2) *m. *eine best. Pflanze.*

दीप्तिकेतु m. N. pr. eines Sohnes des Manu Dâkshasavarṇa VP.² 3,25.

दीप्तिकेश्वरतीर्थ n. N. pr. eines Tîrtha.

दीप्तिमत् 1) Adj. *leuchtend, glänzend, strahlend.* — 2) m. N. pr. *a)* eines Ṛshi im 8ten Manvantara VP. 3,2,17. — *b)* eines Sohnes des Kṛshṇa. — 3) f. °मती *eine best.* Çruti S. S. S. 24.

दीप्तोद n. N. pr. eines Tîrtha.

*दीप्तोपल m. *der Sonnenstein* (सूर्यकान्त).

दीप्तौजस् Adj. *von brennender Energie, heissblütig* 220,7.

*दीप्य Adj. von दीप्त.

*दीप्य 1) Adj. *die Verdauung fördernd.* — 2) m. *a) Celosia cristata.* — *b) Ptychotis Ajowan* Râgan. 6,39. — *c) Kümmel* Râgan. 6,57. — 3) n. *weisser Kümmel.*

दीप्यक 1) m. *eine best. Pflanze* Suçr. Nach den Lexicographen m. *Kümmel,* m. u. *Ptychotis Ajowan* und *Celosia cristata,* n. *Apium involucratum.* — 2) *n. *eine best. rhetorische Figur.*

Digitized by Google

दीप्र 1) Adj. *flammend, leuchtend, glänzend.* — 2) *m. *Feuer.*

दीर्घ 1) Adj. (f. आ) *a) lang, weitreichend* (im Raume). दीर्घम् Adv. — *b) lang, lange dauernd.* दीर्घम् und दीर्घतमम् Adv. — *c) prosodisch lang.* — 2) m. *a) *Kamel* Rágan. 19,21. — *b) *Sacharum Sara oder eine verwandte Grasart.* — *c) *Shorea robusta.* — *d) ein langer Vocal.* — *e)* Bez. *des 5ten, 6ten, 7ten und 8ten Zodiakalbildes.* — *f)* mystische Bez. *des Lautes* अ. — *g)* N. pr. eines Fürsten. — 3) f. आ *a) ein länglicher See.* — *b) *eine der Hemionitis cordifolia verwandte Pflanze.* — *c)* mystische Bez. *des Lautes* न. — 4) n. *a) *eine best. Grasart* Rágan. 8,101. — *b)* Name eines Sâman. प्रजापतेर्दीर्घे Du. Âran. Br.

*दीर्घकर्ण f. *weisser Kümmel.*

*दीर्घकर्ण und *°क m. *eine best. Pflanze mit langen Stacheln.*

दीर्घकण्ठ m. N. pr. eines Dânava.

*दीर्घकण्ठक m. *Ardea nivea.*

*दीर्घकन्दक 1) n. *eine Art Rettig.* — 2) f. °कन्दिका *Curculigo orchioides.*

*दीर्घकंधरा f. *Ardea nivea* Rágan. 19,104.

दीर्घकर्ण m. N. pr. einer Katze.

दीर्घकर्षण n. *ein best.* Svara Sâmhitopan. 17,5. Prshpas. 4,5,7.

*दीर्घकाण्ड 1) m. *die Wurzel von Scirpus Kysoor.* — 2) f. आ *eine best. Schlingpflanze* Rágan. 3,91.

दीर्घकालम् Acc. Adv. *lange Zeit* M. 8,145. MBh. 1,209,9.

*दीर्घकील und *°क m. *Alangium hexapetalum.*

*दीर्घकूरक n. *eine Reisart.*

दीर्घकूर्च Adj. *langbärtig.*

दीर्घकेश 1) *Adj. *langhaarig.* — 2) m. *a) *Bär* Rágan. 19,7. — *b)* Pl. N. pr. eines Volkes.

*दीर्घकोशा, *°कोशिका und *°कोशी f. *Wendeltreppe (eine Art Muschel).*

*दीर्घगति m. *Kamel* Rágan. 19,21.

दीर्घगामिन् Adj. *weithin fliegend* (Pfeil).

*दीर्घग्रन्थि m. *Scindapsus officinalis* Rágan. 6,14.

दीर्घग्रीव 1) *Adj. *langhalsig.* — 2) m. *a) *Kamel.* — *b) *eine schwarze Reiherart* Rágan. 19,96. — *c)* Pl. N. pr. eines Volkes.

*दीर्घघाटिक m. *Kamel.*

*दीर्घचञ्चु m. *ein best. Vogel.*

दीर्घचतुरस्र 1) Adj. *oblong* Sâj. zu Çat. Br. 3,1,1,6. — 2) m. *Rechteck* Çulbas. 1,36.

*दीर्घच्छद m. 1) *Tectona grandis.* — 2) *Zuckerrohr.*

*दीर्घजङ्घल m. *ein best. Fisch.*

दीर्घजङ्घ 1) *Adj. *langbeinig.* — 2) m. *a) *Kamel.* — *b) *Ardea nivea.* — *c)* N. pr. eines Jaksha.

*दीर्घजानुक m. *Ardea sibirica.*

दीर्घजिह्व 1) *Adj. (f. आ) *langzüngig.* — 2) m. *a) *Schlange.* — *b)* N. pr. eines Dânava. — 3) f. आ N. pr. *a)* einer Râkshasî. — *b)* einer der Mütter im Gefolge Skanda's. — 4) f. ई N. pr. einer Unholdin.

(दीर्घजिह्व) दीर्घजिह्विम Adj. *langzüngig.*

दीर्घजीरक m. *Kümmel* Bhâvapr. 1,166.

दीर्घजीविन् Adj. *lange lebend, ein hohes Alter erreichend* zu Spr. 2081.

दीर्घतन्तु Adj. *einen langen Faden —, eine lange Reihe bildend.*

*दीर्घतन्वी f. *eine best. Aroidea.*

दीर्घतपस् 1) Adj. *der sich langdauernden Kasteiungen hingiebt* Hariv. 14532. — 2) m. N. pr. verschiedener Ṛshi; auch = दीर्घतमस्.

दीर्घतमस् m. N. pr. eines Ṛshi. Pl. *sein Geschlecht.* दीर्घतमसो ऽर्कः und दी° व्रतम् Name zweier Sâman.

*दीर्घतरु m. *die Weinpalme.*

दीर्घता f. *Länge* (im Raume).

*दीर्घतिमिषा f. *Cucumis utilissimus.*

दीर्घतीक्ष्णमुख Adj. (f. ई) *ein langes und spitzes Maul habend* 217,14.

दीर्घतुण्ड 1) Adj. *eine lange Schnauze habend;* f. आ MBh. 9,2649. ई 9,46,31. — 2) *f. आ *Moschusratte.*

*दीर्घतृण n. *eine Schilfart* Rágan. 8,136.

दीर्घत्व n. Nom. abstr. zu दीर्घ 1) *b)* und *c).*

दीर्घदण्ड 1) Adj. *langstielig* Kauç. 13. — 2) m. *a) Ricinus communis* Bhâvapr. 1,201. — *b) *die Weinpalme.* — 3) *f. ई *ein best. kleiner Strauch* Rágan. 3,94.

*दीर्घदण्डक m. *Ricinus communis.*

दीर्घदत्त Adj. (f. ई) *langzähnig* MBh. 9,46,31.

दीर्घदर्शन Adj. = दीर्घदर्शिन् 1).

दीर्घदर्शिता f. und °दर्शित्व n. Nom. abstr. zu °दर्शिन् 1).

दीर्घदर्शिन् 1) Adj. *weitsichtig, einen weiten Blick habend* (in übertr. Bed.). — 2) m. *a) *Bär* Rágan. 19,7. — *b) *Geier.* — *c)* N. pr. α) eines Ministers. — β) eines Affen.

दीर्घदर्शिवंस्, °दृश्वन् und *°दृष्टि Adj. = दीर्घदर्शिन् 1).

*दीर्घद्रु m. *die Weinpalme.*

*दीर्घद्रुम m. *Salmalia malabarica* Rágan. 8,8.

दीर्घनख 1) Adj. (f. ई) *lange Nägel habend* MBh. 9,46,31. — 2) m. N. pr. eines Mannes. — 3) *f. ई *Diospyros embryopteris.*

*दीर्घनाद 1) Adj. *dessen Geschrei, Ton u. s. w. weit reicht.* — 2) m. *a) *Hund.* — *b) *Hahn.* — *c) *Muschel* Rágan. 13,125.

*दीर्घनाल 1) m. *a) Andropogon bicolor.* — *b) eine Grasart,* = वृत्तगुण्ड. — 2) n. *ein best. wohlriechendes Gras* Rágan. 8,102.

दीर्घनिद्रा f. 1) *ein langer Schlaf.* — 2) *Todesschlaf* Harshak. 124,1.

दीर्घनीथ m. N. pr. eines Mannes.

दीर्घनेत्र m. N. pr. eines Sohnes des Dhṛtarâshṭra MBh. 7,127,60.

*दीर्घपत्र m. *der gabelschwänzige Würger.*

*दीर्घपटोलिका und *°पटोली (Gal.) f. *eine best Cucurbitacee.* Nach Mat. med. 297 *Luffa cylindrica*

दीर्घपत्र 1) *Adj. *langblätterig.* — 2) m. *a) eine Art Zuckerrohr.* — *b) eine Art Ebenholzbaum* Bhâvapr. 1,243. — *c) *die Weinpalme* Rágan. 9,87. — *d) *eine Art Zwiebel.* — *e) *ein anderes Knollengewächs,* = विष्वक्सेन. — *f) *eine best. Grasart* Rágan. 8, 119. — *g) *eine Art* Kuça-*Gras* Rágan. 8,94. — 3) *f. आ *a) eine der Hemionitis cordifolia verwandte Pflanze.* — *b) Pandanus odoratissimus* Rágan. 10,69. — *c) Hoya viridiflora* Rágan. 4,187. — *d) eine Art Curcuma.* — *e) eine* Gambû-*Art.*

दीर्घपत्रक 1) m. *a) eine Art Zuckerrohr.* — *b) *eine Art Knoblauch.* — *c) *Ricinus communis.* — *d) *Barringtonia acutangula.* — *e) *Calamus Rotang* Rágan. 9,110. — *f) *Capparis aphylla* (!). — *g) *eine best. Wasserpflanze,* = जलजमधूक. — 2) *f. °पत्रिका *a) Desmodium gangeticum.* — *b) Aloe indica.* — *c) eine best. Schlingpflanze.*

*दीर्घपर्ण 1) Adj. *langblätterig.* — 2) f. ई *eine der Hemionitis cordifolia verwandte Pflanze.*

*दीर्घपर्वन् m. *Zuckerrohr.*

*दीर्घपल्लव m. *Cannabis sativa* oder *Crotolaria juncea.*

*दीर्घपद् (stark °पाद्) 1) Adj. *langbeinig.* — 2) m. *Reiher.*

*दीर्घपवन 1) Adj. *langathmig.* — 2) m. *Elephant.*

दीर्घपाठ m. *eine best. Recitation der* VS. *mit vielen Verdoppelungen der Consonanten.*

*दीर्घपाद् 1) Adj. *langbeinig.* — 2) m. *Reiher.*

*दीर्घपादप m. 1) *die Weinpalme* Rágan. 9,86. — 2) *die Arecapalme* Rágan. 11,240.

दीर्घपाद्या f. *eine Art Backstein* Çulbas. 3,177.

*दीर्घपुष्प m. 1) *Michelia Champaka* Rágan. 10,59. Vgl. दीप्तपुष्प. — 2) *Calotropis gigantea* Rágan. 10,33.

*दीर्घपृष्ठ 1) Adj. *einen langen Rücken habend.* — 2) m. *Schlange.*

Digitized by Google

दीर्घप्रज्ञ 1) Adj. *einen weitreichenden Verstand habend.* — 2) m. N. pr. eines Fürsten.

दीर्घप्रयज्यु Adj. *anhaltend im Gebet* oder *Opfer, unermüdlich fromm.*

दीर्घप्रसद्मन् Adj. *fern wohnend.*

दीर्घप्राण Adj. *langathmig* Âpast. Çr. 6,20,2.

दीर्घप्रेक्षिन् Adj. = दीर्घदर्शिन् 1) MBh. 7,133,13.

*दीर्घफल 1) Adj. *lange Früchte habend.* — 2) m. *a) Cathartocarpus fistula* Râǵan. 9,44. — *b) Butea frondosa.* — *c) Asclepias gigantea.* — 3) f. आ *a) eine roth färbende Oldenlandia* Râǵan. 3,116. — *b) Weinstock mit röthlichen Trauben.* — *c) Odina pennata.* — *d) eine Gurkenart.*

*दीर्घफलक m. *Agati grandiflora* Râǵan. 10,46.

दीर्घबाकु 1) Adj. *langarmig.* — 2) m. N. pr. *a)* eines Wesens im Gefolge Çiva's. — *b)* eines Dânava Hariv. 3,47,11. — *c)* verschiedener Männer Lalit. 390,13.

*दीर्घबीजा f. *eine best. Pflanze* Gal.

दीर्घभुज 1) *Adj. *langarmig.* — 2) m. N. pr. eines Wesens im Gefolge Çiva's.

*दीर्घमारुत 1) Adj. *langathmig.* — 2) m. *Elephant.*

दीर्घमुख 1) Adj. (f. ई) *langmäulig, langschnabelig.* — 2) *m. N. pr. eines Jaksha (!). — 3) f. ई *a) Parra jacana* oder *goensis* (nach dem Comm.) Âpast. Çr. 15,19,4. — *b) *Moschusratte.*

1.*दीर्घमूल n. *die Wurzel von Andropogon muricatus.*

2. दीर्घमूल 1) *Adj. *lange Wurzeln habend.* — 2) *m. *a) eine Art* Bilva. — *b) eine best. Schlingpflanze* Râǵan. 3,80. — 3) f. आ *eine best. Pflanze.* Nach den Lexicographen *Desmodium gangeticum* und *Ichnocarpus frutescens.* — 4) *f. ई *a) Alhagi Maurorum* Dhanv. 1,5. — *b) Leea hirta.* — *c) Solanum indicum.*

*दीर्घमूलक 1) n. *Rettig* Râǵan. 7,14. — 2) f. ०लिका *Desmodium gangeticum.*

दीर्घयज्ञ m. N. pr. eines Fürsten.

दीर्घयशस् Adj. *weitberühmt.*

दीर्घयाथ्य *eine lange Bahn.*

*दीर्घरङ्गा f. *Gelbwurz.*

*दीर्घरत m. *Hund.*

*दीर्घरद m. *Eber.*

*दीर्घरसन m. *Schlange.*

*दीर्घरागा f. *Gelbwurz* Râǵan. 6,198.

दीर्घरात्रम् Adv. *lange Zeit hindurch, auf l. Z.* Lalit. 123,15. 128,16. 181,1. 184,2.

दीर्घरात्रिक Adj. *anhaltend* (Fieber) Bhâvapr. 3,130.

दीर्घराव m. N. pr. eines Schakals.

दीर्घरोम m. N. pr. eines Sohnes des Dhṛtarâshṭra.

दीर्घरोमन् m. 1) *Bär. — 2) N. pr. eines Wesens im Gefolge Çiva's.

दीर्घरोष Adj. (f. आ) *dessen Zorn lange anhält, nachtragend* Bhar. Nâṭyaç. 34,119. Nom. abstr. ०ता f. Mâlav. 44,16.

दीर्घरोषण Adj. dass.

*दीर्घरोहिषक m. *ein best. wohlriechendes Gras.*

दीर्घलोचन 1) Adj. *langäugig.* — 2) m. N. pr. eines Sohnes des Dhṛtarâshṭra.

*दीर्घलोहितयष्टिका f. *rothes Zuckerrohr.*

*दीर्घवंश m. *Amphidonax Karka.*

*दीर्घवक्त्र m. *Elephant.*

*दीर्घवक्त्रिका oder *०वक्त्रिका f. *Krokodil.*

*दीर्घवर्षाभू f. *eine weiss blühende* Punarnavâ.

*दीर्घवाला f. *Bos grunniens.*

*दीर्घवृत m. *die Weinpalme.*

*दीर्घवृत्तफला (दीर्घवृत्त०?) f. *eine Kürbisart* Râǵan. 7,162.

दीर्घवृत्त 1) m. *Calosanthes indica.* — 2) *f. आ *Koloquinthengurke* Râǵan. 3,82.

*दीर्घवृत्तक 1) m. *Calosanthes indica* und *eine Varietät davon* Râǵan. 9,27. — 2) f. ०वृत्तिका *Mimosa octandra.*

दीर्घव्याधि Adj. *an einer langwierigen Krankheit leidend.*

*दीर्घशर m. *Andropogon bicolor.*

*दीर्घशाख 1) Adj. *lange Aeste habend.* — 2) m. *a) Shorea robusta.* — *b) Cannabis sativa* oder *Crotolaria juncea.*

*दीर्घशाखिका f. *ein best. Strauch* Râǵan. 4,171.

*दीर्घशिम्बिक m. *schwarzer Senf.*

*दीर्घशिर m. *ein best. Vogel.*

दीर्घशूक und *०क m. *eine Reisart mit langen Grannen.*

दीर्घशृङ्ग Adj. *langhörnig* Spr. 7841.

दीर्घश्मश्रु Adj. *langbärtig.*

दीर्घश्रवस् 1) Adj. *weitbekannt.* — 2) m. N. pr. eines Mannes.

दीर्घश्रुत् Adj. 1) *weithin hörend.* — 2) *weithin hörbar, weitbekannt.* Superl. ०श्रुत्तम.

*दीर्घसक्थ Adj. *lange Schenkel habend* L. K. 1042.

*दीर्घसक्थि Adj. *mit langen Gabeldeichseln versehen* P. 5,4,113, Sch.

1. दीर्घसत्त्र n. *eine langdauernde* Soma-*Feier.*

2. दीर्घसत्त्र Adj. = दीर्घसत्त्रिन्. — 2) n. N. pr. eines Tîrtha.

दीर्घसत्त्रिन् Adj. *mit einer langdauernden Feier beschäftigt.*

दीर्घसंध्य Adj. *dessen Gebete zu den verschiedenen Tageszeiten lange dauern.* Nom. abstr. ०त्व n.

*दीर्घसस्य m. *Diospyros embryopteris.*

*दीर्घसुरत m. *Hund.*

दीर्घसूत्र Adj. (f. आ) *langsam zu Werke gehend, sich lange bedenkend, saumselig.* Nom. abstr. ०ता f. und *त्व n. (Gal.).

दीर्घसूत्रिन् Adj. dass. Nom. abstr. ०त्रिता f.

*दीर्घस्कन्ध m. *die Weinpalme* Râǵan. 9,86.

दीर्घाक्षि m. *Desmodium gangeticum* Bhâvapr. 1,198.

दीर्घाक्षि Adj. *langäugig* Spr. 2823.

दीर्घागम m. Titel eines buddh. Sûtra.

दीर्घाङ्गग्राम m. N. pr. eines *Dorfes.*

दीर्घाङ्गी f. (Bhâvapr. 1,198, Hdschr.) und *दीर्घाङ्घ्रि m. *Desmodium gangeticum.*

दीर्घाधी Adj. *dessen Sorge weithin reicht.*

दीर्घाध्व m. *ein langer Weg, eine lange Reise.*

*दीर्घाध्वग m. 1) *Kamel.* — 2) *Briefträger, Bote.*

दीर्घानल m. mystische Bez. *der Silbe* रा.

दीर्घापेक्षिन् Adj. *überaus rücksichtsvoll.* v. l. दीर्घप्रेक्षिन्.

दीर्घाप्सस् Adj. *ein langgestrecktes Vordertheil habend* (Wagen).

दीर्घामय Adj. = दीर्घव्याधि.

दीर्घायु Adj. *langlebig* ṚV.

दीर्घायुत्व n. *Langlebigkeit.*

1.*दीर्घायुध m. (!) *Speer, Lanze.*

2.*दीर्घायुध m. *Eber.*

दीर्घायुशोचिस् Adj. *lebenslang für Jmd* (Gen.) *scheinend* (Feuer).

दीर्घायुष्क Adj. *langlebig* Bhâvapr. 2,105.

दीर्घायुष्ट्व n. *Langlebigkeit, langes Leben.*

1. दीर्घायुष्य n. dass. Hemâdri 1,366,17. प्रजापतेर्दीर्घायुष्यम् Name eines Sâman.

2.*दीर्घायुष्य m. *Calotropis gigantea.* Richtig दीर्घपुष्प.

दीर्घायुस् 1) Adj. *langlebig, dem man ein langes Leben wünscht.* — 2) *m. *a) Krähe.* — *b) Salmalia malabarica.* — *c) eine best. Pflanze,* = जीवक. — *d)* Bein. Mârkaṇḍeja's.

दीर्घारण्य n. *eine weite Strecke wilden Landes.*

*दीर्घार्लक m. *ein best. Baum.*

दीर्घास्य 1) Adj. *ein langes Gesicht habend.* — 2) m. Pl. N. pr. eines Volkes.

*दीर्घाह्न् Adj. (f. ०ह्नी) *lange Tage habend.*

दीर्घिका f. 1) *ein länglicher See,* — *Teich.* — 2) *Balanites Roxburghii* Râǵan. 6,72.

दीर्घी Adv. 1) mit कर् *a) verlängern.* — *b) in weite Ferne führen.* — 2) mit भू *lang werden* (von

Digitized by Google

einem Vocal).

दीर्घीभाव m. *Verlängerung* (eines Vocals).

*दीर्घीवारु m. *eine Gurkenart* Râǵan. 7,194.

दीर्घोच्छ्वासम् Adv. *unter langem, d.i. tiefem Seufzen* 177,8. Megh. 99.

दीर्घोत्कण्ठमनस् Adj. *dessen Herz seit lange von Sehnsucht erfüllt ist* Bhâg. P. 4,9,43.

1. दीव् s. 1. दिव्.

2. दीव् f. *Würfelspiel.* Nur Dat. दीवे und Loc. दीवि (10,15).

दीवन n. *das Spielen mit Würfeln.*

*दीवि m. *der blaue Holzheher.*

दीवितर् Nom. sg. *Würfeler.*

दीव्यत् Partic. m. *ein Spieler von Profession* Sâh. D. 173,5.

1. दु 1) intrans. दुनोति (Med. mit आ und वि) und दूयते (episch auch दूयति) *brennen, vor innerer Hitze vergehen, sich verzehren, vor Kummer —, vor Trauer vergehen, Gewissensbisse empfinden.* — 2) trans. दुनोति und *दवति *brennen, durch Brand Schmerzen verursachen, in innere Glut —, in Feuer —, in Trauer versetzen, hart mitnehmen.* — 3) Partic. दून und दुत (nur Çiç.) *gebrannt, in Glut —, in Unruhe versetzt, mitgenommen, gequält.* — Caus. दावयति = 2). — Mit अभि *brennen, durch Brand Schmerzen verursachen.* — Mit आ *sich verzehren, sich abhärmen.* *Partic. आदून. — Mit परि *heftig brennen, sich verzehren, sich abhärmen.* — Mit प्र 1) *verbrennen* (intrans.). — 2) *quälen, beunruhigen, zusetzen.* — Mit वि 1) *sich verzehren, sich abhärmen* MBh. 1,58,6. — 2) *durch Brand beschädigen,— zerstören.*

2. दु = 1. दिव् *würfeln.* Nur in der Form दविषाणि.

3. *दु, दवति (गतौ). Partic. दून.

दुःक° s. u. दुष्क°.

दुःख, दुःखति *schmerzen.*

दुःख 1) Adj. (f. आ) *unbehaglich, unangenehm, widerwärtig, mit Ungemach verbunden* 91,28. Mit einem Infin. *unangenehm zu.* दुःखतर *unbehaglicher, mit mehr Ungemach verbunden.* — 2) n. (adj. Comp. f. आ) *Unbehagen, Schmerz, Leid, Beschwerde.* दुःखं कर् *Leid verursachen* und *sich über Etwas* (Loc.) *betrüben.* दुःखतर् n. *ein grösseres Leid, — Ungemach.* Das personificirte Duḥkha ist ein Kind des Naraka und der Vedanâ. — 3) दुःखम् und दुःख° *mit Mühe, schwer, schwerlich, ungern.* Mit आस् *betrübt dastehen* 327,14. Prädicativ mit einem Infin. *schwer zu.* — 4) दुःखेन und दुःखात् *vor Schmerz und mit Mühe, schwer, schwerlich, ungern.*

दुःखकर् Adj. *Jmd* (Gen.) *Leid verursachend* MBh. 1,157,29. Spr. 96.

दुःखगत n. *Widerwärtigkeit, Unglücksfall.*

दुःखग्रह् Adj. (f. आ) *schwer zu begreifen* 324,25.

दुःखच्छेद्य Adj. *schwer zu Grunde zu richten* Spr. 3146.

*दुःखज्ञात (f. आ) *den Unheil getroffen hat.*

दुःखता f. *Unbehaglichkeit, Zustand des Leides, — Schmerzes.*

दुःखदुःख n. Instr. *mit grosser Mühe* Megh. 90.

दुःखदुःखता f. *die Unbehaglichkeit bei Schmerzen* Saddh. P. 4,26,b.

दुःखदुःखिन् Adj. *Schmerz über Schmerz erfahrend.*

*दुःखदोह्या Adj. f. *schwer zu melken.*

दुःखनिवह् 1) Adj. (f. आ) *Leiden herbeiführend, — nach sich ziehend.* — 2) m. *eine Menge von Leiden.*

दुःखपात्र n. *ein Gefäss des Leids* Ind. St. 14,389.

दुःखबोध Adj. *schwer zu verstehen, — begreifen* Comm. zu Nyâyas. 1,1,37.

दुःखभागिन् und °भाज् (Çik. Pisch. 84. Vṛṣ. 65,23) Adj. *unglücklich.*

दुःखम s. दुःषम.

दुःखमय Adj. *dessen Wesen Unbehagen, Leid ist.* Nom. abstr. °त्व n.

दुःखमोक्ष m. *Verzweiflung* Daçak. 91,13.

दुःखय्, °यति *Jmd* (Acc.) *Weh verursachen, betrüben* Kâd. 77,24.

दुःखयन्त्र n. *Marter* Daçak. 6,17.

दुःखलब्धिका f. N. pr. einer Prinzessin.

दुःखलव्य Adj. *schwer zu durchbohren, — treffen* (Ziel) Bâlar. 90,24.

*दुःखलोक m. *die Welt der Leiden, das Leben mit allen seinen Leiden.*

दुःखवास m. *ein schwerer Aufenthalt.* °वासं वस् *so v. a. ein schweres Leben führen* MBh. 12,228,78.

दुःखवेग m. *ein heftiger Schmerz* 163,11.

दुःखव्याभाषित Adj. *schwer auszusprechen.*

दुःखशील Adj. *einen schwierigen Character habend, schwer zufriedenzustellen, grosse Ansprüche machend* 68,15. 69,19. 30. Nom. abstr. °त्व n.

दुःखसंस्पर्श Adj. (f. आ) *dessen Berührung Unbehagen, Leiden verursacht.*

दुःखसंचार Adj. *unbehaglich verstreichend.*

दुःखस्पर्श Adj. *dessen Berührung unangenehm ist.*

दुःखा Adv. mit कर् *Jmd* (Acc.) *Weh verursachen, betrüben.*

दुःखाकर m. *eine Fülle von Leiden.*

दुःखाकुल Adj. *von Schmerz erfüllt* 117,31.

दुःखाचार Adj. (f. आ) *mit dem schwer umzugehen ist, grosse Ansprüche machend.* Nach Nîlak. soll दुःखाचारा = दुःखा च सा (= सिक्थी) sein!

दुःखात्मक Adj. *dessen Wesen Leid ist, leidvoll.* Nom. abstr. °त्व n. Sarvad. 13,20.

दुःखान्त m. *Ende der Leiden.* Bei den Mâheçvara *die allendliche Erlösung* Govindân. zu Bîdar. 2,2,37.

दुःखाय्, °यते *Schmerz empfinden* Çân. zu Bîdar. 2,3,46. *sich betrüben.*

दुःखार्त Adj. *betrübt* 68,13.

दुःखित Adj. *Schmerz empfindend, betrübt, niedergeschlagen, unglücklich.* °दुर्गत *unglücklich und arm* Ind. St. 15,391.

दुःखिता f. und दुःखित्व n. (262,6) Nom. abstr. von दुःखिन्.

दुःखिन् Adj. = दुःखित.

दुःखीय्, °यति *Schmerz empfinden, sich abquälen.*

दुःखोच्छेद्य Adj. *schwer auszurotten, — zu Nichte zu machen.*

दुःखोदर्क Adj. *Leiden im Gefolge habend* Bhâg. P. 11,20,28.

दुःखोपघात m. *ein heftiger Schmerz* Spr. 2834.

दुःखोपचर्य Adj. (f. आ) *schwer zu behandeln, — zufriedenzustellen.*

*दुःख्य्, दुःख्यति *Schmerz bereiten.*

दुःप° und दुःफ° u. s. w. s. u. दुष्प° und दुष्फ° u. s. w.

दुकूल 1) m. *eine best. Pflanze.* — 2) n. (adj. Comp. f. आ) *eine Art Zeug und ein Gewand aus solchem Zeuge* Vikramâṅkaḥ. 18,105.

*दुगूल n. = दुकूल 2).

दुग्ध 1) Adj. s. u. 1. दुह्. — 2) *f. ई *eine Asclepias.* — 3) n. *Milch* (auch *Milchsaft von Pflanzen*).

दुग्धकूपिका f. *ein Kuchen aus Reismehl, mit dicker Milch gefüllt,* Bhâvapr. 2,26.

*दुग्धचरु m. *Milchspeise* Gal.

*दुग्धतालीय n. *Schaum auf der Milch, Rahm.*

*दुग्धतुम्बी f. *eine Kürbisart* Râǵan. 7,162.

दुग्धद Adj. (f. आ) 1) *Milch gebend.* — 2) *Milch mehrend* Bhâvapr. 1,209.

दुग्धदोह् Adj. *ausgemolken* Ait. Âr. 352,6.

दुग्धपदी Adj. f. *deren Fussspur Milch ist* Suparṇ. 9,4.

*दुग्धपाषाण n. *Kalkspath* Râǵan. 13,136.

*दुग्धपेया f. *eine Art Curcuma.*

*दुग्धफेन 1) m. *Schaum auf der Milch.* — 2) f. ई *ein best. kleiner Strauch* Râǵan. 5,98.

*दुग्धबन्धक m. *Verpfändung der Milch.*

*दुग्धबीजा f. 1) *gequetschter Reis* Râǵan. 16,100.

Digitized by Google

— 2) *eine Kürbisart* Râgan. 7,162.

दुग्धभृत् Adj. *Milch tragend* (उर्वरी) Maitr. S. 1,6,1 = Âpast. Çr. 5,8,7.

दुग्धवटी f. *eine best. Mixtur gegen Durchfall* Mat. med. 112.

*दुग्धसमुद्र und दुग्धसिन्धु (Ind. St. 14,366) m. *das Milchmeer.*

*दुग्धाक्त m. *eine best. Steinart.*

*दुग्धाग्र n. *Rahm.*

दुग्धाब्धि m. *das Milchmeer.* °तनया f. Patron. der Lakshmi.

दुग्धाम्बुधि m. dass.

*दुग्धाम्र n. = दुग्धफेन.

*दुग्धाश्मन् m. *Kalkspath.*

दुग्धिका f. 1) *eine weisse Asclepias* Bhâvapr. 1, 220. Madanav. 27,268. — 2) *Oxystelma esculentum* Mat. med. 297.

*दुग्धिन् m. *Kalkspath* Râgan. 13,136.

*दुग्धिनिका f. *roth blühender* Apâmârga Râgan. 4,94.

दुग्धीका f. = दुग्धिका 1) Kâraka 6,11.

दुग्धोदधि m. *das Milchmeer* Naish. 12,106.

1. दुघ् = 1. दुक् in दुर्घान = दुर्क्षान RV. 1,100,8.

2. °दुघ् Adj. *milchend* Âçv. Çr. 12,8,34.

दुघ 1) Adj. (f. आ) am Ende eines Comp. *milchend, gewährend.* — 2) f. दुर्घा *Milchkuh.*

*दुच्क्क m. *eine Art Gemach.*

दुच्कुना f. 1) *Unheil, Unglück.* — 2) *ein Unheil bringendes Wesen, Unholdin.*

दुच्कुनाय्, दुच्कुनायते *Jmd Leid zufügen wollen.*

*दुडि f. *eine kleine Schildkröte.*

*दुणडुक Adj. *bösgesinnt.*

दुणडुभ m. *eine Eidechsenart.* Richtig दुण्डुभ MBh. 7,156,175.

दुण्डुभि m. *Wassermolch* oder *ein ähnliches Thier.*

दुण्ढा f. N. pr. einer Râkshasî.

दुत्थोत्थदवीर *der 15te astrol. Joga.*

दुद् m. N. pr. eines Gebirges MBh. 13,7658. Die richtige Lesart st. दरुर्दस्तथा ist दर्दरस्तथा 13, 166,32.

दुदुक् m. N. pr. eines Fürsten.

*दुदोलि = ग्रन्थि.

दुद्यूषु Adj. *zu spielen verlangend mit* (Acc.), so v. a. *zu schleudern* v. Bhatt. 9,32.

दुद्रुनु Râgat. 7,900. 1015 fehlerhaft für दुधुनु.

*दुद्रुम m. *eine grüne Zwiebel.*

दुद्वर (!) etwa *Strickleiter* Pañkad.

दुध्, *दोधति (क्रुध्यतिकर्मन् und क्रिंसाकर्मन्) Nagh. 2,12. Zu belegen nur Partic. दुधत् *ungestüm, wild, tobend* und दुर्धित *verworren, turbidus* (तमस्).

दुर्धि Adj. *ungestüm, wild, tobend.*

दुधुनु Adj. mit Acc. *zu melken beabsichtigend.*

दुध्र Adj. = दुर्धि.

दुधर्कृत् Adj. *aufregend.*

दुर्धवाच् Adj. *aufgeregt —, verworren redend.*

दुधुनु Adj. *Schaden zuzufügen beabsichtigend, feindlich gesinnt, auf Verrath sinnend* Râgat. 7,1267.

*दुन्द्म m. *Trommel.*

*दुन्दु m. 1) dass. — 2) Bein. Vasudeva's.

दुन्दुनाभ m. *ein best. über Waffen gesprochener Zauberspruch.*

दुन्दुभ m. 1) *eine ungiftige Wasserschlange* (Comm.), *Wassermolch.* — 2) **Trommel.* — 3) Bein. Çiva's. — 4) Pl. *eine best. Schule des schwarzen Jagus* Ârjav. 44. Hemâdri 1,519,21.

दुन्दुभि 1) m. f. *Pauke, Trommel.* Auch °भी f. — 2) m. *a)* **Gift.* — *b) das 56te Jahr im 60jährigen Jupitercyclus.* — *c)* Bein. α) Krshṇa's. — β) *Varuṇa's. — *d)* N. pr. α) verschiedener Asura. — β) eines Rakshas. — γ) eines Jaksha. — δ) verschiedener Männer. — ε) zweier Gebirge VP. 2,4,7. 51. — 3) f. N. pr. einer mythischen Person Ind. St. 14,125. einer Gandharvî Kâraṇḍ. 4, 21. — 4) f. °भी Bez. *gewisser Würfe im Würfelspiel* oder *ein beim Würfelspiel gebrauchtes Geräthe.* — 5) n. N. pr. eines nach einem Dundubhi benannten Varsha in Kraunkadvîpa VP. 2,4,47. 48.

दुन्दुभिक m. *ein best. giftiges Insect.*

दुन्दुभिग्रीव Adj. *einen trommelähnlichen Hals habend* (Stier) MBh. 8,33,25. Nach Nilak. = दुन्दुभिस्वनकण्ठ.

*दुन्दुभिदर्पकृन् m. Bein. Vâlin's Gal.

दुन्दुभिनिर्ह्राद m. N. pr. eines Dânava.

दुन्दुभिविमोचनीय Adj. *auf das Abspannen der Trommeln bezüglich* (क्षेम) Âpast. Çr. 18,5.

*दुन्दुभिषेवण n. gaṇa सुषामादि.

दुन्दुभिस्वन m. *ein best. über Waffen gesprochener Zauberspruch.*

दुन्दुभिस्वर m. N. pr. 1) eines Fürsten der Gandharva Kâraṇḍ. 2,17. — 2) wohl = °राज Lalit. 201,1 (°भिस्वराय ते zu lesen).

दुन्दुभिस्वरराज m. N. pr. verschiedener Buddha.

दुन्दुभ्य Adj. von दुन्दुभि *Trommel.*

दुन्दुभ्याघात m. *Trommelschläger* 34,10.

दुन्दुमायित n. *das Dröhnen* (einer Trommel).

*दुन्दुमार m. = धुन्धुमार.

*दुमती f. N. pr. eines Flusses.

*दुमेल n. *eine best. hohe Zahl* (buddh.).

दुम्बक m. *das fettschwänzige Schaf* Bhâvapr. 2,10.

दुम्मदुमाक m. N. pr. eines Dorfes.

1. दुर् f. *Thür.* Nur दुरस् (Acc. Pl. und einmal Nom. Pl.) und दुरस् (einmal Acc. Pl.).

2. दुर् ° = दुष्°, दुस्° und δυς-.

1. दुर् m. *Eröffner, Erschliesser, Verleiher von* (Gen.).

2. दुर = 1. दुर् in दुरद्भ und शतदुर.

1. *दुरक्त m. *ein böser, betrügerischer Würfel.*

2. दुरक्त Adj. *schwach auf den Augen.*

दुरक्षर n. *ein böses Wort* Naish. 9,63.

*दुरंगमा f. = दूरंगमा.

दुरतिक्रम 1) Adj. (f. आ) *worüber man schwer hinüberkommt, — hinwegkommt, schwer zu überwinden, dem schwer zu entrinnen ist.* — 2) m. *a)* Bein. Çiva's. — *b)* N. pr. eines Brahmanen.

दुरतिक्रमणीय Adj. = दुरतिक्रम 1) Bâlar. 156,4.

दुरत्यय Adj. (f. आ) 1) = दुरतिक्रम 1). — 2) *wohin schwer zu gelangen ist, schwer zu erreichen.* दुरन्वय v. l. — 3) *schwer zu ergründen.*

दुरत्येतु Adj. = दुरतिक्रम 1).

दुरद्भ Adj. (f. आ) *Thore täuschend,* so v. a. *durch Schloss und Riegel nicht zu halten.* Wohl verdorben.

दुरदृष्ट n. *Missgeschick.*

दुरन्नी f. *schlechte Kost, Hungersnoth* Âpast. Çr. 6,20,2.

दुरधिग Adj. *schwer zu erlangen.*

दुरधिगम Adj. 1) *schwer zu erlangen, — erreichen.* — 2) *schwer zu erforschen.*

दुरधिष्ठित 1) Adj. *schlecht gehandhabt, — ausgeführt.* — 2) n. *ein ungehöriges Verbleiben an einem Orte.*

दुरधीत Adj. *mangelhaft erlernt.*

दुरधीयान Adj. *schlecht lernend* Gop. Br. 1,1,31.

दुरध्यवसाय m. *ein thörichtes Unternehmen* Spr. 6148.

दुरध्येय Adj. *schwer zu studiren, — lesen.* Nom. abstr. °त्व n.

दुरध्व m. *ein schlechter Weg* Naish. 9,33.

दुरनुज्ञात Adj. *mangelhaft gewährt.*

दुरनुपालन Adj. *schwer zu bewahren.*

*दुरनुबोध Adj. *schwer zum Bewusstsein zu bringen.*

दुरनुष्ठित Adj. 1) *übel gethan, — gehandelt.* — 2) *schlecht gehandelt, nicht in der gehörigen Zucht gehalten.*

दुरनुष्ठेय Adj. *schwer auszuführen.*

दुरन्त Adj. (f. आ) 1) *dessen Ende schwer zu finden ist, kein Ende nehmend, unendlich.* — 2) *ein trauriges Ende nehmend.* Nom. abstr. °ता f.

दुरन्तक Adj. = दुरन्त 1) Hemâdri 1,626,20.

दुरन्तकृत् Adj. *dessen Arbeit nie ein Ende nimmt.*

Digitized by Google

दुरन्तदेव m. *der Gott der schwer zu Ende zu führenden Dinge* (Gaṇeça) Spr. 4801.

दुरन्तपर्यन्त Adj. *ein schlechtes Ende nehmend* Prasannar. 103,18.

दुरन्वय Adj. 1) *schwer zugänglich* MBh. 13,102, 38. — 2) *schwer auszuführen.* — 3) *wenig —, nicht entsprechend.*

दुरन्वेष्य Adj. *schwer zu durchsuchen.*

दुरपवाद m. *üble Nachrede.*

दुरपास Adj. *schwer abzuwerfen* Naish. 5,130.

दुरफ v. l. für दुरूःफ.

*दुरभिग्रक् m. 1) *Achyranthes aspera.* — 2) f. ग्रा *a) Mucuna pruritus.* — *b) Alhagi Maurorum.*

दुरभिप्राय Adj. *eine böse Absicht habend.*

दुरभिभव Adj. *schwer zu überwältigen, — übertreffen* Kâd. 49,14.

दुरभिमानिन् Adj. *unangenehm hochmüthig.*

दुरभिरक्ष Adj. *schwer zu bewachen.* Nom. abstr. °ता f. Daçak. (1925) 2,96,10.

दुरभिसंधि m. *eine böse Absicht* Cit. im Comm. zu Mṛicch. 85,25.

*दुरय् s. u. 3. द् mit दुस्.

दुरर्मणी f. AV. 16,2,1 wohl fehlerhaft für दुरस्मनी.

दुरवगम Adj. *schwer verständlich.*

दुरवग्रक् 1) Adj. *schwer zurückzuhalten, — aufzuhalten, unwiderstehlich.* — 2) m. *eine tadelnswerthe Hartnäckigkeit.*

दुरवग्राक् (Bhâg. P. ed. Bomb. 7,1,19) und °ग्राह्य Adj. *schwer zu erreichen.*

दुरवच्छद Adj. *schwer zu verhüllen.*

दुरवतार Adj. *wohin schwer hinabzusteigen ist.*

दुरवधारक Adj. *schlecht entscheidend, ein schlechtes Urtheil fällend.*

दुरवधारण Adj. *schwer —, nicht zu bestimmen* Samvad. 7,12.

दुरवधार्य Adj. *schwer zu begreifen.*

दुरवबोध Adj. *schwer verständlich.* Nom. abstr. °ता f.

दुरवरोक् Adj. *wohin schwer hinabzusteigen ist.*

दुरवलेप m. *tadelnswerther Hochmuth* Prasannar. 68,5.

दुरववद् n. impers. *schwer Uebles nachzureden.*

दुरवसित Adj. *worüber schwer Gewissheit zu erlangen ist, unergründet.*

दुरवस्था f. *eine schlimme Lage.*

दुरवस्थित Adj. *nicht fest stehend.*

दुरवाप Adj. (f. ग्रा) *schwer zu erlangen, — erreichen, — sich zu eigen zu machen, — zu verwirklichen.*

दुरवेक्षित n. *ein unpassender, verbotener Blick.*

दुरस्य्, दुरस्यति *Böses zufügen —, beschädigen wollen.*

दुरस्यु Adj. *Böses zufügen wollend* Âpast. Çr. 6,21,1.

*दुरक्ष m. *ein böser Tag.*

*दुराक m. Pl. N. pr. eines Volkes.

दुराकृति Adj. *verunstaltet, garstig, hässlich.*

दुराक्रन्द Adj. *schlechte —, keine Freunde habend.*

दुराक्रम Adj. 1) *schwer zu erklimmen.* — 2) *dem schwer beizukommen ist.*

दुराक्रोशम् Adv. *arg schmähend.*

दुरागत m. N. pr. eines Mannes.

दुरागम m. 1) *unredlicher Erwerb, — Besitz* Hemâdri 1,50,5. — 2) *eine schlechte Ueberlieferung.*

दुराग्रक् m. *eine tadelnswerthe Hartnäckigkeit, thörichte Grille, fixe Idee.*

दुराचर Adj. (f. ई) 1) *schwer zu üben, dem sich hinzugeben schwer fällt.* — 2) *schwer zu behandeln, — heilen.*

दुराचरित n. *ein übles Ergehen.*

1. दुराचार m. *ein schlechter Wandel, schlechtes Betragen, schlechte Sitte.*

2. दुराचार Adj. (f. ग्रा) 1) *schlechte Sitten habend, schlechtgeartet, frevelhaft.* — 2) R. Gorr. 2,117,8 fehlerhaft für दुरावार oder दुरावर.

दुराचारिन् Adj. = 2. दुराचार 1).

*दुराढ्यंकर Adj. *schwer reich zu machen.*

*दुराढ्यंभव Adj. *schwer reich werdend.*

दुरात्मता f. *Schlechtigkeit, Niederträchtigkeit.*

दुरात्मन् Adj. *schlecht, niederträchtig, frevelhaft;* von Personen.

दुरात्मवत् Adj. dass.

दुरादान Adj. *schwer —, nicht anzufassen.*

दुरादृष्टि Adj. etwa *übel aussehend.*

दुरादेय Adj. *schwer fortzunehmen, — zu rauben.*

दुराधन m. N. pr. eines Sohnes des Dhṛitarâshṭra.

दुराधर 1) Adj. *a) schwer anzuhalten, unaufhaltsam, unwiderstehlich.* — *b) schwer zu erlangen.* — *c) schwer zu halten, — behüten, — bewachen* MBh. 5,42,46. — 2) m. N. pr. eines Sohnes des Dhṛitarâshṭra.

दुराधर्ष 1) Adj. (f. ग्रा) *dem man Nichts anhaben kann, vor Angriffen sicher, dem schwer beizukommen ist, unantastbar, dem man nicht ungestraft nahen darf, gefährlich.* — 2) *m. *weisser Senf.* — 3) *f. ग्रा *eine best. Pflanze* Râgân. 5,76.

दुराधार Adj. *schwer im Sinne zu behalten* (nach Nilak.).

दुराधी Adj. *Uebles sinnend.*

दुरानम Adj. *schwer zu spannen.*

दुराप 1) Adj. (f. ग्रा) *a) schwer einzuholen.* — *b) schwer zu erlangen, — erreichen.* — *c) dem schwer beizukommen ist.* — 2) m. N. pr. eines Dânava.

दुरापन Adj. (f. ग्रा) *schwer —, nicht einzuholen.*

दुरापादन Adj. *schwer zu Stande zu bringen.*

दुरापूर Adj. *schwer zu erfüllen, — befriedigen.*

दुराबाध Adj. *den man nicht ungestraft belästigen darf.*

दुरामोद m. *Gestank.*

दुराम्नाय Adj. *schwer zu überliefern.*

दुराय्य Adj. v. l. für दुरावी.

दुरारत्त (R. ed. Bomb. 2,52,72) und °रक्ष्य Adj. *schwer zu hüten.*

दुराराध Adj. (f. ग्रा) = दुराराध्य 1) Bâlar. 12,12.

दुराराध्य Adj. 1) *schwer für sich zu gewinnen, — günstig zu stimmen, — zu verehren.* — 2) *schwer zu bezwingen.*

दुरारिकृन् Adj. Beiw. Vishṇu's.

दुरारुक् 1) Adj. *schwer zu erklimmen.* — 2) *m. *a) Cocospalme* Râgân. 11,48. — *b) Aegle Marmelos* Râgân. 11,192. — 3) *f. ग्रा *Phoenix sylvestris* Râgân. 11,56.

दुरारोप Adj. *schwer mit der Sehne zu beziehen* (Bogen) Bâlar. 22,10.

दुरारोह 1) Adj. (f. ग्रा) *schwer zu erklimmen.* Nom. abstr. °ता f. Kâd. 26,12. — 2) *m. *Palmbaum, Dattelpalme.* — 3) *f. ग्रा *a) Salmalia malabarica.* — *b) Acacia concinna* Râgân. 8,75.

दुरालक्ष्य Adj. *schwer wahrzunehmen.*

दुरालभा f. *Alhagi Maurorum.*

दुरालम्ब Adj. (f. ग्रा) *worauf festen Fuss zu fassen schwer ist.*

दुरालम्भ 1) Adj. (f. ग्रा) *schwer anzufassen.* — 2) f. ग्रा *Acacia concinna* Kâraka 6,20. 7,7.

*दुरालाप m. *Fluch, Verwünschung.*

दुरालोक Adj. (f. ग्रा) *schwer wahrzunehmen* Bâlar. 42,2. Kaṇḍak. 28,4.

दुरावर Adj. *schwer zu schliessen, — vor einem Andrang zu schützen.*

दुरावर्त Adj. *schwer zu gewinnen, — von einer Meinung abzubringen.*

दुरावह Adj. (f. ग्रा) *schwer hinzuführen, — hinzuleiten zu* (im Comp. vorangehend).

दुरावार Adj. 1) = दुरावर. — 2) *schwer zu hemmen, — zurückzuhalten.*

दुरावासिन् Adj. *eine schlechte Wohnung habend.*

दुरावी Adj. *schwer zu passiren* RV. 9,41,2. v. l. दुराय्य.

1. दुराश m. *ein best.* Ekâha.

Digitized by Google

2. दुराश Adj. (f. आ) *mit dessen Aussichten es schlimm bestellt ist.*

दुराशङ्क Adj. *fälschlich vermuthend.* Nom. abstr. °त्व n. Comm. zu Âpast. Çr. 2,19,6.

1. दुराशय m. Bez. *des feinen Körpers, der durch den Tod nicht vernichtet wird* (Comm.).

2. दुराशय Adj. (f. आ) *böse Gedanken habend.*

दुराशा f. 1) *eine schlechte, tadelhafte Erwartung, eitle, falsche Hoffnung* Kâd. 192,23. — 2) *Verzweiflung,* — *an* (Loc.).

दुराशिर् Adj. *schlecht gemischt.*

दुराशिष् Adj. *schlechte Wünsche* —, *schlechte Absichten habend.*

दुराश्रय Adj. *schwer zu üben* Tṛṇab. Up. 2.

दुरासद् 1) Adj. (f. आ) *a) dem schwer zu nahen, beizukommen ist, dem zu nahe zu kommen Gefahr bringt.* — *b) schwer anzutreffen,* — *zu finden, unerhört.* — *c) schwer auszuführen* MBh. 12,173,58. — 2) m. *a)* mystische Bez. *des Schwertes.* — *b)* N. pr. eines Mannes.

दुरासक् 1) Adj. *schwer auszuführen.* v. l. दुरासद्. — 2) *m. = दुरासद् 2) *a)* Gal.

दुरासित Adj. *schlechte, unschickliche Art zu sitzen.*

दुरासेव Adj. (f. आ) *mit dem es schwer ist zu verkehren, unangenehm im Verkehr.*

दुराहर् Adj. *schwer darzubringen* (Opfer) MBh. 2,16,5.

दुरींहस् Indecl. *Unheil!*

दुरित (दुरिति RV. 1,125,7) 1) n. *a) Schwierigkeit, Gefahr, Noth, Schaden.* — *b) Uebelbefinden.* — *c) Verfehlung, Böses, Sünde.* Auch personificirt. — 2) Adj. *a) schwierig, schlimm.* — *b) schlecht, böse.*

दुरितक्षय m. 1) *das Zunichtewerden der Sünden.* — 2) N. pr. eines Mannes.

*दुरितद्मनी f. *Mimosa Suma.*

दुरितात्मन् Adj. *bösgesinnt.*

*दुरितारि f. N. pr. einer Gaina-Gottheit.

दुरिति f. *Noth.*

1. दुरिष्ट n. *Verwünschung, zum Schaden Anderer geübte Zauberei.*

2. दुरिष्ट Adj. *was im Opfer verfehlt ist* Hemâdri 1,497,19.

दुरिष्टि f. *Fehler im Opfer.*

*दुरिष्ठ Superl. zu 2. दुर्.

दुरीश m. *ein böser Herr.*

*दुरीषणा f. *Verwünschung.*

दुरीक् Adj. *böse gemeint.*

दुरु m. N. pr. eines Gebirges MBh. 13,7658. Die richtige Lesart st. दुरुर्दस्तथा ist दर्दुरस्तथा 13, 166,32.

दुरुःफ *der 15te astrol. Joga.*

दुरुक्त Adj. 1) *falsch* —, *verkehrt* —, *unüberlegt* —, *verletzend gesagt;* n. *ein solches Wort.* — 2) *mit harten Worten angefahren.*

दुरुक्ति f. *ein hartes, verletzendes Wort.* Auch personificirt.

दुरुक्तोक्त Adj. *übel beleumdet* Ait. Br. 2,17,6.

दुरुच्छेद् Adj. *schwer auszurotten, zu vernichten.*

दुरुच्छेद्य Adj. 1) *schwer zu zerhauen.* — 2) = दुरुच्छेद्.

*दुरुत Adj. *schlecht gewebt.*

दुरुत्तर Adj. *schwer zu überwinden.* Häufig im Prâkrit und vielleicht aus दुस्तर entstanden; s. Kuhn's Z. 23,595.

दुरुत्सक् Adj. (f. आ) 1) *schwer zu tragen.* — 2) *schwer zu ertragen.* — 3) *dem schwer zu widerstehen ist* MBh. 9,22,1.

दुरुत्साक् Adj. v. l. für दुरुत्सक् 3).

दुरुदय Adj. *schwer zur Erscheinung kommend, sich Jmd* (Gen.) *nicht manifestirend.*

दुरुदर्क Adj. *schlechte* oder *keine Folgen habend* Naish. 5,41.

*दुरुदाहर Adj. (f. आ) *schwer auszusprechen.*

दुरुदृक् Adj. (f. आ) *schwer zu* 1) *tragen.* — 2) *ertragen.*

दुरुधरा f. διορυφορία, *eine best. Mondstellung.*

*दुरुपक्रम Adj. (f. आ) 1) *dem schwer zu nahen ist.* — 2) *schwer ärztlich zu behandeln, schwer zu heilen* Kâraka 6,26.

दुरुपचार Adj. (f. आ) 1) *dem schwer zu nahen ist, dem man nicht ungestraft nahen darf.* — 2) *schwer zu behandeln, dem man es nicht leicht recht machen kann, sehr empfindlich.* — 3) *schwer ärztlich zu behandeln,* — *heilen* Suçr. 1,83,13.

दुरुपदिष्ट Adj. *schlecht unterwiesen.*

दुरुपदेश m. *eine schlechte Unterweisung.*

दुरुपपाद Adj. (f. आ) 1) *schwer zu Stande zu bringen,* — *besorgen* Kâd. 177,5. — 2) *schwer darzuthun,* — *zu beweisen.*

दुरुपयुक्त Adj. *unrichtig angewandt* Daiv. Br. 4.

दुरुपलक्ष Adj. *schwer zu bemerken.*

दुरुपसर्पिन् Adj. *unvorsichtiger Weise hinzutretend.*

*दुरुपस्थान Adj. (f. आ) *dem schwer zu nahen ist.*

दुरुपाप Adj. *schwer zu erlangen.*

दुरुफ = दुरुःफ.

दुरूढत्व n. fehlerhaft für दूढ्°.

दुरूह Adj. *schwer zu erschliessen,* — *begreifen,* — *verstehen.* Nom. abstr. °त्व n.

दुरेव Adj. (f. आ) *übelgeartet, schlimm, bösartig;* m. *Uebelthäter.*

दुरोकम् Adv. *in einer Weise, welche nicht bequem ist.*

दुरोकशोचिस् Adj. *unbequem* (allzu heiss und hell) *glühend.*

दुरोण n. *Wohnung, Heimat.*

दुरोणयु Adj. *das Haus liebend.*

दुरोणसद् Adj. *im Hause weilend.*

दुरोदर 1) m. *Würfeler, Würfelspieler.* — 2) *Würfel* MBh. 8,74,15. — 3) (*m.) n. *Würfelspiel.* Oft wird eine *Schlacht* mit dem *Würfelspiel* verglichen. — 4) *m. *Einsatz beim Würfelspiel.*

दुरोष und दुरोषस् Adj. *langsam, träge.* Nach Sâj. *dessen Grimm schwer zu beseitigen ist.*

दुर्ग 1) Adj. (f. आ) *a) wo schwer zu gehen ist, wohin schwer zu gelangen ist, schwer zu passiren, unwegsam, unzugänglich,* — *für* oder *wegen* (im Comp. vorangehend), *wohin man ungern geht* 133, 2. — *b) unzugänglich,* so v. a. *schwer verständlich.* — 2) m. *a) *Bdellion.* — *b)* N. pr. α) eines Asura. — β) verschiedener Männer. Auch abgekürzt für दुर्गादास u. s. w. — 3) m. n. (älter) *a) ein schwieriger Weg, eine schwere Stelle, ein wegen Etwas* (im Comp. vorangehend) *schwer zugänglicher Ort, ein ungern besuchter Ort* 134,6. — *b) Schwierigkeit, Widerwärtigkeit, Gefahr.* — 4) f. आ *a) *die Indigopflanze.* — *b) *Clitoria Ternatea.* — *c) *ein best. Vogel.* — *d)* N. pr. α) einer Göttin, einer Tochter des Himavant und Gattin Çiva's. — β) verschiedener Frauen. — γ) zweier Flüsse. — 3) n. *a) Unebenheit, Höhe.* — *b) Feste, Burg.*

दुर्गकर्मन् n. *die Befestigung eines Ortes.*

*दुर्गकारक m. *ein best. Baum.*

दुर्गगुप्त m. N. pr. eines Grammatikers.

दुर्गघात N. pr. einer Festung.

दुर्गघ्न Adj. (f. आ) *Widerwärtigkeiten entfernend* (Durgâ) Hariv. 9426.

दुर्गटीका f. Titel eines *Commentars.*

दुर्गत 1) Adj. *dem es schlimm geht, in Noth sich befindend, arm.* — 2) n. *eine schlimme Lage, Elend, Armuth* Hâs. 21. Es ist aber wohl दुर्गतेर्दुर्मतेर्वृद्धिः zu lesen.

दुर्गतता f. *Elend, Armuth.*

दुर्गतरणी und °तारिणी (Hariv. 3,65,39) f. *ein Boot an schwierigen Stellen,* Bez. der Sâvitrî; vgl. दुर्गासावित्री.

दुर्गता f. *Schwierigkeit des Hinüberkommens über* (Gen.).

1. दुर्गति f. 1) *Noth, Elend, Armuth.* °नाशिनी Beiw.

Digitized by Google

der Durgâ. कामुक° so v. a. *Mangel an Liebhabern* Vikramâṅkaḱ. 17,63. — 2) **Hölle.*

2. दुर्गति Adj. = दुर्गत 1).

दुर्गदेश m. *eine unwegsame Gegend* Spr. 2843.

दुर्गनाग m. N. pr. eines Mannes B. A. J. 10,865.

1. दुर्गन्ध m. *ein übler Geruch, Gestank.*

2. दुर्गन्ध 1) Adj. (f. आ) *übel riechend, stinkend.* — 2) m. *a) Zwiebel.* — *b)* **der Mangobaum.* — 3) *n. *Sochal-Salz.*

दुर्गन्धकार् m. *After* Kâraka 8,21.

दुर्गन्धता f. *übler Geruch, Gestank.*

दुर्गन्धि Adj. *übel riechend, stinkend.*

दुर्गपति und दुर्गपाल m. *Befehlshaber einer Festung.*

दुर्गपिशाच m. N. pr. eines Mâtaṅga.

*दुर्गपुष्पी f. *eine best. Pflanze.*

दुर्गम 1) Adj. (f. आ) *a) schwer zu gehen, unwegsam, schwer zu passiren, wohin man schwer gelangt, unzugänglich, —wegen* (Instr. oder im Comp. vorangehend). — *b) schwer zu erreichen* (in übertr. Bed.), — *zu finden, — nachzuweisen* Mâdanav. 2,5. — 2) m. oder n. *eine schwierige Lage.* — 3) m. N. pr. verschiedener Männer VP. 4,17,1.

दुर्गमनीय Adj. *schwer zu gehen, — betreten.*

दुर्गम्य Adj. *unwegsam.*

दुर्गल m. Pl. N. pr. eines Volkes. दुर्गाल v. l.

*दुर्गलङ्घन m. *Kamel.*

दुर्गवाक्यप्रबोध m. Titel eines Werkes.

दुर्गवास m. *ein Uebernachten an unwegsamen Orten* MBh. 3,177,6.

दुर्गवृत्ति f. Titel eines Werkes.

दुर्गशैल m. N. pr. eines *Berges.*

*दुर्गसंचर und *°संचार m. *ein schwerer Durchgang, Defilé.*

दुर्गसङ्ग Adj. *Gefahren zu überwinden vermögend* Hariv. 5018.

दुर्गसिंह 1) m. N. pr. eines Astronomen und eines Grammatikers. — 2) f. ई Titel eines von Durgasiṁha verfassten Commentars.

दुर्गसेन m. N. pr. eines Autors.

दुर्गह्र 1) n. *a) eine unsichere Stelle, ein unsicherer, gefährlicher Weg.* — *b) Gefahr.* — 2) m. N. pr. eines Mannes.

दुर्गाकवच Titel eines Werkes.

दुर्गाकुण्ड n. N. pr. eines Teiches.

दुर्गाचार्य m. N. pr. eines Scholiasten des Nirukta.

दुर्गाढ Adj. *schwer zu ergründen.*

दुर्गातन्त्र n. Titel eines Werkes.

दुर्गादत्त m. N. pr. eines Autors.

दुर्गादास m. N. pr. verschiedener Männer.

दुर्गाघ Adj. *unergründlich.*

*दुर्गाधिकारिन् und दुर्गाध्यक्ष m. *Befehlshaber einer Feste.*

*दुर्गानवमी f. *der neunte Tag in der lichten Hälfte des* Kârttika.

दुर्गापञ्चाङ्ग n. Titel eines Werkes.

दुर्गापूजा f. *ein Fest zu Ehren der* Durgâ VP.^{2} 1,lvii.

दुर्गाभक्तितरंगिणी f. und दुर्गामकल्प n. Titel zweier Werke.

दुर्गामाहात्म्य n. = देवीमाहात्म्य.

दुर्गामृतरक्षस्य n. Titel eines Werkes.

दुर्गाराम m. N. pr. eines Autors.

दुर्गारोहण Adj. *schwer zu besteigen, — erklimmen.*

दुर्गार्चनमाहात्म्य n. Titel eines Werkes.

दुर्गाल m. Pl. N. pr. eines Volkes MBh. 6,9,52. दुर्गल v. l.

दुर्गावती f. N. pr. einer Fürstin.

*दुर्गावल्लभ m. *eine Art Räucherwerk* Gal.

दुर्गाविलास m. Titel eines Gedichts.

दुर्गाष्टमी f. *ein best. achter Tag.*

दुर्गासंदेहभेदिका f. Titel eines Werkes.

दुर्गासावित्री f. Bez. *des Verses* RV. 1,99,1 Vishnus. 56,9. Vgl. दुर्गतरणी.

दुर्गास्तव m. Titel eines *Lobliedes* Ind. St. 2,206.

दुर्गास्तोत्र n. Titel eines *Lobgesangs* Opp. Cat. 1.

दुर्गाह्य Adj. *schwer zu ergründen.* Nom. abstr. °त्व n.

*दुर्गाह्लाद् m. *eine Art Räucherwerk* Gal.

*दुर्गाह्व m. *Bdellion.*

दुर्गि *eine best. Gottheit* Taitt. Âr. 10,1,7. Nach dem Comm. m. (!) = दुर्ग 4) *d*) α).

दुर्गिला f. ein Frauenname Hem. Par. 2,447.

दुर्गृभि Adj. *schwer zu fassen, — festzuhalten.*

दुर्गृभिष्वन् Adj. *etwa unaufhaltsam anschwellend.*

दुर्गृभीय्, °यते *schwer zu fassen sein* RV.

दुर्गोत्सवतत्त्व n. Titel eines Werkes.

दुर्गोष्ठी f. *eine schlechte Gesellschaft, ein geheimer Bund, Verschwörung.*

1. दुर्ग्रह m. 1) *ein böser Krankheitsdämon.* — 2) *ein böser, Unheil bringender Planet* Naish. 9,41. — 3) *ein ungerechtfertigtes hartnäckiges Bestehen auf Etwas* (Loc.), *eine thörichte Grille, eine fixe Idee* Naish. 9,41. Am Ende eines adj. Comp. f. आ.

2. दुर्ग्रह Adj. (f. आ) 1) *schwer zu fassen, — festzuhalten* Sâj. zu RV. 1,140,6. — 2) *schwer einzunehmen, — zu erobern.* — 3) *schwer für sich zu gewinnen.* — 4) *schwer zu vollziehen.* — 5) *schwer zu begreifen.*

दुर्ग्राह्य Adj. 1) *schwer zu ergreifen, — zu fassen, — festzuhalten, — festzunehmen, — gefangen zu nehmen.* — 2) *schwer sich zu eigen zu machen, schwer für sich zu gewinnen.* — 3) *schwer zu fassen, — begreifen, — ergründen.* Nom. abstr. °त्व n.

दुर्घट 1) Adj. *schwer zu Stande zu bringen, schwierig.* — 2) Titel eines Werkes.

दुर्घटघातन (wohl n.) und दुर्घटवृत्ति f. Titel zweier Commentare.

दुर्घण in सु° MBh. 10,455 wohl fehlerhaft. सुनिर्घृण ed. Bomb.

*दुर्घर्षा f. v. l. für दुर्धर्ष 3) *a*).

*दुर्घोष m. *Bär.*

दुर्जन m. *ein schlechter, boshafter Mann, Bösewicht.* Auch Adj., insbes. in Verbindung mit einem zweiten जन.

दुर्जनमल्ल m. N. pr. eines Fürsten.

दुर्जनमुखचपेटिका f., °मुखपद्मपादुका f. und °मुखमकराचपेटिका f. Titel von Werken VP.^{2} 1,xlvii. lxxxviii.

दुर्जनाय्, °यते *für einen bösen Menschen gelten.*

दुर्जनी Adv. mit कर् *Jmd (zum schlechten Menschen machen, so v. a.) beleidigen, Jmd zu nahe treten* 316,16. 327,21. An beiden Stellen im Prâkrit.

दुर्जय 1) Adj. (f. आ) *a) schwer zu gewinnen, — zu erlangen.* — *b) schwer zu besiegen, — bewältigen, mit dem* oder *womit man schwer fertig wird, dessen man sich nicht erwehren kann* 329,9. — 2) m. N. pr. *a)* eines Dânava und einer Dânava-Schaar. — *b)* eines Rakshas. — *c)* verschiedener Helden. — 3) f. आ N. pr. *a)* einer Jogini Hemâdri 2,*a*,102,2. fgg. — *b)* einer Stadt.

दुर्जयन्त m. N. pr. eines Gebirges.

दुर्जर 1) Adj. (f. आ) *a) nicht verfallend, —morsch werdend.* — *b) schwer verdaulich* (auch in übertragener Bed.). — 2) N. pr. einer Oertlichkeit.

दुर्जल n. *verdorbenes —, schädliches Wasser* Bhâvapr. 3,124.

दुर्जात 1) Adj. (f. आ) *a) elend, unglücklich.* — *b) schlechtgeartet, schlecht.* — *c) nicht ächt, falsch.* भर्तर् so v. a. *Buhle.* — 2) n. *Unglück.*

1. दुर्जाति f. *Unglück.*

2. दुर्जाति Adj. *schlechtgeartet, böse.*

दुर्जातीय Adj. dass.

दुर्जीवि n. impers. *schwer zu leben für* (Instr.) und Subst. n. *ein schweres Leben.*

दुर्जेय Adj. *schwer zu besiegen.*

दुर्ज्ञान Adj. (f. आ) *schwer zu wissen, — erkennen, — kennen zu lernen, — ausfindig zu machen, —ergründen.* Nom. abstr. °त्व n.

दुर्ज्ञेय Adj. dass.

Digitized by Google

दुर्णय schlechte Schreibart für दुर्नय.

दुर्णीश Adj. *unerreichbar, unzugänglich.*

दुर्णीमचातन Adj. *die* Durṇâman *genannten Dämonen verscheuchend.*

दुर्णीमन् 1) m. Bez. *dem Menschen feindlicher, dämonischer Geschöpfe, von welchen Krankheiten und anderes Unheil kommen.* Nach Nir. *ein best. Gewürm.* — 2) f. °मी f. zu 1).

दुर्णामकृन् Adj. *die* Durṇâman *schlagend, — vernichtend.*

दुर्णिक्तिषिन् Adj. *schlecht Verwahrtes aufspürend.*

दुर्णीति schlechte Schreibart für दुर्नीति.

दुर्दग्ध n. *schlechtes Brennen* (in der Chirurgie) Suçr. 1,36,21.

*दुर्दत्त Adj. *schlecht gegeben.*

दुर्दम 1) Adj. *schwer zu bändigen.* — 2) m. N. pr. verschiedener Männer.

दुर्दमन m. N. pr. eines Fürsten.

दुर्दम्य Adj. *schwer zu bändigen.*

*दुर्दर 1) Adj. *a) tearing.* — *b) distressing.* — 2) m. *a) Schlacht* Gal.; vgl. दुरोदर. — *b) a kind of drug.*

दुर्दर्श Adj. (f. आ) 1) *schwer zu sehen, — erblicken von* (Instr. oder Gen.), *schwer zu Gesicht zu bekommen* Âpast. — 2) *ungern gesehen.* — 3) *unangenehm anzusehen, widerlich.*

दुर्दर्शन Adj. 1) *schwer zu sehen, — erblicken von* (Gen.). — 2) *unangenehm anzusehen, übel aussehend.*

दुर्दश Adj. MBh. 10,83 fehlerhaft für दुर्दृश.

दुर्दशा f. *ein schlimmes Loos, Unglück* Kathâs. 20,89 (दुर्दृशा zu lesen).

दुर्दान्त 1) Adj. *schlecht gebändigt, ungezähmt, ungezügelt.* — 2) m. *a) *Kalb.* — *b) *Streit, Zank.* — *c)* N. pr. eines Löwen 151,8.

दुर्दारु n. *schlechtes Holz* Kâraka 1,27.

दुर्दिन 1) n. (adj. Comp. f. आ) *ein trüber, regnichter Tag, Regenwetter, Unwetter, ein bezogener Himmel, Regen.* जलबिन्दु° *Regenschauer* Kâd. 243, 10. — 2) Adj. (f. आ) *mit Regenwolken bezogen, bewölkt, trübe.*

*दुर्दिनाय्, °यते *sich mit Wolken beziehen.*

दुर्दिवस m. *ein trüber, regnichter Tag.*

*दुर्दुवूर m. ein Ausdruck des Tadels; auch = नास्तिक und कारु.

दुर्दुक्षा Adj. f. *schwer zu melken.*

दुर्दूरात Adj. *sehr lang* (Weg).

दुर्दृश् Adj. *schlecht sehend.*

दुर्दृश Adj. (f. आ) 1) *schwer zu sehen, — zu erblicken, — anzutreffen, — zu Gesicht zu bekommen.* — 2) *unangenehm anzusehen, widerlich.*

दुर्दृशीक Adj. *übel aussehend.*

दुर्दृष्ट Adj. *schlecht geprüft, ungerecht entschieden.*

दुर्देश m. *eine unwirthliche Gegend* 213,32. *eine ungesunde G.* °ज Adj. *daher stammend* (Wasser) Bhâvapr. 2,39.

दुर्दैव n. *Missgeschick.*

दुर्दैववत् Adj. *vom Missgeschick verfolgt.*

दुर्द्यूत n. *ein böses, verbrecherisches, falsches Spiel.* °देविन् Adj. *ein solches Spiel spielend.*

*दुर्द्यूतवेदिन् (°देविन्?) m. Bein. Çakuni's Gal.

*दुर्द्रिता f. *eine best. Schlingpflanze.*

*दुर्द्रुम m. *eine grüne Zwiebel.*

दुर्धर 1) Adj. (f. आ) *a) schwer zu tragen, — halten, — ertragen, dessen Andrang schwer zu widerstehen ist, unaufhaltsam, unhemmbar.* दण्ड m. (*Stock, Strafe*) *schwer zu halten,* so v. a. *schwer zu führen, — auszuüben.* — *b) schwer im Gedächtniss zu behalten.* — *c) schwer zurückzuhalten,* so v. a. *unumgänglich, nothwendig.* — 2) m. *a) *Quecksilber.* — *b) *eine best. auf dem* Himavant *wachsende Knolle.* — *c) *Semecarpus Anacardium.* — *d) *eine best. Hölle.* — *e)* N. pr. verschiedener Männer. — 3) f. आ *a) eine best. Constellation.* — *b)* N. pr. der Gattin Kandragupta's Hem. Par.

दुर्धरीतु und दुर्धर्तु Adj. *unaufhaltsam, unhemmbar.*

दुर्धर्म Adj. *schlechten Gesetzen folgend.*

दुर्धर्ष 1) Adj. (f. आ) *a) dem man Nichts anhaben kann, vor Angriffen sicher, unantastbar, dem schwer beizukommen ist, dem man nicht in die Nähe kommen mag, gefährlich.* — *b) grässlich, schrecklich.* — 2) m. N. pr. *a)* eines Sohnes des Dhṛtarâshṭra. — *b)* eines Berges in Kuçadvîpa. — 3) *f. आ *a) eine Art Opuntia* Râgân. 8,54. — *b) ein best. Strauch,* = नागदमनी.

*दुर्धर्षकुमारभूत m. N. pr. eines Bodhisattva.

दुर्धर्षण Adj. = दुर्धर्ष 1) *a).*

दुर्धर्षता f. und दुर्धर्षत्व n. Nom. abstr. zu दुर्धर्ष 1) *a).*

दुर्धी f. *Unordnung.*

दुर्धार्य Adj. 1) *schwer zu tragen, — ertragen.* — 2) *schwer im Gedächtniss zu behalten.*

दुर्धाव Adj. *schwer zu reinigen.*

दुर्धित Adj. *ungeordnet, unordentlich.*

दुर्धी Adj. 1) *dumm, einfältig.* — 2) *schlechte Absichten habend, boshaft.*

दुर्धुर Adj. *schlecht eingespannt.*

दुर्धुवूर m. *ein Schüler, der nicht von selbst auf des Lehrers Worte achtet.*

दुर्नय m. Sg. und Pl. *ein schlechtes* oder *unkluges Benehmen.*

दुर्नरेन्द्र m. *ein elender Zauberer, — Beschwörer* Harshaḱ. 83,1. 155,5.

*दुर्नष्ट Adj.

*दुर्नामक n. *Hämorrhoiden.*

दुर्नामन् 1) m. N. pr. eines Jaksha. — 2) *f. *Wendeltreppe (eine Art Muschel).* Auch *दुर्नामी. — 3) n. *Hämorrhoiden.*

*दुर्नामारि m. *die Knolle des Amorphophallus campanulatus* Râgân. 7,62.

दुर्निग्रह Adj. *schwer niederzudrücken, — zu bezwingen.*

दुर्निमित Adj. *schlecht gemessen, unregelmässig.*

दुर्निमित्त n. *ein böses Omen.*

दुर्निर्यन्तु Adj. *schwer festzuhalten, — zurückzuhalten.*

दुर्निरीक्ष (fehlerhaft für °क्य), °क्षण und °क्ष्य Adj. *schwer anzuschauen, — zu sehen für* (Instr. oder Gen.).

दुर्निरूप Adj. *schwer festzustellen, — zu bestimmen.* Nom. abstr. °त्व n.

दुर्निवर्त्य Adj. 1) *schwer zur Umkehr zu bringen* (ein fliehendes Heer). — 2) *von wo die Rückkehr schwer ist.*

दुर्निवार Adj. (f. आ) *schwer zurückzuhalten, — zurückzudrängen, — abzuwehren.* Nom. abstr. °त्व n.

दुर्निवार्य Adj. dass.

दुर्निवृत्त Adj. *von wo die Rückkehr schwer ist.*

दुर्निषेध Adj. *schwer abzuwehren* Bâlar. 42,3.

दुर्निष्क्रमण n. *ein schweres Herauskommen.*

दुर्निष्प्रपतर् n. Khând. Up. 5,10,6 fehlerhaft für °पतन n. = दुर्निष्क्रमण.

दुर्निःसरण n. = दुर्निष्क्रमण.

दुर्नीति 1) Adj. *schlecht geleitet, — ausgeführt.* — 2) n. *eine schlimme Lage.*

दुर्नीतिभाव m. *ein schlechtes* oder *unkluges Benehmen.*

दुर्नृप m. *ein schlechter Fürst.*

दुर्बद्ध Adj. *schlecht befestigt.*

दुर्बन्ध Adj. *schwer zu erfassen.* Nom. abstr. °त्व n.

दुर्बल 1) Adj. (f. आ) *schwach, schwächlich, machtlos, schmächtig, mager, kränklich, unwohl, krank* (Kâṭy. Çr. 25,7,1), *kärglich, schwach an* (im Comp. vorangehend). Nom. abstr. °ता f. — 2) m. *a) ein best. Vogel* Varâh. Bṛh. S. 88,28, v. l.; richtig दुर्बलि. — *b)* N. pr. eines Fürsten VP.^{2} 4, 165. — 3) f. आ *eine best. Pflanze.* — 4) f. ई Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

दुर्बलाग्नि Adj. *eine schwache Verdauung habend.* Nom. abstr. °ता f.

दुर्बलि und °क m. *ein best. Vogel* Varâh. Bṛh.

Digitized by Google

S. 88,28. 7.

दुर्बलित Adj. *geschwächt, um seine Wirksamkeit gekommen.*

दुर्बली Adv. mit भू *schwach werden, um seine Wirksamkeit kommen.*

दुर्बलीभाव m. *das Schwachwerden.* स्वरस्य *der Stimme* Karaka 5,9.

दुर्बलीयस् Adj. *schwächer, schwächlich.*

दुर्बीरिण Adj. *struppig* (Bart).

1. दुर्बुद्धि f. *Thorheit.* Am Ende eines adj. Comp. *thörichter Weise glaubend an.*

2. दुर्बुद्धि Adj. *schlechten oder verkehrten Sinnes, Böses im Sinne führend; thöricht, einfältig* (gewöhnlich in dieser Bed.).

दुर्बुध Adj. *thöricht, einfältig.*

दुर्बोध Adj. (f. आ Daç. S. 1, Z. 2) *schwer zu verstehen, — ergründen.* Nom. abstr. °ता f. Çaṃk. zu Bâdar. 2,1,6.

दुर्बोधपदभञ्जिका f. Titel eines Werkes.

दुर्बोध्य Adj. = दुर्बोध Comm. zu Mṛicch. 61,22.

दुर्ब्राह्मण m. *ein schlechter Brahman.*

*दुर्भक्ष Adj. (f. आ) *schwer zu essen.*

दुर्भग 1) Adj. (f. आ) *a) widerwärtig, widerlich, hässlich, unangenehm.* कृपासलिलदुर्भगा दिवसाः so v. a. *Tage, an denen man am Schatten und am Wasser (Baden) kein Behagen findet,* 86,4. Insbes. f. (auch Subst.) *den Männern nicht gefallend, Männern unangenehm. — b) unglücklich.* — 2) f. आ personificirt als *das von Allen gemiedene Alter.*

दुर्भगत्व n. *das Unglücklichsein, Unglück.*

दुर्भग्न Adj. *schlecht gebrochen.*

दुर्भङ्ग Adj. *schwer zu brechen, — auseinanderzubringen* (Faust).

दुर्भण Adj. *schwer anzugeben.* Nom. abstr. °त्व n.

दुर्भर Adj. 1) *schwer zu tragen, — ertragen.* — 2) *schwer beladen mit* (im Comp. vorangehend). — 3) *schwer zu ernähren.* — 4) *schwer zu sättigen, — befriedigen* 175,28.

दुर्भर्तर् m. *ein schlechter Gatte.*

दुर्भाग्य Adj. *unglücklich.*

दुर्भार्या f. *eine schlechte Gattin.*

दुर्भाव्य Adj. *schwer dem Geiste zu vergegenwärtigen, — im Bewusstsein zu erhalten.*

दुर्भाष 1) Adj. (f. आ) *schlechte Worte im Munde führend* Agni-P. 243,5. — 2) m. *Schmähworte.*

दुर्भाषित Adj. (f. आ) mit वाच् f. *böse —, beleidigende Worte.*

दुर्भाषिन् Adj. *übel redend, mit Worten beleidigend.*

दुर्भिक्ष m. (selten) und n. 1) *Hungersnoth* Taitt. Âr. 1,4,3. Nom. abstr. °त्व n. — 2) *Noth überh., — an* (im Comp. vorangehend). भर्तृ° *Mangel an Gatten* Vikramâṅkaç. 17,58.

दुर्भिक्षव्यसनिन् Adj. *der mit Hungersnoth zu kämpfen hat* Spr. 2872.

*दुर्भिक्षशमन m. *Fürst, König* Nigh. Pr.

दुर्भिद् Adj. (f. आ) *schwer zu spalten, —sprengen.*

दुर्भिषज्य n. *schwere Heilung.*

दुर्भूति f. *Uebel, Schaden.*

दुर्भृति f. *spärlicher Unterhalt.*

दुर्भेद् Adj. (f. आ) *schwer zu spalten, — sprengen, — trennen, — auseinanderzubringen.*

दुर्भेद्य Adj. dass.

*दुर्भोगा f. = भिक्षुकी *Bettlerin* Gal.

दुर्भ्रातर् m. *ein schlechter Bruder.*

दुर्मख in अदुर्मख.

दुर्मङ्गल in अदुर्मङ्गल.

1. दुर्मति f. 1) *üble Gesinnung, Missgunst, Hass;* zuweilen in die concrete Bedeutung überspielend. — 2) *falsche Meinung, — Begriffe.*

2. दुर्मति 1) Adj. *thöricht* oder *übelgesinnt* (selten); m. *Thor* oder *Bösewicht* (selten). Einmal f. °ती. — 2) m. *a) das 55ste Jahr im 60jährigen Jupitercyclus.* — *b)* N. pr. α) eines bösen Dämons Lalit. 388,4. — β) eines *dummen Tölpels.*

दुर्मती Adv. mit कर् *schlecht walzen, — festschlagen.*

1. दुर्मद् m. *falscher Stolz, übertriebener Dünkel* 104,29. In Comp. mit dem *Worauf.*

2. दुर्मद् 1) Adj. (f. आ) *trunken, ausgelassen, von einem tollen Wahn ergriffen, ungestüm* Bâlar. 24, 5. Am Ende eines Comp. *ganz in der Gewalt stehend —, ganz ergriffen von, wie toll versessen auf.* — 2) m. N. pr. verschiedener Männer.

दुर्मदिन् m. *Säufer, Trunkenbold.*

1. दुर्मनस् n. *Verkehrtheit des Gemüthes, Verblendung.*

2. दुर्मनस् Adj. *entmuthigt, betrübt, traurig.* Nom. abstr. °स्ता f. *Traurigkeit* Çaṃk. zu Bâdar. 2,2,19.

दुर्मनस्क Adj. = 2. दुर्मनस्. Nom. abstr. °ता f.

दुर्मनाय्, °यते *betrübt werden, — sein* Mâlatîm. 50,1. Hem. Par. 1,99. दुरमनायत 98. *verdriesslich werden* Prasannar. 34,2,4. *gram sein* 83,3. *sich entmuthigt fühlen* Harshaṅ. 121,19. — अति *überaus betrübt sein.* — Mit परि, °दुर्मनायित *überaus betrübt.*

दुर्मनुष्य m. *Bösewicht.*

दुर्मन्तु Adj. *schwer zu begreifen.*

दुर्मन्त्र m. *ein schlechter Rath* Spr. 2991, v. l.

दुर्मन्त्रित 1) Adj. *unklug angerathen.* — 2) n. *ein unkluger Rath.*

1. दुर्मन्त्रिन् m. *ein schlechter Minister.*

2. दुर्मन्त्रिन् Adj. *einen schlechten Minister habend.*

दुर्मन्मन् Adj. *übel gesinnt.*

दुर्मर 1) Adj. *dem Tode nicht leicht anheim fallend.* n. impers. *es stirbt sich nicht so leicht,* mit Instr. der Person. — 2) *f. आ *a) Dûrvâ-* oder *weisses Dûrvâ-Gras* Râgân. 8,111. — *b) Asparagus racemosus* Râgân. 4,121.

दुर्मरण und दुर्मरत्व n. *ein schweres Sterben.*

दुर्मरायु Adj. *nicht leicht zum Tode zu bringen.*

दुर्मर्याद Adj. *keine Schranken kennend.* Nom. abstr. °ता f.

दुर्मर्ष 1) Adj. (f. आ) *a) unvergesslich.* — *b) unerträglich, unleidlich.* — *c) sich Nichts gefallen lassend, aufsässig gegen* (प्रति) Bhâg. P. 4,4,30. 6,14, 43. 10,58,53. — 2) m. Bein. des Asura Bali.

दुर्मर्षण 1) Adj. *a) mit dem man schwer fertig wird, sich Nichts gefallen lassend.* Auch als Beiw. Vishṇu's. — *b)* Compar. °तर् *dem nicht so leicht verziehen wird, — werden würde von* (Instr.). — 2) m. N. pr. eines Sohnes *a)* des Dhṛitarâshṭra. — *b)* des Sṛṅgaja.

दुर्मर्षित Adj. *aufsässig gemacht, aufgehetzt.*

दुर्मल्लिका und दुर्मल्ली f. *eine Art Schauspiel.*

दुर्मात्सर्य n. *böser Neid.*

दुर्मायिन् und दुर्मायु Adj. *böse Künste anwendend.*

दुर्मित्र 1) Adj. *unfreundlich.* — 2) m. N. pr. verschiedener Männer. — 3) *f. आ ein Frauenname.

दुर्मित्रियु Adj. *unfreundlich.*

दुर्मिला und दुर्मिलिका f. Name *verschiedener Metra.*

दुर्मुख 1) Adj. (f. ई) *a) ein garstiges, entstelltes Gesicht habend.* — *b) ein böses Maul —, eine böse Zunge habend.* — 2) m. *a) *Pferd.* — *b) *Schlange.* — *c) das 29ste oder 30ste Jahr im 60jährigen Jupitercyclus.* — *d)* N. pr. α) eines Rakshas. — β) eines Schlangendämons. — γ) eines Jaksha. — δ) eines Affen. — ε) eines Heerführers des Asura Mahisha. — ζ) verschiedener Männer. — 3) *f. आ *weisser Abrus* Madanav. 28,286.

दुर्मुहूर्त *eine unheilvolle Stunde.*

*दुर्मूल्य Adj. *theuer* (Gegensatz *wohlfeil*).

दुर्मेध (f. आ) und दुर्मेधस् Adj. *von geringem Verstande, dumm, einfältig.*

दुर्मेधस्त्व n. *Mangel an Verstand, Einfältigkeit.*

दुर्मेधाविन् Adj. = दुर्मेध.

दुर्मैत्र Adj. *feindselig.*

Digitized by Google

*दुर्मोक्ष f. *Capparis septiaria* Râǵan. 3,98.

दुर्य, दौर्य 1) Adj. *zur Thür —, zum Hause gehörig.* — 2) m. f. (आ) Pl. *Wohnung.*

*दुर्यवनम् Adv. *schlimm mit den Javana* L. K. 972.

दुर्यशस् n. *Unehre* Naish. 9,68.

दुर्यामन् m. N. pr. eines Fürsten.

दुर्युग n. *ein schlimmes Weltalter* zu Spr. 3092.

दुर्युज् Adj. *schwer anzuspannen.*

दुर्योग m. *Hinterlist.*

दुर्योणि n. *Behausung.*

*दुर्योध Adj. *schwer zu bekämpfen.*

दुर्योधन 1) Adj. dass. Nom. abstr. °ता f. — 2) m. N. pr. *a)* des ältesten Sohnes des Dhṛtarâshṭra. — *b)* eines Sohnes des Sudurǵaja.

*दुर्योधनवीर्यज्ञानमुद्रा f. *eine best. Stellung der Hände.*

*दुर्योधनावरज m. Bein. Duḥçâsana's Gal.

दुर्योनि Adj. von *von schlechter, unreiner Herkunft.*

1. दुर्लक्ष्य n. *ein schlechtes, unsicheres Ziel* 310,6.

2. दुर्लक्ष्य Adj. *schwer wahrzunehmen, kaum sichtbar.*

दुर्लङ्घन Adj. *worüber man mit Mühe hinübergelangt, schwer zu überwinden.*

दुर्लङ्घ्य Adj. 1) dass. Nom. abstr. °ता f. Daçar. 145,5. — 2) *schwer zu übertreten, dem man sich fügen muss* (Befehl).

दुर्लभ 1) Adj. (f. आ) *a) schwer zu erlangen, — finden, — anzutreffen, — zu Gesicht zu bekommen, wozu man nicht leicht gelangt, selten.* जीवित n. *so v. a. schwer zu retten.* Mit einem Infin. *schwer zu.* °तर Compar. *überaus schwer zu erlangen, — anzutreffen.* — *b) theuer, werth, carus* Kâraṇḍ. 66,22. 67,2. — 2) m. *a) *Curcuma Amhaldi* oder *Zerumbet* Râǵan. 6,119. — *b)* N. pr. eines Mannes. — 3) *f. आ *a) Alhagi Maurorum* Râǵan. 4,54. — *b) eine weiss blühende* Kaṇṭakârî Râǵan. 4,35.

दुर्लभक 1) Adj. = दुर्लभ 1) *b)* Kâd. 2,105,8. 115, 2. — 2) m. N. pr. eines Fürsten.

दुर्लभता f. und दुर्लभत्व n. *Seltenheit.*

दुर्लभवर्धन m. N. pr. eines Fürsten.

दुर्लभस्वामिन् m. Name eines von Durlabhavardhana errichteten Heiligthums.

दुर्लम्भ in *अति°.

दुर्ललित 1) Adj. *a) verwöhnt* (Bâlar. 134,6. Prasannar. 162,2), *ungezogen, unartig* (Bâlar. 35, 7). — *b)* am Ende eines Comp. *verwöhnt durch,* so v. a. *keinen Gefallen mehr findend an, überdrüssig.* — 2) n. *Unart, ein schlimmer Streich, Schabernack.*

दुर्ललितक Adj. = दुर्ललित 1) *a).*

दुर्ललित Adj. dass.

दुर्लाभ Adj. = दुर्लभ 1) *a).*

दुर्लिपि f. *schlimme, verhängnissvolle Schriftzüge* (die das Schicksal auf die Stirn eines Menschen schreibt) Spr. 7637.

दुर्लेख m. dass. Glosse zu Spr. 7637.

दुर्लेख्य n. *ein falsch geschriebenes Actenstück.*

*दुर्व्, दूर्वति (हिंसायाम्).

दुर्वच Adj. 1) *was man nicht gern sagt, hart* (Worte). — 2) *was sich schwerlich sagen lässt, schwer zu behaupten.* Nom. abstr. °त्व n. — 3) *worauf* oder *worüber es schwer ist Etwas zu sagen, schwer zu beantworten.*

दुर्वचक Adj. wohl *schwer zu beantworten.* °योगा: *eine best. Kunst.* v. l. दुर्वाचक°.

दुर्वचन n. Pl. *böse, harte Worte, Schmähung* 313,27 (im Prâkrit).

1. दुर्वचस् n. 1) dass. — 2) *schlechte, dumme Worte.*

2. दुर्वचस् Adj. 1) *schlechte, harte Reden führend.* — 2) *worauf es schwer ist zu antworten.* Nom. abstr. °स्त्व n.

दुर्वणिज् m. *ein Bösewicht von Kaufmann.*

दुर्वदक Adj. *schlecht redend, im Reden anstossend* u. s. w.

दुर्वराह m. vielleicht *Wildschwein.*

1. दुर्वर्ण m. *eine schlechte Farbe, Unreinigkeit.*

2. दुर्वर्ण 1) Adj. (f. आ) *a) eine schlechte, garstige Farbe —,* insbes. *Hautfarbe habend. — b) von niedriger Kaste.* — 2) n. *a) Silber* Râǵat. 7,1085. — *b) *die wohlriechende Rinde von Feronia elephantum* Râǵan. 4,126.

*दुर्वर्णक n. *Silber.*

दुर्वर्तु Adj. *schwer abzuwehren, unüberwindlich.*

दुर्वल Adj. *hautkrank* (Kull.) M. 3,151. दुर्वाल v. l.

दुर्वस 1) n. impers. *schwer zu wohnen.* — 2) Adj. (f. आ) *a) schwer zuzubringen* (Zeit). — *b) durch seine Gegenwart Unheil bringend.*

दुर्वसति f. *ein schweres Wohnen, ein mit Leiden verbundener Aufenthalt.*

दुर्वह् Adj. (f. आ) 1) *schlecht tragend,* so v. a. *zum Reiten schlecht* Sâj. zu RV. 4,2,11. — 2) *schwer zu tragen.* — 3) *dem man sich nicht leicht hingiebt, schwer auszuführen.*

दुर्वाग्भव MBh. 13,2259 fehlerhaft für °भाव.

दुर्वाग्भाव m. *Schmähsucht* MBh. 13,40,18.

1. दुर्वाच् f. *harte Worte, Schelte.*

2. दुर्वाच् Adj. 1) *eine üble Stimme habend.* — 2) *den Leuten Böses nachredend.*

दुर्वाचकयोग m. Pl. v. l. für दुर्वचक°.

दुर्वाचिक n. *ein schlimmer Auftrag* Naish. 9,61.

दुर्वाच्य 1) Adj. *schwer auszusprechen, hart* (Worte). — 2) n. *a) böse —, beleidigende Worte. — b) eine böse Nachricht.*

*दुर्वात m. *Furz.*

दुर्वातय्, °यति *Jmd* (Acc.) *befurzen.*

1. दुर्वाद् m. *Tadel* Spr. 5621, v. l.

2.*दुर्वाद् Adj. *schlecht redend.*

दुर्वान्त Adj. (f. आ) *der nicht gehörig vomirt hat* 218,7 (von einem Blutegel, *der das eingesogene Blut nicht vollständig von sich gegeben hat*).

दुर्वार् Adj. (f. आ) *schwer zurückzuhalten, — zu hemmen, — zurückzuweisen, unwiderstehlich.* Nom. abstr. °त्व n. Comm. zu Çânt. 1,2.

दुर्वारण 1) Adj. dass. — 2) m. Pl. N. pr. eines Stammes der Kâmboǵa MBh. 7,112,43. दुर्वारि.

दुर्वारणीय Adj. = दुर्वार्.

दुर्वारि m. Pl. v. l. für दुर्वारण 2).

दुर्वारित Adj. = दुर्वार्.

दुर्वार्ता f. *eine schlechte Nachricht.*

दुर्वार्य Adj. = दुर्वार्. Nom. abstr. °ता 71,29.

दुर्वाल Adj. *kahlköpfig* Gaut. M. 3,151, v. l. Nach einem Comm. auch *hautkrank* oder *rothhaarig.*

दुर्वासउपाख्यान n. Titel einer *Erzählung.*

दुर्वासना f. *eine falsche Vorstellung.*

दुर्वासस् 1) Adj. *schlecht bekleidet, entblösst* MBh. 12,303,9. Auch als Beiw. Çiva's. — 2) m. N. pr. eines wegen seines Jähzornes verrufenen Brahmanen.

दुर्वासस Adj. Verz. d. Oxf. H. 80,*a*,4 fehlerhaft für दौर्वासस. °पुराण n. Titel eines Purâṇa.

दुर्वासाचार्य m. N. pr. eines *Lehrers.*

दुर्वासेश्वर n. Name eines Liṅga.

दुर्वासोद्दिशती f. (Opp. Cat. 1), दुर्वासोपनिषद् f. und दुर्वासोमततत्त्व n. Titel von Werken.

दुर्वाहित n. *eine schwere Last.*

दुर्विकत्थन Adj. *auf eine unangenehme Weise prahlend.*

1. दुर्विकल्प m. *eine unbegründete Unentschlossenheit* Daçak. 84,4.

2. दुर्विकल्प Adj. *überaus unsicher, — gewagt* Nîlak. zu MBh. 2,66,2.

दुर्विगाह् 1) Adj. *a) worin sich zu tauchen —, worin einzudringen —, worin sich hineinzubegeben schwer fällt, tief, unergründlich. — b) misslich, schlimm* Prasannar. 23,23. — 2) m. N. pr. eines Sohnes des Dhṛtarâshṭra.

दुर्विगाह्य Adj. = दुर्विगाह् 1) *a).*

1. दुर्विचार m. *ein übel angebrachtes Bedenken* Comm. zu Daçak. 84,4.

Digitized by Google

spenden. — Caus. *mit* (Milch) *übergiessen* Kâraka 6,2. — Mit अभ्यव, °दुग्ध *worauf Milch gemolken ist* Kauç. 32. — Mit आ Act. Med. *herausmelken, hineinmelken in* (Loc.). — Mit उप in उपदोह् und °दोहन. — Mit निस् Act. Med. *herausmelken, herausziehen.* — Mit प्र in सव्यप्रदुग्धा *nur in der linken Brust Milch habend* Kâraka 4,2. Vgl. अप्रदुग्ध, प्रदोहन und सुप्रदोहा. — Mit वि — प्र (durch das Verbum fin. getrennt) Act. *aussaugen, vollständig ausziehen.* — Mit प्रति 1) Act. *hinzumelken.* — 2) Act. Med. *hinzumilchen, —spenden* RV. 2,11,21. 10,133,7. — Mit वि Act. *ausmelken, leer melken, aussaugen.* — Mit सम् 1) Act. Med. *zusammen melken, —saugen, melken.* — 2) Med. *zusammen milchen, —spenden.* — Caus. *zusammenmelken lassen.*

2.°दुह् Adj. *melkend, milchend, spendend.*

3.*दुह्, दोहति (अर्दने).

°दुह् 1) Adj. (f. आ) = 2. °दुह्. — 2) Nom. act. in दुर्दुहा.

दुर्दुध्ये Dat. Inf. zu 1. दुह् RV. 10,61,17.

दुहितर् f. *Tochter.* Acc. Pl. auch दुहितरस् (metrisch).

दुहिता f. dass. Nur Acc. Sg. (metrisch).

दुहितामातर् f. Du. *Tochter und Mutter* 135,18.

*दुहितृपति m. *Tochtermann.*

दुहितृत्व n. *das Tochtersein, das Verhältniss einer Tochter.*

*दुहितृपति m. *Tochtermann.*

दुहितृमत् Adj. *eine Tochter habend* Âpast.

दुह्यु MBh. 1,3160. 3162. 3433 fehlerhaft für द्रुह्यु.

1. दू s. 1. दु.

2.* दू f. *Leid, Schmerz.* दूद Adj. *Schmerz verursachend.*

3. दूर् = 1. दुवस्. Nur Nom. Pl. दुवस् RV. 1,37,14. Vgl. अदूर्.

(दूउभ) दूर्ऊभ Adj. *schwer* oder *nicht zu täuschen.*

दूर्डाश Adj. *nicht huldigend, unfromm.*

दूर्ढी und *दूढ्य (fehlerhaft) Adj. *übelgesinnt.*

दूर्णाश Adj. *unerreichbar, unzugänglich.*

1. दूर्णाश 1) Adj. (f. आ) dass. — 2) m. *ein best.* Ekâha.

2. दूर्णाश Adj. *unvergänglich, unzerstörlich, nicht aufhörend, fortwährend.*

दूत 1) m. *Bote, Abgesandter, Gesandter eines Fürsten, Unterhändler.* — 2) f. ई a) *Botin, Unterhändlerin* (insbes. in Liebesangelegenheiten). — b) * *Predigerkrähe.* — c) N. pr. eines Wesens im Gefolge der Durgâ.

1. दूतक 1) m. = दूत 1). — 2) f. दूतिका = दूत 2) a). °दूतिका वाक् *eine Rede, die — verkündet, verräth.*

2. दूतक m. Bez. Agni's als *Waldbrand.*

दूतकर्मन् n. *Botenamt.*

*दूतघ्नी f. *eine best. Pflanze.*

दूतत्व n. *das Amt eines Boten, —Abgesandten* 173,7.

दूतय्, °यति *Jmd* (Acc.) *als Boten verwenden* Naish. 9,22.

दूतलक्षण n., दूतवाक्य n. und °प्रबन्ध m. Titel von Werken Opp. Cat. 1.

दूताङ्गद Titel 1) m. eines Actes im Mahânâṭaka. — 2) n. eines Schauspiels.

दूति (metrisch) f. = दूत 2) a). दूतिं Harîv. 8641 fehlerhaft für दूत्ये.

दूतिव (wohl fehlerhaft) n. = दूतीव LA. 37,5.

1. दूती f. s. दूत 2).

2. दूती Adv. mit भू *zum Boten* oder *zur Botin werden* Hem. Par. 2,471.

*दूतीका f. = दूतक 2).

दूतीव n. *der Dienst einer Unterhändlerin.*

दूत्य, दूतिय n. und दूत्या f. *der Dienst* oder *das Amt eines Abgesandten, Botschaft.*

दून s. u. 1. दु.

*दूप्र (!) Adj. *stark.* Vgl. दृप्र.

दूयन n. *Glut, Hitze im Körper* Kâraka 6,24.

दूर् Bez. *des* Prâṇa *als Gottheit.*

दूर 1) Adj. (f. आ) *fern, entfernt, weit, —von* (Abl. oder Gen.); n. *Ferne, Entfernung* (im Raume und in der Zeit). दूरमेतत् *so v. a. darauf kann man aber noch lange warten* Spr. 7750. — 2) दूरम् a) *fernhin, weit weg, fern, fern von.* Zeitlich Çat. Br. 14,4,2,10. दूराद्दूरम् als Verstärkung, eben so दूरतरम् und दूरादूरतरम् (Kâraṇ. 27,4). — b) *weit nach oben, hoch* 86,20. — c) *weit nach unten, tief.* — d) *weit, so v. a. bedeutend, in hohem Grade, sehr, ganz und gar* Mâlatîm. 114,5. — e) mit कर् *übertreffen,* mit Acc. — 3) दूरेण a) *fern, aus der Ferne.* Verstärkt दूरतरेण 104,25. 105,6. — b) *bei Weitem.* — 4) दूरात् a) *aus der Ferne, von fern, fern, —von* (Abl.). Mit त्यज् und andern Verben von ähnlicher Bed. *von fern meiden* auch so v. a. *sich auf das Entschiedenste hüten vor.* — b) *weithin, so v. a. nach allen Seiten hin, genau* (prüfen). — 5) दूरे *in der Ferne, fern, weit weg.* Mit भू *sich auf und davon machen,* mit कर् so v. a. *fahren lassen, aufgeben;* mit त्यज् u. s. w. so v. a. दूरात्. तिष्ठतु *bleibe fern,* so v. a. *möge unerwähnt bleiben;* mit गत so v. a. *wovon nicht mehr die Rede sein kann.* दूरतरे *in einiger Entfernung von* (Abl.). — 6) दूर° = दूरम् a) b) (Spr. 7790), c) und d) und *aus der Ferne.*

दूराघ्रादिन् Adj. *weithin verkündend, —schallend.*

दूराध्यायी Adj. *in die Ferne sinnend, sich hinaussehnend.*

दूरान्उपब्दस् Adj. *weithin klappernd.*

दूरान्कं n. *Ferne.* Nur °कम् *in die Ferne* und °के *in der F.*

*दूरक्त Adj. *schlecht gefärbt.*

दूरदय Adj. *schwer zu hüten.*

दूरखातोदक Adj. *wo man erst nach tiefem Graben auf Wasser stösst* Cit. im Comm. zu Gobh. 4,7,8.

दूरग Adj. 1) *weithin gehend, — sich verbreitend.* — 2) *in der Ferne seiend, entfernt.*

दूरगत Adj. *weit fortgegangen.*

दूरगमन n. *das Gehen —, Ziehen in die Ferne* Spr. 7686.

दूरगा Adj. = दूरग 1) Taṇḍya-Br. 1,5,18.

दूरगामिन् Adj. *in weite Ferne gehend* Spr. 7655.

दूरगृह Adj. *dessen Haus in der Ferne ist, fern von Hause* R. 4,30,6.

दूरग्रहण n. *das Ergreifen der Dinge in der Ferne* (eine übernatürliche Kraft).

*दूरंकरण Adj. (f. ई) *entfernend.*

दूरंगम 1) Adj. *in die Ferne gehend.* — 2) *f. आ *ein best. Stadium im Leben der* Çrâvaka.

दूरचर Adj. *fern wandelnd, in der Ferne sich befindend.*

दूरज Adj. *in der Ferne geboren, — lebend.*

दूरतस् Adv. *aus der Ferne her, von fern, weit weg, in der Ferne, fern* (im Raum und in der Zeit), *fern,* so v. a. *nicht bei der Hand* 215,22. Mit भू *sich fern halten* 168,2. Mit त्यज् und andern Verben von ähnlicher Bed. *von fern meiden* auch so v. a. *sich auf das Entschiedenste hüten vor.*

दूरत्व n. *das Entferntsein, Entfernung.*

दूरदर्शन 1) Adj. *was Jmd* (Gen.) *nur in der Ferne zu sehen bekommt.* — 2) *m. *Geier* (*in die Ferne sehend*).

दूरदर्शिन् 1) Adj. *in die Ferne sehend, einen weiten Blick habend* (in übertr. Bed.). — 2) *m. *Geier.*

*दूरदृश् Adj. und m. = दूरदर्शिन् 1) und 2).

दूरपथ m. *ein weiter Weg.* °थं गत: *in der Ferne weilend* 44,7.

1. दूरपात m. 1) *ein Flug in weite Ferne.* — 2) *ein Fall von einer grossen Höhe.*

2. दूरपात Adj. (f. आ) *in die Ferne schiessend, aus der Ferne treffend.*

दूरपातन n. *das Schiessen in die Ferne, Treffen*

Digitized by Google

aus der F.

दूरपातिन् Adj. 1) *weit —, in die Ferne fliegend, lange Wege zurücklegend.* — 2) *in die Ferne schiessend, aus der F. treffend.* Nom. abstr. °तिता f. und °तित्व n.

दूरपात्र Adj. (f. आ) *ein weites Bette habend* (Fluss).

दूरपार 1) Adj. (f. आ) *a) dessen anderes Ufer weit entfernt ist, breit* (Fluss). — *b) wozu man schwer gelangt.* — 2) m. *ein breiter Fluss, über den man schwer hinüberkommt.*

दूरप्रसारिन् Adj. *weit reichend* Bhâvapr. 2,26.

दूरबन्धु Adj. *fern von seinen Angehörigen* MBh. 13,149,125. Megh. 6.

दूरभाव m. *das Fernsein, Entfernung.*

*दूरभेद m. *das Treffen in der Ferne.*

*दूरमूल m. 1) *Saccharum Munjia* Râgân. 8,86. — 2) *Alhagi Maurorum* Dhanv. 1,5.

*दूरंभविष्णु Adj. *in die Ferne rückend.*

दूरय्, °यति *fern sein von* (Abl.).

दूरवर्तिन् Adj. 1) *in der Ferne befindlich, weit entfernt.* — 2) *weit hinausgehend über.*

*दूरवेधिन् Adj. *in der Ferne treffend.*

*दूरशून्य Adj. *durch eine lange Einöde führend* (Weg) Gal.

दूरश्रवण n. *das Hören aus weiter Ferne* Pañkar. 1,1,50.

दूरश्रवस् Adj. *dessen Ruf weithin reicht* AV. 20,135,11. Vgl. दूरेश्रवस्.

दूरसंस्थ Adj. *in der Ferne —, nicht am Orte seiend, entfernt.*

दूरसूर्य Adj. *über den die Sonne steht, von oben beschienen* 86,1.

दूरस्थ Adj. = दूरसंस्थ. Nom. abstr. °त्व n.

दूरस्थित Adj. dass. 291,4.

दूरस्वर्ग Adj. *weit vom Himmel, keine Aussicht habend in den Himmel zu kommen* Bhâg. P. 8,21, 33. v. l. दूरे स्वर्गः.

दूरागत *aus der Ferne gekommen* Spr. 2909. fg.

*दूरादागत Adj. dass. P. 6,2,144, Sch.

दूराघ Adj. *schwer herzustellen.*

दूरापात m. *das Schiessen —, Treffen aus der Ferne.*

*दूरापातिन् Adj. *aus der Ferne schiessend, — treffend.*

दूरापेत Adj. *woran nicht im Entferntesten zu denken ist, wovon gar nicht die Rede sein kann* Kâd. 190,10. Nom. abstr. °त्व n. Comm. zu Njâjam. 10,1,5.

दूरालोक m. *ein Anblick aus der Ferne.* °के स्थिता so v. a. *nur aus grosser Entfernung zu sehen* Vikr. 109.

दूरी Adv. 1) mit कर् *entfernen, weit fortbringen, — forttragen, verbannen, abweisen, zurückweisen.* — 2) mit भू *sich entfernen, — zurückziehen, zurücktreten.*

दूरूढ Adj. *schlecht verwachsen.* Nom. abstr. °त्व n.

दूरेऽग्र Adj. (f. आ) *in weiter Ferne endend.*

दूरेऽमित्र Adj. *dessen Feinde fern sind.*

दूरेऽर्थ Adj. *dessen Ziel fern liegt.*

दूरेऽगव्यूति Adj. *dessen Gebiet in der Ferne liegt oder in die F. reicht.*

दूरेचर Adj. *in der Ferne sich aufhaltend, entfernt.*

दूरेऽजनान्तनिलय Adj. *fern von Menschen lebend* (Thiere) Suçr. 1,204,5.

*दूरेत्य Adj. *in der Ferne weilend, entfernt.*

दूरेऽदृश् Adj. *weithin sichtbar.*

दूरेपश्या f. N. pr. einer Apsaras.

*दूरेपाक (f. आ) und *पाकु Adj. gaṇa न्यङ्क्वादि.

दूरेपानीयगोचर Adj. *in der Ferne die Tränke habend* (Thier) Suçr. 1,204,5.

दूरेबान्धव m. *ein entfernter Verwandter* Vasishṭha 15,7.

दूरेभा Adj. *weithin scheinend.*

दूरेयम Adj. *von dem der Todesgott fern bleibt.*

*दूरेरितेक्षण Adj. *schielend.*

दूरेवर्ध Adj. *fern treffend.*

दूरेश्रवस् 1) Adj. *dessen Ruf weithin reicht.* — 2) *m. N. pr.; vgl. दैरेश्रवस.

*दूरेश्रुत m. N. pr.; vgl. दैरेश्रुत.

दूरेषुपातिन् Adj. *die Pfeile aus der Ferne schleudernd, a. d. F. treffend.*

दूरेऽहेति Adj. *dessen Geschoss in die Ferne reicht.*

दूरोत्सारित Adj. *ganz und gar beseitigt* Sarvad. 1,11. Nom. abstr. °त्व n. 14. 15.

दूरोह Adj. *schwer zu erklimmen.*

दूरोकृण 1) Adj. dass. — 2) n. *die siebenfache Recitation eines Verses und zwar so, dass derselbe aufsteigend je nach* Pâda, *Halbversen, Drei-*Pâda *und ununterbrochen, eben so von hier an wieder absteigend, vorgetragen wird* Maitr. S. 2,8,7.

दूरोकृणीय Adj. *nach Art des* दूरोकृण 2). *behandelt.*

*दूर्य n. 1) *Excremente.* — 2) *Gelbwurz.*

दूर्व 1) m. N. pr. eines Fürsten. — 2) f. दूर्वा *Panicum Dactylon.*

*दूर्वाकाण्ड n. *ein Haufen* Dûrvâ-*Gras.*

दूर्वादी f. N. pr. der Gattin Vṛka's.

दूर्वागणपतिव्रत n. *eine best. Begehung.*

दूर्वालोष्ट m. *ein Erdkloss von einem* Dûrvâ-*Felde* Mân. Gṛhj. 1,7.

*दूर्वावण und *°वन n. Dûrvâ-*Wald.*

दूर्वावत् Adj. *mit* Dûrvâ-*Gras verbunden.*

दूर्वाव्रत n. *eine best. Begehung.*

दूर्वाष्टमी f. *ein Festtag am 8ten Tage der lichten Hälfte des* Bhâdra.

दूर्वासोम m. *eine best.* Soma-*Pflanze.*

दूर्वेष्टका f. *bei der Schichtung des Altars verwendete* Dûrvâ.

दूर्श n. *eine Art Gewebe oder Gewand.*

दूलाल m. N. pr. eines Autors. दूलालीय n. Titel seines Werkes Opp. Cat. 1.

*दूलास (!) m. *Bogen.*

*दूलिका und *दूली f. *die Indigopflanze.*

°दूष Adj. *verunreinigend.*

दूषक 1) Adj. (f. दूषिका) mit Gen. oder am Ende eines Comp. *a) verderbend, entstellend, fälschend, verführend, verunehrend, schändend.* — *b) Jmd zu nahe tretend, sich an Jmd oder Etwas vergehend.* — *c) verunreinigend,* so v. a. *mit einer Sünde belastend, sündhaft.* — 2) f. दूषिका *a) Unreinigkeit des Auges.* — *b) eine Art Reis.* — *c)* **Pinsel.*

दूषण 1) Adj. (f. ई) *a) verderbend, vernichtend, schädlich, verunreinigend, besudelnd, entehrend.* — *b) sich vergehend an.* — 2) m. N. pr. *a)* eines Rakshas. — *b)* eines von Çiva erschlagenen Daitja. — 3) f. दूषणा N. pr. der Mutter Tvashṭar's. — 4) n. *a) das Verderben, Ruiniren, Besudeln, das mit einem Makel Behaften* 250,14. *Schänden, Verführen* (von beiden Geschlechtern). — *b) das Verunglimpfen, übles Nachsagen, Verdächtigen, Herabsetzen.* — *c) eine gegründete Einwendung, Widerlegung.* — *d) Mangel, Fehler, Vergehen, Schuld, Sünde.*

दूषणता f. *das ein Fehler Sein.*

दूषणवादिन् m. *Opponent* (in einer Disputation) Comm. zu Njâjas. 5,1,41.

*दूषणारि m. Bein. Râma's.

*दूषणीय Adj. = 1. दूष्य 1).

दूषय् (von 1. दुष्), दूषयति (episch auch Med.) 1) *verderben, verkehren, verschlechtern, verschlimmern, fälschen, unbrauchbar machen, besudeln, verunehren, schänden;* in der Astrol. *verderben, Unheil über Etwas bringen.* — 2) *für falsch, verkehrt, schlecht, sündhaft erklären, tadeln* 43,6. वाचम् so v. a. *sein Wort brechen.* — 3) *Jmd einer Schlechtigkeit zeihen, bezichtigen, beschuldigen, beschimpfen.* दूषित *einer Schlechtigkeit geziehen, mit einem Makel behaftet, blossgestellt;* oft in Comp. mit dem näher angegebenen Makel. — 4) *ein-*

Digitized by Google

schüchtern Spr. 2855. 5737. — 5) *Jmd* (Gen.) *zu nahe treten.* — Mit अभि *es Jmd anthun, übel einwirken auf, Schaden zufügen;* mit Acc. — Mit उप, °दूषित *mit einem Makel behaftet.* — Mit प्र 1) *verderben, angreifen, verunreinigen.* — 2) *arg machen,* so v. a. *übertreiben.* — 3) *Jmd einer Schlechtigkeit zeihen, beschimpfen.* — Mit अभिप्र *verderben, angreifen.* — Mit प्रतिप्र, °दूषित *verunreinigt.* — Mit वि 1) *verderben, verunreinigen, verunglimpfen.* उपरासै: so v. a. *verspotten, verlachen.* मातृविदूषित *durch die Mutter mit einem Makel behaftet.* — Mit सम् 1) *verderben, verschlimmern, verunreinigen.* — 2) *Jmd schlecht machen,* so v. a. *an den Pranger stellen.*

°दूषयितृ Nom. ag. *Schänder, Entehrer.*

*दूषयितु Adj. *schändend, entehrend.*

दूषि 1) Adj. am Ende eines Comp. *verderbend, vernichtend, zerstörend.* — 2) f. *a) giftiger Stoff.* — *b)* * *Unreinigkeit des Auges.*

°दूषिन् Adj. *verunreinigend, schändend.*

दूषी und दूषीका f. *Unreinigkeit des Auges.*

1. दूषीविष n. *Gift, welches alt geworden oder sonst zersetzt ist und dadurch an Heftigkeit der Wirkung verloren hat.*

2. दूषीविष Adj. (f. आ) *in geringem Grade giftig* Kâraka 6,23.

दूषीविषारि m. *ein best. Antidoton.*

1. दूष्य 1) Adj. *a) dem Verderben ausgesetzt, was verdorben —, ruinirt —* (Kâm. Nîtis. 14,17), *verunreinigt werden kann.* — *b) verdienend beschimpft zu werden;* m. *ein schlechtes Subject.* — 3) * n. *a) Eiter* — *b) Gift.*

2. दूष्य 1) n. *a) Zeit.* — *b)* * *Zeug, Stoff* oder *eine Art Zeug, Kattun.* — 2) * f. आ *Leibgurt eines Elephanten.*

दूष्युदर n. *eine durch giftige Stoffe beigebrachte Krankheit des Abdomen.*

*दूष्युदरिन् und दूष्योदरिन् Adj. *an* Dûshjudara *leidend.*

°दूस n. *Milch* in *अवि°.

दृंक् Adj. in भूमिदृंक्.

दृंकण n. 1) *das Befestigen.* — 2) *Befestigungsmittel.*

दृंकित 1) Adj. s. u. दृंह् Caus. — 2) n. *Befestigung.*

दृंकितृ Nom. ag. *Befestiger.*

*दृक n. *Oeffnung.*

दृकाण m. δεκανος, *ein Drittel eines Zodiakalbildes.*

*दृक्कर्ण m. *Schlange.*

दृक्कर्मन् n. *ein Verfahren, vermittelst dessen irgend ein Planet, der eine Breite hat, auf die Ekliptik reducirt wird.*

दृक्काण m. = दृकाण.

दृक्क्षत्र Râgat. 8,133 wohl fehlerhaft für दृक्कक्ष्न n. *der Sonnenschirm des Auges,* d. i. *Augenlid.*

दृक्क्षेप m. *der Sinus der Zenith-Distanz des höchsten oder Central-Punctes der Ekliptik zu einer gegebenen Zeit.*

दृक्तुल्य Adj. *mit dem beobachteten Orte übereinstimmend* Sûrjas. 11,6. Nom. abstr. °ता f. 2,14. 3,11.

दृक्पथ m. *Gesichtskreis.*

दृक्पात m. *Blick* Varâh. Bṛh. S. 78,4.

*दृक्प्रसादा f. *in der Medicin und als Collyrium gebrauchter blauer Vitriol* Râgân. 13,91.

*दृक्प्रिया f. *Pracht, Schönheit.*

दृक्शक्ति f. bei den ekstatischen Pâçupata *eine übernatürliche Sehergabe.*

*दृक्स्रुति m. *Schlange.*

°दृक्ष Adj. *aussehend* oder Subst. *Aussehen* in अमू°, ई°, की° und ता°.

दृक्संगम n. Sg. *das Erblicken von und eine Zusammenkunft mit* (Gen.) Spr. 5500.

दृगञ्चल m. *ein schielender Blick* Prasannar. 5,2.

*दृगध्यक्ष m. *die Sonne.*

दृगन्त m. *der äussere Augenwinkel* Prasannar. 150,11.

दृगल n. *Stückchen, Bröckchen* Âçv. Çr. 5,7,2 fehlerhaft für बृगल.

दृग्गति f. *der Cosinus der Zenith-Distanz* oder *der Sinus der Höhe des höchsten oder Central-Punctes der Ekliptik zu einer gegebenen Zeit* Ârjabh. 4,34. °जीवा f. dass. Sûrjas. 5,7. °ज्या f. dass. Comm. zu Ârjabh. 4,34.

दृग्गोचर m. *Bereich des Gesichts, Gesichtskreis.*

दृग्गोल und °क m. *Doppelsphäre.*

*दृग्जल n. *Thräne.*

दृग्ज्या f. *der Sinus der Zenith-Distanz* oder *der Cosinus der Höhe.*

दृग्दृश्यप्रकरण n. und °दृश्यविवेक m. (Opp. Cat. 1) Titel zweier Werke.

दृग्भक्ति f. *Liebesblick.*

*दृग्भू f. (!) 1) *der Donnerkeil.* — 2) *die Sonne.* — 3) *Schlange.*

दृग्रुज् f. *Augenschmerzen, —krankheit.*

दृग्लम्बन n. *Parallaxe in Höhe.*

दृग्वलय m. n. *Vertikalkreis, Azimuth.*

दृग्विष Adj. *mit dem Blicke schon vergiftend.*

*दृग्विहीन Adj. *blind* Gal.

दृग्वृत्त n. *Vertikalkreis.*

दृग्वृत्तल n. *Vertikalkreis, Azimuth* Ârjabh. 4, 21. Comm. zu Golâdhj. 6,6.

*दृडक (!) n. *a fire place, or hole made in the ground for cooking.*

दृडु m. oder f. *ein best. Tanz* S. S. S. 261.

दृढ, दृळ्ह 1) Adj. und °म् Adv. s. u. दृंह्. — 2) m. *a) eine Art* Rûpaka. — *b)* N. pr. eines Sohnes α) des 13ten Manu. — β) Dhṛtarâshṭra's. — 3) f. आ N. pr. einer buddhistischen Göttin. — 4) n. *a) ein fester Gegenstand, Unbewegliches.* — *b) fester Ort, Feste.* — *c)* * *Eisen.*

*दृढकण्टक 1) m. *eine best. Pflanze.* — 2) f. आ *Phoenix sylvestris.*

*दृढकाण्ड 1) m. *Bambusrohr.* — 2) f. आ *eine best. Schlingpflanze* Râgân. 3,91. — 3) n. *ein best. wohlriechendes Gras* Râgân. 8,101.

दृढकारिन् Adj. *beharrlich* Gaut.

दृढकुटुक m. *ein keine weitere Vereinfachung zulassender Multiplicator.*

दृढक्षत्र m. N. pr. eines Sohnes des Dhṛtarâshṭra.

*दृढतुरा f. *Eleusine indica.*

*दृढगात्रिका f. *körniger Zucker.*

*दृढग्रन्थि m. *Bambusrohr.*

दृढग्राहिन् Adj. *fest anpackend,* so v. a. *mit Energie Etwas verfolgend.*

*दृढच्छद 1) m. *Borassus flabelliformis* Râgân. 9, 87. — 2) n. *ein best. wohlriechendes Gras* Râgân. 8,101.

दृढच्युत, दृळ्ह° m. N. pr. eines Sohnes des Agastja.

दृढतरी Adv. mit कर् *bekräftigen, bestätigen* Daçak. 81,18.

*दृढतरु m. *Grislea tomentosa* Râgân. 9,112. Nach Mat. med. *Anogeissus latifolia.*

दृढता f. 1) *Festigkeit.* वपुषि so v. a. *feste Gesundheit.* — 2) *festes Halten an* (Loc.), *Beharrlichkeit, Ausdauer.*

*दृढतृण 1) m. *Saccharum Munjia.* — 2) f. आ *Eleusine indica.*

दृढत्व n. 1) *Festigkeit.* — 2) *festes Halten an* (Loc.).

*दृढत्वच् m. *eine Rohrart.*

*दृढदंशक m. *Hatfisch.*

दृढदस्यु m. N. pr. eines alten Weisen Kâd. 22,20.

दृढधनुस् m. N. pr. eines Fürsten.

दृढधन्वन् Adj. *einen festen, schwer zu spannenden Bogen habend* 85,4.

दृढधन्विन् Adj. 1) dass. — 2) *mit solchen Bogenschützen versehen.*

*दृढधुर् Adj. *mit gut befestigter Deichsel.*

दृढधृति Adj. *einen festen Willen habend, entschlossen* Âpast.

Digitized by Google

दृढनाभ m. *ein best. über Waffen gesprochener Zauberspruch.*

*दृढनीर् m. *Cocosnussbaum* Râǵan. 11,47.

दृढनेत्र m. N. pr. eines Sohnes des Viçvâmitra.

दृढनेमि m. N. pr. eines Fürsten.

*दृढपत्र 1) m. *Bambusrohr.* — 2) f. ई *Eleusine indica.*

दृढपाद् 1) Adj. *auf festen Füssen stehend.* — 2) *f. आ *Andrographis paniculata* Râǵan. 3,64. — 3) *f. ई *Phyllanthus Niruri* Râǵan. 5,90.

दृढप्रतिज्ञ Adj. *fest bei seiner Erklärung verharrend, nicht nachgebend.*

*दृढप्रोक्ष m. *Ficus infectoria* Râǵan. 11,126.

दृढप्रहारिन् 1) *Adj. *tüchtig einhauend.* — 2) m. N. pr. eines Mannes.

*दृढफल n. *Cocosnussbaum* Râǵan. 11,48.

*दृढबन्धिनी f. *eine best. Pflanze.*

दृढबल m. N. pr. eines Arztes.

*दृढबीज m. 1) *Cassia Tora* Râǵan. 4,203. — 2) *Zizyphus Jujuba* Râǵan. 11,140. — 3) *Acacia arabica* Râǵan. 8,38.

दृढबुद्धि m. N. pr. eines Mannes.

दृढभक्ति Adj. *anhänglich, treu ergeben* (mit Loc.). Nom. abstr. °ता f.

दृढभक्तिक und °भक्तिमत् (R. Gorr. 2,111,28) Adj. dass.

दृढमति Adj. *fest entschlossen, es ernsthaft mit Etwas meinend* Bhag. 18,64.

1. दृढमुष्टि m. *eine feste Faust.*

2. दृढमुष्टि 1) Adj. *a) eine feste, schwer zu öffnende Faust habend.* — *b) *geizig.* — 2) m. *a) *Schwert.* — *b)* N. pr. eines Mannes.

*दृढमूल m. 1) *Cocosnussbaum.* — 2) *Saccharum Munjia* Râǵan. 8,36. — 3) *eine andere Grasart,* = मन्थानक Râǵan. 8,135.

दृढय्, °यति 1) *befestigen* Comm. zu Âpast. Çr. 7,4,5. — 2) *bekräftigen, bestätigen* TS. Prât. Comm.

*दृढरङ्ग f. *Alaun* Râǵan. 13,121.

दृढरथ m. N. pr. verschiedener Männer.

दृढरथाश्रय m. N. pr. eines Sohnes des Dhṛtarâshṭra.

दृढरुचि m. N. pr. eines Fürsten und eines nach ihm benannten Varsha in Kuçadvîpa.

*दृढलता f. *eine best. Schlingpflanze* Râǵan. 3,91.

*दृढलोमन् m. *Schwein.*

*दृढवज्र m. N. pr. eines Fürsten der Asura.

दृढवपुस् Adj. *starken Körpers, kerngesund* zu Spr. 4910.

दृढवर्मन् m. N. pr. 1) eines Sohnes des Dhṛtarâshṭra. — 2) eines Fürsten von Prajâga Pâṇ. 3,13. 4,11. 5,4. 16.

*दृढवल्क 1) m. *Arecapalme* Râǵan. 11,240. — 2) f. आ *Hibiscus cannabinus* Râǵan. 4,79.

*दृढवल्कल m. *Artocarpus Locucha* Râǵan. 9,159.

दृढवीर्य m. N. pr. eines Fürsten der Kiṁnara 1) *a)* Kâraṇḍ. 3,4.

*दृढवृत्त m. *Cocosnussbaum.*

दृढवेधन n. *ein Treffen mit dem Pfeile der Art, dass er fest stecken bleibt.*

दृढव्य m. N. pr. eines Ṛshi.

दृढव्रत 1) Adj. (f. आ) *fest am Gelübde haltend, vom einmal gefassten Vorsatze nicht abstehend, fest bestehend auf* (Loc.), *treu ergeben Jmd* (im Comp. vorangehend). — 2) m. N. pr. eines Mannes.

*दृढशक्तिक Adj. = भक्तिमात्रोगी.

दृढसंध m. N. pr. eines Sohnes des Dhṛtarâshṭra.

*दृढसंधि Adj. *fest aneinandergefügt,* —*zusammenhängend.*

दृढसमाधान Adj. *gut aufpassend* Nigân. 69,8 (89,17).

*दृढसूत्रिका f. *Sanseviera zeylanica.*

दृढसेन m. N. pr. eines Fürsten.

*दृढस्कन्ध m. *eine Dattelart.*

दृढस्यु m. N. pr. eines Ṛshi.

दृढहनु m. N. pr. eines Fürsten.

दृढहस्त m. N. pr. eines Sohnes des Dhṛtarâshṭra.

दृढात्त m. N. pr. eines Fürsten. दृढाश्व v. l.

*दृढाङ्ग n. *Diamant.*

दृढायु oder °स् m. N. pr. verschiedener Männer.

दृढायुध 1) Adj. *ein festes, hartes Geschoss habend.* Auch als Beiw. Çiva's. — 2) m. N. pr. eines Sohnes des Dhṛtarâshṭra.

दृढायुस् s. दृढायु.

दृढाश्व m. N. pr. verschiedener Männer Harîv. 2,42,35 (v. l. दृढात्त).

दृढिष्ठ Taitt. Up. 2,8 fehlerhaft für द्रढिष्ठ.

दृढी Adv. 1) mit कर् *a) fest machen, befestigen* Paṇḍ. *fest verschlingen.* — *b) bekräftigen, bestätigen.* — 2) mit भू *fest werden.*

दृढीकरण n. (fehlerhaft द्रढी° Çabd. zu Bîdar. 2,1,34) und °कार m. *Bekräftigung, Bestätigung.*

दृढेषु m. N. pr. eines der 7 Ṛshi.

दृढेषुधि m. N. pr. eines Fürsten.

*दृता f. *Kümmel.*

दृति 1) m. f. (ausnahmsweise) *ein als Schlauch zur Aufbewahrung von Flüssigkeiten und anderer Dinge, als Blasebalg und als Spritze verwendeter Balg.* Ein Leck am Schlauch bildet sich am ehesten an einem Beine des Balges. Auch दृती f. — 2) m. *a) *Fisch.* — *b)* N. pr. eines Mannes. दृतिवातवतोरयनम् und दृतिकुण्डतपश्चितामयनम् Namen zweier Sattra.

*दृतिधारक m. *eine best. Pflanze.*

*दृतिहरि und *°हार Adj. *einen Schlauch tragend,* jenes von einem Thiere, dieses von einem Menschen gesagt.

*दृत्य Partic. fut. pass. von 1. दृ.

दृंह् Adj. *festhaltend,* —*verschliessend.*

*दृम्भू m. 1) *Rad.* — 2) *die Sonne.* — 3) *Schlange.*

दृषद्बालाकि m. N. pr. eines Mannes.

*दृप्र Adj. *stark.* Vgl. *द्रूप्र.

दृब्धि f. *das Winden, Aneinanderreihen.*

दृभीक m. N. pr. eines Dämons.

दृमिचण्डेश्वर n. Name eines Liṅga. कृमिच° v. l.

*दृम्फ् m. *eine Art Schlange.*

*दृम्भू m. = दृम्भू.

दृर्वन् Adj. etwa *zerreissend, sprengend.*

दृश् (Nom. दृक्, *ved. दृङ्) 1) Adj. *sehend, schauend, anschauend, erschauend* (ein Lied, einen heiligen Text). — 2) f. *a) das Sehen, Erblicken* (RV. 5,52,12), *Schauen, Erkennen.* दृशे Dat. Inf. zu दृर्श्. — *b) Aussehen* in ई°, की°, ता°. — *c) aspectus planetarum.* — *d) Auge.* — *e)* Bez. *der Zahl zwei.* — *f) Auge,* so v. a. *Anschauungsweise, Theorie* Vikramâṅkaṅ. 18,82. — *g)* in der Astr. *der beobachtete Ort.* — 3) n. *Auge* Bhâg. P. 4,4,24.

दृश 1) m. *das Sehen, Aussehen* am Ende eines Comp. — 2) *f. *Auge.* — 3) *दृशम् am Ende eines adv. Comp.

दृशति f. *das Aussehen.*

*दृशाकाङ्क्ष n. *Lotusblüthe.*

दृशान und दृशानु 1) Partic. von दृर्श्. — 2) m. *a) *Lehrer.* — *b) *ein Brahman.* — *c)* N. pr. α) eines Ṛshi. — β) *eines Dämons. — 3) *n. *Licht, Helle.*

दृशि f. 1) *das Sehen, Schauen, Schauvermögen* 284,32. 285,1. Auch Bez. der Wurzel दृर्श् Ind. St. 13,365. दृशये Dat. als Infin. zu दृर्श्. — 2) *Auge.* Auch *दृशी. — 3) *Lehrbuch.*

दृशिमत् Adj. *sehend.*

दृशीक 1) Adj. *ansehnlich, conspicuus.* — 2) n. *Anblick.*

दृशीका f. *Aussehen.*

दृशीकु 1) Adj. am Ende eines Comp. *blickend auf* Âpast. Çr. 11,13,10. — 2) m. *Zuschauer.*

(दृशेन्य) दृशेनिश्र Adj. *ansehnlich, conspicuus.*

*दृशोपम n. *eine weisse Wasserlilie.*

दृश्र in श्रेनतिदृश्र Nachtr. 3.

दृश्य, दृशिश्र 1) Adj. *a) sichtbar,* —*für* (Instr.,

Digitized by Google

2. दुर्विचार Adj. *schlimmes Bedenken habend, sehr unentschlossen.* Nom. abstr. °त्व n. Hemâdri 1,752,8.

दुर्विचिन्तित Adj. *übel gedacht, — ausgedacht.* AV. Paric. 40,6. Varâh. Bṛh. S. 2,23.

दुर्विचिन्त्य Adj. *mit den Gedanken schwer zu verfolgen.*

दुर्विचेष्ट Adj. *von schlechtem Betragen.*

1. दुर्विज्ञान n. *ein schweres Erkennen.*

2. दुर्विज्ञान Adj. *schwer zu begreifen.*

दुर्विज्ञेय Adj. *schwer zu erkennen.*

दुर्वितर्क und °तर्क्य Adj. *worüber schwer nachzudenken ist, — man schwer in's Klare kommt.*

दुर्विद् Adj. (f. आ) *schwer zu wissen, — kennen.*

दुर्विदग्ध Adj. *verdreht, verschroben.*

दुर्विदैत्र Adj. *missgünstig, ungnädig.*

दुर्विद्य Adj. *ununterrichtet, ungebildet.*

दुर्विद्वस् Adj. *übelgesinnt.*

दुर्विध Adj. 1) *gemein, niederträchtig.* — 2) **dem es schlecht geht, arm.* — 3) **dumm, einfältig.*

दुर्विधि m. *ein böses Geschick.*

दुर्विनय m. *ein unkluges Benehmen.*

दुर्विनीत 1) Adj. *schlecht gezogen, ungezogen, sich schlecht betragend.* — 2) m. *a)* **Füllen* Râǵân. 19,38. — *b)* N. pr. α) eines Weisen. — β) eines Fürsten Ind. Antiq. 5,136.

दुर्विनीतक Adj. = दुर्विनीत 1).

1. दुर्विपाक m. *schlimme Folgen.*

2. दुर्विपाक Adj. *schlimme Folgen habend* Uttarar. 22,4 (29,8).

दुर्विभाग m. Pl. N. pr. eines Volkes.

दुर्विभाव Adj. *schwer zu begreifen* Kâd. 2,8,2 (4).

दुर्विभावन Adj. *schwer wahrzunehmen* Naish. 2,68.

दुर्विभाव्य Adj. 1) *schwer wahrzunehmen, nicht deutlich zu sehen* Kâd. 2,12,16 (13,17). 36,8 (42,12). — 2) *schwer zu begreifen.*

दुर्विभाष Adj. *überaus unsicher, — gewagt.*

दुर्विमर्श Adj. *schwer zu untersuchen, — prüfen.*

दुर्विमोचन m. N. pr. eines Sohnes des Dhṛtarâshṭra.

दुर्विरेच्य Adj. *schwer zu laxiren* Suçr. 2,455,19.

दुर्विरोचन m. N. pr. eines Sohnes des Dhṛtarâshṭra.

दुर्विलसित n. *Unart, ein böser Streich* Bâlar. 108,18.

दुर्विवक्तृ Nom. ag. *der eine Frage schlecht beantwortet* Âpast.

दुर्विवाह m. *Missheirath.*

दुर्विवेचन Adj. *schwer richtig zu beurtheilen* Çârîr. zu Bâdar. 3,2,4. 9.

दुर्विश Adj. (f. आ) *schwer zu betreten.*

दुर्विष Adj. als Beiw. Çiva's nach Nîlak. = दुःखेन वेष्टुं व्याप्तुं प्रवेष्टुमशक्यः.

दुर्विषह 1) Adj. (f. आ) *a) schwer zu ertragen, — bewältigen, unwiderstehlich. — b) schwer zu vollbringen.* — 2) m. N. pr. eines Sohnes des Dhṛtarâshṭra.

दुर्विषह्य Adj. (f. आ) = दुर्विषह 1) *a).*

1. दुर्वृत्त n. *ein schlechtes, gemeines Betragen, Schlechtigkeit, Gemeinheit.*

2. दुर्वृत्त Adj. (f. आ) 1) *sich schlecht, gemein betragend;* m. *ein schlechter Mensch.* — 2) *arm* Spr. 2881.

दुर्वृत्ति f. 1) *Noth, Elend.* — 2) *Schlechtigkeit, Gemeinheit.* v. l. दुर्वृत्त.

***दुर्वृषल** m. *ein schlechter Çûdra* Ind. St. 13,342.

***दुर्वृष्टि** f. *ungenügender Regen, Dürre.*

1. दुर्वेद Adj. 1) *schlechte Kenntnisse habend, ungelehrt.* — 2) *schwer zu kennen.*

2. दुर्वेद Adj. *schwer zu finden.*

दुर्वैर Adj. *in arger Zwietracht lebend.*

दुर्व्यवसित n. *ein schlechtes Vorhaben* Mudrâr. 62,6 (100,6).

दुर्व्यवस्थापक Adj. *schlecht entscheidend, ein schlechtes* oder *ungünstiges Urtheil fällend.*

दुर्व्यवहार m. *eine schlechte Entscheidung einer Streitsache.*

दुर्व्यसन n. *eine schlechte Leidenschaft, Laster.*

दुर्व्याहृत Adj. *schlecht, unpassend gesprochen;* n. *eine unpassende Aeusserung.*

दुर्व्रजित n. *eine schlechte, unpassende Art zu gehen.*

दुर्व्रत Adj. anzunehmen wegen दौर्व्रत्य.

दुर्हणा f. *Unheil.*

दुर्हणायु, Partic. °यत् *auf Unheil sinnend.*

दुर्हणायु Adj. dass.

दुर्हणावत् Adj. *unheilvoll.*

दुर्हणु Adj. (f. उ und ऊ) *unheilvolle Kinnbacken habend* RV.

***दुर्हल** und ***दुर्हलि** Adj.

दुर्हार्द Adj. *bösgesinnt.*

दुर्हित Adj. 1) *in übler Lage befindlich.* — 2) *lästig.*

दुर्हुत n. *ein übel angebrachtes Opfer.*

दुर्हृणायु, Partic. °यत् *wüthend.*

दुर्हृणायु Adj. dass.

दुर्हृत Adj. *mit Mühe —, kaum entfernt* Kâraka 6,11.

दुर्हृद् 1) Adj. *ein böses, hartes Herz habend.* — 2) m. *Feind.*

***दुर्हृदय** Adj. = दुर्हृद् 1).

दुर्हृषीक Adj. *mangelhafte Sinnesorgane habend* oder *seine Sinne schlecht im Zaume haltend.*

दुल्, दोलयति *in die Höhe heben, schwingen, aufwirbeln* (Staub). दोलित *in Schwingung versetzt, schwankend gemacht.*

***दुलय्**, दुलयते s. u. 3. द् mit दुस्.

दुली f. *die Schwankende*, Name einer der 7 Kṛttikâ.

***दुलि** 1) m. N. pr. eines Weisen. — 2) f. *Schildkrötenweibchen* oder *eine kleine Schildkrötenart.* Auch *दुलो.

दुलिदुह् m. N. pr. eines Fürsten.

***दुल्हल** Adj. = रोमश.

दुवन्यसद् Adj. nach Sâj. *unter den Verehrenden wohnend.*

1. दुवस् n. *Verehrung, Ehre, Ehrenbezeugung.* Insbes. mit कर् und धा.

2. दुवस् Adj. *rumorend.*

3. दुवस् n. nach Sâj. = 1. दुवस्.

दुवसन Adj. *hinausstrebend.*

दुवस्य्, दुवस्यति 1) *ehren, anerkennen, belohnen.* — 2) *zur Belohnung geben.*

दुवस्यु Adj. 1) *verehrend, ehrerbietig.* — 2) m. N. pr. eines Liedverfassers.

दुवस्वत् Adj. 1) *verehrend.* — 2) *Verehrung geniessend, — empfangend.*

दुवोया f. *Verehrung.* Nur im gleichlautenden Instr.

दुवोयु 1) Adj. *ehrend.* — 2) Adv. *a) verehrend, reverenter. — b) aus Anerkennung, zum Lohn.*

दुश्चक्षस् Adj. *ein böses Auge habend.*

दुश्चर 1) Adj. (f. आ) *a) wo sich schwer gehen lässt, schwer zu betreten, unzugänglich. — b) schwer zuzubrigen, — zu durchleben. — c) schwer zu üben, — vollziehen.* Nom. abstr. °त्व n. — 2) *m. *a) Bär* Râǵân. 19,7. — *b) eine zweischalige Muschel.*

1. दुश्चरित n. *übles Benehmen, Uebelthat; Thorheit.*

2. दुश्चरित Adj. *Uebelthaten begehend, sich schlecht betragend* Deçîn. 5,45.

दुश्चरितिन् Adj. dass.

***दुश्चर्मक** n. *Aussatz.*

दुश्चर्मन् Adj. 1) *hautkrank.* — 2) **keine Vorhaut habend.*

दुश्चारित्र und **दुश्चारिन्** Adj. *einen schlechten Wandel führend.*

दुश्चिकित्स Adj. *schwer zu heilen.*

दुश्चिकित्सा f. *falsche ärztliche Behandlung.*

दुश्चिकित्सित Adj. *schwer zu heilen.*

दुश्चिकित्स्य Adj. dass. Kâraka 2,1. Superl. °तम Nom. abstr. °त्व n.

दुश्चिक्य n. *das dritte astrol. Haus.*

Digitized by Google

दुश्चित् Adj. *übel denkend.*

दुश्चित्त Adj. *traurig, betrübt* Kâraṇḍ. 43,16.

दुश्चित्तित n. *ein dummer Gedanke.*

दुश्चित्तितचित्तिन् m. N. pr. eines Mâraputra Lalit. 396,6.

दुश्चित्त्य Adj. *worüber schwer in's Klare zu kommen ist.*

दुश्चेतस् Adj. *bösgesinnt.*

दुश्चेष्टा f. und दुश्चेष्टित n. *schlechtes, verkehrtes Benehmen, böses Treiben.*

दुश्यवन 1) Adj. *schwer zu Fall zu bringen, unerschütterlich.* — 2) *m. Bein. Indra's Pratâpar. 248,11.

दुश्याव Adj. = दुश्यवन 1).

दुष्कट् Adj. (f. आ) *mangelhaft* (den Körper) *bedeckend.*

दुष्काय Adj. *eine schlechte Gesichtsfarbe habend, schlecht aussehend* Karaka 1,17.

दुष्किट्ट Adj. *schwer zu vernichten.*

दुष्किन्न Adj. *schlecht ausgezogen* (Dorn).

दुःशंस Adj. *übel redend, schmähend* Taitt. Âr. 2,4,1. *übelwollend.*

दुःशक Adj. *schwer auszuführen* Comm. zu Njâjam. 4,2,6. *unmöglich.* Nom. abstr. °त्व n. Comm. zu Âpast. Çr. 6,12,4.

*दुःशक्त und *दुःशक्ति Adj. *unvermögend.*

दुःशल N. pr. 1) m. eines Sohnes des Dhṛtarâshṭra. — 2) f. आ einer Tochter Dhṛtarâshṭra's.

दुःशस्त 1) Adj. *schlecht recitirt.* — 2) n. *schlechte Recitation.*

*दुःशाकम् Adv. *schlimm um das Gemüse!*

*दुःशास Adj. = दुःशासन 1).

दुःशासन 1) *Adj. *schwer zu beherrschen, — im Zaume zu halten.* — 2) m. N. pr. eines Sohnes des Dhṛtarâshṭra.

दुःशीलम् Adj. *böswillig, bösartig.*

दुःशिक्षित Adj. *schlecht unterrichtet* Kâd. 255,6. 2,7,3. *unerzogen, ungebildet, ungezogen, unverschämt* Bâlar. 37,17.

दुःशिष्य m. *ein schlechter Schüler.*

दुःशीततनु Adj. Âpast. Çr. 9,6,2 fehlerhaft für दुःशीर्ततनु.

दुःशील 1) Adj. *worauf sich schlecht liegen lässt.* — 2) m. N. pr. eines Mannes.

दुःशीर्ततनु Adj. *einen unzerstörbaren Körper habend* (Agni) Maitr. S. 1,8,6. Mân. Çr. 3,2.

दुःशील 1) Adj. (f. आ) *schlechte Neigungen —, schlechte Gewohnheiten —, einen schlechten Charakter habend.* Nom. abstr. °ता f. — 2) f. आ N. pr. eines Frauenzimmers.

दुःशीलचित्त Adj. (f. आ) *ein böses Herz habend.*

*दुःसृङ्गी f. *eine untreue Frau.*

दुःसृत Adj. *unvollständig durchgekocht, nicht durchgebacken* Maitr. S. 1,4,13. Âçv. Çr. 3,14,1.

दुःशैव Adj. *missgünstig.*

दुःशोध Adj. *schwer zu reinigen.*

दुःशोष Adj. *schwer auszutrocknen.*

दुःश्रव 1) Adj. *unangenehm zu hören;* s. अति°. — 2) n. *Kakophonie.*

दुःश्रवत्व n. *Kakophonie.*

दुःश्रुत Adj. *schlecht —, falsch gehört.*

1. दुष् Indecl. = δυς-.

2. दुष् (= 1. दुष्) दुष्यति (episch auch Med.) erst im Ait. Br. 1) *verderben, schlecht werden, Schaden nehmen, zu Schanden werden.* — 2) *vom Uebel —, fehlerhaft —, mangelhaft sein.* — 3) *verunreinigt werden, sich verunreinigen.* — 4) *einen Fehltritt —, eine Sünde begehen, sich vergehen* (vom Weibe), *Schuld haben* 120,15. — 5) Partic. दुष्ट (erst bei M.) *a) verdorben* 216,19. *mitgenommen, in einem schlechten Zustande befindlich.* — *b) fehlerhaft* (auch von gezähmten Thieren), *mangelhaft, falsch.* — *c) böse,* so v. a. *von woher Gefahr droht.* — *d) der sich vergangen hat, schuldig;* häufig in Comp. mit dem womit sich Jmd vergangen hat. दुष्टा f. **liederlich.* — *e) feindlich gesinnt, böse auf, feindliche Absichten habend gegen, grollend auf* (Gen.). — *f) schlecht, böse* in moralischem Sinne; m. *ein schlechter Mensch, Bösewicht* 209,11. 12. — *g) schlimm, arg.* Compar. °तर्. — *Caus. दोषयति *beflecken* (die Seele). — दूषय् s. bes. — Mit अनु *in Folge von Etwas untreu werden, — von Jmd abfallen.* — Mit अभि, °दुष्ट *verunreinigt.* — Mit उप *einen Fehltritt begehen, moralisch sinken.* — Mit प्र 1) *sich verschlimmern.* — 2) *verunreinigt werden.* — 3) *einen Fehltritt begehen, moralisch sinken.* — 4) *sich vergehen an* (प्रति) *Jmd.* — 5) *untreu werden, abfallen.* — 6) प्रदुष्ट *a) wild geworden* (Pferde), *ausgelassen* (die Sinnesorgane). — *b) schlecht* in moralischem Sinne, *sündhaft;* m. *ein schlechter Mensch, Bösewicht.* — *c) ausschweifend, liederlich* (Weib). — Mit विप्र, °दुष्ट 1) *böse* in moralischem Sinne. — 2) *ausschweifend, liederlich* (vom Weibe). — Mit संप्र 1) *sich verschlimmern, schlecht werden.* — 2) °दुष्ट *verunreinigt.* — Mit वि *eine Sünde begehen, sich vergehen* Vishnus. 24,41. — Mit सम् 1) *sich verunreinigen.* — 2) संदुष्ट *a) schlecht, böse* (Person). — *b) feindlich gesinnt gegen, grollend auf* (Gen.).

दुष्कत्त m. N. pr. = दुष्मत्त Hariv. 1,32,8. fgg.

दुष्कर 1) Adj. (f. आ) *a) schwer zu thun, — vollbringen, womit man nicht leicht fertig wird, schwer zu überwinden, — ertragen.* दुष्करं क्रियते oder दुष्करम् allein mit यद् *es ist keine leichte Sache, dass.* Mit Infin. *schwer zu.* — *b) was selten geschieht, — angetroffen wird, ungewöhnlich, ausserordentlich* MBh. 10,7,5. Chr. 137,11. — *c)* दुष्करं यदि mit Infin. oder Potent. *schwerlich.* — 2) n. **Luft, Luftraum.*

दुष्करकर्मन् und °कर्मकारिन् (v. l.) Adj. *Schwieriges vollbringend, überaus geschickt* Daçak. 45,5.

दुष्करकारिता f. *das Thun von etwas Ungewöhnlichem* (als Untugend) MBh. 12,138,10.

दुष्करकारिन् Adj. *etwas schwer zu Vollbringendes —, etwas Ungewöhnliches thuend* (als Lob).

दुष्करचर्या f. *Pönitenz* Lalit. 323,1. 326,17.

दुष्करण n. *ein elendes Machwerk.*

दुष्करसाधन n. *ein Mittel Schwierigkeiten zu überwinden* Daçak. (1925) 2,109,4.

दुष्कर्ण m. N. pr. eines Sohnes des Dhṛtarâshṭra.

1. दुष्कर्मन् n. *Uebelthat.*

2. दुष्कर्मन् Adj. Subst. *Uebles thuend, Uebelthäter.*

दुष्कलेवर n. *der elende Leib.*

दुष्कायस्थकुल n. *die elende Kaste der Schreiber.*

दुष्काल m. 1) *eine böse Zeit* Hem. Par. 8,377. — 2) *die böse, Alles vernichtende Zeit.* Auch als Bein. Çiva's.

1. दुष्कीर्ति f. *Unehre, Schande.*

2. दुष्कीर्ति Adj. *übel berufen, ehrlos.*

1. दुष्कुल n. *ein niedriges, verachtetes Geschlecht.*

2. दुष्कुल Adj. *niedrigen, verachteten Geschlechts.* Nom. abstr. °ता f.

दुष्कुलीन 1) Adj. (f. आ) dass. — 2) *m. *ein best. Parfum.*

दुष्कृत् Adj. *Uebles thuend,* Subst. *Uebelthäter.*

1. दुष्कृत Adj. 1) *schlecht gethan, — gemacht, — organisirt.* In Verbindung mit कर्मन् = 2. दुष्कृत MBh. 3,78,12. — 2) *übel angebracht.*

2. दुष्कृत n. *Uebelthat, Sünde.*

दुष्कृतकर्मन् Adj. Subst. *Uebles thuend, Uebelthäter.*

दुष्कृतकारिन् Adj. dass. Daçak. (1925) 2,111,10.

दुष्कृतात्मन् Adj. *von böser Gesinnung, böse, schlecht.*

दुष्कृति und °न् Adj. Subst. *Uebles thuend, Uebelthäter.*

दुष्कृष्ट Adj. *schlecht gepflügt, — angebaut.*

दुष्क्रम Adj. *in falscher Reihenfolge stehend, versetzt, verstellt* Kâvjâdâ. 7,7. Nom. abstr. °ता f.

Digitized by Google

दुष्क्रीत Adj. *schlecht —, zu theuer gekauft.*

*दुष्खदिर m. *ein der Acacia Catechu verwandter Baum.*

दुष्ट 1) Adj. s. u. 2. दुष्. — 2) m. *ein schädliches Thier* Vishṇus. 12,2. — 3) n. *a) Vergehen, Schuld.* — *b) *Costus speciosus oder arabicus.* —

दुष्टचरित्र Adj. Subst. *Uebles thuend, Uebelthäter* Pañcat. 41,14.

दुष्टचारिन् Adj. Subst. dass.

दुष्टचेतस् Adj. *übelgesinnt* M. 3,225. R. 3,52,20.

दुष्टता f. 1) *Schlechtigkeit.* — 2) *das Verunreinigtsein.*

दुष्टत्व n. 1) *Schlechtigkeit.* — 2) *Verkehrtheit, Falschheit.*

दुष्टदमनकाव्य n. Titel eines *Gedichts.*

दुष्टदुर्जन m. *Bösewicht, Schuft* Spr. 2888.

दुष्टनाशिनी f. N. pr. einer Göttin.

दुष्टनु Adj. *einen hässlichen Leib habend, hässlich* AV.

दुष्टबुद्धि 1) Adj. *Böses im Sinn habend gegen, grollend auf* (उपरि). — 2) m. N. pr. eines *Bösewichts.*

दुष्टभाव Adj. *eine böse Absicht habend, übelgesinnt* Āpast. MBh. 1,152,26. 3,62,15. R. 3,49,56. Nom. abstr. °ता f. 1,3,11.

दुष्टयोनिप्राप्तिविचार m. Titel eines Werkes.

दुष्टर Adj. (f. आ) 1) *unüberwindlich, unwiderstehlich, dessen man nicht Herr wird, unübertrefflich.* — 2) *unentreissbar.* — 3) *schwer auszuhalten, — zu ertragen.*

दुष्टरीतु 1) Adj. *unüberwindlich, unwiderstehlich.* — 2) m. N. pr. eines Mannes.

दुष्टलाङ्गल n. *eine best. Gestalt des Mondes.*

दुष्टवाच् Adj. *böse Reden führend* M. 8,386.

दुष्टहृदय Adj. *ein böses Herz habend* Daçak. 26,3.

दुष्टानुर m. *ein schlechter, ungehorsamer Patient.*

दुष्टात्मन् Adj. *übelgesinnt* MBh. R.

दुष्टान्तरात्मन् Adj. dass. 46,7.

दुष्टि f. 1) *Verderben, Verderbniss.* — 2) *das Schlimmsein, Bösartigkeit.* व्रणानाम् Karaka 2,5.

*दुष्टीय्, °यति Denom. von दुष्ट.

दुष्टुत, दुष्टुति und दुष्टु s. दुःष्टुत, दुःष्टुति, दुःष्टु.

*दुष्पच Adj. *schwer zu verdauen.*

*दुष्पतन n. *ein schlimmes Fallen, Sturz.*

*दुष्पत्र m. *ein best. Parfum.*

दुष्पद् Adj. (f. आ) *unergründlich* oder *unzugänglich* (Flüsse) RV. 1,53,9.

दुष्पराजय m. N. pr. eines Sohnes des Dhṛtarâshṭra.

दुष्परिग्रह Adj. (f. आ) *schwer im Besitz zu behalten.*

दुष्परिणाम Adj. fehlerhaft für दुष्परिमाण.

दुष्परिमाण Adj. *von unbestimmtem Umfange* Kauç. 139.

दुष्परिहर Adj. *schwer zu entfernen.*

दुष्परिहार Adj. *schwer zu vermeiden.* Nom. abstr. °ल n. Comm. zu Nyâyam. 2,1,26.

दुष्परीक्ष्य Adj. (f. आ) *schwer zu prüfen, — untersuchen.*

*दुष्पान Adj. *schwer zu trinken.*

दुष्पार Adj. 1) *schwer zu durchschiffen, worüber schwer hinüberzugelangen ist, schwer zu durchdringen.* — 2) *schwer zu vollbringen.*

दुष्पार्ष्णिग्रह und °ग्राह Adj. *einen schlimmen Feind im Rücken habend.*

*दुष्पीत Adj. *schlecht getrunken.*

दुष्पुत्र m. *ein schlechter Sohn.*

*दुष्पुरुष m. *ein schlechter Mensch.*

दुष्पूर Adj. (f. आ) *schwer zu füllen, — sättigen, — befriedigen.*

दुष्पेषण Adj. *schwer zu zerstampfen.* Nom. abstr. °ल n. Comm. zu Āpast. Çr. 8,5,10.

दुष्प्रकम्प und °कम्प्य Adj. *schwer zum Zittern, zum Wanken zu bringen.*

1. दुष्प्रकृति f. *eine gemeine Natur, ein gemeiner Charakter* Kâd. 116,7.

2. दुष्प्रकृति Adj. *eine gemeine Natur habend, niederträchtig* Kâd. 2,60,7.

दुष्प्रज्ञ und *°स् Adj. *schlechte Kinder habend.*

दुष्प्रज्ञ Adj. (f. आ) *unverständig.* Nom. abstr. °ल n.

1. दुष्प्रज्ञान n. *Unverstand.*

2. दुष्प्रज्ञान Adj. *unverständig, ungeschickt.*

दुष्प्रणीत 1) Adj. *a) schlecht —, irre geleitet.* — *b) missrathen.* दुष्प्रणीतेन मनसा दुष्प्रणीततराकृति: MBh. 13,144,30. — 2) n. *ein schlechtes, unkluges Benehmen.*

दुष्प्रतर Adj. (f. आ) *worüber man schwer hinwegkommt* (eig. und übertr.).

दुष्प्रतियह Adj. (f. आ) *schwer zu fassen, — greifen.*

दुष्प्रतिवारण Adj. *schwer abzuwehren.*

दुष्प्रतिवीक्षणीय und °वीक्ष्य Adj. *schwer anzusehen, dessen Anblick man nicht ertragen kann.*

दुष्प्रत्यभिज्ञ Adj. *schwer wiederzuerkennen* Kâṇḍ. 88,15.

दुष्प्रधर्ष 1) Adj. (f. आ) *dem man Nichts anhaben kann, vor Angriffen sicher, dem man sich nicht nahen darf, unantastbar.* — 2) m. N. pr. eines Sohnes des Dhṛtarâshṭra. — 3) *f. आ *a) Alhagi Maurorum* Râǵan. 4,54. — *b) Phoenix sylvestris* Râǵan. 11,56.

दुष्प्रधर्षण 1) Adj. = दुष्प्रधर्ष 1). — 2) m. N. pr. eines Sohnes des Dhṛtarâshṭra. — 3) *f. ई *Melongena incurva.*

दुष्प्रधर्षिणी f. Bez. *verschiedener Eierpflanzen* Râǵan. 4,30. Bhâvapr. 1,198.

दुष्प्रधृष्य Adj. = दुष्प्रधर्ष 1).

दुष्प्रपद्न Adj. *sshwer zu betreten* Sây. zu RV. 1,59,3.

दुष्प्रबोध Adj. *schwer aufwachend* Bhâvapr. 6,13.

*दुष्प्रमय Adj. (f. आ) *schwer zu messen.*

दुष्प्रयुक्त Adj. *schlecht —, falsch angewandt, — gebraucht.*

दुष्प्रलम्भ Adj. (f. आ) *schwer zu betrügen* Âpast.

दुष्प्रवाद् m. *eine böse Nachrede.*

दुष्प्रवृत्ति f. *eine böse, traurige Nachricht.*

दुष्प्रवेश 1) Adj. (f. आ) *a) wohin der Eingang erschwert ist, schwer zu betreten.* — *b) schwer hineinzubringen.* — 2) *f. आ *eine Art Opuntia* Râǵan. 8,54.

दुष्प्रसह 1) Adj. (f. आ) *a) schwer zu ertragen, unwiderstehlich.* — *b) dessen Anblick man nicht ertragen kann, grauenvoll.* — 2) m. N. pr. eines Lehrers.

दुष्प्रसाद् Adj. *schwer zu besänftigen* 57,24.

दुष्प्रसादन Adj. dass.

दुष्प्रसाधन und °साध्य Adj. *mit dem schwer fertig zu werden ist.*

दुष्प्रसाह् fehlerhaft für दुष्प्रसह.

दुष्प्रसू Adj. f. *es schwer zu einer richtigen Geburt bringend* Suçr. 2,397,2.

दुष्प्रकर्ष m. N. pr. eines Sohnes des Dhṛtarâshṭra.

दुष्प्राप (f. आ) und °प्य Adj. *wohin* oder *wozu man schwer gelangt, schwer zu erreichen, — erlangen.*

दुष्प्राप्त MBh. 12,12642 fehlerhaft für दुष्प्राप.

दुष्प्राप्य Adj. = दुष्प्राप.

दुष्प्रावी Adj. *unaufmerksam, unfreundlich.*

दुष्प्रीति f. *Missvergnügen.*

दुष्प्रेक्ष Adj. 1) *schwer zu Gesicht kommend.* — 2) *unangenehm anzuschauen.*

दुष्प्रेक्षणीय Adj. = दुष्प्रेक्ष 2).

दुष्प्रेक्षित Adj. *schlecht —, mangelhaft angesehen* Varâh. Bṛh. S. 2,28.

दुष्प्रेक्ष्य Adj. = दुष्प्रेक्ष 1) und 2).

दुष्फालिकृत्थ *der 12te astrol. Joga.*

दुष्मत्त m. fehlerhaft für दुष्यत्त.

दुष्यत्त m. N. pr. des Vaters der Çakuntalâ.

दुःषत्त die ältere Form.

*दुष्या f. = दूष्या *Leibgurt eines Elephanten* Gal.

दुषत्त m. fehlerhaft für दुष्यत्त.

*दुःषत्त m. die ältere Form von दुष्यत्त. Vgl.

Digitized by Google

दोःषत्ति.

*दुःसंधि gaṇa सुषामादि.

1. दुःषम m. *ein best. Gewicht*, = 6 Dhânaka Kâraka 8,1 (दुःक्षम gedr.).

2. दुःषम 1) n. *ein schlechtes Jahr* Çat. Br. 3,2,1,30. Ait. Br. 2,29. — 2) f. दुःषमा Bez. *zweier unglücklicher Speichen im Zeitenrade* Ârjabh. 3,9.

*दुःषमसुषमा f. bei den Gaina Bez. *zweier zum Theil unglücklicher, zum Theil glücklicher Speichen im Zeitenrade.*

*दुःषर्क Adj. *unwiderstehlich.*

*दुःषामन् gaṇa सुषामादि.

*दुःषुप्त Adj. *unruhig schlafend, böse Träume habend.*

*दुःषूति P. 8,3,88.

*दुःषेध gaṇa सुषामादि.

दुःष्टुत n. *fehlerhafte Behandlung des* Stotra.

दुःष्टुति und दुर्ःष्टुति f. *ein fehlerhaftes* oder *schlechtes Loblied.*

*दुःष्टु 1) Adj. *sich schlecht betragend.* — 2) Adv. *schlecht.*

*दुःष्पर्श m. = दुःस्पर्श 2) *a*).

दुःषत्त MBh. 5,3974 fehlerhaft für दुष्यत्त.

दुःषर्प्य und दुःषर्प्रिय n. *ein böser Traum, unruhiger Schlaf.*

दुस्° = 1. दुष्°, δυς-.

दुस्तप Adj. *schwer zu vollbringen* (तपस् *Kasteiung*).

दुस्तर Adj. (f. आ) *schwer zu passiren, worüber schwer hinüberzukommen ist* (eig. und übertr.), *dessen man schwer Herr wird, unüberwindlich.*

दुस्तरण Adj. (f. ई) *schwer zu passiren.*

*दुस्तरीप gaṇa निरुदकादि.

दुस्तर्क m. *ein falsches Raisonnement.*

दुस्तर्क्य Adj. *schwer zu errathen, — herauszufinden.*

दुस्तार Adj. (f. आ) = दुस्तर.

दुस्तिथि m. *ein unglücklicher lunarer Tag.*

दुस्तीर्ण Adj. = दुस्तर.

दुस्तीर्थ Adj. (f. आ) *eine schlechte Furt —, einen schlechten Zugang habend.*

दुस्तोष Adj. *schwer zufriedenzustellen.*

दुस्त्यज Adj. (f. आ) *schwer zu verlassen, — aufzugeben, — im Stich zu lassen* Kâd. 2,9,3. Nom. abstr. °ता f. 11,12.

दुस्त्याज्य Adj. dass.

दुस्थ, दुस्थित, दुस्थिति, दुस्थेय, दुस्पृश und दुस्पृष्ट s. दुःस्थ, दुःस्थित, दुःस्थिति, दुःस्थेय, दुःस्पृश und दुःस्पृष्ट.

दुःसंरक्ष्य Adj. *schwer zu bewachen* Nilak. zu MBh. 5,42,46.

दुःसंलक्ष्य Adj. *schwer wahrzunehmen, — zu erkennen.*

दुःसंस्कार m. Pl. *schlechte Sitten.*

दुःसंस्थित Adj. *missgestaltet* R. Gorr. 2,8,40.

*दुःसक्थ und *°सक्थि Adj. *hässliche Schenkel habend.*

दुःसङ्ग m. *eine schlechte Neigung.*

दुःसचिव m. *ein schlechter Minister.*

दुःसंचार Adj. (f. आ) *ungangbar* Bâlar. 164,6.

दुःसंचिन्त्य Adj. *wovon man sich schwer einen Begriff machen kann.*

दुःसत्त्ववत् Adj. *von bösen Thieren erfüllt.*

*दुस्सथ (!) m. *Huhn* oder *Hund.*

दुस्सनि m. N. pr. eines Mannes.

दुःसंदर्भ Adj. (f. आ) *schwer zusammenzustellen, — zu verfassen* Deçîn. S. 1, Z. 2.

दुःसंधान Adj. *schwer zusammenzufügen, — zu vereinigen, — versöhnen.*

दुःसंधेय Adj. *schwer zu vereinigen, — wieder zusammenzufügen* (ein durchbrochenes Heer).

*दुःसम Adj. *nicht richtig, unpassend.*

*दुःसमतिक्रम Adj. *worüber man schwer hinwegkommt.*

दुःसमर्थ Adj. *schwer zu begreifen.*

दुःसमीक्ष्य Adj. *schwer zu Gesicht zu bekommen.*

दुःसंपाद Adj. 1) *wozu schwer zu gelangen ist.* — 2) *schwer —, nicht auszumachen* Çaṃk. zu Bâdar. 3,2,9.

दुःसंपाद्य Adj. = दुःसंपाद 1). Nom. abstr. °त्व n.

दुःसर्प m. *eine böse Schlange.*

दुःसह 1) Adj. (f. आ) *schwer zu ertragen, unerträglich, unwiderstehlich.* Compar. °तर 173,14. — 2) m. N. pr. *a*) eines bösen Dämons. — *b*) eines Sohnes des Dhṛtarâshṭra. — *c*) eines Sohnes des Purukutsa. — 3) f. आ *a*) Bein. der Çrî. — — *b*) **ein best. Strauch.*

दुःसहाय Adj. *schlechte Gefährten habend, von Allen verlassen.*

दुःसाक्षिन् m. *ein falscher Zeuge.*

*दुःसाधिन् m. *Thürsteher.*

दुःसाध्य Adj. 1) *schwer zu vollbringen* Spr. 7699. — 2) *schwer zu erfüllen* (Wunsch). — 3) *mit dem man schwer fertig wird* MBh. 7,33,27. — 4) *schwer herzustellen, — zu heilen.* — 5) *schwer zu versöhnen.*

दुःसेव्य Adj. *schwer zu gebrauchen, — handhaben, — behandeln.*

*दुःस्त्री f. *ein böses Weib.*

दुःस्थ Adj. (f. आ) 1) *dem es schlimm geht, worum es schlimm steht, sich in übler Lage —, sich in Noth befindend, elend, unglücklich, traurig.* दुःस्थं (Adv.) स्था *unwohl —, krank sein.* — 2) **thöricht.*

दुःस्थित 1) Adj. = दुःस्थ 1) 134,23. 166,16. 303,17. — 2) n. *a*) *eine unpassende Art zu stehen* MBh. 3,233,21. — *b*) = दुःस्थिति.

दुःस्थिति f. *eine üble Lage, schlimme Verhältnisse.*

दुःस्थेय n. impers. *schwer zu stehen.*

दुःस्नान n. *ein schlimmes, unheilvolles Baden.*

दुःस्पर्श 1) Adj. *a*) *schwer zu berühren, — anzufassen.* — *b*) *unangenehm zu berühren, für das Gefühl unangenehm.* — 2) * m. *a*) *Alhagi Maurorum.* — *b*) *Guilandina Bonduc.* — 3) f. आ *Solanum Jacquini, Alhagi Maurorum, Mucuna pruritus* und *Cassyta filiformis.* Zu belegen, aber nicht näher zu bestimmen. Dhanv. 1,6. Râgân. 3,39. 44. 4,53. Bhâvapr. 1,198. 207. 3,46. 92.

दुःस्पर्शक m. *Alhagi Maurorum* Karaka 6,9.

दुःस्पृश Adj. *unangenehm zu berühren, — anzufassen.*

दुःस्पृष्ट 1) n. *geringe Berührung.* In der Grammatik *die Thätigkeit der Zunge, durch welche die Laute* य, र, ल *und* व *hervorgebracht werden.* — 2) m. *ein durch diese Thätigkeit hervorgebrachter Laut.*

*दुःस्फोट m. *eine Art Waffe.*

दुःस्मर Adj. *dessen man sich ungern erinnert.*

दुःस्वन Adj. (f. आ) *übel tönend.*

दुःस्वप्न m. *ein böser Traum* Mân. Gṛhs. 2,14. °दर्शन n. *ein böses Traumgesicht.*

दुःस्वप्नप्रतिबोधन Adj. *schwer aus dem Schlafe zu erwecken.*

1. दुह्, दोग्धि, दुग्धे, दुहति, °ते, दोहति, °ते. दुह्यति und °ते. 1) *melken* (auch vom *Ausziehen des Saftes* aus der Soma-Pflanze), übertr. *ausbeuten, Nutzen —, Vortheil ziehen aus;* mit Acc. — 2) *Etwas herausmelken, herausziehen aus;* mit doppeltem Acc. — 3) *milchen, Milch geben,* den Samen *entlassen,* überh. *etwas Erwünschtes spenden;* mit Acc. oder Gen. (selten). कामान् so v. a. *Wünsche erfüllen, — gewähren* Spr. 7816. Gewöhnlich Med. — 4) Pass. *gemolken —, herausgemolken —, ausgezogen werden.* दुग्धं *gemolken, herausgemolken, ausgezogen, ausgesogen, ausgebeutet, verbraucht* (Bhâg. P. 5,14,12). — Caus. दोहयति. °ते 1) *melken lassen* Vaitân. — 2) *melken, herausmelken, herausziehen.* — Desid. दुदुक्षति und दुधुक्षति *melken wollen.* — Mit अभि *dazu melken* TBr. 1,4,2,4. — Caus. Act. *dazu milchen lassen* Âpast. Çr. 15,2,2. — Mit अव Med. *Jmd* (Dat.) *Etwas* (Acc.)

Digitized by Google

Gen. oder im Comp. vorangehend). °स्थापित *so hingestellt, dass man es sehen kann.* — *b) anzublicken, anzusehen, anzuschauen* Spr. 7798. — *c) angenehm anzusehen, sehenswerth, schöner als* (Abl.) — 2) n. *a) ein dem Auge zugänglicher Gegenstand.* — *b) die sichtbare, gegebene, bekannte Zahl.* — *c)* N. pr. einer Stadt.

दृश्यजाति f. *reduction of the given quantity with fractions affirmative or negative.*

दृश्यता f. und दृश्यत्व n. *Sichtbarkeit.*

दृश्यपुर n. N. pr. einer *Stadt.*

दृश्यश्रव्य Adj. *was man sieht und (oder) hört.* Nom. abstr. °त्व n.

दृश्यादृश्य Adj. *sichtbar und auch nicht sichtbar.* f. आ Bein. der Sinîvâli.

दृश्येतर Adj. *unsichtbar.* Nom. abstr. °ता f. Naish. 8,37.

°दृश्वन् Adj. *der da sieht, gesehen hat, vertraut mit.*

*दृषच्छारद Adj. *so eben vom Mühlstein kommend, frisch gemahlen.*

दृषत्कण m. *Steinchen* 168,28.

दृषत्पुत्र m. *der obere, kleinere Mühlstein.*

*दृषत्सार n. *Eisen* Râgan. 13,45.

दृषद् f. *Felsen, ein grosser Stein, Mühlstein;* insbes. *der untere der beiden Mühlsteine.*

*दृषद्क Mahâbh. (K.) 52,18.

दृषद्ग्मन् m. *der obere, kleinere Mühlstein.*

*दृषद्दिमाषक m. *die von Mühlsteinen erhobene Abgabe.*

दृषद्उपल n. Sg. und Du. und °लौ f. Du. *die beiden Mühlsteine* 36,26.

दृषदोलूखल n. Sg. *Mühlstein und Mörser.*

*दृषय्, °यते Denom. von दृषद्.

दृषद्वत् 1) *Adj. *felsig, steinig.* — 2) m. N. pr. eines Mannes. — 3) f. °द्वती *a)* N. pr. *α) eines* Flusses. — *β)* verschiedener Frauen. — *b)* *Bein. der Durgâ.

दृषत् Partic. Âçv. Çr. 9,7,12 wohl fehlerhaft für रुषत्.

दृषन्नी f. *ein Schiff aus Stein* Spr. 2930.

दृष्ट 1) Adj. s. u. दृश्. — 2) n. *a) Wahrnehmung.* — *b) *eine begründete Gefahr.*

दृष्टकर्मन् Adj. 1) *dessen Thaten man kennen gelernt hat, in der Praxis erprobt.* — 2) *der die Praxis* (bei einem Andern) *kennen gelernt hat* Suçr. 1,123,15. Bhâvapr. 1,133.

*दृष्टकूट n. *Räthsel.*

दृष्टचर Adj. (f. ई) *früher gesehen.*

दृष्टतस् Adv. *als etwas Gesehenes* Gobh. 3,5,27.

दृष्टत्व n. 1) *das Gesehenwordensein, das vor Augen Liegen* Kap. 4,4. 5,118. — 2) *das Angesehenwordensein, Gelerntwordensein.*

दृष्टदोष Adj. (f. आ) 1) *bei dem man einen Fehler, einen Schaden wahrgenommen hat.* — 2) *dessen Fehler anerkannt sind, offen zu Tage liegen.* — 3) *als sündhaft anerkannt* (eine Handlung).

दृष्टद्रष्टव्य Adj. *der gesehen hat, was zu sehen war,* Dh. V. 31,14.

दृष्टधर्म m. N. pr. v. l. für दृष्टशर्मन् VP.² 4,95.

दृष्टनष्ट Adj. *gesehen (erschienen) und auch gleich wieder verschwunden.* Nom. abstr. °ता f.

*दृष्टपुष्पा Adj. f. = दृष्टरजस् Gal.

दृष्टपूर्व Adj. (f. आ) *früher gesehen* 308,4. Spr. 3298.

*दृष्टरजस् und *°रजस्का (Gal.) Adj. f. *bei der sich die Regeln schon eingestellt haben, mannbar.*

दृष्टरथ m. N. pr. eines Fürsten MBh. 13,166,50. धृष्टरथ v. l.

दृष्टरूपा f. N. pr. eines Wesens im Gefolge der Devî.

दृष्टवीर्य, °वीर्यि Adj. *von erprobter Kraft.*

दृष्टशर्मन् m. N. pr. eines Fürsten VP. 4,14,2.

दृष्टश्रुत Adj. *gesehen und (oder) gehört* M. 8,75.

दृष्टसार Adj. *von erprobter Kraft.*

दृष्टादृष्ट Adj. *sichtbar und unsichtbar, dieses und jenes Leben betreffend;* n. *Sichtbares und Unsichtbares* u. s. w.

दृष्टान्त 1) Adj. *als Muster dienend, maassgebend* R. Gorr. 2,109,37. Am Anf. eines Comp. als Adv. MBh. 13,49,17 (= प्रत्यक्षम् Nilak.). — 2) m. *a) Muster, Praecedens, Beispiel, Exemplification* Kâvjapr. 10,16. न तु दृष्टान्तत: *nicht aber in Folge eines Praecedens* und auch *nicht aber als Praecedens.* Hariv. 5298 wohl fehlerhaft für वृत्तान्त, wie die neuere Ausgabe liest. — *b) *Lehrbuch.* — *c) *Tod.* — *d) *eine best. grosse Zahl.*

दृष्टान्तकलिका f. Titel eines Werkes.

दृष्टान्तय्, °यति *als Beispiel vorführen* Hemâdri 1,150,6. Partic. दृष्टान्तित.

दृष्टारिष्ट Adj. *bei dem sich Todeszeichen gezeigt haben* Bhâvapr. 1,139.

दृष्टार्थ Adj. 1) *dessen Endzweck deutlich ist.* — 2) *als Muster dienend, maassgebend* Gaut. — 3) *der den Sachverhalt erkannt hat, der in's Reine gekommen ist über* (Gen.).

दृष्टि f. 1) *das Sehen, — auf* (Gen.), *Erblicken, Schauen, Erschauen* (mit dem körperlichen oder geistigen Auge). — 2) *Gesicht, Sehkraft.* — 3) *Sehkraft des Geistes, Verstand.* — 4) *Auge, Blick.* दृष्टिं दा *den Blick richten auf* (Loc.) Spr. 2933. — 5) *Pupille des Auges.* — 6) in der Astrol. *aspectus planetarum.* — 7) *Berücksichtigung.* — 8) *Ansicht;* bei den Buddhisten insbes. *eine irrige A.*

*दृष्टिकृत् m. *Hibiscus mutabilis.*

दृष्टिक्षेप m. *das Herumgehenlassen der Augen.*

*दृष्टिगुण m. *Ziel.*

दृष्टिगुरु m. Beiw. Çiva's.

दृष्टिगोचर m. *der Bereich des Gesichts, Gesichtskreis.*

दृष्टिदान n. *das Sichsehenlassen, das Gewähren seines Anblicks* Daçak. 46,11.

दृष्टिनिपात m. *das Fallen des Auges auf Etwas, Blick.*

दृष्टिप Adj. *mit den Augen trinkend, sich am blossen Schauen ergötzend.*

दृष्टिपथ m. *Gesichtskreis.*

दृष्टिपात m. = दृष्टिनिपात 112,24. 171,14. 290,9. न तस्य °पाते elliptisch so v. a. *tritt dem nicht vor Augen* 105,7.

दृष्टिपूतना f. N. pr. eines bösen Dämons.

दृष्टिप्रदान n. = दृष्टिदान Kumâras. 7,45.

दृष्टिप्रसाद् m. *die Gunst des Schauens.* °दं कृ *die Ghade haben, Jmd seinen Anblick zu gewähren,* 147,9.

दृष्टिफल n. Titel eines astr. Werkes.

*दृष्टिबन्धु m. *ein fliegendes leuchtendes Insect.*

दृष्टिमण्डल n. *Pupille* Suçr. 1,118,10. 2,344,4.6.

दृष्टिमत् Adj. *Augen—, Einsicht habend, Sachkenner.*

दृष्टिमार्ग m. *Gesichtskreis.*

दृष्टिरोग m. *Augenkrankheit.*

दृष्टिवाद् m. Titel des 12ten Aṅga der Gaina Hem. Par. 9,58. 13,32. fgg.

*दृष्टिविक्षेप m. *Seitenblick.*

दृष्टिविष und दृष्टीविष (metrisch) Adj. *Gift in den Augen habend, durch einen blossen Blick vergiftend.*

*दृष्या f. = द्रूष्या *Leibgurt eines Elephanten.*

°दृक् Adj. (nur Nom. °धृक्) *befestigend, dauerhaft machend.* Vgl. धृक्.

देउलिय m. N. pr. eines Dorfes.

देङ्गपाल m. N. pr. eines Mannes.

देदीयितवै Dat. Inf. zu 1. दी Intens. Çat. Br. 5,3,2,6.

दैय 1) Adj. *a) zu geben, zu verleihen, zu schenken, zur Ehe zu geben* (eine Tochter). अतिथिवेन शक्त्या देयम् (n. impers.) *man gebe nach Kräften in Berücksichtigung des Gastverhältnisses* Jâǵ. 1,107. — *b) abzugeben, wiederzugeben, abzutragen, zu bezahlen, zu zahlen.* — *c) zu übergeben, einzuhändigen.* — *d) zu gewähren, zu bewilligen.* राज्ञ: प-

Digitized by Google

न्या: *einem Fürsten soll man den Weg gewähren*, so v. a. *aus dem Wege gehen.* — *e) anzulegen* (Feuer an) Bhâvapr. 3,89. — 2) n. *a) Gabe, Darbringung.* — *b) Abgabe.* — *c) Lohn.* — *d) * Wasser* (?).

दैवधर्म m. *Mildthätigkeit.*

देव्, देवते *schleudern, werfen.* Nur Bhaṭṭ., aber von den Comm. wie im Dhâtup. durch *spielen* (*würfeln*) erklärt.

1. देव 1) Adj. (f. ई) *himmlisch, göttlich;* auch als Ausdruck *besonderer Vortrefflichkeit.* Superl. देवतम und देविष्ठ. — 2) m. *a) ein Himmlischer, ein Gott;* auch von *missgünstigen Wesen.* Am Ende eines Comp. im Bhâg. P. *ein Gott unter* —, so v. a. *unter — am Höchsten angesehen.* Am Ende eines adj. Comp. *Jmd zum Gott habend* auch so v. a. *wie einen Gott verehrend.* — *b)* विश्वे देवा: *sämmtliche Götter* und *eine best. Klasse von Göttern.* Vgl. विश्वेदेव. — *c)* Bez. *der Zahl 33* Ganit. Bhagan. 33. Madhjam. 22. — *d)* schlechtweg *Gott* heisst Indra als *Regenspender.* Daher bei den Lexicographen die Bed. *Wolke.* — *e) Götterbild, Idol* Vishṇus. 9,33. 14,2. 11,60. — *f) der Gott auf Erden* oder *unter den Menschen* ist α) *ein Priester, ein Brahman.* — β) *ein Fürst, König, Prinz.* — *g) * Kind, Dummkopf, Tölpel* Ind. St. 13,338. — *h) * ein Mann, der einem besondern Geschäft nachgeht.* — *i) * Lanzenträger.* — *k) * Schwert* Gal. — *l) * Wetteifer.* — *m) * Spiel.* — *n)* N. pr. verschiedener Männer VP.². — *o)* Hypokoristikon von देवदत्त. — 3) m. (* n.) *ein Sinnesorgan.* — 4) * f. देवा *a) Hibiscus mutabilis.* — *b) Marsilea quadrifolia.* — 5) f. देवी *a) Göttin.* — *b)* schlechtweg *Göttin* heisst α) Sâvitrî, die Gattin Brahman's. — β) Durgâ, die Gattin Çiva's, 290,12. — γ) * die Geliebte des Sonnengottes. — *c) die Gemahlin eines Fürsten;* auch *eine Königstochter, Prinzessin.* — *d) * ein best. Vogel,* = श्यामा. — *e) * Bez. verschiedener Pflanzen: Medicago esculenta, Sanseviera Roxburghiana, Linum usitatissimum, eine Cyperus-Art, Clypea hernandifolia, Koloquinthengurke, Glycine debilis, Terminalia Chebula,* = लिङ्गिनी und वन्ध्याकर्कोटकी. — *f) eine best. übernatürliche Kraft.* — *g)* N. pr. α) einer Apsaras. — β) * der Mutter des 18ten Arhant's der gegenwärtigen Arasarpiṇî.

2. *देव m. = देवर, देवर.

देवऋषभ m. N. pr. eines Sohnes des Dharma.

देवऋषि m. *ein* Ṛshi *unter den Göttern, ein himmlischer Heiliger.*

दैवक 1) am Ende eines adj. Comp. = 1. देव *Gott.* — 2) m. *a)* Pl. Bez. *der* Çûdra *in* Krauńkadvîpa. — *b)* N. pr. α) eines Gandharva. — β) verschiedener Männer, unter andern des Vaters der Devakî. — *c)* *Hypokoristikon von देवदत्त. — 3) *f. देवका Hypokoristikon von देवदत्ता. — 4) f. दैविका *a)* Pl. α) Bez. *gewisser Göttinnen niederer Gattung.* °कृविस् n. Vaitân. — β) *die Spenden, die diesen Göttinnen dargebracht werden.* — *b) Stechapfel.* — *c)* N. pr. α) der Gattin Judhishṭhira's. — β) eines Flusses Varâh. Bṛh. S. 11, 35. — 5) f. देवकी N. pr. einer Tochter Devaka's und Mutter Kṛshṇa's. Wird mit Aditi und der Dâkshâjaṇî identificirt.

देवकउ m. N. pr. eines Dorfes.

देवकन्यका und °कन्या f. *eine göttliche, überirdische Jungfrau.*

देवकभोजपुत्री f. Patron. der Devakî Bhâg. P. 3,1,33.

देवकमलपुर n. N. pr. einer *Stadt.*

*देवकर्दम m. *eine wohlriechende Mischung von Sandelholz, Agallochum, Kampfer und Saffran* Râgan. 22,18.

देवकर्मन् m. *Meister des heiligen Werkes.*

देवकर्मन् n. *eine den Göttern geltende heilige Handlung.* °कर्मकृत् Adj. *ein solches Werk vollbringend.*

देवकलश m. N. pr. eines Mannes.

*देवकाञ्चन m. *Bauhinia purpurea.*

*देवकात्मजा f. Patron. der Devakî.

देवकान्त m. *Magnet.*

देवकाम Adj. (f. आ) *nach den Göttern verlangend, fromm.*

देवकार्य n. 1) = देवकर्मन्. — 2) *eine Angelegenheit der Götter, eine die G. nahe angehende Sache, ein Auftrag der G.*

देवकाष्ठ n. *Pinus Deodora* oder *eine andere Species.*

देवकिनन्दन (metrisch) m. = देवकी°.

देवकिरी f. *eine best.* Râgiṇî.

देवकिल्बिष n. *ein Vergehen gegen die Götter.*

देवकीनन्दन m. Metron. Kṛshṇa's Vens. 89,16.

देवकीपुत्र und देवकीमातृ m. desgl.

*देवकीय Adj. von 1. देव.

देवकीर्ति m. N. pr. eines Astronomen.

देवकीसूनु m. Metron. Kṛshṇa's Vens. 95,9.

*देवकुण्ड n. *eine natürliche Quelle.*

*देवकुरु m. Pl. N. pr. eines Volkes.

*देवकुरुम्बा f. *eine best. Pflanze.*

देवकुल n. *Tempel.* मातृ° *der göttlichen Mütter.* °कुलावास m. Pl. *die zu einem T. gehörigen Gebäude.*

देवकुलिका f. *ein kleiner Tempel, Kapelle* Paṅkad.

देवकुल्या f. *der Götterfluss,* personif. als Tochter Pûrṇiman's.

देवकुसुम n. *Gewürznelken* Râgan. 12,85. Bhâvapr. 1,188.

देवकूट m. N. pr. eines Gebirges Vâju-P. 40,1. fgg.

देवकृत 1) Adj. (f. आ) *von den Göttern gemacht,* — *bereitet.* — 2) n. Bez. für VS. 8,18 Vishṇus. 56,4.

देवकृति f. *ein best.* Râga S. S. S. 89.

देवकृत्य n. = देवकार्य 1) und 2).

देवकोशी m. *Götterkufe.*

देवक्य Adj. *götterartig, der Zahl der Götter entsprechend.*

देवक्री f. (Nom. ohne स्) *ein best.* Râga S. S. S. 82.

1. देवक्षत्र n. *göttliche Herrschaft, Götterreich* ṚV. 5,64,7 (vielleicht °क्षेत्रे zu lesen).

2. देवक्षत्र m. N. pr. eines Fürsten.

देवक्षेत्र n. *Göttergebiet.*

*देवक्षेम m. N. pr. eines buddh. Autors.

देवखात 1) Adj. *von den Göttern gegraben,* so v. a. *von Natur ausgehöhlt:* — 2) *f. आ (संज्ञायाम्). — 3) (*n.) *ein natürlicher Wasserbehälter* VP. 3, 11,24 (m. nach dem Comm.).

*देवखातक n. = देवखात 3).

देवखाततीर्थ n. N. pr. eines Tîrtha.

देवगण m. *Götterschaar, —abtheilung.* °गणेश्वर m. Bein. Indra's.

देवगणदेव m. N. pr. eines Dichters.

देवगणिका f. *eine* Apsaras.

देवगन्धर्व 1) m. *a)* Pl. *Götter und* Gandharva Âpast. 1,20,6. — *b) ein göttlicher* Gandharva. — 2) n. *eine Art von Gesang* Hariv. 8449.

*देवगन्धा f. *eine best. Arzneipflanze.*

*देवगर्जन n. *Donner.*

देवगर्भ m. *ein Götterkind.*

देवगर्भा f. N. pr. eines Flusses in Kuçadvîpa.

देवगवी f. Pl. 1) *die Götterkühe* Maitr. S. 1,6,3. — 2) Bez. *bestimmter Sprüche* Âpast. Çr. 4,10,4.

देवगान्धार 1) wohl n. *eine Art von Gesang.* — 2) f. ई *eine best.* Râgiṇî.

*देवगायन m. *ein* Gandharva.

देवगिरि m. N. pr. 1) eines *Gebirges.* — 2) einer darin belegenen Stadt.

देवगिरी f. *eine best.* Râgiṇî S. S. S. 37.

देवगुप्त 1) Adj. *von einem Gotte* —, *von den Göttern beschützt.* — 2) m. N. pr. eines Mannes.

देवगुरु m. 1) am Anf. eines Comp. *Gott und Lehrer* Ind. St. 15,400. — 2) Bein. *a)* Kaçjapa's. — *b)* Bṛhaspati's.

Digitized by Google

देवगुप्ती f. N. pr. einer Oertlichkeit.

देवगुप्य n. *ein nur den Göttern bekanntes Geheimniss.*

देवगृह m. n. 1) *Götterhaus.* — 2) *Tempel, Kapelle.* — 3) *der Palast eines Fürsten.*

1. देवगोपा Adj. f. *eine göttliche Hüterin.*

2. देवगोपा Adj. *Götter zu Hütern habend.*

देवग्रन्थ m. Titel eines Werkes.

देवग्रन्थि m. *Götterknoten* Kap. S. 40,1.

देवग्रह m. *ein Krankheitsdämon, der gutmüthigen Wahnsinn hervorbringt.* Auch Pl.

देवघोष m. N. pr. eines Mannes.

देवंगम Adj. (f. आ) *zu den Göttern gehend.*

देवचक्र n. 1) *ein göttliches Rad, Götterrad.* — 2) *ein best. Zauberkreis.*

देवचन्द्र m. N. pr. eines Mannes.

देवचर्या f. *ein gottähnliches Benehmen.*

*देवचिकित्सक m. Du. Bez. *der beiden* Açvin.

देवच्छन्द m. 1) *ein Perlenschmuck aus 81 (*100, *105 oder *108) Schnüren* Paṇkad. — 2) von unbekannter Bed. Hem. Par. 1,88.

देवच्छन्दस् und °सं n. *Göttermetrum.*

देवज 1) Adj. *gottgezeugt, —geboren.* — 2) m. N. pr. eines Fürsten.

*देवजग्ध und *°क n. *ein best. wohlriechendes Gras.*

देवजन m. Sg. (ausnahmsweise) und Pl. *Göttervolk, göttliche Schaar;* auch von *dämonischen Schaaren,* namentlich *Schlangenwesen.* °जनविद् Adj. Çat. Br. 10,5,2,20. °जनविद्या f. *die Kenntniss der Schlangenwesen.*

देवजप m. N. pr. eines Vidjâdhara.

देवजय m. N. pr. eines Dichters Bhoǵa-Pr. 71, 2. 7. 11.

देवजा Adj. *gottgezeugt, — geboren.*

1. देवजात Adj. (f. आ) dass.

2. देवजातं n. *Göttergeschlecht, — klasse.*

देवजानीय n. Titel eines Werkes.

1. देवजामि Adj. *den Göttern eigen, — gewohnt.*

2. देवजामि f. *Götterschwester.* इन्द्रमातरो देवजामयः die angeblichen Liedverfasserinnen von RV. 10,153.

देवजुष्ट Adj. (f. आ) *Göttern angenehm.*

देवजूत Adj. (f. आ) 1) *gottgetrieben, —begeistert.* — 2) *von Göttern verschafft.*

देवजूति m. N. pr. eines Âditja. Vgl. Kâç. zu P. 6,2,42.

*देवट m. *Künstler.*

*देवटी f. *ein best. Vogel.*

*देवतर m. N. pr. eines Mannes.

देवतरु und देवतरस् m. N. pr. zweier Lehrer Vaṁçabr. 2.

*देवतरु m. 1) *Götterbaum,* Bez. der Bäume कल्पवृक्ष, पारिजात, मन्दार, संतान und हरिचन्दन. — 2) *ein an geheiligter Stätte stehender Feigenbaum.*

देवतर्पण n. *das Laben der Götter* Ind. St. 10,35.36.

देवतल्प m. *ein Ruhesitz der Götter* Tâṇḍja-Br. 10,1,12. 23,4,5. 25,1,10.

1. देवता f. 1) *Gottheit* (abstr.), *Göttlichkeit, göttliche Würde, —Macht* Hemâdri 1,114,16. — 2) *Gottheit* (concr.). — 3) *Götterbild.* — 4) *ein Sinnesorgan* MBh. 12,215,19.

2. देवता Adv. 1) *in der Eigenschaft als Gott, — Götter.* — 2) *unter —, zu den Göttern.*

देवताक am Ende eines adj. Comp. = 1. देवता 2).

देवतागार und देवतागृह n. *Tempel, Kapelle.*

देवताजित् n. N. pr. eines Fürsten.

देवताड 1) m. *a) Lipeocercis serrata* Mat. med. 296. — *b) Luffa foetida* oder *eine ähnliche Gurkenart* Bhâvapr. 1,222. — *c) *Feuer.* — *d) *Bein. Râhu's.* — 2) *f. ई = 1) *a).*

*देवताडक m. = देवताड 1) *a).* Vgl. देवतालक.

देवतात् f. 1) *Gottesdienst.* — 2) *Götterschaar* RV. 1,95,8. 9,97,19. 27.

देवतातस् Adv. *von Seiten der Gottheit* Saṁhitopan. 38,2.

देवतति f. = देवतात् 1) und 2).

देवतात्मन् Adj. *mit einer göttlichen Seele begabt.*

*देवतात्मा f. *die Mutter der Götter.*

देवतात्व n. Nom. abstr. zu 1. देवता 1) und 2) Njâjam. 9,2,28.

देवतादर्शन n. *die Manifestation einer Gottheit* Ind. St. 9,83.

*देवताधिप m. Bein. Indra's.

देवताध्याय n. Titel eines Brâhmaṇa.

देवतानुक्रम m. und °क्रमणी f. *das Götterverzeichniss zum Veda.*

*देवताप्रणिधान n. *Vertiefung in eine Gottheit.*

देवताप्रतिमा f. *Götterbild.*

देवतामणि m. *eine best. Heilpflanze,* = मङ्कामेदा Bhâvapr. 1,170.

देवतामय Adj. (f. ई) *alle Götter in sich enthaltend.*

देवतायतन n. *Tempel, Kapelle* Gaut. 9,66.

देवतायन m. N. pr. eines Mannes. Pl. *sein Geschlecht.*

देवताराधन n. *das den Göttern Huldigen* Ind. St. 15,372.

देवतार्चन n. *Verehrung der Götter* Spr. 7736.

देवतालक m. *Lipeocercis serrata* Karaka 7,2. Vgl. देवताडक.

देवतालय n. und देवतावेश्मन् n. *Tempel, Kapelle.*

देवताश्रय Adj. *auf eine Gottheit sich beziehend* (ein Name) Mân. Gṛhj. 1,18.

देवतास्थापनविधि m. Titel eines Werkes.

देवतास्वरूपविचार m. desgl.

देवतीर्थ n. 1) *ein Badeplatz der Götter* und N. pr. eines Tirtha. — 2) *der rechte Zeitpunkt für die Götter.* — 3) *die den Göttern geweihten Fingerspitzen.*

देवतीर्थमय Adj. *voller Badeplätze für die Götter.*

देवतीर्थस्वामिन् m. der asketische Name Viçveçvaradattamiçra's.

देवतुमुल n. *Donnerwetter, Gewitter* Mân. Gṛhj. 1,4.

देवतोपदेशन n. *das Namhaftmachen der Gottheit* (welcher die betreffende Handlung gilt) Âpast. Çr. 7,12,9. Comm. zu 13,8.

देवत्त Adj. *gottgegeben.*

देवत्य 1) am Ende eines adj. Comp. — *zur Gottheit habend, — als G. geweiht* u. s. w. — 2) f. आ wohl *ein best. Thier.*

देवत्रा Adv. *unter —, bei —, zu den Göttern.*

देवत्रात m. N. pr. eines Scholiasten Weber, Lit. 59.

देवत्व n. *Gottheit* (abstr.), *Göttlichkeit, göttliche Würde.*

देवदत्त 1) Adj. *von einem Gott* oder *von den Göttern gegeben.* — 2) m. *a) die Muschel* Arǵuna's. — *b) ein best., das Gähnen bewirkender Wind des Körpers* 264,33. 265,8. — *c)* N. pr. α) verschiedener Männer. Als überaus häufiger Name auch Bez. *einer unbestimmten Person* überh. — β) eines Schlangendämons. — γ) *eines Dorfes. — 3) f. आ ein Frauenname.

*देवदत्तक 1) m. Pl. *eine von* Devadatta *angeführte Schaar.* — 2) f. °त्तिका Hypokoristikon von देवदत्ता.

*देवदत्तमय und *°दत्तत्रप्य Adj. Ind. St. 13,423.

*देवदत्तशठ m. N. pr. eines Lehrers *gaṇa* शौनकादि in der Kâç.

देवदत्तायन m. Bein. Çâkjamuni's.

*देवदत्तीय m. Pl. *die Schule des* Devadatta.

देवदत्तिन् (!) m. wohl Bein. Çiva's.

देवदमनिका und °दमनी f. ein Frauenname Paṇkad.

देवदर्श 1) m. N. pr. eines Lehrers. — 2) f. ई *eine best. Schule des* AV. Ind. St. 3,278. Ârsav. 47,16. Vielleicht देव° zu lesen.

देवदर्शन 1) Adj. *die Götter sehend, mit ihnen verkehrend;* Beiw. Nârada's MBh. 13,63,3. 64,3. Bhâg. P. 2,8,1. — 2) m. N. pr. verschiedener Männer. — 3) n. *die Manifestation eines Gottes* Ind. St. 15,274. 413.

Digitized by Google

देवदर्शनिन् m. Pl. = दैव°.

देवदर्शिन् 1) Adj. *die Götter sehend, mit ihnen verkehrend.* — 2) m. Pl. *eine best. Schule des* AV.

*देवदानी f. *eine dem* Ghoshaka *ähnliche Pflanze.*

देवदारु m. (Hemâdri 1,139,9. 2,*a*,76,3) und n. *Pinus Deodora.* Auch auf *Uvaria longifolia* und *Erythroxylon sideroxyloides* übertragen.

देवदारुमय Adj. (f. ई) *aus dem Holze des* Devadâru *gemacht* Hemâdri 1,435,10.

देवदालिका und °दाली f. *eine best. Cucurbitacee* Râgân. 3,46. Bhâvapr. 1,122. 154. 3,26.

देवदास 1) m. *a*) *ein Diener in einem buddh. Tempel oder Kloster.* — *b*) N. pr. verschiedener Männer. Auch °देव. — 2) *f. ई *a*) *eine bei einem Tempel angestellte Tänzerin, Hierodule.* — *b*) *der wilde Citronenbaum.*

*देवदिस्स m. N. pr. in der Umgangssprache = देवदत्त.

देवदिन्न m. N. pr. des Sohnes eines Devadatta Hem. Par. 2,446.

*देवदीप m. *Auge.*

*देवदुन्दुभि m. 1) *roth blühendes Basilienkraut.* — 2) Bein. Indra's.

देवदुर्ग Adj. (f. आ) *Göttern schwer zugänglich* R. 5,73,6.

देवदूत 1) m. *Götterbote.* — 2) *f. ई *der wilde Citronenbaum.*

देवदूतक m. *Götterbote.*

देवदूति Mahâbh. 6,77,*a*. Vgl. देवहूति.

देवदेव 1) m. *a*) *der Gott der Götter, der oberste Gott.* Bein. Brahman's, Çiva-Rudra's, Vishṇu's oder Kṛshṇa's und Gaṇeça's; Du. Brahman's und Çiva's. — *b*) *ein Gott unter den Göttern,* so v. a. *auch bei den Göttern im höchsten Ansehen stehend;* Beiw. der Brahmanen. — 2) f. ई Bein. der Durgâ Hemâdri 1,407,18.

देवदेवेश m. Bein. 1) Çiva's. — 2) Vishṇu's MBh. 12,338,4.

देवदैवत्य Adj. *für die Götter bestimmt, den Göttern geltend* Gobh. 4,4,23. M. 2,189.

देवद्युम्न m. N. pr. eines Fürsten.

देवद्रीच् s. u. देवद्यच्.

*देवद्रोणी f. 1) *eine Procession mit Götterbildern.* — 2) *Phlomis ceylanica* Râgân. 5,141.

देवद्यच् (°द्रिच्, schwach °द्रीच्) Adj. f. (°द्रीची) *den Göttern zugewandt.*

देवधर्मन् m. N. pr. eines Fürsten VP.² 4,190.

देवधानी f. Indra's *Residenz.*

देवधान्य n. *Andropogon saccharatus, Andr. Sorghum, Holcus Sorghum* oder *Sorghum cernuum* Mat. med. 296.

देवधामन् n. *Tempel, Kapelle* Agni-P. 38,1.

देवधिष्ण्य n. *Götterstitz, — wagen.*

देवधूप m. 1) *das Harz der Shorea robusta* Bhâvapr. 1,187. — 2) *Bdellion.*

*देवन् m. = देवर्, देवर.

1. दैवन 1) *m. *Würfel.* — 2) *f. आ *a*) *Spiel.* — *b*) *Dienst.* — 3) n. *a*) *das Strahlen, Glänzen.* — *b*) *das Würfeln, Würfelspiel.* — *c*) *Spiel, Scherz, Tändelei.* — *d*) *das Loben.* — *e*) *das Begehren, Verlangen.* — *f*) *das Gehen.* — *g*) *Lustgarten.* — *h*) *Lotusblüthe.*

2. *देवन n. *das Wehklagen, Jammern.*

देवनक्षत्र 1) n. Bez. *der 14 ersten Mondhäuser, welche südlich umlaufen.* — 2) m. N. pr. eines Fürsten.

देवनदी f. *der Götterfluss,* Beiw. und Bein. verschiedener *heiliger Flüsse* (auch am Himmel) Hemâdri 1,418,5. Vâju-P. 42,1. fgg.

देवनन्दा f. N. pr. einer Surâṅganâ Ind. St. 15, 222. 444.

*देवनन्दिन् m. N. pr. des Thürstehers von Indra.

*देवनल m. *Arundo bengalensis.*

*देवनागरी f. Bez. *der gangbaren Sanskrit-Schrift.*

देवनाथ m. Bein. Çiva's.

देवनाभ m. N. pr. eines Mannes.

1. देवनामन् n. *Göttername* Taitt. Âr. 5,7,1.

2. देवनामन् m. N. pr. eines Fürsten und eines nach ihm benannten Varsha in Kuçadvîpa.

देवनायक m. N. pr. eines Mannes.

देवनायकपञ्चाशत् f. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

*देवनाल m. = देवनल.

देवनिकाय m. *Götterschaar, Götterversammlung* Kâraṇḍ. 43,16. 45,9.

देवनिन्दु Adj. *die Götter hassend, Götterfeind.*

देवनिबन्ध m. Titel eines Werkes.

देवनिर्माल्य n. *ein von einer Opferceremonie übriggebliebener Kranz* Varâh. Jogaj. 7,5.

देवनिर्मिता f. *Cocculus cordifolius* Dhanv. 1,1. Bhâvapr. 1,196.

*देवनीति Mahâbh. 6,77,*a*.

देवनीथ m. liturg. Bez. *eines 17 Pâda zählenden Spruchs* Vaitân.

देवत्यायन fehlerhaft für दैव°.

देवपञ्चरात्र m. *ein best.* Pañkâha.

देवपति m. Bein. Indra's. Pl. *die vornehmsten Götter.*

देवपतिमल्लिन् m. Bein. Bṛhaspati's, *der Planet Jupiter.*

देवपत्तन n. N. pr. einer *Stadt.*

1. देवपत्नी f. 1) *die Gattin eines Gottes.* — 2) *eine best. Pflanze mit süsser Knolle.*

2. दैवपत्नी Adj. f. *einen Gott zum Gatten habend.*

देवपथ m. 1) *der Götterweg.* — 2) *die Milchstrasse* Taik. 1,1,97. — 3) N. pr. eines Wallfahrtsortes. Auch °तीर्थ n.

देवपथीय Adj. *auf dem Götterwege befindlich.*

देवपद n. *ein den Namen eines Gottes enthaltendes Wort.*

देवपर्णी n. *ein best. heilkräftiges Kraut* Râgân. 10,175.

देवपत्तीपट्टन n. N. pr. einer *Stadt.*

देवपशु m. *ein für die Götter bestimmtes Thier.*

देवपाणि m. Pl. Bez. *bestimmter* Asura Maitr. S. 1,6,3.

देवपात्र n. *Götterbecher* Tândja-Br. 6,5,7.

देवपात्रिन् Adj. *des Götterbechers theilhaftig* Tândja-Br. 6,5,8.

देवपान Adj. *den Göttern zum Trinken oder zum Trunke dienend.*

देवपाल m. N. pr. 1) verschiedener Männer, insbes. Fürsten. — 2) eines Berges.

*देवपालित m. N. pr. eines Mannes.

देवपीयु Adj. Subst. *Schmäher —, Verächter der Götter.*

1. देवपुत्र 1) m. *Göttersohn, ein göttliches Wesen* Hariv. 1,37,27 (देवगर्भ v. l.). Kâraṇḍ. 2,5. fgg. 15. 4. 43,14. 89,14 (Çiva). — 2) *f. ई *Trigonella corniculata.*

2. दैवपुत्र Adj. (f. आ) *Götter zu Kindern habend.*

देवपुत्रक 1) m. *Göttersohn.* — 2) f. *°त्रिका *Trigonella corniculata.*

*देवपुत्रमार m. Bez. *eines der 4* Mâra (bei den Buddhisten).

देवपुर f. 1) *Götterburg.* — 2) Indra's *Residenz.*

देवपुर 1) n. Indra's *Residenz.* — 2) f. °पुरी *Götterburg.*

देवपुरोहित m. Bein. Bṛhaspati's, *der Planet Jupiter* Jâvaneçvara bei Utpala zu Varâh. Bṛh. 13,1.

*देवपुष्प n. *Gewürznelken.*

देवपूजा f. 1) *Verehrung eines Gottes oder der Götter.* — 2) Titel eines Werkes.

देवपूज्य m. Bein. Bṛhaspati's, *der Planet Jupiter.*

देवपूर्दशरात्र m. *eine best. zehntägige Feier* Ved. d. B. H. 73.

देवपूर्व Adj. *dem das Wort* देव *vorangeht.* मिति m. so v. a. देवगिरि 1) Megh. 42.

देवप्रतिकृति und °प्रतिमा f. *Götterbild.*

देवप्रतिष्ठातत्त्व n. Titel eines Werkes.

देवप्रभा f. N. pr. der Tochter eines Siddha.

देवप्रयाग m. N. pr. eines Tîrtha.

Digitized by Google

*देवप्रश्न m. *Befragung der Götter, Wahrsagerei.*

देवप्रसाद् m. N. pr. eines Mannes.

देवँप्रसूत Adj. *von Göttern hervorgebracht.*

देवप्रस्थ m. N. pr. einer Stadt.

देवप्रिय 1) Adj. *a) den Göttern lieb* (Çiva). — *b) *dumm, einfältig* Gal. Vgl. देवानांप्रिय. — 2) *m. *a) eine gelb blühende Verbesina.* — *b) Agati grandiflora.* — 3) f. आ N. pr. einer Apsaras.

देवँप्सरस् Adj. *den Göttern zum Genuss dienend.*

देवँबन्धु 1) Adj. *mit den Göttern verwandt.* — 2) m. N. pr. eines Ṛshi.

देवबल 1) m. N. pr. eines Heerführers. — 2) *f. आ *Sida rhomboidea* Râǵan. 4,100.

*देवबलि m. *eine Darbringung an die Götter.*

देवबाहु m. N. pr. verschiedener Männer.

देवबोधि m. N. pr. eines Dichters.

*देवबोधिसत्त्व m. N. pr. eines buddh. Heiligen.

*देवब्रह्मन् m. Bein. Devala's Gal.

*देवब्राह्मण m. *ein von den Göttern geliebter Brahman.*

देवब्राह्मणसात् Adv. mit कर् *den Göttern und Brahmanen schenken* Hemâdri 1,504,6 (°सत् gedr.). 8.

देवँभक्त Adj. *von den Göttern zugetheilt.*

देवभक्ति f. *gläubige Verehrung eines Gottes* Ind. St. 15,377.

देवभट् m. N. pr. eines Mannes.

देवभवन n. 1) *die Wohnung der Götter, der Himmel* Kâraṇḍ. 43,14. 76,8. — 2) *Tempel, Kapelle.* — 3) *Ficus religiosa.*

1. देवभाग m. 1) *ein Theil —, Bestandtheil der Götter.* — 2) *die nördliche Hemisphäre.*

2. देवभाग m. N. pr. verschiedener Männer.

देवभिषज् m. *Götterarzt* 40,30.

*देवभीति wohl N. pr.

*देवभू 1) m. *ein Gott.* — 2) f. *der Himmel.*

देवभूत Adj. *zu einem Gotte geworden, ein Gott seiend* Spr. 2946.

देवभूति 1) m. N. pr. verschiedener Männer. — 2) *f. *die himmliche Gañgâ.*

देवभूमि m. v. l. für देवभूति 1).

देवभूय n. *Gottwerdung.* °भूयं गत: so v. a. *verewigt, verstorben* Harshaṅk. 160,13. 194,7.

देवभूरि m. v. l. für देवभूति 1) VP.² 4,192.

*देवभोज्य n. *Götterspeise, Nektar.*

देवभाज् m. N. pr. eines Sohnes des Mahja.

*देवमञ्जर n. Vishṇu's *Brustschmuck.*

देवमणि m. 1) *ein göttliches Amulet.* — 2) *Götteredelstein,* insbes. Vishṇu's *Brustschmuck* Çiç. 5,4. — 3) *ein Haarwirbel auf dem Halse eines Pferdes* Çiç. 5,4. — 4) **eine best. Heilpflanze* Râǵan. 5,26. — 5) *Bein. Çiva's.

देवमण्डल m. *ein best.* Samâdhi Kâraṇḍ. 51,22.

देवमत m. N. pr. eines Ṛshi.

देवमति N. pr. 1) m. eines Mannes. Pl. *sein Geschlecht.* — 2) einer Frau.

देवमनुष्य (AV. 8,10,9) und °ष्यँ (Çat. Br. 6,3,4, 17. 4,4,22) m. Pl. *Götter und Menschen.*

देवमय Adj. *die Götter in sich bergend.*

देवमलिम्लुच् m. *ein Räuber an den Göttern, ein Asura.*

देवमात m. N. pr. eines Mannes.

देवमातर् f. Pl. *die Mütter der Götter.* Sg. Bein. der Aditi und der Dâkshâjaṇi.

देवमातृक Adj. (f. आ) *nur vom Regen genährt, — befeuchtet, d. i. alles andern Wassers ermangelnd.*

देवमादन Adj. *die Götter ergötzend, — begeisternd.*

देवमानँ n. *Götterwohnung.*

*देवमानक m. = देवमणि 2).

देवमाय m. N. pr. eines Fürsten.

देवमाया f. *ein von einem Gott oder von Göttern geschaffenes Trugbild.*

देवमार्ग m. *Götterweg,* scherzhafte Bez. *des Hintern.* Pañkat. 5,7 kann न nicht richtig sein. Nach Gal. *der Luftraum.*

देवमाला f. N. pr. einer Apsaras.

*देवमास m. *der achte Monat der Schwangerschaft.*

देवमित्र N. pr. 1) m. verschiedener Männer. — 2) f. आ einer der Mütter im Gefolge Skanda's.

देवमिथुन n. *Götterpaarung.*

देवमिश्र m. N. pr. eines Mannes.

देवमीढ 1) Adj. *von Regen befeuchtet.* — 2) m. N. pr. zweier Männer (auch = देवमीढुष).

देवमीढक m. N. pr. eines Mannes VP.² 4,100.

देवमीढुष N. pr. 1) m. verschiedener Männer VP.². — 2) f. आ einer Tochter Çûra's VP.² 4,100.

देवमुनि m. 1) *ein himmlischer, göttlicher* Muni. — 2) N. pr. eines Liedverfassers.

देवय्, Partic. देवयँत् *den Göttern dienend, fromm.* Vgl. auch Caus. von 1. 2. दिव् und देवाय्.

देवयँज् Adj. *den Göttern opfernd.*

देवयँजन 1) Adj. (f. ई) *a) die Götter verehrend, den Göttern opfernd.* — *b) zum Götteropfer dienend.* — 2) m. N. pr. eines Vinâjaka Mân. Gṛhj. 2,14. — 3) n. *Götteropferplatz, Opferstätte.* Nom. abstr. देवयजनत्वँ n. Maitr. S. 3,8,3.

देवयजनवत् Adj. *eine Opferstätte habend.*

देवयजि Adj. *die Götter verehrend, den Göttern opfernd* Bhaṭṭ.

देवयज्ञँ m. 1) *Götteropfer, Brandopfer.* — 2) *N. pr. eines Mannes.

देवयज्ञमय Adj. Hariv. 11406 fehlerhaft für देवो य°.

देवयँज्य n. und °यज्यॉ f. *Götterverehrung, Götteropfer.*

देवयॉ Adj. *zu den Göttern gehend, nach den G. verlangend, götterfreundlich.* An einigen Stellen wohl Adv. = देवत्रा.

देवयाजिँन् 1) Adj. *den Göttern opfernd.* — 2) m. N. pr. *a)* eines Wesens im Gefolge Skanda's. — *b)* eines Dânava Hariv. 3,47,14. देवयात्रिन् v. l.

देवयाज्ञिक m. N. pr. eines Autors.

देवयातु (Conj.) m. *ein himmlischer* Jâtu Kaṭh. in Mahâbh. 4,71,*a* (देवयातु).

देवयात्रा f. *eine Procession mit Götterbildern.*

देवयात्रिन् m. N. pr. eines Dânava. देवयाजिन् v. l.

देवयॉन 1) Adj. (f. ई) *a) zu den Göttern gehend, — strebend.* — *b) Göttern zum Wandeln, Verkehr oder Aufenthalt dienend, zu den Göttern führend.* — 2) f. ई N. pr. einer Tochter des Uçanas. — 3) n. *a) Götterweg, der zu den Götter führende oder von ihnen begangene Weg.* — *b) *Götterwagen.*

देवयॉवन् Adj. *zu den Göttern gehend.*

*देवयितर् Nom. ag. von 2. दिव् Caus.

देवयुँ und देवयूँ Adj. (f. ऊँ) *a) die Götter liebend, gottergeben, fromm, den Göttern zustrebend.* — *b) * = लोकयात्रिक.* — 2) *m. *ein Gott.* — Vgl. देवायुँ.

देवयुँक्त Adj. *von den Göttern geschirrt.*

देवयुग n. *das Weltalter der Götter, das erste W.*

देवयूँ s. देवयुँ.

1. देवयानि 1) m. f. *Götterschooss, göttlicher Schooss.* — 2) m. *die Stelle des Reibholzes, aus der das Feuer auflodert,* Gṛhjâs. 1,81. fg.

2. देवयोनि Adj. *göttlichen Ursprungs;* m. *Halbgott,* f. *Halbgöttin.*

देवयोषा f. *Götterweib.*

देवँर् m. *des Mannes Bruder,* insbes. *ein jüngerer.*

1. देवर m. dass. Gaut.

2. देवर m. *Geliebter, Gatte.*

*देवरक m. = देवँर्.

देवरक्षदंशी f. *eine best.* Râgiṇi S. S. S. 111.

देवरक्षित N. pr. 1) m. N. pr. verschiedener Männer. — 2) f. आ einer Gattin Vasudeva's.

देवरघ्नी Adj. f. *den Schwager tödtend.*

देवरत Adj. *an den Göttern sich erfreuend, fromm.*

देवरति f. N. pr. einer Apsaras.

देवरथँ m. 1) *Götterwagen.* °रथाङ्ग्य n. *die Ta-*

Digitized by Google

gerüste des Götterwagens Ind. St. 9,361. — 2) **ein Wagen, auf dem ein Götterbild umhergefahren wird.* — 3) N. pr. eines Mannes.

देवरवती Adj. f. *einen Schwager habend* Gaut.

देवरहस्य n. *ein Geheimniss der Götter.*

देवराज् m. 1) *Fürst der Götter*, Bein. Indra's 220,31. — 2) N. pr. eines Fürsten VP.² 4,68.

देवराज m. 1) *ein göttlicher Herrscher.* — 2) *Fürst der Götter*, Bein. Indra's. — 3) N. pr. verschiedener Männer.

देवराजन् m. *ein göttlicher Herrscher.*

देवराजप्रबन्ध m. Titel eines Werkes Bühler, Rep. No. 723.

देवराजयज्वन् m. N. pr. eines Scholiasten.

देवराज्य n. *die Herrschaft über die Götter.*

देवरात 1) *Adj. *gottgeschenkt.* — 2) m. *a*) N. pr. verschiedener Männer. Auch Pl. — 2) **eine Kranichart.*

देवराति m. fehlerhaft für दैव°.

*देवराष्ट्र n. N. pr. eines *Reiches.*

देवरूपा f. N. pr. einer Apsaras.

देवरूपिन् Adj. *eine göttliche Gestalt habend.*

देवरेतस् Adj. *aus göttlichem Samen entsprossen* Ait. Âr. 52,17.

देवर्षि m. *ein göttlicher, unter den Göttern wohnender* Ṛshi. Nom. abstr. °त्व n.

*देवर्षिपितृवल्लभ m. *Sesam* Gal.

1. देवल m. 1) = देवलक. — 2) N. pr. vieler Männer. Auch Pl.

2.*देवल m. = 1. देवर्.

देवलक m. *ein Mann, der Götterbilder unter seiner Obhut hat und vom Zeigen und Herumtragen derselben lebt.*

देवलक्ष्म n. 1) *ein göttliches Merkmal* TS. 2,5,11, 1. 5,2,8,3. — 2) **die Brahmanenschnur* Gal.

*देवलता f. *arabischer Jasmin.*

देवलस्मृति f. Devala's *Gesetzbuch* Opp. Cat. 1.

*देवलाङ्गुलिका f. *Tragia involucrata* Râǵan. 9,49.

*देवलाति gaṇa दासीभारादि.

देवलिङ्ग n. *Götterbild, Götterstatue.*

देवलेखा f. N. pr. einer Fürstin.

देवलोक m. *Götterwelt.* °लोके गतः so v. a. *gestorben.* Auch Pl.

देवलोकपाल m. Bein. Indra's.

*देववक्त्र n. *der Götter Mund*, Bein. Agni's.

देववचना f. N. pr. einer Gandharva-Jungfrau Kâraṇḍ. 5,7.

देववत् Adv. = देवकर्मवत् *wie bei einer den Göttern geltenden heiligen Handlung.*

देववर्ध m. *Götterwaffe.*

देववधू f. *Götterweib.*

देववन्त् 1) Adj. *Götter bei* oder *um sich habend.* — 2) m. N. pr. verschiedener Männer. — 3) f. देववती N. pr. der Tochter eines Gandharva.

देववन्द्य Adj. *die Götter preisend.*

देववर्णिनी f. N. pr. einer Tochter Bharadvâǵa's.

*देववर्त्मन् n. *der Luftraum.*

*देववर्धकि m. Bein. Viçvakarman's.

देववर्धन m. N. pr. des Sohnes eines Devaka.

1. देववर्मन् n. *Götterrüstung* AV. 19,30,3.

2. देववर्मन् m. N. pr. eines Fürsten VP.² 4,189.

देववर्ष N. pr. 1) m. eines Fürsten. — 2) n. eines nach ihm benannten Varsha.

*देववल्लभ m. *Rottlera tinctoria.*

देववात 1) Adj. (f. आ) *den Göttern genehm.* — 2) m. N. pr. eines Mannes.

देववायु m. N. pr. eines Sohnes des 12ten Manu.

देववाहन Adj. *Götter führend.*

देवविद् Adj. *die Götter kennend.*

देवविद्या f. *Götterlehre*, angeblich so v. a. *Etymologie.*

देवविभाग m. *die nördliche Hemisphäre.*

देवविश् und °विशी (Maitr. S. 2,1,9) f. *Göttervolk.*

देववी Adj. *den Göttern mundend, — angenehm.* Superl. °तम. Vgl. देवावी.

देववीति f. 1) *Schmaus —, Mahl —, Genuss für die Götter.* — 2) N. pr. einer Tochter Meru's.

*देववृक्ष m. 1) Bez. *verschiedener fabelhafter Bäume in* Indra's *Himmel.* — 2) *Alstonia scholaris.* — 3) *Bdellion.*

देववृत्ति f. Titel eines *Commentars.*

देववेश्मन् n. *Tempel, Kapelle.*

देववीव्यचस् Adj. *Raum für die Götter darbietend, G. aufnehmend.*

1. देववृत n. 1) *religiöse Observanz.* — 2) *Lieblingsspeise der Götter.* — 3) Name verschiedener Sâman.

2. देववृत Adj. *den Göttern ergeben, fromm;* m. Bein. Bhîshma's und Skanda's.

देववृतिन् Adj. = 2. देववृत.

देवशक्ति m. N. pr. eines Fürsten.

देवशतभाष्य n. Titel eines Werkes.

1. देवशत्रु m. *ein Feind der Götter*, Bez. der Asura und Rakshas.

2. देवशत्रु Adj. *die Götter zu Feinden habend.*

देवशब्द m. 1) *der Name des Gottes* Ǵaim. 8,9, 3. — 2) *Donner* Dhâtup. 35,8.

देवशर्मन् m. N. pr. verschiedener Männer.

देवशस् Adv. *nach den einzelnen Göttern.*

देवशाबरतन्त्र n. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

देवशिल्प n. *ein Kunstwerk von Götterhand.*

*देवशिल्पिन् m. Bein. Tvashṭar's.

देवशिशु m. *Götterkind.*

देवशिष्ट Adj. *von den Göttern angewiesen.*

देवशुनी f. *die Hündin der Götter* (Saramâ).

देवशूर m. N. pr. eines Mannes.

*देवशेखर m. *Artemisia indica.*

देवशेष n. *Ueberbleibsel von einem Götteropfer.*

देवश्रवस् m. N. pr. verschiedener Männer.

देवश्री 1) Adj. *der den Göttern verehrend sich nahet.* — 2) m. N. pr. eines Ṛshi VP.² 3,10.

देवश्रीगर्भ m. N. pr. eines Bodhisattva.

देवश्रुत् Adj. *den Göttern hörbar, von d. G. erhört.*

*देवश्रुत 1) m. *a*) *Herr, Gott* (ईश्वर). — *b*) Bein. Nârada's. — *c*) N. pr. eines Ǵaina-Heiligen. — 2) n. *Lehrbuch.*

देवश्रू 1) Adj. *den Göttern bekannt.* — 2) m. *der Bartscherer der Götter* (Comm.).

*देवश्रेणी f. *Sanseviera ceylanica* Râǵan. 3,7.

देवश्रेष्ठ m. N. pr. eines Sohnes des 12ten Manu.

देवसंसद् f. *Götterversammlung.*

देवसंहिता f. *die Saṁhitâ der Götter* Saṁhitopan. 6,4.

देवसख m. *Göttergenosse* VS.

देवसंगीतयोनिन् Adj. Beiw. Nârada's. संगीतस्य योनिर्गान्धर्वशास्त्रं तद्वान् Nîlak.

देवसत्र n. *eine langdauernde* Soma-*Feier zu Ehren der Götter.*

देवसत्त्व Adj. *das Wesen eines Gottes habend.*

देवसत्य n. *eine feste Ordnung der Götter.*

देवसद् Adj. *unter den Göttern wohnend.*

देवसदन Adj. *den Göttern zum Sitz dienend.*

देवसदन् n. *Göttersitz.*

देवसभ 1) n. N. pr. einer Stadt. — 2) f. आ *a*) *die zu Versammlungen dienende Halle der Götter.* — *b*) * *Spielhaus.*

*देवसभ्य m. *der Inhaber eines Spielhauses.*

देवसरस n. N. pr. einer Oertlichkeit.

*देवसर्षप m. *ein best. Baum* Râǵan. 9,157.

देवसव m. *eine best. Opferhandlung.*

देवसह 1) m. N. pr. eines Berges. — 2) *f. आ *a*) *eine best. Pflanze*, = सहदेवी. — *b*) = भिक्षामूत्र(?).

देवसाक्ष्य n. *das Zeugesein der Götter.* Loc. so v. a. *vor Göttern als Zeugen.*

देवसात् Adv. 1) mit भू *zu den Göttern gelangen.* — 2) mit कर् *den Göttern darbringen.*

*देवसायुज्य n. *Vereinigung mit den Göttern, Aufnahme unter die Götter.*

देवसावर्णि m. N. pr. des 13ten Manu.

Digitized by Google

देवसिंक m. Bein. Çiva's.
देवसिद्धि m. N. pr. eines Mannes.
देवसुन्द् m. N. pr. eines Sees.
देवसुमति f. *Gunst der Götter.*
*देवसुमनस् n. *eine best. Blume.*
देवसुषि m. *Götterhöhlung* (im Herzen).
देवसू Adj. (in Verbindung mit देव oder m. mit Ergänzung von देव) in der Liturgie Bez. von acht Gottheiten.
देवसूकक्षेत्र n. N. pr. eines *Gebiets.*
*देवसूद् n. N. pr. eines Dorfes.
देवसूरि m. N. pr. eines Mannes.
देवसृष्ट 1) Adj. *von den Göttern entlassen, — hervorgerufen, — geschaffen.* — 2) *f. आ *ein berauschendes Getränk.*
देवसेन 1) m. N. pr. verschiedener Männer. — 2) f. °सेना *a) Götterheer.* Personificirt als Gattin Skanda's und Mutterschwesterkind (*Tochter) Indra's. Gilt auch als ein Theilchen der Mûlaprakṛti.
देवसेनापति und °सेनाप्रिय m. Bein. Skanda's.
देवसोम und °क m. N. pr. eines Mannes.
देवस्तव m. N. pr. eines Fürsten VP.² 4,101.
देवस्तुत् Adj. *die Götter lobend.*
देवस्थान 1) m. N. pr. eines Ṛshi. — 2) n. Name zweier Sâman (वरुणास्य und बृहद्देव°) Âçv. Br.
देवस्मिता f. N. pr. einer Kaufmannstochter.
*देवस्यवक Adj. *die Worte* देवस्य त्वा *enthaltend.*
देवस्व n. *Eigenthum der Götter.*
देवस्वामिन् m. N. pr. verschiedener Männer.
देवहविस् n. *Götteropfer.*
देवहव्य 1) n. dass. — 2) m. N. pr. eines Ṛshi.
देवहित Adj. *von den Göttern geordnet, — bestimmt.*
देवहिति f. *göttliche Ordnung.*
देवहूत 1) Adj. *die Götter herbeirufend.* °तम Superl. — 2) *m. N. pr. eines Mannes. — 3) f. Bez. *des linken Ohres.*
देवहूति f. 1) *Anrufung der Götter.* — 2) N. pr. einer Tochter des Manu Svâjambhuva.
देवहूती f. *ein best. Zauberspruch, durch den man die Götter herbeizurufen vermag.*
देवहूय n. = देवहूति 1).
देवह्रेडन, °ह्रेळन n. 1) *Beleidigung der Götter.* — 2) Bez. *des Liedes* AV. 6,114.
देवह्रेति f. *Göttergeschoss.*
देवह्रोत्र m. N. pr. des Vaters Jogeçvara's.
देवह्रद m. N. pr. eines Wallfahrtsortes.
देवांश m. *ein Theil eines Gottes, eine partielle Incarnation eines Gottes* Ind. St. 15,443.
देवाक्रीड m. n. *der Spielplatz der Götter.*
देवांतर Adj. (f. आ) *dessen Silben göttliche Wesen sind* TBr. 1,5,12,2.
देवागमस्तोत्र n. Titel eines Werkes Bühler, Rep. No. 611.
देवागार m. n. *Gotteshaus, Tempel* Mân. Gṛhj. 1,7.
देवाङ्गीपूजा f. Titel eines Werkes Bühler, Rep. No. 612.
देवाङ्गचरित्र n. Titel eines Werkes.
देवाङ्गना f. *ein Götterweib* Ind. St. 15.
देवाचार्य m. N. pr. eines Mannes.
देवाचार्यदिग्विजय m. Titel eines Werkes.
*देवाजीव und *°वित् m. *ein Mann, der durch die Aufsicht über Götterbilder seinen Unterhalt gewinnt.*
देवांच् Adj. (f. देवांची) *den Göttern zugewandt.*
देवाञ्जन n. *Göttersalbe* AV.
देवाट m. N. pr. eines Wallfahrtsortes.
देवातिथ n. Lâṭj. 7,2,1 fehlerhaft für दैवा°.
देवातिथि m. N. pr. verschiedener Männer.
देवातिदेव m. *ein über alle Götter hervorragender Gott.*
देवात्मन् m. 1) *die göttliche Seele* 258,15. — 2) *Ficus religiosa.*
*देवात्मा f. *die Mutter der Götter.*
*देवाधिदेव m. *ein* Arhant *bei den* Gaina.
देवाधिप m. 1) *Götterfürst,* Bein. Indra's. — 2) N. pr. eines Fürsten.
देवानन्द 1) m. N. pr. eines Mannes. — 2) f. आ *a)* Bez. *der 15ten Nacht im* Karmamâsa Ind. St. 10,296. — *b)* N. pr. einer Surâṅganâ Ind. St. 15,444.
देवानांप्रिय m. 1) *ein schlichter, einfältiger Mann* Ind. St. 13,338. Çaṃk. zu Bâdar. 1,2,8. — 2) *Ziege.
देवानीक 1) n. *Götterheer.* — 2) m. N. pr. *a)* zweier Fürsten VP.². — *b)* eines Sohnes des 11ten Manu. — *c)* eines Berges.
देवानुक्रम m. Titel eines Werkes.
देवानुचर und देवानुयायिन् m. *ein Diener im Gefolge eines Gottes.*
देवान्त m. N. pr. eines Sohnes des Hṛdika.
देवान्तक m. N. pr. 1) eines Rakshas R. 6,69, 14. — 2) eines Daitja.
*देवान्धस् n. *Götterspeise, Nektar.*
देवान्न n. 1) *dass. — 2) *die den Göttern dargebrachte Speise.*
देवापि m. N. pr. eines Ṛshi.
*देवाभीष्टा f. *Piper Betle.*
देवाय्, Partic. देवायँत् = देवयँत् Maitr. S. 1,2,8. 15. 2,10,6. Kap. S. 2,8. Kâṭh.
देवाभिमुख m. *ein best.* Samâdhi Kâraṇḍ. 52,10.
देवायतन n. *Tempel.*
देवायुं oder °यूँ = देवयुं 1) *a).* Nur Acc. m. f. °युँवम् Maitr. S. 1,3,14. Taitt. Âr. 4,7,3. 5,6,7.
देवायुंध n. 1) *die Waffe der Götter,* so v. a. *der Vorkämpfer der G.* (Indra) TBr. 2,5,6,4. — 2) *Regenbogen.
देवायुष n. *Lebenszeit der Götter.*
देवारण्य n. *Götterhain.*
देवारि m. *Götterfeind, ein* Asura.
*देवारिप m. *das Meer* Nilak. zu MBh. 4,55,16.
देवारिबलसूदन m. Bein. Vishṇu's Vishṇus. 1,49.
देवार्चन n. *Verehrung eines Gottes* oder *der Götter* Pañkat. ed. Bomb. 2,17,12. Pañkad.
देवार्पण n. Pl. *Alles was an die Götter gerichtet wird, zu ihnen in Beziehung steht.*
*देवार्य m. N. pr. eines Arhant bei den Gaina.
देवार्ह 1) m. *a) *ein best. heilkräftiges Kraut.* — *b)* N. pr. eines Fürsten VP.² 4,100. — 2) *f. आ *Sida rhomboidea* Râgân. 4,101.
देवार्हण m. N. pr. eines Fürsten VP.² 4,100.
देवालय m. 1) *die Wohnung der Götter, der Himmel.* — 2) *Tempel.*
देवालयप्रतिष्ठाविधि m. Titel eines Werkes.
देवालयलक्षण n. desgl. Opp. Cat. 1.
*देवाला f. *eine best.* Râgiṇî.
*देवावतार m. N. pr. einer Oertlichkeit.
देवावत्त् Adj. = देववत्त् 1).
देवावसथ m. *Tempel.*
*देवावास m. *Ficus religiosa.*
देवावी Adj. = देववी.
देवावृत् m. N. pr. eines Berges Hariv. 12855. VP. 2,4,50. Könnte auch देवावृध् sein.
देवावृध् 1) Adj. *die Götter erfreuend.* — 2) m. N. pr. eines Berges; vgl. देवावृत्.
देवावृध m. N. pr. 1) eines Fürsten. — 2) eines Berges (?).
देवाश्व m. 1) *Götterross.* — 2) *Indra's *Ross* Ukkaiḥçravas.
देवासुर 1) m. Pl. *die Götter und die* Asura. — 2) Adj. in Verbindung oder mit Ergänzung eines Wortes für Kampf: *der Kampf zwischen den Göttern und den* Asura.
देवासुरनमस्कृत, °रमहामात्र, °रमहाश्रय, °रमहेश्वर, °रवरप्रद und °रेश्वर m. Beiwörter und Beinamen Çiva's.
*देवाहार m. *Götterspeise, Nektar.*
देवाह्वय m. N. pr. eines Fürsten.
*देविक m. Hypokoristikon von देवदत्त.
देवितर् Nom. ag. 1) *Würfelspieler.* — 2) *Stech-*

Digitized by Google

apfel Dhanv. 4,4. Bhâvapr. 1,203.

देवितव्य n. 1) impers. *zu würfeln.* — 2) *das Würfeln.*

देविदास m. N. pr. verschiedener Männer.

देविन् Adj. Subst. *würfelnd, Würfelspieler.*

*देविय m. Hypokoristikon von देवदत्त.

*देविल 1) m. desgl. — 2) Adj. = धार्मिक.

देवीक am Ende eines adj. Comp. von देवी *Fürstin, Königin.*

देवीकवच n. Titel eines Werkes Verz. d. Oxf. H. No. 174.

देवीकृति f. N. pr. eines Lusthains.

*देवीकोट m. N. pr. einer Stadt.

देवीक्रीडा f. *der Spielplatz der* Durgâ Bhadd. bei Sây. zu RV. 10,95.

देवीगर्भगृह n. s. गर्भगृह 2).

देवीगृह n. 1) *ein Tempel der Göttin* Durgâ. — 2) *das Gemach einer Fürstin.*

देवीतन्त्र n. Titel eines Tantra.

देवीत्व n. *die Würde* 1) *einer Göttin.* — 2) *einer Fürstin.*

देवीदत्त m. N. pr. eines Mannes.

देवीधामन् n. *ein Tempel der* Durgâ Râgat. 3,407.

*देवीधिषक Adj. *die Worte* देवीं धिया *enthaltend.*

देवीपादहय n. N. pr. eines Wallfahrtsortes.

देवीपुराण n. Titel eines Upapurâṇa.

देवीपुराणीय Adj. *zum* Devîpurâṇa *gehörig.*

देवीभवन n. *ein Tempel der* Durgâ.

देवीभागवत (Opp. Cat. 1) und °पुराण n. Titel eines Purâṇa.

देवीभाव m. *die Würde einer Fürstin* Vâmana S. 47, Z. 8.

देवीभेडगिरि oder भेड° m. N. pr. eines *Berges.*

देवीमत n. Titel eines Tantra.

देवीमकुटेव n. Titel eines Schauspiels.

देवीमहिमन् m. Titel eines Werkes.

देवीमाहात्म्य n. Titel eines Abschnitts im Mârk. P.

देवीयामलतन्त्र n. Titel eines Tantra.

देवीरहस्य und °पटल (Opp. Cat. 1) n. Titel eines Abschnitts im Rudrajâmalatantra.

*देवीरापक (Ganar. 7,435) oder *देवीरापसक Adj. *die Worte* देवीराप: *enthaltend.*

देवीशतक n. Titel eines Werkes Bühler, Rep. No. 137.

देवीसूक्त n. Titel *einer Hymne auf* Durgâ.

देवीस्तोत्र n. Titel verschiedener *Lobgesänge auf* Durgâ Bühler, Rep. No. 138. 455.

देवृकाम Adj. (f. आ) *den Schwager liebend.*

देवृघ्नी Adj. f. in अदेवृघ्नी.

*देवेड् Adj. *den Göttern opfernd, sie verehrend.*

देवेज्य m. Bein. Bṛhaspati's, *der Planet Jupiter.*

देवैवृध (auch viersilbig) Adj. *von den Göttern entzündet.*

देवेन्द्र m. 1) Bein. Indra's. — 2) N. pr. eines Mannes.

देवेन्द्रकीर्तिदेव m. N. pr. eines Mannes.

*देवेन्द्रबुद्धि m. N. pr. eines buddh. Gelehrten.

देवेश 1) m. *a*) Bein. α) Brahman's. — β) Vishṇu's. — γ) Çiva's. — δ) Indra's. — *b*) *Fürst, König.* — 2) f. ई Bein. α) der Durgâ. — β) der Devakî, der Mutter Kṛshṇa's.

देवेशतीर्थ n. N. pr. eines Tîrtha.

देवेशय Adj. *im Gotte ruhend* (Vishṇu).

देवेश्वर m. 1) Bein. Çiva's. — 2) N. pr. verschiedener Männer. Auch °पण्डित.

देवैषित Adj. *gottgetrieben, — gesandt.*

देवैषु m. *Götterpfeil* Maitr. S. 1,4,13.

*देवैष्ट 1) m. *a*) *eine best. Heilpflanze.* — *b*) *Bdellion.* — *c*) *das Harz der Shorea robusta* Gal. — 2) f. आ *a*) *der wilde Citronenbaum.* — *b*) = 1) *a*).

देवैनस् n. *Fluch der Götter.*

*देवोद्यान n. *Götterhain.*

देवौकस् n. Bein. des Berges Meru.

(देव्य) देवित्र n. *göttliche Würde, — Macht.*

देव्यागम m. Titel eines Werkes.

देव्यायतन n. *ein Tempel der* Durgâ Râgat. 3,408.

देव्युपनिषद् f. Titel einer Upanishad.

देश् 1) m. (adj. Comp. f. आ) *a*) *Ort, Platz, Gegend* (auch am Körper). देशम् आ-वस् oder नि-विश् *seinen Sitz an einem Orte aufschlagen.* देशे (insbes. mit काले verbunden) *am rechten Orte* 45,4. 140, 31. — *b*) *Land, Reich.* Mit einem Gen. *Jmds Heimat* 113,28. — *c*) *Raum.* — *d*) *Theil.* — *e*) *Gehöft.* — 2) f. देशी *a*) *Landessprache, Provincialism.* Pl. Deçîn. 1,37. Nom. abstr. °त्व n. 15. 18. — *b*) *vulgärer Gesang* S. S. S. 3. 4. — *c*) *Tanz* (im Gegens. zu *Pantomime*). — *d*) *eine best.* Râgiṇî S. S. S. 37.

°देशक Adj. Subst. *anzeigend, anweisend, lehrend, Anweiser, Lehrer.*

देशकारी f. *eine best.* Râgiṇî S. S. S. 55.

देशकाल m. Du. *Ort und Zeit.* Sg. *Ort und Zeit für Etwas* (Gen.) Mṛicch. 49,18.

देशकालज्ञ Adj. *Ort und Zeit kennend.* Nom. abstr. °ता f. Cit. im Comm. zu R. ed. Bomb. 4,54,2. Kâd. 2,28,5. 6.

देशकालविद् Adj. dass. Karaka 1,15.

देशकालविरोधिन् Adj. *auf Ort und Zeit keine Rücksicht nehmend* Spr. 6796.

देशकालव्यतीत Adj. *am unrechten Ort und zur unrechten Zeit erfolgend* Spr. 1812.

देशच्युति f. *Landesflucht* Spr. 5770.

देशज und °जात Adj. *am rechten Orte —, im rechten Lande geboren, von ächter Herkunft* (Pferde, Elephanten).

देशज्ञ Adj. *ortskundig* R. 2,85,6.

देशट m. N. pr. eines Brahmanen.

देशदृष्ट Adj. *im Lande geltend, landesüblich.*

देशधर्म m. *Landesgesetz, — brauch.*

देशना f. 1) *Anweisung, Unterweisung, Lehre.* — 2) Pl. Titel eines Werkes.

देशनिर्णय m. Titel eines Werkes.

देशपाली f. *ein* Râga *von fünf Tönen* S. S. S. 101.

देशभ n. *das über ein Land herrschende Gestirn* Varâh. Jogaj. 9,4.

देशभाषा f. *Landessprache.*

देशमानिक m. Pl. N. pr. eines Volkes.

°देशरक्षित्र् Adj. Subst. *das Land — beschützend,* so v. a. *Fürst* von Daçak. 5,1.

देशराजचरित n. Titel eines Werkes.

*देशरूप n. *Schicklichkeit, Angemessenheit.*

देशविभंश m. *Verfall eines Landes* Varâh. Bṛ. S. 45,7.

देशवृत्त n. *ein Kreis, der von seiner Stellung zum Orte des Beobachters abhängt.*

देशस्वामिन् m. *Landesfürst* Ind. St. 15,409.

देशाक्रमण n. *Einfall in ein Land* Kull. zu M. 7,207.

देशाली und देशाखी f. fehlerhaft für देशाख्या.

देशाख्य 1) m. *ein best.* Râga S. S. S. 81. — 2) f. आ *eine best.* Râgiṇî S. S. S. 65.

देशाख्यिका f. = देशाख्य 2) S. S. S. 111.

देशाग m. fehlerhaft für देशाख्य 1).

देशाचार m. *Landessitte* Jolly, Schuld. 317.

देशाटन n. *das Reisen.*

देशातिथि m. *ein Gast im Lande, Fremdling.*

देशान्तर n. 1) *eine andere Gegend, ein anderes Land, Fremde* 124,24. °स्थ Adj. Mân. Çr. 8,21. — 2) *Erdlänge, die Entfernung vom Hauptmeridian.*

देशान्तरित Adj. *in einem andern Lande lebend* Gaut. Vgl. Spr. 2965.

देशान्तरिन् Adj. Subst. *zu einem andern Lande gehörig, Fremdling.*

देशावकाशिक und °व्रत n. *ein best. Gelübde bei den* Gaina.

देशिक Adj. und Subst. m. 1) *den Weg anzeigend* MBh. 1,89,23. *Wegweiser.* — 2) *Anweiser, Lehrer* Agni-P. 27,12. 26. 38. 61. — 3) **ein Reisender.*

देशिन् 1) Adj. am Ende eines Comp. *angebend, anzeigend.* — 2) f. °नी *Zeigefinger.*

देशीकटृरि f. *ein best. Tanz* S. S. S. 268.

Digitized by Google

देशीकोश m. *ein Wörterbuch der Provincialismen.*

देशीताल m. Pl. *eine best. Gattung von Tacten* S. S. S. 205.

देशीनाममाला f. Titel eines *Wörterbuchs der Provincialismen* von Hemakandra.

देशीनृत्य n. *Landestanz* S. S. S. 268.

देशीप्रकाश m. Titel eines Wörterbuchs der *Provincialismen* Comm. zu Mṛkkh. 14,5.

देशीय Adj. 1) *zum Lande gehörig, provinciell.* Am Ende eines Comp. *zu dem und dem Lande gehörig, dort ansässig.* — 2) am Ende eines Comp. *angrenzend an, nahe kommend, ähnlich* (250,31), *nicht weit entfernt von.* षड्वर्ष° *ungefähr sechs Jahre alt.* चतुर्विंशाब्द° Râéat. 7,862.

देशीयवराडी und देशीवराडी f. *ein best.* Râga.

देशीशब्दसंग्रह m. Titel einer *Sammlung provinzieller Ausdrücke* von Hemakandra.

देशोपसर्ग m. *Landesnoth* AV. 19,9,9.

देश्य 1) Adj. *a) worauf man hinweisen kann, woran Nichts auszusetzen ist, mustergültig* Manu. 5,59,*a.* — *b) am Orte befindlich, der bei Etwas dabei gewesen ist;* m. *Augenzeuge.* — *c) zum Lande gehörig, im Lande befindlich, landesüblich, provinciell* Deçîn. 3,42. 50. Nom. abstr. °त्व n. 2,7. Am Ende eines Comp. *zu dem und dem Lande oder Volke gehörig.* — *d)* am Ende eines Comp. *angrenzend an, nahe kommend, ähnlich* (250,31), *nicht weit entfernt von.* शिशु° *beinahe noch ein Kind,* सप्तवर्ष° *ungefähr sieben Jahre alt,* क्रतवक° *fast wie Feuer seiend.* — 2) *n. = पूर्वपद.

देश्यनिदर्शन n. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

देष्टृ Nom. ag. 1) m. am Ende eines Comp. *Anzeiger, Anweiser.* — 2) f. देष्ट्री *Anweiserin, Unterweiserin im Rechten,* personif. als Gottheit.

देष्टव्य Adj. 1) *zu bezeichnen als* (Nom.). — 2) = देश्य 1) *a)* Kaiyaṭa in Mahâbh. 5,59,*a.*

देष्ट्र n. *Zusage.*

देष्ठ (dreisilbig) Adj. Superl. *am meisten gebend.*

देष्ण (auch dreisilbig) n. *Gabe, Spende.*

*देष्णु 1) Adj. *a) freigebig.* — *b) schwer zu bändigen.* — *c) schwer zugänglich.* — 2) m. *Wäscher.*

देह 1) m. n. (Mṛkkh. 172,15) *a) Körper.* Auch von der *Masse* eines Gestirns und einer Wolke (220,20). Am Ende eines adj. Comp. f. आ. — *b) Person.* — *c)* am Ende eines adj. Comp. *Erscheinungsform.* संदेह° so v. a. *sich als Zweifel äussernd* Bâlar. 70,1. — 2) f. देही *Aufwurf, Damm, Wall.*

देहकार m. *Erzeuger, Vater.*

देहकर्तृ Nom. ag. *die Körper schaffend,* Beiw. der Sonne.

देहकृत् 1) Adj. *den Körper bildend, —erzeugend;* Beiw. des Vaters und Çiva's. — 2) m. *Vater.*

*देहकोश m. 1) *Flügel.* — 2) *Haut.*

*देहक्षय m. *Krankheit.*

देहचर Adj. *am Körper befindlich, körperlich.*

देहचर्या f. *Pflege des Körpers.*

देहज m. 1) *Sohn.* — 2) *der Liebesgott* Daçak. (1925) 2,130,19.

देहत्याग m. *Hingabe des Körpers, Tod.*

देहत्व n. Nom. abstr. von देह *Körper* Âpast.

*देहद m. *Quecksilber.*

*देहदीप m. *Auge.*

देहधातृ m. *ein Hauptbestandtheil des Körpers* (deren sieben angenommen werden; vgl. धातु) Kâraka 6,24.

*देहधारक m. *Knochen.*

देहधारण n. *das Tragen des Körpers, das Lebendbleiben, Leben* überh.

देहधारिन् Adj. *einen Körper tragend, mit einem Körper versehen* Daçak. 14,22.

*देहधि m. *Flügel.*

देहधृक् m. *Wind.*

देहपतन n. *das Niederfallen des Körpers, Tod* MBh. 13,26,71.

देहभाज् m. *ein mit einem Körper begabtes Wesen,* insbes. *der Mensch* Spr. 7703.

देहभुज् Adj. *den Körper geniessend* (Çiva).

देहभृत् 1) Adj. *einen Körper tragend, —habend* (Çiva). — 2) m. *ein mit Leben begabtes Wesen,* insbes. *der Mensch.*

देहमध्य n. *Leibesmitte, Taille.*

देहंभर Adj. *auf die Ernährung des Körpers bedacht.*

देहयात्रा f. 1) *Erhaltung des Körpers, Fristung des Lebens.* — 2) *Speise. — 3) *Hingang des Körpers, Tod.*

*देहललना n. *Körpermal.*

*देहला f. *ein berauschendes Getränk.*

देहली f. *Schwelle* Âpast.

देहलीशस्तुति f. und देहलीशस्तोत्र n. Titel zweier *Lobgedichte.*

देहवत् 1) Adj. *mit einem Körper versehen, leibhaftig.* — 2) m. *ein belebtes Wesen,* insbes. *der Mensch.*

*देहवर्मन् n. *Haut* Gal.

*देहवायु m. *ein Wind des Körpers.*

देहवृत्ति f. *Unterhalt —, Ernährung des Körpers.*

*देहवृत्त n. *Nabel* Gal.

देहशङ्कु m. *Steinpfeiler.*

*देहसंचारिणी f. *Tochter.*

*देहसार m. *Mark.*

देहसुख Adj. *dem Körper angenehm* Varâh. Jogay. 5,16.

देहस्थस्वरोदय m. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

देहात्मवाद m. *die Behauptung —, Theorie, dass der Körper auch die Seele sei.*

*देहात्मवादिन् m. *ein Materialist.*

देहान्त m. *Ende des Körpers, Tod* Hemâdri 1,561, 1. Comm. zu Taitt. Âr. 2,17.

देहारि m. *der Feind des Körpers,* Beiw. Çiva's.

देहावरण n. *Rüstung.*

देहावसान n. = देहान्त Ind. St. 15,402.

*देहास्थीलधारक n. *Knochen* Gal.

*देहासव m. *Urin* Gal.

देहिका f. *Termite.*

देहिन् 1) Adj. *mit einem Körper versehen;* m. *ein belebtes Wesen,* insbes. *der Mensch.* — 2) m. *Seele.*

देहेश्वर m. *Seele.*

दैत and दैत्य (verdächtig) Adj. *zur Weihe in Beziehung stehend* u. s. w.

दैगम्बर Adj. *zu den nackt einhergehenden* Gaina *gehörig* u. s. w. VP.² 5,379.

दैउँ m. und दैउँी f. Patron. Maitr. S. 4,2,8.

1. दैतेय 1) m. *ein Sohn* oder *ein Abkömmling der* Diti, *ein* Asura; insbes. Bez. Râhu's. — 2) f. ई f. zu 1).

2. दैतेय Adj. (f. ई) *zu einem* oder *zu den* Daitja *in Beziehung stehend, daher kommend, ihm* oder *ihnen gehörig.*

1. दैत्य m. = 1. दैतेय 1).

2. दैत्य 1) Adj. = 2. दैतेय. — 2) *f. आ *a)* Bez. *zweier Pflanzen,* = चण्डौषधि und मुरा. — *b) ein berauschendes Getränk.*

दैत्यगुरु m. Bein. Çukra's, *der Planet Venus* Hemâdri 1,803,1.

*दैत्यदेव m. Bein. 1) Varuṇa's. — 2) des Windgottes.

दैत्यद्वीप m. N. pr. eines Sohnes des Garuḍa.

दैत्यनिषूदन m. Bein. Vishṇu's.

दैत्यप und दैत्यपति m. Bein. Bali's.

*दैत्यपुरोधस्, °पुरोहित (Vishṇus. 386) und दैत्यपूज्य m. = दैत्यगुरु.

दैत्यमातृ f. *die Mutter der* Daitja. Auch Pl.

*दैत्यमेदज 1) m. *eine Art Bdellion.* — 2) f. आ *die Erde.*

*दैत्ययुग n. *ein Weltalter der* Daitja, = 4 W. der Menschen.

दैत्यर्त्विज् m. Bein. Çukra's, *der Planet Venus* Utpala zu Varâh. Bṛh. 2,3 (दैत्यरित्विज् gedr.).

दैत्यसेना f. N. pr. einer Tochter Prâgâpati's.

Digitized by Google

दैत्यकृन् m. *Vernichter der* Daitja, Beiw. Indra's Hemâdri 1,818,5.

दैत्यकृत्तर् Nom. sg. dass., Bein. Vishṇu's Spr. 7819.

दैत्यान्तक m. dass. 322,26.

दैत्याय्, °यते *einen* Daitja *darstellen.*

दैत्यारि m. *ein Feind der* Daitja, *ein Gott;* insbes. Vishṇu.

*दैत्यारात्र m. *ein Tag der* Daitja, = ein Jahr der Menschen.

दैत्येज्य m. Bein. Çukra's, *der Planet Venus.*

दैत्येन्द्र m. *Fürst der* Daitja; insbes. Bein. Pâtâlaketu's.

दैत्येन्द्रपूज्य m. Bein. Çukra's, *der Planet Venus.*

दैधिषव्य m. wohl *ein Sohn aus der zweiten Ehe einer Frau* Vaitân. Âpast. Ça. 12,20,8.

1.*दैन Adj. *auf den Tag bezüglich, täglich.*

2.*दैन n. = दैन्य.

दैनंदिन Adj. *jeden Tag erfolgend* Comm. zu TS. 3,378,2 v. u.

*दैनार Adj. *für einen* Dînâra *gekauft, so viel werth.*

*दैनिक 1) Adj. *auf den Tag bezüglich, täglich.* — 2) f. ई *Tagelohn.*

दैन्य n. *Niedergeschlagenheit, Traurigkeit, Kläglichkeit, klägliche, erbärmliche, traurige Lage.* दैन्यं कर् *kläglich thun, sich erniedrigen.* दैन्यश्च R. 6, 99,19 fehlerhaft für दैन्यञ्च, d. i. दैन्यं च.

दैन्यवत् Adj. *niedergeschlagen, betrübt* Daçak. 5,9.

*दैप Adj. *auf eine Lampe bezüglich.*

दैपायाति m. Patron. von द्वैपायन.

दैर्घ n. *Länge.* Richtig दैर्घ्य.

दैर्घतम m. = दैर्घतमस 2).

दैर्घतमस 1) Adj. *zu* Dirghatamas *in Beziehung stehend.* — 2) m. Patron. von दीर्घतमस्. — 3) n. Name verschiedener Sâman Ârsh. Br.

दैर्घरात्रिक Adj. *langwierig, lange anhaltend* Kâraka 6,3 (दैर्घ्यरा° gedr.).

*दैर्घवात्र Adj. *wobei ein langer Riemen verwendet wird.* कूप m. so v. a. *ein tiefer Brunnen.*

दैर्घश्रवस 1) Adj. *zu* Dirghaçravas *in Beziehung stehend.* — 2) n. Name zweier Sâman Ârsh. Br.

दैर्घ्य n. (adj. Comp. f. आ Hemâdri 1,815,9) *Länge.*

दैर्घ्यरात्रिक s. दैर्घरात्रिक.

*दैलीपि m. Patron. von दिलीप.

दैव 1) Adj. paroxyt. und oxyt. (f. ई) *a) den Göttern eigen, ihnen gehörig, zu ihnen kommend, göttlich, es mit Göttern zu thun habend* Spr. 4873. विवाह् m. oder घर्म m. = 2) *a).* तीर्थ n. *der den Göttern geweihte Theil der Hand an den Fingerspitzen* VP.² 3,99. 148. दैवी दिक् *Norden* Râéan. 11,28. — *b) königlich.* — *c) dem Schicksal eigen, vom Schicksal verhängt* u. s. w. — 2) m. *a) eine Form der Ehe, wobei der Vater nach begonnenem Opfer seine Tochter dem dienstthuenden Priester zur Ehe giebt.* — *b)* nach Çaṅk. *die Kenntniss der Portenta.* — *c)* parox. Patron. des Atharvan. — *d)* Pl. *das Gefolge der Götter* Tândja-Br. 17,1, 1. — 3) f. ई *eine nach der* Daiva-*Weise Verheirathete* Vishṇus. 24,30. — 4) n. *a) Gottheit* (concret). — *b) eine den Göttern geltende heilige Handlung.* — *c) göttliche Fügung, Schicksal, Verhängniss.* युक्ते दैवे so v. a. *unter günstigen Adspecten.* दैवं शिक्षयति *das Schicksal lehrt,* so v. a. *Noth lehrt beten* Bâlar. 165,5. — *d) glückliche Fügung.*

दैवक 1) am Ende eines adj. Comp. = दैव *Gottheit.* — 2) *f. ई = देवकी N. pr. der Mutter Kṛshṇa's.

दैवकीनन्दन m. 1) *Metron. Kṛshṇa's. — 2) N. pr. eines Autors.

दैवकृत Adj. *durch göttliche Fügung hervorgebracht,* so v. a. *von der Natur gemacht, natürlich.*

*दैवकोविदा f. *Wahrsagerin.*

दैवक्षत्रि m. Patron. von देवक्षत्र.

दैवगति f. *Schicksalsfügung* Megh. 93. Daçak. 5,5.7.

दैवचिन्तक 1) Adj. *über das Schicksal der Menschen nachsinnend, dasselbe kennend;* Beiw. Çiva's. — 2) m. *a) Astrolog.* — *b)* **Fatalist* (?).

*दैवचिन्ता f. *Fatalismus* (?).

दैवज्ञन Adj. (f. ई) *zum Göttervolk gehörig.*

दैवज्ञ 1) Adj. *schicksalskundig, die Geschicke der Menschen kennend.* — 2) m. *Astrolog* Spr. 7780. — 3) *f. आ *Wahrsagerin.*

दैवज्ञचिन्तामणि m. Titel eines Werkes.

दैवज्ञत्व n. *das Vertrautsein mit der Astrologie.*

दैवज्ञभूषण n. (Opp. Cat. 1), दैवज्ञमनोहर, दैवज्ञवल्लभ (Kumârasv. zu Prataparu. 126,23. 128,2. fgg.), दैवज्ञविधिविलास m. (Opp. Cat. 1) und दैवज्ञविलास m. (ebend.) Titel von Werken.

दैवज्ञशर्मन् m. Bein. Viçvanâtha's.

दैवज्ञसन्मुनि m. N. pr. eines *Astrologen.*

दैवज्ञालंकृति f. Titel eines Werkes.

दैवत 1) Adj. (f. ई) *auf eine Gottheit* oder *die Gottheiten,* insbes. *auf die bestimmte Gottheit einer heiligen Handlung, eines Liedes* u. s. w. *bezüglich, derselben gehörig, göttlich.* — 2) m. N. pr. eines Fürsten VP.² 3,247. — 3) (*m.) n. *a) Gottheit,* collect. *Gottheiten;* insbes. *insofern dieselben in einem Liede verherrlicht werden.* Am Ende eines adj. Comp. (f. आ) *Jmd zur Gottheit habend, als Gottheit verehrend.* — *b) Götterbild.*

दैवतपति m. Bein. Indra's.

दैवतपर Adj. *ganz den Göttern ergeben.*

दैवतप्रतिमा f. *Götterbild.*

दैवतरस m. Patron. von दैवतरस्.

दैवतस् Adv. *durch eine Fügung des Schicksals, zufällig* 110,1. 125,22.

दैवतसरित् f. *der göttliche Fluss, die Gangâ* Dhûrtan. 61.

*दैवति m. fehlerhaft für दैवलि.

°दैवत्य Adj. *Jmd zur Gottheit habend, an Jmd als Gottheit* (Acc.) *gerichtet, Jmd als Gottheit* (Dat.) *geweiht.*

1. दैवदत्त Adj. *vom Schicksal gegeben, angeboren* Daçak. 44,18.

2.*दैवदत्त 1) Adj. *im Dorfe* Dêvadatta *befindlich* u. s. w. — 2) m. Pl. *die Schule des* Devadatta.

*दैवदत्तशठिन् m. Pl. *die Schule des* Devadatta-çaṭha gaṇa शौनकादि in der Kâç.

*दैवदत्ति m. Patron. von दैवदत्त.

*दैवदत्तिक Adj. (f. आ und ई) *zu* Devadatta *in Beziehung stehend.*

*दैवदत्त्या f. zu दैवदत्ति Mahâbh. 4,35,b.

*दैवदर्शनिन् m. Pl. *die Schule des* Devadarçana. Vgl. दैवदर्शनिन्.

*दैवदारव Adj (f. ई) *aus der* Pinus Deodora *gemacht, daran befindlich.*

*दैवदीप m. *Auge.*

दैवदुर्विपाक m. *eine schlimme Fügung des Schicksals* 143,27.

दैवत्यायन m. N. pr. eines Mannes. Pl. *sein Geschlecht.*

दैवपर und °परायण Adj. *der das Schicksal obenan stellt;* m. *Fatalist.*

*दैवप्रश्न m. *Befragung des Schicksals, Beschäftigung mit der Astrologie.* Nach den Lexicographen *eine nächtliche Stimme, auf deren Ausspruch man lauscht.*

*दैवमति m. Patron. von दैवमत.

*दैवमित्र m. Patron. von दैवमित्र.

दैवयज्ञपणिउतसूर्य m. N. pr. eines Autors.

*दैवयज्ञि m. Patron. von दैवयज्ञ. f. ई.

*दैवयज्ञ्या f. zu दैवयज्ञि.

*दैवयातव m. Patron. von दैवयातु.

*दैवयातवक Adj. *von* Daivajâtava's *bewohnt.*

दैवयानेय m. Metron. von दैवयानी.

दैवयुत Adj. *vom Schicksal begünstigt* Vaitân. Jogas. 1,18.

दैवयोग m. *Schicksalsfügung* 124,28.

दैवरात m. Patron. von दैवरात. Auch Pl. VP.³

Digitized by Google

4,220.

देवरथ n. *Götterwagen.*

*देवरथायनि m. Patron. von देवरथ.

देवराज n. Name eines Sâman.

*देवराजक = देवराजेन कृतम् (संज्ञायाम्).

*देवराजिक Adj. (f. आ und ई) von देवराज.

देवराति m. Patron. von देवरात.

देवल m. Patron. von देवल.

*देवलक m. = देवलक.

*देवलि m. Patron. von देवल gaṇa तौल्वल्यादि in der Kâç.

*देवलेखक m. *Astrolog.*

देववश m. *Schicksalsfügung.* Abl. so v. a. *zufällig.*

देववात 1) Adj. *zu* Devavâta *in Beziehung stehend.* — 2) m. Patron. von देववात.

देवविद् Adj. *das Schicksal der Menschen kennend;* m. *Astrolog.*

*देवशर्मि m. Patron. von देवशर्मन्.

*देवशर्मीय Adj. von देवशर्मि.

देवसंपन्न Adj. *vom Schicksal begünstigt.* Nom. abstr. °ता f.

*देवस्थानि m. Patron. von देवस्थान.

देवकृत Adj. = देवकृतक 1).

देवकृतक 1) Adj. *vom Schicksal geschlagen, unglückselig, verwünscht, verflucht.* — 2) n. *das verwünschte Schicksal* 317,32 (im Prâkrit).

*देवकृत्व Adj. (f. ई) von देवकृत्य.

*देवकृत्य m. Patron. von देवकृ.

देवक्लीन Adj. *vom Glück verlassen* Varâh. Jogaj. 1,19.

*देवाकरि Patron. 1) m. Jama's und Çani's (*des Planeten Saturn*). — 2) f. ई der Jamunâ.

देवातिथ n. Name eines Sâman.

देवात्यय m. *Gefahr in Folge von ausserordentlichen Naturerscheinungen.*

देवादिक Adj. *zu der mit* दिव् *beginnenden,* d. i. *zur 4ten Klasse gehörig* (Wurzel) 236,18. 237,6.

देवानीक n. Name eines Sâman.

देवान्वित Adj. *vom Schicksal begünstigt* Varâh. Jogaj. 1,15.

देवापि m. Patron. von देवापि.

देवापिय m. *Muschel* (nach Nîlak.) MBh. 4,55,16.

देवावृध् n. *eine best. Formel* Vaitân. Vgl. देवावृध्.

देवावृध m. Patron. von देवावृध.

देवासुर Adj. (*f. ई) 1) *auf Götter und* Asura *bezüglich, zwischen ihnen bestehend* (Feindschaft). — 2) *das Wort* देवासुर *enthaltend.*

दैविक Adj. *den Göttern eigen, ihnen geltend, ihnen zu Ehren veranstaltet, von ihnen kommend, göttlich.*

दैविकधर्मनिरूपण n. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

दैवोढा f. *eine nach der* Daiva-*Weise Verheirathete* M. 3,38.

दैवोदास (fünfsilbig im ṚV.) 1) Adj. *zu* Divodâsa *in Beziehung stehend.* — 2) m. Patron. von दिवोदास. — 3) n. Name verschiedener Sâman Âçvh. Br. 3,3,4,4. 4,3,10.

दैवोदासि m. Patron. von दिवोदास.

दैवोद्यान n. *Götterhain, —garten.* Vgl. देवोद्यान.

दैवोपकृतक Adj. *vom Schicksal geschlagen, —verfolgt, unglücklich.*

दैव्य, दैविय 1) Adj. (f. आ und दैवी) *göttlich.* — 2) m. N. pr. eines Boten der Asura. — 3) n. *a) göttliche Wirkung, — Macht.* — *b) *göttliche Fügung, Schicksal.*

दैव्याकोतर् (auf दैव्या कोतारा zurückzuführen) m. Pl. *die göttlichen* Hotar Âpast. Çr. 3,7,10.

दैशिक Adj. Subst. 1) *auf den Ort bezüglich, örtlich, räumlich.* — 2) *ortskundig, den Weg weisend, Wegweiser.* — 3) *auf geistigem Gebiet den Weg weisend, lehrend, anzeigend, Lehrer* Râgat. 6,303. fg. — 4) *zum Lande gehörig, einem Lande eigenthümlich, Landeskind.* Am Ende eines Comp. *zu dem und dem Lande (Volke) gehörig.*

*दैशेय m. Metron. von 2. दिश्.

*दैष्टिक m. *Fatalist.*

दैहिक Adj. (f. ई) *am Körper befindlich, — stattfindend, körperlich.* Pl. *Alles was den Körper betrifft, alles Sinnliche.*

दोह 1) Adj. *im Körper befindlich.* — 2) m. *die Seele.*

*दोग (!) m. *Stier.*

दोग्धर् Nom. sg. 1) m. *a) Melker.* — *b) der Etwas ausbeutet, Nutzen zieht aus* (Acc.). — *c) *Kuhhirt.* — *d) *Kalb.* — *e) *ein aus seiner Dichtkunst materiellen Nutzen ziehender Dichter.* — 2) f. दोग्ध्री *a) Melkerin, Milch gebend* zu Spr. 1748. *viele Milch habend* (Amme). — *b) Etwas* (Acc.) *spendend.* — *c) Milchkuh.* — *d) Melkkübel* Mân. Çr. 4,3.

दोग्धव्य Adj. *zu melken.*

दोग्धुकाम Adj. (f. आ) *zu melken,* so v. a. *zu plündern begierig;* mit Acc. Daçak. 65,1.

दोग्धोस् Abl. Inf. zu 1. दुह् Çat. Br. 1,7,1,15.

दोग्ध्र n. *Melkkübel* Âpast. Çr. 15,3,10. 9,8.

दोघ Adj. *milchend* oder m. *Melkung, Milchung.*

*दोडी f. *Hoya viridiflora* (Râgân. 4,178) und *deren Frucht.*

दोध m. *Kalb* (?). Vgl. 2. दोष 2).

दोधक 1) Adj. *der seinen Herrn bestiehlt.* — 2) n. *ein best. Metrum.* Auch °वृत्त n.

दोमन् n. *Beschwerde* in अदोमर्द und अदोमर्ध.

दोरक n. *Strick, Riemen.*

*दोर्गडु Adj. *lahm am Arm.*

*दोर्यक् Adj. *stark, kräftig.*

दोर्ष्या f. *Sinus.*

दोर्दण्ड m. *ein langer Arm.*

दोर्बाकव् n. Pl. *Vorder- und Oberarme* Çat. Br. 3,3,4,4. 4,3,10.

दोर्मूल n. *Achselgrube* Naish. 6,20.

दोल 1) m. *a) das Schaukeln, Wogen* MBh. 1,21, 10. — *b) eine best. Stellung der geschlossenen Hand.* — 2) m. (ausnahmsweise) und f. आ und *ई *a) Schaukel.* Häufig als Bild *der Unsicherheit* und *des Zweifels.* संदेहदोलाधिरूढ Adj. Bilâh. 88,12. — *b) Sänfte, Palanquin.* — 3) *f. आ *die Indigopflanze.*

दोलपर्वत m. N. pr. eines *Berges* in Nepal Ind. Antiq. 9,165.

दोलयात्रा f. *ein best. Fest.*

दोलाद्रि m. = दोलपर्वत Ind. Antiq. 9,165.

दोलाय्, °यते *wie eine Schaukel hinundher gehen, — schwanken, im Zweifel sein* 248,26. °यित *sich hinundher bewegend.*

दोलायन्त्र n. *Arzneistoffe in ein Tuch gebunden, in einem Topf aufgehängt und über Feuer ausgesotten* Bhâvapr. 2,86. Mat. med. 25.

दोलिका f. *Schaukel, Sänfte.*

*दोलित m. *Büffel* Gal.

दोलोत्सव m. *Schaukelfest.*

दोःशालिन् Adj. *kräftige Arme habend.*

दोःशिञ्जिनी f. = दोर्ष्या Ganit. Spashṭ. 23.

*दोःशेखर n. *Schulter.*

1. दोष 1) m. nur Bhâg. P. *Abend, Dunkel.* Personif. als einer der 8 Vasu und als *Gatte der Nacht.* — 2) दोषा *Abend, Dunkel.* दोषाम् und दोषा (Instr.) *am —, bei Abend, im Dunkeln, bei Nacht.* Personif. als Gattin Pushpârṇa's und Mutter Pradosha's.

2. दोष 1) m. und (ausnahmsweise) n. (adj. Comp. f. आ) *a) Fehler, Schaden, Mangel, Gebrechen, Fehlerhaftigkeit, eine fehlerhafte, schlechte, schädliche Eigenschaft, Uebelstand.* — *b) Schlechtigkeit, Sündhaftigkeit.* — *c) Fehler, Verfehlung, Versehen, Vergehen, Verbrechen, Schuld, Sünde.* — *d) Nachtheil, Schaden.* — *e) üble Folge.* दोषेण, दोषात् und दोषतस् *als üble Folge von* und auch *in Folge von* (im Comp. vorangehend) überh. — *f) Alteration, Affection.* — *g) verdorbene Säfte, ein gestörter Zustand* und *eine solche Thätigkeit der drei Flüssigkeiten des Körpers, welche Krankheit erzeugen; krankhafte Affection, Krankheitsstoff, Krankheit.* — *h) die drei flüssigen Grundstoffe des menschlichen Leibes: Luft (Wind), Galle und Schleim, welche*

Digitized by Google

bei gestörtem Zustande Krankheit erzeugen. — 2) m. *Kalb.*

*दोषक m. *Kalb.*

दोषकर Adj. *Schaden verursachend, verderblich für* (Gen.).

दोषगुण n. Sg. *Fehler und Vorzüge* 208,29.

दोषगुणीकरण n. *das aus einem Fehler einen Vorzug Machen* Comm. zu Kuvalaj. 164,a.

दोषग्राकिन् Adj. *das Schlechte aufnehmend, — behaltend.*

दोषघ्न Adj. *der Krankheit der Säfte entgegenwirkend.*

दोषजित्कार m. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

दोषज्ञ 1) Adj. *a) mit den Mängeln von* (im Comp. vorangehend) *vertraut* 166,5. 6. — *b) wissend was Schaden bringt, klug, verständig.* — 2) *m. *Arzt.*

दोषणिश्रिँष् Adj. *in den Arm sich schlingend, — sich hängend.*

दोषण्य Adj. *im Arm befindlich.*

दोषत्व n. Nom. abstr. von 2. दोष *Fehler, Mangel.*

दोषदूषित Adj. *mit einem Fehler behaftet.* Nom. abstr. °त्व n. Sarvad. 49,18. 80,14.

दोषँन् (*m.) n. *Vorderarm, der untere Theil des Vorderfusses bei Thieren, Arm* überh.

दोषपति Gop. Br. 1,1,28 wohl fehlerhaft.

1. दोषफल n. *die Folge einer Sünde* Âpast. 1,29,2. 2,2,5. 12,19.

2. दोषफल Adj. (f. आ) *sündhaft* Âpast. 2,2,7.

दोषभक्ति f. *Praedisposition zu einer Krankheit* Karaka 3,8.

दोषभेद m. *eine Modification der Krankheiten der Säfte.*

दोषमय Adj. *aus Fehlern bestehend.*

दोषल Adj. (f. आ) *von fehlerhafter Beschaffenheit, verdorben.*

दोषवत् Adj. 1) *einen Fehler —, einen Mangel —, ein Gebrechen habend, fehlerhaft, mangelhaft.* — 2) *eines Vergehens schuldig* Âpast. 2,13,5. — 3) *mit einem Vergehen —, mit einer Schuld verknüpft, sündhaft* Gaut. Âpast. — 4) *nachtheilig, schädlich.*

दोषँस् n. *Abend, Dunkel.*

दोषकर Adj. = दोषघ्न.

1. दोषा f. *Abend* s. 1. दोष 2).

2. *दोषा f. = दोषन्.

1. दोषाकर m. *der Mond.*

2. दोषाकर m. *eine Fundgrube von allerlei Mängeln.*

*दोषाक्लेशी f. *eine best. Pflanze.*

दोषाख्यान n. *Beschuldigung, Vorwurf.*

दोषातन Adj. (*f. ई) *abendlich, nächtlich.*

*दोषातिलक m. *Lampe.*

दोषात्त Adj. *einen Fehler enthaltend* Mahâbu. (K.) 151,21.

*दोषाभूत Adj. *zum Abend geworden, dem Abend gewichen.*

दोषामन्य Adj. *für Nacht geltend, als Nacht angesehen.*

दोषाय्, °यते *zu einem Mangel werden, wie ein M. erscheinen.*

दोषारमण m. *der Mond* Dhûrtan. 56.

दोषावस्तर् Nom. ag. *Erheller des Dunkels* RV.

*दोषास्य m. *Lampe.*

*दोषिक 1) Adj. *fehlerhaft, mangelhaft.* — 2) m. *Krankheit.*

दोषिन् Adj. *eines Vergehens schuldig* Gaut.

दोषीकरण n. in गुण°.

*दोषिकदृश् Adj. *nur Fehler sehend.*

दोषोदक m. *das Wasser der Wassersucht* Suçr. 2,90,18.

दोष्मन् Adj. *kräftige Arme habend, tapfer* Hem. Par. 1,84. 173.

दोस् m. (nur R. 6,1,3) n. 1) *Vorderarm, Arm* überh. — 2) *der Theil eines Bogens, welcher seinen Sinus bestimmt.*

*दोस्थ (दोःस्थ) m. 1) *Diener.* — 2) *Dienst.* — 3) *Spieler.* — 4) *Spiel.*

*दोःसकृत्प्रभृत् m. Bein. von Arǵuna Kârtavîrja.

दोह् 1) Adj. am Ende eines Comp. *milchend,* so v. a. *spendend, gewährend.* — 2) m. (adj. Comp. f. आ) *a) Melkung,* sowohl *die Handlung* als *das Ergebniss des Melkens, Milch* u. s. w. — *b) das Melken,* so v. a. *das Vortheilziehen aus* (im Comp. vorangehend). — *c) Melkkübel* MBh. 13,71,33. Hemâdri 1,404,21. — *d)* मनसो दोह: Name eines Sâman.

दोहक m. und दोहिका f. in गो°.

दोहकामा Adj. f. *begierig sich melken zu lassen.*

*दोहड n. *Milch.*

दोहडिका f. *ein best. Metrum.*

दोहद 1) m. (*n.) (adj. Comp. f. आ) *a) das Gelüste schwangerer Frauen nach bestimmten Dingen.* — *b) heftiges Verlangen, Gelüste nach* (Loc. oder im Comp. vorangehend) überh. Kâd. 130,13. 139,22. — *c) das Gelüste* von Pflanzen besteht *in dem unwiderstehlichen Verlangen mit einem Körpertheile einer schönen Jungfrau in Berührung zu kommen, um dadurch die Geburt der Blüthen zu ermöglichen.* — *d) ein best. Räucherwerk, das eine Mannichfaltigkeit in den Früchten bewirken soll.* — 2) m. Pl. N. pr. eines Volkes VP.² 2,180.

दोहदक m. = दोहद 1) *a)* Sâh.

दोहददु:खशील Adj. *an den Gelüsten schwangerer Frauen leidend.* Nom. abstr. °ता f. 96,1.

दोहदलक्षण n. 1) *ein Kind im Mutterleibe.* — 2) *der Uebergang von einem Lebensalter zum andern.

*दोहदवती und *दोहदान्विता f. *Gelüste einer Schwangeren habend.*

दोहदिन् 1) Adj. *ein Gelüste habend —, heftig verlangend nach* (Loc. oder im Comp. vorangehend) Kâd. 142,3. — 2) *m. *Jonesia Asoka* Râǵân. 10,55.

दोहदोहीय fehlerhaft für दोहादोहीय.

दोहन 1) Adj. (f. आ) *Milch gebend* in बकुदोहना. — 2) f. दोहनी *Melkkübel.* — 3) n. *a) das Melken.* — *b) das Ergebniss der Melkung, das Gemolkene* RV. 1,144,2. 9,75,3. — *c) das Ergebniss einer Melkung.* — *d) Melkkübel* Hariv. 1,455,16. Vgl. कांस्य°.

दोहनक n. und °निका f. *Melkkübel* Hemâdri 1, 252,17. 253,2. 266,14. 710,15.

दोहल m. = दोहद 1) *b)* und *c).*

*दोहलवती f. = दोहदवती.

*दोहलिन् m. = दोहदिन् 2).

दोहस् n. *Melkung*

दोहसे Dat. Inf. zu 1. दुह्.

दोहादोहीय n. प्रजापतेर्दोहादोहीये Du. Name zweier Sâman Ârsh. Br.

*दोहापनयन m. *Milch.*

*दोहित Adj. von दोह्.

दोहिन् Adj. in कामदोहिनी.

*दोहीयसी Adj. *mehr —, viel Milch gebend.*

दोह्य 1) Adj. *zu melken* Maitr. S. 1,6,1 = Âpast. Çr. 5,8,7. — 2) n. (Comm.) *ein Thier, das Milch giebt.*

दौकूल 1) *Adj. *mit dem* दुकूल *genannten Zeuge bedeckt, — überzogen.* — 2) *ein Tuch von* दुकूल Varâh. Brh. S. 73,1.

*दौकूलक und *दौगूल Adj. = दौकूल 1).

दौत्य und °क (Pl.) n. *Botschaft, Botenamt.*

दौरात्म्य n. 1) *Schlechtigkeit, Bosheit, Niederträchtigkeit.* Pl. *Schlechtigkeiten, böse Streiche* Bâlar. 153,5. काल° so v. a. *die Tyrannei der Zeit.* — 2) *eine böse, schädliche Wirkung, üble Folgen* Verz. d. Oxf. H. 49,*b*,17. — 3) *eine falsche Vorstellung.*

दौरात्म्यक Adj. *niederträchtig* (Handlung).

दौरार्द्धि f. *Misserfolg* (Comm.) TBr. 3,7,11,3. Âpast. Çr. 3,11,3. Zu vermuthen दूरार्द्धि f. *schwierige Herstellung.*

दौरित n. *Unheil.*

दौरुधर Adj. von दुरुधरा.

दौरेश्रवस m. Patron. von दूरेश्रवस्.

दौरेश्रुत m. Patron. von दूरेश्रुत.

Digitized by Google

दौर्ग 1) Adj. zu Durgâ in Beziehung stehend. — 2) n. ein solches Werk.

दौर्गत्य n. Noth, Elend Bâlar. 30,4. Armuth.

*दौर्गन्धि (!) m. = दौर्गन्ध्य.

दौर्गन्ध्य n. übler Geruch, Gestank.

दौर्गसिंह Adj. (f. ई) von Durgasiṁha herrührend.

दौर्गकृ॑ m. 1) Patron. des Purukutsa. — 2) Ross.

*दौर्गायण m. Patron. von दुर्ग.

*दौर्ग्य Adj. und n. Nom. abstr. von दुर्ग.

दौर्जन Adj. (f. ई) aus schlechten Menschen bestehend.

दौर्जन्य n. 1) Schlechtigkeit, Gemeinheit. — 2) Missgunst. — 3) eine falsche Vorstellung.

दौ॒र्जी॑वित्य n. ein Zustand kümmerlichen Lebens.

दौर्बल (nur einmal, und hier v. l.) und दौर्बल्य n. Schwäche Gaut.

दौ॒र्भाग्य n. Unglück, insbes. das von der Nichterwiederung der Liebe von Seiten des Mannes herrührende U. eines Weibes.

दौर्भिक्ष n. = दुर्भिक्ष Hungersnoth Comm. zu Taṇḍja-Br. 2,1,4.

*दौर्भ्रात्र n. ein schlechtes Verhältniss unter Brüdern.

*दौर्मद्य n. Schlacht, Kampf.

*दौर्मनसायन m. Patron. von दुर्मनस्.

दौर्मनस्य n. Niedergeschlagenheit, Traurigkeit.

दौर्मन्त्र्य n. schlechte Berathung, schlechter Rath.

*दौर्मित्रि m. Metron. von दुर्मित्रा.

दौर्मुख m. Patron. von दुर्मुख.

दौर्योधन Adj. dem Durjodhana gehörig.

दौर्योधनि m. Patron. von दुर्योधन.

*दौर्वचस्य n. Nom. abstr. von 2. दुर्वचस्.

दौर्वास und दौर्वासस Adj. zu Durvâsas in Beziehung stehend.

*दौर्वीण n. 1) der ausgepresste Saft von Dûrvâ-Gras. — 2) = मृष्टपर्णा oder इष्टपर्णा.

दौ॒र्वृत्य n. Ungehorsam, unordentlicher Wandel.

*दौर्हार्द n. böse Gesinnung, Feindschaft.

दौर्हृद 1) m. Bösewicht. — 2) *n. = दौहृद 1) a).

*दौलेय m. Schildkröte.

*दौल्मि m. Bein. Indra's.

दौवारिक 1) m. a) Thürsteher, Kämmerer. — b) ein best. Genius Varâh. Bṛh. S. 53,44. Hemâdri 1, 651,20. 654,10. — 2) f. ई Thürsteherin.

दौवालिक m. Pl. N. pr. eines Volkes.

दौश्चर्म्य n. 1) Hautkrankheit. — 2) *das Fehlen der Vorhaut.

दौश्चर्य n. schlechte Handlungsweise, Schlechtigkeit.

दौःशलेय m. wohl Metron. von दुःशला.

दौःशासनि m. Patron. von दुःशासन.

दौःशील्य n. (adj. Comp. f. आ) Schlechtigkeit des Charakters, Boshaftigkeit 107,18.

*दौषकगति m. Patron. v. l. im gaṇa तौल्वल्यादि in der Kâç.

*दौष्क Adj. 1) mit den Armen hinüberschwimmend. — 2) auf den Armen gehend.

दौष्कत्त (Nilak. °त्ति) m. Harîv. 1,32,11 fehlerhaft für दौष्यन्ति.

दौष्कुल und दौष्कुलेय Adj. aus niedrigem, verachtetem Geschlecht.

1. दौष्कुत्य Adj. dass. MBh. 3,183,72.

2. दौष्कुत्य n. eine niedrige Herkunft.

दौष्कृत्य n. Bosheit, Niederträchtigkeit.

दौष्ठ्य n. Schlechtigkeit, Bosheit.

*दौष्ठव n. s. दौःष्ठव.

*दौष्पुरुष्य n. Nom. abstr. von दुष्पुरुष.

दौष्मन्त und दौष्मन्ति m. fehlerhaft für दौष्यन्ति.

दौष्यन्त 1) Adj. zu Dushjanta in Beziehung stehend. — 2) m. eine best. Mischlingskaste Gaut.

दौष्यन्ति m. Patron. Bharata's MBh. 7,68,1. 12,29,45.

दौषन्ति m. fehlerhaft für दौष्यन्ति.

दौ॒षघ्न्य s. दौ॒ःषघ्न्य.

दौ॒ःषन्ति m. die ältere Form für दौष्यन्ति.

*दौःष्ठव n. Nom. abstr. von दुःष्ठु.

दौ॒ःषघ्न्य n. das Vorhandensein böser Träume.

दौस्थ्य s. दौःस्थ्य.

दौःसाधिक m. Thürsteher Comm. zu Hâla 406.557.

*दौःस्त्र n. wohl Zwietracht unter Weibern.

दौःस्थ्य n. missliche Lage, schlechter Zustand Hem. Par. 2,682. 8,378.

दौहृदिक 1) m. Kunstgärtner Naish. 6,61. — 2) n. Gelüste, Verlangen ebend.

*दौहिक Adj. = दौहृ॑ नित्यमर्कति.

दौहित्र 1) m. a) Tochtersohn. — b) N. pr. eines Fürsten VP.² 4,212. fg. — 2) f. ई eine Tochter der Tochter. — 3) n. a) Rhinoceros. — b) Sesam. — c) Ghee von einer bräunlichen Kuh. — Zu 3) vgl. VP.² 3,187.

दौहित्रक Adj. zum Tochtersohn in Beziehung stehend.

दौहित्रवत् Adj. einen Tochtersohn habend.

*दौहित्रायण m. der Sohn eines Tochtersohnes.

दौहित्र्य m. v. l. für दौहित्र 1) b) VP.² 4,213.

दौहृद (adj. Comp. f. आ) das Gelüste schwangerer Frauen nach bestimmten Dingen.

दौहृदिनी Adj. f. das Gelüste Schwangerer habend, schwanger (im 4ten Monat) Bhâvapr. 1,71.

द्य in अर्द्य.

द्यस् in सर्द्यस्.

1.*द्या, द्यायति (न्यक्करणे, न्यङ्गविधाने).

2. द्या f. = ज्या Bogensehne in 2. उर्द्य.

*द्यापात m. N. pr. eines Mannes; s. दैयापाति.

द्यावन् in वृष्टि°.

*द्यावात्तमे und द्यौ॑वात्तामा Nom. Du. f. Himmel und Erde.

द्यौ॑वापृथिवी॑ und द्यौ॑वापृथिव्यौ॑ (Supârn. 2,1) Nom. Du. f. dass. Zu belegen ausserdem °वी॑भ्याम्, °व्यौ॑स् und °वी॑स् (mit der Endung des Pl.). °पृथिव्योः सामनी हे und °पृथिव्योः विपरीते Âsv. Bṛ.

द्यावापृथिवी॑य 1) Adj. auf Himmel und Erde bezüglich, ihnen geweiht u. s. w. — 2) n. eine best. Hymne.

द्यावापृथिवी॑यवत् Adj. mit Himmel und Erde verbunden.

द्यावापृथिव्य Adj. = द्यावापृथिवी॑य 1).

द्यौ॑वाभूमी Nom. Du. f. Himmel und Erde. Zu belegen ausserdem द्यावाभूम्योस्.

1. द्यु, द्यौति losfahren auf, angreifen Bhaṭṭ. — Mit प्र, °द्यौति als Umschreibung von द्यूयते Sâj. zu Çat. Br. 2,2,2,10.

2. द्यु॑ 1) m. (*n.) Himmel. Zu belegen nur द्यौ॑स्, द्यवि, द्यू॑न् und द्यु॑भिस्; die beiden ersten Formen könnten auch zu द्यौ॑ gehören. — 2) m. n. Tag. Zu belegen dieselben Formen wie bei 1) und द्यूनि. — 3) m. a) Helle, heller Schein, Glanz, Feuerglut. Zu belegen nur द्यु॑भिस्. — b) N. pr. eines Vasu. Zu belegen nur द्यवे MBh. 1,99,15.

*द्युक m. Eule und *द्युकारि m. Krähe fehlerhaft für घूक und घूकारि.

द्युकर्णार्ध m. = अकर्ण्यास.

*द्युकाम m. N. pr. eines Mannes; s. द्यौकामि.

द्युत्त॑ Adj. (f. द्यौ॑) himmlisch, licht, glänzend.

द्युत्त॑वचस् Adj. himmlische Worte redend.

*द्युग m. Vogel.

द्युगण m. = अकर्ण 2).

द्युगे॑त् Adv. durch den Himmel hin, — her.

द्युचर 1) Adj. im Himmel —, am H. —, im Luftraum wandelnd, — sich bewegend. — 2) m. a) Himmelsbewohner. — b) ein Vidjâdhara. — c) ein Planet Golâdhj. 5,26.

द्युचरी Adv. mit भू zu einem Vidjâdhara werden.

द्युचारिन् m. ein Vidjâdhara.

द्युजय m. Ersiegung —, Gewinnung des Himmels.

द्युजीवा (Golâdhj. 6,27. 8,61.65) und द्युज्या f. = अकर्ण्यास.

1. द्युत्, द्यौतते (episch auch Act.), Partic. द्यौतमान, द्युतान, द्यु॑तान, द्योतत्स् und द्युतत्; blinken, leuchten, glänzen. — Caus. द्योतयति (Med. Bhaṭṭ.) 1)

Digitized by Google

erleuchten, in Glanz versetzen MBh. 1,173,30. द्योतित *erleuchtet, leuchtend, glänzend.* — 2) *vor Augen bringen, hervortreten lassen, hervorheben, zu verstehen geben.* — *Desid. दिद्युतिषते und दिद्योतिषते. — Intens. देविद्युतति (3te Pl.), देविद्योत्, देविद्युतत् und *देद्युत्यते; *hell strahlen, blinken, blitzen.* — Mit अभि *sein Licht* —, *seinen Glanz richten auf* (Acc.). — Caus. *beleuchten, erleuchten, in Glanz versetzen.* — Mit अव Caus. *vor Augen bringen, erinnern an* (Acc.). — Mit आ *herleuchten* Vaitân. — Mit उद् *aufleuchten, erglänzen.* — Caus. *aufleuchten* —, *erglänzen lassen.* — Intens. *stark aufleuchten.* — Mit समुद् *aufleuchten.* — Mit निस् Caus. *klar machen.* — Mit प्र *zu leuchten* —, *zu glänzen beginnen.* — Caus. *erleuchten, in hellen Glanz versetzen.* — Mit संप्र Caus. dass. Hemâdri 1,490,8. — Mit वि 1) *blitzen, blinken, glänzen, erglänzen,* so v. a. *aufgehen* (von der Sonne). विद्योतते *es blitzt,* विद्योतमाने *wenn es blitzt.* — 2) *wegblitzen,* so v. a. *blitzend wegschleudern.* — 3) *erleuchten.* — Caus. *erleuchten, in Glanz versetzen.* Vgl. द्युतय्. — Intens. *blitzen, blinken.* — Mit संवि *zugleich blitzen* TS. 7,5,11,1. — Mit सम् *zugleich* —, *in die Wette mit Jmd* (Instr.) *blinken.*

2. द्युत् f. *das Blinken, Glanz.* Vgl. दृत्तद्युत्.

3. द्युत्, द्युत्त *gebrochen, zerbrochen.* — Caus. द्योतयति *erbrechen.* — Mit व्यभि (द्योत्) *erbrechen* RV. 4,4,6. — Mit आ (दिद्योत्) *anbrüchig werden.*

4. °द्युत् Adj. *losgehend auf, angreifend* Bhaṭṭ.

द्युत n. δυτον, *das 7te astrologische Haus.*

द्युत्द्यामन् Adj. *dessen Bahn blinkt,* — *glänzt.*

द्युतय्, °यति mit वि *blinken, blitzen* RV. 2,34,2.

द्युतरु m. *der Himmelsbaum, der* Pârigâta.

द्युतान 1) Adj. s. u. 1. द्युत्. — 2) m. *a*) N. pr. eines Ṛshi. — *b*) *eine best. diesem Ṛshi zugeschriebene Litanei.*

द्युति 1) f. *a*) *Glanz, Pracht, Schönheit* 297,3. 300,28. — *b*) *Würde, Majestät.* — *c*) in der Dramatik *eine drohende Haltung.* — *d*) als Göttin personificirt. — 2) m. N. pr. *a*) eines Ṛshi unter Manu Merusâvarṇa. — *b*) eines Sohnes des Manu Tâmasa.

*द्युतिकर m. *der Polarstern.*

द्युतिमति Adj. *von glänzendem Verstande.*

द्युतिमत् 1) Adj. *a*) *glänzend, prächtig, herrlich.* — *b*) *würdevoll, imponirend.* — 2) m. N. pr. *a*) verschiedener Männer. — *b*) eines Berges. — 3) f. °मती ein Frauenname.

*द्युतिला f. *Hemionites cordifolia.*

द्युदल n. *Mittag.*

द्युधुनि f. *der Himmelsfluss, die* Gañgâ.

*द्युन n. = द्युत.

द्युनदी f. = द्युधुनि. °संगम m. N. pr. eines Wallfahrtsortes.

द्युनिवास m. *ein Himmelsbewohner, ein Gott.* °भूय n. *Gottwerdung.*

द्युनिवासिन् m. dass.

द्युनिश् n. Sg. (nur °निशि) und f. Du. (nur °निशाम्) *Tag und Nacht.*

द्युनिश n. Sg. (nur °निशम् Nom. und Acc. *einen Tag und eine Nacht hindurch, bei Tage und bei Nacht* Varâh. Bṛh. S. 21,3. 25,3. 88,3) und Du. (nur °निशे) dass.

द्युपति m. 1) *ein Gott.* — 2) **die Sonne.* — 3) *Bein. Indra's.

द्युपथ m. *Himmelspfad, der Luftraum.*

द्युपिण्ड = अर्कगुण 2) Golâdhj. 13,16.

द्युभक्त Adj. *vom Himmel geschenkt* RV. 1,73,6. 4,1,18. 7,40,2.

*द्युम Adj. von 2. द्यु.

द्युमणि m. 1) *das Juwel des Himmels, die Sonne* Hemâdri 1,578,6. 615,8. — 2) *calcinirtes Kupfer* Bhâvapr. 3,53.

द्युमत्सेन m. N. pr. eines Fürsten.

द्युमद्गामन् Adj. *hell singend* SV.

द्युमत्तम 1) Adj. *a*) *hell, licht, glänzend.* द्युमत्तम् Adv. — *b*) *hell,* so v. a. *laut, weitschallend.* द्युमत्तम् Adv. — *c*) *heiter, frisch, kräftig.* — *d*) *vorleuchtend, ausgezeichnet.* — 2) m. N. pr. verschiedener Männer. — 3) n. *Auge* Bhâg. P. 4,25,47.

*द्युमयी f. N. pr. einer Gattin des Sonnengottes.

द्युमार्ग m. = द्युपथ Kathâs. 18,389.

द्युमैथुन n. *Beischlaf am Tage* AV. Paric. 38,3.

द्युमौर्वी f. = द्युज्ञीवा Ganit. Spashṭ. 49.

द्युम्न 1) n. *a*) *Glanz, Herrlichkeit.* — *b*) *Heiterkeit, Begeisterung.* — *c*) *Frische, kraftvolles Wesen, Tüchtigkeit.* — *d*) *Besitz, Vermögen.* — *e*) **Speise.* — *f*) Name verschiedener Sâman Ârsh. Br. — 2) m. N. pr. verschiedener Männer.

द्युम्नवत् Adj. 1) *begeistert* oder *helltönend.* — 2) *kraftvoll.*

द्युम्नवर्धन Adj. *Kraft mehrend.*

द्युम्नश्रवस् Adj. *einen kräftigen* oder *hellen Ton gebend.*

द्युम्नसाति f. *Gewinnung von Begeisterung* oder *Kraft.*

द्युम्नहूति f. *ein begeisterter Ruf.*

द्युम्नसाह् (stark °साक्) Adj. *über Kraft verfügend.*

द्युम्नि m. N. pr. eines Fürsten VP.^{2} 4,98.

द्युम्निन् Adj. 1) *herrlich.* — 2) *kraftvoll, stark.* — 3) *begeistert, muthig.*

द्युम्नीक m. N. pr. des Verfassers von RV. 8,76.

द्युम्नोदा (!) Adj. *Glanz verleihend.*

द्युयोषित् f. *ein himmlisches Weib, eine* Apsaras.

द्युरात्र n. νυχθήμερον Ganit. 1,19.

द्युरात्रवृत्त n. *diurnal circle* Golâdhj. 7,1.

द्युराशि m. = अर्कगुण 2) Golâdhj. 13,11.

द्युलोक m. *die himmlische Welt.*

द्युवधू f. *ein himmlisches Weib, eine* Apsaras.

*द्युवन् m. 1) *die Sonne.* — 2) *der Himmel.*

द्युवनी f. *der Götterhain.*

द्युषद् m. 1) *ein Himmelsbewohner, ein Gott.* — 2) *Planet.*

°द्युस् = दिवस् in अन्येद्युस् u. s. w.

*द्युसद् und *द्युसद्मन् m. = द्युषद् 1).

द्युसंभव Adj. *am Tage entstehend* Varâh. Bṛh. S. 21,8.

द्युसरस् n. *der See des Himmels.*

द्युसरित् und द्युसिन्धु (Vikramâṅkaṅ. 18,92) f. *der Fluss des Himmels, die* Gañgâ.

द्युस्त्री f. *ein himmlisches Weib, eine* Apsaras.

द्यू 1) Adj. am Ende eines Comp. *spielend.* — 2) f. *Würfelspiel.* Nur द्यूवम् AV. 7,50,9 und द्यूवे 109,5.

द्यूत (*m.) n. 1) *Würfelspiel, Glücksspiel* überh. Häufig uneig. vom *Kampfe, dessen Ausgang wie beim Würfelspiel ungewiss ist.* Das *Worum* im Loc. oder im Comp. vorangehend. — 2) *Kampfpreis.*

द्यूतकर m. *Spieler.*

द्यूतकार m. 1) dass. — 2) **der Inhaber eines Spielhauses.*

*द्यूतकारक m. *der Inhaber eines Spielhauses.*

द्यूतकृत् m. *Spieler.*

द्यूतता f. *das Spielen mit Würfeln.*

द्यूतदास 1) m. *ein im Würfelspiel gewonnener Sclave* Vṛish. 80,21. — 2) f. ई *eine solche Sclavin* Vṛish. 146.

द्यूतधर्म m. *Vorschriften in Betreff der Glücksspiele* 202,2.

*द्यूतपूर्णिमा und *°पौर्णमी f. *der Vollmondstag im Monat* Kârttika.

*द्यूतप्रतिपद् f. *der erste Tag in der lichten Hälfte des* Kârttika.

द्यूतफलक n. *Spielbrett* Paṅkad.

*द्यूतबीज n. *Otterköpfchen.*

द्यूतमण्डल n. *Spielerkreis, Spielhaus* MBh. 2, 79,32. Nârada 16,5. 6.

द्यूतवर्त्मन् n. *Spielmethode* Daçak. 56,11.

Digitized by Google

द्यूतवृत्ति m. *ein Spieler von Profession* oder *der Inhaber eines Spielhauses.*

द्यूतवेतंसिक m. Pl. etwa *Männer, die sich mit Glücksspielen und Vogelfang abgeben.*

द्यूतशाला f. *Spielhaus.*

द्यूतसदन n. *Spielhaus.*

द्यूतसमाज m. *eine zum Würfelspiel versammelte Gesellschaft.*

द्यूताध्यक्ष m. *ein Oberaufseher über das Glücksspiel.*

*द्यूतालय m. *Spielhaus.*

द्यूत्य in अद्यूत्य.

1. द्यून Partic. von 2. दिव्.

2. द्यून n. *das 7te astrol. Haus.* Am Ende eines adj. Comp. °क.

द्यौ m. f. 1) *der Himmel.* Zu belegen nur द्यौस्, द्यौस् (Voc.), द्यौम्, द्यौवा (vgl. द्यावाक्षमे fgg.) und द्यवी *Himmel und Erde*, द्यौवस् und द्यो mitten in einem copulativen Comp. (MBh. 8,90,32) und am Anf. einiger Compp. — 2) *Tag.* Zu belegen nur द्यौस्, द्यौम्, द्यौवा (*Tag und Nacht*) und द्यौवस्. — Vgl. 2. द्यु.

द्योकार् m. nach Nilak. *ein Erbauer himmelsähnlicher Prachtgebäude.* द्याकार् v. l.

1. द्योत m. *heller Schein, Glanz.*

2. द्योत m. in कृद्द्योत.

द्योतक Adj. 1) *leuchtend.* — 2) *erleuchtend, erhellend.* — 3) *vor Augen bringend, darlegend.* — 4) *bezeichnend, ausdrückend, etwas Bestimmtes bezeichnend, bedeutsam.* Nom. abstr. °त्व n.

1. द्योतन, द्योतनं, दिद्योतन 1) Adj. (f. द्री) *a) blinkend, glänzend.* — *b) erleuchtend, erhellend.* — 2) m. *a) *Lampe.* — *b) N. pr. eines Fürsten.* — 3) n. *a) das Glänzen, Leuchten.* — *b) das Erhellen, Erleuchten.* — *c) das vor Augen Bringen, Zeigen, Darlegen, Bekunden* Sây. zu RV. 4,46,1. — *d) *das Sehen.*

2. द्योतन Adj. in कृद्द्योतन.

द्योतनि f. *Helle, Schein.*

द्योतनिका f. *Klarmachung, Erklärung.*

द्योतिन् Adj. 1) *glänzend.* — 2) *bezeichnend, bedeutend.*

*द्योतिरिङ्गण m. *ein leuchtendes fliegendes Insect.*

द्योतिष्पथ m. *der Pfad der Gestirne, der obere Luftraum.* v. l. द्योतिष्पथ.

द्योतिस् n. v. l. für द्योतिस्.

द्योत्मन् in सुद्योत्मन्.

द्योत्य Adj. *zu bezeichnen, auszudrücken, was bezeichnet —, was ausgedrückt wird* 231,8. 11.

द्योद्रुम m. *der Himmelsbaum,* = कल्पद्रुम.

*द्योभूमि m. *Vogel.*

*द्योषद् m. = द्युषद्.

*द्यौकामि m. Patron. von द्युकाम.

द्यौत n. Name verschiedener Sâman. Âsv. Br.

द्यौतान n. Name eines Sâman.

*द्यौत्त n. *Helle, Glanz.*

द्यौर्दा Adj. *den Himmel gebend* Âpast. Çr. 17,5.

द्यौर्लोक m. *die Himmelswelt.*

द्यौःसंशित Adj. *vom Himmel getrieben.*

द्रु m. von unbekannter Bed. AV. 11,7,3. Vgl. उत्तरद्रु, कृष्णद्रु und *मधुद्रु.

*द्रुकट und *द्रुगड m. *eine Trommel, mit der man Schlafende aufweckt.*

द्रुङ्गण n. *ein best. Gewicht,* = तोलक Çârîg. Sâṁh. 1,1,16.

द्रुङ्ग m. und द्रुङ्गा f. *Stadt.*

द्रुढय्, °यति 1) *fest machen, befestigen.* — 2) *kräftigen, stärken.* — 3) *bekräftigen, bestätigen, erhärten* (durch einen Beweis) Çaṁk. zu Bâdar. 1,1,2. 2, 4,14. — 4) *fest machen,* so v. a. *hemmen, zurückhalten.* कृदि वाचम् Spr. 7669.

द्रुढिक m. N. pr. eines Mannes.

द्रुढिमन् m. 1) *Festigkeit* Bâlar. 78,5. — 2) *fester Sinn, Entschlossenheit.* — 3) *Bekräftigung, Bestätigung.*

द्रुढिष्ठ Ad.. (Superl. zu दृढ) *überaus fest, ausdauernd.*

द्रुढीकरण Çaṁk. zu Bâdar. 2,1,34 fehlerhaft für दृढी°.

*द्रुढीयस् Adj. Compar. zu दृढ.

द्रुधस् n. *Gewand.*

द्रुप्स 1) m. *a) Tropfen.* Häufig vom Soma, *Regen* und *Samen.* — *b) Funke.* — *c) der Tropfen am Himmel, der Mond.* — *d) Banner* RV. 4,13,2. — 2) *n. *flüssige saure Milch.*

द्रुप्सवत् Adj. 1) *mit Tropfen versehen, beträufelt.* — 2) *das Wort* द्रुप्स *enthaltend* Âpast. Çr. 13,20,8.

द्रुप्सिन् Adj. 1) *dicke Tropfen gebend, dickflüssig.* — 2) *mit einem Banner versehen* RV. 1,64,2.

*द्रुप्स्य n. = द्रुप्स 2).

*द्रुबुद्ध *eine best. hohe Zahl* (buddh.).

द्रुम्, द्रुमति (Naigh.) *hinundher laufen, — irren.* — Intens. दन्द्रुम्यते dass.

*द्रुमिट oder *द्रुमित m. N. pr. eines Schlangendämons.

द्रुमिल m. N. pr. 1) Pl. eines Volkes Hem. Par. 11,99. = द्रविड J. R. A. S. 1871,236. — 2) eines Lexicographen. Pl. *seine Schule.*

*द्रुम्प्, द्रुम्पति und *द्रुम्फ्, द्रुम्फति (उत्क्लेशे) Dhâtup. 28,28.

द्रुम्म = δραχμή.

द्रुव् 1) Adj. *a) laufend.* — *b) flüssig.* Am Ende eines Comp. *triefend —, überfliessend von.* — *c) gefühlvoll* Spr. 367, v. l. — 2) m. *a) Lauf, rasche Bewegung, Flucht.* — *b) *Spiel, Scherz.* — *c) das Flüssigsein, der tropfbare Zustand eines Körpers.* — *d) Flüssigkeit, Saft* 306,19. शातकुम्भ° *flüssiges Gold* 292,19. Spr. 7688. — *e)* in der Dramatik *das Herausfahren gegen einen Höhern.* — *f)* N. pr. eines der Viçve Devâs Hemâdri 1,811,18.

*द्रुवक Adj. von 1. द्रु.

द्रुवच्चक्र Adj. *mit rasch laufenden Rädern versehen.*

*द्रुवड m. = गुड 1) *d).*

द्रुवण n. 1) *das Laufen.* — 2) *das Flüssigwerden, Schmelzen.*

द्रुवत् s. u. द्रुवत्.

द्रुवता f. *das Flüssigsein, der tropfbare Zustand eines Körpers* Kâd. 137,16.

*द्रुवत्पत्री f. *ein best. Strauch.*

द्रुवत्पाणि Adj. 1) *rasche Hufe habend.* — 2) *Rosse mit raschen Hufen habend.*

*द्रुवत्य्, °त्यति *flüssig werden.*

द्रुवत्व und °क n. *das Flüssigsein, der tropfbare Zustand eines Körpers, Schmelzbarkeit.*

द्रुवद्दृश्व Adj. *von raschen Rossen geführt.*

द्रुवदीड Adj. (f. आ) *mit* द्रुडा *schliessend* Tâṇḍya-Br. 8,3,7 nebst Comm.; vgl. SV. (Calc. Ausg.) 3,67.129.

द्रुवद्रव्य n. *flüssiger Stoff.*

द्रुवत् 1) Adj. *laufend.* द्रुवत् Adv. *im Lauf, flugs.* — 2) f. द्रुवती *a) *Fluss.* — *b) Anthericum tuberosum.*

द्रुवप्राय Adj. *vorwaltend flüssig* Suçr. 2,46,18.

द्रुवमूर्ति f. *flüssiger Zustand* P. 6,1,24.

द्रुवय्, °यते *laufen, fliessen* RV. 10,148,5.

द्रुवर् Adj. *rasch laufend.*

*द्रुवरसा f. *Lack, Gummi* Râgân. 6,207.

द्रुववसु n. N. pr. eines Fürsten VP.² 4,70.

*द्रुवस्य्, °स्यति (परितापे, परिचरणे).

द्रुवस्वेद m. *ein Bad in heissem Wasser* (mit Zuthaten) Suçr. 2,182,15.

*द्रुवाधार m. 1) *ein Behälter für Flüssigkeiten.* — 2) *Handvoll, Mundvoll.*

*द्रुवाय्य Adj. von 1. द्रु.

द्रुविं m. *Schmelzer.*

द्रविड 1) m. N. pr. *a)* Pl. *eines Volkes* (auch Bez. *einer grammatischen Schule*); Sg. *eines Landes* — *b) verschiedener Männer.* — 2) f. ई *a)* in Verbindung mit स्त्री *eine Frau aus dem Volke der*

Digitized by Google

Dravida. — *b*) *eine best.* Râgin.

द्रविडगौडक m. *ein best.* Râga S. S. S. 82. Vgl. द्राविड°.

द्रविडोपनिषद् f. Titel einer Upanishad. °षच्छेखर m., °षत्तात्पर्यरत्नावलि f., °षत्सार und °षत्सारररत्नावलिव्याख्या f. Titel dazu gehöriger Werke Opp. Cat. 1.

द्रविण 1) n. *a*) *bewegliches Gut, Habe, Reichthum, Geld.* द्रविणराशि m. *ein Haufen Geld, eine Menge von Kostbarkeiten* Harshaṅ. 101,24. — *b*) *Wesenhaftigkeit, Bestand, Vermögen, Kraft.* — *c*) Name eines Sâman, अग्नेर्द्रविणम् desgl. — 2) m. *a*) Pl. Bez. *der* Vaiçja *in* Krauṅkadvîpa. — *b*) N. pr. α) eines Sohnes des Vasu Dhara und des Pṛthu. — β) eines Berges.

द्रविणक m. N. pr. eines Sohnes des Agni.

*द्रविणनाशन m. *Moringa pterygosperma.*

द्रविणवत् Adj. 1) *Güter mit sich führend, segenbringend.* — 2) *stark, kräftig.*

द्रविणस् 1) n. *a*) = द्रविण 1) *a*). — *b*) concret *Spender von Gütern.* — 2) m. N. pr. eines Sohnes des Pṛthu.

द्रविणस्यु Adj. 1) *nach Gütern verlangend.* — 2) *gern Güter verschaffend.*

द्रविणस्वत् Adj. *mit Gütern versehen, segenbringend.*

द्रविणाधिपति m. Bein. Kubera's.

*द्रविणीय्, °यति Denom. von द्रविण.

द्रविणेश्वर m. *Besitzer von Reichthümern* 179,23.

द्रविणोद, °दस् und °दा Adj. *Güter gebend, — bringend, — verschaffend.*

द्रविणोविद् Adj. dass.

द्रवितर् Nom. ag. *Läufer.*

द्रविलु Adj. *laufend, eilend.*

द्रवी Adv. 1) *mit कर् *flüssig machen, schmelzen.* — 2) mit भू *flüssig werden.*

*द्रवीकरण n. *das Schmelzen.*

द्रवीभाव m. *das Schmelzen,* so v. a. *das Weichwerden, Gerührtwerden.*

द्रवोत्तर Adj. *zum grössten Theil —, recht flüssig.* Nach Kâṣ. zu Soṇa. 1,72,1 = द्रावाद्युत्तरो ऽद्रवो द्रवकीनः; dieses wäre द्रवेतर.

1. द्रव्य n. 1) *Gegenstand, Ding, Stoff, Substanz.* Die Anhänger des Njâja nehmen *neun*, die Gaina *sechs Substanzen* an. — 2) *ein einzelnes Ding, Individuum.* — 3) *ein taugliches Subject.* — 4) *Arzneistoff.* — 5) *Gegenstand des Besitzes, Habe, Gut.* — 6) *Gold.* — 7) **Glockengut.* — 8) **Salbe.* — 9) *ein geistiges Getränk.* — 10) **bescheidenes Benehmen.*

2. द्रव्य 1) Adj. *a*) *zu einem Baume gehörig.* — *b*) *baumartig.* — 2) *n. *Lack, Gummi.*

*द्रव्यक Adj. = द्रव्यं करोति, वकृति oder आवकृति.

द्रव्यकृश Adj. *unbegütert, arm* Âpast.

द्रव्यगण m. *eine Zusammenstellung von Heilstoffen ähnlicher Wirkung.*

द्रव्यगुण, °गुणदीपिका f., °गुणपर्याय m., °गुणसंग्रह m. und °गुणाकर m. (Opp. Cat. 1) Titel von Werken.

द्रव्यज्ञात n. *eine Art von Stoff* 107,18.

द्रव्यत्व n. *Substanzialität.*

द्रव्यदीपक n. *eine Art von Vergleichung, bei der von einem Individuum zweierlei ausgesagt wird.*

द्रव्यदेवता f. *die Gottheit eines Gegenstandes, — Stoffes* Hemâdri 1,95,11. 15.

द्रव्यनिरूपण n. (Opp. Cat. 1), द्रव्यपताका f. (ebend.), द्रव्यपदार्थ m. und द्रव्यप्रकाशिका f. Titel von Werken.

द्रव्यप्रकृति f. Pl. *Minister, Reich, Festungen, Schatz und Heer* Spr. 2997.

द्रव्यभाषा f. und °टीका f. Titel zweier *Commentare.*

द्रव्यमय Adj. *substanziell, stoffhaltig.*

द्रव्ययज्ञ Adj. *substanzielle Opfer darbringend* Bhag. 4,28.

द्रव्यरत्नावलि f. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

द्रव्यवत्त्व n. *das Begütertsein* Gaim. 6,1,10.

द्रव्यवत् Adj. 1) *der Substanz inhärirend.* — 2) *begütert.*

द्रव्यवर्धन m. N. pr. eines Autors.

द्रव्यवृद्धि f. *Vermehrung der Habe* 209,3.

द्रव्यशुद्धि f. *Reinigung verunreinigter Gegenstände* Gaut. 1,29. °दीपिका f. Titel eines Werkes.

द्रव्यसंग्रह m. Titel eines Werkes Bühler, Rep. No. 613.

द्रव्यसमुद्देश m. Titel eines Abschnittes im Vâkjapâdîja.

द्रव्यसारसंग्रह m. Titel eines Werkes.

द्रव्यागम m. *Erwerb einer Habe* Spr. 3950.

द्रव्यात्मक Adj. *substanziell, stoffhaltig.*

द्रव्याश्रित Adj. *an der Substanz haftend* 247,6.

द्रष्टर् Nom. ag. 1) *der da sieht, schaut.* Als 2te Sg. Fut. ohne Copula 58,4. — 2) *der ein geübtes Auge hat* R. 2,80,3. — 3) *der da untersucht, prüft, leitet, ein Erkenntniss fällt* (in gerichtlichen Sachen). Ohne Object *Richter.*

द्रष्टव्य Adj. 1) *wer* oder *was gesehen werden kann, sichtbar, erblickbar.* — 2) *wer* oder *was gesehen —, erblickt werden muss* 151,25. 160,5. — 3) *anzublicken.* — 4) *zu erblicken,* so v. a. *zu erkennen.* — 5) *was noch erkannt werden muss.* — 6) *zu prüfen, zu untersuchen, zu leiten* (ein Process). — 7) *anzusehen, zu betrachten, — als* (Nom.).

द्रष्टृत्व n. Nom. abstr. zu द्रष्टर् 1).

*द्रक् m. = द्रुद् *See.*

*द्रक्ष m. N. pr. eines Mannes. S. द्राक्षायण.

द्रक्षिष्ठ Adv. *fest, tüchtig.*

1. द्रा, द्राति *laufen, eilen.* Med. in द्राणे. — Caus. द्रापयति *Jmd zum Laufen bringen.* — Desid. vom Caus. दिद्रापयिषति *Jmd zum Laufen bringen wollen.* — Intens. दरिद्राति (*hinundher laufen*) *sich in Noth befinden, arm sein.* — *Desid. vom Intens. दिदरिद्रासति und दिदरिद्रिषति. — Mit अप *davonlaufen.* — Mit अभि *ereilen.* — Mit वि *auseinander —, davonlaufen* Râgat. 7,1368 (विद्रुः zu lesen). विद्राण *davongelaufen,* so v. a. *verschwunden, dahin seiend* Bâlar. 225,7. Harshaṅ. 141,15. *sich nicht zu helfen wissend, in der grössten Verlegenheit sich befindend* 121,20. 174,1.

2. द्रा, द्राति, द्रायति *schlafen.* — Mit अव *einschlummern.* — Mit नि Act. Med. *einschlummern, schlummern, schlafen* 182,27. निद्राण *eingeschlafen, schlafend* Spr. 7818. *von einer Blüthe so v. a. *noch nicht aufgeblüht.* निद्रित *schlafend,* निद्रितवत् statt des Verb. fin. — Desid. निदिद्रासति *zu schlafen verlangen.* — Mit *परिणि und *प्रणि, °द्राति. — Mit वि, °द्राण *aus dem Schlafe erwachend* (?).

द्राक् Adv. *eiligst, alsbald, sogleich.*

द्राक्केन्द्र n. *Excentricität, der Abstand eines Planeten vom Punkte seiner grössten Geschwindigkeit* Ganit. Spashṭ. 39.

द्राकप्रतिमण्डल n. *ein zweiter excentrischer Kreis* Golâdh. 6,21.

द्राक्ष Adj. *aus Weintrauben bereitet.*

द्राक्षा f. *Weinstock, Weintraube.* °रस m. *Traubensaft* Spr. 3000.

द्राक्षाघृत n. *ein best. medicinisches Präparat* Rasar. 598.

*द्राक्षाप्रस्थ m. N. pr. einer Stadt.

*द्राक्षामत् Adj. *mit Weinstöcken versehen.*

द्राक्षारिष्ट m. *ein best. medicinisches Getränk* Mat. med. 13. 138.

द्राक्षासव m. *Traubenliqueur* Kâraka 1,27.

*द्राख्, द्राखति (शोषणे, अलमर्थे).

*द्राग्भृतक n. *frisch geschöpftes Wasser.*

*द्राघ्, द्राघते (आयामे, व्यायामे oder अमे, कदर्थने, धमे).

द्राघय्, °यति 1) *verlängern, in die Länge ziehen, ausdehnen, verlängern* (einen Vocal). — 2) *lange machen, sich lange bedenken.*

द्राघिमन् m. 1) *Länge* Harshaṅ. 199,20. Comm.

Digitized by Google

zu Âpast. Çr. 11,13,3. — 2) *Längengrad.*

द्राघिष्ठ 1) Adj. Superl. zu दीर्घ. द्राघिष्ठाभिस् so v. a. *bis in die fernsten Räume* RV. 3,62,17. — 2)* m. *Bär* Râgân. 19,7. — 3) *n. *ein best. wohlriechendes Gras* Râgân. 8,101.

द्राघीयंस् Adj. Compar. zu दीर्घ.

द्राघुयी f. *Länge* TS. 4,7,2,1 entstellt aus द्राघ्मी.

द्राघ्मन् m. = द्राघिमन् 1) Maitr. S. 2,11,2.

द्राघ्मी Adv. *in die Länge* RV. 10,70,4.

*द्राङ्, द्राङ्गति (घोरवाशिते, काङ्क्षायाम्).

द्राङ्गवध m. N. pr. eines Mannes.

द्राड्, *द्राडते (विशरणे oder शीर्णा, विसरणे). — Mit उद् Caus. उद्द्राडयति *zerbröckeln.*

*द्राप m. 1) *Morast.* — 2) *Luftraum.* — 3) *Thor, Dummkopf.* — 4) Çiva *mit aufgewundenem Haare.* — 5) *Otterköpfchen.*

1. द्रापि m. *Mantel, Gewand.*

2. द्रापि Adj. *laufen machend* VS.

*द्रामिडी f. *kleine Kardamomen* Utpala zu Varâh. Bṛh. S. 78,1. द्राविडी v. l.

*द्रामिल m. Bein. Kâṇakja's.

*द्राव m. Nom. act. von 1. द्रु.

*द्रावक 1) Adj. *a) zum Laufen bringend.* — *b) entzückend, bezaubernd.* — *c) verschmitzt.* — 2) m. *a) eine Steinart.* — *b) Dieb.* — *c) Wollüstling.* — *d) eine best. Mixtur.* Nach Mat. med. 12 *distilled mineral acids.* — 3) f. द्राविका *Speichel.* — 4) n. *a) Wachs.* — *b) ein best. bei Milzkrankheit angewandtes Heilmittel.*

*द्रावकन्द् m. *ein best. Knollengewächs* Râgân. 7,110.

*द्रावकार् m. *eine Art Borax.*

द्रावण 1) Adj. *zum Laufen bringend, in die Flucht schlagend.* Statt त्रैलोक्य° hat die v. l. °रावण. — 2) n. *a) das zum Laufen Bringen, in die Flucht Jagen.* — *b) das Flüssigmachen.* — *c) das Weichmachen, Rühren.* — *d) *die Frucht von Strychnos potatorum.*

द्रावयत्सख Adj. *seine Genossen —, seine Reiter schnell entführend.*

द्रावयित्नु Adj. *schmelzend.*

द्राविड 1) Adj. (f. ई) *zum Volke der* Dravida *gehörig.* — 2) m. *a)* N. pr. α) Pl. N. pr. eines Volkes, = द्रविड. Sg. Name des Landes. — β) eines Scholiasten. — *b)* Patron. von द्रविड. — *c) *eine best. Zahl.* — *d) Curcuma Zedoaria* oder *eine verwandte Pflanze* Râgân. 6,119. Bhâvapr. 1,191. — 3) f. ई *a) eine* Dravida-*Frau* Vikramâṅkaṅ. 7,71. — *b) kleine Kardamomen* Râgân. 6,87. Bhâvapr. 1,188.

*द्राविडक 1) m. *Curcuma Zedoaria.* — 2) n. *eine Art Salz* Râgân. 6,98.

द्राविडगौडक m. *ein best.* Râga S. S. S. 87. Vgl. द्रविड°.

*द्राविडभूतिक m. *Curcuma Zedoaria.*

द्राविडवेदपारायणप्रमाण n. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

द्राविणोदस् Adj. *von den Güterschenkenden stammend, ihnen gehörig, für sie bestimmt* Vaitân.

°द्राविन् Adj. 1) *in Fluss gerathend.* — 2) *auflösend, vertreibend.*

*द्राविल m. = वात्स्यायन Gal.

*द्राक्, द्राक्ते (निद्रातये oder जागरे, निद्रापे).

द्राक्षायण m. Patron. N. pr. eines Autors Vaṃçabr. 1. °गृह्य n. Opp. Cat. 1.

द्राक्षायणक n. *das* Sûtra *des* Drâhjâjaṇa.

द्राक्षायणि m. Patron. von द्राक्षायण.

द्राक्षायणीय Adj. *zu* Drâhjâjaṇa *in Beziehung stehend, von ihm verfasst.*

द्रिमिल m. N. pr. = द्रमिल 2).

1. द्रु, द्रवति (metrisch auch Med.) 1) *laufen, eilen, davonlaufen.* द्रुत *a) eilend, rasch, geschwind, rasch gesprochen.* द्रुतम् Adv. *eiligst, schnell, ohne Zögern, sogleich.* द्रुततरम् Adv. *rascher, recht rasch, so schnell als möglich.* — *b) davongelaufen, — laufend, geflohen.* — 2) *losrennen —, einen raschen Angriff machen auf* (Acc.). — 3) *in Fluss gerathen, schmelzen* (auch bildlich) 176,4. Spr. 7770. द्रुत *geschmolzen* (auch bildlich), *flüssig.* अम्बु°, पयो° so v. a. *nass von.* — Caus. द्रावयति (episch auch Med.) 1) *zum Laufen bringen, fliessen lassen, davonlaufen machen, vertreiben, verscheuchen, in die Flucht jagen.* — 2) *in Fluss bringen, schmelzen.* — द्रवय् s. bes. — *Desid. vom Caus. दुद्रावयिषति und दिद्रावयिषति. — Mit अच्छ् *herbeilaufen* RV. 3,14,3. — Mit अति *vorübereilen bei, hinfahren über* (Acc.). अतिद्रुत *durchgelaufen (per anum).* अतिदुद्राव Çat. Br. 1,8,2,5 fehlerhaft für अधि°, अतिद्रुत MBh. 12, 276 fehlerhaft für अभिद्रुत. — Mit अधि 1) *besteigen* (einen Berg) 28,6. — 2) *bespringen, belegen.* — Mit अनु 1) *hinter Jmd* (Acc.) *herlaufen, verfolgen, begleiten.* अनुद्रुत mit pass. und act. Bed. — 2) *durchlaufen,* so v. a. *rasch aufsagen* 21,6. — 3) अनुद्रुत *begleitet von,* so v. a. *verstärkt durch* R. 2, 65,26. — Mit समनु *hinter Jmd* oder *Etwas herlaufen,* mit Acc. — Mit अप *weglaufen.* — Mit अभि 1) *herbeilaufen, — eilen, zueilen auf, hineilen zu, losgehen auf* (in feindlicher Absicht); mit Acc. — 2) *überlaufen, kommen über, heimsuchen.* °द्रुत *heimgesucht von* (Instr.) MBh. 12,9,37. — Mit समभि 1) *zusammenlaufen nach, herbeilaufen, hinzueilen, zueilen auf, hineilen zu, losgehen auf* (in feindlicher Absicht); mit Acc. °द्रुत mit pass. und act. Bed. °द्रुतम् Adv. *eiligst.* — 2) समभिद्रुत *belagert —, belästigt durch, heimgesucht von* (Instr.) Kâraka 6,4. — Mit व्यव *weglaufen.* — Mit समव *zusammen weglaufen.* — Mit आ *herbeilaufen, — eilen, hineilen zu* (Acc.). — Mit अन्वा *hinter Jmd herlaufen, verfolgen;* mit Acc. — Mit अभ्या *zulaufen —, losgehen auf* (Acc.). — Mit उदा *hinauf —, hinauslaufen.* — Mit पर्या *hinundher laufen.* — Mit प्रा 1) *davonlaufen, fliehen.* — 2) *einer Gefahr glücklich entrinnen und gelangen zu* (Acc.). — Mit संप्रा *zusammen davonlaufen.* — Mit प्रत्या *losrennen auf* (Acc.). — Mit समा *zusammen herbeilaufen, herbeieilen, losfahren auf* (Acc.). — Mit उद् 1) *hinauf —, hinauslaufen.* उद्द्रुत *davoneilend.* — 2) *schnell hersagen* Çâṅkh. Gṛhj. 4,17. — Mit अनूद् *hinter Jmd* (Acc.) *herlaufen.* — Mit अभ्युद् *hinauflaufen zu* (Acc.). — Mit उप 1) *herzu —, hinzueilen, hineilen zu, losfahren —, losgehen auf, anfallen, angreifen.* उपद्रुत *verfolgt —, angegriffen —, bedrängt —, heimgesucht von, befallen mit* (Instr. oder im Comp. vorangehend). Ohne Ergänzung *von Uebeln heimgesucht;* in der Astr. *verfinstert* und daher *Unheil verkündend.* — 2) *den* Upadrava 5) *anwenden* (beim Gesang eines Sâman) Ait. Âr. 223,14. — Mit आप (आ उप) *herbeieilen* RV. 6,48,16. — Mit प्रत्युप *loseilen —, losstürzen auf* (Acc.). — Mit समुप 1) *hinzueilen, hineilen zu, losstürzen auf;* mit Acc. — 2) समुपद्रुत *angegriffen —, heimgesucht von* (Instr.). — Mit निस् *hinaus —, weglaufen.* — Mit परि *umlaufen.* — Mit विपरि *rings umlaufen.* — Mit प्र 1) *vorwärts laufen, eilen, forteilen, — gehen, — laufen, fliehen.* प्रद्रुत *weggegangen, fortgelaufen, geflohen.* — 2) *hineilen zu, losstürzen auf* (Acc.). — 3) *glücklich einer Gefahr entrinnen und gelangen zu* (Acc.). v. l. प्रा. — Caus. *zum Laufen bringen, in die Flucht schlagen.* — Mit अभिप्र *losstürzen auf, angreifen.* — Mit आ प्र *herbeilaufen.* — Mit विप्र *auseinander laufen, — gehen, davonlaufen, entfliehen.* °द्रुत *davongelaufen, entflohen.* — Mit संप्र *fortlaufen, — eilen, fliehen.* °द्रुत *geflohen.* — Mit प्रति *hinlaufen zu* (Acc.) Bhaṭṭ. — Mit वि 1) *auseinander —, davonlaufen, fliehen.* विद्रुत *auseinander —, davongelaufen, geflohen.* n. impers. 290,11. — 2) *auseinander gehen, bersten.* विद्रुत *auseinandergegangen,* so v. a. *zerstört.* — 3) *schmelzen.* *विद्रुत *geschmolzen, flüssig.* — 4) विद्रुत *a) fah-*

Digitized by Google

rig, zerstreut. — b) f. आ (sc. सिरा) das wegen unruhiger Haltung des Kranken missrathene Schlagen der Ader Suçr. 1,361,13. 362,5. — Caus. auseinander laufen machen, in die Flucht schlagen, verjagen, verscheuchen. — Mit अभिवि, °द्रुत 1) entgegengerannt. अन्योऽन्यमभिविद्रुताः gegen einander gerannt. — 2) auseinander gelaufen, geflohen. — Mit प्रवि, °द्रुत auseinander gelaufen, geflohen. — Mit सम् zusammenlaufen.

2. द्रु 1) Adj. am Ende eines Comp. laufend, Läufer. — 2) *f. Lauf, Gang.

3. द्रु, द्रुणोति 1) Jmd (Acc.) Etwas versetzen Bhaṭṭ. — 2) *अनुतापे.

4. द्रु́ 1) m. n. Holz, ein Geräthe aus Holz, z. B. Schale, Ruder; ein hölzerner Griff ṚV. 5,86,3. —)*m. a) Baum. — b) Ast.

*द्रुकिलिम n. Pinus Deodora.

द्रुग्धि́ 1) Adj. s. u. 1. द्रुह्. — 2) n. Beleidigung, Kränkung ṚV. 7,86,5.

*द्रुघ m. N. pr. eines Mannes gaṇa शिवादि in der Kâç.

द्रुघण́ m. 1) Holzkeule, Keule. — 2) *Holzaxt. — 3) *Kaempferia rotunda. — 4) *Bein. Brahman's.

*द्रुघन m. Holzaxt.

द्रुघी f. dass.

*द्रुड्, द्रोडति und द्रुडति (मज्जने).

*द्रुण्, द्रुणाति (हिंसागतिकौटिल्येषु).

*द्रुण 1) m. a) Scorpion. — b) Biene. — c) Hinterbringer, Verläumder. — 2) f. आ Bogensehne. — 3) f. ई a) eine kleine Schildkrötenart. — b) Hundertfuss, Julus. — c) Trog. — 4) n. a) Bogen. — b) Schwert.

*द्रुणास Adj. eine klotzige Nase habend.

*द्रुणाह m. Degenscheide.

*द्रुणास m. Bogen Gal.

*द्रुणि und *द्रुणी f. Trog.

द्रुत 1) Adj. s. u. 1. द्रु. — 2) *m. a) Baum. — b) Scorpion. — 3) n. eine best. fehlerhafte Aussprache der Vocale.

द्रुतगति Adj. schnellen Ganges, eilig Daçak. (1925) 2,124,6.

द्रुतचौर्य n. ein schnell ausgeführter Diebstahl Daçîn. 1,101.

द्रुततरगति Adj. beschleunigten Ganges Megh. 19.

द्रुतत्व n. das Schmelzen, Zerfliessen, Gerührtwerden.

द्रुतपद् 1) Adv. °म् schnellen Schrittes, eiligst, alsbald. — 2) n. ein best. Metrum.

द्रुतबोध m. Titel einer Grammatik.

द्रुतबोधिका f. Titel eines neuern Commentars.

द्रुतमध्या f. ein best. Metrum.

द्रुतमेरु m. ein best. Tact S. S. S. 218.

द्रुतविक्रम Adj. (f. आ) schnell schreitend Bhâg. P. 4,4,4.

द्रुतविलम्बित n. 1) bald ein schneller bald ein langsamer Gang Kâṇḍom. 48. — 2) ein best. Metrum. Auch °क n.

द्रुति f. 1) das Schmelzen, Weichwerden, Gerührtwerden. — 2) N. pr. der Gattin Nakta's.

*द्रुनख m. Dorn.

*द्रुनक् m. = द्रुणाक्.

द्रुपदी́ 1) n. Holzsäule, Pfosten (insbes. zur Anfesselung Gefangener; nach dem Comm. zu TBa. 2,6,6,3 ein hölzerner Klotz mit einem Loche, in welchem der Fuss eines Diebes befestigt wird), Säule überh. — 2) m. N. pr. eines Fürsten der Paṅkâla. — 3) f. द्रुपदा सावित्री, ऋक् oder द्रुपदा allein Bez. der Worte द्रुपदा́दिवे́न्मुमुचानः́ (TBa. 2,4,4,9. 6,6,3) Vishṇus. 64,21. Âçv. Gṛhj. Pariç. 1,4. Pariç. 11,19.

द्रुपदपुत्र m. Patron. Dhṛshṭadjumna's.

द्रुपदात्मजा f. Patron. der Kṛshṇâ, = द्रौपदी.

द्रुपदादित्य m. eine Form des Sonnengottes.

*द्रुपदी Adj. f. zu द्रुपाद्.

*द्रुपाद् Adj. klotzige Füsse habend.

द्रुम 1) m. a) Baum, bisweilen auch Pflanze überh. Am Ende eines adj. Comp. f. आ. — b) *der mythische Baum Pârigâta. — c) N. pr. α) eines Fürsten der Kiṁpurusha Kâraṇḍ. 3,6 (द्रम gedr.). — β) eines Sohnes des Kṛshṇa. — 2) f. आ N. pr. eines Flusses.

*द्रुमकिंनरप्रभ m. N. pr. eines Fürsten der Gandharva.

द्रुमकिंनरराज m. Druma, Fürst der Kiṁnara. °परिपृच्छा f. Titel eines buddh. Werkes.

द्रुमकुल्य m. N. pr. einer Oertlichkeit R. ed. Bomb. 6,22,29.

द्रुमखण्ड m. n. Baumgruppe Hariv. 2,40,15. v. l. °षण्ड.

द्रुमद m. N. pr. eines Mannes MBh. 12,296,15.

*द्रुमनख m. Dorn.

*द्रुमन्त् Adj. mit Holz versehen.

द्रुममय Adj. hölzern.

*द्रुमर m. Dorn.

*द्रुमरत्नशाखाप्रभ m. N. pr. eines Fürsten der Kiṁnara.

द्रुमवत् Adj. mit Bäumen versehen.

द्रुमवल्क m. Bast.

*द्रुमव्याधि m. Gummi, Harz, Lack Râǵan. 6,206.

*द्रुमशीर्ष n. eine Art Verzierung an einem Gebäude.

*द्रुमश्रेष्ठ m. die Weinpalme.

द्रुमषण्ड m. n. Baumgruppe. v. l. °खण्ड.

द्रुमसेन m. N. pr. eines Fürsten.

द्रुमाग्र m. n. Baumgipfel R. 5,60,16. Chr. 324,21.

*द्रुमामय m. Gummi, Harz.

द्रुमाय्, °यते für einen Baum gelten.

*द्रुमारि m. Elephant Râǵan. 19,16.

*द्रुमाश्मय m. Eidechse, Chamäleon.

द्रुमिल m. N. pr. 1) eines Dânava Hariv. 4388. — 2) verschiedener Männer.

द्रुमेश्वर m. 1) der mythische Baum Pârigâta. — 2) *die Weinpalme. — 3) *der Mond.

*द्रुमोत्पल m. Pterospermum acerifolium.

*द्रुम्, द्रुम्मति (गतिकर्मन्).

द्रुर्वण́ 1) m. ein hölzernes Gefäss, der Holzkasten der Trommel. — 2) *n. ein best. Hohlmaass.

द्रुषद́ und द्रुषदन् Adj. in oder auf dem Holze —, — Bäume sitzend.

*द्रुसञ्ज्ञक m. Buchanania latifolia.

1. द्रुह्, द्रु́ह्यति (episch auch Med.) 1) Jmd Etwas zu Leide thun, zu schaden suchen; mit Dat., Gen., Loc. oder Acc. der Person. द्रुग्धि́ der Jmd Etwas zu Leide that oder thut. द्रुग्धम् n. impers. — 2) *zu schaden suchen, sich an Jmd reiben, so v. a. es aufnehmen können —, wetteifern mit 251,2. — Desid. in दुद्रुक्षु. — Mit अभि Jmd Etwas zu Leide thun, zu schaden suchen; mit Acc. oder Dat. der Person. प्राणेषु so v. a. nach Jmds (Gen.) Leben trachten Spr. 1373. Etwas (Acc.) schädigen, Etwas (Acc.) verbrechen ṚV. 1,23,22 = 10,9,8. अभिद्रुग्ध 1) der Jmd Etwas zu Leide that oder thut. — 2) dem Etwas zu Leide gethan worden ist. — Desid. अभिदुद्रुक्षत्. — Mit प्र in *प्रद्रुह्. — Mit प्रति in प्रतिद्रुह्. — Mit वि Jmd (Dat.) Etwas zu Leide thun.

2. द्रुह् (Nom. धृक्, *धृट् und ausnahmsweise द्रुक्) 1) Adj. beleidigend, schädigend, beschädigend, sich feindselig benehmend gegen (Gen., gewöhnlich im Comp. vorangehend). Ohne Object in der älteren Sprache m. f. Beleidiger, Beschädiger; Unhold, Unholdin. — 2) f. Beleidigung, Kränkung, Beschädigung.

द्रुह् 1) *m. a) Sohn. — b) See. — 2) f. द्रुह́ा = 2. द्रुह् 2) ṚV. 7,104,17. — 3) *f. ई Tochter.

*द्रुहण m. Bein. Brahman's.

द्रुहंतर́ Adj. den Beleidiger oder Unhold überwindend.

द्रुहिण m. Bein. 1) Brahman's. — 2) Vishṇu's Vishṇus. 98,80. Hariv. 3,68 am Ende. — 3) Çiva's.

द्रुहिन Hariv. 14120 fehlerhaft für द्रुहिण.

Digitized by Google

दुर्ङ m. f. = 2. दुर् 1).

दुर्य m. N. pr. v. l. für दुर्यु Hariv. 1,29,6. 19. 32. *Pl. sein Geschlecht.

दुर्यु m. N. pr. 1) Pl. eines Volkes. — 2) eines Sohnes des Jayâti und des Matinâra.

दुर्वन् Adj. beleidigend, beschädigend.

1. दू 1) दूणाति schleudern, hinwerfen (वधे). नैर्ऋतं दूणाति (सुरा) Maitr. S. 2,4,2. दूणानैर्. — 2) *दूणोति (वधे, गतौ).

2.*दू 1) Adj. nach Belieben eine Gestalt annehmend. — 2) Gold.

*दूघण m. = दुघन.

*दूड्, दूळति (गतिकर्मन्).

*दूण 1) m. Scorpion. — 2) n. Bogen.

द्रेक्, द्रेकते (शब्दोत्साकयोः oder शब्दोत्साके, श्रोद्धत्ये oder श्रोड्यवत्ये). — Mit प्र anfangen zu wiehern u. s. w. Bhaṭṭ.

द्रेका f. Melia sempervirens Bhâvapr. 1,204. 6, 32. 33.

*द्रेक्क und द्रेक्काण m. = दृकाण.

द्रेश्य Adj. sichtbar.

द्रेष्काण und द्रेष्काण m. = दृकाण.

द्रोग्धर् Nom. ag. der Andern Etwas zu Leide thut, zu schaden sucht, übelwollend.

द्रोग्धव्य n. impers. Leid zuzufügen Jmd (Dat. oder Loc.).

द्रोघ in द्रोघाय चित्तवसे RV. 6,62,9 so v. a. द्रोघवचसे Adj. kränkende Rede führend. Vgl. अद्रोघ.

द्रोघमित्र m. ein arglistiger Feind.

द्रोघवाच् Adj. kränkende Rede führend.

द्रोण 1) m. n. a) ein hölzerner Trog, Kufe. *m. — b) ein best. Hohlmaass. Am Ende eines adj. Comp. f. श्रा Hemâdri 1,410,7. — c) ein best. Flächenmaass beim Feldbau: so viel Land als zur Aussaat eines Droṇa Getraides erforderlich ist. Geschlecht nicht zu bestimmen. — d) ein Altar in Form eines Troges Çulbas. 3,216 (n.). — 2) m. a) eine best. Art von Wolken, aus denen der Regen wie aus einem Troge hervorströmt. — b) *Rabe. — c) *Scorpion. — d) eine best. Pflanze, vielleicht Leucas linifolia. — e) N. pr. α) eines der 8 Vasu. — β) eines Brahmanen, der die Kuru und Pâṇḍava in der Kriegskunst unterrichtet. — γ) eines Sohnes des Mandapâla, der als Vogel zur Welt kommt. Als Hymnendichter mit dem Patron. Çârṅga. — δ) verschiedener anderer Männer VP.². — ε) verschiedener Berge VP. 2,4,26. — 3) f. द्रोणा a) *ein best. kleiner Strauch. — b) N. pr. einer Tochter Simhahanu's. — 4) f. द्रोणी a) ein hölzerner Trog, Wanne, Zuber. कनकमय° eine goldene Badewanne Kâd. 16,15. — b) ein best. Hohlmaass. — c) *eine Art Boot. — d) *ein hölzernes Haus. — e) Thal. — f) eine best. Schlingpflanze Râǵan. 3,82. Bhâvapr. 1,221. 4,177. — g) *die Koloquinthengurke. — h) *eine Art Salz. — i) *N. pr. α) eines Landes. — β) eines Berges. — γ) eines Flusses.

द्रोणक 1) m. Pl. N. pr. eines Volkes. — 2) f. द्रोणिका a) Trog. — b) die trogförmig zusammengebogene Zunge. — c) *die Indigopflanze.

द्रोणकञ्जिक्कि (wohl द्रो°) m. Patron. Auch Pl.

द्रोणकलशी m. eine grosse hölzerne Kufe für den Soma.

*द्रोणकाक m. Rabe.

*द्रोणक्षीरा Adj. f. ein Droṇa Milch gebend (Kuh).

*द्रोणगन्धिका f. eine best. Pflanze, = रास्ना.

*द्रोणघा Adj. f. = द्रोणक्षीरा.

द्रोणचित् Adj. in Form eines Trogs geschichtet Çulbas. 3,215.

द्रोणचिति f. die Schichtung in Form eines Trogs Maitr. S. 3,4,7.

*द्रोणदुग्धा und *द्रोणदुघा Adj. f. = द्रोणक्षीरा.

*द्रोणपदी Adj. f. trogähnliche Füsse habend.

*द्रोणपर्णी f. Musa sapientum.

द्रोणपर्वन् n. Titel des 7ten Buches im MBh.

द्रोणपुष्प n. die Blüthe von द्रोण 2) d).

द्रोणपुष्पी f. Phlomis zeylanica und eine andere Pflanze Râǵan. 5,138. Bhâvapr. 2,101.

द्रोणमय Adj. (f. ई) 1) aus dem Droṇa genannten Hohlmaasse geformt Hemâdri 1,407,20. — 2) aus lauter Droṇa 2) e) β) bestehend.

*द्रोणमाना Adj. f. = द्रोणक्षीरा.

*द्रोणमुख n. 1) ein Hauptort unter 400 Dörfern. — 2) der Ausgang eines Thales.

द्रोणमेघ m. = द्रोण 2) a).

*द्रोणपच Adj. ein Droṇa genanntes Hohlmaass kochend.

*द्रोणरिपु m. Bein. Dhṛshṭadjumna's Gal.

द्रोणवृष्टि f. ein Regen wie aus Trögen.

द्रोणशर्मपद् n. N. pr. eines Tîrtha.

द्रोणसाच् Adj. mit dem Trog verbunden.

द्रोणसिंह m. N. pr. eines Fürsten.

द्रोणस्तूप m. N. pr. eines Stûpa.

द्रोणास m. ein best. Krankheitsdämon.

द्रौणाह्राव Adj. einen Trog zum Eimer habend (!).

*द्रोणि f. 1) Trog, Wanne. — 2) N. pr. eines Landes.

*द्रोणीज n. eine Art Salz Râǵan. 6,104.

*द्रोणीदल m. Pandanus odoratissimus.

*द्रोणीपदी Adj. f. = द्रोणपदी.

द्रोणीमुख n. 1) ein Hauptort unter 400 Dörfern. — 2) *der Ausgang eines Thales.

*द्रोणीलवण und *द्रोणीय n. eine Art Salz Râǵan. 6,104.

द्रोणोदन m. N. pr. eines Oheims des Çâkjamuni.

(द्रोणय) द्रौणिन्य Adj. am Trog stehend.

(द्रोणयस्य) द्रौणीन्यस्य Adj. Tröge (d. i. Regenwolken) zu Rossen habend.

द्रोणयामय m. eine best. Krankheit.

*द्रोणिण m. Bein. Kânakja's.

द्रोह् m. (adj. Comp. f. श्रा) Beleidigung, feindseliges Verfahren, Feindseligkeit, Verrath.

*द्रोहचित्तन n. feindselige Gesinnung, böse Absicht.

द्रोहपर Adj. voller Feindseligkeit.

द्रोहभाव m. feindselige Gesinnung 189,12.

द्रोहवचन n. eine kränkende Rede MBh. 3,198,15.

द्रोहवृत्ति Adj. feindselig verfahrend, übelwollend.

*द्रोहाट m. 1) ein falscher Mensch. — 2) Jäger. — 3) ein best. Metrum.

*द्रोहित Adj. feindselig gestimmt.

द्रोहिन् Adj. beleidigend, feindselig verfahrend, Verrath übend, — gegen (Gen. oder im Comp. vorangehend).

*द्रौघ m. Patron. von द्रुघ gaṇa शिवादि in der Kâç.

द्रौघण und *°क Adj. von द्रुघण.

*द्रौण Adj. (f. ई) ein Droṇa genanntes Hohlmaass fassend u. s. w.

द्रौणाकञ्जिक्कि s. द्रोणक°.

*द्रौणायन, द्रौणायनि und द्रौणि m. Patron. von Droṇa.

द्रौणिक Adj. (f. ई) = द्रौण. क्षेत्र n. ein Feld, welches mit einem Droṇa Getraide besäet ist. Zu belegen nur पञ्च°. द्रौणिका Kathâs. 3,33 fehlerhaft für द्रोणिका.

द्रौणी MBh. 5,2191 fehlerhaft für द्रोणी Trog, Wanne.

*द्रौणेय n. eine Art Salz Râǵan. 6,104.

द्रौपद् 1) Adj. von द्रुपद्. — 2) f. ई Patron. der Kṛshṇâ.

द्रौपदादित्य m. v. l. für द्रुपदादित्य.

*द्रौपदायनि von द्रुपद्.

द्रौपदीवस्त्राकरण n. Titel eines Gedichts.

द्रौपदीस्वयंवर m. desgl. Opp. Cat. 1.

द्रौपदेय m. Pl. die Söhne der Draupadî.

*द्रौव्य Adj. von द्रुव्य 2).

*द्रौह्यिक Adj. = द्रोह् नित्यमर्हति.

द्रौह्यिणि m. Patron. des Ṛshi Bharata Bâlar. 57,19.

*द्रौह्य m. Patron. von द्रुह्य.

*द्रौह्याव m. Patron. von द्रुह्यु.

Digitized by Google

(द्वन्न) द्व्यन्न Adj. *Holz zur Speise habend.*

द्व्य Adj. Du. (f. द्व्यी) *zwei.* द्वयोस् bei den Lexicographen so v. a. *in beiden Geschlechtern*, d. i. *im männlichen und im weiblichen*, und auch *in beiden Zahlen*, d. i. *im Singular und im Plural* (245, 14). Mit folgendem अपि (Ragh. 12,93) und auch ohne dieses (114,26) *beide.*

द्वक Adj. Du. (*f. द्वा) *paarweise verbunden.*

*द्वंद् n. 1) *Paar.* — 2) *eine Glocke* oder *Platte, an der die abgelaufenen Stunden angeschlagen werden.*

द्वंद्भूत MBh. 1,1867 fehlerhaft für द्वंद्व°.

द्वंद्व 1) n. *a) Paar*, insbes. *Mann und Weib, Männchen und Weibchen.* द्वंद्वम् und द्वंद्वेन *α) paarweise.* — *β) unter vier Augen* (daher die Bed. *Geheimniss* bei den Lexicographen). — *b) ein Paar entgegengesetzter Zustände, Gegensätze* (Hitze und Kälte, Freude und Leid u. s. w.). — *c) Streit, Zank, Kampf.* — *d) Zweikampf.* — *e) Streit, Wettstreit.* भुजंगद्वंद्वरेखे: so v. a. *mit schlangenähnlichen Wolken* Bâlar. 188,6. — *f) *Feste, Festung.* — 2) m. n. in der Grammatik *eine Zusammensetzung zweier* (dieses das Ursprüngliche) *oder mehrerer einander coordinirter, durch und verbunden gedachter Begriffe.* — 3) m. *a) die Zwillinge im Thierkreise* Golâdhj. 8,60. Geschlecht nicht zu bestimmen. — *b)* Name *verschiedener* Ekâha. — *c) ein best. Tact* S. S. S. 213. — *d) *eine durch die Complication zweier Flüssigkeiten des Körpers hervorgerufene Krankheitserscheinung.*

द्वंद्वचर und *°चारिन् m. *Anas Casarca.*

द्वंद्वभाव m. *Zwietracht.*

द्वंद्वभूत Adj. *zweifelnd, zögernd, unschlüssig, — in Bezug auf* (Loc.) MBh. 1,46,22. v. l. द्वंद्वीभूत (s. u. द्वंद्वी 3).

द्वंद्वयुद्ध n. *Zweikampf.*

द्वंद्वयोधिन् Adj. Pl. *paarweise kämpfend.*

द्वंद्वलक्षणावाद् m. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

द्वंद्वशस् Adv. *paarweise.*

द्वंद्वाराम Adj. *am Paar seine Lust habend, gern paarweise lebend* MBh. 12,329,24. 331,43.

द्वंद्वालाप m. *ein Gespräch unter vier Augen.*

द्वंद्विन् Adj. 1) *ein Paar bildend.* — 2) *im Gegensatz zu einander stehend, sich widersprechend.*

द्वंद्वी Adv. mit भू 1) *sich zu Paaren verbinden.* — 2) *mit einander handgemein werden.* — 3) *zögern, unschlüssig sein in Bezug auf* (Loc.) 68,27.

द्वय 1) Adj. (f. द्वयी) *zweifach, doppelt, zweierlei.* द्वये m. Pl. Kathâs. 70,90 (सितासिता zu lesen). Am Anf. eines Comp. = द्वि Hemâdri 1,191,1. — 2) f. द्वयी *Paar* Naish. 9,67. — 3) n. *a)* dass. 63,9. 73,6. Am Ende eines adj. Comp. f. आ. — *b) doppeltes Wesen, Falschheit.* — *c)* in der Grammatik *das männliche und weibliche Geschlecht.*

द्वयत् in त्र्यद्वयत्.

द्वयभारती f. ein Frauenname.

द्वयस् in त्र्यद्वयस्.

°द्वयस Adj. (f. ई) *die Höhe —, die Tiefe —, die Länge von — habend, reichend bis* — Hemâdri 1, 189,12. 190,17.

द्वयसत Adj. *bei dem alle paarigen Körpertheile gleich sind* (Comm.) Lâṭj. 1,1,7. v. l. द्वेसत.

द्वयकीन Adj. *sächlichen Geschlechts* AK. 2,6,2, 26. 3,2,9.

*द्वयाग्नि m. *Plumbago zeylanica.*

*द्वयातिग Adj. *der die* Guṇa Râǵas *und* Tamas *überwunden hat.*

द्वयात्मक Adj. *von zweierlei Art, auf zw. Weise zur Anwendung kommend.*

द्वयाविन् Adj. *falsch, unredlich.*

द्वयिन् m. *Kumpan.* असद्व्यिन् *ein schlechter K.*

द्व्यु Adj. = द्वयाविन्.

*द्वर्, द्वरति (वरणे, संवरणे d. i. स्थगने, अनादरे).

द्वर Adj. *hemmend* (nach Sîj.).

द्वरस् in वृकद्वरस्.

द्वरि oder द्वरिन् Adj. = द्वर.

द्वा (alter Nom. Du. von द्व) am Anf. einiger Composita.

द्वाचत्वारिंश Adj. (f. ई) *der 42ste.*

द्वाचत्वारिंशत् und °शति f. *zweiundvierzig.*

द्वाज m. *ein Sohn zweier Väter.* Wegen einer Etymologie erdacht.

द्वात्रिंश Adj. (f. ई) 1) *der 32ste.* — 2) *aus 32 bestehend.* — 3) in द्वात्रिंशार = द्वात्रिंशत्.

द्वात्रिंशच्कालभञ्जिका f. Pl. 1) *32 Statuen* Ind. St. 15,294. — 2) Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

द्वात्रिंशत् f. *zweiunddreissig.* Das Gezählte in gleichem Casus. Ausnahmsweise auch Pl. st. Sg. Am Anf. eines Comp. als Adj. 177,1. °शत् als Acc. Hariv. 11048 (S. 791).

द्वात्रिंशति f. dass.

°द्वात्रिंशतिका und °द्वात्रिंशत्का f. = द्वात्रिंशिका Ind. St. 15,185.

द्वात्रिंशत्पत्र n. *32 (Blüthen-)Blätter habend* Ind. St. 9,110.

द्वात्रिंशदत्तर Adj. (f. आ) *32silbig.*

द्वात्रिंशदत्तरिन् Adj. dass.

द्वात्रिंशदर Adj. *32speichig* Ind. St. 9,110.

द्वात्रिंशदुपनिषद् f. Titel einer Upanishad Opp. Cat. 1.

द्वात्रिंशद्रात्र n. *eine 32tägige Feier.*

द्वात्रिंशल्लक्षणिक Adj. *mit 32 Merkmalen versehen* Ind. St. 15,253.

द्वात्रिंशार Adj. *mit 32 Speichen versehen.*

°द्वात्रिंशिका f. *ein Verein —, eine Sammlung von 32.*

द्वात्रिंशोपनिषद् f. Titel einer Upanishad Opp. Cat. 1.

द्वादश 1) Adj. (f. ई) *a) der zwölfte.* भाग m. *der 12te Theil.* Du. *der eilfte und zwölfte* Tâṇḍja-Br. 4,1,2. Am Ende eines adj. Comp. (f. आ) *mit — zu zwölft.* — *b) aus zwölf bestehend.* — *c) von zwölf begleitet, um zw. vermehrt, + zw.* — *d) zwölf* Agni-P. 41,9. — 2) f. ई *der zwölfte Tag im Halbmonat.* — 3) n. *Zwölfheit, Zwölfzahl* Vishṇus. 4,8.

द्वादशक 1) Adj. *a) der zwölfte.* — *b) zwölf enthaltend, aus zw. bestehend.* — 2) n. *Zwölfzahl.*

द्वादशकपाल Adj. *auf zwölf Schalen vertheilt.*

*द्वादशकर m. Bein. 1) Kârttikeja's. — 2) Bṛhaspati's, *der Planet Jupiter.*

द्वादशगव n. *ein Gespann von zwölf Stieren* TS. 5,2,5,2. Çat. Br. 7,2,2,6.

द्वादशगृहीत Adj. *zwölfmal geschöpft.*

द्वादशज्योतिर्लिङ्गमय Adj. स्तोत्र n. *ein Lobgesang auf zwölf* Liṅga Verz. d. B. H. No. 1242.

द्वादशता f. und द्वादशत्व n. *Zwölfzahl.*

द्वादशधा Adv. *zwölffach.*

द्वादशन्, द्व्यादशन् und द्वादशन् Adj. Pl. *zwölf.*

द्वादशनामपञ्जर n. Titel eines Stotra Opp. Cat. 1.

द्वादशनिधन n. Name eines Sâman Âṛsh. Br.

द्वादशपत्र Adj. *zwölf (Blüthen-)Blätter habend* Ind. St. 9,110.

द्वादशपत्रक n. *ein best.* Joga, *bei dem die zwölf Silben* ॐ नमो भगवते वासुदेवाय *mit den 12 Zeichen des Thierkreises und mit den 12 Monaten in Verbindung gebracht werden.*

द्वादशपद् Adj. (f. आ) *aus zwölf Worten bestehend* Mâlatîm. ed. Bomb. 4, N.

द्वादशभाव m. und °फल n. Titel zweier Werke Opp. Cat. 1.

द्वादशभुज 1) Adj. *zwölfarmig.* — 2) m. N. pr. eines Wesens im Gefolge Skanda's.

द्वादशम Adj. (f. ई) *der zwölfte.* भाग m. *der zw. Theil* Hemâdri 1,131,22.

द्वादशमकावाक्य n. Titel eines Werkes. °निर्णय m. und °विवरण n. Titel von Commentaren dazu.

द्वादशमकासिद्धान्तनिरूपण n. Titel eines Werkes.

द्वादशमात्र Adj. *zwölf Moren habend* Amṛt. Up. 23.

द्वादशमासिक Adj. *aus zwölf Monaten bestehend* Kâraṇḍ. 19,12. 72,19.

Digitized by Google

*द्वादशमूल m. Bein. Vishṇu's..

1. द्वादशरात्र n. *ein Zeitraum von zwölf Tagen.*

2. द्वादशरात्र Adj. *zwölf Tage dauernd.*

द्वादशराशिफल n. Titel eines Werkes

द्वादशर्च Adj. *zwölf ṚK zählend.* Subst. *ein solches Lied* oder *Strophe.*

द्वादशलक्षणी f. *das aus zwölf* Adhjâja *bestehende* Sûtra Gaimini's Njâjam. S. 4, Z. 6.

द्वादशलोचन Adj. *zwölfäugig;* m. Bein. Skanda's.

द्वादशवार्षिक Adj. (f. ई) *zwölf Jahre alt, — dauernd.*

द्वादशविध Adj. *zwölffach.*

द्वादशविधपुत्रमीमांसा f. Titel eines Werkes.

द्वादशशत 1) n. *Hundert und zwölf* Lâṭj. 6,7,15. — 2) f. द्वादशशती *Tausend und zwei Hundert.*

द्वादशशततम Adj. *der 112te.*

द्वादशसाकल्य Adj. (ई) *aus 12000 bestehend* Mârk. P. 46,31.

द्वादशस्तोत्र n. Titel eines *Lobgesanges* Opp. Cat. 1.

द्वादशांश und °क m. *ein Zwölftel,* insbes. *eines Sternbildes, eines astrologischen Hauses.*

*द्वादशांशु m. *der Planet Jupiter.*

द्वादशाकृति Adj. *zwölfgestaltig* ṚV. 1,164,12.

द्वादशात्त 1) Adj. *zwölfäugig.* — 2) m. *a)* *Bein. Skanda's. — *b)* *ein Buddha. — *c)* N. pr. eines Wesens im Gefolge Skanda's.

द्वादशात्तर Adj. (f. आ) *zwölfsilbig.* m. (VP. 1,6, 39), mit मन्त्र und °विद्या *der Spruch* ओं नमो भगवते वासुदेवाय.

*द्वादशाढ्य m. *ein Buddha.*

*द्वादशाङ्गी f. *die aus zwölf Theilen bestehende Sammlung der heiligen Werke der* Gaina.

द्वादशाङ्गुल Adj. *aus zwölf Daumenbreiten bestehend.*

द्वादशात्मन् Adj. *in zwölf Formen erscheinend;* m. Bein. *der Sonne* Hemâdri 1,613,15.

द्वादशादित्यतीर्थ n. N. pr. eines Tîrtha.

द्वादशादित्यमन्त्र m. *der Spruch* यज्ञो देवानाम् u. s. w. (TS. TBr.) Hemâdri 1,410,14; vgl. 23.

द्वादशादित्यस्तव m. Titel eines *Lobgesanges* Opp. Cat. 1.

द्वादशादित्याश्रम m. N. pr. einer *Einsiedelei.*

द्वादशाध्यायी f. = द्वादशलक्षणी.

*द्वादशान्यिक Adj. *der beim Aufsagen zwölf Fehler gemacht hat.*

द्वादशाब्द Adj. *zwölf Jahre während, — bestehend* 107,23.

*द्वादशायुस् m. *Hund.*

द्वादशार Adj. *zwölfspeichig* 44,16.

द्वादशारत्नि Adj. *zwölf Ellen lang.*

द्वादशार्चिस् m. Bein. Bṛhaspati's, *der Planet Jupiter* VP.² 2,257. fg.

द्वादशावर्त Adj. *mit einer zwölfmaligen Umdrehung verbunden* (वन्दन) Hem. Par. 1,453. 2,44. 13,99.

द्वादशाश्रि m. *Dodekagon, Dodekaeder.*

1. द्वादशाह m. *ein Zeitraum von zwölf Tagen.*

2. द्वादशाह 1) Adj. *zwölftägig.* — 2) m. *eine best. zwölftägige Feier.*

द्वादशाहिक Adj. zu 2. द्वादशाह 2).

द्वादशाहीय Adj. dass. Comm. zu TBr. 1,112 und zu Njâjam. 8,3,6.

द्वादशिक Adj. 1) *die Länge von Zwölfen habend* Çulbas. 1,49. — 2) *am 12ten Tage* oder *am 12ten Tage eines Halbmonats stattfindend.*

द्वादशिन् Adj. *aus zwölf bestehend, zwölftheilig.*

द्वादशीव्रत n. *eine best. Begehung.*

द्वादशोक्षाम Adj. *zwölf Stränge habend* Kap. S. 32,1.

द्वानवत Adj. *der 92ste.*

*द्वानवति f. *zweiundneunzig.*

द्वाहिक Adj. *aus der Verbindung zweier Humores entstanden* Karaka 2,1.

द्वापञ्चाश Adj. (f. ई) 1) *der 52ste.* Du. *der 51ste und 52ste.* — 2) *von 52 begleitet, um 52 vermehrt, + 52.*

द्वापञ्चाशत् f. *zweiundfünfzig.* °शद्गुण Adj. *52-silbig.*

द्वापर und द्वापार 1) m. n. *a)* *derjenige Würfel oder diejenige Würfelseite, welche mit zwei Augen bezeichnet ist.* Auch personificirt. — *b)* *das dritte Weltalter, das Weltalter mit den Zweizahlen* (2000 Jahre das Weltalter selbst, 200 Jahre die Morgen- und eben so viele Jahre die Abendröthe). — *c)* *Zweifel. — 2) m. N. pr. eines mythischen Wesens MBh. 1,67,78.

द्वापरच्छन्दस् n. Pl. *eine best. Klasse von Metren.*

द्वापरस्तोम m. Pl. Bez. *bestimmter* Stoma.

द्वाप्यै Maitr. S. 1,4,2 (= Çat. Br. 3,7,4,10) fehlerhaft für द्वौ प्यै. Vgl. त्रयो पव; u. s. w. im Comm. zu Kâtj. Çr. 6,4,3.

द्वार् f. 1) *Thor, Thür, Eingang* oder *Ausgang* überh. दक्षिणे द्वारि R. 6,13,27 fehlerhaft für द° द्वारे. — 2) *Hinterthür, Ausweg* (in übertr. Bed.) Mṛkkh. 138,1. — 3) *Weg, Mittel.* °द्वारा *vermittelst, durch.*

द्वार 1) n. (einmal m.; adj. Comp. f. आ) *a)* *Thor, Thür, Eingang, Ausgang, Oeffnung* (insbes. die verschiedenen des Körpers). — *b)* *Zugang —, Weg zu, Mittel zur Erreichung von* (Gen. oder im Comp. vorangehend, ausnahmsweise auch Dat.) द्वारेण: *dadurch,* °द्वारेण *vermittelst, durch, zufolge.* Am Ende eines adj. Comp. *vermittelt durch.* — 2) f. द्वारी *Thür.*

द्वारक 1) n. *Thor, Thür.* — 2) am Ende eines adj. Comp. *vermittelt durch.* — 3) f. आ und द्वारिका (ausnahmsweise) N. pr. der Residenz Kṛshṇa's. द्वारकामाहात्म्य n. und द्वारिका° (Bühler, Rep. No. 63).

*द्वारकण्टक m. 1) *Thürriegel.* — 2) *Thürflügel.*

*द्वारकपाट m. n. *Thürflügel.*

द्वारकादास m. N. pr. eines Mannes.

द्वारकानाथयज्वन् m. N. pr. eines Commentators des Çulbasûtra.

*द्वारकेश m. Bein. Kṛshṇa's.

द्वारता f. Nom. abstr. von द्वार 1) *b).* °तां गम् *zur Veranlassung werden, V. sein* Kâd. 214,7.

°द्वारत्व n. *das Vermitteltwerden.*

द्वारदर्शिन् m. *Thürsteher.*

द्वारदारु und द्वारदारु m. *Tectona grandis* Bhâvapr. 1,227 nebst v. l.

द्वारनायक m. *Thürhüter, Kämmerer.*

द्वारप m. *Thürhüter.*

द्वारपक्ष m. *Thürflügel, Thür* Âçv. Gṛhj. 4,6,7.

द्वारपक्षक m. dass. उभयतश्च °कयोः so v. a. *an beiden Seiten der Thür* Kâd. 79,9.

द्वारपट्ट m. dass.

द्वारपति m. *Thürhüter, Kämmerer.*

द्वारपाल 1) m. *a)* *Thür —, Thorhüter* MBh. 2,28, 8. — *b)* Beiw. verschiedener Jaksha und mit solchen in Verbindung stehender heiliger Orte. — 2) *f. ई *Thürhüterin.*

द्वारपालक 1) m. *Thürhüter.* — 2) f. °लिका *Thürhüterin* Kâd. 242,14.

*द्वारपालिक m. Metron. von द्वारपाली.

*द्वारपिण्डी f. *Thürschwelle.*

द्वारपिधान n. *Riegel am Thor, Thürriegel* Milav. 32.

द्वारफलक n. *Thürflügel* Çâṅkh. Gṛhj. 3,3.

द्वारबन्धावरण Adj. *der sich hinter Thür und Riegel verbirgt* Hariv. 3493.

*द्वारबलिभुज् m. *Ardea nivea.*

द्वारबाहु m. *Thürpfosten.* Am Ende eines adj. Comp. °क Hariv. 3,117,21.

*द्वारयन्त्र n. *Thürriegel.*

द्वाररक्षिन् m. *Thürhüter.*

द्वारलक्षणपटल Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

द्वारवंश m. *der Querbalken einer Thür* Mân. Gṛhj. 2,15.

द्वारवती f. N. pr. der Residenz Kṛshṇa's. °माहात्म्य n. Titel eines Werkes.

Digitized by Google

*द्वारवृत्त n. *schwarzer Pfeffer.*

द्वारशाखा f. und *द्वारस्तम्भ m. *Thürpfosten.*

द्वारस्थ 1) Adj. (f. आ) *an der Thür —, am Thor stehend* 157,31. — 2) m. *Thürsteher.*

द्वारस्थित Adj. = द्वारस्थ 1) Pañkad.

द्वाराधिप und द्वाराध्यक्ष m. *Thürhüter, Kämmerer.*

द्वारापिधान n. = द्वारपिधान.

द्वारावती f. = द्वारवती.

द्वारिक m. 1) *Thürhüter, Kämmerer.* — 2) *N. pr. eines Dieners des Sonnengottes.

द्वारिन् m. *Thürhüter.* Mit einem n. verbunden auch n.

द्वारी Adv. mit कर् *als Vermittler gebrauchen* Mudrâr. 82,7 (136,14).

द्वार्य 1) Adj. (f. आ) *zur Thür gehörig, an der Th. befindlich.* — 2) f. आ *Thürpfosten* Vaitân.

द्वार्वती f. = द्वारवती.

द्वाविंश Adj. (f. ई) 1) *der 22ste.* — 2) *aus 22 bestehend.*

द्वाविंशति f. *zweiundzwanzig.* Das Gezählte im gleichen Casus 24,22.

द्वाविंशतितम Adj. *der 22ste.*

द्वाविंशतिधा Adv. *22fach.*

द्वाविंशतिरात्र n. *eine 22tägige Feier.*

द्वाविंशतिशत n. *hundertzweiundzwanzig.*

द्वाविंशतिशततम Adj. *der 122ste.*

द्वाविंशत्यक्षर Adj. *22silbig.*

द्वाषष्ट 1) *der 62ste.* — 2) *mit 62 verbunden, = 62.*

द्वाषष्टि f. *zweiundsechzig.*

द्वाषष्टितम Adj. *der 62ste.*

द्वासप्तत Adj. *der 72ste.*

द्वासप्तति f. *zweiundsiebzig.* द्वासप्ततीष्टक Adj. *aus 72 Backsteinen bestehend.*

द्वास्थ und द्वास्थित s. द्वाःस्थ und द्वाःस्थित.

द्वाःस्थ 1) Adj. *am Thor —, an der Thür stehend.* — 2) m. *Thürsteher.*

*द्वाःस्थित und *°दर्शक m. *Thürsteher.*

1. द्वि° *zwei.*

2. द्वि (!) n. Sg. *Tage.*

द्विःपक्क s. द्विष्पक्क.

1. द्विक Adj. 1) *aus zwei bestehend.* — 2) *zwei* 218,18 (= Râgat. 1,56). Ind. St. 8,426. — 3) **zum zweiten Mal erfolgend* (यज्ञ). — 4) *um zwei vermehrt.* शत n. *hundertundzwei, d. i. zwei Procent.*

2. द्विक m. 1) *Krähe* zu Spr. 5940. Vâmana 5,1,15. — 2) **Anas Casarca.*

*द्विकंस Adj. P. 6,2,122, Sch.

*द्विककार m. *Krähe.*

*द्विककुद् m. *das zweihöckrige Kamel.*

द्विकपाल Adj. 1) *auf zwei Schüsseln vertheilt* Çat. Br. 5,3,1,8. — 2) *aus zwei Schädelknochen bestehend* Çat. Br. 10,5,4,12.

*द्विकपृष्ठ m. *das zweihöckrige Kamel.*

*द्विकर Adj. (f. ई) P. 3,2,21, Sch.

द्विकरणी f. *die Diagonale eines Quadrats* Çulbas. 1,46.

द्विकर्मक Adj. *zwei Objecte habend, zwei Accusative bei sich habend* 238,20.

*द्विकाण्ड Adj. 1) (f. ई) *aus zwei Strängen bestehend* (Strick). — 2) (f. आ) *zwei* काण्ड 1) *f) enthaltend.*

*द्विकार्षापण und *°णिक Adj. *zwei Kârshâpaṇa werth.*

*द्विकुब्ज Adj. *mit zwei Buckeln versehen.*

*द्विकुलिज (f. आ und ई), *°कुलिजिक (f. ई) und *°कुलिजीन (f. आ) *zwei* Kuliga *(ein best. Hohlmaass) enthaltend.*

द्विकूबर Adj. *zwei Deichseln habend* Bhâg. P. 4,26,2.

*द्विकौडविक Adj. *zwei* Kuḍava *enthaltend* P. 7,3,17, Sch.

द्विक्रम m. *ein zweigliedriger* Krama 11).

*द्विखारीक Adj. *zwei* Khârî *enthaltend.*

द्विखुर Adj. *zwei, d. i. gespaltene Hufe habend* Comm. zu Taitt. Âr. 3,11,12.

द्विगत् m. N. pr. eines Bhârgava.

द्विगत Adj. *zweideutig* Ind. St. 13,483.

द्विगव Adj. *mit zwei Rindern bespannt* Pâraç. 2,3.

द्विगु m. *ein Compositum, dessen erstes Glied ein Zahlwort ist.*

द्विगुण und द्विगुणी Adj. (f. आ) *doppelt, zweifach, zweimal so gross, — viel u. s. w., — als* (Abl. 211, 27. im Comp. vorangehend M. 8,59.139), *zweifach zusammengelegt.* द्विगुणो बकुलीतर इव *zweimal so dick.* द्विगुणातर = द्विगुण Kâd. 37,1.83,6. द्विगुण° (Chr. 86,14), द्विगुणातरम् (293,10) und द्विगुणातर° (312,4) Adv. द्विगुणता f. und द्विगुणत्व n. Nom. abstr.

द्विगुणय्, यति *verdoppeln, mit zwei multipliciren.* °गुणित *verdoppelt, doppelt umgelegt* 321,5. Mṛicch. 1,1.

*द्विगुणा Adv. mit कर् *zweimal pflügen* P. 5,4,59.

*द्विगुणाकर्ण Adj. *ein durch einen Einschnitt doppelt gewordenes Ohr habend* (Vieh).

द्विगुणाय्, °यते *sich verdoppeln* Kâd. 2,31,22.

द्विगुणी Adv. 1) mit कर् *verdoppeln, doppelt umlegen, umschlingen, umschlingen* Çiç. 1,62. Kâd. 112,8.134,9.161,16.230,9. Harshak. 82,12. Comm. zu Mṛicch. 1,1. — 2) mit भू *verdoppelt —, zweimal so gross —, — heftig u. s. w. werden* Kâd. 187,4. 2,60,21.

द्विगूढ n. *eine Art von Gesang.*

द्विगोत्र Adj. *zwei Familien angehörig* Baudh.

द्विचक्र m. N. pr. eines Dânava. Richtig द्विवक्र.

द्विचतुरश्रक m. *eine best. Stellung.*

द्विचत्वर् Adj. Pl. *zwei oder vier.*

द्विचत्वारिंश m. *der 42ste.*

*द्विचत्वारिंशत् f. *zweiundvierzig.*

द्विचत्वारिंशिक Adj. fehlerhaft für द्विचा°.

द्विचन्द्र Adj. *zwei Monde habend* Vidḍh. 76,13.

द्विचरण Adj. *zweibeinig.*

द्विचात्वारिंशिक Adj. *aus 42 bestehend.*

द्विचूड Adj. (f. आ) *mit zwei Wulsten versehen* (Backstein).

द्विज 1) Adj. *zweimal geboren, — zur Geburt kommend.* — 2) m. *a) ein in die Religionsgemeinde aufgenommener Arier, ein Mitglied der drei oberen Kasten,* insbes. *ein geweihtes* und in engster Bed. *ein geweihter Brahman* und *Brahman* überh. — *b) Vogel.* — *c) Zahn.* — *d) *Koriander* oder *Xanthoxylum alatum* Râgân. 11,187. — 3) f. आ *a) Piper aurantiacum* Râgân. 6,113. Bhâvapr. 1,192. — *b) *Clerodendrum Siphonanthus.* — *c) *Weihrauch.*

*द्विजकुत्सित m. *Cordia latifolia* und *Myxa.*

*द्विजकेतु m. *eine Citronenart.*

द्विजक्षेत्र n. N. pr. einer Oertlichkeit.

द्विजगोत्र m. N. pr. eines Brahmanen.

द्विजत्व n. *der Stand eines Brahmanen.*

*द्विजदास m. *ein Çûdra.*

द्विजदेव m. *ein Brahman, ein Ṛshi* Bhâg. P. 3, 1,23. 5,5,22.

द्विजन्मन् 1) Adj. *eine doppelte Geburt, Geburtsstätte, Beschaffenheit habend.* — 2) m. *a) ein Mitglied der drei oberen Kasten,* insbes. *ein Brahman.* — *b) *Vogel.* — *c) *Zahn.*

*द्विजपति m. *der Mond.*

*द्विजप्रपा f. = आलवाल 1).

*द्विजप्रिय 1) m. *eine Art* Khadira Dhanv. 1,8. — 2) f. आ *die* Soma-*Pflanze* Râgân. 3,86.

द्विजबन्धु m. *ein nicht geweihtes Mitglied der drei oberen Kasten, der den Namen eines* द्विज *trägt, der That nach es aber nicht ist.*

द्विजब्रुव Adj. *sich fälschlich einen Brahmanen nennend.*

द्विजमय Adj. (f. ई) *aus Brahmanen gebildet, — bestehend.*

द्विजमल्ल m. N. pr. eines Mannes.

द्विजमुख्य m. *ein Brahman.*

द्विजराज m. 1) *der Mond* Hemâdri 1,777,18. — 2) **Kampfer.* — 3) *Bein. *a)* Garuḍa's. — *b)* des

Digitized by Google

Schlangendämons Ananta.

द्विजराजोदय m. Titel eines Werkes.

द्विजरोपणी f. Bez. gewisser Pillen Rasendrak. 153.

द्विजर्षभ m. ein Brahman.

द्विजर्षि m. ein priesterlicher Weiser, = ब्रह्मर्षि VP. 4,11,1.

द्विजलिङ्गिन् 1) Adj. die äussern Zeichen eines Brahmanen tragend. — 2) *m. ein Kshatrija.

द्विजवर m. ein Brahman 48,1.

द्विजवाहन Adj. auf einem Vogel (Garuḍa) reitend; m. Bein. Vishṇu-Kṛshṇa's.

*द्विजव्रण m. Zahngeschwür, —geschwulst.

*द्विजशाप m. Dolichos Catjang.

द्विजश्रेष्ठ m. ein Brahman 47,8.

द्विजसत्तम m. dass. 57,30.

*द्विजसेवक m. ein Çûdra.

*द्विजस्नेक m. Butea frondosa.

द्विजा Adj. zweimal —, doppelt geboren.

द्विजाग्र्य m. ein Brahman.

*द्विजाङ्गिका und *द्विजाङ्गी f. eine best. Pflanze.

द्विजाति 1) Adj. zwei Geburten habend. — 2) m. a) ein Mitglied der drei oberen Kasten, insbes. ein Brahman. — b) *Vogel.

द्विजातिमुख्य m. ein Brahman.

द्विजातिसात् Adj. mit कर् Etwas (Acc.) Brahmanen schenken.

*द्विजातीय m. Maulthier, Maulesel.

द्विजानि Adj. zwei Weiber habend.

द्विजाम्बा f. N. pr. einer Fürstin B. A. J. 4,112.

द्विजाय्, °यते zu einem Brahmanen werden, als Br. wiedergeboren werden Hemâdri 1,485,4.

*द्विजायनी f. die um die Schulter getragene Schnur des geweihten Brahmanen.

*द्विजालय m. Baumhöhle.

द्विजिह्व 1) Adj. zweizüngig (eig. und übertr). Nom. abstr. द्विजिह्वता f. und द्विजिह्वत्व n. — 2) m. a) Doppelzunge (eine best. Krankheit der Zunge). — b) Schlange. — c) N. pr. eines Rakshas.

द्विजी Adv. mit भू sich zum Brahmanen machen Ind. St. 14,153.

द्विजेन्द्र m. 1) ein Brahman 63,13. — 2) der Mond. — 3) Bein. Garuḍa's Suparn. 7,3.

*द्विजेन्द्रक m. eine Citronenart.

*द्विजेश m. der Mond.

द्विजेश्वर m. 1) ein Brahman. — 2) der Mond. — 3) Bein. Çiva's.

द्विजोत्तम m. ein Brahman.

*द्विजोपासक m. ein Çûdra.

*द्विज्या f. Sinus.

*द्विज्यामार्ग m. eine horizontale Linie.

द्विट्विन् Adj. mit dem Feinde in geheimem Einverständniss stehend; m. Verräther.

द्विठ m. Bez. des Visarga und der Svâhâ.

द्वितँ m. N. pr. 1) eines vedischen Gottes. — 2) eines Ṛshi.

*द्वितन्त्र Adj. Mahâbh. 4,67,b.

द्वितय 1) Adj. a) aus zwei bestehend, zweitheilig, zweifach, doppelt. — b) Pl. zwei (wenn die beiden Theile als Pl. gedacht werden). — 2) n. Paar.

*द्वितवन m. N. pr. eines Mannes. Vgl. द्वैतवन.

द्वितो Adv. ebenso, gleichmässig, so auch.

1. द्वितीय 1) Adj. (f. आ) der zweite. तस्माद्द्वितीयो वा तृतीयो वा so v. a. sein Sohn oder sein Enkel. °यम् Adv. zweitens, zum zweiten Mal 37,12. 38,8. — 2) m. a) Begleiter, Genosse, Gefährte, Freund. Am Ende eines adj. Comp. so v. a. begleitet von, verbunden —, versehen mit. — b) Feind. — c) *Sohn; vgl. u. 1). — d) der zweite Laut in einem Varga, die dumpfe Adspirata. — 3) f. आ a) Begleiterin, Gefährtin 134,8. — b) *Gattin. — c) der zweite Tag im Halbmonat 319,16 (im Prâkrit). — d) die Endungen des zweiten Casus, Accusativ, ein im Accusativ stehendes Wort.

2. द्वितीय 1) *Adj. die Hälfte ausmachend. भाग m. Hälfte. — 2) n. Hälfte.

द्वितीयक Adj. 1) der zweite Agni-P. 27,14. — 2) *zum zweiten Male erfolgend (मरण). — 3) *jeden zweiten Tag wiederkehrend (Fieber).

*द्वितीयकुलधारक m. Sohn Gal.

द्वितीयतन्त्र n. Titel eines Werkes.

द्वितीयताल m. ein best. Tact S. S. S. 207.

*द्वितीयत्रिफला f. die zweite Verbindung von drei Früchten: Weintrauben, Datteln und die Früchte der Gmelina arborea.

द्वितीयत्व n. Nom. abstr. zu 1. द्वितीय 1) Maitr. S. 3,6,4.

द्वितीयवत् Adj. einen Genossen habend, — an (Instr.).

*द्वितीयवयस् Adj. im zweiten Lebensalter stehend.

द्वितीयस्वर 1) Adj. den zweiten Ton habend Saṁhitopan. 22,4. — 2) n. Name eines Sâman.

*द्वितीया Adv. mit कर् zum zweiten Male pflügen.

*द्वितीयाभा f. Curcuma aromatica oder eine andere Species.

*द्वितीयिक Adj. = द्वितीयो वृद्ध्यादिरस्मिन्दीयते.

द्वितीयिन् Adj. im zweiten Range stehend, die Hälfte als Antheil empfangend Comm. zu Nyâyam. 3,7,26.

द्वित्र (f. आ) und द्वित्रि (ausnahmsweise) Adj. Pl. zwei oder drei.

द्वित्रयस्त्रिंशत् f. zweimal dreiunddreissig Lit. 8,6,19.

द्वित्रिचतुरम् Adv. zwei-, drei- oder viermal Benf. Chr. 193,8.

द्वित्रिचतुष्पञ्चक Adj. um zwei, drei, vier oder fünf vermehrt. शत n. so v. a. zwei, drei, vier oder fünf Procent Jyôn. 2,37.

द्वित्रिवेणु Adj. mit zwei त्रिवेणु versehen MBh. 7, 36,31.

द्वित्व n. 1) Zweizahl. — 2) Zweiheit, der Begriff Zwei. — 3) Dual 234,29. — 4) Verdoppelung, Reduplication.

द्वित्वत्व n. das der Begriff Zwei Sein.

*द्विदण्डि Adv. Stock gegen Stock (kämpfen).

*द्विदण्डिन् m. eine Art Bettler (buddh.).

*द्विदत्त m. N. pr. eines Mannes. Vgl. द्वैदत्त.

*द्विदत्त् Adj. (f. °दती) zweizähnig (als Bez. des Alters).

*द्विदन्त m. Elephant Gal.

द्विदल 1) Adj. in zwei gespalten Comm. zu Gobh. 1,7,21. gabelförmig Hariv. 15522. 15599. — 2) m. oder n. a) Gabel Hariv. 15533. — b) wohl Hülsenfrucht Hem. Joc. 3,7. — 3) *f. आ Bauhinia tomentosa.

*द्विदश Adj. Pl. zwanzig.

*द्विदाम्नी Adj. f. mit zwei Stricken angebunden.

द्विदिव m. eine best. zweitägige Feier.

द्विदेवत 1) Adj. zwei Gottheiten geweiht, — gehörig. — 2) n. das Mondhaus Viçâkhâ.

द्विदेवत्य 1) Adj. = द्विदेवत 1). — 2) m. ein solcher Becher voll.

*द्विदेक m. Bein. Gaṇeça's.

*द्विदैवत्या f. = द्विदेवत 2).

*द्विद्रोण n. Sg. zwei Droṇa genannte Hohlmaasse. Instr. zu je solchem Maasse 230,9.

द्विध Adj. (f. आ) gegabelt.

द्विधा Adv. zweifach, in zwei Theile, —Theilen, auf zwei Arten. Mit कर् in zwei Theile theilen, mit भू und गम् sich theilen, —trennen, zerbrechen Bâlar. 158,17.

*द्विधाकरण n. das Zerlegen in zwei Theile, Spalten.

द्विधाकार Adj. von zweierlei Art Spr. 3022.

*द्विधागति m. Krebs.

द्विधातु 1) Adj. zweitheilig (eine Composition) S. S. S. 120. — 2) *m. Bein. Gaṇeça's.

*द्विधात्मक n. Muskatnuss.

द्विधार Adj. (f. आ) zwei Strahlen (Wassers) bildend ṚV. 10,30,10.

*द्विधालेख्य m. Phoenix paludosa Râjân. 9,92.

द्विधूर्वक् m. ein Zugochs, der das zweite Jahr

Digitized by Google

Dienste thut, Lalit. 50.

द्विनयनी f. *die beiden Augen* Naish. 5,126.

द्विनवकृत्वस् Adv. *achtsehnmal.*

द्विनवत Adj. *der 92ste.*

द्विनवति f. *zweiundneunzig.*

द्विनवतितम Adj. *der 92ste.*

द्विनामन् Adj. (f. द्विनाम्नी) *zweinamig.*

द्विनाराशंस Adj. *zweimal mit den* Nârâçaṁsa *genannten Bechern versehen* Ait. Br. 2,24,3.

द्विनिधन n. °नमायास्यम् Name eines Sâman.

*द्विनिष्क und *°नैष्किक Adj. *zwei* Nishka *werth.*

द्विनेत्र Adj. *zweiäugig* Pañkad.

द्विनेत्रभेदिन् Adj. *Jmd beide Augen ausschlagend* Jâgñ. 2,304.

द्विप m. 1) *Elephant.* Am Ende eines adj. Comp. f. आ. — 2) Bez. *der Zahl acht* Ganit. Bhagan. 5. — 3) * *Mesua ferrea* Ratnam. 132.

द्विपक्ष Adj. (f. आ) *mit zwei Seitenpfosten versehen* AV. 9,3,21.

द्विपक्षद्वयसाङ्गुल Adj. *zehn Daumenbreiten hoch* u. s. w. Hemâdri 1,190,22. 191,2.

द्विपक्षमूल n. (Kâraka 6,18) und °मूली f. = द्विशमूल.

द्विपञ्चविंश n. Du. *zwei mal fünfundzwanzig.*

द्विपञ्चाश 1) Adj. *der 52ste.* — 2) n. Du. *zweimal fünfzig.*

द्विपञ्चाशत् f. *zweiundfünfzig.*

द्विपञ्चाशत्तम Adj. *der 52ste.*

*द्विपण्य Adj. *zwei* Paṇa *werth.*

*द्विपत्रक m. *ein best. Knollengewächs.*

द्विपत्नीक Adj. *zwei Frauen habend* Comm. zu Njâjam. 9,3,8.

द्विपथ 1) *m. *ein Ort, wo zwei Wege zusammenkommen.* — 2) f. आ *ein best. Metrum.*

द्विपद् und द्विपाद् (stark °पाद्) 1) Adj. *a) zweifüssig;* m. *der Zweifüssige, der Mensch;* n. (Acc. द्विपाद्) *das Geschlecht der Zweifüssigen, die Menschen.* — *b)* Adj. (f. द्विपाद् und द्विपदी) *zweistollig.* — 2) m. *ein Metrum von zwei* Pada. — 3) f. द्विपदी *a) ein best. Metrum.* — *b) ein Liedchen in diesem Metrum* Kâd. 99,9.

1. द्विपद् n. Sg. *eine Verbindung von zwei Wörtern.*

2. द्विपद् 1) Adj. (f. आ) *a) zweifüssig.* — *b) zwei Felder einnehmend* Agni-P. 40,6. Hemâdri 1,651, 12. 652,19. — *c) zweistollig.* — *d) binomisch.* — *e) zwei Wörter enthaltend.* — 2) m. *a) das zweifüssige Geschöpf, der Mensch.* — *b) ein Backstein von der Länge von zwei* Pada Çulbas. 3,34. 38. — *c)* Bez. *bestimmter Zodiakalbilder.* — 3) f. आ *a) eine Strophe von zwei Stollen.* — *b)* * *eine Art Jasmin* (!). — 4) n. *ein best. Metrum.*

द्विपदपति m. *Fürst, König* Bhâg. P. 4,31,22.

द्विपदान n. *der Brunstsaft eines Elephanten* Ragh. 13,20.

द्विपदान्तर Adj. रथंतर n. Name eines Sâman.

द्विपदिका f. 1) *=द्वौ पादौ in der Verbindung °कां दण्डितः und °कां व्यवसृजति. — 2) *ein best. Metrum.* — 3) *eine best. Singweise.*

द्विपदीखण्ड m. n. *eine best. Strophenform* 292, 33. 293,20. Kathâs. 55,127.

द्विपपति m. *ein stattlicher, ausgewachsener Elephant* 321,3. Spr. 5789.

*द्विपमद m. *der Brunstsaft eines Elephanten.*

*द्विपरि Adv. *mit Ausnahme zweier* (Würfel u. s. w.) P. 2,1,10, Sch.

*द्विपर्णी f. *wilder Judendorn.*

द्विपशु Adj. *wobei zwei Thiere geopfert werden* Âçv. Çr. 12,7,14. Nom. abstr. °त्व n. Comm. ebend.

*द्विपात्र n. Sg. *ein Paar Gefässe.*

द्विपाद् Adj. (f. ई) *zweifüssig.*

द्विपादिका f. *Duett.*

*द्विपाद्य Adj. *das Doppelte werth, — betragend.*

द्विपायिन् m. *Elephant.*

*द्विपाद्य Adj. P. 6,2,122, Sch.

द्विपारि m. *Löwe.*

द्विपास्य m. Bein. Gaṇeça's.

द्विपितृ Adj. *zwei Väter habend* Baudh.

द्विपितृक Adj. *zwei Vätern geltend.*

*द्विपुट 1) Adj. (f. ई) *doppelt zusammengelegt.* — 2) f. ई *eine Art Jasmin.*

द्विपुरुष 1) Adj. (f. आ) *zwei Manneslängen lang.* — 2) °षम् und °ष° Adv. *zwei Generationen hindurch.*

*द्विपृष्ठ m. N. pr. des 2ten Vâsudeva bei den Gaina.

द्विपेन्द्र m. *ein stattlicher, ausgewachsener Elephant* 97,21.

द्विपेन्द्रदान n. *der Brunstsaft eines Elephanten* Varâh. Bṛh. S. 69,16.

द्विपौरुष Adj. (f. ई) = द्विपुरुष 1) Ind. St. 10,284.

*द्विप्रतिक Adj. *zwei* Kârshâpaṇa *werth.*

द्विप्रतिष्ठ Adj. *zweibeinig.*

द्विप्रवाचन Adj. *eine Doppelbezeichnung führend.*

द्विप्रव्राजिनी Adj. f. *zwei Männern nachlaufend* Âçv. Gṛhj. 1,5,5.

द्विप्रेष Adj. *zwei Aufforderungen ergehen lassend* Ait. Br. 6,14,3.

द्विबन्धु m. N. pr. eines Mannes.

द्विबर्हस्मन् Adj. *einen doppelten Gang —, eine doppelte Bahn habend.*

द्विबर्हस्म् Adj. (auch n. und Adv. °र्हास्) *doppelt dicht, — dauerhaft, — stark, — tüchtig, doppelt* überh. und wie dieses und *duplex* im Gegensatz zu *einfach: dick, stark, gross* u. s. w.

द्विबाणी f. Sg. *zwei Pfeile* Naish. 7,27. 36.

द्विबाहु Adj. *zweiarmig;* m. *der Mensch.*

द्विबाहुक m. N. pr. eines Wesens im Gefolge Çiva's.

द्विबिन्दु m. *das Zeichen für den* Visarga.

द्विभल्लाक n. *eine Art von Pfeilspitze.*

द्विभाग m. *die Hälfte* 219,22.

द्विभागधनं n. *zweifache Habe* AV. 12,2,35.

द्विभात *Zwielicht.* Nom. abstr. °त्व n. Hem. Par. 13,45.

द्विभार्य Adj. *zwei Frauen habend* Kâtj. Varâh. Jogaj. 4,55.

*द्विभाव vgl. द्वैभाव्य.

द्विभुज Adj. (f. आ) *zweiarmig* Hemâdri 1,611,15.

*द्विभूम Adj. *zweistöckig.*

द्विभूमित Adj. *zwölf zählend* Râgan. 9,98.

द्विभौम Adj. *zweistöckig* Hemâdri 1,672,2.

*द्विमन्थ Adj. P. 6,2,122, Sch.

*द्विमय Adj. *mit zwei Theilen von* (Gen.) *vermischt.*

द्विमातृक Adj. *zwei Mütter habend.*

*द्विमातृज Adj. dass.

द्विमात्र Adj. 1) *doppelt so gross* Mân. Çr. 1,3,2 = Mân. Gṛhj. 2,2. — 2) *zwei Moren enthaltend.*

द्विमात्रा f. Sg. *zwei Moren.*

*द्विमार्ग m. (Gal.) und °मार्गी f. *Kreuzweg.*

*द्विमाष्य Adj. *zwei* Mâsha *wiegend* oder *werth.*

द्विमीढ m. N. pr. zweier Männer VP.²

द्विमुख 1) Adj. (f. ई) *zweimäulig.* Eine trächtige Kuh ist °खी, wenn das Kalb schon mit der *Schnauze* herausteckt, Hemâdri 1,82,3. — 2) m. *a) ein best. Wurm.* — *b)* * *eine Schlangenart.* — 3) *f. आ *a) Blutegel.* — *b) ein Krug mit zwei Schnauzen.*

*द्विमुखाहि und *द्विमुखोरग m. *eine Schlangenart.*

*द्विमुनि 1) Adj. *von zwei* Muni *herrührend.* — 2) n. Sg. *die zwei* Muni.

*द्विमुसलि Adv. *Keule gegen Keule* (kämpfen).

*द्विमूर्ध Adj. (f. ई) *zweiköpfig.*

द्विमूर्धन् 1) Adj. dass. — 2) m. N. pr. eines Asura.

द्वियजुस् f. *ein best. Backstein.*

द्वियज्ञ m. *ein von zwei Personen dargebrachtes Opfer* Gaim. 6,1,22.

द्वियम n. *Zweitönigkeit* TS. Prât.

*द्वियमुनम् Adv. *beim Zusammenfluss der beiden* Jamunâ.

द्वियामी f. Sg. *zwei Nachtwachen, ein Zeitraum von sechs Stunden* Hem. Par. 2,504.

Digitized by Google

द्वियोध 1) Adj. *mit beiden Händen kämpfend.* v. l. °योधिन्. — 2) f. ई *ein best. Metrum.*

द्वियोधिन् Adj. = द्वियोध 1) MBh. 2,24,15.

*द्विर m. = द्विरेफ.

द्विरंसक Adj. *zweischulterig.*

*द्विरथ und *द्विरथ्य Adj.

द्विरद 1) Adj. *zweizähnig.* — 2) m. *Elephant.* °पति m. *ein stattlicher, ausgewachsener E.*

द्विरदरात m. *ein best.* Samâdhi Kâraṇḍ. 52,2.

*द्विरदात्तक m. *Löwe.*

*द्विरदारि m. *das fabelhafte Thier* Çarabha.

*द्विरदाशन m. *Ficus religiosa.*

द्विरदास्य m. Bein. Gaṇeça's Bâlar. 94,2.

द्विरनुगान n. Name eines Sâman Ârsh. Br.

द्विरभ्यस्त Adj. *zweimal wiederholt.*

द्विरभ्यासाकूपार n. Name eines Sâman.

द्विरशन n. *zweimaliges Essen am Tage.*

द्विरसन 1) *Adj. *zweizüngig.* — 2) m. *Schlange* Ind. St. 15,269.

द्विरागमन n. *die Heimkehr einer Neuvermählten in des Gatten Haus vom ersten Besuche des väterlichen Hauses.*

द्विराज्ञ् n. *Zweifürstenkampf.*

द्विरात्र 1) Adj. *zweitägig.* — 2) m. *eine zweitägige Feier.*

द्विरात्रीण Adj. *in zwei Nächten zu vollbringen.*

*द्विराप m. *Elephant.*

द्विरामुष्यायण Adj. = द्यामुष्यायण Nir. 13,23.

द्विराषाढ m. *ein eingeschalteter* Âshâḍha-*Monat.*

द्विरिड Adj. *zweimal das Wort* इडा *enthaltend.*

पद्स्तोभ m. Name eines Sâman.

द्विरुक्त 1) Adj. *zweimal gesagt, wiederholt, verdoppelt, reduplicirt.* Nom. abstr. °त्व n. Comm. zu TS. Prât. — 2) n. *Wiederholung.*

द्विरुक्ति f. 1) *Wiederholung, Verdoppelung.* — 2) *doppelte Schreibweise.* °कोश m. Titel eines *Wörterbuchs.*

*द्विरुत्तर n. = मधुगुड Gal.

द्विरुदात्त Adj. *doppelt betont.*

द्विरूढा Adj. *zum zweiten Mal verheirathet.*

द्विरूप Adj. (f. आ) 1) *zweifarbig.* — 2) *in zwei Formen —, auf zwei Arten erscheinend, zweifach.* Subst. *ein Wort, das auf zweierlei Art geschrieben wird.* °कोश m. *ein Wörterbuch, das solche Wörter verzeichnet.*

द्विरूपता f. *Zweiförmigkeit.*

द्विरेतस् Adj. 1) m. *doppelt besamend* (Esel) Pâr. Gṛhj. 3,15,6. — 2) f. *doppelten Samen aufnehmend* (Stute). — 3) Bez. *einer Art Zwitter* Kâraka 4,20.

द्विरेफ m. (adj. Comp. f. आ) *eine Bienenart.*

*द्विरेफगणसंकुला f. *Rosa glandulifera* Dhanv. 5,81.

द्विरोष्ठ्य Adj. *zwei Labiale enthaltend.* Nom. abstr. °त्व n. Comm. zu TS. Prât.

द्विर्भाव m. 1) *Verdoppelung, Reduplication.* — 2) *doppeltes Wesen, List, Verstellung.*

द्विर्वचन n. *Verdoppelung, Reduplication.*

द्विर्व्यूढ Adj. *zweifach erscheinend* MBh. 12, 348,57.

द्विलक्ष n. *eine Entfernung von zweimal hunderttausend* (sc. Yoǵana) 173,2.

द्विलक्षण Adj. *zweifach, von zweierlei Art.*

द्विलय etwa *Doppeltempo.*

द्विवक्त्र 1) Adj. (f. आ) *zweimäulig, — gesichtig* Suparn. 28,1. — 2) m. N. pr. eines Dânava.

द्विवचन und °वचस् n. *Dual, die Casus- und Personalendungen des Duals.*

द्विवज्रक m. *eine sechszehneckige Säule.*

द्विवर्ण 1) Adj. *zweifarbig.* — 2) n. *Verdoppelung eines Consonanten.*

द्विवर्णार्थ m. N. pr. eines Vorfahren Çâkjamuni's.

द्विवर्ष Adj. (f. आ) *zweijährig.*

द्विवर्षक Adj. (f. °र्षिका) dass.

*द्विवर्षीण Adj. (f. आ) dass.

द्विवस्त्र Adj. *mit einem Ober- und Untergewand bekleidet* Mân. Gṛhs. 1,2.

द्विवाचिन् Adj. *Zwei bezeichnend, ein Suffix des Duals.*

द्विवार्षिक Adj. *zweijährig.*

*द्विवाल्किका f. *Schwinge, Schaukel.*

*द्विविंशतिकीन Adj. *zwei Zwanziger werth.*

द्विविद m. N. pr. eines Affen.

*द्विविदारि m. Bein. Vishṇu's.

द्विविध Adj. (f. आ) *zweifach, zweierlei.*

द्विविधा Adv. *zweifach.*

द्विविवाहिन् Adj. *mit Zweien durch Heirath verbunden.* Nom. abstr. °हिता f.

*द्विविस्त Adj. *zwei* Vista *wiegend.*

द्विवृषभ Adj. *zwei Stiere habend* AV. 5,16,2.

द्विवेद Adj. *zwei* Veda *studirend, mit zwei V. vertraut.*

द्विवेदगङ्ग m. N. pr. eines Mannes.

द्विवेदिन् Adj. = द्विवेद.

*द्विवेसरा f. *ein von zwei Maulthieren gezogener Wagen.*

*द्विवैस्तिक Adj. = द्विविस्त.

द्विव्रणीय Adj. *von den zweierlei Wunden handelnd* Suçr. 2,1,3. 8.

द्विशत 1) Adj. (f. ई) *a) in 200 bestehend, 200 betragend* MBh. 3,188,25. Hariv. 513. — *b) der 200ste.* — 2) f. ई *zwei Hunderte.* — 3) n. *a)* dass. — *b) hundertundzwei.*

*द्विशतक Adj. *200 werth* u. s. w.

द्विशततम Adj. *der 200ste.*

*द्विशतिका f. *ein Betrag von 200.*

द्विशतोत्तरसाकल्प Adj. (f. ई) *aus 1200 bestehend* Verz. d. Oxf. H. 28, *b*, N. 2.

*द्विशत्य Adj. = द्विशतक.

द्विशफ Adj. *zweihufig;* m. *ein zweihufiges Thier.*

*द्विशरीर m. Bein. Gaṇeça's.

द्विशस् Adv. *zu Zweien, paarweise.*

द्विशाख Adj. *zweiästig* Kauç. 90.

द्विशाखक Adj. (f. °खिका) *zweiästig, gegabelt* Cit. im Comm. zu Gṛhjâs. 1,28.

*द्विशाण und *°शाणिय Adj. *zwei* Çâṇa *wiegend.*

द्विशाल 1) Adj. *zwei Hallen enthaltend.* — 2) n. *ein Haus mit zwei Hallen.*

द्विशिरस् Adj. *zweiköpfig* Pañcat. 251,24.

*द्विशीर्ष Adj. dass.

*द्विशीर्षक 1) Adj. dass. — 2) m. Bein. Agni's.

द्विशुक्ल Adj. = द्विशुक्लावत् R. 5,32,11.

द्विशुक्लावत् Adj. *zu zwei reinen Geschlechtern gehörend, lauter von Seiten des Vaters und der Mutter* (Comm.) R. ed. Bomb. 5,35,20.

*द्विशूर्प Adj. *zwei* Çûrpa *genannte Maasse enthaltend.*

द्विशूल Adj. (f. आ) *mit zwei Spiessen, gegabelt* Âpast. Çr. 7,8,3. 19,1. Comm. zu Kâtj. Çr. 6,5,7.

द्विशृङ्ग Adj. (f. आ) *mit zwei Hörnern* oder *Spitzen versehen* Comm. zu Kâtj. Çr. 6,5,7.

*द्विशृङ्गिका f. *eine best. Pflanze.*

*द्विशृङ्गिन् m. *ein best. Fisch.*

द्विश्रुति Adj. *zwei Intervalle umfassend* S.S.S. 26.

द्विःशमी Adj. f. *zwei* Çamjâ *lang* Kauç. 137.

1. द्विष्, द्वेष्टि und द्विष्टे 1) *abgeneigt sein, einen Widerwillen empfinden gegen Jmd* oder *Etwas, anfeinden, hassen, seinen Hass auslassen gegen;* mit Acc., seltener mit Dat. oder Gen. द्विषत् (f. द्विषती und *द्विषती) *abgeneigt, anfeindend, hassend;* m. *Feind.* द्विष्ट *a) verhasst, unangenehm.* — *b) abgeneigt, feindlich.* — 2) *anfeinden,* so v. a. *wetteifern —, es aufnehmen können mit* 251,2. — Mit अनु *seinen Hass auslassen gegen* (Acc.). — Mit परि in पॅरिद्विषस्. — Mit प्र *eine Abneigung haben, anfeinden, hassen;* mit Acc. — Mit वि 1) Act. Med. *eine Abneigung haben, anfeinden, sich feindlich verhalten gegen* (Acc.). विद्विषत् *feindlich gesinnt,* m. *Feind.* विद्विषाण dass. Gaut. विद्विष्ट *a) verhasst.* — *b) feindselig gesinnt gegen* (Loc.).

Digitized by Google

— *c) in Feindschaft*, so v. a. *im Widerspruch stehend zu* (im Comp. vorangehend). — 2) Med. *sich gegenseitig abgeneigt sein, sich anfeinden.* — Caus. विद्वेषयति 1) *zu Feinden machen, unter sich verfeinden.* — 2) *Jmds* (Acc.) *Ekel erregen.* — Mit सम्, संद्विष्ट *angefeindet, gehasst.*

2. द्विष् (Nom. द्वीट्) 1) f. *a) Anfeindung, Missgunst.* — *b) ein feindliches Wesen, Feind.* — 2) Adj. am Ende eines Comp. *feindlich gesinnt gegen, abgeneigt.* — 3) m. *Feind.*

द्विष 1) Adj. am Ende eines Comp. 1) *anfeindend, hassend.* Nom. abstr. °त्व n. — *b) unangenehm für.* — 2) *m. *Feind.* — द्विषा s. bes.

द्विषंक्षित Adj. *zu zwei aufeinandergelegt* Taṇḍya-Br. 17,1,15.

*द्विषाणिक (!) m. *ein vor Wind und Kälte schützendes Kleidungsstück.*

*द्विषदा (!) f. *Polianthes tuberosa.*

*द्विषंतप Adj. *den Feind bedrängend, ihm zusetzend.*

द्विषंधि Adj. 1) *aus zwei Theilen zusammengesetzt.* — 2) *doppelten* (grammatischen) Samâdhi *zulassend.*

द्विषष् Adj. Pl. *zweimal sechs, zwölf.*

द्विषष्ट Adj. *der 62ste.*

द्विषष्टि f. *zweiundsechzig.*

द्विषष्टितम Adj. *der 62ste.*

द्विषष्टिवाक्य n. Titel eines Werkes.

*द्विषा f. *Kardamomen.*

*द्विषाष्टिक Adj. *aus 62 bestehend, 62 werth* u. s. w.

द्वैषाकृत्र Adj. *aus zwei Tausend bestehend* TS. 5,6,8,2.

द्विषूक्त Adj. *zwei* Sûkta *habend.*

द्विषेण्य Adj. in यद्विषेण्यै.

द्विष्ट 1) Adj. s. u. 1. द्विष्. Nom. abstr. °त्व n. *das Verhasstsein, Unangenehmsein* Naish. 6,106. — 2) *n. *Kupfer.*

द्विष्ठ Adj. 1) *an zwei Orten stehend, zwei Felder einnehmend* Agni-P. 40,9. Nom. abstr. °ता f. — 2) *zweideutig* Ind. St. 13,483.

द्विष्पक्व Adj. *aufgekocht, aufgewärmt* Gobh. 3,5,8.

1. द्विस् Adv. *zweimal.* *अह्नस्, *अह्ना oder *अह्नि *zweimal am Tage.*

2. द्विस् = दिवस *Tag.*

*द्विसंवत्सरीण Adj. *in zwei Jahren vollbracht* u. s. w. P. 5,1,87, Sch.

द्विसंस्थ und द्विसंस्थित Adj. *auf zwei Feldern stehend* Agni-P. 40,8. 10.

द्विसप्तलक्षण n. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

*द्विसंधि Adj. = द्विषंधि.

द्विसंध्य Adj. *eine Morgen- und eine Abenddämmerung habend* Suçr. 1,7,16.

द्विसप्तत Adj. *der 72ste.*

द्विसप्तति f. *zweiundsiebzig.*

द्विसप्ततितम Adj. *der 72ste.*

द्विसप्तधा Adv. *in 14 Theile, —Theilen.*

द्विसप्तन् Adj. Pl. *zweimal sieben, vierzehn.*

द्विसप्तसंख्याक Adj. dass. Pañcad.

द्विसम Adj. *aus zwei gleichen Theilen bestehend, zwei gleiche Seiten habend.*

द्विसहस्र 1) *Adj. *2000 werth* u. s. w. — 2) n. *zwei Tausend.*

द्विसहस्रात Adj. *2000 Augen habend*; m. Bein. des Schlangendämons Çesha.

*द्विसांवत्सरिक Adj. = द्विसंवत्सरीण.

*द्विसातितिक Adj. *72 werth* u. s. w.

द्विसाहस्र Adj. (f. ई) 1) *aus 2000 bestehend.* — 2) *2000* Mârk. P. 54,11.

*द्विसीत्य Adj. *zweimal gepflügt.*

*द्विसुवर्ण Adj. *zwei* Suvarṇa *werth* u. s. w.

द्विसूर्य Adj. *zwei Sonnen habend* Kâd. 49,15.

*द्विसौवर्णिक Adj. = द्विसुवर्ण.

द्वैस्तना und द्विस्तनी (Comm. zu Kâtj. Çr. 453, 18) Adj. f. *zwei Zitzen (Zapfen) habend.*

*द्विस्तावा Adj. f. *zweimal das gewöhnliche Maass überschreitend* (वेदि).

द्विस्थूण m. *eine best. Truppenaufstellung.*

द्विस्वर Adj. *zweisilbig* TS. Prât.

द्विःस्वर Adj. *doppelt betont.*

*द्विकन् m. *Elephant.*

*द्विकृत्य Adj. *zweimal gepflügt.*

द्विकृत्वस् Adv. *mit zwei* Havis *versehen.*

द्विकृस्त Adj. (f. आ) *die Länge von zwei Händen habend* Hemâdri 1,782,16. 825,1.

द्विकायन Adj. (f. ई) *zweijährig.* f. *आ von Leblosem.

द्विकिंकार m. Name zweier Sâman Ârsh. Br.

द्विकीन 1) Adj. *sächlichen Geschlechts.* — 2) n. *das sächliche Geschlecht.*

द्विकृतवत् Adj. *eine Herbeirufung von zwei Göttern enthaltend* Ait. Br.

द्विकृद्वा Adj. f. *schwanger.*

द्वैकोतर m. *ein doppelter* Hotar.

द्वीड n. Name eines Sâman.

1. द्वीन्द्रिय am Anf. eines Comp. *zwei Sinnesorgane.*

2. द्वीन्द्रिय Adj. *zwei Sinnesorgane habend.*

द्वीप् 1) m. n. (adj. Comp. f. आ) *Insel, Sandbank im Flusse.* Nach dem kosmographischen System der Inder besteht die Erde aus 4, 7, 13 oder 18 *Inseln*, welche wie die Blätter einer Lotusblüthe um den Meru gelagert sind. अयं द्वीपः so v. a. जम्बूद्वीपः. Bharatavarsha zerfällt in 9 Dvipa. — 2) m. *eine sichere Zufluchtsstätte, Retter in der Noth* Kâraṇḍ. 45,17. — 3) *Tigerfell. — 4) *Cubeben.*

*द्वीपकर्पूरक und *°कर्पूरज (Râgân. 12,70) m. *chinesischer Kampfer.*

*द्वीपकुमार m. Pl. *eine Klasse von Göttern bei den* Gaina.

*द्वीपखर्जुरी f. *eine Dattelart* Râgân. 11,91.

द्वीपच्छन्दिर N. pr. einer Oertlichkeit.

*द्वीपज n. = द्वीपखर्जुरी.

द्वीपराज m. *ein best.* Samâdhi Kâraṇḍ. 52,9.

द्वीपवत् 1) Adj. *inselreich.* — 2) *m. *a) Meer.* — *b) Fluss.* — 3) *f. °वती *a) Fluss.* — *b) die Erde.*

द्वीपशत्रु m. *Asparagus racemosus* Râgân. 4,118. Karaka 3,8.

*द्वीपसंभव 1) m. *a) Cubeben.* — *b) Vernonia anthelminthica.* — 2) f. आ *eine Dattelart.*

द्वीपान्तरवचा f. *Smilax China* Bhâvapr. in Mat. med. 264.

द्वीपिकर्णि m. N. pr. eines Fürsten.

द्वीपिका f. *Asparagus racemosus* Râgân. 4,118. Karaka 7,1.

द्वीपिन् 1) *Adj. *mit Inseln —, inselähnlichen Flecken versehen.* — 2) m. *Panther, Leopard* (*Tiger*). Nom. abstr. °पिता f. und °पित्व n. — 3) f. °नी *a) Strom, Fluss, Meer* Bâlar. 71,11. — *b) *eine best. Pflanze.*

*द्वीपिनख m. *Unguis odoratus.*

*द्वीपिशत्रु m. *Asparagus racemosus.*

द्वैपिन्य 1) Adj. *auf Inseln wohnend* u. s. w. — 2) *m. *a) Cubeben.* — *b) ein Krähenart.* — *c)* Bein. Vjâsa's. — 3) *f. आ *Asparagus racemosus* Râgân. 4,118.

*द्वीरावतीक Adj. *zwei* Irâvatî (Flüsse dieses Namens) *besitzend.*

द्वृच m. *eine Strophe von zwei Versen.*

द्वेधा Adv. *entzwei, in zwei Theile, — Theilen, zweifach, auf zwei Male.* °कृत *entzweigebrochen* Bâlar. 106,16.

द्वेधी Adv. = द्वेधा in °भूत AV. Paric. 50,8.

द्वेष m. (adj. Comp. f. आ) *Abneigung, Widerwille, Hass, —gegen* (im Comp. vorangehend). द्वेषं कर् *seinen Hass gegen Jmd* (Dat. oder Loc.) *an den Tag legen.*

द्वेषण 1) Adj. *eine Abneigung —, einen Widerwillen an den Tag legend, hassend, anfeindend.* — 2) *m. *Feind.* — 3) n. *Abneigung, Anfeindung, Hass, —gegen* (Gen. oder im Comp. vorangehend).

Digitized by Google

द्वेषणीय Adj. = द्वेष्य 1) Comm. zu Nyâyam. 10, 2,20.

द्वेषपरिमुक्ता f. N. pr. einer Gandharva-Jungfrau Kâraṇḍ. 5,13.

द्वेषपरिमोचन m. *ein best.* Samâdhi Kâraṇḍ. 93,1.

द्वेषस् n. 1) *Abneigung, Widerwille, Anfeindung, Hass.* — 2) *ein Böswilliger, Hasser, Feind.*

द्वेषस्य Adj. (f. श्रा) *eine Abneigung an den Tag legend* 188,4.

द्वेषिन् 1) Adj. *eine Abneigung —, einen Widerwillen habend, — gegen* (Gen. oder im Comp. vorangehend), *anfeindend, hassend, zu schaden suchend.* — 2) m. *Feind* 177,1.

द्वेषोयुवन (Maitr. S. 1,2,10) und द्वेषोयुत् Adj. *Anfeindung abwendend.*

द्वेष्टर् Nom. ag. *der eine Abneigung —, einen Widerwillen hat gegen* (im Comp. vorangehend), *Anfeinder, Hasser, Feind.*

द्वेष्टॄणाम् Gen. Inf. zu 1. द्विष् Çat. Br. 2,3,4,6.

द्वेष्य 1) Adj. *wovor oder vor dem man eine Abneigung hat, widerlich, unangenehm, verhasst.* — 2) m. *Feind.* — 3) *n. *Muskatnuss* Gal.

द्वेष्यता f. und द्वेष्यत्व n. (Nyâyam. 10,2,20. Bhâvapr. 3,40) *das Verhasstsein.*

द्वेष्यपापक Adj. *dem das Böse verhasst ist* MBh. 12,83,44.

द्वेसत Adj. *vom Nabel aufwärts und abwärts gleiches Maass habend* (Comm.)

*द्वै Indecl.

*द्वैकुलिञ्जिक Adj. (f. ई) *zwei* Kuliṅga *(ein best. Hohlmaass) enthaltend.*

द्वैगत n. Name eines Sâman.

*द्वैगुणिक 1) Adj. *der sich 100 Procent zahlen lässt.* — 2) m. *Wucherer.*

द्वैगुण्य n. *Verdoppelung, der doppelte Betrag* Gaut. Comm. zu Çiç. 3,76.

द्वैजात Adj. *zu den Zweimalgeborenen gehörend, aus ihnen bestehend.*

द्वैत n. *Zweiheit, Dualität, Dualismus.*

द्वैतधात्त m. N. pr. eines Schülers Çaṁkarâkârja's.

द्वैतनिर्णय m., द्वैतपरिशिष्ट n. und द्वैतभाषण n. Titel verschiedener Werke.

द्वैतभृत m. Pl. *eine best. Schule.*

1. द्वैतवन n. Patron. Dhvasan's.

2. द्वैतवन 1) Adj. *zu* Dhvasan Dvaitavana *in Beziehung stehend.* — 2) n. *ein solcher Wald.*

द्वैतवाद m. *Dualismus.*

*द्वैतवादिन् m. *Dualist.*

द्वैतवैतण्ड्योपनिषद् f. Titel einer Upanishad.

द्वैतसिद्धान्तसंग्रह m. Titel eines Werkes.

द्वैतिन् m. *Dualist* Çaṁk. zu Bâdar. 1,2,3.

*द्वैतीयक Adj. *jeden zweiten Tag wiederkehrend* (Fieber).

द्वैतीयीक Adj. *der zweite.* Nom. abstr. °ता f.

*द्वैदत्ति m. Patron. von द्विदत्त.

द्वैध 1) Adj. *getheilt, zweifach, doppelt.* °म् Adv. *in zwei Theile, — Theilen.* — 2) n. *a) Zweiheit, doppeltes Vorhandensein, das Auseinandergehen, Verschiedenheit, Zweitheilung, Doppelwesen, Spaltung —, Trennung in zwei Theile, Zwiespalt, Streit.* — *b) Theilung der Streitkräfte.*

द्वैधी Adv. mit भू 1) *in zwei Theile auseinander gehen.* — 2) *in Zwiespalt gerathen.*

द्वैधीकरण n. *das Spalten.*

द्वैधीभाव m. 1) *Zweiheit, Doppelnatur.* — 2) *Theilung der Streitkräfte.* — 3) *Doppelwesen, doppeltes Spiel, Falschheit, Hinterlist.* — 4) *Zweifel, Ungewissheit.*

1. द्वैप Adj. (*f. ई) *auf einer Insel befindlich, dort wohnend* u. s. w. Comm. zu Çiç. 3,76.

2. द्वैप 1) Adj. *a) vom Panther —, vom Leoparden kommend.* — *b) *mit einem Panther- oder Leopardenfell überzogen.* — 2) *m. *Panther —, Leopardenfell.*

*द्वैपक Adj. *auf einer Insel wohnend* u. s. w.

द्वैपत्त und द्वैपत्य (MBh. 8,87,60) n. *zwei Parteien.*

1. द्वैपद् m. 1) *Wortpaar.* — 2) *ein Paar Versfüsse* Vaitân.

2. द्वैपद् Adj. von 2. द्विपद् 3) *a).*

द्वैपदशस् Adv. *Wortpaarweise.*

*द्वैपदिक Adj. mit 2. द्विपद् 3) *a) vertraut.*

द्वैपराक m. *eine best.* Trirâtra.

1. द्वैपायन m. *der Insulaner,* Bein. Vjâsa's.

2. द्वैपायन 1) Adj. *zu* 1. Dvaipâjana *in Beziehung stehend.* — 2) f. ई wohl N. pr. eines Flusses.

*द्वैपारायणिक Adj. *der zweimal Etwas durchgeht.*

द्वैप्य 1) Adj. *auf einer Insel wohnend, daher kommend.* — 2) *m. Pl. N. pr. eines Volkes.

*द्वैभाव्य n. *doppeltes Wesen* u. s. w.

द्वैमत्य m. Patron. Auch Pl.

द्वैमातुर 1) Adj. *zwei Mütter habend.* भ्रातर् *Stiefbruder.* — 2) *m. *a)* Bein. Gaṇeça's. — *b)* Gârâsaṁdha's.

*द्वैमातृक Adj. *mit Regen und Flüssen gesegnet* Râǵân. 2,10.

द्वैमास्य Adj. *zwei Monate während* Gaut.

*द्वैमित्र Adj. *zwei Freunde zu Vätern habend.*

द्वैयकुकाल्य n. Nom. abstr. von द्वयकुकाल Gaim. 5,4,23.

*द्वैयक्षिक Adj. *in zwei Tagen vollbracht* u. s. w. P. 5,1,87, Sch.

*द्वैयाकावक Adj. von द्याकाव.

द्वैयोग्य n. *eine Verbindung mit Zweien, eine Zugehörigkeit zu Zw.*

द्वैरथ 1) Adj. *a)* in Verbindung mit युद्ध oder n. mit Ergänzung von युद्ध *ein Zweikampf zu Wagen, Zweikampf* überh. — *b) über einen Zweikampf handelnd.* — 2) m. *der Gegner in einem Kampfe.*

द्वैराज्य n. 1) *eine unter zwei Fürsten getheilte Herrschaft.* — 2) *die Grenzen zweier Staaten, Grenze* überh. Naish. 8,59.

*द्वैरात्रिक Adj. *zweitägig, in zwei Tagen vollbracht* u. s. w. P. 5,1,87, Sch.

द्वैरूप्य Adj. *Zweiheit der Form, das Doppelterscheinen, Doppelwesen* Comm. zu Âpast. Çr. 5,11,4.

द्वैलिङ्ग्य n. *Zweigeschlechtigkeit.*

द्वैवचन Adj. *zum Dual gehörig.*

*द्वैवर्षिक Adj. (f. ई) *in zwei Jahren bevorstehend* u. s. w.

द्वैविध्य n. *Zweifachheit, zweifache Art* Kap. 6,9.

*द्वैशाण Adj. (f. ई) *zwei* Çâṇa *wiegend.*

*द्वैषणीया f. *eine Art Betelpfeffer.*

द्वैसंध्य (Conj.) n. *Morgen- und Abenddämmerung.*

*द्वैसमिक Adj. *zweijährig.*

*द्वैहायन n. *ein Zeitraum von zwei Jahren.*

1. द्व्यंश 1) m. Sg. *zwei Theile.* — 2) f. ई dass. Gaut.

2. द्व्यंश Adj. *zwei Antheile habend.*

द्व्यत 1) Adj. (f. ई) *zweiäugig.* — 2) m. Pl. N. pr. eines Volkes MBh. 2,51,17.

1. द्व्यक्षर n. Sg. *zwei Silben* TS. 1,6,11,1.

2. द्व्यक्षर (TS.) und द्व्यक्षर (Çat. Br.) 1) Adj. (f. श्रा) *zweisilbig.* — 2) n. *ein zweisilbiges Wort.*

द्व्यग्नि Adj. *zweimal das Wort* अग्नि *enthaltend* Ait. Br.

द्व्यङ्ग MBh. 9,1888 fehlerhaft für त्र्यङ्ग; व्यङ्ग ed. Bomb.

1. द्व्यङ्गुल n. *das Maass von zwei Daumenbreiten.* *द्व्यङ्गुल उत्कर्षम्, *द्व्यङ्गुलेनोत्कर्षम् und *द्व्यङ्गुलोत्कर्षम् Absol. P. 3,4,51, Sch.

2. द्व्यङ्गुल Adj. *das Maass von zwei Daumenbreiten habend.* °शृङ्ग Adj. als Bez. des Alters eines gehörnten Thieres.

*द्व्यञ्जल und *द्व्यञ्जलि n. *zwei Handvoll.*

द्व्यणुक n. *eine Verbindung von zwei Atomen* Çaṁk. zu Bâdar. 2,2,11. Naish. 3,125. द्व्यणुकोदर Adj. (f. ई) *so v. a. überaus schmächtigen Leibes* 4,3.

द्व्यधिक Adj. (f. श्रा) *zwei mehr* Gaut.

द्व्यन्तर Adj. (f. श्रा) *durch zwei Zwischenglieder getrennt* Gaut. Saṁhitopan. 27,3.

Digitized by Google

द्यभियोग m. *eine Anklage zweierlei Art* 212,12.

द्यर्थ Adj. (f. आ) *zwei Bedeutungen habend, doppelsinnig* Daç. 5,22. 23.

द्यर्ध Adj. *anderthalb.*

द्यशीत Adj. *der 82ste.*

द्यशीति f. *zweiundachtzig.*

द्यशीतितम Adj. *der 82ste.*

*द्यष्ट n. *Kupfer.*

द्यष्टसहस्र° *sechzehn Tausend.*

द्यष्टासाहस्र n. dass. Bhâg. P. 10,69,2.

1. द्यर्ह m. *ein Zeitraum von zwei Tagen.* Acc. *zwei Tage lang* Gaut. Abl. (217,25. 227,33) und Loc. (227,33) *nach zwei Tagen.* द्यहःवृत्त Adj. *vor zw. T. geschehen* 241,27. *द्यहं तर्षम् und *द्यहःतर्षम् Absol. *nachdem man Jmd zw. T. hat dürsten lassen,* *द्यहमत्यासम् und *द्यहात्यासम् Absol. *mit Ueberspringung von zw. T.* P. 3,4,57, Sch.

2. द्यर्ह 1) Adj. *zweitägig.* — 2) m. *eine zweitägige Feier.*

द्यहःकाल Adj. (f. आ) *auf zwei Tage fallend* Comm. zu Gaim. 5,4,22.

*द्यहन् = 1. द्यह. Loc. द्यह्नि.

द्यहीन Adj. *in zwei Tagen zu vollbringen* Lâṭj. 8,4,3. Nom. abstr. °त्व n. 8.

*द्यात्तायणा m. gaṇa ऐषुकार्यादि.

द्यात्मक Adj. *eine doppelte Natur habend.* Pl. Bez. *der Zodiakalbilder Zwillinge, Jungfrau, Schütze und Fische.*

द्याधान n. *das Anlegen des heiligen Feuers durch zwei Personen* Gaim. 6,1,22.

द्यामुष्यायण m. *von Zweien abstammend, zu Zweien als* आमुष्यायण *sich verhaltend.*

द्यामुष्यायणक Adj. dass. Nir. 13,23.

द्यामात Adj. *zweimal erwähnt* Gaim. 3,8,17.

*द्यायुष n. *ein doppeltes Lebensalter.*

द्याश्वयकोशवृत्ति f. Titel eines Werkes Bühler, Rep. No. 725.

(द्यास्य) द्व्याश्वास्य, द्व्याश्वासिन्य Adj. (f. आ) *zweimähnig* AV. 5,19,10. 8,6,22.

*द्याहाव Adj. *zwei Tränken habend.*

द्याह्निक Adj. *über einen Tag wiederkehrend* (Fieber) Agni-P. 31,18.

द्युक्थ Adj. *zwei* Uktha *sprechend* Ait. Br.

द्युदात्त Adj. *doppelt betont; n. ein solches Wort.*

द्युदास m. *zwei in die Höhe gezogene Tonstellen habend* Tâṇḍja-Br. 5,7,4. 11,5,19.

द्यूरण Adj. (f. आ) *zwei Lämmer habend* 29,26.

द्येकात्तर Adj. (f. आ) *durch Zwei oder Eins getrennt.*

द्योग m. *Zweispänner.*

द्योपश Adj. (f. आ) 1) *mit zwei überschüssigen Silben versehen.* — 2) *mit zwei Hörnern versehen.*

1.°ध 1) Adj. *setzend, legend* u. s. w. — 2) f. °धा Nom. act. in तिरोधा u. s. w.

2.*ध 1) m. *a) Verdienst, Tugend.* — *b)* Bein. α) Brahman's. — β) Kubera's. — *c) die 6te Note.* — 2) n. *Besitz, Reichthum.*

°धक् Nomin. von 2. °दृघ् und 2. °दृक्.

*धकित् Indecl. = धिक्.

*धक्क्, धक्कायति (नाशने).

धन्तु Adj. = दन्तु *brennend.*

धगद्धगिति (onomatop. mit इति) *knack!* Hem. Par. 11,156.

धगिति (onomatop. mit इति) *im Nu* Kâd. 2,90,13.

धट 1) m. *a) Wagschale* Hemâdri 1,192,22. 212, 23. 213,2. — *b) die Wage im Thierkreise.* — 2) f. ई *Lappen, ein um die Schamtheile geschlagenes Tuch.*

धटक 1) m. *ein best. Gewicht.* — 2) f. धटिका fehlerhaft für घटिका.

धटिन् m. als Beiw. Çiva's MBh. 12,10419 fehlerhaft für घटिन्.

धटोत्कच m. N. pr. eines Mannes. Wohl fehlerhaft für घटोत्कच.

धडिरव m. N. pr. eines Mannes.

*धण्, धणति (शब्दार्थ).

धत्तूर m. 1) *Datura alba* oder *Stechapfel* überh. Râgân. 10,17. Bhâvapr. 1,203. Spr. 7716. n. *die Frucht.* — 2) *Gold* Spr. 7716.

धत्तूरका f. = धत्तूर 1).

1. धन्, दधत्ति 1) *in Bewegung setzen, laufen machen.* Zu belegen nur दधन्वत्. — 2) *धान्ये. — Caus. धनयति, °ते 1) Act. Med. *in Bewegung setzen.* — 2) Med. *sich in Bewegung setzen, laufen.* — Mit प्र *hervorlaufen, —strömen, quellen.* Nur °दधन्युम् zu belegen.

2.*धन्, धनति *tönen* u. s. w.

धन 1) n. (adj. Comp. f. आ) *a) Kampfpreis,* sowohl *der für den Sieger in einem Wettkampfe ausgesetzte Lohn,* als auch *das dem Feinde Abgenommene, Beute.* Auch *Einsatz* und *Gewinn im Spiele.* क्लृप्तं धनम् *der ausgesetzte Kampfpreis* und auch *der eröffnete Kampf.* धनम् mit भर् Med. *den Preis* oder *die Beute davontragen.* — 2) *Wettkampf.* धनम् mit जि Simpl. oder mit सम् *im Kampfe siegen* (aber auch *den Kampfpreis gewinnen*). — *c)* Sg. und Pl. *Werthgegenstand* überh.: *Geld, Gut, Habe, Vermögen, Besitz.* — *d) Lohn, Gabe.* — *e) Kapital* im Gegens. zu वृद्धि *Zinsen.* — *f)* = गोधन *Besitz an Kühen, Kuhheerde.* — *g) eine positive Zahl.* — *h) das zweite astrologische Haus.* — *i)* * = क्षेत्रपात्र. — 2) m. N. pr. eines Kaufmanns Hem. Par. 12,242. Ind. St. 15,330.

धनक m. 1) **Geldgier.* — 2) N. pr. verschiedener Männer.

धनकपीवत् m. N. pr. v. l. für वन°.

धनकाम und धनकाम्य Adj. *geldgierig, habsüchtig.*

*धनकेलि m. Bein. Kubera's.

धनकोश m. *Geldschatz, ein Vorrath an Geld und andern Habseligkeiten* R. 2,36,7.

धनक्षय m. 1) *Verlust des Geldes, — Vermögens.* — 2) N. pr. eines Mannes.

धनगर्व m. N. pr. eines Mannes.

धनगिरि m. desgl. Hem. Par. 12,4.

धनगुप्त Adj. *der sein Geld verwahrt* (d. i. nicht verschenkt und nicht geniesst). Nom. abstr. °ता f. Richtig wäre गुप्तधन und °ता.

धनगोप्तर् Nom. ag. *sein Geld verwahrend, — hütend* (d. i. nicht verausgabend) Spr. 4956.

*धनच्छू m. *der numidische Kranich.*

धनजात n. Pl. *alle Arten von Werthgegenständen, Alles was Habe heisst.*

धनञ्जय 1) Adj. *a) Preise* oder *Beute gewinnend, siegreich.* — *b) Schätze gewinnend.* — 2) m. *ein best.* Ekâha.

धनंजय 1) Adj. (f. ई) *Preise* oder *Beute gewinnend, siegreich im Kampfe.* — 2) m. *a) Feuer.* — *b) ein best. Wind des Körpers, der die Ernährung bewirken soll,* 264,33. 265,10. — *c)* **Plumbago zeylanica.* — *d)* Bein. Arǵuna's, des 3ten Sohnes des Pâṇḍu. — *e)* **Terminalia Arunja* (अर्जुन) Râgân. 9,121. — *f) der neunte Tag des* Karmamâsa. — *g)* N. pr. α) eines Schlangendämons. — β) verschiedener Männer. Pl. *die Nachkommen* Arǵuna's Âçv. Çr. 12,14,4.

धनंजयकोश m., °जयनाममाला f. und °जयनिघण्टु m. Titel von *Wörterbüchern.*

धनंजयविजय m. Titel eines Schauspiels Dh. V. 5,11.

धनंजयसंग्रह m. Titel eines Werkes.

धनतम n. *eine überaus reiche Gabe.*

धनतृप्ति f. *Genüge an Geld* Pañkat. 240,16. धनाप्ति v. l.

धनद 1) Adj. (f. आ) *Geld —, Reichthum verleihend, freigebig.* — 2) m. *a)* **Barringtonia acutangula.* — *b)* Bein. Kubera's. — *c)* **ein* Guhjaka. — *d)* N. pr. α) eines Schlangendämons. — β) eines Dieners des Padmapâṇi. — γ) verschiedener Männer Ind. St. 15,330. — δ) eines Affen. — ε) eines Berges. — 3) f. आ N. pr. einer der Mütter im Gefolge Skanda's. — 4) **n. eine Art Haus* Gal.

धनदण्ड m. *Geldstrafe.*

Digitized by Google

धनदतीर्थ n. N. pr. eines Tîrtha.

धनदत्त m. N. pr. verschiedener Männer.

धनदस्तोत्र n. Titel eines *Lobgedichts.*

धनदा Adj. 1) *den Kampfpreis verleihend, Beute gebend.* — 2) *Schätze verleihend.*

*धनदादी f. *Guilandina Bonduc* Rîgân. 8,63.

धनदानुज m. Bein. Râvaṇa's.

धनदायिन् 1) Adj. *Lohn gebend, belohnend* Sâṁbitopan. 30,3. — 2) *m. Bein. Agni's.

*धनदावास m. Bein. des Kailâsa.

धनदास्तोत्र n. Titel eines *Lobgesanges.*

धनदेव m. N. pr. verschiedener Männer. Hem. Par. 10,4.

धनदेश्वर m. Bein. Kubera's.

धनदेश्वरतीर्थ n. N. pr. eines Tîrtha.

धनधर्म m. = धनधर्मन् 1) VP.² 4,212.

धनधर्मन् 1) m. N. pr. eines Fürsten VP.² 4,212. — 2) n. प्रजापतेर्धनधर्मणी Name zweier Sâman Ârsh. Br.

धनधानी f. *Aufbewahrungsort für werthvolle Gegenstände* Taitt. Âr. 10,67.

धनधान्य *ein best. über Waffen gesprochener Zauberspruch.*

धननाश m. *Verlust des Vermögens* 163,20.

*धननेतर् m. *Fürst, König* Gal.

*धनंददा f. N. pr. einer buddh. Gottheit.

धनपति m. 1) *Herr der Schätze, Beute* u. s. w. — 2) *ein reicher Mann.* — 3) * *Fürst, König* Gal. — 4) Bein. Kubera's. — 5) N. pr. eines Mannes. Auch °मिश्र und °सूरि.

धनपर Adj. (f. आ) *auf Geld erpicht* Vîmâna 36,16.

धनपाल m. 1) *Schätzehüter.* — 2) * *Fürst, König* Gal. — 3) N. pr. verschiedener Männer Hem. Par. 12,10.

*धनपिशाचिका und *°पिशाची f. *Geldgier, Habsucht.*

*धनप्रिया f. *eine best. Pflanze.* Richtig धनप्रिया.

धनभर्त्तर् m. Pl. *Beute und Genüsse.*

धनमद m. *Geldstolz.*

धनमदवत् Adj. *geldstolz* 177,30.

धनमित्र m. N. pr. verschiedener Männer.

1.*धनमूल n. *Kapital.*

2. धनमूल Adj. *im Reichthum wurzelnd, aus dem R. hervorgehend.*

धनमोक्न m. N. pr. eines Mannes.

धनयौवनशालिन् Adj. *reich und jung* 126,21.

धनरक्त Adj. *sein Geld hütend* (d. i. nicht verausgabend) zu Spr. 4956.

धनरत्नक m. Bein. Kubera's.

धनरूप n. *eine best. Art von Besitz* Gaut. 28,11.

धनर्च् und धनर्चि Adj. etwa *von Beute strotzend.*

धनलोभ m. *Geldgier, Habsucht.*

धनवत् 1) Adj. *reich;* m. *ein reicher Mann.* — 2) m. *das Meer.* — 3) f. °वती a) * *das Mondhaus* धनिष्ठा. — b) N. pr. α) einer Vidjâdharî. — β) verschiedener Frauen.

धनवर्जित Adj. *arm* 168,11.

धनवृद्ध Adj. *reich an Gelde* Spr. 6866.

धनव्यय m. *Hingabe von Geld, — Schätzen* 110,17.

धनश्री f. N. pr. einer Frau Hem. Par. 2,78.

धनसंचय m. und °न n. (Spr. 7555) *das Sammeln von Reichthümern.*

धनसंचयिन् Adj. *reich;* m. *ein reicher Mann.*

धनसनि Adj. *Beute —, Gaben —, Schätze gewährend* oder *gewinnend.*

धनसंपत्ति f. *Reichthum.*

धनसा Adj. = धनसनि.

धनसाति f. *das Erwerben von Schätzen* u. s. w.

धनसाधन n. *das Gewinnen von Reichthümern* Ind. St. 15,288.

*धनसू m. *der gabelschwänzige Würger.*

धनस्थ Adj. *wohlhabend, reich.*

धनस्थान n. 1) *Schatzkammer, Geldkasse.* — 2) *das zweite astrol. Haus* Verz. d. Oxf. H. 330,*a*,31.

धनस्थानाधिकारिन् m. *Schatzmeister.*

धनस्पृत् Adj. *den Preis —, die Beute* u. s. w. *davontragend.*

*धनस्यक m. *Asteracantha longifolia.*

धनस्वामिन् m. *Geldbesitzer, Kapitalist* 223,5.

धनक्र 1) m. *eine best. Pflanze.* — 2) f. ई *ein best. Parfum aus Nepal* Bhâvapr. 1,198.

धनक्षीन Adj. *des Geldes ermangelnd, arm* Spr. 3057. Nom. abstr. °ता f. *Armuth* 7717.

*धनक्षुत् m. *ein best. Knollengewächs.*

*धनाक m. N. pr. eines Mannes. Vgl. घानाक.

धनागम m. (adj. Comp. f. आ) *Gelderwerb, Geldbesitz.*

धनाढ्य Adj. *reich.* Nom. abstr. °ता *das Reichsein, Reichthum.*

धनाधिक (Conj.) Adj. *reich* Spr. 3062.

*धनाधिकारिन् m. 1) *Erbe.* — 2) *Schatzmeister.*

*धनाधिकृत m. *Schatzmeister.*

धनाधिगोप्तर् Nom. ag. Bein. Kubera's.

धनाधिप m. Bein. Kubera's. Auch auf Çiva übertragen.

धनाधिपति m. Bein. Kubera's.

धनाधिपत्य n. *die Oberherschaft über die Schätze.*

धनाध्यक्ष m. 1) *Schatzmeister.* — 2) Bein. Kubera's.

धनान्वित Adj. *begütert, reich* Varâh. Jogaj. 9,11.

धनाप्ति f. *Erlangung von Schätzen* Pañcat. ed. Bomb. 5,52,15.

धनाय्, धनायति, °ते *als Gut wünschen, verlangen nach* (Dat. oder Gen.).

*धनाया f. *Verlangen, Gier.*

धनायु Adj. *Geld erwerbend* AV. Paipp. 11,1,2.

धनायुस् m. N. pr. eines Sohnes des Purûravas.

धनार्घ Adj. *Lohnes —, Preises werth.*

धनार्थिन् Adj. *nach Geld verlangend, geldgierig* 63,22. 158,5.

धनाशा f. *Hoffnung Geld zu gewinnen* Spr. 7664. *das Verlangen nach Schätzen, Geldgier.*

*धनाश्री f. *eine best.* Râginî.

धनिक 1) Adj. *a) reich.* — *b)* * *gut.* — 2) m. *a) ein reicher Mann.* — *b) Gläubiger.* — *c)* * *Ehemann.* — *d)* N. pr. verschiedener Männer. — 3) *m. n. *Koriander.* — 4) *f. आ *a) ein gutes Weib, ein junges Weib* und *Weib* überh. — *b) Panicum italicum.*

धनिकता f. *das Reichsein, Reichthum.*

धनिन् 1) Adj. *Beute —, Schätze besitzend, reich.* — 2) m. *a) ein reicher Mann.* — *b) Gläubiger.* — *c)* *Bein. Kubera's. — *d)* N. pr. eines Boten der Kapa.

1. धनिष्ठ Adj. (f. आ) etwa *überaus rasch.*

2. धनिष्ठ 1) Adj. *überaus reich.* — 2) f. आ Sg. und Pl. späterer Name für *das Mondhaus* Çravishṭhâ.

*धनीका f. *ein junges Weib.*

*धनीय्, °यति *sich Reichthum wünschen.*

*धनीयक n. *Koriander.*

1. धनु m. 1) *Bogen.* Auch *धनू f. — 2) *ein best. Längenmaass,* = 4 Hasta. — 3) *der Schütze im Thierkreise* Paṇ. 5,21. — 4) * *Buchanania latifolia.* — 5) * *Semecarpus Anacardium.*

2. धनु und धनू f. *Sandbank, hervorragendes Festland, Gestade, Insel* (auch von den *Wolken*).

*धनुकेतकी f. *eine best. Blume.*

धनुगुप्त m. N. pr. eines Mannes.

धनुतर् Nom. ag. *rennend, rinnend, rasch fliessend.*

*धनुराज m. N. pr. eines angeblichen Vorfahren Çâkjamuni's.

धनुरात्नी f. *Bogenende* Çat. Br. 5,4,2,10. 14,1,1,7.

धनुराशि m. *der Schütze im Thierkreise.*

धनुरासन n. *eine best. Art zu sitzen.*

*धनुर्गुणा f. *Sanseviera zeylanica.*

धनुर्ग्रह m. 1) *Bogenträger, Bogenschütze.* — 2) *die Kunst den Bogen zu führen.* — 3) N. pr. eines Sohnes des Dhṛtarâshṭra.

धनुर्याकिन् und °र्याकिन् (Çik. Ch. 33,2) m. = धनुर्ग्रह 1).

Digitized by Google

धनुर्ज्या f. *Bogensehne* Vâmana 2,2,13. Chr. 37,6. Hariv. 7315.

धनुर्दुर्ग Adj. *schwer zugänglich wegen einer Wüste;* n. *ein solcher Ort* M. 7,70. MBh. 12,8332. v. l. धन्वदुर्ग.

*धनुर्द्रुम m. *Bambusrohr* Râgân. 7,35.

धनुर्धर 1) Adj. *einen Bogen tragend, mit einem B. bewaffnet;* m. *Bogenschütze.* Auch als Beiw. Çiva's. — 2) m. *a) der Schütze im Thierkreise.* — *b)* N. pr. eines Sohnes des Dhṛtarâshṭra.

धनुर्धारिन् 1) Adj. Subst. = धनुर्धर 1). Auch als Beiw. Çiva's. — 2) m. *der Schütze im Thierkreise* Vâstuv. 855.

धनुर्भृत् Adj. Subst. = धनुर्धर 1).

धनुर्मख m. *die feierliche Einweihung eines Bogens.*

*धनुर्मध्य n. *die Mitte eines Bogens.*

धनुर्मह m. = धनुर्मख.

*धनुर्मार्ग m. *Bogenlinie.*

*धनुर्माला f. *Sanseviera zeylanica.*

धनुर्मासमाहात्म्य n. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

धनुर्यन्त्र n. *Bogen* Bâlar. 95,15.

धनुर्यष्टि f. *Bogen* Daçak. 86,9. यष्टि hinzugefügt um ein Fem. zu erhalten.

*धनुर्यास m. *Alhagi Maurorum.*

धनुर्यात्रा f. *Uebung im Bogenschiessen* Bâlar. 70,21.

धनुर्लता f. 1) *Bogen* Kathâs. 74,217. लता hinzugefügt um ein Fem. zu erhalten. — 2) * *eine* Soma-*Pflanze* Râgân. 3,86.

धनुर्वक्त्र m. N. pr. eines Wesens im Gefolge Skanda's.

धनुर्वक्र Adj. (f. आ) *krumm wie ein Bogen* Suçr. 1,94,1.

धनुर्वात m. *eine best. Krankheit.*

धनुर्विद्या f. *Bogenkunde.*

धनुर्विद्यादीपिका f. Titel eines Werkes.

*धनुर्वृत्त m. 1) *Bambusrohr.* — 2) *Ficus religiosa.* — 3) *Semecarpus Anacardium.* — 4) *Isora corylifolia* Râgân. 9,114. — 5) *ein best. Längenmaass.* — 6) in der Geometrie *Bogen.*

धनुर्वेद m. *Bogenkunde, ein über die B. handelndes Lehrbuch.* Gilt als ein Upaveda zum Yagurveda. Ein Werk unter diesem Titel von Çârṅgadatta Bühler, Rep. No. 558.

धनुर्वेदचिन्तामणि m. Titel eines Werkes.

धनुर्वेदिन् Adj. *mit dem* धनुर्वेद *vertraut* (Çiva).

*धनुश्रेणी f. *Sanseviera zeylanica.*

धनुःशाखा f. *Sanseviera zeylanica.*

धनुःशाला f. *Bogenkammer, der Ort wo die Bogen aufbewahrt werden.*

*धनुःश्रेणी f. 1) = धनुश्रेणी. — 2) = मरुन्द्रवारुणी.

धनुष m. N. pr. eines Ṛshi.

धनुषात्त m. desgl.

धनुष्क 1) am Ende eines adj. Comp. = धनुस् *Bogen.* — 2) n. *ein kleiner* oder *geringer Bogen.*

*धनुष्कपाल n. gaṇa कास्कादि.

1.*धनुष्कार 1) m. *Bogenmacher.* — 2) f. ई *eine best. Blume.*

2.*धनुष्कार Adj. *einen Bogen in der Hand haltend, mit einem B. bewaffnet.*

धनुष्काण्ड n. Sg. *Bogen und Pfeil* 153,2. 154,4.

धनुष्कार् und धनुष्कृत् m. *Bogenmacher.*

धनुष्कोटि oder °टी f. *das gekrümmte Ende eines Bogens* 57,15.

धनुष्खण्ड n. *ein Stück von einem Bogen* Megh. 15.

*धनुष्खाता f. N. pr. eines Flusses Kâç. zu P. 6, 2,146.

*धनुष्पट m. *Buchanania latifolia.*

धनुष्पाणि Adj. *einen Bogen in der Hand haltend, mit einem B. bewaffnet.*

धनुष्मत्ता f. *Geschicklichkeit im Bogenschiessen.*

धनुष्मत् 1) Adj. *mit einem Bogen versehen, — bewaffnet;* m. *Bogenschütze.* — 2) m. N. pr. eines Berges. — 3) f. °ष्मती N. pr. einer Gottheit.

1. धनुस् (*m.) n. *a) Bogen.* — *b) ein best. Längenmaass,* = 4 Hasta. — *c) ein geometrischer Bogen.* — *d) Fiedelbogen* S.S.S. 179. — *e) ein bogenförmiges Instrument zur Beobachtung der Sonnenhöhe und Zenith-Distanz.* — *f) der Schütze im Thierkreise.* — *g)* * *Buchanania latifolia.* — *h)* Bein. Çiva's. Nach Nîlak. = धनुःस्वरूप. — 2) * Adj. *mit einem Bogen bewaffnet.*

2. धनुस् n. = 2. धन्वन्. Vgl. धनुर्दुर्ग.

धनुस्तम्भ s. धनुःस्तम्भ.

धनुःसंस्थ Adj. *bogenförmig* MBh. 6,6,38.

धनुःस्तम्भ m. *eine best. Krampferscheinung, bei welcher der Körper wie ein Bogen gekrümmt ist.*

धनुष्कस्ता f. N. pr. eines Wesens im Gefolge der Devî.

*धनू f. *Vorrath an Korn.* Vgl. auch 1. und 2. धनु.

धनेच्छा f. *ein Verlangen nach Geld* Spr. 7726.

*धनेयक n. *Koriander.*

धनेयु m. N. pr. eines Sohnes des Raudrâçva.

धनेश्रु m. = धनेश 1) Ind. St. 15,333.

धनेश m. 1) *Besitzer von Schätzen, ein reicher Mann.* — 2) Bein. Kubera's. — 3) N. pr. des Lehrers von Vopadeva.

धनेश्वर 1) m. *a)* Bein. Kubera's. — *b)* N. pr. verschiedener Männer. Auch °सूरि. — 2) f. ई *a) Besitzerin von Reichthümern.* — *b)* N. pr. einer Frau Hem. Par. 10,11. — 3) wohl n. N. pr. einer Oertlichkeit.

धनैश्वर्य n. *die Herrschaft über die Schätze* (Kubera's).

धनोष्मन् m. *die brennende Gier nach Schätzen.*

*धन्ध n. = अपाटव. Vgl. Pâli दन्धो *dumm.*

धन्ना m. (sic) N. pr. eines Mannes.

धन्य, धन्निय 1) Adj. (f. आ) *a) Beute* —, *Besitz habend* oder *bringend, schätzereich.* — *b)* am Ende eines Comp. *reich an, voller* Spr. 7792. — *c) Glück bringend, — verheissend.* — *d) sich im Glück befindend, beglückt, glücklich.* °तर *glücklicher als* (Instr.). — *e) heilsam, gesund* Kâraka 6,27. — *f)* * *ungläubig;* m. *ein Atheist.* — 2) m. *a)* Bez. *der* Vaiçja *in* Krauńkadvîpa VP. 2,4,53. — *b) ein best. über Waffen gesprochener Zauberspruch.* — *c) Vatica robusta* Râgân. 9,83. — *d)* N. pr. verschiedener Männer. — 3) f. आ *a)* * *Amme.* — *b)* * *Myrobalanenbaum.* — *c)* N. pr. der Gattin Dhruva's VP.^{2} 1,178. — 4) * f. (आ) und n. *Koriander.* — 5) n. *Schatz.*

धन्यक m. N. pr. eines Mannes.

धन्यता f. *der Zustand eines Glücklichen.*

धन्यतिथि m. *ein glücklicher* oder *ein best. Tag* Ind. Antiq. 10,157.

धन्यंमन्य Adj. *sich für glücklich haltend.*

धन्यस्तोत्र n. Titel eines *Lobgedichtes.*

*धन्याक n. *Koriander.*

धन्याशी f. *eine best.* Râgiṇî.

धन्योदय m. N. pr. eines Mannes.

धन्व्, धन्वति (auch Med.) 1) *rennen, laufen, rinnen.* दधन्वंस् *rinnend.* — 2) *Etwas durch Rinnen verschaffen.* — 3) *rennen* —, *rinnen machen.* दधन्वंस् ṚV. 10,113,2. — Mit अच्छ *hinlaufen zu* (Acc.) ṚV. 3,53,4. — Mit अनु dass. ṚV. 2,5,3. — Mit अभि *herbeirennen,* — *rinnen.* — Mit प्र 1) *rinnen.* — 2) *zerrinnen, vergehen.* — Mit परिप्र *ringsum rinnen.* — Mit सम् Med. *zulaufen, zusammenlaufen mit* (Instr.).

धन्व 1) n. *Bogen.* Zu belegen nur am Ende eines Comp. — 2) m. N. pr. eines Mannes. — 3) f. आ *Bogen* in der Form धन्वाभिस् Hariv. 7315. Die neuere Ausg. besser धन्वीभिस् metrisch für धन्विभिस्.

धन्वग und धन्वङ्ग (Bhâvapr. 1,239) m. *Grewia elastica.*

धन्वचर् Adj. *in dürrem Lande umherstreichend.*

(धन्वच्युत्) धनुश्च्युत् Adj. *den Boden erschütternd.*

Digitized by Google

धन्वज्ञ Adj. *auf trockenem Lande wachsend, dem tr. L. angehörig.*

*धन्वतरु m. *eine best.* Soma-*Pflanze.*

धन्वदुर्ग Adj. und n. = धनुर्दुर्ग M. 7,70, v. l. MBh. 12,86,5.

धन्वधि m. *Behälter für den Bogen.*

1. धन्वन् n. 1) *Bogen.* In der späteren Sprache fast nur am Ende eines adj. Comp. — 2) *der Schütze im Thierkreise.*

2. धन्वन्, धन्वन्अन् 1) m. und n. (älter) *trockenes Land, Festland, Strand* (समुद्रस्य); *dürres Land, Wüste.* — 2) *Regenbogen* Mân. Gṛhj. 1,4. — 3) *m. *Alhagi Maurorum.* — 4) N. pr. eines Landes.

धन्वन m. 1) *Grewia elastica* Mat. med. 296. Râgat. 9,114. n. *die Frucht.* — 2) *ein best. Thier* Varâh. Bṛh. S. 88,9. धन्विन v. l.

धन्वन्तर n. 1) *eine Strecke —, eine Entfernung von einem* Dhanu oder 4 Hasta. — 2) als Bein. Çiva's MBh. 7,202,45 von Nîlak. als *Bogensehne* gefasst (धनुषि धन्तरे मध्ये ऽस्तीति धन्वन्तरं मौर्वी). — 3) धन्वन्तरे MBh. 13,4662 fehlerhaft für धन्वन्तरेः.

धन्वन्तरि m. N. pr. eines göttlich verehrten Wesens Gaut. Mân. Gṛhj. 2,12. MBh. 13,97,12. °यज्ञ m. *ein Opfer an* Dh. Auch als Beiw. der *Sonne.* Später gilt er als Arzt der Götter, der bei der Quirlung des Oceans zum Vorschein kommt. Divodâsa Dhanvantari, König der Kâçi, ist eine Wiedergeburt des Gottes. °ग्रन्थ m., °निघण्टु m. und °पद्धक n. Titel von Werken Opp. Cat. 1.

*धन्वन्तरिप्रस्ता f. *Helleborus niger.*

धन्वन्तरीय Adj. *von* धन्वन्तरि *verfasst.*

धन्वन्य, धन्वन्अ Adj. (f. आ) *auf trockenem Lande befindlich.*

*धन्वपति m. *gaṇa* अश्वपत्यादि.

*धन्वपवास, *°क, °पास (Karaka 6,4) und °पासक (ebend. 6,3) m. *Alhagi Maurorum* Râgân. 4,53.

धन्वर्णस् Adj. *den Strand bespülend* oder *trocknes Land überfluthend.*

धन्वाचार्य m. *Lehrer der Bogenkunde* (Çiva) MBh. 7,202,45.

धन्वायन (f. ई), धन्वायिन् und धन्वाविन् Adj. *einen Bogen führend.*

धन्वासङ्ग Adj. *des Bogens mächtig.*

धन्विन् 1) Adj. *a) mit einem Bogen versehen;* m. *Bogenschütze.* — *b) *verschmitzt, verschlagen.* — 2) m. *a) der Schütze im Thierkreise.* — *b)* Bein. α) Çiva's. — β) *Vishṇu's. — γ) *Arǵuna's. — *c) *Terminalia Arunja* (अर्जुन) Râgân. 9,23. — *d) *Mimusops Elengi* Râgân. 10,65. — *e) *Alhagi Maurorum* Râgân. 4,53. — *f)* N. pr. α) eines Sohnes des Manu Tâmasa. — β) eines Scholiasten.

धन्विन m. *ein best. Thier* Varâh. Bṛh. S. 88,9, v. l.

धम्, धमति, vor Consonanten ध्मा, vor य sowohl धम् als ध्मा; ध्मात् Bhâg. P. st. धमत्; Partic. धमित und ध्मात. 1) *blasen, aushauchen* (mit Acc.). ध्मात *geblasen* als Bez. *einer best. fehlerhaften Aussprache der Vocale.* — 2) *blasen auf* oder *in* (Acc. 44,28. MBh. 14,58,42), *anblasen, anfachen* (Feuer), *Jmd* (Acc.) *blasen in* (Loc. 44,27), *aufblasen*, ein Blasinstrument (Acc.) *blasen.* धमस्व st. धम 44,27 (in der Prosa). MBh. 14,58,42. — 3) *durch Blasen bearbeiten, schmelzen* (auch bildlich). — 4) *von sich blasen*, so v. a. *schleudern, werfen.* — 5) *Blasen werfen, gähren.* — Caus. ध्मापयति; ध्मापित *verkohlt, zu Zunder verbrannt.* — Intens. *देध्मीयते; दाध्मायमान *laut geblasen werdend* (Muschel). — Mit अनु *besprühen, bespritzen.* — Mit अप *wegblasen.* — Mit अपि *daraufblasen.* — Mit अभि *anblasen*, ein Horn *blasen.* — Mit अव 1) *anfachen, in Thätigkeit versetzen, reizen.* — 2) Pass. *sich schütteln, schaudern* Bhâvapr. 4,86. — 3) अवध्मात *erhitzt* Karaka 3,8. — Mit आ 1) *hineinblasen* (in eine Muschel); Pass. (ausnahmsweise auch Act.) *sich aufblasen, Luft einziehen, sich mit Luft füllen.* आध्मात *aufgeblasen* (auch in übertr. Bed.), *aufgedunsen.* — 2) *laut ausrufen, verkünden.* — 3) आध्मात *erhitzt, gebrannt.* — Caus. *aufblasen.* आध्मापितात्मन् (sic) in übertragener Bed. — Mit अत्या *heftig nach Luft schnappen.* — Mit उपा *hineinblasen in* (eine Muschel). — Mit प्रत्या in °ध्मान. — Mit समा *hineinblasen in* (eine Muschel), überh. ein musikalisches Instrument *ertönen lassen.* समाध्मात auch *aufgedunsen.* — Mit उद् 1) *ausblasen, aushauchen.* — 2) *durch Blasen verkünden, bekannt machen.* — Mit उप *anblasen, blasen auf* (Acc.) Mân. Çr. 1,5, 3. — Mit निस् *weg —, heraus —, fortblasen.* — Mit परा *wegblasen.* — Mit प्र 1) *vor sich her blasen, zerblasen.* — 2) *wegblasen*, so v. a. *verscheuchen* Karaka 3,3. — 3) *wegblasen*, so v. a. *zu Grunde richten, zerstören.* — 4) *hineinblasen, — in* (Acc.) Karaka 6,24. insbes. in eine Muschel. — 5) Med. *laut ausrufen* Khând. Up. 6,14,1. — Caus. Act. und Med. *hineinblasen in* (eine Muschel, Acc.). — Mit वि (ausnahmsweise Med.) *zer —, wegblasen, auseinanderwerfen, zerstreuen, zerstieben machen.* — Caus. *auslöschen.* — Mit सम् 1) *zusammenblasen, — schweissen, — schmelzen.* — 2) *laut verkünden.* — Mit अभिसम् *anblasen.*

धम 1) Adj. am Ende eines Comp. *blasend, — in, schmelzend.* — 2) *m. *a) der Mond.* — *b)* Bein. α) Brahman's. — β) Jama's. — γ) Kṛshṇa's.

*धमक m. *Schmied.*

धमधम N. pr. 1) m. eines Krankheitsdämons. — 2) f. आ einer der Mütter im Gefolge Skanda's.

धमन 1) Adj. *a) *mit einem Blasebalg blasend.* — *b)* am Ende eines Comp. *wegblasend, verscheuchend.* — *c) *grausam.* — 2) m. *a) Schilfrohr* Bhâvapr. 1,209. — *b) *Azadirachta indica* Râgân. 9, 8. — 3) *m. oder n. *eine best. hohe Zahl* (buddh.). — 4) n. *das Schmelzen* (von Erz).

धमनि f. 1) *das Gepfeife.* — 2) *Rohr, Pfeife.* — 3) *Röhre* oder *Kanal des menschlichen Körpers, Gefäss* (in anatomischem Sinne), *Ader.* Auch धमनी. धमनिसंतत, सिराधमनिसंतत und धमनीरज्जुसंतत Adj. von ausgemergelten Personen, *bei denen alle Adern stark hervorstehen.* — 4) *Nacken. — 5) N. pr. der Mutter Vâtâpi's und Ilvala's. — 6) धमनी *a) ein best. wohlriechender Stoff* Bhâvapr. 1, 195. — *b) *Gelbwurz.* — *c) *Hemionitis cordifolia* Râgân. 4,37.

*धमनील Adj. *stark hervorstehende Adern habend.*

*धमर *eine best. hohe Zahl* (buddh.).

धमरुकानगर n. N. pr. einer *Stadt.*

*धमात्र *eine best. hohe Zahl* (buddh.)

धमि in *अल्पंधमि.

धमित्र n. *ein Werkzeug zum Anfachen des Feuers* Somakarmapr. Vgl. धवित्र.

धमिन् in *कामं° und *कारं°.

धमिल्ल fehlerhaft für धम्मिल्ल.

धम्मट m. N. pr. eines Mannes.

*धम्मल m. *the breast ornamented with gold or jewels.*

धम्मिका f. N. pr. einer Frau.

धम्मिल्ल m. 1) *geflochtenes und auf dem Kopfe zusammengelegtes Haar bei Frauen.* Am Ende eines adj. Comp. f. आ und °का. — 2) N. pr. eines Brahmanen. °चरित्र n. Titel eines Werkes Bühler, Rep. No. 614.

धय Adj. (f. आ) *saugend, saugend an, einsaugend, einschlürfend;* mit Gen. oder am Ende eines Comp.

धयद्वत् Adj. *das Wort* धयति u. s. w. *enthaltend* TBr. 1,4,5,1.

धयन्तिका Adj. f. Demin. von धयन्ती *saugend* AV. Paipp. 9,2,5.

धय्यात्रप VS. 19,24 Druckfehler für धा°.

1. धर्, धरति (nur einmal in einer Etymologie), *°ते. Von der einfachen Wurzel im ṚV. nur Perfect (दधर्तु AV. Paipp. 15,1,1) Act. Med.

Digitized by Google

und Partic. धर्तृ; später Futurum, Infin. und Absol. 1) Simpl. und Caus. धारयति, °ते *a) halten, tragen, stützen, tragen —, halten auf, in* (Instr. oder Loc.) oder *über* (Loc.). मूर्ध्ना (163,9), मूर्धि (155,22), शिरसा oder शिरसि (Spr. 7858) *auf dem Kopfe tragen* eig. und übertr. so v. a. *hoch in Ehren halten.* तुलया *auf der Wage halten, abschätzen.* गर्भम् *eine Leibesfrucht tragen* (73,7), *schwanger sein* oder *werden.* दण्डम् *den Stock tragen, so v. a. Gewaltmittel gebrauchen, Strafe verhängen, — über* (Loc.). Hiernach auch दमम् *Strafe verhängen über* (Loc.). — *b)* Schmucksachen, Kleider u. s. w. *tragen, so v. a. gebrauchen, sich einer Sache bedienen.* केशान्, श्मश्रु so v. a. *die Haupthaare, den Bart wachsen lassen.* — *c) fest hinsetzen.* — *d) hintragen* an einen Ort (Loc.), *legen auf* (उपरि) Bhâvapr. 2,24. — *e) festhalten, anhalten, zurückhalten, nicht gehen lassen.* रश्मीन् *die Zügel fest in der Hand halten* Spr. 6617. — *f) behalten, bewahren, verwahren, aufbewahren, bei sich halten, — in* (Loc.). निकटे *Jmd in seiner Nähe* oder *Umgebung halten, — leiden.* — *g) behaupten, bewahren, nicht fahren lassen, nicht aufgeben.* व्रतम् *ein Gesetz, ein Gelöbniss in Kraft erhalten, beobachten, sich demselben unterziehen.* धारणाम् so v. a. *obliegen.* — *h) erhalten, aufrechterhalten, am Leben erhalten, nicht zu Grunde gehen lassen* 80,23. धारयध्वं परस्परम् *erhaltet euch —, helfet euch gegenseitig.* Insbes. in Verbindung mit आत्मानम्, जीवितम्, प्राणान् (325,14), गात्रम्, देहम्, स्ववपुस् (88,10) und शरीरम् *seinen Geist, sein Leben, seine Lebensgeister, seinen Körper erhalten,* so v. a. — *nicht aufgeben, fortfahren zu leben, am Leben bleiben.* Pass. vom Caus. *am Leben erhalten werden durch* (Instr.) R. 5,23,28. — *i)* मनसा *im Herzen bewahren, gedenken, sich Etwas vergegenwärtigen, im Gedächtniss behalten, — haben.* Häufig ohne मनसा dass. तेषां सकाशात् so v. a. *von diesen lernen.* — *k)* आत्मानम्, चित्तम्, बुद्धिम्, मतिम्, मनस् oder मानसम् *seinen Geist, seine Gedanken, seine Aufmerksamkeit fest gerichtet haben auf* (Loc. oder Dat.), *fest entschlossen sein zu* (Infin.). — *l) ertragen, widerstehen, aushalten.* रात्रिशेषं तमत्युग्रम् MBh. 4,22,6. Mit न *Etwas nicht ertragen,* so v. a. *nicht leiden* Spr. 1332. — *m) verhalten, zurückhalten, unterdrücken, hemmen* (Zorn, Thränen u. s. w.). — *n) Jmd* oder *bei Jmd* (Loc.) *Etwas erhalten, — befestigen, auf die Dauer verleihen, legen in.* कन्ये द्वे *Jmd* (Dat.) *zwei Töchter verleihen,* so v. a. *gebären.* — *o) an sich tragen, in* oder *bei sich haben, innehaben, besitzen, behalten.* रूपम्, वपुस् *die Gestalt von* (Gen.) *haben.* स्त्रीत्वम् *weibliche Gestalt haben.* — *p) in sich tragen, aufnehmen, enthalten.* — *q)* Groll, Liebe u. s. w. *an sich haben,* so v. a. *hegen, — gegen* (Loc.). — *r) wiedererlangen* R. 1,48,33. — *s) für Jmd* (Dat.) *bestimmen;* auch so v. a. *Jmd* (Gen.) *Etwas* (Acc.) *schenken* Kâraṇd. 56,6.7. — *t) Jmd* (Dat. oder Gen.) *Etwas schuldig sein.* — *u) anhalten, hinziehen* (in der Aussprache). — *v) sich halten, Stand halten, bleiben, bestehen, dauern, fortleben, nicht sterben* MBh. 14,90,61. Im Epos häufig धरिष्यति in dieser Bed. नरेन्द्रेण प्राकृतेन न धार्यते Pass. impers. *ein gemeiner Fürst bleibt nicht am Leben.* — *w)* धृत्वा Pañkat. 24,25 fehlerhaft für दृष्ट्वा (so ed. Bomb. 1,24, 20). उपवास — धारयामास MBh. 5,7348 fehlerhaft für उद्वास — पारयामास (so ed. Bomb. 5,186,21). — 2) Caus. Med. *a) sich festhalten an* (Acc.). — *b) für Jmd* (Dat.) *bestimmt sein, Jmd gehören.* — *c) Jmd zu Etwas* (Dat.) *bestimmen.* — *d) sich auf Etwas* (Dat.) *gefasst machen* Çat. Br. 14,6,8,5. — 3) Pass. धिर्यते (episch auch धियति), दधै u. s. w. *a) gehalten —, getragen werden, — auf* (Loc.) 251,18. Mit Ergänzung von तुलया *auf der Wage abgewogen —, in Bezug auf Etwas* (Loc.) *verglichen werden* MBh. 1,1,273. — *b) festgehalten —, zurückgehalten werden.* — *c) fest sein, sich ruhig verhalten, stillhalten, stehen bleiben* Taṇḍja-Br. 12,10,6. दधिरे = दधे RV. 2,25,5. — *d) sich halten, Stand halten, Widerstand leisten.* — *e) verbleiben, sich erhalten, bestehen, am Leben sein* oder *bleiben, fortleben.* — *f) sich anschicken, unternehmen, beginnen;* mit Dat., Acc. oder Infin. — 4) धृत *a) gehalten, getragen, gehalten an* (Loc.), *auf* (im Comp. vorangehend 249,5), *mit* oder *mittelst* (Instr. oder im Comp. vorangehend). तुलया *auf der Wage gehalten, abgewogen;* auch so v. a. *verglichen mit* (Instr.) Spr. 7641. कपोततुलया so v. a. *der Taube an Gewicht gleich gemacht.* Auch ohne तुलया *das Gewicht von* (im Comp. vorangehend) *habend.* दण्ड *Stock gehalten,* so v. a. *Strafe verhängt.* Eben so दम. धृतचाप Adj. = चापधर *einen Bogen tragend.* करधृतशर Adj. = शरकर *einen Pfeil in der Hand haltend* Spr. 7618. — *b) getragen* (von Kleidern, Schmucksachen, Haartrachten) Mṛkkh. 46,2. धृतैकवेणि Adj. f. = एकवेणिधरा. °कूर्चक Adj. *einen Bart tragend,* so v. a. *habend* Spr. 7631. — *c) festgehalten, zurückgehalten, nicht gehen gelassen* 141, 2. 159,26. 312,16. करे *an der Hand festgehalten* 137,25. प्रग्रहा: *fest angezogene Zügel.* — *d) fest gerichtet auf* (Loc. oder Dat.). — *e) behauptet, bewahrt, nicht fahren gelassen, beobachtet, geübt* (z. B. Kasteiung). — *f) erhalten, aufrechterhalten, unterhalten* (Feuer), *am Leben erhalten, nicht zu Grunde gehend, fortbestehend, fortlebend.* — *g) ertragen, ausgehalten.* — *h) ausgehalten, hingezogen* (in der Aussprache). धृतम् Adv. — *i) besessen, daseiend, vorhanden.* अक्षरे so v. a. *verpfändet* (विधृत v. l.). — *k) angeführt, citirt, — von* (im Comp. vorangehend). — *l) bereit —, fest entschlossen zu* (Loc. oder Dat.). — *m)* mit act. Bed. und mit Acc. *tragend* (nur Râmapûrvat. Up. 50). — 5) धृतवत् *a)* Nomin. so v. a. धारयामास *stellte sie auf* (Loc.) 161,9. — *b) bereit —, fest entschlossen zu* (Dat.). — Desid. 1) *दिधरिषते mit intrans. Bed. — 2) दिधीर्षति in दिधीर्षा. — 3) दिधारयिषति *zu tragen —, in Acht zu nehmen suchen* Gobh. 3,5,30. — Intens. दर्धर्ति und दाधर्ति (3te Pl. दाधति) 1) *fest halten, — tragen.* — 2) *befestigen.* — Mit अधि Caus. *zu Jmd* oder *irgendwohin* (Loc.) *bringen, mittheilen, auf Jmd* (Loc.) *bringen.* Pass. दधै अधि. — Mit अभि Caus. 1) *erhalten.* प्राणान् so v. a. *am Leben bleiben.* — 2) *unterstützen, helfen;* mit Acc. der Person Lalit. 115,3. — 3) *Jmd* (Acc.) *widerstehen.* v. l. अभ्यवाहयन् st. अभ्यधारयन्. — 4) अभिधारित verwechselt mit अभिधारित. — Mit अव 1) Caus. *a) festsetzen, bestimmen, genau angeben, für gewiss annehmen, für ausgemacht ansehen, mit Bestimmtheit halten für* (mit doppeltem Acc. oder Nom. mit इति st. des präd. Acc.). — *b) vernehmen, hören, erfahren.* — *c) begreifen, verstehen, eine Einsicht erlangen in, sich vertraut machen mit, kennen lernen.* कृपणावेनावधारित: *bekannt für seinen Geiz.* — *d) bei sich denken, denken an, bedenken.* — *e) Jmd* (Dat.) *Etwas* (Acc.) *mittheilen.* — 2) Pass. अवधियते *feststehen.* — 3) अवधृत *a) feststehend, festgesetzt, bestimmt.* — *b) vernommen, gehört.* — *c) begriffen, verstanden.* — Mit पर्यव in °धारण. — Mit व्यव Caus. *hinstellen* Âpast. Çr. 1,21,6. — Mit आ 1) Caus. *a) hinsetzen an* (Loc.), *hinbringen zu* (Loc.). — *b) behalten, bewahren.* हृदि *im Gedächtniss bewahren, behalten.* Mit Abl. *bewahren vor* RV. 8, 22,7. — 2) Pass. आधियते *enthalten sein —, sich befinden in* oder *an* (Loc.). आधृत *enthalten in* (Loc.). — Mit न्या Pass. (°दधे) *gerichtet sein auf* (Loc.). — Mit उद् (उद्धार und उद्धे) *herausziehen, — holen* MBh. 14,65,20. — 2) *in die Höhe —, zu Ehren bringen.* — Viele Formen von धर् mit उद् fallen mit denen von कर् mit उद् zusammen. — Desid. उद्दीर्षति *herauszuziehen suchen* Kâraṇd. 23,13. — Mit उप Caus. 1) *tragen, stützen.* — 2) vielleicht *darun-*

Digitized by Google

ter halten. — 3) *dafür halten, betrachten als, ansehen für;* mit doppeltem Acc. — 4) *vernehmen, hören, erfahren, merken, behalten* Karaka 1,15. — 5) *nachdenken über, erwägen.* — उपधरेरन् Âçv. Çr. 9,11,1 vielleicht fehlerhaft für उपचरेरन्. — Mit अनूप Caus. *dazu hinhalten.* — Mit नि 1) Caus. *a) niederlegen in, bringen in* oder *zu* (Loc.). — *b) bestimmen —, machen zu;* mit doppeltem Acc. — *c) bewahren, behalten.* — 2) Simpl. Med. *sich ducken vor* (Dat.). — Mit विनि Caus. *richten* (den Blick) Amṛt. Up. 22. — Mit निस् Caus. 1) *herausheben, aussondern, absondern, vor Andern hervorheben.* — 2) *bestimmen, ermitteln, erschliessen* Comm. zu Taṇḍja-Br. 17,1,8. — 3) *zurückhalten.* — Desid. vom Caus. निर्दिधारयिषति *zu bestimmen —, zu ermitteln suchen.* — Mit परि, °धृत *im Mutterleibe getragen.* — Caus. *stützen, halten* MBh. 5,182,12. *tragen.* — AV. 19,24,1 ist wohl अधापयन् st. अधारयन् zu lesen. — Mit प्र 1) Simpl. Med. mit मनस् *seinen Sinn richten auf* (Dat.), *beschliessen.* — 2) Caus. *a) Strafe verhängen, — über* (Loc.). — *b) im Gedächtniss haben.* — *c) bei sich denken.* — प्रधारयतु Âçv. Gṛhj. 3,12,14 fehlerhaft für प्र धारा यतु. — Mit संप्र Caus. 1) *übergeben, anvertrauen.* — 2) mit बुद्धिम् *seinen Sinn —, seine Gedanken richten auf* (Loc.), *beschliessen.* — 3) mit oder ohne बुद्धा, मनसा, हृदये *im Geiste erwägen, in Betracht ziehen, nachdenken über;* mit Acc. MBh. 13,48,6. Karaka 3, 8. — 4) *sich entscheiden, einen Beschluss fassen.* — Mit प्रति Caus. 1) *aufrechthalten.* — 2) *aufhalten;* auch Med. — Mit वि 1) Simpl. *halten, tragen.* — 2) विधृत *a) auseinander gehalten, gesondert, getrennt.* — *b) vertheilt, auseinandergebreitet.* — *c) fern gehalten, gemieden.* — *d) fest —, an —, aufgehalten.* — *e) gehalten, getragen* (auch von Schmucksachen). शिरसा, मूर्ध्ना oder मूर्ध्नि (Spr. 7672) *auf dem Kopfe getragen* und *hoch in Ehren gehalten.* स्वोदरेण *im eigenen Leibe getragen.* — *f) besessen, innegehabt* Spr. 6155. — *g) erhalten, bewahrt, gerettet* Bhâg. P. 8,1,29. — *h)* अक्षरे so v. a. *verpfändet* Pañkat. ed. Bomb. 4,11,4. — *i)* mit विधृत verwechselt. — 3) Caus. *a) auseinander halten, — thun, scheiden.* — *b) vertheilen.* — *c) anordnen.* कार्याणि *Angelegenheiten betreiben, — leiten.* — *d) fernhalten von* (Abl.). — *e) Jmd* (Abl.) *Etwas vorenthalten.* — *f) fest —, anhalten.* — *g) zurück —, verhalten, unterdrücken* 314,14. — *h) tragen.* वपूंषि so v. a. *Leiber haben.* — *i) aufrechterhalten, erhalten, bewahren, behüten, in Acht nehmen.* Auch Med. — *k)* मनस् *seinen Sinn —, seine Gedanken richten auf* (Loc.). — *l) zu Werke gehen, verfahren.* — Intens. (विं अदर्धरु) *abtheilen, scheiden.* — Mit सम् 1) Simpl. (ausnahmsweise) und Caus. *a) zusammenhalten, halten, tragen.* — *b) aufrechthalten, erhalten, behaupten, bewahren, nicht aufgeben.* समधारम् = समधारयम्. — *c) im Gedächtniss bewahren, behalten.* — *d) aufhalten, zurückhalten, widerstehen.* — *e) ertragen, erleiden.* — *f) an sich tragen, besitzen, haben.* — *g)* मनस् *seinen Geist fest gerichtet haben auf* (Loc.). — *h) versprochen, verheissen* MBh. 6, 3,71. — *i) am Leben sein, — bleiben.* — *k) Jmd* (Gen.) *mit Etwas* (Instr.) *zu dienen bereit sein* Kâraṇḍ. 56,4. — 2) Pass. संधियते *insgesammt stehen bleiben bei* (Loc.), so v. a. *sich schliesslich wenden an.* — 3) संधृत *fest verbunden.*

2.*धर्, धृणाति (वयोक्तौ).

धर 1) Adj. (f. आ) *a) erhaltend* (sc. die Welt), von Kṛshṇa und Çiva. — *b)* am Ende eines Comp. α) *haltend, tragend.* — β) Schmucksachen, Kleider, Bart, Flechten u. s. w. *tragend.* — γ) *aufrechthaltend, erhaltend, behauptend, bewahrend, nicht fahren lassend, nicht aufgebend.* — δ) *im Gedächtniss behaltend, — habend, auswendig wissend.* — ε) *an* oder *in sich tragend, bei sich habend, innehabend, besitzend, habend, versehen mit.* — 2) m. *a) *Berg.* — *b) *ein Flocken Baumwolle.* — *c) *ein leichtsinniger Geselle, Schwindler.* — *d) *Schwert* Gal. — *e)* Nom. act. in दुर्धर. — *f)* Nom. pr. α) eines Vasu. — β) verschiedener Männer. — γ) *des Königs der Schildkröten. — 3) f. आ *a) die Erde, der Erdboden.* — *b) Mutterleib* Bhâvapr. 1,56. °द्वार n. *orificium uteri* 21. — *c) *Ader.* — *d) *Mark.* — *e) eine der acht Formen der* Sarasvatî. — *f)* N. pr. einer Gattin Kaçjapa's, der Mutter der Vögel. v. l. इरा. — 4) *n. *Gift* Râǵan. 6,224. v. l. दर.

धरट und °क m. N. pr. eines Bharaṭaka.

धरण 1) Adj. (f. ई) *tragend, erhaltend.* — 2) m. *a) *Damm.* — *b) *die Welt.* — *c) *die Sonne.* — *d) *die weibliche Brust.* — *e) *Reis, Korn.* — *f) *der Fürst der Berge,* wohl *der* Himavant. — *g)* N. pr. eines Schlangendämons. — 3) m. n. *ein best. Gewicht.* — 4) f. धरणी *a) die Erde, der Erdboden.* — *b) *Ader.* — *c) *ein best. Knollengewächs* Râǵan. 7,91. — *d) *Salmalia malabarica.* — *e) *Dachsparre.* — *f)* Titel eines Wörterbuchs. — 5) n. *a) das Halten, Tragen.* — *b) das Bringen, Verschaffen* in कामधरण. — *c) Stütze.* — *d) *eine best. hohe Zahl* (buddh.).

***धरणप्रिया** f. N. pr. einer Ǵaina-Gottheit.

धरणि f. 1) *die Erde, der Erdboden.* Personificirt als Gattin Dhruva's. — 2) Titel eines Wörterbuchs. Auch °कोश m. — Vgl. धरण 4) *a)* und *f).*

धरणिगोणिग m. N. pr. eines Mannes.

धरणिग्राम m. N. pr. eines *Dorfes* Ind. St. 14,127.

धरणिज m. Metron. *des Planeten Mars.*

धरणितलतैतिल m. *ein Gott auf Erden, ein Brahman* Daçak. (1925) 2,137,14.

धरणिधर 1) Adj. *die Erde erhaltend,* Beiw. Vishṇu's oder Kṛshṇa's 105,5. Auch पृथु°. — 2) m. *Berg.*

धरणिपति, धरणिभुज् (Vikramâṅkaṅ. 6,35) und **धरणिभृत्** m. *Fürst, König.*

धरणिमण्ड N. pr. einer Oertlichkeit Lalit. 480,14.

धरणिसुत m. Metron. *des Planeten Mars* Cit. bei Utpala zu Varâh. Bṛh. 1,7.

***धरणीकन्द** m. *ein best. Knollengewächs* Râǵan. 7,91.

***धरणीकीलक** m. *Berg.*

***धरणीतलश्री** f. N. pr. eines Fürsten der Kiṁnara 1) *a).*

धरणीधर 1) Adj. *die Erde tragend, — erhaltend.* Auch als Beiw. Vishṇu's oder Kṛshṇa's. — 2) m. *a) Berg.* — *b) *Schildkröte* Râǵan. 19,75. — *c) Fürst, König.* — *d)* N. pr. verschiedener Männer.

धरणीधृत् Adj. *die Erde tragend.* धरणीभृत् v. l.

धरणीध्र m. *Berg.*

धरणीधर m. N. pr. eines Bodhisattva. Er heisst auch धरणीधर.

***धरणीपूर** und ***धरणीप्लव** m. *Meer.*

धरणीबन्ध m. *Erdkreis* Bâlar. 115,1. Vgl. धराबन्ध.

धरणीभृत् 1) Adj. *die Erde tragend* Hariv. 2,62, 1. — 2) m. *Berg.*

धरणीमण्डल n. *Erdkreis, Erdscheibe.*

धरणीय Adj. *zu tragen.* शिरो° *auf dem Kopfe.*

धरणीरुह m. *Baum.*

धरणीवराह m. N. pr. eines Fürsten.

धरणीव्रत n. *eine best. Begehung.*

***धरणीश्वर** m. Bein. Çiva's.

धरणीश्वरराज m. N. pr. eines Bodhisattva Lalit. 2,10.

***धरणीसुत** Metron. 1) m. *des Planeten Mars.* — 2) f. आ der Sîtâ.

धरणीसुर m. *ein Gott auf Erden, ein Brahman.*

धरपट्ट und **धरसेन** m. N. pr. verschiedener Fürsten.

***धराकदम्ब** m. *Nauclea Cadamba.*

***धराङ्कुर** fehlerhaft für धाराङ्कुर.

धरातुराषाह् (vor Vocalen °साह्) m. *Fürst, König* Naish. 3,95.

***धरात्मज** m. Metron. *des Planeten Mars.*

Digitized by Google

धराधर 1) Adj. *die Erde tragend, — erhaltend, Stütze der Erde.* Auch Beiw. Vishṇu's oder Kṛshṇa's. — 2) m. (adj. Comp. f. आ) *Berg.*

धराधव m. *Fürst, König* Râǵat. 7,337.

*धराधारा f. *die Erde.*

धराधिप m. *Fürst, König.*

धरान्तरचर Adj. R. 2,96,39. 45 fehlerhaft für धारान्तर°.

धरापति m. 1) *Herr der Erde* als Beiw. Vishṇu's. — 2) *Fürst, König* Daçak. 42,18.

धरापुत्र m. Metron. *des Planeten Mars.*

धराबन्ध m. = धरणीबन्ध Bâlar. 193,9.

धराभुज् m. *Fürst, König.*

धराभृत् m. *Berg.*

धरामर m. *ein Gott auf Erden, ein Brahman.*

धराशय Adj. *auf dem Erdboden schlafend* M. 6,26.

धरासूनु m. Metron. *des Planeten Mars.*

धरित्री f. 1) *Trägerin.* — 2) *die Erde.* Auch Pl. (?).

धरित्रीपुत्र m. Metron. *des Planeten Mars* Varâh. Jogaǵ. 4,39.

धरित्रीसुत्रामन् m. *Fürst, König* Daçûrṇ. Prol.

धरिमन् m. 1) *Wage.* — 2) **Form, Gestalt.*

धरीतु Nom. act. in दुर्धरीतु.

धरीमन् m. Nur Loc. °मणि *nach der Satzung, — Vorschrift, nach dem Willen.*

1. धरुण 1) Adj. (f. ई) *a) tragend, haltend, stützend;* Substr. *Träger, Stützer, Bewahrer.* — *b) in sich fassend, geräumig,* oder Subst. f. *Behältniss, Aufbewahrungsort.* — 2) *m. *a)* Bein. Brahman's. — *b) der Himmel.* — *c) Wasser.* — *d) Meinung, Ansicht.* — 3) *m. n. *Wasser.* — 4) n. *a) Grundlage, Unterlage, Stütze;* Pl. *fester Grund, fundamenta.* — *b) Grund,* so v. a. *der feste Erdboden.* — *c) Behältniss.*

2. धरुण m. *ein saugendes Kalb.*

धरुणाकूर Adj. *im Behälter schwankend.*

धर्कट m. N. pr. eines Mannes.

*धर्ज्, धर्जति (गतौ).

धर्णस Adj. = धर्णसि 1) Âpast. Çr. 17,2.

धर्णसि 1) Adj. *kräftig, stark, rüstig.* — 2) n. *das Halten, Bewahren* Ṛ. 1,105,6.

धर्णि m. *Bewahrer.*

धर्तर् Nom. ag. (f. धर्त्री) 1) *Träger, Stützer.* — 2) *Erhalter, Bewahrer.*

धर्तरि Loc. Infin. *beim Halten, — Bewahren* Ṛ. 2,23,17. 9,86,42.

*धर्तव्य Partic. fut. pass. von 1. धृ.

धर्तु Nom. act. in दुर्धर्तु.

धर्तृ m. *Stechapfel* Bhâvapr. 1,203,8.

धर्त्र n. 1) *Stütze, Halt.* — 2) **Haus.* — 3) * = धर्म. — 4) * = क्रतु.

*धर्म्, धर्मति *zum Gesetz werden.*

धर्म m. (adj. Comp. f. आ) 1) *Satzung, Ordnung, Gesetz, Brauch, Sitte, Vorschrift, Regel, Bestimmung, — in Betreff von* (Gen. oder im Comp. vorangehend), *Rechtssache, jus; Gerechtigkeit, das Rechte, Gute, Pflicht, Tugend, moralisches Verdienst, gute Werke.* धर्मेण *nach dem Gesetz, nach Recht, auf gerechte Weise, der guten Sitte —, der Pflicht gemäss.* धर्मे स्थित: *am Gesetz sich haltend, pflichtgemäss sich benehmend* 71,2. *die Gerechtigkeit* auch als Synonym von *Strafe.* Bei den Buddhisten oft so v. a. *religio.* Ausnahmsweise n. — 2) *das Recht* oder *Gesetz* wird häufig personificirt, insbes. als Jama (*der Todtenrichter*) und als ein Prağâpati, Schwiegersohn Daksha's. — 3) *die Natur —, die Art und Weise eines Dinges, eine wesentliche, charakteristische Eigenschaft, ein solches Merkmal, Eigenthümlichkeit, Attribut.* Bei den Buddhisten oft so v. a. भाव *Zustand.* ईर्ष्या° Lalit. 333,17. दृश धर्मान्गत: (Hariv. 1,13,15) = दृशधर्मगत. Häufig am Ende eines adj. Comp. (Nom. abstr. °त्व n.). — 4) *eine best. Ceremonie* (प्रवर्ग्य). — 5) *das 9te astrol. Haus.* — 6) **Opfer.* — 7) **eine* Upanishad. — 8) **Umgang mit guten Menschen.* — 9) * = योग. — 10) = *उपमा. — 11) **Bogen.* — 12) **ein Soma-Trinker.* — 13) N. pr. verschiedener Männer. — 14) mit धर्म्य verwechselt.

धर्मक 1) am Ende eines adj. Comp. = धर्म 3). — 2) m. N. pr. eines Mannes.

*धर्मकथक und *°कथिक m. *Verkünder des Gesetzes* (buddh.)

धर्मकर्मन् n. *ein Werk der Gerechtigkeit, ein gutes Werk.*

धर्मकाङ्क्षिणी f. N. pr. 1) einer Gandharva-Jungfrau Kâṁd. 4,23. — 2) einer Kiṁnara-Jungfrau ebend. 6,14.

धर्मकाण्ड m. n. Titel eines *über Pflichten handelnden Abschnitts* Opp. Cat. 1.

धर्मकाम 1) *das Gesetz —, das Rechte —, die Pflicht liebend.* — 2) m. N. pr. eines bösen Dämons Lalit. 392,11.

1. *धर्मकाय m. *der Körper des Gesetzes, — des abstracten Seins,* Bez. eines der drei Körper eines Buddha.

2. धर्मकाय m. 1) **ein* Buddha. — 2) Bein. Avalokiteçvara's. — 3) N. pr. einer Gottheit des Bodhivṛksha Lalit. 522,9.

धर्मकार्य n. *eine Obliegenheit der Pflicht.*

*धर्मकाल (धर्मकाय?) m. *ein* Ǵina Gal.

धर्मकीर्ति m. N. pr. verschiedener Männer.

*धर्मकील m. 1) *ein königliches Edict.* — 2) *Gatte* Gal.

*धर्मकीलक m. *ein auf den Namen von Brahmanen ausgestelltes Schenkungsedict.*

धर्मकूप m. N. pr. eines Tîrtha.

धर्मकृच्छ्र n. *eine Schwierigkeit das Rechte zu treffen* MBh. 3,76,18.

धर्मकृत् Adj. 1) *Ordnung schaffend.* — 2) *seine Pflichten erfüllend, Tugend übend* MBh. 13,149,64.

धर्मकृत्य n. *eine Obliegenheit der Pflicht, eine religiöse Handlung* Âpast.

धर्मकेतु m. 1) **ein* Buddha. — 2) N. pr. *a)* eines Devaputra Lalit. 346,11. — *b)* eines Buddha und verschiedener anderer Personen.

धर्मकोश m. *die Gesammtheit der Gesetze.* °व्याख्या f. Titel eines buddh. Werkes.

धर्मक्रिया *eine Obliegenheit der Pflicht* Kâm. Nitis. 14,44.

धर्मक्षेत्र 1) n. *das Gebiet des Gesetzes,* N. pr. einer Oertlichkeit, = कुरुक्षेत्र. — 2) m. N. pr. eines Mannes VP.^{2} 4,175.

धर्मखण्ड m. Titel *eines über Pflichten handelnden Abschnitts* Opp. Cat. 1,6920.

धर्मगञ्ज m. 1) *die Schatzkammer des Gesetzes* Kâraṇḍ. 35,7. — 2) *eine aus heiligen Büchern bestehende Bibliothek* (buddh.).

धर्मगवेष m. N. pr. eines Mannes.

धर्मगर्भनाभ्युद्गतराज m. N. pr. eines Buddha.

धर्मगुप् Adj. *das Gesetz bewahrend, — beobachtend* MBh. 13,149,64.

धर्मगुप्त m. 1) N. pr. verschiedener Männer. Auch °मिश्र. — 2) Pl. *eine best. buddhistische Schule.*

धर्मगुप्तचरित n. Titel eines Werkes.

धर्मगोप m. N. pr. eines Fürsten.

धर्मघट m. *ein bei feierlichen Gelegenheiten gebrauchter Krug mit wohlriechendem Wasser.*

धर्मघोष m. N. pr. eines Autors Ind. St. 14,360.

धर्मघ्न 1) *das Gesetz verletzend, gesetzwidrig.* — 2) *m. *Terminalia Bellerica.*

1. धर्मचक्र n. 1) *das Rad des Gesetzes,* als Symbol des sich weithin verbreitenden Gesetzes. — 2) *eine best. mythische Waffe.*

2. *धर्मचक्र m. *ein* Buddha.

*धर्मचक्रभृत् m. *ein* Buddha oder Ǵina.

धर्मचक्षुस् Adj. *der ein Auge für das Rechte hat* R. 2,111,22.

धर्मचन्द्र m. N. pr. eines Mannes.

धर्मचर m. N. pr. eines Devaputra Lalit. 346,11.

धर्मचरण n. und °चर्या f. (Âpast.) *Erfüllung der*

Digitized by Google

Pflichten.

धर्मचारिन् 1) Adj. *die Pflichten erfüllend, tugendhaft.* — 2) m. *a*) Bein. Çiva's. — *b*) N. pr. α) eines Devaputra Lalit. 249,9. — β) einer Gottheit des Bodhivṛkṣha Lalit. 522,10. — 3) f. °रिणी *eine Gefährtin bei der Erfüllung der Pflichten,* insbes. *die gemeinsam mit dem Gatten die Pflichten erfüllende Gattin, Ehegefährtin.*

धर्मचित्तक Adj. *der über das Recht nachdenkt, mit dem Rechte vertraut.*

*धर्मचिन्तन n. und °चिन्ता f. (Lalit. 249,18) *das Nachdenken über das Gesetz, — die Pflichten.*

धर्मचिन्तिन् Adj. *über das Gesetz nachdenkend* Lalit. 199,11.

धर्मच्छल n. *Umgehung —, Verletzung des Gesetzes* MBh. 13,20,13.

धर्मज 1) Adj. *aus Pflichtgefühl gezeugt.* — 2) m. Patron. Judhishṭhira's.

धर्मजन्मन् m. Patron. Judhishṭhira's.

धर्मजिज्ञासा f. Titel eines Werkes.

धर्मजीवन Adj. *von der Erfüllung vorgeschriebener frommer Werke lebend.*

धर्मज्ञ Adj. *gesetzeskundig, das Recht kennend* Gaut. °तम Superl. °ता f. Nom. abstr. Chr. 83,30.

धर्मज्ञान n. *Kenntniss des Gesetzes, — des Rechten* 144,9.

*धर्मणा m. 1) *eine Art Schlange.* — 2) *ein best. Baum.* Nach Mat. med. 296 *Grewia elastica.*

धर्मतत्त्व n. *das wahre Wesen des Gesetzes,* °तस् Adv. *in der dem Gesetze vollkommen entsprechenden Weise* MBh. 8,229. — 2) Titel eines Werkes. °तत्त्वार्थचिन्तामणि m. desgl. Opp. Cat. 1.

धर्मतल्ल 1) n. Sg. und Pl. *Anfang und Ende des Gesetzes, summum jus* Gaut. 13,11. 18,24. 32. MBh. 1,105,50. 3,183,63. 5,29,21. 12,188,20. — 2) m. N. pr. eines Mannes VP.² 4,54.

धर्मतस् Adv. 1) *dem Gesetze nach, der Regel gemäss, von Rechtswegen.* — 2) *aus Tugend, aus einem edlen Motive.* — 3) am Ende eines Comp. = धर्मात्. न चलति निजवर्णधर्मतो यः *wer nicht weicht von den für seine Kaste geltenden Vorschriften* 104,12.

धर्मता f. Nom. abstr. zu धर्म 3).

धर्मतीर्थ n. N. pr. eines Tîrtha.

धर्मत्रात m. N. pr. eines buddh. Gelehrten.

°धर्मत्व n. s. u. धर्म 3).

धर्मद 1) Adj. *moralisches Verdienst verleihend, —bewirkend.* — 2) m. N. pr. eines Wesens im Gefolge Skanda's.

धर्मदक्षिणा f. *Lohn für Unterweisung im Gesetz* (buddh.) Kâraṇḍ. 35,20.

धर्मदत्त m. N. pr. verschiedener Männer.

धर्मदर्शिन् Adj. *der ein Auge für das Rechte hat* Comm. zu R. ed. Bomb. 2,111,22.

धर्मदान n. *eine nur im Gefühl der Pflicht dargebrachte Gabe, eine fromme Gabe.*

धर्मदार m. Pl. *eine rechtmässige Gattin.*

धर्मदास m. N. pr. verschiedener Männer.

धर्मदिन्ना f. N. pr. einer Frau.

धर्मदीपिका f. Titel eines Werkes.

धर्मदुघा Adj. f. *Milch zu Opfern milchend* Bhâg. P. 1,17,3.

*धर्मदृढभेद्यमुनिलम्भ m. N. pr. des Fürsten der Garuḍa.

धर्मदृष्टि Adj. = धर्मचक्षुस् 59,25.

धर्मदेव m. *der Gott der Gerechtigkeit* 56,16.

धर्मदेशक m. *Unterweiser im Gesetz.*

धर्मदेशना f. *Unterweisung im Gesetz* Pañkat. ed. Bomb. 3,67,15. Bei den Buddhisten so v. a. *Predigt* Kâraṇḍ. 35,22. Lalit. 34,22.

धर्मदोग्ध्री f. *eine Kuh, deren Milch zu Opfern bestimmt ist,* VP.² 5,218.

*धर्मद्रवी f. Bein. der Gaṅgâ.

*धर्मद्रोहिन् 1) Adj. *das Gesetz —, das Recht verletzend.* — 2) m. *ein* Rakshas.

धर्मद्वार n. Pl. *die Tugenden* oder *Pflichten als Mittel zur Erlangung der höchsten Weisheit* Kâraka 1,11.

*धर्मद्वेषिन् m. *Terminalia Bellerica.*

धर्मधर m. 1) *ein best.* Samâdhi Kâraṇḍ. 51,14. 83,12. — 2) N. pr. *a*) eines Fürsten der Kiṁnara 1)*a*). — *b*) eines Bodhisattva Kâraṇḍ. 1,19.

1. धर्मधातु m. Bez. eines der 18 Dhâtu bei den Buddhisten.

2.*धर्मधातु m. *ein* Buddha.

धर्मधातुपरिरक्षिणी f. N. pr. einer Kiṁnara-Jungfrau Kâraṇḍ. 6,13.

धर्मधातुवागीश्वर m. N. pr. einer buddh. Gottheit.

धर्मधात्री f. *Erhalterin des Gesetzes* u. s. w. (Wasser) Hariv. 2,79,9. Comm. धर्मस्याधार्य्याः पोषकाः (sic).

धर्मधुर्य Adj. *in der Gerechtigkeit obenan stehend, ein Muster der G.* Kâm. Nîtis. 5,48.

धर्मधृक् m. N. pr. eines Sohnes des Çvaphalka.

धर्मधृत् Adj. *das Gesetz* u. s. w. *beobachtend.*

धर्मधेनु f. = धर्मदोग्ध्री VP.² 5,218. 220.

धर्मध्वज 1) Adj. *a*) *das Gesetz zum Banner habend* (die Sonne). — *b*) *die Tugend zur Schau tragend, heuchlerisch.* — 2) m. N. pr. verschiedener Männer.

धर्मध्वजिक (MBh. 13,163,62) und °ध्वजिन् Adj. = धर्मध्वज 1) *b*).

1. धर्मन् m. 1) *Träger, Erhalter, Ordner.* — 2) N. pr. eines Sohnes des Bṛhadrâga VP. 4,22,3. Richtig धर्मिन्.

2. धर्मन् n. (in der späteren Sprache nur am Ende eines Comp.) 1) *Stütze, Unterlage, Halt.* — 2) *Gesetz, Ordnung, Brauch, Art und Weise.* Instr. Sg. und Pl. *nach der Ordnung, — Reihe, regelmässig, wie es sich gehört, naturgemäss, rite.* धर्मणास्यैरि *nach der natürlichen Ordnung, nach der Reihe.* — 3) *das Rechte, richtiges Verfahren* Çiç. 40,4. *Pflicht gegen* (Loc.). — 4) *Verfügung, Genehmigung.* धर्मणि *mit Genehmigung von* (Gen.). अधि धर्मणि *wider den Willen von* (Gen.). — 5) *die Natur —, die Art und Weise eines Dinges, eine wesentliche, charakteristische Eigenschaft, ein solches Merkmal, Eigenthümlichkeit.* Insbes. am Ende eines adj. Comp. — 6) *Reich, Gebiet.* — 7) स्वाय धर्मणे so v. a. *zu eigener Lust* ṚV. 4,53,3.

धर्मनद m. N. pr. eines heiligen Teiches.

धर्मनन्दन m. *ein Sohn* Dharma's; Pl. *die Söhne* Pâṇḍu's.

धर्मनाथ m. *ein rechtmässiger Beschützer.*

धर्मनाभ m. 1) *Bein. Vishṇu's. — 2) N. pr. eines Fürsten.

धर्मनाशा f. N. pr. einer fingirten Stadt Kautukas.

धर्मनित्य Adj. *beständig die Pflicht vor Augen habend* Spr. 3097.

धर्मनेत्र m. N. pr. verschiedener Männer.

धर्मंदद् 1) Adj. *das Gesetz* (buddh.) *schenkend* Kâraṇḍ. 11,9. — 2) f. आ N. pr. einer Gandharva-Jungfrau ebend. 4,23.

धर्मपञ्चविंशतिका f. Titel eines Werkes Bühler, Rep. No. 616.

*धर्मपट्ट m. *die Binde des Gesetzes* (buddh.).

धर्मपट्टन n. Jama's *Stadt.*

धर्मपति m. *Herr —, Hüter der Ordnung, des Gesetzes.*

धर्मपत्तन n. 1) *Bein. der Stadt Çrâvantî (wohl Çrâvastî). — 2) *Pfeffer* Râgân. 6,81. Bhâvapr. 1,168.

*धर्मपत्र n. *Ficus glomerata.*

धर्मपत्नी f. *eine rechtmässige Gattin.*

धर्मपथ m. 1) *der Weg der Pflicht, — der Tugend.* — 2) N. pr. eines Kaufmanns.

धर्मपन्थन् m. = धर्मपथ 1).

धर्मपर (Âpast.) und धर्मपरायण (57,21. 90,25) Adj. *dem die Pflicht, die Tugend über Alles geht.*

धर्मपरीक्षा f. Titel eines Werkes Bühler, Rep.

Digitized by Google

No. 617.

धर्मपर्याय m. Bez. *bestimmter buddhistischer Werke* Lalit. 8,5. Kâraṇḍ. 23,10. 12. 25,5. 27,17. 79,18.

धर्मपाठक m. *ein Lehrer des Rechts, Rechtsgelehrter.*

धर्मपाल m. 1) bildliche Bez. *a) der Strafe. — b) des Schwertes.* — 2) N. pr. verschiedener Männer.

धर्मपाश m. *eine best. mythische Waffe.*

धर्मपीठ 1) n. N. pr. einer Oertlichkeit. — 2) f. आ N. pr. einer Schlangenjungfrau Kâraṇḍ. 4,9.

धर्मपीडा f. *Pflichtverletzung* Daçak. 83,17.

धर्मपुत्र m. 1) *ein aus Pflichtgefühl erzeugter Sohn.* — 2) *Schüler.* — 3) *Patron. Judhishṭhira's. — 4) Du. Bein. der Ṛshi Nara und Nârâjaṇa. — 5) N. pr. des 11ten Manu* VP.² 3,337.

धर्मपुर n. 1) Bein. der Stadt Ajodhjâ. — 2) N. pr. eines Dorfes an der Narmadâ.

धर्मपुरस्कार Adj. *zunächst nur die Pflichten vor Augen habend* Âpast.

धर्मपुराण n. Titel eines Werkes.

धर्मपूत Adj. *tugendrein* Daçak. 52,2.

*धर्मप्रचार m. bildliche Bez. *des Schwertes.*

धर्मप्रदीप m. Titel eines Werkes.

धर्मप्रभास m. N. pr. eines Buddha.

धर्मप्रमाणपरिच्छेद m. Titel eines Werkes.

धर्मप्रवक्तृ Nom. sg. *Rechtslehrer.*

धर्मप्रवचन n. *Verkündigung des Gesetzes.*

धर्मप्रवृत्ति f. 1) *Tugendübung, eine tugendhafte Handlungsweise.* Pl. Râǵat. 6,295. — 2) Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

धर्मप्रश्न m. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1. °व्याख्या f. ebend.

धर्मप्रस्थ m. N. pr. eines Wallfahrtsortes.

धर्मप्रक्रादन m. N. pr. 1) eines Fürsten der Gandharva Kâraṇḍ. 2,21. — 2) eines Mannes Âpast.

धर्मप्रिय m. N. pr. 1) eines Gandharva-Fürsten Kâraṇḍ. 2,21. — 2) eines buddh. Gelehrten.

*धर्मबल N. pr. eines Mannes.

धर्मबिन्दु m. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

धर्मबुद्धि 1) Adj. *dessen Geist auf die Tugend gerichtet ist, tugendhaft.* — 2) m. N. pr. verschiedener Männer.

धर्मभगिनी f. 1) *ein in die Rechte einer Schwester getretenes Frauenzimmer.* — 2) *eine Mitschwester im Glauben* (buddh.). Im Prâkrit zu belegen.

धर्मभागिन् Adj. *Tugend besitzend, tugendhaft* 155,5.

धर्मभाणक m. *Verkünder des Gesetzes, Prediger* (buddh.) Kâraṇḍ. 13,12. 27,17. 78,1. Lalit. 215,7. Hier und da fälschlich °भानक.

धर्मभिक्षुक m. *ein Bettler aus Tugend.*

धर्मभीरु Adj. *pflichtscheu* Kautukar.

धर्मभृत् 1) Adj. *das Gesetz aufrechthaltend, gerecht.* Beiw. von Fürsten. — 2) m. N. pr. verschiedener Männer.

धर्मभृत und v. l. धर्मभृथ (Hariv. 1,7,82) m. N. pr. eines Sohnes des 13ten Manu.

धर्मभ्रातृ m. *ein Bruder im Gesetze, Religionsgenosse, durch Erfüllung gleicher Pflichten mit Jmd verbrüdert.*

धर्ममति m. N. pr. 1) eines Prinzen. — 2) einer Gottheit des Bodhivṛksha Lalit. 522,10.

धर्ममय Adj. *ganz aus Gesetz bestehend, ganz Tugend seiend.*

1. धर्ममात्र n. *nur die Art und Weise, nur das Wie* Gaim. 2,1,9. Chr. 232,21.

2. धर्ममात्र Adj. *nur auf dem Wie beruhend, nur attributiv* Kâṭj. Çr. 1,8,7. 9,5,10. Nom. abstr. °त्व n. 4,12,16. 8,2,19.

धर्ममार्ग m. *der Weg der Pflicht, — der Tugend.*

*धर्ममित्र m. N. pr. eines Mannes.

धर्ममीमांसासंग्रह m. und °मीमांसासारसंग्रह (Opp. Cat. 1) m. Titel zweier Werke.

धर्ममूल n. *die Grundlage des Gesetzes, des Rechts* Gaut. 1,1.

धर्ममृज् (Nom. °मृक्!) m. N. pr. v. l. für धर्मधृक् Hariv. 1,34,13.

धर्ममेघ 1) m. *ein best.* Samâdhi *im* Joga Jogas. 4,29. — 2) *f. आ Bez. einer der zehn Bhûmi bei den Buddhisten.

धर्ममेघध्यान n. *ein best. Geisteszustand bei ekstatischer Meditation im* Joga Vjâsa zu Jogas. 1,2.

*धर्मयु Adj. *gerecht, tugendhaft.*

धर्मयुक्त Adj. 1) *gerecht, tugendhaft* Âpast. 2,8,6. 14,14. — 2) *mit dem Gesetze —, mit dem Rechte im Einklang stehend* Âpast. 2,20,15. R. 1,37,7.

धर्मयुग n. *das Weltalter des Gesetzes, das* Kṛtajuga.

*धर्मयुज् Adj. *gerecht, tugendhaft.*

धर्मयुद्ध n. *ein auf redliche Weise geführter Kampf.*

धर्मयोनि m. *der Mutterschooss des Gesetzes,* Bein. Vishṇu's Vishṇus. 1,54.

धर्मय्यदीक्षित m. N. pr. eines Mannes.

धर्मरक्षिता f. N. pr. einer Frau.

धर्मरत Adj. *Freude an der Tugend habend, d. T. ergeben* 175,15.

धर्मरति 1) Adj. dass. — 2) m. N. pr. eines bösen Dämons Lalit. 394,6.

धर्मरत्न n. Titel eines Werkes. °मञ्जूषा f. desgl.

धर्मरथ m. N. pr. zweier Männer.

धर्मरथाभिवृद्ध m. *ein best.* Samâdhi Kâraṇḍ. 77,12.

धर्मरसायन n. Titel eines Werkes Bühler, Rep. No. 618.

धर्मराज् m. Bein. 1) Jama's. — 2) Judhishṭhira's. — 3) eines Fürsten der Reiher.

धर्मराज m. 1) *ein gerechter Fürst.* — 2) *Fürst überh.* — 3) *ein Buddha.* — 4) Bein. *a)* Jama's. Nom. abstr. °ता f. — *b)* Judhishṭhira's. — 5) *der souveräne* Dharma (buddh.) Kâraṇḍ. 69,10.

धर्मराजदीक्षित m. N. pr. eines Autors. °दीक्षितीय n. Titel seines Werkes Opp. Cat. 1.

धर्मराजन् m. Bein. Judhishṭhira's.

धर्मराजिका f. *ein buddh.* Stûpa.

धर्मरात्री f. Hariv. 7794 wohl nur fehlerhaft für धर्मधात्री.

धर्मरुचि 1) Adj. *Freude an der Tugend habend, der T. ergeben* Âpast. — 2) m. N. pr. *a)* eines Dânava. — *b)* einer Gottheit des Bodhivṛksha Lalit. 522,9. — *c)* eines Mannes.

धर्मलोप m. 1) *Pflichtversäumniss* 69,31. — 2) *das Fehlen des Attributs* Sîn. D. 652.

धर्मवत् 1) Adj. *a) vom Gesetz begleitet* ṚV. — *b) gerecht, tugendhaft.* — 2) f. °वती *a) *eine best.* Mudrâ (buddh.). — *b)* N. pr. verschiedener Frauen.

धर्मवर्धन 1) Adj. *das Rechte —, die Tugend mehrend* (Çiva). — 2) m. N. pr. *a)* verschiedener Männer. — *b)* eines Dorfes.

धर्मवर्मन् n. *der Panzer des Gesetzes* (Kṛshṇa).

धर्मवसुप्रद Adj. *Tugend und Reichthümer verleihend* (Vishṇu) Vishṇus. 98,91.

धर्मवाणिजक und °वाणिजिक m. *Tugendkrämer, der die Tugend des Vortheils wegen ausübt.*

धर्मवाद m. *eine Unterhaltung über das Gesetz, — über die Pflichten.*

धर्मवादिन् Adj. *über das Gesetz —, über die Pflichten zu reden pflegend.*

*धर्मवासर m. 1) *Vollmondstag.* — 2) *der gestrige Tag.*

*धर्मवाहन m. Bein. Çiva's.

धर्मविचारशास्त्र n. *die Lehre von der Erwägung der Pflichten* Comm. zu Njâjam. 1,1,1.

धर्मविचारसंग्रह m. Titel eines Werkes.

धर्मविजय m. 1) *der Sieg der Gerechtigkeit, der Tugend* Râǵat. 3,329. — 2) Titel eines Schauspiels Hall in der Einl. zu Daçak. 30.

धर्मविद् Adj. *mit dem Gesetze vertraut, seiner Pflichten sich bewusst* Gaut.

*धर्मविद्या f. *Kenntniss des Gesetzes, — des Rechts.*

धर्मविधर्मन् n. Pl. प्रजापतेर्धर्म° Name von vier

Digitized by Google

Sâman Ârsh. Br.

धर्मविवरण n. Titel eines Werkes.

धर्मविवर्धन m. N. pr. eines Sohnes des Açoka.

धर्मविवेकवाक्य n. Titel eines Werkes.

धर्मविवेचन n. *Erörterung der Gesetze, — der Pflichten.*

धर्मवृद्ध 1) Adj. *reich an Tugenden* Spr. 4215. — 2) m. N. pr. verschiedener Männer VP.^{2} 4,30.

धर्मवैतंसिक m. *der der Tugend nachstellt, so v. a. Tugenden heuchelnd.*

धर्मव्यतिक्रम m. *Uebertretung des Gesetzes* Âpast. Gaut. 1,3.

धर्मव्यवस्था f. *eine gesetzliche Entscheidung* Gaut. 11,32.

धर्मव्याध m. N. pr. *eines tugendhaften Jägers.*

*धर्मशरीर n. *ein kleiner buddh. Stûpa.*

धर्मशर्मन् m. N. pr. eines Lehrers.

धर्मशाला f. 1) **Gerichtssaal.* — 2) *ein Asyl für Bettler und Reisende, Hospiz.*

धर्मशासन n. *Gesetz-, Rechtsbuch.*

धर्मशास्त्र n. dass. Gaut. °सर्वस्व n. und °सुधानिधि m. Titel von Werken.

धर्मशास्त्रिन् m. *ein Anhänger der Gesetzbücher.* Pl. *eine best. Schule* Harshaç. 204,7.

धर्मशील 1) Adj. *gerecht, tugendhaft.* — 2) m. N. pr. eines Mannes. — 3) f. आ N. pr. einer Frau.

*धर्मश्रेष्ठिन् (?) m. N. pr. eines buddh. Arhant's.

धर्मसंयुक्त Adj. *gesetzmässig* 214,20.

धर्मसंयत Adj. *gerecht, tugendhaft.*

धर्मसंहिता f. *Gesetzsammlung.* Auch Titel eines best. Werkes Opp. Cat. 1.

धर्मसंकथा f. Pl. *fromme Gespräche* Kâd. 2,118,9.

धर्मसंगर m. *ein auf redliche Weise geführter Kampf.*

धर्मसंगीति f. 1) *ein buddh. Concil.* — 2) Titel eines Werkes.

धर्मसंग्रह m. Titel eines buddh. Werkes. °निवृत्ति f. Titel eines Gaina-Werkes Bühler, Rep. No. 726.

धर्मसंज्ञा f. *Pflichtgefühl* MBh. 3,260,24.

धर्मसत्यव्रत Adj. *der Pflicht und der Wahrheit ergeben* R. 2,41,6. धर्म्यं सत्यव्रतम् ed. Bomb.

*धर्मसभा f. *Gerichtssaal.*

धर्मसमय m. *eine übernommene Verpflichtung* 205,11.

धर्मसंप्रदायदीपिका f. Titel eines Werkes Bühler, Rep. No. 349.

धर्मसहाय m. *ein Gefährte —, ein Gehülfe bei der Erfüllung religiöser Pflichten.*

धर्मसांकथ्य n. *eine Unterhaltung über das Gesetz* (buddh.) Kâraṇḍ. 16,6. 43,3. 61,20.

धर्मसाधन n. 1) *Erfüllung der Pflichten* Ind. St. 15,395. — 2) *ein nothwendiges Werkzeug zur Erfüllung der Pflichten* Kâm. Nitis. 6,4.

धर्मसारथि m. N. pr. eines Mannes.

धर्मसावर्णि und °क (VP. 3,2,28) m. N. pr. des 11ten Manu.

*धर्मसिंह m. N. pr. eines Mannes.

धर्मसिन्धु m. Titel verschiedener Werke.

धर्मसुत Patron. 1) m. Judhishṭhira's. — 2) f. आ der Lopâmudrâ Bâlar. 299,20.

धर्मसू 1) Adj. *Ordnung —, Gesetz fördernd.* — 2) *m. *der gabelschwänzige Würger.*

1. धर्मसूत्र n. *ein über Gesetz und Brauch handelndes* Sûtra. °व्याख्या f. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

2. धर्मसूत्र m. N. pr. eines Mannes.

धर्मसेतु m. 1) *ein Damm zum Schutze des Gesetzes, — des Rechts.* Auch als Beiw. Çiva's. — 2) N. pr. eines Mannes.

धर्मसेन m. N. pr. verschiedener Männer.

धर्मसेवन n. *Erfüllung der Pflichten* 148,21.

धर्मस्कन्ध m. *ein auf die Gesetze sich beziehender Hauptabschnitt* Çaṃk. zu Bâdar. 3,4,17. fgg. Auch Titel eines Werkes.

धर्मस्थ m. *Richter.*

धर्मस्थल n. N. pr. einer Stadt.

धर्मस्थविर m. N. pr. eines Mannes.

धर्मस्थितिता f. *die constante Natur des* Dharma (buddh.).

धर्मस्थूणाराज m. *der Hauptpfosten des Gesetzes* Pâr. Gṛhj. 3,4,18.

धर्मस्मारक m. *Rechtslehrer* Ind. St. 10,131.

धर्मस्वामिन् m. 1) **der Herr des Gesetzes,* Beiw. eines Buddha. — 2) N. pr. eines von Dharma errichteten Heiligthums.

धर्महत्तर Nom. ag. (f. °त्री) *das Gesetz —, das Recht verletzend.*

धर्महानि f. *Pflichtversäumniss* Âpast.

धर्महीन Adj. *ausserhalb des Gesetzes stehend* Gaut. 4,25.

धर्माकर m. N. pr. verschiedener Männer, auch eines Buddha.

धर्माक्षेप m. in der Rhetorik *eine Erklärung, dass man die allgemein angenommene Natur eines Dinges nicht gelten lasse.*

धर्माख्यान n. *Auseinandersetzung der Pflichten* Spr. 3108.

धर्मागम m. *ein überliefertes Gesetz.* Vgl. सिद्धान्त°.

धर्माङ्ग 1) Adj. *dessen Körper das Gesetz ist* (Vishṇu) Vishṇus. 1,54. — 2) *f. आ *Reiher.*

धर्माङ्गद m. N. pr. verschiedener Männer.

धर्माचार्य m. *Rechtslehrer.* °स्तुति f. Titel eines Werkes.

धर्मातिक्रम m. *Uebertretung des Gesetzes* Âpast.

धर्मात्मज m. Patron. Judhishṭhira's.

धर्मात्मता f. *Gerechtigkeit, Tugendhaftigkeit.*

धर्मात्मन् 1) Adj. *gerecht, tugendhaft, seiner Pflichten sich bewusst.* — 2) *m. Bein. Kumârapâla's.

धर्मादित्य m. N. pr. eines Fürsten.

धर्मादेशक m. v. l. für धर्मदेशक Pañkat. 166,17.

धर्माधर्मज्ञ Adj. *Recht und Unrecht kennend* (Vishṇu) Vishṇus. 1,54.

धर्माधर्मपरीक्षण n. *das Untersuchen des Rechts oder Unrechts.* Auch *ein best. Gottesurtheil.*

धर्माधर्मप्रबोधिनी f. Titel eines Werkes.

धर्माधात्री f. s. धर्मधात्री.

1. धर्माधिकरण n. *Gericht.* °णाधिष्ठितपुरुष m. *Gerichtsperson.*

2. धर्माधिकरण m. *Richter.*

धर्माधिकरणास्थान n. *Gerichtshof.*

धर्माधिकार m. 1) *Rechtsverwaltung, Rechtspflege.* — 2) Titel eines Werkes.

धर्माधिकारणिक und *°कारणिन् m. *Richter.*

धर्माधिकारिक Adj. *das Kapitel vom Recht betreffend.*

धर्माधिकारिन् m. 1) *Richter* Kâd. 98,19. °पुरुष m. *Gerichtsperson.* — 2) *Sittenrichter* (als Amt), *Prediger* Ind. St. 15,368. fgg.

धर्माधिकृत m. *Richter.*

धर्माधिष्ठान n. *Gericht, Gerichtshof.*

धर्माध्यक्ष m. *Oberrichter, Minister der Justiz.*

धर्माधन् m. *der Weg des Gesetzes, — der Tugend.*

धर्मानल m. N. pr. eines Mannes Kautukas.

धर्मानुकाङ्क्षिन् Adj. *der Gerechtigkeit nachstrebend, dem es um's Rechte zu thun ist* 94,11.

धर्मानुष्ठान n. *Pflichterfüllung* Âpast.

धर्मानुस्मृति f. *beständiges Denken an das Gesetz* (buddh.) Lalit. 34,21.

धर्मानुस्मृत्युपस्थान n. Titel eines buddh. Werkes.

धर्मान्धु m. N. pr. eines Tîrtha.

धर्माभिज्ञनवत् Adj. *gerecht und von edler Herkunft* R. 2,72,16.

धर्माभिमुख 1) m. *ein best.* Samâdhi Kâraṇḍ. 93,2. — 2) f. आ N. pr. einer Apsaras ebend. 3,15.

धर्माभिषेकक्रिया f. *eine vorgeschriebene Abwaschung.*

धर्मामृत n. und धर्माम्भोधि m. Titel zweier Werke.

*धर्माय्, °यते *zum Gesetz werden.*

*धर्मायतन n. *die Objecte des Sinnesorgans* Manas. Davon *°निक Adj. (buddh.).

Digitized by Google

धर्मायन n. *Rechtsgang, Rechtshandel* Bhar. Nâṭjaç. 34,73.

धर्मारण्य n. 1) *ein Wald, in welchem Einsiedler ihren Pflichten obliegen.* — 2) N. pr. *a) eines heiligen Waldes* in Madhjadeça. — *b)* einer Stadt.

धर्मार्थदुघ Adj. *Gutes und Nützliches* milchend (d. i. *verleihend*) oder f. आ *die drei dieses verleihenden* Veda Bhâg. P. 4,6,44.

धर्मार्थयुक्त Adj. *mit der Pflicht und dem Nutzen in Einklang stehend* Âpast.

धर्मार्थीय Adj. *auf das Gesetz —, auf die Pflicht bezüglich.*

धर्मालोक m. *ein Licht des Gesetzes* Kâraṇḍ. 8,3 (so wird dieses Werk genannt).

धर्मालोकमुख n. *ein Eingang zum Lichte des Gesetzes* (buddh.) Lalit. 252,11. Deren werden 108 angenommen.

धर्माशोक m. Bein. Açoka's.

धर्माश्रित Adj. *gerecht, tugendhaft.*

धर्मासन n. *Richtersitz.*

धर्मास्तिकाय m. bei den Gaina *die Kategorie Tugend* Çaṃk. zu Bâdar. 2,2,33.

*धर्माह्न m. *der gestrige Tag.*

धर्माहृत Adj. *auf gesetzmässige Weise erworben* Âpast.

धर्मिक fehlerhaft für धार्मिक.

धर्मिता f. Nom.abstr. von धर्मिन्. Am Ende eines Comp. *das Behaftetsein mit dem und dem charakteristischen Merkmal.*

धर्मितावच्छेद m. (Opp. Cat. 1), °च्छेदकताप्रत्यासत्तिविचार m., °च्छेदकतावाद m. (Opp. Cat. 1), °च्छेदकतावादार्थ m. (ebend.), °च्छेदकप्रत्यासत्ति f. (Bühler, Rep. No. 383), °निरूपण n. und °च्छेदकवाद m. (Opp. Cat. 1,7714) Titel von Werken.

धर्मित्व n. 1) *Gerechtigkeit, Pflichtgefühl.* — 2) am Ende eines Comp. *a) das Verpflichtetsein zu* Gaut. 10,28. — *b) das Behaftetsein mit dem und dem charakteristischen Merkmal, das Unterworfensein der und der Erscheinung.*

धर्मिन् 1) Adj. *a) das Gesetz kennend, — befolgend, seiner Pflichten sich bewusst* Gaut. 10,52. — *b) mit besonderen Eigenschaften versehen, woran besondere Eigenschaften haften.* Subst. *Object, Ding* Kap. 5,98. 6,4. — *c)* am Ende eines Comp. *α) Jmdes Gesetze befolgend, — Gesetzen unterworfen, — Rechte habend, — Pflichten erfüllend. — β) die Art und Weise —, die Eigenthümlichkeit von Jmd* oder *Etwas habend, Etwas als charakteristisches Merkmal habend, einer best. Erscheinung unterworfen.* — 2) m. N. pr. *a)* des 14ten Vjâsa. — *b)* eines Fürsten VP 4,22,3. — 3) *f. °णी *ein best. wohlriechender Arzneistoff* Râgân. 6,114.

धर्मिष्ठ Adj. (f. आ) 1) *seine Pflichten vollkommen erfüllend, überaus gerecht, —gewissenhaft, — tugendhaft.* Nom. abstr. °ता f. — 2) *dem Gesetze vollkommen entsprechend, mit dem Gesetze —, mit der Tugend ganz in Einklang stehend, gesetzmässig, gesetzlich.*

*धर्मीपुत्र m. *Schauspieler.*

धर्मेन्द्र m. Bein. Jama's.

धर्मेप्सु Adj. *nach moralischem Verdienst trachtend.*

धर्मेयु m. N. pr. eines Sohnes des Raudrâçva.

धर्मेश m. Bein. Jama's.

धर्मेश्वर m. 1) dass. — 2) N. pr. *a)* eines Devaputra Lalit. v. l. धर्मचर. — *b)* verschiedener Männer Lalit. 201,4.

धर्मेश्वरतीर्थ n. N. pr. eines Tîrtha.

धर्मेश्वरलिङ्ग n. Name eines Liṅga.

धर्मोच्चय m. N. pr. eines mythischen Palastes (buddh.).

1. धर्मोत्तर n. *ein Vorwalten der Gerechtigkeit* MBh. 1,100,10.

2. धर्मोत्तर 1) Adj. *ganz der Gerechtigkeit ergeben, nur an seine Pflichten denkend* Gaut. Ragh. 13,7. — 2) m. N. pr. eines buddh. Gelehrten.

धर्मोत्तरीय m. Pl. *die Schule des* Dharmottara.

धर्मोपदेश m. 1) *Unterweisung im Gesetze, in den Pflichten, Lehren in Bezug auf dieselben* Âpast. — 2) *die Gesetze, Gesetzsammlung.* — 3) *die Angabe des Wie* Gaim. 3,3,4. — 4) Titel eines Gaina-Werkes Bühler, Rep. No. 727.

*धर्मोपदेशक m. *Rechtslehrer.*

धर्मोपदेशना f. 1) *Unterweisung im Gesetz.* धर्मदेशना v. l. — 2) Titel eines Werkes Bühler, Rep. No. 619.

धर्मोपमा f. *ein Gleichniss, in welchem zwei Dinge in Bezug auf eine gemeintschaftliche charakteristische Eigenschaft einander gleichgestellt werden.*

धर्म्य 1) Adj. (f. आ) *a) gesetzmässig, gesetzlich, rechtmässig, mit dem Gesetze —, mit dem Rechte, — mit dem Brauche in Einklang stehend, zu derselben in Beziehung stehend, herkömmlich. — b) gerecht, rechtschaffen* (von Personen). — *c) mit besonderen Eigenschaften versehen. — d) einer Person* oder *Sache* (Gen.) *entsprechend.* — 2) n. *herkömmliche Abgabe.*

धर्म्योत्क्षेप m. in der Rhetorik *eine Erklärung, dass man den Träger einer anerkannten charakteristischen Eigenschaft als solchen nicht gelten lasse.*

धर्ष्, ३ धर्षति, धृष्णोति, धृषत्, धृषाण und धृषमाण. 1) *dreist —, muthig sein.* — 2) *den Muth zu Etwas haben, wagen zu* (Infin.), *sich an Jmd* (Acc.) *wagen.* — 3) धृषत् *dreist, kühn, muthig.* धृषत् und धृषता Adv. *herzhaft, tüchtig, kräftig.* — 4) धृषित *kühn, muthig, tapfer.* धृषिता Adv. vielleicht fehlerhaft für धृषता. — 5) धृष्ट *keck, frech.* धृष्टम् und धृष्ट° Adv. — 6) *संकृता und °कृसे. — 7) धृष्यमाण Paṅkat. 265,8 fehlerhaft. — Caus. 1) धर्षयति *sich an Jmd* oder *Etwas wagen, Jmd Etwas anthun, sich an Jmd* oder *Etwas vergreifen, über Jmd kommen, Jmd bewältigen, bezwingen, hart mitnehmen, Etwas verderben, zu Grunde richten.* धर्षिता *geschändet.* धर्षितवत्सु Supârṇ. 27, 1. — 2) Med. *überbieten, bezwingen* AV. 3,3,2. — Mit अप *bezwingen.* — Mit अभि Simpl. und Caus. *überwältigen, bezwingen.* — Mit अव in अनवधृष्य, अनवधर्ष्य. — Mit आ *sich wagen an, Jmd Etwas anhaben können.* — Caus. *Jmd zu nahe treten, beleidigen, reizen.* — Mit उप *sich wagen an.* — Mit परि Caus. *über Etwas herfallen.* — Mit प्र *sich an Jmd wagen, Jmd zu nahe treten, Jmd Etwas anthun, beunruhigen, bewältigen.* — Caus. dass. und *schänden* (ein Weib), *verderben, verwüsten.* — Mit अभिप्र in °धर्षण. — Mit संप्र Caus. *sich an Jmd wagen, Jmd Etwas anthun.* — Mit प्रति *aushalten, widerstehen.* — Mit वि Caus. *sich an Jmd wagen, Jmd Etwas anthun, Jmd beunruhigen, schänden* (ein Weib), *Etwas verderben.* — Mit सम् Caus. *schänden* (ein Weib), *Etwas verderben.*

धर्ष m. 1) Nom. act. in दुर्धर्ष. — 2) * *Eunuch;* vgl. धर्षवर.

धर्षक 1) Adj. am Ende eines Comp. *über Etwas herfallend, einen Angriff machend auf.* — 2) *m. *Schauspieler.*

धर्षण 1) n. f. (आ) *a) ein Angriff auf Personen* oder *Sachen, Beleidigung, Misshandlung.* — *b)* **Beischlaf* (eher *Schändung, Nothzucht*). — 2) *f. ई *ein freches, liederliches Weib.*

धर्षणात्मन् Adj. *der gern Jmd Etwas anthut* (Çiva).

*धर्षणि f. = धर्षण 2).

धर्षणीय Adj. *derjenige, dem leicht beizukommen ist, einem Angriffe ausgesetzt, leicht unterliegend, — zu Schaden kommend.*

*धर्षवर m. *Eunuch.* Richtig वर्षवर.

धर्षित 1) Adj. s. u. धर्ष् Caus. — 2) *f. आ *ein freches liederliches Weib.* — 3) *n. *Beischlaf.*

धर्षिन् 1) Adj. am Ende eines Comp. *herfallend*

Digitized by Google

über, beleidigend, misshandelnd. — 2) f. °णी *ein freches, liederliches Weib.*

*धलएड m. *eine best. stachelige Pflanze.*

*धलिल N. pr. eines Thales.

धव्, धवते *rennen, rinnen* ṚV. — Mit नि *hinfliessen* —, *hinlaufen zu* (Loc).

1. धव m. *Anogeissus latifolia* RÂǴAN. 9,112. BHÂVAPR. 1,235.

2. धव (accentuirt nur in NAIGH.) m. 1) *Mensch, Mann.* — 2) *Ehemann, Gatte.* — 3) *Besitzer, Herr, Herrscher, Gebieter.* — 4) **Spitzbube.*

*धवनी f. wohl *Demodium gangeticum* oder *eine verwandte Species.*

*धवर n. *eine best. hohe Zahl* (buddh.).

धवल 1) Adj. (f. आ) *a) blendend weiss.* — *b) *hübsch.* — 2) m. *a) *die blendend weisse Farbe.* — *b) eine Taubenart* BHÂVAPR. 2,8. — *c) *ein ausgewachsener Stier.* — *d) *eine Art Kampfer* RÂǴAN. 12,70. — *e) *Anogeissus latifolia* RÂǴAN. 9,112. — *f) ein best. Râga.* — *g)* N. pr. α) eines Mannes. — β) eines Weltelephanten. — γ) eines Hundes Ind. St. 14,111. — 3) f. (*आ) und ई *eine weisse Kuh.* Als Zugthier KÂD. 2,129,24. — 4) f. ई *a) weisses Haar.* — *b)* N. pr. eines Flusses. — 5) n. *a) *weisser Pfeffer* RÂǴAN. 6,34. — *b) ein best. Metrum.* — *c)* N. pr. einer Stadt.

धवलगिरि m. *der Dolaghir.*

धवलगृह् n. *das oberste, weiss angestrichene Stockwerk eines Hauses* HARSHAṄ. 125,23.

धवलता f. und धवलत्व n. *die weisse Farbe.*

धवलनिबन्ध m. Titel eines Werkes.

1.*धवलपक्ष m. *die Zeit des zunehmenden Mondes.*

2.*धवलपक्ष m. *Gans.*

धवलपुराणसमुच्चय m. Titel eines Werkes.

धवलमुख m. N. pr. eines Mannes.

*धवलमृत्तिका f. *Kreide.*

धवलय्, °यति *weiss machen, beleuchten* KÂD. 81,10. 143,19. 144,13. 201,21. 2,34,10. PRASANNAR. 148,14. धवलित *weiss gemacht, beleuchtet.*

धवलाय्, °यते *eine weisse Farbe annehmen, glänzend weiss erscheinen* KÂD. 2,37,17. HARSHAṄ. 219, 21. °यित Partic. 210,10.

धवलाष्टक n. Titel eines Gedichts.

धवलिमन् m. *Weisse, die weisse Farbe, nitor* KÂD. 145,23. 201,21. 227,9. zugleich *Reinheit* 2,58,8.

धवली Adv. mit भू *glänzend weiss werden* HARSHAṄ. 159,6.

*धवलेतरतण्डुल m. *Andropogon bicolor* GAL.

*धवलोत्पल n. *die Blüthe der weissen Wasserlilie.*

*धवाणाक m. *Wind.*

धवितव्य oder धवितव्य Adj. *anzufächeln* ÇAT. BR.

धविंत्र n. *Fächer, Wedel von Fell oder Leder* ÂPAST. ÇR. 15,5,12. धवित्रदण्ड m. *Fächerstiel* MÂN. ÇR. 4,2.

धवीयस् Adj. Compar. *schnell rennend.*

धस् in *°पयो°, पुरो°, रेतो°, वयो°.

धस्मन् in पुरु°.

1. धा, Präsensstämme: दधा (Act.), दध् (Act. Med.), दध (Act. Med.) und धौ (Act. Med.); Absol. धित्वा (TS. 7,4,8,1. 2) und क्त्वा; Pass. धीयते, °धित (धित HARIV. 7799 verdächtig) und क्तिं (s. bes.). 1) *setzen, legen, stellen, einfügen, einbringen,* — *in* oder *auf* (Loc.). दण्डम् *den Stock legen auf,* so v. a. *Strafe verhängen über* (Loc. oder Gen.). तत्पद्व्यां पदम् *den Fuss auf seinen Weg stellen,* so v. a. *es ihm nachthun, ihm gleichen* 251,7. Meist Act. — 2) *hinbringen* —, *hinschaffen zu* (Loc.). अरे *weit wegschaffen* ṚV. 10,35,4. Meist Act. — 3) *Jmd* an einen Ort oder in einen Zustand *versetzen, verhelfen zu, bringen in* oder *zu* (Loc. oder Dat.) ṚV. 2,34,9. 4,17,7. Meist Act. — 4) *richten auf* (Dat. ṚV. 7,56,19, oder Loc.), *nach* oder *an* (Loc.). चित्ताम्, मतिम् oder मनस् *seine Gedanken richten auf, denken an* (Loc. oder Dat.), *beschliessen* (mit Dat., Loc., Acc. mit प्रति, Infin., oder directe Rede mit इति). Meist Med. धीयमान (v. l. वर्तमान) und धित (verdächtig) *dessen Sinn gerichtet ist auf* (Loc. oder Dat.). — 5) *Jmd* (Dat., Loc. oder Gen.) *Etwas bestimmen, verleihen, zutheilen, verschaffen, geben, schenken.* Meist Act. Pass. *verliehen werden* u. s. w., so v. a. *zufallen* ṚV. 1,81,3. — 6) *festsetzen, feststellen, anordnen, constituere.* — 7) *einsetzen als, bestimmen* —, *machen zu, reddere;* mit doppeltem Acc. ṚV. 7, 31,12. Spr. 1060. — 8) *machen, bewerkstelligen, unternehmen, bewirken, verursachen, schaffen, hervorbringen, erzeugen.* चैनस् *Befriedigung gewähren, Jmd* (Dat.) *Etwas* (Acc.) *gewähren.* Aor. mit पूरयाम्, मन्त्रयाम्, वरयाम् = चकार Ind. St. 14, 144. — 9) *halten* (in der Hand), *fassen, tragen, in sich tragen* (eine Leibesfrucht). — 10) ein Kleid, einen Schmuck, Blüthe *tragen.* — 11) *tragen,* so v. a. *erhalten, aufrechthalten.* — 12) Med. *an sich nehmen, empfangen, erlangen, erhalten* ṚV. 4,32,19. 6,67,7. insbes. eine Leibesfrucht *empfangen, concipere.* अन्तम् *ein Ende finden* ṚV. 6, 29,5. श्लोकम् und चैनस् *Gefallen finden* —, *sich erfreuen an* (Loc. oder Dat.). — 13) *sich zu eigen machen, annehmen,* so v. a. *an sich zur Erscheinung bringen, zeigen, sich zuziehen, inne haben, besitzen, behaupten.* — 14) अधायत MBH. 4,1847 fehlerhaft für अधारयत्. — Caus. धापयति vom Simplex nicht zu belegen. — Desid. 1) दिधिषति *a) geben* —, *verschaffen wollen.* Med. *sich verschaffen wollen, zu gewinnen suchen.* — *b) belegen* —, *beschenken wollen.* — *c)* Med. *aufbringen wollen.* — 2) धित्सति *setzen* —, *legen wollen auf* (Loc.). — *Intens. देधीयते. — Mit अति, अतिक्षित *beseitigt.* — Mit अधि 1) Act. *a) setzen, anlegen, aufsetzen* (auf's Feuer). — *b) auf Jmd legen, Jmd* (Dat. oder Loc.) *verleihen, zutheilen.* — 2) Med. *an sich nehmen, an sich zur Erscheinung bringen.* — Mit अनु Med. 1) *darauf hinzulegen.* — 2) *veranlassen zu* (Dat.). — 3) *zugestehen, überlassen* ṚV. 6,20, 2. — °धास्यति BÂLAR. 117,21 fehlerhaft für °ध्यास्यति. — Mit व्यनु Med. *entfalten, ausbreiten.* — Mit अवत्तर् 1) Act. Med. *a) hineinlegen in* (Loc.) ṚV. 1,62,9. 6,44,23. 10,54,6. — *b) dazwischen legen,* — *setzen.* — *c) abscheiden, absondern* ṚV. 3,38,3. — *d) ausschliessen, beseitigen.* — *e) zudecken, verhüllen, verbergen,* — *in* (Loc.) ṚV. 7,71,5. *verschwinden* —, *unsichtbar machen, verdunkeln.* — 2) Act. *a) in sich aufnehmen,* — *enthalten.* — *b) im Innern* —, *im Herzen zur Erscheinung bringen,* — *zeigen.* — *c) Jmd* (Abl.) *Etwas* (Acc.) *vorenthalten, entziehen.* — 3) Pass. *verdeckt* —, *verhüllt* —, *unsichtbar werden, verschwinden.* — Mit *Abl. oder Gen. der Person *sich vor Jmd verbergen, sich Jmds Augen entziehen.* — 4) अवत्तिंक्षित *a) getrennt.* — *b) bedeckt,* — *mit* (im Comp. vorangehend). — *c) verhüllt, verborgen, versteckt, unsichtbar gemacht, verschwunden,* — *in* (Loc. oder im Comp. vorangehend). Mit Abl. der Person *verborgen vor, Jmds Blicken entzogen.* — Caus. *verschwinden machen.* — Mit अप Act. *wegschaffen, wegnehmen,* — *von* (Abl.), *vertreiben* ṚV. 8,85,13. — Mit अपि oder पि (von MANU an häufiger als अपि) 1) *hineinstecken,* — *in* (Loc.). — 2) *Jmd* (Dat.) *darreichen, hingeben, Jmd* (Loc.) *verleihen* ṚV. 10,56,4. — 3) *zudecken, verstopfen, verschliessen, schliessen, einschliessen, verhüllen, bedecken, verdecken, verbergen.* Pass. *verhüllt werden, spurlos verschwinden in* (Loc.) MBH. 12,246,18. 19. Partic. अपिक्षित und पिक्षित *zugedeckt* u. s. w., *unsichtbar gemacht, in seiner Thätigkeit gehemmt.* — Caus. *zudecken lassen mit* (Instr.), *schliessen lassen* (mit doppeltem Acc). — Mit समपि *ganz zudecken.* — Mit अभि 1) *Jmdm* (Dat.) *übergeben, dahingeben, überliefern.* — 2) *richten, zurichten* ṚV. 2,23,6. 7,

Digitized by Google

34,9. — 3) *umhüllen, umlegen mit* (Instr.), *umwinden, binden.* Gewöhnlich Med. आधिकित *angebunden, angeschirrt, angespannt.* — 4) *belegen, mit Truppen überziehen.* — 5) *umfassen,* so v. a. *in Schutz nehmen.* — 6) Med. *in sich tragen, — bergen* Bhâg. P. 3,13,30. — 7) Med. *sich verhalten zu* (Acc.). — 8) *bezeichnen, benennen;* Pass. *bezeichnet —, benannt werden, heissen.* अभिकित *bezeichnet, genannt, heissend.* — 9) *angeben, auseinandersetzen, mittheilen, sprechen über, vortragen, Etwas sagen, sprechen, aussprechen.* अभिकित *angegeben, angezeigt* 219,27 *mitgetheilt, vorgebracht, vorgetragen, gesprochen, worüber* oder *über wen gesprochen worden ist.* — 10) *zu Jmd Etwas sagen, — sprechen;* mit doppeltem Acc. अभिकित *zu dem Etwas gesagt worden ist* 107,21. — Caus. Med. *nennen lassen.* — Desid. (°धित्सते) *sich umhüllen wollen* RV. 10,85,30. — Mit प्रत्यभि 1) *wieder an sich ziehen, — in sich zurückziehen.* — 2) *erwiedern, antworten.* प्रत्यभिकित *dem geantwortet worden ist.* — 3) *seine Zustimmung geben.* — Mit समभि *zu Jmd* (Acc.) *sprechen.* — Mit अव 1) *einlegen, einstecken, hineinstellen, einschieben, eintauchen, einschliessen, — in* (Loc.). आवकित *steckend —, eingeschlossen in* (Loc.); *in's Wasser gefallen.* — 2) *wegdrängen, eindrücken.* — 3) *sich versenken in* (Loc.), *aufmerken, Acht geben, die Aufmerksamkeit richten auf.* Vom Verbum fin. nur अवधीयताम् 3te Sg. Imperat. impers. अवकित *aufmerksam, Acht gebend, ganz bei einer Sache seiend.* — Caus. *einlegen —, einstecken lassen in* (Loc.). — Mit अन्वव *der Reihe nach hineinstellen* Âpast. Çr. 15,4,2. — Mit अभ्यव, °कित *niedergeschlagen* (Staub); nach dem Comm. *aufgewirbelt.* — Mit उपाव, उपावकित *daneben gesteckt, —gelegt.* — Mit पर्यव 1) *in der Nähe aufbewahren* Âpast. 1,3,10. — 2) *zu sich nehmen, geniessen* Âpast. 1, 10,28. — Mit प्रत्यव *wieder hineinlegen, —stecken.* — Mit व्यव 1) *hier und dort hinlegen.* — 2) *dazwischenstellen.* — 3) Pass. *getrennt werden.* °धीयताम् impers. *man trenne sich von* (Abl.). °कित *getrennt, geschieden, — durch* (im Comp. vorangehend). — 4) *unterbrechen.* Pass. *eine Unterbrechung erleiden.* °कित *unterbrochen, gehemmt.* — 5) *weglassen.* — 6) व्यवकित *a) entfernt, in der Ferne befindlich* Bhâg. P. 1,9,36. — *b) durch etwas Dazwischenliegendes getrennt,* so v. a. *versteckt, der Wahrnehmung entzogen, — durch* (im Comp. vorangehend). — *c) von Etwas entfernt,* so v. a. *zu Etwas nur in Beziehung stehend, nicht unmittelbar betroffen.* — Caus. *trennen* Naish. 4,109. — Mit संव्यव in असंव्यवकितम् (Nachtr. 3). — Mit समव *zusammenlegen, — stellen* Âpast. Çr. 15,11, 10. 15,1. Vgl. असमवकितम्. — Mit आ 1) *hinstellen, legen —, setzen —, bringen in, an* oder *auf* (Loc.), Leibesfrucht *hineinlegen* in ein Weib (Gen.) 71,9. Tugenden *Jmd* (Loc.) *einimpfen,* den Blick, den Sinn, die Gedanken *richten auf* (Loc.), Sorgfalt *verwenden auf* (प्रतिपात्रम्), eine Schuld *auf Jmd* (Loc.) *wälzen,* Furcht *Jmd* (Loc.) *einjagen.* In der späteren Sprache gewöhnlich Med. आकित *aufgelegt, hineingelegt* (Leibesfrucht 73,6). — 2) Holz *zulegen* (zum Feuer) 37,16. 20. 38,5. — 3) *einsetzen* (im Spiel). — 4) *niederlegen als Pfand.* Nur आकित *verpfändet, versetzt.* — 5) Med. *aufbewahren.* — 6) Med. *sich* Feuer (auf dem Heerde oder Altar) *anlegen.* — 7) *Jmd* (Dat., Loc. oder Gen.) *geben, verleihen, übergeben, darbringen, erzeigen* (Ehre). — 8) *versetzen in* (Loc.), *bringen zu* (Dat.). — 9) *gebrauchen zu, verwenden bei* (Loc.). — 10) Med. *fassen, ergreifen* Spr. 7735. — 11) Med. *nehmen, empfangen, erhalten.* गर्भम् *Leibesfrucht empfangen, concipere.* — 12) Med. Kinder *empfangen* von einer Frau (Instr. oder Loc.). — 13) *zu* oder *in sich aufnehmen,* eine Lehre *annehmen* (buddh.), ein Gelübde *auf sich nehmen, — thun* (आकित *gethan*), einem Gemüthszustande *sich hingeben.* Ausnahmsweise Act. — 14) *hervorbringen, bewirken, verursachen* 324,30. सांमुख्यम् so v. a. *sich wenden an.* Ausnahmsweise Act. — 15) आकित Pâṇ. 43,4 fehlerhaft für आवृत (so ed. Bomb.); आघात Kâtyâp. 16 ebenfalls fehlerhaft. — Caus. *hinsetzen lassen.* — Desid. (°धित्सति, °ते) 1) Med. *anlegen wollen* (Feuer). — 2) *zu ergreifen die Absicht haben.* दण्डम् so v. a. *zu strafen sich anschicken* MBh. 12,83,45. — Mit अत्या *voranstellen, erheben über.* Vgl. अत्याकित. — Mit अध्या *darauf setzen.* — Mit अन्तरा Med. 1) *hereinstecken in* (Loc.). — 2) mit हृदि *in seinem Herzen haben.* — Mit अन्वा 1) *darauf legen.* — 2) Holz (zum Feuer) *nachlegen.* — 3) *schüren* (das Feuer). — 4) *weiter übergeben* (ein Pfand). Nur अन्वाकित. — Mit अपा *ablösen von* (Abl.). — Mit अभ्या Act. 1) *hinzulegen, legen auf* oder *in* (Loc.), *hineinlegen* (Holz in's Feuer). — 2) *anlegen* (Feuer). अभ्याकित *angelegt.* — Mit उदा, उदाकिततर *ein wenig erhöht.* — Mit उपा 1) *anlegen an* (Loc.), *setzen auf* (Loc.). *उपाकित *daraufgesetzt.* — 2) Med. *ergreifen* (दण्डम्) MBh. 12,15,4. उपाधाय *mit sich nehmend, mit* (Acc.) Chr. 28,28. — 3) Med. mit आत्मनि *bei sich behalten.* — 4) *Jmd verführen —, verleiten zu;* mit doppeltem Acc. मा — उपादधाः R. 2,35,28. उदाद्धः v. l. im Comm. der Bomb. Ausg. — 5) उपाकित *a) als Preis ausgesetzt.* — *b) bewirkt, hervorgebracht.* — *c)* * = संयोजित *verbunden.* — Mit प्रत्युपा Med. *wiedererlangen.* — Mit न्या *einsetzen.* — Mit निरा *heraus —, wegnehmen.* — Mit पर्या 1) *umlégen* (mit Feuer). — 2) पर्याकित *derjenige, dem ein jüngerer Bruder mit der Anlegung des heiligen Feuers zuvorgekommen ist,* Âpast. 2,12,22. Çr. 9,12,11. Gaut. 15,18. — Mit अनुपर्या Act. *der Reihe nach herumlegen.* — Mit अभिपर्या *umlégen* (mit Feuer). — Mit प्रा, प्रै — आकितः *hingeführt zu* (Loc.) RV. 9,64,19. — Mit व्या Pass. 1) *getrennt werden, — von* (Instr. oder °तस्). — 2) *sich unbehaglich —, sich unwohl fühlen.* व्याकित *krank.* — Mit समा 1) *zulegen* (Holz zum Feuer). समाकित *zugelegt.* — 2) *anlegen, schüren* (Feuer). — 3) *setzen —, legen —, stecken auf, an* oder *in* (Loc.). अस्त्रम् *den Pfeil auflegen.* गर्भम् *eine Leibesfrucht hineinlegen,* so v. a. *befruchten.* सवितुस् *in die Sonne legen.* दृष्टिम्, चित्तम्, चेतस्, मतिम्, मनस् *den Blick, den Geist, die Gedanken richten auf* (Loc.). मतिम् und मनस् *den Gedanken fassen* (die Ergänzung in directer Rede mit इति). आत्मानम्, मनस् ohne Ergänzung *seinen Geist auf einen Punkt richten, sich sammeln, sich fassen.* Ohne Acc. *sich in ein Gebet vertiefen, beten* Bâlar. 110,10. — 4) *Jmd* (Loc.) *Etwas auferlegen.* समाकित *auferlegt.* — 5) *Jmd* (Loc.) *übergeben, Jmds Hut anvertrauen.* — 6) *einsetzen in* (Loc.). — 7) *vereinigen, verbinden, zusammenhalten.* समाकित *vereinigt —, verbunden —, versehen mit* (Instr. oder im Comp. vorangehend). Pl. *vereint, versammelt* 68,20. *alle insgesammt.* — 8) *in Ordnung bringen, wieder gut machen.* — 9) *hervorbringen, bewirken.* समाकित *redditus.* — 10) Med. *a) anlegen* (ein Kleid), *annehmen* (eine Gestalt). — *b) als Leibesfrucht empfangen, concipere.* — *c) an sich nehmen, sich zueignen.* — *d) an sich nehmen, an sich zur Erscheinung bringen, an den Tag legen, zeigen.* — *e) seine ganze Aufmerksamkeit auf Etwas richten, sich ganz einer Sache hingeben* (mit Acc.); Act. Bhaṭṭ. समाकित *ganz bei einer Sache seiend, sich einer Sache ganz hinzugeben vermögend, in Etwas ganz aufgehend* (von Personen und vom Geiste), *seine ganze Aufmerksamkeit auf einen Punkt richtend.* Die Ergänzung im Loc. oder im Comp. vorangehend; häufig ohne Ergänzung (Âpast. 1,1,11. 5,7. 13,18). — *f) festsetzen, feststellen, als ausgemacht hinstellen.* *सं-

Digitized by Google

माकित *festgestellt, bewiesen.* — *g) einräumen, zugeben.* समाकित *gutgeheissen, gebilligt* Âpast. 1,20, 3. 2,29,14. Hariv. 11392. *übereinstimmend mit* (im Comp. vorangehend) 2225. — 11) समाकित *zu Ende gegangen, abgelaufen* MBh. 1,173,31. — Desid. °धित्सति) *Jmd* (Acc.) *dahin zu bringen wünschen, dass er sich sammelt, — fasst.* — Mit अनुसमा, °कित *vollkommen gesammelt, fest auf einen Punkt gerichtet.* — Mit अभिसमा, °कित *verbunden —, vereinigt mit* (Instr.). — Mit उपसमा 1) *hinzulegen* (Holz zum Feuer) Mân. Çr. 1,3,5. 7,5. Gṛhj. 1,28. 2,6. — 2) *anlegen, schüren, entzünden* (ein Feuer) Gaut. Âpast. 2,6,1. °कित *angelegt, entzündet* Samitopan. 44,3. — 3) *aufstellen, an seinen Platz stellen.* — Mit प्रतिसमा 1) *wieder auflegen* (den Pfeil). Nur °कित. — 2) *wieder an seinen Platz stellen, in Ordnung bringen, wieder herstellen.* °कित *w. hergestellt.* — 3) *verbessern, beseitigen* (einen Fehler) Çaṃk. zu Bâdar. 2,2,10. — Mit उद् 1) *auslegen* RV. 10,101,12. — 2) *aufstellen, aufsetzen, aufbauen.* Nur उद्धित. — 3) *aussetzen.* उद्धित *ausgesetzt.* — Mit उप 1) *auflegen, anlegen, aufsetzen, legen auf* (Loc. 37,30. Çulbas. 3,47) oder *in* (Loc.), *stellen* (अधस्तात् *unter Etwas*), *stecken —, setzen in* (Loc.), *auf das Feuer setzen, anlegen,* so v. a. *anschirren* (Rosse). हृदि *in's Herz schliessen,* so v. a. *behersigen.* उपकित *gesetzt auf* (im Comp. vorangehend), *angelegt, angebracht, hineingesteckt, eingefasst* (Edelstein) *in* (Loc.). — 2) *Etwas sich unterlegen, sich legen auf* (Acc.). — 3) in der Grammatik *sich legen auf* (Acc.), so v. a. *unmittelbar vorhergehen.* Nur Pass. und उपकित *dem Etwas* (Instr. oder im Comp. vorangehend) *vorhergeht.* — 4) *Jmd* (Dat.) *Etwas übertragen.* तदुपकित *ihm übertragen.* — 5) *Jmd* (Loc.) *Etwas beibringen, lehren.* — 6) *hinzuthun, hinzufügen, — zu, verbinden mit* (Loc.) Çulbas. 1,52. उपकित *sich anschliessend an* (Loc.), *verbunden mit* (im Comp. vorangehend) Mâlav. 20. — 7) *anwenden.* क्रिया वस्तूपकिता *auf eine gute Sache verwendete Mühe.* — 8) *voraussetzen, supponiren.* Nur Pass. und उपकित *vorausgesetzt, bedingt durch* (im Comp. vorangehend) 259,1. 260,1. — 9) उपकित *a) herbeigeschafft, — geführt, zugeführt.* — *b) unternommen* MBh. 13, 61,40. — *c) verführt, verleitet* oder *angeführt.* — Mit अनूप *hinterher anlegen, — auflegen.* — Mit अभ्युप 1) *hinzusetzen, hinzulegen.* — 2) *belegen, zudecken.* — 3) Med. *zugleich mit aufsetzen* (auf das Feuer). — Mit प्रत्युप *belegen, bedecken.* — Mit तिरस् s. u. d. W. — Mit नि 1) *niedersetzen, niederlegen, ablegen, hinlegen, hinsetzen, hinstellen, — auf, an* oder *in* (Loc.), *hineinlegen, — in* (Loc., Loc. mit अन्तर् oder °अन्तर्), *Etwas vor Jmd* (Dat.) *hinlegen.* भूमौ oder अवटे (R. 3,8,20) *in die Erde, in eine Grube legen,* so v. a. *begraben;* auf den Kopf (Loc., ausnahmsweise auch Instr.) *legen* auch so v. a. *hoch aufnehmen* 152,12. मनसि *in's Herz legen,* so v. a. *bei sich denken.* Pass. auch *ruhen —, enthalten sein in* (Loc.), *übergehen —, sich auflösen in* (Loc.). निकित *niedergesetzt* u. s. w., *gelagert* (ein Heer), *steckend —, befindlich in* (Loc. oder im Comp. vorangehend) Âpast. 1,22,6. — 2) das Auge *richten auf* (Loc.), den Sinn, die Gedanken *richten auf* (Dat.), so v. a. *beschliessen.* क्रियाम् *Mühe wenden an* (Loc.). — 3) *niederlegen zur Aufbewahrung, aufbewahren in* (Loc.). हृदये, मनसि *im Herzen bewahren,* so v. a. *dem Herzen einprägen, im Gedächtniss behalten.* Med. auch *für sich aufbewahren.* — 4) *verstecken in* (Loc.). मनसा *im Herzen verbergen.* — 5) *Jmd einsetzen als* (Acc.), *zu* (Dat.) oder *in* (Loc.), *anstellen zu* (Loc.). — 6) *Jmdm* (Dat. oder Loc.) *übergeben, anvertrauen, schenken.* आत्मानम् *sich Jmd* (Loc.) *anvertrauen.* हृदयम् *Jmd* (Loc.) *sein Herz schenken.* — 7) *zurücklassen.* — 8) *niederlegen,* so v. a. *niederhalten, zurückhalten, beseitigen, unterdrücken.* — 9) *absetzen, schliessen.* — 10) निधातुम् = निकत *tief ausgesprochen.* — 11) निधातुम् Bhâg. P. 7,8,18 fehlerlerhaft für विधातुम्. — Caus. 1) *hinsetzen lassen* Hemâdri 1,704,20.21. — *auf* (Loc.) Vaitân. *hineinlegen lassen in* (Loc.). — 2) *aufbewahren lassen.* Vielleicht wie Simpl. mit नि *aufbewahren* Kâraka 6,18.27.7,8. — 3) *Jmd einsetzen als* (Acc.). — Desid. (°धित्सते) *niederzusetzen beabsichtigen* Naish. 8,24. — Intens. निदेध्यत् (!) etwa *sich festsetzen.* VS. 6,20 und Maitr. S. 1,2,17 निदीध्यत् (s. u. दीधि). — Mit अधिनि 1) *niederlegen —, auflegen auf* (Loc.). — 2) *Jmdm* (Loc.) *verleihen.* — Mit अपनि 1) *bei Seite legen, auf die Seite schaffen, verbergen.* — 2) *bei Seite setzen.* — 3) *beseitigen, vertreiben von* (Abl.). — Mit अभिनि 1) *auflegen auf, hineinlegen in* (Loc.) Ind. St. 15,165 (°कित). Med. *sich Etwas auflegen.* — 2) *berühren, nahe kommen mit* (Instr.), *— an* (Acc. oder Loc.). अभिनिकित *berührt.* — 3) Pass. *mit einander verschmelzen* (von einem auslautenden ए oder ओ mit einem anlautenden अ, das elidirt wird). अभिनिकित heisst ein solcher Saṁdhi und der darauf ruhende Ton. — Mit उन्नि *in die Höhe —, aufgehoben halten.* — Mit उपनि 1) *daneben setzen, —stellen, Jmd* (Dat.) *Etwas vorsetzen.* — 2) *sich nähernd legen auf* (Loc.) Açv. Gṛhs. 1, 15,2. — 3) *niederlegen, vergraben* (einen Schatz). — 4) *zur Verwahrung übergeben, Jmd Jmdm* (Loc.) *anvertrauen.* — 5) *herbeiführen, — bringen.* — 6) *herbeiführen, bewirken.* — Mit परिनि (*परिणि) *herumlegen.* — Mit प्रणि 1) *niederlegen, aufsetzen, auflegen, — auf* (Loc.), *ansetzen, anlegen* (ein Messer u. s. w.), *hineinstecken in,* so v. a. *einfassen in* (Loc.). प्रणिकित *niedergelegt* u. s. w., *aufgelegt auf* (im Comp. vorangehend) Bâlar. 265,3. वेद° *im Veda enthalten,* so v. a. *gelehrt.* — 2) *ausstrecken* Bhâg. 11,44. प्रणिकित *ausgestreckt.* — 3) *berühren, nahe kommen mit* (Instr.) *an* (Acc.). — 4) sein Auge, seinen Sinn, seinen Geist *heften —, richten auf* (Loc.) Hariv. 2,14,16. Mit मनस् und Infin. so v. a. *beschliessen.* आत्मा प्रणिधीयताम् so v. a. *man vergegenwärtige sich.* प्रणिकित *gerichtet auf* (Loc. oder im Comp. vorangehend). सम्यक्प्रणिकिता वाक् *eine wohlangebrachte Rede.* — 5) *Jmd* (Dat.) *Etwas überlassen, übergeben.* Nur प्रणिकित Bâlar. 164,21. — 6) *bringen —, versetzen in* einen Zustand (Loc.). — 7) *aussenden* (Späher). Nur प्रणिकित *ausgesandt.* — 8) *spähen —, spioniren lassen durch* (Instr.) *bei* (Loc.). — 9) *alle seine Gedanken —, seine ganze Aufmerksamkeit auf Etwas richten, Etwas* (Acc.) *überlegen.* Nur प्रणिधाय und प्रणिकित *ganz in Etwas* (Loc.) *vertieft, ganz bei einer Sache seiend, in einem Gedanken ganz aufgehend* (von Personen und vom Geist). प्रणिकितात्मन् Adj. Âpast. 1,4,29. — 10) *herausbringen, dahinterkommen, — dass ist;* mit doppeltem Acc. MBh. 7,35,21. प्रणिकित *herausgebracht, an's Tageslicht gebracht.* — Mit संप्रणि (nur °धाय) 1) *Jmd zurücklassen in* (Loc.). — 2) *beseitigen, unbeachtet lassen.* — Mit प्रतिनि 1) *an die Stelle eines Andern setzen, unterschieben, substituiren.* — 2) *verfügen, befehlen.* — Mit विनि 1) *weglegen an verschiedene Orte, vertheilen.* — 2) *ablegen, niederlegen, wegstellen.* — 3) *aufsetzen, auflegen, stellen —, legen auf* oder *in, aufspeichern.* हृदि *Jmd* (Acc.) *in's Herz schliessen.* विनिकित *aufgesetzt* u. s. w. *auf* (Loc. oder im Comp. vorangehend). — 4) das Auge, den Geist *richten auf.* विनिकित *gerichtet auf* (Loc. oder im Comp. vorangehend). — 5) *Jmd einsetzen in* ein Amt (Loc.) Râǵat. 7,367. विनिकित *eingesetzt.* — 6) विनिकित, °नात्मन् Adj. *mit Jmd auseinandergehend, — nicht übereinstimmend* Âpast. 1,8,27. — 7) विनिकित MBh. 6,3678 fehlerhaft für विनिकत. — Mit संनि 1) *zusammen niederlegen in* oder *bei* (Loc.), *niederlegen, aufheben* 218,8. *legen in* (Loc.), *aufspei-*

Digitized by Google

chern, ansammeln. In der älteren Sprache Med. हृदयसंनिकित *in's Herz gelegt, im Herzen wohnend.* — 2) *in der Nähe —, neben sich hinstellen* Gaut. — 3) Med. *sich vorfinden —, vorhanden sein bei* (Loc.) Daçak. 81,8. — 4) Med. दृष्टिम् *das Auge heften auf* (Loc.), हृदयम् *das Herz auf einen Punkt richten, sich sammeln.* — 5) Med. *Jmd zu Etwas ansetzen, Jmd Etwas übertragen.* — 6) Pass. und Med. *in der Nähe —, gegenwärtig sein, bevorstehen.* संनिकित *in der Nähe befindlich, gegenwärtig —, da —, bei der Hand seiend, anwesend, nahe bevorstehend.* Mit Dat. *bereit —, gerüstet zu.* — Caus. 1) *in die Nähe bringen, sich vergegenwärtigen.* — 2) Pass. *sich Jmd* (Gen.) *in der Nähe zeigen, sich manifestiren.* — Mit निस् *herausfinden.* — Mit विनिस्, विनिर्धाय Ind. St. 9,32 fehlerhaft für विनिधार्य. — Mit परि 1) Act. Med. *herumlegen, — setzen, umlegen.* पॅरिकित *herumgesetzt, — gestellt, — stehend.* — 2) Act. Med. *sich umlegen, umnehmen* (ein Gewand, einen Schmuck) 311,8. 320,11. 12. Ohne Object *sich ein Gewand umlegen.* परिकित *umgelegt.* — 3) *umlégen, umgében, bekleiden, — mit* (Instr.), *umzingeln.* Gewöhnlich Act. पॅरिकित *umlegt, umgeben.* — 4) Act. *schliessen* als Kunstausdruck für den *Abschluss einer Recitation in der Liturgie.* — 5) परिदधे Hariv. 3743 fehlerhaft für प्रणिदधे, परिदध्यात् Ind. St. 5,335 fehlerhaft für प्रति°. Bisweilen auch mit परिदा verwechselt. — Caus. 1) *umnehmen lassen, Jmd kleiden in;* mit doppeltem Acc. Hemâdri 1,603,10. — 2) *umgében —, bekleiden mit* (Instr.). — Desid. (°धित्सते) *im Begriff stehen sich Etwas* (Acc.) *umzulegen.* — Mit विपरि *vertauschen, wechseln,* insbes. ein Gewand. Mit Ergänzung von वासस् so v. a. *sich umkleiden.* — Caus. *umwenden* (das Gesicht). — Mit पि s. u. अपि. — Mit पुरस् s. u. d. W. — Mit प्र Med. 1) *vorsetzen, darbringen.* — 2) *aussenden* (Späher) RV. 7,61,3. — 3) *sich einer Sache* (Acc.) *hingeben* Lalit. 499,9. — प्रकित und संप्रकित gehören zu कि. — Caus. प्रधापित MBh. 9,1074 fehlerhaft für प्रधावित. — Mit प्रति 1) *ansetzen, wieder ansetzen, einsetzen.* — 2) *anlegen* (den Pfeil), *zielen.* — 3) *ansetzen* (zum Trinken). — 4) *aufsetzen* (die Füsse). सर्वैः पद्भिः *mit allen Vieren aufsetzen,* so v. a. *ausgreifen.* — 5) *darreichen, anbieten.* — 6) *geben, wiedergeben.* — 7) *wieder herstellen, — in Ordnung bringen* Çiñkh. Grhj. 1,15, 10. — 8) *anwenden.* — 9) *zurückhalten.* — 10) Pass. Med. *anheben, anfangen, anbrechen, eintreten.* — Mit अनुप्रति *nach einem Andern* (Acc.) *darreichen.* — Mit वि 1) *vertheilen, austheilen, mittheilen, verleihen, gewähren, Jmd Etwas zukommen lassen, verschaffen.* कामान् *Jmds Wünsche gewähren, — erfüllen.* आत्मनः *sich* (sibi) *Etwas verschaffen, — bereiten.* — 2) *verbreiten.* — 3) *eintheilen, ordnen.* — 4) *zertheilen.* — 5) *anordnen, vorschreiben, festsetzen, bestimmen.* Pass. *bestimmt sein für* (Gen.) 195,24. *gelten für* (Nom.). दैवैः स मे भर्ता विकितः *er ist von den Göttern mir zum Gatten bestimmt worden.* — 6) *an den Tag legen, zeigen* (einen Gemüthszustand, eine Art und Weise des Benehmens) 146,6. 170,12. 176,28. — 7) *finden, ausfindig machen* (ein Mittel) 48,23. 159,8. MBh. 3,76,38. R. 3,40,33. — 8) *schaffen, hervorbringen, bilden, gründen, bauen, errichten, anlegen, verfassen.* — 9) *zurechtmachen, herbeischaffen* 73,25. — 10) *vollbringen, verrichten, bewerkstelligen, bereiten, verursachen, einrichten, machen, thun.* मन्त्रम् *Rath halten;* राज्यम् *die Herrschaft führen, sich der H. bemächtigen, regieren;* सचिवताम् *die Würde eines Ministers bekleiden;* मैत्र्यम् *Freundschaft schliessen;* संधिम् *Frieden schl.;* कलकम् *Streit beginnen;* संग्रामम् *eine Schlacht liefern;* चुम्बनम् *küssen;* किं विधीयतां तेन *was fängt man damit an?* — 11) *machen zu, reddere;* mit doppeltem Acc. — 12) *mit Etwas* oder *Jmd* (Acc.) *es so machen —, dahin bringen, dass* (यथा) MBh. 4,29,8. R. 2,38,17. — 13) *legen auf* (Loc.), *hinstellen* (अयतम्, अधस्), *stecken —, legen in* (Loc.). हृदये so v. a. *dem Herzen einprägen.* — 14) *richten auf* (Loc.). — 15) *abordnen, absenden* (Späher). — 16) विकित *ausgestattet —, versehen mit* (Instr.). — 17) MBh. 4,155 fehlerhaft für नि, Mâlav. P. 41, 20. Pañkad. 186,8. 237,12 für पि (अपि). — Caus. *hinlegen lassen.* — 2) Desid. (°धित्सति, °धित्सते) 1) *Jmdm* (Loc.) *zu verleihen beabsichtigen.* — 2) *festzusetzen versuchen, versuchen Etwas als ausgemacht hinzustellen.* — 3) *ausfindig machen wollen* (ein Mittel). — 4) *daran denken sich Etwas zu verschaffen* Spr. 212. — 5) *beabsichtigen zu vollbringen, —bewerkstelligen, beabsichtigen* überh. विधित्समान *bestimmte Zwecke verfolgend, selbstsüchtig.* — 6) *daran denken Jmd zu Etwas zu machen,* mit doppeltem Acc. — Mit अतिवि *hinaus über* (ein Maass) *vertheilen.* — Mit अधिवि *vertheilen über Etwas hin.* — Mit अनुवि 1) Med. *der Reihe nach anreihen.* — 2) Med. *in Uebereinstimmung mit* (Instr.) *vorschreiben.* — 3) *nach Jmd voranstellen.* — 4) *nachher bewirken.* — 5) *bewirken, bewerkstelligen* 171,22. — 6) Act. *Etwas* (Acc.) *zur Richtschnur nehmen, sich leiten lassen durch* (Acc.) Harshak. 1,8. Pass. *sich richten nach* (Acc. oder Gen.). °कित *sich richtend nach* (Gen.). — Mit अभिवि 1) *vollständig belegen —, bedecken mit* (Instr.). — 2) *in die unmittelbare Nähe von Etwas —, zur Berührung mit Etwas stellen, — bringen.* — Mit प्रवि 1) *abtheilen.* — 2) Med. *auf Etwas bedacht sein.* — 3) *Jmd alle mögliche Aufmerksamkeit beweisen.* — Mit प्रतिवि 1) *ordnen, zurecht —, bereit machen.* — 2) *abordnen, absenden* (einen Späher). — 3) *entgegenarbeiten.* अस्य किं प्रतिविधास्यसि *was wirst du dagegen thun?* Kâd. 77,17. — 4) *einer Conclusion entgegentreten* Çañk. zu Bâdar. 3,4,7. — Desid. in प्रतिविधित्सा. — Mit संवि 1) Med. *anordnen, bestimmen, festsetzen.* — 2) *Jmd beordern.* — 3) *betreiben, einrichten, Sorge für Etwas tragen, sich Etwas angelegen sein lassen.* — 4) मानसम् *den Geist aufrecht erhalten, guten Muths sein* Spr. 6641. — 5) *gebrauchen, anwenden;* mit Acc. — 6) *Gebrauch von Etwas* (Instr.) *machen* Pañkat. 12,21. — 7) *machen zu,* mit doppeltem Acc. Naish. 8,16. — 8) *aufstellen, auslegen* (Schlingen); man hätte संनि erwartet. — 9) MBh. 2, 1510 fehlerhaft für संनि, wie ed. Bomb. liest. — Caus. *Jmd Sorge tragen —, walten lassen* Kâd. 2,108,19. — Mit सम् 1) *zusammensetzen, — reihen, — knüpfen, — nähen, vereinigen, verbinden, — mit* (Instr.), *schliessen* (die Augen, eine Wunde). धनुर्बाणेन *den Bogen mit dem Pfeile verbinden;* mit Weglassung von «Pfeil» oder «Bogen» (RV. 5,54,2) dass. oder *zielen.* Pass. *sich vereinigen, sich verbinden mit* (Instr.), so v. a. *in den Besitz kommen von.* वाचम् *Worte wechseln mit* (Instr.). मनस् *den Geist zusammenfassen,* so v. a. *sich sammeln.* संकित *verbunden, — mit, in Verbindung stehend mit, begleitet von, versehen mit* (im Comp. vorangehend) Âpast. 1, 22,1. *in Beziehung stehend zu, betreffend; übereinstimmend mit, hervorgerufen durch.* — 2) *herstellen, wieder —, wieder gut machen.* — 3) *niederlegen in* oder *bei* (Loc.), *hinstellen, zusammenlegen auf* (Loc.), den Pfeil auf den Bogen (Loc.) *legen* (mit Dat. der Person, auf die der Pfeil gerichtet wird; oft auch mit Ergänzung von «Bogen»). संधान = संदधान. Ausnahmsweise Act. — 4) Med. das Auge *richten auf* (ततस्). — 5) *zusammen verleihen, vereinigen auf* (Loc.), *geben, schenken.* नाम *Jmd* (Gen.) *einen Namen geben.* श्रद्धाम् mit Med. *Glauben schenken einer Sache* (Loc.). — 6) einen Bund *schliessen.* — 7) Med. *zusammenführen,* so

Digitized by Google

v. a. versöhnen. — 8) übereinkommen, sich verbinden —, sich vertragen —, sich aussöhnen mit (Instr., ausnahmsweise Acc.) MBh. 5,95,23. Ausnahmsweise Act. संधित in freundschaftlichem Verhältniss stehend mit (Instr. oder *Instr. mit सह). — 9) Jmd verwickeln in (Loc.). — 10) Pass. gefasst —, gehalten werden in (Loc.). — 11) Jmd Etwas zufügen. साहाय्यम् Jmd Beistand leisten. — 12) Med. Stand halten gegen Jmd (Acc.), es mit Jmd aufnehmen können 251,4. — 13) Med. Gebrauch machen von (Instr.). — 14) संधाय MBh. 3, 15726 fehlerhaft für संपाय. Zu आत्मसंधित Kâm. Nîtis. 9,68 vgl. Comm. — Desid. (°धित्सति) zusammensetzen —, herstellen wollen. — Mit अतिसम् 1) Jmd schmähen Gaut. — 2) Jmd anführen, betrügen. v. l. अभिसम्. — 3) Jmd oder Etwas in Schatten stellen, übertreffen, — in Betreff von (प्रति) Bâlar. 33,2. einer Sache Abbruch thun; mit Acc. — Mit अधिसम् vereinigen auf oder in (Loc.). — Mit अनुसम् 1) anreihen. Nur °सँधित angereiht an (Loc.). Am Ende eines Comp. sich anschliessend an, in Einklang stehend mit. — 2) mit seinen Gedanken verfolgen, seine Gedanken —, seine Aufmerksamkeit richten auf, beobachten, nachforschen; mit Acc. Ind. St. 9,125. 137. 143. Bâlar. 34,10. Ausnahmsweise mit Loc. Prasannar. 66,16. — 3) Act. आत्मानम् sich sammeln, sich fassen. अनुसंधाय धिया sich sammelnd. — Desid. (°धित्सति) Etwas zu erweisen suchen, einer Sache nachgehen. — Mit अभिसम् 1) zusammen—, hineinschnappen in (Loc.). — 2) ein Geschoss mit einem Bogen (Instr.) verbinden, auf den Bogen legen. — 3) ein Geschoss richten auf (Dat. oder Loc.), zielen —, gerichtet sein auf (von einem Geschoss); mit Acc. अभिसंधित gerichtet auf (Dat.). — 4) Etwas oder Jmd sich als Ziel setzen, bezwecken, beabsichtigen, vor Augen haben, denken an, es abgesehen haben auf (Acc., ausnahmsweise Dat.) MBh. 9,16,23. तादृशैर्मे ऽभिसंधितम् solche haben es auf mich abgesehen. अभिसंधाय ohne Object in einer selbstsüchtigen Absicht Gaut. — 5) Jmd gemeinsam anerkennen, anerkennen überh. सर्वलोकाभिसंधित von aller Welt anerkannt MBh. 12,132,1. — 6) sich über Etwas vorher verständigen, vorher über Etwas übereinkommen; mit Acc. 191,17. R. 5,82,5 (wo wohl अन्योऽन्येनाभि° zu verbinden ist). — 7) Jmd in seine Gewalt bekommen, sich unterthan machen, in Abhängigkeit halten. — 8) Jmd an sich zu ziehen, zu gewinnen suchen. — 9) sich anschliessen an, sich verbünden mit (Instr.). — 10) Med. Jmd bestimmen zu, einsetzen als; mit doppeltem Acc. — 11) °अभिसंधित verbunden mit, in Beziehung stehend zu. — Mit समभिसम् 1) Med. hineinstecken in (Loc.). — 2) Etwas (Acc.) beabsichtigen. — 3) स्वयं समभिसंधाय MBh. 9,818 fehlerhaft für स्वमंशमभि°. — Mit उपसम् 1) zulegen, zufügen. — 2) vermehren. — 3) verbinden mit (Instr.). — 4) Jmd mit Etwas (Instr.) verbinden, so v. a. theilhaftig werden lassen. उपसंधित verbunden —, versehen mit, begleitet —, umgeben von (Instr. oder im Comp. vorangehend). कृष्णोप° so v. a. schwarz gefärbt. देशकालोप° so v. a. Ort und Zeit entsprechend. — 5) als Ziel vor Augen haben. — 6) Jmd hintergehen, anführen MBh. 4,47,12. — 7) उपसंधित ergeben, zugethan. — Mit प्रसम् den Pfeil auflegen. Vgl. auch प्रसंधान. — Mit प्रतिसम् 1) Act. wieder zusammensetzen Çat. Br. 12,6, 1,2. 37. — 2) Med. daraufsetzen, befestigen, den Pfeil auflegen. — 3) Med. wiedergeben, erwiedern. — 4) Act. Med. sich Etwas wieder zum Bewusstsein bringen Comm. zu Nyâyas. 1,1,10. 34. 3,1,1. sich erinnern. — 5) Med. eine Einsicht erlangen in (Acc.) Prab. 99,14, v. l. — 6) प्रतिसंधित gerichtet auf oder gegen (Acc. oder im Comp. vorangehend). — Mit विसम् Med. Jmd zu Grunde richten.

2. धा 1) Adj. am Ende eines Comp. in der Bed. eines Nom. ag. von 1. धा. — 2) *m. Bein. a) Brahman's. — b) Bṛhaspati's. — 3) f. am Ende eines Comp. Nom. act. von 1. धा.

3. धा, धयति, धीवँा, धीतँ; saugen an Etwas oder Etwas (Acc.) trinken; aussaugen (auch in übertr. Bed.), einsaugen, so v. a. ganz sich zu eigen machen. Caus. धापँयते säugen, ernähren. — Mit अनु Caus. Act. zum Saugen anlegen. — Mit निस् aussaugen Âpast. Çr. 13,17,5. — Mit उद् in *उद्धय. — Mit उप Caus. Med. aufsäugen. — Mit निस् aussaugen. निर्धीतितम. — Mit *परिणि und *प्रणि, °धयति. — Mit प्र Caus. Act. saugen lassen an (Acc.) Mân. Gṛhj. 1,17. — Mit प्रति in °धाँ.

4. धा Adj. saugend in पयोधाँ.

*धाक m. 1) Stier. — 2) Behälter. — 3) Speise. — 4) Pfosten.

धाटी f. Ueberfall.

धाटीपञ्चक n. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

धाटुनृत्य n. ein best. Tanz S. S. S. 260.

धाणाक 1) *m. eine best. Münze; (vgl. धानक 1). — 2) f. धाँणाका wohl die weibliche Scham. Nach Comm. zu TS. eine Schwangere.

धाणिकी in मण्डूर°.

*धातक n. = धाटी Gal. — धातकी s. u. धातकि.

धातकि 1) m. N. pr. eines Fürsten. — 2) f. ई Grislea tomentosa.

धातकितीर्थ n. N. pr. eines Tîrtha.

*धातकीखण्ड und धातकीषण्ड n. (VP. 2,4,74.80 85) N. pr. eines von Dhâtaki beherrschten Varsha in Pushkaradvîpa.

धातँर् Nom. ag. 1) m. a) Träger. वसुधा° der Erde. — b) Anordner. — c) Erhalter, Lenker. — d) Anstifter, Urheber. — e) Schöpfer. — f) Schöpfer als eine best. göttliche Person. In der nachvedischen Zeit der Schöpfer der Welt, der Gründer und Erhalter der Weltordnung, = Brahman. — g) das personificirte Schicksal Spr. 7736. — h) einer der 49 Winde. — i) Nebenmann, Buhle. — k) das 10te und 44te Jahr im 60jährigen Jupitercyclus. — l) N. pr. α) eines Âditja. — β) eines Sohnes Brahman's und Bruders des Vidhâtar und der Lakshmî. Diese werden auch Kinder Bhṛgu's von der Khjâti genannt. — γ) eines Ṛshi im 4ten Manvantara Harîv. 1,7,20. धामन् v. l. — δ) eines Autors. — 2) f. धात्री a) Amme. — b) Hebamme. — c) Wärterin. — d) Mutter. — e) die Erde. — f) Emblica officinalis.

1. धाँतवे Dat. Inf. zu 1. धा AV. 6,81,2.

2. धाँतवे Dat. Inf. zu 3. धा ṚV.

1. धातु m. 1) Satz, Lage. — 2) Theil, Bestandtheil. Nur am Ende eines adj. Comp. — 3) Element, Urstoff: Aether, Luft, Feuer, Wasser und Erde. Wenn vom menschlichen Körper die Rede ist, versteht man unter धातु sowohl die fünf Urstoffe als auch die ihm eigenthümlichen Hauptbestandtheile: Speisesaft, Blut, Fleisch, Fett, Knochen, Mark und Samen; statt Speisesaft und Samen auch Epidermis und Haut. Bei Annahme von *zehn Dhâtu kommen zu den zuerstgenannten noch Haare, Haut und Sehnen. Unter drei Dhâtu (= दोष) versteht man Wind, Galle und Schleim; unter fünf auch Ohr, Nase, Mund, Herz und Unterleib. Das Manas ist ein चेतनाधातु. Nach den Lexicographen: die fünf Sinnesorgane und die von ihnen wahrgenommenen fünf Eigenschaften der Urstoffe. — 4) ein Grundbestandtheil der Erde, — der Gebirge: Erz, Mineral, Metall; insbes. ein in flüssiger Gestalt hervorquellendes rothes Mineral, Röthel (in dieser Bed. auch *n.). मात्तिको धातुः = धातुमात्तिक. — 5) der Urstoff der Wörter, Verbalwurzel, auch Verbalstamm überh. — 6) bei den Buddhisten Element, Region, Bereich (= राशि und लोक: der Lexicographen) und Reliquie (der Lexicographen Knochen).

Digitized by Google

2. धौतु 1) Adj. etwa *saugbar, zum Saugen geeignet.* — 2) etwa f. *Milchkuh.*

3. धातु n. in Verbindung mit रोहिणा Name eines Sâman Âsan. Ba.

धातुक 1) am Ende eines adj. Comp. = 1. धातु. — 2) * *Bitumen.*

धातुकल्प m. Titel eines über *Metalle* handelnden Abschnittes im Rudrajâmalatantra Verz. d. Oxf. H. 90,*a*,35.

धातुकाय m. Titel eines buddh. Werkes.

धातुकाव्य n. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

*धातुकासीस n. *eine grüne Art Eisenvitriol* Mat. med. 55.

धातुकी Çatr. 1, 343 fehlerhaft für धातकी.

धातुकुशल Adj. *bewandert in der Behandlung der Metalle, Metallurg.*

धातुक्रममाला f. Titel eines Werkes über *Verbalwurzeln.*

धातुक्रिया f. *Metallurgie.*

*धातुक्षयकास m. *der Husten eines Schwindsüchtigen.*

*धातुगर्भ m. *eine buddh. Reliquienkammer.*

धातुगर्भकुम्भ m. *Aschenkrug* Harshan. 141,9.

*धातुग्याकिन् m. *Galmei.*

धातुघोषा f. Titel eines Werkes über *Verbalwurzeln.*

*धातुघ्न m. *saurer Reisschleim.*

धातुचन्द्रिका f. Titel eines Werkes über *Verbalwurzeln.*

धातुचूर्ण n. *mineralisches Pulver* Suça. 1,134,12.

धातुज 1) Adj. *von einer Verbalwurzel stammend* Ind. St. 13,396. fg. — 2) * *Bitumen.*

धातुतरंगिणी (Weber, Lit. 336) und धातुदीपिका f. Titel zweier Werke über *Verbalwurzeln.*

धातुद्रावक n. *Borax, Tinkal* Bhâvapr. 1,182.

*धातुनाशन n. *saurer Reisschleim.*

धातुनिदान n. Titel eines medic. Werkes Opp. Cat. 1.

धातुन्यायमञ्जूषा f. Titel eines Werkes über *Verbalwurzeln.*

*धातुप m. *Speisesaft.*

धातुपर्यायदीपिका f. Titel eines Werkes über *Verbalwurzeln.*

धातुपाठ m. *Wurzelverzeichniss.*

धातुपारायण n., °वृत्ति f. (Bühler, Rep. No. 728) und °णीय n. Titel von Werken über *Verbalwurzeln.*

*धातुपुष्पिका und °पुष्पी f. *Grislea tomentosa.*

धातुप्रसक्त Adj. *der Alchymie ergeben* Varâh. Jogaj. 5,4.

धातुप्रदीप m. und °दीपिका f. Titel eines Werkes über *Verbalwurzeln.*

धातुप्रिया f. N. pr. einer Kiṁnara-Jungfrau Kâraṇḍ. 6,2.

*धातुभृत् m. *Berg.*

धातुमञ्जरी f. Titel eines Werkes über *Verbalwurzeln.*

धातुमत्ता f. *Metallreichthum.*

धातुमत्त् Adj. 1) *Elemente —, Grundstoffe enthaltend* in अ° (Nachtr. 3). — 2) *reich an Mineralien, — Metallen.*

धातुमय Adj. (f. ई) *metallen, metallreich.*

धातुमल n. 1) *die unreinen Bestandtheile des Körpers, faeces.* — 2) * *Blei.*

*धातुमाक्षिक n. *Eisenerz.*

धातुमारण n. Titel eines med. Werkes.

*धातुमारिन् 1) m. *Schwefel.* — 2) f. °रिणी *Borax.*

धातुमाला f. Titel eines Werkes über *Verbalwurzeln* Opp. Cat. 1.

धातुरत्नमञ्जरि f. desgl.

धातुरत्नमाला f. Titel eines medic. Werkes.

धातुरत्नावली f. Titel eines Werkes über *Verbalwurzeln.*

*धातुराजक n. *der männliche Same.*

धातुरूपावली f. Titel eines Werkes über *Verbalwurzeln* Opp. Cat. 1.

°धातुल Adj. *erfüllt von.* मुद्धातुल Hem. Par. 1,295.

धातुलक्षण n. Titel eines Werkes.

*धातुवल्लभ n. *Borax.*

धातुवाद m. 1) *Probirkunst, Metallurgie.* — 2) *Alchymie* Kâd. 255,10. Kâṇḍak. 78,7.

धातुवादिन् m. *Probirer, Metallurg* Spr. 7688.

*धातुविष् f. *Blei.*

धातुविष n. *ein mineralisches Gift* Suça. 2,252,5.

धातुवृत्ति f. Sâjaṇa's *Commentar zu den Verbalwurzeln.*

*धातुवैरिन् m. *Schwefel.*

*धातुशेखर n. *grüner Vitriol.*

*धातुशोधन *Blei.*

धातुसमास m. Titel eines Werkes über *Verbalwurzeln* Opp. Cat. 1,8795.

*धातुसंभव *Blei.*

धातुस्तूप m. *Reliquien-Tope* Kâraṇḍ. 68,15.

*धातुक्न् m. *Schwefel.*

*धातूपल m. *Kreide.*

*धातृका f. Med. k. 138 fehlerhaft für धात्रिका.

*धातृपुत्र m. Patron. Sanatkumâra's.

*धातृपुष्पिका und *°पुष्पी f. *Grislea tomentosa.*

धातृभवन n. Brahman's *Himmel.*

1.*धात्र n. *Gefäss.*

2. धात्र Adj. *dem* Dhâtar *gehörig* u. s. w.

धात्रि (metrisch) f. = धात्री *Emblica officinalis.*

*धात्रिका f. 1) *Amme.* — 2) *Emblica officinalis.*

धात्री s. u. धातर्.

धात्रीधर m. *Berg* Varâh. Jogaj. 4,48.

*धात्रीपत्र n. = तालीशपत्र 2) Râgân. 6,184.

*धात्रीपुत्र m. *Schauspieler.*

धात्रीमोदक m. Bez. *best. medic. Pastillen* Mat. med. 105.

*धात्रीश्वरी f. *Grislea tomentosa.*

धात्रेयिका f. 1) *Milchschwester* Bâlar. 61,14. — — 2) * *Amme.* — 3) * *Sclavin* nach Nilak. zu MBh. 1,104,46.

धात्रेयी f. 1) *Milchschwester.* — 2) * *Amme.*

धात्ववरोपण n. *das Niederlegen von Reliquien* (bei der Gründung einer Tope) Kâraṇḍ. 20,2. 40, 24. 41,1. 77,3. धात्वाव° und ध्यानाव° gedr.

धात्वाकार m. *Mine.* °कराध्य n. Pl. so v. a. *Mineralien.*

1. धौन viell. *Eintritt.* पैरि धौनमक्रो: *beim E. der Nacht.* Nach Sây. Adj. = धारक.

2. धान 1) am Ende eines Comp. *a*) Adj. *enthaltend.* — *b*) n. und f. (ई) *Behälter, Sitz.* — 2) * f. ई *a*) *die Lage einer Wohnung.* — *b*) *Koriander.* — *c*) N. pr. eines Flusses. — धाना s. bes.

धानक 1) m. *eine best. Münze von best. Gewicht* Karaka 7,12. = 4 Kârshâpaṇa Hemâdri 1,116,14. 2,55,4. Vgl. धाणक. — 2) n. *Koriander* Râgân. 6, 86. Bhâvapr. 1,166. — धानका und धानिका s. bes.

*धानका f. Pl. Demin. von धाना.

धानंजय 1) m. Patron. von धनंजय. — 2) Adj. von 1). — धानंजप्य überall Lâṭj. im Druck.

धानद् Adj. von धनद् = कुबेर.

*धानपत Adj. von धनपति.

धानश्री f. *ein best.* Râga S. S. S. 81.

धानसी f. *eine best.* Râgiṇî S. S. S. 55.

धानाँ f. 1) Pl. (Sg. nur einmal im Bhâg. P.) *Getreidekörner.* Auch von dem *Korne* in der Njagrodha-Frucht. Nach den Lexicographen *geröstete Gerstenkörner* und *Mehl von gerösteter Gerste* Râgân. 16,94. Bhâvapr. 2,30. — 2) *Koriander* Bhâvapr. 1,166. — 3) * *ein junger Schoss.*

धानाक 1) m. Patron. des Luça. — 2) * f. आ Pl. = धाना 1). — 3) n. Name zweier Sâman Âsan. Ba.

*धानाचूर्ण n. *Mehl von gerösteter Gerste.*

धानाञ्जयवत् oder धानाञ्जयवत् m. N. pr. eines Gandharva.

धानाँरुह् Adj. *aus einem Korn wachsend.*

धानाँवत् Adj. *von Getreidekörnern begleitet.*

धानासोमौ m. Pl. *Getreidekörner und Soma*

Digitized by Google

Âpast. Çr. 13,17,2.

धानिका f. in *अङ्गार° Demin. von धानी; s. u. 2. धान 1) b).

*धानिन् m. *Careya arborea* oder *Salvadora persica*.

*धानुर्दण्डिक Adj. *vom Bogen und Stock lebend.*

धानुर्वेद m. = धनुर्वेद Hem. Par. 8,241.

धानुष्क 1) Adj. *mit einem Bogen bewaffnet;* m. *Bogenkämpfer, Bogenträger.* — 2) *f. आ *Achyranthes aspera.*

*धानुष्य m. *Bambusrohr.*

धानेय und °क n. *Koriander* Râǵan. 6,36. Bhâvapr. 1,166.

धान्त m. mystische Bez. *des Lautes* न.

*धान्धा f. *Kardamomen.*

*धान्ध्य n. *Unwohlsein.*

1. धान्य (von धन) *das Reichsein* Dhâtup. 20,3.

2. धान्य und धान्िँय 1) Adj. *in Gedreidekörnern bestehend, daraus bereitet.* — 2) n. *a)* Sg. Pl. *Getreide, Getreideart.* Ausnahmsweise auch m. Am Ende eines adj. Comp. f. आ. — *b) ein best. Gewicht, = 4 Sesamkörner.* — *c) *Koriander.* — *d) *Cyperus rotundus.* — *e) *eine Art Haus* Gal. — 3) *f. आ *Koriander.*

धान्यक 1) am Ende eines adj. Comp. = 2. धान्य 2) *a).* — 2) m. N. pr. verschiedener Männer. — 3) n. *Koriander.*

धान्यकूट *Kornspeicher* Varâh. Bṛh. S. 45,6.

धान्यकोश m. 1) *Kornvorrath* R. 2,36,7. — 2) *Kornähre* Gal.

*धान्यकोष्ठक n. *Kornkammer.*

धान्यखल m. *Korntenne* Kâtj. Çr. 22,3,44.

*धान्यगव m. *Korn in Gestalt eines Rindes aufgestapelt* P. 6,2,72, Sch.

*धान्यचमस m. *platt gedrückter Reis* u. s. w.

धान्यचारिन् Adj. *Körner fressend* (Vogel) Bhâvapr. 2,11.

धान्यता f. bei Sây. zu ṚV. 10,34,7 wohl fehlerhaft für धन्यता.

धान्यतिल्विल Adj. *reich an Getreide.*

*धान्यत्वच् f. *Hülse.*

धान्यधन n. Sg. *Korn und Reichthümer.* °तस् Adv. M. 2,155.

धान्यधनवत् Adj. *reich an Korn und Schätzen* Hemâdri 1,712,1.

धान्यपञ्चक n. *die fünf Körnerfrüchte* (शालिधान्य, व्रीहि°, मूक°, शिम्बी° und तुवर°).

*धान्यपत Adj. von धान्यपति.

*धान्यपति m. gaṇa अश्वपत्यादि.

धान्यपात्र n. *ein Gefäss für* oder *mit Korn.* m. Lâṭj. 8,3,7. 8.

*धान्यपाल m. N. pr. eines Geschlechts.

*धान्यबीज n. *Koriander* Râǵan. 6,37.

धान्यमय Adj. *aus Korn bestehend, —gebildet* Hemâdri 1,308,5. 356,17.

*धान्यमातर् m. *Getreidemesser (der das Getreide misst).*

धान्यमान n. *so viel Getreide als ein Mann zu einer Zeit essen kann* VP. 3,14,25, v. l.

*धान्यमाय m. 1) = धान्यमातर्. — 2) *Getreideverkäufer.*

धान्यमाष m. *ein best. Gewicht* Kâraka 7,12.

*धान्यमिश्रा f. *ein Gemisch verschiedener Kornarten* Deçîn. 1,184.

*धान्यराज m. *Gerste.*

*धान्यवनि *ein Haufen Getreide.*

धान्यवत् Adj. *reich an Getreide.*

*धान्यवर्धन n. *Wucher mit Getreide.*

*धान्यवीर m. *Phaseolus radiatus.*

*धान्यशीर्षक n. *Kornähre.*

*धान्यशूक n. *Granne am Getreide.*

*धान्यश्रेष्ठ n. *eine Art Reis.*

*धान्यसार m. *gedroschenes Korn.*

*धान्यांश m. *Getreidekorn* 247,4.

(धान्याकृत्) धानिश्राकृँत् m. *Kornbauer.*

धान्याद् Adj. *Korn fressend.*

धान्याम्ल und °क n. *ein best. Praeparat aus Talk* Mat. med. 77. Bhâvapr. 2,104. fg.

धान्याम्ल n. *saurer Reisschleim.*

*धान्यायन m. Patron. von धन्य.

*धान्यारि m. *Maus.*

धान्यार्घ m. *Kornpreis.*

*धान्यार्घ m. *durch Getreide erworbener Reichthum* L. K. 985.

*धान्यास्थि n. *gedroschenes Korn.*

*धान्येय n. *Koriander* Gal.

*धान्योत्तम m. *Reis.*

धान्वँ 1) Adj. = धन्वज Kâraka 6,27. 8,6. — 2) m. Patron. Asita's, Hauptes der Asura.

1. धान्वन m. = धान्वँ 2).

2. धान्वन Adj. *in einer Wüste gelegen.*

3. धान्वन 1) Adj. *vom Baume* Dhanvana *kommend* u. s. w. — 2) n. *die Frucht von* Dhanvana Kâraka 6,21.

धान्वन्तर Adj. *zu* धन्वन्तरि *in Beziehung stehend.*

धान्वन्तरीय Adj. 1) *von* Dhanvantari *verfasst* Verz. d. Oxf. H. 194,*b*, No. 451. — 2) *zur Schule des* Dhanvantari *gehörig* Kâraka 6,5. — Wohl fehlerhaft für धन्व°.

धान्वन्तर्य Adj. *dem* धन्वन्तरि *geweiht.*

*धान्वपत Adj. von धन्वपति.

धाम 1) m. Pl. *eine best. Klasse übermenschlicher Wesen* MBh. 5,111,17. — 2) *n. *Wohnstätte.*

धामक m. *ein best. Gewicht,* = माषक.

धामकेशिन् Adj. *Strahlen zum Haupthaar habend* (die Sonne).

धामच्छँद् 1) Adj. *seine Wohnstätte verhüllend,* Beiw. eines Agni und eines Vashaṭkâra. — 2) Bez. *des Verses* VS. 18,76.

धामधाँ m. etwa *Gründer der Wohnstätten.*

1. धाँमन् 1) n. *a) Wohnstätte, Heimat, Aufenthalt, Reich* (der Götter); insbes. *die Stätte des heiligen Feuers* und *des* Soma. मध्यमं धाम विष्णोः so v. a. *der Luftraum.* — *b)* प्रियँ धाँम *α) die gewohnte Heimat, Lieblingsstätte.* — β) *Lieblingssache, Liebhaberei, Lust.* — *c)* Sg. und Pl. *die Angehörigen,* überh. *eine zusammengehörige Truppe, Schaar; Geschlechter* oder *Familien* der Kräuter. — *d) Gesetz, Ordnung.* — *e) Weise, Form, Erscheinungsform, Wesen; Weise im Lied, Spruch* oder *Opfer.* — *f)* Sg. und Pl. *Wirkung, Kraft, Vermögen, facultas; Macht, Majestät.* — *g)* Sg. und Pl. *Glanz, Licht, Glanzerscheinung.* — 2) m. N. pr. eines der 7 Ṛshi im 4ten Manvantara. धातर् v. l.

2. धाँमन् n. = 4. दामन् 1).

*धामनिका f. *Solanum Jacquini.*

*धामनिधि m. *die Sonne.*

*धामनी f. 1) *Hemionitis cordifolia.* — 2) = घमनी.

धामभाज् Adj. *den Sitz innehabend.*

धाममानिन् Adj. *an eine Stätte* —, so v. a. *an eine materielle Existenz glaubend* Bhâg. P. 3,11,38.

धामशँस् Adv. *je nach der bestimmten Stätte* oder *je nach der Ordnung.*

धामसँच् (stark °साँच्) Adj. *an die bestimmte Stätte sich haltend.*

धामाधिप m. *die Sonne* Prab. 81,10.

धामार्ग m. *eine best. Pflanze* Kâraka 8,10.

धामार्गव m. 1) *Luffa foetida* oder *eine andere Species.* — 2) *Achyranthes aspera.* — 3) Patron. des Vaḍiça.

धाय m. etwa *Lage, Schicht* Kauç. 18.

*धायक Adj. von 1. धा.

धाँयस् 1) Adj. *a) nährend, erquickend.* — *b) leckend* (Flamme, Welle). — 3) n. nur धाँयसे als Infin. *a) das Saugen, Schlürfen, Sichsättigen.* — *b) Ernährung, Pflege, Erhaltung.* — *c)* etwa *Stillung, Befriedigung.* So wohl auch ṚV. 3,38,2.

धाऽयितायि Pl. Vaitân.

धायिन् Adj. *schlürfend* in अमृत°.

1. धाँयु Adj. *freigebig.*

Digitized by Google

2. धार्यु Adj. etwa *edax*.

धाव्य 1) *Adj. von 2) gaṇa दिगादि in der Kâç. — 2) f. धाव्या *Zusatzvers* (in einer Litanei). धाव्यानूपे (so zu lesen) n. VS. 19,24.

1. धार् 1) Adj. am Ende eines Comp. *haltend, tragend*. — 2) *m. *a*) Bein. Vishṇu's (*der Erhalter*). — *b*) *Schuld*.

2. धार् 1) m. n. *Strom, Guss* in धारपूत, धारवाक, तैल° und तोय°. — 2) f. धारा *a*) *Strom, Guss, Regenguss, Strahl, Tropfen* (herabrinnender Flüssigkeit), *etwas wie Regen Niederfallendes* (von Pfeilen, Blumen u. s. w.). वसोर्धारा *Erguss des Guten* heisst α) *eine best. Libation*. — β) *ein best. Wallfahrtsort*. — γ) Agni's *Gattin*. — *b*) **Sprung, Leck in einem Wasserkruge*. — *c*) *Gang eines Pferdes* (deren fünf angenommen werden). परमा *Carrière*. — *d*) N. pr. α) eines heiligen Badeplatzes. Auch mit dem Beisatz माहेश्वरी. — β) einer Stadt, der Residenz Bhoǵa's.

3. धार् Adj. *in Strömen —, als Regen herabfallend* Bhâvapr. 2,32.

4.*धार् m. 1) *eine Steinart*. — 2) *Rand, Grenze*. — 3) *Tiefe*.

1. धारक 1) Adj. *a*) am Ende eines Comp. *haltend, tragend* u. s. w. — *b*) *im Gedächtniss bewahrend*, mit Gen. Kâraṇḍ. 27,17. — 2) *m. *Wasserkrug*. — 3) f. °रिका *Stütze, Pfeiler* Hemâdri 2,*a*,58,12. 13. 59,10.

2. धारक am Ende eines adj. Comp. = धारा *Schneide* in *त्रि°.

धारका f. *die weibliche Scheide*.

धारण 1) Adj. (f. ई) mit Gen. oder am Ende eines Comp. *a*) *tragend, in sich fassend*. — *b*) *innehabend, besitzend*. — *c*) *erhaltend, aufrechterhaltend*. Auch als Beiw. Çiva's. — *d*) etwa *Jmds* (Gen.) *Gestalt annehmend*. — 2) m. *a*) *Du. *die weiblichen Brüste*. — *b*) N. pr. eines Sohnes des Kaçjapa und eines Fürsten der Kandravatsa. — 3) f. आ *a*) *das Tragen* (eines Kleidungsstückes). — *b*) *das Festhalten, Zurückhalten*. — *c*) *das Erhalten, Aufrechterhalten, Unterstützen, Helfen*. — *d*) *das Bewahren im Gedächtniss*. — *e*) *Gedächtniss, ein gutes G*. — *f*) *Sammlung des Gemüthes, die unverwandte Richtung des Geistes auf einen bestimmten Gegenstand* und auch *das dabei beobachtete Anhalten des Athems*. धारणां गतः *sich gefasst habend*. Am Ende eines adj. Comp. Bhâg. P. ed. Bomb. 2,7,46. — *g*) *Bestimmung, ein feststehender Satz, eine feststehende Regel*. — *h*) *Einsicht*. — *i*) Pl. *der achte, neunte, zehnte und eilfte Tag in der lichten Hälfte des* Gjaishṭha. — 4) f. ई *a*) **ein röhrenartiges Gefäss im Leibe, Ader* u. s. w. — *b*) **die Erde* Gal. — *c*) **ein best. Knollengewächs* Gal. — *d*) *eine magische Formel* (buddh.) Kâraṇḍ. 84,9. — *e*) **Reihe*. Richtig धोरणी. — *f*) N. pr. einer Tochter der Svadhâ. — 5) n. धारणा *a*) *das Halten, Tragen*. — *b*) *das Tragen eines Kleidungsstücks, einer Kopftracht* u. s. w. — *c*) *das Ansichtragen, Ansichhaben, Besitzen* Hariv. 9834. 9839. — *d*) *das Ansichbehalten, Aufsichbehalten*. — *e*) *das Beisichbehalten*. — *f*) *das Insichfassen, Enthalten*. कोष° so v. a. *das Hegen von Groll, Zürnen*. — *g*) *das Behalten —, Bewahren im Gedächtniss, im G. Haben* Taitt. Âr. 10,7. — *h*) *das Ertragen, Aushalten; mit Acc. — *i*) *das Richten —, Gerichtethaben* des Geistes (im Comp. vorangehend) *auf Etwas* (Loc.). — *k*) *das Erhalten, Behaupten, Aufrechterhalten, Unterhalten*. — *l*) *das Festhalten, Zurückhalten, Anhalten*. — *m*) in der Gramm. *das Zurückhalten* oder *unvollkommene Aussprechen eines Lautes*.

धारणक 1) Adj. am Ende eines Comp. *in sich tragend, enthaltend, bestehend aus*. — 2) m. *Schuldner*.

*धारणपात्र n. *ein best. Gefäss* (buddh.).

धारणमातृका f. *eine der 64 Künste* Comm. zu Bhâg. P. 10,45,36.

धारणयन्त्र n. *eine Art Amulet*.

धारणात्मक Adj. (f. °त्मिका) 1) *dessen Wesen darin besteht, dass es sich selbst trägt*, Sûrjas. 12, 32. — 2) *der sich leicht sammelt, — fasst* Suçr. 1,323,9.

धारणान्वित Adj. *mit einem guten Gedächtniss ausgestattet* Kâm. Nitis. 4,30.

धारणापारणव्रत n. *eine best. Begehung*.

धारणामय Adj. (f. ई) *in der Sammlung des Gemüths bestehend*.

धारणावत् Adj. *mit Gedächtniss verbunden*.

*धारणि m. Patron. oder Metron.

*धारणीमति m. *ein best.* Samâdhi.

धारणीमुखसर्वज्ञगत्प्रणिधिसंधारणगर्भ m. N. pr. eines Bodhisattva.

*धारणीया f. *ein best. Knollengewächs* Râǵan. 7,91.

*धारणीराज m. Titel eines buddh. Werkes.

धारपूत Adj. *rein wie ein Wasserstrahl*.

धार्य Adj. *Jmd* (Dat.) *Etwas* (Gen.) *schuldend*.

धार्यत्कवि Adj. *die Weisen tragend, — hegend*.

धार्यत्क्षिति Adj. *die Menschen tragend, — erhaltend*.

धार्यद्वत् Adj. *dem die Eigenschaft des Erhaltenden zukommt*.

धारयितर् Nom. ag. 1) m. *a*) *Halter, Träger*. — *b*) *der Etwas im Gedächtniss behält* Taitt. Âr. 10, 7. — *c*) *der Jmd zurückhält, im Zaum hält*. — 2) *f. धारयित्री *die Erde*.

धारयितव्य Adj. 1) *zu tragen*. — 2) *festzuhalten*. — 3) *aufzufassen als* (Instr. eines Nom. abstr.).

धारयिष्णु Adj. 1) **zu tragen pflegend*, mit Acc. — 2) etwa *ein gutes Gedächtniss habend*. Nom. abstr. °ता f. Kâm. Nitis. = अवधारणशीलता Comm.

धार्यु Adj. *strömend*.

धारवाक Adj. *dessen Lieder sich wie ein Wasserstrahl ergiessen*.

1. धारा f. *Strom* u. s. w. s. u. 2. धार् 2).

2. धारा f. 1) *Schneide, Schärfe* (auch des Feuers), *Klinge eines schneidenden Werkzeuges*. — 2) *Radkranz*. — 3) **die Spitze eines Heeres*. — 4) **Ohrläppchen*. — 5) **Zaun, Hecke*. — 6) **Bergrand*. — 7) *Reihe* (in वन°), *fortlaufende Reihe, Geschlechtsreihe*. Diese Bed. hätte auch u. 2. धार् 2) gestellt werden können.

3.*धारा f. 1) *das Hervorragen* u. s. w., = उत्कर्ष. — 2) *Gleichheit*. — 3) *Ruhm*. — 4) *Nacht*. — 5) *Gelbwurz*.

धाराकदम्ब m. 1) *Nauclea cordifolia* Mat. med. 296. Râǵan. 9,103. Kâd. 242,22. — 2) N. pr. eines Dichters.

*धाराकदम्बक m. *eine Art* Kadamba.

धारागृह n. *eine Art Badezimmer mit fliessendem* oder *springendem Wasser* Kâd. 56,8. 226,8. Nom. abstr. °त्व n. Vikramâṅkaṅ. 11,94.

*धाराग्र n. *eine breite scharfe Pfeilspitze* Hall. 2,314.

धाराग्रक m. *ein aus dem fliessenden* Soma *gefüllter Becher* Kâtj. Çr. 12,5,4. Sây. zu Ait. Br. 3,1,1.

धाराघोष m. *das Geräusch beim Hereinfliessen der gemolkenen Milch in den Eimer* Âpast. Çr. 1, 12,17.

धाराङ्कुर m. 1) *Hagel* 220,20. — 2) **feiner Regen, herabfallende Tropfen*. — 3) **das Hervortreten aus der Schlachtreihe in der Absicht den Feind zu reizen*.

1.*धाराङ्ग m. *ein heiliger Badeplatz*.

2.*धाराङ्ग m. *Schwert*.

धाराजल n. *von der Klinge —, von der Schneide triefendes Blut* Kâd. 5,22. Prasannar. 21,3. 62,13. 68,14. Vgl. खड्गजल (Nachtr. 3).

धाराञ्चल m. *Schneide* Prasannar. 62,5. 68,6. 76, 11. 15.

*धाराट m. 1) *der Vogel* Kâṭaka. — 2) *Pferd*. — 3) *Wolke*. — 4) *ein Elephant in Wuth*.

1. धाराधर m. *Wolke*.

Digitized by Google

2.*धाराधर m. *Schwert.*

धाराधरागम m. *die Regenzeit* Kâd. 2,102,24.

धाराधरात्यय m. *Herbst* Karaka 1,6.

धाराधरोद्यान n. Name eines *Lustgartens* Pris. 14,8.

धाराधिरूढ Adj. *auf der Schärfe stehend, so v. a. den Höhepunkt erreicht habend.*

धारानिपात m. *Regenguss.*

धारानुयाज m. *ein mit einer Gussspende verbundenes Nachopfer* Comm. zu Kâts. Çr. 439,15. 476, 18. 485,16.

धारान्तरचर Adj. *zwischen Klingen sich bewegend, so v. a. in unverschämter Weise Andern auf den Leib rückend.* v. l. धरा° und क्षारा°.

धारापथ m. *der Bereich einer Klinge.* °थं प्र-आपय् so v. a. *Jmd durch Jmds* (Gen.) *Schwert umkommen lassen* Venis. 62.

धारापयस् n. = धाराजल Vikramâñkaḱ. 18,33.

धारापात m. *Regenguss.* Nur Pl. zu belegen.

*धाराफल m. *ein best. Baum,* = मदन.

धाराम्भस् n. = धाराजल Prasannar. 71,8.

धाराय्, °यते *einem Strome gleichen.*

धारायन्त्र n. *Springbrunnen.*

धारायन्त्रगृह n. *ein Badezimmer mit Springbrunnen oder Spritzen.*

धारायाज m. *ein mit einer Gussspende verbundenes Opfer* Comm. zu Kâts. Çr. 616,2.

*धाराल Adj. von धारा.

*धारावनि m. *Wind.*

धारावत् 1) Adj. *mit einer Schneide versehen.* — 2) f. °वती N. pr. einer Stadt.

धारावर्ँ Adj. *Regengüsse habend, — bringend.*

धारावर्त m. Instr. so v. a. *fliessend, schnell* (hersagen) Hemâdri 1,553,21. 554,1.

धारावर्ष m. n. *Regenguss.*

धारावास m. N. pr. einer Stadt Paṅḱad.

*धाराविष m. *Schwert.*

धाराशीत Adj. *nach dem Melken kalt geworden* (Milch) Bhâvapr. 2,42.

धाराम्बु n. *Thränenstrom* Kathâs. 30,27.

धारासंपात m. *Regenguss.*

धारासार m. *ein heftiger Regenguss* 152,17.

धारासूर N. pr. einer Oertlichkeit.

*धाराह्वकी f. *eine best. Pflanze.*

धारि 1) Adj. am Ende eines Comp. *tragend.* — 2) m. Bez. *des Caus. von* धर् 223,3.

*धारिका f. *ein best. Zeitabschnitt,* = ½ Muhûrta.

*धारित und *°क n. *Trab.* Richtig धोरित, °क.

1. धारिन् 1) Adj. mit Gen. oder am Ende eines Comp. *a) tragend, haltend,* ein Kleid, einen Schmuck, einen Bart u. s. w. *tragend.* — *b) innehabend, habend, besitzend.* — *c) bewahrend, verwahrend.* — *d) im Gedächtniss bewahrend.* — *e) erhaltend, unterhaltend, aufrechterhaltend, beobachtend* (ein Gelübde u. s. w.). Nach Nilak. = पोषक Hariv. 11986 und als Beiw. der Umâ. — 2) *Careya arborea oder *Salvadora persica.* — 3) f. °रिणी *a) die Erde.* — *b)* N. pr. *α)* einer Tochter der Svadhâ. — *β)* Pl. allgemeiner Name für *die 14 Götterweiber.* — *γ)* *einer Gottheit bei den Gaina. — *δ)* der Gattin Agnimitra's und anderer Frauen Hem. Par. 1,98. 2,6. 13,181.

2. धारिन् 1) Adj. *strömend.* f. °रिणी eine der 5 Dhâraṇâ, *die strömende, die des Wassers.* — 2) *n. *Milch* Gal.

3.*धारिन् 1) Adj. *mit einer Schneide versehen.* — 2) f. °रिणी *Salmalia malabarica.*

धारुँ Adj. *saugend an* (Acc.).

धारेश्वर m. *der Gebieter von* Dhârâ, d. i. Bhoǵa.

धारोर्मि m. f. *eine strömende Woge* MBh. 1,26,4.

धारोष्ण Adj. *kuhwarm* (Milch).

*धार्तराज्ञ 1) Adj. (f. ई) von धृतराज्ञन्. — 2) m. Patron. von धृतराज्ञन्. f. ई.

*धार्तराज्ञक Adj. von धार्तराज्ञ 2).

धार्तराष्ट्र 1) Adj. (f. ई) *dem* Dhṛtarâshṭra *gehörig.* — 2) m. *a)* Dhṛtarâshṭra's *Sohn,* insbes. Patron. Durjodhana's. Pl. = कुरु Pl. Am Ende eines adj. Comp. f. आ. — *b) eine Gansart.* पाण्डु° Kâd. 138,23. — *c) *eine Schlangenart.*

*धार्तराष्ट्रपदी f. *eine best. Pflanze.*

धार्तराष्ट्रि m. *ein best. Schlangenwesen.*

*धार्तेय m. 1) Pl. N. pr. eines Kriegerstammes. — 2) *ein Fürst dieses Stammes;* f. ई.

धार्मँ Adj. (f. ई) 1) *der Ordnung* u. s. w. *entsprechend.* — 2) *dem Gotte der Gerechtigkeit eigen.*

*धार्मपत Adj. (f. ई) von धर्मपति.

*धार्मपत्तन n. *schwarzer Pfeffer.*

*धार्मविद्य Adj. *die Rechtskunde studirend, mit ihr vertraut.*

धार्मिक 1) Adj. (f. ई) *a) Recht übend, gerecht, seine Pflichten erfüllend, tugendhaft.* — *b) auf das Recht, auf die Tugend gerichtet, darauf beruhend, damit in Einklang stehend.* — 2) m. *a) *Richter.* — *b) Betbruder* Kâd. 256,19. 28. 258,5. — *c) Zauberer* 297,31 (im Prâkrit).

धार्मिकता f., °कत्व n. und *°क्य n. *Gerechtigkeit, Tugendhaftigkeit.*

*धार्मिणा n. *eine Gesellschaft von tugendhaften Männern.*

धार्मुक (!) Adj. *gerecht* Mân. Çr. 1,6,1.

धार्म्य Adj. = धर्म्य Âpast. Wohl fehlerhaft.

*धार्म्यायणा m. Patron. von धर्म्य.

1. धार्य 1) Adj. *α) zu tragen* (auch von Kleidern, Schmucksachen u. s. w.), *was getragen wird, zu halten.* दण्ड: *der Stock zu tragen,* so v. a. *Strafe zu verhängen über* (Dat.). — *b) auf sich zu behalten,* so v. a. *nicht abzulegen.* — *c) zu bewahren.* मनसि (Paṅḱad. 18), चेतसि *im Herzen,* so v. a. *woran man denken soll.* — *d) im Gedächtniss zu bewahren.* — *e) zu halten,* so v. a. *um sich zu haben, — dulden.* — *f) aufrechtzuerhalten, zu erhalten, was erhalten wird.* — *g) zu beobachten, zu befolgen* (ein Befehl). — *h) fest gerichtet zu halten* (der Geist) *auf* (Loc.). — *i) zurückzuhalten, aufzuhalten.* — 2) n. *Kleidung,*

2. धार्य n. *Wasser.*

धार्यत्व n. *das Getragenwerden.*

धार्ष्ट und °क (Hariv. 1,10,29) Adj. von Dhṛshṭa *stammend.*

धार्ष्टद्युम्न und °द्युम्नि m. Patron. von धृष्टद्युम्न.

धार्ष्ट्य n. *Dreistigkeit, Kühnheit, Frechheit.* Pl. Bhâg. P.

धार्ष्णक (richtig धार्ष्णव) Adj. von Dhṛshṇu *abstammend* Hariv. 642. Die neuere Ausg. धार्ष्ट्क.

1. धाव्, धावति, °ते (selten) 1) *rinnen, hervorströmen, rinnen nach* oder *in* (Loc.), *zu Jmd* (Dat.). — 2) *rennen, laufen, umherlaufen, herbeilaufen* (133, 4), *zulaufen zu* (°अभिमुखम् 153,4), *losrennen auf* (Acc. oder °मंमुखम्), *laufen in* (Acc.), *nachlaufen* (mit Acc.). आजिँम् *einen Wettlauf anstellen,* सर्वजवम् *so schnell als möglich laufen.* धावितो in der Bed. des Verb. fin. *fingen an zu laufen.* — 3) *davonlaufen, fliehen.* — 4) *sprengen, reiten, losreiten auf* (प्रति). — 5) *schwimmen* (vom Fisch). — 6) von der Hand *hingleiten über* (Loc.). — 7) *laufen, nachlaufen* (mit Loc.) von Unkörperlichem, insbes. vom Herzen. — Caus. धावँयति 1) *laufen lassen, zum Laufen antreiben.* — 2) *fahren, sich fahren lassen;* mit Instr. des Vehikels und Acc. des Weges. — 3) *hüpfen, tanzen* RV. 10,146,2. — Mit अति *hinrinnen über* (Acc.), *vorüberlaufen.* — Mit अनु 1) *zufliessen, durchströmen;* mit Acc. — 2) *nachlaufen, verfolgen* (in freundlicher oder feindlicher Absicht); mit Acc. — 3) *herbeieilen zu, Jmd* (Acc.) *zu Hülfe eilen.* — 4) einer Sache (Acc.) *nachgehen.* — 5) *sich verbreiten durch* (Acc.), so v. a. *allgemein bekannt werden in.* — Caus. *durchfahren,* mit Acc. Ait. Âr. 148,15. — Mit समनु *nachlaufen, Jmd* (Acc.) *verfolgen* MBh. 8,79,92. — Mit अप 1) *weglaufen.* — 2) *abgehen von einer früheren*

Digitized by Google

Aussage, hinterher etwas Anderes aussagen. — Mit अपि *hineinlaufen in* (Acc.) Vaitân. — Mit अभि 1) *hinströmen —, hinfliessen zu* (Acc.). — 2) *herbeilaufen, zulaufen, hineilen zu, losrennen auf* (in freundlicher oder feindlicher Absicht), *beispringen, zu Hülfe eilen;* mit Acc. — 3) AV. 6,119,3 vielleicht fehlerhaft für अति *überschreiten, übertreten.* — Mit प्रत्यभि *hineilen zu* (Acc.). — Mit समभि *herbeieilen, losrennen auf, fliegen gegen* (Acc.). — Mit अव *herabrinnen, herabträufeln von* (Abl.). — Mit व्यव 1) *auseinander laufen, sich von einander trennen.* — 2) *weglaufen von* (Abl.). — Mit आ 1) *herbeirinnen, hinströmen zu* (Loc.). — 2) *herbeilaufen, herbeieilen zu, heimkehren; losrennen auf* (Acc.). — Mit अन्वा *nach Jmd herlaufen.* — Mit उपा *hinlaufen zu* (Acc.). — Caus. *hinfahren zu* (Acc.). — Mit समा *zusammen herbeilaufen, heranlaufen.* — Mit उप 1) *herzulaufen, hineilen —, die Zuflucht nehmen zu, um Hülfe angehen;* mit Acc. — 2) Med. *laufen, gleiten.* — Mit समुप *heranlaufen an* (Acc.). — Mit निस् 1) *hervorströmen —, entspringen aus* (Abl.). — 2) *hinauslaufen, — eilen, entfahren* (von Pfeilen), *entrinnen aus* (Abl.). — Mit परा *weglaufen.* — Mit परि 1) *umherfliessen, umherrinnen um* oder *in, durchströmen.* — 2) *herumlaufen.* मृगयाम् *auf der Jagd,* so v. a. *jagen.* — 3) *herumfahren.* — 4) *herumlaufen —, sich herumbewegen um, umläufen;* mit Acc. — 5) *herumlaufen in, durchlaufen;* in übertr. Bed. so v. a. *allgemein bekannt werden in* (Acc.). — 6) *herbeilaufen.* — 7) *nachlaufen,* mit Acc. — Caus. *umringen, umzingeln.* — Mit विपरि *herumlaufen, — in* oder *auf, durchlaufen.* — Mit प्र 1) *hervorrinnen, fortrinnen.* — 2) *fortlaufen, sich aufmachen, sich auf den Weg machen.* प्रधावित *davongelaufen, der sich auf den Weg gemacht hat.* — 3) *losstürzen.* — 4) *laufen.* — 5) *laufen —, sich begeben zu* (Acc.) 81,31. दूरतरम् *in weite Fernen* (vom Herzen). — 6) *sich verbreiten über, durchdringen.* क्रोशात् *einen* Kroça *weit sich verbreiten* (von einem Geruch). — Caus. 1) *in die Flucht schlagen.* — 2) *wegfahren, fahren.* — Mit अधिप्र *herbeieilen aus* (Abl.). — Mit अनुप्र *nachlaufen,* mit Acc. °धावित mit act. Bed. — Caus. *nachfahren.* — Mit विप्र *auseinanderlaufen.* — Mit संप्र 1) *fortlaufen, forteilen, fliehen.* — 2) *hineilen zu,* so v. a. *sich hingezogen fühlen zu* (Loc.). — Mit प्रति 1) *zurücklaufen.* — 2) *auf Jmd* (Acc.) *losrennen* (in feindlicher Absicht). — Mit वि 1) *hinrinnen durch, durchsickern, sich verlaufen* (vom Wasser) *in* (Loc.). — 2) *auseinanderlaufen, zerstreut laufen, weglaufen.* विधावित *auseinandergelaufen* MBh. 9,20,9. — 3) *laufen* von einem Wege, so v. a. *gehen zwischen* (अन्तर्). — 4) *durchläufen.* — 5) *auf Jmd losrennen.* — Mit अनुवि 1) *hineinrinnen —, einsickern in* (Acc.). — 2) *durchströmen.* — 3) *nach einem Andern* (Acc.) *auseinanderrinnen, — sich verlaufen.* — Mit अभिवि *herbeieilen zu* (Acc.). — Mit परिवि *rings durchlaufen.* शाखास् *von Ast zu Ast laufen.* — Mit सम् 1) *zusammenlaufen.* — 2) *losrennen auf.* — 3) *hinlaufen zu,* so v. a. *gelangen zu* (Acc.) MBh. 12,280,45.

2. धाव्, धौवति, °ते *abreiben, reinigen, waschen, putzen, blank machen.* Med. auch *sich einreiben mit* (Instr.). धौत *gewaschen, gereinigt, rein; blank gemacht, polirt, glänzend; ab-, weggewaschen.* — Caus. धावयति, °ते *waschen.* — Mit अनु in 2. अनुधावन. — Mit आ *kneten, ausdrücken, abspülen.* — Mit व्युद् Caus. *abreiben lassen.* — Mit नि Med. 1) *sich einreiben.* — 2) *sich reiben —, sich anschmiegen an* (Loc.). — Mit निस्, निर्धौत *abgewaschen, weggewaschen, gereinigt.* — Mit प्र *abreiben.* — Caus. Act. Med. *waschen.* — Mit वि *abwaschen, wegwaschen.* विधौत *rein gewaschen.* — Mit सम् Med. *sich abreiben, — abwaschen.*

°धाव 1) Adj. *waschend, reinigend, blank machend.* — 2) *Reinigung.*

1. धावक Adj. *laufend.* पुरतस् *Vorläufer.*

2. धावक Adj. Subst. *waschend, Wäscher.*

3. धावक m. N. pr. eines Autors.

1. धावन n. 1) *das Laufen, Galoppiren.* — 2) *Anlauf, Angriff.*

2. धावन 1) Adj. *reibend, abreibend* in बिलधौवन. — 2) n. *a) das Abreiben, Abwaschen, Abspülen, Einreiben.* — *b)* am Ende eines Comp. *Wasser, in dem Etwas abgewaschen* oder *hineingethan worden ist.*

3. धावन m. *ein best. über Waffen gesprochener Zauberspruch.*

धावनि f. 1) *Uraria lagopodioides* Bhâvapr. 1,198. Auch *नी. — 2) *°नी *a) Solanum Jacquini. — b) Grislea tomentosa.*

1.*धावनिका in पाद°.

2.*धावनिका f. *Solanum Jacquini.*

धावत् m. N. pr. v. l. für अर्वरीवत् VP.² 3,3.

धावत्य n. *die weisse Farbe.* केश° *weisses Haar.*

धावितृ Nom. ag. *Läufer, Renner.*

1.°धाविन् Adj. *laufend, hinundherlaufend* Naish. 6,102.

2.°धाविन् Adj. *waschend.*

*धासस् m. *Berg.*

1. धासि f. *Stätte, Sitz, Heimat.*

2. धासि m. *Milchtrank; Trank, Labung, Nahrung* überh.

धास्यु Adj. *zu trinken —, zu essen begierig.*

1. धि, धिनोति 1) *sättigen.* — 2) *ergötzen, erfreuen* Bâlar. 69,6. — 3) *गतौ. — Mit अभि *sättigen.*

2.*धि, धियति (धारणे).

3.°धि m. *Behälter.*

4. धि = 1. अधि in धिष्ठित; s. u. स्था.

धिक् ein Ausruf *der Wehklage, der Unzufriedenheit, des Vorwurfs* oder *der Geringschätzung.* Die Person oder Sache, welcher der Ausruf gilt, steht im Nom., Voc., Gen. oder Acc. (gewöhnlich). Verstärkungen: धिग्धिक्, अरे धिक् (auch durch ein Wort getrennt), का धिक् (117,32), का धिक्कष्टम् (122,3), का का धिक्, कष्टा धिक् (326,2). धिगस्तु mit Acc. oder Gen. *Schande komme —, pfui über!* Mit कर् 1) *Jmd* (Acc.) *seinen Unwillen zu erkennen geben, Vorwürfe machen.* — 2) *verspotten,* so v. a. *als unbedeutend erscheinen lassen* Daçak. 3, 11. 6,11.

*धिक्क m. = दिक्क *ein 20jähriger Elephant* Gal.

धिक्कार m., धिक्कृत n. Pl. und *धिक्क्रिया f. 1) *Missbilligung, Vorwürfe.* — 2) *Verspottung, Verachtung.*

*धिन्, धिन्वते (संदीपनक्लेशनजीवनेषु).

धिग्दण्ड m. *Verweis, Tadel.*

धिग्वण m. *eine best. Mischlingskaste.*

धित Partic. von 1. धा und 1. धि.

धितावन् Adj. etwa *gabenreich.*

धिति f. in नेमि°, मित्र°, वर्ण° und वसु°.

*धित्स्य Partic. fut. pass. vom Desid. von 1. धा.

धिप्सु Adj. *zu betrügen beabsichtigend* Bhaṭṭ.

*धिय्, °यति Denom. von 2. धि.

धियंजिन्व Adj. *Nachdenken —, Andacht erregend, — belebend.*

धियंधे Dat. Inf. zu 1. धा ṚV. 7,34,24.

धियंधा Adj. *nachdenkend, andächtig; verständig.*

धियमान Adj. *aufmerkend.*

धियाजुर् Adj. *in Andachtsübung gealtert.*

*धियंपति m. 1) *die Seele.* — 2) Bein. Maṅgughoshe's.

धियाय्, °यते und Partic. °यत् 1) *aufmerken.* — 2) *Andacht üben.*

धियायु Adj. *nachdenkend, andächtig.*

धियावसु Adj. *an Andacht reich.*

1.*धिष् = 1. धा. दिधेष्टि (शब्दे).

2. धिष् f. etwa *Aufmerksamkeit.* Nur Instr. धिषा, den Grassmann auf धिषा f. zurückführt.

धिष in नर्°धिष.

धिषँण 1) Adj. *einsichtig, klug* Hemâdri 1,492,19.

Digitized by Google

— 2) *m. a) ein best. schädliches Wesen.* — *b)* Bein. α) Bṛhaspati's Harshaṅ. 218,16. *der Planet Jupiter.* — β) eines Nârâjaṇa. — *c)* N. pr. eines Astronomen. — 3) *f.* आ *a) ein best. bei der* Soma-*Bereitung und beim* Soma-*Genuss dienendes Geräthe: Hufe, Becher, Schale.* Nach einzelnen Angaben der Comm. *Presse.* In allen drei Zahlen gebraucht. Häufig metonymisch für den Soma-*Saft* und *dessen Wirkungen.* — *b)* Du. *die beiden Schalen,* so v. a. *Himmel und Erde.* — *c)* Pl. *die drei Welten: Himmel, Erde und Luftkreis.* — *d) Vernunft, Geist.* Gewöhnlich am Ende eines adj. Comp. — *e)* *= वाच् und स्तुति. — *f)* N. pr. α) einer Genie des Wohlstandes und Gewinnes, die im Epos unter den Weibern der Götter erscheint. Auch Pl. — β) der Gattin Havirdhâna's — γ) der Gattin Kṛçâçva's. — 4) n. *a) Standort, Sitz.* — *b) Vernunft, Geist.*

धिषणाधिप m. Bein. Bṛhaspati's.

धिषण्य्, nur Partic. धिषण्यँत् *aufmerksam, andächtig.*

*धिषण्य Adj. als Erklärung von धिष्ण्य.

धिष्ट्य und धिष्य fehlerhaft für धिष्ण्य.

धिँष्ण्य m. 1) = 2. धिँष्ण्य 2). — 2) Pl. N. pr. von Genien, die den Soma hüten, Comm. zu TS. 1,227,16.

धिष्ण्य Adj. *für die* 1. धिष्ण्य 2) *bestimmt, dazu gehörig.*

1. धिँष्ण्य und धिँष्ण्य्र 1) Adj. *a)* etwa *nur geistig wahrzunehmen;* nach Grassmann *freigebig, gern helfend.* — *b) gedankenreich* oder *andächtig.* — 2) m. f. (आ, nur einmal im RV.) und n. (nur einmal im MBh.) *Erdaufwurf, welcher oben, wo das Feuer aufgesetzt wird, mit Sand bestreut wird; ein kleiner Neben-* oder *Seitenaltar, der Sitzplatz der diensthuenden Priester.* Gewöhnlich sind sie acht an Zahl. — 3) *m. *der Planet Venus.* — 4) f. (आ) und n. *Meteor.* — 5) n. *a) Standort, Sitz, Wohnort.* — *b) der Sitz eines Gottes, Weltgegend* VP. 6,8,24. — *c) Sternbild.* — *d) die Scheibe eines Gestirnes* (auf der das Licht desselben zu ruhen scheint) MBh. 1,171,6. VP. 2,12,25. — *e) *Macht, Kraft.*

2. धिँष्ण्य und धिँष्ण्य्र 1) Adj. *auf einem Erdwurf, der als Altar dient, aufgesetzt;* βώμιος. — 2) m. *ein solches Feuer.* अग्नयो (so ist zu lesen) धिष्ण्या ऐश्वरयः als Ṛshi Ind. St. 3,201, *a.* Nach den Lexicographen *Feuer* überh.

धिष्ण्यप m. *Hüter einer Himmelsgegend* Bhâg. P. 7,8,27. 9,23.

धिष्ण्यवत् Adj. *ein* 1. धिष्ण्य 2) *habend* Çâṅkh. Çr. 6,13,9. Vaitân.

धिष्ण्यहोम m. *eine Spende in* 1. धिष्ण्य 2) Vaitân.

धिष्ण्याधिपति m. = धिष्ण्यप VP. 6,8,24.

1. धी = ध्या. Hierher vielleicht अँधापि (könnte aber auch wie sonst zu 1. धा gehören) धीतिँः *Andacht ward gedacht,* d. i. *verrichtet.* धीमहि (auch mit अभि und समभि) gehört zu 1. धा, obgleich es hier und da durch ध्यायेम erklärt wird. धीतँ s. bes. — Mit आ; hierher vielleicht आधँीषमाण *sich sehnend, verlangend.* आँधीत s. bes. — Mit नि, निँधीत VS. 6,20 dem Sinne nach so v. a. निधित = निहित von 1. धा.

2. धँी f. 1) *Gedanke, Vorstellung, Meinung, Ansicht.* सखीधिया *in der Meinung, dass es die Freundin sei,* 184,21. पापँीधँीयः *böse Gedanken.* Am Ende eines adj. Comp. so v. a. *bedacht auf.* — 2) *Absicht.* — 3) *Begriff.* — 4) *Einsicht, Erkenntniss, Verstand, Intellect, Geist.* Personificirt als Gattin Rudra-Manju's Bhâg. P. 3,12,13. — 5) *Verständniss, Kenntniss, Kunst.* — 6) *religiöses Nachdenken, Andacht, Bitte, Gebet.* Pl. *die heiligen Gedanken* auch als Personification.

3. *धी, धीयते (आधारे, अनादरे).

4. धँी f. für द्री *Glanz* RV. 1,143,7. 3,34,5. 6,3,3.

धीकर्मन् n. *das Object der Erkenntniss.*

धीत्, धँीयते vielleicht Desid. von दिव् *salben.*

धीजउ m. N. pr. eines Mannes.

धीजँवन und धीजँू Adj. *begeisternd.*

1. धीत Partic. von 3. धा.

2. धीतँ n. *das Gedachte, im Sinn Liegende, Gedanke;* Pl. RV. 8,8,10. 41,1.

धीतरँस Adj. *dessen Saft ausgesogen ist* Çâṅkh. Br. 16,1. Ait. Br. 3,27. 6,12.

1. *धीति f. *das Trinken.*

2. धीतिँ f. 1) *Gedanke, Vorstellung, Nachdenken.* — 2) *Wahrnehmung.* — 3) *Andacht, Gebet.* सप्तँ *die sieben,* d. h. *die vielen Andachtsübungen* oder *Gebetsformen.* Pl. auch personificirt. — 4) Pl. *Einsicht, Klugheit.* — 5) *Absicht* RV. 2,31,7. — 6) *Finger.*

3. धीतिँ f. = द्रीति *Glanz.*

*धीतिक m. N. pr. eines buddh. Patriarchen.

धीतोका f. *Schicht, Lage.*

*धीदा f. 1) *Tochter.* — 2) *Intelligenz.*

*धीन्द्रिय n. *ein wahrnehmendes Organ.*

धीमत् 1) Adj. *mit Einsicht begabt, verständig, klug, weise.* — 2) m. *a)* *Bein. Bṛhaspati's. — *b)* N. pr. α) eines Sohnes des Virâǵ. — β) eines Ṛshi im 4ten Manvantara VP.² 3,8. — γ) eines Sohnes des Purûravas.

धीमरण (मिश्र°) m. N. pr. eines Mannes.

1. धीर Adj. (f. आ) 1) *anhaltend, beständig, fest, unbeweglich.* धीरम् Adv. mit विलोकय् *ruhigen Auges.* — 2) *lange nachtönend, tief, dumpf.* धीरम् und धीर° Adv. — 3) *fest auf Etwas* (im Comp. vorangehend) *bestehend, beharrlich, standhaft, charakterfest, entschlossen, beherzt* (auch von einer bes. Art von Heroine). — 4) *= मन्द् und विनीत.

2. धँीर Adj. (f. धीरँी und धीरा) *verständig, klug, weise; geschickt, kunstfertig, sich verstehend auf* (Loc. eines Nom. act.). Compar. धँीरतर.

3. धँीर 1) m. *a) *das Meer.* — *b) *eine best. Arzneipflanze.* — *c)* *Bein. α) eines Buddha. — β) des Fürsten Bali. — *d)* N. pr. verschiedener Männer. — 2) f. धीरा *a) *ein berauschendes Getränk.* — *b)* Bez. *verschiedener Pflanzen,* = काकोली, क्षीरकाकोली, महाज्योतिष्मती, मेदा, श्वेतवचा und *Rosa glandulifera* Râǵân. 3,13. 73. 9,132. Bhâvapr. 1,170. 196. — *c)* N. pr. einer Frau. — 3) *n. *Safran.*

धीरगोविन्दशर्मन् m. N. pr. eines Autors.

धीरचेतस् Adj. *festen Sinnes, beherzt* Kathâs. 18,97. सागर° *dessen Geist standhaft ist wie das Meer* Ragh. 18,3.

धँीरण Adj. *andachtsfreudig.*

1. धीरता f. *Standhaftigkeit, Charakterfestigkeit, Muth.*

2. धीरता f. *Klugheit* Spr. 2713.

धीरत्व n. = 1. und 2. धीरता.

*धीरपत्नी f. *ein best. Knollengewächs.*

धीरप्रशान्त Adj. 1) *tief und dabei ruhig* (Stimme) Çiç. 27,10. — 2) *standhaft und dabei ruhig* (ein Held) Bhar. Nâṭsaç. 34,4. Sâh. D. 65. 69.

धीरप्रशान्तक Adj. = धीरप्रशान्त 2) Bhar. Nâṭsaç. 34,6.

धीरभाव m. *Standhaftigkeit* Daçak. 25,2.

धीरय्, °यति *Jmd* (Acc.) *aufrichten, Jmd Muth zusprechen.*

धीरललित Adj. *standhaft und dabei von liebenswürdiger Einfalt* (ein Held). — 2) f. आ *ein best. Metrum.*

धीरशान्त Adj. = धीरप्रशान्त 2) Daçar. 2,3.

धीरशिव m. N. pr. eines Mannes.

धीरसत्त्व Adj. *charakterfest, standhaft* 123,16.

*धीरस्कन्ध m. *Büffel.*

*धीराज m. N. pr. eines Wesens im Gefolge Çiva's.

धीराधीरा Adj. f. *standhaft und auch nicht standhaft* (eine Heroine) Sâh. D. 102. fg.

*धीरावी f. *eine gelb blühende Dalbergia.*

Digitized by Google

धीरेशमिश्र und धीरेश्वर m. N. pr. zweier Männer.

धीरोदात्त Adj. *standhaft und dabei hochherzig* (ein Held) Bhar. Nâṭjaç. 34,4. 5. Daçar. 2,4. Sâh. D. 65. 66.

धीरोद्धत Adj. *standhaft und dabei hochfahrend* (ein Held) Bhar. Nâṭjaç. 34,4. 5. Daçar. 2,5. Sâh. D. 65. 67.

धीरोद्धिन् m. N. pr. eines der Viçve Devâs.

1. धैर्य Adj. = 2. धीर.

2. (धीर्य) धीरित्र n. *Einsicht, Verständigkeit.*

*धीलटी f. *Tochter.*

धैवन् 1) Adj. *geschickt.* — 2) *m. *Fischer.*

धैवत् Adj. *einsichtig; andächtig, fromm.*

धीवर् 1) m. *a) ein sehr kluger Mann.* — *b) Fischer.* Als *Mischlingskaste* Gaut. — 2) f. ई *a)* *Adj. f. zu धीवन् 1). — *b) Fischerin.* — *c) *eine Art von Harpune.* — *d) *Fischbehälter, Fischkorb.* — 3) *n. *Eisen.*

धीवरक m. *Fischer.*

धीविभ्रम m. *Sinnestäuschung* Bhâvapr. 4,125.

*धीशक्ति f. *Erkenntnissvermögen.*

धीशोधिनी f. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

*धीसख und धीसचिव m. *Rathgeber, Minister.*

*धीक्करा f. *eine süsse Gurkenart.*

1. धु Verbalwurzel s. 1. धू.

2. *धु f. *das Schütteln, Bewegen.*

3. धु (metrisch) Adj. = द्रुह् im Acc. सबर्धुम्. Vgl. 2. धु.

*धुक m. und *धुका f. *eine best. Pflanze.*

धुक्का f. *eine Art Flöte* S. S. S. 195.

धुन्, धुन्ते (संदीपनक्लेशनजीवनेषु). Zu belegen nur mit सम् Simpl. (ausnahmsweise) und Caus. संधुन्यति *anzünden, anfachen, entflammen, beleben.* संधुन्ति wohl Caus.

धुङ्का f. *ein best. Vogel.*

धुन् (aus धुनोति entstanden), nur in der Form निर्धुनेत् *er schüttele aus* (das Gewand) MBh. 13, 104,52.

धुनय्, °यते *dahinstürmen* RV. — Mit आ *herstürmen* RV.

धुनि 1) Adj. *sich schüttelnd, stürmisch bewegt, erregt, mit Getöse dahinfahrend.* — 2) m. N. pr. *a)* eines von Indra bekämpften Dämons. — *b)* eines Sohnes des Vasu Âpa VP.² 2,23. — 3) f. *Fluss.* Zu belegen nur धुनी.

धुनिमत् Adj. = धुनि 1).

धुनित्रत Adj. *zu toben pflegend.*

धुनी s. धुनि 3).

धुनीचुमुरी Nom. Du. m. Dhuni und Kumuri RV. 6,20,13.

*धुनीनाथ m. *das Meer.*

धुनेति Adj. *stürmend* oder *schleichend.*

धुन्धु m. N. pr. 1) eines von Kuvalajâçva erschlagenen Asura. — 2) v. l. für चुञ्चु.

धुन्धुक n. *ein best. Fehler* —, *eine durchlöcherte Stelle im Holze.*

धुन्धुमार m. 1) Bein. Kuvalajâçva's. — 2) N. pr. eines Sohnes des Triçañku. — 3) **Hauseidechse.* — 4) **Coccinelle.* — 5) **eine best. Pflanze,* = गृञ्जधूम. — 6) *=पाटालिक oder पटालिक.

धुन्धुरि oder °री f. *ein best. musikalisches Instrument.*

धुन्धुकृन् m. wohl Bein. Kuvalajâçva's Bhâg. P. 12,3,9.

धुर् f. (m. metrisch MBh. 13,53,32) 1) *derjenige Theil des Joches, welcher auf die Schulter des Zugthieres gelegt wird;* uneig. und übert. *die Einem aufgebürdete Last.* — 2) *die äusserste Spitze der Deichsel;* übertr. *die vorderste, oberste Stelle, Spitze, Ehrenplatz.* — 3) *Zapfen* in अक्ष°. — 4) Loc. *in Gegenwart von* (Gen.) Spr. 7712. — 5) **Finger.* — 6) Bez. von *sechs eigenthümlich zu singenden Versen des* Bahishpavamâna. — 7) धुरोः शम्ये (Du.), धुरोः सामनी und धुरां साम Namen von Sâman Ârsh. Br. — 8) **reflection, recollection.* — 9) **a spark of fire.* — 10) *a part, a portion.* — 11) *wealth.* — 12) *a name of the Ganges.*

धुर् 1) m. f. (आ) *Bürde, Last.* — 2) m. *Zapfen* (an der Achse). — 3) f. आ *Deichsel.* — 4) n. etwa *Achse* überh. RV. 5,43,8. — 5) am Ende eines adj. Comp. (f. आ) *worin — als Zierde erscheint, ausgezeichnet durch* Bâlar. 8,4.

धुरंधर 1) Adj. *das Joch tragend, zum Anspannen geeignet,* —*an* (im Comp. vorangehend). — *b) die ihm aufgeladene Last mit Ergebung tragend.* — *c) Jmd* (Gen.) *aus der Noth helfend.* — 2) m. *a) *Zugthier.* — *b) Vordermann,* mit Gen. oder am Ende eines Comp. (Spr. 7697. Bâlar. 52,16). — *c) *Grislea tomentosa.* — *d)* N. pr. α) Pl. eines Volkes. — β) eines Rakshas.

धुरा Adv. *gewaltsam.*

धुरि m. N. pr. eines Sohnes des Vasu Âpa VP.² 2,23.

धुरिका f. *Zäpfchen* (an der Achse).

धुरीण 1) *Adj. *zum Anspannen geeignet.* — 2) m. *a) *Zugthier.* — *b) Vordermann.*

*धुरीय m. *Zugthier.*

धुर्य 1) Adj. *a) zum Anspannen geeignet, zum Ziehen abgerichtet.* — *b) an der Spitze* —, *obenan stehend, der beste;* m. *Vordermann;* mit Gen. oder am Ende eines Comp. प्रचरणकर्म° *sich vorzüglich verstehend auf* Bâlar. 53,18. धुर्याणि heissen alle Stotra mit Ausnahme der drei Pavamâna. — 2) m. *a) Zugthier;* in übertr. Bed. so v. a. *ein Mann, der eine grosse Last zu tragen vermag.* — *b) *eine best. Heilpflanze.* — 3) n. *Vordertheil der Deichsel.* Statt धूर्षगत (sic) MBh. 8,617 liest ed. Bomb. धुर्षतर.

धुर्यवाह् m. 1) *die Last eines Zugochsen* Âpast. — 2) *Zugthier* MBh. 8,38,10.

धुर्यासन n. *Ehrensitz* MBh. 3,99,5.

धुर्षतर Adj. *nicht die erste Stelle einnehmend, der zweite* (Wagenlenker) MBh. 8,16,8.

धुर्व् s. धूर्व्.

धुर्वक् und धुर्वोह्र् fehlerhaft für धूर्वक् und धूर्वोह्र्.

*धुवक 1) m. = गर्भमोचक. — 2) f. आ *der Eingangsvers eines Gesanges, der später immer wiederholt wird.*

*धुवकिन् Adj. von धुवका.

*धुवकिल Adj. von धुवक.

धुवन 1) *m. *Feuer.* — 2) n. *a) das Schütteln.* — *b) Richtplatz.*

*धुवित्र n. = धवित्र.

धुश्रुत्या (!) f. N. pr. eines Flusses.

*धुस्तुर m. = धुस्तूर.

धुस्तूर m. *Stechapfel.* Am Ende eines adj. Comp. auch °क.

1. धू, धु, धूनोति und धूनुते, धुनोति und धुनुते, धूवति, धुवति (धुवते 3. Pl. Çat. Br. 13,2,8,4 wohl fehlerhaft für धून्वते), धुनाति und धुनीते, *धवति; Partic. धूत, धुत und *धून. 1) *ausschütteln, abschütteln* (z. B. Früchte von Bäumen, mit doppeltem Acc.), *durchschütteln, schütteln, hinundher bewegen; abschütteln,* so v. a. *entfernen, zu Nichte machen* Bhâg. P. 2,8,5. धूत und धुत *geschüttelt, hinundher bewegt, in Bewegung gesetzt* (168,28); *abgeschüttelt, entfernt.* — 2) *anfächeln, anfachen* (Feuer). धूत *angefacht.* — 3) Med. Act. *von sich schütteln, sich befreien von* (Acc.). — 4) Act. *sich schütteln,* so v. a. *sich sträuben.* — 5) धून *a)* (im Wasser) *hinundher bewegt,* so v. a. *abgespült* (vom Soma) RV. 8,2,2. 9,62,5. 107,5. 10,104,2. Çâṅkh. Çr. 8,8,7. धौत SV. — *b) *=भर्त्सित und *तर्कित. — *Caus. धावयति. — Intens. दोधवीति, Partic. दोधुवत् und दविधत्; दविधाव; दोधूयते mit dem Partic. दोधूयमान und दोधूयत्; दोधूयसु. 1) *heftig schütteln* (z. B. den Schweif), *drohend hinundher bewegen* (z. B. die Hörner), *schwingen* (das Banner) RV. 4,13,2. — 2) *abschütteln.* — 3) *anfächeln, be-*

Digitized by Google

fächeln. — 4) *sich heftig hinundher bewegen, stark schwingen, heftig hinundher bewegt werden.* — Mit अप *abschütteln.* — Mit अभि 1) *schütteln, erschüttern.* — 2) *befächeln* Âpast. Ça. 14,22,1. — Mit अव 1) *herabschütteln, — auf* (Loc.). — 2) *abschütteln, ausschütteln aus* (Abl.). Med. *von sich* oder *von Andern abschütteln.* — 3) *von sich weisen, zurückweisen, nicht beachten.* — 4) *hinundher bewegen* (die Hand) Âpast. 2,19,13. — 5) अवधूत *a) abgeschüttelt, verscheucht, vertrieben, entfernt.* — *b) ausgestossen, verstossen.* — *c) abgewiesen, zurückgewiesen, nicht beobachtet.* — *d) angestossen.* — *e) hinundher bewegt* 303,14. — *f) befächelt, angeweht.* — *g) worauf etwas Unreines abgeschüttelt worden ist* M. 5,125. M. 13,23,6. — *h) schmutzig, unsauber.* — *i) der alles Unreine von sich abgeschüttelt hat, zu einem Philosophen geworden.* — Mit व्यव 1) *abschütteln.* — 2) *von sich weisen, zurückweisen* MBh. 2,67,35. — 3) व्यवधूत *der Allem entsagt hat.* — Mit आ *schütteln, rütteln, hinundher bewegen, umrühren.* आधूत *geschüttelt, hinundher bewegt; beunruhigt, gequält.* — Mit व्या 1) *abschütteln.* — 2) *hinundher bewegen.* व्याधूत *h. bewegt.* — Mit समा, °धूत *auseinander gesprengt.* — Mit उद् 1) *aufrütteln, aufschütteln, aufwirbeln* (Staub), *hindundher bewegen.* उद्धूत und उद्धुत. — 2) *in die Höhe heben, — werfen, schwingen.* उद्धूत und उद्धुत. — 3) *anfachen* (das Feuer). Nur Partic. उद्धूत. — 4) *aufregen, in Aufregung versetzen, erregen.* उद्धूत. — 5) *abschütteln, abwerfen, wegwerfen, ausstossen.* Nur Partic. उद्धूत. — 6) उद्धुत in मेघरवोद्धुत *laut tönend, tosend* Hariv. 9608. मेघरवोपम 2,110,17. — Vgl. उद्धूत. — Mit समुद् 1) *aufrütteln, aufschütteln, aufwirbeln* (Staub), *hinundher bewegen.* समुद्धूत. — 2) समुद्धूत *herbeigeschossen, herbeigeflogen* MBh. 12,342,114. समुद्धत Nilak., समुद्धूत 12,13273. — Mit उप in वातोपधूत. — Mit नि 1) *hinwerfen, hingeben.* — 2) *hinundher bewegen* Hariv. 14650 fehlerhaft für वि. — Mit निस् 1) *herausschütteln, abschütteln, entfernen, fern halten.* निर्धूत und निर्धुत. — 2) Menschen oder Thiere *auseinandertreiben, verjagen, verscheuchen, vertreiben, fortstossen, verstossen.* निर्धूत und निर्धुत. — 3) *schütteln, schwingen, hinundher bewegen.* राज्ञनिर्धूतदण्ड *über dem der Fürst den Stock geschwungen hat,* so v. a. *vom Fürsten bestraft.* — 4) *bedrängen, quälen, belästigen.* Nur Partic. निर्धूत. — 5) °निर्धूत *entblösst, beraubt von, gekommen um.* — Mit विनिस् 1) *abschütteln.* Nur Partic. विनिर्धूत und विनिर्धुत. — 2) *auseinander blasen, — treiben, fortblasen, fortstossen.* विनिर्धूत MBh. 12,342,113. — 3) *von sich weisen, verschmähen* Vikramâṅkaḱ. 9,38. — 4) *hinundher bewegen.* विनिर्धुत. — Mit प्रविनिस्, प्रविनिर्धूत *hingeschleudert.* — Mit परि *abschütteln.* — Mit प्र 1) *vorwärts bewegen.* — 2) *fortblasen.* — 3) *ausblasen* (den Bart) RV. 10,26,7. — Intens. *ausblasen* (den Bart, Acc.), *hineinblasen in* (den Bart, Loc.). — Mit वि 1) *schütteln, hinundher bewegen, schwingen.* Med. auch *sich schütteln.* विधूत. — 2) *anfachen* (das Feuer). — 3) *vertreiben, verscheuchen, entfernen, zu Nichte machen.* विधूत und विधुत. — 4) Thiere oder Menschen *auseinander treiben, verjagen, forttreiben, vertreiben.* विधुत. — 5) Med. *von sich abschütteln, sich befreien von, aufgeben;* mit Acc. विधूत und विधुत. — 6) हृदयेन विधूयता Siv. 4, 29 fehlerhaft für हृ° विद्रूयता. — Mit अनुवि (?) *vertreiben, verscheuchen.* — Mit आवि *ein wenig schütteln* Dhûrtan. 29. — Mit प्रवि 1) *hinundher schwingen.* Nur Partic. °धुत. — 2) *auseinander treiben, verjagen.* — Mit सम् 1) *Jmd* (Dat.) *Etwas zuschütteln, zuwerfen.* — 2) Med. *zusammenraffen.*

2.*धू f. *das Schütteln.*

*धूःपति m. = धूर्पति.

धूक m. 1) *Wind.* — 2) *Schelm.* — 3) *Zeit.* — 4) *Mimusops Elengi* Karaka 6,30.

*धूण m. *das Harz der Shorea robusta.*

धूत 1) Adj. s. u. 1. धू. — 2) n. *Sittlichkeit.

धूतपाप 1) Adj. *der die Sünden von sich abgeschüttelt hat.* — 2) f. आ N. pr. zweier Flüsse VP.²

धूतपापक n. N. pr. eines Tîrtha.

धूतपापतीर्थ und °पापेश्वरतीर्थ n. N. pr. zweier Tîrtha.

धूर्ति 1) m. *Schüttler, Erschütterer.* — 2) f. *das Schütteln, Hinundherbewegen, Fächeln.*

धूत्कार m. *Gebrüll* Bâlar. 209,15.

*धून Partic. von 1. धू.

*धूनक m. *das Harz der Shorea robusta* oder *Harz* überh.

धूनन 1) *m. *Wind.* — 2) n. *das Schütteln, Hinundherbewegen* Çiç. 14,71. Auch Pl.

धूनय्, धूनयति, °ते *schütteln, hinundher bewegen.* — Mit अव dass. — Mit वि 1) dass. Spr. 7720. — 2) *Jmd durchschütteln,* so v. a. *Jmd hart zusetzen.*

*धूनि f. *das Schütteln.*

धून्वत् Partic. von 1. धू. m. *eine best. Personification* Gaut. 26,12.

धूप m. Sg. und Pl. *Räucherwerk* und *der beim Verbrennen von Räucherwerk aufsteigende Rauch.*

धूपक m. 1) *Räucherwerk,* insbes. am Ende eines adj. Comp. — 2) *Bereiter von künstlich gemischtem Räucherwerk.*

धूपकटच्छुक n. wohl *ein Löffelchen mit Weihrauch* Kâraṇḍ. 74,20. Vgl. काटच्छु.

धूपतृण n. *zu Räucherung dienendes Gras* Apast. Ça. 15,15,1.

धूपन n. 1) *das Räuchern;* in der Med. *Beräucherung, fumigatio.* — 2) *Räucherwerk.* Auch *m. — 3) *das Umnebeln* (eines Kometen).

धूपनाङ्ग wohl = धूपाङ्ग *Terpentin.*

धूपनेत्र n. *Rauchpfeife* Karaka 1,5. Vgl. धूमनेत्र.

धूपपात्र n. *eine Büchse zum Aufbewahren von Räucherwerk.*

धूपय्, धूपयति 1) *räuchern, beräuchern, beduften, wohlriechend machen.* Partic. धूपित. — 2) in der Astr. *umnebeln,* so v. a. *im Begriff sein zu verfinstern.* — 3) *धूपित *geplagt, gequält.* — Mit अनु, अनुधूपित *aufgeblasen, hochmüthig.* — Mit अव, °धूपित *beräuchert.* — Mit आ *beräuchern.* — Mit उद् in उद्धूपन. — Mit उप 1) *beräuchern, mit Rauch überziehen.* Nur उपधूपित. — 2) *umnebeln, im Begriff sein zu verfinstern.* — 3) *उपधूपित *a)* in Verbindung mit दिश् f. *die Weltgegend, in der die Sonne im Begriff ist unterzugehen.* — *b) dem Tode nahe.* — Mit निस्, निर्धूपित *beräuchert* Lalit. 186,11. 226,1. 249,1. — Mit प्र, प्रधूपित 1) *beräuchert.* — 2) *in Verbindung mit oder mit Ergänzung von दिश् f. *die Weltgegend, zu der die Sonne bald hingelangt.* — 3) **geplagt, gequält* (ein Weib). — Mit वि Pass. *Dampf verbreiten, dampfen.*

धूपयितव्य Adj. *zu beräuchern* Varâh. Bṛh. S. 77,16.

धूपवर्ति f. *eine Art Cigarrette* Kâd. 18,6. Vgl. धूमवर्ति 2).

*धूपवृक्ष und *°क m. *Pinus longifolia.*

*धूपागुरु n. *eine Art Agallochum.*

*धूपाङ्ग m. *Terpentin von Pinus longifolia* Râǵân. 12,158.

*धूपाङ्गद् m. *eine Art Agallochum* Gal.

धूपाय्, °यति 1) *Rauch von sich geben, rauchen* Âpast. Ça. 6,9,1. 10,3. — 2) *räuchern, beräuchern.* Partic. धूपायित. — 3) *धूपायित *geplagt, gequält.* — Mit वि *Dampf verbreiten, dampfen.*

*धूपार्क n. *eine Art Agallochum* Râǵân. 12,90.

धूपि m. Pl. Bez. *bestimmter Regen bringender Winde* Taitt. Âr. 1,9,5.

°धूपिन् Adj. *beräuchernd, wohlriechend machend.*

धूपिक m. = धूपक 2).

धूप्य 1) Adj. *zu beräuchern mit* (im Comp. vor-

Digitized by Google

angehend) Varâh. Bṛh. S. 77,26. 30. — 2) *Unguis odoratus.*

धूम् 1) m. *a*) Sg. und Pl. *Rauch, Dampf;* in der Med. *Rauch als Niesemittel* (in fünf Formen). Am Ende eines adj. Comp. f. आ. — *b*) *ein zum Bau eines Hauses besonders zugerichteter Platz.* — *c*) **Weizen.* — *d*) **Weihrauch* oder *ein anderes Räucherwerk.* — *e*) *N. pr. eines Mannes. — 2) *f. आ *eine gelb blühende Dalbergia.*

धूमक 1) am Ende eines adj. Comp. = धूम *Rauch.* — 2) m. *eine best. Gemüsepflanze* Kâraka 1,27. — 3) f. धूमिका *a*) *Rauch.* — *b*) **Nebel.* — *c*) Med. k. 134 fehlerhaft für भूमिका.

**धूमकपुष्पा* f. *eine best. Nessel.*

धूमकेतन m. 1) *Feuer.* — 2) **Meteor, Komet.*

धूमकेतु 1) Adj. *Rauch zum Zeichen habend, am Rauche kenntlich.* — 2) m. *a*) *Feuer, der Gott des Feuers* 80,15. Ind. St. 14,378. — *b*) *Komet.* — *c*) Bein. *der Sonne.* — *d*) N. pr. α) eines Jaksha. — β) fehlerhaft für धूम्रकेतु.

धूमगन्धि Adj. *nach Rauch riechend.*

धूमगन्धिक n. *eine wohlriechende Grasart* Bhâvapr. 1,210.

धूमग्रह m. Bez. Râhu's.

**धूमज* n. *eine Art Aetzkali* Râǵân. 6,256.

धूमता f. Nom. abstr. von धूम *Rauch.*

धूमतास Adj. *vor Rauch erstickend.*

धूमदर्शिन् Adj. *Rauch —, Dunst sehend,* Bez. eines an einer gewissen Krankheit der Augenlinse Leidenden.

धूमध्वज m. *Feuer.*

धूमन n. *das Umnebeln* (eines Kometen).

धूमनिर्गमन *Rauchfang* Hemâdri 1,668,21.

धूमनेत्र n. = धूपनेत्र Kâraka 1,5. 25.

धूमप Adj. *rauchend* (aus einer Pfeife) Kâraka 1,5. 8. *nur Rauch trinkend —, einathmend* (d. i. nichts Anderes geniessend).

धूमपथ m. *Opferhandlung.* = कर्ममार्ग Comm.

धूमपल्लव m. *Rauchstreif* Harshaṃ. 117,24.

धूमपात m. *aufsteigender Rauch,* Pl. 324,32.

धूमपान n. *das Einziehen von Rauch* oder *Dämpfen, Inhalation* Mat. med. 20. Kâraka 1,5. 6,9. **das Tabakrauchen.*

**धूमप्रभा* f. *eine best. Hölle.*

धूमप्राश Adj. *nur Rauch geniessend.*

धूममय Adj. (f. ई) *ganz aus Dunst* oder *Dämpfen bestehend.*

**धूममक्षिषी* f. *Nebel.*

धूमय्, Pass. धूम्यते *umnebelt werden, nahe daran sein verfinstert zu werden* (von einem Gestirn). — धूमित 1) **nach Rauch schmeckend* Çiloñka 1,377. — *b*) in Verbindung oder mit Ergänzung von दिश् f. *die Weltgegend, in welche die Sonne zunächst kommen wird.* — Mit आ, आधूमित *umnebelt.* — Mit प्र, प्रधूमित 1) *in Rauch gehüllt.* — 2) mit दिश् f. *die Weltgegend, in welche die Sonne zunächst kommen wird.*

**धूमयोनि* m. 1) *Wolke.* — 2) *Cyperus rotundus.*

धूमराजि f. *Rauchsäule* Hariv. 12807.

**धूमल* 1) Adj. *rauchfarbig, braunroth.* — 2) m. *ein best. musikalisches Instrument.*

धूमलव m. Pl. *Rauchqualm* Varâh. Jogaj. 8,12.

धूमलेखा f. 1) *Rauchsäule* Dh. V. 20,9. — 2) N. pr. der Tochter eines Jaksha.

धूमवर्तति Adj. *dessen Bewegung der des Rauches gleicht.*

धूमवत् Adj. 1) *rauchend, dampfend.* Nom. abstr. °वत्व n. — 2) *das Wort* धूम *enthaltend.*

धूमवर्चस् m. N. pr. eines Mannes.

धूमवर्ण m. N. pr. eines Schlangendämons.

धूमवर्ति f. 1) *Rauchsäule* Hariv. 12792. Ind. St. 15,290. — 2) *eine Art Cigarrette* Kâraka 1,5. 6,3. 23. Vgl. धूपवर्ति.

धूमवर्त्मन् n. *Opferhandlung.*

धूमशिखा f. 1) *Rauchsäule* AV. 11,9,19. Vaitân. 19. — 2) *Lohn* Vasishṭha 16,16.

धूमस 1) *m. *Tectona grandis.* — 2) f. ई *Mehl von gebrannten Bohnen.*

**धूमसंकृति* f. *Rauchwolke.*

धूमाका f. v. l. für धूमीका.

धूमार्त Adj. (f. आर्ती) *trübäugig.*

**धूमाङ्ग Dalbergia Sissoo.*

धूमानुबन्ध m. *eine ununterbrochene Rauchwolke* 325,16.

**धूमाभ* Adj. *rauchfarbig.*

धूमाय्, धूमायति und °ते *rauchen, dampfen.* — Caus. धूमाययति *rauchen —, dampfen lassen.*

धूमायन n. *das Dampfen, Qualmen;* in der Med. Bez. *einer Hitzeerscheinung* (*Ausstossung eines Qualms aus der Kehle* Bhâvapr. 5,30) Suçr. 2,2, 13. उरो° Kâraka 6,20.

धूमायित n. *das Rauchen, Qualmen* MBh. 5,133,15.

धूमावती f. N. pr. eines Wallfahrtsortes.

धूमावतीमनु m. und °वतीमन्त्र m. *ein best. Zauberspruch.*

धूमिन् 1) Adj. *a*) *rauchend, qualmend.* — *b*) in Verbindung mit दिश् f. *diejenige Weltgegend, in welche die Sonne zunächst kommen wird.* — 2) f. धूमिनी *a*) Bez. *einer der sieben Zungen Agni's.* — *b*) N. pr. der Gattin Aǵamiḍha's und einer anderen Frau.

धूमीका f. *ein best. Raubvogel.*

**धूमोत्थ* n. *eine Art Aetzkali* Râǵân. 6,256.

धूमोद्गम m. *hervorbrechender —, aufsteigender Rauch* 326,1. Daçak. 89,4. 6 (धूमोद्गम gedr.).

धूमोद्गार m. 1) dass. — 2) **eine best. Krankheit.*

धूमोपकृत Adj. *durch Rauch mit Erstickung bedroht.*

धूमोर्णा f. N. pr. der Gattin 1) Jama's MBh. 5, 117,9. Vâsavad. 154,2. *°पति m. Bein. Jama's. — 2) Mârkaṇḍeja's.

धूमोष्णयोनि m. *Wolke.*

धूम्या f. *dicker Rauch, Rauchwolke.*

**धूम्याट* m. *der gabelschwänzige Würger.*

धूम्र 1) Adj. (f. आ) *a*) *rauchfarbig, grau;* auch *braunroth.* — *b*) *trübe, verfinstert* (vom Verstande). — 2) m. *a*) **Olibanum* Râǵân. 12,105. — *b*) in der Astrol. *der 28ste* Joga. — *c*) N. pr. α) eines Wesens im Gefolge Skanda's. — β) eines Dânava. — γ) verschiedener Männer. — δ) eines Affen. — 3) f. आ N. pr. der Mutter des Vasu Dhara. — 4) *n. *Sünde, Schlechtigkeit.*

**धूम्रक* 1) m. *Kamel.* — 2) f. धूम्रिका *Dalbergia Sissoo* Râǵân. 9,182.

धूम्रकेतु m. N. pr. eines Sohnes des Bharata und des Tṛṇabindu.

धूम्रकेश m. N. pr. 1) eines Dânava. — 2) verschiedener Männer.

धूम्रगिरि m. N. pr. eines *Berges.*

**धूम्रजानु* Adj. *graue Kniee habend.*

धूम्रनीकाश Adj. *graulich.*

**धूम्रपत्रा* f. *eine best. Staude* Râǵân. 5,32.

**धूम्रमूलिका* f. *eine best. Grasart* Raǵân. 8,150.

धूम्रय्, धूम्रयति *grau färben* Mudrâr. 121,17 (184,13).

धूम्रारोकित Adj. *grauroth.*

धूम्रललाम Adj. *mit einem grauen Fleck versehen.*

धूम्रलोचन m. 1) **Taube.* — 2) N. pr. eines Feldherrn des Asura Çumbha.

धूम्रलोहित Adj. *grauroth.*

धूम्रवर्ण 1) Adj. *von grauer Farbe.* — 2) m. *a*) **Olibanum* Râǵân. 12,105. — *b*) N. pr. α) eines Sohnes des Aǵamiḍha. — β) eines Berges. — 3) f. आ *eine der sieben Zungen Agni's;* vgl. सु°.

**धूम्रवर्णक* m. *der indische Fuchs* Râǵân. 19,51.

धूम्रवर्णामनु m. *ein best. Zauberspruch.*

धूम्रविद्या f. *eine best. Zauberkunst.*

**धूम्रवृत्तफला* f. *eine Gurkenart* Râǵân. 7,218.

धूम्रशिख m. N. pr. eines Rakshas.

**धूम्रशूक* oder **धूम्रशूल* m. *Kamel.*

Digitized by Google

धूम्राक्ष 1) Adj. *graue Augen habend.* — 2) m. N. pr. *a)* eines Rakshas. — *b)* eines Sohnes des Hemakandra und eines Fürsten der Nishadha.

*धूम्राक्षि m. *eine Perle von schlechter Farbe.*

*धूम्राट m. *der gabelschwänzige Würger.*

धूम्रानीक m. N. pr. eines Sohnes des Medhâtithi und eines nach ihm benannten Varsha in Çâkadvîpa.

*धूम्राभ m. *Luft, Wind.*

धूम्रायण m. N. pr. eines Autors.

धूम्राश्व m. N. pr. eines Sohnes des Sukandra.

*धूम्राह्वा f. *eine best. Staude* Rāǵan. 5,32.

धूम्रिमन् m. *dunkle Farbe, Düsterkeit.*

धूमी Adv. mit कर् *grau färben* Spr. 3778.

धूमोर्णा f. N. pr. eines Götterweibes.

*धूर्, धूर्यते (हिंसागत्योः).

धूर्षद् m. TBr. 1,2,1,2 statt धूर्षद् des ṚV.

°धूर्त Adj. *an der Spitze von — stehend, den ersten Platz einnehmend —, der beste unter* MBh. 1,69,13. 170,73. 6,1,29. 8,12,21. 14,70,21. 15,16,16.

धूर्गृहीत Adj. *am Joch ergriffen* Çat. Br. 5,1,2,4. Kâty. Çr. 14,3,2.

धूर्जट m. N. pr. eines Wesens im Gefolge Çiva's.

धूर्जटि m. 1) Bein. Rudra-Çiva's Hemâdri 1, 218,3. — 2) N. pr. eines medic. Autors.

धूर्जटिन् m. = धूर्जटि 1).

*धूर्ण m. *das Harz der Shorea robusta.*

धूर्त 1) Adj. (f. आ) *a) schlau, listig, verschlagen, verschmitzt, betrügerisch;* m. *Schlaukopf, Betrüger, Schelm.* — *b) Glücksspiele spielend;* m. *Würfeler* u. s. w. — 2) m. *a) Stechapfel* Spr. 7770. — *b)* *eine best. wohlriechende Pflanze* Rāǵan. 12,144. — 3) *f. आ *eine Art Nachtschatten.* — 4) *n. *a) Eisenrost.* — *b) schwarzes Salz* Rāǵan. 6,98.

धूर्तक 1) Adj. Subst. = धूर्त 1) *a).* — 2) m. *a)* *Schakal. — *b)* N. pr. eines Schlangendämons.

धूर्तकितव m. *Glücksspieler, Würfeler* u. s. w.

*धूर्तकृत् m. *Stechapfel.*

धूर्तचरित n. 1) Pl. *die Streiche der Schelme* 120, 21. — 2) Titel eines Werkes.

*धूर्तजन्तु m. *der Mensch.*

धूर्तता f. und धूर्तत्व n. *Schlauheit, Verschlagenheit.*

धूर्तनर्तक n. Titel eines Lustspiels.

धूर्तमण्डल n. *Spielerkreis* Jâǵn. 2,201.

*धूर्तमानुषा f. *eine best. Pflanze,* = रास्ना.

धूर्तरचना f. *der Anschlag eines Schelmes, Schelmerei.*

धूर्तविडम्बन n. Titel eines Lustspiels Hall in der Einl. zu Daçar. 30. Cat. Willmot 70.

धूर्तसमागम n. desgl.

धूर्तस्वामिन् m. N. pr. eines Scholiasten. °मिभाष्य n. Opp. Cat. 1.

धूर्ति f. *angethanes Uebel, Beschädigung.*

धूर्तिल in *अत्त°.

धूर्धर m. 1) *Zugthier.* — 2) *Vordermann, Führer* Kâd. 2,82,24.

*धूर्पति m. = धूःपति.

धूर्व fehlerhaft für धुर्व.

धूर्व्, धूर्वति (im Aor. auch Med.) *beugen, zu Fall bringen, beschädigen* überh. — Desid. दुधूर्षति *beschädigen wollen.*

धूर्वण n. *das Fällen, Beschädigung.*

*धूर्वत् Adj. von धुर्.

*धूर्वक् Adj. *eine Last ziehend;* m. *Zugthier.*

धूर्वा f. = दूर्वा.

*धूर्वी f. = धुर्.

धूर्वाढ्र Nom. sg. = धूर्वक् Pañkat. ed. Bomb. 1,6,11.

धूर्षद् m. *Lenker des Wagens, Leiter* überh.

धूर्षक् (stark धूर्षाक्) Adj. *das Joch tragend* VS.

*धूलक n. *Gift.*

धूलन n. *das Bestäuben* Bhâvapr. 3,66.

धूलय्, धूलित *bestäubt, bestreut mit* (Instr.) Bhâvapr. 5,120. — Mit अव, °धूलित dass. ebend. 4,39. — Mit उद् s. उद्धूलय्.

धूलि und धूली f. 1) *Staub;* auch so v. a. *der staubige Erdboden.* — 2) *Blüthenstaub* Mudrâr. 121,17 (184,13).

धूलिका f. 1) *Blüthenstaub* Rāǵan. 2,34. — 2) *Nebel. — 3) *ein best. Spiel* Ind. St. 15,419.

*धूलिकुट्टिम n. und *धूलिकेदार m. *Erdwall.*

*धूलिगुच्छक m. *wohlriechendes Pulver.*

*धूलिधन्न m. *Wind.*

धूलिपटल n. *Staubwolke* Kull. zu M. 4,102.

*धूलिपुष्पिका f. *Pandanus odoratissimus* Rāǵan. 10,68.

धूलिकस्तय्, °यति *Staub in die Hand bekommen* Naish. 1,81.

धूली s. u. धूलि.

*धूलीकदम्ब m. 1) *Dalbergia ougeinensis.* — 2) *eine Art* Kadamba Rāǵan. 9,104. — 3) *Capparis trifoliata.*

*धूलीजङ्घ m. *Krähe* Rāǵan. 19,88.

धूलीमय Adj. (f. ई) *voller Staub.*

धूलीवर्ष m. n. *herabfallender Staub* Kull. zu M. 4,115.

*धूष्, *धूष्, धूशयति, धूषयति (कान्तीकरणे).

धूःषट्वक् Adj. *schon sechs Jahre das Joch tragend* (Stier) Lilâv. 50.

*धूस्, धूसयति = धूष्, धूष्.

धूसर 1) Adj. (f. आ) *staubfarbig, grau.* Nom. abstr. °त्व n. — 2) m. *a) *Esel* Rāǵan. 19,39. — *b) *Kamel* Rāǵan. 19,21. — *c) *Taube* Rāǵan. 19,106. — *d) *Oelmüller; — e) eine best. Pflanze* Varâh. Bṛh. S. 76,6, v. l. *Kichererbse* Gal. — 3) *f. आ *ein best. Strauch* Rāǵan. 5,132. — 4) *f. ई N. pr. einer Kiṃnarî.

धूसरक m. N. pr. eines Schakals.

*धूसरच्छदा f. *eine best. Pflanze.*

*धूसरपत्रिका f. 1) *Tragia involucrata.* — 2) *Heliophytum indicum Dec.* Rāǵan. 5,75.

धूसरित Adj. *grau gemacht* Kâd. 65,20.

धूसरिमन् m. *Staubfarbe* Harshak. 202,7.

*धूसी Adv. mit कर्.

*धूस्तरा f. Compar. zu धुर्.

धूस्तुण्ड n. *die äusserste Spitze der Deichsel* Bilar. 232,8.

*धूस्तूर m. *Stechapfel.*

°धृक् (nur Nom. Sg.) Adj. = धृत्. 1) *haltend, tragend.* — 2) ein Gewand, eine Gestalt, einen Leib u. s. w. *tragend,* so v. a. *habend, im Besitz von Etwas setzend.* बहुवर्षसहस्र° *viele tausend Jahre alt.* — 3) *ertragend.* — Die v. l. hat °धृत् (z. B. MBh. 1,138,31. 3,147,24. 183,41. 227,16. 3,278,16. 17. 300,21. 13,17,62), °भृत् (6,107,17 = 6,4902) und °कृत् (12,248,158 = 12,10432). धृक् hat auch MBh. 23,40,29. 14,78,47. — Vgl. दृक्.

°धृत् Adj. *haltend, tragend, habend, ertragend* u. s. w.

धृत 1) Adj. s. u. 1. धर् 3). — 2) m. N. pr. *a)* eines Sohnes des 13ten Manu. भृथ v. l. — *b)* eines Sohnes des Dharma. — 3) n. *eine best. Art zu fechten* Hariv. 15979.

धृतक m. N. pr. 1) v. l. für वृक VP.² 3,289. — 2) *eines buddh. Patriarchen.

धृतकेतु m. N. pr. eines Sohnes des 9ten Manu VP. 3,2,23.

धृतक्लेश Adj. *Beschwerden ertragend* Rāǵat. 3,213.

धृतगर्भा Adj. f. *schwanger* Kathâs. 7,83.

धृततात m. *ein* Vetâla.

धृतदत्त Adj. *aufmerksam, gesammelt.*

धृतदण्ड Adj. 1) *den Stock tragend,* so v. a. *strafend* Bhâg. P. 3,14,34. — 2) *über dem der Stock gehalten wird, gestraft werdend von* (Instr.) Spr. 5736, v. l.

*धृतदीधिति m. *Feuer.*

धृतदेवा f. N. pr. einer Tochter Devaka's. Auch °देवी VP.² 4,110.

धृतद्वैधीभाव Adj. *sich in Zwiespalt befindend*

Digitized by Google

Çân. 15,11.

धृतधनुस् m. *Bogenträger* Vimâna 5,2,67.

धृतनिश्चय Adj. (f. आ) *fest entschlossen zu* (Dat.) MBh. 5,187,1.

धृतपूर्व Adj. *früher getragen* (Schmuck) Mudrâr. 118,7. 18. 119,8 (179,14. 180,3).

धृतप्रज्ञ Adj. *Nachkommen habend* Ragh. 15,87.

*धृतराज्ञन् m. N. pr. eines Mannes.

धृतराष्ट्र 1) m. *a) *ein Fürst, dessen Reich von Dauer ist.* — *b)* N. pr. α) eines Schlangendämons. — β) eines Devagandharva. — γ) eines Sohnes des Daitja Bali. — δ) eines Fürsten der Kâçi. — ε) eines blindgeborenen Sohnes des Vjâsa und ältern Bruders des Pâṇḍu. Pl. *seine Söhne* (100 an Zahl). — ζ) eines Sohnes des Ġanameġaja. — *c) *ein best. Vogel.* — 2) f. धृतराष्ट्री N. pr. einer Tochter der Tâmrâ und Urmutter der Gänse und anderer Vögel.

धृतराष्ट्रज्ञ m. Patron. Durjodhana's Pa. P. 111.

*धृतराष्ट्रानुज्ञ m. Bein. Pâṇḍu's Gal.

धृतवत् 1) Adj. Partic. von 1. धृ. — 2) f. °वती N. pr. eines Flusses MBh. 6,9,31. Auch v. l. für धृतवती.

धृतवर्मन् m. N. pr. eines Kämpfers auf Seiten der Kuru.

धृतव्रत 1) Adj. (f. आ) *a) dessen Gesetz —, dessen Ordnung feststeht.* — *b) die Ordnung aufrecht erhaltend* Gaut. — *c) fest entschlossen* 49,17. — *d) die Gewohnheit habend.* — *e) treu ergeben, anhänglich.* — 2) m. *a)* Bein. Rudra's. — *b)* N. pr. eines Sohnes des Dhṛti.

धृतशरीर Adj. *dessen Körper fortbesteht, fortlebend* Kap. 3,82. Sâṁkhjak. 67.

धृतश्री f. *ein best. Metrum.*

धृतसंकल्प Adj. (f. आ) *fest entschlossen zu* (Loc.) MBh. 5,186,10.

धृतसंधि m. N. pr. eines Sohnes des Susaṁdhi.

धृतसिंह m. N. pr. v. l. für धृतिसिंह.

धृतस्रव्य m. N. pr. v. l. für वीतस्रव्य VP.² 3,335.

धृतात्मन् Adj. *standhaft.*

धृतार्चिस् Adj. Beiw. Vishṇu's Vishṇus. 1,59.

धृति 1) f. *a) das Festhalten, Stillehalten. Befestigung, Festigkeit* 26,19. धृतिं कर् *Stand halten.* — *b) fester Wille, Entschlossenheit.* धृतिं बन्ध् *seinen Willen richten auf* (Loc.). — *c) Befriedigung, Zufriedenheit.* धृतिं कर् *Befriedigung finden* 320, 11. — *d)* Bez. *bestimmter Abendopfer beim* Açvamedha. — *e) ein best. Metrum von 72 Silben, jedes Metrum von 4×18 Silben und ein aus* Upendravaġrâ *und* Indravaġrâ *zusammengesetztes Metrum.* — *f)* Bez. *der Zahl 18* Varâh. Bṛh. 8,9. Gaṇit. Karaṇ. 6. — *g) ein best. astrol.* Joga. — *h) die Entschlossenheit* oder *Befriedigung* wird mannichfach personificirt. Als eine Çakti Hemâdri 1,197, 21. — *i)* N. pr. eines mythischen Gartens Golâdhj. Bhuv. 34. — 2) m. *a) Begehung.* क्षत्रस्य = क्षत्रधृति Lâṭj. 9,3,11. — *b)* N. pr. α) eines der Viçve Devâs. — β) verschiedener Männer. — γ) eines von einem Dhṛti beherrschten Varsha in Kuçadvîpa VP. 2,4,36. fg.

धृतिपरिपूर्ण m. N. pr. eines Bodhisattva.

धृतिमत् 1) Adj. *a) entschlossen, standhaft, charakterfest.* — *b) gutes Muthes, zufrieden.* — 2) m. *a) eine Form Agni's.* — *b)* N. pr. α) eines der 7 Weisen im 13ten Manvantara, eines Sohnes des Manu Raivata und Sâvarṇa und verschiedener anderer Männer. — 3) f. °मती N. pr. eines Flusses. v. l. धृतवती. = 4) n. N. pr. eines Varsha in Kuçadvîpa.

धृतिमय Adj. (f. ई) *aus festem Willen bestehend* Spr. 1639.

धृतिमालिन् m. *ein best. über Waffen gesprochener Zauberspruch.*

धृतियोग m. 1) *ein best. astrol.* Joga. — 2) *ein best.* Joga *bei den Mystikern.*

धृतिसिंह m. N. pr. eines Gelehrten.

धृतोत्सेक Adj. *hochmüthig* Râǵat. 5,350.

*धृतृन् m. 1) Bein. Vishṇu's. — 2) *ein kluger Mann.* — 3) *ein Brahman.* — 4) *Tugend.* — 5) *Meer.* — 6) *Luft.* — Vgl. क्षेम°.

*धृत्वरी f. *die Erde.*

धृषद्ज् m. *ein kühner Held.*

धृषण m. N. pr. eines Mannes VP.² 4,57.

धृषद्द् f. = दृषद्द्.

धृषद्धर्ण Adj. etwa *einem Mühlstein gleichend.*

धृषद्विद्ज् Adj. *kühn, muthig.*

धृषत् 1) Adj. s. u. धर्ष्. — 2) m. N. pr. eines Mannes. धृषतो मारुतस्य सामनी Ârsh. Br.

धृषन्मनस् Adj. *kühngesinnt* RV.

*धृषु 1) Adj. *a) geschickt.* — *b) tief.* — 2) m. *Haufe, Menge.*

धृष्ट 1) Adj. s. u. धर्ष्. — 2) m. *a) ein best. über Waffen gesprochener Zauberspruch* R. 1,30,4. — *b)* N. pr. verschiedener Männer Hariv. 1,10,29. 37,4. VP.²

धृष्टक m. N. pr. eines Fürsten Hariv. 1,10,24.

धृष्टकेतु m. N. pr. verschiedener Männer.

धृष्टत्व n. *Verwegenheit, Frechheit* MBh. 1,167,53.

धृष्टद्युम्न m. N. pr. eines Sohnes des Drupada.

धृष्टधी und धृष्टबुद्धि m. N. pr. eines Mannes.

धृष्टमान (R. ed. Bomb. 43 in dem nach 2,93 eingeschobenen Sarga) und °मानिन् Adj. *eine hohe Meinung von sich habend.*

धृष्टरथ m. N. pr. eines Fürsten. दृष्ट° v. l.

धृष्टवादिन् Adj. *kühn in seinen Reden* Hariv. 4628.

धृष्टशर्मन् m. N. pr. eines Sohnes des Çvaphalka.

धृष्टि 1) Adj. *kühn.* — 2) m. *a)* Sg. und Du. *Feuerzange, doppelter Schürhaken.* — *b)* N. pr. α) eines Sohnes des Hiraṇjakaçipu. — β) eines Ministers des Daçaratha. — 3) f. *Kühnheit.*

धृष्टोक्त m. N. pr. eines Sohnes des Çvaphalka Hariv. 1,30,49.

धृष्ण m. N. pr. fehlerhaft für धृष्ट 2) *b).*

*धृष्णज् Adj. *kühn, dreist, frech.*

*धृष्णि m. *Lichtstrahl.*

धृष्णु 1) Adj. *a) kühn, tapfer, muthig.* — *b) *dreist, frech.* — *c) tüchtig, kräftig.* — 2) Adv. *dreist, herzhaft, tüchtig, kräftig, fest, gewaltsam.* — 3) m. N. pr. eines Sohnes zweier Manu und anderer Männer. — 4) n. काश्यपस्य धृष्णु Name eines Sâman.

धृष्णुक m. N. pr. eines Fürsten. धृष्टक v. l.

धृष्णुत्व n. *Kühnheit, Muth.*

धृष्णुया Adv. = धृष्णु 2).

धृष्णुषेण Adj. 1) *ein tüchtiges Geschoss führend.* — 2) vielleicht *ein tapferes Heer führend.*

धृष्णोक्त m. N. pr. fehlerhaft für धृष्टोक्त.

(धृष्ण्वोजस्) धृष्णुओजस् Adj. *mit tüchtiger Kraft ausgerüstet.*

धृष्य Adj. *Jmds* (Gen.) *Angriffen ausgesetzt.* मे धृष्यः so v. a. *der hat es mit mir zu thun.*

धेन 1) *m. *a) Meer.* — *b) Fluss.* — 2) f. धेना *a) eine milchende Kuh.* — *b)* Pl. *Milchtrank.* — *c) Stute.* — *d) *Rede.* — *e) *Fluss.* — *f)* N. pr. der Gattin Bṛhaspati's Vaitân. — 3) * f. धेनी *Fluss.*

धेनिका f. *Koriander* Bhâvapr. 1,166. v. l. धेनुका.

धेनु 1) Adj. *milchend.* — 2) f. *a) eine milchende Kuh, Mutterkuh.* In Zusammensetzung mit andern Thiernamen zur Bez. *des milchenden Mutterthieres.* — *b)* Pl. *Milchtrank, Milch.* — *c)* bildliche Bez. *der Erde, des Landes.* — *d)* bildet in Comp. mit असि und खड्ग *Schwert* ein Deminutiv. — 3) n. Name eines Sâman. Auch मरुतां धेनु und धेनुपयसी (Du).

धेनुक 1) m. *a) quidam coeundi modus.* — *b)* N. pr. α) Pl. eines Volkes MBh. 6,50,51. — β) eines von Kṛshṇa (Balabhadra) erschlagenen Unholds. — γ) eines Sohnes des Durdama VP.² 4,54. — 2) f. धेनुका *a) Mutterkuh, Mutterthier* überh.; auch vom *Weibe.* = *दृष्टपुष्पा Gal. — *b)* bildet in Comp. mit असि *Schwert* ein Deminutiv. — *c)*

Digitized by Google

eine Ader, welche angeschlagen nur in Intervallen das Blut ausströmt. — *d) Koriander* Bhâvapr. 1,166. v. l. धेनिका. — *e)* N. pr. α) der Gattin Kîrtimant's. — β) eines Flusses VP. 2,4,36. — 3) n. *a) *eine Heerde milchender Kühe.* — *b) *quidam coeundi modus.* — *c)* N. pr. eines Wallfahrtsortes.

*धेनुकधंसिन् und *धेनुकसूदन m. Bein. Kṛshṇa's.

*धेनुकाडुग्ध n. 1) *Kuhmilch.* — 2) *eine Gurkenart.*

*धेनुकारि m. 1) Bein. Kṛshṇa's. — 2) *ein best. kleiner Baum.*

धेनुकाश्रम m. N. pr. einer *Einsiedelei* MBh. 7, 54,8.

*धेनुगोदुह् n. Sg. *Milchkuh und Melker* P. 5,4, 106, Sch.

धेनुत्व n. Nom. abstr. von धेनु *Milchkuh* Hemâdri 1,114,8. 15. 16.

धेनुदक्षिण Adj. *wobei eine Milchkuh als Opferlohn geschenkt wird* Kâtj. Çr. 22,1,3. Âpast. Çr. 5,22,8.

*धेनुदुग्ध n. 1) *Kuhmilch.* — 2) *eine Gurkenart* Madanav. 74,15.

*धेनुदुग्धकर m. *Daucus Carota, Möhre* Râgân. 8,132.

धेनुभव्या f. = धेनुंभव्या Gaut. Âpast.

*धेनुमक्षिका f. *Bremse.*

धेनुर्मैत् 1) Adj. *a) nährenden Trank enthaltend, — gebend.* — *b) das Wort* धेनु *enthaltend.* — 2) f. °मती N. pr. der Gattin Devadjumna's.

धेनुंभव्या Adj. f. *nahe daran seiend eine Mutterkuh zu werden* Maitr. S. 4,4,8.

धेनुष्टरी f. *eine versiegende Kuh* Maitr. S. 2,5,4.

*धेनुष्या f. *eine Milchkuh, deren Milch einem Gläubiger versetzt wurde.*

*धेनुष्यित f. *der die Milch seiner Kuh versetzt hat.*

धेनूक in बक्क°.

धेन्वनडुहौ (*n. Sg.) und m. Du. *Milchkuh und Stier* Çat. Br. 3,1,2,21. Gaut. 17,30.

*धेमात्र *eine best. hohe Zahl* (buddh.).

धेय 1) Adj. *was geschaffen oder erhalten wird.* — 2) n. Nom. abstr. *Zutheilung* u. s. w. am Ende eines Comp.

धैष्ठ (dreisilbig) Adj. *am Meisten gebend.*

*धैनव 1) Adj. von धेनु. — 2) m. Metron. von धेनु.

*धैनुक n. 1) *eine Heerde von Milchkühen.* — 2) *quidam coeundi modus.*

1. धैर्य n. (adj. Comp. f. श्रा) 1) *festes —, ernstes —, ruhiges Wesen; Standhaftigkeit, Ausdauer, Muth.* Die *Standhaftigkeit* eines Fürsten mit der des Meeres verglichen 250,11; vgl. धीरचेतस्. — 2) *Ruhe —, Gemessenheit des Vortrages.*

2. धैर्य n. *Verständigkeit, Besonnenheit.*

धैर्यता f. *Ausdauer.*

धैर्यधर Adj. *Festigkeit —, Ausdauer besitzend* Spr. 7862.

धैर्यपारमिता f. *die höchste Stufe der Ausdauer* Kâraṇḍ. 50,19.

धैर्यमित्र m. N. pr. eines Dichters.

धैर्यवत् Adj. *Festigkeit —, Ausdauer besitzend.*

धैवत n. *die sechste Note der Tonleiter, a.*

*धैवत्य n. Nom. abstr. von धीवन्.

धैवर Adj. von धीवर *Fischer.*

धोईकवि m. N. pr. eines *Dichters.*

*धोड m. *eine Schlangenart.*

धोयिन् oder धोयी m. N. pr. eines Dichters.

*धोर्, धोरति (गतिचातुर्ये).

धोरण 1) *n. *a) Vehikel.* — *b) Trab eines Pferdes.* — 2) f. ई *eine ununterbrochene Reihe* Vikramâṅkaḱ. 13,86. 16,42. — Kathâs. 52,350 ist आधोरण gemeint.

धोरणि (metrisch) f. = धोरण 2) Vikramâṅkaḱ. 16,36.

*धोरित und *°क n. *Trab eines Pferdes.*

धौत 1) Adj. s. u. 2. धाव्. — 2) f. ई *Wäsche* Ind. St. 15,252. — 3) n. *a) das Waschen* Spr. 7303. — *b) *Silber.*

धौतक Adj. *aus gereinigter Seide verfertigt.*

*धौतकट m. *ein aus einer Bastmatte zusammengenähter Sack.*

*धौतकुष्ठ n. *eine Art Aussatz* Gal.

*धौतकौशज und *धौतकौशेय n. *gereinigte Seide.*

*धौतखण्डी f. *Zuckerkand.*

*धौतबली f. *eine Art Collyrium.*

धौतमूलक m. N. pr. eines Fürsten der Kîna.

*धौतय *Steinsalz.* Vgl. धौतेय.

धौर्तरी f. nach Sâj. *erschütternd* (sc. वडबा).

*धौतशिल n. *Bergkrystall.*

*धौताञ्जनी und *धौताञ्जली (!) f. *eine Art Collyrium.*

धौति f. 1) *Quelle, Bach.* — 2) *eine best. Selbstqual, bei der man einen vier Finger breiten weissen Zeugstreifen verschluckt und dann wieder herauszieht* (also gleichsam *wäscht*). Auch धौती.

*धौतेय n. *Steinsalz* Gal. Vgl. धौतय.

धौन्धुमार Adj. *über* Dhundhumâra *handelnd.*

धौन्धुमारि m. Patron. von धुन्धुमार.

*धौमक Adj. von धूम.

*धौमत *Myrrhe.*

*धौमतायन gaṇa अरीकृणादि. Davon Adj. *°क.

*धौमायन m. Patron. von धूम.

*धौमीय Adj. von धूम.

धौम्य m. Patron. und N. pr. verschiedener Männer. °शिना.

धौम्र 1) m. Patron. Dantâvala's Gop. Br. 1,2,5. N. pr. eines alten Ṛshi MBh. — 2) *n. *a) die graue Farbe.* — *b) ein besonders zugerichteter Bauplatz.*

*धौम्रायण m. Patron. von धूम्र.

*धौर m. *Anogeissus latifolia.*

धौरादित्यतीर्थ n. N. pr. eines Tîrtha.

*धौरितक n. *Trab eines Pferdes.*

धौरेय 1) Adj. *an der Spitze von* — (Gen. oder im Comp. vorangehend) *stehend* Hemâdri 1,4,1. पुरुष° *ein Mann, der höher steht als die grosse Menge.* — 2) m. *Zugthier, Zugstier.*

धौरेयक m. *Zugthier, Pferd* Vṛḥ. 59,17.

धौर्जट Adj. (f. ई) *dem* Çiva *gehörig* Bâlar. 234,11.

*धौर्तक n. Nom. abstr. von धूर्त.

*धौर्तिक 1) Adj. *einem Betrüger eigen.* — 2) n. *Betrug.*

*धौर्तेय m. 1) Pl. N. pr. eines Kriegerstammes. — 2) *ein Fürst dieses Stammes.* — धार्तेय und धार्तेय v. l.

धौर्त्य n. *Betrug, Schelmerei.*

*धौर्य n. *Trab eines Pferdes.*

*धौवकि m. Metron. von धुवका.

धौष्य m. Pl. *eine best. Schule des Jagurveda* AV. Pariç. 49.

°ध्म Adj. Subst. *blasend, Bläser* in तूणावध्मौ und शङ्खध्मौ.

ध्मा s. धम्.

*ध्माकार m. *Grobschmied.*

*ध्माङ्क, ध्माङ्कति v. l. für धाङ्क.

ध्माङ्क m. *Krähe.* Wohl nur fehlerhaft für धाङ्क.

ध्मात 1) Adj. s. u. धम्. — 2) n. *eine best. fehlerhafte Aussprache der Vocale.*

ध्मातर् 1) m. parox. *Bläser, Schmelzer.* — 2) n. oxyt. *Schmelze.*

ध्मातव्य Adj. *anzublasen, anzufachen.*

ध्मान n. *das Aufblasen, Anschwellung.*

ध्मापन n. *das Einblasen* (von Pulver), *Mittel zum E.* Kâraka 8,9.

*ध्मामन् v. l. für ध्यामन्.

1. ध्या, ध्यायति (episch auch Med.) und ध्याति (episch) 1) *sich vorstellen, im Sinne haben, denken an, nachdenken über;* mit oder ohne Beisatz von मनसा, मनसि, चेतसा, धिया oder हृदये (125,29). Ohne Object *denken, bei sich denken, nachdenken.* ध्यात *an den* oder *woran man gedacht hat.* — 2) *Böses gegen Jmd* (Acc.) *im Schilde führen* TS. 5,4,2,1. — 3) von einem Thiere so v. a. *den Kopf hängen lassen*

Digitized by Google

Kâraka 6,28. — Caus. scheinbar Kathâs. 92,62, da अध्यापयामास gemeint ist. — Mit अति *in tiefem Nachdenken sich befinden.* — Mit अनु 1) *nachsinnen, seine Gedanken richten auf, denken an, gedenken.* अनुध्यात *an den* oder *woran man gedacht hat.* हरेः *an den* Hari *gedacht hat.* MBh. 12,4678 अनुध्यातम् fehlerhaft für अनुध्यानम्. — 2) *an Jmd denken,* so v. a. *bedauern, vermissen.* — 3) *Jmd Etwas nachtragen.* — Mit समनु *nachsinnen, gedenken.* — Mit अप *gering von Jmd* (Acc.) *denken und hiermit es Jmd anthun.* अपध्यात Hariv. 2,72,64. — Mit समप dass. — Mit अभि 1) *den Sinn richten auf,* so v. a. *beabsichtigen, begehren.* ब्रह्म ज्यानाय *dem Brahman Gewalt anzuthun.* — 2) *denken an, seine Gedanken richten auf.* मङ्गलान्यभिद्ध्युषी *sinnend auf.* Statt des Acc. auch Loc. Ohne Object *sich in Gedanken vertiefen.* — 3) *halten für,* mit doppeltem Acc. — 4) *es Jmd anthun.* अभिध्यामुस्. — Mit समभि 1) *nachsinnen.* — 2) *sein Verlangen richten auf.* — Mit अव *gering von Jmd* (Acc.) *denken, seine Verachtung gegen Jmd an den Tag legen, Jmd verwünschen* Kâraka 6,1. अवध्यात. — Mit आ 1) *Jmd* (Gen.) *Etwas* (Acc.) *in Gedanken zukommen lassen, anwünschen.* — 2) *in Gedanken vertieft sein.* — Mit समा *sich mit seinen Gedanken ganz vertiefen in* (Acc.). — Mit उप 1) *Jmds gedenken.* Nur उपध्यात. — 2) *es Jmd* (Acc.) *verdenken* Lalit. 179,18. — Hariv. 7453 उपध्योता (sic) fehlerhaft für अपध्यातो. — Mit नि 1) *merken.* — 2) *sich in Gedanken vertiefen.* निध्यात *worin man sich vertieft hat* Vâgbhaṭa 14,14. — 3) *Jmds* (Acc.) *gedenken* Bhaṭṭ. — Desid. निदिध्यासते *aufmerksam sein.* — Mit अभिनि *seine Aufmerksamkeit richten auf* (Acc.). — Mit प्रणि *nachdenken, seine Aufmerksamkeit richten auf* (Acc.). — Mit निस् *mit seinen Gedanken Jmd* oder *Etwas* (Acc.) *nachgehen, nachsinnen, überlegen.* — Mit परि (परी) *hinundher sinnen.* — Mit प्र 1) *nachsinnen, überlegen.* — 2) *Jmds* (Acc. oder Acc. mit प्रति) *gedenken, seine Gedanken richten auf, denken an.* — 3) *ausdenken, auf Etwas kommen.* प्रध्यातं मया mit Infin. *ich bin auf den Gedanken gekommen zu* MBh. 5,113,8. — Mit संप्र *nachsinnen, überlegen.* — Mit प्रति, प्रतिध्यातं मया mit Infin. *ich bin auf den Gedanken gekommen zu.* प्रध्यातं v. l. — Mit सम् *nachsinnen, überlegen.*

2. ध्यौ f. *das Denken, Nachdenken.*

ध्यातमात्रागत Adj. *der, sobald man nur an ihn denkt, herbeikommt* Kathâs. 5,45.

ध्यातमात्रोपगामिन् Adj. dass. Kathâs. 18,110.

ध्यातर् Nom. ag. *der über Etwas nachsinnt, Denker.* ध्यातृध्यातव्यव n. Nom. abstr. = ध्यातृत्व + ध्यातव्यत्व Çaṁk. zu Bâdar. 3,2,27.

ध्यातव्य 1) Adj. *woran man denken soll* oder *darf.* Nom. abstr. °त्व n. s. u. ध्यातर्. — 2) n. impers. *zu denken* Kull. zu M. 4,23.

ध्यातोपनत Adj. *der, sobald man nur an ihn denkt, da ist,* Kathâs. 18,278.

ध्यातोपस्थित Adj. dass. Kathâs. 18,302.

*ध्यात्व n. *das Denken, Nachsinnen.*

ध्यान 1) n. *a) das Nachsinnen, Vertiefung;* insbes. *die religiöse Betrachtung, — Beschauung.* — *b) Gefühllosigkeit, Stumpfheit* Bhâvapr. 4,182. — 2) m. *der 11te* Kalpa 2) *h).*

ध्यानगोचर m. Pl. *eine best. Klasse von Göttern* Lalit. 268,9. 314,4.

ध्यानचक्षुस् n. *das geistige Auge* R. 1,9,64.

ध्यानज्ञप्य m. Pl. N. pr. eines Geschlechts. कर्ज्ञप्य und ध्यानपुष्ट v. l.

ध्यानतत्पर Adj. (f. आ) *ganz in Gedanken vertieft* MBh. 3,68,26.

ध्यानदीप m. Titel eines Abschnittes in der Pañkadaçî.

ध्यानदीपिका f. Titel eines Werkes Cat. Allah. 3,122.

ध्यानदृष्टि Adj. *mit dem geistigem Auge schauend* R. 7,37,2,12.

ध्यानद्युति m. N. pr. eines Mannes.

ध्यानधीर Adj. *ganz in Gedanken vertieft* Daçak. (1925) 2,134,17.

ध्यानपर Adj. (f. आ) dass. 107,18. MBh. 3,54,3. 12,127,18.

ध्यानपारमिता f. *die höchste Stufe der Vertiefung* Kâraṇḍ. 50,19. 82,8. 87,11.

ध्यानपुष्ट m. Pl. N. pr. eines Geschlechts Hariv. 1,32,58. ध्यानज्ञप्य v. l.

ध्यानबिन्दूपनिषद् f. Titel einer Upanishad.

ध्यानमय Adj. *dessen Wesen in Nachsinnen, Beschauung besteht.*

ध्यानयोग m. 1) *tiefe Meditation, — religiöse Beschauung.* — 2) *eine Art Magie.*

ध्यानयोगिन् Adj. *in tiefer Meditation begriffen* Hemâdri 1,458,1.

ध्यानवत् Adj. *der religiösen Beschauung obliegend.*

ध्यानवल्लरी f. Titel eines Werkes.

ध्यानशीला f. N. pr. einer buddh. Göttin.

ध्यानस्थित Adj. *in Gedanken vertieft* 137,22.

ध्यानाम्बा f. N. pr. einer Frau.

ध्यानालंकार m. *ein best.* Samâdhi Kâraṇḍ. 77,12.

ध्यानावचर m. Pl. *eine best. Klasse von Göttern bei den Buddhisten.*

ध्यानावरोपण n. Kâraṇḍ. 20,2 fehlerhaft für धात्व°.

ध्यानाग्रपटीका f. Titel eines *Commentars.*

ध्यानिक Adj. *aus der religiösen Beschauung hervorgehend.*

ध्यानिन् Adj. *der religiösen Beschauung obliegend.*

ध्यानिबुद्ध m. *ein aus der Meditation hervorgegangener* (kein materieller) Buddha.

ध्यानिबोधिसत्त्व m. *ein nicht- materieller Sohn eines* Dhjânibuddha.

*ध्यानीय Adj. = ध्येय.

ध्याम 1) *Adj. dunkelfarbig. — 2) n. *a) wohlriechendes Gras* oder *ein best. w. G. — b) Artemisia indica.

ध्यामक n. *eine best. Grasart* Bhâvapr. 3,25.

*ध्यामन् 1) m. *a) Maass. — b) Licht.* — 2) n. *Gedanken.*

*ध्यामी Adv. mit कर् *dunkel färben.*

*ध्यामीकरण n. *das Dunkelfärben.*

ध्यायति m. Bez. *der Wurzel* ध्यै Çaṁk. zu Bâdar. 4,1,8.

ध्यायम् Absol. *nachdenkend über* (Acc.). Wiederholt Kathâs. 22,147. Verz. d. Oxf. H. 161,*b*,2 v. u.

ध्यायिन् Adj. *in Gedanken vertieft* Hemâdri 2,*a*, 119,15. *vertieft —, ganz aufgehend in Jmd* (im Comp. vorangehend) 1,438,5.

द्युषित Adj. *blendend weiss* Kâraṇḍ. 78,22. 81,7.

द्युषिताश्व m. N. pr. eines Fürsten.

ध्येय Adj. 1) *über den* oder *worüber man nachzusinnen hat.* n. impers. Comm. zu Mṛicch. 72,1. — 2) *den man sich zu denken hat als* (Nom.).

°ध्र Adj. (f. ई) *tragend.*

ध्रज्, ध्रञ्जति, *ध्रञ्जति und *धृञ्जति; *hingleiten, streichen, ziehen* (vom Winde, Vögeln u. s. w.). — Mit प्र *vorwärts eilen* RV. 1,166,4.

ध्रजति in चित्रध्रजति.

ध्रञ्ज्स् n. *Zug* (des Windes).

*ध्रञ्जि wohl = ध्राञ्जि.

ध्रञ्जीमत्त् Adj. *gleitend, streichend.*

*ध्रञ्ज् s. u. ध्रज्.

*ध्रण्, ध्रणति (शब्दे).

*ध्रस्, ध्रस्रति und ध्रासयति (उञ्छे, उत्क्षेपे).

*ध्रा, ध्रैति, ध्रौति, ध्रैयति (गतिकर्मन्), ध्रायति (तृप्तौ).

*ध्राता f. neben त्राता.

*ध्रात्तामत्त् Adj. von ध्राता.

*ध्राध्, ध्राघते (सामर्थ्ये, आयामे, आयासे).

Digitized by Google

*ध्राङ्, ध्राङ्ति (घोरवाशिते, काङ्क्षायाम्).

1. ध्राञ्, ध्रींक्ते (ध्रींक्तमान, ध्राक्षिषीय) = ध्रञ् Maitr. S. 4,9,5.

2. ध्रींक्ष् f. Pl. etwa *Zugkraft* Maitr. S. 4,9,5.

ध्राङ्क्षि m. *Zisher, Streicher* Maitr. S. 4,9,5.

ध्रींक्षि f. 1) *das Streichen, Zug* (des Windes) Maitr. S. 1,2,17. ध्राङ्क्षि 4,9,5. — 2) *Zug, Trieb* (einer Leidenschaft). — 3) **Wirbelwind.*

*ध्राड्, ध्राडते (विशरणे, विसरणे).

*ध्राडि m. *das Blumenpflücken.*

ध्रि in अध्रि.

*ध्रिङ्, ध्रेङति (गतौ).

ध्रिङ in अधिङ.

1.*ध्रु, ध्रुवैति (गतिकर्मन्, गतिस्थैर्ययोः), ध्रवति (स्थैर्ये, गतौ). ध्रुवत्त् *wissend, kennend* Bhatt. दुध्राव *er tödtete* ebend.

2. ध्रु (metrisch) Adj. = 2. ध्रुक् im Du. अस्मृतध्रू. Vgl. 3. ध्रु.

ध्रुत् Adj. in वरुणाध्रुत्.

ध्रुति f. *Verführung.*

ध्रुपदाख्यनृत्य n. *ein best. Tanz* S. S. S. 272. Vgl. ध्रोपद.

*ध्रुव्, ध्रुवति (गतिस्थैर्ययोः).

ध्रुव 1) Adj. (f. ध्रुवा) *a) am Orte verharrend, stille haltend, bleibend bei* (Loc.), *feststehend, unbeweglich, bleibend, dauernd, beständig, unveränderlich.* ध्रुवाणि नक्षत्राणि heissen *die Mondhäuser* Rohiṇī *und die mit* उत्तर *zusammengesetzten.* स्मृति f. *ein festes, starkes Gedächtniss.* — *b) bestimmt, festgesetzt.* — *c) feststehend,* so v. a. *sicher, gewiss.* — *d) *= पाप. Am Ende eines Comp. einen Tadel ausdrückend. — 2) ध्रुवम् Adv. *a) bleibend, für die Dauer.* — *b) bestimmt, sicherlich, gewiss, jedenfalls.* — 3) ध्रुवाय Dat. *auf die Dauer.* — 4) m. *a) der Polarstern.* Personificirt als ein Sohn Uttānapāda's. — *b) Himmelspol.* — *c) die* (unveränderliche) *Länge* (der Fixsterne). — *d) Knoten* (?). — *e) *Pfahl, Pflock* AK. 2,4,2,8. H. an. Med. Verz. d. Oxf. H. No. 414, Çl. 4. — *f) *der indische Feigenbaum.* — *g) Nasenspitze* (künstliche Deutung). — *h) *ein best. Wasservogel.* — *i) der bleibende* d. h. *aufbewahrte* Graha (welcher, Morgens geschöpft, erst Abends geopfert wird) Çat. Br. 4,2, 2,3. 4,1. 5,1,2,19. Kātj. Çr. 9,5,17. Vaitān. — *k) der Eingangsvers eines Gesanges, der später immer wiederholt wird.* — *l) der dritte Theil einer Composition* (wohl *ein Allegro*) S. S. S. 120. — *m) Bez. der Silbe* ओम्. — *n) ein best. astrol. Joga.* — *o)* Bein. α) *Brahman's. — β) Vishṇu's. — γ) Çiva's. — *p) N. pr. α) eines Schlangendämons. — β) eines Vasu. — γ) verschiedener Männer. — 5) f. ध्रुवा *a) der grösste unter den drei Opferlöffeln.* — *b) *Desmodium gangeticum.* — *c) *Sanseviera ceylanica.* — *d) *eine tugendhafte Frau.* — *e) = 4) *k*). — 6) n. *a)* in der Gramm. *ein nach dem tönenden* Abhinidhāna *eintretender Laut.* — *b) *Luft, Luftraum.* — *c) *eine Art Haus* Gal.

ध्रुवक 1) m. *a) die* (unveränderliche) *Länge* (der Fixsterne). — *b) *Pfosten, Pfahl.* — *c) = ध्रुव 4) *k*). — *d)* N. pr. eines Wesens im Gefolge Skanda's. — 2) *f. आ *a) = ध्रुव 4) *k*). — *b)* N. pr. einer Frau.

ध्रुवकभाग m. = ध्रुवक 1) *a*).

*ध्रुवकिन् Adj. von ध्रुवका.

*ध्रुवकिल Adj. von ध्रुवक.

ध्रुवकेतु m. *ein best. Meteor.*

ध्रुवक्षित् Adj. *fest ruhend.*

ध्रुवक्षिति 1) Adj. *eine feste Lage —, einen festen Wohnsitz habend.* — 2) m. *eine best. Personification* Taitt. Ār. 10,67,1.

ध्रुवक्षेत्र n. N. pr. einer Oertlichkeit.

ध्रुवक्षेम Adj. *fest gegründet, Stand haltend.*

1. ध्रुवगति f. *ein fester Standpunct.*

2. ध्रुवगति Adj. *dessen Gang fest, sicher ist.*

ध्रुवगीतनृत्य n. *ein best. Tanz* S. S. S. 266.

ध्रुवगोप m. *Hüter der* Dhruva *genannten* Graha.

ध्रुवचक्र n. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

ध्रुवच्युत् Adj. *Festes bewegend, — zu Fall bringend.*

ध्रुवतारक n. und °तारा f. *der Polarstern.*

ध्रुवत्व n. *schnelles Tempo* S. S. S. 120.

ध्रुवदेवी f. N. pr. einer *Fürstin* B. A. J. 10,60.

ध्रुवनाडि f. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

ध्रुवनृत्य n. *ein best. Tanz* S. S. S. 266.

*ध्रुवपटु m. N. pr. eines Fürsten.

ध्रुवपद Titel eines Werkes.

ध्रुवभाग m. = ध्रुवकभाग.

ध्रुवभ्रमण n. Titel eines Werkes.

ध्रुवमण्डल n. *Polarregion* Ind. St. 14,133.

ध्रुवमानस n. Titel eines Werkes.

ध्रुवयष्टि f. *Achse der Pole.*

ध्रुवयोनि Adj. *eine feste Heimatsstätte habend.*

ध्रुवरात्रा f. N. pr. einer der Mütter im Gefolge Skanda's.

ध्रुवराज m. N. pr. eines *Fürsten* Ind. Antiq. 5,150.

ध्रुवराज्ञ m. *eine Form* Râhu's Ind. St. 10,315.

ध्रुवशील Adj. *am Orte verharrend, den Wohnsitz nicht ändernd* Gaut. 3, 13.

ध्रुवसद् nur ध्रुवसे Dat. *zum Stillehalten, zum Platznehmen* ṚV. 7,70,1.

ध्रुवसद् Adj. *auf festem Grunde sitzend.*

ध्रुवसंधि m. N. pr. verschiedener Fürsten.

ध्रुवसिद्धि m. N. pr. eines Arztes.

ध्रुवसेन m. N. pr. zweier Fürsten.

ध्रुवस्थाली f. *der für den* Dhruva *genannten* Graha *dienende Topf* TBr. 1,4,2,5. Lāṭj. 1,11,1.

ध्रुवाक्षर n. *die Silbe* ओम् als Bein. Vishṇu's MBh. 1,63,101.

ध्रुवाङ्क n. *ein best. Tanz* S. S. S. 259.

ध्रुवावर्त m. *ein best. Haarwirbel.*

ध्रुवाश्व 1) m. N. pr. eines Fürsten. — 2) n. *eine best. Opferhandlung* Mān. Gṛhj. 2,6.

ध्रुविं Adj. *fest ruhend.*

*ध्रेक्, ध्रेकते (शब्दोत्साकृयोः).

ध्रोपद् n. *ein best. Tanz* S. S. S. 228. Vgl. ध्रुपदाख्यनृत्य.

ध्रौव Adj. 1) *dem Polarstern gehörig.* — 2) *in dem* Dhruvā *genannten Löffel befindlich;* Subst. *solches Schmalz* Mān. Çr. 1,3,2. 3. 5. 2,1,3. Vaitān.

*ध्रौवकि m. Metron. von ध्रुवका.

ध्रौव्य 1) Adj. *Beständigkeit —, Dauer verleihend.* — 2) n. *a) das Verharren am Orte, Unbeweglichkeit, ununterbrochene Ruhe.* — *b) Dauer, Dauerhaftigkeit.* — *c) Gewissheit, Nothwendigkeit.*

ध्वंस्, ध्वस्, ध्वंसति (गतिकर्मन्), °ते (अवस्रंसने, गतौ, चूर्णने); Pass. ध्वस्यते. Act. Med. (seltener) 1) *herabfallen, herabsinken* MBh. 5,169,27. — 2) *zerfallen, zerstieben, zu Grunde gehen* Āpast. — 3) *sich scheren, sich packen;* nur Imper. — 4) ध्वस्त *a) zerfallen, auseinandergefallen, ausgefallen, zu Grunde gegangen, zerstört, mitgenommen, vernichtet, verschwunden.* — *b) bestreut —, bezogen —, überzogen mit* (Instr. oder im Comp. vorangehend). — *c)* in der Astr. *verfinstert durch* (Instr.). — Caus. 1) ध्वंसयति *a) streuen* TBr. 1,4,2,6. — *b) fällen, niederreissen, vernichten, zu Grunde richten.* — *c) schänden* (ein Weib). ध्वंसिता *geschändet.* — *d) unterbrechen* (eine Rede). — 2) ध्वंसयति *spritzen, sprühen.* — *Intens. द्नीध्वस्यते, द्नीध्वंसीति. — Mit अति (ध्वंसति) *Staub erregend durchfliegen* Vālakh. 7,5. — Mit अनु (द्ध्वंसे) *fallen auf* (Acc.). — Mit अप 1) *sich scheren, sich packen.* Nur अपध्वंस Imper.; nach Nīlak. Voc. so v. a. अपध्वंसज्ञ. — 2) *Jmd sich scheren heissen.* Nach Nīlak. अपध्वंसेत् = कुत्सयेत्. — 3) अपध्वस्यति *sich überziehen mit* (Instr.). — 4) अपध्वस्त *a) von seiner Macht gestürzt* Spr. 397. Hariv. 1,45,18. — *b) tief gesunken, verkommen.* — *c) zu Nichte geworden* Gop. Br. 1,1, 28. Chr. 106,21. — *d) *verachtet.* — *e) *bestreut.* — Caus. (°ध्वंसयति) 1) *abstäuben, wegblasen.* — 2) *bestäuben, bestreuen* Āpast. Çr. 15,15. — Mit अभि,

Digitized by Google

°धस्त befallen —, heimgesucht von (Instr.). — Caus. (°धंसयति) bestäuben. — Mit अव 1) zerstieben, sich zerstreuen. Nur अँव दधसे. — 2) °धंसते bestäuben, bestreuen. — 3) अवधस्त a) bestreut. — b) staubfarbig (Comm.) Âçv. Çr. 9,4,6. — c) *verlassen, aufgegeben. — d) *verachtet. — Caus. (°धंसयति) bestäuben, bestreuen. — Mit आ, आधस्त überzogen, bedeckt. — Mit उद् Med. überzogen —, befallen werden von (Instr.). — Caus. (°धंसयति) überziehen, befallen. — Mit समुद्, °समुद्धस्त überzogen mit. — Mit उप 1) Pass. befallen —, heimgesucht werden. — 2) उपधस्तँ gesprenkelt. — Mit नि Caus. (°धसयति) zerstreuen, zerstören. — Mit विनि 1) sich scheren, sich packen. Nur °धंस. — 2) विनिधस्त zerstört, zu Grunde gerichtet. — Mit परि, °धस्त 1) überzogen —, bedeckt mit (im Comp. vorangehend). — 2) zerstört, zu Grunde gerichtet, zu Nichte gemacht. — Mit प्र 1) (प्रधंसते) a) sich verlaufen (vom Wasser). — b) zerfallen, zu Fall kommen, zu Grunde gehen. — 2) प्रधस्त zerstört, zu Grunde gegangen, verschwunden. — Caus. (प्रधंसयति) 1) ausstreuen, zerstreuen. — 2) fallen machen, zu Fall bringen, zu Grunde richten, zerstören. — Mit प्रति, °धस्त herunterhängend MBh. 12,97,26. 100,36. — Mit वि 1) (°धंसते, ausnahmsweise auch Act.) zerstieben, auseinanderfallen. विधंसिरे MBh. 5,5877 fehlerhaft für दधंसिरे. — 2) विधस्त a) aufgewirbelt (Staub). — b) auseinandergefallen, zu Grunde gegangen, zerstört, vernichtet. मित्र° von einem Freunde zu Grunde gerichtet Spr. 4854. — c) in der Astr. verfinstert. — Caus. (°धंसयति) 1) zerstieben machen, zerschmettern, auseinander treiben, verwüsten, zu Grunde richten, vernichten. Absol. विधस्य und विधंस्य. — 2) Jmd (Acc.) ein Leid anthun. — Mit प्रवि, °धस्त 1) abgeworfen. — 2) geworfen, geschleudert.

धंसँ m. das Zerfallen, Verfall, das zu Grunde Gehen, zu Nichte Werden, Verschwinden, Aufhören, Untergang. Pl. TBr.

धंसक 1) Adj. am Ende eines Comp. zu Grunde richtend, vernichtend, zu Nichte machend. — 2) m. eine best. Krankheit in Folge von Trunksucht Karaka 6,12.

*धंसकला Adv. mit कर्.

°धंसकारिन् Adj. 1) zu Nichte machend 141,12. — 2) schändend (ein Weib).

धंसन 1) Adj. a) *spritzend. — b) zu Fall bringend, vernichtend. — 2) n. das zu Grunde Richten, Vernichten.

धंसि m. $^1/_{1000}$ eines Muhûrta.

धंसिन् 1) Adj. a) zu Grunde gehend, vergehend, schwindend Mbh. 109. क्षण° in einem Augenblicke. — b) zu Grunde richtend, vernichtend. — 2) m. a) = त्रसरेणु 1); vgl. धंसि. — b) *eine auf Bergen wachsende Pflu-Art.

1.*धञ्, धञति (गतौ).

2. धन् = धञ in कृतँधञ्.

धर्नँ m. (n. nur Hariv. 9245; adj. Comp. f. आ) 1) Standarte, Feldzeichen, Fahne (wie solche bei festlichen Gelegenheiten aufgezogen werden), Flagge (auf einem Schiffe). — 2) Abzeichen, Erkennungszeichen überh., das Attribut einer Gottheit, Aushängeschild eines Gewerbes, Abzeichen eines Verbrechers. — 3) das Aushängeschild einer Brennerei oder eines Trinkhauses und das Gewerbe selbst. — 4) *ein Brenner oder Verkäufer von gebrannten Getränken. — 5) am Ende eines Comp. der Schmuck von. — 6) das männliche Glied, insbes. das aufgerichtete. Auch die Geschlechtstheile überh. — 7) ein in besonderer Form zugerichteter Bauplatz. — 8) Iambus. — 9) ein best. astr. Joga. — 10) *Hochmuth, Stolz. — 11) *N. pr. eines Dorfes.

धनगृह n. ein Gemach, in dem die Feldzeichen aufbewahrt werden.

धनग्रीव m. N. pr. eines Rakshas.

1.*धनद्रुम m. die Weinpalme Râgân. 9,86.

2. धनद्रुम Adj. (f. आ) wo Standarten die Bäume bilden R. 6,73,12.

धननवमी f. ein best. neunter Tag.

धनपट m. (adj. Comp. f. आ) Fahne Râgat. 4,535.

धनपताकिन् Adj. mit Feldzeichen und Fahnen versehen Hemâdri 1,155,22.

*धनप्रकरण m. Wind.

धनभङ्ग m. Unfähigkeit zur Erection, Impotenz.

धनयष्ट्र n. die Vorrichtung, in welche ein Fahnenstock eingefügt wird.

धनयष्टि f. Fahnenstock.

धनवत् 1) Adj. a) mit Fahnen versiert. — b) ein (ein best. Verbrechen anzeigendes) Abzeichen tragend. — 2) m. a) Fahnenträger. — b) ein Brenner oder Verkäufer von Spirituosen. — 3) f. °वती N. pr. a) einer Tochter des Harimedhas. — b) der göttlichen Dienerin eines Bodhisattva.

*धनवृक्ष m. Caryota urens Râgân. 9,95.

धनसमुच्छ्राय m. das Aufrichten einer Fahne.

*धनाकृत Adj. = धनाहृत.

*धनांशुक n. Fahne.

धनाकार Adj. (f. आ) mit einer Fahne versehen (यष्टि) Hariv. 4019.

धनाग्र m. 1) ein best. Samâdhi Kâraṇḍ. 51,12. — 2) ein best. Romavivara Kâraṇḍ. 86,23.

धनाग्रकेयूर m. ein best. Samâdhi.

धनाग्रनिशामणि m. und धनाग्रवती f. zwei best. Arten zu zählen.

धनाग्र m. (?) Hemâdri 1,133,16. 18. 20.

धनारोपण n. das Aufrichten einer Fahne.

धनारोक् m. eine Art Verzierung an der Spitze einer Standarte MBh. 6,619. गजारोकाः (fehlerhaft) ed. Bomb. 6,16,12. धजा राज्ञाम् ed. Vardham.

धनारोकण n. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

धनाहृत Adj. bei der Standarte geraubt, so v. a. auf dem Schlachtfelde erbeutet.

*धनि und *धनी f. gaṇa यवादि und बह्वादि.

धनिक in धर्म°.

धनिन् 1) Adj. 1) a) mit einer Fahne versehen, eine Fahne —, ein Feldzeichen tragend. — b) mit einem Kennzeichen versehen, ein (das begangene Verbrechen anzeigendes) Abzeichen tragend. Am Ende eines Comp. Etwas zum Abzeichen, zum Aushängeschild habend. — 2) m. a) Fahnenträger. — b) ein Brenner oder Verkäufer von Spirituosen. — c) *Wagen. — d) *Berg. — e) *Schlange. — f) *Pfau. — g) *Pferd. — h) *ein Brahman. — 3) f. °नी Heer.

धनिनीपति und धनिनीपाल m. Heerführer.

धनिन्युत्सवसंकेत m. Pl. N. pr. eines Volkes MBh. 6,9,61.

धनी Adv. mit कर् als Aushängeschild brauchen.

धनोच्छ्राय m. 1) Aufrichtung einer Fahne. — 2) Erection.

*धनोत्थान n. Aufrichtung der Fahne, ein best. Indra-Fest.

धनोन्नति f. Erection Bhâvapr. 1,23.

*धञ्ज्, धञ्जति (गतौ).

*धण्, धणति (शब्दे).

1. धन्, *धनति 1) *sich verhüllen. Nur धात्तँ dunkel. — 2) erlöschen (vom Grimm). Nur अँधनीत्. — Caus. (अँधानयत् und धनयीत्) 1) einhüllen, zudecken. — 2) schwärzen.

2. धन्, धनति tönen, Töne von sich geben, ertönen Spr. 7829. धनित *tönend. — Caus. 1) धनयति und धा° ertönen machen. धानित zum Tönen gebracht. — 2) धनयति anspielen auf (Acc.) Comm. zu Mṛicch. 37,12. — Intens. in दन्धन. — Mit अप in °धात्त. — Mit अभि tönen, pfeifen. — Mit प्र ertönen. — Caus. प्रधनयति ertönen lassen oder — machen Karaka 6,23. — Mit प्रति Caus. wiedertönen machen. °धानित Nâgân. 52.

धर्नँ m. 1) *Laut, Ton. — 2) ein best. Wind. —

Digitized by Google

3) *N. pr. eines Mannes.

धनन n. 1) *das Klingen* in कर्ण°. — 2) *das Anspielen, Andeuten.*

*धनमोदिन् m. *Biene.*

धनँयत्नु m. *ein best. Wind.*

धनि m. 1) *Laut, Ton, Schall, Geräusch, Donner.* — 2) *Wort.* — 3) *Andeutung, figürliche Ausdrucksweise.* — 4) Titel eines Werkes. — 5) N. pr. *a)* eines der Viçve Devâs VP.² 3,190. 191. — *b)* eines Sohnes des Vasu Âpa VP. 1,15,112.

धनिक m. N. pr. eines Autors. धनिक v. l.

धनिगाथापञ्जिका f. Titel eines Werkes Bühler, Rep. No. 253.

*धनिग्रह m. *Ohr.*

धनित 1) Adj. s. u. 2. धन्. — 2) n. Sg. und Pl. *Getön, Geräusch, Laut, Donner.* गीत° Kâd. 141, 17. जलधर° 2,72,4.

धनिनाथ m. N. pr. eines Mannes.

*धनिनाला f. Bez. *verschiedener Blaseinstrumente.*

*धनिबोधक m. *ein best. Gras,* = रोकिष.

धनिमत् Adj. *mit einer Anspielung versehen.* Nom. abstr. °मत्ता f.

*धनिविकार m. *Wechsel der Stimme.*

(धन्य) धनिँश्र m. N. pr. eines Mannes.

धन्याचार्य m. Pl. wohl *ein Lehrer der Allegorie* Kumârasv. zu Pratâpar. 37,25. 40,2. 46,19. 49,4. 54,19. 27. 65,8. 197,24. 235,5. 239,2. 263,4. 390,17.

धन्यात्मक Adj. *unarticulirt* (Laut).

धन्यालोक m. Titel eines Werkes Bühler, Rep. No. 254.

धन्यालोचन n. desgl. Ind. St. 14,179.

धर्, धरति (वधकर्मन्, हर्षने) *beugen, zu Fall bringen.* — *Intens. दाधर्यते. — *Desid. दिधरिषति und दुधर्षति.

धर्ँस् f. Bez. *dämonischer Wesen.*

धर्ँा f. *das Beugen, zu Fall Bringen* Maitr. S. 3,10,1.

धर्तव्य Adj. *zu beugen, zu fällen* in अधर्तव्यँ (Nachtr. 3).

*धर्य Adj. wohl = धर्तव्य.

1. धर्स् s. धंस्.

2. °धर्स् Adj. *fallen machend, zu Fall bringend* in *पर्ण°.

धर्सँन् m. N. pr. eines Fürsten der Matsja.

धर्सँनि m. *der Sprühende, Spritzende.*

धर्सँन्ति m. N. pr. eines Mannes.

धर्सिँर् Adj. *besprengt, bedeckt.*

धर्स्ति f. 1) *das Verschwinden* Kap. 6,20. Bâlar. 90,7. — 2) *ein best. Zustand des* Jogin, *in welchem alle Folgen von Handlungen aufhören, und die Seele von allem Schmutze befreit ist.*

धर्स्मँन् m. *Befleckung, Verdunkelung.*

धर्स्मन्वँत् 1) Adj. *verdunkelt, verhüllt.* — 2) *n. *Wasser* Naigh. 1,12.

धर्ष्णँ 1) Adj. *a) zerfallend, welk.* — *b) abfallend, sich entziehend.* — 2) m. N. pr. eines Mannes.

*धर्षा f. *eine best. Pflanze* und *ihre Frucht.* धार्ष्ट्रा v. l.

धार्ँष्ट्र 1) m. *a) Krähe.* — *b) *Ardea nivea.* — *c) *Bettler.* — *d) *Haus.* — *e) ein best. astr.* Joga. — *f) *N. pr. eines Schlangendämons. — 2) *f. आ *eine best. Pflanze* und *ihre Frucht* gaṇa कारीतक्यादि in der Kâç. — 3) *f. ई *eine best. Arzneipflanze.*

*धार्ष्ट्रजङ्घा f. *Leea hirta* Râgan. 4,144.

*धार्ष्ट्रजम्बू f. *eine best. Pflanze* Râgan. 11,28.

धार्ष्ट्रतीर्थ n. *ein Badeplatz für Krähen.*

*धार्ष्ट्रतुण्डफल m., *°तुण्डा f. und *तुण्डी f. *Ardisia solanacea* Râgan. 3,95.

*धार्ष्ट्रदन्ती und *धार्ष्ट्रनखी f. *Capparis sepiaria* Râgan. 3,99.

*धार्ष्ट्रनामन् 1) m. *eine dunkle Art* Udumbara. — 2) f. °नाम्नी *Ficus oppositifolia* Râgan. 11,136.

धार्ष्ट्रनाशनी f. *eine best. Pflanze,* = कृष्णा Râgan. 4,115.

*धार्ष्ट्रनासा und *°नासिका f. *Ardisia solanacea* Râgan. 3,95. 96.

*धार्ष्ट्रपुष्ट m. *der indische Kuckuck.*

*धार्ष्ट्रमाची f. *Solanum indicum.*

*धार्ष्ट्रवल्ली f. 1) *Ardisia solanacea* Râgan. 3,96. — 2) *Pongamia glabra.* — 3) *Capparis sepiaria.*

*धार्ष्ट्रादनी f. *Capparis sepiaria* Râgan. 3,99.

*धार्ष्ट्रारति m. *Eule.*

*धार्ष्ट्रिका, *धार्ष्ट्रोलिका und *धार्ष्ट्रोली f. *eine best. Arzneipflanze.*

धान m. 1) *das Summen, Murmeln* (eine der 7 Stufen der Rede). — 2) *Ton, Laut* überh.

*धानायन m. Patron. von धन.

1. धार्त्तँ 1) Adj. s. u. 1. धन्. — 2) n. *Dunkel, Finsterniss.* Pl. 129,22.

2. धार्त्तँ m. *ein best. Wind* VS. 39,7. TS. 1,7,3,2 (TBr. 2,7,16,1). Taitt. Âr. 4,24. 25.

*धार्त्तचित्त m. *ein leuchtendes fliegendes Insect.*

धार्त्तदीपिका f. Titel eines Werkes.

*धार्त्तवित्त m. = धार्त्तचित्त.

*धार्त्तशात्रव m. *Bignonia indica.*

*धार्त्तारति m. *die Sonne.*

*धार्त्तोन्मेष m. *ein leuchtendes fliegendes Insect.*

*धृण्, धृणति (शब्दे).

1. न Pronominalstamm in नौ und नस्.

2. नँ Adv. Conj. 1) *nicht.* Vor einem Imper. oder Aor. (in imperat. Bed.) hier und da fehlerhaft für मा. Bhâg. P. 9,18,30 ist wohl शर्मिष्ठा माधास्तल्पे न (verstärkend) कर्हि चित् zu lesen. *In einer Antwort auf eine Frage im Aor. kann bei न statt des Aor. auch das Präsens stehen. एकया नँ विंशतिः *20 weniger 1,* *एकेन न विंशतिः dass., पञ्चभिर्नँ चत्वारि शतानि *400 weniger 5,* एकान्नँ (nicht एकां नँ) त्रिंशत् *30 weniger 1,* एकस्यै नँ पञ्चाशत् *50 weniger 1.* In aneinandergereihten Sätzen oder Satztheilen wird die Negation einfach wiederholt, oder an zweiter oder fernerer Stelle durch die verbindenden Partikeln उ (vgl. नौ), उतँ, अपि, चापि, वा oder अथ वा verstärkt. Häufig wird die Negation auch nicht wiederholt, und statt ihrer stehen वा, अपि वा oder च. Ein dritter Fall ist, dass die Negation an zwei oder mehr Stellen gesetzt, an einer anderen aber wieder weggelassen wird. Mehr oder weniger beliebt sind die Verbindungen न च, नापि, न चापि, नापि च, नैव, न चैव (auch न — चैव M. 2,56), नोतँ, नँ वँ (29,9), न वा, न तु (auch न — तु), न ह्येव, न ह्येव तु, न खलु, न चेद् und नँ कु (33,2). न कु mit einem *Fut. drückt ein Verbot aus. Zwei Negationen in demselben Satze bilden in der Regel eine verstärkte Bejahung, ausnahmsweise auch eine verstärkte Verneinung. Nicht selten erscheint न statt des अ priv. am Anfange eines Comp. न vor einem Absol. ist stets mit dem folgenden Verbum fin. zu verbinden; eine Ausnahme finden wir in नानुभूय न जानाति Bhâg. P. 6,5,41. — 2) *damit nicht, auf dass nicht;* mit Potent. 71,7. 94,30. 32. — 3) *wie, gleichsam.* Diese Bed. geht der klassischen Sprache ab und taucht erst in späteren Werken wieder auf. — Vgl. Benfey, Behandlung des auslautenden *a* in *ná* «wie» und *ná* «nicht» im Rigveda.

3.*न 1) Adj. *a) dünn, mager, spärlich.* — *b) leer.* — *c) identisch.* — *d) nicht beunruhigt.* — *e) ungetheilt.* — 2) m. *a) Band, Fessel.* — *b) Perle.* — *c) Krieg.* — *d) Gabe.* — *e) Wohlfahrt.* — *f)* ein Name Buddha's und Gaṇeça's. — *g)* = प्रस्तुत. — *h)* = हिरण्य. — 3) f. ना *a) Nabel.* — *b) ein musikalisches Instrument.* — *c) Kenntniss.*

नंग्रू s. 1. und 3. नग्र्.

नँंश m. *Erlangung.* Nach Sây. = प्राप्ति (zu ṚV. 1,125,12) und नाशन.

नंशन in स्वप्रनँंशन.

नंग्रुक Adj. (f. आ) 1) *zu Grunde gehend* Kâṭu. 25,5. — 2) *verderblich. — 3) * = अग्रु. — 4) * = वेनुदारक (!).

Digitized by Google

*नंष्टृ Nom. ag. von 1. नश्.

*नंष्टव्य Partic. fut. pass. von 1. नश्.

*नंक्ष m. *ein den Verehrern zulächelnder Gott.*

*नःनुद् Adj. *kleinnasig.*

नक्त् (nur im Nom.) *Nacht.* Der Stamm könnte auch नश् sein.

नक 1) m. N. pr. eines Mannes. — 2) n. Name verschiedener Sâman Ârsh. Br.

नकार m. 1) *der Laut n* TS. Prât. Chr. 238,32. — 2) *die Negation* न, *ein Nein* Naish. 6,92. — 3) *Tribrachys.*

नकारविपुला f. *ein best. Metrum.*

नकिंचन Adj. *Nichts besitzend, bettelarm.*

नकिंचिद् n. *Nichts.*

नकिंचिदपिसंकल्प m. *kein Verlangen nach irgend Etwas* Spr. 5042.

*नकिम् Indecl. = नक्तोम्.

नक्तिम् Indecl. 1) *Niemand, Keiner.* — 2) *nicht, nimmer.*

नक्तीम् Indecl. *nicht, nimmer.*

*नकुच m. v. l. für लकुच.

*नकुट n. *Nase.*

नकुतश्चिद्भय Adj. *dem von keiner Seite her Gefahr droht.*

नकुल 1) Adj. Bez. *einer best. Farbe* (wohl *der des Ichneumons*). — 2) m. *a) Ichneumon.* Nom. abstr. °ल n. — *b) Sohn.* — *c)* Bein. Çiva's. — *d) ein best. musikalisches Instrument* Lalit. 252,1. 258,8. — *e)* N. pr. α) eines Liedverfassers mit dem Patron. Vâmadeva. — β) eines Sohnes der Açvin und der Mâdrî, Zwillingsbruders des Sahadeva. — γ) eines Arztes (neben Sahadeva), Verfassers eines Açvaçâstra. — 3) *f. नकुला Bein. der Gattin Çiva's. — 4) f. नकुली *a) das Weibchen des Ichneumons* Mantrabr. 1,7,15. — *b) Salmalia malabarica.* — *c) Nardostachys Jatamansi.* — *d) Saffran.* — *e)* *= शङ्खिनी. — 5) n. mystische Bez. *des Lautes* कृ.

नकुलक 1) *ein Schmuck in Form eines Ichneumons.* — 2) f. °लिका *das Weibchen des Ichneumons* Kâd. 2,86,15.

*नकुलाह्वा f. *Piper Chaba* Râgân. 6,42.

नकुलान्धता f. und नकुलान्ध्य n. *eine best. Krankheit des Auges.*

नकुलीश m. 1) *eine Form Bhairava's.* — 2) mystische Bez. *des Lautes* कृ. — 3) N. pr. eines Philosophen.

नकुलीशपाशुपत m. Pl. *eine best. Secte.*

नकुलीशयोगपारायण n. Titel eines Werkes.

*नकुलेश m. = नकुलीश 1) und 2).

नकुलेष्टा f. *eine best. Pflanze* Bhâvapr. 1,174.

नकुलोष्ठी f. *ein best. Saiteninstrument* S.S.S. 185.

*नक्कृ, नक्कयति (नाशने).

1. नक्त 1) n. Sg. und f. (आ) Du. *Nacht.* नक्तम् Adv. *bei Nacht, in der Nacht.* — 2) n. *das nur bei Nacht Essen* Hemâdri 1,181,16. 17. 255,13. — 3) m. N. pr. eines Mannes. — 4) *f. नक्ता *Methonica superba* Râgân. 4,130.

2. नक्त (नक्त?) n. in der Astr. Name *des 5ten Joga.*

नक्तंसमय m. *Nachtzeit.*

नक्तंहोम m. *eine Spende bei Nacht* TBr. 3,8,15,1.

*नक्तक m. 1) *Lappen.* — 2) *Handtuch.*

*नक्तचारिन् m. 1) *Eule.* — 2) *Katze.* — 3) *Dieb.* — 4) *ein* Rakshas.

नक्तंचर 1) Adj. *in der Nacht wandelnd* Gaut. — 2) m. *ein bei Nacht wandelndes Thier* Gaut. *ein nächtlicher Unhold.* — 3) f. ई *eine nächtliche Unholdin.*

नक्तंचर्या f. *das Wandeln bei Nacht.*

नक्तंचारिन् 1) Adj. *in der Nacht wandelnd* Mân. Gṛhj. 2,12. — 2) *m. *Katze.*

नक्तंजात Adj. (f. आ) *bei Nacht entstanden.*

नक्तंदिन n. Sg. *Nacht und Tag.* °म् Adv. *bei Nacht und bei Tage.*

*नक्तंदिवम् Adv. *bei Nacht und bei Tage.*

नक्तप्रभव Adj. v. l. für नक्तंप्रभव.

नक्तभोजन n. *das nur bei Nacht Essen* Hemâdri 1,156,13.

नक्तभोजिन् Adj. *nur bei Nacht essend.* Nom. abstr. °जित्व n.

नक्तमाल und °क m. *Pongamia glabra.*

*नक्तमुखा f. *Nacht.*

नक्तंप्रभव Adj. *bei Nacht entstehend.*

नक्तंभाग Adj. *einen Nachttheil habend.*

नक्तयी Adv. *bei Nacht.*

नक्तवत् Adj. *nur bei Nacht essend* Hemâdri 1, 421,19.

नक्तान्ध Adj. *nachtblind.*

नक्तान्ध्य n. *Nachtblindheit* Hemâdri 1,733,21. 735,5.

नक्ताशिन् Adj. *nur bei Nacht essend* Vishṇus. 95,5.

नक्ति f. *Nacht.*

नक्तोषसम् f. Du. *Nacht und Morgenröthe.*

नक्र 1) m. *a) Krokodil.* Am Ende eines adj. Comp. f. आ. — *b) der Steinbock im Thierkreise* Goladhj. 7,32. — 2) *n. und f. आ *Nase.* — 3) *f. आ *ein Zug von Bienen oder Wespen.* — 4) n. *a) eine Krankheit der Schneider'schen Haut.* — *b) *ein nasenartig hervorstehendes Holz über einer Thür.*

नक्रकेतन m. *der Liebesgott* Daçak. (1925) 2,131,2.

नक्रचक्र n. *eine Schaar von Krokodilen* Ind. St. 14,364. 375. Paṅkad.

*नक्रमक्षिका f. *eine Art Fliege.*

*नक्रराज्, *°राज und *नक्रकारक m. *Haifisch oder ein anderes grosses Seeraubthier.*

नक्ष्, नक्षति und °ते *herbei —, hinzukommen zu, sich einfinden bei, erreichen, erlangen;* mit Acc. — Mit अच्छ *losgehen auf.* — Mit अभि *sich nahen —, herbeikommen zu, anlangen bei* (Acc.). — Mit अव *Jmd* (Gen.) *einholen.* — Mit उप *herbeikommen zu* Vâlakh. 6,7. — Mit परि *einnehmen, umfassen.* — Mit प्र *herbeikommen.* — Mit अभिप्र *bemeistern.*

नक्षत्र n. 1) *Gestirn, Stern;* Sg. *die Sonne* und *die Sterne* (coll.). Einmal m. als Personification. Am Ende eines adj. Comp. f. आ. — 2) *Mondhaus,* deren in der älteren Zeit 27, später 28 angenommen werden. Personificirt als Töchter Dakshа's und Gattinnen des Mondes. — 3) *Perle* Râgân. 13,154. Vgl. नक्षत्रमाला 3).

नक्षत्रकल्प m. Titel eines Pariçishṭa des AV.

*नक्षत्रकान्तिविस्तार m. *weisser Jâvanâla.*

नक्षत्रकूर्म m., °चार m. und °विभाग m. Titel des 14ten Adhjâja in Varâh. Br. S.

नक्षत्रग्रामयात्रक m. Pl. MBh. 12,2874 = नक्षत्रयात्रक Pl. und ग्रामयात्रक Pl.

नक्षत्रचक्र n. *ein best. mystisches Diagramm.*

नक्षत्रचूडामणि m. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

नक्षत्रज्ञ Adj. *in den Sternen geboren;* m. *Sternensohn.*

नक्षत्रजातक n. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

नक्षत्रताराराजादित्य m. *ein best.* Samâdhi.

नक्षत्रदर्श m. *Sternschauer.*

नक्षत्रनाथ m. *der Mond* Kâd. 2,63,4.

नक्षत्रनिघण्टु m. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

नक्षत्रनेमि 1) m. *a) *der Polarstern.* — *b) *der Mond.* — *c)* Bein. Vishṇu's. — 2) *f. *das Mondhaus* Revati.

*नक्षत्रप und नक्षत्रपति m. *der Mond.*

नक्षत्रपतिनन्दन m. *der Planet Mercur* Vâstuv. 385.

नक्षत्रपथ m. *die Sternenbahn, ein besternter Himmel* Harshak. 184,2.

नक्षत्रपाठक m. *Sterndeuter.*

नक्षत्रपात m. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

नक्षत्रपुरुष m. 1) in der Astrol. *eine die Mondhäuser darstellende menschliche Figur.* — 2) *eine Ceremonie, bei der eine solche Figur verehrt wird.*

नक्षत्रपुरुषक m. = नक्षत्रपुरुष 1).

नक्षत्रपुरुषव्रत n. *eine best. Begehung.*

नक्षत्रफल n. Titel eines Werkes.

Digitized by Google

नक्षत्रभक्ति f. Titel des 15ten Adhjâja in Varâh. Bṛh. S.

नक्षत्रमण्डल n. *Sterngruppe.*

नक्षत्रमार्ग m. *Sternenbahn.*

नक्षत्रमाला f. 1) *Sternenkranz, Gestirne.* — 2) *alle Mondhäuser insgesammt.* — 3) *eine Perlenschnur von 27 Perlen.* — 4) *ein best. Kopfschmuck bei Elephanten* Kâd. 109,17. — 5) Titel verschiedener Werke Opp. Cat. 1.

नक्षत्रमालाय्, °यते *wie eine* नक्षत्रमाला 4) *aussehen* Kâd. 11,19.

नक्षत्रमालिका f. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

नक्षत्रयाजक m. *der den Gestirnen opfert.*

नक्षत्रयोग m. *die Conjunction des Mondes mit den Mondhäusern.*

नक्षत्रयोगिन् 1) Adj. *mit den Mondhäusern in Verbindung stehend.* — 2) *f. Pl. *die Hauptsterne in den Mondhäusern.*

नक्षत्रराज m. 1) *König der Sterne* AV. — 2) *der Mond.* — 3) N. pr. eines Bodhisattva.

नक्षत्रराजप्रभावभासगर्भ m. N. pr. eines Bodhisattva.

नक्षत्रराजविक्रीडित m. *ein best.* Samâdhi.

नक्षत्रराजसंकुसुमिताभिज्ञ m. N. pr. eines Bodhisattva.

नक्षत्रलोक m. Pl. *die Welten der Gestirne.*

*नक्षत्रवर्त्मन् n. *der Himmel.*

नक्षत्रवादावलि und °ली f. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

नक्षत्रविद्या f. *Sternkunde.*

नक्षत्रवीथी f. *Sternenpfad.*

*नक्षत्रवृक्ष m. *ein einem Mondhause geweihter Baum* Râgân. 2,41. fgg.

नक्षत्रवृष्टि f. *Sternschnuppen.*

नक्षत्रव्यूह m. = नक्षत्रभक्ति.

नक्षत्रशवस् Adj. *an Menge den Sternen gleichend.*

नक्षत्रसंवत्सर m. *eine best. Jahresform* Ind. St. 10,298. fgg.

नक्षत्रसमुच्चय m. Titel eines Werkes.

नक्षत्रसूचक m. *Sterndeuter.*

नक्षत्रस्तोम m. *ein best.* Ekâha.

नक्षत्राधिप m. *der Regent eines Mondhauses.*

नक्षत्राधिपति m. *das Oberhaupt der Mondhäuser,* Beiw. Pushja's Lalit. 256,2.

नक्षत्राभ्र Adj. *auf einen Stern* oder *auf ein Mondhaus sich beziehend* (ein Name) Mân. Gṛhj. 1,18.

नक्षत्रिन् m. Bein. Vishṇu's.

नक्षत्रिय Adj. *zu den Sternen gehörig, — in Beziehung stehend* u. s. w.; insbes. *die Zahl der Mondhäuser enthaltend.*

नक्षत्रेश m. *der Mond* Kâurap. (A.) 40.

नक्षत्रेष्टका f. Bez. *bestimmter Backsteine* Âpast. Çr. 17,6.

नक्षत्रेष्टि f. *ein Opfer an die Mondhäuser.*

नक्षद्दाभ Adj. *den Nahenden niederschlagend.*

(नक्ष्य) नक्षिष्य Adj. *dem man nahen muss* ṚV.

*नक्ष्, नक्ष्यति und नक्षति (गतौ).

नख 1) m. n. *a) Nagel am Finger* oder *an der Zehe; Kralle.* नखानि कृ oder कल्प् *die Nägel beschneiden.* Am Ende eines adj. Comp. f. ई. — *b)* Bez. *der Zahl zwanzig.* — 2) (*n. und f. ई) *Unguis odoratus* Varâh. Bṛh. S. 77,3. fgg. 104,61. Hemâdri 1,435,12. — 3) *m. *Theil.*

*नखक m. N. pr. eines Schlangendämons.

नखकुट्ट m. 1) **Nägelschneider, Barbier.* — 2) N. pr. eines Autors.

नखखादिन् Adj. *an seinen Nägeln beissend.*

*नखगुच्छफला f. *eine best. Hülsenfrucht* Râgân. 7,189.

नखच्छेदन n. *das Schneiden der Nägel.*

नखच्छेद्य Adj. *mit den Nägeln aufzuritzen* Bhâvapr. 1,170.

*नखजाक् n. *Nagelwurzel.*

*नखदारण m. *Falke.*

नखनिकृन्तन *Nagelscheere.*

नखनिर्भिन्न Adj. *mit den Nägeln auseinandergespalten.*

*नखनिष्पाविका und *°निष्पावी f. *eine best. Hülsenfrucht* Râgân. 7,188.

! नखन्यास m. *das Einsetzen der Krallen* Ragh. 12,73.

नखपट् n. 1) *Spur eines Fingernagels, Verletzung mit einem F.* — 2) **Unguis odoratus* Comm. zu Varâh. Bṛh. S. 78.

*नखपर्णी f. *eine best. Pflanze,* = वृश्चिका Râgân. 5,127.

*नखपुङ्खफला f. *eine best. Hülsenfrucht.*

*नखपुष्पी f. *Trigonella corniculata* Râgân. 12,135.

*नखप्रच n. gaṇa मयूरव्यंसकादि.

*नखफलिनी f. *eine best. Hülsenfrucht* Râgân. 7,187.

*नखमुच n. *Bogen.*

नखपच Adj. (f. आ) 1) *die Nägel verbrennend.* — 2) *karg, winzig* (Wasser).

नखर 1) Adj. *wie eine Kralle gestaltet.* — 2) m. *ein krallenförmig gebogenes Messer* oder *ein solcher Dolch.* — 3) (*m. f. n.) *Nagel, Kralle.* — 4) *eine Verletzung mit einem Fingernagel.* — 5) *f. ई *Unguis odoratus.*

*नखरञ्जनी f. *eine best. Pflanze* und *ihre Frucht.*

नखरञ्जनी f. *Nagelscheere.*

*नखरराजनी f. v. l. für नखरञ्जनी gaṇa क्षुद्रकाद्यादि in der Kâç.

*नखरायुध m. 1) *Löwe* Râgân. 19,1. — 2) *Tiger* Râgân. 19,4. — 3) *Hahn* Râgân. 19,105.

*नखराङ्क m. *Nerium odorum* Râgân. 10,11.

*नखलेखक m. *der sich mit dem Bemahlen von Nägeln abgiebt.*

नखवादन (Âpast.) und *नखवाद्य n. = नाच्कुरित 1).

नखविष Adj. *in den Nägeln, —, in den Krallen Gift habend.*

नखविष्किर m. *Scharrvogel.*

*नखवृक्ष m. *ein best. Baum* Râgân. 9,78.

*नखशङ्ख m. *eine kleine Muschel.*

नखाग्र n. *Nagelspitze.*

नखाघात m. *eine Verletzung mit den Nägeln.*

नखाङ्क 1) m. *Nägelspur* Spr. 7759. — 2) **Unguis odoratus.*

*नखाङ्ग n. *ein best. Parfum.*

नखाच्छोटनिका f. *das Knipsen mit den Nägeln* (als Zeichen der Ueberzeugung) Hem. Par. 2,576.

नखानखि Adv. *so dass* (zwei Kämpfende) *mit den Nägeln aneinander kommen.*

नखायुध Adj. *die Kralle als Waffe gebrauchend;* m. *ein solches Thier* (insbes. **Löwe* und **Hahn*). Nom. abstr. °त्व n.

*नखारि m. N. pr. eines Wesens im Gefolge Çiva's.

*नखार्घ m. *ein best. wohlriechender Stoff* Gal.

*नखालि m. und *°का f. *eine kleine Muschel.*

*नखालु m. *ein best. Baum* Râgân. 9,78.

*नखाशिन् m. *Eule.*

नखि fehlerhaft für नखिन् 1).

नखिन् Adj. 1) *mit Krallen versehen;* m. *ein solches Thier* (insbes. **Löwe* Râgân. 19,1). — 2) *stachelig.*

नग m. 1) *Berg.* Am Ende eines adj. Comp. f. आ. — 2) Bez. *der Zahl sieben.* — 3) *Baum, Pflanze* überh. — 4) **Schlange.* — 5) **die Sonne.*

*नगकर्णी f. *Clitoria Ternatea* Râgân. 3,76.

*नगज 1) m. *Elephant.* — 2) *f. आ *eine best. Pflanze* Râgân. 5,43.

*नगणा f. *Cardiospermum Halicacabum* Mat. med. 310.

नगनदी f. N. pr. eines Flusses.

*नगनन्दिनी f. Patron. der Durgâ.

नगनिम्नगा f. *Gebirgsbach.*

*नगपति m. Bein. des Himâlaja.

*नगभिद् m. 1) *Axt.* — 2) Bein. Indra's. — 3) *eine best. Pflanze* Râgân. 5,37.

*नगभू f. *eine best. Pflanze* Râgân. 5,43.

Digitized by Google

नँगर (Taitt. Âr.) 1) m. (einmal), n. und नगरी f. *Stadt.* — 2) n. N. pr. verschiedener *Städte.*

*नगरकाक m. *eine Krähe in der Stadt*, ein tadelnder bildlicher Ausdruck.

नगरकोटि N. pr. einer Stadt.

*नगरघात Adj. *eine Stadt zu Grunde richtend* (Elephant).

*नगरघातक n. *Plünderer einer Stadt.*

नगरचतुष्पथ *Kreuzweg in einer Stadt* Mân. Gṛhs. 2,14.

नगरजन m. Pl. *die Bewohner einer Stadt* 149,21.

नगरद्वार n. *Stadtthor* 157,3. *°कूटक n. *eine Art Schutzwehr an einem St.*

*नगरधनविकार oder *°धनसंघाराम m. N. pr. eines buddh. *Klosters.*

नगरन्धकार m. Bein. Kârttikeja's.

*नगरपति m. *Stadthaupt.*

*नगरपुर n. N. pr. einer *Stadt.*

नगरबाकु m. N. pr. eines Mannes Ind. St. 14,134.

*नगरमर्दिन् m. N. pr. eines Mannes.

*नगरमुस्ता f. *eine best. Pflanze.*

नगररक्षाधिकृत m. *ein Anführer der Stadtwache.*

नगररक्षिन् m. *Stadtwächter* 127,17.

*नगरवायस m. = नगरकाक.

नगरवृद्ध m. *Stadtältester* Daçak. 91,16.

नगरस्थ Adj. *in einer Stadt lebend* 155,6.

नगरस्वामिन् m. 1) *Stadthaupt* Medhât. zu M. 4,213. — 2) N. pr. eines Mannes.

*नगरहार N. pr. eines Reiches.

नगराधिकृत, नगराधिप (Râǵat. 7,581), नगराधिपति und नगराध्यक्ष m. *Stadthaupt, Polizeimeister einer Stadt.*

नगराय्, °यते *den Anschein einer Stadt haben.*

नगरिन् m. 1) *Stadthaupt* M. 4,213 (nach Medhât.). Karaka 1,5. — 2) N. pr. eines Mannes.

*नगरीबक m. *Krähe.*

नगरीय Adj. *zur Stadt gehörig, städtisch.*

नगरीरक्षिन् m. *Stadtwächter.*

*नगरीरत्था f. *eine best. Pflanze.*

नगरीकम् m. *Stadtbewohner.*

*नगरीषधि f. *Musa sapientum.*

नगवत् Adj. *mit Bäumen versehen.*

नगवाहन m. Bein. Çiva's.

नगवृत्तिक (metrisch) und °का f. *eine best. Pflanze.*

नगश्रेष्ठ Adj. *der schönste der Bäume* Supârn. 13,5.

नगस्वरूपिणी f. *ein best. Metrum.*

नगाग्र n. *Bergspitze* MBh. 3,65,9.

*नगाटन m. *Affe.*

*नगाधिप m. Bein. des Himâlaja.

नगानिका und नगानी f. *ein best. Metrum.*

नगापगा f. *Gebirgsbach.*

नगारि m. N. pr. eines Mannes.

नगालिका f. = नगानिका.

*नगावास m. *Pfau.*

*नगाश्मय m. *ein best. Knollengewächs* Râǵân. 7,81.

नगाह्वय m. N. pr. eines Mannes.

नगेन्द्र m. Bein. der Berge (Gebirge) 1) Himâlaja. — 2) Kailâsa. — 3) Nishadha.

नगेश m. N. pr. eines *Berges.*

नगेश्वर m. Bein. des Himâlaja.

नगोदर n. *Bergschlucht.*

*नगोकस् m. 1) *Löwe.* — 2) *das fabelhafte Thier* Çarabha. — 3) *Vogel.* — 4) *Krähe.*

नग्न 1) Adj. (f. आ) *a) nackt, entblösst, bloss.* — *b) wüst* (Gegend) Kathâs. 18,314. — 2) m. *a) ein nackt einhergehender Bettelmönch.* — *b) ein das Heer begleitender Barde.* — 3) f. आ *a) ein nacktes (unzüchtiges) Weib.* — *b) ein noch nicht menstruirendes Mädchen.* — *c) *Cardiospermum Halicacabum.* — *d) *Rede.*

नग्नक 1) Adj. (f. नग्निका) *nackt* Hem. Par. 2,627. 634. *unzüchtig.* — 2) m. *a) ein nackt einhergehender Bettelmönch.* — *b) *Barde.* — 3) f. नग्निका *a) *ein nacktes Weib.* — *b) ein noch nicht menstruirendes Mädchen.*

नग्नक्षपणाक m. *ein nackt einhergehender* Ǵaina-*Mönch* Kâd. 72,5.

*नग्नकरण Adj. *nackt machend, entblössend.*

नग्नजित् m. N. pr. 1) eines Fürsten der Gandhâra. — 2) eines Autors über Bildhauerei und eines Dichters. — नग्नजिताम् MBh. 8,4040 fehlerhaft für नग्नजितम्, नग्नजिती Hariv. fehlerhaft für नाग्न°.

नग्नता f. und नग्नत्व n. *Nacktheit.*

नग्ननीलपटादिक n. spöttische Bez. *der Werke* Kaṇâda's.

नग्नभूपतिचरित्र m. Titel eines Schauspiels Opp. Cat. 1.

*नग्नमुषित Adj. *kahl beraubt.*

*नग्नभविष्णु Adj. = नग्नभावुक.

नग्नभावुक Adj. (f. आ) *nackt werdend, sich schamlos entblössend.*

नग्नवृत्ति f. Titel eines *Commentars.*

नग्नव्रतधर Adj. *das Gelübde nackt einherzugehen beobachtend* (Çiva).

नग्नश्रमण m. *ein nackt einhergehender Asket* Cit. im Comm. zu Varâh. Bṛh. 15,1.

नग्नश्रवण m. desgl. Kâraṇḍ. 81,3.

नग्नौक und *नग्नहू m. *Hefe.*

*नग्नाचार्य m. *Barde* Comm. zu Varâh. Bṛh. S.

नग्नाट und °क m. *ein nackt einhergehender* Ǵaina-*Mönch* Râǵat. 7,1094 (नग्नाट gedr.). 1096.

नग्नी Adv. mit कर् *Jmd zu einem nackt einhergehenden Bettelmönch machen* Spr. 7610.

नघमार् und नघारिष् m. Bez. *des Costus speciosus* Ind. St. 9,420.

नघुष 1) m. N. pr. = नकुष. — 2) n. (so zu lesen) *Tabernaemontana coronaria* Bhâvapr. 1,185.

*नङ्क्, नङ्कति (गतौ).

नचार्थवाद m. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

नचिकेत (metrisch) und नँचिकेतस् (TBr. 3,11,8, 1) m. N. pr. eines Mannes.

नचिर Adj. *nicht lang* (Zeit). °कालम् und नचिरम् *nicht lange, kurze Zeit.* नचिरेण, नचिरात् und नचिराय *in Kurzem, bald.*

*नच्युत = अच्युत.

*नञ्, नञते (व्रीडायाम्).

नञ् Bez. *der Negation* न. नञर्थ m. *die Bedeutung von* न. नञर्थवाद m., °टीका f. (Opp. Cat. 1), °विवृति f., नञ्वाद m., °टिप्पणी f., °विवेक m. und नञ्शिरोमणि m. (Opp. Cat. 1) Titel von Werken und Commentaren dazu.

नञ्समासशोभूषण n. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

नट्, नटति *tanzen* Spr. 7711. — Caus. नाटयति *als Schauspieler Etwas* (Acc.) *darstellen, aufführen.* — Mit *उद् Caus. vielleicht *Jmd* (Gen.) *einen bösen Streich spielen.*

नट 1) m. *a) Schauspieler.* — *b) *Calosanthes indica.* — *c) *Jonesia Asoka.* — *d) *eine Rohrart*, = किष्कुपर्वन्. — *e) ein best.* Râga. — *f)* N. pr. eines Mannes. — 2) *f. आ *Caesalpina Bonducella.* — 3) f. ई *a) Schauspielerin.* — *b) *Hure.* — *c) eine best. wohlriechende Pflanze* Bhâvapr. 1, 195. — *d) *rother Arsenik.* — *e) *eine best.* Râgiṇî.

नटक m. *Schauspieler.*

नटकमेलक n. Titel eines Lustspiels.

नटगति f. *ein best. Metrum.*

नटचर्या f. *das Treiben —, das Spiel eines Schauspielers.*

नटता f. *das Amt eines Schauspielers.*

नटन n. *das Tanzen, Tanz, Mimik* Kautukas. 3.

नटनारायण m. *ein best.* Râga.

नटनीय n. impers. *zu tanzen* Gîr. 4,9.

*नटपत्रिका f. *Solanum Melongena.*

*नटपर्ण n. *Haut.*

*नटबटु m. *ein junger Schauspieler.*

नटभटिकविकार m. und नटभटिका f. N. pr. eines Klosters.

*नटभूषण und *नटमण्डन n. *Auripigment.*

*नटराज m. *Trugding* (buddh.).

Digitized by Google

*नटसंज्ञक m. *Auripigment.*

नटसूत्र n. *Regeln —, Anweisung für Schauspieler.*

*नटान्तिका oder *नटान्धिका f. *Verlegenheit, Scham.*

नट m., नटक m. und नटा f. *ein best.* Râga S. S. S. 82. 110.

नटकल्याण m. desgl. ebend. 110.

नटनारायण m. desgl. ebend. 37.

नटपट्टग्राम m. N. pr. eines *Dorfes.*

नटमल्लारिका f. *ein best.* Râga S. S. S. 108.

नटवराटिका f. *eine best.* Râginî S. S. S. 111.

नटकम्बीरा f. desgl. ebend. 37.

*नट्या f. *Schauspielerbande.*

*नड्, नाडयति (धंशे).

नड, नड्ड 1) m. (* n.) *Schilf, Schilfrohr.* — 2) m. N. pr. α) eines Fürsten. — β) *eines Schlangendämons.

नडक n. *Rohr des Knochens.*

*नडकीय Adj. *mit Schilfrohr besetzt.*

नडकूबर m. N. pr. eines Sohnes des Kubera.

नडनटी f. *ein best. Tanz* S. S. S. 257.

नडन्तिका f. N. pr. eines Flusses Vishṇus. 85,19.

*नडप्राय Adj. *mit Schilfrohr reich besetzt.*

*नडभक्त Adj. *von Naḍa (?) bewohnt.* *नदभक्त v. l.

नडमय Adj. (f. ई) *aus Schilf bestehend.*

*नडमीन m. *ein best. Fisch.*

नडवन n. 1) **Rohrdickicht.* — 2) N. pr. einer Oertlichkeit.

*नडस Adj. *mit Schilfrohr besetzt.*

*नडसंकृति f. *Röhricht.*

*नडक् Adj. *lieblich.* Richtig लडक्.

नडागिरि m. N. pr. eines Elephanten.

*नडिनी f. *Röhricht.*

*नडिल Adj. *mit Schilfrohr besetzt.*

*नड्या f. *Röhricht.*

*नड्वन् Adj. *mit Schilfrohr besetzt.*

नड्वल 1) n. f. (°ला) *Röhricht.* Am Ende eines adj. Comp. Kâd. 2,75,1. — 2) f. °ला N. pr. der Gattin des Manu Ḱâkshusha.

*नड्वाभू (!) f. *Estrich.*

नत 1) Adj. s. u. नम्. — 2) *m. n. *Tabernaemontana coronaria.* — 3) f. आ *zenith-distance at meridian transit.* — 4) n. *a) Senkung, Neigung* Sûrjas. 12,72. — *b) hour-angle, or distance in time from meridian.*

नतकाल m. = नत 4) *b)* Comm. zu Sûrjas. 3,34.

नतघटिका f. dass. Comm. zu Sûrjas. 3,48. 4,24.

*नतद्रुम m. *Laube (?).*

नतद्दिष् Adj. *das nicht wissend* Bhâg. P. 5,4,13.

नतनाडिका und °नाडी f. = नत 4).

नतनासिक Adj. *flachnasig.*

नतभाग m. = नत 3).

नतमाम् (Conj.) Adv. ein verstärktes *nicht* Maitr. S. 1,8,2.

नतराम् Adv. desgl. Çat. Br. 9,1,2,17. *noch viel weniger* Çâṁk. zu Bâdar. 3,3,40. Comm. zu Gaim. 1,3,30.

नतांश m. = नत 3).

नताङ्गी f. *eine Schöne* Vikramâṅkaḱ. 8,77. 9,65. 12,14.

नति f. 1) *Senkung.* — 2) *Verneigung, Verbeugung.* — 3) *demüthiges, bescheidenes Benehmen.* — 4) *Umbeugung eines dentalen Lautes in einen cerebralen.* — 5) *Parallaxe in Breite.*

नतिनति f. *überaus bescheidenes Benehmen* zu Spr. 7200.

नत्यक्षर n. *ein der Umwandlung in einen Cerebralen unterliegender Laut, ein* न.

नत्र n. *ein best. Tanz* S. S. S. 258.

नद्, नंदति und ausnahmsweise Med. *ertönen* (von einer Wolke), *brüllen, schreien, summen.* Nicht selten mit den Acc. शब्दम्, स्वनम्, नादम्, नादान् oder स्वान्. — Caus. 1) नर्दयति, °ते *erdröhnen machen, erschüttern.* — 2) नादयति, °ते *ertönen machen, mit einem Geräusch —, mit einem Geschrei u. s. w. erfüllen.* Bisweilen mit zu ergänzendem Object (etwa दिशः). नादित *ertönen gemacht u. s. w.* — Intens. नानदति (3te Pl.), नानदत und नानद्यमान Partic. *erdröhnen, heftig ertönen, laut rauschen, prasseln, brüllen, wiehern.* — Mit अनु *hintönen zu* (Acc.). — Caus. अनुनादयति *ertönen machen, mit einem Geräusch —, mit einem Geschrei u. s. w. erfüllen.* — Mit व्यनु Caus. (°नादयति) dass. — Mit अभि *zu Jmd* (Acc.) *hin ertönen, ertönen, ein Geschrei erheben.* — Caus. (°नादयति) *ertönen machen, mit einem Geschrei u. s. w. erfüllen.* °नादित und °नदित (metrisch). — Mit आ Caus. (°नादयति) dass. — Mit उद् *ertönen, aufschreien, aufbrüllen.* — Mit प्रोद् dass. — Mit समुद् dass. — Mit उप Caus. (°नादयति) *ertönen machen, mit Geschrei erfüllen.* — Mit नि *ertönen, seine Stimme erheben, aufschreien.* — Caus. (°नादयति) *ertönen machen, mit Geräusch —, mit Geschrei u. s. w. erfüllen.* निनादित *ertönen gemacht u. s. w.* — Mit *परिणि und *प्रणि. — Mit परि, *°णादति. यदिदं परिनद्य वै MBh. 6,3256 fehlerhaft für यद्येव मतिरद्य वः. — Mit प्र, °णादति *ertönen, zu brüllen —, zu schreien beginnen.* प्रणादित *summend.* — Mit अभिप्र (°णादति) *zu brüllen —, zu schreien anfangen* Bhaṭṭ. — Mit विप्र Caus. (°णादयति) *ertönen machen, mit einem Geräusch erfüllen.* — Mit संप्र (°णोदिरे) *ein Gebrüll —, ein Geschrei erheben.* — Caus. °णादित *ertönen gemacht.* — Mit प्रति *Jmd oder auf Etwas* (Acc.) *mit einem Ton, Gebrüll, Geschrei antworten.* — Caus. (°नादयति) *ertönen machen, mit einem Gebrüll —, mit einem Geschrei erfüllen.* Ohne Object *laut aufschreien.* — Mit वि 1) *ertönen, aufschreien, schreien, hinausbrüllen, brüllen.* Auch mit den Acc. स्वम् महास्वनम् (65,1) u. s. w. — 2) *um Jmd* (Acc.) *herum schreien.* — 3) *durchschreien, mit Geschrei erfüllen.* — Caus. (°नादयति) 1) *ertönen machen,* so v. a. *bewirken, dass Etwas ertönt, ein Geschrei erhebt.* — 2) *ertönen machen,* so v. a. *mit einem Geräusch —, mit einem Geschrei erfüllen.* — 3) ohne Object *laut ertönen.* — Mit अनुवि Caus. (°नादयति) *widerhallen machen.* — Mit सम् *ertönen* Air. Âr. 78,5. *schreien, brüllen.* — Caus. (संनादयति) 1) *ertönen machen, mit einem Geräusch —, mit einem Geschrei erfüllen.* — 2) ohne Object *laut schreien.*

नद 1) m. *a) der Brüller,* so v. a. *Stier, Hengst* (auch vom *Manne*). — *b)* Bez. *des Verses* ṚV. 8, 58,2. — *c) Fluss.* — 2) f. नदी *a) fluthendes Wasser, Fluss.* — *b)* Name *zweier Metra.* — *c) ein auf* ई *oder* ऊ *auslautendes Thema, wenn diese Vocale charakteristische Zeichen des weiblichen Geschlechts sind und in Folge dessen im Nom.Sg. kein Casuszeichen annehmen.*

नदथु m. *Getöse, Gebrüll, Geschrei.*

*नदन Adj. *brüllend.*

नदनदीपति m. *der Fürst der männlich und weiblich gedachten Flüsse:* 1) Beiw. *a)* des Sindhu. — *b)* des Meeres. — 2) *das Meer.*

नदनदीभर्तृ m. *das Meer, der Ocean* MBh. 3, 283,33.

नदनिमन् Adj. *summend, brummend.*

नदनु m. 1) *Getöse.* — 2) **Schlacht.* — 3) **Wolke.* — 4) **Löwe.*

नदनुमत् Adj. *tosend.*

नदत्त m. N. pr. eines Âṅgirasa Âsvh. Bṛ.

*नदभक्त Adj. von Naḍa (?) *bewohnt* gaṇa एषुकार्यादि in der Kâç. *नडभक्त v. l.

नदभर्तृ m. *das Meer* Çiç. 3,77.

*नदर Adj. von नद.

नदराज m. *das Meer.* °सुता f. Patron. der Çrî.

*नदाल n. *Scherbe.*

नदि 1) m. etwa *Rufer.* Nach Sây. = स्तुति. — — 2) *am Ende eines adv. Comp. = नदी *Fluss.*

नदिका in कुनदिका und गिरिनदिका (Nachtr. 3).

*नदिज (metrisch) m. *Lablab vulgaris* Râǵân. 16,69.

*नदीकदम्ब m. *eine best. Pflanze* Râǵân. 5,20.

Digitized by Google

*नदीकान्त 1) m. *a) das Meer. — b) Vitex Negundo. — c) Barringtonia acutangula* Rîgân. 8,154. — 2) f. आ *a) Eugenia Jambolana. — b) Lasa hirta* Rîgân. 4,144. — *c) Schlingpflanze.*

नदीकाश्यप m. N. pr. eines Mannes.

*नदीकुकुटिका f. संज्ञायाम्.

नदीकूल n. *Flussufer* Spr. 3288. fg.

*नदीकूलप्रिय m. *Calamus Rotang.*

नदीज 1) Adj. *an Flüssen lebend* (Pferde). — 2) m. *a)* Patron. Bhîshma's. — *b) *Terminalia Arunja. — c) *Barringtonia acutangula* Rîgân. 8,154. — *d) *Lablab vulgaris. — e) *eine Rohrart,* = पावनालशर Rîgân. 8,80. — *f) Antimon.* — 3) *n. *Lotusblüthe.*

*नदीजात m. *Premna spinosa* Rîgân. 9,28.

नदीतट m. *Flussufer* Varâh. Jogaj. 6,20.

नदीतर 1) Adj. *über den Fluss setzend.* — 2) m. *das Schwimmen über einen Fluss.*

*नदीतरस्थल und *°तरस्थान n. *Landungsplatz.*

नदीतीर n. *Flussufer* Spr. 3290. 7649.

*नदीदत्त m. N. pr. eines Bodhisattva.

*नदीदोष m. *Flusszoll, Flussabgabe.*

नदीधर Adj. *den Fluss* (die Gañgâ) *tragend* (Çiva).

1. नदीन m. 1) *das Meer* Kathâs. 101,185. — 2) *der Gott des Meeres,* Varuṇa. — 3) N. pr. eines Sohnes des Sahadeva.

2. नदीन Adj. *nicht gering, — unbedeutend.*

नदीनद m. Pl. und n. Sg. *die weiblich und männlich gedachten Flüsse.*

नदीनाथ m. *das Meer* Bâlar. 191,4. Prasannar. 104,6.

*नदीनिष्पाव m. *Lablab vulgaris* Rîgân. 16,69.

नदीपङ्क *ein morastiges Ufer.*

नदीपति m. 1) *der Herr der fliessenden Wasser.* — 2) Beiw. des Meeres. — 3) *das Meer.* — 4) *Meerwasser.*

नदीपूर m. *ein angeschwollener Fluss* Spr. 5822.

नदीभल्लातक m. *eine best. Pflanze,* = भोजनक Kâśik. zu Suçr. 1,219,19.

*नदीभव n. *Flusssalz.*

नदीमातृक Adj. *durch Flüsse genährt, reichliches Flusswasser habend* Rîgân. 2,9. Nom. abstr. °ता f. Naish. 3,88.

1. नदीमुख n. *Flussmündung* 97,14. Varâh. Jogaj. 7,13.

2. नदीमुख Adj. *durch Flusswasser gedeihend* (Korn) MBh. 2,51,11.

नदीय N. pr. einer Oertlichkeit.

*नदीवक्र n. und *नदीवङ्ग m. *Flussbiegung.*

*नदीवट m. *ein best. Baum* Rîgân. 11,211.

नदीवास m. *Aufenthalt in einem Flusse* (als Kasteiung) Spr. 7736.

नदीवृत् Adj. *die fliessenden Wasser einschliessend.*

नदीश m. *das Meer.*

नदीज्ञ Adj. 1) *mit den Flüssen vertraut* Bhaṭṭ. — 2) *geschickt, erfahren, vertraut mit* (Loc.).

नदीसंतार m. *das Hinüberfahren über einen Fluss* 213,32.

*नदीसर्ज m. *Terminalia Arunja* Rîgân. 9,122.

नदूषितधी Adj. *unverdorbenen Sinnes* Bhâg. P. 7,5,56.

नदृश्य Adj. *unsichtbar.* Nom. abstr. °त्व n.

*नदेयी f. *eine best. Pflanze.* Richtig नादेयी.

नद्ध 1) Adj. s. u. 1. नह्. — 2) n. *Band, Strang.*

नद्धविमोक्ष m. *das Losgehen eines Stranges* Pâr. Gṛhj. 1,10,1. Gobh. 2,4,3.

*नद्धव्य Partic. fut. pass. von 1. नह्.

नद्धि f. *das Binden.*

*नद्री f. *ein lederner Riemen.*

नद्यम्बुजीवन Adj. *durch Flusswasser gedeihend* (Gegend).

*नद्याम्र m. *eine best. Gemüsepflanze* Rîgân. 4,21.

ननन्द् (!) und *ननन्दृ m. = ननान्दृ.

ननी f. 1) *Mütterchen.* — 2) *Rede.*

नननननायिन् (!) Ind. St. 2,28, N.

ननान्दृ f. *des Mannes Schwester.* *ननान्दृपति und *ननान्दुःपति m. (Comp.).

ननु Adv. 1) *nicht, nimmer.* — 2) *nonne, ja* (unbetont), *doch wohl.* Mit einem Imper. oder einem Pron. interr. *doch.* *ननु गच्छामि *ich kann doch wohl gehen?* *अकार्षीः किम्। ननु करोमि *hast du es gethan? Ich habe es ja gethan.* In der Verbindung नन्वस्तु — तथापि und ननु मा भूत् — तथापि gehört ननु zu dem mit तथापि beginnenden Nachsatz. ननु च am Anfange eines Satzes *doch wohl* 228,19 (hier folgt न तु). 232,2.

नन्तृ Nom. sg. *umbeugend* (einen Dentalen in einen Cerebralen).

(नम्ल) नन्तुम्र Adj. *zu beugen.*

नन्द्, नन्दति (metrisch auch Med.) *befriedigt sein von, vergnügt sein, sich freuen über* (Instr., seltener Abl.). — Caus. नन्दयति *erfreuen.* — *Intens. नानन्द्यते. — Mit अनु *Freude finden an* (Acc.). — Mit अभि 1) *gefallen.* — 2) *Gefallen finden an, sich freuen über, seine Freude haben an, seine Freude zu erkennen geben über* (Acc.). — 3) *Verlangen haben nach, begehren;* mit Acc. — 4) *Jmd* (Acc.) *freudig begrüssen, willkommen heissen.* Mit न *Jmd unfreundlich empfangen, zurückstossen.* — 5) *sich verabschieden bei* (Acc.). — 6) *Jmd* (Acc.) *beloben, Jmd seine Zufriedenheit zu erkennen geben.* — 7) *Etwas gern annehmen, sich einverstanden erklären mit* (Acc.). Mit Potent. *einwilligen, dass.* Mit न *zurückweisen, verschmähen, Nichts wissen wollen von, nicht zugeben, — einräumen.* — Mit प्रत्यभि 1) *Jmds* (Acc.) *Gruss erwiedern.* — 2) *Jmd willkommen heissen.* — Mit समभि 1) *Jmd begrüssen.* — 2) *Jmd beglückwünschen.* — Mit आ *sich freuen.* आनन्दित *entzückt über* (Loc.) Prasannar. 4,21. — Draup. 7,7 falsche Lesart. — Caus. 1) Act. *erfreuen, beseligen.* — 2) Med. *sich erfreuen* (mit einem Weibe). — Mit समा Caus. *Jmd erfreuen.* — Mit परि Caus. (nur °नन्द्य) *hoch erfreuen.* — Mit प्रति 1) *Jmd freudig begrüssen, gern empfangen, Jmd seinen Gruss* (auch beim Abschiede)—, *seinen Gegengruss entbieten, freundliche Worte richten an, Jmd seine Zufriedenheit, Gewogenheit, Ergebenheit an den Tag legen;* mit Acc. — 2) *Etwas gern annehmen, mit Dank entgegennehmen,* eine Rede, einen Rath *annehmen.* Mit न *Nichts wissen wollen von Etwas.* — Caus. *erfreuen.* — Mit संप्रति *Jmd freudig begrüssen, willkommen heissen.* — Mit वि *sich freuen.*

नन्द् 1) m. *a) Lust.* Auch Pl. — *b) Sohn.* — *c) eine Art Flöte* S. S. S. 196. — *d)* Bein. Vishṇu's — *e) eine Art Eugenia.* — *f)* Bez. *der Zahl neun.* — *g)* N. pr. α) einer der beiden Trommeln des Judhishṭhira. — β) eines der 9 Schätze Kubera's. — γ) eines Wesens im Gefolge Skanda's. — δ) einer buddh. Gottheit. — ε) eines Schlangendämons. — ζ) eines Sohnes des Dhṛtarâshṭra. — η) eines Mannes im Gefolge Daksha's. — ϑ) eines Sohnes des Vasudeva. — ι) eines Kuhhirten, des Pflegevaters von Kṛshṇa. Aus seinem Geschlecht stammt Durgâ. — κ) eines Anführers der Sâtvata. — λ) *eines Bruders des Çâkjamuni. — μ) eines Fürsten von Pâṭaliputra Hem. Par. 6,231. 7,40. 8,1. Pl. *seine Dynastie.* Es werden 9 Nanda angenommen. — ν) verschiedener Gelehrten. — ξ) eines Berges. — 2) f. नन्दा *a) *Glück. — b) *ein kleiner Wassertopf. — c) *des Mannes Schwester. — d)* Bez. *dreier glücklicher lunarer Tage* (des 1ten, 6ten und 11ten). — *e) der 7te Tag in der lichten Hälfte des* Mârgaçîrsha Hemâdri 1,63,8. — *f) eine best.* Mûrkhanâ S. S. S. 31. — *g)* Bein. der Gaurî Hemâdri 1,395,16. 422,1. 533,11. 2,a,22,1. 2. — *h)* N. pr. α) *der Gattin* Harsha's (also eine Personification der *Lust*). — β) einer Apsaras Hariv.

Digitized by Google

3,69,19. — γ) einer Tochter Vibhîshaṇa's. — δ) eines mit Çâkjamuni in Berührung gekommenen Mädchens. — ε) *der Mutter des 10ten Arhant's der gegenwärtigen Avasarpiṇî. — ζ) der Gattin Gopâlavarman's. — η) eines Flusses. — 3) f. नन्दी a) *Cedrela Toona.* — b) *ein best. musikalisches Instrument* oder *eine Art Gesang* (Comm.) Mân. Gṛhs. 1,9. — c) *der 6te Tag in der lichten Hälfte eines Monats* Mân. Gṛhs. 2,13. — d) Bein. der Durgâ. — e) *N. pr. der Stadt Indra's. — 4) *n. *eine Art Haus* Gal.

नन्दक 1) Adj. am Ende eines Comp. a) *seine Freude habend —, Gefallen findend an.* — b) **erfreuend*, insbes. ein Geschlecht, eine Familie. — 2) m. a) **Freude, Wonne.* — b) **Frosch.* — c) N. pr. α) von Kṛshṇa's Schwert. — β) eines Schlangendämons. — γ) eines Wesens im Gefolge Skanda's. — δ) eines Sohnes des Dhṛtarâshṭra. — ε) *des Pflegevaters von Kṛshṇa. — ζ) *eines Çâkja. — η) eines Stiers. — ϑ) eines Dorfes. — 3) f. नन्दिका a) **ein kleiner Wassertopf.* — b) Bez. *des 6ten lunaren Tages* oder **des 1ten, 6ten und 11ten.* — c) *N. pr. von Indra's Spielplatz.

*नन्दकि m. *langer Pfeffer.*

नन्दकिन् Adj. *im Besitz des Schwertes* Nandaka *seiend.*

नन्दकिशोर m. N. pr. eines Gelehrten.

नन्दगोप m. *der Kuhhirt* Nanda Harîv. 3316. 3328. 3376. 3383. 10236. °कुल n. *seine Familie.* °कुले जाता ist Durgâ MBh. 4,6,2. °कुलोद्भवा desgl. 6,23,7.

नन्दगोपकुमार m. *der Knabe des Hirten* Nanda, Bein. Kṛshṇa's Bhâg. P. 1,8,21.

*नन्दगोपिता f. *eine best. Pflanze,* = रास्ना.

नन्दति m. Bez. *der Wurzel* नन्द् MBh. 3,42,31.

*नन्दथु m. *Freude.*

नन्दन 1) Adj. (f. आ) *erfreuend.* — 2) m. a) am Ende eines Comp. *Sohn, Nachkomme.* — b) Bein. α) Vishṇu's. — β) Çiva's; vgl. VP.² 1,79. — c) **Frosch.* — d) *eine best. Pflanze mit giftiger Frucht.* Auch *f. — e) *eine best. Tempel-* oder *Kiosk-Form* Vâstuv. 832. — f) *ein best. Tact* S. S. S. 210. — g) *das 26ste Jahr im 60jährigen Jupitercyclus.* — h) N. pr. α) eines Wesens im Gefolge Skanda's. — β) eines Siddha. — γ) einer buddh. Gottheit. — δ) *bei den Gaina des 7ten unter den 9 weissen Bala. — ε) eines Berges. — 3) f. आ *Tochter.* — 4) n. a) *Freude, Wonne.* — b) *das Erfreuen* Taitt. Up. 8. — c) *ein best. Metrum.* — d) N. pr. α) eines Hains der Götter, insbes. Indra's. — β) eines Schwertes.

°नन्दनक m. *Sohn.*

*नन्दनज्ञ n. *gelbes Sandelholz* Râgân. 12,25.

*नन्दनन्दन m. Bein. 1) Kṛshṇa's. — 2) f. ई der Durgâ.

नन्दनमाला f. Bez. *eines von Kṛshṇa getragenen Kranzes.*

नन्दनवन n. *der Hain* Nandana R. 1,14,38.

*नन्दनोद्भव n. *eine Art Sandel* Gal.

*नन्दन्त 1) Adj. (f. ई) *erfreuend.* — 2) m. a) *Sohn.* — b) *Freund.* — c) *Fürst, König.* — 3) f. ई *Tochter.*

नन्दपण्डित m. N. pr. eines Autors.

नन्दपद्म N. pr. einer Stadt.

नन्दपर्वत m. *der Fürst* Nanda *als Berg* Kâm. Nîtis. 1,4.

*नन्दपाल m. Bein. Varuṇa's.

*नन्दपुत्री m. Patron. der Durgâ.

नन्दप्रभञ्जनवर्मन् m. N. pr. eines Mannes Ind. Antiq. 10,248.

नन्दप्रयाग m. N. pr. des *Zusammenflusses* zweier Flüsse, die in ihrem Namen das Wort नन्द् enthalten.

नन्दबला f. N. pr. eines Mädchens.

*नन्दमित्र (?) m. N. pr. eines Mannes.

नन्दयन्त 1) *Adj. *erfreuend.* — 2) f. ई ein Frauenname.

नन्दराम m. N. pr. eines Mannes.

नन्दलाल m. desgl.

नन्दवर्धन m. N. pr. eines Dichters.

नन्दशर्मन् m. N. pr. eines Autors.

नन्दसंज्ञा s. नन्दोपनन्दसंज्ञा.

नन्दसार m. N. pr. eines Fürsten VP.² 4,188.

नन्दसूनु m. Patron. Kṛshṇa's Vassabh. 259,a,10.

नन्दातीर्थ n. N. pr. eines Tîrtha.

नन्दात्मज Bein. 1) m. Kṛshṇa's. — 2) *f. आ der Durgâ.

नन्दापुराण n. Titel eines Upapurâṇa, Vgl. नन्दीपुराण.

नन्दाप्राची f. N. pr. °माहात्म्य n.

नन्दायनीय m. N. pr. eines Lehrers.

नन्दाश्रम m. N. pr. einer *Einsiedelei.*

नन्दाह्रदतीर्थ n. N. pr. eines Tîrtha.

नन्दि 1) m. a) Bein. α) Vishṇu's. — β) Çiva's. — b) **der Sprecher des Prologs in einem Schauspiel.* Richtig नान्दिन्. — c) N. pr. α) eines Wesens im Gefolge Çiva's. — β) eines Gandharva. — γ) eines Mannes. — 2) (*m.) f. (*n.) a) *Freude* Bâlar. 44,14. — c) **Wohlfahrt, Glück.* — 3) f. N. pr. einer Tochter des Himmels, einer Gattin Kâma's und Mutter Harsha's. — 4) *n. = द्यूत *Spiel* und = द्यूताङ्ग. — नन्दी s. u. नन्द्.

नन्दिक m. 1) **Cedrela Toona.* — 2) N. pr. a) eines Wesens im Gefolge Çiva's. — b) verschiedener Männer. — नन्दिका s. u. नन्दक.

नन्दिकर 1) Adj. *Jmd* (Gen.) *Freude bereitend.* — 2) m. a) am Ende eines Comp. *Sohn.* — b) Bein. Çiva's.

नन्दिकाचार्यतन्त्र n. Titel eines medic. Werkes.

नन्दिकावर्त m. *eine best. Pflanze.*

नन्दिकुण्ड n. N. pr. eines Wallfahrtsortes.

नन्दिकेश m. N. pr. eines Heiligthums.

नन्दिकेश्वर m. N. pr. 1) eines Wesens im Gefolge Çiva's. Auch = महाकाल, अधिमुक्तिक. — 2) eines Autors.

नन्दिकेश्वरकारिका f. Titel eines Werkes Bühler, Rep. No. 559.

नन्दिकेश्वरतीर्थ n. N. pr. eines Tîrtha.

नन्दिकेश्वरपुराण n. Titel eines Purâṇa.

नन्दिकेश्वरसंहिता f. Titel einer Saṁhitâ.

नन्दिक्षेत्र n. N. pr. *eines heiligen Gebietes.*

नन्दिगिरि m. N. pr. eines *Berges.*

नन्दिगुप्त m. N. pr. eines Fürsten.

नन्दिग्राम m. N. pr. eines *Dorfes.*

नन्दिघोष m. (adj. Comp. f. आ) 1) *Freudengesang, Freudenmusik.* — 2) *N. pr. des Wagens von Arǵuna.

*नन्दिज्ञ n. *Lablab vulgaris* Gal.

नन्दितरु m. *Anogeissus latifolia* Bhâvapr. 1,235.

नन्दितूर्य n. *ein bei freudiger Veranlassung gespieltes musikalisches Instrument.*

नन्दिदेव m. N. pr. eines Mannes.

नन्दिधर्म m. Pl. Nandi's oder Nandin's *Vorschriften.*

नन्दिन् 1) Adj. am Ende eines Comp. a) *Freude habend an.* — b) *erfreuend.* — 2) m. a) am Ende eines Comp. *Sohn.* — b) Bein. Çiva's. — c) **der Sprecher des Prologs in einem Schauspiele.* Richtig नान्दिन्. — d) **der indische Feigenbaum.* — e) **Thespesia populneoides.* — f) **Phaseolus radiatus.* — g) **Achyranthes aspera* Râgân. 4,92. — h) **eine Karañǵa-Art* Râgân. 9,70. — i) *eine best. Tempelform.* — k) N. pr. α) eines Wesens im Gefolge Çiva's, Verfassers eines Kâmasûtra und eines Upapurâṇa. Es werden deren drei angenommen. — β) des Stieres von Çiva. — γ) verschiedener Männer. — 3) f. °नी a) *Tochter.* In der Anrede auch uneig. — b) **des Mannes Schwester.* — c) Bein. α) der Durgâ. — β) des Flusses Bâṇanâçâ. — γ) der Gañgâ. — d) *Basilienkraut.* — e) *Gartenkresse* Bhâvapr. 1,167. — f) **Nardostachys*

Digitized by Google

chya Jatamansi. — *g) ein best. Arzneistoff,* = रेणुका Râǵan. 6,113. Bhâvapr. 1,192. — *h) ein best. Metrum.* — *i) eine best. Composition* S. S. S. 121. — *k)* N. pr. α) einer mythischen Kuh. — β) einer der Mütter im Gefolge Skanda's. — γ) *der Mutter Vjâḍi's. — δ) einer Oertlichkeit.

नन्दिनागरक Adj. Bez. *eines best. Schriftcharacters* Hemâdri 1,545,17.

नन्दिनागरी f. *ein best. Schriftcharacter* Ind. St. 13,118. fg.

*नन्दिनीतनय m. Metron. Vjâḍi's.

नन्दिनीतीर्थ n. N. pr. eines Tîrtha.

*नन्दिनीपुत्र m. Metron. Kaṇâda's Gal.

*नन्दिनीसुत m. Metron. Vjâḍi's.

नन्दिपुर m. N. pr. eines Scholiasten Kâśik. zu Suçr. 1,163.

नन्दिपुराण n. Titel eines Abschnitts im Kedârakalpa.

नन्दिमुख m. 1) *eine Art Reis.* — 2) N. pr. eines Mannes.

नन्दिमुखसुघोष wohl m. N. pr. eines Mannes.

नन्दियशस् m. N. pr. eines Fürsten VP. 4,24,17.

नन्दिरुद्र m. wohl *eine Form* Çiva's.

नन्दिवर्ध m. N. pr. eines Fürsten, = नन्दिवर्धन.

नन्दिवर्धन 1) Adj. *Jmd* (Gen.) *Freude machend, — bereitend.* — 2) m. *a) Sohn.* — *b) Freund.* — *c)* Bein. Çiva's. — *d) das Ende einer Monatshälfte, Vollmond* oder *Neumond.* — *e) eine best. Tempelform.* — *f) ein best. Tact* S. S. S. 234. — *g)* N. pr. verschiedener Männer, insbes. Fürsten. — 3) n. N. pr. einer Stadt Ind. St. 15,359.

नन्दिवर्मन् m. N. pr. eines Mannes Ind. Antiq. 8,278.

नन्दिवारलक m. *ein best. Fisch* Suçr. 1,206,17.

नन्दिविवर्धन Adj. = नन्दिवर्धन 1) R. 5,31,28.

नन्दिवृक्ष und °क m. *Cedrela Toona* Bhâvapr. 1,224.

नन्दिवेग m. Pl. N. pr. eines Volkes.

नन्दिषेणेश्वर n. Name eines Liṅga.

नन्दिसेन m. N. pr. eines Wesens im Gefolge Skanda's MBh. 9,45,24.

नन्दिस्फोट N. pr.

नन्दीचरित n. Titel eines Werkes Cat. NW. Pr. 1,442.

*नन्दीट m. *ein kahlköpfiger Mann.*

नन्दीपुर n. N. pr. einer *Stadt.*

नन्दीपुराण n. Titel eines Purâṇa Hemâdri 1, 533,12. 2,*a*,22,2. Vgl. नन्दापुराण.

नन्दीभल्लातक Suçr. 1,219,19 fehlerhaft für नदी°.

नन्दीमुख 1) m. *a)* Bein. Çiva's. — *b) ein best. Wasservogel* Bhâvapr. 2,5. — *c) eine Reisart.* — *d)* Pl. *eine Art Manen.* Richtig नान्दी°. — 2) *f. ई *Schlaf.*

नन्दीवृक्ष m. *ein best. Baum.* Nach den Lexicographen: *Bignonia suaveolens, Cedrela Toona* und *Odina pennata* Râǵan. 12,76. Bhâvapr. 1,231.284.

नन्दीश m. 1) *eine Form* Çiva's. — 2) N. pr. eines Wesens im Gefolge Çiva's, Verfassers eines Purâṇa. — 3) *ein best. Tact.*

नन्दीश्वर m. 1) Bein. Çiva's. — 2) N. pr. *a)* eines Wesens im Gefolge α) Çiva's. — β) Kubera's. — *b)* einer Oertlichkeit. — 3) *ein best. Tact.*

नन्दीश्वरपुराण n. = नन्दिपुराण.

*नन्दीसरस् n. N. pr. von Indra's *Teich.*

नन्देरी f. *ein best. Metrum.*

नन्दोपनन्दसंज्ञा f. Du. N. pr. zweier Kumârî an Indra's Banner Varâh. Bṛh. S. 43,39.

नन्दोपाख्यान n. Titel eines Werkes Bühler, Rep. No. 729.

*नन्द्, नन्द्यति *sich freuen.*

नन्द्यध्ययन n. Titel eines Werkes.

नन्द्यावर्त 1) m. *a) ein best. Diagramm* Lalit. 122,20. 334,18. 345,12. 556,5. — *b) eine Schüssel* oder *Gefäss von dieser Form.* Vielleicht *ein Gebäck von dieser Form* Mân. Gṛhs. 2,6. — *c) *ein best. grosser Fisch.* — *d) *Tabernaemontana coronaria.* — *e) *der heilige Feigenbaum.* — *f) *Baum.* — *g) eine best. Stellung beim Tanze* S. S. S. 240. — 2) (*m.) n. *ein Palast von best. Bauart.*

नन्नम in कुनन्नमँ.

नपर् Titel eines Werkes.

नपराजित् Adj. *nicht unterliegend* (Çiva). Nîlak. nimmt अनप° an, das er durch अनान्प्राणिनः पराजयति erklärt.

नप्तृ (nur in den starken Casus) m. 1) *Abkömmling, Sohn,* insbes. *Enkel.* — 2) *Götterpfad* (nach Mahîdh.).

नप्तृक Adj. von नप्तृ 1) als Bez. eines best. Opferfeuers.

नपुंस् s. नपुंसँ.

नपुंस *Eunuch.* Nur Dat. नपुंसाय.

नपुंसक 1) Adj. (f. आ Agni-P. 43,15) und Subst. m. n. *weder Mann noch Weib, hermaphroditisch, Hermaphrodit; entmannt, Eunuch.* — 2) Adj. *sächlichen Geschlechts;* n. *ein Wort s. G., das sächliche Geschlecht.*

नपुंसकलिङ्ग Adj. *sächlichen Geschlechts.*

नपुंसकी Adv. mit भू *zu einem Eunuchen werden.*

नपुंसंस् m. *Eunuch.* Nur Instr. नपुंसा.

नप्तृ 1) m. *a) Abkömmling, Sohn,* insbes. *Enkel* (nur diese Bed. in der späteren Sprache). In den starken Casus erst in TS. und Ait. Br. Angeblich auch f. *Enkelin.* — *b)* N. pr. eines der Viçve Devâs. — 2) f. नप्त्री *Enkelin.*

नप्तिँ (einmal im AV.) und नप्त्रीँ f. *Tochter, Enkelin.*

नप्तृका f. *ein best. Vogel.*

नभ् 1) नभँते (वधकर्मन्, हिंसायाम्) *a) bersten, reissen.* — *b)* etwa *bersten machen* ṚV. 1,174,8. — *c) beschädigen, verletzen* Bhaṭṭ. — 2) *नभ्यति und *नभ्नाति (हिंसायाम्). — Caus. नभयति *bersten machen, aufreissen.* — Mit उद् Caus. *aufreissen, öffnen.* — Mit प्र *bersten, sich spalten.*

नभ 1) m. *a) *Himmelsraum, Luftraum.* — *b) ein best. Monat,* = नभस् Kâraka 8,6. — *c)* N. pr. α) eines Sohnes des Manu Svârokisha und des 3ten Manu. — β) eines Ṛshi im 6ten Manvantara. — γ) eines Unholds, Sohnes des Viprakitti. — δ) eines Sohnes des Nala. — 2) *f. आ *a) Spucknapf.* — *b)* N. pr. der Stadt des Sonnengottes.

*नभःकेतन m. *die Sonne.*

*नभःक्रान्त und *°क्रान्तिन् m. *Löwe.*

*नभःपान्थ m. *die Sonne.*

नभःप्रभेदन m. N. pr. eines vedischen Dichters.

*नभःप्राण m. *Wind.*

नभकानन m. Pl. N. pr. eines Volkes MBh. 6,9,59.

नभग m. N. pr. eines Sohnes des Manu Vaivasvata.

नभनुँ m. und नभनूँ f. *Quell.*

(नभन्य) नभन्निँय Adj. etwa *durchdringend.*

*नभश्चक्षुस् n. *die Sonne.*

*नभश्चमस m. 1) *der Mond.* — 2) *eine Art Gebäck.* — 3) *Zauber.*

नभश्चर 1) Adj. *am Himmel —, im Luftraum sich bewegend.* — 2) m. *a) ein Himmelsbewohner, ein Gott.* — *b) ein* Vidjâdhara. — *c) *Vogel.* — *d) *Wolke.* — *e) *Wind.* — 3) f. ई f. zu 2) *a)* oder *b)* Bâlar. 61,6.

नभःशब्दमय Adj. *aus dem Worte* नभस् *bestehend* Ragh. 18,5.

नभःस्थित् Adj. *bis zum Himmel reichend.*

*नभःश्वास m. *Wind.*

नभस् 1) n. *a) Nebel, Dunst, Gewölk.* — *b) Duft* (des Soma). — *c) Luftraum, Himmel.* नभस्तस् *vom H. herab.* — *d)* Du. *Himmel und Erde.* — *e) Aether* (als Element). — *f) ein best. Monat in der Regenzeit.* Nach den Lexicographen m. — *g) *Lebensalter.* — *h)* von unbekannter Bed. VS. 5,9. 32. — 2) m. *a) *Wolke.* — *b) *Regenzeit.* — *c) *Geruch* oder *Nase.* — *d) *ein Faden aus dem Wurzelschoss des Lotus.* — *e) *Spucknapf.* — *f)*

Digitized by Google

N. pr. eines Fürsten.

नभस्ँ 1) Adj. AV. 9,4,22 vielleicht fehlerhaft für ऋभस्. — 2) m. *a) *Luftraum, Himmel. — b) *Regenzeit. — c) *Meer. — d) N. pr. α) eines Ṛshi im 10ten Manvantara. — β) eines Dânava. ऋभस und ऋष्मिस v. l. — γ) eines Sohnes des Nala VP. 4,4,17.

*नभसंगम m. *Vogel.*

नभस्तल n. 1) *Himmelszelt, Himmelsgewölbe.* — 2) *das 10te astrol. Haus.*

नभस्यँ Adj. *dunstig, duftig.*

नभस्य 1) Adj. *nebelig, dunstig.* — 2) m. *a) ein best. Monat in der Regenzeit.* — *b)* Bein. Çiva's. — *c)* N. pr. eines Sohnes des Manu Svârokisha.

नभस्याय् *den Monat* Nabhasja *vorstellen.* नभस्यायित n. impers. Dh. V. 22,5.

*नभस्वत् Adv. von नभस्.

नँभस्वत् 1) Adj. *a) dunstig, wolkig.* — *b) *jung.* — 2) m. *Wind.* — 3) f. नभस्वती N. pr. der Gattin Antardhâna's.

नभःसद् m. 1) *Himmelsbewohner, ein Gott.* — 2) *Planet* Ganit. Pratjabd. 25. fgg.

नभःसरस् n. *das Gewölk.*

*नभःसरित् f. *die Milchstrasse.*

नभःसिन्धु f. *die Gañgâ.* °पुत्र m. Metron. Bhîma's Pa. P. 135.

नभःसेना f. ein Frauenname Hem. Par. 2,83.

1. नभःस्थल n. (zu Spr. 1357) und °स्थली f. (Râgat. 5,94) *Himmelszelt, Himmelsgewölbe.*

2. नभःस्थल Adj. *dessen Wohnort im Himmel ist* (von Çiva).

नभःस्थित Adj. *im Luftraum befindlich.*

नभःस्पृश् und °स्पृश Adj. *den Himmel berührend, bis zum H. reichend.*

नभाक 1) m. *a)* N. pr. eines Ṛshi. °वँत् Adv. — *b) das Lied des* Nabhâka. — 2) *n. *a) Luftraum, Himmel.* — *b) Finsterniss.*

नभाग m. N. pr. = नभग.

नभीत Adj. *unerschrocken.* °वत् Adv.

नभीर् m. N. pr. eines Fürsten VP.² 4,214.

नभोग 1) *Planet* Ganit. Bhagrah. 10. fgg. — 2) m. N. eines Ṛshi im 10ten Manvantara.

*नभोगज m. *Wind.*

*नभोगति f. *das Fliegen, Flug.*

नभोजँ Adj. *dunstentsprungen* ṚV. 10,123,2.

नभोजूँ Adj. *Gewölk treibend.*

नभोद् m. N. pr. eines der Viçve Devâs.

*नभोदुह्, *नभोद्वीप, *नभोधूम und *नभोघन m. *Wolke.*

*नभोनदी f. *die Gañgâ des Himmels.*

नभोनभस्यत्व n. *das Wesen der Regenmonate* Nabhas *und* Nabhasja Naish. 9,84.

*नभोमणि m. *die Sonne.*

नभोमण्डल n. *das Himmelsgewölbe.* °द्वीप m. *der Mond.*

नभोमध्य n. *Zenith* Ârjabh. 4,84.

नभोमुद्रा f. *eine best. Fingerstellung.*

*नभोऽम्बुप m. *der Vogel* Kâtaka.

नभोयोनि Adj. *dessen Geburtsstätte der Himmel ist* (von Çiva).

*नभोरन्ध्रस् n. *Finsterniss.*

नँभोरूप 1) Adj. *nebelfarbig.* — 2) m. *ein best. mythisches Wesen* Suparn. 23,5.

*नभोलय m. *Rauch.*

नभोविँद् Adj. *im Dunst —, in der Luft befindlich.*

नभोवीथी f. *die Bahn der Sonne.*

1. नभ्य Adj. *nebelig, wolkig.*

2. नँभ्य 1) *Adj. *zu einer Nabe geeignet.* — 2) n. *a) Nabe.* — *b) Mitte.*

नभ्यस्थँ Adj. 1) *in der Nabe befindlich.* — 2) *in der Mitte stehend.*

नभ्राज् (Nom. नभ्राट्) m. 1) N. pr. eines himmlischen Soma-Wächters Maitr. S. 1,2,5. — 2) *Wolke.*

नम्, नँमति, °ते 1) *sich beugen, sich krümmen, sich senken, sich verneigen, — vor; sich unterwerfen, sich hingeben;* mit Dat., Gen. oder Acc. (dieser beim Med. nur einmal) der Person. नत *gebeugt, gekrümmt, gebogen, gesenkt, sich verneigend vor* (Gen. oder Acc.), *tief herabhängend, eingefallen, vertieft, nicht hervorstehend.* वामनत *nach links gekehrt.* — 2) *sich wegbeugen, ausweichen.* — 3) *zielen auf Jmd* (Gen.) *mit* (Instr.) ṚV. 1,165,6. — 4) *sich ducken,* so v. a. *verstummen, sich nicht mehr vernehmen lassen* Bâlar. 151,6. — 5) *beugen, biegen.* — 6) in der Grammatik *umbeugen,* so v. a. einen Dentalen *in einen Cerebralen umwandeln.* नत *in einen Cerebralen verwandelt.* — 7) *शब्दे. — Caus. नमयति 1) *sich beugen machen, beugen, biegen, neigen, einsinken machen* ṚV. 7,6,5. नम्यत्ते ऽस्मै कामाः *beugen sich vor ihm,* so v. a. *weichen von ihm* Taitt. Up. 3,10,4. धनुस्, चापम् *den Bogen biegen,* so v. a. *spannen.* — 2) *ablenken, abbiegen.* — 3) in der Grammatik *umbeugen,* so v. a. *in einen Cerebralen verwandeln.* — 4) mit Gen. der Person = Simpl. 3) ṚV. 9,97,15. — 5) नाम्यति = नामयति *beugen, biegen* Mṛicch. — Intens. (नँन्नमीति, न्नँनम्यत, नन्नम्यधम्, नन्नमुस्, नँन्नमत्, नँन्नमान) *sich beugen, sich neigen; sich zuneigen.* — Mit अति *bei Seite halten.* — Mit अधि Intens. Med. (°नँम्नते) *sich hinbeugen über* (Loc.). — Mit अनु Med. *sich Jmd* (Dat.) *zuneigen.* — Caus. (अनुनमयति) *sich beugen machen.* — अनुनामयत्तम् in der verdorbenen Stelle Çiva-Up. 7,5. — Mit अप *ausbiegen, ausweichen;* mit Abl. अपनत *ausgebogen.* — Mit अभि *sich zu Jmd hin verneigen, sich Jmd* (Acc.) *zuwenden.* अभिनत *geneigt, gebeugt.* — Mit अव 1) *sich herabbeugen, sich verbeugen.* अवनत *gebeugt, gebogen, gesenkt, vertieft, nicht hervorstehend.* वामावनत *nach links gebogen, — gerichtet.* — 2) Med. *herabbeugen, — biegen.* — Caus. (°नामयति und ausnahmsweise °नमयति) *herabbeugen, — biegen, Jmd sich verbeugen lassen.* धनुर्ज्याम् so v. a. *spannen.* — Mit अभ्यव Caus. (°नामयति) *herabbeugen.* — Mit उपाव, °नत *eingebogen* Âpast. Çr. 7,1,17. — Mit आ 1) *sich beugen, sich bücken, sich verneigen vor* (Acc.). आनँत *gebeugt, geneigt, niedergebogen durch* (Instr. oder im Comp. vorangehend), *sich verneigend vor* (Acc.) oder *bis zu* (im Comp. vorangehend), *sich demüthig verneigend,* so v. a. *unterworfen; eingebogen, vertieft, flach, nicht hervorstehend; gebogen* vom Bogen, so v. a. *gespannt.* — 2) *sich herbeineigen zu Jmd, Jmd* (Dat. oder Gen.) *geneigt sein* ṚV. 6,50,4. — 3) *beugen,* so v. a. *bewältigen, zu Nichte machen.* — 4) *herbeineigen, — ziehen.* — Caus. (आनामयति und आनमयति) *niederbeugen, sich beugen machen, unterwerfen.* धनुस् *den Bogen spannen.* — Mit उद् 1) *sich in die Höhe richten, sich erheben* (eig. und übertr.). उन्नत *in die Höhe gerichtet, — gehend, erhöht, hoch, hervorstehend, gewölbt, erhaben;* in übertr. Bed. *hoch, hochstehend, hervorragend, erhaben, eminent;* insbes. in Comp. mit dem *Wodurch* oder *Worin.* — 2) *aufrichten.* — Caus. (उन्नामयति und उन्नमयति) *emporrichten, aufrichten, erheben.* °उन्नामित und °उन्नमित *reichend bis.* — Mit अभ्युद्, अभ्युन्नत *emporgerichtet, in die Höhe gehend, gewölbt.* — Mit समभ्युद्, समभ्युन्नत *aufgezogen* (Wolken). — Mit प्रोद्, प्रोन्नत *stark hervorragend, sehr hoch; überlegen, — an* (im Comp. vorangehend). — Caus. (प्रोन्नमयति) *in die Höhe richten.* — Mit प्रत्युद् in प्रत्युन्नमन. — Mit समुद् *sich erheben.* समुन्नत *in die Höhe gerichtet, hoch, gewölbt, hervorragend;* in übertr. Bed. *hoch, erhaben.* — Caus. (समुन्नामयति und समुन्नमयति) *emporrichten, aufheben, in die Höhe heben, auftreiben.* — Mit उप 1) *kommen zu, sich einstellen bei, zu Theil werden, treffen, zufallen; beikommen, einfallen, in den Sinn kommen;* mit Acc. der Person, später auch mit Dat. oder Gen. — 2) mit Acc. der Person und Instr. der Sache *Jmd mit Etwas nahen, Jmd mit Etwas aufwarten.* — 3) उप-

Digitized by Google

नत *a) hergebogen, einwärts gebogen. — b) unterworfen, der sich in Jmds Gewalt begeben, der sich ergeben hat, der sich unter Jmds Schutz gestellt hat.* धर्मोपनत Âpast. — *c) zu Theil geworden, zugeführt, zu Wege gebracht, nahe gebracht, da seiend.* चिरोपनत *seit lange daseiend, schon lange anhaltend.* — Caus. (°नामयति) 1) *Etwas vor Jmd* (Gen.) *hinstellen* Gobh. 2,1,7. — 2) *Jmd vor Jmd* (Gen.) *hinführen, Jmd Jmdm vorstellen, — vorführen* Lalit. 257,3. — 3) *Jmd* (Gen.) *Etwas hinreichen* Lalit. 160,18. — 4) *Jmd* (Gen.) *Etwas anbieten, darreichen* Lalit. 74,10. 334,4. 335,16. Kâraṇḍ. 18,6. — Mit समुप, °नत *sich eingestellt habend* Harshak. 117,5. — Mit नि 1) *sich beugen, sich verneigen vor* (Acc.), *sich legen, sich niederstrecken, sich niederbeugen, sich erniedrigen.* — 2) *niederbeugen.* — Mit निस्, निर्णात (निर्नत fehlerhaft) 1) *auswärts gebogen, hervorstehend.* — 2) निर्णाततम etwa *sich tief verneigend, tief unter Jmd stehend.* — Mit अभिनिस् Caus. (°णामयति) *richten* seinen Geist *auf* (Dat.) Lalit. 439,17. 441,15. — Mit परि 1) *sich zur Seite biegen* Bâlar. 94,7. °णात *zur Seite gebogen, — sich wendend.* — 2) *abseits gehen*, so v. a. *nicht treffen.* — 3) *sich verändern, sich umwandeln, — in* (Instr.). °णात *verändert, umgewandelt, verwandelt in* (Instr. Kâd. 130,23. oder im Comp. vorangehend). — 4) *sich entwickeln, — zu* (Instr.), *sich vollständig entwickeln, reif werden* Bâlar. 258,28. °णात *völlig entwickelt, gereift, reif an* (Instr.), *reifen —, vorgerückten Alters.* Vom Monde so v. a. *voll*, von der Sonne so v. a. *sich dem Untergange zuneigend*, von der Zeit so v. a. *abgelaufen, verflossen.* परिणातं (impers.) वयसा so v. a. *das Alter ist da.* — 5) *verdaut werden.* °णात *verdaut.* — 6) *verdorren, verwelken.* °णात *verdorrt, verwelkt.* — 7) *seine wahre Bedeutung erhalten, seine eigentliche Anwendung finden.* — 8) परिणात so v. a. *aufgetaucht, zum Vorschein gekommen* Bâlar. 93,16. 177,18. 187,10. — Caus. (°णामयति) 1) *reif machen* (auch in übertr. Bed.), *zeitigen.* — 2) *zu Ende bringen* (eine Zeit). — 3) *sich zur Seite biegen.* — Mit विपरि, °णात *verändert* Comm. zu Âpast. Çr. 1,18,5. — Caus. (°णामयति) *abändern* Comm. zu Âpast. Çr. 6,26,3. *umwandeln in* (Instr.). — Mit प्र *sich beugen, sich verbeugen, — vor* (Dat., Gen., Loc. oder Acc.). — प्रणात 1) *vorgebeugt, gebeugt, mit gebeugtem Oberkörper stehend, sich verbeugend vor* (Gen. oder Acc.), *sich unterwerfend, unterworfen.* — 2) *vor dem oder wovor man sich verbeugt hat* Bhâg. P. 10,70,29. — 3) Bez. *einer best. Betonung* Khandogapariç. bei Sây. zu Saṃhitopan. 20. — Caus. (°णामयति und °णामयति) 1) *Jmd* (Acc.) *sich verbeugen heissen vor* (Dat.). — 2) *ehrfurchtsvoll geben, — ertheilen* (eine Antwort). — 3) प्रणामित = प्रणात 3) Saṃhitopan. 17,3. — Mit अभिप्र *sich verbeugen* Prasannar. 127,21. — *vor* (Dat. oder Acc.). °णात *gebeugt, sich verbeugend.* — Mit संप्र *sich verbeugen vor* (Acc.). — Mit प्रति *sich Jmd* (Acc.) *zuneigen.* — Mit वि *sich neigen, sich biegen, sich bücken, sich verneigen.* — विनत 1) *gebogen, gekrümmt, geneigt, sich demüthig verneigend, — vor* (Gen.), *gesenkt, eingedrückt, vertieft.* °म् Adv. — 2) *in einen cerebralen Laut umgewandelt.* — 3) Bez. *einer best. Betonung* Khandogapariç. bei Sây. zu Saṃhitopan. 20. — 4) fehlerhaft für वितत. — Caus. (विनामयति und विनमयति) 1) *herabbeugen, biegen, neigen.* कार्मुकम् *den Bogen spannen.* — 2) विनामित = विनत 3) Saṃhitopan. 17,3. — Mit समु 1) *sich beugen, sich verbeugen, sich demüthig unterwerfen;* mit Dat., Gen. oder Acc. der Person. संनत *a) gebeugt, gebogen, gekrümmt, sich verneigend vor* (Gen.); *eingedrückt, gesenkt, vertieft, verengert* Çulbas. 3,113. °तर Compar. — *b) wovor man sich verbeugt hat.* — 2) Med. *sich richten nach, willfahren, gehorchen;* mit Dat. संनत Du. *sich nach einander richtend, im Einklang stehend.* — 3) Med. *zu Stande kommen.* — 4) *richten nach* (Acc.). — 5) Act. Med. *gerade biegen, — richten;* daher *in die rechte Ordnung bringen, zurechtmachen, zurichten für einen bestimmten Zweck* Âpast. Çr. 6,26,3. *zu Wege bringen.* — Caus. (संनामयति und संनमयति) 1) *beugen, sinken machen.* — 2) *abändern, zurichten für einen bestimmten Zweck, zurechtbringen, zu Wege bringen.* — Mit अभिसम् *abändern.* — Mit उपसम् *Jmd* (Dat.) *Etwas zuwenden.*

नैम m. etwa *Aufenthaltsort, Hof* oder *Weideplatz* (des Viehes) ṚV. 3,39,6.

नैमउक्ति f. *Huldigung.*

नमकभाष्य n. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

1.*नमत 1) Adj. *gebeugt, gebogen.* — 2) m. *a) Herr. Gebieter.* — *b) Schauspieler.* — *c) Rauch.* — *d) Wolke.*

2.*नमत n. غز, *Filz.*

नमन 1) Adj. am Ende eines Comp. *beugend* Çiç. 6,30. — 2) n. *das Biegen, Beugen, Spannen* (eines Bogens).

नमनीय Adj. *vor dem oder wovor man sich verbeugen muss.*

नमयितव्य Adj. *zu biegen, zu spannen* (Bogen) Prasannar. 14,7.

नमयिष्णु Adj. *beugend* ṚV.

नैमःशिव (!) Adj. Maitr. S. 2,9,10. Vgl. नैमानम.

नैमस् 1) n. *a) Verbeugung, Ehrenbezeigung* (in Gebärde oder Wort), *Verehrung.* Häufig als Ausruf mit einem Dat. Mit कर् *das* नमस् *aussprechen*, mit Dat., Loc. oder Acc. नमस्कृत्य und नमस्कृत्वा (seltener); नैमस्कृत *dem man huldigt, den man verehrt* u. s. w. — *b) *Speise.* — *c) *der Donnerkeil.* — *d) *das Spenden, Geben.* — 2) *m. (!) *unarticulirtes Geschrei.*

*नमस Adj. *geneigt, günstig.*

नमसान Adj. *huldigend.*

नमसित Adj. *dem Ehre erzeigt —, dem gehuldigt wird* Gop. Br. 2,2,18. Richtig wohl नमस्यित.

नमस्कर्तर् Nom. sg. *der da huldigt, verehrt, fromm ergeben.*

नमस्कार 1) m. *a) der Ausruf* नमस्, *Verneigung, Verehrung, Huldigung.* — *b) *ein best. Gift.* — 2) *f. ई *eine best. Pflanze.*

नमस्कारवत् Adj. *den* नमस्कार 1) *a) enthaltend.*

नमस्कारस्तव m. Titel eines Werkes Bühler, Rep. No. 730.

नमस्कार्य Adj. *vor dem man sich verneigen muss, vor dem man* नमस् *auszurufen hat, zu verehren.* Auch n. impers. mit Gen. der Person, *der man zu huldigen hat.*

नमस्कृति f. *Verehrung* Kâd. 234,9.

नमस्क्रिया f. *Verbeugung, Huldigung.*

नमस्य्, नमस्यति (metrisch auch Med.) *Ehre erweisen, verehren, sich demüthig zeigen, huldigen; Etwas segnen;* mit Acc. नमस्य Absol., *नमस्यित (vgl. नमसित) Partic. — Mit समु dass., mit Acc.

नमस्य, नमस्य Adj. 1) *dem Ehrfurcht zu erweisen ist, ehrwürdig.* — 2) *ehrfürchtig, demüthig.*

नमस्या f. *Verehrung, Huldigung* ṚV. 10,104,7.

नमस्यु 1) Adj. *a) sich beugend* in अनमस्यु. — *b) Ehre erzeigend, huldigend.* — 2) m. N. pr. eines Sohnes des Pravira.

नमस्वत् Adj. 1) *ehrfurchtsvoll, verehrend, huldigend.* — 2) *Ehrfurcht einflössend.*

नमस्विन् Adj. = नमस्वत् 1).

*नमात्र *eine best. hohe Zahl* (buddh.).

नमामि 1ste Sg. *ich verneige mich* Ind. St. 9,93. Nom. abstr. °मित्व n. 155.

*नमि m. N. pr. eines Arhant's der Gaina, = नेमि.

नैमी m. N. pr. eines Mannes.

नमुच (?) m. N. pr. eines alten Weisen.

नैमुचि m. 1) N. pr. eines von Indra und des

Digitized by Google

Açvin bekämpften Dämons. नमुचेररिः, नमुचेर्निकृत्ता, नमुचिघ्न, *नमुचिद्विष् und नमुचिसूदन Bein. Indra's. — 2) *der Liebesgott.

नमुचिसूदनसारथि m. Bein. Mâtali's Bîlar. 91,6.

नमुचिसूदन् m. Bein. Indra's.

नमुर् wohl das Nichtsterben.

नमृत Adj. nicht erstorben, lebendig erhalten (Erinnerung) Bhâg. P. 5,8,26.

नमेरु m. Elaeocarpus Ganitrus Râgân. 10,35.

नमेय m. N. pr. eines Dichters. नम्मेय Z. d. d. m. G. 27,43.

*नमोगुरु m. ein Brahman.

नमोनम (!) Adj. Maitr. S. 2,9,10. Vgl. नमःशिव.

नमोवाक m. das Aussprechen von नमस् oder Ehrfurchtsbezeugung überh.

नमोवृक्ति f. die zu Ehren der Götter vollzogene Reinigung der Streu.

नमोवृक्तिमत् Adj. das Wort नमोवृक्ति enthaltend Âpast. Çr. 9,18,14.

नमोवृध् Adj. durch Ehrfurchtsbezeugungen verherrlicht, der Huldigung sich freuend.

नेमावृध् Adj. verehrend, verherrlichend.

*नम्ब्, नम्बति (गतौ).

नम्बिकारिका f. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

नम्मेय s. नमेय.

नम्य Adj. der Umwandlung in den cerebralen Laut unterliegend.

*नम्या f. Nacht.

नम्र 1) Adj. (f. आ) sich biegend, sich neigend, sich senkend, gesenkt, herabhängend, gebogen, gekrümmt, sich verneigend, — zu oder vor (im Comp. vorangehend), unterwürfig, ehrfurchtsvoll ergeben. — 2) f. नम्रा Bez. zweier an Agni gerichteter Verse. नाम्रा v. l.

नम्रक m. Calamus Rotang Bhâvapr. 1,207.

नम्रता f. und नम्रत्व n. das Sichsenken, das Gesenktsein, Herabhängen, demüthige Verneigung, Unterwürfigkeit, ehrfurchtsvolle Haltung Bîlar. 102,17. Demuth, — vor (Loc. oder im Comp. vorangehend). विनीतैर्नम्रतां समाचरेत् Wohlerzogenen gegenüber zeige man Höflichkeit.

नम्रित Adj. niedergebeugt, zum Sinken gebracht.

नम्री Adv. mit कर् niederbeugen, demüthigen.

*नय्, नयते (गतौ, रक्षणे).

नय m. 1) Führung (eines Heeres). — 2) Art und Weise sich zu benehmen, Handlungsweise. — 3) Sg. und Pl. kluge Aufführung, kluges und angemessenes Benehmen, — gegen (Loc.), Lebensklugheit, Staatsklugheit, Politik. नयेषु auf kluge Weise, नयार्थित auf eine angemessene, höfliche Weise gebeten. — 4) Plan. — 5) leitender Gedanke, Maxime, Grundsatz, Methode, System, Lehre. — 6) *ein best. Spiel oder *eine Figur in einem solchen Spiele. — 7) N. pr. eines Sohnes a) des Dharma und der Krijâ. — b) des 13ten Manu.

*नयक Adj. in der Politik erfahren.

नयकोविद् Adj. lebensklug, sich angemessen zu benehmen verstehend, der Politik kundig.

नयग Adj. sich klug, angemessen benehmend.

1. नयचक्षुस् n. das Auge der Klugheit, das geistige Auge.

2. नयचक्षुस् Adj. mit dem Auge der Klugheit sehend.

नयज्ञा f. ein Frauenname.

नयज्ञ Adj. = नयकोविद्.

नयन 1) m. N. pr. eines Mannes. — 2) *f. आ und ई Augenstern. — 3) n. a) das Hinführen, Fortführen, Hinbringen. — b) *das Ziehen (einer Spielfigur). — c) das Leiten. — d) Pl. kluges Benehmen. — e) das Bestimmen (der Zeit). — f) Auge. Am Ende eines adj. Comp. f. आ und ई (ausnahmsweise). Nom. abstr. °त्व n. Venis. 107,15.

नयनगोचर Adj. sich im Gesichtskreis befindend. Nom. abstr. °त्व n. Comm. zu Naish. 7,108.

नयनगोचरी Adv. mit कर् erblicken Vîs.

नयनचन्द्रिका f. 1) Mondschein —, eine glänzende Erscheinung für die Augen Daçak. 24,22. — 2) Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

नयनचरित n. Augenspiel Pr. P. 30.

*नयनच्छद् m. Augenlid.

नयनजल n. Thränen Kâd. 261,22.

नयनपथ m. Gesichtskreis 261,23.

नयनपदवी f. dass. Spr. 1060. Prasannar. 55,15.

नयनपयस् n. Thränen Kâd. 2,93,24.

नयनपुट Augenlid.

नयनप्रबन्ध m. der äussere Augenwinkel Varâh. Bṛh. S. 58,7.

नयनप्रसादिनी f. Titel eines Werkes.

नयनप्लव m. das Schwimmen der Augen Suçr. 2,401,8.

*नयनवारि n. Thränen.

नयनविषय m. Gesichtskreis.

नयनविषयीभाव m. das im Gesichtskreis Sein Naish. 7,108.

नयनशाण m. eine best. Augensalbe Bhâvapr. 6,117.

नयनसलिल n. Thränen Kâd. 2,116,12.

नयनसुख m. N. pr. eines Autors.

नयनाञ्चल n. Augenwinkel R. 6,98,24 (°ञ्जल gedr.). Auch so v. a. Seitenblick Prasannar. 40,5.

नयनाञ्जन n. Augensalbe.

नयनाञ्जल s. नयनाञ्चल.

नयनानन्द m. 1) Augenweide 314,5. — 2) N. pr. eines Scholiasten.

नयनानन्दशर्मन् m. = नयनानन्द 2).

नयनान्त m. Augenwinkel.

नयनामृत n. eine best. Augensalbe Rasendrak. 153.

नयनेतर् m. ein Meister in der Politik.

*नयनोत्सव m. 1) Augenfest, Augenweide. — 2) Lampe.

नयनोदक n. Thränenstrom Kâd. 261,16.

नयनोदबिन्दु m. Thräne Vikr. 80.

*नयनोपान्त m. Augenwinkel Râgân. 18,25.

*नयनौषध m. ein best. Kollyrium.

नयपाल m. N. pr. verschiedener Männer.

*नयपीठी f. Spielbrett.

नयबोधिका, नयमणिमालिका, नयमयूखमालिका und नयरत्नमाला f. Titel von Werken Opp. Cat. 1.

नयलोचन n. Titel eines Werkes.

नयवत् Adj. 1) mit der Politik vertraut. — 2) eine Form von der Wurzel नी enthaltend.

नयविद् Adj. = नयकोविद् Mudrâr. 158,5. Bîlar. 118,24.

नयविवेक m. Titel eines Werkes. °दीपिका f., °शङ्कादीपिका f. und °विवेकालंकार m. Titel von Commentaren dazu.

नयविशारद Adj. = नयकोविद्.

*नयवेदिन् Adj. = नयकोविद् Gal.

नयशालिन् Adj. Lebensklugheit —, Staatsklugheit besitzend.

नयशास्त्र n. die Lehre von der Politik.

नयसाधन n. staatskluges Verfahren.

नयसार 1) m. Dorfhaupt. — 2) Titel eines Werkes.

नयसारसोन्नतिमत् Adj. einen hohen Grad von Klugheit und rascher Entschlossenheit erfordernd Spr. 6240.

नयितव्य Adj. zu bringen.

नेयिष्ठ Adj. am Besten führend.

नयुत m. Pl. eine Myriade Lalit. 13,4. 40,6. Saddh. P. 4,42,b.

नेय्यग्रोध Adj. von न्यग्रोध. v. l. नेयग्रोध.

1. नर् m. 1) Mann (auch von Göttern gebraucht), Mensch; Pl. Männer, Leute, Mannschaft, die Menschen. In der Verbindung नरेषांसि (wenn nicht etwa नरेषांसि zu Grunde liegt) wohl Adj. männlich. — 2) ein Masculinum. — 3) Zeiger an der Sonnenuhr.

2. *नर्, नृणाति (नये).

नर 1) m. a) = 1. नर् 1). Am Ende eines adj. Comp. f. आ. — b) Ehemann, Gatte 193,1. — c) Held Varâh. Bṛh. S. 4,31. Bîlar. 241,12. — d) *Schachfigur. — e) Zeiger an der Sonnenuhr. — f) in der

Digitized by Google

Grammatik *Person, Personalendung.* — *g) Manneslänge, ein best. Längenmaass.* — *h) der Urmensch, Urgeist.* Stets in Verbindung mit नारायण. Beide werden bald Götter, bald Ṛshi genannt; sie sind Söhne Dharma's und gelten für Spaltungen eines und desselben Wesens und zwar Vishṇu's. Mit नर wird Arǵuna, mit नारायण Kṛshṇa identificirt. — *i)* Pl. Bez. *bestimmter mythischer Wesen, eine Art* Gandharva. — *k)* N. pr. α) verschiedener Männer. — β) *eines der 10 Rosse des Mondgottes. — 2) *f. नरी = नारी *Weib.* — 3) *n. *ein best. wohlriechendes Gras.*

नरक 1) m. n. (seltener) *Unterwelt, Hölle.* अयं भौमो नरकः *die Hölle auf Erden.* नॅरक Nir. नॅरॅक Taitt. Âr. Die personificirte *Hölle* ist ein Kind des Anṛta. — 2) m. *a)* *=देवरात्रिप्रभेद. — *b)* N. pr. α) eines von Kṛshṇa erschlagenen Dämons, eines Sohnes Vishṇu's und der Erde, Bâlar. 64,11. Harshaṅ. 187,8. — β) eines Sohnes des Viprakitti VP. 1,21,11. — 3) m. oder n. N. pr. eines Wallfahrtsortes (hier v. l. अनरक). — 4) *f. नरिका = नरान्कायति.

नरककुण्ड n. *eine Grube* oder *ein Brunnen in der Hölle* (worin Verbrecher gemartert werden).

नरकजित् m. Bein. Kṛshṇa-Vishṇu's Harshaṅ. 91,4.

नरकतिर्यक्संशोधन n.(!) *ein best.* Samâdhi Kâraṇḍ. 77,8.

*नरकदेवता f. Bein. der Nirṛti.

नरकपाल n. *Menschenschädel.*

*नरकभूमि f. *eine Abtheilung der Unterwelt.*

नरकरिपु m. Bein. Kṛshṇa's Veṇis. 77.

नरकवास m. *ein Aufenthalt in der Hölle* Harshaṅ. 126,2.

नरकस्थ 1) Adj. *in der Hölle befindlich* 155,16. — 2) *f. आ *der Höllenfluss* Vaitaraṇi.

नरकाक m. *eine Krähe von Mensch* Daçak. (1925) 2,129,10.

नरकान्तक m. Bein. Kṛshṇa-Vishṇu's.

*नरकामय m. = प्रेत.

नरकाय, °यते *die Hölle darstellen, der H. gleichen.*

*नरकारि m. Bein. Kṛshṇa-Vishṇu's.

नरकार्णव m. *das Höllenmeer* Hemâdri 1,644, 13. 645,20.

*नरकावास m. *Höllenbewohner.*

नरकासुरविजय m. und °सुरव्यायोग m. Titel zweier Werke Opp. Cat. 1.

*नरकीलक m. *der Mörder seines Lehrers.*

नरकेसरिन् m. *halb Mensch halb Löwe* (Vishṇu in seinem 4ten Avatâra).

नरकौकस् m. *Höllenbewohner.*

नरक्राक् m. *halb Mensch halb Krokodil, eine Art* Kirâta.

*नरङ्ग 1) m. *Ausschlag im Gesicht.* — 2) n. *penis.* — Richtig नराङ्ग.

*नरचिक्क n. *Schnurrbart* Gal.

नरता f. *das Menschsein, der Zustand als Mensch.*

नरत्रोटकाचार्य m. N. pr. eines Mannes.

नरत्व n. = नरता.

*नरद wohl *Narde.*

नरदत्त N. pr. 1) m. eines Brahmanen Lalit. 115, 13. 123,10. fgg. — 2) f. आ *a)* einer Gottheit bei den Ǵaina. — *b)* einer Vidjâdevî.

*नरदिक Adj. *mit Narde (?) Handel treibend.*

नरदन्त m. *der Zahn eines Menschen* 137,26.

नरदेव m. *der Gott unter den Menschen: Fürst, König.* Nom. abstr. °त्व n.

नरदेवदेव m. *ein Gott unter den Fürsten.*

नरद्विष् m. *ein* Rakshas.

*नरनगर n. N. pr. einer *Stadt.*

नरनाथ m. *Fürst, König.*

नरनाथमार्ग m. *Hauptstrasse.*

नरनाथासन n. *Königsthron, Königswürde.*

*नरनामन् m. *ein best. Baum* Râǵan. 9,78.

नरनारायण m. 1) Du. Nara und Nârâjaṇa; s. u. नर 1) *h).* — 2) Bein. Kṛshṇa's.

नरनारायणानन्दकाव्य n. Titel eines Werkes Bühler, Rep. No. 731.

*नरनारीविलक्षणा f. *Hermaphrodit* Gal.

नॅरॅधिष Adj. vielleicht *die Menschen beobachtend.*

नरप m. *Fürst, König* Dhûrtan. 58.

नरपति m. 1) dass. — 2) N. pr. *a)* *eines mythischen Fürsten. — *b)* eines Mannes.

नरपतिजयचर्या f. Titel eines Werkes.

नरपतिपथ m. *Hauptstrasse.*

नरपतिविजय m. Titel eines Werkes.

नरपशु m. *ein Vieh von Mensch.*

नरपाल m. *Fürst, König.*

*नरपालिनी f. = नरमानिनी Gal.

*नरप्रिय m. *ein best. Baum* Râǵan. 9,78.

नरबलि m. *Menschenopfer* Ind. St. 15,422. fg.

नरब्रह्मदेव m. N. pr. eines Fürsten.

*नरभू und *°भि f. Bez. Bhâratavarsha's.

नरमांस n. *Menschenfleisch* Ind. St. 15,409. 422.

*नरमानिका und *°मानिनी f. *Mannweib.*

नरमाला f. *ein Kranz von Menschenschädeln.*

*नरमालिनी f. wohl nur fehlerhaft für °मानिनी.

नरमेध m. *Menschenopfer.*

नरमोहिनी f. N. pr. einer Surânganâ Ind. St. 15.

*नरमन्य Adj. *sich für einen Mann haltend, für e. M. geltend.*

नरयन्त्र n. *Sonnenuhr.*

नरयाण (!) und नरयान n. *Palankin.*

नररथ m. N. pr. fehlerhaft für नवरथ.

नरराज m. *Fürst, König.*

नरराज्य n. *Fürstenwürde, Königthum.*

नरलोक m. *die Welt der Menschen, die Erde, die Menschen.*

नरलोकपाल m. *Fürst, König.*

नरवर्मन् m. N. pr. eines Fürsten.

नरवर्मनृपतिकथा f. Titel eines Werkes Bühler, Rep. No. 732.

नरवाकृन 1) Adj. *von Menschen gefahren, — gezogen;* Beiw. und m. Bein. Kubera's. — 2) m. N. pr. verschiedener Männer.

नरवाकृनदत्त m. N. pr. eines Fürsten.

नरवाकृनदत्तचरितमय Adj. (f. ई) *die Abenteuer* Naravâhanadatta's *enthaltend* Kathâs. 8,35.

नरवाकृनदत्तीय Adj. *dem* Naravâhanadatta *gehörig.*

नरवाकिन् Adj. *von Menschen getragen.* यान n. *Palankin.*

नरविषाण n. *Menschenhorn,* so v. a. *Unding* Nyâyam. S. 10, Z. 20.

*नरविषाण m. *ein* Rakshas.

नरवृत्ताष्टक n. Titel eines Werkes.

नरशृङ्ग n. = नरविषाण.

नरसंवादसुन्दर Titel eines Werkes Bühler, Rep. No. 734.

नरसख m. Bein. Nârâjaṇa's.

*नरसंघाराम (?) m. N. pr. eines buddh. Klosters.

नरसार m. *Salmiak* Mat. med. 90. Vgl. नवसार.

नरसिंह 1) m. *ein Löwe unter den Menschen,* ehrenvolle Bez. *grosser Krieger.* — 2) *halb Mensch halb Löwe* (Vishṇu in seinem 4ten Avatâra). — 3) N. pr. verschiedener Fürsten und Autoren. Auch °कवि (Opp. Cat. 1,6009), °कविराज, °पण्डित und °सूरि.

नरसिंहकल्प m. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

नरसिंहचूर्ण n. *ein best. Aphrodisiacum* Rasar. 735.

नरसिंहदेव m. N. pr. verschiedener Fürsten.

नरसिंहद्वादशी f. *der zwölfte Tag in der lichten Hälfte des* Phâlguna.

नरसिंहपारिजात m. Titel eines Werkes.

नरसिंहपुराण n. Titel eines Purâṇa.

नरसिंहभट्ट m. N. pr. eines Gelehrten. °भट्टीय n. Titel seines Werkes Opp. Cat. 1.

नरसिंहभूपालचरित्र n. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

नरसिंहराज m. N. pr. eines Autors. °राजीय

Digitized by Google

n. Titel seines Werkes Opp. Cat. 1.

नरसिंहषष्ठीव्रतमाहात्म्य n. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

नरसिंहवर्मन् m. N. pr. eines Mannes Ind. Antiq. 8,277.

नरसिंहशास्त्रिन् m. N. pr. eines Gelehrten. °शास्त्रिप्रकाशिका f. Titel seines Werkes Opp. Cat. 1.

नरसिंहसरस्वती m. N. pr. eines Scholiasten.

नरसिंहसहस्रनामन् n. Pl. Titel eines Werkes.

*नरस्कन्ध m. *eine Menge von Menschen.*

नराक्ष Adj. in Verbindung mit युद्ध n. *ein Kampf zwischen Mensch und Pferd.* v. l. नाराक्ष besser.

नराकृति m. 1) *halb Mensch halb Löwe* (Vishṇu in seinem 4ten Avatâra). — 2) N. pr. verschiedener Männer.

नराकृतिदेव m. N. pr. eines Fürsten.

नराकृतिसूरि m. N. pr. des Verfassers von Rasanirûpaṇa Kumârasv. in Pratâpar. 186,28. 244,26.

1.*नराङ्क 1) m. n. *penis.* — 2) m. *Ausschlag auf dem Gesicht.*

2. नराङ्क Adj. *einen menschlichen Körper habend* Hemâdri 1,807,4. °क dass. 7.

नराङ्घ्रि Adj. *menschliche Füsse habend* Hemâdri 1,807,1.

नराच 1) n. *ein best. Metrum.* — 2) f. नरार्ची *a) vielleicht eine best. Pflanze.* — *b)* N. pr. einer Gattin Kṛshṇa's.

*नराधार 1) m. Bein. Çiva's. — 2) f. आ *die Erde.*

नराधिप m. 1) *Fürst, König.* — 2) *Cathartocarpus Fistula.*

नराधिपति m. *Fürst, König.*

नरान्त m. N. pr. eines Fürsten.

नरान्तक m. N. pr. eines Rakshas R. 6,69,14.

नरायण m. fehlerhaft für नारायण.

*नरालि gaṇa शर्करादि in der Kâç.

नराश m. *ein* Rakshas.

नराशंस m. Bez. Agni's und Pûshan's. च und वा stellen sich dazwischen (नरा च शंसम्, नरा वा शंसम्).

नराशंसपङ्क्ति Adj. Ait. Br. 2,24,3 fehlerhaft für नरा°.

नराशन m. *ein* Rakshas.

नरिष्टा f. *Geplauder, Scherz.*

नरिष्ठा f. dass. VS. 30,6.

नरिष्यन्त् m. N. pr. eines Sohnes des Manu Vaivasvata.

नरिष्यन्त m. 1) = नरिष्यन्त्. — 2) N. pr. eines Sohnes des Marutta.

नरीय m. N. pr. eines Sohnes des Bhaṅgakâra. v. l. नारेय und तारेय.

नरुणा m. Beiw. Pûshan's.

नरेतर m. *ein dem Menschen entgegengesetztes Wesen:* 1) *ein Gott.* — 2) *ein Thier, Vieh.*

नरेन्द्र m. 1) *Fürst, König.* — 2) *Giftarzt, Beschwörer;* vgl. दुर्नरेन्द्र. — 3) *Cathartocarpus Fistula.* — 4) *ein best. Metrum.* — 5) *= राजिक. — 6) N. pr. eines Mannes.

नरेन्द्रकन्या f. *Prinzessin* 97,24.

नरेन्द्रता f. (Pâli. 59,4) und नरेन्द्रत्व n. *Königthum, Königswürde.*

नरेन्द्रदेव m. N. pr. eines Fürsten.

नरेन्द्रपुत्र m. *Prinz.*

नरेन्द्रमार्ग m. *Hauptstrasse.*

नरेन्द्रस्वामिन् m. N. pr. eines von Narendrâditja erbauten Heiligthums.

नरेन्द्रादित्य m. N. pr. zweier Fürsten.

*नरेन्द्राह्व n. *Agallochum.*

नरेश und नरेश्वर m. *Fürst, König.*

नरेश्वरपरीक्षा f. Titel eines Werkes Bühler, Rep. No. 536.

नरेश्वरविवेक m. desgl.

नरेष्ठा Adj. etwa *dem Manne zum Stehen dienend.*

नरोग Adj. (f. आ) *gesund* Hemâdri 1,454,14.

नरोत्तम 1) Adj. *der beste unter den Menschen.* — 2) m. N. pr. eines Scholiasten.

*नर्क n. und *नर्कुट n. *Nase* Gal.

नर्कुटक n. 1) **Nase.* — 2) *ein best. Metrum.*

नर्त्, नृत्यति (metrisch auch Med.) 1) *tanzen.* — 2) *als Schauspieler spielen.* — 3) ein Stück (Acc.) *aufführen, — spielen.* — 4) *Jmd* (Acc.) *umtanzen.* — नृतमानो RV. 5,33,6 vielleicht fehlerhaft für नृतमा नो. — Caus. नर्तयति (metrisch auch Med.) *tanzen —, sich hinundher bewegen lassen.* नर्तित *zum Tanzen gebracht.* — *Desid. निनृत्सति und निनर्तिषति. — Intens. नरिनर्त्ति, नरीनर्त्ति, नरीनृत्यति, °ते, *नर्नर्त्ति, *नर्नृतीति, *नरिनृतीति und *नरीनृतीति. 1) *hinundher tanzen* Spr. 7719. 7755. — 2) *hinundher tanzen lassen,* mit Acc. — Mit अधि *tanzen auf* (Acc.). — Mit अनु 1) *Jmd* (Acc.) *nachtanzen.* — 2) *Jmd* (Acc.) *vortanzen.* — Mit अभि *zu Jmd* (Acc.) *hin tanzen* oder *Jmd nachtanzen.* — Mit आ *herbeitänzeln, — springen.* — Caus. *leise hinundher tanzen lassen, — bewegen.* — Mit अभ्या *herbeitänzeln, — springen.* — Mit उप 1) *Jmd* (Acc.) *vortanzen.* — 2) *vor Jmd* (Acc.) *die Gebärden des Tanzens machen* (als Hohn), *verhöhnen.* — Mit नि *abtanzen,* so v. a. *im Einzelnen wiederholen.* — Mit अभिनि in °नर्तम् (Nachtr. 2). — Mit परि (°नृत्यति) *herumtanzen, umtänzen;* mit Acc. — Mit प्र (°नृत्यति, °ते) 1) *tanzend schreiten, forttanzen, zu tanzen anfangen, tanzen.* प्रनृत्त *der zu tanzen angefangen hat, tanzend.* प्रनृत्तवान् so v. a. *fing an zu tanzen.* — 2) *vor Jmd* (Acc.) *die Gebärden des Tanzens machen* (als Hohn), *verhöhnen.* — Caus. *tanzen lassen, — machen* (uneig.) Kâd. 9, 12. — Mit संप्र, °नृत्त *der zu tanzen angefangen hat.* — Mit प्रति *es Jmd* (Acc.) *dadurch entgelten, dass man wieder vor ihm die Gebärden des Tanzens* (als Hohn) *macht, wieder verhöhnen.* — *Intens. प्रतिनर्नृतीति *Jmd* (Acc.) *zutanzen.* — Mit वि *zu tanzen anheben, Gebärden des Tanzens machen.* — Mit सम् *zusammen tanzen.*

नर्त Adj. *tanzend* oder m. *Tanz* in नित्य°.

नर्तक 1) *tanzen machend, in eine tanzende Bewegung versetzend.* — 2) m. *a) Tänzer.* — *b) *Pfau.* — *c) *Elephant.* — *d) *eine Rohrart.* — *e) Tanzlehrer.* — 3) f. ई *a) Tänzerin* 253,1. Nom. abstr. °त्व n. Vikramâṅkaṅ. 10,57. — *b) *Pfauhenne.* — *c) *Elephantenweibchen.* — *d) *ein best. Parfum* Râǵan. 12,163. — 4) n. *eine best. mythische Waffe.*

*नर्तकक m. und *नर्तकिका f. Demin. von नर्तक.

नर्तन 1) m. *Tänzer.* — 2) f. आ (metrisch) und n. *Tanz.*

*नर्तनप्रिय m. *Pfau.*

नर्तनशाला f. *Tanzsaal.*

*नर्तनस्थान n. *Tanzplatz.*

नर्तनागार und नर्तनागृह n. *Tanzsaal.*

नर्तयितृ Nom. ag. 1) *der tanzen macht,* mit Acc. Vikramâṅkaṅ. 9,95. नर्तयितास्मि als Verbum fin. Mâlav. 22,9. — 2) *Tanzlehrer.*

नर्तित 1) Adj. s. u. नर्त् Caus. — 2) n. *Tanz* MBh. 7,7,9.

नर्तितव्य (णाच्चिद्व्व) n. *das Tanzenmüssen, Tanzen* 291,3.

नर्तिन् Adj. *tanzend* in वंशनर्तिन्.

*नर्तू f. *Tänzerin, Schauspielerin.*

नर्द्, नर्दति (metrisch auch Med.) *brüllen, schreien, kreischen, tosen;* mit Acc. des hervorgebrachten Lautes. — Intens. नानर्द्मान *laut tönend.* — Mit अभि 1) *anbrüllen,* mit Acc. — 2) *brüllen.* — Mit अव in Litaneien etwa *schleifen* oder *trillern.* — Mit आ in आनर्द्म् und आनर्दित. — Mit नि wie mit अव. — Caus. निनर्दयति Gop. Br. 2,5,5. — Mit *प्र, °नर्दति. — Mit प्रति 1) *entgegenbrüllen, — schreien;* mit Acc. — 2) *sich nach Etwas sehnend brüllen, — schreien.* — Mit वि *aufbrüllen, brüllen, tosen.* — Mit अनुवि *Jmd* (Acc.) *mit Gebrüll antworten.* — Mit सम् *brüllen* MBh. 3,82,16.

नर्द Adj. *brüllend* in गोनर्द.

नर्दटक n. *ein best. Metrum,* = नर्कुटक.

Digitized by Google

नर्दन 1) *m. N. pr. eines Schlangendämons. — 2) n. *Gebrüll, Geschrei.*

नर्दबुद् Adj. TS. nach dem Comm. = गर्भस्य शब्दयिता, निशामकः.

नर्दित n. 1) *Gebrüll.* — 2) *ein best. Wurf im Würfelspiel.*

नर्दिन् Adj. *brüllend* in *गेकेनर्दिन्.

*नर्ब्, नर्बति (गतौ).

नर्म m. *Scherz.*

*नर्मकील m. *Gatte.*

नर्मगर्भ 1) Adj. *einen Spass enthaltend, nicht ernstlich gemeint* Bâlar. 38,13. — 2) m. in der Dramatik *eine Action des Helden in unkenntlicher Gestalt.*

*नर्मट m. 1) *Scherbe.* — 2) *die Sonne.*

*नर्मठ m. 1) *Spassmacher.* — 2) *Wüstling, ein liederlicher Geselle.* — 3) *Scherz.* — 4) *Beischlaf.* — 5) *Brustwarze.* — 6) *Kinn.*

नर्मद् 1) Adj. (f. आ) *Spass —, Heiterkeit bereitend* Naish. 7,73. — 2) m. a) **Spassmacher, der Gefährte einer vornehmen Person, der für die Erheiterung derselben zu sorgen hat.* — b) N. pr. eines Mannes. — 3) f. आ a) **Trigonella corniculata.* — b) N. pr. α) eines Flusses, Nerbudda heut zu Tage. Häufig und in mannichfacher Weise personificirt. — β) einer Gandharvî.

नर्मदातीर्थ n. N. pr. eines Tîrtha.

नर्मदामाहात्म्य n. Titel eines Werkes (eines Abschnitts im Matsjapurâṇa).

नर्मदालहरी f. Titel eines Werkes.

नर्मदासुन्दरीरास m. Titel eines Werkes Bühler, Rep. No. 733.

नर्मदेश्वर m. wohl *eine Form* Çiva's.

नर्मदेश्वरतीर्थ n. N. pr. verschiedener Tîrtha.

नर्मदेश्वरलिङ्ग n. Name eines Liṅga.

नर्मद्युति f. in der Dramatik *durch Scherze hervorgerufene Befriedigung.*

नर्मन् n. 1) *Scherz, Spass.* नर्मार्थम् *zum Scherz,* नर्मणा *im Scherz.* — 2) in der Dramatik *eine Unterart der* Kaiçikî.

नर्मय्, °यति *Jmd durch Scherze, Spässe erheitern.*

*नर्मरा f. 1) *Höhle* oder *Thal.* — 2) *Blasebalg.* — 3) *ein Frauenzimmer von vorgerücktem Alter, das die Menses nicht mehr hat.* — 4) *eine best. Pflanze.*

नर्मवती f. Titel eines Schauspiels.

नर्मसचिव m. *der Gefährte eines Fürsten, der diesen durch Scherze und Spässe aufheitert.*

*नर्मसाचिव्य n. Nom. abstr. zu नर्मसचिव.

नर्मसुहृद् m. = नर्मसचिव.

नमस्फञ्ज (fehlerhaft) und नर्मस्फूर्ज m. in der Dramatik *das erste Zusammentreffen Liebender, das freudig beginnt, aber mit einen Schrecken endet.*

नर्मस्फोट m. in der Dramatik *die ersten Anzeichen von Verliebtheit.*

नर्मायित n. *Scherz, Spielerei* Bâlar. 114,17.

नर्मालाप m. *eine scherzhafte Unterhaltung* Hemâdri 1,490,12.

नर्मोक्ति f. *ein scherzhaftes Wort.*

नर्य, नैरिम्र 1) Adj. a) *männlich, mannhaft.* — b) *menschlich.* — c) *tüchtig, kräftig.* — d) *Männern dienlich, — angenehm.* — 2) m. a) *Mann, Mensch.* — b) N. pr. eines Mannes. — 3) n. a) *Mannesthat.* — b) *Gabe für Männer.*

नर्यापस्, नैरिम्रापस् Adj. *männliches Werk verrichtend.*

*नल्, नलति (गन्धे, बन्धने). — Caus. नालयति (भाषार्थे oder भासार्थे).

नल 1) m. a) *Rohrschilf, Amphidonax Karka.* — b) *ein best. Längenmaass.* — c) *eine best. Constellation, bei der alle Planeten in Häusern von doppelter Natur stehen.* — d) *das 50ste Jahr im 60jährigen Jupitercyclus.* — e) N. pr. α) eines neben Jama genannten göttlichen Wesens Karmapr. 2, 23. = पितृदेव oder पितृदेव H. an. Med. — β) eines Daitja. — γ) verschiedener Fürsten, insbes. eines Sohnes des Virasena, Fürsten der Nishadha und Gatten der Damajantî, und eines Sohnes des Nishadha. — δ) eines medic. Autors. — ε) eines Affen. — 2) f. ई a) *ein best. wohlriechender Stoff* Râgân. 12,163. Mat. med. 311. — b) **rother Arsenik.* — 3) *n. a) *die Blüthe von Nelumbium speciosum.* — b) *Geruch.*

नलक 1) m. n. *Röhrenknochen.* — 2) *ein best. Nasenschmuck* Kâṇḍan. 73,12. — 3) f. नलिका a) *Röhre.* — b) *Köcher* Naish. 2,28. — c) *Dolichos Lablab, eine best. Grasart* (Varâh. Bṛh. S. 54,100), **Polianthes tuberosa* und **Daemia extensa.* — d) **ein best. wohlriechender Stoff* Râgân. 12,163.

नलकानन m. Pl. N. pr. eines Volkes.

नलकालक m. Pl. v. l. für नलकानन VP.² 2,178.

*नलकिनी f. *Bein.*

*नलकील m. *Knie.*

नलकूबर m. N. pr. eines Sohnes des Kubera.

नलगिरि m. N. pr. des Elephanten Pradjota's Megh.

नलचम्पू f. Titel eines Werkes.

नलचरित n. desgl. Opp. Cat. 1.

1. नलद् 1) n. (*f. आ) *Narde, Nardostachys Jatamansi.* — 2) f. आ N. pr. einer Tochter Raudrâçva's. — 3) f. नलदी N. pr. einer Apsaras AV. 4,37,3. — 4) n. a) *die Wurzel von Andropogon muricatus* Naish. 4,116. — b) *die Blüthe von Hibiscus rosa sinensis.* — c) **Blumensaft.*

2. नलद् Adj. *den Fürsten* Nala *verschaffend, — zuführend* Naish. 4,116.

1. नलदत्व n. Nom. abstr. zu 1. नलद् 4) a) Naish. 3,90.

2. नलदत्व n. Nom. abstr. zu 2. नलद् ebend.

*नलदिक Adj. *mit* 1. नलद् 1) *handelnd.*

*नलपट्टिका f. *Rohrmatte.*

नलपुर 1) n. N. pr. einer *Stadt.* — 2) *f. ई Nala's *Stadt.* = निषधा Gal.

*नलप्रिया f. Bein. der Damajantî Gal.

नलमीन m. *ein best. Fisch.*

नलयादवराघवपाण्डवीय n. Titel eines Gedichts Opp. Cat. 1.

नलवर्णन n. Titel eines Werkes.

नलसेतु m. *die vom Affen* Nala *erbaute Brücke, die Adamsbrücke.*

नलसेन m. N. pr. eines Fürsten Ind. St. 14,125.

नलस्तोत्र n. Titel eines *Lobgedichts* Opp. Cat. 1.

नलिकाबन्धपद्धति f. Titel eines Werkes.

नलित m. *eine best. Gemüsepflanze.*

नलिन 1) n. a) *die am Tage sich öffnende Blüthe von Nelumbium speciosum.* Am Ende eines adj. Comp. f. आ. — b) **die Indigopflanze.* — c) **Wasser.* — 2) f. ई a) *Nelumbium speciosum (die Pflanze), eine Gruppe von N. sp., ein damit bewachsener Teich u. s. w.* — b) mystische Bez. *des linken Nasenlochs.* — c) Bez. *einer Art von Frauenzimmern.* — d) **ein best. wohlriechender Stoff.* — e) **ein aus der Milch der Cocusnuss bereitetes berauschendes Getränk.* — f) N. pr. α) *der Gemahlin* Aǵamiḍha's. — β) zweier Flüsse VP. 2,4,65. — 3) m. a) **der indische Kranich.* — b) **Carissa Carandas.* — c) N. pr. eines Mannes.

नलिनदल n. *ein Blüthenblatt von Nelumbium speciosum.* 187,23 ist नलिनिदल zu lesen.

नलिननाभ m. Bein. Vishṇu-Kṛshṇa's Kâd. 26,4.

नलिनासन m. Bein. Brahman's Kâd. 48,17 (°नाशन gedr.).

नलिनिदल (metrisch) n. = नलिनीदल.

1. नलिनी f. s. नलिन 2).

2. नलिनी Adj. f. *den Fürsten* Nala *habend* Naish. 3,80.

नलिनीक 1) am Ende eines adj. Comp. = नलिन 2) a). — 2) f. आ *eine best. Gemüsepflanze.*

*नलिनीखण्ड n. *eine Gruppe von Nelumbium speciosum.*

नलिनीगुल्म n. 1) Bez. *eines best.* Adhjajana

Digitized by Google

Hem. Par. 11,133. — 2) N. pr. eines Vimâna ebend. 135. fg. — Vgl. °विमानाध्ययन Ind. St. 15,291.

नलिनीदल n. *ein Blatt von Nelumbium speciosum* Spr. 3405. fgg. °मय Adj. *aus solchen Blättern bestehend* Daçak. 33,21.

नलिनीनन्दन n. N. pr. eines Gartens des Kubera.

नलिनीपत्र n. = नलिनीदल 186,14. 299,13.

नलिनीपद्मकोश m. *eine best. Stellung der Hände beim Tanzen.*

*नलिनीरुह् 1) m. Bein. Brahmans. — 2) n. *die Fibern am Stengel von Nelumbium speciosum.*

*नलिनेशय m. Bein. Vishṇu's.

नलिप्ताङ्ग Adj. *dessen Körper nicht gesalbt ist.*

नलीय Adj. *zum Fürsten* Nala *in Beziehung stehend* Naish. 3,120.

नलेश्वरतीर्थ n. N. pr. eines Tirtha.

*नलोत्तम m. *Arundo bengalensis.*

नलोदय m. Titel eines Kunstgedichts.

नलोपाख्यान n. Titel einer Episode des MBh.

*नल्य Adj. von नल.

नल्ल MBh. 7,7901 fehlerhaft für नल्व.

नल्व m. *ein best. Längenmaass.*

नल्वण m. *ein best. Hohlmaass.*

*नल्ववर्त्मगा f. 1) *Lasea hirta.* — 2) *Orangenbaum.*

1. नव् 1) Adj. (f. या) *neu, frisch, jung.* नव° vor einem Partic. praet. pass. *jüngst, vor Kurzem.* Compar. नवतर्. — 2) m. *a) *Krähe. — b) *eine roth blühende* Punarnavâ Râǵan. 9,119. — *c)* N. pr. eines Sohnes α) des Uçînara. — β) des Viloman VP.² 4,97. — 3) f. नवा N. pr. einer Gattin Uçînara's.

2.*नव m. *Preis, Lob.*

3. नव m. *das Niesen* Kâraka 8,11.

1. नवक Adj. = 1. नव 1).

2. नवक 1) Adj. *aus neun bestehend.* — 2) m. *Neunzahl* Kâraka 7,12. Varâh. Bṛh. 26(24),11.

नवकणिडका f. und °सूत्र n. Titel eines Werkes.

नवकपाल Adj. *auf neun Schüsseln vertheilt* Çat. Bṛ. 3,4,2,15.

नवकात्त Adj. *mit den Jungen schliessend.*

नवकारात्तबालबोध m. Titel eines Werkes.

*नवकारिका f. 1) *eine Neuvermählte.* — 2) *eine neue* Kârikâ; s. कारक 2) *d).*

*नवकालक Adj. (f. °लिका) *aus neuer Zeit stammend.*

नवकालिदास m. *ein neuer* Kâlidâsa.

नवकृत् Adj. *Neues schaffend.* Richtig नवगृत्.

नवकृत्वस् Adv. *neunmal.*

नवखण्डयोगमकल्प n. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

नवगृत् Adj. *erstgebärend.*

नवगुणित Adj. *mit neun multiplicirt.*

1. नवग्रह° *die neun Planeten.* °पूजा f., °प्रश्न m., °मख m., °मन्त्र m. Pl., °याग m., °शान्ति f., °स्तोत्र n. (Opp. Cat. 1), °होम m. Titel von Werken.

2. नवग्रह Adj. (f. आ) *vor Kurzem eingefangen* Kâd. 164,12. 246,13.

नैवग्व Adj. (f. आ) *neunfältig, aus neun bestehend.* m. Pl. *die Neuner*, Bez. eines mythischen Geschlechts. Auch Sg.

नवघास m. *neues Futter* Vaitân.

नवचक्र n. ein Ausdruck aus dem Joga.

नवचत्वारिंश Adj. *der 49ste.*

नवचत्वारिंशत् f. *neunundvierzig.*

नैवच्छदि Adj. *neun Dächer habend* TS. 6,2,10,5.

नवज्ञ Adj. *jüngst entstanden, neu, jung, vor Kurzem sichtbar geworden* (Mond).

नवज्ञा Adj. dass.

नैवजात Adj. *neugeboren, frisch, neu.*

नवज्वररिपुरस und °ज्वरेभसिंह m. Bez. *bestimmter Medicamente* Rasendrak. 77. 79.

नवज्वार् m. *neue Leiden.*

1. नवत Adj. *der 90ste.*

2.*नवत m. *eine wollene Decke.* Vgl. 2. नमत.

नवतन्त्र n., °प्रकरण n., °बालबोध m., °बालावबोध m., °बोध m. und °सूत्र n. Titel von Werken.

नवतन्तु m. N. pr. eines Sohnes des Viçvâmitra.

नवता f. *Neuheit, Frische.*

नवतान्तव Adj. *aus neun Fäden bestehend* Gṛhjs. 2,48.

नवति f. *neunzig.*

*नवतिका f. *Pinsel zum Malen.*

नवतितम Adj. *der 90ste.*

नवतिधनुस् m. N. pr. eines Vorfahren Çâkjamuni's.

नवतिप्रक्रम Adj. (f. आ) *neunzig Schritte lang* Çat. Bṛ. 10,2,2,4.

नवतिरथ m. N. pr. eines Vorfahren Çâkjamuni's.

नवतिरूपतिमाहात्म्य n. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

नवतिशत n. *hundertundneunzig.*

नवत्रिंश Adj. *der 39ste.*

नवत्रिंशत् f. *neununddreissig.*

1. नवत्व n. *Neuheit.*

2. नवत्व n. *Neunheit, Neunzahl.*

नवदर्श Adj. 1) *der neunzehnte.* — 2) *aus neunzehn bestehend.*

नवदर्शन् und नवदर्शन् Adj. Pl. *neunzehn.*

नवदार्व् m. *Neubrand, frisch abgebranntes Weideland.*

नवदार्व्य Adj. *auf Neubrand wachsend.*

*नवदीधिति m. *der Planet Mars.*

नवदुर्गा f. Durgâ *in ihren neun Formen.*

*नवदेवकुल n. N. pr. einer Stadt.

1. नवद्वार् n. Pl. *die neun Thore* (des Körpers) Spr. 3411.

2. नवद्वार् 1) Adj. *neunthorig*, insbes. vom Körper. — 2) n. *der Körper.*

नवद्वीप m. N. pr. einer Oertlichkeit.

नवधा Adv. *neungetheilt, neunfach.*

नवन् und नवन् Adj. Pl. *neun.*

नवन n. (adj. Comp. f. आ) *das Loben, Lob.*

*नवनगर n. N. pr. einer *Stadt.*

नवनलिनदलाय्, °यते *dem Blüthenblatte eines jüngst aufgeblühten Nelumbium speciosum gleichen.*

नवनव Adj. Pl. oder in Comp. mit einem Pl. *stets neu, — sich erneuernd, mannichfaltigst* Kâd. 260,16. Vikramâṅkaḱ. 8,21. Hem. Par. 1,60. 143. 2,504.

नवनी f. und नवनीत n. *frische Butter.*

*नवनीतक n. *geschmolzene Butter.*

नवनीतखोटी f. *ein best. Baum* Comm. zu Kâraka 1,3. 4.

नवनीतगणपति m. *eine Form* Gaṇeça's.

*नवनीतज्ञ n. *Ghee* (घृत) Gal.

नवनीतबन्ध m. Titel eines Werkes.

नवनीतपृष्ठि Adj. *mit buttergelben Flecken gesprenkelt* Târḍja-Br. 21,14,8.

नवनीतमय Adj. (f. ई) *aus frischer Butter hergestellt* Hemâdri 1,417,15.

नवपञ्चाश Adj. *der 59ste.*

नवपञ्चाशत् f. *neunundfünfzig.*

नवपत्रिका f. *ein best. Spiel.*

नवपद् Adj. (f. °पदी) *neunfüssig.*

नवपद् Adj. *neun Felder einnehmend* Hemâdri 1,651,11.

नवप्राशन n. *das Essen vom neuen Getreide.*

*नवफला f. = नवफलिका 1) Gal.

*नवफलिका f. 1) *ein Mädchen, das vor Kurzem die Menses bekommen hat.* — 2) *eine Neuvermählte.*

नवभाग m. *der neunte Theil*, insbes. *eines Sternbildes, eines astrologischen Hauses.*

1. नवम 1) Adj. *a) der neunte. — b) neunartig* Hemâdri 2,58,11. — 2) f. ई *der neunte Tag in einem Halbmonat.*

2. नवम Adj. RV. 5,57,3 = नवतम nach Sây.

नवमक Adj. *der neunte.*

नवमल्लिका und °मल्ली f. *Jasminum Sambac.*

नवमांश m. = नवांश.

Digitized by Google

नवमालिका f. 1) *Jasminum Sambac.* — 2) N. pr. einer Fürstin.

नवमालिनी f. *ein best. Metrum.*

*नवमाली f. *Jasminum Sambac.*

नवमुख Adj. (f. ई) *neun Oeffnungen habend.*

नवयज्ञ m. *Erstlingsopfer.*

नवयोगकल्लोल m. Titel eines Werkes.

1. नवयौवन n. *die erste Jugendfrische.*

2. नवयौवन Adj. (f. आ) *in der ersten Jugend stehend.*

*नवर् *eine best. hohe Zahl* (buddh.).

नवरङ्ग n. 1) **eine Art Gewand.* — 2) *ein best. hochstehendes Geschlecht der Schreiber.*

*नवरङ्गक n. *ein neues Kleid.*

*नवरजस् Adj. f. *seit Kurzem die Menses habend.*

नवरत्न n. 1) *die neun Juwelen: Koralle, Perle, Rubin, Lapis lazuli,* Gomeda, *Diamant, Topas, Sapphir und Smaragd.* — 2) *die neun Perlen am Hofe* Vikramâditja's: Dhanvantari, Kshapaṇaka, Amarasiṁha, Çaṅku, Vetâlabhaṭṭa, Ghaṭakarpara, Kâlidâsa *und* Varâhamihira. — 3) Titel zweier Sammlungen von *neun* Sprüchen. — In den beiden ersten Bedeutungen wohl nur नव रत्नानि.

नवरत्नमाला f. und °रत्नेश्वर m. Titel zweier Werke.

नवरथ m. N. pr. eines Sohnes des Bhîmaratha.

*नवरम् Adv. *nur.*

नवरात्र 1) m. *ein Zeitraum von neun Tagen,* insbes. *a) ein* Soma-*Opfer mit neun Kelterungstagen.* — *b) neun Tage in der Mitte des* Gavâmajana. — 2) n. *neun, der Verehrung der* Durgâ *geweihte Tage, vom ersten bis zum neunten in der lichten Hälfte des* Âçvina.

नवरात्रनिर्णय m. Titel eines Werkes.

नवरात्रिक n. = नवरात्र 2).

नवराष्ट्र N. pr. 1) m. Pl. eines Volkes. — 2) n. eines *Reiches.*

नवर्च Adj. *neunversig.*

नववधू f. 1) *eine Neuvermählte.* — 2) **Schwiegertochter.*

*नववरिका f. *eine Neuvermählte.*

नववार्षिक Adj. *neunjährig.* °देशीय Adj. *ungefähr n.* Paṇḍ.

नववास्तु und °वास्तुक m. N. pr. eines mythischen Wesens.

नवविंश Adj. *der 29ste.*

नवविंशति f. *neunundzwanzig.*

नवविध Adj. *neunfach, aus neun Theilen bestehend.*

नवविवेकदीपिका f. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

नववृष Adj. *neun Stiere habend* AV. 5,16,9.

*नवव्यूह m. Bein. Vishṇu's.

*नवशक्ति m. Bein. 1) Vishṇu's. — 2) Çiva's.

नवशशिभृत् m. Bein. Çiva's.

नवश्राद्ध n. *ein best. Todtenmahl.*

नवषट् Adj. *aus neunmal sechs* (Schnüren) *bestehend.*

नवषष्टि f. *neunundsechzig.*

नवषष्टितम Adj. *der 69ste.*

*नवसंघाराम m. N. pr. eines buddh. Klosters.

नवसप्तति f. *neunundsiebzig.*

नवसप्ततितम Adj. *der 79ste.*

नवसप्तदश m. *ein best.* Atirâtra Vaitân.

नवसर *eine Art Perlenschmuck* Paṇḍ.

नवसस्य n. *neues Getraide.* °सस्येष्टि f. *Erstlingsopfer.*

नवसार n. und नवसादर n. *Salmiak* Bhâvapr. 2, 98. 100. Vgl. pers. نوشادر und नरसार.

नवसाकसाङ्कचरित n. Titel einer Kâmpû.

नवसाकस्र Adj. *aus 9000 bestehend* Verz. d. Oxf. H. 65,*a*,36.

नवसू und *नवसूतिका f. *eine Kuh, die kürzlich gekalbt hat.*

नवस्तोभ Adj. in Verbindung mit साम n. N. eines Samân.

*नवस्थान m. *Wind* Râgân. 21,8.

नवस्रक्ति Adj. *neuneckig,* so v. a. *neungliederig* (Lied).

नवकस्त m. N. pr. eines Scholiasten Weber, Lit. 111.

नवांश und °क m. *der neunte Theil,* insbes. *eines Sternbildes, eines astrologischen Hauses.* नवांशकप m. *der Regent eines solchen Theils.*

नवात्तर Adj. (f. आ) *neunstilbig* Çat. Br. 3,4,1,15.

नवाङ्कुर m. Titel eines Werkes.

*नवाङ्का f. *eine Art Galläpfel* Râgân. 6,158. लताङ्की v. l.

नवात्मक Adj. *neuntheilig* Ind. St. 9,143.

नवानगर n. N. pr. einer *Stadt.*

नवान्न n. *neue Frucht.* नवान्नेष्टि f. *Erstlingsopfer.*

नवायस m. *ein best. medicinisches Eisenpräparat* Mat. med. 51. Rasar. 300.

नवार्त्नि Adj. *neun Ellen lang* Çat. Br. 3,6,4,21.

नवार्चिस् m. *der Planet Mars* VP.² 2,257. *fg.*

नवार्णवपद्धति f. Titel eines Werkes.

*नवार्म n. N. pr. einer Oertlichkeit.

नवाशीति f. *neunundachtzig.*

नवाशीतितम Adj. *der 89ste.*

नवास्र Adj. *neuneckig.*

1.*नवाक् m. *der erste Tag einer Mondhälfte.*

2. नवाक् m. *ein Zeitraum von neun Tagen,* insbes. *ein* Soma-*Opfer mit neun Kelterungstagen* und *neun Tage in der Mitte des* Gavâmajana.

*नविका f. = नवशब्दपुक्ता und नवं कायति.

नविदस् Adj. *unwissend* Bhâg. P. 6,3,30.

नविन् Adj. *aus neun bestehend.*

नविपुला f. *ein best. Metrum.*

नविष्ठि f. *Lobgesang.*

नविष्ठ Adj. (f. आ) *der neuste, jüngste, letzte.* °म् Adv. so v. a. *jüngst.*

नवी Adv. 1) mit कर् *erneuern, auffrischen, verjüngen, wieder aufleben machen.* — 2) mit भू *sich erneuern, sich auffrischen.*

नवीन Adj. *neu, frisch, jung.* नवीनमिव पातालम् so v. a. *ein anderes* Pât.

नवीननिर्माण n. Titel eines Werkes.

नवीनमतविचार m. desgl.

नवीनवाद m. desgl. Opp. Cat. 1.

नवीभाव m. *das Neuwerden, Jungwerden.*

नवीय Adj. = 1. नव्य 1) RV. 3,36,3.

नवीयस् 1) Adj. *a) neu, frisch, jung.* — *b) neuerdings seiend, —thuend, —sich erzeigend.* — 2) नवीयस् und नवीयसा Adv. *neuerdings.*

नवेतर Adj. *alt.*

नवेद् (einmal) und °स् Adj. *merkend, ahnend; kundig* (mit Gen.).

नवोढा Adj. f. *neuvermählt;* Subst. *eine Neuvermählte.*

नवोदय Adj. *vor Kurzem aufgegangen* (Mond) Ragh. 2,73.

*नवोद्धृत n. *frische Butter.*

नवोनवव्याख्या (!) f. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

1. नव्य, नविष्ठ 1) Adj. (f. आ) *neu, frisch, jung.* स्त्री f. *eine Neuvermählte.* — 2) *f. नव्या *eine roth blühende* Punarnavâ Râgân. 9,119.

2. नव्य und नव्य (AV. 2,5,2) Adj. *dem man lobsingen muss, preiswürdig.*

नव्यस् 1) Adj. (f. नव्यसी) = नवीयस् 1) *a)* und *b).* नव्यसीनाम् st. नव्यसाम्. — 2) नव्यस् (RV. 1,62, 11), नव्यसा und नव्यसे *auf's Neue, neuerdings.*

नव्यधर्मितावच्छेदकवादार्थ m., नव्यनिर्माण n., नव्यमतवाद m. (Opp. Cat. 1), °वादार्थ m., °मतविचार m. und नव्यमुक्तिवादटिप्पणी f. Titel von Werken.

नव्यवत् Adv. *stets von Neuem.*

नव्यवर्धमान m. N. pr. eines Autors.

नव्याकृति m. Bein. Kṛshṇa's Dhûrtan. 2.

1. नश्, नशति und नश्यति; ausnahmsweise auch

Digitized by Google

Med. 1) *verloren gehen, abhanden kommen, verschwinden, — aus* (Abl.), *unsichtbar werden, entweichen, entwischen, davon laufen, fliehen, sich scheren.* नष्ट *verloren gegangen, abhanden gekommen, verschwunden, nicht mehr zu sehen, Jmd* (Abl.) *aus dem Gesicht gekommen, davon gelaufen, geflohen, — aus* (Abl.). नष्टम् impers. 299,25. नष्टवत् = नष्ट 57,4. — 2) *vergehen, zu Grunde gehen, zu Nichte werden, ohne Nutzen, — vergeblich —, umsonst da sein.* नष्ट *zu Grunde gegangen, zu Nichte geworden, beschädigt, verdorben; zu Nichts da seiend, — nützend, es zu Nichts bringend; gekommen um* (Abl.).; *der einen Process verloren hat* Maṇḍan. 137,19. — Caus. नाशयति (seltener Med.) 1) *verschwinden machen, vertreiben, weit wegführen.* — 2) *ausgehen lassen* (das Feuer). — 3) *verlieren, einbüssen.* नाशित *verloren, eingebüsst.* — 4) *aus dem Gedächtniss verlieren, vergessen.* — 5) *zu Grunde richten, vertilgen, zerstören.* — 6) *schänden* (ein Mädchen). — 7) *verschwinden aus* (Abl.) im Aor. नीनशुस् (mit मा). — *Desid. निनशिषति und निनङ्क्षति. — Desid. vom Caus. निनाशयिषति *Jmd vernichten wollen* Daçak. 92,2. — Mit अनु in *अनुनाश. — Mit अप *sich scheren, sich packen.* — Mit व्यप Caus. *vertreiben.* — Mit अव *verschwinden, vergehen.* — Mit निस्, निर्नष्ट *verloren gegangen, verschwunden.* — Caus. *austreiben, vertreiben.* — Mit *परि, णाश्यति, °नष्ट. — Mit प्र (प्रणाश्यति) *verloren gehen, sich verlieren, verschwinden, sich davon machen, entwischen.* प्रनष्ट (प्रणाष्ट fehlerhaft) *verloren gegangen, verloren, geschwunden, verschwunden, dahingegangen, davon gelaufen.* — Caus. 1) *verschwinden machen.* — 2) *verloren sein lassen,* so v. a. *unbelohnt lassen.* — 3) *vergehen machen, zu Grunde richten.* — Mit अतिप्र *einer Sache* (Acc.) *verlustig gehen.* — Mit विप्र (°णाश्यति) 1) *sich verlieren, verschwinden.* विप्रनष्ट *verloren, verschwunden.* — 2) *verloren sein,* so v. a. *wirkungslos sein, keine Früchte tragen.* — Caus. *verloren gehen lassen.* — Mit संप्र *sich verlieren, verschwinden.* — Mit वि 1) *sich verlieren, verschwinden.* विनष्ट *verloren gegangen, verschwunden.* — 2) *zu Grunde gehen, zu Nichte werden, vergehen, verloren —, eitel —, wirkungslos sein.* विनष्ट *zu Grunde gegangen, verdorben, schlecht geworden, umgekommen, verloren,* so v. a. *nicht zu retten.* — 3) *einer Sache* (Abl.) *verlustig gehen* ṚV. 9,79,1. — 4) *zu Grunde richten, umbringen* Hariv. 2,22,44. — Caus. 1) *verschwinden machen, vertreiben.* — 2) *sich verlieren machen,* so v. a. *in's Leere gehen lassen* (ein Geschoss). — 3) *vernichten, verderben, zu Grunde richten, in's Verderben stürzen, umbringen.* Einmal mit Gen. st. Acc. — 4) *zugeben, dass Etwas zu Grunde geht.* — 5) *zu Grunde gehen, umkommen* im Aor. — Mit अनुवि *nach* oder *mit Jmd* (Acc.) 1) *verschwinden.* — 2) *vergehen, — zu Grunde gehen.* — Mit प्रवि 1) *verschwinden.* — 2) *zu Grunde gehen, verderben.* — Mit सम्, संनष्ट *zu Grunde gegangen.*

2. नश् Adj. *verloren gehend* in जीवनश्.

3. नश्, नशति, °ते 1) *erreichen, erlangen.* — 2) *antreffen, finden bei* (Loc.). — 3) *treffen, zu Theil werden.* — Mit अच्छ *herbeikommen.* — Mit अभि *erreichen, erlangen, treffen.* — Mit उद् *erreichen.* — Mit परि dass. — Mit प्र 1) *erreichen, erlangen.* — 2) *treffen, zu Theil werden.* — Mit वि *erreichen.* — Mit सम् dass.

नश m. Nom. act. in दुर्णश und दूर्णश.

नशक्ति f. *Unvermögen.*

नशन n. *das Verschwinden, Entfliehen, Verlust.*

*नशाक m. *eine Art Krähe.*

नशाय्, नशायति vielleicht *erreichen, hingelangen zu* (Acc.) ṚV. 10,40,6.

*नशितृ Nom. ag. *der verloren geht* u. s. w.

नशुभ Adj. (f. आ) *unerfreulich, unglücklich* MBh. 13,84,2.

नशेष Adj. *ohne Rest, ganz, vollständig, all* Weber, Râmat. 356,12.

*नश्यत्प्रसूति und *°का f. *eine Frau, die ein todtes Kind zur Welt bringt.*

नश्वर Adj. (f. ई) *vergehend, vergänglich.* Nom. abstr. °त्व n.

नष्ट 1) Adj. s. u. 1. नश्. — 2) n. *ein best. Tact* S. S. S. 216.

नष्टक्रिय Adj. *undankbar.*

नष्टगणित n. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

नष्टचन्द्र m. *der vierte Tag in den beiden Hälften des Monats* Bhâdra.

नष्टचेतन Adj. *besinnungslos geworden* 64,30. Suça. 1,255,9.

नष्टचेष्ट Adj. (f. आ) *regungslos geworden* 118,4. Nom. abstr. *°ता f. *Starrkrampf, Ohnmacht.*

नष्टजन्मन् n. *die nachträgliche Berechnung der Nativität eines Menschen.*

नष्टज्ञातक n. dass. Titel eines Adhjâja in Varâh. Laghuj. °विधान n. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

नष्टदृष्टि f. *blind geworden* Bhâg. P. 5,26,9.

नष्टधी Adj. *der an Etwas nicht mehr denkt, der eine ihm widerfahrene Beleidigung vergessen hat.*

नष्टनिद्र Adj. *um den Schlaf gekommen* Pañkat. 38,4.

नष्टपिष्ट Adj. *in Pulver aufgelöst* Bhâvapr. 2,99.

नष्टपिष्टी Adv. mit कर् *in Pulver auflösen* ebend.

*नष्टबीज Adj. *zeugungsunfähig geworden.*

नष्टमति Adj. *der den Verstand verloren hat* Bhâg. P. 5,26,9.

नष्टमार्गण n. *das Suchen eines verlorenen Gegenstandes.*

नष्टराज्य n. N. pr. eines *Reiches.*

नष्टरूप 1) Adj. *unsichtbar, unerkannt* MBh. 3, 74,15. — 2) f. आ und ई *ein best. Metrum.*

नष्टविष Adj. *dessen Gift verschwunden ist.*

नष्टवेदन Adj. (f. ई) *Verlorenes wiederfindend.*

नष्टसंस्मृति Adj. *nicht mehr gedenkend, vergessen habend;* mit Gen. Bhatṭ. 6,58.

नष्टसंज्ञ Adj. (f. आ) *kein klares Bewusstsein mehr habend* 66,28. MBh. 1,75,28. 3,73,16.

नष्टहीनविकलविकृतस्वर Adj. *dessen Stimme verschwunden, schwach, mangelhaft oder verändert ist.* Nom. abstr. °ता f. Suça. 1,118,8. 9.

*नष्टाग्नि Adj. *dessen Feuer ausgegangen ist.*

नष्टातङ्कम् Adv. *unbesorgt, furchtlos.*

नष्टात्मन् Adj. *keinen klaren Verstand mehr habend* MBh. 3,62,29.

*नष्टानिसूत्र n. *Raub, Plünderung.*

नष्टार्घ Adj. *um seinen Besitz gekommen.*

नष्टाशङ्क Adj. *unbesorgt, furchtlos.* °म् Adv.

नष्टाश्वदग्धरथवत् Adv. *wie Einer, dem das Pferd abhanden gekommen, und ein Anderer, dem der Wagen verbrannt war* (sich gegenseitig aushalfen), Pat. zu P. 1,1,50, Vârtt. 16.

नष्टासु Adj. *dessen Lebensgeister entschwunden sind.*

नष्टि f. *Verderben, Untergang.*

*नष्टेन्दुकला Adj. f. (eine Nacht) *in der die Mondsichel gar nicht zu sehen ist.*

नष्टेन्द्रिय Adj. *zeugungsunfähig geworden.*

नष्टैष् und नष्टैषिन् Adj. *Verlorenes suchend.*

नष्टैष्य n. *das Suchen des Verlorenen.*

नष्टोभयलोक Adj. *für den diese und jene Welt verloren sind* Kâd. 2,56,1.

1. नस्, नसते 1) *sich gesellen zu, sich zusammenthun mit, sich umarmen;* mit Acc. — Mit सम् *zusammenkommen, sich vereinigen mit* (Instr.).

2. नस् f. *Nase.* Nur नसौ, नसि, नसोस् und am Ende eines adj. Comp.

3. नस् Acc., Dat. und Gen. Pl. des Personalpronomens der 1ten Person.

नस am Ende eines adj. Comp. und *f. आ *Nase.*

Digitized by Google

नसंविद् f. *das Vergessen von Allem* Spr. 977.

*नसत्त Adj. = असत्र.

नसि vielleicht *Nase* in कुम्भीनसि.

नसुकर Adj. *nicht leicht zu vollbringen.*

नस्त 1) *m. *Nase.* — 2) f. आ *ein durch die Nasenscheidewand des Zugviehes gebohrtes oder gebranntes Loch.* — 3) *n. *Niesemittel.*

नस्तःकर्मन् n. *das in die Nase Stecken, Schnupfen* Kâraka 1,7. 2,7.

नस्तक m. *Nasenscheidewand.*

*नस्तकरण (नस्तःकरण ?) n. *ein Geräthe des buddh.* Bhikshu, *mit dem er Etwas in die Nase spritzt oder streut.*

नस्ततस् Adv. *aus der Nase.* Eine anorganische Bildung für नस्तस् wie पत्ततस् für पत्तस्.

नस्तस् Adv. *aus der Nase, in die Nase.*

*नस्तित und *नस्तोत Adj. *dem ein Loch in die Nasenscheidewand gebohrt oder gebrannt ist, an der Nase gefesselt, mit einem Nasenring versehen.*

नस्पर्शन n. *das Nichtberühren.*

नस्य 1) Adj. *in der Nase befindlich.* — 2) f. नस्या a) *der Strick, welcher dem Zugvieh durch die Nase gezogen wird,* Mit. 2,91,*a*,3 v. u. क्षिप्तनस्य Adj. — b) **Nase.* — 3) n. *a*) Pl. *die Härchen in der Nase.* — b) *Niesemittel, Errhinum* überh.

नस्यकर्मन् n. *Anwendung eines Errhinums* 217,10.

नस्यभैरव m. (sc. रस) *ein best. Medicament* Rasendrak. 88.

*नस्यित Adj. = नस्योत Gal.

नस्योत Adj. *an der Nase gefesselt, mit einem Nasenring versehen;* m. *ein solcher Stier.*

नस्वत्त् Adj. *benaset.*

1. नह्, नह्यति (einmal परिणाक्षेत्) *binden, knüpfen, úmbinden, anlegen;* Med. *sich úmbinden, sich anlegen* Âçv. Grhj. 3,12,11. *sich die Rüstung anlegen, sich rüsten.* नह्यमान auch in pass. Bed. *gebunden, gefesselt.* नद्ध *gebunden, geknüpft, verbunden, befestigt, — an* (im Comp. vorangehend), *umbunden, umwunden, — von* (Instr. oder im Comp. vorangehend), *überzogen, durchzogen, belegt, — mit* (im Comp. vorangehend). ओष्ठाभ्याम् *mit den Lippen gebunden, — geschlossen* (aussprechen). — Caus. नाहयति *zusammenbinden lassen.* — Mit अनु, अनुनद्ध *befestigt mit* (Instr.) Maitr. S. 4,5,7. — Mit अप 1) *zurückbinden.* — 2) *abbinden, abspannen* MBh. 3,198,8. — Mit अपि oder पि (in der späteren Sprache vorzugsweise) 1) *anbinden, befestigen, anlegen;* Med. *sich úmbinden, sich anlegen.* Partic. अपिनद्ध und पिनद्ध. — 2) *zubinden, durch Binden verhüllen* 21,15.16. *unterbinden, verstopfen.* Partic. अपिनद्ध und पिनद्ध. — 3) पिनद्ध *durchzogen mit* (im Comp. vorangehend). MBh. 6,2599 zu lesen स्रे ऽचिरभापिनद्धः. — Mit अभि, °नद्ध *verbunden, zugebunden* (Auge). — Mit अव *zubinden, zudecken, überdecken, bezíehen.* Partic. अवनद्ध. — Mit *पर्यव Partic. पर्यवनद्ध. — Mit *प्राव Partic. °नद्ध. — Mit आ 1) *anbinden.* Partic. आनद्ध. — 2) Med. *sich verstopfen.* आनद्ध *verstopft.* — 3) आनद्ध *bedeckt —, überzogen mit* (Instr. oder im Comp. vorangehend). — Mit उपा scheinbar in उपानत्, da hier Dehnung von उप anzunehmen ist. — Mit *निरा Partic. निराणद्ध. — Mit पर्या *zubinden, verhüllen.* Partic. पर्याणद्ध. — Mit प्रा in प्राणाक्षीत् (vielleicht für प्रणाक्षीत्). — Mit प्रत्या *darauf decken.* — Mit व्या, °नद्ध *eingelegt, eingefügt* Hariv. 2,63,96. — Mit उद् 1) *herausdrängen, heraustreiben.* — 2) *anschirren.* — 3) *hervorbrechen —, hervorkommen aus* (Abl.) MBh. 3,114,22. — 4) उन्नद्ध *a*) *aufgebunden, in die Höhe gebunden.* — b) *in die Höhe getrieben, aufgetrieben.* — c) *entfesselt, über alle Grenzen hinausgegangen, übermässig.* — d) *hochstehend, hervorragend durch* (Instr. oder im Comp. vorangehend). — e) *hochfahrend, sich hoch dünkend, übermüthig, eingebildet.* — Mit समुद्, समुन्नद्ध 1) **in die Höhe gebunden.* — 2) *in die Höhe gerichtet, hinaufsteigend.* — 3) *in die Höhe gedrängt, herausgedrängt.* — 4) *einen hohen Grad erreicht habend, übermässig.* — 5) *hochfahrend, eingebildet.* — Mit उप *einbinden, einschnüren, in ein Bündel machen; verbinden.* उपनद्ध *überzogen von, eingelegt mit* (im Comp. vorangehend). — Caus. *verbinden* (in ärztlichem Sinne) Kâraka 1,14. 6, 15. 26. — Mit नि, निनद्ध *festgebunden an* (Loc.). — Mit परि 1) *umbinden, umfangen, umspannen.* परिणद्ध *umbunden —, umfangen —, umspannt von* (im Comp. vorangehend). — 2) परिणद्ध *a*) *von grossem Umfange, breit.* — b) *weit vorgeschritten* (Reife) Prasannar. 135,10. — Mit प्रति in °नाक् und प्रतीनाक्. — Mit वि, विनद्ध *losgebunden.* — Mit सम् 1) *zusammenbinden, überbinden, festbinden.* — 2) *umgürten, ankleiden, bekleiden, ausrüsten;* Med. Act. *sich Etwas anlegen.* — 3) Med. Act. *sich ankleiden, sich gürten, sich rüsten* MBh. 2,23,5. — *zu* (Dat.), *sich anschicken zu* (Infin.). — 4) संनद्ध *a*) *zusammengebunden, umwunden.* — b) *befestigt, angeheftet, angelegt, umgelegt.* — c) *daran haftend.* — d) *anstossend, angrenzend, in Berührung stehend mit* (im Comp. vorangehend). — e) *gegürtet, gerüstet, schlagfertig, ausgerüstet* (Wagen). — f) *gerüstet,* so v. a. *in Bereitschaft stehend, fertig dastehend;* von einer Wolke so v. a. *im Begriff stehend das Wasser zu entlassen;* von einer Knospe so v. a. *fertig zum Aufblühen.* — Caus. *sich gürten —, sich rüsten lassen* Bh. V. 13, 3. — Mit अपिसम् *zusammenknüpfen* Kauç. 90. अभिसम् v. l. — Mit अभिसम् 1) dass. — 2) Med. wohl *sich rüsten gegen, sich an Jmd* (Acc.) *machen* TS. 2,5,6,5 (mit Betonung beider Präpositionen). अभिसंनद्ध *gerüstet.* — Mit उपसम्, उपसंनद्ध *beigebunden, angebunden.*

2. नत् f. *Band.* Nur नद्यस्.

नक् in *दुनाक् und *दुनक्.

नकन n. 1) *das Binden, Úmbinden* Vidh. 40,8. — 2) *Fessel* in उन्नकन. — 3) *Riegel, Nagel* oder *Verbindungsstück in einer Wand.*

नक्स् (?) Supârn. 22,1.

नकिं (नं किं Maitr. S. und Çat. Br., z. B. 2,4, 2,6. 9,1,2,29) Adv. *ja* (unbetont) *nicht, denn nicht; gewiss nicht, durchaus nicht.* Verstärkt durch ein nachfolgendes अङ्, नु, स्म und *कम्.

*नकिमात्र *eine best. hohe Zahl* (buddh.).

नकुष m. 1) *prosapia, Geschlechtsfolge, Stamm.* — 2) N. pr. *a*) verschiedener Männer, insbes. eines Fürsten, der sich zu Indra's Stelle im Himmel erhob, schliesslich aber herabgestossen und in eine Schlange verwandelt wurde. — b) eines Marut. — c) eines Schlangendämons. — 3) Bein. Krshṇa-Vishṇu's.

*नकुषाभ्य n. *die Blüthe von Tabernaemontana coronaria.*

(नकुष्य) नकुषिम्र 1) Adj. *menschlich.* — 2) m. Patron. von नकुष.

नकुस् m. 1) = नकुष 1). — 2) *Stammgenosse.* Compar. नकुष्टर.

नो Adv. = न *nicht* ṚV. 10,34,8.

नोक 1) m. *a*) *das Himmelsgewölbe, die Himmelsdecke, der Himmel.* दिवो नोकः *das Himmelsgewölbe.* Auch Pl., insbes. deren drei. — b) **die Sonne.* — c) N. pr. α) eines Maudgalja. — β) Pl. einer Dynastie VP.2 4,218. fg. — 2) n. *ein best. mythisches Geschoss* Arguna's. — 3) Adj. *leidlos.*

नाकचर Adj. *im Himmel wandelnd.*

नाकनदी f. *der Fluss des Himmels, die himmlische Gaṅgâ* Vikramâṅkak. 18,55. Naish. 8,69. *die Gaṅgâ* (auf Erden) 6,69.

*नाकनाथ m. Bein. Indra's.

नाकनायक m. desgl. Bâlar. 89,3.

नाकनायकपुरोक्षित m. Bein. Bṛhaspati's, *der Planet Jupiter.*

नाकनारी f. *ein himmlisches Weib, eine Apsaras.*

Digitized by Google

नाकपति m. *ein Gott.*

नाकपाल m. *Hüter des Himmels, ein Gott.*

नाकपुरंध्रि f. *eine* Apsaras Bâlar. 33,15.

1. नाकपृष्ठ n. *Himmelsgewölbe, Himmelsdecke* Âpast. Chr. 44,2.

2. *नाकपृष्ठ m. N. pr. eines Mannes Kâç. zu P. 6,2,114.

नाकपृष्ठ Adj. *am Himmelsgewölbe befindlich.*

नाकलोक m. *Himmelswelt* Hemâdri 1,337,1.

*नाकवनिता f. *ein himmlisches Weib, eine* Apsaras.

नाकसद् 1) Adj. *auf der Himmelsfeste ruhend, im Himmel ruhend.* — 2) m. *a) ein Himmelsbewohner, ein Gott.* — *b)* Bez. von *neun* Ekâha. — 3) f. Bez. *bestimmter Backsteine* Çulbas. 2,28. 59. नाकसत्पञ्चचूडा: Cat. Ba. 8,6,1,12. fgg. Nom. abstr. नाकसद्य n. TS. 5,3,3,1.

नाकस्त्री f. *ein himmlisches Weib, eine* Apsaras.

नाकाधिप m. Bein. Indra's.

नाकापगा f. *die himmlische* Gañgâ.

नाकिन् m. *ein Gott.*

नाकिनाथ und नाकिनायक (Ind. St. 15,411) m. Bein. Indra's.

*नाकु m. 1) *Ameisenhaufe.* — 2) *Berg.* — 3) N. pr. eines Muni.

नाकुल 1) Adj. *a) ichneumonartig.* — *b)* von Nakula *herrührend.* — 2) m. *a) eine best. Pflanze* Kâraka 6,23. — *b)* *Patron. von नकुल. — *c)* Pl. N. pr. eines Volkes. — 3) f. ई *a) die Ichneumonpflanze* Mat. med. 310. — *b)* **Piper Chaba.* — *c)* **eine weiss blühende* Kaṇṭakârî Râgân. 4,35. — *d)* *= यवतिक्ता Râgân. 3,64. — *e)* = सर्पगन्धा Bhâvapr. 3,118. — *f)* **die Knolle von* Kukkuṭî.

*नाकुलक Adj. Nakula *verehrend.*

नाकुलान्ध्य n. = नकुलान्ध्य.

नाकुलि m. Patron. Çâṭânîka's.

*नाकेश m. Bein. Indra's.

नाकेश्वर und नाकौकस् (Bâlar. 235,5) m. *ein Gott.*

नाक्र m. *ein best. Wasserthier.*

नाक्षत्र 1) Adj. *von den Gestirnen kommend, auf die G. bezüglich, siderisch* (Tag, Monat, Jahr). *Sternenjahr ist ein Jahr von zwölf Monaten zu 27 Tagen.* — 2) m. *Sterndeuter* MBh. 12,76,6.

नाक्षत्रिक Adj. (f. ई) = नाक्षत्र 1). नामन् n. Kâraka 4,8.

1. नाग 1) m. *a) Schlange.* — *b) ein Schlangendämon, ein mythisches Wesen mit einem menschlichen Gesichte.* Der Sitz dieser Dämonen ist unter der Erde in der Stadt Bhogavatî und in Seen. Acht unter ihnen werden als Fürsten hervorgehoben. — *c)* Bez. *der Zahl acht* Hemâdri 1,77,5. 8. — *d)* **ein grausamer Mensch.* — *e) (Schlange) ein best. Wind im menschlichen Körper, der das Erbrechen bewirkt,* 264,33. 265,3. — *f) Elephant.* Sg. auch mit collectiver Bed. Am Ende eines adj. Comp. f. आ. — *g)* *am Ende eines Comp. *ein Elephant von —, so v. a. ein ausgezeichneter —.* — *h)* **Haifisch.* — *i)* **Wolke.* — *k) eine best. Pflanze* Pañkâd. Nach den Lexicographen: *Mesua Roxburghii, Rottlera tinctoria, Piper Betle, Cyperus rotundus* und *eine best. giftige Pflanze* Râgân. 6,225. — *l)* N. pr. α) eines Schlangendämons VP.² 2,287. 293. — β) eines Sâdhja. — γ) Pl. einer Dynastie VP. 4,24, 18. VP.² 4,218. fg. — δ) verschiedener Männer. — ε) eines Gebirges VP. 2,2,28. — 2) f. नागी *a)* f. zu 1) *b)* Suparn. 2,1. — *b)* f. zu 1) *f).* — *c)* N. pr. der Gemahlin Saptamârga's Ind. St. 14,133.

2. नाग 1) Adj. (*f. आ und ई) *a) aus Schlangen gebildet, — bestehend, zu Schlangen —, zu Schlangendämonen in Beziehung stehend.* आसन n. *eine bes. Art zu sitzen.* — *b) vom Elephanten kommend.* — 2) *m. = नागदन्त *ein Pflock in der Wand zum Anhängen von Sachen.* — 3) f. आ *a)* = नागवीथी *ein best. Theil der Mondbahn.* — *b)* N. pr. eines Frauenzimmers. — 4) f. ई *ein best. Metrum.* — 5) n. *a) Blei* Râgân. 13,24. Bhâvapr. 2,83 (नाङ्ग fehlerhaft). *Zinn.* Angeblich auch m. — *b) eine Art Talk.* — *c) ein best.* 2. कर्ण 4) *a).* — *d)* **quidam cocundi modus.* — *e)* N. pr. einer Abtheilung von Bhâratavarsha Golâdh. Bhuv. 41.

नागक m. N. pr. eines Mannes.

*नागकन्द m. *ein best. Knollengewächs* Râgân. 7,81.

*नागकन्यका und °कन्या (Kâraṇḍ. 3,20. fgg.) f. *Schlangenjungfrau.*

*नागकर्ण m. *rother Ricinus* Râgân. 8,58.

नागकिञ्जल्क n. *die Blüthe von Mesua Roxburghii* Râgân. 6,178.

नागकुण्डलकुण्डलिन् Adj. *eine geringelte Schlange als Ohrring tragend* MBh. 13,14,155.

नागकुमार 1) m. *a) ein Prinz der Schlangendämonen.* — *b)* *Pl. *eine best. Götterordnung bei den* Gaina. — 2) *f. ई *a) Rubia Munjista* Râgân. 6, 194. — *b) Coccolus cordifolius* Dhanv. 1,1.

*नागकुमारिका f. *Coccolus cordifolius* Râgân. 3, 2. Dhanv. 1,1.

*नागकेश m. N. pr. eines Ministers des Nâgeça.

नागकेसर 1) m. *Mesua Roxburghii* Vîs. 38. — 2) n. *a) die Blüthe von Mesua Roxburghii.* — *b)* **eine Art Stahl.*

नागखण्ड n. N. pr. einer der *9 Abtheilungen* von Bhâratavarsha.

*नागगन्धा f. *ein best. Knollengewächs* Râgân. 7,93.

*नागगर्भ n. *Mennig* Râgân. 13,52.

*नागचम्पक m. *eine Art* Kampaka Râgân. 10,62.

नागचूड Adj. *dessen Scheitelhaar aus Schlangen besteht* (Çiva).

*नागच्छत्रा f. *Tiaridium indicum.*

*नागज n. 1) *Zinn.* — 2) *Mennig* Râgân. 13,52.

*नागजिह्वा f. *ein best. Schlingstrauch* Râgân. 5,84.

*नागजिह्विका f. *rother Arsenik.*

*नागजीवन n. *Zinn.*

*नागजीवनशत्रु m. *Auripigment.*

नागतीर्थ n. N. pr. eines Tîrtha. °माहात्म्य n.

नागदत्त 1) Adj. *von den Schlangen geschenkt.* v. l. नागदत्त. — 2) m. N. pr. *a)* eines der 100 Söhne des Dhṛtarâshṭra. — *b)* verschiedener anderer Männer Lalit. 202,1. Hem. Par. 1,306. — 3) f. आ N. pr. einer Apsaras R. ed. Bomb. 2,91,17. नागदत्ता v. l.

1. नागदन्त m. 1) *Elepfantenzahn, Elfenbein.* — 2) *ein Pflock in der Wand zum Anhängen von Sachen.*

2. नागदन्त 1) Adj. *elfenbeinern* MBh. 1,127,72 (anders Nîlak.). — 2) f. आ N. pr. einer Apsaras. नागदत्ता v. l. — 3) f. ई *a) Tiaridium indicum.* — *b)* **Heliotropium indicum* Med. t. 203.

नागदन्तक 1) m. *a) Elfenbein.* — *b) ein Pflock in der Wand zum Anhängen von Sachen.* — 2) *f. °न्तिका *Tragia involucrata.*

नागदन्तमय Adj. *elfenbeinern* Hemâdri 1,548,17.20.

नागदमनी f. 1) *Schlangenzauber* Ind. St. 14,374. — 2) *Artemisia vulgaris* oder *Alpinia nutans* Mat. med. 310. Râgân. 5,82.

*नागदलोपम n. *Xylocarpus Granatum.*

*नागदाशक (°दासक?) m. N. pr. eines Prinzen.

*नागदेणिका f. *die Betel-Pflanze.*

नागदेव m. 1) *ein Schlangenfürst.* — 2) N. pr. eines Autors.

नागदेवाह्निक n. Titel eines Werkes.

नागदेवीय n. *das von* Nâgadeva *verfasste Werk.*

*नागद्रु m. *eine Art Euphorbia.*

नागद्वीप m. N. pr. eines Dvîpa.

नागधन्वन् m. N. pr. eines Tîrtha MBh. 9,37,30.

नागधनि m. *ein best.* Râga S. S. S. 101.

नागनक्षत्र n. *das Mondhaus* Âçleshâ.

नागनाथ 1) m. *a) Schlangenfürst.* — *b)* N. pr. zweier Männer. — 2) n. Name eines Liṅga.

नागनाथेशलिङ्ग n. Name eines Liṅga.

नागनाभ (?) m. N. pr. eines Mannes.

*नागनामक n. 1) *die Blüthe von Mesua Roxburghii* Gal. — 2) *Zinn.*

*नागनामन् m. *Basilienkraut.*

Digitized by Google

नागनायक m. *Führer —, Haupt der Schlangen.*

नागनासा f. *Elephantenrüssel.*

*नागनिर्यूक् m. *ein Pflock in der Wand zum Anhängen von Sachen.*

नागपञ्चमी f. *der fünfte Tag in der lichten Hälfte des* Çrâvaṇa oder *in der dunkelen Hälfte des* Âshâḍha.

नागपति m. *Schlangenfürst* 69,17.

नागपत्ना f. = नागदमनी Bhâvapr. 1,122.

नागपद् m. *quidam coeundi modus.*

*नागपर्णी f. *die Betel-Pflanze.*

नागपाल m. N. pr. verschiedener Männer.

नागपाश m. 1) *eine bes. Art von Schlinge* oder *Knoten.* — 2) *Varuṇa's *Waffe.* — 3) *eine in Form von Schlangenwindungen geschriebene Strophe.* — 4) **quidam coeundi modus.*

नागपाशक m. *quidam coeundi modus.*

नागपुत्र m. *ein junger Schlangendämon* Pañkad.

नागपुर N. pr. einer *Stadt.* 1) n. = हास्तिनपुर. — 2) f. ई. °पुरीमाहात्म्य n. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

नागपुष्प 1) m. *eine best. Pflanze.* Nach den Lexicographen *Mesua Roxburghii, Rottlera tinctoria* und *Michelia Champaka.* — 2) f. ई = नागदमनी Bhâvapr. 1,189. 218. 222. — 3) n. *die Blüthe von Mesua Roxburghii.*

*नागपुष्पफला f. *Beninkasa cerifera.*

*नागपुष्पिका f. *gelber Jasmin* Râǵan. 10,98.

नागपेय m. N. pr. eines Dichters.

नागपोत m. *ein junger Schlangendämon* Hariv. 12744. पन्नगेन्द्र v. l.

नागफल 1) *m. *Trichosanthes dioeca* Râǵan. 3, 10. — 2) f. आ *Momordica monadelpha.*

नागबन्ध m. 1) *eine Schlange als Fessel.* — 2) *eine in Form von Schlangenwindungen geschriebene Strophe.*

*नागबन्धक m. *Elephantenfänger.*

नागबल 1) m. Bein. Bhîmasena's. — 2) f. आ *a) Uraria lagopodioides.* — *b) Sida spinosa* Mat. med. 310. — 3) n. *eine best. hohe Zahl* Lalit. 168,17.

*नागबुद्ध m. N. pr. eines buddh. Gelehrten.

नागबुद्धि m. N. pr. eines med. Autors.

नागबोध und °बोधिन् m. N. pr. eines Autors.

नागभगिनी f. Bein. der Göttin Manasâ.

*नागभिद् m. *eine Eidechsenart ohne Füsse.*

नागभूषण Adj. *mit Schlangen geschmückt* (Çiva).

*नागभृत् m. *ein Eidechsenart ohne Füsse.*

नागभोग m. *eine Schlangenart.*

*नागमण्डलिक m. *Schlangenhalter.*

*नागमती f. *Ocimum sanctum.*

नागमय Adj. (f. ई) *aus —, in Elephanten bestehend.*

*नागमल्ल m. Bein. des *Elephanten* Airâvata.

नागमातृ f. 1) *die Mutter der Schlangendämonen,* Bein. der Surasâ. — 2) *Bein. der Göttin Manasâ. — 3) **rother Arsenik.*

*नागमार m. *eine best. Gemüsepflanze.*

*नागमुद्ग m. N. pr. eines Mannes.

नागमौञ्जिन् Adj. *eine Schlange als Gürtel tragend* MBh. 13,14,155.

नागम्मा f. N. pr. einer Dichterin.

नागयज्ञोपवीत, °वीतवत् (Hemâdri 1,823,16) und °वीतिन् (MBh. 13,14,155) Adj. *eine Schlange als heilige Schnur tragend.*

*नागयष्टि und *°का f. *Pegel.*

नागर 1) Adj. *a) städtisch, zur Stadt gehörig, — in Beziehung stehend, sie betreffend.* — *b)* Bez. *eines best.* Apabhraṁça-*Dialects* Sâh. D. 262,12. — *c) gewandt, geschickt, gerieben, fein* Dhûrtan. 9. — *d) *schlecht, gemein.* — *e) *namenlos.* — 2) m. *a) Städter.* — *b)* Bez. *eines kriegführenden Fürsten unter gewissen Umständen,* übertr. auch auf *feindlich einander gegenüberstehende Planeten.* — *c) *des Mannes Bruder.* — *d) *Vorleser.* — *e) *Beschwerde, Mühseligkeit.* — *f) *das Verlangen nach der endlichen Erlösung.* — *g) *denial of knowledge.* — 3) *f. ई *a) Euphorbia antiquorum.* — *b) ein best. Schriftcharacter.* — 4) n. *a) getrockneter Ingwer.* — *b) *die Wurzel von Cyperus pertenuis.* — *c) ein best. Schriftcharacter* Hemâdri 1,550,17. — *d) quidam coeundi modus.* — *e)* N. pr. α) einer Oertlichkeit. °देश m. Râǵan. 3,135. 6,146. — β) einer Stadt.

नागरक 1) Adj. (f. °रिका) *a) städtisch, in der Stadt wohnend.* — *b) *geschickt, gewandt.* — 2) m. *a) Städter.* — *b)* = नागर 2) *b).* — *c) Stadthaupt, Polizeimeister.* — 3) f. °रिका N. pr. einer Zofe in Mâlav. — 4) n. *a) getrockneter Ingwer.* — *b) ein best. Metrum.* — Vgl. नन्दिनागरक.

*नागरक्त n. *Mennig.*

नागरखण्ड n. Titel eines *Abschnitts* im Skandapurâṇa.

*नागरघन m. *eine Cyperus-Art* Râǵan. 6,143.

*नागरङ्ग und *°क m. *Orangenbaum* Z. d. d. m. G. 23,518. fg.

नागरट् m. N. pr. eines Mannes. नागवट् v. l.

नागरता f. *Geschicklichkeit* Dhûrtan.

*नागरमर्दि m. Patron. von नागरमर्दिन्.

नागरमुस्तक n. *das Korn der* नागरमुस्ता Bhâvapr. 1,191.

*नागरमुस्ता f. *eine Cyperus-Art* Râǵan. 6,143.

नागरसेन m. N. pr. eines Fürsten Harshak. 166,13.

नागराज् m. *Schlangenfürst* 45,17.

नागराज m. 1) dass. — 2) *ein Fürst unter den Elephanten, ein grosser, stattlicher E.*

नागराजन् m. *Schlangenfürst.*

नागराजपद्धति f. Titel eines Werkes.

नागराजशतक n. desgl.

नागराजाय्, °यते *zu einem Schlangenfürsten werden.*

नागरावलम्बिका f. wohl ein Frauenname.

*नागराह्व n. *getrockneter Ingwer* Râǵan. 6,26.

नागरिक 1) Adj. *a) städtisch, in der Stadt wohnend.* — *b) höflich, artig.* — 2) m. *a) Städter,* insbes. *ein höflicher, fein gebildeter.* — *b) Stadthaupt, Polizeimeister.* — 3) *n. *Stadtabgabe.*

नागरिकपुर n. N. pr. einer Oertlichkeit.

*नागरीट (?) m. *Wüstling.*

*नागरुक m. *Orangenbaum.*

नागरूपधृक् m. N. pr. eines Verfassers von Mantra bei den Çâkta.

*नागरेणु m. *Mennig* Râǵan. 13,52.

*नागरेयक Adj. *städtisch.*

*नागरोत्था f. *eine Art Cyperus* Râǵan. 6,143.

*नागर्य n. Nom. abstr. von नागर.

नागलता f. 1) **penis.* — 2) *Piper Betle* Bâlar. 302,12. — 3) N. pr. eines Frauenzimmers.

नागलेखा f. N. pr. eines Frauenzimmers.

नागलोक m. *die Welt —, der Aufenthaltsort der Schlangendämonen* 43,25. 44,29. *die Schlangendämonen.* °पति m. *ein Fürst der Schlangenwelt.*

नागवट् m. N. pr. eines Mannes. नागरट् v. l.

नागवर्त्मन् m. N. pr. eines Tîrtha. Entweder fehlerhaft für °वर्त्मन् oder für नागधन्वन्, wie die v. l. hat.

नागवध Adj. mit रस m. *ein Mittel gegen Aussatz, zu dessen Bereitung eine Schlange verwendet wird.*

नागवधू f. *Elephantenkuh.*

नागवन n. 1) im Comp. *Elephanten* und *Wälder* oder *Elephantenwald* Vishṇus. 3,16. — 2) N. pr. einer Oertlichkeit.

नागवत्त् Adj. *mit Elephanten versehen.*

नागवर्त्मन् s. नागवर्त्मन्.

नागवर्धन m. N. pr. eines Mannes B. A. J. 2,12.

नागवर्मन् m. desgl. B. A. J. 9,280. Ind. Antiq. 10,249.

नागवल्लरी f. *Piper Betle* Râǵan. 11,253. Bhâvapr. 1,196.

नागवल्लि und °वल्ली f. 1) dass. Spr. 7805. — 2) °वल्ली Titel eines Werkes Opp. Cat. 1. °कल्प

Digitized by Google

m. desgl. ebend.

*नागवल्लिका f. *Piper Betle.*

नागवशा f. *Elephantenkuh* Mudrâr. 75,5.

*नागवारिक m. 1) *ein königlicher Elephant.* — 2) *Elephantenführer.* — 3) *Pfau.* — 4) Bein. Garuḍa's. — 5) *Vorsteher einer Versammlung.*

नागवास m. *Aufenthaltsort der Schlangen*, Bez. *des Sees, den das Thal von Nepal ursprünglich gebildet haben soll.*

*नागवीट m. *Heirathsstifter.*

नागवीथी f. 1) *Schlangenreihe.* — 2) *ein best. Theil der Mondbahn, die Mondhäuser* Svâti (oder Açvinî), Bharaṇî und Kṛttikâ. — 3) N. pr. einer Tochter Daksha's und der Jâmi oder Kaçjapa's und der Jâmini.

*नागवृत्त m. *ein best. Baum.*

नागशत m. N. pr. eines Berges.

नागशब्दी f. *ein best.* Râga S. S. S. 110.

*नागशुण्डी f. *eine Gurkenart.*

नागशूर m. N. pr. eines Mannes.

नागश्री f. N. pr. einer Fürstin.

*नागसंभव n. *Mennig.*

नागसंभूत Adj. *von den Schlangen kommend* (eine Art Perlen).

नागसाह्वय Adj. *nach den Elephanten benannt*, in Verbindung mit नगर n. *Stadt* so v. a. हास्तिनपुर.

नागसुगन्धा f. *die Ichneumonpflanze* Bhâvapr. 1,174.

नागसेन m. N. pr. verschiedener Männer.

*नागस्तोकक n. *eine best. giftige Pflanze.*

नागस्थल N. pr. eines Dorfes.

*नागस्फोटा f. 1) *Croton polyandrum* Râgân. 6, 160. — 2) *Tiaridium indicum* Râgân. 5,84.

नागस्वामिन् m. N. pr. eines Mannes.

*नागकनु m. *Unguis odoratus.*

*नागकन्नी f. *eine best. Pflanze*, =वन्ध्याकर्कोटकी Râgân. 3,69.

नागह्रद m. *ein von Schlangen* oder *Schlangendämonen bewohnter See.*

*नागाह्य m. *Mesua Roxburghii.*

*नागाङ्गना f. 1) *Elephantenkuh.* — 2) *Elephantenrüssel* (?).

*नागाङ्गला f. *Pegel.*

*नागाङ्गना f. 1) *Elephantenkuh.* — 2) *Pegel.*

नागाटायिक m. N. pr. eines Mannes.

नागादेवी f. N. pr. der Mutter Bilhaṇa's Vikramâṅkâ. 18,80.

*नागाधिप und *°पति m. *Schlangenfürst.*

नागाधिराज m. *König der Elephanten.*

नागानन m. Bein. Gaṇeça's.

नागानन्द n. Titel eines Schauspiels.

नागानन्दीय n. = नागानन्द Opp. Cat. 1.

*नागान्तक m. Bein. Garuḍa's.

नागाभरण n. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

नागाभिभु m. N. pr. eines Buddha.

नागाभिभू m. N. pr. eines Mannes Lalit. 202,6.

*नागारति m. *eine best. Pflanze*, =वन्ध्याकर्कोटकी Râgân. 3,69.

नागारि m. Bein. Gaṇeça's.

नागारिगिरिविवरकल्प m. Titel eines Werkes.

नागारितन्त्रकोश m. *ein best. Opfer.*

नागार्जुन N. pr. 1) m. eines alten buddh. Lehrers Harshaṅ. 219,12. — 2) f. ई einer Felsenhöhle.

नागार्जुनचरित n. Titel eines Werkes Ind. St. 14,408.

नागार्जुनतन्त्र n. Titel eines Tantra.

नागार्जुनीय (Conj. für °नीप) Adj. von नागार्जुन 1).

नागालाबु f. *eine Art runder Gurken* Râgân. 7,160.

नागाशन m. 1) *Pfau* Spr. 164. — 2) *Bein. Garuḍa's.

नागाह्व 1) *n. *die nach den Elephanten benannte Stadt*, = हास्तिनपुर. — 2) f. आ *a) Mesua Roxburghii* Rasar. 609. — *b) *eine Art* Kampaka Râgân. 10,62. — *c) *ein best. Knollengewächs* Râgân. 7,114.

नागाह्वय 1) Adj. = नागसाह्वय. In Verbindung mit पुर n. *Stadt* = हास्तिनपुर. — 2) m. *a) eine best. Pflanze.* — *b) *Bein. Tathâgatabhadra's.

नागिन् 1) Adj. *von Schlangen umgeben.* — 2) f. °नी *a) Piper Betle* Bhâvapr. 1,196. — *b) *ein best. Knollengewächs* Râgân. 7,114.

नागिल N. pr. 1) m. eines Mannes. — 2) f. आ einer Frau Hem. Par. 1,350.

1. नागी f. s. u. 1. und 2. नाग.

2. नागी Adv. mit भू *sich in einen Schlangendämon verwandeln* Râgat. 1,268.

*नागोज्ञ n. *die Blüthe von Mesua Roxburghii* Râgân. 6,178.

नागेन्द्र 1) m. *a) Schlangenfürst.* — *b) ein mächtiger, ausgewachsener Elephant* 185,12. — 2) f. ई N. pr. eines Flusses.

नागेश 1) m. *a)* Bein. Patañgali's. — *b)* N. pr. verschiedener Männer. Auch °भट्ट. — 2) n. Name eines Liṅga.

नागेशविवरण n. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

नागेश्वर 1) m. *a) eine best. Pflanze.* — *b)* N. pr. eines Mannes. — 2) f. ई Bein. der Göttin Manasâ. — 3) n. Name eines Liṅga.

नागेश्वरतीर्थ n. N. pr. verschiedener Tîrtha.

नागोजि (°जी) und °भट्ट m. N. pr. eines neuern Grammatikers. °ज्ञिभट्टीय n. Titel seines Werkes Opp. Cat. 1.

*नागोद् n. *ein auf dem Bauch getragener Panzer.*

नागोदर 1) m. N. pr. eines med. Autors. — 2) n. *a) ein best. Fall von Auflösung und Absterben des Fötus im Mutterleibe* Karaka 4,8. — *b) *Brustharnisch.*

नागोद्भेद m. N. pr. des Ortes, wo die Sarasvatî wieder zum Vorschein kommt.

नागोपवीतिन् Adj. = नागयज्ञोपवीतिन् Hemâdri 2,*a*,124,19.

नाग्नजित् 1) m. *ein Sohn* Nagnagît's. — 2) f. ई *eine Tochter* Nagnagît's (eine der Gattinnen Kṛshṇa's) Hariv. 2,60,41. 103,3. 10.

नाग्नजिति (metrisch) f. = नाग्नजित 2).

नाग्निदूषित Adj. *nicht angebrannt* M. 2,47.

नाचिक m. N. pr. eines Sohnes des Viçvâmitra.

नाचिकेत 1) Adj. *zu* Naćiketa oder Naćiketas *in Beziehung stehend*, insbes. ein solches Feuer. m. so v. a. नाचिकेतो ऽग्निः. — 2) m. N. pr. eines alten Weisen.

*नाचिकेतु m. *Feuer.* Richtig नाचिकेत.

नाचीन m. Pl. N. pr. eines Volkes.

नाज्ञाक m. N. pr. eines Mannes.

नाट 1) *m. n. *Tanz.* — 2) m. *a) ein best.* Râga S. S. S. 81. 91. — *b)* N. pr. α) Pl. eines Volkes. — β) *eines Schlangendämons. — 3) f. ई *die von den* Nâṭa *gesprochene Sprache.*

नाटक 1) m. *a) Schauspieler.* — *b) das personificirte Schauspiel.* — *c)* N. pr. eines Berges. — 2) f. नाटिका *a) Schauspiel*, so v. a. *Scheindarstellung* Bâlar. 207,21. — *b) eine Art Schauspiel* 290, 17. Pañc. 2,5. — *c) eine best.* Râgiṇî S. S. S. 37. — 3) *f. ई Indra's *Hof.* — 4) n. *a) Schauspiel.* — *b) eine bes. Art Schauspiel.*

नाटकदीप m. Titel eines Prakaraṇa in der Paṅkadaçî.

नाटकप्रकाश m. Titel eines Werkes Kumârasv. zu Prat. Par. 96,3.

नाटकरत्नकोश m. desgl.

नाटकाध्यायिकादर्शन n. *eine der 64 Künste* (कला).

नाटकावतार m. Titel eines Werkes.

1. नाटकी f. s. नाटक 3).

2. नाटकी Adv. mit कर् *zu einem Schauspiel verarbeiten* Hariv. 8672.

नाटकीया f. *Schauspielerin* Daçak. 82,17.

नाटकेय m. Pl. N. pr. eines Volkes.

नाटभटिकविकार m. N. pr. eines *buddh. Klosters.*

नट° v. l.

Digitized by Google

नाटयितव्य Adj. *zu spielen* (ein Schauspiel) 290,19. Bâlar. 6,2.

*नाटाम्र m. *Wassermelone.*

*नाटार् m. *der Sohn einer Schauspielerin.*

नाटित n. *mimische Darstellung.* कैतव° so v. a. *falsches Spiel, etwas Erlogenes* Naish. 8,94. भीति° *das Darstellen von Furcht auf der Bühne.*

°नाटितक n. *mimische Darstellung* (eines Gefühls oder einer Handlung) Bâlar. 151,8.

नाटिन् Adj. *tanzend* in *संध्या°.

*नाटेय und *नाटेर् m. *der Sohn einer Schauspielerin.*

नाट्य n. 1) *Tanz, Mimik, Darstellung auf der Bühne, Schauspielerkunst.* नाट्येन so v. a. *mimisch* (Etwas darstellen). — 2) *das Costüm eines Schauspielers.*

नाट्यदर्पण m. Titel eines Werkes.

नाट्यधर Adj. *ein Theatercostüm tragend.*

*नाट्यधर्मिका und *°धर्मी f. *Regeln über Mimik u. s. w.*

नाट्यप्रदीप m. Titel eines Werkes Hall in der Einl. zu Daçar. 1.

नाट्यप्रिय Adj. *Mimik u. s. w. liebend* (Çiva).

नाट्यरासक n. *eine Art einactiger Schauspiele.*

नाट्यलक्षण n. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

नाट्यलोचन n. desgl.

नाट्यवेद m. = नाट्यशास्त्र 1) Kâmpak. 3,9.

नाट्यवेदी f. *Bühne* Kathâs. 110,133.

नाट्यशाला f. *Tanzsaal.*

नाट्यशास्त्र n. 1) *die Lehre vom Tanz, — von der Schauspielerkunst.* °प्रवक्तर् *der Autor eines solchen Werkes.* — 2) Titel eines best. Werkes Opp. Cat. 1.

नाट्यशेखर m. Titel eines Werkes Hall in der Einl. zu Daçar. 1.

नाट्यागार n. *Tanzsaal* Bhar. Nâṭyaç. 34,56.

नाट्याचार्य m. *Tanzlehrer u. s. w.*

नाट्याचार्यक n. *das Amt eines Tanzlehrers* Spr. 5782.

*नाट्यालाबु f. *eine Art Gurken* Gal. Vgl. नागालाबु.

नाट्योक्ति f. *ein Ausdruck vom Theater.*

नाड 1) *n. = नाल *ein hohler Stengel.* — 2) f. आ *ein best. Vers* Vaitân.

नाडपित् N. pr. einer Oertlichkeit.

नाडायन m. Patron. von नड. Davon *Adj. °क.

नाडि f. = नाडी *Ader, Gefäss des thierischen Leibes* Bhâg. P. 2,10,29. 3,30,17.

नाडिक 1) am Ende eines adj. Comp. *a)* dass. Bhâg. P. ed. Bomb. 3,30,16. — *b)* = 2) *c).* f. आ Cit. beim Schol. zu Sûrjas. 12,79. — 2) f. आ *a) ein hohler Stengel. — b) Röhre, röhrenartiges Gefäss im Leibe. — c) ein best. Zeitmaass,* = ½ Muhûrta. — *d) ein best. Längenmaass,* = ½ Daṇḍa. — *e)* v. l. für नालिका Spr. 4046. — 3) n. *Ocimum sanctum* Bhâvapr. 1,282.

नाडिकादत्त N. pr. eines Autors.

नाडिकावृत्त n. *Aequinoctialkreis.*

*नाडिकेल m. = नारिकेल *Cocosnusspalme.*

*नाडिचोर् n. *Weberschiff.*

नाडिंधम 1) Adj. *die Adern auftreibend, einen starken Pulsschlag bewirkend* Kâd. 2,126,17. Bâlar. 176,20. Bhaṭṭ. 6,94. Vgl. नाडींधम. — 2) *m. *Goldschmied.*

*नाडिंधय Adj. *durch ein Rohr trinkend.*

*नाडिपत्र n. *Colocasia antiquorum.*

*नाडिमण्डल n. *Himmelsaequator.*

नाडी f. (Nom. नाडीस् in der ältesten Sprache) 1) *Röhre.* — 2) *Spalte.* — 3) *ein röhrenartiges Gefäss im Leibe, Ader* u. s. w. — 4) *Pfeife, Flöte.* — 5) *Fistel.* — 6) *Büchse am Rade.* — 7) **eine Grasart,* = गण्डदूर्वा. — 8) *Puls.* — 9) *ein best. Zeitmaass,* = ½ Muhûrta. — 10) **Gaukelei.*

नाडीक 1) *am Ende eines adj. Comp. = नाडी. — 2) m. *Corchorus olitorius* und *eine andere Gemüsepflanze* Bhâvapr. 1,282. — 3) f. ई *Luft- oder Speiseröhre.*

नाडीकपालक m. *eine best. Pflanze* Bhâvapr. 1,220.

*नाडीकेल m. = नारिकेल *Cocosnusspalme.*

*नाडीच m. *Colocasia antiquorum.*

*नाडीचरण m. *Vogel.*

नाडीजङ्घ m. 1) **Krähe.* — 2) N. pr. *a)* eines mythischen Kranichs. — *b)* eines Muni.

*नाडीतरंग m. 1) = काकोल. — 2) = क्षिप्रक. — 3) = रतक्षिप्रक *Weiberverführer.*

*नाडीतिक्त m. *ein* Nimba-*Art* Râgân. 9,17.

नाडीदत्त m. N. pr. eines Autors.

*नाडीदेक् m. N. pr. eines Wesens im Gefolge Çiva's.

*नाडीनक्षत्र n. = जन्मनक्षत्र.

नाडीनिदान n. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

नाडींधम Adj. fehlerhaft für नाडिंधम 1) Kâd. 2,49,7 (58,11).

नाडीपरीक्षा f. *Untersuchung des Pulses* Bhâvapr. 2,162.

नाडीपात्र n. *eine Art Wasseruhr* Z. d. d. m. G. 30,307.

नाडीप्रकाश m. Titel eines Werkes.

नाडीयन्त्र n. *ein röhrenartiges chirurgisches Instrument.*

नाडीवलय n. *Aequinoctialkreis.*

*नाडीविग्रक् m. = नाडीदेक्.

नाडीवृत्त n. *Aequinoctialkreis* Comm. zu Golâdhj. 6,16.

नाडीव्रण m. *Fistel.*

नाडीशाक n. *eine best. Gemüsepflanze,* = नाडीक Bhâvapr. 1,182.

नाडीशास्त्र n. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

नाडीशुद्धि f. desgl.

नाडीसंज्ञान n. desgl. Opp. Cat. 1.

*नाडीस्नेक् m. = नाडीदेक्.

नाडीस्वेद m. *ein Dampfbad durch Röhren.*

*नाडीक्रिङ् n. *das Harz der Gardenia gummifera* Râgân. 6,77.

नाडुलेय m. Metron. von नडुला.

नाणक n. *Münze* Hemâdri 1,584,19. °परीक्षिन् m. *Prüfer von Münzen.*

*नातानतिक Adj. von नत + अनत.

नातिकल्याण Adj. *nicht sehr schön, — edel* Daçak. 88,18.

नातिकोविद Adj. *nicht sehr erfahren in* (Loc.) MBh. 4,40,1.

नातिक्रूरमृदु Adj. *nicht zu stark und nicht zu schwach* (Bogen) Vishṇus. 12,4.

नातिगाध Adj. *nicht sehr seicht, ziemlich tief.*

नातिचिर Adj. *nicht sehr lang* (von der Zeit). °रे *bald.*

नातिचिक्कण Adj. *nicht zu stark aufgeriesen* Suçr. 2,19,1.

नातितीव्र Adj. *nicht sehr streng, mässig* MBh. 2,22,9.

नातितृप्ति f. *Nichtübersättigung* Jâgñ. 1,114.

नातिदीर्घ Adj. *nicht gar zu lang.* °म् Adv. — *lange* MBh. 3,77,20.

नातिदूर Adj. *nicht allzuweit entfernt.* °म् Adv. *nicht weit weg* 153,10. °रात् (R. 3,1,29) und °रे (R. 3,17,16) *nicht sehr fern, — von* (Abl. oder Gen.).

नातिदूरग Adj. *nicht allzuweit entfernt* 127,15.

नातिदूरनिरीक्षिन् Adj. *nicht allzuweit schauend* R. 5,86,12.

नातिदूरवर्तिन् Adj. *nicht in allzuweiter Ferne weilend* Vṛshabh. 57,*a*,22.

नातिदूरस्थित Adj. *nicht in allzuweiter Ferne stehend* 106,27.

नातिदोषल Adj. (f. आ) *nicht von sehr schlechter Beschaffenheit* Suçr. 1,172,5.

नातिद्रुतम् Adv. *nicht allzu eilig* Vishṇus. 11,6.

नातिघनिन् Adj. *nicht allzureich* Agni-P. 27,60.

नातिनिर्भग्न Adj. *nicht sehr gebogen, eingedrückt* R. Gorr. 2,8,41. अभिनिर्विष्ट v. l.

Digitized by Google

नातिनिर्वृति f. *nicht allzu grosses Wohlbehagen* Kathâs. 119,49.

नातिनीच Adj. *nicht allzuniedrig* Bhag. 6,11.

नातिपरिकर Adj. *mit geringer Dienerschaft* Daç. 67,7.

नातिपरिस्फुट Adj. *nicht allzusehr hervortretend, ein wenig versteckt* Çâk. 110.

नातिपर्याप्त Adj. *nicht allzureichlich* Ragh. 15,18.

नातिपुष्ट Adj. *nicht allzureich versehen mit* (Instr.) Daç. 54,12.

नातिप्रकुपित Adj. *nicht gar zu sehr aufgebracht* Daç. 67,9.

नातिप्रचुरपद्यवत् Adj. *nicht allzu viele Verse enthaltend* Sâh. D. 278.

नातिप्रमनस् Adj. *nicht allzugut gelaunt.*

नातिप्रसिद्ध Adj. *nicht ganz bekannt* MBh. 9,25,60.

नातिप्रीत Adj. *nicht sehr erfreut* Bhâg. P. 4,9,27.

नातिभारिक Adj. *nicht allzu gewichtvoll* Mudrâr. 201,1.

नातिभिन्न Adj. 1) *nicht allzusehr aufgeschlitzt* Suçr. 2,19,1. — 2) *nicht gar zu verschieden von* (Abl.).

नातिभोगिन् Adj. *nicht allzusehr den Genüssen fröhnend* Mârk. P. 34,116.

नातिमहत् Adj. *nicht sehr gross* Kâraka 1,17. *nicht sehr lang* (Zeit) MBh. 1,39,3.

नातिमात्रम् Adv. *nicht zu sehr* Mudrâr. 62,11 (101,1).

नातिमानिन् Adj. *keine zu hohe Meinung von sich habend.* Nom. abstr. °निता f. Bhag. 16,3.

नातिरमणीय Adj. *nicht gar zu anmuthig.* Nom. abstr. °ता Mudrâr. 132,10 (197,10). Zu lesen ग्रीष्मानस्य नातिर°.

नातिरूप Adj. (f. आ) *nicht sehr hübsch* 83,19.

नातिललित Adj. (f. आ) *nicht sehr anmuthig, mittelmässig schön* Verz. d. Oxf. H. 145,*a*,33.

नातिवत्सल Adj. (f. आ) *nicht sehr zärtlich, unfreundlich* Mârk. P. 71,24.

नातिवातल Adj. *den Wind* (als *humor*) *nicht sehr befördernd* Suçr. 1,224,12.

नातिवाद् m. *Vermeidung harter Worte.*

नातिविलम्बितम् Adv. *nicht allzu langsam* Vishnus. 11,6.

नातिविशदम् Adv. *nicht sehr vornehmlich* (küssen) Daç. 87,7.

नातिविस्तारसंकट Adj. *nicht zu weit und nicht zu eng* Kâm. Nitis. 16,3.

नातिव्यक्त Adj. *nicht sehr deutlich* Varâh. Bṛh. S. 11,30.

नातिव्यस्त Adj. *nicht zu weit getrennt* Taitt. Prât. 2,12.

नातिशीतोष्ण Adj. *nicht zu kalt und nicht zu warm* Ragh. 4,8.

नातिश्रान्त Adj. *nicht zu sehr ermüdet* Mârk. P. 61,18.

नातिस्वल्प Adj. *nicht gar zu kurz.*

नातिस्वस्थ Adj. (f. आ) *nicht ganz wohl, recht leidend* MBh. 3,54,7.

नातिहृष्ट Adj. *nicht recht froh* MBh. 12,328,19.

नात्यन्तदूर Adj. *nicht sehr weit entfernt.*

नात्यपचित Adj. *nicht zu mager* Kâraka 4,8.

नात्याकीर्ण Adj. *nicht gar voll, ziemlich leer* (Strasse) R. 2,42,28.

नात्यादृत Adj. *recht vernachlässigt* Bhp. Chr. 181,19.

नात्युच्च Adj. *nicht sehr hoch* Ind. St. 2,286.

नात्युच्छ्रित Adj. *nicht zu hoch* Bhag. 6,11.

नात्युपपन्न Adj. *nicht ganz natürlich, — normal* Daç. 82,13.

नात्युपसंहृत Adj. *nicht zu sehr genähert* Taitt. Prât. 2,12.

*नात्र 1) m. *a*) *ein Weiser.* — *b*) Bein. Çiva's. — 2) n. *a*) *Lob, Preis;* vgl. नात्र. — *b*) *Wunder.*

नाथ्, नाथते und नाथति (selten) (याच्ञोपतापैश्वर्याशीष्षु) *flehentlich bitten, sich bittend wenden an* (Loc.), *bitten —, flehen um* (Gen. oder *Dat.), *Jmd bitten um* (mit doppeltem Acc.). नाथमान *bittend, flehend.* नाथितर् *hülfsbedürftig, in Noth befindlich, bedrängt.* — Caus. नाथयति *Etwas zu bitten veranlassen,* so v. a. *im Voraus gewähren,* eine Bitte (Acc.) *erhören* Bhâg. P. ed. Bomb. 2,9,25. — Mit अनु Act. *Jmd* (Acc.) *bitten.* — Mit *उप Act. dass. 236,9.

नाथ् 1) n. *Zuflucht, Hülfe.* — 2) m. *a*) *Schutzherr, Beschützer, Gebieter, Herrscher, Besitzer von Etwas* (Gen.). Häufig vom *Gatten,* insbes. im Voc. Am Ende eines adj. Comp. (f. आ) auch so v. a. *im Besitz seiend —, eingenommen von, versehen mit.* — *b*) **das durch die Nase gezogene Seil beim Ochsen.* — *c*) N. pr. eines Autors.

नाथकाम Adj. *Hülfe suchend.*

नाथकुमार m. N. pr. eines Dichters.

नाथत्व n. Nom. abstr. zu नाथ 2) *a*).

नाथवत्ता f. Nom. abstr. von नाथवत् 66,24. 67,14.

नाथवत् Adj. *einen Schutzherrn habend;* f. ई *einen Gatten habend.*

नाथविद् und °विन्दु Adj. *Schutz besitzend, — gewährend, — verschaffend.*

*नाथकृरि Adj. als Beiw. von पशु.

*नाथकार Adj. = नाथकृरि, aber nicht als Beiw. von पशु.

नाथाय्, °यति Bhâg. P. 2,9,25 fehlerhaft für नाथय्; s. नाथ् Caus.

नाथितर् 1) Adj. s. u. नाथ्. — 2) n. *das Flehen, Bitte.*

नाथिन् Adj. *einen Schutzherrn habend.*

नाद् m. (adj. Comp. f. आ) 1) *lauter Ton, Geschall, Gedröhne, das Rauschen, Brüllen, Schreien* u. s. w.; *Laut, Ton* überh. — 2) *der durch den Halbkreis dargestellte nasale Laut.* — 3) * = स्तोतर्.

नादता f. *die Eigenschaft des Tönens.*

नादपुराण n. Titel eines Purâṇa.

नादबिन्दूपनिषद् f. Titel einer Upanishad.

*नादर m. *Nichtachtung.*

नादवत् Adj. *mit Ton gesprochen.*

नादि Adj. *rauschend, lärmend.*

*नादिक N. pr. eines Landes.

नादिग m. N. pr. eines Mannes.

नादित 1) Adj. s. u. नद् Caus. — 2) n. *Schall, Geräusch, Geschrei.*

नादिन् 1) Adj. *laut schallend, — tönend, tönend* überh. Am Ende eines Comp. *schallend —, laut tönend —, brüllend —, schreiend wie, lärmend mit, ertönend von.* — 2) m. N. pr. *a*) eines Dânava. — *b*) eines in eine Gazelle verwandelten Brahmanen.

नादेय 1) Adj. *vom Flusse kommend* u. s. w., *fluviatilis.* — 2) *m. *a*) *Saccharum spontaneum* Râgân. 8,89. — *b*) *Calamus Rotang* Râgân. 9,107. — 3) f. ई *eine best. Pflanze.* Nach den Lexicographen *Sesbania aegyptiaca, Hibiscus rosa sinensis, Premna spinosa, Flacourtia sapida,* अम्बुवेतस, काकजम्बु, जलवानीर, भूमिजम्बू und व्यङ्कुष्ठ. — 4) n. *a*) *Steinsalz.* — *b*) * *eine Salbe von Spiessglanz.*

नार्घ, नादिघ Adj. = नादेय 1).

नाध्, नाँधते (याच्ञोपतापैश्वर्याशीष्षु). Zu belegen nur नाँधमान *Hülfe suchend, flehend, supplex* und नाधितर् *hülfsbedürftig, in Noth befindlich, bedrängt.*

नाघ Adj. in वयोनाघ.

नाँधस् n. wohl *Zuflucht, Hülfe.*

नाधीत Adj. *der nicht studirt —, Nichts gelernt hat* Spr. 7389.

नान 1) m. N. pr. eines Mannes. Auch °भृ. — 2) f. आ *Münze,* = नाणक Hemâdri 1,584,14. 16 (नानानाना° zu lesen). 18. 585,1. 587,1.

नानद् n. Name eines Sâman.

नानन्द् n. fehlerhaft für नानद् Comm. zu Lâṭ. 4,5,7.

1. नाना 1) Adv. *auf verschiedene Weise, mannichfach, verschieden, disparat, an verschiedenen Orten, besonders.* नाना तु विद्या चाविद्या च so v. a. *Wissen und Nichtwissen sind zwei verschiedene*

Digitized by Google

Dinge. *नानाकृत्य = नानाकारम्. Häufig im Sinne eines Adj. (*verschieden, mannichfach*) gebraucht, insbes. am Anfange eines Comp. *विश्वं न नाना शंभुना *das Weltall ist nicht verschieden von Çambhu.* नारीषु नानासु befremdet in hohem Grade. — 2) *Präp. *ohne*, mit Instr., Abl. oder Acc.

2. नाना f. s. नान 2).

*नानाकन्द् m. *ein best. Knollengewächs* Rigan. 7,69.

नानाकर्मन् Adj. *der viele Opferhandlungen vollzogen hat* Âpast.

नानाकामे m. Pl. *mannichfache Wünsche.*

नानाकार् Adj. *verschiedenartig, mannichfach, allerhand.*

*नानाकारम् Absol. = *नानाकृत्य (Absol.).

नानागोत्र Adj. Pl. *zu verschiedenen Familien gehörig* Ind. St. 10,94. Mân. Gṛhj. 1,9.

नानाग्रक् m. *das besondere Nehmen* als Erklärung von अवग्रक्.

नानाचेतस् Adj. (mit einem Collect.) *verschiedenen Sinnes.*

नानाजन m. Pl. *verschiedene Volksstämme.*

नानाजातीय Adj. Pl. *verschiedenen Stammes.*

नानातनु Adj. *der verschiedene Körper angenommen hat* Bhâg. P. 3,31,12.

नानातन्त्र Adj. *besonders —, separat vollzogen* Âpast. Çr. 5,21,6. 23,8. 6,31,1.

नानात्यय Adj. Pl. *verschiedenartig, mannichfaltig.*

नानात्व n. *Verschiedenheit, Besonderheit, Mannichfaltigkeit.*

नानादिग्देश m., Abl. Sg. *aus Gegenden der verschiedensten Weltrichtungen, aus allen Theilen der Welt* 290,15. 16. Hit. 9,4.

नानादीक्षित m. N. pr. eines Autors.

नानादेवत्य Adj. (f. आ) *an verschiedene Götter gerichtet* Ait. Br. 6,10.

नानादेश m. Sg. *verschiedene Gegenden, Länder* R. 1,13,16. am Anf. eines Comp. MBh. 14,60,4. Kathâs. 18,318.

नानादेशीय Adj. Pl. = नानादेश्य Harshak. 204,2.

नानादेश्य Adj. Pl. *aus verschiedenen Ländern (Fürsten)* MBh. 1,132,11.

नानाधर्मन् Adj. (mit einem Collect.) *verschiedene Sitten habend.*

नानाधी Adj. Pl. *verschiedene Absichten habend.*

*नानाधनि m. *ein musikalisches Instrument mit verschiedenen Tönen.*

नानानम् Adv. *verschiedenartig.*

*नानान्द्र m. *der Sohn der Schwägerin.*

*नानान्द्रायण m. Patron. von नानान्द्र.

नानापक्षका f. *eine best. Personification* Mân. Gṛhj. 2,13.

नानापद् n. Sg. *ein verschiedenes, anderes Wort* AV. Prât. 2,16. 3,79. 4,27. TS. Prât. 20,3. 24,3. °वत् Adv. 1,48.

नानापदीय Adj. *zu einem andern Worte gehörig* TS. Prât.

नानापाठक m. N. pr. eines Autors.

नानाप्रभृति Adj. Pl. *einen verschiedenen Anfang habend.*

नानाप्रस्ताव Adj. Pl. *ein verschiedenes Anfangsstück habend* (Sâman) Çat. Br. 8,7,4,6.

नानाफलमय Adj. *aus verschiedenen Früchten bestehend* Hemâdri 1,399,11.

नानाबीज n. Pl. *verschiedene Getraidearten* Kâtj. Çr. 2,4,10. Âpast. Çr. 6,29,19. Mân. Çr. 1,6,4.

नानाभाव Adj. (f. आ) *mannichfaltig* Vâgrakéh. 39,11.

नानाभूत Adj. Du. *verschiedene* TS. Prât. Comm.

नानामनस् Adj. Pl. *verschiedenen Sinnes.*

नानारथम् Adv. *auf verschiedenen —, auf besonderen Wagen.*

1. नानारूप n. Pl. *verschiedene Gestalten.*

2. नानारूप Adj. (f. आ) *verschiedenes Aussehen habend, ungleichartig, verschiedenartig.* Nom. abstr. नानारूपता f.

नानारूपसमुत्थान Adj. *verschiedenen Beschäftigungen nachgehend.*

नानार्थ Adj. 1) *einen verschiedenen Zweck —, ein verschiedenes Ziel habend.* — 2) *etwas Anderes enthaltend;* Subst. *ein neuer Satz.* — 3) *verschiedene Bedeutungen habend;* Subst. ein Wort *mit mehreren Bedeutungen.*

नानार्थकोश m., °र्थधनिमञ्जरी f., °र्थरत्नतिलक m. und °र्थरत्नमाला f. Titel von Wörterbüchern.

नानार्थसंग्रह m. 1) *Zusammenstellung der Wörter mit mehreren Bedeutungen.* — 2) Titel eines Wörterbuchs.

नानालिङ्ग Adj. *verschiedenartig.* Nom. abstr. °त्व n. Taitt. Âr. 1,7,6.

1. नानावर्ण m. Pl. oder am Anf. eines Comp. *verschiedene Farben.*

2. नानावर्ण Adj. (f. आ) *vielfarbig, bunt* Hemâdri 1, 457,10. Nom. abstr. °त्व n. MBh. 13,77,22.

नानावर्णाकृति Adj. Pl. *von verschiedener Farbe und verschiedenem Aussehen* Bhag. 11,5.

नानाविध Adj. Pl. oder in Comp. mit einem Pl. *verschieden, mannichfach, mancherlei* Mân. Çr. 11,4.

नानाविधशान्ति f. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

नानावीर्य Adj. (f. आ) Du. und Pl. *verschiedene Kräfte habend.* Nom. abstr. नानावीर्यता f.

नानावृक्षीय Adj. *von verschiedenen Bäumen herrührend* Âpast. Çr. 5,17,5.

नानावृत्तमय Adj. *in verschiedenen Metren abgefasst.*

नानावेषाकृतिमत् Adj. Pl. *von verschiedener Tracht und verschiedenem Aussehen* MBh. 14,60,4.

नानाव्रत Adj. Pl. *verschiedene Gewohnheiten habend.*

नानाशास्त्रीय Adj. *verschiedenen Lehrbüchern entnommen* Hemâdri 1,274,20.

नानासमुत्थान Adj. Pl. *von verschiedener Dauer* Taitt. Âr. 1,2,2.

नानासामवत् Adv. *wie verschiedene* Sâman Liṭ. 10,9,10.

1. नानासूर्य m. Pl. *verschiedene Sonnen* Taitt. Âr. 1,7,7. Nom. abstr. °त्व n. 6.

2. नानासूर्य Adj. (f. आ) Pl. *von besonderen Sonnen beschienen.*

नानास्त्री f. Pl. *Frauen von verschiedenen Kasten* 197,18.

नानुरक्त Adj. (f. आ) *nicht zugethan, Jmd nicht liebend* Spr. 4741, v. l.

नानू m. N. pr. eines Mannes.

नानोल्ब Adj. Pl. *mit verschiedenen Embryohüllen* Çat. Br. 7,1,1,7.

*नान्त = अनन्त.

नान्तरीयक Adj. *nicht ausserhalb sich befindend, in Etwas enthalten, inhärent.* Nom. abstr. °त्व n.

नान्द् Adj. *zu* Nanda *in Beziehung stehend.*

नान्दन n. *Freudenort, Paradies.*

नान्दिक n. = नान्दीश्राद्ध.

*नान्दिकर m. = नान्दीकर.

*नान्दिन् m. = नान्दीकर.

नान्दी f. 1) *Freude, Befriedigung* MBh. 12,82,66. — 2) *das Gebet vor dem Beginn eines Schauspiels.* — 3) *ein best. Tact* S. S. S. 211.

*नान्दीक m. *Thürpfosten.*

*नान्दीकर m. 1) *der Sprecher von* नान्दी 2). — 2) N. pr. Kâç. zu P. 6,3,68.

*नान्दीघोष m. Nom. pr.

नान्दीनाद (Mudrâr. 199,7) und नान्दीनिनाद m. *Freudengeschrei.*

*नान्दीपट m. *Brunnendeckel.*

*नान्दीपुर n. N. pr. einer *Stadt.*

*नान्दीपुरक Adj. von नान्दीपुर.

नान्दीमुख 1) Adj. (f. ई) *a) ein fröhliches Gesicht zeigend* (Stier) Ind. St. 15,149. — *b)* in Verbindung mit रात्रि *das Ende der Nacht, der Anbruch des Tages* Lalit. 441,14. 447,11. — 2) m. *a)* Pl. Bez. *bestimmter Manen* Gobh. Çrâddh. 4,8. 9. Hemâdri 1,141,5. 18. fgg. Nach dem Brahma-P. im Prajoga-

Digitized by Google

ratna *die drei dem Urgrossvater vorangehenden Vorväter.* Auch °मुखः पितृगणाः. — *b*) **Brunnendeckel.* — 3) f. ई *a*) *eine best. Körnerfrucht.* — *b*) *ein best. Metrum.* — 4) n. = नान्दीश्राद्ध Hemâdri 1,93,17.

नान्दीरव m. *Freudengeschrei.*

*नान्दीविशाल m. N. pr. Kâç. zu P. 6,3,63.

नान्दीश्राद्ध n. *ein den* नान्दीमुख 2) *a) geltendes Todtenmahl.*

नान्दुक m. N. pr. eines Mannes.

नापित 1) m. *Bartscheerer.* — 2) f. नापिती *die Frau eines Bartscheerers.*

नापितगृह n. *Barbierstube* Ind. St. 13,389.

*नापितवास्तु n. *das Haus eines Bartscheerers.*

*नापितवास्तुक Adj. von नापितवास्तु.

*नापितशाला f. *Barbierstube.*

*नापितायनि m. *der Sohn eines Bartscheerers.*

*नापित्य 1) m. dass. — 2) n. *das Geschäft eines Bartscheerers.*

नापुंसक Adj. *neutral* (Geschlecht).

नाभ् f. etwa *Oeffnung* oder *Quell.*

नाभ 1) am Ende eines adj. Comp. *a*) *Nabel.* — *b*) *Nabe des Rades.* — *c*) *Mittelpunct.* — 2) Adj. Beiw. Çiva's. — 3) m. N. pr. eines Mannes.

*नाभक m. *Terminalia Chebula.*

नाभस Adj. (f. ई) *am Himmel erscheinend, vom H. kommend* (Stimme). In Verbindung mit योग m. Bez. *bestimmter Constellationen.*

नाभाक 1) Adj. von Nabhâka *herrührend.* — 2) m. Patron von Nabhâka.

नाभाग m. N. pr. verschiedener Männer. Auch Pl.

नाभागदिष्ट und नाभागनेदिष्ठ m. fehlerhaft für नाभानेदिष्ठ.

नाभागारिष्ट m. N. pr. eines Sohnes des Manu Vaivasvata. Vgl. नाभानेदिष्ठ.

नाभाग m. Patron. des Ambarîsha.

1. नाभानेदिष्ठ m. N. pr. eines Sohnes des Manu Vaivasvata.

2. नाभानेदिष्ठ Adj. von Nâbhânedishṭha *herrührend.*

नाभानेदिष्ठीय Adj. dass.

नाभि 1) m. (nicht in der älteren Sprache) und f. (adj. Comp. f. इ und ई Vimâna 5,49) *a*) *Nabel, eine nabelähnliche Vertiefung.* Auch नाभी. — *b*) *Nabe des Rades.* Auch नाभी; *m. — *c*) *Mittelpunct, die räumliche Mitte* und auch *das die Theile Zusammenhaltende.* *m. — *d*) *die enge Verbindung zwischen Verwandten: Verwandtschaft, Geschlechtsgemeinschaft;* vom Ort: *Heimat;* concret: *ein Engverbundener, Verwandter, Freund.* *m. — 2) m. *a*) *Moschusthier.* Geschlecht unsicher. — *b*) *das Haupt, der Oberste,* insbes. *unter Fürsten.* — *c*) N. pr. verschiedener Männer. — 3) (*f.) *Moschus.*

नाभिक 1) am Ende eines adj. Comp. *a*) *Nabel* Hemâdri 1,698,8. — *b*) *Nabe des Rades.* — 2) f. ई *a*) *eine nabelähnliche Vertiefung.* — *b*) **Achyranthes atropurpurea.*

*नाभिकण्टक m. = आवर्त.

नाभिकपुर n. N. pr. einer *Stadt.*

*नाभिकूपिका f. *Anschwellung des Nabels* Gal.

*नाभिगुडक m. *Nabelbruch.*

नाभिगुप्त m. N. pr. eines Sohnes des Hiraṇjaretas und eines von ihm beherrschten Varsha in Kuçadvîpa.

*नाभिगोलक m. *Nabelbruch.*

नाभिचक्र n. *Nabelkreis* (in der Mystik).

*नाभिज्ञ m. 1) Bein. Brahman's. — 2) *Nabelschmutz* Gal.

*नाभिजन्मन् m. Bein. Brahman's.

1. नाभिजात Adj. *aus einem Nabel hervorgegangen.*

2. नाभिजात Adj. *nicht von edler Geburt.*

नाभित्व n. Nom. abstr. von नाभि *Nabel* Âit. Br. 1,20.

नाभिदघ्न Adj. (f. नी) *bis zum Nabel reichend* Çat. Br. 3,3,4,28. Nâiṣâm. S. 4, Z. 17.

नाभिधावत् Adj. *nicht zu Hülfe eilend* M. 9,274.

*नाभिनाडी f. *Nabelschnur.* Vgl. गर्भ°.

नाभिनाल n. und °ला f. dass. Zu belegen nur am Ende eines adj. Comp. (f. आ).

नाभिभू m. Bein. Brahman's Ind. St. 15,295.

नाभिमात्र Adj. (f. ई) *bis zum Nabel reichend* Ind. St. 13,273.

नाभिमान m. *Abwesenheit von Hochmuth, Bescheidenheit, Demuth.* अनभिमान v. l.

नाभिमूल n. *die Gegend unmittelbar unter dem Nabel* zu Spr. 3140.

*नाभिल Adj. von नाभि.

नाभिलक्षित Adj. *ungesehen, unbemerkt* Jâán. 3, 59. अनभिलक्षित v. l.

नाभिवर्धन n. 1) *das Abschneiden der Nabelschnur.* — 2) **Nabelschnur.* — 3) **Wohlbeleibtheit.*

नाभिवर्ष m. n. *der von* Nâbhi *beherrschte* Varsha.

*नाभील n. 1) *die Schamgegend beim Weibe.* — 2) *Nabelbruch.* — 3) *Nabelvertiefung.* — 4) *Beschwerde, Noth.*

नाभु m. von unbekannter Bed. Gop. Br. 2,2,13. Vaitân.

नाभेय m. Patron. von नाभि.

नाभ्य 1) Adj. *a*) *aus dem Nabel hervorgekommen.* — *b*) als Beiw. Çiva's nach Nilak. so v. a. नाभिमर्हति. नाभिस्थानीय. — 2) n. *eine best. Opferhandlung* Mân. Gṛhj. 2,7.

नाम 1) am Ende eines adj. Comp. (f. आ) = नामन् *Name.* — 2) Adv. s. u. नामन्.

1. नामक am Ende eines adj. Comp. (f. °नामिका: नामका wohl fehlerhaft) = नामन् *Name.*

2. °नामक Adj. (f. नामिका) *biegend, beugend.*

नामकरण 1) m. *Nominalsuffix.* — 2) n. *das Belegen Jmds* (Gen.) mit dem Namen von (°नाम्ना); *die Ceremonie der Namengebung* Gaut. °णं कर् *mit Jmd* (Gen.) *diese C. vornehmen.*

नामकर्मन् n. *die Ceremonie der Namengebung.*

नामकीर्तन n. *das Nennen des Namens Jmds* (Gen.) 215,13. insbes. *das Hersagen der Namen eines Gottes.*

नामगृह्य Absol. *unter Namensnennung* Âpast. Çr. 3,14,1.

नामगोत्र n. Du. *Personen- und Familienname* Gaut. 2,23. Kauç. 55.

नामग्रह m., °ग्रहण n. (Kâd. 169,24) und °ग्राह m. *Erwähnung des Namens, Namensnennung.*

नामग्राहम् Absol. *unter Namensnennung.*

नामचन्द्रिका f., नामचरणभाष्य n. und °चरणावार्त्तिक n. Titel von Werken.

नामचोर m. *Namensdieb, der eines Andern Namen sich zueignet.*

नामजातिग्रह m. (M. 8,271) und °ग्रहण n. (Kull.) *Nennung des Namens und des Standes (der Kaste).*

नामतस् Adv. 1) = नाम्नस् Abl. von नामन्. — 2) *Namens, namentlich, mit Namen.* Mit कर् *Jmd* (Acc.) *mit dem Namen von* (Acc.) *belegen;* mit प्रच्छ् *nach Jmds* (Acc.) *Namen fragen.* नाम नामतस् und नामतस् — नाम so v. a. नामतस् oder नाम allein.

नामतिक Adj. *in Filz gekleidet.*

नामतीर्थ m. N. pr. eines Mannes.

नामतस् Adv. *namentlich.*

नामदेव m. N. pr. eines Mannes B. A. J. 4,46.

*नामद्वादशी f. *eine best. religiöse Ceremonie, bei der* Durgâ *unter ihren zwölf Namen verehrt wird.*

नामधेय und °धा m. *Namengeber.*

नामधातु m. *ein denominativer Verbalstamm.*

नामधारक Adj. *nur den Namen von Etwas tragend, nur dem Namen nach Etwas* (Nom.) *seiend.*

नामधारिन् Adj. 1) am Ende eines Comp. *den Namen — führend, heissend.* — 2) = नामधारक Golâdhj. 1,7.

नामधेय n. 1) *Benennung, Name.* नामधेयतस् *dem Namen nach* Mudrâr. 26,16. — 2) *die Ceremonie der Namengebung.*

Digitized by Google

नामधेयकरण n. *die Ceremonie der Namengebung.*

नामधेयपारिजातोत्सव Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

नामन् 1) n. (am Ende eines adj. Comp. f. नामी, seltener नामन्) *a) Kennzeichen, Merkmal. — b) Erscheinungsform, Form, Art und Weise, modus. — c) Name, Benennung.* नाम्ना, नाम नाम्ना, नाम — नाम्ना und नाम्ना — नाम *mit Namen, Namens.* नाम ग्रभ् (ग्रक्) *den Namen nennen,* नाम भृ *einen Namen tragen, — haben,* नाम कृ, धा oder दा *einen Namen beilegen,* नाम्ना कृ oder वि-धा (130,12) *Jmd benennen* (mit doppeltem Acc.). तस्य नामापि न ज्ञायते so v. a. *davon ist keine Spur mehr zu erkennen. — d) Personenname* (Gegensatz *Geschlechtsname*). — *e) Name,* so v. a. *Person, Wesen. — f) Name,* so v. a. *Geschlecht, Art. — g)* in der Grammatik *Nomen. — h) ein guter Name, Ruhm, Berühmtheit.* Nur am Ende eines adj. Comp. so v. a. *berühmt durch. — i) *Wasser.* — 2) नाम Adv. *a) Namens, mit Namen.* Zum Ueberfluss mit नाम्ना und नामतस् verbunden. — *b) nämlich, freilich, wirklich, allerdings, gerade. — c) vielleicht, etwa. — d)* nach einem Pron. interr. *doch, wohl. — e)* ग्रपि नाम am Anfange eines Satzes mit Potent. *ob wohl, vielleicht. — f)* ग्रपि नाम nach einem andern Worte hebt dieses noch stärker als ग्रपि hervor. Venis. 38,21. — *g)* मा नाम mit Potent. oder mit Ergänzung desselben *ach wenn doch nicht, wenn nur nicht. — h)* mit einem Imper. *immerhin* Spr. 7696.

नामन 1) Adj. *beugend, demüthigend.* — 2) n. *Depression unter dem Horizont* Golâdh. 9,2.

नामनामिक Adj. als Beiw. Vishṇu's nach Nilak. = नाभि नाभि विदित:.

नामनिधान n. Titel eines Wörterbuchs der *Nomina.*

*नामनियतप्रवेश m. *ein best.* Samâdhi.

नामनौ f. *ein Schiff dem blossen Namen nach, kein wirkliches Schiff.*

नामपद् n. *Name* Bhâg. P. 6,2,11.

नामपारायण n. Titel eines Wörterbuchs der *Nomina.*

नामबिभर्तिन् Adj. *nur den Namen tragend* AV. 15,13,6. Wohl fehlerhaft.

1. नाममात्र n. *der blosse Name.*

2. नाममात्र Adj. *nur den Namen von Etwas tragend, dem blossen Namen nach Etwas* (Nom.) *seiend.*

नाममात्रावशेषित Adj. *von dem nur der Name übriggeblieben ist, todt.*

नाममाला f. 1) *Wörterbuch der Nomina.* — 2) Titel eines best. *Wörterbuchs* und eines med. Werkes (Bühler, Rep. No. 556).

नाममाहात्म्य n. Titel eines Werkes.

नाममुद्रा f. *ein Siegelring mit einem Namen.*

नामयज्ञ m. *ein Opfer nur dem Namen nach.*

नामरत्नविवरण n. Titel eines Werkes.

नामरूप n. Du. *Name und Gestalt* Çat. Br. 14, 4,2,15. 4,3. Mund. Up. 3,2,8. Burnouf, Intr. 502.

नामरूपात्मक Adj. Ind. St. 9,134.

नामलिङ्ग n. *das Geschlecht der Nomina, ein darüber handelndes Werk.*

नामलिङ्गानुशासन n. *die Lehre vom Geschlecht der Nomina.*

नामवत् Adj. *einen Namen habend* Comm. zu Âpast. Çr. 4,1,8.

*नामवर्जित und *नामविवर्जित (Gal.) Adj. *dumm, einfältig.*

नामव्यूह m. *ein best.* Samâdhi Kâraṇḍ. 52,12.

*नामशुण्डी f. *eine Gurkenart.*

नामशेष 1) Adj. (f. ग्रा) *von dem nur der Name übrig geblieben ist, gestorben, todt* Uttarâr. 28,16. 17 (37,19. 20). — 2) *m. *der Name als einziges Ueberbleibsel, Tod.*

नामसंग्रह m. *eine Zusammenstellung —, ein Wörterbuch der Nomina.* Auch °माला f.

नामसारोद्धार m. Titel eines Wörterbuchs der *Nomina.*

*नामाख्यातिक Adj. *sich auf das Nomen und das Verbum beziehend, diese betreffend.*

नामाङ्क Adj. *mit Jmds Namen bezeichnet.*

*नामादेशम् Absol. *mit Angabe des Namens.*

नामानुशासन n. Titel eines Wörterbuchs der *Nomina.*

नामावली f. Titel eines Werkes.

नामिक Adj. (f. ई) 1) *den Personennamen betreffend.* — 2) *das Nomen betreffend* Comm. zu Nyâyas. 2,2,60. — नामिका s. u. नामक.

1. नामिन् Adj. *umbeugend* (einen Dentalen in einen Cerebralen).

2. नामिन् Adj. *einen Namen habend.*

1. नाम्ब m. *eine best. Körnerfrucht* Ind. St. 13,436.

2. नाम्ब Adj. *aus der Körnerfrucht* Nâmba *bestehend.*

नाम्य Adj. *zu biegen, biegbar, zu spannen* (ein Bogen). — शिवी नाम्यान् Draup. 4,12 fehlerhaft für शिबीनाद्यान्.

नाम्ना v. l. für नम्न 2) Âçv. Çr. 2,14,30.

नार्य m. 1) *Führer.* — 2) *Führung, Leitung. — 3) *kluges Benehmen, Staatsklugheit.*

नायक 1) m. (adj. Comp. f. नायका) *a) Führer, Anführer, Leiter, Chef, Haupt.* Auch von Göttern gebraucht Ind. St. 14,369. Mit und ohne सैन्यस्य *Heerführer. — b) Gebieter,* so v. a. *Gatte. — c) der Held —, der Liebhaber in einem Stücke. — d) der Mittelstein in einer Perlenschnur. — e) Paradigma, Musterbeispiel. — f)* N. pr. eines Mannes. Auch भट्ट°. — 2) f. नायिका *a) eine vornehme Dame. — b) Geliebte. — c) Heroine. — d) eine* Çakti *der* Durgâ.

नायकत्व n. *Führerschaft.*

नायकरत्न n. Titel eines Commentars.

*नायकाधिप m. *Fürst, König.*

नायकाय्, °यते *den Mittelstein in einer Perlenschnur darstellen.*

नायन Adj. *ocularis* Comm. zu Nyâyas. 3,1,36.

नायिकाचूर्ण n. *ein best. Medicament* Rasar. 259. Rasendrak. 94.

नायिन् Adj. *führend* in ग्रघुत°.

नार् 1) Adj. *a) vom Menschen kommend, zum M. gehörig* Kaṇḍak. 70,10. 74,1. — *b) *geistig.* — 2) m. *a) Mensch, Mann. — b)* Pl. *Wasser.* Auch *f. ग्रा. — *c)* = 1. नारायण 1) Ind. St. 14,141. — *d) *Kalb.* — 3) f. नारी *a) Weib, Eheweib, ein weibliches* oder *weiblich benanntes Ding.* Vgl. नारि. — *b)* Bez. *zweier Metra. — c) *Opfer. — d)* N. pr. einer Tochter Meru's. — 4) *n. *a) eine Versammlung von Männern* oder *Menschen. — b) getrockneter Ingwer.*

1. नारक 1) Adj. (f. ई) *zur Hölle in Beziehung stehend, in der H. erfolgend, — befindlich, höllisch.* लोक m. *die Hölle.* — 2) m. *a) Höllenbewohner. — b) der Herr der Unterwelt.*

2. नारक m. *die Unterwelt, Hölle.*

नारकपालकुण्डलवत् Adj. *Menschenschädel als Ohrenschmuck tragend* Prab. 65,10.

*नारकिक m. *Höllenbewohner.*

नारकिन् Adj. *der Hölle verfallend, in der H. wohnend;* m. *Höllenbewohner.*

*नारकीट m. 1) *ein best. Wurm.* — 2) *ein Mann, der Hoffnungen, die er zuvor erregt hat, wieder zu Nichte macht.*

*नारकीय m. *Höllenbewohner.*

नारङ्ग 1) m. f. (ई) *Orangenbaum.* — 2) *m. *a) der Saft der Pfefferpflanze. — b) Wüstling. — c) ein lebendes Wesen. — d) Zwilling.* — 3) *n. *gelbe Rübe* Râgân. 7,211.

*नारङ्गपत्रक m. *gelbe Rübe.*

नारचन्द्रपद्धति f. Titel eines Werkes.

*नारजीवन n. *Gold.*

1. नारद und नारदि 1) m. N. pr. *a)* verschiedener mythischer Personen, insbes. eines Ṛshi, der mit

Digitized by Google

den Göttern und den Menschen verkehrt und hierhin und dorthin berichtet. — *b*) verschiedener Männer Lalit. 378,10. Hem. Par. 5,30. — *c*) eines Berges. — 2) *f. आ *die Wurzel vom Zuckerrohr.*

2. नारद् Adj. (f. ई) *zu* Nârada 1) *a*) *in Beziehung stehend.*

नारदपञ्चरात्र n., नारदपरिव्राजकोपनिषद् f. (Opp. Cat. 1), नारदपुराण n., नारदवचन n. (ebend.), नारदशिक्षा f. (ebend.), नारदसंहिता f. und नारदस्मृति f. (Opp. Cat. 1) Titel verschiedener Werke.

नारदिन् m. N. pr. eines Sohnes des Viçvâmitra.

नारदीय 1) Adj. *zu* Nârada 1) *a*) *in Beziehung stehend.* — 2) n. Titel verschiedener Werke Kâd. 84,14. 102,14.

नारदीयक Adj. = नारदीय 1).

नारदीयमकास्थान n. N. pr. einer Oertlichkeit.

नारदेश्वरतीर्थ m. N. pr. eines Tîrtha.

नारदोपनिषद् f. Titel einer Upanishad. °षद्दीपिका Titel eines *Commentars* dazu Opp. Cat. 1.

नारद्वासव n. Name eines Sâman Ârsh. Br.

नारसिंह 1) Adj. (f. ई) *auf* Vishṇu *in seiner Erscheinung als halb Mensch halb Löwe bezüglich, ihm eigen* u. s. w. — 2) m. *a*) *der 16te* Kalpa 2) *h*). — *b*) = नरसिंह Vishṇu *als halb Mensch halb Löwe.* — *c*) N. pr. eines Mannes. — 3) n. N. pr. einer Stadt.

नारसिंहचूर्ण n. *ein best. Aphrodisiacum.* Vgl. नर°.

नारसिंहतन्त्र n. Titel eines Tantra.

नाराच Adj. *zwischen Mensch und Pferd stattfindend.* युद्ध n. *Kampf* Harîv. 2,24,61. नरकृप v. l.

नाराच 1) m. *a*) *eine Art Pfeil*, angeblich *ein eiserner; Pfeil* überh. — *b*) **ein best. Wasserthier.* — *c*) **Regentag.* — *d*) *eine best. Mixtur.* — 2) **f. ई *Goldschmiedswage.* — 3) n. *a*) *ein best. Medicament* Kâraka 6,18. Bhâvapr. 5,17. — *b*) *ein best. Metrum.*

नाराचक 1) n. *ein best. Metrum.* — 2) f. °चिका *a*) **Goldschmiedswage.* — *b*) *ein best. Metrum.*

नाराचघृत n., नाराचचूर्ण n. und नाराचरस m. Bez. *bestimmter Medicamente* Mat. med. 204. 229. 230.

1. नारायण m. 1) Patron. des personificirten Purusha. Häufig in Verbindung mit नर genannt und mit Vishṇu oder Kṛshṇa identificirt. — 2) *das von* Nârâjaṇa 1) *verfasste* Purusha-*Lied* ṚV. 10,90. — 3) als Synonym von Vishṇu Bez. *des zweiten Monats.* — 4) mystische Bez. *des Lautes* आ. — 5) N. pr. verschiedener Männer.

2. नारायण 1) Adj. *zu* 1. नारायण 1) *in Beziehung stehend, von ihm kommend, zu ihm gehörend* u. s. w. तीर्थ n. Bez. *der Ufer der* Gaṅgâ *bis zu einer Entfernung von vier* Hasta *vom Wasser.* तैल n. *ein best. heilkräftiges Oel* Bhâvapr. 3,124. Mat. med. 261. चूर्ण n. *ein best. Heilpulver* Bhâvapr. 4, 150. — 2) f. ई *a*) Bein. *α*) *der Lakshmî. — *β*) der Durgâ. — *γ*) *der Gaṅgâ und der Gaṇḍakî. — *b*) Patron. der Indrasenâ. — *c*) **Asparagus racemosus.*

नारायणकण्ठ m. N. pr. eines Autors.

नारायणकर्त्य m. und नारायणगीता f. Titel zweier Werke.

नारायणगुप्त (?) m. N. pr. eines Fürsten.

नारायणचक्रवर्तिन् m. N. pr. eines Grammatikers.

नारायणतत्त्ववाद् m. Titel eines Werkes.

नारायणतार् m. N. pr. eines Autors.

नारायणतीर्थ 1) m. desgl. — 2) n. N. pr. eines Tîrtha.

नारायणतीर्थतरंग m. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

नारायणदाससिद्ध m. N. pr. eines Autors.

नारायणदीक्षित m. N. pr. eines Mannes.

नारायणदेव m. 1) **der Gott* Nârâjaṇa. — 2) N. pr. eines Autors.

नारायणदैवविद् m. N. pr. eines Mannes.

नारायणपण्डित m. desgl.

नारायणपद्धति f. Titel eines Werkes.

नारायणप्रिय 1) m. Bein. Çiva's. — 2) **n. *gelbes Sandelholz.*

नारायणबलि m. *eine best. Leichenfeier.* °प्रयोग m., °समर्थन n. und °स्वयंप्रयोजनसङ्गिका f. Titel von Werken Opp. Cat. 1.

नारायणभट्ट m. N. pr. eines Autors.

नारायणमय Adj. *in* 1. Nârâjaṇa 1) *bestehend, ihn darstellend* Agni-P. 37,10.

नारायणवार्त्तिक n., नारायणविलास m., नारायणवृत्ति f. (Opp. Cat. 1) und नारायणशब्दार्थ m. (ebend.) Titel von Werken.

नारायणश्रीगर्भ m. N. pr. eines Bodhisattva.

नारायणश्रुति f. wohl = नारायणोपनिषद्.

नारायणसरस् n. N. pr. eines *Sees.*

नारायणसरस्वती m. N. pr. eines Scholiasten.

नारायणसरोवरमाहात्म्य n., नारायणसारसंग्रह m. und नारायणसूत्र n. (Opp. Cat. 1) Titel von Werken.

नारायणसूरि m. N. pr. eines Mannes.

नारायणस्मृति f. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

नारायणस्वामिन् m. N. pr. eines Mannes.

नारायणाय्, °यते *zum Gotte* Nârâjaṇa *werden, ihm gleichen.*

नारायणाश्रम m. Nom. pr. 1) einer *Einsiedelei.* — 2) eines Autors.

नारायणाश्रमीय n. *das Werk des* Nârâjaṇâçrama Opp. Cat. 1.

नारायणि m. N. pr. eines Sohnes des Viçvâmitra.

नारायणीय 1) Adj. (f. आ) *zu* Nârâjaṇa *in Beziehung stehend, von ihm handelnd* u. s. w. — 2) n. Titel verschiedener Werke Opp. Cat. 1. °व्याख्या f. und °व्याख्याभक्तिदीपिका f. desgl. ebend.

नारायणीयक Adj. = नारायणीय 1) Agni-P. 39,4.

नारायणेन्द्र m. N. pr. eines Scholiasten.

नारायणोपनिषद् f. Titel einer Upanishad. °षद्दीपिका und °षद्दीपिका f. Titel zweier Werke Opp. Cat. 1.

*नाराल Adj. = नरालिरिव gaṇa शर्करादि in der Kâç.

नाराशंस 1) Adj. (f. ई) *a*) *zum Lobe des Mannes* oder *der Männer dienend.* — *b*) *dem* Agni Narâçaṁsa *geweiht, denselben betreffend, — enthaltend* u. s. w. — 2) m. *a*) Bez. *gewisser* Soma-*Becher, bei deren Genuss Worte gesprochen werden, in welchen* Narâçaṁsa *erwähnt wird.* — *b*) Pl. Bez. *bestimmter Manen.* — 3) f. ई Pl. Bez. *bestimmter Sprüche* Ind. St. 9,120. — 4) n. *eine Erzählung, die freigebige Männer verherrlicht*, Ind. St. 14,442.

नाराशंसपङ्क्ति Adj. *mit einer Fünfzahl von* Narâçaṁsa *genannten* Soma-*Bechern begangen* (यज्ञ) Ait. Br. 2,24,3 (नरा° gedr.).

नाराशर्य m. N. pr. eines Mannes.

नारि f. = नारी *Weib, Eheweib.*

*नारिक Adj. (f. ई) 1) *wässerig.* — 2) *geistig.*

नारिकेर m. *Cocosnussbaum, Cocosnuss* 179,10.

नारिकेल m. 1) dass. °कुकर Râǵat. 7,1126. — 2) N. pr. = °द्वीप.

नारिकेलतार m. *ein best. Medicament* Mat. med. 86.

नारिकेलद्वीप m. N. pr. einer *Insel.*

*नारिकेलि und *°ली f. = नारिकेर.

नारिङ्ग m. (Kâraka 1,27. Ind. St. 15,326) und °ङ्गी f. (zu Spr. 1159) = नारङ्ग 1).

*नारिङ्गकन्द् m. *gelbe Möhre.*

नारिष्ट und °क्षेम (Comm. zu Gaim. 5,2,17) = नारिष्टक्षेम.

नारिष्ट m. Du. nach dem Comm. *das Verdauungsfeuer und der Wind des Athems.* नारिष्टक्षेमाः.

नारीक 1) am Ende eines adj. Comp. = नारी *Weib.* — 2) n. im Sâṁkhja *eine der 9 Arten der* Tushṭi.

नारीकवच (*Weiber zum Panzer habend*) m. Bein. Mûlaka's.

नारीकुञ्जर m. von unbekannter Bed. Ind. St. 15, 327. Paṇḍ.

Digitized by Google

नारीकेल 1) m. *a) *Cocosnussbaum, Cocosnuss. — b) N. pr. einer Insel. — 2) *f. ई a) = 1) a). — b) *ein aus der Milch der Cocosnuss bereitetes berauschendes Getränk.*

*नारीच n. *Corchorus capsularis.*

*नारीतरंगक m. *Wüstling.*

नारीतीर्थ n. Pl. N. pr. bestimmter Tîrtha.

नारीपत्तन n. N. pr. einer *Stadt.*

नारीमय Adj. *nur oder ganz aus Weibern bestehend* Kâd. 94,3.

नारीमुख m. Pl. N. pr. eines Volkes.

नारीयान n. *Frauenwagen.*

*नारीष्टा f. *arabischer Jasmin* Râgân. 10,82.

नारीष्ठ Adj. *auf die Weiber versessen.*

नारुंतुद Adj. *keine wunde Stelle berührend, Niemand verletzend.*

नारेय m. N. pr. eines Sohnes des Bhaṅgakâra.

तारेय v. l.

नारोपायन (?) m. N. pr. eines Mannes. Pl. *sein Geschlecht.*

*नार्कल्पि m. Patron. von नृकल्प.

*नार्कुट Adj. von नृकुटी Kâs. in Mahâbh. 8,49,*a.*

*नार्तिक Adj. von नर्त.

*नार्नमनि m. Patron. von नृनमन.

*नार्पत्य Adj. von नृपति.

*नार्मत m. Patron. von नृमत्त्.

नार्मद 1) Adj. *zum Fluss* Narmadâ *gehörig.* प्रवाह m. *der Strom der* N. — 2) m. (*Metron. von नर्मदा) N. pr. eines Mannes Hariv. 8019.

नार्मर m. N. pr. eines Dämons.

नार्मिणी (viersilbig) Adj. f. als Beiw. einer Burg.

नार्मेध 1) m. Patron. des Çakapûta. — 2) n. Name eines Sâman.

(नार्य) नारिय m. N. pr. eines Mannes.

*नार्यङ्ग m. = नारङ्ग *der Orangenbaum.*

*नार्यतिक्त m. = अनार्यतिक्त *Gentiana Chiraita.*

नार्षद m. 1) Patron. Kaṇva's. — 2) N. pr. eines Dämons.

नाल 1) Adj. *aus Rohrschilf gebildet, — bestehend* (Wald). — 2) (*f. आ und ई) und n. *a) ein hohler Stengel, insbes. ein Lotusstengel. — b) Röhre, ein röhrenartiger Gegenstand* überh. Bâlar. 28,3. — 3) f. आ N. pr. eines Flusses. नीला v. l. — 4) f. *ई *a) Gemüsestengel. — b) ein Werkzeug zum Durchbohren der Elephantenohren. — c) ein Zeitraum von 24 Minuten. — d) Lotusblüthe. — e) Hibiscus cannabinus* Mat. med. 311. — 5) n. *a) Harnröhre. — b) Stiel.* Nur am Ende eines adj. Comp. (f. आ) MBh. 7,2,24. — *c) eine best. Verstärkung an einem Wagen. — d) *Auripigment.*

नालक 1) am Ende eines adj. Comp. *Stengel,* insbes. *ein Lotusstengel;* vgl. चारु°. — 2) *m. *eine Erbsenart* Gal. — 3) f. नालिका *a) *Stengel, Lotusstengel. — b) eine best. Gemüsepflanze. — c) eine best. Pflanze,* = चर्मकशा. — *d) *ein Werkzeug zum Durchbohren der Elephantenohren. — e) ein Zeitraum von 24 Minuten. — f) eine spöttisch-scherzhafte Räthselrede. — g) Anspielung, versteckter Wink* Spr. 4046.

*नालकिनी f. *Lotusgruppe, Lotusteich.*

नालन्द m. N. pr. eines Dorfes in der Nähe von Râgagṛha.

*नालन्दर m. N. pr. eines buddh. Klosters.

*नालवंश m. *Rohrschilf* Râgân. 8,104.

*नालापडा f. = नालन्द.

नालाय्, °यते *den Stiel* (einer Axt) *darstellen.* °पित *einen Stiel darstellend.*

नालायन m. Patron. Auch Pl.

नालास्त्र n. *Muskete, Kanone* Çukran. 4,1035.1037.

नालि f. 1) *ein röhrenartiges Gefäss im Leibe. — 2) am Ende eines adj. Comp. *ein Zeitraum von 24 Minuten.*

नालिक 1) Adj. in Verbindung mit आसन *eine bes. Art des Sitzens.* — 2) am Ende eines adj. Comp. *ein Zeitraum von 24 Minuten;* vgl. षष्टालिक. — 3) m. *a) ein Händler mit* — (?) Paṇḍad. — *b) *Büffel. — 4) n. *a) Geschützrohr* Çukr. 4,1024.1026. — *b) *Lotusblüthe. — 5) *m. oder n. *Myrrhe.* — 6) *m., f. oder n. *ein best. Blasinstrument.* — नालिका f. s. u. नालक.

नालिकापुष्प n. *eine best. Blume.*

नालिकेर 1) m. f. (ई Bâlar. 38,3. Paṇḍad.) *Cocosnussbaum, Cocosnuss.* — 2) m. N. pr. einer Gegend.

नालिकेल 1) m. *Cocosnussbaum.* — 2) n. *Cocosnuss.*

*नालिताङ्ग m. *Rabe.*

*नालिता f. *eine best. Gemüsepflanze.*

नालिनी f. mystische Bez. *des rechten Nasenlochs.*

नालीक 1) m. *a) eine Art Pfeil. — b) *Körper* oder *Glied des Körpers.* — 2) *m. n. *Lotusblüthe.* — 3) *n. *Lotusgruppe.*

*नालीकिनी f. *Lotuspflanze, —gruppe, —teich.*

*नालीप m. *Nauclea Cadamba.* Vielleicht ein verlesenes ना नोप:.

*नालीव्रण m. *Fistel.*

*नाल्य Adj. von नल.

1. नाव् m. *Jubelruf.*

2. नाव 1) am Ende und am Anf. einiger Comp. = नौ *Schiff.* — 2) f. नावा dass.

नावन n. *Niesemittel.*

नावनीत Adj. (f. ई) 1) *von Butter kommend* Nâm. 1,4,28. — 2) *weich wie Butter* 43,14. 15.

नावनीय Adj. *gut als Niesemittel* Kâraka 1,9.

नावप्रवेशन n. N. pr. einer Oertlichkeit.

नावमिक Adj. *der neunte.*

*नावयज्ञिक Adj. *zum Erstlingsopfer in Beziehung stehend.*

नावर m. N. pr. eines Geschlechts.

नावाज्ञ m. *Schiffer, Bootsmann.*

*नावारोह m. dass.

नाविक 1) m. dass. — 2) n. Name eines Sâman.

नाविकनायक m. *Schiffskapitän* Daçak. (1925) 2, 107,7.18.

नाविकपति m. dass. ebend. 116,18.

*नाविन्, नावोपजीवन und नावोपजीविन् (MBh. 13,48,21) m. *Schiffer, Bootsmann.*

*नाव्य्, नाव्यति *sich ein Schiff wünschen.*

1. नाव्य, नाविय 1) Adj. (f. आ) *a) schiffbar. — b) für ein Schiff zugänglich. — 2) f. आ und n. (230,1) *ein schiffbarer Fluss, Strom.*

2.*नाव्य n. *Neuheit.*

नाव्युदक n. *Wasser in einem Schiffe.*

1. नाश m. (adj. Comp. f. आ) *das Verlorengehen, Verlust, das Verschwinden, Zunichtewerden, Zugrundegehen, Untergang, Vernichtung, Verderben.* दुःस्वप्न° Adj. *böse Träume verscheuchend.*

2. नाश m. *Erreichung* in 1. दूर°.

नाशक Adj. (f. नाशिका) *vertilgend, zerstörend, zu Nichte machend, zu Grunde richtend, Verderben bringend;* mit Gen. oder am Ende eines Comp. Vgl. अर्थ° Nachtr. 3.

नाशन 1) Adj. (f. ई) *vertreibend, vernichtend, zerstörend, verderbend, zu Grunde richtend;* mit Gen. oder am Ende eines Comp. — 2) n. *das Verlorengehenlassen* Âpast. *Verscheuchen, Vertreiben, Vernichten, Verderben, Zugrunderichten.* अधीतस्य *das Entschwindenlassen, Vergessen.* °पातनाशनै: Kathâs. 74,16 fehlerhaft für °पातानशनै:.

°नाशनकर Adj. (f. ई) *zu Nichte machend* Spr. 7853.

नाशयित्री Nom. ag. f. *Vertreiberin.*

*नाशशत (?) m. N. pr. eines buddh. Patriarchen.

नाशिन् Adj. 1) *verloren gehend, verschwindend, vergehend.* — 2) am Ende eines Comp. *vertreibend, vernichtend, zu Grunde richtend.*

नाशिर *ein ausgepresster* Soma-*Stengel* Âçval. 85,12.

नाशी f. N. pr. eines Flusses bei Benares.

नाशुक Adj. (f. आ) *verschwindend, vergehend.*

नाप्य Adj. 1) *zu verbannen, aus dem Lande zu verweisen.* — 2) *zu Nichte zu machen.* Nom. abstr. °त्व n. Kap. 6,14.

Digitized by Google

नाष्टिक m. *der Eigenthümer eines verloren gegangenen Gegenstandes.*

नाष्ट्रा f. 1) *Gefahr, Verderben.* — 2) *verderbliche Macht, Unhold.*

1. नौस् f. Du. *Nase.*

2.* नास्, नासते (शब्दे).

1. नासत्य (auch viersilbig) 1) Adj. ṚV. 4,3,6. — 2) m. Du. Bez. *der beiden* Açvin. Später Sg. als N. pr. des einen der beiden Açvin.

2. नासत्य 1) Adj. *zu den beiden* Açvin *in Beziehung stehend.* — 2) *f. आ *das Mondhaus* Açvinî.

नासदासीय Adj. von नासदासीत् (ṚV. 10,129,1) Çaṃk. zu Bâdar. 2,4,8.

नासा f. 1) Du. und Sg. (128,28) *Nase.* Am Ende eines adj. Comp. f. आ. — 2) *ein nasenartig hervorstehendes Holz über einer Thür. — 3) *Gendarussa vulgaris* Râǵan. 4,48.

नासाग्र n. *Nasenspitze* Gaut. 1,26. Chr. 264,22.

*नासाकिन्नी f. *ein best. Vogel.*

नासाक्वर m. *eine best. Krankheit der Nase.*

*नासादारु n. = नासा 2).

नासानाक् m. *Verstopfung der Nase.*

नासान्तिक Adj. *bis zur Nase reichend.*

नासापरिशोष m. *Hitze und Trockenheit der Nase.*

नासापरिस्राव m. *flüssiger Schnupfen.*

नासापाक m. *eine best. Krankheit der Nase, wobei sich diese entzündet und wund wird.*

नासापुट m. *Nasenflügel* Hemâdri 1,445,18.

नासाप्रतीनाक् m. = नासानाक्.

नासामूल n. *Nasenwurzel.*

नासायोनि m. *ein Schwächling, der durch den Geruch der Geschlechtstheile zur Begattung gereizt werden muss,* Bhâvapr. 1,24.

नासारक्तपित्त n. *Nasenbluten.*

नासारन्ध्र n. *Nasenloch* Comm. zu Çiç. 5,54.

नासारोग m. *Nasenkrankheit.*

नासार्बुद und नासार्शस् n. *Nasenpolyp.*

*नासालु m. *ein best. Baum.*

नासावंश m. *Nasenrücken* Hemâdri 1,445,17.

नासावभङ्ग m. *das Einfallen der Nase* Suçr. 2, 261,18.

नासाविरोक n. (nach dem Comm.) *Nasenloch* Çiç. 5,54.

नासाविवर n. dass.

नासावेध m. *das Durchbohren der Nase* (beim Vieh).

*नासासंवेदन m. *Momordica Charantia* Râǵan. 3,112.

नासास्राव m. = नासापरिस्राव.

नासिक (Ind. St. 14,111) und °त्र्यम्बक N. pr. einer Oertlichkeit.

*नासिकंधम Adj. *durch die Nase blasend.*

*नासिकंधय Adj. *durch die Nase trinkend.*

नासिकवत् Adj. *benaset.*

नासिका f. 1) Sg. *Nasenloch* und *Nase* (später); Du. *Nase.* Am Ende eines adj. Comp. f. आ und *ई. — 2) *= नासा 2). — 3) *Bein. der Açvinî, der Mutter der beiden Açvin.

नासिकाग्र n. *Nasenspitze.* °तस् Adv. Ind. St. 10,433.

नासिकाक्षिक्ष n. *Nasenloch* Mân. Çr. 8,19.

*नासिकाक्षिन्नी f. = नासाक्षिन्नी.

नासिकापाक m. = नासापाक.

नासिकापुट m. = नासापुट.

नासिकामल n. *Rotz* Schol. zu Çiç. 23,21.

नासिकामूल n. *Nasenwurzel.*

नासिकास्रोतस् n. *Nasenloch* Gobh. 2,6,11 (°स्रोतस् gedr.).

नासिक्य 1) Adj. (f. आ) *a) in der Nase befindlich, aus der Nase kommend* Vaitân. — *b) durch die Nase gesprochen, nasal* Hemâdri 1,723,21 (भाषणम् zu lesen). — 2) m. *a) Nasenlaut. — b) ein* (von den Grammatikern angenommener) *dem sogenannten* Jama *verwandter nasaler Zwischenlaut. — c)* *Du. *die beiden* Açvin. — *d)* Pl. N. pr. eines Volkes. — 3) *n. *a) Nase. — b)* N. pr. einer Stadt.

*नासिक्यक n. *Nase.*

नासिर n. wohl *Vorhut* Kâd. 2,103,14.

नासीर 1) *m. *Vordermann.* — 2) (*n.) wohl *Vorhut* Harshaṃ. 173,9.

*नासीत्थ n. *Rotz* Gal.

नास्तिक Adj. *ungläubig;* m. *ein Ungläubiger, ein Atheist* Gaut. Âpast.

नास्तिकता f. *Unglaube, Atheismus.*

नास्तिकवृत्ति Adj. *die Lebensweise eines Atheisten führend* oder *von einem Atheisten seinen Lebensunterhalt empfangend* Vishṇus. 54,15.

नास्तिक्य n. = नास्तिकता. कर्मणाम् *der Nichtglaube an die Folgen der Werke.*

*नास्तितद् m. = नास्तिद्.

नास्तिता f. und नास्तित्व (Kap. 6,1) n. *Nichtexistenz.*

*नास्तिद् m. *der Mangobaum.*

नास्तिमूर्ति Adj. *körperlos* Naish. 8,29.

नास्तिवाद् m. *Unglaube, Atheismus* Kâd. 57,10.

नास्य n. 1) *der dem Zugvieh durch die Nase gezogene Zügel.* — 2) etwa *Niessmittel, Errhinum* in °ग्रासम्.

नास्यग्रासम् Absol. *in den Mund steckend, wie wenn man Etwas in die Nase steckte,* so v. a. *wie Nichts in den Mund steckend* Hariv. 3,125,9. Nach einer anderen Lesart könnte °ग्रासम् Acc. von °ग्रास sein.

नाक् m. 1) **das Binden.* — 2) *Verstopfung* in नासा°. — 3) **Fallstrick, Falle.*

1. नाकुष 1) Adj. (f. ई) *stammverwandt.* — 2) m. *Stammgenosse.*

2. नाकुष m. 1) Patron. Jajâti's. — 2) N. pr. eines Schlangendämons.

*नाकुषि m. Patron. Jajâti's.

1. नि Adv. *niederwärts, hinunter; hinein; rückwärts.* Mit Ausnahme eines Falles nur in Verbindung mit einem Verbum oder am Anfange eines Comp. Hier bisweilen = निस्.

2. नि Adj. in ऋतनि.

3. नि *die 7te Note.*

निंस्, निंस्ते (Bhaṭṭ.) 1) *küssen.* — 2) *begrüssen.* — Zu belegen nur निंसते, निंसत und निंसान. — Mit परि in °णिंसक. — Mit प्र in *प्रणिंसितव्य und प्रनिंसितव्य.

°निंसिन् Adj. *küssend.* नेत्र° *die Augen k.,* so v. a. *sich auf sie herablassend* (Schlaf) Daçak. (1925) 2,128,3.

निःक° u. s. w. s. u. निष्क° u. s. w.

निःक्षत्र Adj. (f. आ) *keine Kriegerkaste habend.* °त्रे *als es keine Kr. gab.* °करण n. *das Bringen um die Kr.,* mit Gen.

निःक्षत्रिय Adj. (f. आ) dass. Bâlar. 99,13.

निःक्षेत्र VP. 4,4,38 fehlerhaft für निःक्षत्र.

निःक्षेप m. *das Wegschicken, Entfernen.* Unbestimmbar Verz. d. Oxf. H. 86,*b*,21.

निःप° u. s. w. und निःफ° u. s. w. s. u. निष्प° und निष्फ°.

निक n. प्रजापतेः Name eines Sâman Ârsh. Br.

निकर्त m. *Achselgrube.*

निकट Adj. *zur Seite befindlich, nahe gelegen;* Subst. (*m. n.) *Nähe.* °टम् *in die Nähe von, hin zu* (Gen. oder im Comp. vorangehend); °टे *in der Nähe von, bei* und auch *hin zu* (153,15); °टात् *aus der Nähe —, weg von.*

निकटग, निकटवर्तिन् (Paṇḍ. 49) und निकटस्थ (Spr. 3697. 7577. Daçak. [1925] 2,129,5) Adj. *in der Nähe stehend, — befindlich.*

निकटी Adv. mit भू *sich nähern, Jmd* (Gen.) *nahe sein* Kâd. 85,23. Harshaṃ. 130,8.

*निकथितिन् Adj. = निकथितमनेन.

निकमस् Infin. zu 4. कम् mit नि Kâṭh. 26,2.

निकर m. (adj. Comp. f. आ) 1) *ein dichter Haufe, Menge.* — 2) *Honorar.* — 3) **Schatz.* — 4) **das Beste von einer Sache.*

Digitized by Google

निकर्तन 1) Adj. *Jmd schindend*, so v. a. *Jmd das Geld abnehmend* (nach Nîlak.) MBh. 5,30,28, v. l. — 2) n. *a) das Abhauen.* — *b) das Schinden Jmds*, so v. a. *das Jmd um sein Geld Bringen* (nach Nîlak.) MBh. 5,30,28.

निकर्तर् Nom. ag. *der schlecht —, der gemein verfährt* MBh. 3,35,10.

निकर्तवे Dat. Inf. zu 1. कृ mit नि ṚV. 8,78,5.

निकर्तव्य n. impers. *schlecht —, gemein zu verfahren gegen* (Gen.).

निकर्ष m. *Abnahme, ein geringeres Maass, Herabsetzung* Çaṃk. zu Bâdar. 3,3,37. Auch fehlerhaft für निकष.

निकष 1) m. *a) das Einreiben, Aufstreichen* Spr. 4714. — *b) Walze* oder *Egge* Âpast. — *c) Probirstein.* — *d)* Titel eines Werkes. — 2) f. आ N. pr. der Mutter Râvaṇa's (Prasannar. 28,17) und *der Rakshas überh. — 3) n. *der auf dem Probirstein aufgetragene Goldstreifen.*

निकषग्रावन् m. *Probirstein.*

निकषण 1) n. *das Abreiben* Comm. zu Âpast. Çr. 2,11,3. — 2) m. oder n. *Probirstein.*

निकषपाषाण m. *Probirstein.*

निकषा Adv. 1) *in der Nähe von*, mit Acc. — 2) **mitten in.*

*निकषात्मज m. *ein* Rakshas.

निकषाय्, °यते *ein Probirstein sein.* °निकषायमाण *ein Pr. für — seiend.*

निकषाश्मन् und निकषोपल (Dh. V. 18,11) m. *Probirstein.*

*निकाणाम् Absol. °णामति *mit zugekniffenen Augen.* Vgl. *अक्षि° Nachtr. 1.

1. निकाम m. *Verlangen, Begehren, Wohlgefallen.* निकामम्, निकामतस् und निकाम° *nach Wunsch, zur Genüge, hinlänglich, reichlich, ganz und gar* Spr. 3698.

2. निकाम Adj. *begierig, heftig verlangend, gierig.* Als Bez. eines Agni Çâṅkh. Gṛhj. 5,2.

निकामधरण Adj. *nach Wunsch tragend* TBa. 3, 6,12,1.

निकामन् Adj. = 2. निकाम.

निकामन n. *Verlangen.*

निकाय m. 1) *Gruppe, Klasse, Verein.* — 2) **Schule* (buddh.). — 3) *Haufe, Menge.* — 4) *Schlupfwinkel.* — 5) **Wohnort.* — 6) *der Körper.* — 7) *Wind.* — 8) **Zeit.* — 9) **die Allseele.*

*निकायान्तरीय Adj. *zu einer anderen Schule gehörig* (buddh.).

निकायिन् m. *ein best. Opfer.*

*निकाय्य m. n. *Wohnung.*

1. निकार m. 1) *Demüthigung, Beleidigung, Kränkung.* — 2) **Tödtung* Gal.

2.*निकार m. *das Schwingen* — oder *Aufspeichern von Korn.*

*निकारण n. *das Tödten.*

निकारिन् m. *Unterdrücker.*

*निकाल्य m. von unbekannter Bed.

निकावल्गा f. N. pr. einer Frau. Vielleicht sind zwei Namen gemeint.

निकाश m. 1) *Gesichtskreis, Nähe.* °शं मे *mir vor Augen, zu mir.* — 2) am Ende eines adj. Comp. *Schein, Aussehen.* Nom. abstr. °ता n.

निकाषम् Absol. in अणिकाषम् (Nachtr. 2) und किरण°.

निकिल्बिषं n. *Entsündigung.*

*निकुचिति f. Nom. act. von कुच् mit नि.

*निकुच्यकर्णि m. *mit herabhängenden Ohren.*

*निकुञ्च m. *Schüssel* Gal.

निकुञ्चक m. 1) *Calamus Rotang* Bhâvapr. 1,207. — 2) **ein best. Hohlmaass.*

निकुञ्चन n. wohl *das Einschrumpfen* Karaka 6,23.

निकुञ्ज m. (*n.) *Gebüsch.*

*निकुञ्जिकाक्षा f. *eine der Mimosa concinna ähnliche Pflanze* Râǵan. 8,77.

निकुट्टन n. *das Niederschmettern* Varâh. Bṛh. 25(23),6.

निकुब्ज Adj. *gekrümmt* Lalit. 251,18.

निकुम्भ 1) m. (*f. ई) *Croton polyandrum* Râǵan. 6,160. — 2) m. N. pr. *a)* eines Dânava. — *b)* eines Rakshas. — *c)* eines Wesens im Gefolge α) Çiva's. — β) Skanda's. — *d)* eines der Viçve Devâs. — *e)* verschiedener Männer.

*निकुम्भाख्यबीज n. *Croton Jamalgota* Râǵan. 6,166 (hier निकुम्भ्याश्च बीजम्).

निकुम्भित n. *ein best. Tact.*

निकुम्भिल m. f. (आ) N. pr. einer Oertlichkeit und eines Heiligthums auf Ceylon.

निकुरम्ब, निकुरुम्ब (Vidḍh. 27,14) und °क m. n. *Menge.*

निकुलीनका f. *eine Art Flug.* °निका v. l.

निकूल Adj. *bergab gehend* in उत्कूलनिकूल.

निकूलवृत्त m. N. pr. eines *Baumes.*

निकृत 1) Adj. s. u. 1. कृ mit नि. — 2) n. = निकृति 3) Spr. 5173, v. l.

निकृति 1) Adj. *unredlich, unehrlich, gemein.* — 2) m. N. pr. eines der 8 Vasu. निर्ऋति v. l. — 3) f. *Unredlichkeit, unehrliches Verfahren, Betrug, Ueberlistung, Gemeinheit.* Personificirt als Tochter Adharma's und Mutter Lobha's (MBh. 12,271, 13) und als Schwester Lobha's und Tochter Dambha's (Bhâg. P. ed. Bomb. 4,8,3).

निकृतिजीवन Adj. *von Unredlichkeit lebend, sich unredlich betragend* MBh. 12,95,16.

निकृतिंजुष् Adj. *am Betruge Gefallen findend.*

निकृतिन् und निकृतिमत् Adj. = निकृति 1).

निकृत्या f. = निकृति 3).

निकृत्वन् Adj. *trügerisch.*

निकृन्तन 1) Adj. am Ende eines Comp. *niedermetzelnd, abschneidend.* — 2) m. *eine best. Hölle.* — 3) n. *a) das Niedermetzeln, Abschneiden* (der Haare u. s. w.). — *b) ein Instrument zum Abschneiden* in नख°.

निकृष्ट 1) Adj. s. u. 1. कृष् mit नि. — 2) n. *Nähe* Suçr. 1,94,4.

निकृष्टाशय Adj. *eine gemeine Gesinnungsweise habend.* Nom. abstr. °ता f. Beng. Chr. 196,7.

निकृष्टी Adv. mit कृ *übertreffen* Comm. zu Kâvjâd. 2,37.

निकृष्टोपाधि Adj. *von etwas Niedrigerem bedingt.* Nom. abstr. °ता f. 259,31.

निकेत m. n. (ausnahmsweise; adj. Comp. f. आ) 1) *Wohnung, Wohnstätte, Aufenthaltsort.* — 2) in der Med. *Sitz* oder *Behälter eines der den Körper constituirenden Grundstoffe* Karaka 3,5. — 3) vielleicht *Bienenstock* MBh. 11,5,17. — 4) *ein Stadium im religiösen Leben eines Brahmanen* MBh. 3,134, 11. — 5) *Erkennungszeichen.*

निकेतन 1) n. (adj. Comp. f. आ) *Wohnhaus, Wohnstätte* Gaut. — eines Gottes, so v. a. *Tempel; Stätte für* (Gen.) Ind. St. 14,388. — 2) *m. *Zwiebel.*

निकोच m. *das Zusammenkneifen.* अक्षि° Pl. *der Augen.*

निकोचक m. *Alangium decapetalum;* n. *die Frucht* Râǵan. 9,74. Bhâvapr. 1,208.

निकोचन n. = निकोच.

*निकोठक m. = निकोचक.

निकोथक m. N. pr. eines Lehrers.

निकोश्य *ein best. Theil der Eingeweide* (des Opferthiers) in शिङ्गी°.

निक्तहस्त Adj. *reine Hände habend.*

निक्रमण n. 1) *das Auftreten* (mit dem Fusse). — 2) *Ort des Auftretens, Fussstapfe.*

निक्रीड m. *Spiel.* मरुतां निक्रीडा: Name eines Sâman Ârsh. Br.

*निक्वाण und *निक्वाण m. *Laut, Ton.*

निक्, निंक्ति 1) *durchbohren.* — 2) **küssen.* — Mit अनु *entlang bohren.* — Mit *प्र *verzehren.* — Mit वि *durchbohren.*

*निक्त 1) Adj. *küssend* in पुष्प°. — 2) f. आ *Nisse;* richtig लिक्ता.

Digitized by Google

निकुभा f. N. pr. der Mutter Maga's.

निक्षेप m. 1) *das Niedersetzen. Hinstellen, Daraufwerfen* Mech. °पक्षनिक्षेप *das Stellen auf die Seite von, das Rechnen zu, das Halten für eine Art von.* — 2) *das Werfen —, Richten* des Auges (im Comp. vorangehend) *auf* (Loc.). — 3) *Depositum, ein zur Aufbewahrung anvertrauter Gegenstand.*

निक्षेपचिन्तामणि m. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

निक्षेपण n. 1) *das Niedersetzen, Hinstellen.* — 2) *Mittel —, Ort der Aufbewahrung.*

निक्षेपदीप m. und निक्षेपरत्ना f. Titel zweier Werke Opp. Cat. 1.

निक्षेपलिपि f. *eine best. Art zu schreiben* Lalit. 144,6.

निक्षेपिन् Adj. *im Besitz eines Depositums seiend.*

निक्षेप्तर् Nom. ag. *Depositor, der Jmd Etwas zur Aufbewahrung anvertraut.*

निक्षेप्य Adj. 1) *niederzulegen.* — 2) *hineinzustecken in* (Loc.).

निक्ष्विदस् Gen. Inf. zu 1. क्ष्विद् mit नि Maitr. S. 3,2,2.

*निखड्वा f. *eine Art Sessel* Gal.

निखनन n. *das Vergraben, Eingraben* Çaṅk. zu Bâdar. 3,3,53. 4,2.

निखर Adj. als Bez. eines Agni.

निखर्व 1) *Adj. *klein von Wuchs, zwerghaft.* — 2) n. *eine best. hohe Zahl.*

निखर्वक *tausend Millionen.*

निखर्वट m. N. pr. eines Rakshas.

निखर्वाद् *tausend Millionen.*

निखातक Adj. *ein wenig eingegraben.*

निखाततुषाङ्गारादिमत् Adj. *mit eingegrabenen Hülsen, Kohlen u. s. w.* Mit. II,62,b,14.

*निखान m. *das Eingraben.* Vgl. नैखान्य.

निखिल Adj. (f. आ) *vollständig, ganz, sämmtlich.* °लेन Instr. Adv. *vollständig, ganz.*

निखिलार्थ Adj. *alles Erforderliche enthaltend, vollständig* 214,28.

निखुर्पर्ष Adj. als Beiw. Vishṇu's.

निखेप Adl. *hineinzustecken* Vishṇus. 5,25.

निग Adj. etwa *gefesselt.*

निगड 1) (*m.) n. *Fusskette, Fessel* (in übertragener Bed.). — 2) Adj. *am Fusse gekettet, gefesselt.*

निगडन n. *das Anlegen von Fussketten.*

निगडय्, °यति *mit Fussketten belegen.* निगडित *am Fusse gekettet, gefesselt* Kâd. 2,44,10.

*निगण m. *Opferrauch.*

1. निगद् m. 1) *das Hersagen, Aufsagen, laute Recitation.* — 2) *ein laut recitirter Spruch.* — 3) *Erwähnung, Anführung.* — 4) *das Ausgedrücktwerden.* स्त्रीनिगद्भाव m. *ein durch das Femininum ausgedrücktes Nomen abstractum.* — 5) Titel eines Werkes. — 6) N. pr. eines Lehrers.

2. निगद् *ein best. Trank* Kaṭhaka 1,6. 6,12. 18. 20.

निगदन n. *das Aufsagen aus dem Gedächtniss* Comm. zu Sâmav. Br. 2,7,4.

निगदित n. *Rede* Bhâg. P. 8,21,35.

*निगदितिन् Adj. *der Etwas hergesagt hat.*

निगन्तव्य Adj. *zu studiren* Âpast.

निगम 1) m. *a) Einfügung,* insbes. *der betreffenden Götternamen in eine liturgische Formel.* — *b) Belegstelle.* — *c) die Wurzel, insofern auf dieselbe ein Wort zurückgeführt wird, das Etymon eines Wortes.* Nur am Ende eines adj. Comp. so v. a. *stammend von, zurückzuführen auf.* — *d) vedischer Text, die heilige Schrift.* — *e) eine heilige Verordnung, — Vorschrift, der Ausspruch eines Gottes, — eines Heiligen; Lehre* überh. चाप° Bâlar. 78,24. — *f) eine Art Stadt, Marktplatz, —flecken* Âpast. Kâṭhaka 3,3. Lalit. 371,19. °चतुष्पथ neben ग्रामचतुष्पथ und नगरचतुष्पथ Mân. Gṛhj. 2,14. — *g) *Weg.* — *h) Kaufmannschaft,* auch wohl *Bürgerschaft* überh. Am Ende eines adj. Comp. f. आ. — *i)* Pl. = °परिशिष्ट. — 2) *n. *eine best. Zahl* (buddh.).

निगमन n. 1) *das Angeführtwerden.* — 2) *Schluss* (im Syllogismus).

निगमपरिशिष्ट n. Titel eines Pariçishṭa zum Jagurveda.

निगमान्त m. = वेदान्त. °मान्तार्थरत्नाकर m. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

निगरण 1) *m. *a) Kehle.* — *b) Opferrauch.* — 2) n. *das Verschlucken* Çaṅk. zu Bâdar. 3,1,7. *Verschlingen* (auch in übertragener Bed.), *Verspeisen, Essen* Râgân. 20,74.

*निगल m. n. = निगड 1).

*निगलन n. = निगरण 2).

*निगाद् m. = 1. निगद्.

°निगादिन् Adj. *hersagend, herzusagen vermögend.*

निगाद्य Adj. *mitzutheilen, Jmd* (Loc.) *zu sagen* Naish. 3,93. 9,69.

*निगार् m. *das Verschlingen.*

*निगारक Adj. *verschlingend.*

*निगाल m. *der Hals eines Pferdes.*

*निगालक Adj. = निगारक.

निगिरण n. *das Verschlingen.*

निगीर्णत्व n. *das Verschlungensein* (in übertragener Bed.).

*निगु 1) Adj. *lieblich.* — 2) m. *a) der Geist.* — *b) Wurzel.* — *c) Schmutz.* — *d) Maleret.*

निगुत् m. *Feind.*

निगुस्थ von unbekannter Bed.

*निगूढक m. *eine Bohnenart.*

निगूढचारिन् Adj. *im Verborgenen schleichend* 204,18.

निगूढार्थमञ्जूषिका f. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

*निगूढक Adj. *verdeckend, verbergend.*

निगूहन n. *das Verdecken, Verbergen.* Pl. Spr. 7650.

निगृकीत n. *eine besondere Art die Trommel zu schlagen* S. S. S. 194.

निगृकीतर् fehlerhaft für निग्रकीतर्.

निगृकीति f. *Bewältigung.*

*निगृक्ष Adj. *eine Zurechtweisung verdienend.*

निग्राभ fehlerhaft für निग्राभ.

*निग्रन्थन n. *Mord, Todtschlag.*

निग्रन्थम् Absol. in पुनर्निग्रन्थम्.

निग्रन्थि etwa *Umschlag* (um ein Buch) Hemâdri 1,549,10.

निग्रभीतर् Nom. ag. *derjenige welcher festhält, — bindet.*

निर्ग्रभे Dat. Inf. zu ग्रभ् mit नि Ṛv. 8,23,3.

निग्रह m. 1) *das Ergreifen, Packen, Festhalten, Festnehmen.* — 2) *das Hemmen, Zurückhalten in seiner Bewegung.* — 3) *das Zurückhalten von* (Abl.), *Bändigen, im Zaume Halten.* — 4) *das Zurückhalten, Verhalten, Einhalten, Unterdrückung, Hemmung, das Einhaltthun* (einer Krankheit). — 5) *Niederdrückung, Zufügung eines Leides, Züchtigung, Bestrafung.* वध° *Todesstrafe* 128,30. — 6) *Zurechtweisung, Tadel.* — 7) *eine Veranlassung —, ein Grund zur Niederlage einer Disputation.* — 8) *Handgriff.* Am Ende eines adj. Comp. f. आ. — 9) *Grenze.* — 10) Bein. Vishṇu-Kṛshṇa's und Çiva's.

निग्रहण 1) am Ende eines Comp. *dämpfend.* — 2) n. *a) Bewältigung, Unterdrückung.* — *b) Züchtigung.* — *c) Kampf* Dh. V. 17,12.

निग्रहसाधन n. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

निग्रहस्थान n. = निग्रह 7).

निग्रहीतर् Nom. ag. 1) *der Jmd ergreift, in seine Gewalt bekommt* Daçak. 75,8. — 2) *Zurückhalter, Abwehrer* Bhâg. P. ed. Bomb. 1,12,26.

निग्रहीतव्य Adj. *zu züchtigen.*

निग्रार्भ m. 1) *das Herabsinkenlassen, Neigen.* — 2) *Niederdrückung.* — 3) *ein best. Spruch, mit welchem die* Soma-*Pflanzen in die Presse gelegt werden.* — 4) *eine best. Gabe* Hemâdri 1,821,15. निग्राभ 820,16. 821,8. 11. 822,6.

निग्राम्य Adj. (f. आ) in Verbindung mit ग्रावन्

Digitized by Google

das Wasser, in welchem die Soma-*Pflanzen befeuchtet werden, ehe sie unter die Presse kommen.*

*निग्राह् m. *Strafe, Züchtigung.*

निग्राह्क Adj. *Jmd unterdrückend, Jmd ein Leid zufügend.* Nom. abstr. °त्व n. Comm. zu Kâvjâd. 2,27.

निग्राह्य Adj. 1) *niederzuhalten, zu züchtigen, zu strafen.* — 2) *der unterdrückt —, dem ein Leid zugefügt wird von* (im Comp. vorangehend) 248,27.

*निघ 1) Adj. *so hoch wie breit.* — 2) m. *Sünde.*

निघण्ट m. 1) *Glossar.* — 2) N. pr. eines Dânava.

*निघण्टि m. = निघण्ट 1).

*निघण्टिका f. *eine best. Knolle.*

निघण्टु m. *Glossar; Pl. Bez. des vedischen Glossars.*

निघण्टुक m. = निघण्टु.

निघण्टुकोश m. und निघण्टुखण्डनिर्वचन n. Titel von Werken.

निघण्टुराज m. Titel von Narahari's *Wörterbuche.*

निघण्टुशेष m. Titel eines Werkes Bühler, Rep. No. 735.

निघर्ष m. *Reibung* Çaṃk. zu Bâdar. 1,1,4.

निघर्षण n. *das Reiben.*

*निघस m. *das Essen.*

निघात m. 1) *Schlag* Gaut. — 2) *Tonsenkung.*

*निघाति f. *ein eiserner Hammer* (?).

°निघातिन् Adj. *niederhauend, — streckend, vernichtend.*

निघृष्व 1) Adj. *a)* nach dem Comm. = नितरां दीप्यमानः. — *b)* **klein, unansehnlich.* — 2) *m. *a) Huf.* — *b)* = क्षुरमार्जन n. — *c) Eber;* vgl. घृषि. — *d) Esel* oder *Maulthier.* — *e) Wind.* — *f) Weg.*

निघ्न 1) Adj. *a) abhängig, in der Gewalt stehend —, unter dem Einfluss stehend —, beherrscht von* (im Comp. vorangehend) Kâd. 2,132,13. *erfüllt von, ganz hingegeben* Râǵat. 8,3078. Bâlar. 50,16. Nom. abstr. °निघ्नता f. — *b)* nach einem Zahlwort *multiplicirt mit.* — 2) m. N. pr. verschiedener Männer VP.^{2}.

*निघ्नक Adj. = निघ्न 1) *a).*

*निचक m. N. pr. eines Mannes Mahâbh. 4,60,*a* (zu lesen निचक । st. निचका).

निचक्रु m. N. pr. eines Fürsten VP. 4,21,3. निचक्रु v. l.

निश्चक्रया Instr. Adv. *ohne Wagen.*

निचक्रु m. v. l. für निचक्रु VP.^{2} 4,163.

निचनुस् m. N. pr. eines Fürsten Hariv. 2,84,9. विचनुस् v. l.

निचङ्कुण m. v. l. für निचुम्पुण 1) TS. 1,4,45,2.

निचन्द्र m. N. pr. eines Dânava.

निचमन n. *das Einschlürfen.*

1. निचय m. *Aufschichtung, Aufhäufung, Ansammlung, Haufe, Menge, Vorrath* Gaut. 10,63. षण्मास° Adj. *auf sechs Monate Vorrath habend.* Ausnahmsweise in Verbindung mit lebenden Wesen.

2.*निचय m. = निश्चय.

*निचयक Adj. = निचये कुशलः.

निचयगुल्म m. *eine durch Anhäufung aller drei Humores entstandene Anschwellung des Unterleibes* Kâraka 2,3.

निचयोद्रिन् Adj. *an einer durch Anhäufung aller drei Humores entstandenen Anschwellung des Bauches leidend* Kâraka 6,18.

निचाङ्कण m. N. pr. v. l. für निचुङ्कण.

*निचाय m. *Haufe* (als Maass).

*निचिकी f. = नैचिकी.

निचित 1) Adj. s. u. 1. चि mit नि. — 2) *m. Pl. N. pr. eines Kriegerstammes. — 3) f. आ N. pr. eines Flusses.

निचिर् Adj. *aufmerkend, wachsam.*

निचुङ्कण m. 1) v. l. für निचुम्पुण 1). — 2) N. pr. eines Vâruṇi.

*निचुदार m. *ein best. Baum.* Vgl. नैचुदार.

निचुदारु m. *ein best. Vogel* Gaut.

निचुम्पुण m. 1) etwa *Schwall, Guss* oder *Spülung* ṚV. 8,82(93),22. — 2) N. pr. eines Çaunaḥçepa.

निचुल m. 1) **Ueberwurf, Mantel.* — 2) *Barringtonia acutangula.* — 3) **Calamus Rotang.* — 4) N. pr. eines Dichters.

निचुलक m. 1) = निचुल 1). — 2) *Futteral* Bâlar. 165,9 (°चुलुक gedr.).

निचुलित Adj. *in einem Futteral steckend* Bâlar. 106,14. Am Ende eines Comp. *bedeckt mit* Prasannar. 101,21.

*निचूल m. = निचुल 1) und 2).

निचृत् f. *ein defectives Metrum.*

*निचेकाय m. *beständiges Aufschichten.*

निचेतर् (ohne Object) und निचेतर् (mit Acc. und auch ohne Object) Nom. ag. *Aufmerker, Beobachter.*

निचेय Adj. *aufzuschichten, was da verdient aufgeschichtet* oder *angehäuft zu werden.*

निचेरु Adj. 1) *gleitend.* — 2) *schleichend.*

निचोल m. 1) *Ueberwurf, Mantel.* — 2) *Futteral* Vikramâṅkaḱ. 7,2. — 3) *Barringtonia acutangula* Kâraka 6,9.

निचोलक 1) *m. n. *Ueberwurf, Mantel.* — 2) *m. *Panzer.* — 3) m. oder n. *Futteral* Harshaḱ. 182,21.

*निच्क्वि f. N. pr. eines Landes, = तीरभुक्ति.

निच्क्विवि m. *eine best. Mischlingskaste.*

निच्क्वेर् Adj. fehlerhaft für निष्क्वेर्.

निज्, *निञ्ज् (vom Simplex zu belegen: निनिक्त. °अनिजम्, °निजानं, °अनैक्षीत्, °अनिक्त, °निज्ञे = °निनिज्ञे in Bhâg. P., निक्ता, °निज्य, Pass. निज्यते und निक्ते) und Intens. नेनेक्ति, नेनिक्ते. 1) *abwaschen, reinigen;* Med. *sich abwaschen, sich rein machen.* निक्त *gewaschen, gereinigt; besprengt.* — 2) *पोषणे. — Mit अव *abwaschen, reinigen, bespülen;* Med. *sich abwaschen* und *abwaschen* (Bhâg. P.). अवनेनिज्य Gobh. Çrâddh. 2,31. — Caus. अवनेजयति *abwaschen lassen.* अवनेजित *angeblich* = व्याप्त *erfüllt von* (Instr.). — Mit अभ्यव Act. Med. *abwaschen, reinigen.* — Caus. *abwaschen lassen.* — Mit प्राव *abwaschen.* — Mit प्रत्यव in °नेजन. — Mit निस् 1) Act. *abwaschen,* Med. dass. und *sich abwaschen.* — 2) Med. *sich putzen, sich schmücken.* — 3) निर्णिक्त *a) gewaschen, gereinigt.* — *b) polirt, blank gemacht.* — *c) gereinigt, rein* in übertragener Bed. — *d) weggewaschen* (eine Sünde). — *e) in's Reine —, in's Klare gebracht.* — Mit परिनिस् *vollständig abwaschen.* — Mit प्र *abwaschen, reinmachen.* — Mit वि *wegwischen.*

निज् 1) Adj. (f. आ) *a) eingeboren, innewohnend, in der eigenen Person befindlich.* रिपु m. *ein Feind im eigenen Lande* 156,12. — *b) beständig.* — *c) eigen.* Ist häufig auf eine andere Person als das Subject zu beziehen und, namentlich in der späteren Literatur, so abgeschwächt, dass es durch ein entsprechendes Pron. poss. wiederzugeben ist. — 2) m. *a) ein Angehöriger.* — *b) die eigene Person.* निजार्थम् *für sich,* आत्मनः तस्य राज्ञो निजोचितम् so v. a. तदुचितम्.

निजघास m. N. pr. eines Dämons.

निजघ्रि Adj. *niederschlagend, überwältigend.*

निजधृति f. N. pr. eines Flusses in Çâkadvîpa.

निजपक्ष m. *die eigene Partei, die Seinigen.*

निजमुक्त Adj. *für immer erlöst* Kap. 1,86.

निजात्तरमीमांसा f. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

निज्ञानुका f. etwa *Knieschlottern.*

*निज्ञि gaṇa यवादि.

*निज्ञिमत् Adj. von निज्ञि.

निज्ञुर् f. *das Versengen, Verbrennen.*

*निटल n. *Stirn.*

*निटलाक्ष m. Bein. Çiva's.

निटाल und निटिल n. *Stirn.*

*निटिलाक्ष m. Bein. Çiva's.

निटिलेक्षण m. desgl. Daçak. 2,4.

निटुल m. N. pr. einer Brahmanenfamilie.

निडीन n. *eine Art Flug* MBh. 8,41,26.

Digitized by Google

निर्णिक् Adv. *heimlich.*

*निर्णिडका f. *Ipomoea Turpethum.* Richtig wohl *ति°.

निर्ण्य, निर्ण्यं 1) Adj. *innerlich; verborgen, geheim.* °म् Adv. — 2) n. *Geheimniss.*

निर्तत्तपम् onomat. als Nachahmung eines Stotternden.

निर्तलि f. Name einer der 7 Kṛttikâ TS. 4,4,5,1.

निर्तली f. 1) *eine best. Pflanze.* — 2) = निर्तलि Kâtj. 40,4.

निर्तम्ब 1) m. (adj. Comp. f. आ) *a) der Hintere, die Hinterbacken* (Du.), insbes. des Weibes. — *b) der Abhang —, die Thalwand eines Berges.* — *c) ein abschüssiges Ufer.* — *d) *Schulter.* — *e) eine best. Stellung beim Tanze.* — 2) f. आ *eine Form der Durgâ.*

निर्तम्बमय Adj. *von Hinterbacken gebildet* Naish. 7,88.

निर्तम्बवती f. 1) *eine Frau mit schönen Hinterbacken,* καλλίπυγος. — 2) N. pr. einer Frau.

निर्तम्बस्थल n. (304,4) und °स्थली f. *der Hintere.*

निर्तम्बिन् Adj. 1) *mit schönen Hinterbacken versehen, schöne H. verhüllend* (Gewand). °नी f. *eine Frau mit sch. H.* Am Ende eines Comp. nach einem Adj. (wie *schön, breit*). — 2) *mit schönen Bergabhängen versehen.*

निर्तम्भू m. N. pr. eines Mannes.

निर्तराम् Adv. 1) *unterwärts.* — 2) *gesenkt* (vom Tone). — 3) *vollständig, ganz.* — 4) *jedenfalls.* — 5) *besonders, vorzüglich, in hohem Grade.* — 6) *ausdrücklich.*

निर्तल n. *eine best. Hölle.*

निर्तान m. 1) *ein nach unten gehender Pflanzentrieb.* — 2) N. pr. eines Mannes.

निर्तात्त s. u. तम् mit नि.

*निर्तात्तवृत्तीय und *निर्तात्तावृत्तीय Adj.

*निर्तात्तीय Adj. von निर्तात्त gaṇa उत्करादि in der Kâç.

निर्तिरिक्ति Adv. *hastig, eilig.*

*निर्तुण्ड m. N. pr. eines Mannes. Vgl. नैर्तुण्ड.

निर्तोद् m. *Einstich, Loch.*

निर्तोदिन् Adj. *stechend, bohrend.*

निर्तोश anzunehmen wegen नैर्तोशि.

निर्तोशन Adj. *träufelnd, spendend;* m. *Spender* (mit Gen.).

निर्त्य 1) Adj. (f. आ) *a) eingeboren, innewohnend* Spr. 6616. — *b) eigen.* — *c) stetig, immerwährend, ununterbrochen, durchgängig, ewig.* नित्यम् und नित्य° Adv. *stets, ununterbrochen, beständig, immer, unter allen Umständen* 236,31. Mit न *nicht immer und niemals.* — *d)* am Ende eines Comp. *ununterbrochen sich* an einem Orte *aufhaltend, — in Etwas verharrend, beständig einer Sache sich hingebend, gewohnt an* Karaka 4,6. — *e) ständig, regelmässig sich wiederholend, gewöhnlich, nothwendig, wesentlich, zur Sache gehörig, unumgänglich.* समास m. *ein nothwendiges Compositum, das sich nicht auflösen lässt, ohne dass die Bedeutung zerfiele.* स्वरित m. *der nothwendige,* so v. a. *primäre* Svarita. — 2) *m. *Meer* Râgân. 14,7. — 3) f. आ *a)* * *Pflugschar* Gal. — *b)* Bein. α) der Durgâ. — β) *der Göttin Manasâ. — *c) eine best.* Çakti.

नित्यकर्मन् n. 1) *eine unumgängliche Verrichtung, — Obliegenheit, — heilige Handlung* Comm. zu Gaim. 1,659,9. — 2) Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

नित्यकर्मप्रकाशिका f. und °कर्मानुष्ठानक्रम m. (Opp. Cat. 1) Titel zweier Werke.

नित्यकालम् Adv. *immer, unter allen Umständen* M. 2,58. 73.

नित्यकृत्य n. = नित्यकर्मन् 1) 156,27. Râgat. 1,125.

नित्यक्रिया f. 1) dass. Mârk. P. 31,60. — 2) Titel eines Werkes Bühler, Rep. No. 456.

नित्यगति 1) Adj. *in beständiger Bewegung seiend.* — 2) m. *Wind, der Gott des Windes.*

नित्यज्ञपविधान n. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

नित्यजात Adj. *beständig geboren werdend* Bhag. 2,26.

नित्यता f. und नित्यत्व n. 1) *Beständigkeit, das Sichgleichbleiben, stetes Verharren, ewige Dauer.* — 2) am Ende eines Comp. Nom. abstr. zu नित्य 1) *d).* — 3) *Nothwendigkeit, Unumgänglichkeit.*

नित्यदा Adv. *stets, beständig.*

नित्यधृत Adj. *stets unterhalten* (Feuer) Çâṅkh. Çr. 2,17,6.

नित्यनर्त Adj. *beständig tanzend* (Çiva) MBh. 13,17,50.

नित्यनाथ m. N. pr. eines Lehrers. °सिद्ध N. pr. des Verfassers des Rasaratnâkara.

नित्यपरिवृत m. N. pr. eines Buddha.

नित्यपाद् m. N. pr. = नित्यनाथ.

नित्यपुष्ट Adj. (f. आ) *stets mit Allem gesegnet* Kull. 9 zu RV. 5,87 = Taitt. Âr. 10,1,10 = Mân. Gṛhj. 2,13.

नित्यपूजा f. Titel eines Werkes.

नित्यपूजापत्र n. *ein best. Amulet.*

नित्यप्रयोगरत्नाकर m. Titel eines Werkes.

नित्यबुद्धि Adj. *Etwas* (Loc.) *für beständig haltend* Bhâg. P. 9,18,41.

नित्यभाव m. *Ewigkeit.*

नित्यमय Adj. *aus Ewigem gebildet, — bestehend.*

नित्यमुक्त Adj. *für immer erlöst* Kap. 5,7. Nom. abstr. °त्व n. 1,162.

नित्ययुक्त Adj. *stets einer Sache obliegend, stets bedacht auf* (Loc.) Gaut. 10,29. M. 3,75. 6,8. 9,326.

नित्ययुज् Adj. *stets gesammelt, — die Gedanken auf einen Gegenstand richtend.*

*नित्ययौवन 1) Adj. *ewig jung.* — 2) f. आ Bein. der Draupadî.

नित्यवत्स 1) Adj. (f. आ) *stets ein Kalb habend.* — 2) f. आ *eine best.* Sâman-*Litanei.* — 3) n. Name verschiedener Sâman.

नित्यवर्षदेव m. N. pr. eines Mannes B. A. J. 4,113.

नित्यविचस्त m. N. pr. einer Gazelle.

नित्यवैकुण्ठ m. Bez. *eines best. Sitzes* Vishṇu's *im Himmel.*

नित्यव्रत n. *eine bleibende, lebenslängliche Observanz* Gobh. 3,2,55.

नित्यशप Adj. *beständig anwesend.*

नित्यशस् Adv. *beständig, stets.*

नित्यसम m. *eine auf die Beständigkeit sich stützende Einwendung.*

नित्यसेवक Adj. *stets Andern dienend* 175,2.

नित्यस्तोत्र Adj. *beständig Lob empfangend.*

नित्यस्नायिन् Adj. *regelmässig sich badend* Vishṇus. 64,42. Hit. 19,1.

नित्यस्वाध्यायिन् Adj. *stets dem* Veda-*Studium obliegend.* Nom. abstr. °यिता f.

नित्यहोतर् Nom. ag. *stets opfernd* RV. 10,7,4.

नित्याचारविधि m. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

नित्यातन्त्र n. Titel eines Werkes.

नित्यानन्द् m. N. pr. verschiedener Männer.

नित्यानन्दरस m. *ein best. medicinisches Präparat* Mat. med. 75. Rasar. 542.

नित्यानन्दाश्रम m. N. pr. eines Scholiasten.

नित्यानुगृहीत Adj. *beständig gepflegt* (Feuer) Âçv. Gṛhj. 1,9,2.

नित्यायुक्त m. N. pr. eines Bodhisattva.

नित्याराधन n. und °क्रम m. Titel zweier Werke Opp. Cat. 1.

नित्यारित्र Adj. (f. आ) *eigene Ruder habend,* so v. a. *sich selbst rudernd.*

*नित्योत्तप्तपरुस्त m. N. pr. eines Bodhisattva.

नित्योत्सव m. 1) am Anfange eines Comp. *beständige* oder *regelmässige Feste* R. 1,5,14. — 2) Titel eines Werkes Opp. Cat. 1. °विधि m. desgl. ebend.

नित्योदक (Kâtj. Çr. 20,4,14) und °कि्न् (Çâṅkh. Gṛhj. 4,11) Adj. *stets mit Wasser versehen.*

नित्योदित 1) Adj. *von selbst aufgegangen* (eine Erkenntniss) Spr. 4498. — 2) m. *a) ein best. me-*

Digitized by Google

dicinisches Präparat Rasendrak. 101. — *b*) N. pr. eines Mannes.

नित्योद्युक्त m. N. pr. eines Bodhisattva.

1. **निद्** (nur in der ältesten Sprache und nur in den Formen **निनिद्ध्स्**, **निदान** und **निद्ध्यमान**), **निन्द्**, **निन्दति** (episch auch Med.). 1) *verspotten, schmähen, verachten, schelten, tadeln, schimpfen auf.* **निदान** *verspottet.* **निन्दित** *gescholten, getadelt, mit einem Makel behaftet, verrufen, verboten.* — 2) *verspotten*, so v. a. *übertreffen* 251,3. Buoóa-Pr. 71, 24. — Desid. **निनिन्दिसति** *zu verspotten Lust haben.* — **निनीत्सेत** Âçv. Çr. 9,11,1 vielleicht *bezichtigen, beschuldigen.* — Mit **परिनि** (***परिणि**) *heftig schmähen*, — *tadeln.* — Mit ***प्र** (**प्रनि°** oder **प्रणि°**) *schelten.* — Mit **प्रति** *tadeln, schmähen auf.* — Mit **वि** *tadeln, schmähen, schelten.*

2. **निन्द्** 1) f. *a*) *Spott, Schmähung, Verachtung.* — *b*) *Spötter, Verächter.* — 2) am Ende eines Comp. Adj. *schmähend, verachtend.*

***निद्** n. *Gift.*

***निद्ण्ड** Adj. *der den Stock niedergelegt hat.*

***निद्दु** m. *Mensch.*

निदर्शक Adj. 1) *eine Einsicht habend in, schauend.* — 2) *anzeigend, verkündend.*

निदर्शन 1) Adj. (f. **ई**) *a) hindeutend auf, zeigend, verkündend, lehrend.* — *b) zusagend, gefallend.* **निदर्शिन्** v. l. — 2) f. **आ** *die Erweckung des Verhältnisses von Bild und Gegenbild durch eine mögliche oder unmögliche Verknüpfung von Dingen* Kâvjapr. 10,11. — 3) n. (adj. Comp. f. **आ**) *a) das Schauen, Sehen.* — *b) Hinweisung auf.* — *c) das Zeigen.* — *d) Beleg, Beispiel.* Nom. abstr. **°त्व** n. Naish. 7,75. — *e) ein Beleg für die Unhaltbarkeit einer ausgesprochenen Ansicht.* — *f) Anzeichen, Symptom, Vorzeichen, Vorbedeutung.* **प्रीति°** Adj. so v. a. *zeugend von Freundschaft.* — *g) Schema, System.*

निदर्शयितव्य Adj. *zu Gesicht zu bringen, vorzuführen, zu zeigen.*

°निदर्शिन् Adj. 1) *schauend, eine Einsicht habend in, vertraut mit.* — 2) *zusagend, gefallend.*

निन्दा f. *Schmähung, Verachtung.*

निदाघ m. 1) *Hitze, die heisse Zeit, Sommer.* — 2) N. pr. verschiedener Männer.

***निदाघकर** m. *die Sonne.*

निदाघावधि m. *die heisse Jahreszeit.*

निदातर् Nom. ag. *Anbinder.*

निदान n. 1) *Band, Strick, Halfter* Âpast. Çr. 1, 11, 5. — 2) *Grundursache, Wesen, Grundform, Ursache* überh. — 3) **निदानेन** Instr. *ursprünglich, wesentlich, eigentlich.* — 4) = **निदानस्थान** und *ein Abschnitt in dieser Lehre.* — 5) bei den Buddhisten *eine best. Klasse von Werken* Kâraṇḍ. 81,21. — 6) Titel eines Werkes über Metra und Stoma. — 7) **Ende, Untergang.* — 8) **Reinigung;* vgl. 7. दा. — 9) **die Forderung des Lohnes für Askese.*

निदानवत् Adj. *auf einem Grunde fussend* oder *wesenhaft.*

निदानसूत्र n. = **निदान** 6).

निदानस्थान n. *die Lehre von den Ursachen und dem Wesen der Krankheiten, Pathologie.*

निदानार्थकर Adj. *als Ursache wirkend* Bhâvapr. 2,169.

निदिग्ध 1) Adj. s. u. 1. दिह् mit नि. — 2) *f. **आ** *Kardamomen.*

निदिग्धिका f. 1) *Solanum Jacquini.* — 2) **Kardamomen.*

निदित Partic. von 4. दा mit नि.

निदिध्यासन n. *geistige Betrachtung* 282, 20. 284,19.

निदिध्यासितव्य Adj. *worauf man seine ganze Aufmerksamkeit zu richten hat* 34,4.

निदिध्यासु Adj. *über Etwas* (Acc.) *nachzudenken verlangend.*

***निदुश** m. *Fisch.*

निदेश m. 1) *Befehl.* **°शे वर्तृ** oder **स्था** *Jmd* (Dat.) *zu Befehl stehen, Jmds Befehlen nachkommen.* — 2) * *Unterhaltung, Gespräch.* — 3) *Nähe.* — 4) * = भाजन.

निदेशकारिन्, निदेशकृत्, निदेशभाज् und **निदेशवर्तिन्** Adj. *Jmds* (Gen. oder im Comp. vorangehend) *Befehle erfüllend,* — *Befehlen nachkommend.*

***निदेशिन्** 1) Adj. *hinweisend.* — 2) f. **°नी** *Himmelsgegend* Râgân. 21,79.

निद्योत fehlerhaft für **निर्घात**.

निद्रा f. 1) *Schlaf.* Auch personificirt. Am Ende eines adj. Comp. f. **आ**. — 2) *Schläfrigkeit.* — 3) *Schlaf* der Blumen ist der *Knospenzustand.*

निद्राकर Adj. *Schlaf bewirkend, einschläfernd.*

निद्रागम m. *das Schläfrigwerden* 182,27.

निद्रादरिद्र 1) Adj. *an Schlaflosigkeit leidend* Vikramâṅkaḱ. 10,82. — 2) m. N. pr. eines Dichters.

निद्रादरिद्री Adv. mit **कर्** *Jmd um den Schlaf bringen* Spr. 2406.

निद्राद्रुक् (Nom. **°द्रुक्**) *den Schlaf verscheuchend* Vâmana 5,2,88.

निद्रानुरित Adj. *eingeschlafen.*

निद्रान्ध Adj. *vor Schläfrigkeit blind, schlaftrunken.*

निद्राय Adj. *im Schlafe bestehend.*

निद्राया f. mystische Bez. *des Lautes* भ्.

निद्रायोग m. *halb Schlaf halb Contemplation, ein Zustand zwischen Wachen und Schlafen.*

निद्रालस Adj. (f. **आ**) *schläfrig, schlafsüchtig* 157,10.

निद्रालस्य n. 1) *Schläfrigkeit.* — 2) *langes Schlafen.*

निद्रालु 1) Adj. *schläfrig, schlafsüchtig.* Nom. abstr. **°त्व** n. — 2) *m. Bein. Vishṇu's. — 3) *f. *a) Solanum Melongena.* — *b)* = **वनबर्बरिका**. — *c) ein best. wohlriechender Stoff.*

***निद्रावृत** m. *Finsterniss.*

***निद्रासंज्ञनन** n. *Phlegma* (als einer der Grundstoffe des menschlichen Körpers).

1. **निधन** (*m.) n. 1) *das Sichfestsetzen, Aufenthalt.* — 2) *Aufenthaltsort, Lagerstätte, Behälter.* — 3) *Schluss, Ende.* — 4) *Tod, Vernichtung.* — 5) *der Schlusssatz* (musik.) *am Ende eines* Sâman, *welcher im Chor gesungen wird.* Hierher vielleicht auch AV. 9,7,18. — 6) *das achte astrol. Haus.* — 7) **Geschlecht, Familie.* — 8) **Familienhaupt.*

2. **निधन* Adj. *besitzlos, arm.*

निधनकाम n. Name verschiedener Sâman.

निधनक्रिया f. *Todtenceremonie.*

निधनता f. *Besitzlosigkeit, Armuth.*

निधनपति m. *der Herr des Endes* Taitt. Âr. S. 913.

निधनभूत Adj. *Schlusssatz-artig.*

निधनवत् Adj. *mit einem Schlusssatz versehen.*

निधनोत्तम Adj. als Beiw. Çiva's.

निधा f. *Netz aus Schnüren, Fanggarn.*

निधातर् Nom. ag. *Aufbewahrer, Berger.*

निधातव्य Adj. 1) *niederzulegen* Hemâdri 1,374, 12. 17. — 2) *aufzubewahren.* — 3) *Jmd* (Loc.) *zu übergeben, anzuvertrauen.* — 4) *zu richten auf* (Loc.).

निधातोस् Abl. Inf. zu 1. धा mit नि 1,9.

निधान 1) n. *a) das Niedersetzen, Niederlegen, Einsetzen* (des Feuers, eines Topfes in die Erde). — *b) das Aufbewahren.* — *c) Ort des Niedersetzens, — Niederlegens, Behälter.* Ausnahmsweise m.; am Ende eines adj. Comp. f. **ई**. — *d) ein verborgener Schatz, Schatz* überh. — 2) f. **निधानी** Bez. *der Worte* या जाता ओषधयः u. s. w. (TBr. 3,7,4,9) Âpast. Çr. 1,5,5. — 3) Adj. *Etwas* (Gen.) *in sich bergend.*

***निधानक** Adj. von **निधान**.

निधानकुम्भ m. *ein Topf mit Kostbarkeiten.*

1. **निधानी** f. s. **निधान** 2).

2. **निधानी** Adv. mit **कर्** *aufhäufen* Harshaḱ. 129,3.

निधानेश m. *ein* Jaksha.

(**निधान्य**) **निधानिंय** Adj. *zum Niedersetzen u. s. w. geeignet.*

Digitized by Google

निर्धापति m. *Träger des Fanggarns.*

निधायम् Absol. in *घृत°.

निर्धाय्य m. nach dem Comm. = नितरां संपाद्-नीयो भागः. Man könnte निधाय्योवाये (निधाये ओ°) vermuthen und diese als zwei Stobha auffassen; vgl. ओवा.

निधारय् Adj. *der Etwas* (Acc.) *eingesetzt hat.*

निधि m. 1) *Aufstellung, Aufwartung* (von Speisen u. s. w.). — 2) *der Untersatz an der* Ukhâ. — 3) *Aufbewahrungsort, Behälter*, in übertragener Bed. so v. a. *Inbegriff.* अपाम् *der Behälter aller Gewässer, das Meer;* auch Name eines Sâman. कलानाम् so v. a. *Vollmond.* — 4) **das Meer.* — 5) nach Çâṅk. *die Kenntniss der Zeitrechnung.* — 6) **eine best. Heilpflanze.* — 7) **ein best. wohlriechender Stoff.*

निधिगोप m. *Hüter des Schatzes.*

निधिदत्त m. N. pr. eines Kaufmanns.

निधिदीपिका f. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

*निधिनाथ m. Bein. Kubera's.

निधिप m. *Schatzhüter.*

निधिपति m. 1) *Schätzeherr.* — 2) *ein überaus reicher Mann.* Nom. abstr. °त्व n. — 3) Bein. Kubera's. — 4) N. pr. eines *reichen* Kaufmanns.

निधिपतिदत्त m. N. pr. eines Kaufmanns.

निधिपा und °पाल m. *Schatzhüter.*

निधिपालित m. N. pr. eines Kaufmanns.

निधिमत् Adj. *einen Vorrath bildend, in Vorrath vorhanden, reichlich.*

निधिमय Adj. (f. ई) *aus Schätzen bestehend* Harshaṃ. 90,13.

निधिवाद् m. *die Kunst Schätze zu finden* Kâd. 253,10.

निधिवास m. N. pr. einer Stadt Ind. Antiq. 1875, S. 353.

निधीश m. Bein. Kubera's. Nom. abstr. °त्व n.

*निधीश्वर m. desgl.

निधुवन् n. 1) **das Hinundherbewegen, Zittern.* — 2) *coitus* Harshaṃ. 162,6. — 3) **Spiel, Scherz.*

निधृति m. N. pr. eines Fürsten.

निधेय Adj. 1) *hinzusetzen, aufzulegen* Hemâdri 1, 173,7. 9. — 2) *hinzusetzen*, so v. a. *aufzubewahren* Kaṭhaka 6,6.

*निध्यान n. *das Schauen, Sehen, Blick.*

निधुव m. N. pr. eines Mannes. Pl. *sein Geschlecht.*

निधुवि 1) Adj. *beharrend, treu.* — 2) m. N. pr. eines Kâçjapa.

*निधान m. *Laut.*

निनड् Adj. *zu Grunde zu gehen —, umzukommen verlangend* Bhaṭṭ.

निनद् m. n. (Kâṭh. Up.) *Klang, Laut, Ton, Geräusch, Gesumme, Geschrei.*

निनमे Dat. Inf. zu नम् mit नि RV. 3,56,1.

निनयन n. *das Hingiessen* Comm. zu Gaim. 1, 477,1. Vgl. स्वधा°.

°निनयनीय Adj. in स्वधा°.

निनर्तशत्रु m. N. pr. fehlerhaft für निवृत्तशत्रु.

निनर्तिषा f. *Lust zum Tanzen* Harshaṃ. 101,22.

निनर्द् m. *das Schleifen* oder *Trillern* (des Tones in der Litanei) Vaitân.

निनाद् m. und निनादित n. = निनद्.

°निनादिन् Adj. 1) *klingend —, tönend —, schallend —, schreiend wie.* — 2) *ertönen machend, spielend* (ein musik. Instrument). — 3) *von einem Klange begleitet.*

निनाक्ष oder निनाक्ष m. *ein in den Boden eingegrabenes Wassergefäss.*

निनित्सु Adj. *zu schmähen —, zu lästern begierig;* mit Acc.

निनिद्रासु Adj. *schlafen wollend, schläfrig* Râǵat. 8,2130 (विनिद्रासु gedr.).

° निनीषा f. *die Absicht wegzuführen.*

निनीषु Adj. (mit Acc.) 1) *Jmd wegführen wollend* Kâd. 2,44,12. — 2) *zu führen —, zu bringen wünschend nach* (प्रति) einem Orte oder in einen Zustand, eine Lage (Acc.). — 3) *zu verbringen —, abzuleben wünschend* (eine Zeit).

निनृत्तवत् Adj. *mit dem* निनृत्त (Partic. von नर्त् mit नि) *versehen.*

निनृत्ति f. *Wiederholung.*

निन्द् s. 1. निद्.

निन्दक Adj. Subst. *Spötter, Lästerer.* Gewöhnlich in Comp. mit dem Object.

*निन्दतल Adj. *eine verkrüppelte Hand habend.*

निन्दन n. *das Lästern, Schmähen.*

निन्दनीय Adj. *dem Spott —, dem Tadel Jmds* (Gen.) *unterliegend, schimpflich, verächtlich.*

निन्दा f. 1) *Schmähung, Lästerung.* — 2) *Tadel, Zurechtweisung.* — 3) *Schimpf, Schande* 170, 25. 26.

*निन्दास्तुति f. *ironisches Lob.*

निन्दितृ Nom. ag. *Spötter, Lästerer, Verächter.*

निन्दितामृ m. N. pr. eines Mannes.

°निन्दिन् Adj. *schmähend, lästernd, tadelnd.*

*निन्डु f. *eine Frau, die ein todtes Kind zur Welt bringt.*

निन्दोपमा f. *ein Gleichniss, in welchem dasjenige, womit Etwas verglichen wird, in gewisser Beziehung als dem Verglichenen nachstehend dargestellt wird.*

निन्द्य, निन्दित्य Adj. 1) *zu schmähen, verächtlich, verwerflich, schimpflich, tadelnswerth, woran ein Makel haftet.* — 2) *verboten, untersagt.*

निन्द्यता f. *Tadelnswürdigkeit.*

*निन्व्, निन्वति (सेवने, सेचने).

1. निप 1) Adj. in अकेनिप् von unbekannter Bed. — 2) m. *Herr, Oberhaupt* Ind. St. 14,386.

2. निप m. 1) *Wassertopf* Ind. St. 14, 386. — 2) **Nauclea Cadamba.*

निपक्षति f. *die zweite Rippe.*

*निपठ m. *Recitation.*

*निपठितिन् Adj. = निपठितं येन सः.

निपतन n. 1) *das Fallen, Fall, Sturz.* गर्भिण्या गर्भस्य *das Abgehen der Leibesfrucht einer Schwangeren*, so v. a. *das Niederkommen einer Schw.* — 2) *das Fliegen, Flug.*

*निपत्यरोहिणी f. wohl *das Fallen und Steigen.*

*निपत्या f. 1) *ein schlüpfriger Boden.* — 2) *Schlachtfeld.*

निपरण n. *das Hinlegen* oder *Spenden der Klösse beim Manenopfer.*

निपलाशम् Adv. (so leise) *wie wenn Blätter fallen.*

*निपाक m. *das Reifen.*

*निपाठ m. *Recitation.*

निपात m. 1) *Sturz, Fall, das Fallen, Niederfallen* (auch vom Regen, von Thränen, Geschossen, vom Blick u. s. w.), *das Fallen von* (Abl.), *in* oder *auf* (im Comp. vorangehend). — 2) *das Losstürzen, Anfall, Angriff, — auf* (im Comp. vorangehend). — 3) *das Sichniedersetzen* (eines Vogels). — 4) *Sturz, Fall* in übertragener Bed. — 5) *Todesfall, Tod.* — 6) *gelegentliches Vorkommen, beiläufige Erwähnung.* — 7) *eine unregelmässige, als Ausnahme geltende Erscheinung, Unregelmässigkeit.* — 8) in der Grammatik *Partikel.* — 9) bisweilen fehlerhaft für निपान und am Ende eines Comp. für अतिपात und अनुपात.

निपातक am Ende eines adj. Comp. *eine böse That, Sünde.*

निपातन 1) Adj. am Ende eines Comp. *ausschlagend* (ein Auge). — 2) n. *a) das Niederfallenlassen, Sinkenlassen.* संततास्रु° so v. a. *ununterbrochenes Weinen.* — *b) das Darankommenlassen, Berühren mit* (im Comp. vorangehend). — *c) das Tödten, Erlegen, Zerstören, Vernichten.* — *d)* in der Grammatik *gelegentliches Erwähnen —, Gebrauchen eines Wortes*, insbes. *wenn dadurch eine seltene Erscheinung, eine Unregelmässigkeit constatirt wird.* — *e) das Niederfallen.* — *f) das*

Digitized by Google

Herabfliegen, Herabschiessen (eines Vogels).

निपातनीय Adj. *fallen zu lassen.* दण्ड: so v. a. *eine Züchtigung ist vorzunehmen.*

निपाताव्ययोपसर्गवृत्ति f. Titel eines Werkes Bühler, Rep. No. 290.

निपातिन् Adj. 1) *niederfallend.* — 2) *herabfliegend, sich niederlassend auf* (im Comp. vorangehend). — 3) *niederschlagend, zu Grunde richtend, vernichtend, zerstörend.*

निपात्य Adj. *als Unregelmässigkeit zu erwähnen, unregelmässig.*

निपार्द m. *niederes Land, Thal.*

निपान n. 1) *das Trinken.* — 2) *ein Wasserbehälter, aus dem man* (insbes. das Vieh) *trinkt; Tränke; Teich, Wasserbehälter* überh. — 3) * *Melkkübel.*

निपानवत् Adj. *mit Tränken, Teichen* u. s. w. *versehen.*

निपानसर n. *ein Teich* oder *See, wohin die Thiere zum Trinken kommen,* Kâd. 2,49,10.

***निपारक** Adj. von 1. पॄ mit नि.

निपीडना f. *Bedrückung.*

***निपीति** f. *das Trinken.*

निपीलन (= निपीडन) n. *das Auspressen* Hem. Par. 2,366.

निपु m. N. pr. eines Mannes.

निपुण Adj. (f. आ) 1) *geschickt, gewandt, erfahren* (die Ergänzung im Loc., *Gen., *Instr., Infin. [Spr. 7852] oder im Comp. vorangehend), *von Geschicklichkeit, Gewandtheit, Erfahrenheit zeugend.* °म् Adv. *auf geschickte, feine Weise* MBh. 4,3,9. — 2) am Ende eines Comp. *geeignet zu,* so v. a. *vermögend* Kâd. 71,4. — 3) *vollkommen, vollständig.* °म्, °तरम्, °तस्, निपुणेन und *निपुण° *vollkommen, vollständig, auf alle Weise, ganz, genau.* — 4) *vielleicht *liebenswürdig gegen* (Loc. oder Acc. mit प्रति).

निपुणता f. 1) *Geschicklichkeit, Gewandtheit.* — 2) *Genauigkeit.* Instr. *genau.*

निपुणिका f. N. pr. einer Zofe 297,25.

निपुर f. nach Manu. und Uvaṭa *der feine Körper.*

निप्रयत्न Hariv. 2315 fehlerhaft für निष्प्र°, निःप्र°).

निप्रियाय्, °यते *im Besitz behalten —, nicht von sich lassen wollen;* mit Acc.

***निफला** f. *Cardiospermum Halicacabum.*

***निफालन** n. *das Sehen.*

***निफेन** n. *Opium.*

निबद्ध 1) Adj. s. u. बन्ध् mit नि. — 2) m. *ein best. musikalisches Instrument* S. S. S. 185.

निबद्धव्य Adj. *nothwendig in Beziehung stehend zu* (Instr.).

निबन्द्धृ Nom. ag. *Verfasser* Bâlar. 8,7 (निबद्धृ gedr.).

निबन्ध 1) m. *a) das Anbinden, Festbinden, Bindung, Fesselung.* — *b) *festes Hängen an Etwas.* Richtig निर्बन्ध. — *c) Band, Fessel.* — *d) Stiftung.* — *e) *Verstopfung.* Richtig विबन्ध. — *f) Composition, literärisches Werk.* — *g)* Titel eines Werkes. — *h) *Azadirachta indica.* — 2) *n. *Gesang.* — MBh. 2,2532 fehlerhaft; निबद्ध ed. Bomb.

***निबन्धक** Adj. von निबन्ध.

निबन्धचन्द्रोदय m. Titel eines Werkes.

निबन्धन 1) Adj. (f. ई) *bindend, fesselnd* Spr. 3728. — 2) m. N. pr. eines Sohnes des Aruṇa Bhâg. P. ed. Bomb. 9,7,5. त्रिबन्धन v. l. — 3) f. ई *Band, Fessel* (auch in übertragener Bed.). — 4) n. (adj. Comp. f. आ) *a) das Anbinden, Befestigen, Festhalten, Zusammenfügen.* सेतो: so v. a. *das Schlagen einer Brücke.* — *b) Band, Fessel;* in übertragener Bed. *Bande, Verbindungen.* — *c) das worin Etwas befestigt ist, — steckt.* — *d) *das obere Ende der* Vîṇâ, *wo die Saiten befestigt werden.* — *e) Grund, Ursache, Veranlassung, Bedingung.* Häufig am Ende eines adj. Comp. zu übersetzen durch *veranlasst —, bedingt durch, abhängig von* (103,9. 189,32 = M. 9,27), *in Beziehung stehend zu.* — *f) ein Gefüge von Worten, Composition.*

***निबन्धनक** Adj. von निबन्धन.

निबन्धनग्रन्थ m. Titel einer Klasse von Werken.

निबन्धनीय n. *ein gutes, freundschaftliches Verhältniss.* °यं कर् *sich gut vertragen mit* (Instr.) Hariv. 2,69,55. v. l. निर्ब°.

निबन्धसंग्रह m. Titel eines Commentars.

निबन्धिक in अश्व°.

निबन्धिन् Adj. 1) *bindend, fesselnd* Spr. 3728, v. l. — 2) am Ende eines Comp. *a) verbunden durch* oder *mit, zusammenhängend mit.* — *b) bedingend, verursachend.*

निबर्कण 1) Adj. *vernichtend, vertilgend, beseitigend, vertreibend.* — 2) n. *das Vernichten, Vertilgen.* — Hier und da fehlerhaft für निर्वकण.

***निबल** *eine best. Zahl* (buddh.).

निबाध m. in अनिबाध.

निबिड 1) Adj. (f. आ) *a) niedrig* Kâd. 66,23. — *b) dicht, keinen Zwischenraum darbietend, ununterbrochen, fest* (Umarmung, Zuneigung). — *c) voll von* (Instr. oder im Comp. vorangehend). — *d) *flachnasig.* — 2) m. N. pr. eines Gebirges. — 3) *n. *Flachnasigkeit.*

निबिडय्, °यति *fest umschlingen* Bâlar. 28,3.

निबिडित 1) *dicht geworden.* — 2) *fest angedrückt* Bâlar. 124,4.

निबिडी Adv. mit कर् *spannen* (einen Bogen) Vikramâṅkaḥ. 16,41.

निबिरीस 1) Adj. *a)* = निबिड 1) *b).* — *b)* *= निबिड 1) *d)* Kâç. zu P. 5,2,32. — 2) *n. = निबिड 3).

निबुसी Adv. mit कर् *von der Spreu befreien.* Vgl. निर्बुसी.

***निबोद्धृ** Nom. ag. *einsichtig, verständig* Gal.

निबोद्धव्य Adj. *zu halten für, anzusehen als* (Nom.).

°निभ 1) Adj. (f. आ) *gleich, ähnlich.* Pleonastisch nach einem Adj. und in Verbindung mit andern Synonymen. Nom. abstr. °ता f. — 2) (* m. n.) *Schein, Vorwand.* Nur im Instr. und Abl.

निर्भञ्जन n. *das Zerbrechen* AV. 20,131,2.

निभर्त्सन fehlerhaft für निर्भर्त्सन.

निभसद् Adj. etwa *dessen Hintertheil nach unten gerichtet ist.*

***निभालन** n. *das Sehen.*

निभीम Hariv. 13599 fehlerhaft für भीम.

निभूयर् Adj. als Beiw. Vishṇu's.

निभृत 1) Adj. s. u. 1. भृ mit नि. — 2) n. *Verschwiegenheit* Spr. 5319.

निमग्नक Adj. *sich einbeissend, tief in's Fleisch beissend.*

निमज्जथु m. *das Hineingehen in.* तल्पे *das zu Bette Gehen* Bhaṭṭ.

निमज्जन 1) Adj. (f. ई) *Jmd* (Gen.) *hineinzugehen* (in's Wasser) —, *sich hineinzubegeben veranlassend.* — 2) n. *das Hineinsteigen* (in's Wasser) 153,9.

निमद् m. *deutliche aber nicht vollkommen laute Aussprache* TS. Prât. 23,5. 8.

निमन्त्रक m. *Einlader.*

निमन्त्रण n. *Einladung.*

निमन्त्र्य Adj. *einzuladen.*

निर्मन्यु Adj. *dessen Groll sich gelegt hat, nicht eifernd.*

निमय m. *Tausch, das Vertauschen von* (Gen.) *gegen* (Instr.) Gaut.

निमर्दक m. *eine best. Speise* Karaka 1,27.

1. **निमातव्य** Adj. *auszumessen, gemessen werdend.*

2. **निमातव्य** Adj. *zu vertauschen, vertauschbar gegen* (Instr.).

निमान n. *Maass, Maassverhältniss.*

निमि m. N. pr. 1) verschiedener Fürsten. Ein Sohn Ikshvâku's dieses Namens hat es bewirkt, dass die Menschen die Augen schliessen und öff-

Digitized by Google

nen. Bhâg. P. 9,24,64. — 2) eines Dânava. डिम्भ v. l.

निमिति f. *Ansiedelung* ṚV. 5,62,7.

निमित्त n. (adj. Comp. f. या) 1) *Ziel* (nach dem geschossen wird). — 2) *Zeichen, Anzeichen, Wahrzeichen, Vorzeichen, Omen.* — 3) *Veranlassung, Grund, Ursache, das Bestimmende, causa efficiens, Werkzeug.* °त्तं या *die Veranlassung sein, die Schuld tragen* Kâd. 214,3. Alle obliquen Casus (Abl., Gen. und Loc. nicht zu belegen) werden adverbialisch in der Bed. *wegen* gebraucht. Am Ende eines Comp. *dieses zur Veranlassung, zum Grunde habend, veranlasst —, hervorgerufen —, bewirkt durch.* — 4) *= आगन्तु, देह, आदेश und पर्वन्.

निमित्तक 1) am Ende eines adj. Comp. *hervorgerufen —, veranlasst durch, abhängig von.* — 2) *n. *das Küssen.*

निमित्तकारण n. *causa efficiens.*

निमित्तकाल m. *eine best. Zeit, die als Veranlassung zu Etwas dient.* Nom. abstr. °ता f.

*निमित्तकृत् m. *Krähe* Râǵan. 19,58.

निमित्ततस् Adv. *aus besonderer, bestimmter Veranlassung.*

निमित्तत्व n. *das Ursachesein.*

निमित्तनिदान n. Titel eines Werkes.

*निमित्तविद् m. *Astrolog.*

निमित्तवेधिन् Adj. *das Ziel treffend.*

निमित्तसप्तमी f. *ein die Veranlassung angebender siebenter Casus.*

निमित्तहेतु m. *causa efficiens.* Nom. abstr. °त्व n.

निमित्तायुस् Adj. *dessen Lebensalter von Etwas abhängig ist* MBh. 3,135,47.

निमित्तिन् Adj. *das, worauf Etwas als Ursache wirkt,* TS. Prât. Comm.

निमित्ती Adv. 1) mit कर् *zur Veranlassung —, zur Ursache machen.* °कृत्य mit Acc. *wegen, in Folge —, durch die Schuld von* Kâd. 247,10. — 2) mit भू *Ursache —, Veranlassung zu Etwas* (Loc.) *werden.*

निमिंधर् m. N. pr. eines Fürsten Lalit. 199,10.

*निमिम्र m. N. pr. eines Mannes.

निमिम्र Adj. (f. या) *sich hingebend, theilnehmend —, hängend an* (Loc.). Superl. f. °तमा.

निमिष् f. 1) *das Blinzeln, Zwinkern der Augen.* — 2) *das Schliessen der Augen, Einschlafen.*

निमिष n. 1) *das Blinzeln, Schliessen der Augen.* Auch als Bez. *eines überaus kurzen Zeitmaasses.* — 2) *krankhaftes Blinzeln* oder *Schliessen der Augendeckel.* — 3) Bein. Vishṇu's. — 4) N. pr. eines Sohnes des Garuḍa.

निमिषक्षेत्र m. N. pr. eines *Gebietes.*

निमिषम् Gen. Inf. zu मिष् mit नि ṚV. 2,28,6.

निमिषित n. *das Schliessen der Augen* Mahâbh. 8,25,*b.* Vgl. अ° (Nachtr. 3).

निमीलक 1) Adj. *die Augen schliessend* (beim Singen) S. S. S. 117. — 2) f. °लिका *das Schliessen der Augen* in *झ° und गन्ध°.

निमीलन n. 1) *das Schliessen der Augen* 265,5. — 2) *das Sichschliessen* einer Blüthe. — 3) **das Schliessen der Augen*, so v. a. *Tod.* — 4) in der Astr. *vollständige Verfinsterung bei einer totalen Finsterniss.*

निमीला f. *das Schliessen der Augen.* Am Ende eines adj. Comp. f. या Naish. 3,104.

निमीलिन् Adj. *die Augen schliessend.*

*निमीश्वर् m. N. pr. des 16ten Arhant's der vergangenen Utsarpiṇî (bei den Ǵaina).

निमुष्टिक Adj. *kleiner als die Faust* Ait. Âr. 405,6.

*निमूलकाषम् Absol. von कष् *bis zur Wurzel hinab ausrotten.*

*निमूलम् Adv. *bis zur Wurzel hinab.*

निर्मग्न Adj. (f. या) *sich anschmiegend, sich fügend;* mit Loc. und आ.

निमृद् m. *Zermalmer* Âpast. Çr. 6,18,2.

1. निमेय Adj. *dessen Maassverhältniss* oder *Werth bestimmt wird, — bestimmt werden kann.*

2.*निमेय m. *Tausch.*

निमेष m. (adj. Comp. f. या) 1) *das Blinzeln, Schliessen der Augen.* Auch als Bez. *eines bestimmten Zeitmaasses.* निमेषं निमेषम् *jeden Augenblick.* Ausnahmsweise n. — 2) *krankhaftes Blinzeln* oder *Schliessen der Augendeckel.* — 3) N. pr. eines Jaksha (nach Nîlak.).

*निमेषक m. 1) *das Blinzeln der Augen.* — 2) *Leuchtkäfer.*

*निमेषकृत् f. *Blitz.*

निमेषण 1) Adj. (f. ई) *das Schliessen der Augen bewirkend.* — 2) n. *das Schliessen der Augen.*

निमेषतस् Adv. *in Beziehung auf das Schliessen der Augen.*

*निमेषद्युत् und *निमेषरुच् m. *Leuchtkäfer.*

निमेषान्तरचारिन् Adj. *der in einem Augenblick einen Weg vollbringt* MBh. 5,191,51. Hariv. 9139.

निम्न 1) n. *Tiefe, Niederung, Vertiefung.* निम्नम् *der Tiefe zu, abwärts.* — 2) Adj. (f. या) *tief liegend, vertieft, eingedrückt.* — 3) m. N. pr. eines Fürsten.

निम्नगत 1) Adj. *in Vertiefungen —, in Niederungen befindlich.* — 2) n. *eine niedrig gelegene Stelle, Niederung.*

निम्नगा f. *Fluss.* Am Ende eines adj. Comp. f. या 84,24.

*निम्नतल Adj. *eine verkrüppelte Hand habend.*

निम्नदेश m. *eine niedrig gelegene Stelle, Vertiefung.*

निम्नप्रवण Adj. *hinabfliessend.*

निम्नभाग m. = निम्नदेश.

निम्नित Adj. *vertieft, eingefallen* MBh. 7,136,64. 175,4.

निम्ब und *°क m. *Azadirachta indica.*

निम्बकर् m. v. l. für निम्बरक.

निम्बतरु m. *Erythrina fulgens* oder *Melia sempervirens* Bhâvapr. 1,204.

निम्बदेव m. N. pr. eines Mannes.

*निम्बपञ्चक n. *die fünf Dinge* (*Blätter, Rinde, Blüthe, Frucht und Wurzel*) *der Azadirachta indica* Râǵan. 22,30.

*निम्बबीज m. *Mimusops hexandra* Râǵan. 11,71.

निम्बमाल m. *eine best. Pflanze* Karaka 6,18.

निम्बरक m. *Melia Bukayun* Bhâvapr. 1,204. Madanav. 14,137.

*निम्बरज्ञस् n. *eine best. hohe Zahl* (buddh.).

निम्बवती f. ein Frauenname.

निम्बार्दित्य m. N. pr. eines Heiligen und Gründers einer Vishṇu'itischen Secte.

*निम्बू und °क m. *der Citronenbaum* Râǵan. 11,176.

निम्बूकफलपानक n. *Limonade* Bhâvapr. 2,28.

निर्मुक्ति f. *Untergang der Sonne, Abend.*

निम्रुच् 1) f. dass. — 2) Adj. *schlaff, welk, marcidus.*

निम्रोचन n. *das Untergehen der Sonne* Comm. zu Âpast. Çr. 5,29,13.

निम्रुक्ति f. *das Verschwindsn in* (Loc.).

निम्रोच 1) m. *Untergang* (der Sonne). — 2) f. या N. pr. einer Apsaras VP.² 2,292.

निम्रोचनी f. N. pr. einer Stadt Varuṇa's.

निम्रोचि m. N. pr. eines Fürsten.

नियत 1) Adj. s. u. यम् mit नि. — 2) n. Pl. im Sâṁkhja Bez. *der Sinnesorgane.*

नियतकाल Adj. *für eine bestimmte Zeit geltend, temporär* 224,11.

नियतभोजन Adj. *im Essen Beschränkungen sich auferlegend.*

नियतविभक्तिक Adj. *in einem bestimmten, unveränderlichen Casus stehend* P. 1,2,44, Sch.

नियतव्रत Adj. *seinem Gelübde treu bleibend.*

नियतात्मन् Adj. *sich zügelnd.*

नियताप्ति f. in der Dramatik *die sichere Aussicht auf Erreichung eines Zieles durch Ueberwindung eines bestimmten Hindernisses.*

नियताशिन् Adj. *mässig essend.*

नियताहार Adj. = नियतभोजन. श्वमांस° *nur Hundefleisch geniessend.*

नियति f. *die fest bestimmte Ordnung der Dinge,*

Digitized by Google

Bestimmung, Nothwendigkeit, Schicksal. Auch personificirt.

नियती f. Bein. der Durgâ.

नियतेन्द्रिय Adj. *seine Sinne zügelnd.*

नियन्तृ Nom. ag. 1) *derjenige welcher abhält, aufhält, im Zaume hält, Bändiger.* Nom. abstr. °त्व n. — 2) m. *Pferdebändiger, Wagenlenker.*

नियन्तव्य Adj. 1) *zurückzuhalten, im Zaume zu halten, zu bändigen, zu lenken.* Nom. abstr. °त्व n. Çaṅk. zu Bâdar. 3,2,27. — 2) *zu erzwingen.*

नियन्तु Nom. act. in दुर्नियन्तु.

नियन्त्रण 1) n. *a) das Bändigen, Beschränkung der Freiheit.* — *b) Beschränkung*, so v. a. *Feststellung, nähere Bestimmung.* — 2) f. आ *a) Verschliessung* Hem. Par. 9,3. — *b) Beschränkung, Beschränktheit* in अ° (Nachtr. 3).

नियम m. (adj. Comp. f. आ) 1) *Bändigung, Zurückhaltung, Beschränkung.* — 2) *das Niederhalten, Senken* (des Tones). — 3) *Beschränkung auf* (Loc. oder Acc. mit प्रति), *Einschränkung, Feststellung, genauere Bestimmung.* नियमेन *mit Einschränkungen, unter gewissen Voraussetzungen.* — 4) *feste Regel, Nothwendigkeit, absolute Nothwendigkeit in einem gegebenen Falle, jedoch ohne Beschränkung auf diesen einen Fall.* नियमेन und नियमात् *mit Nothwendigkeit, mit Bestimmtheit, gewiss.* तिथिनियमात् so v. a. *so dass die* Tithi *dabei das Bestimmende sind.* — 5) *Versprechen, Gelübde.* — 6) *eine Beschränkung, die man sich auferlegt, eine übernommene besondere Observanz, eine gelegentliche, kleine Pflicht* 285,30. — 7) in der Rhetorik *ein feststehender Vergleich, Gemeinplatz.* — 8) *ein best. mit Mineralien*, insbes. *mit Quecksilber vorgenommener Process.* — 9) Bein. Vishṇu's. — 10) N. pr. eines Sohnes des Dharma und der Dhṛti. — Auch mit निमय verwechselt.

नियमन 1) Adj. *bändigend, bezwingend.* — 2) n. *a) das Bändigen, Bezwingen* MBu. 12,88,18. — *b) das Beschränken, genauere Bestimmung.*

नियमपाल m. N. pr. eines mythischen Weisen.

नियमवत् Adj. 1) *frommen Observanzen obliegend.* — 2) °वती f. *die Regeln —, die monatliche Reinigung habend.*

***नियमस्थिति** f. *Askese.*

नियमकेतु m. *eine regulirende Ursache.*

नियमानन्द m. N. pr. = निम्बादित्य.

नियमोपमा f. *ein Gleichniss, bei dem ausdrücklich gesagt wird, dass Etwas nur mit Einem verglichen werden könne.*

नियम्य Adj. 1) *zurückzuhalten, im Zaume zu halten, zu bändigen.* — 2) *zu beschränken, beschränkt —, genauer bestimmt werdend* Çaṅk. zu Taitt. Up. 62,10.

नियर्यिन् Adj. *überfahrend.*

नियर्व m. *eine geschlossene Reihe.*

***नियाग** m. = संयमो मोक्षः Çiloñka 2,116.

***नियातन** n. fehlerhafte v. l. für निपातन.

नियान n. *Zufahrt* RV. 10,19,4. *Zugang, Weg.*

नियाम 1) *m. *a)* = नियम. Hem. Joc. 4,34 fehlerhaft für नियम 6). — *b) Schiffer, Steuermann.* — 2) n. (!) = नियम 8).

नियामक 1) Adj. (f. °मिका) *a) zurückhaltend, im Zaume haltend, lenkend, bezwingend.* — *b) beschränkend, feststellend, genauer bestimmend, entscheidend* Hemâdri 1,662,9. Çaṅk. zu Taitt. Up. 62,10. नियामकाभावात् *in Ermangelung eines entscheidenden Moments* Dâyabh. 1,47. Nom. abstr. °ता f. und °त्व n. — 2) m. *a) Lenker.* — *b) *Wagenlenker.* — *c) *Schiffer, Steuermann.*

नियामन n. 1) MBu. 12,3319 fehlerhaft für नियमन 2) *a).* — *b)* = नियम 8).

नियुक्त 1) Adj. s. u. 1. युज् mit नि. — 2) m. *ein Angestellter, Beamter* Spr. 2513.

***नियुक्तक** Adj. *als Haupt erwählt.*

नियुक्ति f. *Beauftragung, Anstellung zu Etwas* (°अर्थम्).

नियुत् f. 1) *Verleihung, Gewährung.* — 2) *Vielgespann* oder *das in demselben gehende Thier;* insbes. von den *Zugthieren* Vâju's. — 3) Pl. *Verse, Gedicht.* — 4) N. pr. einer Gemahlin Rudra's in einer seiner Formen.

नियुत 1) Adj. s. u. 2. यु mit नि. — 2) (*m.) n. *eine best. hohe Zahl*, gewöhnlich *Million.*

नियुत्वतीय Adj. *dem* Vâju nijutvant *gehörig.*

नियुत्वत् Adj. 1) *mit einem Vielgespann versehen.* — 2) *gleichsam befestigt, angeheftet*, so v. a. *bleibend, nicht vom Orte weichend* (उत्स). — 3) *das Wort* नियुत् oder नियुत्वत् *enthaltend.*

नियुत्सा f. N. pr. der Gattin Prastâva's.

नियुद्ध n. *Kampf*, insbes. *Faustkampf.* *°भू f. *Kampfplatz für Faustkämpfer.*

नियुद्रथ Adj. *der einen Wagen mit Vielgespann hat.*

नियोक्तृ Nom. ag. 1) *Anbinder, Fesseler.* — 2) *Herr, Gebieter.*

नियोक्तव्य Adj. 1) *zu richten auf* (Loc.). आत्मा सुखे so v. a. *man soll sich den Freuden hingeben* Spr. 5942. — 2) *anzuhalten zu, anzustellen bei, zu beauftragen mit* (Loc.) M. 9,64. Jâgñ. 2,3. MBh. 1,124,28. 5,177,2. Chr. 211,10. — 3) *zur Rechenschaft zu ziehen* M. 8,186.

नियोग m. 1) *das Anbinden* in °पाश. — 1) *Verwendung.* एककार्य° *Anstellung bei einem und demselben Geschäfte.* Vgl. अ° 1). — 3) *Anweisung, Vorschrift, Geheiss, Befehl, Auftrag, ein aufgetragenes Geschäft.* — 4) *Bestimmtheit, Nothwendigkeit.* नियोगेन *nothwendig, bestimmt, gewiss.* — 5) ἀνάγκη, *Verhängniss, Schicksal.* Am Anfange eines Comp. so v. a. *in Folge des Schicksals* Harshak. 214,8.

नियोगकृत् Adj. *in Jmds Auftrage handelnd* 214,7.

नियोगपाश m. etwa *Wagenstrang.*

नियोगसंस्थित Adj. *im Amte stehend* Spr. 7053.

नियोगस्थ Adj. *unter Jmds* (Gen.) *Befehlen stehend, Jmd gehorchend.*

नियोगार्थ m. *der Gegenstand einer Anweisung, ein aufgetragenes Geschäft.*

नियोगिन् m. *Diener, Beamter.*

नियोग्य 1) Adj. in अ° fehlerhaft für अनियोग. — 2) *m. *Herr, Gebieter.*

नियोजक 1) Adj. in सर्व°. — 2) f. °जिका N. pr. einer Tochter des Dämons Duḥsaha.

नियोजन 1) n. *a) das Anbinden* (des Thieres an den Jûpa u. s. w.) Nyâyam. 9,2,21. — *b) das womit angebunden wird, Haft.* — *c) Anweisung, Auftrag, das Anstellen* an ein Geschäft (Loc.). — 2) f. **नियोजनी** *Halfter.*

नियोजनीय Adj. = नियोक्तव्य 2).

नियोजयितव्य Adj. 1) *zu versehen —, zu strafen mit* (Instr.). — 2) *anzuhalten —, anzutreiben —, hinzuleiten zu* (Loc.) Kâraṇḍ. 42,24.

नियोज्य 1) Adj. *a) zu befestigen.* — *b) zu versehen —, auszustatten mit* (Instr.) Spr. 4116. — *c) anzustellen, mit einem Amte zu betrauen, mit einem Auftrage zu versehen, anzuweisen.* — *d) der angewiesen wird.* — *e) aufzutragen* (ein Geschäft). — *f) anheimzustellen, zu überlassen* Hemâdri 1, 487,21. — 2) m. *Diener, Untergebener.*

नियोज्यान्वयनिरूपण n. Titel eines Werkes.

***नियोद्धृ** Nom. ag. 1) *Faustkämpfer.* — 2) *Hahn* Râgân. 19,105.

नियोधक m. *Faustkämpfer.*

निरंश Adj. *keine Grade habend.* Nom. abstr. °त्व n.

निरंशक Adj. *keinen Erbtheil erhaltend* Jâgñ. 2,140.

निरंशु Adj. *strahlenlos.*

***निरंशुक** und ***निरंशुल** = पिप्पल.

निरक्ष *Aequator (keine Breite habend).* °देश m. *Aequatorial-Gegend.*

निरक्षर Adj. *analphabet* Spr. 7664. Hem. Par. 1,119.

***निरक्षिन्** Adj. von रक्ष् mit नि.

निरग्नि und °क Adj. *kein eigenes Feuer (auf seinem Heerde) habend.*

Digitized by Google

निरय Adj. *ohne Rest, so v. a. dividirbar* Lîlâv. 103,7. Comm. zu Ârjabh. 2,33.

निरयक Adj. dass. Lîlâv. S. 100. fgg. Bhâg. 58.

निरघ Adj. (f. आ) *tadellos.*

निरङ्कुश Adj. (f. आ) *für den kein Leithaken besteht, der keine Fesseln kennt, vollkommen frei, unbeschränkt* Bâlar. 59,8. Çaṁk. zu Bâdar. 3,3,58. 4, 4,17. *extravagant* zu 2,2,33. °म् Adv., °त्व n. Nom. abstr. Çaṁk. zu Bâdar. 2,1,11. 28. Chr. 211,28.

निरङ्कुशय्, °यति *entfesseln* Kâd. 2,136,5.

निरङ्ग Adj. 1) *unvollständig.* — 2) *kein Hülfsmittel habend, ganz allein auf sich beschränkt.*

*निरङ्गुल Adj. = निर्गतमङ्गुलिभ्यः.

निरङ्गुलि Adj. *fingerlos* Spr. 7706.

निरज m. Nom. act. in सुनिरज.

*निरजिन Adj. *mit keinem Fell bekleidet.*

निरजे Dat. Inf. zu अज् mit निस् ṚV. 3,30,10.

निरञ्चन n. *Marke in der Messschnur.*

निरञ्जन 1) Adj. (f. आ) *ohne Schminke, ohne Falsch, lauter.* — 2) m. *a)* Bein. Çiva's. — *b)* N. pr. α) eines Wesens im Gefolge Çiva's. — β) eines Lehrers der Haṭhavidjâ. — 3) *f. आ *a) Vollmondstag.* — *b)* Bein. der Durgâ.

°निरति f. *Wohlgefallen an, das Hängen an.*

निरतिशय Adj. 1) *worüber Nichts mehr geht, was das höchste Maass erreicht hat.* Nom. abstr. °त्व n. — 2) *ohne unterscheidende Merkmale, keine weitere Specificirung zulassend.* Nom. abstr. °ता f. und °त्व n. Govindân. S. 1046.

निरत्यय Adj. (f. आ) 1) *gefahrlos, sicher, wo Alles gut von Statten geht, dem Misslingen nicht unterworfen, vollkommen gelingend, unfehlbar* Kâraka 8, 1. 4. Nom. abstr. °त्व n. 11. — 2) *keine Leiden verursachend* Suçr. 1,353,14. *wo es keine Leiden giebt* Hemâdri 1,642,15.

निरधिष्ठान Adj. 1) *keinen festen Standort habend.* — 2) *haltlos, unhaltbar* Comm. zu Nyâyas. 3,2,8. — 3) *unabhängig* Çaṁk. zu Bâdar. 2,2,44.

*निरध्व Adj. *vom Wege abgekommen.*

1. निरनुक्रोश m. *Unbarmherzigkeit.* °तस् Adv. *auf unbarmherzige Weise* Pañkat. ed. orn. 38,23.

2. निरनुक्रोश Adj. (f. आ) *kein Mitgefühl habend, unbarmherzig, — gegen* (Loc.). Nom. abstr. °ता f.

निरनुक्रोशकारिन् Adj. *unbarmherzig zu Werke gehend.*

निरनुग Adj. *kein Gefolge habend.*

निरनुग्रह Adj. *kein Wohlwollen zeigend, kein Mitleid habend.*

निरनुनासिक Adj. *nicht nasal.*

निरनुबन्ध Adj. *ohne* अनुबन्ध 1) *g)* Kâraka 6,4.

निरनुबन्धक Adj. *ohne* अनुबन्ध 1) *i).*

निरनुमान Adj. *nicht an Folgerungen gebunden.*

निरनुयोज्य Adj. *woran Nichts zu tadeln ist.* °योज्यानुयोग m. *das Rügen eines untadelhaften Arguments des Gegners.*

निरनुरोध Adj. (f. आ) *rücksichtslos, gleichgültig* Kâd. 250,1. — *gegen* (Loc.) Chr. 320,3. 327,28. Nom. abstr. °त्व n.

निरनुशय Adj. *ohne* अनुशय 1) *e)* Çaṁk. zu Bâdar. 3,1,8.

निरन्तर 1) Adj. (f. आ) *a) durch keinen Zwischenraum getrennt, dicht anstossend, dicht, nirgends unterbrochen, keinen freien Platz darbietend, ununterbrochen, auf einander folgend, ununterbrochen, fortwährend, beständig.* — *b) gespickt* —, *vollgepfropft mit, voll von* (Instr. oder im Comp. vorangehend). — *c) beständig, treu* (Freund). — *d) nicht verschieden, gleich, identisch.* — 2) °म् Adv. *a) dicht, fest* (umschliessen). — *b) ununterbrochen, fortwährend, beständig, regelmässig.* — *c) alsbald* 176,27.

निरन्तरविशेष Adj. Pl. *bei denen kein Unterschied gemacht wird in Beziehung auf* (Loc.), *in Bezug auf Etwas gleich behandelt werdend* MBh. 12,228,67.

निरन्ध, Nom. °स् Bhâg. P. 5,13,6 fehlerhaft für निरन्धास् oder निरन्धस्.

निरन्धस् Adj. *Nichts zu essen habend.*

निरन्न Adj. 1) *Nichts zu essen habend, keine Nahrung zu sich nehmend, hungernd.* — 2) *keine Nahrung gewährend.* निरन्ने *bei einer Hungersnoth.*

निरन्वय 1) Adj. *a) keine Nachkommenschaft habend.* — *b) in keinem verwandtschaftlichen Verhältniss stehend.* — 2) °म् Adv. *hinter Jmds Rücken.*

निरप Adj. *wasserlos* 92,6.

निरपक्रम Adj. *von wo man nicht entläuft* Gop. Br. 2,4,6.

निरपत्य Adj. *kinderlos* Kâraka 4,8. Nom. abstr. °त्व f. ebend.

निरपत्रप Adj. (f. आ) *schamlos.*

निरपराध Adj. (f. आ) *der Niemand Etwas zu Leide gethan hat, unschuldig.* Nom. abstr. °ता f.

निरपराधवत् Adj. dass.

निरपवर्त Adj. *durch einen gemeinschaftlichen Divisor nicht mehr theilbar.*

निरपवर्तन Adj. dass. Golâdh. 13,24.

निरपवाद् Adj. 1) *tadellos.* — 2) *keiner Ausnahme unterworfen.*

निरपवादक Adj. = निरपवाद् 2).

निरपक्रव Adj. *nicht versteckt.*

निरपाय Adj. 1) *unvergänglich.* — 2) *keinen Nachtheil bringend, gefahrlos* Kâraka 7,6.

निरपायिन् Adj. *unvergänglich.*

निरपेक्ष 1) Adj. (f. आ) *a) keine Rücksicht nehmend auf, sich gleichgültig verhaltend gegen* (Loc. oder im Comp. vorangehend). Ohne Object *rücksichtslos, der sich um Nichts kümmert, sich gleichgültig gegen Alles verhaltend* (als Tadel und auch als Lob). °म् Adv. *ohne alle Rücksicht, ohne sich um Etwas zu kümmern.* — *b)* am Ende eines Comp. *unabhängig von.* — 2) m. N. pr. eines Scholiasten Weber, Ind. Lit. 290.

निरपेक्षक Adj. *unabhängig.*

निरपेक्षता f. *Abwesenheit aller Rücksicht, Gleichgültigkeit gegen* (Loc.).

निरपेक्षत्व n. 1) *Gleichgültigkeit.* — 2) *Unabhängigkeit, Beziehungslosigkeit.*

निरपेक्षा f. *Gleichgültigkeit gegen* (Loc.).

निरपेक्षित Adj. 1) *rücksichtslos gegen* (im Comp. vorangehend). — 2) *auf den man keine Rücksicht nimmt.*

निरपेक्षिन् Adj. *sich gleichgültig gegen Alles verhaltend, Nichts erwartend.*

निरपेक्ष्य Adj. *worum man sich nicht zu kümmern braucht.*

निरभिप्राय Adj. *zwecklos.*

निरभिभव Adj. *mit keiner Erniedrigung verbunden.*

निरभिमान Adj. *frei von Hochmuth.*

निरभिलप्य Adj. *unaussprechlich, durch Worte nicht auszudrücken.*

°निरभिलाष Adj. *kein Verlangen habend nach, nicht bedacht auf, gleichgültig gegen.*

निरभिसंधिन् Adj. *keine eigennützige Absicht habend* Çaṁk. zu Bâdar. 4,1,16.

निरभीमान Adj. 1) *frei von Hochmuth.* — 2) *kein Bewusstsein habend, bewusstlos.*

निरभ्यङ्ग Adj. *ungesalbt* Kâraka 5,8.

निरभ्र Adj. *wolkenlos.* निरभ्रे *bei wolkenlosem Himmel.*

1. निरमण Adj. *mitgenommen, abgelebt.*

2. निरमण n. *das zur Ruhe Kommen.*

निरमर्ष Adj. *der Alles ruhig erträgt,* — *Alles über sich ergehen lässt, apathisch.*

निरमित्र 1) Adj. *frei von Feinden.* — 2) m. N. pr. verschiedener Männer.

निरम्बर Adj. (f. आ) *unbekleidet, nackt.*

निरम्बु Adj. 1) *wasserlos.* — 2) *des Wassers sich enthaltend, nicht trinkend.*

निरय m. *Hölle.* Der Mutterleib mit der *Hölle* verglichen Hemâdri 1,516,15. Personificirt als

Digitized by Google

Kind der Furcht und des Todes. — R. 2,28,10 fehlerhaft für निरप.

निरयण n. *Ausgang.*

निरयपति m. *Höllenfürst.*

निरयावलिसूत्र n. Titel eines Werkes.

निरयिन् m. *Höllenbewohner.*

निरयु (!) Adj. v. l. für निरम्बु MBh. 3,7,5.

निरर्गल Adj. (f. आ) 1) *ungehemmt, ungezügelt, ungestört, frei.* °म् Adv. *ohne Zwang, frei, ohne Weiteres* Comm. zu TS. Prât. — 2) *unwiderstehlich.*

निरर्गलवाच् Adj. *von ungezügelter Rede* Vidoh. 58,15.

निरर्ति Adj. *nicht schmerzhaft* Kâraka 6,17.

1. निरर्थ m. 1) *Schaden.* — 2) *Unsinn.* Pl.

2. निरर्थ Adj. (f. आ) 1) *zwecklos, unnütz.* — 2) *besitzlos, arm.* — 3) *sinnlos, unsinnig* 215,16.19. — 4) von einem Consonanten so v. a. *ohne nachfolgenden Vocal.*

निरर्थक 1) Adj. (f. °र्थिका; °निरर्थका fehlerhaft) *a) seinen Zweck nicht erfüllend, — erreichend, unnütz, zwecklos, vergeblich.* °म् Adv. *ohne Zweck, unnütz.* — *b) sinnlos, unsinnig.* — *c)* = निरर्थ 4). — 2) n. *eine sinnlose Einwendung* (in einer Disputation).

निरर्थकत्व n. *Zwecklosigkeit, Vergeblichkeit.*

निरर्थता f. *Sinnlosigkeit.*

निरर्बुद *eine best. Hölle* (bei den Buddhisten).

निरलंकार Adj. *schmucklos* Comm. zu R. ed. Bomb. 2,113,24.

निरलंकृति f. in der Rhetorik *Schmucklosigkeit, Unschönheit.*

निरव m. 1) etwa *Rufer* RV. 1,122,11. Nach Sây. Adj. *schutzlos.* — 2) **Stimmlosigkeit.*

निरवकाश Adj. (f. आ) 1) *keinen freien Platz bietend, vollgepfropft* (eine Hölle). Nach dem Comm. = निरालम्ब. — 2) *keinen Platz findend, nirgends zum Vorschein kommen könnend.* Nom. abstr. °ता Ind. St. 14,371. — 3) *nicht am Platze seiend, ungelegen* Harshaṅ. 138,17. Nom. abstr. °ता f. Kâd. 2,100,9.

निरवकाशी Adv. mit कर् *von seinem Platz entfernen* Comm. zu Ragh. ed. Calc. 9,28.

निरवयव Adj. *ungehemmt, frei, unabhängig.* °के *an einem Orte, wo man sich frei bewegen kann.*

निरवत्तबलि Adj. *woraus eine Spende an die Götter als Abfertigung abgetheilt worden ist* Çat. Br. 2,3,2,11.

निरवत्ति f. *Abfertigung, Abfindung.*

निरवदान n. *das Abtheilen* Gaim. 3,4,38. Âpast. Çr. 7,26,1.

निरवद्य 1) Adj. (f. आ) *tadellos.* Nom. abstr. °त्व n. — 2) n. *eine best. hohe Zahl* Lalit. 169,1.

निरवद्यवत् Adv. *tadellos.*

निरवधि Adj. 1) *grenzenlos, unbegrenzt* Spr. 7761. — 2) *unaufhörlich, unendlich.*

निरवधिक Adj. *unbegrenzt.*

निरवयव Adj. *nicht aus Theilen bestehend, untheilbar.* Nom. abstr. °त्व n. Bâdar. 2,1,26. Tattvas. 17.

निरवरोध Adj. *ungehemmt.*

निरवलम्ब Adj. 1) *keine Stütze bietend.* — 2) *der Stütze —, des Haltes entbehrend.*

निरवलम्बन Adj. (f. आ) *jeglicher Stütze entbehrend, herrenlos* (Reichthum) Çâk. Pisch. 140,1. *Niemand zukommend, sich bei N. vorfindend* Harshaṅ. 140,10.

निरवशेष Adj. 1) *von dem kein Rest übrig bleibt.* — 2) *ganz, vollständig.* °शेषेण und °शेषतस् *insgesammt, vollständig.*

निरवसाद Adj. (f. आ) *wohlgemuth.*

निरवस्कृत Adj. etwa *rein.*

निरवस्तार Adj. *mit keiner Streu belegt, bloss* (Erdboden).

*निरवक्र m. *eine Art Schwert* Gal.

*निरवकालिका f. *Zaun, Hecke, Mauer.*

निरविन्द् m. N. pr. eines mythischen Berges.

निरशन 1) Adj. *sich der Speise enthaltend.* — 2) *n. *Enthaltung vom Essen, Fasten.*

निरश्व Adj. *ohne Pferde.*

निरष्ट Partic. *entmannt.*

*निरस 1) Adj. = नीरस. — 2) f. आ *eine best. Grasart.*

निरसन 1) Adj. (f. ई) am Ende eines Comp. *a) auswerfend, ausstossend.* — *b) vertreibend, verscheuchend.* — 2) n. *a) das Fortwerfen.* — *b)* **das Auswerfen, Ausspeien.* — *c) das Hinauswerfen, Verjagen,* — *aus* (Abl.). — *d) das Entfernen, Zerstreuen, Vertreiben* 282,11. — *e) das Aufgeben.* — *f) das Verwerfen, Zurückweisen.* — *g)* **das Vernichten, Zugrunderichten.*

निरसनीय Adj. 1) *hinauszuwerfen, zu verjagen,* — *aus* (Abl.). — 2) *abzuweisen* Comm. zu Naish. 9,25.

निरस्त 1) Adj. Partic. von 2. अस् mit निस्. — 2) n. *das Ausstossen, eine best. fehlerhafte Aussprache der Vocale* Mahâbh. 1,20,*a*.

निरस्तसंख्य Adj. *unzählbar* Dh. V. 17,10.

निरस्ति f. *Vertreibung, Entfernung* Kâraka 6,28.

निरस्त्र Adj. 1) *unbewaffnet.* — 2) *ohne Waffen ausgeführt.*

निरस्थि Adj. *frei von Knochen.*

निरस्य Adj. *hinausgejagt* —, *vertrieben zu werden verdienend.*

निरहंस्तम्भ Adj. *frei vom Hemmschuh des Ichs.*

निरहंकार 1) Adj. *frei von Selbstsucht* Bhag. 2,71. — 2) m. *ein best. Himmel* Hemâdri 1,164,14.165,1.

निरहंकारिन् Adj. *frei vom Gefühl des Ichs.*

निरहंकृत Adj. 1) *keine Persönlichkeit habend, unpersönlich.* — 2) *nicht selbstsüchtig.* — 3) *frei von Hochmuth, anspruchlos* Hemâdri 1,89,7.

निरहंकृति Adj. *frei von Selbstsucht.*

निरहंक्रिय Adj. *keine Persönlichkeit habend, unpersönlich.*

निरहंक्रिया f. *Abwesenheit aller Selbstsucht.*

निरहम् Adj. Nomin. *frei von Selbstsucht.*

निरहंमति Adj. dass.

निरहंमान Adj. *frei vom Gefühl des Ichs.*

*निरङ्क m. P. 3,4,7, Sch.

*निराक m. 1) *das Kochen.* — 2) *Schweiss.* — 3) *der Lohn für eine schlechte That.* — Wohl fehlerhaft für निपाक.

निराकरण n. 1) *das Sondern* in अ°. — 1) *das Verjagen, Verscheuchen.* — 3) *das Verstossen einer Frau.* — 4) *das Abweisen, Zurückweisen* Comm. zu Naish. 6,75. — 5) *das Entfernen, Beseitigen.* — 6) *das Beseitigen durch Bestreitung.* — 7) *das Vergessen* in अ° (Nachtr. 1).

निराकरणीय Adj. *durch Bestreitung zu beseitigen* Çaṅk. zu Bâdar. 2,2,1.

निराकरिष्णु Adj. 1) *Jmd* (Acc.) *von sich stossend, abweisend, zurückweisend* Ragh. 14,57. Naish. 6,75. — 2) *Jmd um Etwas* (Abl.) *zu bringen suchend.* — 3) *vergesslich.* Nom. abstr. °ता f. Sûçr. 1,336,9.

निराकर्तर् Nom. ag. 1) *der Nichts wissen will von* (Gen.) Kâtj. in Hemâdri 1,39,10. Ohne Object = 1. निराकृति 1) *c)* MBh. 12,165,61. — 2) *durch Bestreitung beseitigend* Çaṅk. zu Bâdar. 2,3,7.

निराकर्तव्य Adj. = निराकरणीय Çaṅk. zu Bâdar. 2,2,10.

निराकाङ्क्ष Adj. 1) *Nichts erwartend, Nichts für sich wünschend, keine Wünsche mehr habend.* — 2) *keiner Ergänzung bedürftig.*

निराकाङ्क्षिन् Adj. *Nichts erwartend, Nichts für sich wünschend.*

1. निराकार 1) Adj. (f. आ) *a) gestaltlos, körperlos.* — *b) ohne äussere Erscheinung, dessen äusserer Erscheinung Nichts verräth, Nichts vorstellend, kein Wesen von sich machend, Nichts bedeutend.* — *c) objectlos, auf ein Nichts sich beziehend.* °लोचन n. *ein in's Leere sehendes Auge* Comm. zu Mṛicch. 1,4. — 2) m. *a)* Bein. *α)* Çiva's. — *β)* *Vi-

Digitized by Google

shṇu's. — *b*) **der Himmel.* — *c*) **der göttliche Geist, Gott.*

2.* **निराकार** m. *Vorwurf, Tadel.*

निराकारज्ञानवाद m. *der philosophische Lehrsatz, dass die Erkenntniss der Aussenwelt nicht durch im Geiste sich abdrückende Bilder erfolge.*

निराकाश Adj. *keinen freien Raum zeigend, vollkommen erfüllt.*

निराकुल 1) Adj. *a*) *nicht überfüllt, wenig besucht, — betreten.* — *b*) *nicht in Verwirrung gebracht, in gehöriger Ordnung sich befindend.* — *c*) *im Kopfe nicht verwirrt, klar sehend.* °**म्** Adv. *deutlich, klar.* — *d*) *ruhig, unbesorgt.* — 2) n. *Klarheit, Deutlichkeit.*

निराकृतान्योत्तर Adj. *wobei die Antwort eines Andern beseitigt worden ist.* Nom. abstr. °**त्व** n. so v. a. *Unwiderleglichkeit* H. 67.

1. **निराकृति** 1) Adj. *a*) *formlos, gestaltlos* (Vishṇu). — *b*) = 1. **निराकार** 1) *b*) MBh. 12,237,37. — *c*) *der sich seiner religiösen Verpflichtungen entäussert hat, die Götter nicht ehrt, die heilige Schrift nicht studirt u. s. w.* Kâṭ. bei Hemâdri 1,39,13. Gaut. — *d*) **hemmend, störend.* — 2) m. N. pr. eines Sohnes des ersten Manu Sâvarṇi.

2. **निराकृति** f. 1) *Hemmung, Unterbrechung, Störung.* — 2) **Beseitigung durch Bestreitung.* — 3) *das Vergessen.* **सर्व°** Adj. *Alles vergessen machend* Bhâg. P. 1,6,4.

निराकृतिन् Adj. 1) *der das Gelernte vergessen hat* in **स्व°** (Nachtr. 1). — 2) = 1. **निराकार** 1) *b*); v. l. **निराकृति**.

निराक्रन्द 1) Adj. *a*) *keinen Freund —, keinen Beschützer habend.* — *b*) *keinen Schutz gewährend.* — 2) m. oder n. etwa *ein Ort, der keinen Schutz gewährt,* MBh. 12,68,1.

निराक्रिया f. 1) *Vertreibung, Verjagung.* — 2) *Beseitigung durch Bestreitung.*

निराग Adj. *leidenschaftslos.*

निरागम Adj. *auf keiner überlieferten Lehre beruhend.* **अनागम** v. l.

निरागस् Adj. *schuldlos* Spr. 7852. Kâd. 2,127,19.

निरागार Adj. *obdachlos* Ind. St. 9,149.

निराग्रह Adj. *nicht mit Hartnäckigkeit auf Etwas bestehend.*

निराचार Adj. *von schlechtem Betragen* Hemâdri 1,750,22.

निराचिकीर्षु Adj. mit Acc. *Jmd zu widerlegen beabsichtigend* Çaṁk. zu Ait. Up. S. 144, Z. 4.

निराज m. *kriegerischer Auszug* Kâṭh. 28,3 = Kap. S. 44,3.

निराजीव्य Adj. (f. **आ**) *keinen Lebensunterhalt gewährend.*

निराडम्बर° Adv. *ohne vieles Reden.*

निरातङ्क Adj. (f. **आ**) 1) *kein Leiden —, kein Unbehagen verspürend, sich wohl —, sich behaglich fühlend* Jâṇ. 3,245. — 2) *keine Leiden —, kein Unbehagen verursachend.* Auch als Bein. Çiva's.

निरातप 1) Adj. *wohin die Sonnenhitze, der Sonnenschein nicht dringt.* — 2) *f. **आ** *Nacht.*

निरातपत्र Adj. *ohne Sonnenschirm* Harshaṁ. 142,4.

निरातिथ्य Adj. *unwirthlich* (Wald).

निरात्मक (Vâgrakṁ. 43,20), °**त्मन्** (ebend. 38,4) und °**त्मवत्** Adj. *keine Einzelseele —, keine individuelle Existenz habend.* Nom. abstr. **निरात्मत्व** n. Vâgrakṁ. 41,17. **निरात्मक** Amṛt. Up. 11 nach dem Comm. = **प्राणरक्षित**.

निरादर Adj. *Jmd* (Loc.) *keine Achtung bezeigend* Spr. 7705.

निरादान Adj. 1) *Nichts empfangend, — gewinnend.* — 2) **Nichts nehmend* (Buddha).

***निरादेश** m. *Ausbezahlung.*

निराधान Adj. *ausgesäumt.*

निराधार Adj. *keine Stütze habend, auf sich selbst sich stützend, hülflos* Ind. St. 15,408. Nom. abstr. °**त्व** n.

निराधि Adj. *sorgenlos.*

निरानन्द Adj. (f. **आ**) *keine Freude habend, von wo die Freude verbannt ist, freudlos, traurig.*

निरानन्दकर Adj. (f. **ई**) *Kummer —, Trauer verursachend.*

निरान्त्र Adj. *ausgeweidet* oder *dessen Eingeweide heraushängen.*

1. **निरापद्** f. *kein Ungemach, glückliche Verhältnisse.*

2. **निरापद्** Adj. *von keinem Ungemach begleitet.*

निराबाध Adj. (f. **आ**) 1) *ungestört, unangefochten.* **गृह** n. *ein Haus, in dem man vor allem Störenden sicher ist.* °**म्** Adv. *unangefochten, unbestritten.* — 2) *keinen Schaden —, keine Leiden verursachend, Niemand beeinträchtigend.* — 3) *frivol, nichtig* 215,16. 18.

निराबाधकर Adj. *keinen Schaden —, keine Leiden zufügend.*

निराभास Adj. *ohne falschen Schein* Haṁsop. S. 406.

निराम Adj. *ausgereift* Bhâvapr. 1,31. 3,11. 12. 22. 6,108.

1. **निरामय** m. *Gesundheit, Wohlergehen.* Auch n. (!) 239,25.

2. **निरामय** 1) Adj. *a*) *gesund, wohlauf.* — *b*) *gesund,* so v. a. wo *keine Krankheit angetroffen wird* (Stadt, Sommer). — *c*) *Gesundheit verleihend.* — *d*) *makellos, fehlerfrei.* — *e*) *woran Nichts fehlt, voll.* — *f*) *keinem Misslingen unterliegend, unfehlbar.* — 2) m. *a*) **eine wilde Ziege.* — *b*) **Eber.* — *c*) N. pr. eines Fürsten.

निरामर्द m. N. pr. eines Fürsten.

निरामर्ष Adj. = **निरमर्ष** Spr. 3746.

***निरामालु** m. *Feronia elephantum.*

निरामित्र m. N. pr. fehlerhaft für **निरमित्र**.

निरामिन् Adj. *wartend, lauernd.*

निरामिष Adj. 1) *fleischlos.* — 2) *beutelos.* — 3) *keine sinnlichen Gelüste habend.* — 4) *keinen Lohn erstrebend* Lalit. 215,9.

निरामिषाशिन् Adj. *kein Fleisch essend.*

निरायति Adj. *der keine Zukunft hat.*

निरायास Adj. *keine Anstrengung —, keine Ermüdung verursachend.*

निरायुध Adj. *unbewaffnet.*

निरारम्भ Adj. *Nichts unternehmend, jeglicher Arbeit sich enthaltend.*

निरालक m. *ein best. Fisch.*

निरालम्ब 1) Adj. (f. **आ**) *a*) *keine Stütze habend, in der Luft schwebend, sich an Nichts lehnend, sich selbst haltend, alleinstehend* (eigentlich und bildlich). °**म्** Adv., °**त्व** n. Nom. abstr. Harshaṁ. 210,5. — *b*) *keine Stütze bietend.* — 2) m. fingirtes N. pr. eines Philosopheu, *der den leeren Luftraum als Gottheit verehrt.* — 3) *f. **आ** *Narde.*

निरालम्बन Adj. = **निरालम्ब** 1) *a*).

निरालम्बोपनिषद् f. Titel einer Upanishad.

निरालाप Adj. *nicht redend.*

निरालोक Adj. 1) *seinen Blick nicht herumgehen lassend, das Auge nicht bewegend.* — 2) *des Lichts entbehrend, dunkel.* — 3) *des Lichts entbehrend, blind,* so v. a. *keine Einsicht habend* Spr. 3747. — 4) am Ende eines Comp. *hinausschauend auf.*

निरावरण Adj. *unverdeckt, offen zu Tage liegend* Veṇis. 30,19.

निरावर्ष Adj. *wohin der Regen nicht dringt, vor R. schützend.*

निराश Adj. (f. **आ**) 1) *der alle Wünsche, alle Erwartungen, alle Hoffnung aufgegeben hat;* die Ergänzung im Loc., Dat., Abl., Acc. mit **प्रति** oder im Comp. vorangehend. Nom. abstr. °**त्व** n. Pañkat. ed. Bomb. 3,65,18. — 2) *aller Wünsche —, aller Erwartungen bar.* **आशां निराशां कर्** so v. a. *allen Erwartungen entsagen.*

निराशक Adj. *verzweifelnd an* (Abl.).

°**निराशकर** Adj. *die Hoffnung zu Etwas benehmend, Etwas unmöglich machend.*

Digitized by Google

निराशगुटिका f. fehlerhaft für निरास°.

निराशङ्क Adj. (f. आ) *keine Befürchtung habend, sich nicht scheuend zu* (Loc. eines Nom. act.). °म् Adv. *ohne Bedenken.*

निराशङ्क Adj. *nicht zu befüchten* Daçak. 84,9.

निराशय Adj. *nicht tief gehend* (Wunde) Suçr. 1, 15,12, v. l.

निराशा f. *das Aufgeben aller Erwartungen.* °शासन Adj. *der Verzweiflung nahe* Harshaṅ. 122,1.

निराशिन् Adj. = निराश 1). Nom. abstr. °शित्व n.

निराशिस् Adj. 1) = निराश 1). — 2) *keine Segenswünsche aussprechend* Vishṇus. 96,21.

निराशी Adv. mit भू *alle Hoffnung verlieren.*

*निराशीभाव m. *Verzweiflung.*

निराशीस्त्व n. Nom. abstr. zu निराशिस् 1).

निराश्रम Adj. *in keiner der angenommenen vier Lebensstadien eines Brahmanen stehend.*

निराश्रमपद् Adj. *keine Einsiedeleien habend.*

निराश्रमिन् Adj. = निराश्रम.

निराश्रय Adj. (f. आ) 1) *obdachlos* R. 1,44,2. — 2) *keinen Halt —, keine Stütze habend, sich an Nichts* oder *Niemand lehnend, — lehnen könnend, auf sich selbst beruhend, schutzlos.* — 3) *keinen Halt —, keine Stütze bietend.* — 4) etwa *nicht tief gehend* (Wunde). Nach Kaṇ. *an keiner gefährlichen Stelle haftend.* v. l. निराशय. — 5) etwa *offen liegend* Suçr. 2,333,10.

1. निरास m. 1) *das Ausbrechen, Vomiren.* — 2) *das Auswerfen, Fallenlassen* (eines Lautes). — 3) *das Fallenlassen, Aufgeben* LA. 33,15. — 4) *Hinausweisung, Ausschliessung, Zurückweisung, Verwerfung.*

2. निरास Adj. etwa *obdachlos* MBu. 12,269,11. Nach Nilak. = अप्रतिष्ठ, काणत्वादिदोषाद्गार्हस्थ्यं कर्तुमशक्तः.

निरासक Adj. *der Jmd abweist* Comm. zu Naish. 6,109.

निरासगुटिका f. *Brechpille.*

निरासङ्ग Adj. *unbehindert* (im Gebrauch seiner Kräfte) Kaṇaka 8,12.

*निरासन n. = निरसन.

निरासित्व n. Paṇcat. 164,5 fehlerhaft für निराशित्व (निराशत्व ed. Bomb.).

निरासु (!) Adj. v. l. für निरम्बु MBu. 3,7,5.

निरास्थ Adj. (f. आ) *kein Interesse für Etwas habend, nicht bedacht auf Etwas* (im Comp. vorangehend).

निरास्वाद Adj. 1) *geschmacklos.* — 2) *keinen Genuss gewährend.*

निरास्वाद्य Adj. *keinen Genuss gewährend.*

निराह् m. *Ausruf* Tâṇḍya-Br. 11,7,2.

*निराह्नव m. dass. Comm. zu Tâṇḍya-Up. 11,7,2.

निराह्नवत् Adj. *mit einem Ausruf versehen* Tâṇḍya-Br. 11,2,2. निराह्वावत् v. l.

1. निराहार m. *das Nichtessen, Fasten.*

2. निराहार Adj. (f. आ) *sich des Essens enthaltend, Nichts zu essen habend.* Nom. abstr. °ता f.

निराह्वावत् Adj. s. निराह्नवत्.

निरिङ्ग Adj. *unbeweglich, nicht flackernd.*

*निरिङ्गिनी f. *Schleier.* Vgl. नीरङ्गी.

निरिच्छ Adj. *keinen Wunsch —, kein Verlangen habend.*

निरिन्द्रिय Adj. (f. आ) 1) *ohne männliches Vermögen.* — 2) *unfruchtbar* (Kuh) Hemâdri 1,448,18. — 3) *gebrechlich.* — 4) *keine Sinnesorgane habend* Ind. St. 9,154.

निरिन्धन Adj. *durch keinen Brennstoff genährt.*

निरीक्षक Adj. *sehend, schauend, Etwas* (im Comp. vorangehend) *zu schauen beabsichtigend.*

निरीक्षण 1) Adj. am Ende eines Comp. *sehend auf, anschauend.* — 2) n. *a) das Anblicken, Anschauen, Beschauen, Betrachten* 182,1. Spr. 7747. — *b) Blick.* Am Ende eines adj. Comp. f. आ. — *c) adspectus planetarum.*

निरीक्षा f. *Betrachtung.* °निरीक्षया so v. a. *in Bezug auf.*

निरीक्षितव्य Adj. *anzuschauen* Kâraṇḍ. 58,2.13.

निरीक्ष्य Adj. 1) *anzublicken, anzuschauen.* — 2) *in Betracht zu ziehen.*

निरीति Adj. *nicht heimgesucht von Plagen, — Drangsalen.*

निरीतिक Adj. (f. आ) *keine Plagen —, keine Drangsale verkündend.*

निरीश्वर Adj. *keinen Gott habend, atheistisch.* °सांख्यशास्त्र n. *die Sâṁkhja-Lehre in engerem Sinne, mit Ausschluss des Joga-Sâṁkhja.*

*निरीष n. *der Körper des Pfluges* oder Adj. *ohne Deichsel.*

निरीह Adj. 1) *regungslos.* — 2) *unthätig, ohne Streben, ohne Verlangen nach Etwas, gleichgültig gegen Alles.* Nom. abstr. °ता f.

निरीहा f. *Gleichgültigkeit gegen Alles.*

निरुक्त 1) Adj. s. u. वच् mit नि. — 2) n. *a) Deutung eines Wortes, etymologische Worterklärung.* — 2) Titel eines der 6 Vedâṅga, des dem Jâska zugeschriebenen Commentars zu den Nighaṇṭu. °भाष्य n. Ind. St. 14,160.

निरुक्तकार m. N. pr. oder Bein. eines Scholiasten.

निरुक्तकृत् m. Bein. 1) Jâska's. — 2) eines Schülers des Çâkapûṇi.

निरुक्तग Adj. als Beiw. Brahman's.

निरुक्तज्ञ Adj. als Bez. einer Art von Söhnen. Nilak.: निरुक्ताः स्वक्षेत्रे ऽन्यो रेतःसेकार्थमुक्तस्तज्ज्ञाः (!).

निरुक्तवत् m. Bein. Jâska's.

निरुक्ति f. 1) *Deutung eines Wortes, etymologische Worterklärung.* — 2) in der Rhetorik *Unterscheidung einer Bedeutung, künstliche (dichterische) Deutung.* — 3) in der Dramatik *Mittheilung einer geschehenen Sache.* — 4) Titel *a)* *von Jâska's Commentar zu den Nighaṇṭu. — *b)* eines Commentars zum Tarkasaṁgraha.

निरुक्तिप्रकाश m. Titel eines Werkes.

निरुक्तिलक्षण n. desgl. Bühler, Rep. No. 415.

1. निरुच्छ्वास m. *das Nichtathmen.*

2. निरुच्छ्वास 1) Adj. (f. आ) *nicht athmend.* — 2) *eine best. Hölle.*

निरुज Adj. *gesund* MBh. 3,89,70. Hemâdri 1,562, 1. 563,6. *saluber.* Vgl. नीरुज.

निरुजी Adv. mit कर् *gesund machen* Hemâdri 1,516,1.

निरुञ्छन n. = नीराजन Kumâras. 13,18. 22. v. l. निर्मञ्छन.

निरुत्तर 1) Adj. *a) der Keinen über sich hat.* — *b) der keine Antwort hat, Nichts zu erwiedern vermag* 214,15. — 2) n. Titel eines Tantra. Auch °तन्त्र n.

निरुत्तरी Adv. mit कर् *Jmd* (Acc.) *das Antworten unmöglich machen, Jmd zum Stillschweigen bringen.*

निरुत्थ Adj. *unwiederbringlich* Bhâvapr. 2,33.34.

निरुत्पात Adj. (f. आ) *keine unglückverheissenden Erscheinungen darbietend.*

निरुत्सव Adj. *ohne Feste.*

1. निरुत्साह m. *Abwesenheit aller Thatkraft, Kleinmuth.*

2. निरुत्साह Adj. (f. आ) *ohne Thatkraft, der Nichts zu unternehmen wagt* (Gaut.), *keinen Muth habend, — zu* (Loc.), *kleinmüthig.* Nom. abstr. °ता f. *Kleinmuth.*

निरुत्सुक 1) Adj. (f. आ) *a) unbesorgt, ruhig.* — *b) kein Verlangen tragend nach* (प्रति). — 2) m. N. pr. *a)* eines Sohnes des Manu Raivata. — *b)* eines der 7 Ṛshi unter dem 13ten Manu.

1. निरुत्सेक m. *Anspruchlosigkeit, Bescheidenheit.*

2. निरुत्सेक Adj. *anspruchlos, bescheiden.*

निरुदक Adj. *wasserlos* Hemâdri 1,545,3 (निरूदक gedr.).

निरुदर Adj. *keinen Bauch —, keinen Rumpf ha-*

Digitized by Google

bend Spr. 7826.

निरुद्देशम् Adv. *ohne irgend eine Angabe, ohne Etwas zu sagen* Kâd. 2,75,12.

निरुद्ध 1) Adj. s. u. रुध् mit नि. — 2) m. N. pr. eines Fürsten. अनि° v. l.

निरुद्धगुद m. *Mastdarmverengerung.*

निरुद्धति Adj. *nicht stossend* (Wagen).

निरुद्धपकाश Suçr. 1,292,12 fehlerhaft für निरुद्धप्रकाश.

निरुद्धप्रकश m. *Verengerung der Harnröhre.*

निरुद्यम Adj. (f. आ) *der sich nicht anstrengen will, unthätig, der die Hände in den Schooss gelegt hat, träge.*

निरुद्योग Adj. *der sich nicht anstrengt, sich gehen lässt, erschlafft.*

निरुद्विग्न und निरुद्वेग Adj. *unaufgeregt, ruhig, unbesorgt.*

निरुन्माद् Adj. *frei von Hochmuth.*

निरुपकारिन् (Conj.) Adj. *der Einem keinen Dienst erwiesen hat* oder *zu erweisen vermag.*

निरुपक्रम Adj. 1) *wozu man Nichts thut, — anwendet.* — 2) *nicht zu behandeln, unheilbar* Kâraka 6,13. — 3) *anfangslos.*

निरुपक्रिय Adj. *womit Andern kein Dienst erwiesen wird.*

निरुपद्रव Adj. (f. आ) 1) *der mit keinem Unfall —, mit keiner Widerwärtigkeit zu kämpfen hat, dem es wohlergeht, von keiner Widerwärtigkeit betroffen* (Unternehmen). — 2) *von dem* oder *von wo aus kein Unfall, keine Widerwärtigkeit ausgeht, Niemand Etwas zu Leide thuend, keine Gefahr darbietend, sicher, kein Unheil bringend.*

निरुपद्रवता f. *Gefahrlosigkeit, Sicherheit.*

निरुपद्रुत Adj. *keine widerwärtigen Erscheinungen zeigend.*

निरुपधि Adj. 1) *ohne Falsch, ehrlich, bieder.* Auch Adv. — 2) *untadelhaft* Bâlar. 179,6.

निरुपधिजीवन Adj. *einen ehrlichen Lebenswandel führend.* Nom. abstr. °ता f.

निरुपधिशेष Adj. *bei dem kein Rest eines störenden Momentes mehr vorhanden ist, bei dem alles Ungehörige verschwunden ist.* Vgl. Old. Buddha 432. fgg.

निरुपपत्ति Adj. *unangemessen.* Nom. abstr. °त्व n.

निरुपपद Adj. *kein begleitendes Wort bei sich habend* Comm. zu Âpast. Çr. 3,16,4.

निरुपप्लव Adj. 1) *keine Störungen erleidend.* — 2) *kein Unheil bringend* (Çiva).

निरुपभोग Adj. *nicht geniessend.*

निरुपम 1) Adj. (f. आ) *seines Gleichen nicht habend.* — 2) m. *a) ein best. giftiges Thier* (निरूपम gedr.). — *b)* N. pr. eines Mannes B. A. J. 1,217. — 3) f. आ N. pr. einer Surâṅganâ Ind. St. 15,241.

निरुपयोग Adj. *unbrauchbar, nutzlos* Harshaṅ. 140,9.

*निरुपल Adj. *steinlos.*

*निरुपलेप Adj. *nicht beschmiert.*

निरुपसर्ग Adj. *keine widerwärtigen Erscheinungen zeigend.*

निरुपस्कृत Adj. *schlicht, einfach* oder *uneigennützig.*

निरुपकृत Adj. *unversehrt, keine widerwärtigen Erscheinungen zeigend.*

निरुपाख्य Adj. (f. आ) *aller Qualification ermangelnd, unbeschreiblich* Naish. 3,3. Nom. abstr. °त्व n. Çaṅk. zu Bâdar. 2,2,18. 24.

निरुपादान Adj. *frei von allen Hemmnissen* Lalit. 459,2. *libre de préoccupation* Lot. de la b. l. 48,11.

निरुपाधि (VP.^{2} 1,25) und °क Adj. *unbedingt, absolut.*

निरुपाय Adj. *zu Nichts führend, vergeblich.*

निरुप्ति f. *Ausstreuung, Vertheilung.*

निरुप्य Adj. *auszustreuen, auszugiessen.*

निरुष्णता f. *Kälte.* °तां नी *erstarren machen, tödten* Daçak. (1925) 2,101,8.

निरुष्णीष Adj. *ohne Kopfbinde, — Turban, mit entblösstem Haupte.*

निरुष्मत्व n. und निरुष्मन् Adj. fehlerhaft für निरू°.

1. निरूढ Adj. s. u. 1. ऊह् mit निस्.

2. निरूढ 1) Adj. s. u. 1. रुह् mit नि. — 2) m. *a) the force or application of words, according to their natural or received meanings (in Rhetoric). — b) (in Logic) the implied description of any property in the term designing it (as of redness in the word red, etc.).*

निरूढपशुपद्धति f. und °पशुप्रयोग m. Titel von Werken.

निरूढपशुबन्ध m. *abgesonderte —, selbstständige Darbringung des Opferthieres* Gaut. Ind. St. 10,347.

निर्ऊढशिरस् Adj. *mit apart gelegtem Kopfe* Çat. Br. 10,5,5,8.

निरूढि f. *Berühmtheit.*

निरूदक fehlerhaft für निरुदक.

निरूप 1) *Adj. *unreal, false, non-existent.* — 2) m. = निरूपण 3) *a)* in दुर्निरूप.

निरूपक Adj. 1) *beobachtend, nachdenkend;* m. *ein solcher Mann* Çaṅk. zu Bâdar. 2,3,26. — 2) *bestimmend, definirend* Comm. zu TS. Prât.

निरूपण 1) Adj. am Ende eines Comp. *bestimmend, definirend.* — 2) f. आ = 3) *a).* — 3) n. *a) das Bestimmen, Feststellen, Definiren.* — *b) Untersuchung, Betrachtung, Behandlung.* — Nach den Lexicographen = अवलोकन, आलोक, विचार, निदर्शन. — *c) Erscheinung, Gestalt.*

निरूपम fehlerhaft für निरुपम.

निरूपयितव्य Adj. *zu bestimmen, festzustellen.*

निरूपाख्य fehlerhaft für निरुपाख्य.

निरूपित Partic. von रूपय् mit नि. °त्व n. *das Erörtertwordensein* Hemâdri 1,646,4.

निरूपिति f. *Bestimmung, Feststellung eines Begriffes.*

निरूप्य Adj. 1) *zu bestimmen, festzustellen.* — 2) *noch zu bestimmen,* so v.a. *fraglich, nicht sicher.*

निरूष्मन् Adj. *keine Wärme von sich gebend, kalt anzufühlen* Hariv. 1,46,19. Nom. abstr. °ष्मत्व n. MBh. 12,317,16.

1. निर्ऊह् m. 1) *ein ausreinigendes Klystier.* — 2) * = निग्रह्.

2. *निरूह् m. 1) *logick, disputation.* — 2) *a complete sentence, one having no ellipsis.* — 3) *certainty, ascertainement.*

3. *निरूह् Adj. 1) = ऊहशून्य. — 2) = निश्चित.

निरूहण n. 1) *das Ausreinigen vermittelst eines Klystieres.* — 2) *ein dazu dienendes Mittel* Kâraka 8,11.

निर्ऊहितवे Dat. Inf. zu 1. ऊह् mit निस् Çat. Br. 4,5,2,3. Kâtj. Çr. 25,10,4.

निर्ऋण Adj. *frei von Schulden, schuldlos* Ind. St. 15,278.

1. निर्ऋति 1) f. *a) Auflösung, Verderben, Untergang.* — *b)* personificirt als *Genie des Todes und der Verwesung.* — *c) Erdgrund, Tiefe.* — 2) m. *a) Tod* Bhâg. P. 1,19,4. — *b) der Genius des Todes.* — *c)* N. pr. α) eines Rudra. — β) eines der 8 Vasu Hariv. 3,12,49. निकृति v. l.

2. *निर्ऋति Adj. *von keiner Widerwärtigkeit getroffen.*

निर्ऋतिगृहीत Adj. *von der Nirṛti ergriffen.*

निर्ऋथ m. 1) *Verderben.* — 2) *Verderber.* — 3) *ein best.* Agni. — 4) **der Sâmaveda.*

1. निरेक m. 1) *etwa bleibender Besitz, Habe.* — 2) Loc. *bleibend, auf die Dauer, für immer.* — Nach den Commentatoren *Armuth, Noth; Gabe* und auch Adj. *nicht leer.*

2. निरेक Adj. *wobei Eins ausgeschlossen ist.*

निरेतवे Dat. Inf. zu 3. इ mit निस् RV. 1,37,9. 8,45,30.

निरोढव्य Adj. *einzufassen, zu umzäunen.*

Digitized by Google

निरोध m. 1) *Einsperrung.* — 2) *Einschliessung, Belagerung.* — 3) *Versperrung, Verschluss, Verdeckung.* — 4) *Hemmung, Zurückhaltung, Verhaltung, Unterdrückung, Bezwingung, Beherrschung.* — 5) *Vernichtung.* — 6) in der Dramatik *Verzögerung* (einer Hoffnung). — 7) *ein best. mit Mineralien* (insbes. *Quecksilber*) *unternommener Process.*

°निरोधक Adj. 1) *versperrend.* — 2) *hemmend.*

निरोधन 1) Adj. am Ende eines Comp. *a) einsperrend.* — *b) versperrend.* — 2) n. *a) das Einsperren.* — *b) das Zurückhalten, Bändigen, Niederhalten.* — *c) das Verweigern.* — *d)* in der Dramatik *das Verzögern* (einer Hoffnung).

निरोधलक्षण n. Titel eines Werkes.

निरोधिन् Adj. 1) *ganz in Beschlag genommen.*

निरोधिकस्तबाकु Adj. (von einem Schreiber) Hemâdri 1,548,14. — 2) am Ende eines Comp. *versperrend, hemmend.*

निरोक् m. Tândja-Br. 1,10,10 nach dem Comm. = नितरां रोकः क्रेतुः.

निरोषध Adj. *unheilbar* Pr. P. 97.

*निर्ग m. *Land, Reich.*

*निर्गण्डा f. Schol. zu Hâla 412 wohl nur fehlerhaft für निर्गुण्डी 1).

निर्गताखिलकल्मष Adj. *von dem alle Sünden gewichen sind.* Nom. abstr. °ता f. 254,5.

निर्गन्ध Adj. *geruchlos.* Nom. abstr. °ता f.

*निर्गन्धन n. *Mord, Todtschlag.*

*निर्गन्धपुष्पी f. *Salmalia malabarica.*

निर्गम m. 1) *das Hinausgehen, Hinaustreten, Fortgehen,* — *aus* (Abl.) 271,6. — 2) *das Weichen, Entschwinden.* — 3) *Ausweg, Ausgang.* — 4) *der Ort, wohin Waare ausgeführt wird.* — 5) *Ende, Schluss.*

निर्गमन n. 1) *das Hinausgehen, Hinaustreten,* — *aus* (im Comp. vorangehend). — 2) **Ausgang.*

निर्गर्भ Adj. *keinen Schössling in sich habend* Agni-P. 24,27.

निर्गर्व Adj. *frei von Hochmuth.*

निर्गर्ह Adj. (f. आ) *tadellos.*

निर्गवाक्ष Adj. *kein Fensterloch habend.*

निर्गाधन Adj. *keine Abgründe* u. s. w. *kennend,* so v. a. *unerschrocken* Vikramâñkaṅ. 15,37. 61.

निर्गुण Adj. (f. आ) 1) *ohne Strick* Spr. 7858. — 2) *ohne Sehne* (Bogen). — 3) *ohne Beiwort,* — *Attribut* Comm. zu Kâtj. Çr. 5,1,3. — 4) *qualitätslos.* — 5) *keine Vorzüge besitzend, gemein, schlecht* (von Personen) Spr. 7858.

निर्गुणक Adj. *qualitätslos.*

निर्गुणता f. und निर्गुणत्व n. 1) *Qualitätslosigkeit.* — 2) *Mangel aller Vorzüge, Gemeinheit, Schlechtigkeit.*

निर्गुणात्मक Adj. *qualitätslos.*

*निर्गुण्टी = निर्गुण्डि 1).

निर्गुण्डि (metrisch) und °ण्डी f. 1) *Vitex Negundo.* — 2) *°ण्डी *Lotuswurzel.*

निर्गुल्लिक Adj. *ohne Pille* Kathâs. 89,56.

निर्गुल्म Adj. (f. आ) *strauchlos.*

*निर्गूढ m. *Baumhöhle.*

निर्गृह Adj. (f. ई) *hauslos.*

निर्गौरव Adj. (f. आ) *keine Pietät kennend.* °म् Adv. *ohne die erforderliche Rücksicht.*

निर्ग्रन्थ 1) Adj. *a) der sich von allen hemmenden Banden befreit hat.* — *b)* **besitzlos, arm.* — 2) m. *a) ein nackt einhergehender Gaina-Mönch.* — *b)* **Thor, Narr.* — *c)* **Spieler.* — *d)* **Mord, Todtschlag* Gal. — *e)* N. pr. eines Mannes.

*निर्ग्रन्थक 1) Adj. *a) ohne Gefolge,* — *Reisezeug.* — *b) verlassen.* — *c) fruchtlos.* — *d) geschickt, gewandt.* — 2) m. *ein nackt einhergehender Gaina-Mönch.*

*निर्ग्रन्थन n. *Mord, Todtschlag.*

निर्ग्रन्थशास्त्र n. Titel eines Werkes.

निर्ग्रन्थि Adj. 1) **knotenlos, ohne Anschwellungen.* — 2) *ohne Fehl, vollkommen.* °रमणीयता Kâṇḍak. 27,16.

निर्ग्रन्थिक 1) * Adj. *a) geschickt, gewandt.* — *b)* = क्लीन. — 2) m. *ein nackt einhergehender Gaina-Mönch.*

निर्ग्रह m. *das Herausfinden, Erkennen.*

°निर्ग्राह्य Adj. *herauszufinden* —, *zu erkennen aus.*

*निर्घट n. 1) *ein dichtgefüllter Marktplatz.* — 2) *ein abgabenfreier Markt.*

निर्घण्टु und °क m. *Wörtersammlung.*

निर्घर्षण n. *das Zerreiben.*

निर्घर्षणक Adj. *zum Stochern dienend.*

निर्घात m. (adj. Comp. f. आ) 1) *Entreissung, Wegschaffung, Vernichtung* Âpast. — 2) *Windstoss, Wirbelwind, Sturm* Gaut. Gobh. 3,3,19. Wird von den Commentatoren auch als *Donnerschlag* und *portentum* (उत्पात) erklärt.

°निर्घातकर Adj. *Etwas wegschaffend, vertreibend* Karaka 6,1.

निर्घातन n. *das Herausschaffen.*

निर्घात्य Adj. *herauszuschaffen* in अनिर्घात्य.

*निर्घृणी (!) f. *Fluss.* Vgl. निर्झरिणी.

निर्घृण Adj. (f. आ) *kein Mitgefühl habend, grausam, hartherzig.* °म् Adv., Nom. abstr. °ता f. und °त्व n.

निर्घृणा f. *Hartherzigkeit* in अनिर्घृणा.

1. निर्घोष m. (adj. Comp. f. आ) *Klang, Laut, Getön, Gerassel, Gestampf.*

2. निर्घोष Adj. (f. आ) *klanglos, tonlos, geräuschlos.*

निर्घोषाक्षरविमुक्त m. *ein best.* Samâdhi.

निर्जन Adj. (f. आ) *menschenleer;* Subst. *Einsamkeit, Einöde.* Nom. abstr. °ता f. und °त्व n.

निर्जन्तु Adj. *frei von lebenden Wesen,* — *Gewürm* u. s. w.

निर्जय m. 1) *Eroberung.* — 2) *Besiegung, Ueberwindung.*

1. निर्जर 1) Adj. *nicht alternd, jung, frisch.* — 2) m. *ein Gott.* — 3) *f. आ *a) Cocculus cordifolius.* — *b) Anethum graveolens.* — 4) *n. *Göttertrank.*

2. निर्जर m. und °रा f. bei den Gaina *das allmähliche Zunichtemachen,* insbes. *aller Handlungen.*

निर्जरण n. = 2. निर्जर.

निर्जरपण्ययोषित् f. *eine Apsaras* Vikramâñkaṅ. 17,44.

निर्जरप्रकरणादि Titel eines Werkes Bühler, Rep. No. 620.

*निर्जरस् Adj. in einigen Casus = 1. निर्जर 1).

*निर्जरसर्षप m. *ein best. Baum* Rigan. 9,157.

निर्जराय Adj. *die Haut abgeworfen habend* (Schlange).

निर्जर्जरत्व Adj. nach Mahîdh. *zerfetzt.*

निर्जल Adj. (f. आ) 1) *kein Wasser habend, wasserlos;* Subst. *eine wasserlose Gegend.* — 2) **nicht mit Wasser versetzt.*

निर्जलद Adj. (f. आ) *wolkenlos.*

निर्जलैकादशी f. *der 11te Tag in der lichten Hälfte des Gjaishṭha, an dem sogar der Genuss des Wassers untersagt ist.*

निर्जात्मक Adj. *mähnenlos* (nach dem Comm.).

निर्जिगमिषु Adj. *hinauszutreten* —, *auszugehen verlangend* Harshaṅ. 106,9. Kâd. 87,18.

निर्जिज्ञास Adj. *zu wissen* —, *zu erkennen nicht verlangend* Comm. zu Nâjâs. 2,1,24.

निर्जितवर्मन् m. N. pr. eines Mannes.

निर्जिति f. *Besiegung, Ueberwindung.*

निर्जिहीर्षु Adj. mit Acc. *herauszunehmen* —, *wegzuschaffen* —, *zu nehmen wünschend.*

निर्जिह्म Adj. *zungenlos.*

निर्जीव Adj. (f. आ) *leblos, todt.*

निर्जीविकरण n. *das Todtmachen, Todesschlag für* (Gen.) Kathâs. 17,15 (°कारण gedr.).

निर्जीवित Adj. *leblos, todt* Vâsanâkṣ. 38,5. Nom. abstr. °त्व n. 41,18.

निर्जेतर् Nom. ag. *Besieger.*

निर्ज्ञाति Adj. *keine Blutsverwandte habend.*

Digitized by Google

निर्ज्ञान Adj. (f. आ) *kein Verständniss der Dinge habend, dumm.*

निर्ज्योतिस् Adj. *ohne Lichtschein* Harshak. 126,2.

*निर्ज्वर Adj. *fieberlos, gesund.*

निर्झर 1) m. (*f. ई) und n. (selten; adj. Comp. f. आ) *Wasserfall, — sturz, — schnelle.* — 2) *m. *a) brennende Hülsen. — b) Elephant. — c)* N. pr. eines der Rosse des Sonnengottes. — 3) f. ई *Fluss.*

निर्झरण n. = निर्झर 1) Pañcad.

निर्झरिन् 1) *m. *Berg.* — 2) f. °रिणी *Giessbach* Kâd. 2,49,17.

निर्डीन n. *eine Art Flug* MBh. 8,41,27.

निर्णतोदर Adj. *einen hervorstehenden Bauch habend.*

निर्णमन n. *Beugung* Comm. zu Çulbas. 3,83.

निर्णय m. 1) *Entfernung, Wegschaffung, Hebung.* — 2) *Entscheidung, Bestimmung, ein entscheidendes Urtheil, Urtheil, Urtheilsspruch.* दीप्त° Adj. *wo die Entscheidung klar zu Tage liegt, keinem Zweifel unterworfen.* — 3) in der Dramatik *Mittheilung eines Erlebnisses.*

निर्णयकमलाकर m., निर्णयकौस्तुभ (Bühler, Rep. No. 350), निर्णयचन्द्रिका f., निर्णयतत्त्व n., निर्णयदर्पण m., निर्णयदीप m. und निर्णयदीपिका f. Titel von Werken.

*निर्णयन n. = निर्णय.

निर्णयपाद् m. *der vierte und letzte Theil in einem Processe, der den Urtheilsspruch enthaltende Theil.*

निर्णयबिन्दु m., निर्णयभास्कर m., निर्णयमञ्जरी f., निर्णयरत्न n. (Opp. Cat. 1.), निर्णयरत्नाकर m., निर्णयसंग्रह m., निर्णयसमुदाय m., निर्णयसार, निर्णयसिद्धान्त m., निर्णयसिन्धु f., निर्णयामृत n. und निर्णयोद्धार m. Titel von Werken.

निर्णयोपमा f. *eine auf einen Schluss gegründete Vergleichung* 248,28.

*निर्णार् m. N. pr. eines der Rosse des Sonnengottes.

निर्णामन् m. 1) *Biegung* Çulbas. 3,33. 34. — 2) *Krümmungen, Windungen* Nir. 2,16. — 3) *Schwunggelenk.*

°निर्णायक Adj. *entscheidend, endgültig bestimmend* Nyâyam. 1,1,3. Comm. S. 3, Z. 4 v. u.

*निर्णायन n. *der äussere Augenwinkel beim Elephanten.*

निर्णिज् f. *glänzender Putz, Schmuck, ein schmückendes Gewand, Prachtkleid.*

निर्णिजे Dat. Inf. zu निज् mit निस् ṚV. 10,49,7.

निर्णेक m. 1) *Reinigung, Abwaschung.* — 2) *Sühnung.*

निर्णेग m. *Abwascher* in पात्रनिर्णेग.

निर्णेजक m. *Wäscher.*

निर्णेजन n. 1) *das Waschen, Abwaschung* Gaut. — 2) *Sühnung einer Schuld.* — 3) *Spülwasser* in पात्रीनिर्णेजन.

निर्णेतर् Nom. ag. *der ein Urtheil spricht, Schiedsrichter.*

निर्णेय und निर्णेयसिन्धु fehlerhaft für निर्णय u. निर्णय°.

निर्णोद् m. *Vertreibung.*

निर्दंश m. *das Zerbeissen, Verletzen durch einen Biss.*

निर्दंशिन् Adj *nicht beissend.*

*निर्दृग्धिका f. *Solanum Jacquini.* Vgl. निर्दिग्धिका.

*निर्दड Adj. 1) *hartherzig.* — 2) *an den Fehlern Andrer Freude empfindend, tadelsüchtig.* — 3) *unnütz.* — 4) *streng, heftig.* — 5) *betrunken.*

निर्दण्ड Adj. *nicht strafend.*

निर्दन्त Adj. *ohne Zähne, — Fangzähne* (Elephant) Spr. 3757.

निर्दय Adj. (f. आ) 1) *ohne Mitleid, unbarmherzig, grausam.* °म् Adv., Nom. abstr. °ता n. *Hartherzigkeit* Spr. 3758. — 2) *unbarmherzig, so v. a. leidenschaftlich, heftig.* °म् Adv. — 3) *kein Mitleid verdienend.*

निर्दर 1) *Adj. *a) hart.* — *b) schamlos.* — 2) *Adv. °म् *stark, heftig.* — 2) *Höhle.* निर्दरि v. l. — 3) *n. *das Beste von Etwas.*

निर्दरण Adj. (f. आ) *frei von Spalten, — Löchern.*

निर्दरि *Höhle* 91,29.

निर्दलन n. *das Spalten, Zerbrechen, Niederhauen* Vikramâñkak. 6,76. Râǵat. 8,197.

निर्दश Adj. *über zehn Tage alt, worüber zehn Tage verflossen sind.*

निर्दशन Adj. *zahnlos.*

निर्दशनाक्षिजिह्व Adj. *ohne Zähne, Augen und Zunge.*

निर्दशाक् in अनिर्दशाक्.

निर्दस्यु Adj. *frei von Räubern.*

निर्दहन 1) Adj. (f. ई) *brennend.* — 2) *m. *Semecarpus Anacardium.* — 3) f. आ *Sanseviera Roxburghiana.* — 4) n. *das Brennen.*

निर्दहस् Gen. Infin. zu 1. दह् m. निस् Tândya-Br. 2,17,3.

निर्दाक्षिण्य Adj. *unhöflich* Kâd. 221,24. 229,20.

निर्दातर् Nom. ag. *Bereiniger eines Feldes* MBh. 12,97,6, v. l.

निर्दारिद्र्य Adj. *frei von Armuth, wohlhabend.*

निर्दाह् 1) Adj. *verbrennend.* — 2) m. *a) ein best. Agni* AV. 16,1,3. — *b) Verbrennung.*

निर्दाहक Adj. in अनिर्दाहक (Nachtr. 1).

*निर्दिग्धा (Râǵân. 4,30) und *निर्दिग्धिका f. *Solanum Jacquini.* Vgl. निर्दृग्धिका.

°निर्दिधारयिषा f. *das Verlangen — zu ermitteln* Comm. zu Çat. Br. 1132,12.

निर्दुःख Adj. 1) *keine Leiden empfindend.* — 2) *keine Leiden bereitend.*

निर्दुःखत्व n. *Schmerzlosigkeit.*

निर्दुर्दिन Adj. *ohne Unwetter, heiter* Dh. V. 3,10.

निर्दैव Adj. 1) *von den Göttern verlassen.* — 2) *ohne Götter, — Götterbilder.*

निर्देश m. 1) *Anweisung, Befehl, — zu* (im Comp. vorangehend). — 2) *Beschreibung, nähere Angabe, — Bezeichnung; die näheren Umstände.* Häufig im Comp. mit einem im Instr. gedachten Begriffe. — 3) *Nähe. — 4) *eine best. Zahl* (buddh.).

निर्देशक Adj. *näher angebend, — bestimmend* TS. Prât.

निर्देश्य Adj. 1) *näher anzugeben, — zu bestimmen.* — 2) *anzukünden, vorauszusagen.* — Vgl. अ°.

निर्देष्टर् Nom. ag. *näher angebend, bestimmend.*

निर्दैन्य Adj. *wohlgemuth, guter Dinge.*

निर्दोष Adj. (f. आ) 1) *fehlerfrei, makellos.* — 2) *unfehlbar.* — 3) *schuldlos, unschuldig.*

निर्दोषता f. Nom. abstr. zu निर्दोष 1) zu Spr. 3140.

निर्दोषीकरण n. *das Unschädlichmachen* Bhâvapr. 2,39.

निर्द्रव्य Adj. 1) *immateriell.* — 2) *besitzlos, arm.*

निर्द्रुमी Adv. mit कर् *baumlos machen* Vikramâñkak. 4,3.

निर्द्रोक् Adj. *nichts Uebles im Sinne führend, freundlich gesinnt.*

निर्द्वन्द्व Adj. (f. आ) 1) *sich gleichgültig verhaltend gegen die Gegensätze* (Hitze und Kälte, Freude u. Leid u. s. w.). — 2) *in keiner Wechselbeziehung stehend, unabhängig von einem Andern.* — 3) *zu keinem Streit Anlass gebend, unbestritten* MBh. 1, 78,38. — 4) *frei von Eifersucht.*

निर्धन 1) Adj. *a) besitzlos, arm.* — *b) ohne Geldmittel unternommen* Spr. 1399. — 2) *m. *ein alter Stier.*

निर्धनता f. und निर्धनत्व n. *Besitzlosigkeit, Armuth.*

निर्धनी Adv. 1) mit कर् *arm machen.* — 2) mit भू *arm werden.*

निर्धर्म Adj. 1) *vom Rechte abgewichen* (Person). — 2) *sündhaft* (Glücksspiel). — 3) *keine Eigenthümlichkeit besitzend.* Nom. abstr. °त्व n. Kap. 5,74.

Digitized by Google

निर्धर्ममूर्खता f. *Ungerechtigkeit und Thorheit.*

निर्धर्मार्थ Adj. *ungerecht und nachtheilig* MBh. 5,25,13.

*निर्धाटय्, °यति *misshandeln* Çiläñka 2,135.

निर्धार् m. 1) *Hervorziehung, Absonderung, Hervorhebung unter Mehreren.* — 2) **Bestimmung, Entscheidung, Feststellung.*

निर्धारण n. 1) *das Hervorziehen, Absondern, Hervorheben unter Mehreren.* — 2) *Bestimmung, Entscheidung, Feststellung.*

निर्धारयितृ Nom. ag. *Entscheider* Çaṃk. zu Bâdar. 2,2,33.

निर्धार्तराष्ट्र Adj. (f. आ) *keine Abkömmlinge des Dhṛtarâshṭra habend, frei von ihnen.*

*निर्धार्य Adj. *muthig zu Werke gehend* (!).

निर्धूतक n. v. l. für निर्धूनन Kumâras. 14,44.

निर्धूतसक्तु Adj. *mit herausgeschütteter Grütze* Çat. Br. 1,6,2,16. निर्धूतसक्तुक (f. आ) dass. Comm.

निर्धूनन n. *das Wogen* Kumâras. (1868) 14,44.

निर्धूम Adj. *rauchlos* Ind. St. 14,367. Mâlatîm. 33,5. Nom. abstr. °त्व n.

निर्धृति m. N. pr. v. l. für निर्वृति VP.^{2} 4,68.

निर्धौत s. u. 2. धाव् mit निस्.

निर्ध्मापन n. *das Herausblasen.*

निर्नतोदर Adj. fehlerhaft für निर्णतोदर.

निर्नमस्कार Adj. (f. आ) 1) *Niemand huldigend.* — *keine Huldigung verdienend, allgemein verachtet.*

निर्नर् Adj. *menschenleer.*

निर्नाथ Adj. *keinen Beschützer habend* Kâd. 194, 12. Nom. abstr. °ता f.

निर्नाभि Adj. *bis unter den Nabel reichend.*

निर्नायक Adj. *ohne Führer, — Leiter, wo Niemand das Regiment führt.* Nom. abstr. °त्व n. Nîlak. zu MBh. 1,63,5.

निर्नाशन 1) Adj. *vertreibend, verscheuchend.* — 2) n. *das Vertreiben, Verscheuchen.*

°निर्नाशिन् Adj. *vertreibend, verscheuchend.*

निर्निद्र Adj. *schlaflos.* Nom. abstr. °ता f.

निर्निमित्त Adj. 1) *durch Nichts veranlasst* Comm. zu Nyâyas. 2,2,35. *unmotivirt* (Nom. abstr. °त्व n. Çaṃk. zu Bâdar. 2,1,36). °म् und निर्निमित्त° Adv. *ohne Veranlassung, ohne wahrnehmbare Ursache.* — 2) *ganz uneigennützig* Kâd. 215,2.

निर्निमेष Adj. *nicht blinzelnd* (Auge), *das Auge nicht schliessend* Naish. 3,103.

निर्निरोध Adj. (f. आ) *ungehemmt.*

निर्नीडि Adj. *mit keinem Neste versehen.*

निर्बन्ध m. 1) *Einwand* Gaut. — 2) *das Bestehen auf, Beharren bei* (Loc. oder im Comp. vorangehend), *Beharrlichkeit.* °न्धं कर् *in Jmd* (Gen.) *dringen;* निर्बन्धात्, निर्बन्धेन und निर्बन्ध° *dringend;* निर्बन्धात् *ohne davon abzulassen;* °तस् *durch Beharrlichkeit.* — 3) *das Jmd Etwas* (im Comp. vorangehend) *Anhängen, Beschuldigung.* — 4) *hartnäckiges Bestehen auf seiner Meinung Jmd gegenüber* (Instr.).

निर्बन्धनीय n. fehlerhaft für निबन्धनीय.

निर्बन्धिन् Adj. *bestehend auf* (Loc. oder im Comp. vorangehend).

निर्बन्धु Adj. *keine Angehörigen habend.*

*निर्बर्कण n. = निबर्कण.

निर्बल Adj. *machtlos, schwach* 152,1. Spr. 3763.

*निर्बाण Adj. *pfeillos.*

1. निर्बाध m. *Vorsprung* (an einem Körper), *Knauf, Zacke.* °धं कर् (Med.) so v. a. *wegziehen, beseitigen.* Nom. abstr. निर्बाधत्व n. TS. 5,1,10,4.

2. निर्बाध Adj. *frei von aller Belästigung, — Störung, — Beeinträchtigung.*

निर्बाधिन् Adj. *Alles beseitigend.*

(निर्बाध्य) निर्बाधिष्ण Adj. *Alles zu beseitigen vermögend* Âpast. Çr. 3,14,2 (v. l. zu AV. 6,75,1; auch ṇyâṃ st. ṇanî, wie TBr.).

निर्बीज 1) Adj. *samenlos, leer, inhaltslos.* Nom. abstr. °त्व n. — 2) *f. आ *eine Traubenart ohne Kerne.*

निर्बुद्धि Adj. *unvernünftig, dumm.*

*निर्बुसी Adv. mit कर् *enthülsen.*

निर्बोध Adj. *dumm.*

निर्भक्त Adj. *ohne Essen genossen, allein für sich genommen* (Arznei).

*निर्भट Adj. *fest.*

1. निर्भय n. *Gefahrlosigkeit, Sicherheit* Hemâdri 1, 810,14.

2. निर्भय 1) Adj. (f. आ) *a) furchtlos, sich nicht fürchtend vor* (im Comp. vorangehend). °म् Adv. Spr. 7760. — *b) von Gefahren frei, sicher.* — 2) m. N. pr. *a)* eines Sohnes des 13ten Manu. — *b)* eines Kriegers.

निर्भर् Adj. (f. आ) 1) *heftig, stark, übermässig, tief* (Schlaf). °म् und निर्भर° Adv. *heftig, im Uebermaasse, sehr, fest* (schlafen). — 2) am Ende eines Comp. *voll —, erfüllt von.* °म् Adv. — 3) *voller Intelligenz.*

निर्भरित Adj. *erfüllt von* (Instr.).

निर्भर्त्सन 1) n. f. (आ) *Drohung, Vorwürfe.* — 2) *n. *rothe Schminke, Lack.*

*निर्भर्त्सक Adj. (f. °का und °त्सिका).

निर्भाग Adj. *nicht aus Theilen bestehend.* Nom. abstr. °त्व n. Kap. 5,71. 78. 88.

*निर्भाग्य Adj. *unglücklich.*

निर्भाज्य Adj. *bei einer Theilung auszuschliessen von* (Abl.).

निर्भाष s. u. निर्भास.

निर्भास m. *Schein* Sarvad. 161,7 (am Ende eines adj. Comp.; vgl. Jogas. 3,3). Am Ende eines Comp. (f. आ) = निभ *gleich, ähnlich* Kâraṇḍ. 17,21. 18,4 (निर्भाष gedr.).

निर्भासन n. *das Klarmachen, Erhellen, Beleuchten, zum Bewusstsein Bringen.*

निर्भी Adj. = निर्भीक Karaka 6,2.

निर्भीक Adj. (f. आ) *furchtlos, sich nicht fürchtend vor* (Abl.). Nom. abstr. °त्व n. Comm. zu Çiç. 18,41.

निर्भीति Adj. (f. आ) dass.

निर्भुज Adj. (f. आ) als Bez. einer Art Samâdhi (Saṃhitâ). n. = संकृता Ait. Âr. 314. fg. 322.

निर्भूति f. *das Vergehen.*

1. निर्भेद् m. 1) *das Aufspringen, Zerspringen, Bersten.* — 2) *das Zersprengen, Spalten.* — 3) *das Herausplatzen mit Etwas, Ausplaudern, Verrath* Mâlav. 44,13.

2. निर्भेद् Adj. (f. आ) *ununterbrochen* Hariv. 12017.

निर्भेदिन् Adj. *spaltend, sprengend.*

निर्भेद्य Adj. 1) *keine Spalte habend.* — 2) *das Ziel verfehlend.*

निर्भोग Adj. *keinem Genusse fröhnend.*

निर्मक्षिक n. *Fliegenlosigkeit.* °कं कर् so v. a. *alles unnütze Volk entfernen, den Platz säubern.* Nur im Prâkrit zu belegen.

निर्मज्जा f. vielleicht *Schwemme* ṚV. 8,4,20. Nach Sây. निर्मज्ज् Adj. = प्रुढ.

निर्मज्ज Adj. *marklos.*

निर्मज्जन n. = नीराजन Comm. zu Naish. 7,43.

निर्मज्जन n. fehlerhaft für निर्मज्जन Kumâras. (1868) 13,18. 21. v. l. निरुज्जन.

निर्मत्सर Adj. *nicht neidisch, — missgünstig.*

निर्मत्स्य Adj. *fischlos.* Nom. abstr. °ता f.

*निर्मथ m. *Reibung.* °दारु n. *Reibholz.*

निर्मथन n. 1) *das Reiben,* insbes. *das Aneinanderreiben von Holzstücken zur Gewinnung von Feuer.* — 2) *das Quirlen, Buttern.*

निर्मथित 1) Adj. s. u. मथ् mit निस्. — 2) m. *frisch geriebenes Feuer* Kâtj. Çr. 6,10,12.

निर्मथ्य 1) Adj. *frisch zu reiben, frisch gerieben* (Feuer) Vaitân. Vgl. निर्मन्थ्य. — 2) *f. आ *eine best. wohlriechende Rinde* Râgân. 12,163.

निर्मद Adj. 1) *nicht brünstig* (von Elephanten). — 2) *nicht hochmüthig, demüthig, anspruchlos.*

निर्मध्य 1) Adj. *keine Mitte habend.* — 2) f. आ *ein best. wohlriechender Stoff.* Richtig wohl निर्मथ्या.

Digitized by Google

निर्मनस्क Adj. *ohne geistiges Vermögen.* Nom. abstr. °ता f.

निर्मनुज्ञ Adj. *menschenleer.*

निर्मनुष्य Adj. (f. आ) dass. मातङ्ग m. *ein Elephant ohne einen Menschen darauf.*

निर्मनुष्यमृग Adj. *ohne Menschen und ohne Wild.*

निर्मन्तु Adj. *unschuldig.*

निर्मन्त्र Adj. 1) *wobei kein heiliger Spruch gesprochen wird.* — 2) *keine heiligen Sprüche kennend.*

*निर्मन्थ m. *Reibung.* °काष्ठ n. und °दारु n. *Reibholz.*

निर्मन्थन n. 1) *das Reiben*, insbes. des Feuers Vaitân. — 2) *das Quirlen.*

निर्मन्थ्य Adj. 1) *was gerieben wird.* °दारु n. *Reibholz.* — 2) *frisch zu reiben, frisch gerieben* (Feuer) TS. 3,1,8,2. 5,7,5,1. Âçv. Çr. 5,3,15. Gaim. 1,4,12.

निर्मन्यु 1) Adj. *frei von Zorn.* — 2) m. N. pr. eines Jägers.

निर्मम 1) Adj. (f. आ) *der sich nicht kümmert um, gleichgültig gegen* (Loc.). Ohne Ergänzung *der sich um Nichts kümmert, gleichgültig gegen Alles, frei von allen Beziehungen zur Aussenwelt.* — 2) *m. N. pr. des 15ten Arhant's der zukünftigen Utsarpiṇi.

निर्ममता f. *vollkommene Gleichgültigkeit gegen* (Loc.) Kâṇḍar. 27,19.

1. निर्ममत्व n. *vollkommene Gleichgültigkeit gegen Alles.*

2. निर्ममत्व Adj. *gleichgültig gegen* (Loc.).

निर्मर्याद 1) Adj. *a) keine Grenzen habend, unzählig, über alle Maassen gross. — b) aus allen Fugen gerückt.* °म् Adv. *so dass Alles drunter und drüber geht. — c) keine Schranken kennend, die Grenzen des Rechtes überschreitend, ruchlos, verbrecherisch* (von Personen). — 2) n. *a) Verrückung aller Grenzen, ein Drunter und Drüber. — b) eine Art von Gefecht.*

निर्मल 1) Adj. (f. आ) *fleckenlos, rein, klar, glänzend, lauter.* शष्पाग्र° *so v. a. rein grün wie Grasspitzen.* — 2) m. Pl. N. pr. einer Secte. — 3) *n. *a) Talk.* — *b)* = निर्माल्य 3).

निर्मलता f. *Reinheit, Lauterkeit.*

निर्मलतीर्थ n. N. pr. eines Tîrtha.

निर्मलत्व n. = निर्मलता.

निर्मलप्रकाश m. Titel eines Werkes.

निर्मलात्मवत् Adj. *von lauterer Gesinnung* Hemâdri 1,741,18.

निर्मली Adv. mit कर् *fleckenlos —, rein —, klar —, glänzend machen.*

*निर्मलोपल m. *Krystall.*

*निर्मशक Adj. *frei von Mücken.*

निर्मा f. *Werth, Aequivalent.*

निर्मांस Adj. 1) *von allem Fleisch befreit* Hemâdri 1,704,15. LA. 4,13. — 2) *fleischlos*, so v. a. *mager.*

निर्माण्य (!) m. N. pr. eines Mannes.

निर्माण n. 1) *Messung, Maass.* — 2) *das volle Maass.* अव्यक्त° Adj. so v. a. *noch nicht vollkommen ausgewachsen.* — 3) *Strecke.* — 4) *das Bilden, Schaffen, Abfassen; Bildung, Schöpfung, Werk.* खदिर° Adj. *aus Acacia Catechu gemacht,* °भूतमरिणाम् *in eine Wüste umgewandelt* (nach Nîlak. = सारभूतम्). — 5) bei den Buddhisten *Umformung, Umwandlung.* — 6) * = सार und असमञ्जस. — Hariv. 4424 fehlerhaft für निर्याण.

निर्माणकारक m. *Schöpfer* Vishṇus. 1,55.

निर्माणरत m. Pl. *eine best. Klasse von Göttern.*

निर्मातरति m. Pl. desgl.

निर्मातृ Nom. ag. (f. °मात्री) *Bildner, Schaffer, Erbauer, Urheber.* Nom. abstr. °तृता f. und °तृत्व (Çaṃk. zu Bâdar. 2,1,34) n.

निर्माथिन् Adj. *zerreibend, zerstampfend.*

निर्माद् m. N. pr. v. l. für निर्माण्य.

निर्माध्यस्थ n. *Interesse für Jemand.*

निर्मान Adj. *ohne Selbstgefühl.*

निर्मानुष Adj. (f. आ) *menschenleer* 134,25. Kâd. 135,17. 2,51,24. °ष *an einem einsamen Orte.*

निर्मानुषी Adv. mit कर् *entvölkern* Pâṇ. 5,7.

निर्माय Adj. *kraftlos.*

1. निर्मार्ग m. 1) *Verwischung* in अनिर्मार्ग (Nachtr. 1). — 2) *was abgestreift —, abgewischt wird, Abfall.*

2. निर्मार्ग Adj. *wegelos.*

निर्मार्गुक Adj. *sich abstreifend —, sich ablösend von* (Abl.).

निर्मार्जन n. *das Wegkehren, Reinigen.*

निर्मार्जनीय Adj. *zu reinigen.*

निर्मार्ष्टि f. N. pr. der Gattin Duḥsaha's Mârk. P. 51,1 (निर्माष्टि gedr.).

*निर्मालती f. = निर्माल्य 2).

निर्माल्य 1) Adj. (*aus einem Kranze ausgeschieden*) *ausrangirt, unbrauchbar, nicht hingehörig* Gṛihjâs. 2,86 (= Vâgrâs. 235). Nom. abstr. °ता f. 85. — 2) *f. आ *Trigonella corniculata.* — 3) n. *die Ueberbleibsel von einem Opfer, die preisgegeben werden*, insbes. *Blumen, die von einer Opferceremonie übrig geblieben sind.* °त्यं नयनश्रियः कुवलयम् *so v. a. eine Lotusblüthe ist im Vergleich mit der Pracht ihrer Augen nur eine verwelkte Blume* Bilâh. 19,8.

निर्माष्टि s. निर्मार्ष्टि.

निर्मित 1) Adj. s. u. 3. मा mit निस्. — 2) m. Pl. *eine best. Klasse von Göttern* Lalit. 260,8. 263,6. 268,6. 299,9.

निर्मिति f. 1) *Bildung, Schöpfung.* — 2) *Beifügung, Hinzufügung* (eines Wortes) Kâtjâpr. 7,10.

निर्मिथ्य Adj. *wahr.*

निर्मुक्ति f. 1) *Erlösung —, Befreiung von* (Abl. oder im Comp. vorangehend) AV. 12,3,5. — 2) *Einbusse* oder *Verleihung.*

*निर्मुट 1) m. *a) Baum.* — *b) Freimarkt.* — *c) die Sonne.* — *d)* = खर्पर. — 2) n. *Laube* Gal.

निर्मुण्ड m. *Eunuch.*

निर्मूल Adj. 1) *der Wurzeln beraubt.* — 2) *ohne Grundlage, unbegründet.* Nom. abstr. °ता f.

निर्मूलन n. *das Ausrotten.*

निर्मूलय्, °यति *ausrotten, vernichten* Kâd. 2,136,6.

निर्मृग Adj. *wildlos.*

निर्मृज्ञस् Gen. Inf. zu 1. मृज् mit निस् Tândja-Br. 2,2,3.

निर्मेघ Adj. (f. आ) *wolkenlos.*

निर्मेध Adj. *ohne Verstand.*

निर्मेधाश्रम m. N. pr. eines Mannes.

निर्मोक m. 1) *Ablösung, Erlösung, Befreiung.* — 2) *eine abgezogene Haut*, insbes. *eine abgestreifte Schlangenhaut.* °पट् m. *ein solcher Hautstreifen* Ragh. 16,17. — 3) *Panzer. — 4) *der Himmel.* — 5) N. pr. *a)* eines Sohnes des 8ten Manu. — *b)* eines Ṛshi unter dem 13ten Manu.

निर्मोक्तृ m. *Löser* (von Zweifeln).

निर्मोक्त m. *Erlösung —, Befreiung von* (Gen. oder im Comp. vorangehend).

निर्मोघ m. v. l. für निर्मोक्ष 2) *a)* VP.² 3,28.

निर्मोचक 1) *Adj. *befreiend, erlösend.* — 2) n. = निर्मोक 2) Kâraka 4,8.

निर्मोचन n. *Befreiung.*

निर्मोक्ष 1) Adj. *frei von Wahn* (Çiva). — 2) m. N. pr. *a)* eines Sohnes des 5ten oder 8ten (VP. 3, 2,19) Manu. — *b)* eines Ṛshi unter dem 13ten Manu.

निर्म्रेतुक Adj. (f. आ) *zerfallend, verfaulend.*

निर्मुक्ति f. fehlerhaft für निर्मुक्ति.

निर्यत्न Adj. *unthätig, unbeweglich.* Nom. abstr. °ता f.

निर्यत्नेन Adj. 1) *unbeschränkt.* °म् Adv. *ungehemmt, ungestört.* — 2) *wo man sich keinen Zwang anzuthun braucht.*

निर्यशस्क Adj. *ruhmlos.*

निर्यात f. *Störung des ordentlichen Ganges, fehlerhafte Erscheinung.*

निर्याण n. 1) *das Hinausgehen, —treten, —fahrt,*

Digitized by Google

Aufbruch (eines Heeres, eines Helden zum Kampfe), *das auf die Weide Gehen* Hariv. 2,26,36. — 2) *das Fortgehen*, so v. a. *Vergehen, Verschwinden.* — 3) *der Ausgang aus dem Leben, Hingang, Tod.* — 4) **Erlösung.* — 5) **eine zur Stadt hinausführende Strasse* Ind. St. 10,280. — 6) *der äussere Augenwinkel beim Elephanten.* — 7) **Eisen.* — 8) *ein Strick zum Binden der Füsse der Kälber.*

निर्याणिक Adj. *zur Erlösung führend* Lalit. 296,15.

°निर्यातक Adj. *hinaustragend, fortbringend.*

निर्यातन n. 1) *Zurückgabe, Wiederauslieferung, Vergeltung.* — 2) **Mord, Todtschlag.*

निर्यातृ Nom. ag. *Bereiniger* (eines Feldes).

निर्याति f. *Erlösung* Lalit. 296,16 (**निर्यातिः** zu lesen).

निर्यात्य Adj. *zurückzugeben, wieder auszuliefern.*

निर्यादव Adj. (f. आ) *von den Jâdava befreit.*

निर्यान n. fehlerhaft für **निर्याण**.

निर्यापण n. *das Hinaustreiben, Verbannen aus* (Abl.).

***निर्याम** m. *Schiffer, Bootsmann.*

निर्यामक m. *Beisteher* Hem. Par. 13,90.

निर्यामणा f. *Beistand* Hem. Par. 13,94.

निर्यास m. (* n.) *Ausschwitzung der Bäume, Harz, Milch* u. s. w. Gaut. *dickflüssige Masse* überh. Am Ende eines adj. Comp. f. आ.

***निर्यासिक** Adj. von **निर्यास**.

निर्यास्या f. *ein gebranntes Getränk* Comm. zu Vishnus. 22,82.

निर्यियासु Adj. *hinauszugehen suchend.*

1. **निर्युक्ति** f. *eine Erläuterung zu einer heiligen Schrift* (bei den Gaina).

2. **निर्युक्ति** Adj. *unbegründet, unrichtig* Golâdhj. 7,31.

निर्युक्तिक Adj. dass. Nom. abstr. **°त्व** n.

निर्यूथ Adj. *von seiner Heerde getrennt.*

***निर्यूष** m. = **निर्यास**.

निर्यूह 1) (* m.) n. *Vorsprung, Spitze, Thürmchen* R. ed. Bomb. 5,9,10. Am Ende eines adj. Comp. f. आ. — 2) *Helm* oder *ein best. Helmzierat.* — 3) * m. *Zelt.* — 4) * m. *ein Pflock in der Wand zum Anhängen von Sachen.* — 5) (* m.) n. *Thor.* — 6) m. *ausgepresster Saft.* — Richtig **निर्व्यूह**.

निर्योग m. 1) etwa *Verzierung.* — 2) *ein Strick zum Binden der Kühe.*

निर्योल m. *ein best. Theil des Pfluges.*

निर्लक्षण Adj. (f. आ) *keine besondern Merkmale an sich tragend, unbedeutend, zu nichts Edlem geboren, zu Nichts tauglich* Kâd. 194,11.

निर्लक्ष्य Adj. *nicht wahrnehmbar.*

निर्लज्ज Adj. (f. आ) *schamlos.* Nom. abstr. **°ता** f.

***निर्लयनी** f. fehlerhaft für **निर्व्रयनी**.

निर्लवण Adj. *ohne Anmuth.*

निर्लाञ्छन n. bei den Gaina *das grausame Kennzeichnen der Hausthiere durch Durchbohrung der Nase* u. s. w.

निर्लिङ्ग Adj. *keine Kennzeichen habend, unbestimmbar.*

निर्लिप्त Adj. *unbefleckt* (Krshṇa).

निर्लुञ्चन n. *das Ausschälen.*

निर्लुण्ठन n. 1) *das Berauben, Plündern.* — 2) fehlerhaft für **निर्लुञ्चन**.

निर्लून 1) Adj. s. u. 1. लू mit निस्. — 2) * m. *Elephant* Gal.

***निर्लूयनी** f. fehlerhaft für **निर्व्रयनी**.

निर्लेखन n. *ein Werkzeug zum Abschaben.*

निर्लेप 1) Adj. *a) frei von fettigen Stoffen.* — *b) unbefleckt, sündenlos.* — *c) an Nichts hängend.* — 2) **°म्** Adv. *bis auf den letzten Rest* Çaṃk. zu Bâdar. 1,3,30.

निर्लोभ Adj. *frei von Habsucht.* Nom. abstr. **°त्व** n. Ind. St. 15,285.

निर्लोम Adj. *haarlos.*

***निर्लोहक** n. *Myrrhe* Râgân. 6,116.

***निर्व्रयनी** f. fehlerhaft für **निर्व्रयनी**.

निर्वंश Adj. *keine Familie habend, allein stehend* 140,7.

निर्वक्तव्य Adj. *zu deuten, zu erklären.*

1. **निर्वचन** n. 1) *das Aussprechen.* — 2) *sprüchwörtliche Redensart.* — 3) *Erklärung, Erläuterung, Deutung, Etymologie.*

2. **निर्वचन** Adj. 1) *nicht redend, stumm.* **°म्** Adv. *ohne ein Wort zu reden.* — 2) *an dem man Nichts auszusetzen hat.*

निर्वचनीय Adj. in अनिर्वचनीय.

***निर्वण, °णो** *auf offenem Felde.* Vgl. **निर्वन**.

निर्वत्सल Adj. (f. आ) *nicht zärtlich an Jmd* (Loc.) *hängend,* insbes. *an den Kindern* Venis. 120. 175.

निर्वत्सशिश्नपुंगव Adj. *der Kälber und jungen Stiere beraubt.*

निर्वन Adj. *keinen Wald habend.*

निर्वपण 1) Adj. *a) das Ausschütten betreffend* Gṛhjâs. 2,39. — *b) spendend.* — 2) n. *a) das Ausgiessen, Ausschütten.* — *b) das Darbringen, Spenden;* insbes. *Todtenspende.* — *c) das womit man ausgiesst.*

निर्वपणीय und **निर्वपनीय** *auszuschütten, darzubringen* Comm. zu Nyâyam. 6,4,9. 5,6.

***निर्वर** 1) Adj. *hart.* — *b) schamlos.* — *c) furchtlos.* — 2) n. *das Beste von einer Sache.*

निर्वरुणीता f. und **निर्वरुणीत्व** n. *Befreiung aus Varuṇa's Gewalt.*

***निर्वर्णन** n. *das Ansehen, Betrachten.*

निर्वर्णनीय Adj. in अनिर्वर्णनीय.

निर्वर्तक Adj. *vollbringend, zu Wege bringend.*

निर्वर्तन n. *das Vollbringen, zu Wege Bringen.*

निर्वर्तनीय Adj. *zu vollbringen.*

निर्वर्तयितव्य Adj. dass. Çaṃk. zu Bâdar. 3,3,61.

निर्वर्ति Adj. *dochtlos* Kâd. 2,54,12.

निर्वर्तितव्य Adj. *zu vollbringen* 294,5 (im Prâkrit).

निर्वर्तिन् Adj. 1) *sich ungebührlich betragend in* अति° (Nachtr. 3). — 2) am Ende eines Comp. *vollbringend, thuend.*

निर्वर्त्य Adj. *zu vollbringen, zu Wege zu bringen, was vollbracht —, zu Wege gebracht wird; hervorzubringen,* so v. a. *auszusprechen.* Nom. abstr. **°त्व** n.

निर्वश Adj. *willenlos, von einem Andern abhängig.* Nom. abstr. **°ता** f. Harshaç. 138,17.

निर्वषट्कारमङ्गल Adj. *wo kein Opfer und keine festlichen Ceremonien stattfinden.*

निर्वसु Adj. *besitzlos, arm.* Nom. abstr. **°त्व** n.

निर्वस्त्री Adv. mit कर् *der Kleider berauben.*

***निर्वह** Adj. *fest.*

निर्वहण n. *Ausgang, Ende, Schlussact, Katastrophe.*

निर्वहितृ Nom. ag. *ausführend, zu Stande bringend, bewirkend.*

निर्वाक in कर्णनिर्वाक (Nachtr. 3).

निर्वाक्य Adj. (f. आ) *sprachlos.*

निर्वाच् Adj. *stumm.*

निर्वाच्य Adj. *zu erklären, näher zu bestimmen.*

निर्वाञ्च् Adj. *äusserlich.*

1. **निर्वाण** Adj. s. u. 2. वा mit निस्.

2. **निर्वाण** n. 1) *das Erlöschen.* — 2) *das zu Ende Gehen, Verschwinden.* **°णं कर्** so v. a. *machen, dass wenn Etwas nicht geschehen wäre, seinem Worte untreu werden.* — 3) *das Erlöschen des Lebenslichts, Auflösung, Erlösung, die ewige Seligkeit, die Vereinigung mit der Gottheit, das Eingehen in* (im Comp. vorangehend). Bei den Buddhisten *das vollständige Erlöschen des Individuums;* uneigentlich auch schon *die Seelenstimmung des Arhant.* — 4) *vollkommene Zufriedenheit, Seligkeit, die höchste Wonne.* — 5) Titel einer Upanishad. — 6) **das Unterrichten in den Wissenschaften.* — 7) **das Baden des Elephanten.* — 8) **der Pfosten, an den ein Elephant angebunden wird,* Gal. — 8) **das Spenden.*

Digitized by Google

निर्वाणाकर m. *ein best.* Samâdhi Kâraṇḍ. 93,4.

निर्वाणाकाण्ड Titel eines Werkes Bühler, Rep. No. 621.

निर्वाणतन्त्र n. in बृहन्नि° und महा°.

निर्वाणधातु m. *die Region* Nirvâṇa (buddh.) Vagrakkh. 21,1. 36,1. Kâraṇḍ. 18,19.

निर्वाणपूरण n. *Todtenopfer.*

निर्वाणप्रिया f. N. pr. einer Gandharva-Jungfrau Kâraṇḍ. 5,8.

निर्वाणमण्डप m. N. pr. eines *Tempels.*

निर्वाणमन्त्र n. *eine best. mystische Formel.*

निर्वाणमय Adj. *voller Wonne* VP. 6,7,22.

*निर्वाणमस्तक (!) m. *Erlösung.*

निर्वाणयोगोत्तर n. Titel eines Werkes.

निर्वाणरुचि m. Pl. *eine best. Klasse von Göttern unter dem 11ten* Manu.

निर्वाणसंचोदन m. *ein best.* Samâdhi Kâraṇḍ. 32,8.

*निर्वाणसूत्र n. Bez. *bestimmter buddhistischer* Sûtra.

*निर्वाणिन् m. N. pr. des 2ten Arhant's der vergangenen Utsarpiṇi.

*निर्वाणी f. N. pr. einer Gaina-Gottheit.

निर्वात Adj. *frei von Wind;* (*m.) *ein Ort, wo kein Wind hinkommt.*

निर्वाद् m. 1) *Tadel.* — 2) **Gerede der Leute.* — 3) *= निष्ठितवाद्, निश्चितवाद् und वादाभाव. — 4) Râgat. 8,565 fehlerhaft für निर्वाक्.

निर्वानर Adj. (f. आ) *frei von Affen.*

1. निर्वाप m. 1) *Ausstreuung* Comm. zu Kâtj. Çr. 92,7. fgg. — 2) *Darbringung, Spendung,* insbes. *an Verstorbene.* — 3) *Almosen.*

2.*निर्वाप m. *Mord, Todtschlag* Gal.

°निर्वापक Adj. *auslöschend* Karaka 6,18. Vishṇus. 45,21.

1. निर्वापण n. 1) *das Ausstreuen, Hinwerfen, Hineinwerfen.* — 2) **das Austheilen, Spenden.*

2. निर्वापण 1) Adj. *kühlend.* — 2) n. *a) das Auslöschen.* — *b) das Abkühlen.* — 3) *das Ergötzen.* — 4) **das Tödten, Morden.*

निर्वापयितर् Nom. ag. *Abkühler.*

निर्वाप्य Adj. *darzubringen.*

निर्वायस Adj. *frei von Krähen.*

*निर्वाराणसि Adj. *der* Vârâṇasî *verlassen hat.*

निर्वार्य Adj. *unwiderstehlich* Kâṇḍak. 73,13.

निर्वास m. *das Verlassen seines Wohnortes, Aufenthalt ausserhalb der Heimat, Verbannung aus* (im Comp. vorangehend).

1. निर्वासन n. 1) *das Hinausjagen aus dem Wohnorte, Verbannen.* — 2) *das Hinausführen an einen andern Ort.* — 3) *das Ermorden, Tödten.*

2. निर्वासन Adj. *keine Einbildungskraft besitzend.*

निर्वासनीय und निर्वास्य Adj. *hinauszujagen, zu verbannen,* — *aus* (Abl.).

निर्वाह् m. 1) *Ausführung, Vollbringung.* — 2) *Ausführung,* so v. a. *Erzählung.* — 3) *das Auskommen, Bestehen, Lebenkönnen, Bestreitung des Lebensunterhalts* Râgat. 7,145. 1129. 8,565 (निर्वाद् gedr.).

निर्वाहक 1) am Ende eines Comp. Adj. (f. °हिका) *ausführend, vollbringend, zu Wege bringend.* Nom. abstr. °ता f. — 2) f. °हिका *Durchfall* Bhâvapr. 3,148.

°निर्वाहिन् Adj. 1) *hinausführend zu,* so v. a. *sich öffnend an.* — 2) *ausführend, vollführend.*

निर्वाह्य Adj. *auszuführen, zu vollenden.* चिर° *was sich nicht schnell abmachen lässt.*

निर्विकल्प Adj. (f. आ) 1) *keine Alternative zulassend, wechsellos, nicht differenzirt* Tegob. Up. 6. — 2) *keine Zweifel habend, nicht schwankend.* °म् Adv. *ohne zu schwanken, ohne sich zu bedenken.*

निर्विकल्पक Adj. = निर्विकल्प 1) (284,22. 285,8. 286,15. 287,1. Çaṁk. zu Bâdar. 3,2,11. 21) und 2) (Bhâg. P. 1,4,4).

निर्विकल्पकविचार m. Titel eines Werkes.

*निर्विकल्पन Adj. = निर्विकल्प.

निर्विकल्पवाद् m. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

निर्विकार Adj. (f. आ) *an dem keine Veränderung* (äussere oder innere) *wahrzunehmen ist.* Nom. abstr. °ता f.

निर्विकारवत् Adj. dass.

निर्विकास Adj. *nicht aufgeblüht.* Nom. abstr. °त्व n.

निर्विघ्न Adj. (f. आ) *auf keine Hindernisse stossend, ungestört.* °म् und °घ्नेन *ohne Hindernisse.*

निर्विचार Adj. (f. आ) 1) *wobei keine Ueberlegung mehr nöthig ist* Jogas. 1,44. 47. — 2) *nicht überlegend.* °म् Adv. *ohne lange nachzudenken, ohne sich lange zu besinnen* 120,22.

निर्विचिकित्स 1) Adj. (f. आ) *keinem Zweifel unterliegend.* — 2) °म् Adv. *ohne sich lange zu besinnen.*

निर्विचेष्ट Adj. *regungslos.*

निर्वितर्क Adj. (f. आ) *keinem Zweifel unterworfen.*

निर्विद् f. *Verzweiflung, Verzagtheit, Kleinmuth.*

निर्विद्य Adj. *ungelehrt, ungebildet.*

निर्विधित्स Adj. *keine Wünsche —, kein Verlangen habend.*

निर्विनोद Adj. *keinen Zeitvertreib habend* Vikramâṅkaṁ. 17,8.

निर्विन्ध्या f. N. pr. eines Flusses Varâh. Bṛ. S. 16,9.

निर्विबन्ध Adj. 1) *keine Hindernisse gewährend ganz geeignet zu* (Gen.) Bâlar. 191,24. — 2) *unschädlich, ungefährlich* Bâlar. 275,4.

निर्विमर्श Adj. (f. आ) 1) *nicht weiter überlegend — nachdenkend.* — 2) *unüberlegt.* — 3) *den* Vimarça (*Peripetie*) *genannten* Saṁdhi *nicht habend.*

निर्विवर् Adj. *keine Oeffnung —, keinen Riss habend, dicht.* Nom. abstr. °ता *dichtes Zusammenschliessen* (der Brüste) und übertr. *Einverständniss.*

निर्विवाद् Adj. 1) *keinen Streit habend, einig.* — 2) *keinem Streit unterliegend.*

*निर्विवादी Adv. mit कर् *versöhnen.*

निर्विवित्सु Adj. mit Acc. vielleicht *zu entzweien —, aneinander zu hetzen suchend.*

निर्विवेक Adj. *ohne Urtheilskraft* Spr. 3768. Nom. abstr. °ता f. (Paṅkad.) und °त्व n.

निर्विशङ्क Adj. (f. आ) *unbesorgt, sich keine Gedanken machend, nicht zaghaft.* °म् u. °ङ्केन Adv.

निर्विशङ्कित Adj. dass. °म् Adv.

निर्विशेष 1) Adj. (f. आ) *a) keinen Unterschied machend, — zeigend, ununterschieden, gleich, nicht verschieden von* (im Comp. vorangehend). विशेष m. so v. a. *nicht der geringste Unterschied.* °म् Adv. *ohne Unterschied, ganz gleich* Spr. 7746. Am Ende eines Comp. *nicht verschieden von.* — *b) unqualificirt, absolut.* — 2) n. *Ununterschiedenheit, gleiches Aussehen.* स्वगृहनिर्विशेषेण so v. a. *als wenn es das eigene Haus wäre.*

निर्विशेषण Adj. *ohne Attribute.*

निर्विशेषत्व n. *Ununterschiedenheit.*

निर्विशेषवत् Adj. = निर्विशेष 1) *a).*

निर्विष 1) Adj. (f. आ) *giftlos, ungiftig, von einem Gifte befreit.* — 2) *f. आ und ई *Kyllingia monocephala* Râgan. 6,221.

निर्विषङ्ग Adj. *an Nichts hängend.*

निर्विषय Adj. 1) *aus seinem Wohnorte verjagt, verbannt, vertrieben,* — *aus* (im Comp. vorangehend). — 2) *keine Stütze habend, in der Luft schwebend* Hariv. 3645. — 3) *keinem Object zukommend.* Nom. abstr. °त्व n. Çaṁk. zu Bâdar. 2,1,14. — 4) *von den Sinnesobjecten getrennt* (Kap. 6,25), *nicht an ihnen hängend.*

निर्विषयी Adv. mit कर् *verbannen.* Am Ende eines Comp. *verbannen —, entfernen von.*

निर्विषाण Adj. *ohne Fangzähne.*

निर्विषी Adv. mit कर् *vom Gifte befreien* Bâlar. 14,23. Vet. (U.) 69,7.

निर्विसर्ग Adj. *ohne* Visarga (gramm.) Comm.

Digitized by Google

zu Maṇḍ. 14,5.

निर्विकङ्ग Adj. *ohne Vögel.*

निर्विकार Adj. *keine Unterhaltung —, kein Vergnügen habend.*

निर्वीर Adj. (*f. आ) 1) *der Männer —, der Helden beraubt* Prasannar. 14,5. Vom Weibe so v. a. **keinen Mann und keine Söhne habend.* — — 2) f. निर्वीरा N. pr. eines Flusses. — 3) n. N. pr. eines Tirtha.

निर्वीरुध् Adj. *der Pflanzen beraubt.*

निर्वीर्य Adj. *kraftlos, unmännlich, muthlos;* m. *Schwächling.* Nom. abstr. निर्वीर्यता f. *Kraftlosigkeit* Âpast. Çr. 9,14,7. *Erschöpfung* (eines Feldes), *Wirkungslosigkeit, Unbrauchbarkeit* Comm. zu Gṛhyâs. 2,85.

निर्वृक्ष Adj. (f. आ) *baumlos.*

निर्वृक्षतोय Adj. *baum — und wasserlos.*

निर्वृति 1) f. *a) innere Zufriedenheit, Wohlbehagen, Glückseligkeit, Wonne, Entzücken. — b) Erlösung.* °पुरी f. Ind. St. 14,385. — *c) das zur Ruhe Kommen. — d) das Erlöschen* (einer Lampe) Kâd. 59,6. — *e) *Untergang, Tod. — f) Ungezogenheit;* richtig निर्वृत्ति. — 2) m. N. pr. verschiedener Männer.

निर्वृतिचक्षुस् m. N. pr. eines Ṛshi.

निर्वृतिमत्त् Adj. *innerlich zufrieden, sich glücklich fühlend* Mâlatîm. 38,9.

निर्वृत्तशत्रु f. N. pr. eines Fürsten. Richtig निर्वृत्त°.

निर्वृत्ति 1) f. *a) das Zustandekommen, Fertigwerden, Ausbildung.* नाम° *Entstehung des Namens. — b) ungebührliches Benehmen, Unart. — c)* fehlerhaft für निर्वृति und निवृत्ति. — 2) m. N. pr. eines Mannes VP.² 4,68.

निर्वृष Adj. *der Stiere beraubt.*

निर्वृष्ट 1) Adj. s. u. वृष् mit निस्. — 2) wohl n. *ein vorangegangener Regen.*

निर्वृष्टि f. = निर्वृष्ट 2).

निर्वेग Adj. *ohne heftige Bewegung, nicht wogend, ruhig.*

निर्वेतन Adj. *keinen Lohn empfangend.*

निर्वेद् m. 1) *Ueberdruss, Ekel, — an* (Loc., Gen. oder im Comp. vorangehend). — 2) *vollkommene Gleichgültigkeit gegen die Welt.* — 3) *Verzweiflung, Verzagtheit, Kleinmuth.*

निर्वेदवत्त् Adj. *gleichgültig gegen Alles.*

निर्वेधिम Adj. als Bez. *einer best. Verunstaltung des Ohres.*

निर्वेपन Adj. *nicht zitternd, — flackernd.*

निर्वेश m. 1) *Ablohnung, Vergeltung, Bezahlung.* — 2) *Sühne* Âpast. 1,18,12. — 3) **Genuss.* — 4) **Ohnmacht.*

निर्वेशन n. scheinbar Âpast. 1,18,1, wo aber गव्यूतिर्निवेशनम् zu lesen ist.

निर्वेशनीय Adj. *zu geniessen, was genossen wird.*

निर्वेश्य Adj. *abzutragen, zu bezahlen* MBh. 3,36,16.

निर्वेष्टव्य 1) n. impers. *zu lohnen, zu vergelten.* — 2) Adj. *woran man seine Freude —, seinen Genuss haben kann, geniessbar.*

1. निर्वैर n. *Friedfertigkeit.*

2. निर्वैर Adj. *keine Feindschaft habend, in Frieden lebend, einträchtig, friedfertig.* °म् Adv. *da keine Feindschaft besteht.* Nom. abstr. °ता f. *Eintracht.*

निर्वैरिण n. *das Freisein von Feindschaft, Eintracht.*

निर्वोढृ Nom. ag. 1) Nom. als Verbum fin. *wird wegführen* 27,24. — 2) *ausführend, zu Stande bringend, bewirkend, vollführend* Harshaṅ. 157,12.

निर्व्यय Adj. *ruhig, seine Besonnenheit bewahrend.*

निर्व्यञ्जन 1) Adj. *ohne Würze.* — 2) Loc. *ohne Weiteres, gerade heraus.*

निर्व्यथ Adj. 1) *frei von Schmerzen, sich wohl fühlend.* — 2) *keine Bewegung des Herzens fühlend, ruhig.*

निर्व्यथन 1) Adj. *frei von Schmerzen, sich wohl fühlend* Naish. 7,68. — 2) n. *Höhle* ebend.

निर्व्यपेत Adj. (f. आ) *unbekümmert um, gleichgültig gegen* (Loc. oder im Comp. vorangehend).

निर्व्यलीक Adj. 1) *kein Leid verursachend, nicht verletzend.* — 2) *kein Leid verursachend,* so v. a. *gern gethan, vom Herzen kommend* (Gabe). — 3) *kein Leid empfindend, Etwas gern thuend.* °केन चेतसा oder हृदा *mit leichtem Herzen, gern.* °म् und °तस् Adv. dass. — 4) *nicht falsch.* — 5) *nicht entstellt.*

निर्व्यवधान Adj. (f. आ) *unbedeckt, bloss* (Erdboden) Harshaṅ. 140,2.

निर्व्यसन Adj. *keine bösen Neigungen habend.*

निर्व्याकुल Adj. *nicht aufgeregt, ruhig.* Nom. abstr. °ता f. Instr. *in aller Ruhe.*

निर्व्याघ्र Adj. *tigerlos.*

निर्व्याज Adj. (f. आ) 1) *ohne Trug,* so v. a. *unzweideutig, unbestritten* Harshaṅ. 155,13. °म् Adv. *ohne Täuschung, genau, sicherlich, ganz gewiss* Comm. zu Varâh. Bṛh. 6,12. — 2) *ohne Trug,* so v. a. *ehrlich, lauter, aufrichtig gegen* (Loc.) Bâlar. 102,22. °म् Adv. *ehrlich.* Nom. abstr. °ता f. *Ehrlichkeit, Geradheit.*

निर्व्याजी Adv. mit कृ *läutern* Spr. 5713.

निर्व्याधि Adj. *gesund, kräftig* Karaka 6,2.

निर्व्यापार Adj. *frei von Beschäftigung, unbeschäftigt, Nichts weiter zu thun habend, sich passiv verhaltend.* *= °स्थिति f. *Musse.* Nom. abstr. °त्व n. Çaṅk. zu Bâdar. 2,2,18.

निर्व्यावृत्ति Adj. *mit keiner Rückkehr* (in den Saṁsâra) *verbunden.*

निर्व्यूढ 1) Adj. s. u. 1. ऊह् mit निर्वि. — 2) n. *das Vollbringen, zu Ende Führen.*

निर्व्यूढि f. 1) *Ende, Ausgang.* — 2) *Gipfel, der höchste Grad.*

निर्व्यूह 1) (*m.) n. *Vorsprung, Spitze, Thürmchen* Hariv. 2,42,36. 3,131,38. — 2) *Helm* oder *ein best. Helmzierat* MBh. 5,19,4. Hariv. 1,20,21. — 3) *m. *ein Pflock in der Wand zum Anhängen von Sachen.* — 4) (*m.) n. *Thor* Hariv. 2,35,47. — 5) **ausgepresster Saft.*

निर्व्रण Adj. 1) *ohne Wunden, unverletzt.* — 2) *nicht schadhaft, ohne Schaden, ohne Sprung* Agni-P. 34,18.

निर्व्रत Adj. *keine religiösen Observanzen beobachtend.*

निर्व्रस्क Adj. *ausgerodet* Âpast. Çr. 10,20,6.

निर्व्रीडि Adj. *schamlos.*

निर्व्वयनी f. *eine abgestreifte Haut* in अहि°.

निर्हरण n. 1) *das Herausnehmen, Herausdrängen, Wegschaffen, Entfernen.* — 2) *das Hinaustragen einer Leiche zum Scheiterhaufen.*

निर्हरणीय und निर्हर्तव्य Adj. *wegzuschaffen, zu entfernen.*

निर्हस्त Adj. *handlos.*

निर्हाद् m. 1) *Ausleerung, Excremente.* — 2) fehlerhaft für निर्ह्राद्.

निर्हार m. 1) **das Hinausziehen.* — 2) *das Hinaustragen einer Leiche zum Scheiterhaufen.* — 3) *das Herausnehmen aus* (Abl.), *das bei Seite Bringen, das Wegnehmen für sich.* — 4) *das Wegschaffen, Vernichten, Aufheben.* — 5) *Entleerung* oder *After.* — 6) *Herleitung, Herstellung* Çulbas. 1,54.

निर्हारक Adj. 1) *hinaustragend* (eine Leiche) *zum Scheiterhaufen.* — 2) **reinigend.*

निर्हारण n. *das Hinaustragenlassen einer Leiche zum Scheiterhaufen.*

निर्हारिन् Adj. *sich weit verbreitend* (von einem Geruch) MBh. 14,50,42.

*निर्हिमम् Adv. *über den Winter hinaus.*

निर्ह्रति f. *das Wegschaffen, aus dem Wege Räumen.*

Digitized by Google

निर्कृत्य Adj. *auszulassen.*

निर्केति Adj. *waffenlos.*

निर्क्रेतु Adj. *keine Ursache habend.* Nom. abstr. °ता f. und °त्व n. *Mangel einer Angabe des Grundes, — der Veranlassung.*

निर्क्रोद् m. (adj. Comp. f. आ) 1) *Laut, Ton, Getön, Gebrause.* — 2) fehlerhaft für निर्क्राद् 1) MBh. 3,312,8.

निर्क्रोदिन् Adj. *schallend, tönend, brausend.*

निर्क्रोस m. *Abkürzung, Verkürzung* (eines Vocals).

निर्क्री und °क (häufiger) Adj. *schamlos, unverschämt, verwegen, keck.*

*निल्, निलति (गहने).

निर्लडु m. *ein best. Gewürm* TS. 5,5,11,1 v. l. für नीलडु.

निलय्, °यते s. u. ली mit नि und u. 3. इ mit निस्.

1. निलय m. (adj. Comp. f. आ) 1) *Rast, Ruhe* in अ°. — 2) *Versteck der Thiere, Wohnstätte, Residenz, Aufenthaltsort, Behälter.* Am Ende eines adj. Comp. *a) seine Wohnung habend —, wohnend —, sich aufhaltend in.* — *b) wo der und der seine Wohnung hat, bewohnt von, eine Wohnstätte seiend für.* — 3) verwechselt mit वलय.

2. निलय m. = निरय (so v. l.) *Hölle* Âpast.

निर्लयन n. 1) *das Sichniederlassen auf* (Loc.). — 2) *Zufluchtsstätte, Wohnstätte, Lager.* Wird fälschlich auf 3. इ (अय्) zurückgeführt.

निलयसुन्दर m. N. pr. eines Mannes.

निलाय्, °यते s. u. ली mit नि.

निलायन n. *das Sichverstecken.* °क्रीडा f. *Versteckspiel.*

निर्लायम् Absol. *sich versteckend* AV. 4,16,2 (Padap. °यन् Partic.). Taitt. Âr. 2,7,1 (fälschlich ऽनिलायम्).

निलिम्प 1) m. *a)* Bez. *gewisser Genien* und einer Marut-*Schaar.* — *b) ein Gott.* — 2) *f. आ *a) Kuh.* — *b) Melkkübel* Gal.

निलिम्पनिर्झरी f. Bein. der Gaṅgâ.

निलिम्पपांसुला f. *eine* Apsaras Vikramâṅkaḱ. 13,80.

*निलिम्पिका f. *Kuh.*

*निलीनक 1) Adj. *zusammengefallen* (beim Kochen). — 2) m. N. pr. eines Dorfes.

*निव gaṇa ब्राह्मणादि in der Kâç.

निर्वक्तम् Adj. *mit eingefallener Brust* (Comm.).

निर्वचन n. 1) *Ausspruch, Anrede.* — 2) *Sprüchwort, Redensart.* — 3) *निवचने कर् *die Rede hemmen.*

निर्वत् f. *Tiefe, Thal.* Instr. *zur Tiefe, abwärts.*

निवर्नी Adv. *zu Thal.*

निवपन n. 1) *das Hinwerfen, Wegschütten.* — 2) *eine Darbringung an die Manen.*

निवर् 1) m. *Deckung, Schutz* oder *Schützer.* — 2) f. आ *Mädchen.*

निवारण n. *Hinderniss, Bekümmerniss, Last* im Text zu Lot. de la b. l. 48,11. 77,6. Vgl. सर्वनिवारणविष्कम्भिन्.

निवर्त Adj. *der umkehren macht* RV. — Hemâdri 1,288,11 fehlerhaft für निवर्तन.

निवर्तक Adj. (f. °र्तिका) 1) *umkehrend* in अ°. — 2) *aufhören machend, aufhebend* (TS. Pair. Comm.), *vertreibend.* आदेश m. *ein Befehl nicht zu handeln.* Nom. abstr. °त्व n.

निर्वर्तन 1) Adj. *umkehren machend.* — 2) n. *a) das Zurückgehen, Rückkehr, Umkehr.* मृत्युं कृत्वा निर्वर्तनम् *weichen und sterben für Eins haltend, erst mit dem Tode weichend, — vom Kampfe abstehend.* Statt dessen fehlerhaft कृत्वा मृत्युनिवर्तनम्. — *b) das Niederkommen, zur Erde Kommen.* — *c) das Aufhören, Unterbleiben, Nichtgeschehen, Gehemmtwerden.* — *d) das Abstehen —, Sichenthalten von* (Abl.). — *e) das Abstehen vom Handeln, Unthätigkeit.* — *f) das Rückkehrenmachen, Zurückbringen.* — *g) Mittel zur Rückkehr.* — *h) das Zurückschneiden* (der Haare). — *i) das Abwenden —, Zurückhalten von* (Abl.). — *k) ein best. Flächenmaass* 215,11. Hemâdri 1,288,2. 290, 10. 12. 304,15. 505,4. 15. 2,a,52,18. 53,6. — *l)* fehlerhaft für निर्वर्तन.

*निवर्तनस्तूप m. N. pr. eines Stûpa.

निवर्तनीय Adj. 1) *zurückzuführen.* — 2) *rückgängig —, ungeschehen zu machen, zu hemmen.*

निवर्तयितव्य Adj. *zurückzuhalten.*

निवर्तितव्य Adj. *zurückzuführen.*

निवर्तिन् Adj. 1) *zurückkehrend, umkehrend.* — 2) *sich enthaltend von* (im Comp. vorangehend). — 3) fehlerhaft für निर्वर्तिन्. — Vgl. अ°.

निवर्त्य Adj. 1) *zur Umkehr zu bringen.* — 2) *rückgängig zu machen, für ungültig zu erklären.* — Vgl. दुर्निवर्त्य.

*निवसति f. *Wohnung.*

*निवसथ m. *Dorf.*

1. निवसन n. 1) *das Anziehen* (eines Kleides). — 2) *Kleid, Gewand;* insbes. *Untergewand.*

2.*निवसन n. *Wohnung.*

निवस्तव्य n. impers. 1) *zu wohnen.* — 2) *zu verweilen, sich zu befinden.*

निवह् 1) Adj. (f. आ) am Ende eines Comp. *herbeiführend, nach sich ziehend.* — 2) m. *a) Schaar, Schwarm, Masse, Menge.* Sg. und Pl. — *b) *Mord, Todtschlag* Gal. — *c)* Bez. α) *eines der 7 Winde.* — β) *einer der sieben Zungen des Feuers* (?).

*निवाक् m. N. pr. eines Mannes.

1. निवात 1) Adj. (f. आ) *vor dem Winde geschützt, dem W. nicht zugänglich.* — 2) n. *ein vor Wind geschützter Ort, Windstille.*

2. निवात 1) Adj. *a) unangefochten.* — *b) *dicht.* — 2) wohl n. *Sicherheit.* — 3) *m. *a) Zuflucht.* — *b) ein undurchdringlicher Panzer.*

*निवातक Adj. von निवात.

निवातकवच m. Pl. *eine best. Klasse von* Dânava oder Daitja.

निवान्यवत्सा und निवान्या f. *eine Kuh, die ein angewöhntes (fremdes) Kalb nährt.*

निवान्यावत्स m. = निवान्याया वत्सः.

निवाप m. 1) *Saat.* Pl. *Getraidekörner.* — 2) *Saatfeld.* — 3) *eine Darbringung an die Manen.* — 4) *Mord, Todtschlag* Gal.

निवापक m. *Säer.*

निवापाञ्जलि m. *Todtenspende* Mudrâr. 81,4 (135,6).

*निवापिन् Adj. von वप् mit नि.

निवार् m. *Abhaltung, Abwehr* in दुर्निवार्.

निवारक Adj. *abhaltend, abwehrend.*

निवारण 1) Adj. am Ende eines Comp. *abhaltend, abwehrend* zu Spr. 7098. — 2) n. *a) das Abhalten, Abwehren, Zurückhalten, Verhindern.* Das Object ausnahmsweise im Acc. — *b) das Abweisen, Bestreiten.*

निवारणीय Adj. *abzuhalten, zurückzuhalten* 210,27.

°निवारिन् Adj. *abwehrend, zurückhaltend.*

निवार्य Adj. *abzuhalten, — von* (Abl.). Vgl. अ°.

निवावरी Adj. f. in Verbindung mit सिकता Pl. N. pr. eines Ṛshigaṇa.

निवार्ण Adj. *brüllend, dröhnend.*

1. निवास m. *Kleidung.* Am Ende eines adj. Comp. *gekleidet in.*

2. निवास m. 1) *das Haltmachen, Uebernachten, Wohnen, Aufenthalt.* — 2) *Nachtlager, Aufenthaltsort, Wohnstätte.* निवासम् उप-या *bewohnt werden.*

*निवासक Adj. von निवास्.

1.*निवासन n. *eine Art Gewand.*

2. निवासन n. 1) *das Wohnen, Aufenthalt.* — 2) *Wohnstätte.* — 3) *das Zubringen* (der Zeit).

निवासभवन n. *Schlafgemach.*

निवासभूमि f. *Aufenthaltsort.*

निवासराज्ञ् m. *der König des Landes, in dem*

Digitized by Google

man wohnt.

निवासाचार्य m. N. pr. eines Scholiasten Pischel, de Gr. pr.

1. °**निवासिन्** Adj. *gekleidet in.*

2. **निवासिन्** Adj. *wohnend*, — *in* (Loc. oder im Comp. vorangehend) oder *bei* (im Comp. vorangehend), *seinen Standort habend, steckend in* (im Comp. vorangehend); m. *Bewohner.*

निवाह् m. 1) *Abnahme* (der Tage). Gegensatz अभ्यारोह्. — 2) **Mord, Todtschlag* Gal.

निविच्छंशम् Absol. *nach Art der* Nivid *recitirend* Çâṅkh. Çr. 10,6,20.

निविद् f. 1) *Anweisung, Aufforderung, Vorschrift, Lehre.* — 2) Bez. *gewisser Stücke in der Liturgie, welche, in kurzen Benennungen, Anrufungen oder Einladungen der Götter bestehend, an bestimmten Stellen in die Recitation eingefügt werden.*

निविद्धान 1) Adj. *die* Nivid 2) *in sich enthaltend.* — 2) n. *das Einfügen der* Nivid 2).

निविद्धानीय Adj. = **निविद्धान** 1).

°**निविवृत्सु** Adj. *abzustehen —, zu entsagen verlangend* Sarvad. 13,21.

निविष्टचक्र Adj. (f. आ) *in Jmds Gebiet eingedrungen* Âçv. Gṛhj. 1,14,7.

निविष्टि f. *das zur Ruhe Gelangen.*

निवीत 1) Adj. s. u. व्या mit नि. Auch fehlerhaft für विनीत. — 2) n. *das Tragen der heiligen Schnur um den Hals* und *die so getragene Schnur selbst.* — 3) *m. f. n. *Ueberwurf, Mantel.*

निवीतिन् Adj. *die heilige Schnur um den Hals tragend.*

निवीर्य Adj. (f. आ) *impotent.*

निवृत् f. fehlerhaft für निचृत्.

निवृत 1) Adj. s. u. 1. वृ mit नि. — 2) *m. f. n. *Ueberwurf, Mantel.* — 3) *n. *das Verdecken, Verhüllen.*

निवृत्त 1) Adj. s. u. वर्त् mit नि. — 2) n. *Rückkehr* in दुर्निवृत्त.

निवृत्तदक्षिणा f. *eine von einem Andern verschmähte Gabe* Çat. Br. 3,5,4,25.

निवृत्तशत्रु m. N. pr. eines Fürsten Hariv. 1,34, 32. 2,59,7.

निवृत्ति 1) f. *a) Rückkehr.* — *b) das Verschwinden, Aufhören, Unterbleiben, Aufhören wirksam —, gültig zu sein.* — *c) Verderben.* — *d) das Abstehen von* (Abl. oder im Comp. vorangehend) Gaut. 18, 16. *Entsagen, Sichenthalten* Chr. 170,30. 224,29. — *e) das Entrinnen,* mit Abl. 171,8. — *f) das Abstehen vom Handeln, Unthätigkeit.* — *g)* in der Dramatik *Anführung eines Beispiels.* — *h)* N. pr. eines Flusses VP. 2,4,28. — *i)* fehlerhaft für निर्वृति. — 2) m. N. pr. verschiedener Männer.

निवेदक Adj. *mittheilend, kund thuend, berichtend* in अ° (Nachtr. 3).

निवेदन 1) Adj. *ankündigend, verkündigend.* Auch als Beiw. Çiva's. — 2) n. *a) das Bekanntmachen mit, Mittheilen, Berichten über, Ankündigen.* — *b) das Anbieten, Darbringung.* — *c)* in der Dramatik *das in Erinnerung Bringen einer verabsäumten Pflicht.*

निवेदयिषु Adj. *zu berichten beabsichtigend über.* v. l. विवेदयिषु.

°**निवेदिन्** Adj. 1) *berichtend, mittheilend, verkündend.* — 2) *anbietend, darbringend.*

निवेद्य 1) Adj. *a) mitzutheilen, zu berichten, zu verrathen.* — *b) was Jmd* (insbes. dem Lehrer) *angeboten wird* Saṃhitopan. 44,4. — *c) der sich* (einer Gottheit) *zur Verfügung zu stellen hat* Hemâdri 1, 808,6. — 2) n. *eine Darbringung von Speisen an ein Idol;* vgl. नैवेद्य.

निवेश m. 1) *das Eingehen —, Eindringen in.* — 2) *das Sichniederlassen an einem Orte, Haltmachen, Beziehen eines Lagers.* — 3) *Niederlassung, Lager, Wohnstätte.* — 4) *das Beziehen eines Hauses, Begründung eines Haushalts, das Heirathen, Ehestand* Âpast. Gaut. MBh. 14,45,1. — 5) स्थाने *das an seinen Platz —, in Ordnung Bringen* Vikramâṅkaṅ. 9,78. — 6) *das Anlegen, Gründen* (einer Stadt). — 7) *Bau, Aufbau* (concret). गृहमुख्यानाम् so v. a. *eine Reihe vorzüglicher Gebäude* R. 5,10,7. — 8) *Abdruck.* विनिवेश v. l.

निवेशदेश m. *Aufenthaltsort.*

निवेशन 1) Adj. (f. ई) *a) hineingehend —, eindringend in* (im Comp. vorangehend). — *b) zur Ruhe bringend, in das Haus —, auf das Lager legend.* — *c) beherbergend.* — 2) m. N. pr. eines Vṛshṇi. — 3) n. *a)* (adj. Comp. f. आ) *a) das Hineingehen, Eingang, — in* (im Comp. vorangehend). — *b) das Niederstellen, Niedersetzen, Auflegen* Vikramâṅkaṅ. 9,83. — *c) das Einführen, Anbringen, Anwenden.* — *d) das Befestigen, Einprägen.* — *e) das zur Ruhe Gehen, Haltmachen, zur Ruhe Bringen, Beziehenlassen eines Lagers.* निवेशनं कृ *Halt machen, ein Lager beziehen.* — *f) das Beziehen eines Hauses, Begründen eines Haushalts, Heirathen.* — *g) das Ansiedeln, Bevölkern.* — *h) Heimat, Lager, Versteck, Nest, Lagerstätte, Wohnstätte, Wohnung* überh. — *i) Stadt.* Nach den Lexicographen *halb so gross wie ein* Nigama.

निवेशनीय Adj. *hinzustellen* Prasannar. 28,14. *aufzustellen, zu errichten* Hemâdri 1,123,10.

निवेशयितव्य Adj. *zu stellen* Çaṅk. zu Bâdar. 4,3,2.

°**निवेशवत्** Adj. *liegend in* oder *auf.*

°**निवेशिन्** Adj. 1) *befindlich in, liegend an.* °**स्थाननिवेशिन्** *an Stelle von — stehend* Çaṅk. zu Bâdar. 3,3,9. — 2) *ruhend auf, Etwas zur Voraussetzung habend.*

निवेश्य Adj. 1) *zu gründen* (eine Stadt). — 2) *zu verheirathen* (ein Mann). — 3) fehlerhaft für निर्वेश्य.

निवेष् f. vielleicht *ein best. Knochen* Kauç. 32. Pl. AV. 9,7,4.

निवेष्ट m. *Umhüllung.* वसिष्ठस्य निवेष्टौ द्वौ als Namen von Sâman Ârsh. Br.

निवेष्टन n. *das Umhüllen, Umkleiden.*

निवेष्टव्य 1) Adj. *hineinzustecken.* — 2) n. impers. *zu heirathen* (von einem Manne).

1. **निवेष्य्** m. 1) *Wasserwirbel.* — 2) *Wirbelwind* oder *eine ähnliche Erscheinung.* — 3) **Thau* Mauldh.

2. **निवेष्य** Adj. *wirbelnd, zu einem Wirbel gehörig* u. s. w.

निव्याध m. *Fensteröffnung.*

निव्याधिन् Adj. *durchbohrend, öffnend.*

1. **निश्*, नेशति (समाधौ).

2. **निश्** f. *Nacht.* Zu belegen nur निशि, निशम् (Abl.), °**निशी** und °**निशोम्** (219,22). — Vgl. द्युनिश्.

°**निश** n. *Nacht.* **निशा** s. bes.

निशठ 1) Adj. *nicht falsch, es ehrlich meinend.* — 2) m. N. pr. eines Sohnes des Balarâma MBh. 4,72,22. Hariv. 2,127,32. VP. 4,15,14. 5,25,19.

निशब्द Adj. *lautlos.*

***निशमन** n. *das Wahrnehmen, Hören.*

°**निशमय** Adj. *kennen lernend,* so v. a. *in Berührung kommend mit, reichend bis* Prasannar. 14,20.

***निशारण** n. *Mord, Todtschlag.*

निशा f. 1) *Nacht.* — 2) *Traumgesicht.* — 3) *Gelbwurz, Curcuma.* — 4) Bez. *der Zodiakalbilder Widder, Stier, Zwillinge, Krebs, Schütze und Steinbock.*

निशाकर m. (adj. Comp. f. आ) 1) *der Mond.* Neben दिवाकर unter den Söhnen Garuḍa's. — 2) Bez. *der Zahl Eins.* — 3) **Hahn.*

निशाकरकलामौलि m. Bein. Çiva's.

निशाकान्त m. *der Mond.*

निशान्त m. *Ende der Nacht.*

निशागम m. *Anbruch der Nacht* 110,24.

निशागृह n. *Schlafgemach.*

निशाचर 1) Adj. *in der Nacht herumwandernd.* — 2) m. *a) ein nächtlicher Unhold, ein* Rakshas. — *b)* vielleicht *Schakal.* — *b)* **Eule.* — *d)* **Anas*

Digitized by Google

Casarca. — *e*) **Schlange.* — *f*) *eine Art* Granthiparṇa Bhâvapr. 1,193. — *g*) Bein. Çiva's. — 3) f. ई *a*) *ein weiblicher Unhold.* — *b*) **ein liederliches Weib.* — *c*) **Fledermaus* Râǵan. 19,92. — *d*) **eine best. Pflanze,* = केशिनी.

निशाचरपति m. *Herr der Nachtwandler,* Beiw. Çiva's.

निशाचरेश m. *Herr der* Rakshas, Bein. Râvaṇa's.

*निशाचर्मन् n. *Finsterniss.*

निशाकर m. *eine best. Pflanze.*

*निशाजल n. *Thau* Deçîn. 1,164.

*निशाट m. *Eule* Râǵan. 19,91.

*निशाटक m. *Bdellium* Râǵan. 12,108.

निशाटन 1) m. *a*) **Eule.* — *b*) N. pr. eines Autors. — 2) *f. ई *eine Art Schabe.*

निशाण fehlerhaft für निशान 1).

निशातन n. *das Vernichten* Çaṁk. zu Taitt. Up. S. 8, Z. 9.

निशात्यय m. *Ende der Nacht, Tagesanbruch.*

*निशादन m. = निशावन Nigh. Pr.

*निशादर्शिन् m. *Eule.*

*निशादापुत्र m. *Stössel.*

*निशादारु n. = दारुनिशा Nigh. Pr.

*निशादाशिला f. *Mörser.*

*निशादि m. *Anbruch der Nacht, Abenddämmerung* Râǵan. 21,42.

निशाधीश m. *der Mond.*

निशान n. 1) *das Schärfen.* — 2) **das Wahrnehmen, Hören.*

निशानाथ m. *der Mond* 297,8.

निशानारायण m. N. pr. eines Dichters.

निशानिशम् Adv. *Tag für Tag* MBh. 3,177,5. 12, 117,6. 13,141,75.

1. निशान्त 1) Adj. s. u. 2. शम् mit नि. — 2) (*m. n.) *Haus, Wohnung.*

2. निशान्त Adj. s. u. 4. शम् mit नि.

3. निशान्त (*m. n.) *Ende der Nacht, Tagesanbruch.*

*निशान्तीय Adj. von निशान्त.

निशान्तोद्यान n. *ein am Hause gelegener Garten* Daçak. 89,7.

निशान्ध 1) Adj. *bei Nacht blind.* — 2) *f. आ *eine roth färbende Oldenlandia* Râǵan. 3,114.

निशापति m. 1) *der Mond.* — 2) **Kampfer.*

निशापुत्र m. Pl. *Söhne der Nacht,* Bez. *bestimmter Unholde.*

*निशापुष्प n. *die Blüthe einer bei Nacht blühenden Wasserrose.*

निशाप्राणेश्वर m. *der Mond.*

निशाबल n. Bez. *der Zodiakalbilder Widder, Stier, Zwillinge, Krebs, Schütze und Steinbock.*

*निशाभङ्गा f. *eine best. Pflanze.*

निशाम m. *Wahrnehmung.*

*निशामणि m. *der Mond.*

निशामन n. *das Gewahrwerden, Vernehmen.*

निशामयितव्य Adj. *wahrzunehmen, zu vernehmen* Comm. zu Lâṭ. 6,9,5.

निशामुख n. 1) *das Antlitz der Nacht* 169,3. — 2) *Anbruch der Nacht* 40,6. 169,3. Râǵan. 21,42.

*निशामृग m. *Schakal.*

*निशायिन् Adj. von शी mit नि.

*निशारण n. *Mord, Todtschlag.*

*निशारत्न m. *der Mond.*

निशारुक m. *eine Art Tact.*

*निशार्धक n. *Schlafgemach.*

निशार्धकाल m. *der erste Theil der Nacht.*

*निशावन m. *Hanf* Râǵan. 4,77.

निशावसान n. *der zweite Theil der Nacht.*

निशाविहार m. *ein* Rakshas.

*निशावेदिन् m. *Hahn.*

*निशाशुम्भ m. *die bei Nacht blühende Wasserlilie.*

*निशाह्वा f. *Gelbwurz.*

निशित 1) Adj. s. u. 2. शा mit नि. — 2) *n. *Stahl* Râǵan. 13,46.

निशिता f. *Nacht.*

निशिति f. *das Vorsetzen von Speisen* u. s. w., *Bewirthung.*

निशिथ (metrisch) m. *Mitternacht,* personificirt als einer der drei Söhne der Nacht.

निशिपाल m. *ein best. Metrum.*

*निशिपुष्पा, *°पुष्पिका und *°पुष्पी f. *Nyctanthes arbor tristis.*

निशीथ m. und (ausnahmsweise) n. *Mitternacht, Nacht* überh.

निशीथपर्याय m. Titel eines Werkes Bühler, Rep. No. 736. °सूत्र n. desgl.

*निशीथिका f. = स्वाध्याय Çilâṅka 2,97.

निशीथिनी f. *Nacht* Kâd. 110,10. Harshaṁ. 140, 2. Kâṇḍak. 74,5.

*निशीथिनीनाथ und निशीथिनीपति (Vikramâṅkaṁ. 11,83) m. *der Mond.*

*निशोष्या f. *Nacht.*

निशुम्भ m. 1) *Tödtung, Mord.* — 2) N. pr. eines Dânava. *°मथनी f. und *°मर्दिनी f. Bein. der Durgâ.

निशुम्भक m. = निशुम्भ 2).

निशुम्भन n. *das Tödten* Bâlar. 196,17.

*निशुम्भिन् m. Bein. Vaǵraṭika's.

निष्णुष्म Adj. etwa *hinabwärts zischend* (Feuer).

निष्णृम्भ Adj. etwa *sicher auftretend.*

*निशेश m. *der Mond.*

*निशैत m. *Ardea nivea.*

निशोत्रा f. *Ipomoea Turpethum* Bhâvapr. 1,212.

*निशोत्सर्ग m. *Ende der Nacht, Tagesanbruch.*

निशोषित Adj. *über Nacht gestanden* Bhâvapr. 2,75.

निश्चक्षुस् Adj. *augenlos, blind.*

*निश्चत्वारिंश Adj. Pl. *über vierzig.*

*निश्चप्रच gaṇa मयूरव्यंसकादि.

निश्चय m. (adj. Comp. f. आ) 1) *eine feste Meinung, feststehende Ansicht, Ueberzeugung, Vergewisserung, genaue Kenntniss, sicheres Wissen, Gewissheit, Entscheidung, das Sichverhalten in Wirklichkeit.* नासौ वयसि निश्चयः so v. a. *in Betreff des Alters lassen sie es dahingestellt sein, um das A. kümmern sie sich nicht.* अनेन निश्चयेन so v. a. *da solches feststand.* निश्चयेन, निश्चयात् und निश्चय° *bestimmt, durchaus, gewiss.* — 2) *Entschluss, Beschluss, bestimmtes Vorhaben.* निश्चयं कर् *beschliessen, sich Etwas fest vornehmen* (mit Dat., Loc. oder Infin.), *sich für Jmd* (Loc.) *entschliessen.* — 3) *eine best. rhetorische Figur: Gewissheit, Enttäuschung.*

निश्चयदत्त m. N. pr. eines Mannes.

निश्चयिन् in कृत°.

निश्चर m. N. pr. eines Ṛshi im 11ten und im 2ten Manvantara.

निश्चल 1) Adj. (f. आ) *a*) *unbeweglich.* — *b*) *keiner Schwankung unterworfen, unveränderlich, unwandelbar.* — 2) m. N. pr. eines Ṛshi im 2ten Manvantara VP.^{2} 3,3. निश्चर v. l. — 3) *f. आ *a*) *die Erde.* — *b*) *Desmodium gangeticum* Râǵan. 4,18.

*निश्चलाङ्ग m. 1) *Ardea nivea* Râǵan. 19,97. — 2) *Berg, Felsen.*

निश्चामर Adj. *ohne Fliegenwedel* Harshaṁ. 142,4.

निश्चायक Adj. *Gewissheit über Etwas gebend, zur G. erhebend, entscheidend.* Nom. abstr. °त्व n. TS. Prât. Comm.

*निश्चारक m. 1) *Stuhlgang.* — 2) *Wind.* — 3) *Eigenwille.*

निश्चारयितव्य Adj. *kund zu machen* Kâraka 3,8.

निश्चित 1) Adj. s. u. 2. चि mit निस्. — 2) f. आ N. pr. eines Flusses. — 3) n. *Entschluss, Beschluss, bestimmtes Vorhaben* R. 5,15,37.

निश्चिति f. in *पाठ°.

*निश्चित्त m. *ein best.* Samâdhi.

निश्चित्त Adj. 1) *nicht denkend.* — 2) *gedankenfrei, sorgenlos* 181,22.

निश्चित्य Adj. in अ°.

निश्चिर N. pr. 1) m. eines Ṛshi im 2ten Man-

Digitized by Google

vantara. निश्चर् v. l. — 2) f. आ eines Flusses.

*निश्चुक्काण, *निश्चुक्काण und *निश्चुक्कूट (Gal.) n. *Zahnpulver.*

निश्चेतन Adj. 1) *bewusstlos* (auch von leblosen Dingen). Nom. abstr. °ता f. Kâd. 2,52,23. — 2) *nicht bei Sinnen seiend, unvernünftig* Kâd. 264,3.9.

निश्चेतव्य Adj. *zu bestimmen, festzustellen* Comm. zu Nsâsam. 1,3,14.

निश्चेतस् Adj. *nicht bei Sinnen seiend, unverständig, dumm.*

निश्चेष्ट Adj. (f. आ) *regungslos.* °म् Adv.

*निश्चेष्टा f. *Regungslosigkeit.* °करण m. *einer der Pfeile des Liebesgottes.*

निश्चेष्टी Adv. mit भू *regungslos werden.*

निश्चोर Adj. *frei von Räubern.*

निश्च्यवन m. 1) *eine Form des Feuers.* — 2) N. pr. eines Ṛshi im 2ten Manvantara.

निश्छन्दस् Adj. *die heilige Schrift nicht studirend.*

*निश्छाय Adj. *schattenlos* Deçîn. 1,164.

निश्छिद्र Adj. 1) *keinen Riss —, keine Oeffnungen —, keine Löcher habend, unverletzt, woran Nichts mangelhaft ist.* — 2) *sich keine Blössen gebend.* — 3) *ununterbrochen.*

निश्छृङ्ग fehlerhaft für निःशृङ्ग.

निश्छेद् (Conj.) Adj. *nicht mehr theilbar* (Bruch).

*निश्म (!) gaṇa ब्राह्मणादि.

*निश्श्मश्रु Adj. fehlerhaft für *निःश्मश्रु.

निश्रम m. *die auf Etwas gewendete Mühe, anhaltende Uebung* MBh. 1,137,25.

निश्रयणी f. *Stiege, Leiter.*

निश्रव fehlerhaft für निस्रव.

निश्रा f. *Beziehung* Hem. Par. 11,4.

निश्राण MBh. 7,202,78 nach Nîlak. = निशित *scharf;* man erwartet aber ein Substantiv. v. l. निस्वान und निर्याण (dieses wäre निःशाण).

*निश्राविन् Adj. von श्रु mit नि.

निश्रीक Adj. fehlerhaft für निःश्रीक.

निश्रेणी f. *Stiege, Leiter* Pañcad.

निश्लिष् Adj. *sich anheftend* Mantrabr. 2,5,4.

निःश्वसित n. *Aushauch* 34,14.16.

निश्वास m. 1) *das Einathmen.* — 2) *das Ausathmen, Anhauchen* 86,10. — 3) *Seufzer.*

निःशङ्क 1) Adj. (f. आ) *a) frei von Besorgniss, furchtlos, der Nichts zu befürchten hat,* — von (im Comp. vorangehend 252,10), *kein Bedenken habend.* °म् und निःशङ्क° Adv. *ohne Zagen, unbesorgt, ohne sich ängstlich zu bedenken, ohne Weiteres.* — *b) wobei man Nichts zu besorgen —, Nichts ängstlich zu bedenken hat.* (व्रणः) रोहति च निःशङ्कः so v. a. *(die Wunde) heilt ohne Weiteres.* — 2) m. *a) ein best. Tact* S. S. S. 214. — *b) eine Art Tanz* S. S. S. 260.

निःशङ्कलील m. *ein best. Tact* S. S. S. 207.

निःशङ्का f. *Abwesenheit aller Scheu.* Instr. *ohne alle Scheu, ohne Bedenken.*

निःशङ्कित Adj. = निःशङ्क 1) *a)* und *b).*

निःशत्रु Adj. *frei von Feinden.*

निःशब्द Adj. (f. आ) *lautlos, geräuschlos, kein Geräusch verursachend;* Subst. *lautlose Stille.* निःशब्द° Adv. *lautlos.*

निःशब्दपदम् Adv. *so dass man die Schritte nicht hört.*

*निःशम m. *Kummer.*

निःशरण Adj. (f. आ) *schutzlos.*

निःशर्कर Adj. *ohne Gries, — Kiesel.*

निःशलाक Adj. *nicht mit hohem Grase* (in dem Jmd versteckt sein kann) *versehen.*

निःशल्क und °क Adj. *schuppenlos* (Fische) Râgân. 17,58.65.

निःशल्य 1) Adj. *a) von der Pfeilspitze befreit, aus dessen Körper die Pfeilspitze herausgezogen ist.* v. l. विशल्य. — *b) keinen fremdartigen Stoff enthaltend.* — 2) °म् Adv. *schmerzlos, ohne Kampf, gern, willig.* — 3) *f. आ *Croton Tiglium* Râgân. 6,160.

निःशेष् f. *Abweisung.*

निःशस्त्र Adj. *unbewaffnet.*

निःशाखी Adv. mit कर् *der Aeste berauben* Kâd. 251,22.

निःशाण *Marsch, Zug.*

निःशुक्र Adj. *glanzlos.*

निःशूक 1) Adj. *a) grannenlos.* — *b) unbarmherzig* Ind. St. 15,289. Harshaç. 202,19. 214,8. — 2) *m. *Reis ohne Grannen* Râgân. 16,17.

निःशून्य Adj. *leer.*

निःशृङ्गण n. *das Sichschnäuzen* Âpast.

निःशृङ्ग Adj. (f. आ) *hornlos* Hemâdri 1,449,4 (निश्छृङ्ग gedr.).

निःशेष Adj. (f. आ) *wovon kein Rest übrig ist, alles bis auf das Letzte, alle bis auf den Letzten, gesammt, vollständig abgelaufen.* निःशेषं (Geschlecht und Casus richtet sich nach dem Subst.; aber einmal auch °षं नः करिष्यति) कर् *bis auf den letzten Rest vernichten.* निःशेषेण, निःशेषतस् und निःशेष° *bis auf den letzten Rest, ganz und gar, vollständig.*

निःशेषकृत् Adj. *seine Mahlzeiten ohne jeden Ueberrest aufessend* Vishnus. 68,44.

निःशेषता f. *eine Vernichtung bis auf den letzten Rest.*

निःशेषय् °यति *bis auf den letzten Rest vernichten.* °षित *vollständig versehrt, — zu Ende gebracht, — vernichtet* Vikramâṅkaç. 13,16.

निःशोक Adj. *vom Kummer befreit.*

*निःशोध्य Adj. *was nicht gereinigt zu werden braucht, rein.*

*निःश्मश्रु Adj. *bartlos.* निश्श्मश्रु gedr.

निःश्रम MBh. 1,5448 fehlerhaft für निश्रम.

*निःश्रयणी und *निःश्रेणी f. = निश्रयणी.

निःश्री, °कृत schlechte Lesart für निःस्वी°.

निःश्रीक Adj. 1) *dessen Anmuth —, dessen Schönheit dahin ist, unschön, hässlich* MBh. 14, 17,23. — 2) *dessen Glück dahin ist, unglücklich.*

निःश्रेणि f. 1) = निश्रयणी, निश्रेणी. Auch °णी. — 2) **der wilde Dattelbaum.*

*निःश्रेणिका f. *eine best. Grasart* Râgân. 8,130.

*निःश्रेणिपुष्पक m. *eine Species des Stechapfels* Râgân. 10,21.

*निःश्रेयणी f. = निश्रयणी Gal.

निःश्रेयस 1) Adj. (f. ई) *nichts Besseres über sich habend, der allerbeste, vorzüglichste, den grössten Segen bringend.* — 2) n. *Jmds Bestes, Heil, Glückseligkeit, Erlösung, Heilswahrheit.* Nach den Lexicographen auch = अनुभाव und भक्ति.

निःश्वसित n. 1) *Aushauch, der ausströmende Athem.* — 2) *Seufzer.*

निःश्वापद Adj. *ohne wilde Thiere* Harshaç. 116,15.

निःश्वास m. (adj. Comp. f. आ) = निःश्वसित 1) 2) und *Athem, das Athmen.*

निःश्वासंहिता f. Titel einer Gesetzsammlung.

*निष्, नेषति (सेचने).

निषङ्ग m. 1) **das Hängen an.* — 2) *Köcher.* — 3) *Schwert.*

*निषङ्गधि 1) Adj. *umarmend.* — 2) m. *a) Umarmung.* — *b) Schütze.* — *c) Wagenlenker.* — *d) Wagen.* — *e) Schulter.* — *f) Gras.*

निषङ्गधि m. *Schwertscheide* (nach Mahîdh.).

निषङ्गिन् 1) Adj. *mit einem Köcher versehen.* Nach einem Schol. an einer Stelle *mit einem Schwert bewaffnet.* — 2) m. *a) *Krieger* Gal. — *b)* N. pr. eines Sohnes des Dhṛtarâshṭra.

निषङ्गी Adv. mit भू *zu einem Köcher werden.* अनङ्गशर° *für die Pfeile des Liebesgottes* Daçak. 83,3.

निषञ्ज in कुनिषञ्ज.

निषठ m. N. pr. fehlerhaft für निशठ.

*निषद्मक n. 1) *Sitz.* — 2) *ein best. Gras.*

निषत्ति f. *das Sitzen, Sitz.*

निषत्वन् Adj. *festsitzend.*

निषद् 1) Adj. *unthätig sitzend.* — 2) f. *a) das Sitzen,* insbes. *am Altar.* — *b)* Bez. *einer Art von*

Digitized by Google

literärischen Werken.

निषद् m. 1) **ein best. Note*, = निषाद्. — 2) MBh. 2,326 fehlerhaft für निषध.

निषँदन 1) *Adj. zur Erklärung von निषाद्. — 2, n. *a*) *das Niedersitzen.* — *b*) *Aufenthalt, Sitz* (in übertragener Bed.).

***निषद्या** f. 1) *ein kleines Ruhebett.* — 2) *Kaufmannshalle, Markt.*

निषद्वँर् 1) Adj. *a*) *sitzend* (am Altar). — *b*) *lässig sitzend* 23,17. — 2) *m. *a*) *Sumpf, Koth.* — *b*) *der Liebesgott.* — 3) *f. आ und ई *Nacht.*

निषध 1) m. *a*) N. pr. α) eines Gebirges. — β) Pl. eines Volkes. — γ) verschiedener Männer. — *b*) **ein Fürst der* Nishadha. — *c*) *eine best. Stellung der geschlossenen Hand.* — *d*) **Sitte* Ind. St. 10,280. — *e*) **eine best. Note;* vgl. निषाद्. — 2) f. आ N. pr. *a*) *einer Stadt. — *b*) eines Flusses.

निषधाग्र m. N. pr. eines Sohnes des Kuru.

निषधेन्द्रकाव्य n. Titel eines *Gedichts.*

***निषधम्** Adv.

***निषध** m. Kîç. zu P. 8,3,70.

निषर्ग MBh. 12,7606 fehlerhaft für निसर्ग.

निषादँ 1) m. *a*) Bez. *nichtarischer in wildem Zustande lebender Volksstämme in Indien* (auch als *eine best. Mischlingskaste* betrachtet). Sg. als Bezeichnung *eines Einzelnen* — und als N. pr. *des Urahnen dieses Stammes.* Nom. abstr. निषाद-ॱत्व n. — *b*) *eine best. Note, b unserer Tonleiter.* — *c*) *ein best.* Kalpa 2) *b*). — 2) f. निषादी f. zu 1) *a*). Nom. abstr. ॱत्व n.

***निषादकर्षू** N. pr. einer Gegend.

निषादवस्तु m. = निषाद 1) *b*).

***निषादितिन्** Adj. = निषादितमनेन.

निषादिन् 1) Adj. *sitzend* —, *liegend auf* oder *in* (Loc. oder im Comp. vorangehend). — 2) m. *a*) *Elephantenlenker.* — *b*) Bein. Ekalavja's VP.² 4,113.

निषिक्वर्पी Adj. *das Eingegossene* (*den Samen im Mutterleibe*) *hütend.*

निषिद्धि f. *Abwehr.*

निषिध m. Pl. = निषध 1) *a*).

***निषूद** m. *Tödtung* Gal.

निषूदक Nom. ag. *Mörder, Vernichter.*

निषूदन (so die Bomb. Ausgaben) 1) Nom. ag. *Mörder, Vernichter, beseitigend, entfernend.* — 2) *n. *das Tödten, Vernichten.*

निषेक m. 1) *Besprengung, Bespritzung.* — 2) *Einspritzung* (des männlichen Samens). — 3) *Befruchtung und die dabei stattfindende Ceremonie.* — 4) *der eingespritzte Same.* — 5) *was auf die Erde gegossen wird, Spülwasser.* — 6) *herabtriefende Flüssigkeit.*

निषेक्तर् Nom. ag. *Befruchter, Erzeuger.*

निषेक्तव्य Adj. *zu giessen auf* (Loc.).

निषेचन n. 1) *das Ausgiessen.* — 2) *das Begiessen,* — *mit* (im Comp. vorangehend) Spr. 7767.

निषेचितर् Nom. ag. *Bespritzer, Begiesser.*

निषेद्धँर् Nom. ag. *Abhalter, Zurückhalter.* विन्ध्यस्य heisst Agastja Bâlar. 15,1.

निषेद्धव्य Adj. *abzuhalten, zurückzuhalten.*

निषेद्र in अनिषेद्र.

निषेध m. 1) *Abwehr, Abweisung, Verhinderung, Verbot.* — 2) *Negation* Spr. 7804. — 3) *das Verneinen, Widersprechen.* विवाद् v. l. — 4) in Verbindung mit अङ्गिरसाम् u. s. w. Namen von Sâman Ârsh. Br.

निषेधक Adj. *wehrend, verhindernd, verbietend* TS. Prât. Comm.

निषेधन n. *das Abwehren.*

निषेधवाद् m. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

ॱ**निषेधिन्** Adj. *abwehrend, zurückdrängend,* so v. a. *übertreffend.*

निषेध्य Adj. *zu wehren, zu verhindern, zu verbieten.*

निषेव 1) Adj. am Ende eines Comp. *übend, obliegend, sich hingebend.* — 2) m. *Verehrung.* — 3) f. आ *a*) *das Ueben, Obliegen.* — *b*) *Gebrauch, Genuss.* — *c*) *Verehrung.*

ॱ**निषेवक** Adj. 1) *besuchend.* — 2) *übend, obliegend, sich hingebend.* — 3) *geniessend.*

निषेवण n. 1) *das Besuchen.* — 2) *das Ueben, Obliegen.* — 3) *öfterer Gebrauch, Genuss,* usus 180,29. रजोधूम° *das viele Verweilen in Staub und Rauch.* — 4) *das Verehren.*

निषेवितर् Nom. ag. *der da geniesst, sich einer Sache hingiebt.*

निषेवितव्य Adj. 1) *zu üben, zu beobachten.* — 2) *zu gebrauchen, zu geniessen, dem man sich hinzugeben hat.*

निषेविन् Adj. 1) *übend, obliegend, beobachtend.* — 2) *geniessend, beiwohnend* (einem Weibe).

निषेव्य 1) Adj. *zu besuchen, zu beschreiten, zu wandeln.* — 2) *zu geniessen, zu gebrauchen* (als Heilmittel) Karaka 6,1. — 3) *zu verehren, ehrwürdig.*

निष्क 1) m. und (seltener) n. *a*) *ein goldener* (auch *silberner*) *Hals* — oder *Brustschmuck.* — *b*) *ein solcher Schmuck von bestimmtem Gewicht* (das mit der Zeit variirt), *der die Stelle von Geld vertritt; eine best. Münze* (von variirendem Werthe). — *c*) **ein goldenes Gefäss.* — 2) *m. *ein* Kaṇḍâla. — 4) f. आ *ein best. Längenmaass.*

निष्ककण्ठ 1) Adj. (f. ई) *einen goldenen Halsschmuck tragend.* — 2) wohl m. *ein goldener Halsschmuck.* Nach Nîlak. soll ॱकण्ठानां = पुष्ट क्षितानां राज्ञाम् (!) bedeuten. An einer anderen Stelle st. dessen निष्कैककण्ठ.

निष्कँग्रीव Adj. = निष्ककण्ठ 1).

निष्कण्टक 1) Adj. (f. आ) *frei von Dornen,* — *Feinden.* — 2) f. ॱण्टिका Titel zweier Commentare.

***निष्कण्ठ** m. *Crataeva Roxburghii.*

निष्कनिष्ठ und ॱ**ष्ठिक** Adj. *mit ausgestrecktem kleinen Finger.*

निष्कन्द Adj. (f. आ) *keine essbaren Wurzeln darbietend.*

निष्कम्प Adj. *nicht zitternd, sich nicht bewegend, unbeweglich, unerschütterlich, keine Miene verziehend.* Nom. abstr. ॱता f. und ॱत्व n.

निष्कम्भ fehlerhaft für विष्कम्भ in वज्र°.

निष्कम्भु m. N. pr. eines göttlichen Wesens. v. l. निकुम्भ und निष्कुम्भ.

***निष्कय्**, ॱयते (परिमाणे).

निष्कार s. निष्किर.

निष्करुण Adj. (f. आ) 1) *kein Mitleid zeigend, grausam.* — 2) *wobei kein Mitleid an den Tag gelegt wird.*

निष्करुणी Adv. mit कर् *grausam machen.*

निष्कलुष Adj. etwa *schmutzlos.* Nach dem Comm. कालुष्यम् (sic) = क्षुत्.

निष्कर्तर् Nom. ag. *Zurüster, Anordner.*

निष्कर्मन् Adj. *unthätig.*

निष्कर्ष 1) m. *a*) *das Herausziehen.* — *b*) *Auszug, Kern, Hauptinhalt, Hauptsache, Hauptpunct.* निष्कर्षान्निश्चयात् so v. a. *kurz und bündig.* स्त्रीणां बुद्ध्यर्थनिष्कर्षात् *hauptsächlich wegen des Verstandes der Weiber.* — *c*) *das Wägen* (?). — 2) n. *Bedrückung der Unterthanen durch Abgaben* (nach Nîlak.).

निष्कर्षण m. 1) *das Herausziehen.* — 2) *das Abziehen, Ablegen.*

निष्कर्षिन् m. N. pr. eines Marut. v. l. निष्कुपित und निष्कुषित.

निष्कल 1) Adj. (*f. आ) *a*) *ohne Theile, ungetheilt.* — *b*) **zeugungsunfähig;* f. आ *eine Frau, die nicht mehr gebiert, die Regeln nicht mehr hat.* — *c*) *gebrechlich;* m. *ein gebrechlicher alter Mann.* — *d*) MBh. 3,13851 und 12,12521 fehlerhaft für निष्फल. — 2) *m. *a*) *Behälter.* — *b*) *die weibliche Scham.*

निष्कलङ्क Adj. *fleckenlos, makellos* Spr. 7860.

निष्कलङ्कतीर्थ n. N. pr. eines Tîrtha.

Digitized by Google

निष्कलत्व n. *Ungetheiltheit, der Zustand des absoluten* Brahman.

निष्कलि m. *ein best. über Waffen gesprochener Zauberspruch.*

निष्कल्मष Adj. (f. आ) *fleckenlos, makellos, sündenlos* Hemâdri 1,418,2.

निष्कल्मषी Adv. mit भू *fleckenlos —, sündenlos werden.*

निष्कषाय 1) Adj. *frei von Schmutz, — unreiner Leidenschaft* in अ°. — 2) *m. N. pr. des 13ten* Arhant's *der zukünftigen* Utsarpiṇî.

निष्काञ्च Adj. *unschön, hässlich.*

निष्काम Adj. 1) *frei von Wünschen.* — 2) *uneigennützig* (Werk).

निष्कामचारिन् Adj. *keinen Wünschen hingegeben.*

निष्कामुक Adj. (f. आ) *frei von weltlichen Begierden* Kâd. 2,121,21.

1. *निष्कारण n. *das aus dem Wege Räumen, Mord, Todtschlag.*

2. निष्कारण Adj. (f. आ) *keinen Grund —, keine Ursache habend, grundlos, zwecklos; uneigennützig, aufrichtig, nicht mit eigennützigen Zwecken verbunden.* °णम्, °णात् und °ण° *ohne Grund, ohne besondere Veranlassung, zwecklos; ohne Nebenabsichten, aufrichtig; unbedingt* Vorrede zu Ârsabh. VII,14 (vgl. Müller, SL. 113, N. 1).

निष्कालक m. *ein Büsser mit geschorenem Haar, der sich mit Butter bestrichen hat.*

निष्कालन n. *das Austreiben* (des Viehes).

निष्कालिक Adj. *etwa für den es keine Zeit mehr giebt, dem Tode verfallen.* Nach Nîlak. निर्गतः कालयिता ज्ञेता यस्य.

निष्कावम् Absol. *lautlos* oder *heimlich* TS. 6, 2,8,5.

निष्काश m. 1) *Ausgang, — aus* (Abl.) Hemâdri 1,649,15. — 2) *Ausgang, so v. a. Ende.*

निष्काष m. *Abscharrsel, was in der Pfanne anbackt und abgescharrt wird* Maitr. S. 1,10,15. Nâsâm. 7,3,9.

निष्कास m. 1) dass. — 2) = निष्काश 2).

निष्कासन n. *das Hinaustreiben, Fortjagen.*

निष्कासनीय Adj. *hinauszutreiben, fortzujagen* Comm. zu Kâtj. Çr. 8,3,32 (°काशनीय gedr.).

*निष्कासिन् 1) Adj. *hinaustreibend.* — 2) f. °नी *eine Sclavin, die von ihrem Herrn nicht beschränkt wird.*

निष्किंचन Adj. (f. आ) *Nichts besitzend, bettelarm.* Nom. abst. °त्व n.

निष्किन् Adj. *mit einem goldenen Halsschmuck versehen.*

*निष्किर m. N. pr. einer Schule oder eines Geschlechts Comm. zu Tândja-Br. 12,5,14 (निष्कार gedr.).

निष्किरीय m. Pl. N. pr. einer Schule oder eines Geschlechts.

निष्किल्बिष Adj. *frei von Sünde.*

निष्कुट 1) m. n. (adj. Comp. f. आ) *Hain, Lustwald* Varâh. Jogaj. 6,20. Kâd. 56,2. — 2) m. *a) *Feld. — b) * Baumhöhle. — c) * Thürflügel. — d) *Gynaeceum. — e)* N. pr. eines Berges. — 3) n. *ein Loch von bestimmter Form in einer Bettstelle.*

निष्कुटि und °टी f. *grosse Kardamomen* Bhâvapr. 1,188. *kleine K.* Râgân. 6,87.

निष्कुटिका f. N. pr. einer der Mütter im Gefolge Skanda's.

निष्कुतूकुल Adj. *nicht neugierig.*

निष्कुपित m. N. pr. eines Marut Hariv. 3,12, 55. निष्कुषित v. l.

निष्कुम्भ 1) m. *a) *Croton polyandrum. — b)* N. pr. eines der Viçve Devâs VP.^{2} 3,192. Hariv. 3,57,1. s. fgg. — 2) f. आ N. pr. der Mutter der Maga.

निष्कुल Adj. (f. आ) 1) *der Familie entbehrend, ganz allein stehend* 213,20. °लं (Zahl und Geschlecht richtet sich nach dem Subst.) कर् *Jmd der Familie entziehen, Jmd den Garaus machen.* Nom. abstr. °ता f. *das Aussterben, zu Grunde Gehen.* — 2) *geschält* Kâraka 6,1. °लच् Adj. dass. Bhâvapr. 3,161.

निष्कुला Adv. mit कर् 1) **aushülsen, auskernen.* — 2) *ausweiden.* — Vgl. अकुलक (Nachtr. 2).

निष्कुली Adv. mit कर् *aushülsen, auskernen.*

निष्कुलीन Adj. *aus unedlem Geschlecht stammend.*

निष्कुषित 1) Adj. Partic. von कुष् mit निस्. — 2) m. N. pr. eines Marut. v. l. निष्कुपित.

*निष्कुक m. *Baumhöhle.*

निष्कूज्ञ Adj. *lautlos.*

निष्कूट Adj. *wo keine Hinterlist zu besorgen ist.* Nach dem Comm. = गृहारामकल्प.

निष्कृत् Adj. in यज्ञनिष्कृत्.

निष्कृत 1) Adj. Partic. von 1. कर् mit निस्. — 2) n. *a) Sühne. — b) der verabredete Ort, Stelldichein, constitutum.*

निष्कृताव Adj. *mit einem Trog ausgerüstet* TS. 4,2,5,5.

निष्कृति 1) f. *a) vollkommene Ausbildung* in गर्भ°. — *b) Herstellung, Heilung. — c) Abfindung, Wiedergutmachung, Vergeltung, restitutio, Sühne. — d)* = निष्कृत 2) *b).* — *e)* fehlerhaft für निकृति Bhâg. P. 4,8,3. — 2) m. *ein best.* Agni.

निष्कृप Adj. *mitleidslos, unbarmherzig* Prasannar. 118,4.

निष्कृष्यविधान n. *unbedingte —, peremptorische Vorschrift* Vorrede zu Ârsabh. VII,15.

निष्केवल Adj. (f. आ) *Jmd ausschliesslich —, keinem Andern zukommend.*

निष्केवल्य Adj. dass. शास्त्र n. oder उक्थ n. *eine zur Mittagsspende gehörige Recitation, als für* Indra *allein bestimmt.* Mit Ergänzung von शास्त्र Vaitân.

निष्कैतव Adj. *frei von Trug, ehrlich* (Person).

निष्कैवल्य Adj. *bloss, lauter.*

*निष्कोष m. *das Herausreissen, Auskernen, Aushülsen.*

निष्कोषणक Adj. *zum Stochern dienend.*

निष्कोषितव्य Adj. *herauszureissen* Bhatt.

निष्कौरव Adj. (f. आ und ई Bhâg. P.) *von den* Kaurava *befreit* VP. 5,35,27.

*निष्कौशाम्बि Adj. *der* Kauçâmbi *verlassen hat.*

निष्क्रम m. 1) *das Hinausgehen, Hinaustreten, Herauskommen.* — 2) *der erste Ausgang mit einem Kinde* (im vierten Monat nach der Geburt). — 3) **das Herabsinken auf eine niedere Stufe, Verlust der Kaste* u. s. w. — 4) **Intelligenz.*

निष्क्रमण n. 1) *das Hinausgehen, — aus* (Abl. oder im Comp. vorangehend), *Weggehen.* — 2) *der erste Ausgang mit einem Kinde* (im vierten Monat). — 3) *das Weichen, Verschwinden.*

निष्क्रमणिका f. *die Ceremonie des ersten Ausganges mit einem Kinde* (im vierten Monat).

*निष्क्रमणित Adj. wohl *mit dem die Ceremonie des ersten Ausganges im vierten Monat nach der Geburt vollzogen ist.*

निष्क्रय m. 1) *Loskauf, Auslösung* Suparn. 30,1. — 2) *Ersatz, Aequivalent, der Geldwerth einer Sache* Citat im Comm. zu Gobh. Çrâddh. S. 963, Z. 15. — 3) *Lohn, Bezahlung.* — Nach einem Lexicographen auch = बुद्धियोग, सामर्थ्य und निर्गति.

निष्क्रयण 1) Adj. *loskaufend, auslösend* in आत्म° und पुरुष°. — 2) n. *a) das Loskaufen, Auslösen. — b) Lösegeld. — c) Sühne* Gaut.

निष्क्रामण n. fehlerhaft für निष्क्रमण.

निष्क्रिय Adj. 1) *unthätig.* — 2) *die religiösen Ceremonien nicht erfüllend, wobei die r. C. nicht beobachtet werden.* — 3) angeblich = संसारशून्य.

निष्क्रियता f. *Unthätigkeit, Fahrlässigkeit.*

निष्क्रियात्मन् Adj. *unthätig, faul.* Nom. abstr.

Digitized by Google

°त्मता f.

निष्क्रीति f. *Loskauf.*

निष्क्रोध Adj. *nicht böse auf* (Gen.).

निष्क्लेश Adj. *frei von den zehn moralischen Gebrechen* (buddh.).

निष्क्लेशक्लेश Adj. *auch nicht vom geringsten Leiden geplagt, vollkommen glücklich* Spr. 7160.

निष्क्वाथ m. *Decoct* Kâraka 6,2. *Brühe, Suppe.*

निष्क्षिदम् Acc. Inf. zu क्षिद् mit निस् AV. 5,18,7.

निष्क्षुकारी Adj. f. vielleicht *entlaufend.*

निष्टन m. *das Stöhnen, Seufzen.* निष्ठन gedr.

*निष्टपन n. *das Verbrennen.*

निष्टर्क्य Adj. *was sich aufdrehen, auflösen lässt* Âpast. Çr. 10,22,1. Ait. Âr. 405,11.

निष्टवैश्य (!) m. N. pr. eines Mannes.

निष्टानक 1) Adj. *sich laut äussernd.* Nach der v. l. = 2) *a*). — 2) *a*) m. *Gedröhne, Gemurmel, Gestöne.* v. l. निष्ठानक. — *b*) N. pr. eines Schlangendämons MBh. 1,35,9. निष्ठानक v. l.

निष्टि f. nach den Schol. = ग्रीवाबन्ध.

निष्टिग्री f. N. pr. der Mutter Indra's.

निष्टुर् Adj. *zu Boden werfend, fällend.*

निष्ठा, निष्ठिम 1) Adj. *auswärtig, fremd.* — 2) *m. ein Kaṇḍâla. — 3) f. आ *ein best. Mondhaus.*

निष्टृक्त Adj. *ohne Rüstung.*

निष्ठ 1) Adj. (f. आ) *a*) am Ende eines Comp. Nom. abstr. °ता f. α) *gelegen —, befindlich auf.* — β) *beruhend auf, abhängig von, in Beziehung stehend zu, betreffend.* — γ) *einer Sache obliegend, sich e. S. ganz hingebend.* — *b*) selbständig nur an zwei Stellen: निष्ठलोकाः (gedr. तिष्ठ°) *abhängige Leute,* so v. a. *Diener* Râgat. 7,114. mit Dat. so v. a. *hinführend zu, bewirkend* Bâlar. 135, 7. — 2) f. आ (adj. Comp. f. आ) *a*) *Standpunkt.* — *b*) *das Obliegen, Hingegebensein.* — *c*) *Vollendung, Abschluss, Ende, Gipfelpunkt, Grenzpunkt* Âpast. 2,15,25. 29,11. — *d*) *Ende,* so v. a. *Untergang, Tod.* — *e*) *vollkommenes Wissen, Gewissheit, vollständige Vertrautheit mit* (Loc.). °ज्ञानुसारिन् vielleicht *mit der grössten Sicherheit Spalten* (*Blössen*) *suchend* Pañcat. 1,74; man könnte aber auch नित्यच्छि° vermuthen. — *f*) *Entscheidung,* — *über* (Gen.) Râgat. 7,1412. *ein ausgesprochenes Urtheil* Gaut. 11,25. Âpast. 2,23,9. — *g*) **das Bitten.* — *h*) **Leiden, Beschwerden.* — *i*) *die Endungen* त und तवत् *der Participia der vollendeten Handlung, ein solches Participium* 238,23. — In einigen Bedeutungen wohl richtiger निःष्ठ.

निष्ठन s. निष्टन.

निष्ठा (निःष्ठा) Adj. *hervorragend, anführend.* —

निष्ठा f. s. u. निष्ठ.

निष्ठागत Adj. *zur Vollendung gelangt;* m. Pl. *eine best. Klasse von Göttern* (buddh.).

*निष्ठान n. *Brühe, Würze.*

निष्ठानक m. fehlerhaft für निष्टानक 2) *a*) (MBh. 2,81,21. 6,48,70. 83,31; an andern Stellen derselben Ausgabe निष्टानक) und *b*).

निष्ठान्त m. *Ende, Schluss.* v. l. an einer Stelle दिष्टान्त.

निष्ठाव (निःष्ठाव) Adj. *abschliessend, entscheidend.*

निष्ठावत् Adj. *vollendet, vollkommen, consummatus.*

*निष्ठीव m. n. *das Ausspucken.*

निष्ठीवन n. 1) *das Ausspucken.* — 2) *Auswurf, Speichel.*

निष्ठीवनशराव m. *Spucknapf.*

निष्ठीविका f. 1) *das Ausspucken* Kâraka 6,10. 11. — 2) *Auswurf, Speichel.*

निष्ठीवित n. *das Ausspucken* Gaut.

निष्ठुर Adj. (f. आ) 1) *rauh, hart, roh, hartherzig, harte Worte ausstossend.* Nom. abstr. °ता f. und °त्व n. — 2) **schamlos.*

निष्ठुरक m. N. pr. eines Mannes.

निष्ठुरिक m. N. pr. eines Schlangendämons. निष्ठूरिक v. l.

निष्ठूत und *निष्ठुति fehlerhaft für निष्ठ्यूत und निष्ठ्यूति.

निष्ठूरिक m. N. pr. eines Schlangendämons MBh. 5,103,12. निष्ठुरिक v. l.

निष्ठूरिन् Adj. *roh, grob.*

*निष्ठेव m. f. n. und *°न n. *das Ausspucken.*

निष्ठ्य n. *das Knacken mit den Fingern* Âpast.

निष्ठ्यूत 1) Adj. s. u. ष्ठिव् mit नि. — 2) n. *ausgeworfener Speichel.*

*निष्ठ्यूति f. *das Ausspucken.*

निष्ण Adj. *eingeweiht, geschickt, erfahren.*

निष्णात 1) Adj. s. u. 1. स्ना mit नि. Nom. abstr. °त्व n. *Vertrautheit mit* (प्रति) Kull. zu M. 10,85. — 2) m. Pl. N. pr. eines Geschlechts VP.^{2} 4,28.

निष्पक्व Adj. (f. आ) 1) *gar gekocht.* — 2) *ganz reif* Râgân. 7,198.

निष्पङ्क Adj. (f. आ) *frei von Schlamm, — Schmutz, rein.*

निष्पतन n. *das Hinausstürzen, rasches Hinauslaufen.*

निष्पताक Adj. *ohne Fahne.*

निष्पतिष्णु Adj. *hinausstürzend.*

*निष्पतिसुता Adj. f. *keinen Gatten und keine Söhne habend.*

निष्पत्ति f. 1) *das zu Stande Kommen.* — 2) *das Herkommen —, Abgeleitetsein von.* — 3) *ein best. ekstatischer Zustand.*

निष्पत्र 1) Adj. *a*) *federlos.* — *b*) *blätterlos.* — 2) **Gewürznelkenbaum.* — Vgl. अनिष्पत्रम्.

निष्पत्रय्, °यति *der Blätter berauben.*

निष्पत्रा Adv. mit कर् *mit einem Pfeile so verwunden, dass bloss das Gefieder nicht hineindringt.*

*निष्पत्राकृति f. *Bereitung eines heftigen Schmerzes.*

*निष्पत्रिका f. *Capparis aphylla.*

निष्पथ्य Adj. *krank* Râgat. 7,1427.

1. निष्पद् f. *excrementum.*

2.* निष्पद् Adj. (f. °दी) *fusslos.*

निष्पद् Adj. dass. यान n. *ein Vehikel ohne Füsse.*

1. निष्पन्द् m. *Bewegung.* °क्षीण Adj. *unbeweglich* MBh. 12,335,9. Vielleicht निष्पन्द्° zu lesen.

2. निष्पन्द् Adj. (f. आ) Vâmana 5,2,89. *unbeweglich.*

निष्पन्द्° Adv. Auch fehlerhaft für निष्यन्द् (z. B. R. ed. Bomb. 2,94,13). Vgl. निःष्पन्द्.

निष्पन्द्तरी Adv. mit भू *unbeweglicher —, ganz unbeweglich werden* Naish. 8,18.

*निष्पन्दन n. als Erklärung von सिद्ध.

निष्पन्दी Adv. mit कर् *unbeweglich machen.*

निष्पराक्रम Adj. *kraft —, machtlos.*

निष्परिकर Adj. *der keine Anstalten, — keine Vorbereitungen getroffen hat, der sich nicht mit dem Nöthigen versorgt hat.*

निष्परिग्रह Adj. 1) *ohne Habe und Gut.* — 2) **der sich von Allem losgesagt hat, erlöst.*

निष्परिचय Adj. *nicht vertraulich werdend* Kâd. 250,1.

निष्परिच्छद Adj. *keinen Hofstaat habend.*

*निष्परिदाह Adj. *dem Brande nicht unterworfen.*

निष्परिहार्य Adj. *nicht zu umgehen,* so v. a. *durchaus anzuwenden, probat* Kâraka 7,12.

निष्परीक्ष Adj. *Nichts genauer prüfend.*

निष्परीहार Adj. = निष्परिहार्य Kâraka 7,7 = Sucr. 1,168,21.

निष्पर्यन्त Adj. *unbegrenzt.*

निष्पर्याय° *ausser der Reihe* Bâlar. 23,19.

निष्पलाव Adj. (f. आ) *ohne Spreu,* so v. a. *von allem Unbrauchbaren befreit* Text zu Lot. de la b. l. 25,18. 29, Str. 40.

निष्पवण n. *das Worfeln.*

निष्पाण्डव Adj. (f. आ) *von den* Pâṇḍava *befreit* Venis. 126.

निष्पात m. *das Zucken, rasche Bewegung.*

निष्पादक Adj. *vollbringend, zu Stande bringend.*

*निष्पादन n. *das Vollbringen, zu Stande Bringen*

निष्पादनीय Adj. *zu verfertigen* Hemâdri 1,285,18.

Digitized by Google

निष्पाद्य Adj. *zu vollbringen, zu Stande zu bringen, hervorgebracht —, erzeugt werdend.* Nom. abstr. °त्व n. TS. Prât. Comm.

*निष्पान n. *das Austrinken.*

निष्पाप Adj. (f. आ) *sündenlos.*

निष्पार Adj. *unbegrenzt.*

निष्पालक Adj. *keinen Hüter —, keinen Aufseher habend.*

निष्पाव 1) *Adj. = निर्विकल्प, °क. — 2) m. *a) *das Worfeln. — b) *der vom Worfkorbe herrührende Wind. — c) Dolichos sinensis* oder *eine verwandte Species* Bhâvapr. 1,276. — *d) *Spreu.* — 3) *f. ई *eine best. Hülsenfrucht,* vielleicht *Dolichos Lablab* Râgân. 7,187. 16,67.

*निष्पावक m. *eine best. Hülsenfrucht.*

*निष्पावल Adj. von निष्पाव.

*निष्पावि f. = निष्पाव 3).

निष्पीड R. Gorr. 2,62,17 fehlerhaft für निष्पीत.

निष्पीडन n. *das Drücken* Mâlatîm. 81,7 (73,1). *das Ausringen* (eines Tuches) AV. Pariç. 42,2.

निष्पुङ्गल fehlerhaft für निष्पुद्गल.

निष्पुत्र Adj. *keinen Sohn habend* 157,20.

निष्पुद्गल Adj. *seelenlos, unpersönlich* Vâgrakkh. 38,5. Nom. abstr. °त्व n. 41,18.

निष्पुराण Adj. *was früher nicht dagewesen ist, neu, unerhört.*

निष्पुरोष Adj. *frei von Unrath* Âçv. Çr. 6,10,5. Bhâvapr. 3,147. Comm. zu Âpast. 1,27,3.

निष्पुरीषीभाव m. *Leibesentleerung* Gaut.

निष्पुरुष Adj. *männerlos, menschenleer.*

निष्पुलाक 1) Adj. *frei von tauben Körnern.* — 2) *m. N. pr. des 14ten Arhant's der zukünftigen Utsarpiṇî.

निष्पुलाकी Adv. mit कर् *von den tauben Körnern befreien.*

*निष्पेय Adj. *aus-* oder *abgetrunken werdend* Râgân. 20,72.

निष्पेष m. *Anprall, Anschlag* und *der dabei entstehende Laut.*

निष्पेषण n. *das Anprallen, Anschlagen* (der Bogensehne).

°निष्पेषम् Absol. *wie man — zerreibt* Bâlar. 109,23.

निष्पेष्टवै Dat. Infin. zu पिष् mit निस् Çat. Br. 3,1,2,19.

निष्पोष Adj. etwa *sich nicht nährend* Vâgrakkh. 38,5.

निष्पौरुष Adj. *der Männlichkeit entbehrend, unmännlich.*

निष्पौरुषामर्ष Adj. *der Männlichkeit und des Zornes bar.*

निष्प्रकम्प 1) Adj. (f. आ) *unbeweglich.* — 2) m. N. pr. eines Ṛshi im 13ten Manvantara.

निष्प्रकारक Adj. *frei von Specificationen.*

निष्प्रकाश Adj. *dunkel.*

*निष्प्रगल Adj. *trocken geworden* Çilâñka 2,143.

निष्प्रचार Adj. *sich nicht fortbewegend, am Platze bleibend, nicht weit wegschweifend, sich auf einen Punkt sammelnd* (मनस्).

निष्प्रज्ञ Adj. *der Einsicht ermangelnd, dumm.*

निष्प्रणाय Adj. *kein vertrauliches Verhältniss andeutend, ceremoniös.*

निष्प्रताप Adj. (f. आ) *aller Würde bar.*

निष्प्रतिक्रिय Adj. *wogegen Nichts zu thun ist, — kein Heilmittel besteht, unrettbar.* Nom. abstr. °ता f. Kâd. 2,11,12 (2,12,12).

निष्प्रतिग्रह् Adj. *keine Gaben annehmend.* Nom. abstr. °ता f.

निष्प्रतिघ Adj. *auf keine Hindernisse stossend.*

निष्प्रतिद्वंद्व Adj. *keinen Gegner —, keinen ebenbürtigen Gegner habend.*

निष्प्रतिपत्त Adj. *keinen Widersacher habend.* Nom. abstr. °ता f. und °त्व n. (Kathâs. 27,139).

निष्प्रतिबन्ध Adj. *frei von allen Hindernissen* Nîlak. zu MBh. 4,15,6. *ungehemmt, wogegen keine Schwierigkeiten —, keine Einwendungen erhoben werden können.*

निष्प्रतिभ Adj. (f. आ) 1) *glanzlos.* — 2) *dumm.

*निष्प्रतिभान Adj. *feig.*

निष्प्रतीकार Adj. (f. आ) 1) *wogegen Nichts zu thun ist* Kâd. 177,14. — 2) *auf keinen Widerstand stossend, ungehemmt, ungestört.* °म् und °कार° Adv.

निष्प्रतीप Adj. *dem sich Nichts widersetzt, ungehemmt.*

निष्प्रत्याश Adj. *alle Hoffnung auf* (Loc. oder उपरि) *verloren habend* Kâd. 2,45,15. 127,17.

निष्प्रत्याशी Adv. mit भू *alle Hoffnung auf* (प्रति) *verlieren* 317,6.

निष्प्रत्यूह् Adj. *auf kein Hinderniss stossend.* °म् Adv. *ungehemmt.*

निष्प्रदेश Adj. *keine bestimmte Stelle habend* Çaṅk. zu Bâdar. 2,3,53.

निष्प्रधान Adj. (f. आ) *des Hauptes —, der Anführer beraubt.*

निष्प्रपञ्च Adj. 1) *ohne Entfaltung, ganz unentfaltet, keiner Mannichfaltigkeit unterworfen.* — 2) *rein, lauter* (Person).

निष्प्रपञ्चसदात्मन् Adj. *ohne Entfaltung wahrhaftiges Wesen habend.* Nom. abstr. °त्मत्व n. Çaṅk. zu Bâdar. 2,1,6.

निष्प्रपतन und निष्प्रपतर् s. दुर्निष्प्रपतर्.

निष्प्रभ 1) Adj. (f. आ) *des Lichtes —, des Glanzes entbehrend* (eig. und übertr.). Nom. abst. °ता f. und °त्व n. — 2) m. N. pr. eines Dânava.

निष्प्रभाव Adj. *machtlos.* Nom. abstr. °त्व n.

निष्प्रमाणाक Adj. *keine Autorität für sich habend.*

निष्प्रमाद् Adj. *nicht fahrlässig* Hemâdri 1,353,5.

निष्प्रयत्न Adj. *sich jeglicher Anstrengung enthaltend, sich unthätig —, sich still verhaltend.*

निष्प्रयोजन Adj. 1) *keinen Motiven folgend, durch kein Motiv sich leiten lassend, unbetheiligt* (Zuschauer) Kâd. 2,117,5. — 2) *zwecklos, unnütz.* °म् Adv.; Nom. abstr. °ता f. und °त्व n. — 3) *harmlos* 215,16. 20.

*निष्प्रवणि und *°प्रवाण Adj. = निष्प्रवाणि.

निष्प्रवाणि Adj. *frisch vom Webstuhl kommend, ganz neu.*

निष्प्राण Adj. *von dem die Lebensgeister gewichen sind, leblos, völlig erschöpft.* Nom. abstr. °ता f.

निष्प्रीति Adj. *keine Freude empfindend, kein Gefallen findend an* (Loc.) Gaut.

निष्प्रीत्युपताप° *ohne Freude und ohne Leid, sine ira et studio* Karaka 3,4.

निष्फल 1) Adj. (f. आ) *a) keine Früchte tragend. — b) keinen Nutzen bringend, fruchtlos, nutzlos, vergeblich.* Nom. abstr. °त्व n. — *c) für das Augurium nutzlos, — bedeutungslos. — d) der keine Früchte zieht, dem Alles misslingt* Spr. 6622. — *e) *f. (आ u. ई) *die Menses nicht mehr habend.* — 2) *f. आ *eine Species von Momordica.*

निष्फलय्, °यति *fruchtlos machen.*

निष्फली Adv. mit कर् 1) *unbelohnt lassen.* — 2) *auskernen.* v. l. निष्कुली richtig.

निष्फार m. *das Aufklaffen.*

निष्फेन 1) Adj. *schaumlos.* — 2) *n. *Opium* (nach 2. अफेन gebildet) Râgân. 6,237.

निष्यन्द् und निष्यन्दिन् = निस्यन्द् und निस्यन्दिन्.

निष्यूत s. u. सीव् mit नि.

निःषङ्ग Adj. und °ता f. fehlerhaft für निःसङ्ग und °ता.

*निःषंधि gaṇa सुषामादि.

निष्षपिँन् Adj. *wollüstig.*

*निःषमम् Adv. *zur Unzeit.*

निष्षेँकृ (stark. °षाँकृ) Adj. *bezwingend, gewaltig.*

*निःषाम् gaṇa सुषामादि.

निष्ठिँध् f. 1) *Zubereitung, Gericht.* — 2) *Spende, Gabe.*

Digitized by Google

निर्ष्विध्वरी Adj. f. *gewährend, spendend.*

*निःषूति f. Nom. act. von सू mit निस्.

निःषेचन n. *Ausguss.* °वत् Adj. *mit einem Ausguss versehen* Âpast. Çr. 15,6,22.

*निःषेध m. v. l. für निषेध.

निःष्ठ, निःष्ठा und निःष्ठाव s. u. निष्ठ, निष्ठा u. निष्ठाव.

निःष्यन्द् Adj. = निष्यन्द्. Nom. abstr. °ता f. *Unbeweglichkeit* 304,5.

निर्स् Adv. Praep. *hinaus, aus, weg von* (Abl.). Selbstständig nur hier und da im AV. Häufig in Zusammensetzung mit einem Nomen und zwar 1) als Präposition, von der das folgende Wort abhängig gedacht wird. — 2) als Adv. *a*) der folgende Begriff wird einfach negirt: निरपेक्षा f. als Gegensatz von अपेक्षा. — *b*) der folgende Begriff wird an einem andern Begriff negirt: निर्मल Adj. *an dem keine Flecken sind.* — *c*) verstärkt den folgenden Begriff (*durchaus, ganz und gar*) in निष्केवल u. s. w.

*निसंकत wohl fehlerhaft für निःसंकत.

निसंज्ञ MBh. 8,3711 fehlerhaft für निःसंज्ञ.

निसन्दि (!) m. N. pr. eines Daitja.

*निसंपात m. angeblich = निःसंपात.

निसर्तृ m. nach Mahidh. Nom. ag. von सृ mit नि.

निसर्ग m. 1) *Leibesentleerung.* — 2) *das Fortgeben, aus den Händen Lassen, Verschenken.* — 3) *Schenkung, Verleihung, Gnadenerzeigung.* — 4) *Schöpfung.* — 5) *das angeborene, ursprüngliche Wesen, Natur, Naturell.* केन कार्यनिसर्गेण wohl *durch welche ursprüngliche, eigentliche Veranlassung* MBh. 12,209,8. °गेण, °गात्, °गतस् und °ग° von *Natur, von Haus aus.* °र्गेण auch so v. a. *von selbst.*

निसर्गज Adj. *angeboren, von Haus aus bestimmt,* — *da seiend, bei der Geburt verliehen von* (im Comp. vorangehend).

*निसर्प anzunehmen für नैसर्प.

*निसार m. 1) = संघ. — 2) = सार. — 3) = न्यायदातव्यवित्त. — Wohl fehlerhaft für निकार.

*निसिन्धु m. *Vitex Negundo.*

निसुन्द् m. N. pr. eines Asura.

*निसुसूस् Adj. vom Desid. von सु mit नि.

निसूदक und °सूदन s. निषूदक und °षूदन.

निसृत 1) Adj. s. u. सृ mit नि. — 2) f. आ *a*) *Ipomoea Turpethum.* — *b*) N. pr. eines Flusses.

निसृष्टार्थ Adj. (f. आ) *bevollmächtigt* Milatim. 10, 8 (13,1. 2. 32,5). m. *ein bevollmächtigter Bote.*

निस्तत्त्व Adj. *ausserhalb der* (24) Tattva *stehend.*

*निस्तनी f. 1) *Pille, Arzneikugel.* — 2) *eine Brust im Kleinen* (?).

निस्तनु Adj. *keine Nachkommenschaft habend.*

निस्तल्ल Adj. Sin. D. 113,5 fehlerhaft für निस्तन्द्र.

निस्तन्द्र (Nom abstr. °ता f.), °तन्द्रि und °तन्द्री Adj. *nicht träge.*

निस्तमस्क Adj. *frei von Finsterniss, licht.*

निस्तामिस्र Adj. dass. Prasannar. 60,11.

निस्तम्भ Adj. = निःस्तम्भ.

निस्तरंग Adj. (f. आ) *unbewegt, ruhig* Naish. 6,12.

निस्तरण n. 1) *das Herauskommen.* — 2) *das Übersetzen.* — 3) *das Herauskommen aus einer Gefahr, Rettung.* — 4) *Rettungsmittel.*

निस्तरणीय Adj. *worüber man hinwegkommen kann* Daçak. 44,5.

*निस्तरीक und *निस्तरीप gaṇa निरुदकादि.

निस्तर्क्य Adj. *wovon man sich keine Vorstellung zu machen vermag.*

निस्तर्तव्य Adj. *worüber man zu schiffen hat* (Kâd. 2,60,9), — *hinwegzukommen hat, zu überwinden, zu besiegen.*

*निस्तर्क् m. (Gal.) und *°र्ण n. *das Zerschmettern, Vernichten.*

निस्तल Adj. 1) *keine Ebene darbietend, rund, kugelförmig.* — 2) *beweglich.*

निस्तात्त्व Adj. *kein gewebtes Gewand tragend.*

निस्तार m. 1) *das Hinüberkommen, Hinübergelangen über ein Meer* (eig. und übertr.). — 2) *Abtragung, Bezahlung.*

निस्तारण n. *das glückliche Hinüberkommen über Etwas, Ueberwinden.*

निस्तारबीज n. *ein Mittel zum Hinübergelangen über das brausende Meer des Lebens, ein Mittel zur Erlösung.*

निस्तिमिर Adj. (f. आ) *frei von Finsterniss, hell.*

निस्तुति Adj. = निःस्तुति.

निस्तुष Adj. (f. आ) 1) *ausgehülst.* — 2) *von den unnützen Hülsen befreit, gereinigt, lauter* Râgân. 13,209. Ind. St. 15,345.

*निस्तुषतीरिन् m. *Weizen* Râgân. 16,30.

*निस्तुषरत्न n. *Krystall* Râgân. 13,204.

*निस्तुषित Adj. 1) *enthülst.* — 2) *leichter gemacht.* — 3) *aufgegeben.*

निस्तुषी Adv. mit कर् *enthülsen, so v. a. schmälern, verringern* Vidgh. 12,7.

निस्तृणकाण्टक Adj. (f. आ) *von Gräsern und Dornsträuchern gereinigt.*

निस्तृष् Adj. *befriedigt* Kâd. 2,46,23.

निस्तेजस् Adj. *glanzlos, ohne Energie,* — *geistige und moralische Kraft* 101,18.

निस्तोद् m. und °न n. *das Stechen.*

निस्तोय Adj. (f. आ) *des Wassers entbehrend, wasserlos.*

निस्तोयतृणपादप Adj. (f. आ) *ohne Wasser, Gras und Bäume.*

*निस्त्रंश Adj. *furchtlos, unbesorgt* (?). Richtig निस्त्रिंश.

निस्त्रप Adj. *schamlos.*

निस्त्रिंश 1) Adj. *a*) *Pl. über dreissig.* — *b*) *grausam, unbarmherzig* Kâd. 2,108,5. Nom. abstr. °त्व n. 29,8. Râgat. 8,334. — 2) m. *a*) *Schwert.* — *b*) *ein best. Stadium in der rückläufigen Bewegung des Mars* Varâh. Jogas. 4,32.

निस्त्रिंशधर्मिन् Adj. *die Eigenthümlichkeiten eines Schwertes habend, einem Schwerte gleichend* Râgat. 6,188.

निस्त्रिंशपत्त्रक m. (Karaka 7,10) und *°पत्त्रिका f. *Euphorbia antiquorum* oder *tortilis* Râgân. 8,50.

निस्त्रिंशमुसल = निस्त्रिंश 2) *b*) v. l. zu Varâh. Bṛh. S. 6,1.

निस्त्रिंशिन् Adj. *ein Schwert führend.*

*निस्त्वची f. *Kardamomen.*

*निस्त्वेणपुष्पक m. *eine Art Stechapfel.* Richtig निःश्रेणिपुष्पक.

*निस्राव m. *the remainder of articles etc. after a sale or market.*

निस्रेक् Adj. ungenaue Schreibart für निःस्रेक्.

1. निस्पन्द् m. = 1. निष्यन्द्. Auch verwechselt mit निस्यन्द्.

2. निस्पन्द् und निःस्पन्द् Adj. = 2. निष्यन्द्. Nom. abstr. °ता f.

निस्पर्यक् Adj. s. निस्पृक्.

निस्पर्शे Dat. Inf. zu स्पर्ध् mit नि ṚV. 10,91,13.

निस्पृक् Adj. (Nom. निस्पृक्) *begehrend nach* (Loc.), *nachstellend* ṚV. 10,95,9.

निस्पृक् Adj. ungenaue Schreibart für निःस्पृक्.

निस्यन्द् und निष्यन्द् 1) Adj. *herabtriefend,* — *fliessend.* — 2) m. *a*) *das Herabtriefen, Herabfliessen; Abfluss, Erguss, Strom, herabfliessende Flüssigkeit.* — *b*) *herabfliessender Schweiss, Schweiss* überh. — *c*) *das Fliessen aus, so v. a. das nothwendige Ergebniss, die nothwendige Folge von Etwas* (buddh.).

निस्यन्दिन् und निष्यन्दिन् Adj. 1) *herabtriefend.* — 2) am Ende eines Comp. *herabträufelnd* (trans.).

निस्राव m. *das Herabfliessen, Strom.*

निस्राव m. 1) dass. — 2) *Schaum auf gekochtem Reis.*

Digitized by Google

निस्रोतस् Adj. *wasserlos*. Richtig निःस्रोतस्.

1. निस्वर्न् m. *ein best.* Agni. v. l. निस्वर्.

2. निस्वन, निःस्वन (insbes. in den Bomb. Ausgg.) m. (adj. Comp. f. आ) *Geräusch, Ton, Laut, Stimme.*

निस्वनित, richtiger निःस्वनित n. *Geräusch, Getön, Geschrei.*

निस्वर् 1) °म् Adv. *lautlos.* — 2) m. *a) ein best.* Agni. — *b) der* Anudâtta.

निस्वान m. = 2. निस्वन.

निःसंशय Adj. 1) *worüber kein Zweifel besteht, unfehlbar, gewiss.* °म् Adv. *ohne allen Zweifel, unfehlbar, gewiss.* — 2) *sich keinem Zweifel hingebend, nicht ungewiss über Etwas seiend.*

निःसंशयित Adj. *nicht in Frage stehend, ungefährdet* Kâd. 2,97,16.

निःसंस्कार Adj. *ungebildet, unmanierlich.* Nom. abstr. °ता f. Kâd. 256,2.

*निःसंकट Adj. *unverwirrt in* (Loc.).

निःसंकल्प Adj. *ohne entschiedene Willensrichtung* Comm. zu Nyâyas. 2,1,24.

निःसंख्य Adj. *unzählig.*

1. निःसङ्ग m. *das Hängen an Nichts, vollkommene Vertiefung* Bhâg. P. 4,8,31.

2. निःसङ्ग 1) Adj. *a) nirgends hängen bleibend, in seinem Gange nicht gehemmt* MBh. 5,60,13. — *b) an Nichts hängend, unverbunden, alleinstehend* Kap. 5,13. 6,27. Nom. abstr. °त्व n. 5,65. — *c) nicht hängend an, gleichgültig gegen* (Loc.). Ohne Ergänzung *an Niemand und Nichts hängend, der sich von allen Verbindungen losgemacht hat, gleichgültig gegen Alle und Alles.* Nom. abstr. °ता f. und °त्व n. — *d) uneigennützig.* — 2) °म् Adv. *ohne Weiteres.* Wohl fehlerhaft für निःशङ्कम्. — 3) m. N. pr. eines Mannes.

निःसचिव Adj. *ohne Minister.*

1. निःसंचार m. *das Nichtlustwandeln.*

2. निःसंचार Adj. *nicht ausgehend, das Haus nicht verlassend.*

निःसंज्ञ Adj. *bewusstlos, nicht bei vollem Bewusstsein.*

निःसत्त्व Adj. 1) *ohne Realität.* Nom. abstr. °त्व n. Vâgrakûḍ. 41,17. — 2) *dem es an Muth, an Festigkeit gebricht, schwach, elend, erbärmlich.* Nom. abstr. °ता f. — 3) *der lebenden Wesen beraubt.*

निःसत्य Adj. *unwahr, lügnerisch.* Nom. abstr. °ता f. *Mangel an Wahrheitsliebe, Lügenhaftigkeit.*

निःसंतति Adj. *keine Nachkommenschaft habend.*

निःसंदिग्ध Adj. *nicht zweifelhaft, worüber keine Ungewissheit besteht.* °म् Adv. *ohne allen Zweifel, bestimmt, gewiss.*

निःसंदेह Adj. (f. आ) und °म् Adv. dass.

निःसंधि Adj. *keinen Zwischenraum zeigend, festanschliessend, fest* (Umarmung) Bâlar. 123,9.

निःसपत्न Adj. (f. आ) 1) *keinen Nebenbuhler —, keine Nebenbuhlerin neben sich habend, mit keinem Andern seinen Besitz theilend.* — 2) *keinen Nebenbuhler —, keine Nebenbuhlerin neben dem einen Besitzer habend, auf dessen Besitz kein Anderer Anspruch macht, Jmd ausschliesslich angehörend.* — 3) *seines Gleichen nicht habend.* Nom. abstr. °ता f. Kâd. 215,4.

निःसमा f. N. pr. einer Surâṅganâ Ind. St. 15,232.

निःसंपात 1) Adj. *keinen Durchgang gestattend.* — 2) *m. *Mitternacht.*

निःसंबाध Adj. *frei von Menschengewühl.*

निःसंभ्रम Adj. *nicht in Verlegenheit seiend Etwas zu thun* (Infin.).

निःसरण n. 1) *das Herausgehen, —kommen, —hängen* (der Zunge). — 2) *der Weg auf dem man herauskommt, Ausgang.* — 3) *ein Mittel aus Etwas herauszukommen, sich von Etwas* (Abl. oder im Comp. vorangehend) *zu befreien* MBh. 12,215, 8. — 4) **Ausgang aus dem Leben, Tod.* — 5) *die letzte Erlösung.*

निःसरणवत् Adj. *ausfliessend, zerfliessend, flüssig* Çat. Br. 1,7,4,10.

निःसरणि Adj. *weglos, unwegsam* Harshaḱ. 178,12.

*निःसरत्व n. *Gallenkrankheit.*

निःसर्प Adj. *frei von Schlangen* Spr. 3784.

निःसलिल Adj. *wasserlos.*

निःसक् Adj. (f. आ) *kraftlos, ohnmächtig.* निःसक् Adv., °ता f. Nom. abstr. Vidbh. 83,8.

निःसाण = निःशाण.

निःसाध्वस Adj. (f. आ) *nicht ängstlich, furchtlos, getrost.* °म् Adv., °त्व n. Nom. abstr.

निःसान m. *eine Art Trommel* S. S. S. 177. 183.

निःसामर्थ्य Adj. *unangemessen.*

निःसामान्य Adj. *aussergewöhnlich, ausserordentlich* Vikramâṅkaḱ. 18,88.

1. निःसार m. *das Herauskommen.*

2. निःसार 1) Adj. (f. आ) *saftlos, kraftlos, gehaltlos, werthlos, nichtig, eitel.* Nom. abstr. °ता f. und °त्व n. — 2) m. *a) *Trophis aspera. — b) *eine Art Çyonâka* Râǵan. 9,28. — *c) ein best. Tact* Git. S. 4; vgl. निःसारु und °क. — 3) *f. आ *Musa sapientum* Râǵan. 11,37.

निःसारक m. *eine best. Art von Diarrhoe* Bhâvapr. 3,146.

निःसारण n. 1) *das Hinausgehenlassen, Hinausschaffen.* — 2) *das Hinausjagen, Verjagen.* — 3) **Ausgang.*

निःसारु und °क m. *ein best. Tact* S. S. S. 235. 209.

निःसार्य Adj. *auszustossen, auszuschliessen von* (Abl.).

निःसाल् Adj. (f. आ) *ausser dem Hause befindlich.*

निःसीमन् Adj. *unbegrenzt, unermesslich, immens, grossartig* Prasannar. 21,9. 55,12.

निःसुख Adj. *freudlos, traurig.*

निःसूत्र Adj. 1) *ohne Schnur* Naish. 7,69. — 2) *haltlos, hülflos* ebend.

निःसूनु Adj. *sohnlos* Vidbh. 94,1.

निःसोमक Adj. *mondlos* Veṇis. 87.

निःस्तम्भ Adj. 1) *nicht mit Pfosten —, nicht mit Säulen versehen.* — 2) *keine Stütze habend, des Haltes entbehrend.*

निःस्तुति Adj. *Nichts lobend.*

*निःस्थामन् Adj. *kraftlos, machtlos* Dhûrtan. 1,164.

निःस्नेह 1) Adj. (f. आ) *a) kein Oel enthaltend, nicht mit fettigen Stoffen überzogen.* — *b) der Feuchtigkeit ermangelnd* (Boden). — *c) lieblos, keine Liebe zu* (प्रति) *Jmd fühlend.* Nom. abstr. °त्व n. — *d) nicht begehrend nach, gleichgültig gegen* (im Comp. vorangehend). — *e) zu dem man keine Liebe hat.* — *f) verhasst, unangenehm.* — 2) m. *das Befreien von Fett.* — 3) *f. आ *Linum usitatissimum.*

*निःस्नेहफला f. *Solanum diffusum* Râǵan. 4,34.

निःस्पन्द Adj. s. निस्पन्द.

निःस्पर्श Adj. *hart* Kâd. 2,130,6.

निःस्पृह Adj. (f. आ) *frei von Gelüsten, kein Verlangen —, keine Wünsche habend, nicht verlangend nach* (Loc. oder im Comp. vorangehend), *sich abwendend von* (Abl.). *°म् Adv.

निःस्पन्द m. = निस्पन्द.

निःस्राव m. *Ueberschuss,* mit Abl.

निःस्राव m. 1) *Ausgabe.* — 2) **der Schaum auf gekochtem Reis.*

निःस्व Adj. *seines Besitzes beraubt, keinen Besitz habend, arm.* Nom. abstr. °ता f. *Besitzlosigkeit, Armuth.*

1. निःस्वन m. s. निस्वन.

2. निःस्वन Adj. (f. आ) *lautlos.*

निःस्वनित n. s. निस्वनित.

1. निःस्वभाव m. *Besitzlosigkeit, Armuth* Spr. 7029.

2. निःस्वभाव Adj. *einer Eigenthümlichkeit ermangelnd* Sarvad. 15,1.

निःस्वाध्यायवषट्कार Adj. *weder die heiligen Schriften studirend, noch Brandopfer darbringend* 106,10.

निःस्वामिका Adj. f. *herrenlos, gattenlos* 135,5.

निःस्वी Adv. 1) mit कर् *Jmd um seinen Besitz bringen.* — 2) mit भू *um seinen Besitz kommen.*

Digitized by Google

निंकू m. nach Mahidh. = निकृत्वन्.

निकृतार्थ Adj. *dessen Bedeutung ausser Gebrauch gekommen ist.* Nom. abstr. °ता f. und °त्व n. *Gebrauch eines Wortes in einer obsoleten Bedeutung.*

°निकृन् m. *Tödter, Vernichter.*

*निकृनन n. *das Tödten, Morden.*

निकृन्वन् Nom. ag. 1) *Tödter, Vernichter.* — 2) *Verscheucher.* — 3) *Verhinderer.*

निंकृन्वे Dat. Inf. zu कृन् mit नि RV. 2,13,8.

निकृन्त्व्य Adj. *niederzuschlagen, zu tödten, zu vernichten.*

निकृव m. 1) *Herbeiruf.* — 2) Name eines Sâman. Vollständig वसिष्ठस्य oder वसिष्ठ°.

निंकोका f. 1) *eine best. Sturmerscheinung, Wirbelwind* oder desgl. — 2) **eine Eidechsenart.*

निकोर m. 1) = निर्कोर *die Excremente* Visnus. 48,16. — 2) ** = नीकोर 1).

निंकोरम् Absol. *hingebend als Geschenk* oder *Lohn* TS. 1,8,4,1. Nach Mahidh. zu VS. 3,50 Subst.

निकोरिन् Adj. fehlerhaft für निर्कोरिन्.

*निकिंसन n. *das Morden.*

निंकित s. u. 1. धा mit नि.

निंकितभाग Adj. *für den man seinen Antheil zurückgelegt hat* Maitr. S. 1,10,16.

निकीन s. u. 2. क्री mit नि.

निक्नव m. 1) *Läugnung.* — 2) *Verschweigung, Verheimlichung.* — 3) *Widerspruch.* बहु° Adj. *viele Widersprüche enthaltend* MBh. 11,262,36. — 4) *das Verdunkeln, in Schatten Stellen, Uebertreffen.* — 5) *Sühne.* — 6) *Entschuldigung, Abbitte als eine best. Ceremonie.* — 7) Name eines Sâman. — 8) ** = निकृति.

निक्नवन n. = निक्नव 6) Lâṭj. 5,6,10. Gobh. 4, 4,14. v. l. निक्रुवन.

निक्नुति f. *Läugnung* Spr. 1938.

निक्नुवन n. v. l. für निक्नवन.

निक्राद् m. = निर्क्राद् *Laut, Ton, Getöse* R. 7,27,26.

1. नी, नयति, °ते 1) *leiten, führen, lenken.* अंशम् *Etwas* (Gen.) *anführen.* Auch vom Ross, das den Wagen *führt.* — 2) *abführen, wegführen, fortbringen, fortschaffen; hinführen, hinbringen, hinschaffen,* — zu (Acc., Acc. mit प्रति [Pañkat. 96,4], Dat. oder Loc.). — 3) Med. und seltener Act. *mit sich führen,* — *nehmen, heimführen* (ein Weib). — 4) *heran—, herbeiziehen* 311,13. — 5) *Jmd* oder *Etwas* (Acc.) in ein Verhältniss, eine Lage, einen Zustand (Acc., einmal auch Loc.) *bringen,* — *versetzen* MBh. 5,36,4. Mit °सात् *verwandeln in.* — 6) दण्डम् *den Stock führen,* so v. a. *Strafe verhängen.* — 7) *hintragen, wegtragen, forttragen, hintragen zu* (Acc., Loc. oder Acc. mit प्रति), *Jmdm* (Gen. oder °अर्थम्) *Etwas bringen.* — 8) eine Linie u. s. w. *führen,* so v. a. *ziehen.* — 9) Processe, eine heilige Handlung *führen, leiten.* — 10) *hinbringen, zubringen, verbringen* (die Zeit). — 11) *wegführen,* so v. a. *ausschliessen von* (Abl.). — 12) *Etwas herausbringen, hinter Etwas kommen, feststellen* MBh. 12,132,21. Mit अन्यथा *anders auslegen.* — 13) *Med. *eine Anleitung geben, einführen in* (Loc.). — 14) नेतुम् MBh. 7,9557 fehlerhaft für भेत्तुम्. — Caus. नाययति *Jmd* oder *Etwas durch Jmd* (Instr.) *wegführen —, wegtragen lassen zu* (Acc.). — Desid. निंनीषति, निनीषते 1) *wegführen—, hinführen wollen nach* oder *zu* (Acc. oder Dat.). — 2) *mit sich nehmen wollen.* — 3) in einen Zustand *bringen wollen,* mit doppeltem Acc. — 4) *hinbringen —, verbringen wollen* (die Zeit) Naish. 9,66. — 5) *ausschliessen wollen von* (Abl.). — 6) *herauszubringen versuchen, nachspüren.* — Intens. नेनीयंते *gefangen führen, in seiner Gewalt haben.* Scheinbar mit pass. Bed. MBh. 12,7082 (12, 194,17) und 10502 (12,283,18); es ist aber wie 12, 8989 (12,248,16) गुणान् st. गुणैस् zu lesen. — Mit अच्छ *Jmd hinführen —, leiten zu* (Acc.). — Mit अति 1) *hinüberführen —, hinausführen —, hinüberhelfen über* (Acc.). — 2) *verstreichen lassen.* — Intens. *vorwärts bringen.* — Mit अभ्यति *bringen auf* (Loc.). — Mit व्यति *verstreichen lassen.* — Mit अधि 1) *abführen von* (Abl.). — 2) *über das gewöhnliche Maass hinausführen, steigern.* — Mit अनु 1) *geleiten, hingeleiten auf* oder *zu* (Acc.). — 2) *Jmdm* (Dat.) *Etwas* (Acc.) *zuführen, mittheilen.* — 3) (*an sich heranziehen*) *Jmdm freundlich zureden, freundliche Worte an Jmd richten in der Absicht ihn günstig zu stimmen, zu gewinnen, zu versöhnen, Jmd bitten;* mit Acc. (einmal auch Gen. oder Dat.). अनुनीत *gebeten,* — *um* (Dat.). — 4) अनुनीत *ausgesöhnt.* — Desid. in अनुनिनीषा (Nachtr. 2). — Mit पर्यनु *Jmd* (Acc.) *viele freundliche Worte geben, sehr bitten.* — Mit प्रत्यनु *Jmd in Bezug auf Etwas gute Worte geben;* mit doppeltem Acc. 41,4. 43,17. *Jmd zum Nachgeben bringen.* — Mit अप 1) *wegführen, abführen, entfernen.* — 2) *rauben, stehlen, fortnehmen, wegschleppen.* — 3) *verscheuchen, entfernen, wegnehmen, wegschaffen.* कृदपात् *sich Etwas aus dem Sinne schlagen.* — 4) Fesseln, Kleider, Schmucksachen u. s. w. *abnehmen, abziehen, ablegen* Kâd. 2,75,22. — 5) *weglassen, ausfallen lassen* (eine Silbe) Vaitân. — 6) *ausziehen, gewinnen aus* (Abl.). — 7) *ausnehmen, ausschliessen* (aus einer Regel). — 8) *erkennen* Bhâg. P. 5,18,33. — 9) अपनीत ausser *weggeführt* u. s. w. auch *abgeführt von,* so v. a. *im Widerspruch stehend mit* (im Comp. vorangehend) und *zu Leide gethan* (Lalit. 162,15). Vgl. auch अपनीत. — Desid. *zu entfernen wünschen.* — Mit व्यप 1) *wegführen, abführen.* — 2) *wegschaffen, entfernen, vertreiben.* — 3) *abgiessen.* — 4) *Jmd* ein Kleid *ausziehen.* — 5) *ablegen, sich befreien von* (Acc.). — Caus. *wegschaffen lassen.* — Mit अपि 1) *hingeleiten zu* oder *auf* (Acc.). — 2) *versetzen in* (Acc.). — 3) अपिनीत *hingeführt,* so v. a. *dem Tode nahe.* — Mit अभि 1) *geleiten, hinführen —, herführen zu* (Acc.), *herbeibringen, — schaffen.* — 2) *mit Geberden begleiten, durch G. ausdrücken, auf dem Theater ausführen.* — 3) *verstreichen lassen.* — 4) अभिनीत ausser *herbeigebracht* u. s. w. *a) abgerichtet.* — *b) geeignet, passend, angemessen* MBh. 12,8,1. 26,1. — *c) wahrscheinlich* Mahâbh. 3,95,*a*. — Nach den Lexicographen = अतिसंस्कृत oder संस्कृत, मर्षिन् oder अमर्षिन्. — Mit प्राभि *hinführen zu* (Acc.) RV. 1,31,18. — Mit अव 1) *hinab —, hineinführen in* (Acc.), *hinabstossen.* — 2) *abgiessen, herabgiessen, darübergiessen.* — 3) *einbringen —, stecken in* (Loc.) Gobh. 2,6,11. — Mit अभ्यव 1) *hinabführen in* (Acc.). — 2) *eingiessen in, giessen auf* (Acc.) Tândja-Br. 9,9,3. — Mit आ 1) *herbeigeleiten, — führen, — bringen, — tragen, — holen, hinbringen zu* (Acc. oder Loc.). अङ्कम् *auf den Arm nehmen,* मुखम् *zum Munde führen.* — 2) *herbeiführen —, herbeibringen lassen durch Jmd* (Instr.); insbes. in der Form आनयामास. — 3) mit und ohne पुनर् *zurückführen, zurückbringen.* — 4) *eingiessen, einmengen.* — 5) Opfer *darbringen.* — 6) *Jmd* (Gen.) *Etwas zuführen,* so v. a. *zutheilen, übertragen auf.* — 7) *bringen zu Etwas, versetzen in* (Acc.). — 8) *ableiten, berechnen nach, durch Berechnung finden* Bîâg. 176. — 9) *anbringen, anwenden, an den Tag legen, zeigen.* v. l. आ-धा. — Caus. (ausnahmsweise Med.) *herbeiführen —, herbeikommen —, herbeibringen lassen* 130,14. आनापयितुम् fehlerhaft für आनाययितुम्. — Desid. *herbeizubringen die Absicht haben.* — Mit अन्वा 1) *zuführen.* — 2) *hinterher eingiessen,* — *einmengen* Âpast. Çr. 6,29,22. — Mit अभ्या *eingiessen, einmengen.* — Mit समभ्या *herbeiführen, herführen* MBh. 3,134,6. — Mit उदा 1) *herauf —, herausführen* (insbes. aus dem Wasser). — 2) Med. *in die Höhe bringen, erheben* (bildlich) Bhatt. — Mit अभ्युदा 1) = उदा 1) Mân. Grhj.

Digitized by Google

10. Ça. 1,8,4. 9,2,4. — 2) *herausholen* Mân. Ça. 1, 2,4. — Mit समुद्रा in समुद्रानय; vgl. समुद्रानय्. — Mit उपा 1) *herbeiführen, — tragen, — bringen, Jmd Etwas zuführen* (mit doppeltem Acc. oder mit Gen. der Person). — 2) *heranziehen, — an* (Acc.). — 3) *hinführen, wegführen, entführen.* — 4) *hinführen zu*, so v. a. *einweihen in* (Acc.). — Mit समुपा *an einen Ort Viele herbeiführen, versammeln.* — Mit न्या *zurückbringen.* — Mit पर्या 1) *herumführen.* — 2) *herbeiführen, herbeibringen.* — Mit प्रा *zuführen, bringen* RV. 8,21,9. — Mit प्रत्या 1) *zurückführen, — bringen, wiederverschaffen.* — 2) *wiedergewinnen.* — 3) *wieder zugiessen, nachgiessen, auffüllen* Gop. Ba. 1,3,11. — Desid. Med. *wieder in Ordnung zu bringen versuchen.* — Mit व्या Act. Med. *vertheilend eingiessen.* — Mit समा 1) *an einen Ort Viele herbeiführen, versammeln, vereinigen, zusammenführen, — bringen.* कृस्नी *die Hände zusammenbringen, — aneinander legen.* समानीतं कार्यम् *angehäufte Geschäfte.* — 2) *Jmd mit Jmd* (Instr. oder Instr. mit सक्) *zusammenbringen.* — 3) Flüssigkeiten *zusammenbringen, zusammengiessen.* — 4) *herbeiführen, — bringen.* — 5) *heimführen, — bringen.* — 6) ein Opfer *darbringen.* — Caus. 1) *herbeiführen lassen, zusammenberufen, zusammenbringen lassen.* — 2) *herbeikommen —, herbeibringen lassen.* — Mit प्रतिसमा *vollständig zugiessen* Âpast. Ça. 7,14,8. — Mit उद् 1) *hinauf —, heraufführen, in die Höhe bringen, aufheben, auf seine Schulter heben, aufrichten.* — 2) *herausholen.* पूतिम् *den Eiter ausquetschen.* — 3) *herausholfen, aufhelfen, emporbringen, erretten.* — 4) *aufsetzen, auflegen auf* (Loc.). — 5) *aus —, aufschöpfen, vollschöpfen.* — 6) *wegführen* (das Kalb von der Mutter), *Jmd bei Seite führen.* वधाय *zum Tode abführen.* उन्नीत Adj. Pl. *nach verschiedenen Seiten auseinander geführt, getrennt.* — 7) *auseinander streifen, schlichten.* — 8) *in die Höhe bringen*, so v. a. *in hohem Grade erregen.* — 9) *weiter ausführen* Comm. zu TBa. 1,125,13. — 10) *anstimmen.* — 11) *herausbringen, hinter Etwas kommen, ausspüren* (Bâlar. 187,7), *erschliessen.* — Desid. Med. *herauszuführen beabsichtigen.* — Mit अनूद् *nach Jmd schöpfen, — füllen.* कौतुशमसम् *nach Füllung der Schale des Hotar die seinige füllen.* — Mit अभ्युद् *dazuschöpfen, — giessen.* Mit wiederholtem अभि *immer wieder nachschöpfen.* — Mit उपोद् *hinaufführen zu* (Acc.). — Mit प्रोद् *hinaufbringen, erheben, emporheben.* — Mit समुद् 1) *emporheben.* — 2) *aufhetzen, anstacheln* Kâm. Nîtis. 8,66. — 3) *steigern.* समुन्नीत *gesteigert* (मति). — 4) *herausbringen, erschliessen.* — 5) *abtragen* (eine Schuld). — Mit उप 1) *zuführen, herbeiführen, herbeilenken, hinführen zu* (Acc. oder Loc.), *herbeibringen, Jmd Etwas bringen, darbieten.* — 2) *führen, leiten* (einen Blinden). — 3) *zuführen*, so v. a. *mittheilen.* — 4) *an sich heranziehen.* — 5) *in Besitz nehmen, heimführen.* — 6) *zu sich nehmen, aufnehmen*, vom Lehrer, der einen Schüler zum Unterricht *aufnimmt.* — 7) *Med. *in Dienst nehmen.* — 8) *bringen —, versetzen in* (einen Zustand, eine Lage). संग्रहम् so v. a. *grosse Vorräthe von Etwas* (Acc.) *machen, en gros einkaufen.* — 9) *herbeiführen, bringen*, so v. a. *bewirken, hervorbringen.* — Caus. *dafür sorgen, dass Jmd* (Acc.) *als Schüler bei einem Lehrer aufgenommen wird.* — Mit व्युप *einzeln herbeiführen* (Opferthiere). — Mit समुप 1) *herbeiführen, heranziehen, hinzuziehen zu* (einer Berathung, Acc.), *hinführen zu* (Acc.), *herbeibringen.* — 2) *an sich ziehen, mit sich nehmen.* — 3) *darbringen* (ein Opfer). — 4) *herbeiziehen*, so v. a. *bewirken.* — Mit नि 1) *hinführen —, geleiten zu* (Dat. oder Loc.). — 2) *führen —, veranlassen zu* (Dat. Infin.). — 3) *neigen.* — 4) *niedergiessen, hingiessen, ausgiessen* (einen Topf) Jiân. 3,295. fg. *eingiessen.* — 5) *eingehen lassen in* (Loc.) Buâc. P. 2,2,16. — 6) *darbringen.* — 7) *vollführen, vollbringen.* — Mit अभिनि *zugiessen.* — Mit अवनि 1) *hineinbringen, einlegen* (in's Wasser). — 2) *niedergiessen auf* (Loc.). — Mit उपनि *begiessen, daraufgiessen.* — Mit संनि *zusammengiessen, mischen.* — Mit निस् 1) *entführen, wegführen, wegnehmen.* — 2) *auf's Reine bringen, Etwas herausbringen, hinter Etwas kommen, Etwas zur Entscheidung bringen, sich für Etwas entscheiden.* निर्णीति *auf's Reine gebracht, entschieden, ausgemacht, feststehend.* — Mit विनिस् *vollkommen auf's Reine bringen.* — Mit परा *weg —, zurückführen.* — Mit प्रतिपरा *zurückführen.* — Mit उपसंपरा *zusammen wegführen zu* (Dat.). — Mit परि 1) *herumführen, — geleiten, — tragen.* — 2) ein Paar oder eine Braut um das Feuer (Acc., auch mit Ergänzung dieses Acc.) *herumführen* (als Hochzeitsceremonie); daher ein Mädchen (Acc.) *heirathen, sich* mit einem Mädchen *vermählen.* परिणीता *verheirathet.* परिणीतभर्तृ wohl *der nur angetraute Gatte, der seine Frau noch nicht heimgeführt hat.* — 3) *entführen.* — 4) *herbeibringen, bringen an* (Acc.). अग्रम् *an die Spitze bringen.* — 5) *herausbringen, ausspüren.* — 6) mit अन्यथा (अन्यार्थत्वेन) und auch allein *anders deuten* Çaṅk. zu Bâdar. 2,3,6 (S. 615). 3,2,36. 3,32 (S. 917). — 7) परिणीत *ausgeführt.* — Caus. परिणाययति und परिणापयति einen Mann (Acc.) mit einem Mädchen (Acc.) *vermählen* Pâṇâd. — Mit अनुपरि *ringsherum führen, — tragen.* — Mit प्रपरि *herbringen von* (Abl.). — Mit विपरि, °णीत *dessen Platz mit dem eines Andern vertauscht ist.* — Mit प्र 1) *vorwärts geleiten, führen, anführen* (ein Heer), *fördern.* — 2) *hintragen, hinbringen.* Technischer Ausdruck für *das Hintragen* des Feuers auf seine Oerter am Altare und des zu den Handlungen nöthigen Wassers (auch des Soma). — 3) *zuführen;* Med. *sich zuführen.* प्रणीत unter den verschiedenen Arten von Söhnen wohl so v. a. *zugeführt.* — 4) *darbringen, darreichen.* — 5) *entsenden, abschiessen.* — 6) *hinziehen zu, richten auf* (Loc.). — 7) *bringen zu, versetzen in* (einen Zustand). — 8) *bei Seite schaffen, wegschaffen.* — 9) *vorführen*, so v. a. *zum Vorschein bringen, zeigen* Prasannar. 15,19. *darstellen* (नाटकम् Bâlar. 302,2). — 10) *anwenden, applicíren* (ein Klystier Kâraka 8,4.9). दण्डम् *den Stock anw.* so v. a. *Strafe verhängen* (Âpast. 2,11,1. 29,8), — *über* (Loc.). — 11) *bestimmen, feststellen, einsetzen, lehren, aussprechen.* — 12) *hervorbringen, bewerkstelligen, ausführen* (Kâraka 2,8), *vollbringen, vollführen, verfassen.* आरम्भम् *den Anfang machen mit Etwas* Kâraka 2,8. — 13) *seine Gewogenheit —, seine Freundschaft gegen Jmd* (Acc.) *an den Tag legen.* — 14) *begehren, wünschen.* मनसा यत्प्रणीतम् *was das Herz begehrt* Mân. Grhs. 2,18. मनःप्रणीत dass. MBh. 13,71,19. — Desid. *hinführen wollen zu* (Dat.). — Mit अतिप्र *vorüberbringen* (das Feuer) Âpast. Ça. 1,10,19. Âçv. Ça. 12,4,14. Vaitân. — Mit अभिप्र *hintragen* (Feuer zum Altar) Bhatt. — Mit विप्र 1) den Geist *richten auf* (Loc.). — 2) *verstreichen lassen.* — Mit संप्र 1) *zusammentragen, einsammeln.* करान् *Tribut erheben.* — 2) दण्डम् *den Stock anwenden*, so v. a. *Strafe verhängen über* (Loc.). — 3) *abfassen, verfassen.* — Mit प्रति 1) *zurückführen.* — 2) *zuführen.* — 3) *beimengen.* — Mit वि 1) *wegführen.* — 2) *verscheuchen, vertreiben* (eine Krankheit Kâraka 6,5.17), *entfernen, ablenken, Jmd Etwas benehmen.* — 3) Med. *heraus —, herablocken von* (Abl.). — 4) *vertheilen, verrühren, umrühren* Kâraka 6,1.9.18.26. — 5) *scheiteln.* — 6) *dehnen, ausbreiten.* — 7) *lenken* (Pferde). — 8) *zähmen, abrichten, dressiren.* वि-

Digitized by Google

नीत *gezähmt, dressirt.* — 9) *züchtigen.* — 10) *erziehen, unterrichten, unterweisen.* विनीत *unterrichtet, bewandert in* (Loc. oder im Comp. vorangehend); *wohlerzogen, gesittet, bescheiden* (auch von Reden und vom Anzuge). वीनीत MBh. 1,5606 fehlerhaft für विनीत. — 11) *anleiten —, veranlassen zu* (Dat. Infin.). — 12) *verbringen* (die Zeit). — 13) *durchführen, ausführen.* — 14) *Med. *abtragen, entrichten.* — 15) *Med. *verausgaben*, insbes. *zu frommen Zwecken.* — Desid. Med. *sich Etwas vertreiben wollen.* — Mit अभिवि, °नीत *unterwiesen, unterrichtet —, bewandert in* (Loc.) Gaut. — Mit प्रतिवि *verrühren* Karaka 1,15. 6,3. — Mit संवि *verscheuchen, unterdrücken.* — Mit सम् 1) *zusammenführen, — schaaren, vereinigen, zusammenfügen, — ballen* Âpast. 2,19,7. — 2) *vermengen*, insbes. von dem im Ritual häufig vorkommenden *Mengen süsser und saurer Milch.* — 3) *herbeiführen, zuführen, herbeischaffen, verschaffen.* — 4) *Jmd beschenken mit* (Instr.). — 5) den Geist *richten auf* (Loc.). — 6) *erstatten, heimgeben, bezahlen* (eine Schuld). — Mit अभिसम् *hinführen zu* oder *auf* (Loc.).

2. °नी Adj. *führend, leitend* u. s. w.

*नीक 1) m. *ein best. Baum.* — 2) f. आ *Bewässerungskanal.*

नीकर्षिन् Adj. *das Rad schlagend* (Pfau).

नीकार m. *Erniedrigung, Demüthigung, Kränkung* Harshak. 161,4.

नीकाश m. 1) am Ende eines adj. Comp. *Schein, Aussehen.* Nach den Lexicographen Adj. *gleich, ähnlich.* — 2) **Bestimmtheit, Gewissheit.*

नीकुलक m. N. pr. eines Mannes.

*नीक्लेद m. Nom. act. von क्लिद् mit नि.

नीक्षण n. *der zum Untersuchen des Kochenden dienende Stab, Rührlöffel.*

नीच 1) Adj. (f. आ) *a) niedrig, nicht hoch.* — *b) vertieft* (Nabel). — *c) kurz* (Haar, Nägel). — *d) niedrig, gesenkt* (Ton). — *e) zu unterst stehend, der geringste, niedrig, gemein* (in moralischer oder socialer Beziehung, von Personen, Handlungen, Gesinnungen u. s. w.). — 2) *m. *ein best. Parfum* Râgân. 12,144. — 3) n. *der Tiefpunkt eines Planeten*, ταπείνωμα, *das 7te Haus vom Höhepunkt.*

नीचक 1) Adj. (f. °चिका) *a) *niedrig, kurz.* — *b) leise* (Gang). — 2) *f. आ, ई und नीचिका *eine schöne Kuh.*

*नीचकदम्ब m. *eine best. Pflanze.*

नीचकर्मन् Adj. *eine niedrige Beschäftigung habend* LA. 15,9.

*नीचकिन् m. *der Kopf eines Stiers.*

*नीचकैस् Adv. Demin. zu नीचैस्.

नीचग 1) Adj. (f. आ) *a) niedrig gelegen.* — *b) zu einem niedrigen Stande gehörig.* — *c) an einem Manne niedrigen Standes befindlich.* — 2) *f. आ *Fluss.* — 3) *n. *Wasser.*

नीचगत Adj. *im Tiefpunkt eines Planeten stehend.*

नीचगामिन् Adj. *dem Niedrigen* (eig. u. übertr.) *nachgehend.*

नीचगृह n. *das Haus, in welchem ein Planet seinen Tiefpunkt hat.*

नीचजाति Adj. *von niedriger Herkunft.*

नीचता f. 1) *eine niedrige, gebückte Stellung.* — 2) *eine untergeordnete Stellung.*

नीचत्व n. 1) *Gesenktheit des Tones* TS. Prât. — 2) *eine niedrige Stellung.*

नीचपथ m. *ein hinuntergehender Weg.*

*नीचभोज्य m. *Zwiebel.*

नीचयोनिन् Adj. *von niedriger Herkunft.*

नीचरत Adj. *an Gemeinem Gefallen findend.*

नीचर्त m. = नीचगृह.

*नीचवज्र n. *eine Edelsteinart* Râgân. 13,110.

नीचैस् Adv. *unten, hinunter, nieder.*

नीचैतस् Adv. *von unten.*

नीचामेढ्र Adj. *dessen Ruthe hängt.*

*नीचायक m. und *°कीय Adj.

नीचावगाढ् Adj. *worin Niedrige baden* Spr. 6043.

नीचैर्वयस् Adj. *dessen Kraft versagt.*

नीची Adv. mit कर् *herabstimmen, tonlos aussprechen.*

नीचैन Adj. *unten befindlich, nach unten gerichtet, herabhängend, — fliessend.*

नीचैर्नवार Adj. *die Oeffnung —, den Ausgang nach unten habend.*

नीचैःकार Adj. *Senkung des Tones bewirkend.*

*नीचैःकारम् Absol. *leise.*

*नीचैर्मुख Adj. *mit gesenktem Gesichte.*

नीचैस् Adv. 1) *niedrig, unten, nach unten, hinunter, tief, geneigt.* नीचैर्नीचैस्तराम् *tiefer und tiefer.* नीचैरदृश्यत *er erschien niedriger, kleiner.* — 2) *in geneigter Stellung*, so v. a. *ehrerbietig, bescheiden, sich demüthig unterordnend.* — 3) *mit gesenkter Stimme.* नीचैस्तराम् *mit gesenkterer Stimme* TS. Prât. — 4) *sanft* (blasen vom Winde) Megh. 42. — 5) *leise.* *नीचैःकृत्य oder *नीचैः कृत्वा dass. नीचैस्तराम् *leiser.* — 6) N. pr. eines Berges.

नीचोच्चवृत्त n. *Epicykel.*

नीचोपगत Adj. *niedrig am Himmel stehend.*

*नीच्य्, °च्यति *in untergeordneter Stellung sich befinden, Sclave sein.*

नीच्य m. Pl. Bez. von *Völkern im Westen.*

नीड, नीळ m. n. 1) *Ruheplatz, Lager.* — 2) *Vogelnest.* — 3) *der innere Raum des Wagens.*

नीडक *Vogelnest.*

नीडज m. *Vogel.*

नीडजेन्द्र m. Bein. Garuḍa's.

नीडय्, नीळय्, नीळयते vielleicht *zur Ruhe bringen;* nach Sây. *aneinanderbringen, handgemein werden lassen.*

नीडि, नीळि m. vielleicht *Hausgenosse.*

*नीडोद्भव m. *Vogel* Râgân. 19,88.

नीत 1) Adj. Partic. von 1. नी. — 2) *n. *a) Wohlstand.* — *b) Korn.*

नीतदक्षिण Adj. *dessen Opferlohn fortgetragen ist* Ind. St. 10,147.

नीतमिश्र Adj. *noch nicht vollständig zu Butter geschlagen.*

नीतार्थ Adj. *verständlich, klar* Comm. zu Nyâs. 4,2,48.

नीति f. 1) **Herbeischaffung.* — 2) **Darreichung.* — 3) *richtiges, kluges Benehmen, — gegen* (im Comp. vorangehend), *Lebensklugheit, Politik, Staatsklugheit, eine Vorschrift des richtigen Benehmens.* Ausnahmsweise Pl. — 4) *Verhältniss* oder *Abhängigkeit.* इतरेतरयोः *des Einen zum Andern* oder *vom A.*

नीतिकमलाकर m. und नीतिकल्पतरु m. (Bühler, Rep. No. 351) Titel zweier Werke.

*नीतिघोष m. N. des Wagens des Bṛhaspati.

नीतितरंग m. Titel eines Werkes.

नीतिपरत्न n. *ein über Politik handelnder Abschnitt, ein solches Buch* Daçak. 13,3.

नीतिप्रकाश m., नीतिप्रदीप m. und नीतिमञ्जरी f. Titel von Werken.

नीतिमत् Adj. 1) *der sich zu benehmen versteht, die Regeln des klugen Benehmens kennt.* — 2) *kluges Benehmen schildernd.*

नीतिमयूख m. Titel des 5ten *Abschnitts* im Bhagavadbhâskara.

नीतिमुकुल n. Titel eines Werkes.

नीतियुक्त Adj. *mit der Politik betraut, am Ruder des Staats stehend.*

नीतिरत्न n. und °रत्नाकर m. Titel zweier Werke.

नीतिवर्तनि f. *der Pfad der Klugheit* Vikramâṅk. 14,3 (°वर्तिनी gedr.).

नीतिवाक्यामृत n. Titel eines Werkes.

नीतिविद्या f. *die Kenntniss —, die Wissenschaft vom klugen Benehmen* (insbes. *Regierender*).

नीतिविलास m. und नीतिविवेक m. Titel zweier Werke.

Digitized by Google

नीतिशतक n. Bhartṛhari's *100 Sprüche vom klugen Benehmen.*

नीतिशास्त्र n. *die Lehre vom richtigen und klugen Benehmen* (insbes. *Regierender*) 120,19.

नीतिसंक्षिप्ता f. *eine Sammlung von Klugheitsregeln.* भार्गव°.

नीतिसंकलन n. und **नीतिसंग्रह** m. Titel zweier Werke.

नीतिसंधि m. *der Inbegriff aller Politik* Pañcat. ed. Bomb. 2,40.

नीतिसमुच्चय m., **नीतिसार** m. n. und **नीतिसुमावलि** f. (Opp. Cat. 1) Titel von Werken.

नीथ 1) m. *a) *Führung. — b) *Führer. — c)* N. pr. eines Mannes. — 2) f. **नैथा** *Weg, Schlich, List.* — 3) n. **नीथै** *Weise, Lied.*

नीथाविद् Adj. *der Weisen kundig.*

नीध्य in **प्रामणीध्य**.

नीध n. 1) *Dachrand* oder *Dach* Râgat. 7,1718. — 2) **Wald.* — 3) **Radfelge.* — 4) **der Mond.* — 5) **das Mondhaus* Revati.

नीनाह् m. *Gurt* oder desgl.

नीप 1) Adj. *tiefliegend.* — 2) m. *a) *Fuss eines Berges* Mahidh. zu VS. 16,37. — *b) Nauclea Cadamba* oder *ein ähnlicher Baum* Râgân. 9,103. n. *die Frucht* und *die Blüthe* (Megh.). Nach den Lexicographen auch *Ixora Bandhucca* und *eine Art* Açoka. — *c)* Pl. N. pr. eines fürstlichen Geschlechts, das auf Nîpa, einen Sohn Pâra's zurückgeführt wird. Auch ein anderer Nîpa wird erwähnt. — 3) f. आ N. pr. eines Flusses VP.² 2,153.

***नीपराज** *die Frucht* (?) *des* Nîpa.

नैपातिथि m. N. pr. eines Mannes.

नैपीय Adj. *in der Tiefe —, im Grunde befindlich.*

नीमानुज m. N. pr. eines Mannes.

नीर् (accentuirt nur in Naigh.) 1) n. *a) Wasser.* Auch Pl. — *b) *Saft.* — *c) *=* गृक्; vgl. नीड, नीळ. — 2) m. N. pr. eines Lehrers.

***नीरक्त** Adj. *farblos.*

नीरङ्किका (Deçîn. 2,20) und °ङ्की f. (ebend. 2,90. 6,138. Hem. Par. 2,8. 149. 496. Z. d. d. m. G. 14, 569,16) *Schleier.*

1. **नीरज** 1) m. n. *Wasserrose.* — 2) *m. *a) Otter.* — *b) eine best. Grasart* Râgân. 8,91. — 3) n. *a) eine Art Costus.* — *b) *Perle* Râgân. 13,154.

2. **नीरज** Adj. 1) *staublos.* — 2) *leidenschaftslos.*

नीरजन n. fehlerhaft für **नीराजन**.

नीरजस् Adj. 1) *staublos.* — 2) **blüthenstaublos.* — 3) **f. nicht menstruirend.* — 4) *leidenschaftslos.*

नीरजस्क Adj. (f. आ) 1) *staublos, von keinem Staube begleitet* (Wind). — 2) *wo es keine Leidenschaft giebt.*

नीरजस्तमसा f. *Freisein von Leidenschaft und Finsterniss.*

नीरजातीर् f. *eine Lotusäugige, eine Schöne* Vikramâṅkaṅ. 9,117.

नीरजात Adj. *aus, im Wasser entstanden.*

नीरजी Adv. mit **कर्** *staublos machen, vom Staube befreien.*

नीरत Adj. = **विरत**.

नीरतरंग m. *Welle* Ind. St. 15,369.

***नीरतीरज** m. Kuça-*Gras* Dhanv. 4,94.

1. **नीरद** m. 1) *Wolke* Spr. 7746. — 2) **Cyperus rotundus* Râgân. 6,140.

2. **नीरद** Adj. *sahnlos* Spr. 7746.

नीरधि m. *Meer* Prasannar. 153,7.

नीरनिधि m. dass. Prasannar. 49,15. Pañcad.

नीरन्ध्र Adj. (f. आ) 1) *kein Loch —, keine Oeffnung habend.* — 2) *keine Lücke zeigend, dicht, dicht geschlossen* (Bâlar. 67,12), *ununterbrochen.*

नीरन्ध्रता f. *enge Verbindung, festes Zusammenhalten.*

नीरन्धित Adj. *dicht besetzt mit* (im Comp. vorangehend) Prasannar. 135,5. *ununterbrochen* Naish. 3,82.

नीरपतत्रिन् m. *Wasservogel* Ragh. 9,30.

***नीरप्रिय** m. *Calamus Rotang.*

नीरबुक् n. *Wasserrose.*

नीरव Adj. (f. आ) *tonlos.*

नीरशन Adj. in **अनीरशन** (Nachtr. 3).

नीरस Adj. (f. आ) 1) *saftlos, ausgetrocknet, verdorrt, dürr.* — 2) *nicht schmackhaft* (Speise) Spr. 3802. — 3) *nicht schmackhaft, so v. a. keine Reize darbietend, langweilig.* Nom. abstr. °ता f. — 4) *gefühllos, keinen Sinn —, kein Verständniss für Etwas habend, geschmacklos* zu Spr. 867. Prasannar. 7,15. ein Sänger S. S. S. 117.

***नीराखु** m. *Otter.*

नीराग Adj. 1) *farblos.* — 2) *leidenschaftslos.* Nom. abstr. °ता f. Ind. St. 14,384.

नीराजन n. und °ना f. *Reinigung,* Bez. *einer Ceremonie, bei der ein Fürst seinen* Purohita, *seine Dienstleute, Pferde, Elephanten u. s. w. unter Hersagen heiliger Sprüche waschen und reinigen lässt, lustratio exercitus.* Wird das Object, das gereinigt wird, hinzugefügt, so steht es im Gen. oder geht im Comp. voran.

नीराजनद्वादशीव्रत n. *eine best. Begehung.*

***नीरिन्दु** (!) m. *ein best. Pflanze.*

***नीरुच्** P. 6,3,116, Sch.

नीरुज् Adj. 1) *schmerzlos.* — 2) *gesund, sich wohl befindend.*

नीरुज 1) Adj. (f. आ) *a) schmerzlos.* — *b) gesund, sich wohl befindend* Hemâdri 1,675,6. 7. — 2) *n. *eine Art Costus.*

नीरूप 1) Adj. *gestaltlos.* — 2) *m. *a) Wind.* — *b) ein Gott.* — 3) *n. *Himmel, Himmelsgewölbe.*

1. **नीरेणुक** Adj. (f. आ) *staublos* Prasannar. 76,12.

2. **नीरेणुक** Adj. *ohne* Reṇukâ (Nom. pr.) Prasannar. 76,16.

नीरोग Adj. *gesund, sich wohl befindend.*

नीरोगता f. *Gesundheit.*

नीरोगदुर्भिक्ष Adj. *nicht von Krankheiten und Hungersnoth heimgesucht.*

नीरोगता f. Pañcat. 217,24 fehlerhaft für **नीरोगता**.

नीरोह् m. *Austrieb.*

नील्, नीलति *dunkel erscheinen* Bâlar. 280,1. 296,20.

नील 1) Adj. (f. आ und *ई) *a) dunkelfarbig,* namentlich *blau, dunkelblau, schwarzblau.* — *b) *mit Indigo gefärbt.* — 2) m. *a) Sapphir* Râgân. 13,183. — *b) der indische Feigenbaum* Râgân. 11,119. — *c) * = नीलवृक्ष* Râgân. 9,78. — *d) *ein best. Vogel.* — *e) ein dunkelfarbiger Stier.* — *f) *Name eines der 9 Schätze* Kubera's. — *g)* Bein. Mañgucrî's. — *h)* N. pr. *α)* eines Schlangendämons. — *β)* verschiedener Männer. — *γ)* eines Affen im Gefolge Râma's. — *δ)* eines Gebirges. — 3) f. **नीला** *a) *die Indigopflanze* Râgân. 4,82. — *b) *eine blau blühende Boerhavia* Râgân. 5,121. — *c) *schwarzer Kümmel* Râgân. 6,61. — *d) *eine blaue Fliegenart* Râgân. 19,128. — *e) *Du. die beiden hervortretenden Schlagadern vorn am Halse.* — *f) *Flecken.* — *g)* N. pr. *α)* einer Göttin. — *β)* der Gattin des Râga Mallâra. — *γ)* eines Flusses MBh. 6,9,81. नाला v. l. — 4) f. **नीली** *a) die Indigopflanze* und *Indigo* (Spr. 5843). — *b) *Blyxa octandra.* — *c) *eine blaue Fliegenart.* — *d) *eine best. Krankheit.* — *e)* N. pr. der Gemahlin Agamîḍha's. — 5) n. *a) die dunkle Farbe* TS. 3,1,2,3. Kaush. Up. 3,1. *ein dunkler Stoff* Cat. Br. 14,7,2, 20. 2,12. Khând. Up. 8,6,1. — *b) Indigo.* — *c) =* **तालीशपत्र** 2) Râgân. 6,185. — *d) *schwarzes Salz* Râgân. 6,95. — *e) *blauer Vitriol* Râgân. 13,104. — *f) *eine Salbe von Spiessglanz* Râgân. 13,89. — *g) *Gift.* — *h) eine best. Stellung beim Tanze.* — *i) ein best. Metrum.*

नीलक 1) Adj. *blau.* Auch als Bez. *der dritten unbekannten Grösse, ihres Quadrats* u. s. w. — 2) m.

Digitized by Google

a) **Terminalia tomentosa* Râǵan. 9,138. — *b*) *eine männliche Biene.* — *c*) **Antilope picta* Râǵan. 19, 16. — *d*) **ein dunkelfarbiges Pferd, Rappe.* — 3) f. °लिका *a*) *Blyxa octandra* MBh. 12,283,52. — *b*) *eine best. Arzneipflanze.* — *c*) **die Indigopflanze* Râǵan. 4,82. — *d*) **Nyctanthes arbor tristis.* — *e*) **Vitex Negundo* Râǵan. 4,155. — *f*) *eine best. Krankheit, das Erscheinen blauer Flecken im Gesicht.* — *g*) *eine best. Krankheit der Linse des Auges.* — *h*) N. pr. eines Flusses. — 4) *n. *blauer Stahl* Râǵan. 13,35.

*नीलकणा f. *eine Art Kümmel* Râǵan. 6,61.

नीलकण्ठ 1) Adj. *blauhalsig.* — 2) m. *a*) *Pfau.* — *b*) **eine andere Hühnerart,* = दात्यूह. — *c*) **Bachstelze.* — *d*) **Sperling.* — *e*) **der blauhalsige Heher.* — *f*) **Ardea sibirica* Râǵan. 19,99. — *g*) * *eine best. Pflanze,* = पीतसार. — *h*) Bein. Çiva's. — *i*) N. pr. verschiedener Männer. Auch °दीक्षित, °भारती, °मीमांसाशिरोमणि und °शास्त्रिन्. — 3) f. ई Titel eines von einem Nîlakaṇṭha verfassten Commentars. — 4) n. *a*) **Rettig* Râǵan. 7,14. — *b*) N. pr. eines Tîrtha.

*नीलकण्ठक m. *Sperling* Râǵan. 19,119.

नीलकण्ठचम्पू f., °कण्ठतन्त्र n., °कण्ठताजक n. und °कण्ठप्रकाशिका f. Titel von Werken Opp. Cat. 1.

नीलकण्ठभट्ट m. N. pr. eines Autors. °भट्टीय n. Titel seines Werkes Opp. Cat. 1.

नीलकण्ठभाष्य n., °कण्ठमाला f. und °कण्ठविजय m. Titel von Werken Opp. Cat. 1.

*नीलकण्ठात्त n. *die Beere von Elaeocarpus Ganitrus.*

नीलकण्ठीय n. Nîlakaṇṭha's *Werk* Opp. Cat. 1.

*नीलकन्द् m. *ein best. Knollengewächs* Râǵan. 7,78.

*नीलकपित्थक m. *eine Mango-Art* Râǵan. 11,17.

*नीलकमल n. *eine blaue Wasserrose* Râǵan. 10,186.

नीलकाच Adj. (f. आ) *aus schwarzem Krystall gemacht* Varâh. Jogaj. 6,13.

नीलकायिक m. Pl. *eine best. Klasse von Göttern* Lalit. 495,1 v. u.

नीलकुत्तला f. N. pr. einer Freundin der Durgâ.

*नीलकुरण्टक m. wohl *Barleria coerulea* Râǵan. 10,140.

*नीलकुसुमा f. dass. ebend.

*नीलकेशी f. *die Indigopflanze* Râǵan. 4,83.

*नीलक्रान्ता f. *Clitoria ternatea* Râǵan. 5,78.

*नीलक्रौञ्च m. *der blaue Reiher* Râǵan. 19,96.

नीलगङ्गा f. N. pr. eines Flusses.

नीलगणेश m. *der blaue* Gaṇeça.

*नीलगन्धिक n. *blauer Rubin* Râǵan. 13,153.

नीलगर्भ vielleicht *eine junge Blyxa octandra.* नलगर्भ v. l.

नीलगलमाल Adj. *einen Kranz um den blauen Hals tragend* Nîlak. Up. 22. नीला गले माला यस्य सः Comm.

नीलगिरि m. N. pr. eines *Gebirges.*

*नीलगिरिकर्णिका f. *die blau blühende Varietät von Clitoria ternatea* Râǵan. 3,78.

नीलग्रीव 1) Adj. *blaunackig* (Rudra-Çiva). — 2) m. N. pr. eines Fürsten.

*नीलघोर m. = नीलपोर.

नीलङ्गु m. 1) *ein best. Gewürm.* — 2) **eine Fliegenart.* — 3) **Schakal.* — 4) *= प्रसून.

नीलचन्द्र m. N. pr. eines Fürsten.

*नीलचर्मन् m. *Grewia asiatica.*

नीलचोलकवत्त् Adj. *eine blaue Jacke tragend* Vidḍh. 25,3.

*नीलच्छद् m. 1) *Dattelpalme.* — 2) Bein. Garuḍa's.

*नीलच्छविन् m. oder *°वी f. *ein best. Vogel.*

नीलज 1) *n. *blauer Stahl.* — 2) f. आ Bein. des Flusses Vitastâ.

*नीलकिण्टी f. wohl *Barleria coerulea* Râǵan. 10,140.

नीलतन्त्र n. Titel eines Tantra.

*नीलतरु m. *die Cocosnusspalme.*

नीलता f. *die blaue —, dunkle Farbe.*

*नीलताल m. 1) *Xanthochymus pictorius* Râǵan. 9,99. — 2) *Phoenix paludosa* Râǵan. 9,91.

नीलतोयद् m. *eine dunkle Wolke* Taitt. Âr. 10,11,2.

नीलदूर्वा f. *eine Art* Dûrvâ-*Gras* Râǵan. 8,108. Bhâvapr. 1,210.

1. *नीलद्रुम m. *ein best. Baum* Râǵan. 9,140.

2. नीलद्रुम Adj. *aus indischen Feigenbäumen bestehend* Ind. St. 14,381.

नीलध्वज m. 1) **Xanthochymus pictorius* Râǵan. 9,99. — 2) N. pr. eines Fürsten.

नीलनर्त्त Adj. *schwarzkrallig* (?).

नीलनिचोलिन् Adj. *in einen dunklen Mantel gehüllt* Râǵat. 1,207.

*नीलनिर्गुण्डी f. *eine blau blühende* Nirguṇḍî Râǵan. 4,156.

*नीलनिर्यासक m. *eine Terminalia* Râǵan. 9,140.

नीलनीरज n. *eine blaue Wasserrose* Spr. 7759.

*नीलपङ्क m. n. *Finsterniss.*

*नीलपङ्कज n. *eine blaue Wasserrose* Râǵan. 10,186.

नीलपट m. *ein dunkles Gewand* 152,16.

नीलपटल n. *ein dunkles Häutchen* (auf dem Auge eines Erblindeten).

*नीलपत्र 1) m. *a*) *Scirpus Kysoor* Râǵan. 8,143. — *b*) *Granatbaum* Râǵan. 11,76. — *c*) *Bauhinia tomentosa* Râǵan. 9,89. — *d*) = नीलासन Râǵan. 9,140. — 2) f. आ *Premna herbacea.* — 3) *f. ई *Indigo* Râǵan. 4,82. — 4) n. *eine blaue Wasserrose.*

*नीलपद्म n. *eine blaue Wasserrose* Râǵan. 10,186.

*नीलपर्ण 1) m. *Grewia orientalis.* — 2) f. आ *Vanda Roxburghii.*

नीलपिङ्गल Adj. (f. आ) *dunkelbraun.*

*नीलपिच्छ् m. *Falke* Râǵan. 19,86.

*नीलपिट m. *Sammlung von Annalen und königlichen Verordnungen* (buddh.).

*नीलपिण्ड n. *eine Art Stahl.*

*नीलपिष्टाण्डी f. *ein best. Strauch* Râǵan. 4,179.

*नीलपुनर्नवा f. *eine blau blühende* Punarnavâ Râǵan. 5,121.

नीलपुर n. N. pr. einer *Stadt.*

नीलपुराण n. Titel eines Purâṇa.

नीलपुष्प 1) *m. *a*) *eine blau blühende Eclipta* Râǵan. 4,142. — *b*) = नीलाम्लान Râǵan. 10,137. — 2) *f. आ *Clitoria ternatea* Râǵan. 5,87. — 3) *f. ई *Convolvulus argenteus.* — *b*) *eine blau blühende Varietät von Clitoria ternatea* Râǵan. 3,78. — 3) n. *eine best. wohlriechende Pflanze* Bhâvapr. 1,192.

*नीलपुष्पिका f. 1) *die Indigopflanze.* — 2) *Linum usitatissimum.*

नीलपृष्ठ 1) Adj. *einen schwarzen Rücken habend.* — 2) *m. *Cyprinus denticulatus.*

नीलपोर und °पोल m. *eine Art Zuckerrohr* Bhâvapr. 2,64.

*नीलफला f. *die Eierpflanze* Gal.

*नीलबीज m. *eine Terminalia* Râǵan. 9,140.

*नीलबुक्का f. *Convolvulus argenteus.*

*नीलभ m. 1) *der Mond.* — 2) *Wolke.* — 3) *Biene.*

नीलभू f. N. pr. eines Flusses.

*नीलभृङ्गराज m. *eine blau blühende Verbesina.*

नीलमक्षा und °मक्षिका f. *eine blaue Fliegen- oder Bienenart.*

नीलमणि m. *Sapphir* Duûrtan. 38.

नीलमत n. Titel eines Werkes. °पुराण n. Bühler, Rep. No. 64.

नीलमय Adj. *aus Sapphiren bestehend* Hemâdri 1,488,5.

*नीलमल्लिका f. *Aegle Marmelos.*

नीलमक्षिष m. *ein dunkelfarbiger Büffel* Comm. zu TS. 5,5,14,1.

नीलमाधव m. Bein. Vishṇu's.

*नीलमाष m. *Dolichos Catjang* Râǵan. 16,63.

*नीलमोलिक m. *ein fliegendes leuchtendes Insect.*

*नीलमृत्तिका f. *schwarzer Eisenvitriol* Râǵan. 13,82.

Digitized by Google

नीलमेह् m. *die blaue Harnruhr* Kâraka 2,4.

नीलमेहिन् Adj. *blauen Harn lassend* Kâraka 2,4.

*नीलयष्टिका f. *eine Art Zuckerrohr.*

नीलरत्न n. *Sapphir.* *°क n. Râǵan. 13,183.

नीलराजि f. *dunkler Streifen, Dunkel, Finsterniss.*

नीलरुद्रोपनिषद् f. Titel einer Upanishad.

*नीलवृपक m. *Thespesia populneoides.*

नीललोह् n. *blauer Stahl* Râǵan. 13,35.

नीललोहित 1) Adj. *schwarzblau und roth, dunkelroth.* — 2) m. *a)* Bein. Çiva's. — *b) ein best.* कल्प 2) *b).* — 3) f. आ *a)* **eine best. Pflanze.* — *b)* N. pr. einer Göttin, angeblich der Gattin Çiva's.

नीललोहितात्त Adj. *dunkelrothe Augen habend* (Çiva).

नीललोहितात्तेवासिन् m. Çiva's *Schüler*, Bein. Paraçurâma's Bâlar. 12,6.

नीलवत् Adj. *schwärzlich, dunkel.*

नीलवर्ण 1) Adj. *blaufarbig* 155,27. — 2) *m. oder n. *Rettig.* — 3) *m. *Grewia asiatica* Râǵan. 11, 112. — 4) f. आ *die Indigopflanze* Dhçin. 2,26.

*नीलवर्षाभू f. *eine blau blühende* Punarnavâ Râǵan. 5,121.

*नीलवल्ली f. *Vanda Roxburghii.*

1. नीलवसन n. *ein blaues Tuch* 110,31.

2. *नीलवसन m. *der Planet Saturn.*

1. नीलवस्त्र n. *ein blaues Gewand.*

2. *नीलवस्त्र Bein. 1) m. Balarâma's. — 2) f. आ der Durgâ.

नीलवासस् 1) Adj. *in ein blaues Gewand gehüllt.* — 2) *m. *der Planet Saturn.*

*नीलवृक्त m. *ein best. Baum* Râǵan. 9,78.

नीलवृत्त *Fächer.*

*नीलवृत्तक n. *ein best. Baum* Râǵan. 9,97.

नीलवृष 1) m. *ein dunkelfarbiger Stier* Jâǵ. 3, 271. — 2) *f. आ *Solanum Melongena.*

नीलव्रत n. *eine best. Begehung.*

नीलशिखण्ड Adj. *schwarzbuschig, —lockig* (Rudra-Çiva).

*नीलशिग्रु m. *Moringa pterygosperma* Râǵan. 7,28.

नीलशीर्षी f. *ein best. Thier* TS. 5,5,25,1.

नीलषण्ड m. *ein in Freiheit gesetzter dunkelfarbiger Stier.*

नीलसंधानभाण्ड n. *ein Gefäss, in dem Indigo bereitet wird,* 155,25.

*नीलसंध्या f. *die blau blühende Varietät von Clitoria ternatea.*

नीलसरस्वती f. *eine best. Göttin.* °मनु m. *ein best. Zauberspruch.*

नीलसरोरुह् n. *eine blaue Wasserrose.* °रुहाक्षी f. so v. a. *eine Schöne* Vikramâṅkaḥ. 12,26.

*नीलसार m. *ein best. Baum,* = नीलासन Râǵan. 9,140. = तिन्दुक 11,78.

*नीलसिन्दुक m. *Vitex Negundo* Râǵan. 4,155.

*नीलस्कन्दा, *°स्कन्धा und *°स्पन्दा f. *eine dunkle* Gokarṇî Râǵan. 3,78.

नीलस्वरूप n. *ein best. Metrum.*

नीलांशुक n. *ein blauer Ueberwurf* Spr. 7813.

*नीलाक्त m. *Gans.*

नीलागलसाला f. AV. 6,16,4.

*नीलाङ्कितदल *ein best. Knollengewächs.* Richtig तिलाङ्कितदल.

नीलाङ्ग 1) Adj. *einen dunkelfarbigen Körper habend.* — 2) *m. *a) der indische Kranich* Râǵan. 19, 196. — *b) Coracias indica* Râǵan. 19,118.

*नीलाङ्गु m. 1) *ein best. Gewürm.* — 2) *eine Art Fliege.* — 3) *Schakal.* — 4) = प्रसूत.

नीलाचल m. N. pr. eines Landes. Wohl fehlerhaft für लीलाचल.

नीलाञ्जन 1) n. *schwarze Augensalbe* R. 6,20,11. 37,31. Nach den Lexicographen *eine Salbe von Spiessglanz* und *blauer Vitriol* Râǵan. 13,104 (नीलाश्मज v. l.). — 2) *f. आ *Blitz.* — 3) *f. ई *ein best. Strauch* Râǵan. 4,189.

*नीलाञ्जसा f. 1) *Blitz.* — 2) N. pr. *a)* einer Apsaras. — *b)* eines Flusses.

नीलाद्रि m. *das Gebirge* Nîla. °मकोदय m. und °माहात्म्य n. Titel zweier Werke.

*नीलाद्रिकर्णिका und *नीलापराजिता f. *eine blaue Varietät von Clitoria ternatea* Râǵan. 3,78. 79.

नीलाब्ज n. *eine blaue Wasserrose* Râǵan. 10,186.

नीलाभ 1) *Adj. (f. आ) *bläulich.* — 2) m. *a)* **Wolke* Râǵan. 19,130. — *b)* N. pr. eines Berges.

*नीलाम्बर 1) m. *a) ein* Rakshas. — *b) der Planet Saturn.* — *c)* Bein. Balarâma's. — 2) n. = तालीशपत्र 2) Râǵan. 6,185.

*नीलाम्बुजन्मन् n. *eine blaue Wasserrose.*

नीलाम्भोज n. dass. 174,5.

*नीलाम्लान m. *eine best. Pflanze* Râǵan. 10,137.

*नीलाम्ली f. *ein best. Strauch* Râǵan. 4,179.

नीलाय्, °यते *anfangen dunkelfarbig* oder *blau zu werden* Kâd. 179,22. 231,4.

नीलायुध m. Pl. N. pr. eines Volkes MBh. 5,19, 23. लीलायुध v. l.

*नीलारुण m. *die dunkelrothe —, die erste Morgenröthe.*

*नीलालिकुलसंकुल m. *Rosa glandulifera* Dhanv. 5,87.

*नीलालु m. *ein best. Knollengewächs* Râǵan. 7,77.

*नीलाशी f. *Vitex Negundo.*

नीलाशोक m. *ein blau blühender* Açoka.

*नीलाश्मन् n. s. u. नीलाञ्जन 1).

*नीलाश्मन् m. *Sapphir* Râǵan. 13,183.

नीलाश्व N. pr. einer Gegend.

नीलासन m. 1) **ein best. Baum* Râǵan. 9,140. — 2) *quidam coeundi modus.*

नीलासुर m. N. pr. eines Mannes.

नीलिकाकाच m. *eine best. Krankheit der Linse des Auges.*

नीलिनी f. 1) *die Indigopflanze.* — 2) **ein blau blühender Convolvulus.* — 3) N. pr. der Gattin Agamîḍha's.

नीलिमन् m. *Schwärze, eine dunkle Farbe* Mâlatîm. 75,22 (68,5). Kâṇḍak. 74,10. Vikramâṅkaḥ. 14,30.

नीलीभाण्ड n. *ein Gefäss mit Indigo* 155,26.

नीलीरस m. *flüssiger Indigo* Paṅkat. 62,24.

1. नीलीराग m. *eine Zuneigung, die so unvergänglich ist wie die Indigofarbe.*

2. *नीलीराग Adj. 1) *die Farbe des Indigo habend.* — 2) *beständig in der Zuneigung.*

नीलीरेग m. wohl = नीलिकाकाच.

नीलीवर्ण Adj. *die Farbe des Indigo habend* 156, 16. Paṅkat. 63,1.

नीलीवस्त्र n. *ein mit Indigo gefärbtes Gewand* Verz. d. Oxf. H. 282,*b*,2 v. u.

*नीलेश्वर N. pr. einer Stadt.

नीलोत्पल 1) n. *eine blaue Wasserrose, die Blüthe von Nymphaea cyanea.* — 2) f. आ *a) ein* Râga *von sechs Tönen* S. S. S. 93. — *b)* N. pr. einer Apsaras Kâraṇḍ. 3,15.

नीलोत्पलगन्ध m. *ein best.* Samâdhi Kâraṇḍ. 52,1.

नीलोत्पलमय Adj. (f. ई) *aus blauen Wasserrosen gebildet.*

*नीलोत्पलिन् 1) m. Bein. Mañǵuçrî's. — 2) f. °नी *ein Teich mit blauen Wasserrosen* Râǵan. 10,204.

*नीलोद् m. N. pr. eines Sees oder Flusses.

नीलोपकाश Adj. *von schwärzlichem Aussehen* Âpast. Çr. 6,9,1.

*नीलोपल m. *Sapphir* Râǵan. 13,183.

*नीव्, नीवति (स्थौल्ये).

नीव m. *ein best. Baum* Gobh. 1,7,15.

*नीवन् (?) m. N. pr. eines Rosses des Mondgottes.

*नीवर 1) m. *a) Handelsmann.* — *b) Einwohner.* — *c) Bettler.* — *d) Sumpf.* — 2) n. *Wasser.*

*नीवाक m. *die bei einer Theuerung gesteigerte Nachfrage nach Getraide* u. s. w.

नीवार 1) m. (adj. Comp. f. आ) *wilder Reis;* Sg.

Digitized by Google

die Pflanze, Pl. *die Körner*. नीवारकण m. *Reiskorn* 160,11. — 2) f. नीवारा N. pr. eines Flusses.

नीवारक m. = नीवार 1).

नीवारप्रसृतिंपच und नीवारमुष्टिंपच Adj. *nur eine Handvoll wilden Reises sich kochend*, so v. a. *äusserst mässig im Essen* Bâlar. 298,14. 99,7. 307,2.

नीवाक् m. = निवाक् *Abnahme* (der Tage).

नीवि und नीवी f. 1) *ein umgebundenes Tuch, Schurz*; insbes. *der von Frauen dicht am Leibe getragene Schurz*. — 2) **ein Band, mit dem ein doppelt zusammengelegtes* Kuça-*Gras beim Manenopfer eines* Çûdra *gebunden wird*. — 3) *Geissel, obses* Râgat. 8,841. 1261. — 4) **Kapital*.

नीविद् f. = निविद् 2) AV. 11,7,19.

(नीविभार्य) नीविभारिय Adj. *im Schurz zu tragen*.

*नीवृत् und नीवृति (Hem. Par. 11,86) f. *eine bewohnte Gegend, Reich*.

नीवेष्य Adj. = 2. निवेष्य Maitr. S. 2,9,8.

(नीव्या) नीविया f. etwa *Gewand*.

*नीव्र m. 1) *der Rand eines Daches*. — 2) *Dach*. — 3) *Wald*. — 4) *Radfelge*. — 5) *der Mond*. — 6) *das Mondhaus* Revati.

नीशार m. 1) *ein warmer Ueberwurf, eine warme Decke* Mahâbh. 3,90,b. — 2) **Schirm, Vorhang* (auch als Schutz gegen Mücken).

नीषेकु (stark °षौकु) Adj. *bewältigend*.

नीहार m. 1) *Nebel*. Auch Pl.; einmal n. — 2) *Entleerung*.

नीहारकर m. *der Mond*.

नीहारचक्षुस् Adj. *dessen Augen in Finsterniss gehüllt sind*.

नीहारमय Adj. *aus Nebel bestehend* Kâd. 244,15.

*नीहारय्, °यते = नीहारं करोति.

नीहारी Adv. कर् *in Nebel verwandeln* Mahâvîraḱ. 73,5.

1. नु, नू Indecl. 1) *nun, jetzt, noch* (zeitlich), *noch jetzt, noch ferner*. — 2) *so — nun, so — denn*. — 3) *noch* (steigernd), *schon*. — 4) *allerdings, jawohl, gewiss, eben*. Mit einer Negation *gewiss nicht*. — 5) *doch, wohl*; insbes. in einer Frage. In zwei- oder mehrgliedrigen Fragesätzen wird नु wiederholt, nur einmal gesetzt oder wechselt mit स्विद् oder यदि वा. Statt des zweiten नु auch अथ वा नु. Nach einem Interr. auch नु खलु. — 6) नु — नु *entweder — oder*, नु — नु — नु *entweder — oder — oder*. Statt नु — नु auch वा — नु वा. — 7) *nie*. — 8) नू चिद् *a) von nun an*, so v. a. *für immer* oder *alsbald*. — *b) niemals, nimmermehr*.

2. नु, नू, नौति (nur mit प्र), नुवँति (in der älteren Sprache nur नुवँत्), नँवति (in der älteren Sprache nur नँवत्) und नँवते. In der älteren Sprache selten Act. 1) *brüllen, schreien, brummen, schallen, jauchzen, jubeln*. — 2) *Jmd* (Acc.) *zujauchzen, lobsingen, preisen*. नुत *gepriesen*. — *Desid. vom Caus. नुनावयिषति. — Intens. (नोनुवत्त, नँवीनोत्, *नोनोति und *नोनूयते) *dröhnen, brausen*. — Mit अच्छ् *zurufen, zujauchzen*; mit Acc. — Mit अनु (Intens. °अनोनवुस् und °नाँनुवत् Partic.) *nachjubeln*. — Mit अभि *Jmd* (Acc.) *zubrüllen, zurauschen, zujauchzen*. — Mit आ *tönen, ertönen, zwitschern, schreien*. — Intens. *durchtönen, durchrauschen*. — Mit अन्वा Intens. *durch — hin tönen*, mit Acc. — Mit परि *lobpreisen*. — Mit प्र 1) *brüllen, dröhnen, schallen*. — 2) *brummen*, so v. a. *den Ton* ओम् *ausstossen*. — Mit अभिप्र *Jmd* (Acc.) *zutönen, zujubeln, bejubeln*. — Mit संप्र *Jmd mit Jubel empfangen* MBh. 13,122,18. — Mit प्रति *Etwas gutheissen*. — Mit वि *Jmd preisen* Spr. 7684. — Mit सम् *zusammen brüllen*, — *blöken* u. s. w., — *schallen*. — Mit अभिसम् *zusammen jubeln* u. s. w. *über* oder *gegen* (Acc.).

3. *नु m. *Preis, Lob*.

4. नु (नू), नँवते (गतिकर्मन्) und नौति (mit अप). — Caus. नावयति etwa *vom Platze bewegen, beseitigen*. — Mit अति Caus. *vorüberwenden, abkehren*. — Mit अनु, °नूत fraglich, da der Commentar anders trennt (नु उत). — Mit अप *weglegen*. — Mit अभि *sich zuwenden zu* (Acc.). — Mit अव *sich hinbewegen zu* (Acc.). — Mit वि *sich nach verschiedenen Seiten wenden*. — Mit सम् *zusammenkommen bei* (Gen.) ṚV. 10,120,2.

5. नु, नावयति *Etwas in die Nase ziehen lassen* Ḱaraka 6,15. 20.

6. नु am Ende eines adj. Comp. = नौ *Schiff* Bhâg. P. 8,11,25.

7. *नु m. 1) *Waffe*. — 2) *Zeit*.

*नुद्, नुउति (वधे). — समानोद्य MBh. 3,11477 fehlerhaft für °लोड्य.

नुतमित्र m. N. pr. eines Mannes Daçak. 13,17.

नुति f. *Lob, Preis* Bâlar. 33,5. Naish. 3,34.

नुत्ति f. *Vertreibung, Verscheuchung, Entfernung*.

1. नुद्, नुदँति, °ते, °नुद्यात् *stossen, fortstossen, fortdrängen, rücken, antreiben; vertreiben, austreiben, verscheuchen, entfernen*. नुत्त und नुन्न *fortgestossen, fortgedrängt, angetrieben; verstossen* (Gattin). — Caus. नोदयति *antreiben*. — Intens. नोनुद्यते *wiederholt wegstossen, vertreiben*. — Mit अति, अतिनुत्त *vorübergetrieben*. — Mit अप 1) *fortstossen, vertreiben, verscheuchen*. — 2) *Etwas beseitigen* Çaṁk. zu Bâdar. 2,1,14 (S. 447, Z. 14). — Caus. = अप Simpl. 1). — Desid. in अपनुनुत्सु (Nachtr. 3). — Mit व्यप *vertreiben, verscheuchen*. — Mit अभि, °नुन्न *gestossen, gedrängt*. — Caus. *antreiben*. — Mit अव Caus. अवानोदयिष्यस् (तम्) MBh. 7,3069 fehlerhaft für अवोदयिष्यस् (त्वम्). — Mit पर्यव *hinstossen* —, so v. a. *hinschaffen zu* (Acc.). — Mit अपा (metrisch) *forttreiben, vertreiben, verscheuchen, entfernen*. — Mit व्यपा (metrisch) *entfernen, verscheuchen*. — Mit उपा dass. Ueberall v. l. — Mit उप, °नुन्न *herangetrieben*. — Mit निस् 1) *ausstossen, wegräumen, austreiben, verscheuchen, entfernen* MBh. 14,90,90. — 2) *von sich stossen*, so v. a. *zurückweisen*. — Mit अभिनिस् *austreiben, verscheuchen, entfernen* MBh. 12,293,6. — Mit परा 1) *wegstossen, wegdrängen, wegtreiben, entfernen*. — 2) *Etwas beseitigen* Çaṁk. zu Bâdar. 2,2,3. — Mit परि 1) *herabstossen von* (Abl.). — 2) *hineinstossen in, verwunden*. — Mit प्र *fortstossen, verdrängen, forttreiben, in Bewegung setzen, treiben; verscheuchen*. Partic. प्रणुत्त, प्रणुन्न (*fortgestossen, vertrieben, verscheucht, angetrieben, in Bewegung gesetzt*) und प्रणुदित (*gestossen, geschlagen*). — Mit अतिप्र *Jmd stark drängen, Jmd stark zusetzen*. — Mit अनुप्र *von sich stossen, verscheuchen, in die Flucht jagen*. — Mit विप्र *verschieben* Vaitân. 4,5. — Mit संप्र *treiben, drängen, entfernen von* (Abl.). Partic. °णुदित. — Mit प्रति *zurückstossen, abwehren*. — Mit वि 1) *auseinandertreiben, wegtreiben, verscheuchen*. — 2) *verwunden*. Nur Partic. विनुन्न. — 3) *schlagen, spielen* (die Laute). v. l. वि-तुद्. — Caus. 1) *vertreiben, verscheuchen*. — 2) *zubringen* (die Zeit). — 3) *zerstreuen, aufheitern, erheitern*. — 4) *sich erheitern* —, *sich ergötzen an* (Instr.). — Mit अभिवि Caus. *aufheitern, erheitern*. — Mit सम् *zusammendrängen*, — *bringen*. — Caus. 1) *zusammenbringen, herbeischaffen*. — 2) *antreiben*. — 3) *verscheuchen*. — Mit उपसम् *zusammendrängen*, — *bringen, herbeischaffen*.

2. °नुद् Adj. *vertreibend, verscheuchend, entfernend*. °नुद् Adj. (f. आ) 1) dass. — 2) *verwundend, verletzend*.

नुनुत्सु Adj. *zu verscheuchen* —, *zu entfernen wünschend* Naish. 2,11.

नू s. 1. 2. und 4. नु.

नूतन Adj. (f. आ) 1) *neu, jung, neuerlich* —, *eben geschehen*, —*erschienen, jetzig, gegenwärtig*. वयस् n. *das jugendliche Alter* Harshaḱ. 138,16. — 2)

Digitized by Google

neu, so v. a. seltsam Bâlar. 204,17.

नूतनतरि f. Titel eines Commentars Cat. Willmot 100.

नूतनय्, °यति erneuern.

नौत्न Adj. (f. आ) = नूतन 1) und auch so v. a. künftig.

नूत्नभाव m. MBh. 3,59 fehlerhaft für न्यूनभाव.

नूत्नवयस् Adj. in der ersten Blüthe der Jugend stehend.

*नूद् m. eine Art Maulbeerbaum. Richtig तूद्.

नूनम् Adv. 1) jetzt, gegenwärtig, eben, gerade. — 2) nun (in nächster Zukunft), alsbald, von nun an, künftighin. — 3) nun, denn, also (folgernd, auffordernd, anweisend). — 4) aller Wahrscheinlichkeit nach, gewiss, sicherlich.

नूपुर 1) m. n. (adj. Comp. f. आ 322,28) Fussschmuck, Fussring (insbes. bei Weibern) 293,10. — 2) *m. N. pr. eines Nachkommen des Ikshvâku.

नूपुरवत् und नूपुरिन् (Pâṇ. 33,4) Adj. mit einem Fusschmuck versehen.

नूपुरोत्तमा f. N. pr. einer Kiṁnara-Jungfrau Kâraṇḍ. 6,15.

नृकलेवर ein menschlicher Leib, — Leichnam 120,25. 137,23.

*नृकात्य m. N. pr. eines Mannes.

नृकुक्कुर m. ein Hund von einem Menschen.

*नृकुटी f. Kâś. in Mahâbh. 8,49,a.

नृकेसरि (einmal) und °न् m. halb Mensch halb Löwe (Vishṇu in seinem 4ten Avatâra).

नृग N. pr. 1) m. verschiedener Männer. नृगस्य साम Name eines Sâman Ârsh. Br. — 2) f. आ der Mutter eines Nṛga.

नृगतीर्थ n. N. pr. eines Tîrtha.

नृगमोक्षप्रकरण Titel eines Abschnittes in einem Purâṇa Opp. Cat. 1.

नृचक्षस् 1) Adj. a) Männer schauend, — beobachtend. — b) Männer leitend. — c) Männer schauend, so v. a. lebend. — 2) *m. ein Rakshas.

नृचक्षुष m. = नृचक्षस् 2).

नृचक्षुस् 1) Adj. mit menschlichen Augen sehend. — 2) m. N. pr. eines Fürsten.

नृचन्द्र m. N. pr. eines Fürsten.

*नृजल m. menschlicher Harn.

नृजित् 1) Adj. Männer besiegend oder fangend. — 2) m. ein best. Ekâha.

नृत् f. Gebärde.

नृतम Adj. (f. आ) männlichst, kräftigst ṚV. 6, 19,10.

1. नृति f. 1) Tanz, Spiel. — 2) etwa ein anmuthiges oder feierliches Auftreten, Erscheinen.

2. नृति f. AV. 6,18,3 wohl fehlerhaft für दृति. AV. Paipp. त्रितेरिव.

नृतु Adj. etwa gestuosus, lebhaft, beweglich.

नृतू 1) *Adj. lang. — 2) m. a) Tänzer, Schauspieler. — b) *Wurm. — c) *die Erde.

नृतेतृस् Adj. TBr. 2,8,2,1 fehlerhaft für नृतेतॄ.

नृत्त n. Tanz. मयूरस्य 238,15.

नृत्तप्रयोग m. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

नृत्तमय Adj. (f. ई) im Tanz bestehend.

नृत्य n. Tanz, Gebärdenspiel, Pantomime.

नृत्यप्रिय 1) *m. Pfau. — 2) f. आ N. pr. einer der Mütter im Gefolge Skanda's.

नृत्यविलास m. Titel eines Werkes Hall in der Einl. zu Daçar. 1.

*नृत्यशाला f. Tanzsaal.

नृत्यशास्त्र n. die Lehre vom Tanze u. s. w. Hemâdri 2,a,107,8.

नृत्यसर्वस्व n. Titel eines Werkes.

*नृत्यस्थान n. Tanzplanz.

नृत्यहस्त m. die Stellung der Hand beim Tanz; Du. die Stellungen der beiden Hände beim T.

नृदुर्ग Adj. durch Männer schwer zugänglich, — gut vertheidigt; n. ein solcher Ort M. 7,70.

नृदेव 1) m. Fürst, König. — 2) f. ई Fürstin, Königin.

*नृधर्मन् m. Bein. Kubera's.

नृधूत Adj. von Männern geschüttelt, — bewegt.

*नृनमन 1) Adj. Männer beugend. — 2) m. N. pr. eines Mannes.

नृप m. 1) Fürst, König. — 2) der König im Schachspiel Paṅkad. — 3) ein best. Tact S. S. S. 237. — 4) Bez. der Zahl sechzehn Ganit. Spasht. 41.

*नृपकन्द m. eine Zwiebelart Râǵan. 7,59.

नृपकार्य n. die Angelegenheit —, der Auftrag eines Fürsten 213,15.

नृपक्रिया f. Regierung, Herrschaft. °यां कारय् regieren, herrschen.

नृपगृह n. Palast.

*नृपचिह्न n. ein weisser Sonnenschirm Gal.

नृपजन m. Sg. die Fürsten 297,2.

नृपञ्चानन und नृपञ्चास्य m. = नृकेसरिन्.

नृपतय m. N. pr. zweier Fürsten.

नृपताल m. ein best. Tact.

नृपति m. 1) Fürst, König, Herrscher. — 2) *Bein. Kubera's.

नृपतिकन्यका f. Prinzessin 135,18.

नृपतिद्वार n. der Eingang zu einem Palast Varâh. Jogaj. 7,15.

नृपतिपथ m. Hauptstrasse.

*नृपतिवल्लभ m. eine best. Arzneipflanze. Vgl. नृपवल्लभ.

नृपत्नी f. Fürstin, Herrscherin.

नृपत्व n. Herrschaft, Königswürde. °त्वं कर् regieren, herrschen.

नृपदीप m. ein Fürst als Lampe Spr. 3809.

*नृपद्रुम m. 1) Cathartocarpus fistula Râǵan. 9, 44. — 2) Mimusops hexandra Râǵan. 11,71.

*नृपपत्नाण्डु m. = नृपकन्द् Râǵan. 7,60.

*नृपप्रिय 1) m. a) eine Papageienart Râǵan. 19, 113. — b) Bambusa spinosa. — c) eine Varietät von Saccharum Sara Râǵan. 8,78. — d) Reis. — e) eine Zwiebelart Râǵan. 7,59. — f) der Mangobaum Râǵan. 11,11. — 2) f. आ a) Pandanus odoratissimus Râǵan. 10,68. — b) eine Art Dattelbaum Râǵan. 11,162.

*नृपप्रियफला f. Solanum Melongena Râǵan. 7,193.

*नृपबदर m. eine Art Judendorn; n. die Frucht Râǵan. 11,143.

*नृपमन्दिर n. Palast.

*नृपमाङ्गल्यक n. Tabernaemontana coronaria Râǵan. 4,171.

*नृपमान n. fehlerhaft für नृपाभीर.

*नृपमाष m. Dolichos Catjang Râǵan. 16,45.

नृपयोग m. Bez. bestimmter Constellationen Varâh. Jogaj. 4,52.

*नृपलक्ष्मन् n. ein weisser Sonnenschirm.

नृपलिङ्ग n. ein fürstliches Abzeichen.

*नृपवल्लभ 1) m. eine Mangoart Râǵan. 11,16. — 2) f. आ a) die Gemahlin eines Fürsten. — b) eine best. Blume Râǵan. 10,118.

नृपवृक्ष m. ein best. Baum, = गिरिमालक Glosse zu Suçr. 2,456,8.

नृपवेश्मन् n. Gerichtshof Varâh. Jogaj. 5,20.

नृपशु m. 1) ein als Opferthier dienender Mensch. — 2) ein Vieh von einem Menschen Venis. 100.

*नृपश्रेष्ठ m. eine Art Judendorn.

*नृपसभ n. eine Versammlung von Fürsten oder ein fürstlicher Palast.

नृपसुत 1) m. Fürstensohn, Prinz. — 2) f. आ a) *Prinzessin. — b) Moschusratte Varâh. Bṛh. S. 88,5.

*नृपांश m. der Fürsten Antheil (an Getraide u. s. w.).

नृपाकृष्ट n. eine best. vortheilhafte Stellung im Spiel Kâturaṅga.

नृपाङ्गण n. ein fürstlicher Hof.

नृपाङ्गन 1) n. dass. — 2) f. आ Fürstin, Königin Daçan. 80,15.

नृपाणा Adj. den Männern einen Trunk gebend.

नृपातृ m. Hüter der Männer.

Digitized by Google

नृपात्मज 1) m. *a) Fürstensohn, Prinz* 112,13. 113, 8. 123,29. — *b) *eine Mango-Art* Râǵan. 11,18. — 2) f. आ *a) Prinzessin.* — *b) *eine Gurkenart.*

***नृपाधर** m. *die religiöse Feier der Königsweihe.*

नृपानुचर m. *Minister.*

***नृपात्र** n. *eine Reisart* Râǵan. 16,8.

नृपान्यत्व m. *Regierungswechsel.*

***नृपाभीर** n. *Musik während der Tafel eines Fürsten.*

***नृपामय** m. *Lungenschwindsucht* Râǵan. 20,2.

(नृपाय्य) नृ॒पायिन् n. *Männer (bergend), Männersaal, Halle, ein grosses und festes Gebäude* oder *Gemach.*

नृपार्यमन् m. *eine Sonne unter den Fürsten* Râǵat. 8,2554.

नृपाल m. *Fürst, König.*

नृपालय m. *Palast.*

***नृपावर्त** m. *eine Art Diamant* Râǵan. 13,216.

नृपासन n. (adj. Comp. f. आ) *Thron.*

नृपास्पद n. *Palast* Râǵat. 5,285.

***नृपाह्वय** m. *eine Zwiebelart* Râǵan. 7,58.

***नृपीट** n. *Wasser.*

नृ॒पीति f. *Schutz der Männer.*

नृ॒पेशस् Adj. nach Sâj. *männergestaltig;* vielleicht *von Männern gebildet, — geschmückt.*

***नृपेष्ट** m. *eine Zwiebelart* Râǵan. 7,59.

***नृपोचित** m. *Dolichos Catjang* Râǵan. 16,45.

नृबन्धु m. N. pr. eines Fürsten VP.² 4,164.

नृबाहु m. *Mannesarm.*

नृभर्तर् m. *Fürst, König.*

नृभूत m. N. pr. eines Fürsten VP.² 4,175.

नृ॒मणस् Adj. *männerfreundlich* Vaitân.

नृमणास्य्, °स्यते *männerfreundlich sein* RV.

नृमणा f. N. pr. eines Flusses. नृम्णा v. l.

नृमणि m. *ein best. böser Geist.*

***नृमन** gaṇa तुभादि.

***नृमत्त** m. N. pr. eines Mannes.

***नृमर** Adj. *Männer tödtend.* Vgl. नार्मर.

नृमांस n. *Menschenfleisch.*

नृ॒मादन Adj. *Männer erheiternd.*

नृमिथुन n. *die Zwillinge im Thierkreise.*

नृमेध m. *ein als regnende Wolke gedachter Mensch.*

1. **नृमेध** m. *Menschenopfer.*

2. **नृ॒मेध** und **नृमेधस्** m. N. pr. eines Mannes.

नृम्णा॒ 1) n. *a)* Sg. Pl. *virtus, Mannhaftigkeit, Tüchtigkeit; Muth, Kraft.* — *b)* *= धन. — 2) Adj. = सुखकर oder n. = धन, सर्वपुरुषार्थनिधि Bhâg. 4,8,46 nach dem Comm. — 3) f. नृम्णा N. pr. eines Flusses Bhâg. P. ed. Bomb. 5,20,4. नृम्णा v. l.

नृम्णावर्धन Adj. *Muth mehrend.*

नृम्णापि ein Ausruf in der Litanei Taitt. Âr. 4,40,1.

नृयज्ञ m. *das den Menschen darzubringende Opfer, Gastfreundschaft.*

नृयुग्म n. und **नृयुज्** (Varâh. Bṛh. 1,11. Hemâdri 1,73,14. 21) *die Zwillinge im Thierkreise.*

नृलोक m. *die Welt der Menschen, die Erde.* °पाल m. *Hüter der Erde.*

नृ॒वत् Adj. *wie es Männern gebührt, tüchtig, nachhaltig, fortiter;* überh. steigernd.

नृ॒वत्सखि Adj. (Nom. °खा) *männerreiche,* d. h. *von Gefolge begleitete Theilnehmer habend.*

नृ॒वत्॑ Adj. *männlich, den Männern gehörig, für die M. passend, aus M. bestehend, von M. begleitet* u. s. w.

नृवर m. *Bester der Menschen, Fürst, König* Mudrâr. 67,9 (110,2).

नृवराह m. *halb Mensch halb Eber* (Vishṇu in einem seiner Avatâra).

नृ॒वाहण und **नृ॒वाहस्** Adj. *Männer führend.*

नृवाह्य n. *Palankin* Hemâdri 1,159,4.

***नृवेष्टन** m. Bein. Çiva's.

1. **नृ॒शंस** m. *ein best. Gott* (wenn die Lesart richtig sein sollte).

2. **नृशंस** Adj. (f. आ) *den Menschen Schaden bringend, boshaft, gemein, niederträchtig.* Nom. abstr. °ता f.

नृशंसवत् Adj. *gemein, niederträchtig.*

नृशंसवर्ण Adj. *gemeine Worte im Munde führend* MBh. 13,11,7.

नृशंसित n. *Bosheit, Gemeinheit, Niederträchtigkeit.*

नृशंस्य 1) Adj. (f. आ) *gemein, niederträchtig.* — 2) n. *Gemeinheit, Niederträchtigkeit.*

नृशस्त्र Adj. *von Männern gepriesen* (Comm.).

नृशृङ्ग n. *Menschenhorn* (als Beispiel eines Undinges).

नृ॒षच् (stark नृ॒षाच्) Adj. *den Männern zugethan.*

नृषदु m. N. pr. eines Ṛshi. नृशदु v. l.

नृ॒षद् 1) Adj. *unter Männern sitzend.* — 2) m. N. pr. des Vaters von Kaṇva. — 3) (wohl f.) angeblich = बुद्धि *Vernunft.*

नृ॒षदन n. *Männerversammlung, Aufenthalt der Männer.*

नृ॒षद्मन्, नृ॒षद्वन् und **नृषद्वर** Adj. *unter den Männern wohnend.*

नृ॒षाह् (stark नृ॒षाह्) Adj. *Männer bezwingend.*

नृ॒षाह्य n. *Männerbewältigung.*

नृषा॒ Adj. *Männer verschaffend.*

नृ॒षाति f. *Männererbeutung.*

नृ॒षाह्य 1) Adj. *Männer bewältigend.* — 2) n. *Männerbewältigung.*

नृ॒षूत Adj. *von Männern angetrieben.*

नृसिंह m. 1) *ein Löwe unter den Menschen, ein grosser Held.* — 2) *halb Mensch halb Löwe* (Vishṇu in seinem vierten Avatâra). Nom. abstr. °त्व n. Ind. St. 9,155. — 3) *ein Gebet zu* Vishṇu *in seiner Erscheinung als halb Mensch halb Löwe* Agni-P. 43,18. — 4) *quidam coeundi modus.* — 5) N. pr. verschiedener Männer Spr. 7646. Auch °सिंहाचार्य.

नृसिंहक m. = नृसिंह 2).

नृसिंहकारण n., °सिंहकवच n. und °सिंहगणित n. Titel von Werken Opp. Cat. 1.

नृसिंहचतुर्दशी f. *der 14te Tag in der lichten Hälfte des* Vaiçâkha.

नृसिंहचम्पू und **नृसिंहजयन्ती** f. Titel zweier Werke.

नृसिंहतापनी f. (Opp. Cat. 1,8044), °य n. und °तापिनीयोपनिषद् f. (Opp. Cat. 1) Titel einer Upanishad.

नृसिंहद्वादशी f. *der 12te Tag in der lichten Hälfte des* Phâlguna.

नृसिंहपटल n. und **नृसिंहपरिचर्या** f. Titel zweier Werke.

नृसिंहपुराण n. Titel eines Upapurâṇa.

नृसिंहपूजापद्धति f. Titel eines Werkes.

नृसिंहपूर्वतापनीय n. Titel einer Upanishad.

नृसिंहप्रसाद m. Titel eines Werkes Bühler, Rep. No. 332.

नृसिंहभट्ट m. N. pr. eines Gelehrten.

नृसिंहभट्टीय n. Nṛsiṁhabhaṭṭa's *Werk* Opp. Cat. 1.

नृसिंहभारत्याचार्य m. N. pr. eines *Lehrers.*

नृसिंहमन्त्र m. Titel eines Mantra Opp. Cat. 1.

नृसिंहमाहात्म्य n. Titel eines Werkes.

नृसिंहमूर्त्याचार्य m. N. pr. eines *Lehrers.*

नृसिंहवज्रपञ्जर n. Titel eines Werkes.

नृसिंहवन n. N. pr. einer Gegend.

नृसिंहशास्त्रिन् m. N. pr. eines Gelehrten Opp. Cat. 1,3265.

नृसिंहशास्त्रिप्रकाशिका f. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

नृसिंहसरस्वती f. N. pr. eines Scholiasten.

नृसिंहस्तवराज m. Titel eines *Lobgesanges.*

नृसिंहस्तोत्र n. desgl. Opp. Cat. 1.

नृसिंहाश्रम m. N. pr. eines Mannes.

नृसिंहीय n. Nṛsiṁha's *Werk.*

Digitized by Google

नृसिंहोत्तरतापनी f. (Opp. Cat. 1) und °य n. Titel einer Upanishad.

नृसिंहोदय m. Titel eines Werkes Cat. Willmot 212.

*नृसेन n. und *°ना f. *ein Heer von Männern.*

नृसोम m. *ein Mond unter den Männern, ein ausgezeichneter Mann.*

नृ॒हन् Adj. *Männer tödtend.*

नृहरि m. 1) *halb Mensch halb Löwe* (Vishṇu in seinem 4ten Avatâra). — 2) N. pr. eines Mannes.

नृ॑:प्रणेत्र Adj. *Männer führend.*

नृ॒क्षण n. *spitzer Stab, Spiess, Gabel* oder *ein ähnliches Kochgeräthe.*

नेग m. Pl. *eine best. Schule des* SV.

नेजक m. *Wäscher.*

नेजन n. *das Waschen.*

नेजमेष m. *ein best. den Kindern gefährlicher Unhold* Einschiebung nach ṚV. 10,184. Mân. Gṛhj. 2,18.

1. नेतृ॒ Nom. ag. mit Acc. 1) *Führer, führend* ṚV. 10,126,6. — 2) *Zuführer, Darbringer.* — 3) Nomin. als 3te Person fut. *er wird führen* 39,5. 16.

2. नेतृ॒ Nom. ag. 1) m. *a*) (mit Gen. oder am Ende eines Comp.) *Führer, Leiter, Lenker.* दण्डस्य *der den Stock führt, so v. a. Strafe verhängt.* *अश्वस्य ग्रामम् oder *ग्रामस्य *der das Pferd in's Dorf führt.* — *b*) *Heerführer* Varâh. Bṛh. 2,1. — *c*) *der Held eines Stückes.* — *d*) **Azadirachta indica* Râǵan. 9,7. — 2) f. नेत्री *a*) (mit Gen. oder am Ende eines Comp.) *Führerin, Leiterin, Lenkerin.* गृहकृत्यस्य Sây. zu ṚV. 1,48,5. अम्बुनेत्री (नदी) *Wasser führend.* — *b*) **Fluss.* — *c*) **Ader.* — *d*) *Bein. der Lakshmî.

नेतव्य Adj. 1) *zu führen, wegzuführen, abzuführen,* — *zu* oder *in* (Acc.) 159,15. 239,13. — 2) *anzuwenden* Çaṃk. zu Bâdar. 2,3,17. 3,3,12. — 3) *zu erforschen* Çaṃk. zu Bâdar. 2,3,15.

नेती f. *das Hindurchziehen eines Fadens durch Nase und Mund* (als Selbstqual).

नेतृत्व n. *das Amt —, das Geschäft des Führers.*

नेतृमत् Adj. *das Wort* नेतृ *enthaltend.*

नेत्र 1) am Ende eines adj. Comp. (f. आ) *Führer, Leiter, Lenker.* — 2) m. N. pr. verschiedener Männer. — 3) n. *a*) (oxyt.) *Führung, Leitung.* — *b*) *Auge.* Am Ende eines adj. Comp. f. आ. — *c*) Bez. *der Zahl zwei.* — *d*) *der Strick, durch den der Butterstössel* oder *ein Brummkreisel in Bewegung gesetzt wird.* — *e*) *das Rohr an einer Klystierspritze; Pfeifenrohr* Kâraka 1,5. — *f*) *Schleier* R. 1,35,16. Ragh. 7,36. — *g*) *Wurzel* Kâd. 21,23. — *h*) **Wagen.* — *i*) **Fluss* Viçva.

नेत्रक n. *Auge* Hemâdri 1,828,4.

*नेत्रकनीनिका f. *Augenstern.*

°नेत्रकार्मण n. *ein Zauber für die Augen von* Vikramâṅkaṅ. 8,2.

नेत्रकोश m. *Augapfel.*

नेत्रगोचर Adj. *im Bereich des Auges seiend.*

*नेत्रच्छद् m. *Augenlid.*

नेत्रज 1) Adj. *aus den Augen kommend.* — 2) *n. *Thräne.*

नेत्रजल n. *Thränen.*

नेत्रता f. Nom. abstr. von नेत्र *Auge.*

नेत्रत्रिभागपशस्विन् m. N. pr. eines Autors.

नेत्रनिंसिन् Adj. *die Augen küssend, sich auf die Augen legend* (Schlaf) Daçak. (1925) 2,128,3.

*नेत्रपर्यन्त m. *der äussere Augenwinkel* Râǵan. 18,25.

नेत्रपाक m. *Augenentzündung.*

*नेत्रपिण्ड m. 1) *Augapfel.* — 2) *Katze.*

*नेत्रपुष्पिका f. *eine best. Schlingpflanze* Râǵan. 3,68.

नेत्रप्रणायिन् Adj. *Jmds* (Gen.) *Augen begehrend, so v. a. Jmd zu Gesicht kommend* Vikramâṅkaṅ. 9,90.

नेत्रप्रबन्ध m. = नयनप्रबन्ध.

नेत्रबन्ध m. *das Verbinden der Augen, das Spiel «blinde Kuh».*

*नेत्रभव m. und *नेत्रमल n. *Augenschmalz* Gal.

*नेत्रमोला f. *Andrographis paniculata* Râǵan. 3,64.

नेत्रमुष् Adj. *die Augen stehlend, so v. a. die A. fesselnd.*

*नेत्रयोनि m. 1) Bein. Indra's. — 2) *der Mond.*

नेत्ररञ्जन n. *Augensalbe.*

*नेत्ररुज् f. *Augenübel.*

1. नेत्ररोग m. *Augenkrankheit.*

2. नेत्ररोग Adj. *an den Augen leidend.* Nom. abstr. °ता f. *Augenkrankheit.*

*नेत्ररोगकृन् m. *Tragia involucrata* Râǵan. 9,48.

*नेत्ररोमन् n. *Augenwimper.*

नेत्रवस्ति m. *eine Klystierspritze mit einem Beutel.*

*नेत्रवस्त्र n. *Schleier.*

नेत्रवारि n. *Thränen.*

नेत्रविष् f. *Augenschmalz.*

नेत्रविष Adj. *in den Augen Gift habend.*

नेत्रस्तम्भ m. *das Starrwerden des Auges.*

नेत्रहारिन् Adj. *die Augen entzückend* Ind. St. 14,367.

नेत्रहित Adj. *den Augen zuträglich* Bhâvapr. 1,205.

नेत्राञ्जन n. *Augensalbe.*

नेत्रातिथि m. *zu Augen gekommen* Dhûrtan. 19.

नेत्राभिष्यन्द् m. *das Triefen der Augen.*

नेत्रामय m. *Augenkrankheit.*

*नेत्राम्बु n. *Thränen.*

नेत्राम्भस् n. dass.

*नेत्रारि m. *Euphorbia antiquorum* Râǵan. 8,51.

*नेत्रिक n. *Spritze, Klystierspritze* oder *Löffel.*

नेत्रोत्सव m. *Augenfest, Augenweide.*

नेत्रोपमफल m. *Mandelbaum* Bhâvapr. 1,248.

*नेत्रौषध n. *Eisenvitriol* Râǵan. 13,82.

*नेत्रौषधी f. *Odina pinnata.*

नेत्र्य Adj. *den Augen dienlich* Bhâvapr. 1,179.184.

1. नेद्, नेदति (गतिकर्मन्, कुत्सासेनिकर्षयोः). — Mit अति *überschäumen, überströmen.* v. l. auch Med.

2. नेद् Indecl. 1) *nicht* (verstärkt). नेत्तु *nicht* —, *keinesfalls aber* Çat. Br. 3,1,4,8. 4,2,4,7. 5,10,8. 6,2,2,39. Tâṇḍya-Br. 2,2,3. — 2) *damit nicht,* mit Conj., Imperat. oder Potent.

नेदय्, °यति *nahe bringen* Bhaṭṭ.

नेदिष्ठ 1) Adj. (f. आ) *a*) *der nächste, ganz in der Nähe stehend* Kap. 5,101. Abl. *aus nächster Nähe;* °म् Adv. *nächst, ganz nahe; zunächst, zuerst.* — *b*) *= निपुण. — 2) m. *a*) **Alangium hexapetalum.* — *b*) N. pr. eines Sohnes des Manu Vaivasvata.

नेदिष्ठतम Adj. *der allernächste.* °तमाम् Adv.

नेदिष्ठिन् Adj. *nächststehend, nächstverwandt.*

नेदीयस् Adj. *näher, ganz nahe.* °यस् Adv.

नेदीयस्ता f. Nom. abstr. zu नेदीयस्.

नेदीयोमरण Adj. *dem der Tod ganz nahe bevorsteht.*

नेध्य Adj. in अनेध्य.

*नेप m. 1) *Hausprieste*r. — 2) *Wasser.*

नेपथ्य 1) (*m.) n. *Putz, Schmuck, Toilette, das Costüm des Schauspielers.* Am Ende eines adj. Comp. f. आ. — 2) n. *Ankleidegemach, der Raum hinter der Bühne.* Loc. *hinter der Bühne.*

नेपथ्यगृह n. *Ankleidegemach.*

नेपथ्यप्रयोग und नेपथ्यसंप्रयोग m. Pl. *Toilettenkunst.*

नेपथ्यसदन n. *ein Fest in vollem Costüm.*

नेपाल 1) m. *a*) N. pr. eines Volkes (Pl.) und Landes (Sg.). — *b*) **eine Art Zuckerrohr.* — 2) *f. ई *a*) *rother Arsenik.* — *b*) *der wilde Dattelbaum* oder *seine Frucht.* — 3) *n. *Kupfer.*

*नेपालक 1) n. *Kupfer* Râǵan. 13,19. — 2) f. °लिका *rother Arsenik* Râǵan. 13,50.

नेपालजा und °जाता f. *rother Arsenik.*

*नेपालनिम्ब m. *eine Nimba-Art* Râǵan. 9,17.

नेपालमाहात्म्य n. Titel eines Abschnitts im Skandapurâṇa.

नेपालमूलक n. *Rettig* Bhâvapr. 1,290.

Digitized by Google

नैम 1) Adj. *a) der eine, mancher;* wiederholt *der eine — der andere.* Einmal unbetont im RV. — *b)* am Anf. eines Comp. *halb.* — 2) m. *a) *Speise, Reis.* — *b) *Wall, das Fundament eines Walles;* vgl. नेमि 1) *e).* — *c) *Wurzel.* — *d) *die obere Seite.* — *e) *Grube.* — *f) *Grenze.* — *g) *Tanz u. s. w.* — *h) *Schelmerei.* — *i) *Abendzeit.* — *k) *Zeit.* — *l)* N. pr. eines Ṛshi. — 3) *n. *eine best. Zahl* (buddh.).

*नेमचन्द्र m. N. pr. eines Fürsten.

नेमधिति f. (nur Loc. °ता) 1) *Entzweiung, Streit.* — 2) Loc. *abgesondert, abseits.*

नेमनाथ m. N. pr. eines Mannes.

नेमन्निष् Adj. etwa *der Führung folgend.* Nach Sây. *unter Verbeugungen gehend* oder *Opfer darbringend.*

नेमशाक् m. N. pr. eines Mannes.

नेमादित्य m. desgl.

नेमि 1) f. *a) Radkranz.* An einem radähnlichen Altar Çulbas. 3,197. Auch *नेमी. — *b) Rund, Umkreis* überh. — *c) *Donnerkeil.* — *d) *eine best. Vorrichtung am Brunnen.* Auch नेमी. — *e) *das Fundament eines Walles* Gal.; vgl. नेम 2) *b).* — 2. m. *a) *Dalbergia ougeinensis.* — *b)* N. pr. α) eines Daitja. — β) eines Ćakravartin. — γ) des 22ten Arhant's der gegenwärtigen Utsarpiṇi.

नेमिकृष्ण m. N. pr. eines Fürsten VP.² 4,197.

नेमिघोष m. *Rädergerassel.*

नेमिचक्र m. N. pr. eines Fürsten.

नेमिचरित्र n. Titel eines Werkes.

*नेमित m. N. pr. eines Fürsten.

नेमिध्वनि m. *Rädergerassel* Vikṇ. 67,22. fg.

*नेमिन् m. = नेमि 2) *a)* und *b)* γ).

नेमिनाथ m. N. pr. wohl = नेमि 2) *b)* γ).

नेमिनिनद् m. *Rädergerassel.*

नेमिंधर m. N. pr. eines Gebirges.

नेमिपुराण n. Titel eines Ǵaina-Werkes Bühler, Rep. No. 622.

नेमिराजर्षिचरित्र n. Titel eines Werkes.

*नेमिवृक्ष m. *Acacia Catechu* Dhanv. 1,8. Râǵân. 8,24.

नेमिवृत्ति Adj. *in Jmds* (Gen.) *Radspuren sich bewegend, sich ganz nach Jmd richtend* Râǵân. 1,17.

नेय Adj. 1) *zu führen, — nach* (Loc.), *zu leiten, zu lenken, der sich belehren lässt.* दण्ड: *der Stock ist zu führen,* so v. a. *Strafe ist zu verhängen.* — 2) *zu stehen* (eine Spielfigur). — 3) *zu bringen —, zu versetzen in* (einen Zustand u. s. w.); mit Acc. — 4) *zuzubringen, zu verbringen* (Zeit). — 5) *zu errathen, was erst errathen werden muss.*

*नेयपाल m. N. pr. eines Fürsten.

नेयार्थ und °क Adj. *dessen Sinn erst errathen werden muss,* ein best. Fehler des Ausdrucks. Nom. abstr. नेयार्थता f. und नेयार्थत्व n.

नेरणिवादार्थ m. Titel eines grammatischen Werkes Opp. Cat. 1.

नेरि m. oder f. *eine Art Tanz* S. S. S. 257.

नेरुङ्गल m. N. pr. eines Fürsten.

नेरेक्ष m. N. pr. eines Geschlechts.

*नेल, *नेलु und *नेवक्ष m. *eine best. Zahl* (buddh.).

*नेष्, नेषते (गतौ).

नैष, nur Instr. Pl. vom Superl. नैषतमैस् so v. a. *mit der besten Führung.*

नेषैणि Loc. Infin. debendi zu 1. नी.

नेष्ट Adj. *nicht erwünscht, widerwärtig, ungünstig.*

नैष्टृ Nom. ag. *einer der Hauptpriester beim* Soma-*Opfer; derjenige, welcher die Gattin des Opfernden herbeiführt und die* Surâ *zubereitet.*

नेष्टापोतारौ Nom. m. Du. *der* Neshṭar *und der* Potar.

नेष्टु m. *Erdkloss.* नेष्टु: पांसुपिण्ड: Nilak.

*नेष्टोद्गातारौ Nom. m. Du. *der* Neshṭar *und der* Udgâtar.

नेष्ट्र n. 1) *das* Soma-*Gefäss des* Neshṭar. — 2) *das Amt des* Neshṭar.

नेष्ट्रीय Adj. (f. आ) *dem* Neshṭar *gehörig, ihn betreffend* u. s. w.

नेक Adj. (f. आ) *mehr als einer, mancher;* Pl. *verschiedene, zahlreiche.*

नेकचर Adj. *in Schaaren herumziehend, in Gesellschaft lebend* (Thier).

नेकटिक Adj. *in der Nähe wohnend, benachbart* Harshaṅ. 196,21. Bhaṭṭ.

नेकट्य n. *Nähe, Nachbarschaft.*

*नेकत 1) Adj. von 2). — 2) f. ई N. pr. eines Dorfes.

नेकदृश् m. N. pr. eines Sohnes des Viçvâmitra.

नेकद्रव्योच्चयवत् Adj. *mit einer Fülle verschiedener Güter ausgestattet* MBh. 13,30,17.

नेकधा Adv. *vielfach, in vielfache Theile, nach verschiedenen Seiten.*

नेकपुट Adj. *mehrfache Lücken zeigend, zerrissen* (Wolken) Varâh. Bṛh. S. 28,15.

नेकपृष्ठ m. Pl. N. pr. eines Volkes MBh. 6,9,41.

*नेकभेद् Adj. *verschiedenartig.*

नेकमाय Adj. *mannichfache Blendwerke anwendend* MBh. 12,98,58.

नेकरूप Adj. (f. आ) *mannichfache Formen habend.*

नेकर्षि m. N. pr. eines Mannes; Pl. *sein Geschlecht.*

नेकवर्ण Adj. *verschiedenfarbig* MBh. 3,64,37.

नेकविकत्थ Adj. *verschiedenartig* Daçak. 51,2.

नेकविध Adj. dass. 220,8.

नेकशस् Adv. *zu wiederholten Malen, oft.*

नेकशस्त्रमय Adj. *aus einer Menge von Geschossen bestehend.*

नेकषी f. N. pr. der Mutter Râvaṇa's Agni-P. 11,2. 3. Vgl. निकष 2).

*नेकषेय m. *ein* Rakshas.

नेकात्मन् Adj. *verschiedene Naturen habend* (Çiva).

नेकिनी f. *eine besondere Art die Trommel zu schlagen* S. S. S. 194.

नेकृतिक Adj. *unredlich, hinterlistig, verworfen, gemein* (Person).

नेकृतिन् Adj. dass. Varâh. Bṛh. 19,2.

नेखान्य Adj. *was dem Eingraben unterliegt.*

नेगम 1) Adj. (f. ई) *a) die vedischen Citate betreffend.* — *b) den* Veda *betreffend, darauf bezüglich, darin vorkommend, vedisch.* — 2) m. *a) ein* Veda-*Erklärer.* — *b) *eine* Upanishad. — *c) Mittel, Weg.* — *d) *kluges Benehmen* (नय). — *e) Städter.* — *f) Handelsmann.* — *g)* N. pr. eines alten Lehrers.

नैगमिक Adj. *dem* Veda *eigenthümlich.*

नैगमेय m. *eine Form des* Skanda, die aber auch als Sohn und Spielkamerad desselben aufgefasst wird.

नैगमेष m. *ein best. den Kindern gefährlicher Dämon mit einem Widderkopfe* Hemâdri 1,626,11. 15. 17.

नैगुर्त Adj. *Besieger der* Nigut.

नैगेय m. Pl. *eine best. Schule des* SV. Ârsh. 47,12.

नैघण्टुक 1) Adj. *gelegentlich erwähnt, nebenher gehend.* — 2) n. *Wörterverzeichniss,* insbes. *des bekannten vedischen Glossars* MBh. 12,342,88.

*नैचक्य m. Patron von निचक्र.

नैचाशाख्य n. 1) *niedriges Gesindel;* nach Sây. Adj. *niederen Stämmen angehörig.* — 2) *N. pr. einer Stadt.

*नैचिक 1) n. *Stierkopf.* — 2) f. ई *eine schöne Kuh.*

*नैचित्य m. *ein Fürst der* Nikita.

नैचुदार Adj. *aus dem Baume* Nikudâra *gemacht.*

नैचुल Adj. *von der Barringtonia acutangula kommend.*

नैज Adj. *eigen, sein* Comm. zu Nyâyam. 5,3,19.

नैऋमेष Adj. *dem* Neǵamesha *geweiht* Mân. Gṛhy. 2,18.

Digitized by Google

नेतन्धव m. Sg. und Pl. N. pr. einer Oertlichlichkeit an der Sarasvatî.

नेतृणिड m. Patron.

नेतोशी Adj. etwa *spendsam*.

*नेत्य 1) Adj. *was beständig* oder *regelmässig geschieht*. — 2) n. *Beständigkeit*.

नैत्यक 1) Adj. *was stets* —, *regelmässig* (nicht bloss bei besonderen Veranlassungen) *zu thun ist, stets wiederkehrend, sich stets wiederholend*. — 2) n. *die einem Idol regelmässig dargebrachte Speise* MBh. 3,84,105.

*नैत्यशब्दिक Adj. von नित्य + शब्द.

नैत्यिक Adj. = नैत्यक 1).

नैदाघ 1) Adj. (f. ई) *sommerlich*. — 2) m. *Sommerzeit*.

नैदाघिक und नैदाघीय Adj. *dem Sommer eigenthümlich, sommerlich*.

नैदान m. *Etymolog*.

नैदानिक m. *Patholog*.

नैदेशिक m. *Diener, Bote*.

नैधन 1) Adj. *a) am Ende stehend*. — *b) dem Tode unterworfen, vergänglich*. — *c) zum Tode in Beziehung stehend, einem Todten geltend* (Feuer). गृह् n. in der Astrol. *das Haus des Todes, das 8te Haus*. — *d) Jmd* (Gen.) *den Tod bringend*. — 2) n. *a) Untergang, Tod*. — *b)* in der Astrol. *das 8te Haus*.

नैधान Adj. (f. ई) *durch Hineinlegen verschiedener Gegenstände bezeichnet* (Grenze).

*नैधान्य n. Nom. abstr. von निधान gaṇa ब्राह्मणादि in der Kâç.

*नैधेय m. Patron. von निधि.

नैधुव m. Patron. von निधुव. Auch Pl.

नैधुवि m. desgl.

नैनार m. N. pr. eines Gelehrten.

*नैप Adj. (f. ई) *von der Nauclea Cadamba kommend*.

नैपथ्यसवन n. v. l. für नैपथ्य°.

नैपातिक Adj. *nur beiläufig erwähnt*.

नैपातिथ n. Name verschiedener Sâman Ârsh. Br.

*नैपात्य n. Nom. abstr. von निपात.

नैपाल 1) Adj. (f. ई) *nepalesisch*. — 2) m. *a) eine Art Zuckerrohr*. — *b) *eine Nimba-Art* Râǵân. 9,17. — 3) f. ई *a) rother Arsenik* Madanav. 52,24. — *b) ein best. Pflanze*. Nach den Lexicographen *arabischer Jasmin, Jasminum Sambac, Nyctanthes arbor tristis* und *die Indigopflanze*.

*नैपालिक n. *Kupfer*. Vgl. नेपालक 1).

नैपालीय Adj. *nepalesisch*. °देवता f. *eine best. Gottheit*, °देवताकल्पाणपञ्चविंशतिका f. Titel eines buddh. Werkes.

नैपुण n. 1) *Geschicklichkeit*, — *zu* (Infin.), *Kunstfertigkeit, Erfahrenheit*, — *in* (Gen. oder im Comp. vorangehend). Auch Pl. — 2) *Vollständigkeit, das Ganze*. Instr. *vollständig, ganz genau*.

नैपुण्य n. = नैपुण 1) und 2).

*नैप्य m. Patron. von नीप.

*नैबद्धक Adj. von निबद्ध.

नैबिड्य n. 1) *Dichtigkeit, ein ununterbrochenes Nebeneinanderliegen*. — 2) *eine best. Eigenschaft eines geblasenen Tones*.

नैबुक *die beim Vollmond gebräuchlichen Riten*.

नैभृत्य n. *Verschwiegenheit*. Vgl. अ° (Nachtr. 3).

*नैमग्नक Adj. von निमग्न.

*नैमन्त्रणाक n. *Gastgelage*.

*नैमय m. *Handelsmann*.

*नैमित्त 1) Adj. *die Zeichen betreffend*, — *erklärend*. — 2) m. *Zeichendeuter*.

नैमित्तिक 1) Adj. (f. ई) *a) aus einer Ursache entstehend, bewirkt*; Subst. *Wirkung*. — *b) mit einem bestimmten Anlass verbunden, durch eine bestimmte Veranlassung hervorgerufen, eventuell, zufällig*. In Comp. mit काम्य° und नित्य° f. आ. Nom. abstr. °त्व n. — 2) m. *Zeichendeuter, Wahrsager* 223,28.

नैमित्तिकप्रयोग m. Titel eines Werkes.

नैमिश n. = नैमिष 1) einmal Bṛâǵ. P. ed. Bomb.

नैमिशीय m. Pl. = नैमिषीय 2) Tândya-Br.

*नैमिश्रि m. Patron. von निमिश्र.

नैमिष 1) n. N. pr. einer geheiligten Waldgegend (नैमिषारण्य n.) und der darin gelegenen Badeplätze. — 2) m. Pl. *die Bewohner dieses Waldes*.

नैमिषकुञ्ज m. N. pr. eines Tîrtha MBh. 3,83, 109.

नैमिषायन Adj. *in Naimisha lebend*.

*नैमिषि m. Patron. von निमिष.

नैमिषीय 1) Adj. *zu Naimisha in Beziehung stehend, dort sich befindend*, — *stattfindend*. — 2) m. Pl. *die Bewohner von Naimisha*. — 3) n. Titel eines Werkes.

नैमिषेय Adj. *in Naimisha sich aufhaltend*.

नैमिष्य m. Pl. = नैमिषीय 2).

*नैमेय m. *Tausch*.

नैम्ब Adj. *an der Azadirachta indica befindlich* (Blatt).

नैयग्रोध 1) Adj. *von der Ficus indica kommend, daraus gemacht* u. s. w. — 2) *n. *die Frucht der Ficus indica*.

*नैयङ्कव Adj. *von der Gazelle* न्यङ्कु *stammend*.

नैयत्य n. 1) *das Bestimmtsein, Feststehen* Comm. zu Çâṇḍ. 56,5. — 2) *Nothwendigkeit, Erforderniss* Râǵat. 7,1445 (असाध्यो सो zu lesen). 8,494. — 3) *Selbstbeherrschung*.

नैयमिक Adj. *bestimmt, festgesetzt, vorgeschrieben* Âpast. (fälschlich नैय्यमिक).

*नैयाय Adj. *über den Njâja handelnd, ihn erklärend*.

नैयायिक 1) Adj. *zum Njâja in Beziehung stehend*. — 2) m. *ein Anhänger des Njâja*.

*नैयायिक Adj. = न्यायमधीते वेद वा.

नैय्यग्रोध Adj. fehlerhaft für नैयग्रोध 1).

नैय्यमिक Adj. fehlerhaft für नैयमिक.

नैय्यायिक Adj. fehlerhaft für नैयायिक.

नैरञ्जना f. N. pr. eines Flusses (Niladjan).

नैरन्तर्य n. 1) *Ununterbrochenheit*. Instr. *ununterbrochen, beständig*. — 2) *unmittelbares Folgen*.

नैरपेक्ष 1) Adj. = निरपेक्ष. — 2) n. = नैरपेक्ष्य 1). — Wohl fehlerhaft.

नैरपेक्ष्य n. 1) *Abwesenheit aller Rücksicht, Gleichgültigkeit*. — 2) *vollständige Unabhängigkeit von etwas Anderm* Nyâyam. 1,1,24. Comm. zu 2,1.

*नैरयिक m. *Höllenbewohner*.

नैरर्थ्य n. *Sinnlosigkeit*.

नैराकाङ्क्ष्य n. *das Nichtbedürfen einer Ergänzung* Çaṁk. zu Bâdar. 3,3,53.

नैरात्म n. fehlerhaft für नैरात्म्य Lalit. 178,9 (Gâthâ).

नैरात्म्य n. Nom. abstr. von निरात्मन् Lalit. 10,2.

नैराश्य n. *der Zustand dessen, der sich keiner Hoffnung mehr hingiebt, Hoffnungslosigkeit, Verzweiflung*, — *an* (प्रति oder im Comp. vorangehend).

नैरास्य m. *ein best. über Waffen gesprochener Zauberspruch*.

नैरुक्त 1) Adj. *a) auf der Etymologie beruhend, etymologisch erklärt*. — *b) *das Nirukta betreffend, dasselbe erklärend*. — 2) m. *ein Kenner der Etymologie, der wahren Bedeutung der Wörter*.

*नैरुक्तिक m. = नैरुक्त 2).

नैरुज्य n. *Gesundheit*.

नैरुक्तिक Adj. *ausreinigend* (Klystier).

नैर्ऋत 1) Adj. (f. ई) *a) der Nirṛti gehörig, geweiht* u. s. w. — *b) südwestlich, nach Süden gerichtet*. — *c) den Rakshas gehörig*. — *d) auf das Mondhaus* Nairṛta *bezüglich*. — 2) m. *a) ein Kind der Nirṛti, Unhold, Dämon, Rakshas*. — *b)* N. pr. α) *des Welthüters im Südwesten*. — β) Pl. *eines Volkes*. — γ) *eines Rudra*. Richtig निर्ऋति. — 3) f. ई *a) Südwest*. — *b)* Bein. der Durgâ. — 4) n. *das Mondhaus* Mûla.

Digitized by Google

नैर्ऋति m. 1) N. pr. eines Unholdes. — 2) *ein Rakshas.

नैर्ऋतेय Adj. (f. या) von der Nirṛti abstammend.

नैर्ऋत्य Adj. 1) zur Nirṛti in Beziehung stehend, ihr geweiht Jiéñ. 3,280 (नैर्ऋत्यं स वि° zu lesen). — 2) südwestlich.

नैर्गन्ध्य n. Geruchlosigkeit, Abwesenheit eines Geruchs.

1. नैर्गुण्य n. 1) Qualitätslosigkeit. — 2) das Nichtbesitzen von Vorzügen.

2. नैर्गुण्य Adj. zu keiner Qualität in Beziehung stehend.

नैर्घृण्य n. Hartherzigkeit.

नैर्झर Adj. an Wasserfällen zu finden, zu einem W. gehörig Bâlar. 168,19.

नैर्दृश्य n. das Ueberstehen der kritischen zehn ersten Tage beim Neugeborenen; daher überh. das Ueberstehen einer gefährlichen Zeit oder eines schlimmen Einflusses.

नैर्देशिक Adj. (f. ई) zu निर्देश 2).

नैर्धन्य n. Besitzlosigkeit, Armuth.

नैर्बाध्य) नैर्बाधिंध Adj. = निर्बाध्य.

नैर्भृत MBh. 5,1493 fehlerhaft für निर्भृत.

नैर्मल्य n. Fleckenlosigkeit, Unbeflecktheit, Ungetrübtheit (eig. und übertr.).

नैर्याणिक Adj. (f. ई) 1) über die Art und Weise, wie Jmd seinen Tod findet, handelnd Varâh. Bṛh. 25 (23) in der Unterschr. — 2) zur Erlösung führend Lalit. 562,4.6. Nom. abstr. °ता f. Vgl. निर्याणिक.

नैर्लज्ज्य n. Schamlosigkeit.

नैर्वाणिक Adj. (f. ई) wo das (buddh.) Nirvâṇa stattfindet Kâraṇḍ. 65,9. 66,19. 67,6.

नैर्वाहिक Adj. zum Hinausführen dienend. द्वार n. Schleuse.

नैर्हस्त Adj. für handlose (Dämonen) dienend (ein magisches Geschoss).

नैलकण्ठीय Adj. von Nîlakaṇṭha verfasst MBh. in den Unterschriften am Ende eines Buches.

*नैलायनि m. Patron. von नील.

*नैलीनक Adj. von निलीन.

नैल्य n. das Dunkelblausein.

*नैवकि und *नैवति m. Patron.

नैवसंज्ञानासंज्ञायतन n. der Ort, wo es gar kein Bewusstsein (नैवसंज्ञा) und auch kein Nichtbewusstsein (न-असंज्ञा) giebt Lalit. 306,5. 307,6.

नैवसंज्ञासमाधि m. eine Meditation ohne Bewusstsein.

नैवसंज्ञिनैवासंज्ञिन् Adj. ohne alles Bewusstsein und (oder) nicht ohne alles Bewusstsein Vâgrakkh. 20,18. 19 (gedr. नैव संज्ञिनो नासंज्ञिनः).

*नैवाकव Adj. von निवाकु.

*नैवाकवि m. Patron. von निवाकु.

*नैवाकवीय Adj. von नैवाकव.

*नैवातायन Adj. von निवात.

नैवाभिगमन n. gar kein Beischlaf Spr. 5960.

नैवार Adj. in wildem Reise bestehend, daraus bereitet.

नैवासिक Adj. den Wohnort bezeichnend (Suffix).

नैविद Adj. (f. ई) mit einer Nivid 2) versehen.

नैवेद्य n. eine Darbringung von Speisen an ein Idol.

*नैवेश Adj. von निवेश.

नैवेशिक n. was zur Einrichtung eines Hauses gehört, Hausgeräthe.

*नैव्य n. Nom. abstr. von निव gaṇa ब्राह्मणादि in der Kâç.

नैश Adj (ई) nächtlich, in der Nacht geschehend, in d. N. wahrzunehmen, *in d. N. schreiend, *in d. N. studirend.

नैशाकर Adj. (f. ई) vom Monde kommend u. s. w.

नैशिक Adj. (f. ई) in der Nacht erfolgend, *in d. N. schreiend, *in d. N. studirend.

*नैश्चित्य n. 1) Entschlossenheit. — 2) das Beschlossensein, Bestimmtheit. — 3) a fixed festival, as a birth, investiture, marriage etc.

नैश्चिन्त्य n. Freisein von Sorgen.

*नैश्य n. Nom. abstr. von निश्म.

नैश्रेयस ungenaue Schreibart für नैःश्रेयस.

नैश्वास Titel eines Werkes.

नैःश्रेयस 1) Adj. (f. ई) zum Heile —, zur Glückseligkeit führend. — 2) n. N. pr. eines Waldes in Vishṇu's Welt.

नैःश्रेयसिक Adj. = नैःश्रेयस 1).

*नैष m. N. pr. eines Landes Mahâbh. 3, 61, a.

नैषदिक Adj. sitzend, d. i. die liegende Stellung vermeidend.

नैषध 1) m. a) eine best. Körnerfrucht. — b) ein Fürst der Nishadha, insbes. von Nala gebraucht. — c) Pl. N. pr. eines Volkes, = निषध. Auch Name einer Dynastie. — 2) n. Titel eines Kunstepos.

नैषधक m. eine best. Körnerfrucht.

नैषधचरित n. = नैषध 2).

नैषधानन्द n. Titel eines Schauspiels Hall in der Einl. zu Daçar. 30.

नैषधीय und °चरित n. = नैषध 2).

नैषद्य 1) Adj. den Nishadha eigenthümlich. — 2) *ein Fürst der Nishadha.

नैषाद 1) Adj. (f. ई) zu den Nishâda gehörig. — 2) m. a) ein Mann vom Volke der Nishâda. — b) Pl. N. pr. = निषाद.

*नैषादक n. = निषादेन कृतम् (संज्ञायाम्).

*नैषादकर्षुक Adj. von निषादकर्षू.

*नैषादकि und *नैषादायन m. Patron. von निषाद.

नैषादि m. ein Fürst der Nishâda.

नैषिधि m. Bein. des Naḷa. Vgl. नैषध 1) b).

नैषेधिकी f. das Sichbemerklichmachen (um Jmd nicht zu überraschen) Hem. Par. 1,452. 12,175. 13,61.

1. नैष्कर्म्य n. Unthätigkeit, das Aufgeben aller Werke.

2. नैष्कर्म्य Adj. (f. या) zum Aufgeben aller Werke in Beziehung stehend.

नैष्कर्म्यसिद्धि f. Titel eines Werkes.

*नैष्कशतिक Adj. hundert Nishka enthaltend.

*नैष्किक 1) Adj. einen Nishka werth u. s. w. — 2) m. Münzmeister. — 3) f. ई Münzstätte Gal.

नैष्किंचन्य n. Besitzlosigkeit, Armuth.

नैष्कृतिक Adj. M. 4,196. Bhag. 18,28 falsche Lesart für नैकृतिक.

*नैष्क्रमण Adj. was bei der Ceremonie des ersten Ausganges eines Kindes gereicht wird oder zu thun ist.

नैष्ठिक (नैःष्ठिक) Adj. (f. ई) 1) den Schluss bildend, der letzte. — 2) definitiv, entschieden, feststehend, ausgemacht. — 3) den Schluss bildend, so v. a. der höchste, vollendet, vollkommen. n. Pl. das Höchste, das Vollkommenste. °सुन्दर Adv. vollkommen schön. — 4) vollkommen vertraut mit (im Comp. vorangehend). — 5) der ewige Keuschheit gelobt hat.

नैष्ठुर्य n. Rauhheit, Härte (in übertr. Bed.) Spr. 7808.

नैष्क्रिक्य n. das Sichlosmachen, Sichbefreien von (Abl.).

नैष्पुरीष्य n. Leibesentleerung Âpast.

*नैष्पुरुष्य n. Nom. abstr. von निष्पुरुष.

*नैष्पेशिकत्व (नैष्पेषिकत्व?) n. neben नैमित्तिकत्व.

*नैष्पेषिक Adj. von निष्पेष.

नैष्प्रेम्य n. das Fehlen einer Neigung Karaka 4, 1 (नैष्प्रेम्य gedr.).

नैष्फल्य n. Fruchtlosigkeit, Vergeblichkeit, Wirkungslosigkeit Kap. 5,17.

*नैष्य Adj. von नैष Mahâbh. 4,61,a.

नैःष्ठिक s. नैष्ठिक.

नैसर्ग Adj. natürlich.

नैसर्गिक Adj. 1) angeboren, ursprünglich, natürlich. — 2) *was abgeworfen —, abgelegt wird (buddh.).

नैसर्गिकदशक n. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

*नैसर्प m. einer der 9 Schätze bei den Gaina.

*नैस्त्रिंशिक Adj. mit einem Schwert bewaffnet.

Digitized by Google

नैस्नेह्य und नैस्व्य n. nachlässige Schreibart für नैःस्नेह्य und नैःस्व्य.

नैःस्नेह्य n. *Mangel an Liebe, — Zuneigung.*

नैःस्पृह्य n. *kein Verlangen nach Etwas* Spr. 7684.

नैःस्वभाव्य n. Nom. abstr. von निःस्वभाव.

नैःस्व्य n. *Besitzlosigkeit, Armuth.*

नैहार Adj. *von Nebel herrührend.*

नौ Adv. *und nicht; später auch einfach nicht.*

*नोटी f. gaṇa गौरादि.

नोण m. N. pr. eines Kaufmanns.

नौत् Adv. *beinahe, fast.*

नोत्पादित Adj. *nicht erzeugt.* Nom. abstr. °त्व n. VP.² 1,31, N., Z. 9.

नोद् m. *das Fortstossen* Vop. in Dhâtup. 32,132.

नोदन 1) Adj. *vertreibend, verscheuchend.* — 2) n. *a) das Stossen, Anstossen.* — *b) das Fortstossen, Forttreiben.* — *c) Anstoss, Impuls.*

°नोदिन् Adj. *vertreibend, verscheuchend.*

नोधस् m. 1) N. pr. eines Ṛshi. — 2) RV. 1,124, 4 von unbekannter Bed.

नोधा Adv. *neunfach.*

नोन N. pr. 1) m. eines Mannes. — 2) f. आ einer Frau.

नोनक m. N. pr. eines Mannes.

नोनरथ m. desgl.

नोनव Adj. *tönend, schallend.*

नोपस्थातर् Nom. sg. und नोपस्थायिन् Adj. *sich nicht einstellend* (vor Gericht).

1. नो Acc., Dat. und Gen. Du. des Pronomens der 1sten Person.

2. नौ f. 1) *Schiff, Boot, Nachen.* — 2) *eine best. Erscheinung am Monde.* — 3) *eine best. Constellation.* — 4) **Rede.*

3.*नौ Adv. mit भू *zum Schiffe werden.*

नौक 1) am Ende eines adj. Comp. (f. आ) = नौ 1). — 2) f. आ *a) ein kleines Schiff, Nachen* 177,22. — *b) der Roche* oder *Thurm im Schachspiel.* — *c)* Titel verschiedener *Commentare* Opp. Cat. 1.

नौकर्णधार m. *Steuermann.* Auch uneig. wie *gubernator* Kâd. 62,12.

नौकर्णी f. N. pr. einer der Mütter im Gefolge Skanda's.

नौकर्मन् n. *die Beschäftigung —, das Gewerbe des Schiffers.*

नौकक् Kathâs. 62,188 fehlerhaft für अनौकक्.

नौकाकृष्ट n. *eine best. vortheilhafte Stellung im Spiel* Katuraṅga.

*नौकादण्ड m. *Ruder.*

नौकाय m. Pl. *eine best. Schule.* नैगेय v. l.

नौचर Adj. *zu Schiffe gehend;* m. *Schifffahrer.*

नौनीविक m. *Schiffer, Bootsmann.*

*नौतार्य Adj. *schiffbar.*

*नौदण्ड m. *Ruder.*

नौधस 1) m. Patron. des Ekadjû. — 2) n. Name eines Sâman.

नौधसश्येत n. Name eines Sâman. °योनि n. Du. Name zweier Sâman Âasu. Ba.

नौबन्धन n. N. pr. der höchsten Spitze des Himavant. °माहात्म्य n. Bühler, Rep. No. 69.

नौयान n. *Schifffahrt.*

नौयायिन् Adj. *zu Schiffe —, zu Boote fahrend.*

नौलिक n. und नौली f. *eine best. Selbstqual.*

*नौवाक् m. *Schiffsführer, Kapitän, Steuermann.*

नौव्यसन n. *Schiffbruch.*

*नौषेचन n. gaṇa सुषामादि.

(न्य) निर्ऋ AV. 11,7,4 von unbekannter Bed.

न्यक् s. u. नञ्.

*न्यकारुका f. fehlerhaft für अन्यकारुका.

न्यक्कार m. *Erniedrigung, Demüthigung, Geringschätzung.*

न्यक्कृति f. dass. Bâlar. 38,11. Paṇḍ.

न्यक्त s. u. अञ्ज् mit नि.

न्यक्क s. u. अच् mit नि.

*न्यत्त 1) Adj. *a) niedrig.* — *b) all, sämmtlich.* — 2) m. *a) Büffel.* — *b)* Beiw. Paraçurâma's. — 3) n. *a) Gesammtheit.* — *b) Gras.*

न्यग्भाव m. 1) *das Nachuntengehen.* Instr. als Umschreibung von नि. — 2) *das Versunkensein —, Vertieftsein in* (Loc.). — 3) *Geringschätzung.*

न्यग्भावन n. *das Erniedrigen, Demüthigen.*

न्यग्भावयितर् Nom. ag. *Erniedriger, Demüthiger.*

न्यग्रोध, निर्ग्रोध 1) m. *a) Ficus indica.* — *b) *Prosopis spicigera* oder *Mimosa Suma,* = *विषपर्णी und *मोक्न oder *मोक्ना.* — *c) Faden, das Längenmaass der ausgestreckten Arme.* — *d)* N. pr. α) eines Sohnes des Kṛshṇa. — β) eines Sohnes des Ugrasena. — γ) *eines Brahmanen, Dorfes und Klosters (buddh.). — 2) f. आ (Kâraka 7,12) und *ई *Salvinia cucullata* oder *eine andere Pflanze* Dhanv. 1,86. Râgân. 4,138. — 3) *f. ई *a)* = वृषपर्णी und मोक्न oder मोक्ना.

न्यग्रोधक 1) *Adj. von न्यग्रोध 1) *a).* — 2) m. N. pr. eines Sohnes des Ugrasena. — 3) *f. °धिका *Salvinia cucullata* Râgân. 3,54.

न्यग्रोधपरिमण्डल 1) Adj. *einen Faden im Umfange habend.* — 2) *f. आ Bez. *eines bes. gebauten Frauenzimmers.*

न्यग्रोधपाद m. N. pr. eines Mannes.

*न्यग्रोधिक und *न्यग्रोधिन् Adj. von न्यग्रोध 1) *a).*

न्यङ्क् m. Du. Bez. *bestimmter Theile des Wagens.*

न्यङ्कु m. 1) *eine Gazellenart.* — 2) = न्यङ्क्. — 3) *N. pr. eines Muni und eines Kâkravartin.

*न्यङ्कुभूरुह m. *Bignonia indica.*

न्यङ्कुशिरस् Adj. ककुभिवृत् *ein best. Metrum.*

न्यङ्कुसारिणी Adj. f. बृहती *ein best. Metrum.*

न्यङ्कूतक m. N. pr. eines Mannes.

न्यङ्क m. (nach den Commentatoren n. = चिह्न. लिङ्ग) 1) *etwas Anklebendes, hängen Bleibendes* TBr. 3,7,6,20. Uebertr. so v. a. *was sich* (unberechtigt) *anhängt* oder *eindrängt.* सोमस्य so v. a. *ein sogenannter* Soma. Am Ende eines adj. Comp. (f. आ) in der Bed. *wobei beiläufig — erwähnt wird.* — 2) *Anzüglichkeit, Stichelei.* अश्लीलं न्यङ्कसंयुतम् Nârada 15,8. न्यङ्कमश्लीलम् Comm. zu Vishṇus. 5,33; also als Adj. gefasst.

न्यङ्कता f. = न्यङ्क 2) Vishṇus. 5,33.

न्यच्छ n. *Muttermal.*

न्यञ्च्, निर्ञ्च् 1) Adj. (schwach नीच्, f. नीची) *a) nach unten gerichtet, abwärts gehend, — gewandt.* — *b) gesenkt, tief* (vom Tone). — 2) न्यक्, निर्ञ्चक् Adv. *a) abwärts, hinunter.* Mit कर् *Jmd seine Ueberlegenheit fühlen lassen, demüthigen, mit Geringachtung behandeln, nicht beachten* (Worte) 128,20. *Jmd demüthigen,* so v. a. *übertreffen, überstrahlen* 130,6. Mit भू *sich erniedrigen, sich demüthigen, sich unterthänig benehmen.* Mit dem Caus. von भू so v. a. mit कर्. — *b) im Süden* RV. 8,4,1. 28,3. 65,1.

न्यञ्चन, निर्ञ्चन 1) n. *a) Einbiegung, Vertiefung.* — *b) Schlupfwinkel.* — *c) ein bestimmtes an einem Strick angebrachtes Zeichen* Çulbas. 1,33. 43. — 2) f. ई *Schooss.*

न्यञ्जलिका f. *ein nach unten gerichteter* Aṅgali.

न्यत्तेन Instr. Adv. *in der Nähe, in die N., — von* (Gen. oder im Comp. vorangehend). Nach dem Comm. zu R. *hinter.*

*न्यय m. 1) *Untergang.* — 2) *Abnahme.*

(न्ययन) निर्ऋयन n. *Eingang* oder *Sammelplatz.*

न्यर्ण Adj. *wasserlos* Çâṅkh. Çr. 13,29,3.

न्यर्ष s. u. अर्द् mit नि.

(न्यर्थ) निर्ऋथ n. *Verderben, Untergang, das Fehlschlagen.*

न्यर्बुद, निर्ऋर्बुद n. *hundert Millionen.*

(न्यर्बुदि) निर्ऋर्बुदि m. N. pr. eines göttlichen Wesens.

न्यवयव n. *der unbetonte Vocal am Ende des vorderen Gliedes in einem Compositum.*

न्यसन n. 1) *das Stellen, Anordnen* oder *Hinschreiben.* — 2) *das Vorbringen, zur Sprache Bringen* 250,3.

Digitized by Google

न्यसनीय Adj. *hinzustellen* Agni-P. 41,16.

न्यस्तक Adj. (f. निम्रस्तिका) *eingesteckt* AV. 6, 139,1.

न्यस्तदण्ड Adj. *der den Stock niedergelegt hat, so v. a. Niemand zu nahe tretend, — seine Gewalt fuhlen lassend, friedlich* 93,27. MBh. 9,50,2.

न्यस्तव्य Adj. *niederzulegen* Vâstuv. 617. *hinzustellen* Hemâdri 1,374,14.

न्यस्तशस्त्र Adj. 1) *der die Waffen niedergelegt hat.* — 2) *gegen Niemand Gewalt brauchend, Niemand Etwas zu Leide thuend, friedlich.* Beiw. der Manen; daher m. Pl. = **Manen.*

न्यस्तार्त्विज्य Adj. *wobei die* Ṛtvig *ihr Amt niedergelegt haben* Çâṅkh. Ça. 5,1,10.

न्यस्तिका s. न्यस्तक.

न्यस्य Adj. 1) *niederzulegen.* — 2) *hinzustellen* Agni-P. 41,16. — 3) *anzusetzen —, anzustellen an* (Loc.).

(न्यक्क) निम्रक्क *der sinkende Tag.* Nur Loc.

*न्याक्क n. *gerösteter Reis.*

*न्याग्रोधमूल und *°मूलिक Adj. *auf den Wurzeln einer Ficus indica wachsend.*

*न्याङ्कव Adj. = नैयङ्कव.

न्याँचम् Absol. *niedersenkend* Çat. Br. 3,3,2, 14. fgg.

*न्याद् m. *Speise, Nahrung* Râgân. 20,74.

न्याय, निग्राय (25,18) m. 1) *Norm, Regel, Grundsatz, Maxime, Axiom, feste Regel, Methode* 257, 31. — 2) *Art und Weise.* °न्यायेन, °न्यायात् und °न्याय° *nach der Weise von.* — 3) *die rechte, gehörige Art und Weise, Gebühr.* न्यायेन, न्यायतस् und न्याय° *auf rechtmässige —, auf gehörige Weise, wie es sich gebührt.* — 4) *Rechtshandel.* — 5) *Schlichtung eines Rechtshandels, Entscheidung, Urtheilsspruch.* — 6) *logischer Beweis, — Schluss, Syllogismus.* — 7) *die Logik, das* Njâja-*System des* Gotama. — 8) *न्यायम् nach einem Verbum fin. als Ausdruck des *Tadels* oder der *Wiederholung.*

न्यायकणिका f., न्यायकन्दली f. (Bühler, Rep. No. 384), न्यायकरण्ड n., न्यायकलानिधि m., न्यायकलाप m. (Opp. Cat. 1), न्यायकलिका f. (Bühler, Rep. No. 385), न्यायकल्पलतिका f., न्यायकुतूकुल n., न्यायकुलि m. oder n. (Opp. Cat. 1), न्यायकुसुमाञ्जलि m. und °कारिका f. (Bühler, Rep. No. 389) Titel von Werken.

*न्यायकोकिल (?) m. N. pr. eines buddh. Lehrers.

न्यायकौमुदी f. (Opp. Cat. 1.), न्यायकौस्तुभ m. oder n., न्यायक्रोड m. (Opp. Cat. 1.), न्यायचन्द्रिका f. (ebend.), न्यायचिन्तामणि m. (Weber, Lit.), न्यायचूडामणि m., न्यायतत्त्व n. (Opp. Cat. 1), °बोधिनी f. und न्यायतरंगिणी f. (Opp. Cat. 1) Titel von Werken.

न्यायता f. *Regelrichtigkeit.*

न्यायदर्पण m. (Opp. Cat. 1), न्यायदीपावली f., °तात्पर्यटीका f., न्यायदीपिका f. (Opp. Cat. 1), न्यायद्वारकारणतावाद m. (ebend.) und *न्यायद्वारतारकशास्त्र n. Titel von Werken.

न्यायन (निर्न्यायन) n. = न्ययन AV. 6,77,2.

न्यायनिबन्ध m., न्यायनिर्णय m. (Opp. Cat. 1) u. न्यायनिर्माण (richtig °निर्वाण) n. Titel von Werken.

न्यायनिर्वपण Adj. *nach Gebühr spendend* (Çiva) MBh. 13,17,126.

न्यायनिर्वाण n. Titel eines Werkes.

न्यायपञ्चानन m. Bein. verschiedener Philosophen.

न्यायपञ्चाशत् f. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

न्यायपथ m. Pl. *die verschiedenen philosophischen Systeme.*

न्यायपरिशिष्ट n., °परिशुद्धि f., °प्रकाश m., न्यायपरिभाषा f., न्यायप्रकरण n., न्यायप्रकाश m., न्यायप्रकाशिका f., न्यायप्रवेश m. (Bühler, Rep. No. 738) und *°तारकशास्त्र n. Titel von Werken.

न्यायप्रस्थानमार्ग m. Pl. *die Wege zu den logischen Systemen, darüber handelnde Werke.*

न्यायबिन्दु m., न्यायबोधिनी f., न्यायभाष्य n., न्यायभास्कर m., न्यायभूषण n., न्यायमकरन्द m., °विवृति f., °विवेचनी f., न्यायमञ्जरी f. (Opp. Cat. 1), °ग्रन्थिभङ्ग m., न्यायमाला f., °विस्तर m., न्यायमालिका f. (Opp. Cat. 1), न्यायमुक्तावलि f. (ebend.), °मुक्तावलीप्रकाश m., न्यायरत्नामणि m. (Opp. Cat. 1), न्यायरत्न n., °माला f., न्यायरत्नाकर m., °रत्नावलि (Opp. Cat. 1) oder °ली f., न्यायलीलावती f., °कण्ठाभरण n., °प्रकाश m., °प्रकाशदीधिति f., °प्रकाशदीधितिविवेक m., °भावप्रकाश m. und °विभूति f. Titel von Werken.

न्यायवत् Adj. *der sich beträgt wie es sich gebührt.*

न्यायवर्तिन् Adj. *sich nach Gebühr betragend.*

न्यायवागीश m. Bein. verschiedener Philosophen.

न्यायवादिन् Adj. *gebührlich redend* R. 3,51,34. Spr. 3842.

न्यायवार्त्तिक n. Titel eines Werkes. °तात्पर्यटीका f. u. °तात्पर्यपरिशुद्धि f. Titel von Commentaren dazu.

न्यायविद् m. *Sachkenner* Âpast. Çaṅk. zu Bâdar. 3,4,22.

न्यायविद्या f. *Logik* Comm. zu Njâjas. 1,1,1.

न्यायविवरण n. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

न्यायवृत्त Adj. *sich nach Gebühr betragend.*

न्यायशास्त्र n. *ein Lehrbuch der Logik,* insbes. *das* Gotama's.

न्यायशिक्षा f. *Logik.*

न्यायशिक्षामणि m. Titel eines Werkes.

न्यायसंहित Adj. *geeignet, passend* Âpast.

न्यायसंक्षेप m., न्यायसंग्रह m., न्यायसर्वस्वसंग्रह m. (Bühler, Rep. No. 625), न्यायसार und °पद्धिका f. (Bühler, Rep. No. 391) Titel verschiedener Werke.

*न्यायसारिणी f. *regelrechtes —, gebührliches Benehmen.*

न्यायसिद्धाञ्जन n., °सिद्धान्त (Opp. Cat. 1) m. und °सिद्धान्तदीपप्रभा f. Titel von Werken.

न्यायसिद्धान्तपञ्चानन m. Bein. eines Viçvanâtha.

न्यायसिद्धान्तमञ्जरी f., °दीपिका f., °प्रकाश m., °सार, °सिद्धान्तमणिदीपिका f. (Opp. Cat. 1), °सिद्धान्तमाला f. und °सिद्धान्तमुक्तावली f. Titel von Werken.

न्यायसिद्धान्तवागीश m. Bein. eines Gadâdhara.

न्यायसुधा f. Titel eines Werkes.

न्यायसूत्र n. *ein* Sûtra *logischen Inhalts.*

न्यायाचार्य m. Bein. eines Vallabha.

न्यायानुसारशास्त्र n. Titel eines buddh. Werkes.

न्यायाभास m. *Scheingrund, Sophisma* Comm. zu Njâjas. S. 3, Z. 2 v. u.

न्यायामृत n., °तरंगिणी f., °दीपिका f. (Opp. Cat. 1), न्यायार्थमञ्जूषिका (Bühler, Rep. No. 739) und न्यायार्थलघुबोधिनी f. Titel von Werken.

न्यायालंकार und °भट्ट m. Bein. von Philosophen.

न्यायावक्राक्रमण Adj. *auf die gehörige Art und Weise den richtigen Weg betretend.* Nom. abstr. °ता f. Lalit. 35,1. 37,20.

न्यायावतार m. Titel eines Werkes.

न्यायावलीदीधिति f. Titel eines Commentars.

न्यायिक n. *Logik* VP. 5,1,37.

*न्यायिन् Adj. = न्यायवत्.

न्याय्य Adj. (f. आ) 1) *regelmässig, herkömmlich, gewöhnlich, üblich.* — 2) *recht, schicklich, passend, angemessen.* Ein davon abhängiger Infinitiv ist passivisch zu übersetzen. Nom. abstr. °त्व n. — Bisweilen fehlerhaft für न्याय.

न्याय्यदण्ड Adj. *gerecht strafend.* Nom. abstr. °त्व n. Gaut.

न्यास m. 1) *das Niedersetzen, Hinsetzen, Aufsetzen.* — 2) *das Einsetzen, Hineinstecken, — setzen, — legen.* — 3) *das Einsetzen der Krallen.* — 4) *das Niederlegen, Ablegen.* — 5) *das Deponiren.* — 6) *Depositum, ein anvertrautes Gut.* — 7) *das Auftragen, Niederschreiben, Hinzeichnen;*

Digitized by Google

insbes. *das Auftragen mystischer Zeichen auf verschiedene Theile des Körpers.* — 8) *Niedergeschriebenes, ein niedergeschriebener Text, der niedergeschriebene Wortlaut eines Sûtra.* — 9) *Hingezeichnetes, Zeichnung.* — 10) *Entsagung, Entäusserung.* — 11) *Senkung* (des Tones). — 12) *der Endton eines Musikstückes* S. S. S. 34. — 13) *das Vorbringen, zur Sprache Bringen.* — 14) Titel verschiedener Werke Opp. Cat. 1.

न्यासखण्ड m. oder n., न्यासखण्डन n., न्यासतिलक m. oder n., न्यासतूलिका f., न्यासदशक n., न्यासविंशति f., न्यासविद्यादर्पण m., न्यासविद्याविलास m., न्यासशतक n. und न्यासादेशविवरण n. Titel von Werken Opp. Cat. 1.

*न्यासिक Adj. = न्यासेन चरति.

न्यासिन् Adj. *der Allem entsagt hat.*

न्यासी Adv. mit कर् *Jmd Etwas als treu zu bewahrendes Gut anvertrauen.*

न्यासोद्योत m. Titel eines Werkes.

*न्युङ्ख 1) m. = न्यूङ्ख. — 2) Adj. = मनोज्ञ. — 3) = सम्यक्.

न्युब्ज 1) Adj. *a) umgestürzt, umgewandt, nach unten gekehrt, umgestülpt, auf dem Gesicht liegend.* — *b) *einen gekrümmten Rücken habend.* — 2) m. *a)* Name *der Ficus indica in Kurukshetra.* — *b)* * = आद्धादिपात्रभेद, दर्भमयस्रुच् oder कुशस्रुच् (H. an. wohl कुशस्रुचि zu lesen).

न्युब्जाक Adj. (f. न्युब्जिका) = न्युब्जिमत् Comm. zu Tâṇḍja-Br. 25,10,11.

*न्युब्जाखड्ग m. *ein krummer Säbel.*

न्युब्जिमत् Adj. *geknickt, gekrümmt* Tâṇḍja-Br. 25,10,11.

न्यूङ्ख m. *Einfügung des Lautes o — in verschiedener Anzahl, Quantität und Betonung — in die Recitation.*

न्यूङ्खनीय Partic. fut. pass. zu न्यूङ्खय् 1).

न्यूङ्खम् Absol. *mit dem* न्यूङ्ख Çâṅkh. Ça. 10,5,20. 11,15,11.

न्यूङ्खमानक Adj. *strauchelnd, stolpernd.*

न्यूङ्खय् 1) °यति *den* Njûṅkha *einfügen.* — 2) न्यूङ्खयते *brummen.* — Mit प्रति Act. *den* Njûṅkha *in der Gegenstrophe einsetzen.*

न्यूङ्ख्य Partic. fut. pass. zu न्यूङ्खय् 1).

न्यून 1) Adj. (f. आ) *woran* oder *wem Etwas fehlt, unter dem Maasse bleibend, unzureichend, mangelhaft, zu klein, zu wenig, kleiner, weniger, geringer, niedriger, gering, niedrig.* Das Mangelnde steht im Instr. oder geht im Comp. voran, das Verglichene steht im Abl. Sâj. zu ṚV. 2,33,4. न्यूनतरम् Adv. *noch geringer,* — *kleiner,* — *niedriger.* — 2) Subst. *das Vertiefte, Loch;* euphem. so v. a. *vulva.* — 3) n. *das Fehlen* —, *das Auslassen eines der fünf Glieder in einer förmlichen Disputation.*

न्यूनता f. *das Niedrigerstehen, ein schlechterer Zustand, das Jmd* (Abl.) *Nachstehen; Schwäche.*

न्यूनत्व n. *das Geringersein* Comm. zu TS. Prât. *Unvollständigkeit.*

न्यूनपञ्चाशद्भाव m. *Idiot.*

न्यूनपदता f. und °पदत्व n. *das Fehlen eines Wortes in einem Satze.*

न्यूनभाव m. *das Niedrigerstehen* MBh. 3,2,12.

न्यूनय्, °यति *vermindern.*

न्यूनाक्षर Adj. (f. आ) *eine Silbe zu wenig habend* Çat. Br. 10,3,2,13.

न्यूनाधिक Adj. *zu wenig oder zu viel;* n. substantivisch Çâṅkh. Gṛhj. 6,6. Daiv. Br. am Ende.

न्यूनाधिकविभक्त Adj. *der bei einer Erbtheilung zu wenig oder zu viel bekommen hat* Jâgñ. 2,116.

न्यूनाधिकाङ्ग Adj. *ein Glied zu wenig oder zu viel habend.*

न्यूनाधिक्य n. *das Mangeln oder Zuvielsein eines Gliedes* Hemâdri 1,417,16.

न्यूनाभ्यधिक Hariv. 7960 fehlerhaft; zu lesen न्यूनान्यधिकानि च (2,82,4).

न्यूनारु m. = अवम 3).

न्यूनी Adv. mit कर् *vermindern.*

न्यूनीभाव n. *das Zugeringerwerden, Fehlen, Mangeln.*

*न्योक Adj. als Beiw. von शकुन्त und वृक (also wohl = न्योकस्) Kâç. zu P. 7,3,64.

न्योकस्, निर्ओकस् Adj. *heimisch, angewöhnt, behaglich.*

न्योघस् (निर्ओघस्) in गो°.

(न्योचनी) निर्ओचनी f. vielleicht *ein best. Schmuck des Weibes;* nach Sâj. *Dienerin.*

(न्योचर्) निर्ओचर् Adj. etwa *gehörig, passend an einen Ort.*

*न्योजस् Adj.

*न्यस्थिमालिन् m. Bein. Çiva's.

*न्यर्थि von नर् + अर्थ.

न्यैव् (für नु ऐव्) Adv. *nämlich, ja, in der That, fürwahr.*

Nachträge und Verbesserungen.

अंशयाक्षिन् Adj. *ein Erbtheil empfangend* Vishṇus. 15,39.

अंशित्व n. *Theilhaberschaft* Bṛhasp.

अंसप्रुकपक्षव *Schärpe* Spr. 2931. 5822. Râgat. 4,576.

अंसपीठ n. *Schulterblatt* Suçr. 1,126,1. 340,18. 350,18. Hariv. 13165.

अंसोच्चल m. Du. *die Schulterknochen* Âpast. Çr. 7,14,2.

अंहस्पत्य n. *die Herrschaft über die Noth* TS. 1,4,24,1. Âpast. Çr. 8,20,8.

अकलितात्मन् Adj. *von unermesslichem Geiste* Mahâvîraḥ. 124,20.

अंहत्याण auch *nicht hübsch* AV. 20,128,8.

अकापुरुषव्रत n. *nicht die Weise eines elenden Wichts* Spr. 398.

अकामयान Adj. *nicht wünschend* MBh. 14,28,5.

अकिंचिन्मय Adj. *aus Nichts gebildet* VP. 4,1,12.

अकिल्बिष, f. ई MBh. 1,63,97.

अकुप्य n. *Edelmetall* Kir. 1,35.

अकुलक (Nachtr. 2), vgl. निष्कुला, निष्कुली, निष्फली und फली mit कर्. कु und फ werden oft mit einander verwechselt.

अकृशलक्ष्मी Adj. *mit Glücksgütern reich versehen* Kir. 5,52.

अकृष्टरोहिन् Adj. *wild wachsend* Râgân. 14,77.

अक्रमोढा f. *eine nicht in der natürlichen Reihenfolge Verheirathete* (eine jüngere Schwester vor der älteren, eine ältere nach der jüngeren) Kâtj.

अक्रीणत् Adj. *nicht kaufend,* so v. a. *Gekauftes nicht annehmend* Vishṇus. 5,129.

अक्रोशत् Adj. *nicht schreiend,* — *wehklagend* MBh. 3,219,14.

अक्षकूट n. *Betrug im Würfelspiel* MBh. 3,33,3.

अक्षतसक्तु m. Pl. *Grütze von unenthülstem Korne* Mân. Gṛhj. 1,11.

अक्षतोदक n. *Wasser, in dem unenthülstes Korn liegt,* Mân. Gṛhj. 1,8.

अक्षदेवितर् Nom. ag. *Würfelspieler* MBh. 4,16,15.

अक्षदेविन् MBh. 5,30,29.

अक्षधर्म m. *Würfelrecht, Spielregel* Pr. P. 32,9.

अक्षधूर्त MBh. 4,20,1. Bhâg. Chr. 185,17. 196,5.

*अक्षपातन n. *das Werfen der Würfel.*

अक्षमा f. auch *Ungeduld* Kir. 2,42.

अक्षमावत् Adj. *ungeduldig, unnachsichtig* MBh. 3,28,16.

अक्षरन्यास, शोणितेन °स: *mit Blut geschriebene Schrift* Kathâs. 8,15.

अक्षवृत्त Adj. *beim Würfelspiel vor sich gegangen* AV. 6,118,2.

अक्षशिक्षा f. *Würfelkunst* Pr. P. 135.

अक्षार Adj. *nichts Aetzendes enthaltend* Vishṇus. 62,5.

अन्तिकूट Vishṇus. 96,92. Nach dem Comm. °कूटे

Digitized by Google

= पद्मपर्णी, nach Andern नेत्रनामसंधी.

अतिच्छिद्र n. *Augenöffnung* Mân. Çr. 8,19.

अतिपथ m. *Gesichtskreis.*

अतिरुज् f. *Augenkrankheit* Varâh. Bṛh. S. 51, 11. 104,16.

अतीर्णबुद्धि Adj. *der nicht den Verstand verloren hat, bei Verstande seiend* MBh. 12,87,19.

अतुष्टता f. *Unbetretenheit* (eines Weges) Çiç. 1,32.

अतुल्यपरिचारिन् Adj. *keinen niedrigen Diener um sich habend.* Nom. abstr. °रिता f. Kâm. Nîtis. 4,7. °परिवारता v. l.

अतुल्यपरिवार Adj. *kein niedriges Gefolge habend.* Nom. abstr. °ता f. Kâm. Nîtis. 4,7, v. l.

2. अत्रेत्र, Compar. अत्रेत्रतर् Cat. Br. 1,4,2,15.

अत्रैलोक्किणी auch *die Zahl 1 mit 20 Nullen* Cantor 1,517.

अत्रिन्न Adj. *unermüdet in* (Loc.) Kir. 1,22.

अत्रगन्ध, f. आ Gobh. 3,5,15.

अत्रगन्धि oder °न् Adj. *geruchlos* Vishṇus. 66,6. 79,5.

अत्रगम्यरूप Adj. (f. आ) *schwer zu wandeln* Kir. 1,9.

अत्रगस्त्यगृह्यपतिक Adj. Agastja *zum Hausvater habend* Âpast. Çr. 23,11.

अत्रगस्त्यवट m. N. pr. eines Wallfahrtsortes MBh. 1,215,2.

अग्निकण m. Çiç. 1,54.

अग्निज्येष्ठ Adj. *mit* Agni *an der Spitze* TBr. 3, 7,5,6.

अग्नितनू f. Pl. Bez. *bestimmter Sprüche* Âpast. Çr. 5,13,7.

अग्नितुण्ड m. *ein feuerspeiendes Thier* (in der Hölle) Vishṇus. 43,34.

अग्निनेत्र Adj. Agni *zum Führer habend.*

अग्निन्यक्त Adj. *mit* Agni *vermengt*, so v. a. *worin* Agni *beiläufig erwähnt wird* TBr. 1,3,2,4. Âpast. Çr. 5,28,14. Vgl. न्यञ्च्.

अग्निपतन n. *das sich in's Feuer Werfen.*

अग्निपिण्ड Adj. *mit glühenden Knöpfchen versehen* (Zange) Bhâg. P. 5,26,19.

अग्निप्रणयन n. Pl. auch *die Geräthe, die zum Herbeibringen des Feuers dienen*, Mân. Çr. 1,5,4. 7,3. 2,2,4.

अग्निसंचय m. *ein grosses Feuer* Mahâvîraḱ. 82,18.

अग्नेयीनी f. *ein best. Backstein* TS. 4,4,6,2 = Maitr. S. 2,8,13.

2. अग्रणी Adv. mit कर् *voranschicken* VP. 4,20,9.

अग्रतःस्थ Adj. (f. आ) *davor stehend* Vishṇus. 99,7.

अग्रभूमि f. auch *das höchste Ziel* Çiç. 1,32.

अग्रयान bei den Buddh. *das zur Erkenntniss führende Hauptvehikel* Vâǵraḱ. 30,6.

अग्राह्य m. *gar keine Vorstellung* Vâǵraḱ. 42, 13. 45,5.

अघमर्षण 1) n. auch *eine best. Busse* Vishṇus. 46,9. Baudh.

अघर्म Adj. *kühl* Çiç. 1,58.

अघशंस auch *Unheil verkündend* Bhâg. P. 5,22,14.

अघूर्ण Adj. *nicht schwankend* Âpast. Çr. 7,1,17.

अघोरघोरतर Adj. *nicht schrecklich und zugleich sehr schrecklich* Maitr. S. 2,9,10.

3. अङ्ग 4) Vishṇus. 1,4 nach dem Comm. = क्ष्मो वेदाग्रभागः मृगादिसंमार्जनार्थः.

अङ्गतस् Adv. *an den Gliedern* Âpast. Çr. 7,12,2.

अङ्गभङ्ग m. (adj. Comp. f. आ) *das Strecken oder Dehnen der Glieder* Ḱaurap. (A.) 92. 95. 103.

अङ्गारधानिका Cit. im Comm. zu Gobh. Çrâddhak. S. 965, Z. 3.

अङ्घ्रिपात m. *das Niedersetzen der Füsse, Fusstritt* Bhâg. P. 3,1,37.

अङ्घ्रयवनेजन (Nachtr. 1) auch *Jmds Füsse waschend.* Nom. abstr. °त्व n. Bhâg. P. 10,83,12.

अच् mit नि 1) «न्यक्त und» *zu streichen.* न्याक्त TBr. 1,6,6,2 fehlerhaft für न्यक्त. — Caus. *niederdrücken, eindrücken* Hem. Par. 2,195. *न्यञ्चित *niedergebogen* H. 1482. Hâlâj. 4,83.

अचरम Adj. auch *der beste* Mahâvîraḱ. 45,11.

अचिकित्सनीय Adj. *unheilbar* Mit. zu Jâǵñ. 2,50. *अचिन्त्यज्ञ m. *Quecksilber* Râǵan. 13,109.

अचिच्छद्रपत्र Adj. (f. आ) *mit unversehrten Schwingen* Comm. zu Âpast. Çr. 7,8,8.

अच्छिद्रपयस् Adj. *mit unversieglichem Wasser* TBr. 3,7,6,11.

अच्छेत्य Adj. *adeundus* Âpast. Çr. 7,1,10.

अच्युतार्चन m. Bein. Vishṇu's Vishṇus. 98,71. न च्युतमर्चनं देवासुरमनुष्येभ्यो यस्य सः Comm.

3. अज्ञन m. Pl. *keine Menschen* Vâǵraḱ. 24,15.

अजन्मनाश Adj. *nicht entstehend und nicht vergehend* VP. 4,1,26.

अजातारि m. Çiç. 2,102.

अजाविं m. Du. *eine Ziege und ein Schaf* Mân. Gṛhj. 1,18.

अजितदेवाचार्य m. N. pr. eines Gelehrten Ganar. 175,16.

अजितेन्द्रियमिश्र m. N. pr. eines Lehrers Kautukar.

अजिनवासस् Adj. *in ein Fell gekleidet* MBh. 3,27,7.

अजीतपुनर्वण्य, lies *das Wiederfordern eines* (in der That) *nicht verlorenen Gutes.*

अज्यानि 2) Pl. Bez. *bestimmter Spenden* TBr. 5,7,2,5. Âpast. Çr. 6,29,12.

अञ्ज् mit परिवि, परिव्यक्तम् Adv. *überaus deutlich* Hariv. 4514.

अञ्जलिपुट m. (adj. Comp. f. आ) *die als Zeichen der Ehrerbietung hohl aneinander gelegten und zur Stirn erhobenen Hände.*

अटपाल m. etwa *Marktaufseher* Vet. (U.) S. 121 zu 17,2.

अण्डभेदन n. *das Platzen des Eies.* °नं क्रियते so v. a. *das Eis schmilzt* Mahâvîraḱ. 45,14.

1. अतस् Z. 2 stelle das Eingeklammerte nach subst. und vgl. P. 2,4,33.

अतिकपिल Adj. (f. आ) *sehr braun* Vishṇus. 24,15.

अतिकल Adj. *überaus lieblich tönend* Mahâvîraḱ. 85,20.

°अतिक्रमण Adj. (f. ई) *sich geschlechtlich vergehend gegen* Vishṇus. 5,192. 18. n. auch *Vergehen* Mahâvîraḱ. 49,18.

अतिक्रान्तभावनीय, lies *auf der 4ten und höchsten Stufe.*

अतिक्रूरमृदु Adj. in नाति°.

अतिक्षिप्र Adj. (f. आ) *überaus schnell* TS. 2,1,2,1.

अतिक्षुत्परीत Adj. *heftig vom Hunger geplagt* VP. 4,2,6.

अतिखादिन् Adj. *viel essend* MBh. 12,87,19.

अतिगुरु m. *eine besonders verehrungswürdige Person* Vishṇus. 31,1.

अतिचतुर (f. आ) auch *überaus geschickt* oder *gescheidt* Ḱaurap. (A.) 4.

अतितुङ्ग Adj. *überaus hoch* Vṛshabh. 259,a,18.

अतितुन्दिल Adj. *sehr dickbäuchig* Bâlar. 285,13.

अतितूर्णम् Adv. *sehr —, allzu rasch* Vishṇus. 63,11.

अतितृट्परीत Adj. *heftig vom Durst geplagt* VP. 4,2,14.

अतिदहनात्मक Adj. *von zu brennender Natur* Pañḱat. 190,3.

अतिदुःख n. *ein grosses Leid* VP. 4,2,24.

अतिदुर्गम Adj. *überaus schwer zu wandeln* Çiç. 1,32.

अतिदुर्बलता f. *überaus grosse Schwäche* Pañḱat. 224,2.

अतिदुर्मनस् Adj. *sehr betrübt* Kathâs. 71,227.

अतिदुर्ललित n. *grosse Unart.* Pl. *sehr dumme Streiche* Hariv. 8539.

अतिदुर्विषह्य Adj. *überaus schwer zu ertragen* Vṛshabh. 37.

अतिदुष्ट Adj. *sehr böse, — schlimm* Râǵat. 4, 121.

अतिदूर, f. आ Kathâs. 16,47.

अतिदूरवर्तिन् Adj. *weit hinausgehend über* (Gen.) Çik. Ch. 146,8.

Digitized by Google

अतिदोषल Adj. in नातिदोषल.

अतिद्रुतम् Adv. in नातिद्रुतम् Vishṇus. 11,6.

अतिधनिन् Adj. *sehr reich* MBh. 3,99,12.

अतिनदीक्ष Adj. *sehr erfahren in* (Loc.).

अतिननामिन्, lies °नमामि Adj. *über dem namâmi (ich verneige mich) stehend.*

अतिनर्मन् m. *ein grosser Spass, — Scherz* MBh. 2,63,5.

अतिनिर्मथन n. *heftiges Quirlen* MBh. 1,18,41.

अतिनिर्वर्तिन् Adj. *sich sehr ungebührlich betragend* Kathâs. 26,58.

अतिपक्ष्मिन् Adj. *stark geflechtet* (Elephant) MBh. 12,29,33.

अतिपवित्र Adj. *überaus reinigend, grossen Segen bringend* (Ort) Prab. 21,14.

अतिपाण्डुकम्बल Adj. (f. आ) *schöner als der Stein* पाण्डुकम्बल Çatr. 8,34.

अतिपान n. *zu vieles Trinken geistiger Getränke.*

अतिपापिन् Adj. *stark frevelnd* Mârk. P. 58,61.

अतिपीडित auch *zu stark gedrückt.* Nom. abstr. °ता f. Suça. 2,200,2.

अतिपूर m. *ein heftiger Strom, — Erguss* Uttarar. 53,8 (68,12).

अतिप्रत्यासङ्ग m. *allzugrosse Nähe* Mahâvîraḱ. 74,4.

अतिप्रलाप m. *zu langes Gerede.* Pl. Vṛshabh. 33.

अतिभर m. *eine schwere Last* Çiç. 2,103.

°अतिभरित Adj. *voll von.*

अतिभारिक Adj. in नातिभारिक.

अतिभृत् Adj. *schwer tragend* Kir. 5,20.

अतिभोगिन् Adj. in नातिभोगिन्.

अतिमुक्ति 2) Bez. *einer Kategorie von Darbringungen* Âpast. Çr. 7,7,2.

अतिरभस Adj. *sehr wild, — ungestüm* Bhâg. P. 5,17,9 (°तर). °म् Adv. Mahâvîraḱ. 113,9.

अतिरसिक Adj. *sehr geschmackvoll, fein gebildet* Kautukar.

अतिरस्कृतसंभाष Adj. (f. आ) *ohne Schelten sich unterhaltend* MBh. 3,233,27.

अतिरोष m. *heftiger Zorn* MBh. 3,233,29.

अतिवत्सल Adj. (f. आ) 1) *überaus zärtlich am Kalbe hängend* (Kuh) MBh. 13,70,15. — 2) *überaus zärtlich* Kathâs. 18,260.

अतिवर m. *ein überschüssiges Geschenk* Âpast. Çr. 5,11,4.

अतिवात्सल्य n. *übergrosse Zärtlichkeit* Mahâvîraḱ. 18,4 (°वत्सल्य gedr.).

अतिविपिन Adj. *überaus waldreich* Kir. 5,18.

अतिविप्रकर्ष m. *übergrosse Entfernung* Mahâvîraḱ. 127,10.

अतिविभीषण Adj. *überaus grausig* VP. 4,2,8.

अतिविलम्बितम् Adv. in नाति°.

अतिवीर m. *ein grosser Held* Mahâvîraḱ. 10,20.

अतिवीर्यवत् Adj. *überaus wirksam* (Heilmittel) Kir. 2,4.

अतिव्याकुल Adj. *überaus verwirrt.* Nom. abstr. °ता f. Vṛshabh. 10,*b*,36.

अतिव्याकृत n. *langes Gerede* Vṛshabh. 256,*a*,22.

अतिव्युत्पन्न Adj. *sehr unterrichtet —, sehr erfahren in* (Loc.).

अतिश्रान्त Adj. *sehr ermüdet* VP. 4,2,6.

अतिश्लाघ्य Adj. *überaus rühmlich* Vṛshabh. 76.

अतिसंधारण n. *das Verweigern* Kâraka 4,4.

अतिसरस्वती f. *eine best. Personification* Mân. Gṛhj. 2,13.

अतिसुरभित Adj. *ganz satt* Âpast. Çr. 4,2,4.

अतिसौजन्य n. *allzugrosser Edelmuth* Mahâvîraḱ. 10,16.

अतिक्रास m. MBh. 3,233,29.

अतीर्ण Adj. *endlos.*

अतुलसुन्दर Adj. (f. ई) *unvergleichlich schön* Kautukas.

अतैलपूर Adj. *nicht mit Oel gefüllt werdend* Kumâras. 1,10. Vgl. अपवर्जितैलपूर Ind. St. 14,367.

अत्यक्षर Adj. *unarticulirt.* शब्दा: Mân. Gṛhs. 1,4.

अत्यधिक Adj. MBh. 3,1339 fehlerhaft für अभ्यधिक; vgl. 3,33,76.

अत्यापन्न Adj. *überaus unglücklich* Mahâvîraḱ. 68,8.

अत्यूर्ज्जस्वल Adj. *überaus heldenmüthig* (That) Mahâvîraḱ. 103,13.

1. अत्र, wann tonlos P. 2,4,33.

अत्रिगोत्रा Adj. f. = 1. आत्रेय 2) *b*) Vishṇus. 36,1.

अत्वरित Adj. *nicht eilend* Gobh. Çrâddhak. 5,2.

अथर्वमय Adj. *aus dem Atharvaveda bestehend, den A. in sich enthaltend* VP. 4,1,12.

1. अद्, Caus. अदयते (!) Âpast. Çr. 5,25,18.

अदद्दत् AV. 12,4,20. 26. 34.

अदद्दिवस् Adj. *nicht schenkend* AV. 12,4,39.

अदाभ्य 1) auch *nicht zu stören, — hemmen* Bhâg. P. 4,23,4.

अदास्यत् Adj. *nicht zu geben beabsichtigend* AV. 6,71,3. 119,1.

अदिप्सत् Adj. *Niemand Etwas anhaben wollend* AV. 4,36,1.

अदीनग Adj. *wohlgemuth* Hariv. 15843. 15916.

अदीर्घबोध Adj. *von kurzem Verstande* Bhâg. P. 10,81,37.

अदीव्यत् Adj. *nicht würfelnd* AV. 6,119,1.

अदुःखार्ह Adj. *kein Leid verdienend* MBh. 3,27, 6. 20. 27. 34.

अदुर्वृत्त Adj. *sich nicht schlecht betragend* Râǵat. 5,293.

अदूरबान्धव und अदूरे° m. *ein naher Verwandter* Vasishṭha 15,6.

अदूषक Adj. 1) *Niemand zu nahe tretend* MBh. 4,68,65. — 2) *nicht mit einer Sünde belastend, nicht sündhaft* MBh. 12,34,29.

अदूष्य Adj. *keinen Tadel verdienend, tadellos, makellos* MBh. 12,165,32. R. 1,59,20.

अदृग्गोचर Adj. *nicht im Bereich der Augen befindlich* Kâurap. (A.) 25.

अदृष्टकर्मन् Adj. *unerfahren in* (Loc.) Spr. 3636.

अदेवजुष्ट Adj. *den Göttern nicht angenehm* Ait. Br. 2,5,9.

अदेशज्ञ Adj. *ortsunkundig* Mahâvîraḱ. 52,9.

अदेशिक (Nachtr. 2), wohl *führerlos* wie MBh. 7,5,10. Nach Nilak. an der alten Stelle = देशाच्युत:.

अदेश्य wohl zu streichen, da die besten Hdschrr. und die meisten Commentatoren M. 8,53 अदेशे lesen.

अदैतेय m. *ein Gott* Hariv. 11931.

अदैशिक Adj. *wo es keinen Wegweiser giebt* MBh. 12,329,34.

अदोग्धृ Nom. ag. *nicht ausbeutend, keinen Nutzen ziehend aus, sich nicht kümmernd um* (Acc.) Bhag. P. 3,29,32.

अदोषज्ञ Adj. *nicht wissend, was Fehler sind,* Spr. 7071.

अदोषिन् Adj. *nicht unrein —, nicht befleckt werdend* Mârk. P. 35,21.

अद्भुताकार Adj. *wunderbar gestaltet* MBh. 3,27,29.

अध्वयज्ञ m. *das heutige Opfer* Comm. zu Âpast. Çr. 4,1,8.

अदृश्य Adj. *unsichtbar* Mund. Up. 1,1,6.

अद्रोघ, lies अद्रोघम्.

अद्वितीय, auch *ohne Gefährten, ganz allein* (Kathâs. 24,103); *seines Gleichen nicht habend* (Kathâs. 22,90).

अद्विषत् Adj. *Niemand hassend* MBh. 2,54,2.

अद्वेष्टृ Nom. ag. *nicht hassend, wohlwollend gegen* (Gen.) Bhag. 12,13.

अद्वैध Adj. 1) *ungetheilt* (Vermögen) Kathâs. 62, 172. — 2) *durch keinen Zwiespalt getrübt* (Freundschaft) R. 7,36,39. — 3) *nicht zweizüngig, gerade, offen* Kâm. Nitis. 4,67. 68. 70 (s. Comm.).

अद्वैध्य Adj. Kâm. Nitis. 4,67. 68. 70 fehlerhaft für अद्वैध.

अधःखात Adj. *in die Tiefe gegraben,* so v. a. *tief*

Digitized by Google

(Furche) Vishṇus. 21,4.

अधरात् auch *im Süden* AV. 12,1,31.

अधराम्बर n. (adj. Comp. f. आ) *Untergewand* Çiç. 1,6.

अधर्मभीरु Adj. *nicht pflichtscheu, pflichttreu* Kautukar.

अधर्मशालिन् Adj. *pflichtvergessen* Kautukar.

अधर्मसंगर Adj. *unredlich kämpfend* MBh. 12, 94,15.

अधर्षणीय Adj. auch *unüberwindlich* Kathâs. 101,339.

अधर्षित Adj. *der nicht duldet, dass man ihm zu nahe kommt*, R. 4,15,8.

अधश्चिकुर m. *Schamhaar* Kautukar.

अधातु m. *keine Region* Vâgrakkh. 29,11.

अधातुमत् Adj. *nicht aus Elementen bestehend* Bhâg. P. 2,8,7.

अनुधारयमाण Adj. *nicht widerstehend* Çat. Br. 12, 4,2,11.

अधारा f. *kein Strom, kein ununterbrochener Fluss* Vâgrakkh. 39,12.

अधार्यमाण Adj. *nicht getragen werdend* (Kranz) MBh. 4,14,32.

अधिकंधरम् Adj. *bis zum Nacken* Çiç. 1,54.

अधिदीधिति Adj. *hell leuchtend* Çiç. 1,24.

अधिभू m. Mahâvîrak. 113,2. 115,18.

अधिमोक्तव्य Adj. *wonach man einen starken Zug haben soll* Vâgrakkh. 45,15.

अधिरोढ् (Nachtr. 1) auch m. *Besteigung* Svapnak. 1,87. 88.

अधिलङ्कम् Adj. *über Lañkâ* Mahâvîrak. 106,17.

अधिवचन Vâgrakkh. 37,8. fgg.

अधोतरस Adj. *dessen Saft nicht ausgesogen ist* Ait. Br. 6,12,5.

अधीनग Hariv. 3,119,4 fehlerhaft für अदीनग.

अधुर f. *nicht die oberste Stelle* MBh. 8,32,41.

अधृष्य 1) *a*) Nom. abstr. °ता f. Râgat. 3,418.

अधोनीवी Adj. f. *mit heruntergesunkenem Schurze* MBh. 2,67,19.

अधोपकाम, so zu betonen.

अधोत auch *unrein* Suçr. 1,297,12.

अध्यारोकण n. *das Besteigen* Svapnak. 1,95.

अधन्, अनागते ऽधनि so v. a. *in ferner Zukunft* Vâgrakkh. 22,12. 30,14. 37,1.

अधरगुरु m. Beiw. Vishṇu's Vishṇus. 1,56.

अधर्तव्य Adj. *nicht zu beugen, — zu Fall zu bringen* TS. 3,2,3,3.

अधलीष्ट m. *ein vom Wege genommener Erdkloss* Mân. Gṛhs. 1,7.

अधस्त Adj. *nicht zerfallen, — zerstört* R. 6, 20,22.

अनक्षत्रगण Adj. *sternenlos* R. 4,44,44.

अनक्षणा Adv. *nicht in diagonaler Richtung* Mân. Çr. 1,3,2. Gṛhs. 2,2.

अनग्न Z. 2, lies अनग्नता.

1. अनग्नि, so accentuirt Nir. 1,18.

अनग्नियुक्त Adj. *nicht am Feuer gewärmt* Vishṇus. 62,5.

अनङ्गतरंगिणी f. N. pr. einer Hetäre Kautukar.

अनङ्गीकुर्वत् Adj. *Etwas* (Acc.) *nicht einräumend* Sâh. D. 31,12.

अनडुद्यज्ञ m. *ein den Stieren geltendes Opfer* Mân. Gṛhs. 2,10.

अनडुह् 1) als Schimpfwort Mahâvîrak. 43,4.

अनतिदृश्य Adj. *nicht gar zu durchsichtig, — dünn* (Streu) TS. 2,6,5,2.

अनतिपातयत् Adj. *nicht hinüberschiessend* Lâṭ. 3,10,12.

अनतिलोलम् Adv. *nicht allzu beweglich, — rasch* Çiç. 7,18.

अननुकम्पनीय Adj. *nicht zu bemitleiden* Mahâvîrak. 88,13.

अननुतापिन् Adj. *nicht bussfertig* Anukr. zu Vishṇus.

अननुध्यायत् Adj. *nicht denkend an* (Gen.) MBh. 12,269,31.

°अननुष्ठातर् Nom. ag. *Etwas nicht ausführend.* Nom. abstr. °तृत्व n. Kull. zu M. 10,58.

अननुष्ठान auch *das Nichtsthun.* Pl. Spr. 7321.

अननुसंधान auch *das Fehlen einer Untersuchung, — Erkundigung* Mahâvîrak. 119,15.

अननूत्थान n. *das Nichtnachfolgen* Kumâras. 15,29.

अनन्तगुण Adj. *unendlich mal grösser* u. s. w. Nom. abstr. °ता f. Mahâvîrak. 116,9. 115,16.

अनन्यगुरु Adj. *keinen andern Vater habend, vaterlos* Çiç. 1,35.

अनन्यथावादिन् Adj. *nicht fälschlich redend* Vâgrakkh. 32,12.

अनन्यदेवत Adj. *keine andern Götter habend* MBh. 12,341,34.

अनन्यपूर्विका Adj. f. *früher mit keinem Andern vermählt* Jâgñ. 1,52.

अनपगै Çat. Br., richtig अनपग TS.

अनपव्यत्, lies अनपव्ययत्.

अनपस्पृश्, so zu accentuiren.

अनभिगमन n. *das Nichthingehen in* (Loc.) Vishṇus. 25,10.

अनभिज्ञान n. *Unkenntniss* Prab. 114,14, v. l.

अनभिधावत् Adj. *nicht zur Hülfe eilend* Vishṇus. 5,74.

अनभिपन्न Adj. *nicht gepackt, — erfasst* Suçr. 1, 128,2.

अनभिमान m. *kein Selbstgefühl, Demuth, Bescheidenheit* MBh. 12,270,39.

अनभिरति f. *keine Freude an* (Loc.) Vishṇus. 25,7.

अनभिलप्य Adj. *nicht auszudrücken* Vâgrakkh. 24,8. 45,6.

अनभिसंहित Adj. *keine selbstsüchtigen Absichten habend.*

अनभ्यावृत्तम् Adv. *abgewandt* Comm. zu Kâṭ. Çr. 8,3,32.

अनमस्कार Adj. *sich nicht verbeugend vor, nicht huldigend;* mit Loc. MBh. 13,93,135.

अनमितपूर्व Adj. *früher nicht gespannt* (Bogen) Ragh. 11,72.

अनर्थना f. *das Nichtbetteln* MBh. 13,60,8.

अनर्मन् Adj. 1) AV. 7,7,1 fehlerhaft für अनर्वन्; vgl. RV. 10,65,3. — 2) *nicht im Scherz geschehend, höhnisch, spöttisch* (Lachen) MBh. 3,233,28.

अनर्मकामिन् Adj. *höhnisch lachend* MBh. 5,51,5.

अनर्क 3) *unverdient* MBh. 3,249,2.

अनल्पत्व n. *Stärke* Çiç. 2,90.

अनवगुण्ठितशिरस् Adj. *mit unverhülltem Haupte* Vishṇus. 60,28.

अनवज्ञान n. Prab. 114,14 fehlerhaft für अवज्ञान oder अनभिज्ञान (so v. l.).

1. अनवधान n. MBh. 3,33,6.

अनवपतित Adj. *nicht belegt* (Stimme) Kâraka 3,8.

अनवर्तिमुखिन् Adj. *keinen Hunger im Munde empfindend* Âpast. Çr. 8,11,10.

1. अनवस्थान n. auch *das Nichtstehen —, Sichnichtaufhalten an* (Loc.) Vishṇus. 25,11.

अनाकार Adj. *ohne Fundort*, so v. a. *nicht nachzuweisen* Comm. zu Gṛhâs. 2,29.

अनाकर्णन n. *das Nichthören* Bâlar. 38,13.

2. अनागम Adj. *auf keiner überlieferten Lehre beruhend* MBh. 12,270,4.

अनागामिन् Vâgrakkh. 25,22. Nom. abstr. °मित्व n. 26,3.

अनाजीव्य Adj. *keinen Lebensunterhalt gewährend, todt* (Kapital) Bṛhasp.

अनाढ्य Adj. *nicht wohlhabend* Âpast. Çr. 5,20,18.

अनातुर, so betont AV. 12,2,49.

अनात्मज्ञ, Nom. abstr. °ता f. Mahâvîrak. 31,4.

अनात्मनीन Adj. *dem eigenen Selbst nicht frommend* Kir. 3,16.

अनाथ 1) *keine Verwandte habend* (von einem Verstorbenen) Vishṇus. 19,5.

अनादिनिधन Adj. *ohne Anfang und Ende* Vishṇus. 65,1.

Digitized by Google

अनादिमध्यनिधन Adj. *ohne Anfang, Mitte und Ende* Vishṇus. 98,13. Suçr. 1,18,19.

अनादिमध्यपर्यन्त Adj. dass. MBh. 13,14,194.

अनादिष्टदेवत Adj. *wo die Gottheit nicht angegeben ist* Mân. Gṛhj. 2,10.

अनादीनव Adj. *tadellos* Çiç. 2,22.

1. अनादेश m. auch *kein Substitut* P. 1,3,29, Sch.

अनाप्यत्त, Nom. abstr. °त्व n. Vishṇus. 20,21.

अनापद्यमान Adj. *nicht zutreffend* Lâṭj. 6,4,5.

अनामरूप Adj. *ohne Namen und Gestalt* VP. 4, 1,26. Bhâg. P. 1,10,22.

अनाय Adj. *keine Staatsweisheit besitzend* Spr. 1680.

अनारोक Adj. *ohne Zwischenräume, dicht* (Streu) Mân. Çr. 1,2,6.

अनार्द्रकरमुख Adj. *mit unbenetzten Händen und Gesicht* Vishṇus. 68,35.

अनार्द्रपाद् Adj. *mit unbenetzten Füssen* Vishṇus. 68,34.

अनालम्बम् Absol. *ohne zu stützen* Mân. Gṛhj. 2,1.

अनाशैर्कि Adj. *kein Bittgebet enthaltend* TS. 1, 6,10,4. Richtig wäre अनाशैष्क.

अनाकार्य auch *unbestechlich* Vishṇus. 3,74.

अनिकामतस् Adv. *ungern* Bhâg. P. 4,28,10.

अनिचय m. *das Nichtaufbewahren als Vorrath* Gaut. 18,28.

अनिच्छु Adj. *Etwas nicht wollend* Vishṇus. 6,28.

अनिदान Adj. *grundlos* Gît. 10,2.

अनिपेद्यमान, so AV.

अनिपात्य Adj. *nicht als Unregelmässigkeit zu erwähnen* Mahâbh. 7,91,*a*. 134,*a*.

अनिमिष् m. *ein Gott* Bhâg. P. 2,2,17. 3,15,25. 5,23,8.

अनिमिष 2) *a*) insbes. Vishṇu. °क्षेत्र n. Bhâg. P. 1,1,4.

अनिमिषित Adj. *sich nicht schliessend* (Auge).

अनियन्त्रणाम् Adv. *unbeschränkt, frei* Kathâs. 104,34.

अनियन्त्रणा f. *Unbeschränktheit* Spr. 7207.

अनिरीक्षक Adj. *Jmd* (Gen.) *nicht sehend, — besuchend* Râgat. 6,94.

अनिरुद्ध 2) β) eines Fürsten MBh. 1,186,19. निरुद्ध v. l.

अनिरूपित Adj. *nicht geschaut* Çiç. 1,37.

अनिर्णीति Adj. *unentschieden, ungeschlichtet* 129,7.

अनिर्दय° Adv. *auf eine zarte Weise* Çâk. Ch. 39,13.

अनिर्दिष्ट auch *nicht aufgefordert —, befragt* Vishṇus. 8,4. *nicht angewiesen, — ermächtigt* 28,30.

अनिर्देश m., Instr. *ohne in's Einzelne zu gehen* MBh. 12,108,33. Nach Nîlak. = विस्तरेण न तु निर्देशमात्रेणेत्यर्थः.

अनिर्वचन n. *kein Deutungsmittel* Nir. 7,24.

अनिर्विधित्स Adj. *Nichts zu vollbringen beabsichtigend* MBh. 12,269,16.

अनिर्वेदकर Adj. *unverdrossen* (Bemühung) R. 5,15,6.

अनिर्व्हाणार्च Adj. *wobei an der Recitation der* (Jâgña-) *Verse Nichts fehlt* Ait. Br. 3,7,4.

अनिवृत्तयोधिन् Adj. *im Kampf nicht fliehend* MBh. 7,140,12.

°अनिवेदक Adj. *nicht mittheilend, —kund thuend* MBh. 13,43,9.

अनिशान्त Adj. *nicht erlöscht* Çiç. 15,84.

अनिश्चायक Adj. *keine Gewissheit gebend, nicht entscheidend.* Nom. abstr. °त्व n. Z. d. d. m. G. 7, 310, N. 5.

अनिषुधन्वन् Adj. *ohne Pfeil und Bogen* Taitt. Âr. 5,1,3.

अनिष्कासित Adj. = अनिष्कासिन् (Nachtr. 2) Âpast. Çr. 8,11,15.

अनिस्तिष्ठत्न् Adj. *Etwas nicht zu Ende bringend, auf halbem Wege stehen bleibend* Khând. Up. 7,20.

अनीकशस् Adv. *reihenweise, zugweise.*

अनीतिशास्त्रज्ञ Adj. *mit den Lehren der Staatsweisheit nicht vertraut* Spr. 1395.

अनीदृगाशय Adj. *nicht von solcher Gesinnungsweise* Kir. 2,28.

अनीरशन Adj. *nicht ohne Gürtel, einen G. habend* Kir. 5,11 (°रसन gedr.).

अनुदपम् Adv. *Nacht für Nacht* Kir. 5,14.

अनुज्ञीविमात् Adv. mit कर् *zum Untergebenen machen* Kir. 1,14.

अनुतापिन् Adj. in अननु° oben.

2. अनुत्तर 1) Adj. (f. आ) *a*) Vâgrakṣ. 24,2.

अनुत्तरवेदिक Adj. *wobei es keine* Uttaravedi *giebt* Âpast. Çr. 8,1,8.

अनुत्पूत Adj. *nicht ausgereinigt, —geläutert* (घृत) Mân. Çr. 1,1,2. 5,1. Gṛhj. 2,2.

अनुत्साह m. *Mangel an Thatkraft* Kir. 2,22.

अनुपघ्नत् auch *nicht berührend* Lâṭj. 1,9,23.

अनुपदस्त Adj. *unerschöpflich* Kauç. 88.

अनुपदस्यत्न् Adj. dass. TS. 5,2,6,2.

अनुपधि (Nachtr. 1) zu streichen und st. dessen zu setzen: अनुपधिशेष Adj. *bei dem kein Rest eines störenden Moments mehr vorhanden ist, bei dem alles Ungehörige verschwunden ist* Vâgrakṣ. 21,1. 36,1. Vgl. Old. Buddha 432. fgg.

अनुपस्थिताग्नि Adj. *der das* Agnjupasthâna *nicht vollzogen hat* Mân. Çr. 1,6,3.

अनुभव 3) *Sitte, Brauch* Lalit. 179,13.

अनुभवम् Adv. *in jeder Geburt* Bhâg. P. 10,82,12.

अनुमति 3) Du. Bez. *zweier best. Verse* Mân. Gṛhj. 1,11. 2,2.

अनुवत्सरीण Adj. (f. आ) von अनुवत्सर् Taitt. Br. 1,4,10,3. Âpast. Çr. 8,21,1.

अनुवत्सरीय Adj. von अनुवत्सर् Mân. Çr. 1,6,4.

अनुवसम् Kir. 5,45.

अनुवप्रम् Adv. *am Ufer* Kir. 6,4.

अनुवसु m. *ein noch von der Leidenschaft beherrschter* Sthavira oder *Laie* Çlokav. 1,312.

अनुव्याध n. *das Durchziehen, Erfüllen.* कृतानु° Adj. *durchzogen —, erfüllt von* (Instr.) Çiç. 2,20.

अनुष्ठायज्ञायज्ञीय fehlerhaft für अनुष्ठायज्ञायज्ञीय.

अनुसरण auch *das Besuchen* Vishṇus. 35,6. 36,8.

अनुकरण n. auch *das Erben* Vishṇus. 16,16.

अनूत्थान n. *das Nachfolgen* in अननूत्थान oben.

अनूनगरिमन् Adj. *von nicht geringerer Würde als* (Abl.) Pr. P. vor 36.

अनूर्ध्वभावुक n. *das nicht zum Himmel Gelangen* TS. 2,6,5,3.

अनृनु, so zu accentuiren.

अनृत, auch अनृत.

अनृतसर्वस्व m. N. pr. eines Mannes Kautukas.

अनेकशतसाहस्र Adj. (f. ई) *aus vielen Hunderttausenden bestehend* R. 5,2,1.

अनेकसंख्य Adj. *überaus zahlreich, unendlich viel* Kir. 5,34.

अनेकांश° *mehr als eine Auffassung* Çaṅk. zu Bâdar. 4,1,2.

अनेय Adj. *unleitbar, der sich nicht belehren lässt* MBh. 5,26,15. 8,9,75. 10,5,6. Hariv. 11187.

अनैनव (!) Adv. *nicht so, anders* AV. 16,7,4.

अनैतिह्य Adj. *nicht auf der Ueberlieferung beruhend* MBh. 12,270,4.

अनैभृत्य n. *Wandelbarkeit* MBh. 5,43,47. = अदार्ढ्य Nîlak.

अनैर्भृत्य n. MBh. 5,1667 fehlerhaft für अनैभृत्य.

अनोद्वत्य n. auch *niedriger Wasserstand* Kir. 4,22.

अनोरस Adj. *nicht leiblich* (Sohn) Vishṇus. 22,43.

अन्त 4) Instr. *schliesslich* Mân. Gṛhj. 1,22.

अन्तकारिन् VP. 4,1,27. 31.

अन्तःपार्श्व = अन्तःपार्श्य TS. 1,4,36,1.

अन्तःपूय Adj. *Eiter enthaltend* (Wunde) Suçr. 2,7,1.

अन्तगत 1) ओषधीरन्तगता दहति so v. a. *verbrennt die Kräuter bis auf den Grund* TS. 1,5,6,1.

अन्तरकोश m. *ein inneres Gehäuse* TS. 3,4,2,4.

अन्तराशृङ्गीय Adj. *zwischen den Hörnern befindlich* Âpast. Çr. 7,6,1.

अन्तरिक्षदा Adj. *Luft gebend* Âpast. Çr. 17,5.

Digitized by Google

अन्तरिक्षयोनी f. *ein best. Backstein* TS. 4,4,6,2.

अन्तर्गति f. *das Eintreten* Comm. zu Âpast. Çr. 5,3,20.

1. अन्तर्गोष्ठ m. *das Innere eines Kuhstalls* Mân. Gṛhj. 2,12.

2. अन्तर्गोष्ठ Adj. (f. आ) *im Kuhstall befindlich* Maitr. S. 4,2,11.

अन्तर्जन m. Sg. *die Hausbewohner* Lalit. 179,17.20.

अन्तर्ज्योतिस् n. *inneres Licht* Mahâvîraḱ. 40,6.

अन्तर्दिश् f. *Zwischengegend* Mân. Gṛhj. 2,5.

अन्तर्धन n. auch *ein verschlossener* oder *vergrabener Schatz* Prâǵâpati.

अन्तर्धैर्य n. *innere Festigkeit* Mahâvîraḱ. 49,1.

अन्तर्नाव्य Adj. *in einem Schiffe befindlich* Cit. im Comm. zu Âpast. Çr. 5,25,8.

अन्तर्भाव्य Adj. *darin enthalten sein sollend* Comm. zu Âpast. Çr. 8,22,10.

अन्तर्भेद् m. *innere Spaltung* Mahâvîraḱ. 54,7.

अन्तर्मुख 1) auch *nach innen gekehrt* Mahâvîraḱ. 79,8.

अन्तर्वास m. auch *das Verweilen in* (im Comp. vorangehend) Çiç. 2,20.

अन्तशस् Adv. *wäre es auch nur, sogar;* mit einer Negation *nicht einmal* Vâǵraḱkh. 25, 2. 28, 7. 11. 30,1. 46,1. Saddh. P. (Hdschr.) 62,*a*.

अन्धतामिस्र auch *Blindheit* Mahâvîraḱ. 8,10.

अन्नरस m. *Speisegeschmack* Kaush. Up. 3,5.

अन्यतरान्यतर Adj. *qualiscunque* Vâǵraḱkh. 28,16.

अन्यत्र 5) *ausser, mit Ausnahme von;* mit dem Casus, den die Construction des Satzes erfordert, Mân. Gṛhj. 1,21. 2,1.

अन्यायतस् Adv. *auf unrechtmässige Weise* Bhâg. P. 6,1,66.

अन्यूनातिरिक्ताङ्ग Adj. *kein Glied zu wenig oder zu viel habend* Âçv. Gṛhj. 1,23,1.

अन्येद्युक Adj. = अन्येद्युष्क Kâṭaka 6,3.

अन्योऽन्यापतितत्यागिन् Adj. *Einer den Andern verlassend, ohne dass der Andere aus der Kaste gestossen ist,* Vishṇus. 5,113.

अन्ववपातोस् Gen. Inf. von 1. पा *trinken* mit अन्वव Çâṅkh. Br. 10,2. 17,9.

अपकर्तन n. *das Zerstückeln* Mahâvîraḱ. 43,8.

अपकषाय Adj. *sündenlos.* Nom. abstr. °त्व n. Mârk. P. 39,22.

अपकृत् Adj. *Andern ein Leid zufügend* Mahâvîraḱ. 53,20.

अपकृत्य auch Adj. *der es verdient, dass ihm ein Leid zugefügt wird,* ebend.

अपङ्क Adj. *schlammlos, trocken.* Nom. abstr. °ता f. Kir. 4,22.

अपचन n. *das Nichtgarwerden.*

अपचमान Adj. *nicht für sich kochend, keinen eigenen Haushalt habend* M. 4,32. MBh. 3,2,53.

अपचिति 1) auch *Verehrung* Çiç. 1,17.

2. अपथ so v. a. *nicht zugänglich* Kumâras. 6,17.

अपथदायिन् Adj. *Jmd* (Gen.) *nicht aus dem Wege gehend* Vishṇus. 5,91.

अपथकर् Adj. *den unrechten Pfad erwählend* Kir. 5,50.

अपदश steht an unrichtiger Stelle.

अपध्यान n. auch *ungehöriges Denken* oder *Besorgtsein um Etwas* Çiṅkha 1,320.

अपनुति f. Mahâvîraḱ. 121,2 fehlerhaft für अपनुत्ति.

अपनुनुत्सु Adj. mit Acc. *zu entfernen verlangend* M. 11,101.

अपपयस् Adj. *wasserlos* Kir. 5,12.

अपपिवंस् (schwach अपपुस्) Adj. *nicht getrunken habend* AV. 6,139,4.

अपरकार्य, besser Adj. *später zu vollbringen.*

अपरदीक्षित् Adj. *die spätere Weihe nehmend* Ait. Br. 1,3,21.

अपराक्त n. *Beseitigung der Abwendung* Çâṅkh. Br. 10,4.

अपराङ्मुख Adj. auch in übertr. Bed. *nicht abgeneigt,* mit Loc. LA. 35,1.

अपरातंस m. *das Nichtbeiseitegestossenwerden* Kâṭh. 24,3.

अपरात्त 2) *a*) = Konkan (कोङ्कणा) nach Bühler.

अपरार्ध्य Adj. *ohne Maximum, nach oben hin* (der Zahl nach) *unbegrenzt* Âçv. Çr. 9,9,15.

अपरावपिष्ट Adj. *durchaus nicht zu beseitigen* TS. 4,1,8,1.

अपरावर्तिन् Adj. *sich nicht umwendend, nicht fliehend* (im Kampfe).

अपरावृत्ति f. *Nichtwiederkehr.* °वर्तिन् so v. a. *verstorben* Hariv. 3138.

अपरिकर्मितमति Adj. *ungeläuterten Sinnes* Çiṅkha 1,330.

1. अपरिग्रह 3) *Nichtannahme, Zurückweisung* Bhâg. P. 4,22,23. — 4) bei den Ǵaina *das Sichenthalten von jeglicher Verblendung in Bezug auf alles Unreale* Sarvad. 32,22. 33,9.

2. अपरिग्रह (vgl. Nachtr. 1) Adj. (f. आ) 3) *von Niemand abhängig* R. Gorr. 1,35,42. — 4) *nicht zu umspannen mit* (Instr.) R. 1,13,25.

अपरिच्छेदकर्तर् Nom. ag. *nicht richtig urtheilend* Spr. 3959.

अपरिज्ञान n. *Unkenntniss.*

अपरिज्ञेय Adj. *unbegreiflich.*

अपरिणामिन् (Nachtr. 2) auch *sich nicht entwickelnd.*

अपरिणायक Adj. *keinen Führer habend* R. 2,64,4.

अपरिताप Adj. *keinen Seelenschmerz empfindend* R. 2,22,26.

अपरितुष्यस् Adj. *sich nicht befriedigt fühlend* Sarvad. 90,10.

अपरितोष m. *Unzufriedenheit* Spr. 614.

अपरित्यक्त Adj. *nicht beraubt, non carens;* mit Instr. Varâh. Bṛh. S. 5,1.

अपरित्यागिन् Adj. *Jmd nicht verlassend.*

अपरित्याज्य Adj. auch *nicht im Stich zu lassen, — zu verstossen; — zu überlassen Jmd* (प्रति).

अपरिनिष्पत्ति f. *keine Vollkommenheit* Vâǵraḱkh. 40,11.

अपरिभवनीय Adj. *der nicht beleidigt, gekränkt, gedemüthigt werden kann von* (Gen.).

अपरिभाषण Adj. *nicht viel redend* Spr. 4278, v. l.

अपरिभाष्य Adj. *nicht zu lehren, nicht ausdrücklich zu sagen.*

अपरिमाण Adj. *unbegrenzt, unzählig* Vâǵraḱkh. 21,2. 34,2.

अपरिरक्षण n. *das Nichtgehelmhalten, Verrathen.*

अपरिरक्षत् Adj. *nicht schonend, daran setzend* MBh. 5,146,15.

अपरिलुप्त Adj. *was keine Einbusse erlitten hat.*

अपरिव्यक्त Adj. *nicht ganz deutlich zu sehen* Hariv. 961.

अपरिश्रम Adj. *nicht müde werdend* R. 2,64,5.

अपरिक्षण n. *das Nichterleiden einer Einbusse, das Nichtzukurzkommen.*

अपरिक्षारवत् Adj. *nicht zu vermeiden.*

2. अपर्तृ, zu accentuiren.

अपर्यत्त, so zu accentuiren.

अपर्यासित Adj. *nicht umgestürzt, — zu Nichte gemacht* Kir. 1,11.

अपर्वतीय Adj. *ohne Erhöhungen, eben* R. 4, 44,106.

अपलक्ष्मण Adj. *ohne* Lakshmaṇa (Râma's Bruder) Bâlar. 115,1.

अपलायन n. *das Nichtfliehen.*

अपवित्र Adj. (f. आ) *verunreinigend, unrein* (eigentlich und übertragen).

अपविद्धक m. *ein verstossener Sohn* Devala.

अपशुता f. *Mangel an Vieh* Maitr. S. 2,1,8.

अपश्चात्तापिन् Adj. *keine Reue empfindend.*

अपश्यत्त् *nicht gewahr werdend* 127,7 (अपश्यत्ती). 81,29 (अपश्यती); *nicht sehend* in der Astrol. so v. a. *nicht in adspectu stehend von* (Acc.) Varâh. Bṛh. 5,1. *nicht erwägend, — prüfend* Chr. 211,6.

Digitized by Google

अपसारण n. auch *das Verbannen* Mahâvîraḱ. 54,10.

अपस्पश Adj. (f. आ) *ohne Kundschafter* Çiç. 2,112. 1. अपस्पृँश् zu streichen.

अपस्फुर्, so zu accentuiren.

अपस्फूर् m. *der Krümmer*, Bez. *eines best. Krankheitsdämons* Pâr. Gṛhj. 1,16,24.

अपांसुल Adj. (f. आ) *unbefleckt, rein* (in übertragener Bed.). Subst. f. *eine tugendhafte Frau.*

अपाकृति f. auch *feindliche Gesinnung, Auflehnung* Kir. 1,27.

अपाथेय Adj. *ohne Wegekost, — Reisevorrath.*

अपायसंवर्तनीय Adj. *zum Verderben —, zur Hölle führend* Vâgraḱḱh. 34,18.

अपारणीय Adj. *zu dessen Ende man nicht gelangen kann, mit dem* oder *womit man nicht fertig werden kann, nicht zu überwinden, — vollbringen.*

अपारमिता f. *keine Vollkommenheit* Vâgraḱḱh. 29,1.

अपारयत् Adj. auch *nicht überwinden könnend* MBh. 4,21,18. *Jmd* oder *Etwas* (Acc.) *nicht zu widerstehen vermögend* 3,167,40. 9,20,9. *nicht erwarten könnend* LA. 20,17, v. l. In der Bed. *nicht vermögend* mit Infin. oder einem Nom. act. im Loc. (Bhâg. P. 8,2,30).

अपारायणीय n. Titel einer Grammatik Uéġval. zu Uṇâdis. 4,102. 158. Vgl. पारायणीय.

अपि 2) *h)* अपि नु dass. Vâgraḱḱh. 25,22. 39,17. 40,17. 41,10. 42,8.

अपिच्छिल Adj. *nicht schleimig, — schlüpfrig, — schmierig.*

अपिनद्धाक्षि Adj. *mit verbundenen Augen* Maitr. S. 2,1,6.

अपिप्पलाद Adj. *keine Früchte der Ficus religiosa essend* und *nicht den Sinnenfreuden ergeben* Bhâg. P. 11,11,7.

अपीडा, Instr. *nicht ungern, gern.*

अपुण्यकृत् Adj. *nicht rechtschaffen, — tugendhaft* Çiç. 1,14.

अपुनर्निवर्तिन् Adj. *nicht wiederkehrend* Çiç. 1,64.

अपुनर्मार Adj. *ohne wiederholtes Sterben* VP. 2,8,96.

अपुरुषापराध m. *Nichtverschulden der Person* Gaut. 12,42.

अपुरुषार्थ (Nachtr. 1), an den angeführten Stellen Nom. abstr. °त्व n.

अपूर्, so zu accentuiren.

अपूर Adj. (f. आ) *nicht zu befriedigen, — stillen* (तृष्णा) Bhâg. P. 7,13,23.

अपूरण 1) Adj. (f. ई) am Ende eines Comp. auch *nicht voll machend*, so v. a. *daran fehlend* Bhâg. P. 10,13,28.

अपूर्य Adj. *nicht zu erfüllen, — befriedigen* MBh. 12,17,4.

अपेलव Adj. *nicht zart, grob* Kathâs. 101,156.

अप्रकर्ष° *nicht in hohem Grade, nicht ganz und gar.*

अप्रगल्भता f. *Aengstlichkeit* Aparârka.

अप्रच्छादित Adj. *unbedeckt, unbelegt* (Erdboden) Vishṇus. 60,3.

अप्रज्ञापयत् Adj. *nicht zeugend* MBh. 12,34,14.

अप्रणायिन् Adj. *zu dem man sich nicht hingezogen fühlt, den man nicht mag* Spr. 941.

अप्रतिकर्मक्रिया f. *Unterlassung der Schmückung des Körpers* Vishṇus. 25,9.

अप्रतिकार्य Adj. *wogegen sich Nichts thun lässt* Mahâvîraḱ. 8,20.

अप्रतिक्रुध्यत् Adj. *Jmd* (Acc.) *nicht wieder zürnend* MBh. 3,29,9.

अप्रतिकृत् Adj. *Jmd nicht wieder* (*contra*) *zu schaden suchend.*

अप्रतिनन्दित Adj. *zurückgestossen, verstossen von* (Instr.) Bhâg. P. 4,4,8.

अप्रतिनोद्, lies m. st. n.

अप्रतिपूजित Adj. *nicht geehrt* Spr. 2407.

अप्रतिमल्ल Adj. *ohne Nebenbuhler, unvergleichlich* Mahâvîraḱ. 94,4.

अप्रतिलीना Adj. f. *unverschleiert* Lalit. 179, 18. 19.

अप्रतिप्रुष्काय Adj. (f. आ) *an der Spitze nicht vertrocknet* Âpast. Çr. 1,1,8. 7,1,17. 12,5.

अप्रतिषेकर्, genauer *wobei kein Begiessen stattfindet* Âpast. Çr. 6,6,5. 15,18.

अप्रतिष्ठित 3) *auf Nichts fussend, sich auf Nichts verlassend* Vâgraḱḱh. 21,12. 17. 27, 5. 32,5. 6.

अप्रतिसाध्य Adj. *unheilbar.* °रोग Adj. Comm. zu Vishṇus.

अप्रतीकार्य Adj. *wogegen sich Nichts thun lässt* Mahâvîraḱ. 102,14. 105,15.

अप्रतीत Adj. *nicht zurückblickend* Âpast. Çr. 8, 8,18. 18,10.

अप्रदृद् Adj. *nicht freigebig* AV. 20,128,8.

अप्रदायिन् Adj. *nicht gebend* Vishṇus. 5,178.

अप्रपश्यत्, अप्रपश्यंश्च कर्माणि MBh. 12,1219 fehlerhaft für अप्रयच्छंश्च सर्वाणि.

अप्रपाणि Adj. *wo es Nichts zu trinken giebt* AV. 20,128,8.

अप्रभिन्न Adj. *nicht brünstig* (Elephant) MBh. 6, 46,9.

अप्रमाण Adj. *unbegrenzt* in °प्रभ und °माणाभ.

अप्रयच्छत् Adj. *nicht gebend* überh. MBh. 12, 34,12.

अप्रवदत् Adj. (f. °दती) *nicht rauschend* Âçv. Gṛhj. 2,7,7.

अप्रवृत्त (Nachtr. 2) auch *nicht zur Geltung —, nicht zur Anwendung gekommen* Hariv. 11157.

अप्रवृत्ति Adj. *unthätig* Kaush. Up. 4,8.

अप्रसक्तिमत् Adj. *Nichts vermögend* Çiç. 1,54.

अप्राकृत Adj. (auch Nachtr. 1) auch *ungewöhnlich, ausserordentlich* Mahâvîraḱ. 10,21. 34,19. 56,14.

अप्राप्तव्यवहार Adj. *unmündig* Aparârka zu Jâǵñ.

अप्रियकृत् Adj. *Unliebes thuend* Mahâvîraḱ. 53,2.

अप्सु Adj. *ohne Lebensmittel.*

अफलवत् Adj. *keinen Lohn bringend, nicht mit Folgen verbunden* MBh. 3,31,31.

अफलीकृत (Nachtr. 2) Adj. *unenthülst* Mân. Gṛhj. 2,14.

अफेनिल Adj. *schaumlos* Vishṇus. 62,5.

अबकुव्यक्तिनिष्ठ Adj. *nicht bei vielen Individuen zutreffend* Mahâvîraḱ. 112,6.

अबुद्धधर्म m. *kein Buddha-thum* Vâgraḱḱh. 25,7.

अबुद्धिज्ञ Adj. *unbeabsichtigt* MBh. 3,28,28.

अब्लिङ् 1) Sg. Name eines Sâman Vishṇus. 56,16.

अभयंकृत्, so zu accentuiren.

अभयनन्दिन् m. N. pr. eines Autors Ganar.

अभव्यशेखर m. N. pr. eines Mannes Kautukas.

अभागहारिन् Adj. *nicht erbberechtigt* Vishṇus. 15,32.

अभार्यापितृक Adj. *weder Frau noch Vater habend* Bṛhaspati.

अभावित Adj. *nicht zusammenhaltend, keine feste Masse bildend* MBh. 12,195,18.

अभिगामिन् auch *sich vererbend auf, fallend an* (im Comp. vorangehend) Vishṇus. 17,4.

अभिचार्, so zu accentuiren.

अभिज्ञान vielleicht *Geschlechts-* oder *Ortsgenosse* Âçv. Çr. 9,11,1.

अभिदोक्ष n. impers. *darauf melken zu lassen* Âpast. Çr. 9,6,2.

अभिद्यु Adj. 1) *zum Himmel gerichtet, dem Licht zustrebend.* — 2) *himmlisch.*

अभिनिविष्टक n. *Hartnäckigkeit.* °वर्त्मन् so v. a. *ohne Sträuben* Mân. Gṛhj. 2,18.

अभिपिङ्गल Adj. *röthlich braun* Hariv. 5533.

अभिपीत Partic. von 1. पा mit अभि. Nom. abstr. °त्व n. *das Getränktsein —, Erfülltsein von* (Instr.)

Digitized by Google

MBh. 12,337,27.

अभिपृष्ठे (Loc.) *hinterdrein* Kumâras. 13,28.

अभिभङ्क् Adj. *zerbrechend.*

अभिमानशालिन् Adj. *übermüthig, stolz* Kir. 2,48.

अभिया Adj. *überall hingehend*, so v. a. *überall sein Auge habend* (als Beiw. von Fürsten) MBh. 3, 185,28.

अभिरामता f. *Schönheit, Anmuth* Çiç. 1,16. *das Wohlgefälligsein für* (im Comp. vorangehend) Mahâvîraḱ. 34,2.

अभिशस्तिकृत् Adj. *beschuldigend* Âpast. Ça. 5, 24,4.

अभिश्रद्धा *an Etwas glauben, Etwas für wahr halten.* °द्धास्यन्ति Vâgaraḱḱh. 41,7.

अभिश्रावय्, so zu accentuiren.

अभिषेणय्. *Desid. अभिषिषेणयिषति P. 8,3, 64, Sch.

अभिहास्य Adj. *lächerlich.*

अभ्यर्ध m. *die diesseitige Lage*, mit Abl. °र्धं *diesseits, vor* Çat. Br. 11,1,6,30.

अभ्यागारे Loc. *im Hause* Âçv. Gṛhj. 2,3,3.

अभ्याचर m. *Bereich* Mân. Gṛhj. 2,7. Statt °चरे hat Pâr. Gṛhj. अभ्याचारे, Âçv. Gṛhj. अभ्यागारे.

अभ्यापादम् Absol. mit Acc. *durch — hindurch* Nir. 7,26.

अभ्यासङ्ग m.(Nachtr. 1), lies *ein best.* Paṅḱâha Âpast. Çr. 22,22. fgg.

अभ्युपाय 2) Âpast. 2,26,24.

*अभ्रवाटिक, richtig आम्रवाटिक.

अर्धातर् (so accentuirt) AV. 1,17,1.

अमल्लवर्जम् Adv. *nicht ohne die erforderlichen Sprüche* Kumâras. 7,72.

अमरमाला f. Titel eines Werkes Gaṇar. °कार m. ebend.

अमर्त्यता f. *Unsterblichkeit* MBh. 3,31,42.

अमांसाशन Adj. *kein Fleisch essend* Vishṇus. 19,15.

अमानव Adj. *übermenschlich* und *nicht von Manu stammend* Çiç. 1,67.

अमाप्य Adj. *unmessbar* Vâgaraḱḱh. 34,2.

अमायु m. *kein Gebrüll* Âpast. Çr. 7,16,6.

अमाष (auch Nachtr. 1) als m. *keine Bohnen* Âpast. Çr. 4,2,5. 3,7.

अमिश्रित Adj. *nicht vermengt* Bhâg. P. 10,33,10.

अमुक्त 2) *von Râhu noch nicht befreit, noch verfinstert* Vishṇus. 68,3.

अमुक्तकुस्तता f. *Sparsamkeit* Vishṇus. 25,5.

अमुषित Adj. *nicht geplündert* AV. 1,27,4.

अमृतभुज् m. Mahâvîraḱ. 21,9.

अमृतापिधानै (so zu accentuiren, Nachtr. 1) n. *Decke des Unsterblichkeitstrankes* (Stenzler) Âçv. Gṛhs. 1,24,28. Mân. Gṛhs. 1,9.

अमृतोपस्तरण (Nachtr. 1) n. *Unterlage des Unsterblichkeitstrankes* (Stenzler) Âçv. Gṛhs. 1,24,13. Mân. Gṛhs. 1,9.

अमोघदृश् Adj. *dessen Blick unfehlbar ist* Bhâg. P. 1,4,18. 5,13.

अमौतक m. etwa *Weber.*

अमौतकपुत्रक m. etwa *Weberknabe.*

अम्ब Partikel, s. u. अम्बा.

अम्बरपुष्प n. *eine Blume in der Luft*, so v. a. *Unding, Unsinn* Kautukas.

अम्बुजीविन् Adj. *seinen Lebensunterhalt dem Wasser verdankend* (Fischer u. s. w.) Vishṇus. 9,29.

अम्बुनाथ m. *der Ocean* Hariv. 8430.

अम्भोजवदना f. *eine Lotusgesichtige, ein schönes Weib* Kautukas.

अम्ली Adv. mit भू *sauer werden* Mit. 1,24,*b*,8.

अयज्ञोपवीतिन् Adj. *ohne Opfersehnur* Mân. Ça. 11,1.

अयथाबलम् Adv. *den Kräften nicht entsprechend* Çiç. 2,94.

अयनक n. *Sitz, Stätte* Kâraka 8,8.

अयनांश, lies *amount of precession.*

अयपक्ष m. *die dunkele Monatshälfte.*

अयाचमान Adj. *nicht um Etwas bittend* Kaush. Up. 2,1.

अयात Adj. *nicht gegangen* AV. 10,8,8.

अयाम m. auch *Nichtbahn* TS. 6,3,1,6.

अयुक्त, so zu accentuiren. 1) अयुक्तम् Adv.

अयुगमक्ष्र् m. Kir. 1,16.

अयुद्धमति Adj. *nicht kampflustig* Mârk. P. 134,59.

अयुध्यत् Adj. *nicht kämpfend* Hariv. 9834.

अयूप Adj. *ohne Opferpfosten* Mân. Gṛhs. 2,5.

अयोग्य 1) auch *unpassend* Vishṇus. 5,116. 2. अयोनि Adj. auch = अयोनिज Maitr. S. 2,3,3.

अयोनिजन्मन् Adj. *keinem Mutterleibe entsprossen* Mahâvîraḱ. 10,4.

अरजस् n. *kein Staub* Vâgaraḱḱh. 29,9.

अरणाविहारिन् Adj. *dwelling in virtue* (M. Müller) Vâgaraḱḱh. 26,12. 15. 16.

1. अरणि 1) (Nachtr. 2) *Mutter* in सुरारणि VP. 5, 30,24. पाण्डवारणि VP.^{2} 5,96.

अरममाण, so zu accentuiren.

अरर 2) n. Mahâvîraḱ. 107,4.

अरागद्वेषिन् Adj. *nicht liebend und nicht hassend, sine ira et studio* Vishṇus. 12,3.

अराजदैविक Adj. *nicht vom Fürsten und nicht vom Schicksal verursacht* Jâḱ. 2,197.

अराजलक्ष्मन् Adj. *ohne königliche Insignien* Spr. 1395.

अरातिनुद् Adj. *die Feinde vertreibend* MBh. 3, 41,38.

अराम Adj. (f. आ) *ohne Râma* Bâlar. 115,1. Mahâvîraḱ. 44,21.

अरिक्तकर्ण Adj. *dessen Ohren voll —, d. i. betäubt sind von* (Instr.) Pr. P. 119.

अरुण, so zu lesen st. अरुग्र.

अरुणपिशङ्ग Adj. *röthlich braun* TS. 6,6,11,6.

अरुणपुष्प ist Adj. *röthliche Blüthen habend.*

*अर्कात्मज m. *der Planet Saturn* Râḱan. 13,199.

अर्चा f. (vgl. Nachtr. 2) 4) bei den Ǵaina *Körper* Kalpas. 111.

अर्द् mit उप *Jmd auf den Leib rücken, Jmd belästigen* TS. 1,5,9,6.

1. अर्ण् mit निस् *herauslassen, — geben* TS. 1,5,9,3.

*अर्णवभव m. Râḱan. 13,122.

अर्धं, so zu accentuiren.

अर्धनाशक Adj. (f. °शिका) *verschwenderisch* Kâtj.

अर्धनिवेदन n. *das Anbieten —, Darbringen seiner Habe.*

अर्थपद्वी f. *der Weg des Nutzens.* °वीं गम् *so v. a. seinen Vortheil wahrnehmen.*

अर्थपरिग्रह m. *Besitz von Geld* R. 5,43,6.

अर्थय् mit प्र 3) Med. *sich Jmd* (Acc.) *entgegenstellen* Kir. 2,21.

अर्थलाघव n. *das Leichtnehmen einer Sache, schnelles Hinweggehen über eine Sache* Naish. 9,8.

अर्थसंकृत oder °संकित Adj. mit लेखा etwa *Schuldverschreibung* Comm. zu Kâm. Nîtis. 9,68.

अर्थहर Adj. *das Vermögen erbend* Vishṇus. 15,40.

अर्थार्थिन् Adj. auch *das Nützliche —, Reichthümer begehrend* MBh. 3,33,25.

अर्धकर्ण Adj. vielleicht *halb hörend* (im Schlafe). Vgl. auch Nachtr. 1.

अर्धखिल m. *halbe Brache, Land das ein Jahr brach liegt* Nir. 11,26.

अर्धनाराच m. *eine Art Pfeil* MBh. 2,51,35.

अर्धनिष्पन्न Adj. *halb vollendet* Râḱat. 5,403.

अर्धपञ्चदशन् Adj. Pl. *vierzehnundeinhalb* Çâṅḱh. Ça. 13,18,5.

अर्धभेदक Adj. mit व्याधि = अर्धभेद m. *Hemiplegie* Suçr. 2,380,10.

अर्धवशा f. *eine halbe Kuh* Maitr. S. 1,11,7.

अर्धशिरस् n. *der halbe Kopf* Âpast. Çr. 7,13,8.

अर्धहर Adj. *das halbe Vermögen erbend* Vishṇus. 18,32.

Digitized by Google

अर्धिक Adj. = आर्धिक = अर्धसीरिन् Vishṇus. 57,16.

अर्बुद 4) n. *Rippenknorpel* Vishṇus. 96,76. वक्षसि संध्यस्थीन्यर्बुदान्युभयतो दश दश Comm.

अर्यमन् 4) Çiç. 2,39.

1. अलक्षण auch *kein Kennzeichen* Vâgbhaṭa. 29,17.

अलक्षणासंपद् f. *kein Vollauf von Kennzeichen* Vâgbhaṭa. 22,3. 5. 40,15.

अलघीयंस् Adj. *nicht unbedeutend, gross, gewaltig* Çiç. 2,58.

अलंकृतिशास्त्र n. *ein Lehrbuch des Stils* Kâuṭukas. 17.

अलज्जाकर Adj. *keine Schande bringend* Spr. 5911.

अलत्तराम् Adv. *in hohem Grade* Kumâras. 14, 16. 15,28. Mit einem Infin. *bedeutend besser* Çiç. 2,106.

अलब्धपद् Adj. *keine Stelle gefunden habend in* (Loc.), *so v. a. keinen Eindruck gemacht habend auf* Ragh. 8,90.

अलोक्यैता, so zu accentuiren.

अलोष्टक Adj. (f. आ) *frei von Erdklössen.*

अलोष्ठक Adj. v. l. für अलोष्टक.

अलोह Adj. *nicht von Eisen* MBh. 1,145,22.

अल्पकालिक Adj. *eine kurze Zeit lang stattfindend* Comm. zu Âpast. Çr. 8,1,1.

अल्पनिचय Adj. *einen kleinen Vorrath habend* R. Gorr. 1,6,7.

अल्पनिदान Adj. *aus einer geringfügigen Ursache entspringend* Suçr. 2,443,4.

अल्पपरिकर Adj. *wenige Dienerschaft habend, weniger D. als* (Abl.) *h.*

अल्पफल Adj. (f. आ) *wenig ergiebig* Mân. Gṛhj. 2,14.

अल्पविज्ञान Adj. *von geringer Einsicht* MBh. 3, 29,34.

अवकलन n. *das Ausbrennen mit* Kuça-*Gras* Baudh. 1,6,14,1.

अवचितपूर्व Adj. Çân. (Pisch.) 116 falsche Lesart für रचितपूर्व.

अवंडा Adj. (f. आ) *nicht ungeschwänzt* (Kuh).

अवदानीय als n. *Schnitzel von Fleisch.*

अवनती Adv. mit भू *sich verneigen* R. 7,23,1,60.

अवनेक्तर् Nom. ag. *Wäscher* in पादावनेक्तर्.

अवमार्जन, so zu lesen st. अवमाज्जन.

अवर् 1) e) als m. so v. a. *Vorfahr.*

2. अवरोधन 4) lies Sg. statt n. — 5) *Erlangung, Erreichung* Kaush. Up. 2,8. — Als Adj. (f. ई) *Jmd Etwas verschaffend* ebend.

अवरोपण, vgl. धात्ववरोपण.

अवशर्धयितर् Nom. ag. *auf Jmd farzend* Vishṇus. 5,22.

अवसक्थिका bedeutet *das Sitzen mit untergeschlagenen Beinen.* °का कर् *sich in der Weise hinsetzen.*

1. अवसान n. auch *Bauplatz* Mân. Gṛhj. 2,11.

अवस्तुपतित Adj. *nicht körperlich geworden* Vâgbhaṭa. 32,18. 19.

अवस्रंसन n. *das Herabfallen* Dhâtup. 18,16.

1. अवात, der Udâtta zu tilgen.

अवात्सल्य n. *Mangel an Mutterliebe* Suçr. 1, 372,10.

अवान्तरदीक्षा f. *Zwischenweihe* Âpast. Çr. 15,20, 1. Mân. Çr. 4,7.

अविकार्य Adj. *unwandelbar, unveränderlich.*

अविक्लिन्नाक्ष Adj. *keine triefenden Augen habend* Âpast. Çr. 5,10,10.

अविगान n. *Uebereinstimmung* Daçîn. 2,28.

अवितृप्त Adj. (Nachtr. 2), Nom. abstr. °ता f. Kir. 2,29.

अविधिपूर्वकम् Adv. *nicht wie es sich gebührt* Bhag. 9,23. 16,17.

अविधृत Adj. *unaufgehalten, unaufhaltsam* MBh. 1,1,250.

अविपद्यत् Adj. *nicht zu Nichte werdend, — sterbend* Bhâg. P. 6,1,8.

अविवेकम् (! Âpast. Çr. 1,7,10) und अविवेचम् (Âçv. Çr. 2,6,7) Absol. *ohne durch Schütteln und Blasen zu sondern.*

अविशोधन n. *das Unentschiedenbleiben* Vishṇus. 11,9.

अविश्रान्त Adj. auch *wo man nicht ausruhen kann* MBh. 12,329,34.

अवीरकृत्य n. *kein Männermord* Âpast. Çr. 5, 27,1.

अवृधं, so zu accentuiren.

अवृष्टिकाम Adj. *keinen Regen wünschend* Âpast. Çr. 7,11,7.

3. अव्यय 1) *a)* Nom. abstr. °ता f. Comm. zu Jogas. 1,25.

2. अव्यवकार Adj. *wofür es keinen Ausdruck giebt* Vâgbhaṭa. 45,6.

अव्यवकृतता f. *Ununterbrochenheit.* Instr. *ununterbrochen* Vṛshabh. 79.

अव्युष्टि, lies *das Nichthellwerden.*

अव्यूढ 3) *kein Complex* Vâgbhaṭa. 27,3. 38,8.

अव्रात्य n. *Vernachlässigung der Gelübde* Vishṇus. 48,22.

अशक्तभर्तृका Adj. f. *einen schwachen Mann habend* Vishṇus. 5,18.

2. अशन, so zu accentuiren.

अशा f. *das Essen* in मांसाशा.

अशाखाज Adj. *nicht auf einem Zweige gewachsen* Âpast. Çr. 7,1,17.

अशिशिरररश्मि m. *die Sonne* Kir. 5,31.

अशिश्मिन् (Conj.) Adj. *der sich nicht anklammern mag* AV. 20,134,6.

अशीतिसाकम्र Adj. (f. आ) 1) Sg. *aus 80000 bestehend* R. 5,38,23. — 2) Pl. *80000* R. 5,56,118.

अशेषस् (!), so zu betonen.

अशोफपुत Adj. *ohne Geschwülste, — Geschwüre* Suçr. 2,312,13.

अश्मि, so zu accentuiren.

अश्मीवी f. = अश्नीवी (Nachtr. 1) Maitr. S. 1, 11,10.

अश्रुनेत्र Adj. *Thränen in den Augen habend* MBh. 3,94,24.

अश्वपूर्णा Adj. (f. आ) vielleicht fehlerhaft für °पूर्व Einschiebung nach ṚV. 5,87 (Vers 3) = Mân. Gṛhj. 2,13.

2. अश्वपृष्ठ, Anderes vermuthet R. Pischel in Z. d. d. m. G. 35,711. fgg. Das Wort ist aber nicht auf den Stein, sondern auf Vâju zu beziehen.

अश्वप्रथम Adj. *mit dem Rosse — oder den Rossen voran* Mân. Çr. 1,5,4.

अश्ववृन्दिन् Adj. *mit Reiterei versehen* MBh. 5, 164,2.

अश्वसनि, so zu accentuiren.

अश्वस्तोमीय Adj. als Bez. eines Homa Âpast. Çr. 20,12. 21.

अश्वानन m. Pl. *ein best. mythisches Volk* Pr. P. 118.

अश्वानृत n. *eine in Bezug auf ein Pferd ausgesprochene Unwahrheit* M. 8,98.

अष्टाशीतिसाकम्र Adj. Pl. *88000* Jâén. 3,186.

2. अस् mit अधि 1) *werfen auf, in.* अग्नौ *in das Feuer* Mân. Çr. 1,3,4. 7,1. — Mit अन्वधि *hernach werfen auf, in* Mân. Çr. 1,1,2. — Mit प्रतिनिस् *zurückwerfen* Âpast. Çr. 3,10,4.

असु (Nachtr. 1) Çiç. 1,69.

असंयच्छत् Adj. *nicht zügelnd, — in der Gewalt habend* MBh. 12,91,42.

असंरक्त Adj. *keine Liebe empfindend* Hariv. 11264. v. l. असंसक्त.

असंवत्सरभृत, so zu accentuiren.

असंविज्ञान Adj. *unverständlich* Mahâvîrac. 33,3.

असंविक्षित Adj. *wofür man nicht die gehörige Sorge getragen hat* MBh. 12,130,4.

असंव्यवकितम् Adv. *unmittelbar* Bhâg. P. 5,6,6.

असंसक्त auch *nicht mit dem Herzen an Jmd*

Digitized by Google

hängend Hariv. 3,4,40. °म् Adv. *unverbunden, besonders* Mân. Çr. 1,1,2. 3,2. Gṛhj. 2,2.

असंस्कृतप्रभावित Adj. *unbeschränkt mächtig* Vâgrakkh. 24,9.

असकाशे Loc. *nicht in der Nähe von* (Gen.) Mân. Gṛhj. 2,5.

असंख्येय 1) Compar. °तर् Vâgrakkh. 34,20.

असंग्रामेण Instr. *ohne Kampf* Hariv. 1940.

असङ्गत्त् Adj. *nicht hängend an* (Loc.) MBh. 12, 248,19 (Bl. 112,a).

असंचय m. *keine Anhäufung* Vâgrakkh. 44,20.

असंज्ञा 3) *kein Bewusstsein* Vâgrakkh. 23,10. 30, 21. 31,1. 45,17.

असंज्ञिन् Adj. *kein Bewusstsein habend* (Wesen) Vâgrakkh. 20,18.

1. असत्त्व m. *kein lebendes Wesen* Vâgrakkh. 32,11.

असंनयत्त् Adj. *keine aus süsser und saurer Milch gemischte Spende darbringend* Kâtj. Çr. 4,2,36.

असंन्युप्त Adj. *nicht zusammengeworfen* Âpast. Çr. 9,10,12.

असपिण्ड, lies *entfernter verwandt als ein Sapiṇḍa*. Auch Vishṇus. 22,46.

असमवक्तिम्, lies Adv.

असमक्षात्रत Adj. *mit keinem Mahâvrata-Tage versehen* Âpast. Çr. 23,2.

असमॅयुत Adj. *unverbunden* Taitt. Âr. 1,12,8.

असाकमेध Adj. *ohne Sâkamedha* Maitr. S. 1, 10,16.

असाक्षिन् m. *kein Zeuge, als Zeuge nicht zulässig* Jâgñ. 2,71. Vishṇus. 8,1. 5.

असार्वभौम m. *kein Weltherrscher, — Kaiser* Âpast. Çr. 20,1.

असितजानु Adj. *mit schwarzen Knieen* Âpast. Çr. 5,10,10.

असितात Adj. (f. ई) *schwarzäugig* Vishṇus. 99,6.

असियष्टि f. *Schwertklinge* Varâh. Bṛh. S. 50,6.

असुतर Adj. *schwer zu passiren* Kir. 5,18.

असुतॅप्, anders erklärt von F. Kluge in Kuhn's Z. 25,311. fg.

असुरत्त Adj. (f. आ) *schwer zu hüten* Kir. 2,39.

असुरद्रुक् m. *ein Feind der Asura, ein Gott* Çiç. 2,35.

असुषिर Adj. *nicht hohl* Âpast. Çr. 7,12,5.

असृक्पात auch *das Fliessen von Blut.* °पाते *wenn Blut geflossen ist* Jâgñ. 3,293.

असॅसो Voc. zu असॅसॅ Nom. Maitr. S. 1,4,2. 2,4,8. Kaush. Up. 2,4. 11. Âçv. Gṛhj. 1,14,7.

असस्कन्ध m. *keine Ansammlung* Vâgrakkh. 24,16.

असॅस्तृत, auch असस्तॅर्त.

अस्त्रोपनिषद् f. *Waffenkunde* Mahâvirak. 21,11.

अस्थात्रु Adj. *ungeduldig* Kathâs. 36,55.

अस्थिर 1) Nom. abstr. °त्व n. Suçr. 1,117,16. 17.

अस्थूरि, so accentuirt TS. 7,1,1,1. 2.

अस्नाविॅर् Adj. *ohne Sehnen, — Bänder.*

अस्पृष्टमैथुना Adj. f. *Jungfrau seiend* Mân. Gṛhj. 1,7.

1. अस्मॅ, zu अस्मॅ vgl. R. Pischel in Z. d. d. m. G. 35,716.

अस्मॅतद्रु, lies = अस्मॅतद्रुक् *der Hasser nicht gedenkend.*

अस्रप 1) Mahâvirak. 106,4. 21.

अस्वाम्य n. *kein Eigenthumsrecht, keine freie Verfügung* Devala.

अकॅनुष् Adj. *nur an sich denkend* Kumâras. 15,51.

अक्ल, vgl. AV. 20,131,9.

अक्किकुक m. *Schlangenhaut* Svapnak. 2,10.

अक्ति n. auch *eine Art zu fechten* Hariv. 3, 124,19. आक्ति v. l.

अक्तिमरुचि m. *die Sonne* Pr. P. 21.

आकॅ, so zu accentuiren.

आकेवलिक Adj. *nicht allein bleibend* (von Begierden, die andere im Gefolge haben) Çiksâṅka 1,314.

आकोपवत्त् Adj. *ein wenig erzürnt auf* (Loc.) Çiç. 2,99.

आक्रोशयितर् Nom. ag. *schmähend, schimpfend* Vishṇus. 5,23.

आक्षेपणा 2) *c*) *Schmähung* Vishṇus. 54,14.

आखण्डलसूनु m. Patron. Arǵuna's Kir. 1,24.

आखर् auch *ein best.* Agni Çâṅkh. Gṛhj. 5,2.

आख्या 2) (Nachtr. 1) MBh. 15,25,16.

आख्यातिक, lies ई st. इ.

आगन्तुक 3) von einer Krankheit Vishṇus. 96,28. Nach dem Comm. so v. a. वातपित्तोद्रेकादयः.

आग्निष्टोमीय Adj. Âpast. Çr. 22,9.

आग्नीन्द्र Adj. = आग्नेन्द्र Mân. Gṛhj. 2,10.

आघट्टना f. *Anschlag, Anprall* Çiç. 1,10.

आघोॅष, so zu accentuiren.

आचतुॅरम्, lies Adv.

आचाम्ल Bez. *einer Speise, mit der* Ǵaina-*Asketen im letzten Stadium ihre Fasten brechen,* Çiksâṅka 1,345.

आचार्यकरण n. *Lehrthätigkeit* P. 1,3,36.

आचार्यदेव Adj. *den Lehrer verehrend* Taitt. Up. 1,11,2.

आचार्याणी Mahâvirak. 40,15.

आचार्यी Adv. mit कर् *zum Lehrer machen* P. 1,3,36, Sch.

आच्छादक auch *schützend, vertheidigend* Vishṇus. 86,8.

आच्छोटनिका f. in नखाच्छो°.

आजानु Adj. *bis an die Knies* Svapnak. 1,61.

आजिशिरम् auch *Kopf* —, d. i. *Ende* —, *Ziel der Rennbahn* Comm. zu TS. 1,1024,3 v. u.

आज्यग्रक् m. Pl. auch Bez. *einer Kategorie von Sprüchen* Âpast. Çr. 4,5,7.

आज्यधन्वन् Adj. *das Opferschmalz zum Bogen habend* Ait. Br. 1,25,2.

आज्यस्थाली Mân. Çr. 1,2,5. 6. 3,2. 4. 7,1. 4. 8,2. 2,2,1. 4,4. Gṛhj. 2,2.

आञ्जनेय 1) Mahâvirak. 82,11.

आडी f. = आडि 1) Kâṇḍak. 36,3.

आढक 2) *b*) Buâvapr. 1,265,24.

आत्तरेतस् Adj. *des Samens beraubt* TS. 7,1,1,2.

आत्मत्राणपरिग्रक् m. *Leibwache* R. 5,47,27.

आत्मपाङॅक्तिन्, so zu accentuiren.

आत्मसम nach Nilak. auch so v. a. आत्मसाम्य = आत्मसमता MBh. 5,36,4.

आत्मीयदेश m. *Heimat* Kathâs. 18,393.

आदित्यदर्शन n. *das Zeigen der Sonne* (eine best. Ceremonie im 4ten Monat nach der Geburt) Mân. Gṛhj. 1,19. Vishṇus. 27,10.

आदेवयानम् Adv. *bis zum Götterweg* Hariv. 6806.

आदेश 6) = प्राघूर्णिक *Gast* Çiksâṅka 2,1. 3.

आद्यद्वार् n. *ein altes, früher erbautes Thor* Vishṇus. 3,53.

आधित्सु Adj. f. *zu empfangen wünschend* Comm. zu TBr. 1,58,3.

आनन्तर्य auch *kein Dazwischen* Mahâvirak. 52,20.

आनन्त्य, so zu accentuiren.

आनन्दपुर = Varnagar (nach Bühler).

आनॅमम् Acc. Infin. zu नम् mit आ RV. 4,8,3.

आनर्त 1) *c*) = *das nördliche* Kâṭhiavâḍ (nach Bühler).

आनाभि auch *bis zum Nabel* Vishṇus. 12,3.

आनॄकॅर्त Adj. Maitr. S. 2,9,9. v. l. für आनिर्कॅत.

आनेतव्य auch *hinzuführen zu* (Acc.) Pañkad. 43.

आन्तरायिक Adj. *in Zwischenräumen wiederkehrend* (Begierden) Çiksâṅka 1,314.

आर्द्रॅ, so zu accentuiren.

आप् mit अनु Desid. *einstimmen.* इन्द्रेण बाढमित्येवमन्वीप्सितम् (impers.) VP. 4,2,11. — Mit पर्यव *Etwas ganz in sich aufnehmen, sich ganz zu eigen machen* Vâgrakkh. 28,14. 30,17. — Mit सम् 4) mit oder ohne आत्मानम् *seinem Leben ein Ende machen* Âpast. 1,25,2. 7.

2. आपस् n. Paraç. 4,8.

आपाकॅस्थ, so zu lesen st. आपाकॅस्थ.

आपातिक m. Bez. *bestimmter Dämonen* Mân. Gṛhj. 2,12.

Digitized by Google

1. आभोग (auch Nachtr. 1 u. 2) etwa *Versuch* Comm. zu Jogas. 1,17.

आमित्तापयस्य n. *ein best.* Prâtardoha Âpast. Çr. 8,5,33.

आमेष्का f. zu streichen, da Mṛkkh. 47, 9. 10

आमेष्क Adj. (*aus ungebrannten Ziegeln bestehend*) anzunehmen ist.

*आम्रवाटक oder *°वाटिक m. *Spondias mangifera* Râgân. 11,172.

आयतपक्ष्मल Adj. *mit langen Federn besetzt* (Pfeil) Kathâs. 74,284.

आयस 2) f. ई *ein eisernes Gefäss* Vishnus. 43,38.

आयासँ, so zu accentuiren.

आयुँज् Adj. *sich verbindend.*

आयुधिँन् Adj. *Waffen tragend;* m. *Krieger.*

आयुर्दा m. *ein best.* Homa Âpast. Çr. 8,7,17.

आयुष्यकोम m. Pl. Bez. *bestimmter Spenden* Mân. Gṛhj. 1,17.

आरागय्, °यति 1) *Jmd hoch erfreuen* Vâgrakkh. 35,1. fgg. Gegensatz विरागय्. — 2) *erlangen, erreichen* Lalit. 562,5. 6.

आरोधन, lies *Aufstieg* und vgl. Z. d. d. m. G. 35,717.

आर्तयज्ञँ Adj. *dessen Opfer gestört worden ist* Maitr. S. 2,4,1.

आर्त्यँ, so zu accentuiren.

आर्द्र 2) *a*) n. Vishnus. 54,18.

आर्ष 3) f. ई *eine nach der* Ârsha-*Ehe verheirathete Frau* Vishnus. 24,31.

आलम्बम् Absol. *haltend, stützend* Kâth. 22,8.

आलेखनि m. Patron. N. pr. eines Lehrers Cit. im Comm. zu Âpast. Çr. 7,10,2.

आवसथँीय Adj. = आवसथ्य 1) TBr. 3,7,6,6.

आवारिधि Adv. *bis zum Meere* Kir. 1,23.

आविष्पृष्ठ Adj. *mit dem oberen Ende* (über das Schmalz) *herausragend* Âpast. Çr. 6,29,21. 8,2,10.

आविस्, आविर्कृत *zum Vorschein gekommen* Bhâg. P. 2,7,36.

आशातना (Nachtr. 2) auch *Verletzung* Çilâñka 1,337.

आशास्ति f. *Gebet* Mahâvirak. 90,6.

आशीर्नँ Adj. = आशिर्नँ *betagt* Maitr. S. 2,9,4.

आश्वपदिक Adj. *mit einem Pferdefuss in Berührung gekommen* Comm. zu Âpast. Çr. 5,22,10.

आश्वमेधिक, f. ई Mân. Gṛhj. 1,28.

आसङ्ग auch *Mantel;* s. चित्रासङ्ग weiter unten.

आसनपट्ट m. *ein flacher Sitz.*

आसपुटँ m. *Aschendüte,* d. i. *Asche in ein Blatt gewickelt* TBr. 1,3,3,6.

आस्फोटन 1) *a*) Vishnus. 71,71. Nach dem Comm. दन्तिणांसारोपिते वामबाहौ दन्तिणपाणिना शब्दकरणम्.

आकर्तोम् Abl. Infin. zu कृ mit आ Ait. Br. 7,2,6.

आकवनीयतस् Adv. *aus dem* Âhavanîja-*Feuer* Âpast. Çr. 3,9,3.

आकित n. *eine Art zu fechten* Hariv. 15979. अकित v. l.

आकुर्वँध्यै, so zu accentuiren.

3. इ mit प्रति 6) *annehmen,* so v. a. *lernen von* (Abl.) Âpast. 2,29,15.

इच्छासदृश Adj. *dem Wunsche entsprechend* Çiç. 1,49.

इडेन्यक्रतु (sic) Adj. *von preisenswerther Kraft* Âpast. Çr. 4,5,5.

इध्मपरिवासन n. *Abschnitzel von Brennholz* Mân. Çr. 1,3,5.

इन्दीवराक्षी f. *eine Lotusäugige* Kaurap. (A.) 60.

इन्दुकान्त Adj. *lieblich wie der Mond* Kautukas.

इन्दुवक्त्रा f. *eine Mondantlitzige* Kaurap. (A.) 72.

इन्दुवर्ण Adj. *mondfarbig* Hariv. 2,63,96.

इन्द्रज्ञालँ, so zu accentuiren.

इन्द्रप्रयाण n. *das Herabsinken von* Indra's *Banner* Vishnus. 30,6.

इन्द्रयाज्ञिन् Adj. *dem* Indra *opfernd* Mân. Çr. 1,1,1.

इन्द्रवर्ण Hariv. 6884 fehlerhaft für इन्दुवर्ण.

इन्द्रवीरुध् f. Indra's *Schlinge* Pâr. Gṛhj. 3,7,3.

इम, इमेषु Vâgrakkh. 22,9. 13. 17. 23,2.

इरण्य Maitr. S. 2,9,8. Kap. S. 27,5 wohl fehlerhaft für इरिण्य.

इरस्य, so zu lesen st. इरस्य.

इरिणलोष्ट m. *ein Erdkloss von salzhaltigem Boden* Mân. Gṛhj. 1,7.

4. इष् 2) Hariv. 2,72,52 nach Nilak.

इषँवन् Adj. *kräftig.*

इषुधन्वँ n. Sg. *Pfeil und Bogen* Taitt. Âr. 5,1,2.

इषुधन्वन् n. Sg. dass. Ait. Br. 7,19,2.

इषुधन्विँन् Adj. *Pfeil und Bogen führend* Taitt. Âr. 5,1,3.

इषुनिबन्धन *Köcher* R. Gorr. 2,31,28.

इषुपात m. *Pfeilschussweite* MBh. 4,53,10.

इषुहस्त Adj. *einen Pfeil in der Hand haltend.*

इष्टिमय Adj. *aus Opfern gebildet* VP. 4,1,12.

*इष्ट्वीनम् Absol. = इष्ट्वा P. 7,1,48, Sch.

ईलक 2) f. ईलिका *Hinblick.* अतिसूक्ष्मेलिका so v. a. *allzugrosse Spitzfindigkeit* Ganar. 7,430.

ईदृगवस्थ Adj. *in solcher Lage sich befindend* Vrshabh. 55,*b*,25.

ईयन्, ईयत्तमाण = ईयत्तमाण Maitr. S. 2,10,6.

ईषीका auch so v. a. *Pfeil.* °भूत *ganz von Pfeilen erfüllt* R. 2,96,16.

उक्तिप्रत्युक्तिका f. *Rede und Gegenrede* Mahâvirak. 59,11.

उक्षवश m. Du. *ein Stier und eine Geltkuh* TS. 2,1,4,4.

*उखर्वल zu streichen.

उग्रकर्मन् Adj. *von gewaltiger That* MBh. 8,82, 4. 83,32.

उग्रगन्धि und °न् Adj. *stinkend* Vishnus. 66,5. 71,11. 79,5.

उग्रघोष Adj *gewaltig klingend* MBh. 8,82,12.

उग्ररुष् Adj. *heftig zürnend* Kumâras. 4,24.

उग्ररूप Adj. *grausig aussehend* MBh. 8,90,46.

उग्रवीर्य als Adj. *von gewaltigem Muthe* MBh. 8,89,2.

उग्रवेग Adj. *von gewaltiger Schnelligkeit* MBh. 9,17,9.

उचितकारिन् Adj. *thuend was sich schickt.* Nom. abstr. °रिता f. Pr. P. vor 136.

उच्चकैस् auch *hoch.* उच्चकैरासनतः *vom hohen Sitz* Kir. 2,57. Mit कृ *erheben* 40.

उच्चगोपुर Adj. *hochthorig* Kir. 5,35.

उच्चैर्गति f. *das Aufsteigen* Mahâvirak. 127,1.

उच्चैर्न्याय Adj. *laut zu recitiren* Çâñkh. Çr. 1,1,26.

उच्चैस्, so zu betonen.

उच्छुष्म 1) TS. 1,6,3,2.

उज्झ् mit निस् in निरुज्झन.

उज्झधर्मन् Adj. *von Nachlese lebend* MBh. 3, 260,21.

उत्कय्, °यति *sehnsüchtig machen* Çiç. 1,59.

उत्कर्षव n. = उत्कर्ष 2) *a*) Mahâvirak. 34,16.

उत्कूलनिकूलँ, so zu accentuiren.

उत्कोशय्, °यति *aus der Scheide ziehen* Vet. (U.) 78,15.

उत्क्षेप m. auch *eine Art Dehnung* (des Vocals) Comm. zu Tândja-Br. 5,7,4. 11,5,19.

उत्तरपञ्चाल Adj. mit राष्ट्र n. *das Reich der nördlichen* Pañkâla (mit einer gesuchten Nebenbedeutung) Bhâg. P. 4,25,51.

उत्तरपूर्वक Adj. *nordöstlich* Hemâdri 1,801,15.

उत्तरवेदिमत् Adj. *eine* Uttaravedi *habend* Comm. zu Âpast. Çr. 8,1,8.

उत्तराम nach Nilak. zu MBh. 1,194,10 = ज्ञातु.

उत्तरापरशिरस् Adj. *mit dem Kopf nach Norden oder Westen* Vishnus. 70,2.

उत्तरार्धपश्चार्ध m. *Nordwest* Mân. Çr. 6,2,5.

उत्तरार्धपूर्वार्ध, lies *Nordost.* Auch Mân. Çr. 1,3, 2. 6,2,5. Gṛhj. 2,2.

उत्तराश्रोणि f. *die linke Hinterbacke* Kâtj. Çr. 17,9,16.

उत्तरोत्तरभाव (°भव?) Adj. *wo immer Einer über*

Digitized by Google

dem Andern ist Mahâvîraḱ. 84,10.

उत्तानित Adj. *weit aufgesperrt* (Mund) Kâd. (1872) 73,18.

उत्पल्लव Adj. *mit aufspriessenden Schösslingen* Kâṇḍak. 53,1.

उत्पिञ्जलक Adj. *wobei es drunter und drüber geht* (Kampf) MBh. 7,25,21. Hariv. 13354.

उदकाकच्छ m. *eine best. Kasteiung* Vishṇus. 46,14.

उदकांस्य n. *ein Messinggefäss mit Wasser* Mân. Çr. 4,7. Gṛhj. 1,8. 2,7. 11.

उदकप्रस्रवणान्वित Adj. (f. आ) *mit einer Neigung nach Norden versehen* MBh. 1,134,9.

उदङ्क 3) f. ई *Schöpfgefäss* Mân. Çr. 1,1,2.

उदधिनेमि Adj. *meerumgrenzt* Ragh. 9,10.

उदायुवन in द्व्युदायुवन.

उदारचेतस् Adj. *hochherzig* Kir. 3,10.

उदास an der angeführten Stelle *ein hinausgezogener Ton.*

उदासितर् Nom. ag. = उदासीन 1) Çiç. 1,33.

उदाहरणी Adv. mit कर् *als Beispiel wählen* Comm. zu Gaṇar. 7,480.

उदिताधान n. *das Anlegen des Feuers nach Sonnenaufgang* Comm. zu Âpast. Çr. 5,13,2.

उदीचीनपाद् Adj. *mit den Füssen nach Norden* Âpast. Çr. 7,16,5.

*उद्गान n. als Erklärung von उद्गीथ 1) Comm. zu Âpast. Çr. 5,16,8.

उद्गूरयितर् Nom. ag. *mit Thätlichkeiten drohend* Vishṇus. 5,60.

उद्गीतव्य Adj. *ausfindig zu machen, zu ergründen* Vâǵbaḱḱh. 23,15.

उद्गर्व Adj. *hochmüthig* Mahâvîraḱ. 94,5.

उद्धव m. Pl. = श्रौद्धव (Nachtr. 2) 1) Mân. Çr. 1,1,2. Vielleicht fehlerhaft.

उद्धूत 1) Adj. s. u. 1. धू mit उद्. — 2) n. *das Tosen* (des Meeres) MBh. 1,185,15.

उद्धर्किस् Adj. *mit einer Streu darauf* Maitr. S. 2,2,3.

उद्बुद्बुद् Adj. *hervorsprudelnd* Mahâvîraḱ. 13,4.

उद्यतहोम m. *die nach dem Erheben des Feuers stattfindende Spende* Âpast. Çr. 7,6,5. 8,6,1.

उद्याव auch = उद्याम 2) *Strang* in द्वादशोद्याव.

उन्मिश्र m. *Frage* (nach M. Müller) Sukhâv. 4,3.

उपकान्तम् Adv. *in der Nähe des Geliebten* Kir. 5,19.

*उपकुरङ्ग m. *eine Antilopenart* Râǵan. 19,47.

उपग्रामम् Adv. *am Dorfe* Kir. 4,19.

उपचरक m. *Spion* Çiç. 2,135.

उपजीवितर् Nom. sg. *lebend von* (Gen.) Medhât. zu M.

उपधि 5) *ein Bestandtheil der Ausrüstung eines Gaina-Mönchs* (3 Kleider, 1 Napf, 1 Besen und 1 Mundfilter) Çiç. 1,367.

उपधेनु Adv. *bei den Kühen* Kir. 4,13.

उपनागरक Adj. (f. °रिका) Bez. *eines best. Stils* (रीति) Kâvjâdârç. 9,3.

उपनिबन्ध m. *Verpflichtung, Eid* Mahâvîraḱ. 92,21.

उपनिषद् 4) *an die Seite Stellung* Vâǵbaḱḱh. 35, 10. 42,7.

उपनीतराग Adj. *harmonisch oder sympathisch* (Rede) H. 66.

उपपायन n. *das Tränken* Mân. Çr. 9,4,2. Gṛhj. 2,9.

उपमाति 1) auch *Lockruf, Lockung.*

उपरि 2) *b)* n. Âpast. Çr. 7,9,8. Cit. im Comm. zu 7,10,2.

उपरितन, f. ई (allein richtig) Comm. zu Âpast. Çr. 2,2,4.

उपरिष्टात्स्वाकाकार Adj. = °स्वाकाकृति TBr. 3,9,18,1.

उपरिष्टाद्दर्क m. etwa *ein hinten angefügter Refrain* Sây. zu Ait. Br. 5,2,17.

उपरिष्टाद्धोमभाज् Adj. *später an der Spende Antheil habend* Comm. zu Âpast. Çr. 7,20,9.

उपरिस्पृश्, so zu accentuiren.

उपलक्ष्मी f. *eine neben der* Lakshmî *genannte Gottheit* Mân. Gṛhj. 2,13.

°उपवपन n. *das Aufstreuen.* तुषोप° Âpast. Çr. 6,29,17.

उपवक्षस् n. = उपवक्र Çat. Br. in der Kâṇva-Rec.

उपशय 2) *a) Anstand.* °स्थ Adj. *auf dem A. stehend* (Jäger) Çiç. 2,80.

उपशुष्क Adj. *trocken, verdorrt* Comm. zu Âpast. Çr. 5,27,11.

उपश्वास्, lies m. *das Blasen, Luftzug.*

उपसंव्रिक्रीर्षु Adj. *um abzuschliessen zusammenfassend* Çiç. 1,314.

उपसर्गय्, °यति *Ungemach bereiten* Çiç. 1, 365. 369.

उपसर्जन 2) उपसर्जनी.

1. उपास्, so zu accentuiren.

उपायास m. *Niedergeschlagenheit, Melancholie* Lot. de la b. l. 99,5 (Hdschr.).

उपासितावित् Adj. *einer der verehrt hat, Verehrer* Text zu Lot. de la b. l. 136.

उपाक्षित 2) *Feuersbrunst* Gaut. 16,34.

उपोत्तर Adj. *später* Comm. zu Âpast. Çr. 5,7,1.

उपोन्दन n. *das Benetzen* Comm. zu Âpast. Çr. 8,4,1.

उप्तकेश Adj. *mit geschorenem Haupthaar* Mân. Gṛhj. 1,22.

उभयकालिक Adj. *zu beiden Zeiten stattfindend* Comm. zu Âpast. Çr. 5,24,8.

उभयतःपक्ष auch *in beiden Monatshälften* (Monat) Mân. Gṛhj. 2,13.

उभयतःशिक्य Adj. (f. आ) *mit Wagschalen auf beiden Seiten* Vishṇus. 10,3.

उभयतोधार Adj. *auf beiden Seiten Schneiden habend* Bhâg. P. 5,26,15.

उभयाबाहु Adj. *auf beiden Seiten Arme habend* Cit. im Comm. zu Âpast. Çr. 8,5,4.

2. उरुधार Adj. *mit breiter Schneide* Bhâg. P. 2,7,22.

उर्वीधर् m. *Berg* Kir. 3,59.

उर्वीरुह् Adj. *aus der Erde gewachsen* Çiç. 1,7.

उल्लस Adj. (f. आ) *erglänzend, strahlend* Kâṇḍak. 2,7.

उल्लभास् m. *die Sonne* Kir. 3,32.

उल्लमरुस् m. *die Sonne* Kautukas.

*ऊखल m. *ein Andropogon* Râǵan. 8,126.

ऊढपूर्वा Adj. f. *mit der man sich vorher ehelich verbunden hat* Çâk. 79,15. 110,17.

ऊर = ऊरु 1) im Loc. ऊरे Bhâg. P. 7,8,29.

ऊरुच्छिन्न Adj. *ein zerbrochenes Bein habend* Kaush. Up. 3,3.

ऊर्जस्पति m. Bein. Vishṇu's Vishṇus. 98,17.

ऊर्धसुत्व n. Nom. abstr. von ऊर्धसु Comm. zu Âpast. Çr. 5,11,6.

ऊर्ध्वज्वलन n. *das Emporflammen* Çiç. 1,2.

ऊर्धभागकर् Adj. *nach oben treibend, zum Brechen reizend* Suçr. 1,144,14.

ऊर्धभावुक n. in श्रैनूर्धभावुक oben.

ऊर्ध्वशुष्क Adj. *oben, d. i. am Stamm verdorrt* (Zweige) Vishṇus. 61,8.

1. ऋ mit निर्वि 3) निर्व्यूढ *zu Ende geführt* Hem. Par. 8,133.

ऋग्यजुःसामादिमय Adj. (f. ई) *aus* Ṛk, Jagus, Sâman *u. s. w. gebildet* VP. 4,1,6.

ऋतुगमन n. *das Beischlafen in der richtigen Zeit* Comm. zu Âpast. Çr. 5,25,11.

ऋतुपात्र, lies n. st. Adj.

ऋतुव्यावृत्ति f. *Ende einer Jahreszeit* Âpast. Çr. 7,28,7.

ऋतै, so zu accentuiren.

ऋबीसपक्व Adj. *durch Erdwärme gar geworden* Âpast. Çr. 5,25,6.

एककर Adj. *einhändig* Vishṇus. 62,5.

एककरपाद Adj. *einhändig und einfüssig* Vishṇus. 5,48. 77.

2. एककार्य, Nom. abstr. °त्व n. Ragh. 10,41.

एकक्रिय Adj. *ein und dasselbe Geschäft habend* Mahâvîraḱ. 71,1.

एकतस्त्र Adj. (f. आ) *in einem Zuge stattfindend*

Digitized by Google

Comm. zu Âpast. Çr. 5,22,6. 6,30,12.

एकदीक्षिन् Adj. *als einzelner die Weihen nehmend* Kâtj. Çr. 7,5,12.

एकदेशिन् 1) Nom. abstr. °शित्व n. Comm. zu Âpast. Çr. 8,9,2.

एकदेक् Adj. Du. *nur einen Leib habend* Hariv. 3439.

एकदोकून Adj. in der dunklen Stelle MBh. 1, 3,60.

एकद्वार Adj. (f. आ) *nur einen Zugang habend* MBh. 13,93,77.

एकद्यत्तरत्र्यत्तराशिन् Adj. *essend nach einem Zwischenraum von einem, von zwei oder drei Tagen* Vishnus. 93,6.

एकधन Kaush. Up. 2,3 nach dem Comm. m. (!) *das höchste Gut.*

एकनिभ Adj. (f. आ) *einförmig* Varâh. Bṛh. S. 54,90.

एकनिर्माण Adj. Du. *von einerlei Maass, gleich gross* Hariv. 4949 = 5738.

एकनिष्ठ 1) Adj. Pl. *auf dasselbe hinauslaufend* MBh. 12,349,2. — 2) m. N. pr. eines göttlichen Wesens Lalit. 49,7.

एकन्याय Adj. *einartig, nur einen Gegenstand betreffend* H. 255.

एकपर्वन् Adj. *aus einem Absatze* oder *Gliede bestehend* MBh. 4,65,3.

एकपक्षुक, f. आ.

एकपाक m. *gemeinsames Kochen.* °केन वसन्तः *eine gemeinschaftliche Küche habend.*

एकपातिन् auch *nur auf eine Art fliegend* MBh. 8,41,38.

एकपुत्र auch Adj. *einen einzigen Sohn habend.* Nom. abstr. °ता f. und °त्व n. MBh. 3,127,12.

एकपुष्कल m. *eine Art Trommel* MBh. 5,3350. v. l.

एकपुष्कर (Nachtr. 2).

एकप्रमाण Adj. Du. *von gleicher Autorität* Hariv. 3439.

एकप्रेष Adj. *nur eine Aufforderung ergehen lassend* Ait. Br. 6,14,3.

एकरथ m. *ein Held ersten Ranges* MBh. 3,27,28.

एकवर Adj. *einen Wunsch gewährend* Mân. Gṛhj. 2,13.

एकव्यूढ Adj. *nur in einer Form sich manifestirend* Vishnus. 1,61.

एकशङ्ख Adj. (f. आ) *nur eine Muschel als Schmuck tragend* Hariv. 11164.

एकशय्यासनाशन Adj. Du. *dasselbe Bett, denselben Sitz und dieselbe Speise habend* Hariv. 3438.

एकशाख auch *einästig* Kauç. 90.

एकशिल Adj. *aus einem einzigen Felsen bestehend* R. 2,94,22.

एकशूल (Nachtr. 2), f. आ Âpast. Çr. 7,8,3. 17,6.

एकशृङ्ग als Adj. *einhörnig* Vishnus. 98,78. Als m. auch *Berg* MBh. 4,65,3.

एकैकोतर् m. *ein einfacher* (kein zweifacher) Hotar Taitt. Âr. 3,7,1.

एकाकृति Adj. Pl. *von gleichem Aussehen* Pr. P. 104.

एकाक्षिपिङ्गलिन् m. Bein. Kubera's R. 7,13,30.

एकातपत्र Adj. *nur von einem Fürsten beherrscht* Pr. P. 111. Vgl. एकच्छत्र.

एकादशच्छदि Adj. *eilf Dächer habend* TS. 6,2,10,6.

एकादशद्वार Adj. *eilf Thore habend* Kaṭhop. 5,1.

एकायनीभाव m. *Einmüthigkeit* Mahâvîrak. 51,14.

एकार्षेय Adj. *mit nur einem heiligen Ahnen.* प्रवर Mân. Çr. 11,8,6. Müller, SL. 386.

एकाष्टकादीक्षिन् Adj. *zur* Ekâshṭakâ *die Weihe nehmend* Lâṭj. 4,8,21.

एकोनपञ्चाशद्धा Adv. *in 49 Theile* R. Gorr. 1, 48,1.

एकोल्मुक n. *ein einzelner Feuerbrand* Maitr. S. 1,10,20. TBr. 1,6,10,1. Âpast. Çr. 8,17,8.

एतद्योनि Adj. *dieses Ursprungs* Bhag. 7,6.

एध्, एधित *erfüllt* —, *voll von* (Instr.) Mahâvîrak. 122,4.

एवंलक्षण Adj. *diese Kennzeichen habend* MBh. 12,80,15.

एवंवादिन् Adj. *so redend* Mahâvîrak. 81,7.

एवंक्रमक Adj. *diese Reihenfolge habend* Comm. zu Âpast. Çr. 7,5,5.

एवंदेवत Adj. *diese Gottheit habend* Çâṅkh. Çr. 6,10,13.

एवम्, एवमेवा *gerade so* (an Schluss eines Abschnittes) Mân. Gṛhj. 1,23.

ऐकमुख्य n. *Uebereinstimmung* Mahâvîrak. 21,17.

ऐकैकशय Comm. zu Âpast. Çr. 7,27,16.

ऐतव्य Adj. = ऐतवे 1).

ऐरावत् angeblich = इरावत् und dieses = इरा Gṛhjâs. 2,10.

ऐरेय Mân. Gṛhj. 2,14.

ऐवमर्थ्य n. *das diese Bedeutung Haben* Comm. zu Gobh. 3,2,55.

ऐशि m. Patron. Skanda's Kumâras. 11,14.

*ओदनभोजिका f. *der Genuss von Mus* Kâç. zu P. 3,3,111.

ओच्चैःश्रवस, so zu accentuiren.

ओजस auch N. pr. eines Tîrtha Vishnus. 85, 52. ओमज v. l.

ओदरिकशरीर n. *der grobe, mit dem Tode vergehende Körper* Çilâṅka 1,296.

ओद्दालकि, so zu accentuiren.

ओद्भव (Nachtr. 2) 3) Adj. (f. ई) *von* Uddhava *kommend* Çiç. 2,118.

ओद्विद् 2) nach Râgân. 14,46 *in einer Grube* (*Brunnenschacht*) *durchsickerndes, dort sich sammelndes Wasser.*

ओन्निद्य n. *Schlaflosigkeit* Deçîn. 1,117.

ओपमन्यविन् Adj. in Verbindung mit पुत्र *der Sohn des* Aupamanjava Baudh. im Comm. zu Âpast. Çr. 5,23,4.

ओपवाह्य 2) in Verbindung mit नाग R. 2,69,13.

ओपवेशि, so zu accentuiren.

ओष्ठीन Adj. *an den Lippen befindlich* Kâtyâp. (A.) 72.

ओमज n. N. pr. eines Tîrtha Vishnus. 85,52. v. l. ओजस.

कंसकृष् m. Bein. Krshṇa's Çiç. 1,16.

ककुन्मत् 1) auch = ककुभ्मत् TS. 1,7,2,2.

ककुम्निकन्या f. Patron. der Revati Çiç. 2,20.

ककुभ 2) *b*) Svapnâk. 2,21.

ककुभ्वत् Adj. = ककुन्मत् Maitr. S. 1,11,1.

कङ्कण 1) auch = कङ्कणसूत्र *Hochzeitsschnur* Mahâvîrak. 38,5.

कङ्कणाधर 1) m. *Bräutigam, junger Ehemann* Mahâvîrak. 36,14. — 2) f. आ *Braut, junge Ehefrau* ebend. 68,5.

कटाक्षपात m. *Seitenblick* MBh. 2,67,12.

कटुकभाषिन् Adj. *harte Reden führend* MBh. 3, 40,13.

*कटुङ्कता, vgl. खटुङ्क weiter unten.

*कटुशृङ्गाट (nicht °शृङ्गाल) Râgân. 7,152.

कण्टकिन Adj. *auf einem dornigen Gewächs gewachsen* (Blume) Vishnus. 66,7. 8. 79,5. 6.

कतिशस् Kumâras. 15,4.

कथंरूप m. N. pr. eines Râgarshi Sîj. zu ṚV. 4,16,10.

कदीशितर् m. *ein schlechter Herrscher* Kautukas. 8.

कनकधारक m. R. Gorr. 2,90,14 vielleicht fehlerhaft über °धावक *Goldwäscher.*

कनकनन्दिन् m. N. pr. eines Wesens im Gefolge Çiva's Cit. im ÇKDr. u. नन्दिन्.

कनकपत्तन n. *Goldstadt*, N. pr. einer mythischen Stadt.

कनिष्ठप्रथम Adj. Pl. *die Jüngsten voran* Mân. Gṛhj. 2,7.

*कन्यादर्शम् Absol. *beim Anblick eines Mädchens* P. 3,4,29, Sch.

कन्यादूषयितर् Nom. ag. (Mârk. P. 31,28) und

Digitized by Google

°दूषिन् Adj. (Jiǵ. 1,223) *eine Jungfrau schändend.*

कपालविमोचन n. *ein best. Spruch* Âpast. Çr. 4,14,5. Comm. zu 7,23,2.

कपिलक 1) als Bez. *der neunten unbekannten Grösse* Colebr. Alg. 288.

कपिलधूसर Adj. *bräunlich grau* Kathâs. 65,162.

कमण्डलु m. oder n. = 3) *b*) Âpast. Çr. 5,15,1.

कम्बलकारक m. *Verfertiger von wollenen Tüchern* R. ed. Bomb. 2,83,14.

कम्बलधावक m. *Wäscher wollener Tücher* R. 2,83,18.

1. कर् mit अभ्या in पुनरभ्याकारम्. — Mit प्रवि (metrisch st. विप्र), °कृत n. impers. *gesündigt* Mahâvîraḱ. 80,11.

°कराङ्क्षम्, °यते *wie ein Gerippe von — aussehen* Ḱandak. 70,10.

करण्डकनिवाप, auch °क m.

करदिति (onomatop. mit इति) Mân. Gṛhj. 1,14.

करन्यास m. *das Auftragen mystischer Zeichen auf die Hand* Bhâg. P. 6,8,6.

करपुटाञ्जलि m. = अञ्जलिपुट (s. oben) R. 5,64,5.

करपुटी f. *die hohle Hand* Spr. 546. 3153. 5713.

कररुहपद n. *die Spur eines Fingernagels, eine Verletzung mit einem F.*

कराग्र n. auch *Strahlen- und Fingerspitze* Çiç. 1,58.

करिकुम्भ m. Du. *die beiden Erhöhungen auf der Stirn des Elephanten, die in der Brunstzeit stark anschwellen.* °पीठ n. *das Stirnbein beim Elephanten* Spr. 3603.

करीर 2) *a*) °सक्तु Mân. Çr. 2,2,6.

*कर्कन्दुक zu streichen, da es Râǵan. 8,122 eine Zahlbezeichnung ist.

कर्कन्धूका (wohl so zu betonen) f. von unbekannter Bed. AV. 20,136,8.

कर्कारिका m. vielleicht *eine Pflanze* AV. 20,132,3.

कर्णादघ्न Adj. *bis an die Ohren reichend* Âpast. Çr. 5,14,8.

कर्णनिर्वाक m. N. pr. eines Mannes MBh. 12, 245,18.

कर्मकरीत्व n. *das Amt einer Dienerin* Svapnaḱ. 1,71.

कर्मतस् Adv. *von Seiten der Handlung* Âpast. Çr. 3,11,2.

कर्मदायादवत् Adj. *Thaten zu Erben habend,* so v. a. *in Folge vergangener Thaten wieder ähnliche Thaten begehend* MBh. 13,1,73.

कर्मदुष्ट Adj. *schlecht handelnd* Jiǵ. 1,224.

कर्मपातक n. *eine sündhafte That* Spr. 1665.

1. कर्ष् mit सम् (auch Nachtr. 2) 4) *fortschaffen aus* (Abl.) Âpast. 2,4,23.

कलङ्केश m. *der Mond* Ḱaurap. (A.) 17.

कलह 1) *a*) personificirt Mân. Gṛhj. 2,14.

कलहकारिन् Adj. *streitsüchtig* Kautukas.

कलहप्रिय 3) auch N. pr. eines Fürsten Kautukas.

कलामुहूर्तादिमय Adj. *aus Minuten, Stunden u. s. w. bestehend* VP. 4,1,26.

कलिवत्सल m. N. pr. eines Fürsten Kautukas.

कलुषी Adv. mit भू *beschmutzt —, verunreinigt werden* Çiç. 1,55.

कल्प् mit सम् 4) संकल्पित *bestimmt für* (im Comp. vorangehend) Âpast. 1,10,16.

कल्प 2) *r*) *Kleidungsstück* (bei den Ǵaina-Mönchen) Çîlâñka 1,366.

कल्याणकर Adj. (f. ई) *glückbringend* Kir. 3,9.

कल्वोटक oder कल्क्वोटक Adj. als Erklärung von गोरुप Çîlâñka 2,170.

कर्व्वेष, so zu accentuiren.

कर्व्यता, so zu accentuiren.

कस् mit निस्, निष्कासित ausser *hinausgejagt* nach Med. auch = आकृत und अधिकृत.

कार्कुद्, so zu accentuiren.

काडर्व्व (?) Maitr. S. 2,1,4.

काण्डवस्त्र n. *Vorhang* Ḱaurap. (A.) 31.

काण्डीर 1) Mahâvîraḱ. 43,6.

कात्तारमण्डूक m. *Waldfrosch* Mahâvîraḱ. 79,22.

कात्तीकरण n. *das Schönmachen* Dhâtup. 32,97.

काबन्ध्य n. *der Zustand eines Rumpfes* Mahâvîraḱ. 83,9.

कामपाल 1) *c*) Vishṇu's Vishṇus. 98,11.

कामवृष्टिन्, so zu accentuiren.

कामवर्ष Adj. *nach Wunsch regnend* Mahâvîraḱ. 137,1.

काम्ययाज्या f. *ein bei der* काम्येष्टि *gesprochener Spruch* Comm. zu TS. 1,1062,1.

काम्येष्टि f. *eine zur Erlangung eines bestimmten Wunsches unternommene Opferhandlung* Comm. zu TS. 1,1062,2; vgl. 2,374.

कायशिरोग्रीव n. Sg. *Körper, Kopf und Hals* Bhag. 6,13.

कार्यतस् Adv. *der That nach* Çiç. 2,36.

कालनिर्माणयोधिन् Adj. Hariv. 4211 nach Nîlak. = समयानुसारियुद्धकुशल.

कालपक्व auch so v. a. *dem Tode verfallen* MBh. 7,112,71.

कालपरिपाक auch *das Kommen der Zeit, wo sich Etwas erfüllt.* Am Ende eines adj. Comp. Nom. abstr. °त्व n.

कालपर्यायधर्मन् m. = कालधर्मन् MBh. 3,277,30.

कालबन्धन Adj. *an die Zeit gebunden, von der Zeit abhängig* MBh. 3,35,2.

1. कालिक 2) *c*) eines Wesens im Gefolge Skanda's MBh. 9,45,43. पाणिक v. l.

कालिय, कालियारि m. Bein. Kṛshṇa's Pr. P. 58.

कालोप m. Pl. *eine best. Schule* Ind. St. 3,273.

काश् mit निस् Caus. (Nachtr. 2) auch Comm. zu Kâtj. Çr. 2,4,17.

काश्मल्य n. *Kleinmuth, Verzweiflung* Mahâvîraḱ. 83,12.

किंविस्तार Adj. (f. आ) *von welchem Umfange?* MBh. 2,6,16.

किंकेतु Adj. *welchen Grund habend?* Mahâvîraḱ. 103,19.

किंचिद् = *eine Handvoll* Gṛhjâs. 1,43.

किंद्रव्य Adj. (f. आ) *aus welchem Stoffe bestehend?* MBh. 2,6,16.

किंनिबन्धन Adj. (f. आ) *wodurch veranlasst? worauf beruhend?*

किमायत Adj. (f. आ) *von welcher Länge?* MBh. 2,6,16.

किंपवित्र Adj. *wodurch Läuterung erhaltend?* TS. 6,4,5,3.

किर्मिर Adj. *bunt.*

कीलालोधी, so zu accentuiren.

कुकर्मपञ्चानन m. N. pr. eines Mannes Kautukas.

कुचपट्टिका f. *Busentuch.*

कुञ्जरी Adv. mit कर् *zu einem Elephanten —, so v. a. zu einem hoch angesehenen Mann machen* Hem. Par. 1,230.

कुञ्जवत् m. N. pr. eines Theiles des Daṇḍaka-Waldes Mahâvîraḱ. 79,20.

कुटिल 2) *b*) * *Seemuschel* Râǵan. 13,122.

कुटुम्बपरिग्रह m. *Hausgesinde, Familie* Paṅḱat. 165,19.

कुट् mit नि s. निकुट्न.

कुनपसोम्मुत, lies शाकपार्थिवादि.

°कुतूहलिता f. *Neugier, Verlangen nach* Ḱandak. 74,3.

कुनय m. *schlechte Aufführung* Kautukas. 21.

कुनयन Adj. *mit bösen (zornigen) Augen* Kautukas. 1.

1. कुप् mit उद् Caus. *erregen, bewirken* (Kopfschmerz) Mahâvîraḱ. 36,1.

कुपठित Adj. *der schlecht* (seine Rolle) *gelernt hat* Spr. 6284.

कुमतिसागर m. N. pr. eines Mannes Kautukas.

कुमारधारा f. N. pr. eines Sees oder einer Oertlichkeit Vishṇus. 85,25.

कुमारभुक्ति f. *wovon der Kronprinz den Niess-*

Digitized by Google

brauch hat, Apanage des Kronprinzen Mahâvîraḱ. 55,9.

कुम्भीधान्यक Adj. *Korn in Krügen habend* M. 4,7.

कुम्भीपाक्य Adj. *im Topf gekocht* Âpast. Çr. 8,6,6.

कुरङ्ग Adj. *schlechtfarbig* Râǵan. 13,190.

कुरुपिशङ्गिल, so zu accentuiren.

कुलपालक, lies 1)* n. — Als *Adj. *das Geschlecht beschützend, — aufrechterhaltend, — fortpflanzend* H. an. 3,55. Med. k. 109.

कुशपवित्र n. Kuça-*Halme als Reinigungsmittel* Kâtj. Çr. 7,3,1.

कुशलेतर n. *Schlimmes, Unheil* Bhâg. P. 3,30,32.

कुशवर्तक AV. 20,131,9.

कुशीलव 1) Nom. abstr. °ता f. Vishṇus. 37,32.

कुष्ठगल Adj. (f. आ) *den Aussatz am Halse habend* Ḱaurap. (A.) 25.

कुसुमनगर n. = कुसुमपुर Ḱandak. 3,2.

कुसूलधान्यक Adj. *eine volle Kornkammer habend* M. 4,7.

कूट्यवहारिन् m. *ein betrügerischer Geschäftsmann* Vishṇus. 54,15.

कूटाक्षोपधिदेविन् Adj. *mit falschen Würfeln oder Betrug spielend* Jâǵñ. 2,202.

कृच्छ्रसाध्य Adj. *schwer zu bewerkstelligen* Mahâvîraḱ. 54,9.

कृणुष्वपाजसवती und °पाजीया f. Pl. Bez. *der Verse* RV. 4,4,1. fgg. Âpast. Çr. 19,18. Comm. zu 7,13,4.

कृतधार Adj. *geschärft, scharf* MBh. 7,87,4.

कृतनामक Adj. *benannt* Hariv. 3436.

कृतलवण n. *künstliches Salz* Vishṇus. 28,11. 79,18.

कृतावसक्थिक, lies *mit untergeschlagenen Beinen sitzend.*

कृत्रिमता f. *Verschlagenheit* Mahâvîraḱ. 108,3.

कृप, so zu accentuiren.

°कृष् Adj. *hinundher zerrend, peinigend* in कंसकृष् (s. oben).

कृष्णकर्ण, so zu accentuiren.

कृष्णकेश Adj. *schwarzhaarig* Comm. zu Âpast. Çr. 5,1,1.

कृष्णदश Adj. *mit schwarzen Fransen* Lâṭj. 8,6, 13. Kâtj. Çr. 22,4,13.

कृष्णलोह auch *Eisen* Vishṇus. 54,19.

*कृष्णालु *ein best. Knollengewächs* Râǵan. 7,77.

कृष्यकार m. *Ackerbauer* Vet. (U.) 202 zu 60,16.

केनिपे, so zu accentuiren.

केलिकमल *eine Lotusblüthe zum Spielen* Ḱaurap. (A.) 83.

केलिकृत् Adj. *sein Spiel treibend mit* (Instr.) Pr. P. 7.

केलिचषक n. *Lustbecher* Pr. P. 6.

केलिपत्वल n. *Lustteich* Naish. 1,117.

केशवाप n. *das Scheeren des Haupthaares* Mân. Gṛhj. 1,21.

कोटवी 1) Nom. abstr. °त्व n. Pr. P. vor 140.

कोटिनियुतशतमकृत्तम Adj. (f. ई) *der — (nicht genau zu bestimmen) ste* Vâǵraḱ. 35,9.

कोटिशतम Adj. (f. ई) *der 1000,000000 ste* ebend.

कोटिशतसकृत्तम Adj. (f. ई) *der 1000000,000000 ste* ebend.

कोपक Adj. *zum Zorn geneigt* Mahâvîraḱ. 54,12.

कोपजन्मन् Adj. *zornerzeugt* Kir. 2,37.

कोशपीथिन् Adj. *Jmds Schatz aussaugend, — ausgesogen habend* Râǵat. 5,422. 6,211.

कोशीधान्य n. *Hülsenfrucht* Comm. zu Âpast. Çr. 4,2,5. 3,8.

कौञ्च 2) ist hier (lies 78,3) auch Adj., da अक्षि zu ergänzen ist.

कौतुकरत्न n. und कौतुकसर्वस्व n. Titel zweier Lustspiele.

कौरवपाण्डवीय Adj. *zu den* Kaurava *und* Pâṇḍava *in Beziehung stehend* Pr. P. 138.

क्रम् mit समुद् *zusammen hinausschreiten* Âpast. Çr. 7,21,6. — Mit प्रति Z. 2, lies 3) st. 2). — 4) °क्रान्त *ferner —, von nun an abstehend von* (im Comp. vorangehend) Vâǵraḱ. 19,8.

क्रमोढा f. *eine in der natürlichen Ordnung Verheirathete* (eine ältere Schwester vor der jüngeren) Kâtj.

क्रयाणक bedeutet *Waare;* vgl. Vet. (U.) 118,2.

*क्रामिक Adj. *den* Kramapâṭha *kennend* oder *studirend* gaṇa उक्थादि in der Kâç.

क्रियागुप्तक wohl n. Titel eines Werkes Ganar.

क्रीडाकपित्व n. *das im Scherz angenommene Wesen eines Affen* Mahâvîraḱ. 125,11.

क्रीडापरिच्छद m. *Spielzeug.*

क्रुश् mit परि, °क्रुष्ट *öffentlich angeboten* (Speise) Âpast. 1,18,17.

क्वण् mit प्र *tönen* Hem. Par. 6,50.

क्षतजपात m. *das Fliessen von Blut* Varâh. Bṛh. S. 95,48.

क्षत्रियान्तकर m. Bein. Paraçurâma's Mahâvîraḱ. 24,19.

क्षम् 3) *Etwas ertragen, dulden* (mit unpersönlichem Subject) Vâǵraḱ. 42,7.

क्षयपत्त m. Kir. 2,37.

क्षयपुक्त Adj. *in Noth gerathen, untergegangen* (Fürst) Kir. 2,11.

क्षयपुक्ति f. *Untergang* Kir. 2,9.

2. क्षल् mit प्र, प्रक्षल्य (!) Vâǵraḱ. 19,9.

क्षितिक्षित् Çiç. 13,4.

क्षितिपुरुहूत m. *Fürst, König.*

क्षिप्रहोम m. *ein schnell vollbrachtes Opfer, bei dem Mancherlei weggelassen wird,* Cit. im Comm. zu Gobh. 1,3,1.

क्षीरिन् m. auch **Kalkspath* Râǵan. 13,134.

क्षुद्रधमनी f. *eine kleinere Ader* oder *Gefäss des Körpers* Vishṇus. 96,84.

क्षुल्लकवैश्वदेव m. *ein best. kleiner Becher für die* Viçve Devâs Maitr. S. 2,11,5.

क्षौणीनाथ m. *Fürst, König* Kautukas. 24.

त्वेड 3) *a*) Mahâvîraḱ. 116,2.

खञ्ज 1) ungenau in der Bed. eines Nom. abstr. Suçr. 1,360,12. 2.43,15.

खटङ्क Adj. *böse* Text zu Lot. de la b. l. 162. Vgl. *कटङ्कता.

खट्वय्, °यति *zur Bettstelle machen* Çiç. 2,77.

खड्गपट्टिशिन् Adj. *mit einem Schwerte und einem* Paṭṭiça *bewaffnet* MBh. 13,14,154.

खड्गपात m. *Säbelhieb* Kathâs. 27,50.

खड्गवारि n. *von einem Schwerte triefendes Blut* Vikramâñkaḱ. 5,33.

खण्डपरशु m. auch Bein. Vishṇu's Vishṇus. 98,73.

खर्जु, so zu accentuiren.

खर्जूर 3) *e*) **der Kern der Cocosnuss* Râǵan. 11,52.

खष s. पूति°.

खिल 1) *ein drei Jahre brach liegendes Feld* Nâr. 11,26.

ख्या mit समा Caus. *ermahnen* Âpast. 2,29,7 (wohl °ख्यः zu lesen).

गगनपरिधान Adj. *splitternackt.*

गच्छनिर्गत Adj. (ein Ǵaina-Mönch) *der nicht im Verbande mit Andern lebt* Çilâñka.

गच्छवासिन् Adj. (ein Ǵaina-Mönch) *der im Verbande mit Andern lebt* Çilâñka 1,367.

गच्छान्तर्गत Adj. dass. ebend.

गतनिमीलन n. = गतनिमीलिका 1).

गतपूर्व Adj. *der siebente* Çrut. 13.

गङ्गुलिका f. = दीर्घा गम्भीराः कुटिलाः अदृष्टा जलाशयाः Çilâñka 2,3. 3.

गणनापत्रिका f. *Rechenbuch.*

गण्डोपल m. Mahâvîraḱ. 106,7.

गतपूर्व Adj. *früher betreten* MBh. 3,296,20.

गन्धक auch *wohlriechender Stoff, Wohlgerüche.* °पेषिका f. Hariv. 8394. °पोषिका f. 2,89,12.

गन्धस्रग्दामवत् Adj. *mit wohlriechenden Guirlanden versehen* Mân. Gṛhj. 2,6.

Digitized by Google

गन्धोदक n. *wohlriechendes Wasser* Mân. Çr. 11,3.

गम् mit अभ्युद् 1) अभ्युद्गत *aufgegangen* (Sonne) Vâgrakkh. 32,17.

गम्भीर, so zu accentuiren.

गर्त्य Adj. *verdienend in eine Grube geworfen zu werden* Çâñkh. Br. 10,2.

गर्भ auch *die Katamenien* Vishnus. 27,1.

गर्भनिर्क्रमण n. *das Herausdrängen des Kindes aus dem Mutterleibe* Suçr. 2,91,19.

गर्भनूपक m. *ein junger Mann* Mahâvîrak. 6,10.

गर्भवेदिनी f. = गर्भवेदन Mân. Gṛhs. 2,18.

1. गल् mit विनिस् *hervorbrechen* Pr. P. 108.

गलुत्त (?) m. AV. 6,83,3.

गव, f. गवी *Rede* Çiç. 2,68.

गाङ्गेय m. *ein best. göttliches Wesen* Maitr. S. 2,9,1.

गात्र und °युत Adj. *umfänglich, gross* (Edelstein) Râgan. 13,161. 166. 171. 183. 194. 149.

गायत्रीयामन् Adj. (f. °यामी) *unter Gâjatrî-Versen kommend* Âpast. Çr. 4,7,2.

गार्धपृष्ठ oder °प्रष्ठ Bez. *einer nicht sanctionirten Art des Selbstmordes* (bei den Gaina) Çilâñka 1,369.

गावय Adj. *vom Bos Gavaeus* (Fleisch) Vishnus. 80,9.

गिरिक 2) *b*) auch eines Wesens im Gefolge Çiva's.

गिरिनदिका f. *Gebirgsbach* Kâd. 251,19.

गिरिशर्ष, so zu accentuiren.

गिरौ Adv. mit कर् *zu einem Berge anhäufen* Hem. Par. 12,4.

गुंकार m. *das Gesumme der Bienen* Z. d. d. m. G. 32,735.

गुडल n. Svapnak. 2,32.

गुणतस् 3) *von Seiten der lautlichen Eigenschaft* P. 1,1,50, Sch.

1. गुप्तधन n. *verwahrtes Geld* Pañkat. ed. Bomb. 2,39,2.

2. गुप्तधन Adj. *der sein Geld verwahrt* ebend. 2, 37,21.

गुरुवार m. *Donnerstag* Hemâdri 1,66,7.

गुह्यरुज् f. *eine Krankheit der Schamtheile* Varâh. Brh. S. 5,86.

गृहनिर्वाह m. *Besorgung des Hauses, Haushalt* Kathâs. 57,29.

गृहपात m. *der Einsturz eines Hauses* Kathâs. 28,149.

गृहस्थ 2) Nom. abstr. °ता f. Mahâvîrak. 62,18.

गृहीतदिक्क Adj. *nach allen Himmelsgegenden entflohen* Çiç. 1,64.

*गैरिकाभ्र Râgan. 11,94.

गोत्रिन् Adj. *zu einem Geschlecht gehörig;* m. *Blutsverwandter* Vet. (U.) 39,39. Nom. abstr. °त्रित्व n. Bṛhanm.

गोनिहार m. *Kuhmist* Vishnus. 48,16.

गोप्तृमत् Adj. *einen Beschützer habend* Kaush. Up. 2,1.

*गोमेदसंनिभ 2) *Kalkspath* Râgan. 13,136.

गोष्ठ m. अपां गोष्ठ: geschraubter Ausdruck für *Wassergefäss, Kübel* AV. 11,1,13.

*गोष्पदपूरम् und *°पदप्रम् Absol. *so dass* (nur) *der Eindruck einer Rinderklaue* (mit Wasser) *gefüllt wird* P. 3,4,32, Sch. Bhaṭṭ. 14,20.

गोह्य (Nachtr. 2) zu streichen.

गोभिल n. Gobhila's Gṛhjasûtra Gṛhjâs. 2,94.

*गौरिज्ञेय n. *Talk* Râgan. 13,144.

ग्रभ् mit अनुपरि *Jmd* (Acc.) *seine Gunst erweisen* Vâgrakkh. 20,3. 9. — Mit अभिपरि *umfangen, umfassen* Mân. Gṛhs. 1,10.

ग्रक्षि m. *Halter, Träger* Gṛhjâs. 2,29.

ग्राम Z. 8, lies 6) st. 5). — 7) bei den Gaina = इन्द्रियग्राम.

ग्रामकण्टक m. etwa *Dorflümmel* Çilâñka 1,316.

*ग्रामघातक m. *Plünderer eines Dorfes* Vjutp. 97.

ग्रामपालक m. = ग्रामपाल *Dorfhüter* Vet. (U.) S. 121 zu 17,2.

ग्रामसद् Adj. *in Dörfern sich aufhaltend* Mân. Gṛhj. 1,13.

ग्राह् 2) *d*) ε) *die Vorstellung von Etwas* (im Comp. vorangehend) Vâgrakkh. 23,12. 13. 25,16.

ग्लौकन n. *das Würfeln, Werfen der Würfel.*

घट् mit प्रवि, °घटित *abgehauen* Mahâvîrak. 26, 12. 37,13. — Caus. *auseinander sprengen* Kir. 2,46.

घट्ट् mit व्या *hinfahren über* (Loc.) Vṛshabh. 56.

घनमुद् Adj. *hocherfreut* Kaurap. (A.) 43.

घनास्थिक Adj. (f. आ) *einen dicken Knochen habend* (Nase) Vishnus. 96,75. Nach dem Comm. soll घन der Name des *Nasenknochens* sein.

घमघमारव m. *Gerassel* Z. d. d. m. G. 32,735.

घर्मोच्छिष्ट *eine best. Opferhandlung* Baudh. 1, 6,22,30.

घस्ति m. *Nahrung.*

°घातित्व n. *das Tödten, Hinrichtung* Vishnus. 16,11.

घुष् mit उद् 3) उद्घुष्यमाण Vṛshabh. 259,*a*,38.

घृतधारा f. auch *ein Strom von Schmelzbutter* MBh. 13,26,90.

घृतमिन्व Adj. (f. आ) *Schmelzbutter ausgehen lassend* Maitr. S. 2,13,1.

घृताकृति f. Ghṛta-*Spende.*

घोटपालक Kaurap. (A.) 63 fehlerhaft für कोटृपालक.

घोराशय Adj. *von grausamer Gesinnung gegen* (Loc.) Mahâvîrak. 49,17.

चक्राक्षुद्भ्य Adj. *auf Rad und Trommel bezüglich* Kâtj. Çr. 4,3,13.

चक्राध्म auch Adj. *sich wie ein Rad drehend* Mahâvîrak. 101,12.

चत् mit परि 2) *verwerfen,* so v. a. *verbieten, untersagen* Âpast. 1,11,25. 17,27. 32,29. 2,10,10. 17,20.

चतुरपेत Adj. *um die Augen gekommen, blind* Kaush. Up. 3,3.

चक्षु 3) auch °पुटक Spr. 4462.

चण्डालिक n. wohl nur fehlerhaft für चण्डालक Gobh. Çrâddh. 2,19.

चण्डीपति m. Bein. Çiva's Mahâvîrak. 33,15.

चतुरर्थ Adj. (f. आ) *vier Bedeutungen habend* Deçîn.

चतुरशीतिसाहस्र Adj. *84000 betragend* Mârk. P. 54,15.

चतुर्द्वार, पुरुष MBh. 12,269,23.

चतुर्निधन Adj. *aus vier Schlusssätzen bestehend* Çat. Br. 12,8,2,26.

चतुर्मुष्टि m. Sg. *vier Handvoll* Gṛhjâs. 1,43.

चतुर्विंशतिगवं n. *ein Gespann von 24 Stieren* Çat. Br. 7,2,2,6.

चतुर्विंशतिसाहस्र Adj. (f. ई) *aus 24000 bestehend* MBh. 1,1,102. R. Gorr. 1,4,147.

चतुश्चक्र m. *ein best. Opfer* Baudh. 1,6,22,30.

चतुष्पथसद् Adj. *an Kreuzwegen sich aufhaltend* Mân. Gṛhj. 1,13.

2. चतुष्पद 1) *e*) *vier Felder einnehmend* Varâh. Brh. S. 53,55.

चत्वर, wohl auch *Kreuzweg.* °तरु m. Svapnak. 2,40.

चत्वारिंशन्मान Adj. *ein Gewicht von 40 habend* Âpast. Çr. 5,21,9.

चन्द्रसामन् n. Name eines Sâman Vishnus. 56,14.

*चन्द्राश्म und *°न् m. *ein best. Edelstein,* = चन्द्रकान्त Râgan. 13,218.

चमूक Kaurap. (A.) 40 fehlerhaft für चमूरु.

चम्पकलता f. ein Frauenname Vṛshabh. 261. fgg.

चरणालग्न Adj. *zu Jmds Füssen liegend.*

चराचरगुरु m. Bein. Çiva's Kautukar. 84.

चरितपूर्व Adj. *früher vollzogen* Çân. 96.

चर्मार m. auch *weisser Zinnober* Bhâvapr. 1,261. *°क m. dass.

चलितेन्द्रिय Adj. *mit aufgeregten Sinnen* R. 5, 23,6.

Digitized by Google

चातुर्होतृक, f. ई Mân. Gṛhj. 1,23.

चातुष्पथ Adj. *an einem Kreuzwege befindlich* Âpast. Çr. 8,18,1.

चान्द्र 2) *c*) ist hier (lies 78,2) Adj., da अक्षि zu ergänzen ist.

चापयष्टि, lies *Bogen* st. *Bogensehne* und vergl. धनुर्यष्टि.

चापवेद m. = धनुर्वेद Pr. P. 119.

चामीकरीय Adj. *golden* Kumâras. 13,22. 28.

चारेक्षण Adj. Çiç. 2,82.

1. चि Desid. चिचीषति *anhäufen* —, *einsammeln wollen* Kir. 2,19. 3,11. — Mit समभ्युद् *häufen* Âpast. Çr. 9,1,2.

चिकर्तिषु auch *abzuhauen wünschend* Çiç. 1,49.

चित्तधारा f. *Gedankenfluss* Vâgrakkh. 39,11.

चित्तभेद m. *Verstimmung* Mahâvîrak. 46,16.

चित्तविक्षेप m. *Zerstreutheit des Geistes, Geistesverwirrung* Vâgrakkh. 35,15.

चित्रक Adj. *bunt, scheckig* als Bez. *der achten unbekannten Grösse* Colebr. Alg. 228.

चित्रापूर्णमास m. *der im Mondhause* Kitrâ *stehende Vollmond* TS. 7,4,8,2.

चित्रामङ्ग Adj. *einen bunten Mantel tragend* Baudh. 1,5,12,9.

चिबुक, angeblich = संदंश *Zange* Comm. zu Gṛhjâs. 1,85.

चीवरवत् Adj. *ein Bettlergewand tragend* Pr. P. 85.

चीविवाच् m. *Grille* Vishṇus. 44,24.

चुसु 1) so v. a. *gewohnt an* Çiç. 2,14.

चुम्बकमणि m. *Magnet* Mahâvîrak. 114,15.

चुलुम्प् mit उद् *einschlürfen* Mahâvîrak. 82,14.

चूचुक 3) Nom. abstr. °ता f. Kautukar. 47.

चैत्रीपक्ष m. *die dunkele Hälfte im Monat* Kaitra Lâṭj. 10,5,18. 20,2.

चोलपट्टक m. *ein um die Schamtheile geschlagenes Tuch* (bei den Gaina) Çilâñka 1,383.

चौतपल्लव Adj. (f. ई) *einem Mangozweige eigen* Çiç. 2,19.

क्लन 1) auch f. आ Çiç. 1,69.

*क्षायापथ, lies *die Milchstrasse* st. *der Luftraum.*

जगत्कारणाकारण Beiw. Vishṇu's Vishṇus. 1,61.

जगत्परायण Adj. desgl. ebend. 98,100.

जग्ध, so zu accentuiren.

जतुधामन् n. = जतुगृह Pr. P. 71.

जन् mit निस्, निर्जात *entstanden aus* (Abl.) Vâgrakkh. 25,4. 6. — Mit प्रत्या Kaush. Up. 1,2.

जननाथ m. *Fürst, König* Kir. 2,18.

*जनपदघातक m. *Plünderer eines Landes* Vjutp. 97.

जनातिग Adj. *übermenschlich* Kir. 3,2.

जनिदिवस m. *Geburtstag* Mahâvîrak. 107,17.

जनिमत् m. *Geschöpf, Mensch* Mahâvîrak. 132,19.

जन्मपत्रिका f. *ein Blatt, auf welches Jmdes Nativität eingeschrieben wird.*

जम्भमुत Adj. *mit dem Gebiss gepresst, ausgekaut.*

जर्जर 1) nach Adj. ist *a*) hinzuzufügen. Nom. abstr. °ता f. Pr. P. 77.

जलधेनु f. *eine aus Wasser dargestellte Kuh* (!) MBh. 13,71,41.

जलपक्षचर m. *Wasservogel* Svapnak. 2,21.

*जलमातङ्ग m. *Dugang* oder *Krokodil* H. an. 3,61.

जलवायस m. Svapnak. 2,21.

जवित n. *das Laufen* Lalit. 178,14.

जसुरि 1) lies *ausgehungert.*

जातपुत्र Adj. *einen Sohn habend* Mân. Çr. 1,5,1.

जातमृत Adj. *gleich nach der Geburt gestorben* Vishṇus. 22,26.

जातविद्यो, so zu accentuiren.

जात्यपकारिन् Adj. *den Verlust der Kaste nach sich ziehend* Vishṇus. 5,99.

जामिवत्, lies Adv. st. Adj.

जाम्बवतीकरण n. Titel eines Werkes Gaṇar.

1. जि Caus. अजीजिपत *ihr habt gewinnen lassen* TS. 1,7,8,4.

जिनकल्पिक Adj. *den* जिनकल्प *innehaltend* Çilâñka 1,366.

जीवत्त, जीवत्ती f. auch *ein best. Gestirn* Mân. Gṛhj. 1,14.

जीवातु 3) am Ende eines adj. Comp. *lebend von* Kautukas. 19.

जुषाणवत् Adj. *das Wort* जुषाण *enthaltend* Comm. zu Âpast. Çr. 6,31,12.

जूतिमत् Adj. *drängend, ungestüm.*

जैव 2) ist hier (lies 78,5) Adj., da अक्षि zu ergänzen ist.

ज्योष्ट्र n. und ज्योष्ट्री (zu ज्योष्टृ) f. in Formeln, je nachdem das vorangehende Substantiv dieses oder jenes Geschlechts ist. Mân. Gṛhj. 1,4. Vgl. ज्योष्टृ. 1. ज्ञा mit प्र Caus. 4) Pass. *sich herausstellen als* (Nom.) Vâgrakkh. 20,19.

ज्ञातसर्वस्व Adj. *allwissend* Kaurap. (A.) 23.

ज्ञानपूर्वकृत Adj. *mit Ueberlegung vollbracht* R. 2,64,22.

ज्ञानाग्नि m. *das Feuer im Körper, welches die Erkenntniss des Guten und Schlechten vermittelt,* Garbhop. 5.

ज्युत्, ज्योतति Maitr. S. 2,12,4.

ज्येष्ठप्रथम Adj. Pl. *die Aeltesten voran* Mân. Gṛhj. 2,7.

ज्योतिष्पथ m. v. l. für द्योतिष्पथ.

ज्वलित 2) auch *helles Lodern* MBh. 5,133,15.

टंकृति f. = टंकार Kaurap. (A.) 102. 106.

टक् mit निस्, निष्टंकित *geborsten* Deçîn. 6,27.

टणाट्कणात्कारिन् Adj. *rauschend* Pr. P. 137.

टर् 2) Mahâvîrak. 102,8.

टल्लीका f. *Grille* (Insect) Svapnak. 2,23.

टंकारिन् Adj. = टंकारिन् Mahâvîrak. 51,2.

टणात्कार, so zu lesen st. टनत्कार; vgl. auch Z. d. d. m. G. 32,735.

टाल Adj. *zart* (Frucht) Çilâñka 2,179.

ठेत्कृत n. *das Gebrülle eines Stieres* Z. d. d. m. G. 32,735.

डिम्भ 1) *e*) N. pr. eines Dânava Hariv. 2, 102,10.

ढक्क 2) *b*) *coveting* bei Wilson in der 2ten Aufl. Druckfehler für *covering.*

ढक्कन n. *das Schliessen* (einer Thür) Çilâñka 2,113.

2. त, ते auch Acc.; s. Pischel in Z. d. d. m. G. 35, 714. fg.

तच्छब्दत्व n. = ताच्छब्द्य Comm. zu Târaṇḍja-Br. 4,8,15.

तण्डुलिकाश्रम m. N. pr. eines Tirtha Vishṇus. 85,24, v. l.

ततस्त्य (f. आ) Kir. 1,27.

ततोनिदान Adj. *dadurch verursacht, — bewirkt* Vâgrakkh. 24,13. 15. 25,3. 28,2. 3.

तथाता Vâgrakkh. 37,3.

तथावादिन् Adj. *sagend wie es ist, die Wahrheit redend* Vishṇus. 5,27. Vâgrakkh. 32,12.

तदन्वय Adj. *von diesem abstammend* VP. 4,2,2.

तदा wiederholt ohne Correlation *dann und dann* Sâj. zu ṚV. 1,25,8.

तदादि Adv. *von damals an, damals zuerst* Çiç. 1,45.

तद्देवत Adj. = तद्देवत्य Kâtj. Çr. 24,6,43. Âpast. Çr. 7,22,4.

तद्देश्य Adj. *aus derselben Gegend stammend;* m. *Landsmann* MBh. 12,168,41. Kâm. Nitis. 13,77.

तद्दैवत Adj. = तद्देवत्य Nir. 7,1.

तद्दैवत्य Adj. (f. आ) dass. Varâh. Brh. S. 99,8.

तद्धर्म्य Adj. *derartig* Bhâg. P. 5,14,2.

तनूकृत्, so zu accentuiren.

तन्तीयज्ञ m. *ein der* तन्ती *geltendes Opfer* Mân. Gṛhj. 2,10.

तन्निमित्त Adj. (f. आ) *durch ihn* oder *dadurch veranlasst* Gaut. 22,7. *dazu in Beziehung stehend* R. 2,64,5. *sich darnach richtend* MBh. 3,135,48.

तन्मात्रक n. *nur gerade so viel, nicht mehr als*

Digitized by Google

dieses Mahâvîraḱ. 79,5.

तप् mit अभि Caus. auch *ein wenig erwärmen* Mân. Çr. 1,6,1.

तपनद्युति auch Adj. *glänzend wie die Sonne* Çiç. 1,42.

तपर् Adj. *worauf ein t folgt* P. 1,1,70. °करण n. *das Folgenlassen von t* Sch. zu P. 6,1,91.

तपोयज्ञ Adj. *mit Kasteiungen opfernd* Bhag. 4,28.

तर् mit व्युद् Caus. *hierhin und dorthin ausgiessen* Mân. Çr. 4,3.

तरितव्य Adj. Mân. Gṛhj. 1,13.

2. तरुतर् 2) f. °त्री Mân. Gṛhj. 1,22.

तर्वस्वत्, so zu accentuiren.

तष्टि f. = त्वष्टि *Zimmerhandwerk* M. 10,48, v. l.

तात्तव 3) m. *Sohn* Kumâras. 17,13.

°तापिन् 1) auch *entflammend, erregend* Kir. 2,42.

तारकरिपु m. Bein. Skanda's Mahâvîraḱ. 33,16.

तारिक m. *Fährmann* Vishṇus. 5,131.

तिरस्कृत n. = तिरस्कृति in अतिरस्कृतसंभाष.

तिरस्पट m. *Vorhang* Kâraṇḍ. (A.) 49.

तिर्यगपाङ्ग Adj. *mit den äusseren Augenwinkeln zur Seite gewandt* (Auge) Vâsishṭh. 258,*b*,18.

तिलधेनु f. *eine aus Sesamkörnern gebildete Kuh* MBh. 13,64,35. 71,40.

तिलधेनुका f. dass. MBh. 3,84,87.

तीर्थ, गवां तीर्थम् Vishṇus. 23,61 soll nach dem Comm. *Kuhurin* sein.

तुन्दपरिमार्ज Adj. *sich den Bauch streichend* Hem. Par. 8,281.

तुलाधार, lies 2) *d*) *der mit dem Wägen Beauftragte* (beim Gottesurtheil mit der Wage) Vishṇus. 10,8. 9. — *e*) *N. pr. u. s. w.

तुल्यगरिमन् Adj. *von gleicher Würde mit* (Instr.) Pr. P. 119.

तुल्यनक्तंदिन Adj. 1) *wobei Tag und Nacht gleich sind* H. 146. — 2) *der keinen Unterschied zwischen Tag und Nacht macht* Kathâs. 101,280.

तुल्यशिख m. Pl. *best. fabelhafte Wesen* Pr. P. 118.

तुल्यार्थ Adj. auch *von gleicher Bedeutung* P. 1, 3,42, Sch. Nom. abstr. °ता f. ebend.

तुषारमूर्ति m. *der Mond* Çiç. 1,21.

तुषोपवपन n. *das Aufschütten der Getreidehülsen* Âpast. Çr. 6,29,17.

तूलदारुम् Absol. mit दह् *wie Baumwolle verbrennen* (trans.) Mahâvîraḱ. 96,18.

तूष्णींदण्ड m. *eine geheime Bestrafung* Mahâvîraḱ. 54,10.

तृणपञ्चमूल Suçr. 2,490,3.

*तृणपूल und °पूलक m. *Grasbüschel.*

*तैलपेषम् Absol. mit पिष् *mit Oel —, in Oel zerreiben.*

तोयपात m. *Regen* Varâh. Bṛh. S. 89,19.

त्रटत्कार m. *das Knistern* Z. d. d. m. G. 32,735.

त्रयोविंशतिदारु Adj. *aus 23 Scheiten bestehend* Âpast. Çr. 7,7,7.

त्रस् mit उद् *erschrecken.* उत्त्रसति Vâgrahâḱ. 31,5.

°त्रायिन् Adj. *behütend* Pr. P. 19.

त्रास 2) *b*) *ein matter, unregelmässiger, unvollkommener Schein, den Federn* (d. i. *Risse* oder *kleine Spalten im Innern der Steine*) *hervorrufen,* Râgân. 13,177. 190. 195. 213.

त्रिंशन्मान Adj. *ein Gewicht von 30 habend* Âpast. Çr. 5,21,9.

त्रिगण m. Kir. 1,11.

त्रिणेमि Adj. *mit drei Radkränzen* Bhâg. P. ed. Bomb. 3,8,20.

त्रिद्वार Adj. (f. आ) *drei Thüren habend,* so v. a. *auf dreierlei Weise zu erreichen* MBh. 3,32,38.

त्रिनालि Adj. *einen Zeitraum von 3×24 Minuten ausfüllend* Sâh. D. 353.

त्रिनेमि Adj. = त्रिणेमि Bhâg. P. 3,8,20.

त्रिपञ्चक Adj. Pl. *von fünfzehnerlei Art.*

त्रिपरुस् Adj. *aus drei Abschnitten bestehend* Bhâg. P. 3,13,30.

त्रिपर्व (Harîv. 12238) und त्रिपर्वन् (MBh. 4,43, 18) Adj. *mit drei Knoten* (Pfeil).

त्रिपल Adj. (f. आ) *drei* Pala *an Gewicht betragend* Jâǵ. 2,179.

त्रिपुराणक (f. °णिका) und त्रिपुराणीय (Kull. zu M. 11,227) *im Werthe von drei* Purâṇa (*eine best. Münze*).

त्रिपुरान्तकृत् Adj. auch als Beiw. von Râma's Bogen Mahâvîraḱ. 17,5.

त्रिबाकु m. auch N. pr. eines Unholds Harîv. 14852.

त्रिभुवनमाणिक्यचरित n. Titel eines Werkes Gaṇar.

त्रिवितस्त als Subst. *eine Strecke von drei Spannen* Âpast. Çr. 7,4,2.

त्रिविष्टिधा्तु, so zu accentuiren.

त्रिशतषष्टिपर्वन् (metrisch) Adj. *aus 360 Absätzen bestehend* Bhâg. P. 3,21,18.

त्रिःश्येत, streiche Mân. Gṛhj. 1,12. 15.

त्रिकलिकाम्र, lies °काम्र.

त्रैलोक्यसुन्दरी f. Titel eines Werkes Gaṇar.

त्र्यनीक 3) f. आ *eine best. Ceremonie* Âpast. Çr. 21,14.

त्र्यब्दपूर्व Adj. *seit drei Jahren bestehend* M. 2, 134. Vgl. Âpast. 1,14,13.

त्र्यर्थ Adj. (f. आ) *drei Bedeutungen habend* Dhṛiṇ.

त्र्यार्षेय 1) besser *mit drei heiligen Ahnen.*

त्र्युढि Adj. Âpast. Çr. 5,22,6. त्रीणि पर्वाणि यस्याः स्थाल्याः सा त्र्युढिः Comm.

दक्षिणापञ्चाल Adj. mit राष्ट्र n. *das Reich der südlichen* Pañḱâla (mit einer gesuchten Nebenbedeutung) Bhâg. P. 4,25,50.

दक्षिणापूर्वक Adj. *südöstlich* Hemâdri 1,801,16.

दक्षिणापराभिमुख Adj. *nach Süden oder Westen gewandt* Vishṇus. 61,12.

दक्षिणोपक्रम Adj. *von rechts angefangen* Mân. Çr. 1,4,1.

दण्डनियोग m. *Strafverkenntniss* Gaut. 12,51.

दण्डवत् Adv. Vishṇus. 25,5 auf verschiedene dene Weise erklärt.

ददाति m. *Gabe* Gaut.

दधिपृषातक *eine best. Mischung mit saurer Milch* Pâr. Gṛhj. 2,16,3.

दनुकबन्ध m. N. pr. eines Unholds Mahâvîraḱ. 52,10.

दन्धन, so zu lesen st. दन्धन.

दमघोषज्ञ m. Patron. Çiçupâla's Çiç. 2,60.

दर्भपवित्र n. Darbha-*Halme als Reinigungsmittel* Çat. Br. 3,1,2,18.

दर्भपूल m. *Grasbüschel,* insbes. *von* Kuça-*Gras.*

दर्व्युदागुवन n. *der vom Umrühren am Löffel haften bleibende Rest* Âpast. Çr. 8,11,16.

दशनालि Adj. *einen Zeitraum von 10×24 Minuten ausfüllend* Sâh. D. 353.

दशपद् Adj. (f. आ) *zehn Fuss lang und breit* Âpast. Çr. 7,3,10.

दशपश्य Adj. (f. आ) dass. Kâty. Çr. 5,3,33.

दशपल Adj. (f. आ) *zehn* Pala *an Gewicht betragend* Jâǵ. 2,179.

*दशपूली f. *zehn Bündel* Pat. zu P. 2,1,51, Vârtt. 6.

दशापरिपाक m. *ein Umschlag im Lebensschicksal* Mahâvîraḱ. 118,14.

दशाब्दाढ्य Adj. *seit zehn Jahren bestehend* M. 2,134. Vgl. Âpast. 1,14,13.

3. दा S. 79, Z. 3. fg. दीयते gehört wohl zu 4. दी.

दामोदरदेव, so zu lesen st. दामोरदेव.

दामोदरीय Adj. *dem* Kṛshṇa *gehörig* Pr. P. 70.

दिगम्बर 2) *d*) N. pr. oder Bein. eines Autors Gaṇar. Vgl. दिग्वस्त्र.

दिग्वस्त्र 3) m. Bein. Devanandin's Gaṇar.

दिग्वासस् 2) *c*) N. pr. eines Autors Gaṇar.

दिग्व्यापिन् Adj. *die Weltgegenden erfüllend, sich nach allen Richtungen ausdehnend* Kir. 5,18.

दिनपाटिका f. *Tagelohn* Vet. (U.) 124 zu 18,27.

दिवानिशम् als Acc. (nicht Adv.) *Tag und Nacht* Kumâras. 11,48.

1. दिश् mit समा Z. 3, lies 231,16.

Digitized by Google

1. दीदि und दीधि bisweilen verwechselt, insbes. in Ableitungen.

दीर्घिका 3) *Schicht, Lage* Kâraka 1,13, v. l. für धीतीका.

दुःखस्पर्श(म्) MBh. 5,3814 fehlerhaft für दुःखं स्पर्श(म्).

दुःखानर्क Adj. *kein Leid verdienend* MBh. 3,27, 10. Vgl. अदुःखार्क oben.

दुरःप्रभृति Adj. Pl. *mit den Thoren beginnend* Âpast. Çr. 7,14,9.

दुराशंसिन् Adj. *Böses ahnend* Vṛshabh. 10,a,4.

दुरितार्णव m. N. pr. eines Fürsten Kaluṭkar.

दुरुदाकर Adj. Çiç. 2,73.

*दुर्गाङ्कार Râgan. 12,113.

*दुर्गाङ्क zu streichen.

दुर्व्यवकृति f. *übles Gerede* Mahâvîraḱ. 48,8.

दुःश्लिष्ट Adj. Bez. *des in* उ *übergehenden* ल *oder des aus* ल *entstandenen* उ TS. Prât. Comm.

दुष्प्रभञ्जन m. *Orkan* Mahâvîraḱ. 124,2.

दूत 1) auf ein n. bezogen auch n. Kaush. Up. 2,1.

दूतमुख Adj. *dessen Mund die Boten sind* Çiç. 2,82.

दूतवत् Adj. *einen Boten habend* Kaush. Up. 2,1.

*दूराद्धि s. u. दूराद्धि.

दूरेकेति m. *ein best.* Agni Comm. zu TS. 1, 1008, s. 12.

दूषय् mit उद् *Jmd anschwärzen.* उदूष्य Çiç. 2,113.

*दृढनुरा, die richtige Form ist दृढेनुरा Râgan. 8,97.

दृढप्रकारिन् 1) Nom. abstr. °रिता f. Mahâvîraḱ. 13,6.

°दृष्टिक Adj. *fälschlich glaubend an* Vâgraḱêh. 34,5. 6.

दृष्टिपन्थन् m. *Gesichtskreis.*

1. देव 2) *e*) lies 71,60 st. 11,60.

देवनन्दिन् m. auch N. pr. eines Autors Gaṇar.

देवपुरोहित m. *ein Hauspriester der Götter* Hariv. 13208.

देवयशस् n. *göttliche Herrlichkeit* TS. 3,1,9,1.

देवयशस्विन् Adj. *göttliche Herrlichkeit besitzend* ebend.

देश्य 1) *b*) wohl zu streichen, da M. 8,52 die besten Hdschrr. und die meisten Commentatoren देशं lesen.

देकपात m. = देकपतन Kathâs. 49,96.

*दैवेज्य Adj. *dem Planeten Jupiter geweiht* (Topas) Râgan. 13,199.

दैष्टिक, Nom. abstr. °ता f. Çiç. 2,86.

दोषगुणिन् Adj. *mit Fehlern und Vorzügen behaftet.* Nom. abstr. °णित्व n. Nârâjaṇa zu M. 8,338.

दोषनिर्घात m. *Sühnung, Busse* Âpast. Çr. 9,1,4. Comm. zu 3.

दोषभाज् m. *Schuft* Kâuṭukas. 32.

दौःशासन Adj. Duḥçâsana *gehörig* Pr. P. 141.

द्युपुरंधि f. *eine* Apsaras Râgat. 1,68.

द्युभ्, vgl. Pischel in Z. d. d. m. G. 35,720. Auch Adj. (f. आ) ebend.

द्यूतकिंकरी f. *eine im Würfelspiel gewonnene Sclavin* Pr. P. 131.

द्रमिड m. Pl. = द्रमिल 2) Gaṇar.

द्वादशपञ्जरिकास्तोत्र n. Titel eines Stotra.

द्वादशपुष्कर Adj. (f. आ) *aus zwölf Lotusblüthen bestehend* Tâṇḍja-Br. 18,9,7.

द्वादशवर्षिक Adj. *zwölf Jahre dauernd.*

द्विजत्व n. auch *der Stand der drei oberen Kasten* Vishṇus. 28,39.

द्विदल 2) *b*) wohl *eine best. Hülsenfrucht.*

द्विनिष्ठ Adj. *beiderseitig.* Nom. abstr. °त्व n. Çaṁk. zu Bṛh. Âr. Up. S. 41.

द्विपरार्धिक Adj. *zweimal fünfzig Jahre* Brahman's *betragend* Mârk. P. 46,7.

द्विपल Adj. (f. आ) *zwei* Pala *an Gewicht habend* Hemâdri 1,477,21.

2.*द्विपात्र Adj. (f. ई) *zwei* Pâtra *genannte Hohlmaasse enthaltend* P. 5,1,54, Sch.

*द्विपात्रिक (f. ई) und *द्विपात्रीण (f. आ) Adj. dass. ebend.

द्विभाद्र Adj. *zwei Monate* Bhâdra *habend* Râgat. 8,35.

द्विमूर्धन् 2) AV. 8,10,22.

द्वियज्ञ Adj. *zweimal den Ruf* यज् *enthaltend* Comm. zu Âpast. Çr. 7,29,2. Nom. abstr. °त्व n. zu 8,3,3.

द्विर्नग्न Adj. *dessen Vorfahren von beiden Seiten drei Generationen hindurch das* Veda-*Studium und die Anlegung des Feuers unterlassen haben* Gobh. Çrâddhak. 1,15.

द्वीपेश m. *Herr über einen* Dvîpa, *Unterkönig* Pr. P. 97.

द्वेधाक्रिया f. *das Zerbrechen, Zerspalten* Mahâvîraḱ. 32,12.

*द्व्याचित (f. आ), *द्व्याचितिक (f. ई) und *द्व्याचितीन (f. आ) Adj. *zwei Wagenlasten enthaltend* P. 5,1,54, Sch.

*द्व्याढक (f. आ), *द्व्याढकिक (f. ई) und *द्व्याढकीन (f. आ) Adj. *zwei* Âḍhaka *genannte Hohlmaasse enthaltend* ebend.

द्व्यार्षेय Adj. *mit zwei heiligen Ahnen* Müller, SL. 386.

धनाय् Med. auch *schätzen* (प्राणान्) Mahâvîraḱ. 67,8.

धन्वन्, Z. 1. 2 lies Râgan.

1. धर् mit उप am Ende. Âçv. Çr. 9,11,1 vielleicht *Stand halten, am Orte verbleiben.*

धराधरेन्द्र m. Bein. des Himavant Çiç. 1,5.

2. धर्मकाय als Adj. *das Gesetz* (buddh.) *zum Körper habend* Vâgraḱêh. 43,8.

धर्मचक्षुस् n. *ein Auge des Gesetzes* (buddh.) Vâgraḱêh. 38,19. 20.

धर्मद्रुह् Adj. *das Gesetz —, das Recht verletzend* Mahâvîraḱ. 22,18.

धर्मद्रोण Bez. *der Gesetzbücher* Manu's, Vasishṭha's, Jâǵñavalkja's *und* Gautama's Kâtj. Çrâddhak. 7. Comm. zu Gobh. Çrâddhak. 7,21.

धर्मपाश m. auch *Fessel —, Band der Pflicht.*

धर्मविप्लव m. *Rechtsverletzung* Kir. 1,13.

1. धा mit वि Act. *sich bemühen um* (Dat.) Kir. 1,8.42.

धान्यपूल m. *ein Büschel Getraide* Comm. zu Âçv. Çr. 9,7,18.

धामवत् Adj. *mächtig, kräftig* Kir. 1,43.

धुन्धुमत् m. N. pr. eines Sohnes des Kevala VP. 4,1,19(20). बन्धुमत् v. l.

धुमधुमाय् (onomatop.), °यते Comm. zu Kir. 6,4 fehlerhaft für घुमघुमाय्.

धुर्य 1) *b*) Nom. abstr. °ता f. Çiç. 1,41.

धूम्र m. wohl *Kamel* TS. 1,8,22,1.

धूम्रक Adj. *grau* als Bez. *der eilften unbekannten Grösse* Colebr. Alg. 228.

धृष्टता f. *Kühnheit* Çiç. 1,30.

1. ध्या mit अभि 4) *Jmd* (Loc.) *Etwas* (Acc.) *anthun* Mahâvîraḱ. 8,11.

*नकुलाच्या, lies *नकुलाच्या f. *die Ichneumonpflanze* Râgan. 7,95.

नड् 1) *d*) = नड *Rohr* RV. 1,32,8; vgl. Pischel in Z. d. d. m. G. 35,717. fgg.

नभःसद् 1) Çiç. 1,11.

नमुचि 1) °द्विष् Çiç. 1,51.

नयनाम्बु n. *Thränen* Kir. 2,24.

नयकीन Adj. *der Klugheit ermangelnd* Kir. 2,49.

नरकपात m. *das Fahren zur Hölle* Pañkat. 108,21.

नवपरिणया Adj. f. *neuvermählt.*

*नवालाबु f. v. l. für नागालाबु Râgan. 7,160. Nigh. Pr.

नाटकीय Adj. *dramatisch* Çiç. 2,8.

नातिजल्पक Adj. *nicht zu geschwätzig* MBh. 12, 134,14.

नानाप्रकार Adj. Pl. *verschiedenartige* R. 1,30, 16. Suçr. 1,24,1.

नायक 2) *e*) **eine Moschusart* Râgan. 12,51. Vgl. नायिकाचूर्ण.

नारीपुर n. *ein Gynaeceum, ein ganzes Haus mit Weibern* MBh. 13,103,10.

नासापुट auch *Nasenloch.*

Digitized by Google

निकाष m. *das Kratzen* Mahâvîraḱ. 87,16.

निदाघधामन् m. *die Sonne* Çiç. 1,24.

निधिगुह्यकाधिप m. Bein. Kubera's Kir. 5,20.

निरश्वपुरुष Adj. (f. श्रा) *ohne Pferde und Menschen* MBh. 6,1,7.

निरूढपकश Z. 2, lies रूढप्रकश.

निर्णिक्ति f. *Sühnung* Mahâvîraḱ. 60,3.

निर्व्यञ्जक Adj. *besengend* Mahâvîraḱ. 94,11.

निवर्तितपूर्व Adj. *früher zurückgewichen, — geflohen* (im Kampfe, also = निवृत्तपूर्व) MBh. 5,185,22.

निषेकविचार m. und निषेकस्वरा f. Titel von Werken.

निष्कोश Adj. *aus der Scheide gezogen* Mahâvîraḱ. 115,4.

1. नी 13) Cappeller vermuthet, dass P. 1,3,36 die Bed. *eine Autorität sein* im Auge gehabt hätte.

नैतल wohl Adj. von नितल Mahâvîraḱ. 77,3.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Stanford University Libraries
3 6105 011 833 626

PK
935
G5B73
f
v.3

Stanford University Libraries
Stanford, California

Return this book on or before date due.

Digitized by Google

Digitized by Google